N. Inv. 1252.

Iste lib sup sompnia danielis bonenetic [illegible]

[illegible] qui est mgri Johis ysneri [illegible]

Profundi fluminum scrutatus est et abscondita produxit in lucem. Ubi verbum quod scriptum est ex Iob xxviii. diligenter considerantibus nobis apparet via ad cognoscendum quadruplex genus cause in libro sententiarum, scilicet materialis, formalis, efficientis et finalis. Causa namque materialis innuitur in nomine fluminum. Causa formalis in perscrutatione profundorum. Causa finalis in revelatione absconditorum. Causa vero efficiens intelligitur in supposito duorum verborum, scilicet scrutatus est et produxit in lucem. Innuitur causa materialis nomine fluminum pluraliter et singulariter, ut non solum tangatur libri totius materia vel subiectum in generali, sed et particularium librorum in speciali. ¶ Propter quod notandum quod iuxta quadruplicem proprietatem fluminis materialis quadruplex est flumen spirituale, de quo hic quadrupliciter dicamus, sunt iiii libri sententiarum. Consideratur namque flumen materiale quoad durationem et in ratione perhennitatis sue, sicut dicit Ysidorus: Flumen est perhennis fluxus. Consideratur quantum ad extensionem et in ratione spaciositatis. In hoc enim distinguitur flumen a rivulo. Consideratur quantum ad modum et in ratione circulationis. Sicut enim dicitur Eccles. i.: ad locum unde exeunt flumina revertuntur etc. Consideratur etiam in ratione emundationis. Flumen propter aquarum habundantiam mundat terras per quas currit, ita quod non inquinatur. Et quia scriptores transferentes flumina ad similitudinem aliquid transferunt ex hac quadruplici conditione, iuxta metaphoram quadruplex in spiritualibus flumen invenitur, sicut colligere possumus ex scripturis. Primo propter perhennitatem dicitur flumen personarum emanatio, quia illa emanatio sola est sine principio et sine fine. De hoc flumine Daniel vii.: Antiquus dierum sedit et fluvius igneus rapidusque egrediebatur a facie eius. Antiquus iste dierum est Pater eternus, cuius antiquitas est eternitas. Iste antiquus sedet, quia non solum in eo est eternitas, sed est immutabilitas. A facie illius antiqui egrediebatur fluvius igneus rapidusque, id est a sublimitate divinitatis eius procedebat plenitudo amoris et plenitudo virtutis; plenitudo virtutis in Filio, ideo fluvius erat rapidus; plenitudo amoris in Spiritu sancto, ideo fluvius erat igneus. Secundo propter spaciositatem dicitur flumen rerum mundanarum productio, ob quam non tantum flumen sed mare appellari dignoscitur. Iste mundus est mare magnum et spaciosum etc. De hoc flumine Ezechiel xxix.: Ecce ego ad te Pharao rex Egypti, draco magne, qui cubas in medio fluminis et dicis: Meus est fluvius et ego feci memetipsum; ponam frenum in maxillis tuis etc. Draco iste magnus quem Dominus alloquitur et cui comminatur in figura et persona Pharaonis diabolus est, qui est rex Egypti, quia regnat in eis quos excecavit tenebris erroris, ut putarent, sicut heretici, ad litteram quod suus esset fluvius et ego feci memetipsum, quia per se fecerit mundum visibilem et ipse non habuit aliud principium. Hunc errorem ipse diabolus suggessit in persona Manicheis, quod tota machina visibilium a Deo malo esset condita. Huic draconi Dominus maxillas frenavit, quia ablata est ei potestas suggerendi falsa, ostendens quod fluvius iste conditionem ostendit Dei. Unde in eodem auctore sequitur: Et scient omnes habitatores Egypti quia ego Dominus. ¶ Tertio propter circulationem dicitur flumen Filii Dei in carnatio, quia sicut in circulo ultimum coniungitur principio, sic in incarnatione summum coniungitur imo, ut Deus limo, et primum postremo, ut Filius Dei eterno homini condito die vi. De hoc flumine Eccl. xxiiii.: Ego quasi fluvii dorix et sicut aqueductus exivi de paradiso. Dorix interpretatur generatio medicamenti, et est ubi figuratur Filius, ut convenientissime intelligatur generatio medicamenti. In incarnatione enim Filii Dei non alius fuit quam generatio medicamenti. Vere enim languores nostros ipse tulit et infirmitates nostras ipse portavit. Recte ergo Filius in carnatus fluvius dorix dicitur, et ipse de se dicit: Ego quasi fluvius dorix, id est medicinalis fluvius, et sicut aqueductus exivi de paradiso. Natura aque hec est quod tantum ascendit quantum descendit; talis fuit exitus in incarnatione Christi, quod dicitur in Psalmo: A summo celo egressio eius, et occursus eius usque ad summum eius. Et Io. xvi.: Exivi a Patre et veni in mundum; iterum relinquo mundum et vado ad Patrem. Et ita fecit circulum. De hoc flumine quantum ad egressum eius convenienter exponi illud quod dicitur Hester x. in sompnio Mardochei: Parvus fons crevit in fluvium et in lucem solemque conversus est. Parvus fons iste est humillima virgo. Hic crevit in fluvium cum generavit Christum, qui non solum fluvius propter habundantiam gratie, sed et lux sapientie et sol iustitie dicitur, secundum quod Io. i.: Erat lux vera etc. ¶ Quarto propter emundationem dicitur fluvius sacramentorum dispensatio, que sine pollutione mundat nos a contagionibus peccatorum. De hoc flumine Apoc. xxii.: Ostendit mihi fluvium aque vive splendidum tamquam cristallum procedentem de sede Dei et agni. Sacramentorum dispensatio dicitur fluvius splendidus tamquam cristallus propter claritatem et munditiam quam relinquit in animabus que in hoc flumine depurantur. Dicitur et fluvius aque vive propter efficaciam gratie que vivificat animam. Hic est procedens de sede Dei et agni. Nam sacramentalis gratia procedit a Deo tamquam ab auctore et efficiente, a Christo tamquam a mediatore et promerente. Propter quod dicuntur omnia sacramenta efficaciam habere a passione Christi. Sicut enim teste Augustino de latere Christi dormientis fluxerunt sacramenta, dum inde fluxit sanguis et aqua. De quibus istis fluminibus simul et per ordinem habetur Gen. ii., ubi dicitur quod fluvius egrediebatur de loco voluptatis qui inde dividitur in iiii capita. Nomen primi Phison, nomen secundi Gyon, nomen tertii Tigris et nomen quarti Eufrates. Fluvius iste egrediens de paradyso totius libri subiectum, iiii flumina ex isto procedentes sunt speciales materie iiii librorum, sicut facile potest apparere, quod fluviorum nomina et interpretationes diligenter exponere. Physon interpretatur oris mutatio, et in hoc significatur personarum emanatio. Sicut enim ex ore nostro procedit verbum et spiritus, ita ex ore Patris Filius et Spiritus sanctus. Eccl. xxiiii.: Ego ex ore Altissimi prodii primogenita ante omnem creaturam. Hic dicit ipse Filius qui est verbum et sapientia Patris. Et in Psalmo: Verbo Domini celi firmati sunt et spiritu oris eius etc. Gyon interpretatur arena, et in hoc significatur rerum mundanarum productio. Sicut enim universitas creaturarum comparatur mari propter spaciositatem, ita harene propter numerositatem. Eccl. i.: Harenam maris et pluvie guttas quis dinumeravit? Tygris interpretatur sagitta, et in hoc significatur Filii Dei incarnatio. Sicut enim in sagitta ferrum coniunctum est ligno, sic in Christo fortitudo divinitatis coniuncta est mollitie humanitatis. Et sic

sagipta ex arcu · et ligno uolat ad percuciendum ad
uersarios · sic christus de cruce saliens contra stetit ad uersarium · hec
est illa sagipta de qua dicitur · iiii · Regum · xiii · sagipta sa
lutis contra siriam / Eufrates interpretatur frugifer in quo
figuratur sacramentorum dispensatio · que non tantum pugnant contra
culpam · sed et fecundant in gratia · quod figuratum est apocalipsis ultimo
dicitur · quod secus fluuium cristallinum erat lignum afferens
fructum · cuius folia erant in medicinam · cum ergo iiii sunt
fluuii · iiii sunt fluuiorum profunda · proprietas fluuiis
correspondentia / profundum est tunc emanacionis et subli
mitas esse diuini · de quo ps in celo · et esse vii · alta profundi
tas · altitudo profunda ita ut exclamat apostolus ro · xi ·
et dicat · o altitudo diuiciarum sapientie et scientie dei · quam in
conprehensibilia sunt iudicia eius · et inuestigabiles uie eius
vere iudicia inconprehensibilia quia profunda · iudicia enim dei
abyssus multa · et esse i · profundum abyssi quod diuinum est · hec
profunditas in uniuerso · Job · xi · forsitan uestigia dei conprehen
des · et usque ad perfectum omnipotentem reperies · excelsior ce
lo est · et quid facies · profundior inferno · et unde cognosces ·
q · d · esse non potes · et ideo apostolus consulit · ephesios · iiii · in cari
tate radicati et fundati ut possitis conprehendere etc · et hec profun
ditas per scrutatur magis · i · i · li · / subtilitas enim esse diuini con
sistit · s · in duobus · s · nobilissimis emanacionibus que sunt
generacio et processio · et nobilissimis conditionibus quas summa
sapientia · omnipotentia · et perfecta uoluntas · de quibus est primus liber · Magister in primo
parte agit de sacra unitate · et trinitate · In secunda uero
parte ultimate agit de suppositi et triplici condicione sui
proprietate / profundum creaturis est uanitas esse tantum creaturarum
est quanto magis euanescit · tanto magis in profundum tendit ·
sui euanescit per culpam sui per penam propter hoc dicitur per prophetam
in ps · in profundum homo qui euanuit per culpam · in ps · infixus sum in
limo profundi · et non est substantia · Et rursus orans propheta ne
euanescat per penam · non me demergat in quam tempestas
aque · neque absorbeat me profundum etc · hoc profundum scru
tatur magis · i · ii · li · non uanitas esse tantum in duobus consistit ·
uidelicet in ~~unitate~~ mutacione de non esse in esse · et rursus
in reuisione in non esse · et quia nunc nulla causa omnino cedit
in non esse per naturam · tamen sicut dicit aug · peccator tendit ad non esse
per culpam · Et de hiis omnibus duobus est tocius secundus · Magister in primo parte
agit de rerum conditu / in secunda uero parte agit de lapsu · et de
temptacione diaboli · de peccato originali et actuali usque in finem ·
Tertium profundum in cacacionis est minimum humanitatis christi · quod tantum fuit
ut uere possit dici profundum · quia non habuit fundamentum neque
fundum de quo in celi ps · ione · ii · proiecisti me in profundum in corde
maris et flumina circumdederunt me · hoc proprie dici de christo · qui tan
tum humiliatus est ut uere possit dici proiectus et abiectus
ysa · liii · et uidimus eum et non erat ei aspectus et deside
rauimus eum despectum · et nouissimum uirorum etc · ve
re christus dicitur sic proiectum · sed et in profundum maris et fluminis ·
Magistro passio christi comparatur mari propter penalitatis amaritudinem ·
Et et fluuio propter eius · dulcedinem · dulcissimum erat ihesu
christi · tanta nos efficiebatur teneritudine amoris ut non ui
detur ei graue pro nobis sustinere grauissimum genus mortis
et hoc profundum perscrutatur · magister · in iii · Magister uero iii · in du
obus consistit · s · in passione per quam nos redemit et in actione

per quam nos in formauit que consistit in operibus uirtutum donorum
et preceptorum · de quibus duobus est tercius liber · Magister in prima parte agit de
incarnacione et passione in qua consistit nostra redempcio ·
In secunda de uirtutibus · donis · et preceptis · in quibus consistit nostra in for
macio · / Profundum sacramentalis dispensacionis est effica
cia per fecti medicamenti · tanta enim est efficacia medicine
sacramentalis quod humanam mentem excedit · ut uere profundum
possit dici de hoc ysa · li · posuisti profundum maris uiam ut
transirent liberati · profundum istud in quo egipcii demerguntur et
filii liberati transeunt et saluantur est efficacia sacramentorum
in quibus destruuntur · opera tenebrarum · et conferuntur arma lucis
et dona gratiarum · per quam hoc conferre de posse tantum in re filii
ecclesie dicitur · hec efficacia sacramentorum est profundum maris et fluminis ·
maris in quantum per liberat a culpa · et introducit in amaritudinem
penitentie · fluminis in quantum liberat a miseria et introducit in
dulcedinem gratie · quod optime presignatum fuit in filiis
israel · quibus exeuntibus ab egipto siccatum est mare et transierunt
per siccum in medio eius · sic exo · xiiii · et intrantibus in terram
promissionis siccatus est fluuius · et transierunt per medium eius
sic dicitur yosue iii / hoc profundum perscrutatur magister · in iiii · li ·
Magister efficacia perfecti medicamenti in duobus consistit · s · in
sanacione a uanitate in firmitatem deprimentem · et in li
beracione ab uniuersitate miseriarum aggrauacium · et de hiis
duobus est iiii quartus · Magister in prima parte agit de multiplici sana
cione quam efficiunt · vii · sacramenta · In secunda agit de per
fecta sanitate · ad quam perducunt · sic de gloria resurgencium que re
cipient et fideles sacramenta ecclesie per ceperunt · et per oppositum
de pena malorum qui sacramenta ecclesie contempserunt · Ex
scrutacione autem iiii profundorum in iiii libris elicitur finis
iiii · s · reuelacio iiii absconditorum / primum est magis die
sue · de qua ysa · xlv · vere tu es deus absconditus deus israel
saluator / uere magnitudo diuine substancie est abscondita · sicut uide
Job · xxvi · cum uix paruulam stillam sermonis eius audie
rimus magnitudinem tonitrui eius quis poterit intueri · Et re
uera poterit intueri quia ille cum quo sapientia dei inhabitat · unde hoc
petebat · ille sapientie amator ix · sap · mitte illam de celis
sedis tuis et a sede magnitudinis tue hoc absconditum · magister
repletus sapientia de superius · per primum librum per scrutacionem
perduxit in lucem · Magister ratio unius et intellectus nobilissimis e
manacionibus et nobilissimis operationibus innotescit nob
is · quod proprie est maioribus diuine substantie magnum. Secundum
absconditum est ordo diuine sapientie · de quo Job xxviii ·
ubi inuenitur sapientia et quis est locus intelligencie abscondita est
ab oculis omnium uiuencium / uere absconditus quia sicut ibi dicitur sapientia
est in hiis que de occultis ita ut cognoscetur indiget perscru
tacione profunditatis non in se sed in operibus in quibus ipsa
relucet · sicut dicitur ecc · i · quia unus est altissimus creator
qui effudit illam super omnia opera sua · hoc ergo absconditum
manifestatur magister in per scrutacione secunda · Magister in suo
ordine bonorum et malorum · per nobis · quo ab eterno
sapientia dei ordinata est · et ex antiquis antequam terra fierent ·
Tercium absconditum est fortitudo diuine potestatis · de quo abacuc
iii · cornua in manibus eius · hoc de christo patente · in cruce
ubi latuit fortitudo uirtutis sub pallio infirmitatis · et hoc
est sacramentum absconditum a seculis · de quo ephesios · iii · in omnibus

q sunt entia · ue

profunditas alta

contra

tercia

profluus

Job xxxviii
que absconditum
uiuentium

ii

rationis. quoniam deus est medium efficiens et obiectum ipsius mentis. i.
aut vel dicit aug. contra philosophos. quorum opinio erat quod mens
non coniungeretur post in me. sed in me. aliqua intelligentia. Ad
illud quod obicitur quod est non rectus ordo. dicendum quod dupliciter potest
considerari homo. vel eius in se vel extra. primo modo non
venit per creaturas a se in deum. sed eius extra se per cog
nitionem creaturarum. recolligitur in se. et elevatur su
pra se. ut dictum est. quod alie creature possunt considerari
ut res vel ut res signa. primo modo sunt inferiores homine.
secundo modo sunt media. in deveniendo sunt in via.
non in termino. quia ille non pervenit. sed per illas perve
nit homo ad deum. illis post se relictis.

Quarto et ultimo queritur. quod sit
de deo cognoscibile per creaturas. et dicit apostolus. quod sempiterna virtus
et divinitas. et queritur. utrum per creaturas possit cognosci personarum
pluralitas. et videtur quod sic. quia philosophi non habuerunt cognitionem
de deo nisi per creaturas. et cognoverunt trinitatem. ergo et cetera. minor
probatur per aug. de ci. dei. philosophi tertiam dicunt esse philosophiam
in qua est cognitio trinitatis. Item magi defecerunt in
tertio signo. exo. viii. et exponitur quod defecerunt in
cognitione tertie persone. aut ergo quantum ad proprium. aut
quantum ad appropriata. non quantum ad appropriata quia bonitas
maxime nobis relucet in creaturis. ergo quantum ad pro
pria. ergo saltem duas personas cognoverunt. Item hic idem videtur
per rationem. quia vestigium cum dicat distinctionem est ratio cognoscendi
deum distinctum. sunt in distinctione. sed non est in deo nisi
distinctio personarum. ergo per vestigium possunt cognoscere distin
ctionem personarum. Item pythagorici est cognitio trinitatis.
quantum ad ordinem. distinctionem. et equalitatem. sed cognitio per
creaturam. ergo per creaturam potuerunt cognoscere trinitatem.
Item difficilior est cognitio appropriatorum occultorum quam
quod cognitio pluralitatis personarum. quia illa non capitur
nisi a magnis et subtilibus. hec autem capitur et a rudibus
et insipientibus. ergo si potuerunt per proprietates creaturarum
visibiles pervenire ad invisibiles. multo fortius ad co
gnoscendum personas esse plures. et hoc est quod dicitur sap. xiii.
si tantum potuerunt scire. ut possent seculum estimare.
quomodo non hi dominum facilius invenerunt. Contra cognitio
trinitatis est cognitio fidei. sed cognitio fidei est de hiis
que sunt supra rationem. et que sunt supra rationem non possunt
cognosci per creaturas. ergo et cetera. Item non est nisi duobus
modis de deo cognoscere per creaturam. aut affirmando quod
est in creatura. vel simile. vel removendo. sed trinitas non co
gnoscitur per remotionem. sed per positionem. sed in nulla creatura
invenitur pluralitas suppositorum cum unitate essentie ergo et cetera.
Item lex scripta est super legem nature. sive liber sacre scripture
super librum mundane creature sed nullus fide carens per
sacram scripturam venit in cognitionem pluralitatis personarum.
ergo multo minus per librum mundane creature. Respondeo dicendum.
quod pluralitas personarum cum unitate essentie est proprium divine
nature solius. cuius simile non reperitur in creatura. nec potest re
periri. nec rationabiliter cogitari. Ideo nullo modo
trinitas personarum est cognoscibilis per creaturam. ascendendo
a creatura in deum. Et licet non habeat omnino
simile. habet tamen aliquo modo quod creditur simile in creatura.

Unde dico quod philosophi numquam per rationem cognoverunt personarum trini
tatem. nec etiam pluralitatem. nisi haberent aliquem habitum fidei.
sicut habent aliqui heretici. Unde qui dixerunt. aut locuti
sunt non intelligentes aut fidei radio illustrati.
est alia trinitas appropriatorum. scilicet unitatis. veritatis. et boni
tatis. et hanc cognoverunt quia habet simile. Ad illud
ergo quod obicitur. per tertiam philosophiam cognoverunt philosophi trinitatem.
dicendum quod verum est quod per illud et per alia venerunt in cognitionem tri
um appropriatorum. credentes non in cognitione utriusque trinitatis.
Ad illud quod obicitur de tertio signo. dicendum et bene. quia sapientes non
dicuntur defecisse in tertio signo. quia defecerunt in cogni
tione effectus potentissimi. bonitatis. scilicet redemptionis.
Ad aliud dicendum quod vestigium dicit distinctionem appropriatorum essentia
lium. et hunc respondet trinitas appropriatorum non pro
priorum. sive personarum. Ad illud quod obicitur de ymagine.
dicendum quod est cognoscere animam. sed id quod est cognoscere et cognitio
ista est rationis. sed quod ymago. et cognitio ista est soli
fidei. Ad aliud quod ultimo obicitur. quod difficilius est cognoscere
mundum. dicendum quod illud intelligitur supposito divino ami
niculo. simpliciter autem loquendo falsum est. cum enim est dis
ponere homo ad fidem. quam ad querere cognitionem
philosophie. Intellectus enim noster plus potest in cognitione re
rum mundanarum quam trinitatis. quia illa supra rationem est. et co
trarium eius videtur in se. et ideo indiget nova elevatione
ut possit cognitione per infusionem.

Postea ista sunt dubitationes
circa litteram de fontibus illis quas potest magis
quantum ad fontem probandi. et veri inferendi. quia
invenire omnis non valet. ut dubium supponere. prima
namque ratio talis est. quod potest quod nulla alia creatura potest.
est super omnem creaturam. sed qui fecit mundum istum fecit
quod nulla potest creatura. ergo non est creatura. sed super omnem
creaturam. et tamen capit hic ratio ibi. Sic autem ambo ut dicitur
et cetera. Iuxta rationem. videtur supponi duplex dubium.
videlicet quod mundus iste sit factus. et quod creatura
non possit ipsum facere. quorum utrumque est tale du
bium. Secunda ratio est hec quod fecit corporalia et ipsa mutabi
les. est super omnia corporalia et mutabilia. ergo est spiritua
le. et immutabile. hic similiter videtur supponi dubium. quod
deus fecit ipsa. et item non sequitur ex hoc. quod si fecit mutabilia
quod sit immutabilis. immo potius videtur sequi oppositum. scilicet
quod sit mutabilis. Tertia ratio hec est. qui fecit
bona et meliora. est optimus. sed deus fecit corporalia
que sunt bona et spiritualia que sunt meliora. ergo deus est opti
mus. sed similis ratio. videtur nullam habere apparentiam
quia de similiter quilibet artifex qui facit bona et meliora
esset optimus quod falsum est. Quarta ratio hec est.
qui fecit pulcra. et pulcriora est ipsa pulcritudo. sive
species. et hec est speciosissimum. sed videmus corporalia esse
speciosa. et spiritualia esse speciosiora. ergo qui fecit
hec est speciosissimus. Similiter videtur quod nec ratio
predicta valeat per predictum in [illegible]. Item
queritur de distinctione istarum rationum. et quomodo distinguuntur.
Si dicas sicut dicunt aliqui quod sunt iiii. genera
iiii causarum. hoc non est. quia genus cause materialis non cadit

i deo. Si dicas quod penes modos cognoscendi. contra. Non sunt nisi tres. scilicet in ratione cause ablationis. et excellencie. Respondeo dicendum. quod omnes iste viae. ad hoc ut probent et inferant. supponunt aliquid creaturis. prima enim non supponit quod productio rei de mobili non potest esse in aposteriori infinita. hoc supposito cum creatura sit. nulla creatura in finitam habere potentiam. Secundum quod actus productionis rerum de non sit ei quod est se omnem creaturam. et ita ex hoc actu tantum ex proprio cognoscendi deus omnipotens in mensura. Item in aliis rationibus supponitur status sicut in tota philosophia supponitur status in causis. et ideo omne mobile reducitur ad immobile. quia in mobilibus non est status in genere efficientis. nisi in movente non moto. oportet enim quod movetur ab alio movetur. similiter bonum et melius reducuntur. ad optimum. quia non est status in genere finis. nisi in optimo. Similiter pulcrum pulcrius ad pulcherrimum. quia non est status in genere speciei et forme nisi in eo quod est ipsa species perfeccia. Ad illud quod querit de distinctione racionum. ex dictis iam patet. Respondeo. non enim possunt distingui penes genus causarum tantum. nec penes modos cognoscendi tantum. sed penes utrumque. Prima enim modo sumuntur. secundum rationem cause. Alie sumuntur penes rationem cause et excellencie. quia considerant ordinem. et distinguntur per ordinem. in triplici genere cause efficientis sive moventis. finientis. et exemplaris. Item queritur de hoc quod dicit postea magister. quod ex perpetuitate intelligitur conditor eternus. non enim valet. effectus est perpetuus. ergo efficiens est eternus. Item queritur similiter. de hoc quod dicit. ex magnitudine operis. Nichil enim valet. fecit magna. ergo est omnipotens. vel potest facere omnia. Respondeo. ad hoc dicunt aliqui quod tantum est quedam persuasio per signum. non vera argumentacio. dicunt enim quod omnipotencia et eternitas cum sint in finite. non possunt sufficienter probari per creaturas. que sunt finite. aliter tamen potest dici. quod quamvis non sequitur in omnibus efficiente. tamen necessario sequitur necessario in efficiente suum perpetuitate per. Impossibile enim est. quod creatura habeat esse et magnum esse. et hoc totum ab aliquo quod possit in totum. et qua ratione in hoc totum. et in qualibet. Similiter si est primum perpetuitas est omnino in actu. et nichil in potencia. et si hoc cum possit facere durare aliud in finitum. ipsum est actu infinitum duracione. ergo eternum. Item queritur de hoc quod dicit. Omnia que arte divina condita sunt unitatem quandam in se ostendunt. et speciem. et ordinem. videtur enim pro dicere falsum. quia si hoc est ita condita sunt et tenent unitatem. ordinem. et speciem. et sic de aliis. ergo sic stat. tunc aliqua condita sunt que hec non habent. Item videtur male enumerare. quia augustinus. ponit ista tria modum. speciem. et ordinem. et hic alia unitatem. veritatem. et bonitatem. queritur ergo de diversis modis enumerandi. unde eveniant. Respondeo. ad hoc dicunt aliqui. quod hoc intelligitur de creaturis perfectis. vel si de omnibus. tunc illa tria non dicunt condiciones in re creata. sed in exemplari in eterno. potest tamen dici quod in primis in racionibus et generalibus est reflexio. et ideo status. nec est ultra procedere. Ad illud quod queritur. de enumeracione illorum trium. quod non videtur convenientes. dicendum. quod res creata habet triplicem consideracionem aut in se. aut in comparacione ad alias creaturas aut in comparacione ad primam causam. et per hos omnes modos contingit reperire trinitatem dupliciter. Si enim consideretur quantum in se. vel quantum ad se. hoc est quantum ad suam principiorum. et sic est illa trinitas materia. forma. compositio. que ponitur in libro de regulis fidei. aut quantum ad habitudines et sic est illa. sapientie. xi. omnia in numero. pondere. et mensura disposuisti. In numero est intelligere principiorum distinctio. In pondere propria ipsorum inclinacio. In mensura eorum ad invicem proporcio. Iterum. si consideretur una creatura in comparacione ad alias creaturas. hoc potest esse aut in quantum agit accione naturali. et sic sumitur illa trinitas dyonisii. substantia. virtus. operacio. aut in quantum agit accione spirituali. et sic illa augustini. de lxxxiii. questionibus. quod constat. quod cognoscitur. quod discernitur. et ultima. refertur ad animam. Si autem consideretur. in comparacione ad deum. hoc potest esse dupliciter. aut in quantum refertur tamen. et sic est illa. modus. species. et ordo. aut in quantum refertur. et assimulatur. et sic est illa unitas. veritas. et bonitas. quam ergo vestigium attenditur in comparacione ad deum proprie. Ideo in hiis tribus ultimis condicionibus proprie accipitur vestigium et quia magna est in trinitas comparaciones convenienca. ideo magister innuit hoc ad invicem. propter multam convenienciam. et correspondenciam. quia unitas eodem modo. que respicit deum ut causam efficientem. veritas speciei que respicit ipsum ut exemplar. bonitas ordinis. que respicit ut finem. Item ipsum queritur de hoc quod appropriat veritatem filio dicens. perfectissima pulcritudo intelligitur filius. scilicet veritas patris. Set contra augustinus. in soliloquiis. veritas est id quod est. sed omnis. nulli ergo appropriatur. ergo non veritas. Item videtur male apparere ordinem speciei. scilicet quia in precedenti capitulo dicit. quod ex ordine intelligitur sapiens. Set et sapientia appropriatur filio ergo et ordo. Respondeo dicendum. quod veritas potest dupliciter considerari. sicut et color. Uno modo color consideratur. secundum id in quo est. et sic diffinitur in libro de sensu. et sensato. color est extremitas perspicui. in corpore terminato. Alio modo in comparacione ad visum. quem movet et sic diffinitur. in libro de anima. color est motivum visus. secundum actum lucidi. Similiter veritas potest considerari in comparacione ad id in quo est. et sic verum est id quod est. Alio modo per comparacione ad intellectum quem movet. et sic veritas. ut dicit philosophus. in secundo methaphisice. est finis intellectus speculative. Per primum modum. dicit augustinus veritas patris est essencia patris. quantum ad secundum modum dicitur hic. quod veritas est declarativa esse. et quia filius est procedit ut verbum. cui appropriatur racio declarandi. ideo appropriatur ei racio exemplaris et per consequens racio veritatis. quantum ad secundum modum veritatis. ipse autem accipit pro uno. Ad illud quod obicitur de ordine. dicendum. quod est ordo rerum in universo. et hic appropriatur sapientie. et est ordo rerum in finem. et hic appropriatur bonitati. et sic patet quod non est contrarietas.

Nunc uero ad eam.

Nam ia per veritatem disputavimus. contraiter ad intelligendam. unitatis patris secede. primus distinctio. cum dicit potuta

Scriptum venerabilis Bonaventure in principio Sententiarum

P rofunda fluviorum scrutatus est et
abscondita produxit in lucem. Ubi istud
quod scriptum est ex Job. xxviii. diligen
tius consideratum nobis aperit intra
adinquirendum quadruplex genus cause in libro
sententiarum. scilicet materialis. formalis. efficientis et finalis.
Causa namque materialis innuitur in nomine flu
viorum. causa formalis in perscrutatione profun
dorum. Causa finalis in revelatione absconditorum. Causa vero efficiens
eius intelligitur in suppositione duorum verborum. scilicet scrutatus est. et
produxit in lucem. Innuitur enim materialis in nomine fluviorum pluraliter
non singulariter ut non solum tangatur libri totius materia vel
subiectum integrale. sed etiam particularium librorum in speciali.

Accipe quod non est quaerendum quadruplicem proprietatem fluvii
materia. quadruplex est fluvius spiritualis. de quo secundum quadru
plicem differentiam sunt quatuor libri sententiarum. Considerando namque
fluvium talem quo adducitur. invenio perhempni
tatem. Fluvius sic dicitur Ysidorus. fluvius est perhennis fluxus. Con
siderando quantum ad extensionem. invenio spacio
sitatem. Unde est distinguitur fluvius a rivulo. Consi
derando quantum ad motum. invenio circulationem. Unde est
dicitur eccle. i. ad locum unde exeunt flumina revertuntur.
etc. Considerando effectum. invenio emundationem. Flavit flu
vius propter aquarum habundantiam mundat terras per quas currit.
ita quod non inquinatur. Et quia omnes transferentes se
similitudinem aliquam transferunt. ex hoc quadruplici con
ditione supra metaphorice quadruplex in spiritualibus
fluvius invenitur. Sic colligere possumus ex scripturis. Primo

Propter perhempnitatem dicitur fluvius personarum emanatio
quia illa emanatio sola est sine principio. sine fine.
de hoc fluvio. Dan. vii. antiquus dierum sedit. et fluvius
igneus rapidusque egrediebatur a facie eius. Antiquus iste dierum
est pater eternus. cui antiquitas est eternitas. Iste antiquus sedit
quia non solum in eo est eternitas. sed etiam immutabilitas. a facie
illius antiqui egrediebatur fluvius igneus rapidus quia id est de
sublimitate divinitatis eius procedebat plenitudo amoris.
et plenitudo virtutis. Plenitudo virtutis in filio. Ideo
fluvius erat rapidus. plenitudo amoris in spiritu sancto. ideo
fluvius erat igneus. Secundo propter spaciositatem dicitur fluvius
rerum mundanarum productio. ob quam non tantum fluvius. sed
mare appellatur. Dicitur in psalmo. Iste mundus. hoc mare magnum et spa
ciosum. etc. De hoc fluvio Ezechiel. xxix. Ecce ego ad te
pharao rex egypti draco magne qui cubas in medio
fluminis. et dicis meus est fluvius. et ego feci memetipsum.
ponam frenum in maxillis tuis. etc. Draco iste magnus
quem dominus allegat et cui comminatur in figura et persona pharao
nis. dyabolus est. qui est rex egypti quia regnat in eis qui
excecavit tenebris erroris ut putarent sibi hereticam. ad quos
dicit meus est fluvius. et ego feci memetipsum. quasi ipse
fecit mundum istum et ipse non habet aliud principium. Hoc errorem
ipse direxit. et suggessit impius manicheis qui totam machinam
visibilium a deo malo esse conditam contendunt. Huius draconis
maxillas dominus infrenabit. quia ablata est potestate suggerendi
falsa. ostendet se esse huius fluvii conditorem. Unde in eadem

auctoritate. Scient omnes habitatores egypti quia ego dominus. Tertio
propter circulationem dicitur fluvius filii dei incarnatio quia sicut in circulo
ultimum coniungitur principio sic in incarnatione summum coniungitur ymo.
ut deus limo. et primum postremo, ut filius dei eternus homini condito die
sexto. de hoc fluvio. Eccl. xxiiii. ego quasi fluvius dorix. et sicut aquae
ductus exivi de paradiso. dorix interpretatur generationis medicamen
tum. et ubi figurantius fuimo ut gustus intelligatur. id est generatio
medicamenti. Incarnatio est filii dei inchoatio a futuro quo generationis
tio medicamenti. Vere est langores nostros tulit et infirmi
tates nostras ipse portavit. Recte igitur filius incarnatio
fluvius dorix dicitur. et ipse Christus de se vere dicit. ego quasi flu
vius dorix. id est medicinalis fluvius. et sicut aque ductus exivi a
paradiso. Flatum aquae hoc est quia tantum ascendit quantum descendit.
talis fuit exitus incarnationis. Sicut quod dicitur in psalmo. a summo
celo egressio eius et occursus eius usque ad summum eius. et Jo. xvi.
exivi a patre et veni in mundum. Iterum relinquo mundum et vado
ad patrem. Ista fecit circulum. De hoc fluvio quantum ad egressum
eius exponere. potest exponi illud quod dicitur Hester. x. in sompno mardochei.
parvulus rivulus crevit in fluvium maximum. et in lucem solemque conversus
est. Quia obscurus est parvulus fluvius iste. Nam humillima virgo. hec
crevit in fluvium cum genuit Christum. quia non solum fluvius
per habundantiam gratie. sed etiam lux sapientie et sol iusticie dicitur.
Sicut quod. Jo. i. dicitur. erat lux vera. etc. Quarto propter emun
dationem dicitur fluvius sacramentorum dispensatio que sine pol
lutione mundat nos a coinquinationibus peccatorum de hoc flu
vio. apo. xxii. ostendit mihi fluvium aquae vive. splendidum
tamquam cristallum procedentem de sede dei et agni. Sacra
mentorum dispensatio dicitur fluvius splendidus tamquam cristallus propter
claritatem et nitorem quem relinquit in animabus que in hoc flumine
depurantur. Dicitur fluvius aquae vive propter efficaciam gratie
qua vivificat animam. hic est procedit de sede dei et agni. Nam
sacramentalis gratia procedit a deo tamquam ab auctore et efficitur
a Christo tamquam a mediatore et promerente. propter quod dicitur
omnia sacramenta efficaciam habere a passione Christi. Unde teste Augustino
de latere Christi dormientis fluxerunt sacramenta. Dum inde fluxit san
guis et aqua. De omnibus istis fluviis simul et per ordinem habetur.
Gen. ii. ubi dicitur quod fluvius egrediebatur de loco voluptatis
qui inde dividitur in quatuor capita. Nomen primi physon.
Nomen secundi gyon. Nomen tertii tigris. et nomen quarti eufrates.
Fluvius iste egrediens de paradiso est totius libri huius materia. quatuor
fluvii ex isto procedentes sunt speciales materie quatuor librorum.
Sicut facile potest aptare qui predictorum nominum interpretationes
velit diligenter exponere. Physon interpretatur oris mutatio
et hoc significat personarum emanationem. Sicut est ex ore nostro procedit
verbum et spiritus. ita ex ore patris. filius. et spiritus sanctus. Eccl. xxiiii. Ego
ex ore altissimi prodii. primo genita ante omnem creaturam.
Hoc dicit ipse filius qui est verbum et sapientia patris. et in psalmo. verbo domini celi
firmati sunt. et spiritu oris eius. etc. Gyon interpretatur arena.
et in hoc significatur rerum mundanarum productio. Sicut est vniversi
tas creaturarum comparatur mari. propter spaciositatem ita ha
rene. propter numerositatem. Eccl. i. harenam
maris et pluvie guttas quis dinumeravit. Ty
gris interpretatur sagitta. et in hoc significatur filius dei incarnatio. Sicut
est in sagitta ferrum coniunctum est ligno. sic in Christo fortitudo
divinitatis coniuncta est mollicie humanitatis. et sicut

sagitta salutis domini

sagitta exaratur. et longius volat ad percutiendum adver-
sarios. sic Christus de cruce saliens confregit adversarium.
Hec est illa sagitta de qua dicitur iiii. Reg. xiii. sagitta salutis
contra Syriam. ¶ Eufrates interpretatur frugifer. in quo signi-
ficatur sacramentorum dispensatio. que non tantum purgat animam a culpa.
sed et fecundat in gratia. quod signatum est apocalypsis ult. ubi
dicitur. quod super fluvium cristallinum erat lignum afferens
fructum. cuius folia erant in medicinam. Cum igitur quatuor
sint fluvii. quatuor sunt fluviorum profunda. predictis
fluviis correspondencia. ¶ Profundum eterne emana-
tionis est sublimitas essentie divine de quo potest intelligi Eccl.
vii. alta profunditas quis inveniet eam. Vere profundi-
tas alta. et altitudo profunda. ita ut exclamat apostolus
Ro. xi. et dicat. o altitudo divitiarum sapientie et scientie dei.
quam incomprehensibilia sunt iudicia eius et investigabiles
vie eius. Vere iudicia incomprehensibilia quia profunda.
iudicia enim dei abyssus multa. et Eccl. i. profundum abyssi
quis dimensus est. Hec profunditas invenitur Job xi. forsitan
vestigia dei comprehendes. et usque ad perfectum omnipotentem
reperies. excelsior celo est. et quid facies. profundior
inferno. unde cognosces. quasi diceret non potes. unde
apostolus consulit Eph. iii. in caritate radicati et fundati ut possitis
comprehendere etc. et hoc profundum perscrutatur magister
in i. libro. ¶ Sublimitas essentie divine consistit in duobus.
scilicet nobilissimis emanationibus que sunt generatio et proces-
sio. et nobilissimis conditionibus que sunt summa simplicitas. omnipotentia
et perfecta [illegible]. de quibus est primus liber. Nam in prima parte
agitur de sacra unitate et trinitate. In secunda vero. specia-
liter agitur de superdicta eius triplici conditione sive
proprietate. ¶ Profundum creationis est vanitas esse. cum
creatura quanto magis evanescit. tanto magis in pro-
fundum tendit. sive evanescat per culpam sive per pe-
nam propter hoc dicitur per prophetam in psalmo in persona hominis qui evanuit per
culpam. in psalmo. Infixus sum in limo profundi et non est substantia.
Et rursus orat propheta ne evanescat per penam. non me
demergat inquit tempestas aque. neque absorbeat me pro-
fundum etc. Hoc profundum scrutatur magister in ii. libro. nam vanitas
esse creati in duobus consistit. ¶ videlicet in mutatione de non esse
in esse. ¶ Et rursus in reversione in non esse. et quia nulla creatura
omnino cadit in non ens (?) [illegible] sicut dicit augustinus. propterea tendit ad
non esse per culpam. Et de his duobus est totus secundus. Nam in prima
parte agit de rerum conditione. ¶ In secunda vero parte agit de lapsu.
ut de temptatione diaboli. de peccato originali et actuali usque in finem.
¶ Profundum incarnationis est minima humilitas. et quantum
fuit ut videtur per istud dicitur profundum. quod non habens fundum (?)
fundus de quo potest intelligi Jone ii. proiecisti me in profundum
in corde maris et flumen circumdedit me. Hoc profundum de christo quantum
humiliatus est ut videtur per istud dicitur. Isaie liii.
et vidimus eum et non erat ei aspectus et desideravimus
eum despectum et novissimum virorum etc. Vere igitur dicitur
se precium (?). Et non in profundum maris et fluminis. nam passio
christi comparatur mari propter penalitatis amaritudinem. Et flu-
mini propter caritatis dulcedinem. dulcissimum cor ihesu christi
tota circa nos afficiebat teneritudine amoris ut non
videretur exiguum pro nobis sustinere gravissimum genus mortis

et hoc profundum perscrutatur magister in tertio. Nam iii. liber in duobus
consistit. scilicet in passione per quam nos redemit et in actione per quam
nos informat que consistit in operibus virtutum donorum et pre-
ceptorum. de quibus duobus est tertius liber. Nam in prima parte agitur
de incarnatione et passione christi in qua consistit nostra redemptio.
In secunda de virtutibus donis et preceptis in quibus consistit nostra informatio.
¶ Profundum sacramentalis dispensationis est efficacia perfecta medica-
minis. tanta enim est efficacia medicine sacramentalis que huma-
nam mentem excedit. ut videtur profundum per istud dici. de hoc ysa. li.
posuisti profundum maris viam tuam. ut transiret liberati.
profundum istud in quo egyptii demerguntur et filii liberati transe-
unt et salvantur. est efficacia sacramentorum in quibus destruuntur
opera tenebrarum et conferuntur arma lucis et dona gratie. per que
hos transfert de potestate tenebrarum in regnum filii caritatis sue. Hec efficacia
sacramentorum est profundum maris et fluminis. ¶ Maris inquantum
liberat a culpa. et reducit amaritudinem pene. ¶ Fluminis
inquantum liberat a miseria et reducit in dulcedinem glorie. quod op-
time prefiguratum fuit in filiis israel quibus exeuntibus ab egypto
siccatum est mare et transierunt per siccum in medio eius. Sic dicitur
Exo. xiiii. et intrantibus in terram promissionis siccatus est fluvius
et transierunt per medium eius sicut dicitur Josue iii. Hoc profundum per-
scrutatur magister in iiii. ¶ Nam efficacia perfecti medicaminis
in duobus consistit. scilicet in sanatione a vanitate et infirmitate
depravatum (?) et liberatione ab universitate miseriarum aggrava-
tum. Et de his duobus est totus quartus. Nam in prima parte agitur de
multiplici sanatione que efficitur vii. sacramentis. ¶ In secunda
agitur de perfecta sanitate ad quam perducit scilicet de gloria resurgentium
que vacat et fideliter sacramenta ecclesie perceperunt. et per oppositum
de pena malorum qui sacramenta ecclesie contempserunt. ¶ Ex per-
tractatione autem quatuor profundorum in quatuor libris elicitur
finis. scilicet revelatio quatuor absconditorum. ¶ Primum est magnitudo dul-
cedinis (?) de qua ysa. xlv. vere tu es deus absconditus deus israel
salvator. ¶ Vere magnitudo dulcedinis est abscondita. unde dicitur
Job xxvi. cum vix parvulam stillam sermonis eius audierimus
magnitudinem tonitrui eius quis poterit intueri. Job xxxiiii.
ex quo absconderit vultum suum. quis est qui possit intueri. non ille
cum quo sapientia dei inhabitat propter hoc petebat ille sapientie amator.
ix. Sap. mitte illam de celis sanctis tuis et a sede magnitudinis
tue hec absconditum. magister replet sapientia de superius. per primi-
li. perscrutationem perduxit in lucem. nam unus et intellectus nobi-
lissimis emanationibus et nobilissimis proprietatibus innotescit [illegible]
[illegible] quod est in emanationibus divine substantie magnitudo. ¶ Secundum ab-
sconditum est ordo divine sapientie de quo Job xxviii. unde invenitur
sapientia et quis est locus intelligentie. abscondita est ab oculis omnium
viventium. ¶ Vere abscondita quia sicut dicitur ibi Sap. trahitur
de occultis [illegible] ut cognoscatur indiget perscrutatione profundorum.
non [illegible] in operibus in quibus ipsa relucet. unde dicitur Eccl. i. quod
unus est altissimus creator qui effudit illam super omnia opera
sua. Hoc igitur absconditum manifestat magister in per-
scrutatione secundi. Nam miro ordine bonorum et malorum per nobis (?)
quomodo ab eterna sapientia dei ordinata est [illegible]
¶ Tertium absconditum est fortitudo divine potentie de qua abac. iii. cor-
nua in manibus eius. hic de christo pendente in cruce ubi la-
tuit fortitudo virtutis sub pallio infirmitatis. et hoc est
sacramentum absconditum a seculis. de quo Eph. iii. in omnibus

[illegible]

scior minime data e h' gra euagligar i uestigabiles diuicias xpi z illuiar oes q sit dispesacio sacramti absconditi aseclis i deo. hoc e sacramtu absconditu sac secretu q dr fortis ut in gn i dur e armus uire istr. q e i auditu aredis. In pseruicione eni teij libri ubi ostedit q de x i sua i firmitate uicit gemiam po. maifest fort dic po. si e uic pi fini q feciss si pugnasss pu tute. z si i firmi di forci e hoib' brachui dei qsi potit i firmac. Vere ps q i enarrabil fortitudo. cui tat fortis i firmitas. /Quatu absconditu e dulcedo dic tue. d q i ps q mag tutu dulcedine q abscondisti timetib te. Vere abscondita z reseruata timetib dulcedo tue. q sic dr i ps. una dm ab celo ex usq i celu sr timores eu. z i os q spant sr mia ei. h dulcedo maifestat i pscrutacione. iiij. li. ybi uiso alt di dimittit p i psnti. z qualit uris uulneib ad hibz medicina. z qualia i futo dabit pmia. nob dulcedo dic tue apperit. hoz g absconditoz ppalacio e finis libri gnalis ad que pduci z pducere uolens mgr sententiaz p scrutatus e pfuda fluuioz. p uia gra spc s illeri e pcipuus pscrutator secretoz z pfudoz. qd dr i. cor. ij. spus oia scrutat z pfuda dei. hi spc caritate agitatus. z luce cclaritate illustrat copositor h op. z scrutatus e pfuda fluuioz h z spu adiuuate scs e reuelator absconditoz. ipe e e d q scbitur dan. ij. ipe reuelat pfunda z abscondita z nou i tenebris costituta. z h fuit i tercio z finis mgri s. q ipe d i plogo. lucerna i qd iritatis i candelabro. exaltare uolntes. i sudore ac labore mlto h' uolum do pstante copegim'. ex testimonij ueritatis i eternu fundatis. z paulo an dixerat. q ppositu suu e theologicaz i qsticionu abdita pande. patet igr i uno p posito psentis lib. ca uol. formal. efficies z finalis.

Ad intelligencia eoz q sup tacta s. iiij po ssut qri. sunt. iiij. pdicta. p q h' sit libri materia ul sbm. et q dr sit sbm. ur. illude sbm e i scia. d q zd cui pp'etatib e scia tota si d ad z ei opib ut porte cacone z repacone e tot' iste liber g zc. /Sit ur qd sbm isti lib sit res z signa. i e e sbm i scia. f. cui diom didit illa scia. q sue secat i res. h e didit. f. diom subiectoz. sz h e res z sig sic maifestu e g zc. ¶ Sic ur q credibile sit sbm h' libri i e e sbm i libro ec q usat auctoriis i tecio z tctat. s' credibile e h. Vn magr dic i plogo. q ppositu suu e. fide nram clipeis dauidice turris munire. h e adpiud fide. raciones ad duce. no i qua fide habitu s' cdit g zc. ¶ Si z sbm i scia deb' coplecti oe q d emmat i illa. s' i h' libro no tm d eminatu d deo. s' z d creaturis. g dr. no e sbm tocius isti libri gnalr. s' solu pmi libri. ¶ Sit alr ostedit. s' ad. sic. lic

tres oie coicidant i una. tn in no coicat simul cu fine q in d qd i opletu. finis ar d tocius opis copletiu. s' dr finis tocius isti opis. q finis tocius theologie. g no sbm ul in. ¶ Sit q res z sig no e sbm ur. omis e scia e d reb' ul d sign g si res z signa sunt sbm h' libri. liber iste e gnalis ad omis. s' sp'ual scia z doctrina traditur i hoc libro. p' q res z signa no debent assignari i eo p sbo.
¶ Sic ostat q alia e scia d reb' z alia d signis up'. differt eni pinocialis scia arti. g scia tradita i h' libro aut no e unis gnis. aut no e simul de reb' z signis. s' e unis gnis g zc. ¶ Sit q credibile no sit sbm ur q scia z ut' sunt diusi habit'. g hnt diusa obiecta. g cu credibile i quatu hui sit obm ututis no erit obm scie i quatu h' g zc.
¶ Sic sic costitenco h' lib usat de fide ita z de spe z caritate g spandu ul diligedu siue diligi no e sbm h' libri pari racoe nec credibile e sbm i eo. ¶ Ad ad q sbm i aliq scia ul doctrina tripr accipi / vno m dr sbm i scia ad q oia reduat sic ad primu radicale / Alio m ad q oia reducut sic ad totu i tegale / tercio mo ad q oia reddicut sic ad totu ule / Ex h' maifeste patet i gmatica. si a sbm p m ad q oia reducut sic ad pm elemtare ul radicale. est licta. qua io uocat psciar'. elem. qd e minimu i quo stat resolucio gramatici / sbm ad qd oia reducut. sic ad tot i tegle e oro cogrua z pfca. / Sbm io ad qd oia reducut sic ad totu ule. est uox articulata litata ordinabil ad signad aliqd i se ul i alio. p huc mod e distiguer i quadruialib / pa sbm i geometa ad qd oia resoluut ut ad pncipiu e punct' / sbm ad q oia reducut. ut ad totu i tegru e corp' qd cotin' i se oe gnis dimsionis.
/ Sbm ad qd oia reducut ut ad totu ule e qntitas cotinua i mobil. p huc mod. et i hoc libro e assignare sbm. f. triplice dtum / pa sbm. ad qd oia reducut ut ad pncip m. e ipe deus. / sbm qsi ad qd oia reducut. q d eminat i h' lib. ut ad totu i tegr. e xpc p ut cophend naturam diuam z huanam sui capitu. z i capitu. d qb sunt duo sequetes. z accipio large totu i tegru qd multa. oplectit no solu. p copoione s' p unioe z ordine / sbm qsi ad qd oia redduct sic ad tot ule possimus noiar p circlocucone. siu subdistincone. z sic e res ul signu. z uocitur h' signu sacramtu. possum' z unico uocabulo noiare. z sic e credibile. // transit i racone i cellr. z h' p addicone formis. z h' m ppe loquedo e sbm i h' libro. Conce g sut races pbantes z dim ee sbm. z res z signa credibile. diusimod sic dtm e. ¶ Quod g obi i cotrariu q d deo no agit. i h' libro. dd. q quauis no agatur de do qntu ad sbm. // ul quatu ad opa. z io no e sbm ut totu ur ut pncipiu. ¶ Quod obi qd

Sc accipi sbm i scia. R°.

q° 1

q 2

q 3

// p ut tn credi le.

4

// tm. agr tn q ad subam.

q̄ m̄ nō cōcidit ī unū cū fine ad. q̄ m̄ ep̄ dr̄. s. m̄
cōcām. ī q̄. z m̄ cō quā. z h̄ ultima m̄. magis dr̄
obiectum q̄ m̄. quā ḡ dr̄. q̄ m̄ nō cōcid̄ cū fine.
uerū est q̄ m̄ cōcām q̄ pprie ē m̄. s̄ n̄ d m̄ cē quā
q̄ pp̄e obm. Itā idem p̄ cē obm habitus z finis.
z talis m̄ accipit m̄. ī scīa. p obiecto . s. res uel cogr.

Quod ob̄r q̄ rebus z signis. qd sunt scīa oīs scīenciar. dd qd signa possunt accipi ī sua gnālitate z sic nō ptinet ad scīam spāle nec librū. u̾ ad cāq scīam possunt etiā accipi ṡm q̄ iduunt rōne credibil z sic quēmest una ūtus z uni⁹ h̄itus d oībus credibilibus. siue sint res. siue signa sint. ut fides una ē scīa spālis d omnibus ī q̄tum īduunt hac rōnem. siue sint res. siue sint sig̃. Alr p̄t dici q̄d d⁹ ē loq̄ d rebus z sig̃. aut absolute. aut ī relacōne ad fruicōne. siue ad illud ī q̄ fruēd̄ ē. primo q̄ mō spectat ad spāles sciēcias z diuisas. sc̄do mō ad unā scīam siue doctnā. Vn̄ q̄ at d oībus cēntibus ī q̄tum reducunt ad unū p̄mū eius. ē una scīa z unus lib. sic d oībus rebus z signis ī q̄tu reducunt ad unū q̄ ē alpha. z ω. ē una scīa.

Quod obi. qd credibile ē obm ūtutis zc. dd qd alio mō ē credibile obm ūtutis. alio scīe. Credibile ē s̄ q̄ h̄t ī se rōm p̄ ūtatis. cui fides assentit ppter se z sup oīa ptinet ad h̄itū fidei. s̄. q̄ sr̄ rōm ūitatis addit rōm auctoritatis. ptinz ad doctrinā sac̄ scrip̄tre d q̄ dicit aug̃. sup. gen ad lram. qd maior ē ei⁹ auc̄tas q̄ hūani ingenii pspicacitas. h̄ d sr̄ gen ad littera q̄ sup rōm ūitatis z auctoritatis. addit rōm pbabilitatis. ptinz ad cōsideracōm p̄sentis libri. ī q̄ ponunt rōnes pbantes fidē nrām. z sic pz quo differēt ē fides d cōdictis z libri d canone sac̄ scripture z p̄sens scriptura. z iō nō ualet illa ob tercio. q̄ tñ iste liber nō ē sic ad defensionē spei z caritatis sic fidei nō est simile.

Sc̄do q̄r d cā forāli siue mō agndi. dicēdū ē qd ē p scrutatoriū. z ī q̄sitiuū secretorum. Sed g̃. ysa. xl. dat secretorum scrutatores. q. nō sunt. Itē xxv. pu. p scrutator maiestatis opp̄met a gl̄a. Itē ecc. iij. altiora te ne quesieris. z forciora te nō scrutatus fueris. ḡ si ḡ. ea q̄ magis pscrutatur sunt secreta. sunt magna. sunt alta z forcia male magis pcedit. Itē rōe ostend̄r sic. mō pcedendi ī parte scīe. debz cē uniformis modo totalis scīe. s̄ modus pcedendi ī sac̄ scriptura ē typicus z p modū narracōnis nō ī q̄sicōnis. cū ḡ lib iste ptineat ad sacram scripturā. nō dz pceder ī q̄rendo. Itē modus agndi dz cē cōueniens m̄ d q̄ est. Vn̄ ī pncipio ueris ethicor dr̄. p̄mones ī q̄rendis sunt s̄ materiā. s̄ m̄a h⁹ doctrine ē credibile. s̄ credibile ē sup rōnem ḡ modus pcedendi p rōnes nō cōuenit huic doctrine. Itē modus agndi debz cē cōueniens fini ad quē ordinat̄ scīa. S̄ h̄ scīa ut dicit mḡr ī lrā ordinat̄ ad fidei pmocōm. s̄ rōnes fidē nō pmouet s̄ euacuat. Vn̄ gḡg. fides nō h̄t meritū cui hūana rō p̄bz expimentū. ḡ talis modus cōtrariatur fini. ḡ nō ē cōueniens. Vn̄ z ierō. tolle ī q̄d argumenta cū de fide agitur piscatoribus cōditur. nō dialecticis. Vanus ḡ. z ī utilis ur̄ h⁹ mod⁹.

Cōt̄ g. ī. pe. iij. parati oī poscenti reddere rōnē de ea q̄ ī nobis ē. fide z spe. cū ḡ multi sint q̄ fidē nrām ī pugnant. nō tam rōm d̄ ea poscunt. utile z cōgruū ur̄ p rōes eam astruere. z mō ī q̄sitiuo z rōcinando pcedere. ḡ zc̄. Itē Ric̄. d s̄c̄o uic. ī li. d tri. credo sine dubio. ad quorlibz explanacōem. que nec̄e ē cē. nō mō pbabilia s̄ ē nec̄a argumenta nō d esse. licet cōtingat ī t̄rim ī dustria latere. ḡ cū fides nrā credat nec̄a. z illa habeant rōnes latentes. z talia ī diget pscrutacōe ut eruatur. pz q̄ modus p scrutatorius magis cōuenit huic scīe. Itē nō est peioris cōdicōnis ūitas fidei nre q̄ alie ūitates. s̄ ī alijs ūitatibus ita ē. q̄ oīm q̄ potest p rōm ī pugnari. potest p rōm defendi. ḡ pari rōe z ūitas fidei nre. Itē nō ē mō fides nrā peioris cōdicōnis q̄ ī pn̄o. s̄ ī pn̄o cū ī pugnaretur p sciā mūndana magorum defendebat p ūa scōrum. ḡ cū mō ī pugnet. p scīa argumenta h̄eticorum dz defendi p ūa argumenta doctorum. Ad hoc dd. q̄ modus p scrutatoriū cōuenit huic doctrine siue libro. cū ē finis ī ponat necitatē hijs q̄ sunt ad finē q̄r sic dic phs. scīa ē dentata q̄r ē ad secandum. sic iste liber q̄ ē ad pmocōne fidei h̄t modū ī q̄sitiuū. mod⁹ ē rōcinatiuus siue ī q̄sitiuus ualet ad fidei pmocōne. z h̄ tripl. p̄t ea gnā hoīm. Quidā ē sūt fidei aduersarij. quidā sunt ī fide ī firmi. quidā uō p fcī. Modus ī q̄sitiuus ualet p̄o ad cōfutandum aduersarios. Vn̄ aug. i. de t̄r. ad ūs garrulas rōcinatores elaciores q̄ capaciores. sciūt catholicis z salitu cōgruus ad defensione. z assercōne fidei est uten̄d. Sc̄do ualet ad fouendū ī firmos. sic ē dr̄ cāritate ī firmorum fouet p beneficia t̄palia sic fide ī firmorum fouet par gumenta pbabilia. Cū ē ī firmi ueniunt rōnes ad fidei pbabilitatē deficere z ad oppositū habundare. nullus p sistet. Tercio ualz ad delectandū pfcōs. mirō ē mō aīa delectat ī intelligendo. qd pfcā fide credit. Vn̄. b. nichil libencius ī telligerem q̄ q̄ ia fide credim.

Quod ḡ obr̄ ī cōtrariū. dd. q̄ oīs ille auctoritates ī telligunt. d̄ pscrutacōe curiosa nō d pscrutacōe studiosa. Nā ipe dns dix iudeis. jo. v. scrutamini scripturas zc̄. Quod obr̄ q̄ iste modus nō cōpetit sac̄ scripture. dd. ad h̄ q̄ lib iste. ad sacram scripturā reducit p modū cuiusdā subalternacōnis nō ptis pncipalis. dr̄ z libri doctorum q̄ sunt ad fidei defensione. q̄ pz sic. q̄r nō q̄libz determinacō ūhens ī pte. fac̄ subalternacōne scīe. s̄ determinacō q̄dā mō distrahens. Nā scīa d linea recta nō dr̄ subalternari geometrie. s̄ scīa d linea uisuali. q̄m h̄ d terminacō quodā mō trahit ad alia pncipia. Cū m̄ ḡ sac̄ scriptura ē

Marginalia: z sic d m̄ ī q. — res — l'ordiant — 9 — peioris — R̄o

de credibili ut est credibile, sed est de credibili ut facto intelligibili, et haec determinatio distrahit. Nam quod credimus debemus auctoritati, et quod intelligimus rationi. Hinc est quod sicut alius modus certitudinis est in scientia superiori et inferiori, ita alius modus est certitudinis in sacra scriptura et alius in hoc libro; et ideo alius modus procedendi. Et sicut scientia subalternata non certe reddit ad certitudinem scientiae subalternantis, quae maior est, sic et cum magis certe certitudo rationis recurrit ad auctoritatis certitudinem, sacrae scripturae, quae excedit omnem certitudinem inventionis. Ad id quod tu obicis, quod debet esse virtutis, dicendum quod convenit. Et quod obicitur quod credibile est supra rationem, verum est supra rationem quantum ad scientiam acquisitam, sed non supra rationem elevatam per fidem et per donum sapientiae et intellectus. Fides enim elevat ad assentiendum, scientia et intellectus elevant ad ea quae credita sunt intelligendum. Ad id quod obicitur quod non convenit fini, quia evacuat meritum, dicendum quod quando assentimus propter se rationi, tunc aufert locum fidei, quia in anima hominis dominatur violentia rationis. Sed quando fides non assentit propter rationem, sed propter amorem eius cui assentit, desiderat habere rationes; tunc non evacuat ratio humana meritum, sed auget solatium. Et per hoc patet quod non sunt inducendae argumentationes quibus homo principaliter innitatur, quia innititur et auctoritati principalius quam rationi.

Tertio quaeritur de causa finali, utrum videlicet iste liber est ad revelandum abscondita, quaeritur utrum hoc opus sit contemplationis gratia

[in margine:] vel ut boni fiamus. Et quod sit ut boni fiamus videtur sic probari.

Doctrina quae est de his sine quorum cognitione non contingit recte vivere est ut boni fiamus. Sed iste liber est ad cognitionem veritatis fidei, sine qua impossibile est placere Deo et recte vivere, ut dicitur Hebr. xi; ergo iste liber est ut boni fiamus. Item, omnis doctrina quae convenit cum virtute in obiecto est ut boni fiamus; hoc per se manifestatum est. Sed haec doctrina convenit cum fide in obiecto, quia est de credibili, de quo et est fides, sive in quo; ergo etc. Item, doctrina particularis convenit cum totali in fine; sed finis totalis scripturae non est tantum ut fiamus boni, sed est ut fiamus beati, et beatitudo est optimum; ergo finis istius scientiae est ut boni fiamus.

Contra: magister dicit in littera quod finis suus in tractatu suo est theologicarum inquisitionum abdita pandere; sed hoc pertinet ad eam cuius finis est speculatio; ergo etc. Item, scientia quae est ut boni fiamus pertinet ad mores; sed cum theologia sit de fide et moribus, liber autem iste de his quae spectant ad fidem, non de his quae spectant ad mores; ergo opus hoc non est ut boni fiamus. Item, omnis scientia quae est ut boni fiamus est practica; sed omnis talis est de his quae sunt ab opere nostro; sed haec non est de his quae sunt ab opere nostro, sed a Deo; ergo est contemplationis gratia, non ut boni fiamus. Respondeo: ad intelligentiam praedictorum notandum est quod perfectibile a scientia est intellectus noster; hunc autem contingit considerare tripliciter, scilicet in se, vel prout extenditur ad affectum, vel prout extenditur ad opus. Extenditur autem intellectus per modum dictantis et regulantis. Secundum hunc triplicem statum, quia errare potest, habet triplicem habitum directivum. Nam si consideretur intellectus in se, sic est proprie speculativus, et perficitur ab habitu qui est contemplationis gratia, qui dicitur scientia speculativa. Si autem consideretur ipse ut natus extendi ad opus, sic perficitur ab habitu qui est ut boni fiamus, et hic est scientia practica sive moralis. Si autem medio modo consideretur, ut natus extendi ad affectum, sic perficitur ab habitu medio inter pure speculativum et practicum, qui complectitur utrumque; et hic habitus dicitur sapientia, quae simul dicit cognitionem et affectum. ... Unde hic est contemplationis gratia et ut boni fiamus, principaliter tamen ut boni fiamus. Talis est cognitio tradita in hoc libro. Nam cognitio haec iuvat fidem, et fides sic est in intellectu, ut quantum est de sui ratione nata sit movere affectum. Et hoc patet. Nam haec cognitio quod Christus pro nobis mortuus est, et consimiles, nisi sit homo peccator et durus, movet ad amorem; non sic ista, quod diameter est asymeter costae. Concedendum ergo quod est ut boni fiamus.

Quod obicitur quod est ad pandendum abscondita, dicendum quod ibi non est status, quia illa revelatio ordinatur ad affectum. Quod obicitur quod non est de moribus nec de his quae sunt ab opere nostro, iam patet responsio ad illud, quia ipse liber est de illa quae proprie est ut boni fiamus, ut de practica.

Postremo ad maiorem evidentiam quaeritur de causa efficienti, et dicitur fuisse magister Petrus Lombardus, episcopus Parisiensis. Sed non videtur dici auctor huius libri, ut videtur. Ille solus dicendus est auctor libri qui est doctor sive auctor doctrinae. Sed sicut dicit Augustinus in libro de magistro, solus Christus est doctor; ergo solus debet dici huius libri auctor. Item, sicut dicit Philosophus in ethica, non quicumque facit grammaticam vel musicam debet dici grammaticus vel musicus, ut puta si faciat casu vel fortuna vel alio suggerente vel dicente. Sed magister hoc opus composuit ex aliena doctrina, sicut ipse dicit in littera quod in hoc opere maiorum exempla doctrinamque reperies; ergo non debet dici auctor. Si tu dicis quod non tantum haec est doctrina eorum, sed etiam sua, cuius ratione debet dici auctor. Contra: a maiori et digniori debet fieri denominatio; sed magister dicit quod paulisper vocem suam insonuit et a patrum limitibus non discessit; ergo non debet iste liber dici esse magistri. Contra: constat quod Deus hoc opus non scripsit digito suo; ergo habet alium causam auctorem; sed non est dare alium nisi magistrum. Item, si auctor est magister: ipse dicit in littera in multo labore et sudore hac causa recepisse (?) volumen Deo praestante compegimus; ergo videtur quod ipse fuit auctor praesentis libri. Respondeo: ad intelligentiam dictorum notandum quod quadruplex est modus faciendi librum. Aliquis enim scribit aliena, nihil addendo vel mutando, et iste mere dicitur scriptor. Aliquis scribit aliena addendo, sed non de suo, et iste compilator dicitur. Aliquis scribit et aliena et sua, sed aliena tamquam principalia et sua tamquam annexa ad evidentiam, et iste dicitur commentator, non auctor. Aliquis scribit et sua et aliena, sed sua tamquam principalia, aliena tamquam annexa ad confirmationem, et talis debet dici auctor. Talis fuit magister, qui sententias suas ponit et per patrum sententias confirmat. Unde vere debet dici auctor huius libri. Quod ergo obicitur quod solus Christus est doctor et auctor, dicendum quod sicut dicit Augustinus in libro de doctrina christiana, docere est dupliciter, sicut dicitur dupliciter aliquis facere videre. Aliquis enim facit videre quia visum restituit; alius quia visibile digito ostendit; et primo modo facit Deus, secundo modo homo. Similiter alius docet quia scientiam quam habet in anima verbo vel scripto offert vel ostendit; alius quia habitum scientiae imprimit.

utrisque tamen dicitur doctor et auctor. sed dicitur principalis sicut in proposito. Quod ergo quis fecit librum. alio sub proposito. dicendum.
quod non ideo dicitur facere aliquis super alio. quia ab alio didicit.
tamen est pauci sunt doctores. ut grammatici. sed scientia
scientia eius dependet ab alio. ita quod non habent titulum auctoritatis.
sicut illi qui faciunt bonum latinum. quia alii eis dixe
runt. sed ipsi ignorant artem. hoc modo non fuit magister.
Nam ascienda que acquisierunt longo tempore vel labore hoc
opus composuit. et per doctrinas patrum suam confirm
avit. et quod sunt in multa dicta aliorum. hoc non tollit ma
gistro auctoritatem. set potius ei auctoritatem confirmat et humi
litatem commendat.

Cupientes aliquid de penuria et cetera. toti libro premit
tit magister prologum. in quo tangit causas suscepti
operis. dividit autem in duas partes. in prima parte ponit rationes
que moverunt ipsum ad aggrediendum presens negocium.
sui operis. in secunda rationes que debent movere discipulos
ad benigne audiendum. secunda est fine. In quo maiorum et cetera.
ubi incipit alloqui auditores. prima pars dividitur iterum
in duas quia duplex ratio potest movere aliquem. ad op
faciendum. scilicet amor boni. et odium mali. prima igitur ponit rationes
sumptas ex parte amoris boni. scilicet catholice veritatis.
Secundo ex parte odii mali. scilicet heretice pravitatis. ibi.
Quorum vis non ambigimus et cetera. prima pars habet .iiii. particulas.
In prima causam tangit exemplarem. et hec est desiderium
in celestibus. et spes auxilii sub exemplo vidue. et pa
bola samaritani. In secunda ponit causam retinen
tem. que duplex est. scilicet laboris in misticis et propria in
firmitas ibi. delectat nos. In tercia ponit causam.
ipsum propellentem. et hec est zelus ipsum accendens. ibi.
quia vicit zelus. In quarta. ponit causam compellentem ipsum.
Ibi. non valentes vestigiis et hoc est peticio fratrum sociorum
quorum quibus non potest quis iuste resistere. sed quandam mo
nacho oportet collum subicere. Sed queritur de hoc quod dicit.
cum agere presumimus. presumptio est peccatum ergo peccavit.
Responsio. est presumptio confidencie de dono ad meritum. et presumptio
superbie que est de proprio in gremio. prima non est peccatum
sed est virtus. secunda vero est peccatum. sed de prima loquitur magister.
vel aliter est presumptio supra veritatem. et est presumptio et cetera.
presumptio supra propriam estimacionem. prima est reprehensibi
lis quia superbie. secunda laudabilis quia humilitatis. non est
culpabilis in aliquo. Unde est humilis in omnibus operibus suis
se reputans indignum. et quasi presumptuosum. Item queritur de
hoc quod dicit. preter duobus denariis super erogantur. que
sit ista supererogacio. Si enim dicas quod sit magistrorum
et sanctorum superaddicio ad sacram scripturam. Contra. dampnum quia cum
dicta sunt nobis pro lege et precipias venerari nichil ultra
hoc in quarentes. Item apostolus. Si quis apposuerit super hec.
apponet ei deus plagas. Responsio dicendum. quod est addicio di
strahens. et est addicio complens. Addens primo modo
non supererogat sed magis diminuit et subvertit. et
tales sunt heretici quibus dicitur maledicto. Addens
secundo modo supererogat. quia salvo sensu scripture ipsa
dilucidat. per duos ergo denarios. duo intelligo testa
menta per samaritanum christum. per semivivum hominem
genus humanum spoliatum. et vulneratum in naturalibus. per supererogaci
onem intelligo doctorem exponentem. Et aliter. dicendum. quod
est addicio in qua additum est contrarium. et est in qua addi
tum est diversum. et est in qua additum est consonum. prima addi
cio est erroris. secunda presumptionis. quia presumptio est
dicere in sacra scriptura aliquid omnino diversum ab hiis que i
ea expressa sunt. tercia studiis instructionis quia quod implicitum
citum est explicat. Item queritur de hoc quod dicit. quia vicit
zelus domus tue. quis sit iste zelus. et quare magis hoc zelo
accenditur quam animales et carnales. quod est contra superbos
et alios peccatores. et cum zelus sit amor privatus.
non videtur quod deberet zelo accendi. Item. cum maius peccatum
sit superbia. videtur quod magis deberet accendi contra super
bos. Responsio. ad primum dicendum. quod zelus est amor nolens
habere consorcium in amato. zelus mali vitat
omne consorcium. set zelus boni vitat tantum malum.
Unde veri zelatores domus dei. non possunt videre
in ecclesia vicia. que insurgant contra ipsam. Unde ps. .lxviii.
dicit. Glo. zelus bonus est quo animus abiecto humano ti
more accenditur. et eo comeditur. quo quelibet prava que vi
derit corrigere satagit. et si nequierit tolerat et ge
mit. Ad secundum dicendum quod magister specialiter in ecclesia zela
bat fidem. et ideo magis subcedebatur. contra fidem corrup
tores. dupliciter autem corrupit quis fidem aut motus
pravitate voluntatis. per affeccionis. et hic dicitur carnalis. Nam caro
dicitur hic carnalis affeccio per illud. Gal. .v. manife
stata sunt opera carnis et cetera. Alio modo corrupit quis fidem
per universitate iudicii. et hic dicitur animalis. quasi fantasticus.
quia fantasie pervertunt iudicium rationis. Quas
bigas agitat in nobis christi caritas. Contra. eccl. .ix.
Nemo scit utrum amore an odio dignus sit. Responsio.
dicendum. quod caritas. uno modo dicit virtutem gratuitam.
alio modo dicit large amorem mutuum afficiante ad
amatum. Unde caritas amor carus. primo modo super
est. Verum est. quod certitudinaliter nescit aliquis. potest
tamen aliquis experimento dulcedinis divine mentis hoc co
nicere probabiliter. Secundo modo potest scire. et si primo mo
do magister. non dicit asserendo. sed coniciendo. Sed secundo
modo tunc assertive potest intelligi. et sic patet illud. Quo
rum vis non ambigimus et cetera. Supra posuit magister rationes
moventes ex approbatione boni. hic ponit rationes
moventes ex odio et detestacione mali. et hec est ma
lum heretice pravitatis. habet autem hec pars .iiii. particu
las. In prima parte tangit eorum perversitatem que consistit
in calumpniando bonum et verum ex erroris cecitate. et in
videre pari malignitate. In secunda tangit huius pra
vitatis radicem. que est suggestio dyaboli. et propria superbia
ibi. quam de hiis seculi. In tercia tangit huius erroris
diffusionem que per falsam supersticionem est inductam.
et eo tempore consimilem locucionem ibi. habent rationem sapientie.
in supersticione. In quarta in fert rationem que ipsum movit
ad presentis operis compilacionem ibi. horum igitur ideo dum
le. et ratio hec est subversio erroris. Queritur de hoc quod dicit
veritatem non in tellecte. videtur esse. quod dicat male quia veri
tas est lux intelligibilis. sicut lux corporalis sensibi.

De addicione
Nota
Nota
Nota
Nota

sed oculus hominis visu non privatur ignorare lucem sensibilem. ergo pari
ratione nec intellectus ignorabit lucem intelligibilem. Si
tu dicis quod non est simile. quaeritur quare non est simile. et quare
magis deficit intellectus quam sensus. Respondeo. dicendum quod si
mile est siquis accedat. Propter quod est causa est quare aliquis
non videt visibile aut est quia non vult quia non vult
respicere aut si vult impeditur propter defectum organi aut
propter absenciam lucis. hoc manifestum est. Similiter in spiritua
libus intellectus frequenter aliquid non intelligit. quia non
vult considerare aliquando vero non intelligit propter impedimen
tum ex parte corporis. ut patet in freneticis et stultis.
licet enim lux increata non se subtrahat quantum ad essenciam
vel quantum ad qualemcumque influenciam. subtraxit tamen se
homini cum peccavit. quantum ad influenciam perfectam.
Unde dicitur influxisse ei ignoranciam. Unde sicut oculus in
tenebris errat. sic hodie miser humanus intellec
tus. cum autem plene restituetur in lucem. sicut oculus videre
potest omne visibile. sic intellectus omne intelligibile.
Contra quaeritur de hoc quod dicitur. veritati offendentes. quia omnis homines fere
desiderant sicut in esse beati. Item beatitudo nemini offen
dit quia omnes eam desiderant. ergo nec veritas offendit aliquem.
Respondeo. dicendum quod est loquitur de veritate quantum ad primum effectum
qui est illuminare. et quantum ad istum nemo ipsam odit.
omnis est naturaliter desiderat illuminari. Est iterum lo
qui quantum ad effectum contrarium qui est arguere. et hunc habet in
malis manifestando quae mala redarguit mala fa
cientem et inde est quod malum agens. odivit veritatem. quia
sicut dicitur .iii. Johannis. qui male agit odit lucem. Cum co
rectioni studentes contra veritatem. suam fortiter bellant. Con
Hesdre. iii. magna est veritas et forcior omnibus. omnis
terra veritatem invocat totus tremunt eam. Respondeo.
quia est loquitur de veritate simpliciter. ut de veritate in
se sua in specialis secundo modo. veritas est inexpugnata. et non praeva
let. et sic intelligitur illud Hesdre. Est loqui iterum de
veritate secundo modo. et sic contingit eam per rationes fa
ntasticas obumbrari. et per contencionem impugnari.
Unde Ambrosius. super .i. ad Romanos. contencio est inpugnacio
veritatis cum confidencia clamoris. Et testimoniis
veritatis in eternum fundatis. contra .i. cor. xiii. scientia destru
etur ergo et testimonia. Respondeo. quod testimonia verita
tis sunt in eternum fundata sicut dicitur. in. psalmo. In inicio
cognovi de testimoniis tuis et cetera. Quod dicitur.
quod scientia destruetur. Respondeo. quod verum est quantum ad modum
cedendi. et considerandi. sed non quantum ad cognitionem. et
ratione cognicionis. ps. Ineternum domine permanet verbum tuum et cetera.
In quo maiorum et cetera. hec est pars ultima in qua ponit magi
stri rationes moventes discipulos ad audiendum. et dividitur hec
pars in .iiii. partes. secundum .iiii. que movent discipulos ad a
udiendum. duo. quorum sunt ex parte operis. utilitas autem
et utilitas. duo vero ex parte doctoris. scilicet humilitas. et faci
litas. In primo preparat utilitatem. scilicet in autem. In secundo.
scilicet in utilitate suscitat actencionem. In duobus aut
sequentibus. scilicet humilitate et facilitate capiat benivolenciam.
In prima ergo parte ostendit opus suum esse autenticum. In secunda
compendiosum ibi. Quem autem dicitur hic labor. In tercia ostendit

ostendit modum docendi esse humile in hoc quod vult corrigi ibi.
In hiis autem tractatu et cetera. In quarta ostendit esse facile. ad
inveniendum et memorandum ibi. Ut autem quod quaeritur. facilius occur
rat. quaeritur de hoc quod dicitur. libri correctorem. quod videtur dicere pro
hoc nomine librum. Respondeo. dicendum quod liber corrector dicitur. sicut
hoc liber qui sanitatis causa est. ut dicit philosophus. sic correc
tor liber dicitur quia tamen genus correctionis non in iudicie. vel
subsanacionis corrigit. hunc desiderat magister. et
augustinus .ii. de trinitate. c. i. Ubi dicit magister amabo inspiciendo
rectus. quia timebo in odium aperiens. gratanter est suscip
ere oculum columbinum pulcherrima et modestissima caritas.
dente vero caninum. vel evitat cautissima humilitas.
vel retundit solidissima veritas. magisque optabo a quolibet
reprehendi. quam sive ab errante. sive ab adulante laudari.

Veteris ac nove legis continenciam et cetera.
Incipit ista in capitulo tractatur libri quem dividit in .iiii. libros
partiales. primo ergo habet duas partes. In prima parte venatur magister
materiam huius libri. et per consequens aliorum. In secunda exequitur
divisionem suam. que in capitulo .i. distinctione .ii. Hec itaque veteris
ac pia fide. Iste primo pars in qua venatur materiam
habet duas partes. in prima parte venatur materiam.
per divisionem et ideo primo ponit divisionem per quam distinguitur .iiii.
libri .aiiii. scilicet per res et signa. Secundo ponit divisionem.
per quam distinguitur primus liber. a tribus aliis. que est per fruim
et uti ibi. Id ergo in rebus considerandum. Iste prima pars
habet tres particulas. in prima ponit divisionem et auctoritate augustini.
confirmat eam. que est quod tota doctrina catholica. est de rebus
vel de signis. in libro primo de doctrina christiana theologie in hoc duo
dividitur. In secunda membra divisionis explanat. in
prima autem hic res appellantur. ostendens quod sunt
res et quod signum per membra predicte divisionis. In ter
cia vero particula divisionem ad propositum applicat ibi.
Omnis igitur hiis intenderit theologorum speculacio. dicens.
quod de rebus et signis sit dicturus. primo tamen de
rebus. Hec secunda pars illa in qua divisionem ponit. per fruim et uti.
per quam primus liber distinguitur ab aliis tribus habet
duas partes. In prima ponit divisionem et explanat ipsam.
In secunda quae dicta sunt epilogat ibi. Omnium igitur que dicta
sunt et cetera. Prima ergo pars. habet tres partes. In prima po
nit divisionem. in res quibus fruendum. et res quibus utendum.
In secunda ad maiorem evidenciam assignat quasdam
diffiniciones ibi. frui est amore inherere. In ter
cia vero proponit et determinat quasdam dubitaciones
ibi. Cum autem homines qui fruuntur et utuntur et cetera. Iterum
prima particula primo ponit divisionem. secundum auctoritatem augustini.
Secundo exemplificat. ibi. ille quibus fruendum et cetera.
frui autem est amore inherere. Hec secunda particula illi
partis. in qua ponit divisionem. in qua distinguitur
primus liber ab aliis tribus que est de quibusdam notificacio
nibus. .iiii. habet particulas. primo ponit notificaciones
frui et uti. Secundo applicat eas ad propositum.
scilicet ad res quibus fruendum est. Res ergo quibus fruendum
et cetera. Tercio comparat ad alias assignaciones ibi.
Quarto vero quod ut augustinus. hiis. quia videtur sibi contradicere
movet et determinat quandam dubitacionem ibi.

Et attende quod uidetur aug. dicere etc. ¶ Cuique hiis intendit theologorum speculacio. Et tota pars in qua mouet et tractat dubitaciones quasdam. Habet tres partes secundum tres dubitaciones. Prima est utrum homo homine debeat frui / Secunda utrum deus fruatur uel utatur. et hanc mouet ibi. Sed cum deus diligat etc. / Tercia quod est utrum uirtutibus sit fruendum uel utendum ibi. hic considerandum est. Utrum uirtutibus etc. / et in qualibet istarum trium procedit / Primo mouet questionem / Secundo motam determinat / Tercio determinacionem per auctoritates confirmat. et patebit in suis suis manifeste locis.

Ad euidenciam dictorum et aliorum que magister ponit de hiis uerbis uti et frui. Sex queruntur in presenti ista. quorum tria pertinent ad uti. tria ad frui.

De uti tria queruntur.

Primo queritur quid sit uti per essenciam.
Secundo utrum omni creato contingat uti.
Tercio. Utrum solo bono creato sit utendum.
De frui similiter queruntur tria.
Primo quid sit frui per essenciam.
Secundo. Utrum bono increato sit fruendum.
Tercio utrum fruendum sit ipso solo bono increato.

Quantum ad primum dicendum quod uti quid sit per essenciam. Utrum scilicet actus voluntatis uel potius sit potencie / quod sit actus voluntatis. ostenditur sic. Ab actu utendi denominatur unusquisque bonus. Sed nullus dicitur bonus nisi ab actu voluntatis. ergo actus utendi pertinet ad voluntatem. ¶ Item aug. x. de tri. uti est assumere aliquid in facultatem voluntatis. ergo uti est actus voluntatis. ¶ Item hoc uidetur per diffinicionem ipsius uti quam dat alia. quia x. de tri. dicit aug. quod tria. Ingenium. doctrina. et usum. etc. quod ingenium respicit quid homo possit / doctrina quid homo sciat / Usus quid uelit. ergo usus est actus voluntatis. ¶ Item opposita nata sunt fieri circa idem. Sed uti et abuti sunt opposita. ergo cum abuti sit solius voluntatis quia eius solius est peccare. ergo et uti similiter erit actus solius voluntatis. ¶ Contra. usus siue assuefactio est uia in habitum acquirendi. Sed omnis potencia nata est acquirere habitum. ergo uti uidetur esse omnis potencie / Item omnis potencia mediante operacione sua ordinatur in finem. Sed eo dicitur aliquid utibile siue uti quod in finem est ordinabile. Sed ordinatur in finem mediante operacione potencia. est potencia. ergo et uti similiter. ¶ Item sic aug. dicit. et habetur in littera. uti est id quod in usum uenerit referre etc. Sed eius est referre cuius est conferre. Sed conferre est solius racionis. ergo et referre. ergo et uti ad racionem. ¶ Item ars utitur suis instrumentis. Sed ars est in potencia racionali et usus similiter erit in eadem. ¶ Responsio dicendum quod uti tribus modis accipitur. et secundum hoc diuiditur. scilicet re. et secundum diffinicionem / accipitur enim usus sumptum uti consumere. prout dicit comentator ocium uel ociositatem per naturali operacione debita cuilibet rei sui ad quam unaqueque ordinatur. et philosophus hoc dicit … cum usus boni etc. ¶ Secundo modo dicitur communiter. et sic usus diuiditur contra consuetudinem. et hoc modo diffinitur a metaphisico. Usus est actus frequenter elicitus a potencia et hoc modo non potest dici quod est actus omnis potencie. nam dicitur actum uel frequenciam. ¶ Tercio modo accipitur uti proprie et sic diuiditur contra habitum memorie. et intelligencie. scilicet contra ingenium et doctrinam. et sic diffinitur ab aug. x. de tri. uti est assumere aliquid in facultatem voluntatis. et sic dicit actum voluntatis proprie / Quarto modo accipitur magis proprie. et sic diuiditur contra actum … scilicet contra frui. et sic diffinitur ab aug. uti est assumere aliquid in facultatem voluntatis propter aliud. et sic est actus voluntatis ad aliud relatus / Quinto modo accipitur propriissime. et sic diuiditur contra actum inordinatum. scilicet contra abuti et sic diffinitur ab aug. de doctrina christiana / uti est id quod in usum uenerit referre ad id quo fruendum est. et sic uti dicit actum voluntatis relatum et ordinatum in finem / Tercio ex diuersitate notificacionum est multiplex accepcio eius quod est uti et ex multiplici accepcione est opposicio ad diuisa. ¶ Igitur quando queritur cuius potencie est actus. Dicendum quod primo et communiter loquendo est actus omnis potencie et sic non loquitur aug. … est actus ipsius voluntatis et sic patet obiectum in contrarium. scilicet quod sit omnis potencie. ¶ Quod obicitur secundo quod omnis potencia refertur in finem per actum suum. Dicendum quod nulla potencia dicitur uti suo actu. que est domina sui actus. et talis potencia est referre suum actum. non tamen referri et quoniam sola voluntas est domina sui actus. et sola est se ipsam mouens ideo ipsa sola est cuius est actiue uti / alijs autem potencijs contingit uti mediate et passiue quia habent referri et non referre. et hoc est quod ab aug. dicitur. Uti est assumere aliquid in facultatem voluntatis / facultas enim dicitur eius dominium quo facile potest in actum suum tanquam illius princeps. ¶ Ad illud quod obicitur quod racionis est referre. dicendum quod dupliciter est referre. scilicet per collacionem et illacionem. sic premisse referuntur ad conclusionem. et hoc est racionis. et hoc non est uti. et est referre per inclinacionem et ordinacionem ad aliud. et hoc est proprie voluntatis. quia potest aliquid assumere quiescendo ibi. uel aliud intendendo. et hoc est referre per quod diffinitur uti etc. / Ad aliud quod obicitur de arte. dicendum quod ars est quod est operacionis et quod est speculacionis. primo quod est quod est speculacionis non habet uti. et sic est racionis. Sed non quod est quod est operacionis. sic extenditur ad voluntatem. et ea regulatur in utendo.

Secundo queritur quid sit uti per essenciam quod … utrum scilicet omni creato sit utendum / et quod sic uidetur hoc modo. prouerb. xvi. Uniuersa propter semet ipsum operatus est deus. ergo omnia sunt ordinabilia in deum. Sed omne ordinabile in deum contingit ordinare. Sed ordinando ad deum ordinabile recte utimur ergo si omnia contingit ordinare. omnibus est utendum. / Item ens et bonum conuertuntur sicut uult dyonisius. Sed omnia sunt encia. ergo omnia sunt bona. Sed omne bonum diligendum. ergo omne creatum diligendum. Sed non est diligendum propter se. ergo propter aliud. Sed hoc est uti. ergo uti contingit omni creato. / Item omni uirtute contingit recte uti. ergo cum omnis uirtus est recta

in li. de doc. x.

sunt cogitatiua est sit sciencia. ergo cum hic … sit eadem potencia … potencia racionali.

usus. sz usus est alius virtutis et alius mali pene. alius
mali culpe. ut paciencie. et malis omnibus. s. culpe
et pene. convenit recte uti. ergo nullo solo bonis
etc. / Item opposita nata sunt fieri circa idem. sz omnibus con
tingit abuti. ergo omnibus contingit recte uti. ergo utendum
est omni creato / Contra. caritas est per quam recte utimur
quia omnia ordinantur in finem per caritatem quecumque
recte ordinantur. sz sicut dicit aug. de doctrina xpiana.
/ tantum iiii diligenda sunt ex caritate. et ita tantum creata.
ut nos proximos et corpus proprium. ergo tantum ea referuntur
sive ordinantur in finem per caritatem. cum non sit uti recte
nisi per caritatem. ergo tantum istis est utendum. non ergo omni creato
Item omnia quibus utimur subiacent nostre voluntati. sz quedam
sunt que non subiacent nostre voluntati. ut necessaria et
perpetua ergo illis non est utendum / Item omne illud quo
recte utimur bono fine facimus. sz quedam sunt que
nullo bono fine possunt fieri. ut mentiri. et talia
que mox nominata coniuncta sunt malo. ergo talibus non est
utendum Item virtute non contingit male uti. sicut
patet ex eius diffinitione. ergo ab eius oppositis malo culpe sive
viciis non contingit recte uti. ergo non omnibus aliis creatis
est utendum Resolutio. dicendum. quod uti aliquo dicitur iiii modis / aut sicut
instrumento quo operamur. sic aliquis utitur instrumento. ut
organo et sic non omnibus contingit uti. ut potentiis
receptis que sunt pure naturales accipiendo uti proprie sicut
accipit aug. / aut sicut habitu quo regulamur. ut potentiis
virtute. et sic non omnibus contingit recte uti ut habitu
vicii. quo pocius contingit obliquari. / aut sicut actu
quo movemur. et sic non omni actu contingit bene uti.
sicut illis que mox nominata coniuncta sunt malo / aut sicut
obiecto. ad quod intendimus. et sic omnibus contingit uti
et abuti. omnia enim possunt sumi in facultatem
voluntatis ad approbandum ut respuendum. et hoc patet per aug. li. lx
xxiii. q. utimur respuendis ad valitudinem. tolerandis
ad iusticiam / Item aug. x. de tri. voluntas tota in intelli
gencia capit dum utor omni eo quod intelligo. sz
mala intelliguntur. ergo contingit uti malis. Resolutio. est ordi
nacionis in bonis non tantum est ex parte ordinantis.
sz et ex parte ordinati. quia per se bona sunt utilia. et ordi
nabilia et de sui natura. sz in malis racio ordinacionis
non est ex parte ordinatorum. sz pocius ex parte ordinantis
et ideo mala non dicuntur utilia / Unde nota quod cum uti
sit assumere aliquid in facultatem voluntatis. sz potest esse
quadruplicater / vel in facultatem voluntatis operantis
sicut est de hiis que proprie pertinet ad usum humanum / vel
in facultatem voluntatis acceptantis sicut est dilec
cio proximi. et huiusmodi / vel in facultatem voluntatis tolerantis
sicut sunt mala pene / vel in facultatem voluntatis
respuentis. et sic assumuntur mala culpe et ordinantur.
Primus duobus modis intelligitur in cuius usus bonus
etc. / Ad primum ergo quod obicitur. de caritate quod tantum ea sunt dilige
nda / dicendum. quod diligi. aliquid ex caritate est ordinari in summum
bonum. quod per se caritas diligit. hoc autem contingit dupliciter.
/ aut est convenit ordinari quod natum est tendere in finem.
et sic tantum ea creata diligenda sunt ex caritate / aut

in per quod tendere est in subiectum bonum. et quia hoc potest esse suo
modo per omne creatum. omne creatum potest diligi ex caritate. et omni
creatura contingit uti / Ad illud quod obicitur. quod non omnia sub
iacent voluntati. dicendum. quod aliquid dicitur sub esse dominio voluntatis dupliciter.
/ aut quantum ad esse ipsius rei. et sic non omnia subiacent / aut
quantum ad actum voluntatis qui est in respuendo ipsa rem
vel approbando et hoc propter se. ut propter aliud. et tali modo
omnia subiacent voluntati nostre. s. quantum ad actum appe
ticionis vel respuicionis licet non quo ad modum / Ad illud
quod obicitur quod quedam nullo modo bono fine possunt fieri.
similiter quod propter vicia sua abutimur. dicendum. quod obicitur. sim
ilia qua contingit uti aliquo ut actu medio. et sic
non convenit uti peccato. vel sicut habitu regulante
similiter. contingit tamen eo uti. sicut obiecto recte per mo
dum contricionis et detestacionis etc.

Tercio ostenso utrum omni creato sit utendum. et omni
alio addo. est quod utrum solo bono creato sit utendum.
et quod sic videtur / omne bonum aut est finis aut ad
finem. sz solo bono quod est ad finem. est utendum. quia uti
le est ro ducens in finem. ergo cum solum bonum creatum sit
ad finem. solo bono creato est utendum. / Item omne
bonum aut est creatum aut increatum. sz si contingit
uti bono increato contingit illud referre ad illud aliquid.
autem ergo ad creatum aut increatum. sz non ad increatum quia non est
nisi unum ergo ad creatum. sz sic referre increatum ad creatum et
creatum ad effectum. sz hoc est abusio. non usus. ergo solo bono creato
sive creatura est utendum / Item aug. in li. lxxxiii. q.
dividit honestum contra utile. ergo nullum utile honestum
vel econverso. sz deus est honestum per hoc essencia. ergo deo non est utendum.
/ Item videtur quod non solum non sit utendum deo sive bono in
creato. sz uti eo sit peccatum sit mortale. quia aug. dicit.
in li. lxxxiii. q. summa perversitas est frui utendis. et
uti fruendis. sz qui utitur bono increato. utitur bono
fruendo ergo etc. Contra contingit deo recte servire
intuitu mercedis quia multi sunt mercenarii ut dicit
ambrosius. sz non contingit deo servire nisi amando. ergo con
tingit deum recte amare intuitu mercedis sz sic amans
utitur deo. quia refert ad aliud. ergo etc. Item sicut summa
bonitas se habet ad amorem. sic summa veritas ad cog
nicionem. sz contingit veritatem creatam cognoscere clarius.
sine preiudicio summe veritatis et sine errore ergo con
similiter contingit aliam bonitatem quam summam ardencius
diligere. sine preiudicio summe bonitatis et contra ordi
nacionem. ergo contingit amore ordinato aliud plus
diligi quam deum. ergo contingit deum plus diligi propter alium
ordinate. et ita uti eo / Item videtur quod nullum peccatum
sit cum quis uti deo propter suam salutem. quia cuius finis
bonus ipsum bonum. sz huius finis usus bonus est. s. vita salus
ergo usus dei bonus. ergo non erit peccatum Item usus
dei aut est bonus et sic utendum deo. aut est malus et sic
deus malus quia cuius usus malus ipsum malum. quod si deus
bonus. et eius usus bonus ergo deo est utendum / Resolutio. dicendum.
quod solo bono creato est utendum. quia si bono increato
utimur. sive est ab usus et ab usus tale est mortale
peccatum. propter perversitatem in fine cum delectacione. et

.5.

.R.o.
Oi / iiii modis
dicitur uti.

aliter tamen utimur
bonis aliter malis.

.R.o.
utimur increato solo

z pp uolūtatis ī ordinacōne q̄ nimis dilig̃ ipm
q̄ uti q̄ pp qd uti. ¶ Ad illd g° qd obī. qd
cōtingit recte fruī dō ī tuitu mcedis. dd.
q illa mcēs aut ē ipe. sic dixit ab'he. ge.
xv. ego mcēs tua. z sic ī tuens mcede
nō utitur q2 nō refert ad aliud. aut mcēs
illa ē aliud z tō pot q's ī tueri aut ut cam
mouētem. z sic ē malus mercenari9. aut
ut finem ī ducētē. z sic bon9. z hoc mō nō utitur.
Ad 2 q obi. qd clarior 9gnicō cātur. nō pīudi
cat cāitori. g° zc. dd. qd nō ē simile. q2 clāitas
cognicōnis nō ē ī una potestate. s3 ardor affc
tus est in una potestate. z io requirit ambus
qd ista ordinem nō illa. aliqs tn actus 9gni
cōnis ē ī una potestate ut pote actus fidei.
q° si aliqs assenciat ūitati pp aliud ūn pui
diat ūitati. sic amar pp ā. bonitati. Ad illd
qd obī q finis usus di bon9. dd. q finis dr
bon9 dupli. aut quātū ad sbam. aut quātū
ad ī tencōne fruendi. z ppō illa ī telli quā
tū ad ī tencōne fruendi. z h' cōsistit ī recta
ordinacōne. Ad ultimū. dd. qd illa ppō ī
telligit' d habentib9 ordinacōne ad fine. s3
nō de ipo fine. ul' ī telligit d actu ūli ipau
rer z pprie q frequēcius ab ipā re elicitur.
nō de ordinacōne ī fine. z sic nō ualet pppō
ad ppositū.

Secundo d usu et utibili. 9sequenter. qr d frui et
fruibli. Et p° qd sit frui p essencia. Utr sc
sit actus uōtis. an aliarū uirtū. qd sit actus uōtis.
Ut p primā diffōm q ē. frui ē amore in
herer. zc. s3 amor ē uolūtatis. g° z frui simili.
Si dicas qd amor sumit' gnaliter p qd ē ī qualib3
ui. r. sui actus. Cōtra ī omib3 aliis diffōnib3 id dr.
Unā dr ī sequenti fruitiū cognitus ī qb9 uolūtas de
lectata cōquiescit. quietacō aū uolūtatis ē. z ī alia.
frui simili uti ē cū gaudio. gaudiū aut ad uo
lūtatē ptinet. ¶ Item ostendit [...] q2 fru
icōne delectamur. s'm qd delec' ē dna boni.
cū sit bon honestū cōferens z delectabile.
bon aū obm ē uolūtatis g° frui ē solis uōtis.
¶ Item eo fruimur quo quietamur. s3 quietacō respicit rō
nem finis. z finis rōne boni. z bonū ē obm
uolūtatis. g° fruicō q ordinat ad ī sili. Sed
cōtra omis ūtus appetit uniri suo obō q hito
delectat' si cognoscit z quiescit. g° motus cū que
tacōne z delectacōne est omnium uirtutum. g° cū
talis sit fruicō. fruicō erit ī omnib9. nō tm
ī uolūtate. Item absencia rei amate pot cō
sistat amatē q delectat q ē delectat ipm
hoc ē q2 uidet ipm. z h'. Sed ig° mot fru
icōnis est cū delectacōne. ul' est ipa delectacō
g° h' est q2 uid3 illd ī q ē ipa delectacō. s3 ui
sio respicit cognitiuā g° zc. ¶ Item aug ī li.
d doctrina xana. h' ē summa mcēs ut ipo per
fruamur. s3 sup illd. ps. ostendā illi salutare zc.
dic Glo. q uisio ē tota mcēs fruicō ē uisio
p essencia. s3 uisio ē ī cognitiua sui rōne.
g° zc. ¶ Item fide z spe tendimus ī dm. aut g°
fruēdo. aut utēdo. s3 nō utēdo. cū dō nō sit
utendum. g° fruēdo. g° fide z spe fruimur. s3 fides
ē hit9 rōnis 9gnitiue. s3 cui est hitus ei ē act9.
g° act9 fruicōnis ē rōnis. silr' ut de int'. zc.

Glo. p alios frui ptinz ad dōs uiēs. z h' dnt q2 oēs uiēs
remune'. q° dnt q qd ī glā erit mag' pprie
rōnis. q2 ī mediacius se ht ad delectacōem.
s3 alr' ur. dd. s. aug. s. qd sit act9 ipi uōtis.
cū eni tres tene' diffōnes de frui. oms dant'
penes actū uolūtatis. que tripl' ē cōsiderari.
P' mō cōmunit'. p dic mot cū delectacōne. z
sic diffinit aug. frui ē uti cū gaudio. Secūdo
mō p ut d motu ē quietacōe. z h' mō diffinit' ab
aug. de doctina xana. frui ē amore ī here ali
cui rei pp se ipā. Tercio mō accipit' p ut cōple
ctitur utrūq3. s. quietacōne z delectacōnem
et h' mō diffi' ab aug. de tri. frui ē quiescere
ī cognitis uōte pp se delectata. z sic accipit' ppi
ssime. q2 g° frui s'm omem accepcōne. dic
delecmēm. ul' quiete. ul' utrūq3. z oē tale ht ī nicioe
rōm boni. z h' est obm uolūtatis. Sed loquēdo
essencialr' frui ē act9 uolūtatis. quies q2 uo
lūtas nec delectat' nec quiescit nisi ī eo q cognoscit.
ul' p fide. ul' p spēm z ī eo q ht p spē. ul' ī re.
Sed act9 aliarū uirtū ad h' ut disponūt nō
tn sūt ipm frui. essencialr' loquēdo. Et hec
p3 solucō ad illud qd cōtrar cōsueuit quer'. q° frui
nō diffi'. p actū 9gnicōnis sic di'cōnis.
tū h' qd fundata est sup fidem. Aug. ē poit
ī notificacōne una qd est cognicōnis cū dic
frui ē quiescer ī cognitis. cadit tn ibi sic dispo. Et
h' z patz qr nō diffi'. p fide z spē sic p caritate.
q2 caritas ī format cōcupiscibile cui' ē frui. tn
ulla qo fundata ē sr' fidem. q2 amor q diffi frui.
ē cōmunis ad amore castū. z libidinosū quo a
uar' fruit' auro. nō pus ipi caritatis. Ad illud
g° qd obi qd omis uirt' ht delectari z quietari.
cū uniat' suo obō. dd. q ipa uolūtas ut uult aug.
amat sibi z aliis. sic z dic. omis uolūtas ī clinat
alias uires z aliis mererit' io ei quietacō z delecta
cio. redūdat ī alias uires. Unā sic uolūtas nōr
cognosc'. s3 uō cognoscūt' z uolūtatem. ita uō sibi z aliis.
delectatur. et ipsa quiescere fac. Ad illd qd obi. qd amās
nō fruit' nisi uideat ul' hēat. dd. qd uide' z habere
requirit' ad frui. simili dō amar. z ista sigs uid3
aliqd z ht. nūq delectatur ni amz. Alr' tn requit'
uisio q amor. q2 ista uisio disponit. silr' z tercio
s3 amor delicias suggerit. Unā ē actum pertīns.
z io ei maxie 9t uniri z p 9us delectar. z quietar
Sed essencialr' nō dispositiue ē fruicō. pp qd ē
ī telligendū qd act9 uōtis pot dupli' cōsiderari. s.

g° si fruitū ē tota m

per modum appetitus et complacentie. secundo modo antecedit per ipsam
visionem. Secundo modo consequitur. et in hoc est perfecta ratio
ipsius fruitionis. scilicet in complacentia rei vise et habite.
Ad 2m. visio est tota merces. dicendum quod illud non dicitur proprie. sed per
concomitantiam quia visio et complacentia in qua est perfecta ratio fru
itionis inseparabiliter se habent. Ad 3m quod obicitur quod fide
et spe fruimur. dicendum quod illud non est verum per se. quia quali
bet harum accipit rationem tendencie a caritate. unde
fruitio non est ex fide nisi per caritatem. Sola enim
caritas considerat finem in ratione finis et obiecti.
unde non dicitur aliquis sperare deum sed amare.

Ostenso quid sit frui per essenciam.
Queritur de fruibili et primo
Utrum deo contingat frui
Secundo utrum fruendum est ipso solo.

Circa primum quod sit deo fruendum. ostenditur
sic. eo fruendum est quod beatos nos facit.
quia in beatitudine est nostra fruitio. sed deo beatifi
camur quia ipse est nostra beatitudo. ergo deo est fruendum.
Item bonum est amabile. ergo magis bonum magis est amabile
et summe bonum summe amabile. sed eo fruimur
quod summe amamus ergo etc. Item pulcrum delectat
et magis pulcrum magis. ergo summe pulcrum summe
delectat. sed eo fruimur in quo summe delectamur
ergo etc. Sed contra. ubi est fruitio. ibi est delectatio.
sed delectatio est coniunctio convenientis cum conveniente
dei autem ad creaturam nulla est conveniencia. ymmo
summa distancia. ergo non delectatio. ergo non fruitio.
Item excellens sensibile corrumpit sensum. vel contri
stat. quia delectatio est in medio. ergo pari
ratione excellens intelligibile corrumpit vel
contristat intellectum. sed deus est excellentissima
lux. ergo contristat non delectat. ergo etc. Si dicitur
quod sensibile potentia est corporalis. non intellectus. hoc
non solvit quia intellectus dum est in carne fatigatur
et impeditur in actu corpore corrupto. Item ubi fru
itio ibi quietatio. sed in infinito non est quietatio. quia
post est aliquid extra accipere. ergo cum deus sit infini
tus in deo non est quietatio. ergo non fruitio. Respondeo dicendum
quod deo fruendum est. eo quod ipse solus perfecte fruitivus
et delectabilis propter se et sic omnia. Ad illud ergo quod obicitur
quod delectatio est coniunctio convenientis etc. dicendum quod est
conveniencia per unitatem vel participacionem ut comparacionem
communem. Prima convenientia facit convenientiam univocacionis.
Secunda convenientia analogie sive proporcionis et hec
est duplex. hoc est prima simplex dictam / aut prima similem
comparationem duorum ad duo. ut sicut homo ad animal. ita
albedo se habet ad colorem / aut prima dissimilem
duorum ad unum ut animal et cibus ad sanitatem / vel secunda
comparationem duorum ad invicem. ut puta cum unum
est ymitatio vel similitudo alterius. similitudo
enim non convenit cum simili in tertio. sed se ipsa. sic est
anima in proposito quia est expressa similitudo dei. sed convenientia
in uno extremo ponit in causatione. et in dignitate
in alio quietatione. et sufficientiam / quia unum semen est

propter alterum. unde ordinatur ad alterum. et quoniam ad inclina
tionis generationem et in digestione supplecionem. ita est
sensus et delectatio. sive sequitur. Sic anima cum tali modo
quietatur a deo. fruitur eo. Ad 2m quod obicitur quod excellentia
sensibilis corrumpit sensum. ergo etc. dicendum quod non
est simile de intellectu et sensu. et ad hoc est triplex ratio. prima
est ex parte virtutis apprehensive / alia ex parte apprehen
si sive obiecti / tertia ex parte modi apprehendendi.
Ex parte virtutis apprehensive quia sensus potest corrumpi. in
tellectus autem non. cuius ratio est. quia sensus dependet ab
organo. in quo est quedam medietas et armonia.
que non tamen corrumpitur per contrarium. sed per excellens. sed
intellectus non dependet ab organo quia est virtus spiritualis.
ideo non tristatur ex excellenti. Ex parte obiecti non
est simile. quia obiectum intelligibile excellens
invitat et confortat quia in fluentia talis cognitio procedit
ab intimis et intrat ipsam potentiam. et ideo ipsam corro
borat et confortat. sicut si magnus mons daretur vir
tute portandi se. facilius ferret quam parvus. sic
est intelligibili quod deus est. sensibile autem obiectum tamen
extra excitat. et ideo hoc corrumpit. illud autem non.
Ex parte modi apprehendendi. similiter est dissimilitudo. quia
sensus in apprehensione sui obiecti tendit exterius. unde
dum percipit. illud dispergitur exterius. nec fortificatur interius.
ideo debilitatur. sed obiectum intellectus cum sit internum ipsi
intellectui. in eius perceptione virtus non dispergitur.
sed colligitur. et quanto virtus est magis unita. tanto
fortior. Ad illud quod obicitur de infinito. dicendum quod infini
tum dicitur dupliciter. scilicet per privacionem perfectionis. et sic in deo
infinita. et talis infinitas non est finire sed potius finiri in dignitate.
per positionem / alio modo infinitum dicitur per privacionem limita
tionis et quod sic est infinitum proprie habet finire quia
ultra ipsum cum non sit maius cogitatur. non convenit
aliquid appetere. unde talis infinitas convenit ultimo
fini que maxime habet finiendi rationem sui intencionem.

Ultimo queritur utrum solo deo
sive bono increato sit fruendum. et quod sic videtur.
illo solo est fruendum quod est propter se diligendum. sed illud
solum est propter se diligendum. quod est propter se bonum. illud
autem est propter se bonum quod est bonitate qua habet. nec
habet ab alio. nec bonitas illa est ad aliud. sed est solus
deus. ergo etc. Item illo solo est fruendum quod quietat
anime appetitum sed anime appetitus non quietatur sufficienter
nisi in eo quod est ultra perfectum et maximum bonum. hoc autem
est solus deus. ergo etc. Item appetitus non sufficienter
quietatur nisi per aliquid quod animam implet. quia ex ea parte
anima deficit in quiete. qua deficit in plenitudine.
sed est capax dei per appetitum. ergo si esse creatum est
infinitum minus illo. nullum supplet anime appetitum.
et hoc est quod dicit Augustinus. anima rationalis trinitatis capax. non
nisi quam trinitas potest impleri. Item quod potest co
gitari. potest appeti. ergo si maius aliquo bono potest
cogitari. maius illo potest appeti. sed omni finito ma
ius potest cogitari. ergo maius potest appeti. ergo nullum
finitum terminat anime appetitum sufficienter. ergo solo

lo bono infinito quod est deus est fruendum, quo habito non potest amplius cogitari nec desiderari. ¶ Consequenter videtur quod bono creato contingat frui, quia quamvis appetitus mentis sit infinitus, tamen propter formam creatam incorruptibilem sufficienter finitur. ergo similiter videtur quod sit aliquod bonum creatum quod sufficienter finiet animae appetitum. sed omni tali fruendum est. ergo aliquo bono creato est fruendum. ¶ Item appetitus humanae est finitae capacitatis. ergo non capit nisi finitum. vel si capiat infinitum, capit finite. ergo si finiatur per illud quod capit, finitur per bonum finitum. ergo videtur quod aliquo bono finito sit fruendum. ¶ Item specialiter videtur quod homine sit fruendum. quia quo deus est fruendum quo deus fruitur. sed deus homine fruitur, quia hominem amat. sed amore illo quo amat se, amat hominem. quia non est in eo duplex amor. sed primus est fruitionis. ergo et secundus. ¶ Item videtur specialiter de virtute. quia omni illo est fruendum quod est propter se appetendum. hoc est manifesta per se. sed omne bonum honestum est propter se appetendum. quia honestum est quod sua vi nos trahit et dignitate nos allicit. sicut dicit Tullius et Augustinus. dividitur honestum contra utile. sed virtus cadit in genere honesti. ergo virtute est fruendum. ¶ Item videtur specialiter de beatitudine. omni eo est fruendum quo habito animus quiescit et delectatur, et nichil ulterius potest querere. sed beatitudo creata est huiusmodi. ergo et cetera. ¶ Respondeo. dicendum quod solo deo est fruendum proprie accepto frui prout dicit motum cum delectatione. tamen omnibus que spiritualiter delectant et convertantur frui. cuiusmodi sunt fructus dona et beatitudines. potest frui homo non indebite | sed primo modo solo deo | et ratio huius est quia nichil potest animam sufficienter finire nisi bonum ad quod est. hoc autem bonum summum quod superius est anima et bonum infinitum quod excedit animae vires. cognitio est animae naturalis et cognitionis artata. unde nata est quodammodo omnia cognoscere. unde non impletur cognitio eius aliquo cognoscibili nisi quod habet in se omnia cognoscibilia et quo cognito omnia cognoscuntur. similiter affectio eius nata est diligere omne bonum. ergo nullo bono sufficienter finitur affectus. nisi quod est bonum omnis boni, et quod est omnia in omnibus. ut de bono xxxiii ostendam quod omne bonum. hoc autem est bonum summum. ergo et cetera. Similiter nec sufficienter finit animam nisi bonum infinitum, quia ad hoc ut finiatur necesse est ipsam finiri secundum estimationem. alioquin non esset beata nisi se estimaret beatam. estimatio autem supergreditur omne finitum, quia omni finito potest maius cogitari aliquid. ergo cum affectio possit se extendere ubi extenditur estimatio, necesse affectio animae supergreditur omne finitum. et si hoc nullo bono finito sufficienter finitur. fruendum est ergo solo deo, quia summum bonum et infinitum, et non solum deo fruendum propter perfectam finitionem. sed etiam propter perfectam delectationem. ad delectationem enim concurrit delectabile et coniunctio eius cum eo quod delectatur. omne autem quod delectat animam, delectat in ratione boni et pulcri. et quia solus deus est ipsa bonitas et pulchritudo. Ideo in deo solo est perfecta delectatio. Item quia est ibi coniunctio. solus autem deus est qui perfectissime coniungitur. non coniungitur per unitatem et intimitatem. solus est deus propter summam simplicitatem et spiritualitatem illabitur animae. ita quod per unitatem est in anima et intimior animae quam ipsa sibi. omnes et haec iiii rationes ad unam reducuntur scilicet ad hanc. quia nata est anima ad percipiendum bonum infinitum quod deus est. ideo in eo solo debet quiescere et eo frui.

¶ Ad illud vero quod obicitur de appetitu materiae. dicendum quod appetitus materiae ordinatur ad formam tamquam ad perfectionem simpliciter. Simile. ex quo et materia fit unum. et ideo necesse est formam esse eiusdem generis cum materia. nec est gradu super materiam. ideo finita est omnis talis forma. talis autem si sit in corpore. propter necessitatem sui unionem, artat appetitum materiae et artatum finit. unde non finitur in sua amplitudine. Appetitus autem animae non sic artatur propter unionem cum appetibili. immo delectatur ratione obiecti quod perficiatur a bono summo. ¶ Ad illud quod obicitur quod non capit nisi finite. dicendum quod infinitum bonum finite capit. quoniam ipsa est finita. sed quoniam bonum illud est infinitum. ideo ab ipso totaliter absorbetur vel ita eius capacitas undique tenetur. unde non tamen gaudebit sed sicut dicit Augustinus in gaudium domini intrabit. quod si tantum caperet et non vinceretur nec absorberetur adhuc posset insurgere appetitus ad aliquid amplius capiendum / patet ergo quod ad hoc quod anima compleatur. quamvis capacitate habeat finitatem, necesse est adesse bonum infinitum. ¶ Ad illud vero quod obicitur de homine. dicendum quod deus diligit hominem et amor dei est amor fruitionis. tamen homine non fruitur, quia diligendo se diligit hominem ~~et amor dei est amor fruitionis tamen homine non fruitur quia diligendo diligit hominem~~ id est fruendo se utitur homine. quod patet sic. quia dilectio dei ad creaturam non est affectio sed effectus communicatio. communicatio autem secundum rationem habitualem attenditur secundum bonitatem. quia bonum est quod natum est se communicare. secundum rationem actualem attenditur. sive respicit voluntatem. quia enim vult ideo facit. non ergo communicandi venit ex voluntate et bonitate. sicut ratio cognoscendi ab exemplari et idea. quia ergo ex conversione voluntatis super suam bonitatem nos diligit. ideo se fruendo nos diligit. ¶ Ad illud quod obicitur de virtute quod virtus est bonum honestum. dicendum quod bonum honestum dicitur dupliciter. aut quod est purum bonum / aut in quo relucet eius similitudo / primo honesto est fruendum proprie accepto frui. quia hoc solum terminat et quietat. Secundo modo non. nisi communiter accipiatur prout dicit delectationem. habet enim propter assimilationem ad divinam pulcritudinem. qua nos delectat et allicit. tamen in ipsis non est quiescendum quia tunc amittunt pulcritudinem. quia virtutes cum ad se referuntur, superbe sunt et inflatae. | Ad illud quod obicitur de beatitudine creata. quod beatitudo creata non finit appetitum propter se sed per coniunctionem cum increata. Unde animam ipsa diligit propter deum non propter se.

Insuper ista circa litteram queruntur plura. Et primo de hoc quod dicit. Horum vero

[margin:] et delectatione. sed generaliter accepto frui prout dicit motum cum delectatione

qda sunt quorum usus omnis est in signis non iustificandorum. B. 39. a.
sacramenta sunt medicine. quia per hug. de sancto uic. sa
cramenta omni tempore fuerunt medicine. sed omnis medicina
habet effectum in curando. ergo et sacramentum similiter. sed ista cura
tio est iustificatio. ergo omni tempore sacramenta habuerunt
iustificare. Responsio dicendum. quod dupliciter est considerare sacramenta
uel legis. scilicet in se sine ratione operis operati. et ~~[illegible]~~.
sic erant tantum ad significandum. uel ratione fidei annexe
sub caritatis sui ratione operis operantis. et sic erant
ad iustificandum sacramenta legalia per circumcisionem.
Omne quod est signum res est aliqua. opponitur contra istam diuisi
onem. ut uidetur est magister male diuiditur. quia supplicium non diuiditur
contra suum in fero. sed res est supplicium ad signum. ergo etc. Responsio dicendum.
quod uerum est quod supplicium in sua generalitate acceptum non
diuiditur contra suum in fero. sed contractum bene potest
diuidi. hic autem contrahitur res ad standum pro re non si
gnificante. Item quod contra hoc quod dicit magister. Non autem omnis
omnis res signum. uidetur enim male dicere. quia signum
est quod ducit in aliud cognoscendum. sed omnis res ducit in aliud quia
omnis res est causa uel effectus. causa autem ducit in cognitionem
effectus et econuerso. Si dicas quod non omne quod ducit est
signum. sed quod ducit in prius. tunc omnis causa est signum cum ducit in dominum.
Responsio dicendum. quod dicitur esse signum. scilicet quod prius non intendit hic sed de secundo.
unde non ualet obiectio ad propositum. quoniam hic intendit
de signo ex institucione sicut sunt signa uocalia et
sacramentalia. Item uidetur magister male dicere in hoc quod
dicit. primum de rebus postea de signis. uidetur enim debuisse di
xisse. post econuerso. quia signum ducit in cognitionem rei.
ergo prius erat agendum uel dicendum de signis quam de rebus.
Responsio dicendum. quod prior est cognitio signi quam rei. res cuius est
signum. sed non omnis ~~quod~~ quod omnis rei. unde ipse prius
agit de rebus quia sacramenta non sunt signa. Item
uidetur quod ista diuisio. Res alie sunt quibus fruendum
etc. sit male assignata uel diuisa. quia diuisum est
simplicius diuidentibus. et diuidentibus aliquid est commune.
sed deo nichil est simplicius. nec est aliquid commune deo et creatu
re etc. Responsio dicendum. quod est diuisio uniuersi communis secundum nomen tantum.
et sic diuisio equiuoci. et est communis secundum nomen et rem. et hec
diuisio uniuoci. et est tercia medio modo. et ista est a
nalogi. ubi non est communitas secundum unitatem rei sed secundum
similitudinem proporcionis. et hec communitas est rationis.
Item uidetur mala diuisio. quantum ad membra. uidetur enim quod
tercium membrum sit superfluum. omnis enim res aut est utendum
aut fruendum. ergo tercium superfluit. Item sicut est res
que fruitur et utitur ita est res qua fruendum
et utendum. ut Christus. ergo qua ratione ponitur tercium
membrum debet poni quartum. Responsio. omnis res que est
non aliqua. aut est finis et sic est res qua fruendum. aut
deducens ad finem. et sic est res qua utendum. aut ad
finem perueniens. et sic est res que fruitur et utitur. ut
homo. et sic accipiuntur membra. et est ista diuisio satis con
ueniens huic scientie. quia cum theologia sit de creatore.
et de creaturis utile est ut theologus doceat quo
modo homo per alias res tendat in deum. Item opponitur
contra hoc quod dicit. Res quibus fruendum. quia si tres sunt

res per se. et non per accidens. et aduersitate rerum est diuer
sitas. sunt multiplicitas fruicionis. ergo sic sunt tres
res. erunt tres fruiciones. Item tres articuli sunt
quia de tribus personis. ergo similiter. et tres fruiciones. Responsio. res
accipitur. hic communiter ad essenciam et personam per sui generalitatem.
et quia sumptum est hoc uocabulum. res. ab actu autem ideo tres
dicuntur res quia tres persone. sed tamen una res. quia una
bonitas est in eis. quia ergo una ~~bonitas una res~~ bonitas. ideo
et una fruicio. quamuis tres res et quamuis articulus
dicitur quod competit autem distinguentis. scilicet intellectus. et fruicio
respicit ipsam diuinam essenciam. et bonitatem. et unionem
affectus continuit — ideo fruicio est una. Item obicitur contra hoc
quod dicit. Omne quod fruitur utitur. quia uidetur falsum. quoniam bestie
fruuntur quia propter se delectantur in delectabili. sed non
utuntur. Si dicas. quod dicitur translatiue. quia non sentiunt refer
re uel ubi utendi. Responsio. uti importat generalitatem
in sua generali accepcione. in speciali importat libertatem
cum relacione. et licet non libertas que est collata competat brutis.
conuenit tamen eis delectari. ideo uti nullo modo conuenit bruti.
frui autem conuenit eis aliquo modo licet improprie. Item uidetur
male dicere quod in homine spes ponenda non est. quia de
beata uirgine cantatur. Vita. dulcedo. et spes. ab
ecclesia que non errat. Item Ion. ii. accessit ad eum
gubernator. Glo. naturale est homini. magis de aliis
quam de se in periculis confidere. Responsio dicendum. quod sperare de ali
quo est dupliciter. aut sicut de adiutore. aut sicut de
saluatore. prima spes potest esse in homine. secunda non. ut est
sperare finale premium. et hoc debet esse tantum in deo. ut tem
porale beneficium. et hoc potest esse in homine. premium
si ponitur in homine meretur maledictionem. secundum non
non. Item quod contra quod dicitur de homine. Itaque frater, ego fruar
te in homine domino. magis quam de asino. ut de aliqua
creatura. cum in omnibus creaturis reluceat uestigium
diuine bonitatis. Responsio. quod dicitur aliquis aliis frui in deo.
non facit representacio. sed magis inhabitacio. unde con
uersa est causa. uidelicet hoc. ego fruar domino in te. dum per
gratiam sentiam deum habitare in te. et est figuratiua locutio. nam est ypal
lage. Item quod contra hanc solucionem. aug. qua soluit
auctor predictam. per illam determinacionem in domino. sed ecclesiastici
xxxviii. filios generabis. et non frueris eis. ex hoc im
plicatur. quod si non peccarent fruerentur. Responsio dicendum. quod predic
ta solucio. non est generalis. sed solum ad propositum auctoritatis.
et ideo recurrendum est ad solucionem dictam extra literam
in questionibus. quod cum frui accipiatur communiter et proprie. in predictis
locucionibus accipitur communiter tantum. Item non uidetur ua
lere quod dicit magister. Si in eo non fruitur sed utitur. etc.
quia de diligit se non tamen utitur quia non diligit se propter
aliud. nec fruitur. quia non fruicio ibi est in hencia. et
in digniccia ut dicit aug. deus autem utroque caret
etc. Responsio dicendum. quod fruicio de sui generali ratione dicitur amo
ris unionem. scilicet fruibilis cum fruente. quando ergo contingit
aliquid uniri sibi et aliis contingit non tamen frui alio
sed in se ipso. sed ubi est unio ad alterum. ibi est te
petencia. in hencia et in digencia. uel non adesse ipsum. si ipsum
est summum bonum. ibi non est in hencia nec depen-

decia uel i digencia sed omnimoda suffic. Si uero ipsum bonum
per deficiens est i digeret. et i hoc est quod dicitur solus se ipso
perfecte fruitur nichil autem aliud ab ipso potest per
fecte se ipso frui. solus enim deus est summum bonum et
diligit se fruendo se, diligit et alia fruendo se. et
ita nec fruendo dei non usus est cum indigeat sic
nec fruendo et usus. Item obicitur de hoc quod dicitur quia bonum est
summum ergo ab eterno bonum est, ab eterno summum. Responsio.
breuiter. quod hoc est quia bonum dicitur eternum, sed eternum non est
necessarium et eternum uoluntarium bonitas autem diuina est eternum
esse et bonum esse per modum non necessitatis. Hoc autem eternum non potest
effectum statim cum est. Item adhuc obicitur. quia similiter non
sequitur quia iustus est iustus summus. si dicas quod iusticia non
est eternum disposicio in quantum eternum. sapientia est disposicio dei
in quantum eternum. ergo pari racione. quia sapiens est sapientes su
mus. Si tu dicas quod non est disposicio inmediata sicut boni
tas, obicitur de uero. que est inmediatissima. et tamen non sequitur.
quia uolens est. uolentes sumus. Responsio. dico quod racio hic conuincit
triplex est. una quia bonitas est condicio cause in quantum
causa in qua consistit uestigium racio. secunda est respectu
ad finem. unde sic dicitur unum in primum unitate, in
bonitate bonum. Item obicitur de hoc quod dicitur. ut scilicet amet
propter se ipsum tantum. quia sic per se. ad per accidens. tamen propter se
ad propter aliud. sed nichil quod conueniat alicui per accidens.
conuenit per se. ergo non quod conuenit alicui.
propter aliud conuenit propter se. Sed ergo uirtutes sunt appeten
de propter aliud. non ergo propter se. Responsio sic dicitur propter se. ubi
est finis et propter quod finis dicitur dupliciter uno modo.
finis ultimus quod propriissime est finis in quo
est status. alio modo finis sub fine quod dicitur propter
terminus. et sic propter quod diuersificatur. unde uno modo excludit
finem. alio modo non. ut dicit magister. Quod ergo
obicitur de per se, dico quod sic per se uno modo opponitur
ei quod est per aliud. et sic idem est per se et secundum quod ipsum suum
primum ultimum. Alio modo opponitur ei quod est per accidens.
sic et propter se dupliciter accipitur. Uno modo opponitur ei
quod est propter aliud. alio modo ei quod est per accidens. quia ad
illud accidentaliter ordinatur. Sed hoc distinguit magister propter
se. et contra honestum. siue fruibile et ipsam te
nuit fruicionem. Item obicitur de hoc quod dicit. Et que
sunt res per quas fruimur. ut uirtutes, uidetur quod solus po
tenciis possit frui anima. sine quibus est uirtute potest
frui bono creato. ergo cum maius sit fruibile bonum
increatum. et anima magis ad hoc nata est. potest eo frui
solis potenciis. Responsio dico quod summum bonum est quod super
positum est. ad hoc ergo quod illi uniamur, necesse inueniri
est medium. medium unitiuum per quod anima nata est uniri
alii a se distanti. et hoc est potencia. aliud speciale super hoc
quod ipsam subleuet et hec est uirtus. Ad obiectum non
est simile. quia potencia per se potest deficere et inclinari.
sed non per se eleuari.

Hec itaque uera ac pia fide tenenda est. Hec est
secunda pars in qua prius libri est in dagacio. In
cipit magister prosequi. diuiditur autem pars in duas
partes. cum dupliciter est considerentur res quibus fruendum

scilicet in se. et in comparacione ad creaturas. In se racione trinita
tis et unitatis. In comparacione ad creaturas. racione scientie. potentie. et
uoluntatis. Primo ergo agit de sancta trinitate et unitate. Secundo de
potencia. sciencia. et uoluntate. ibi. d. xxxv. Cum supra disseruimus.
Prima autem sacratissima trinitate. quantum contingit
tractari, quantum contingit primo ipsa credenda. Secundo credita
intelligenda. tercio intellecta dicere sui enunciare.
Credenda autem est per auctoritates, intelligenda per rationes, dicenda per ca
tholicam et racionabilem locucionem. Primo primo de ipsa trinitate.
et unitate agit sicut credenda. Secundo de ipsa sicut
quod credita per rationem intelligitur. ibi. d. iij. Apostolus namque ait et cetera.
Tercio sicut quod credita et intellecta racionabiliter et
catholice exprimuntur. ibi. d. xxij. Post predicta disserendum
nobis uidetur de nominum diuersitate. et patet ordo, prius
est et uerius est enim credere quam intelligere. multa enim credimus
que non intelligimus. et prius est scire intelligere quam sermone
exprimere. Prima pars sicut quod credita continet presentem distin
ctionem. et quia non est difficillima, primo ponit modum pro
cedendi. Secundo uero exequitur ibi. proponamus ergo in medium.
Item prima pars secundum hoc capitulum habet tres partes, in prima tangit modum
agendi. quia debemus esse cum modestia timore et dilige
ncia. premittens materiam et cetera quod intendit. In prima subiungit
in tercione scribendum de trinitate. ibi. secundo capitulo. Omnes autem
catholici tractatores. tercio tangit ordinem ibi. Ce
terum in libro, modus scribendi de trinitate debet esse fundatus
super intellectum fidei. et cum modestia et timore
propter periculum. Intencio scribendum de trinitate est quod pater
et filius et spiritus sanctus sunt tres persone et unum deus. ordo scri
bendi est primo per auctoritates ostendere ueritatem. deinde per
rationes et congruas similitudines. proponamus ergo in
medium. Hec est secunda pars in qua magister auctoritates sacre
scripture intendit ostendere trinitatem et unitatem.
et quia sacra scriptura duas habet partes. scilicet nouum et ue
tus testamentum. primo primo ostendit hoc per auctoritates ueteris testamenti.
secundo idem per auctoritates noui. ibi. Nunc per testimonia et cetera.
et quia uetus testamentum duas habet partes. scilicet legem et prophetas in quibus
fides explicatur. primo primo ostendit per testimonia legis
secundo per testimonia prophetarum ibi. Ille et maior prophetarum.
Prima iterum pars in qua probat per testimonia legis. duas
habet partes. primo probat essencie unitatem. Secundo
unitatem simul et trinitatem id est personarum quoque
pluralitatem. Similiter illa de testimoniis prophetarum habet
duas. In prima probat essencie unitatem. et personarum
pluralitatem in communi. In secunda uero in speciali ostendit
filii generacionem. et spiritus sancti processionem ibi. Et quod et
nam filii generacionem. Similiter pars illa in qua probat
per auctoritates noui testamenti habet duas partes, primo enim probat per auctoritates
siue per testimonia ihesu christi, secundo per auctoritates aposto
rum ibi. Iohannes quoque in epistola canonica. auctoritates et earum ex
planaciones et numerus et diuersitates. satis patent in
littera.

Ad declaracionem eorum que de sacra trinitate et unitate dicit
magister. iiij. possunt queri et cetera prime ubi querit primo
modo. utrum in deo sit ponere essencie. sui et unitatem.
Secundo autem. utrum in deo sit ponere personarum pluralitatem.

4º.

sa quia est proxima ad actum.
so quia disposito generalis

4º.

4º.

d. ij.

9.

Tercio utrum in divinis personis sit ponere in[...]tatem.
Quarto et ultimo utrum in divinis personis sit ponere trinitatem.
Circa primum quod in deo sit ponere
[...] sui non unitatem.
Quod autem ratione ostensiva triplici, habita suppositione quod deus
potest tamen per certam dei conceptionem quod est quo deus est quo
maius excogitari non potest tamen recte stat quod non est
non in summo ... suppositio prima est quod deus est simplicissimus. ex
hoc arguitur quod nullo alio diviso possit communicare deus.
quia si communicat et differt ergo non per idem. ergo est in compo-
sitione non potest communicare ergo non divisatem nec entitatem. ergo
si sunt duo dii cum unus sit eius alter non est eius.
si unus est deus alter non est deus. ergo si duo sunt dii non
sunt duo dii. Item secunda suppositio est quod deus est omni-
potentissimus. et hic arguitur ergo potest facere quod
omnis alia potentia a sua nichil possit. ergo si sunt duo
divisi in natura hic potest facere unus de altero quod alter non po-
ssit et econverso. sed cui potest potentia auferri non est deus. ergo si
sunt duo dii nullus est deus. Item tercia suppositio est quod est
simpliciter summum. et hic arguitur ergo omnia sunt in ipso.
ergo omnia alia ab ipso et ad ipsum. Si ergo sunt duo dii
unus est in altero et econverso unus est ab alio secundum eum divi-
sum et econverso unus ad alterum et econverso. sed quod est in alio aliud
in non et ab alio et ad aliud non est deus. ergo etc.

Item hoc potest probari per deductionem ad impossibile. si sunt
duo dii aut unus est ubi alter aut non. si unus ubi
alter ergo unus in altero cum sint eodem modo essendi
ergo unus est alterius. ergo alter non est deus. si unus non est ubi
alter ergo uterque limitatus ergo neuter infinitus. Item
si plures sint dii boni aut unus intelligit alterum
aut non. ergo uterque est ignorans. Si intelligit aut ergo
per presenciam aut per speciem aut per se ipsum supple presen-
ciam ergo unus in altero. ergo deus illabitur deo et perficit dominum
Si per speciem ergo compositus. Si per exemplar ergo unus est
exemplar alterius ergo et principium. Item si sunt
duo dii divisi quorum uterque est summum bonum aut
unus diligit alterum ut diligendus est aut non. si sic
cum uterque sit summum bonum uterque est diligendus amo-
re fruitionis ergo uterque fruitur altero. sed quod fruitur
alio bono aliquo indiget illo. ergo unus indiget
alio. ergo uterque est indigens. ergo neuter deus. Sed contra plus
potest deus ~~[...]~~ facere quam intellectus noster possit co-
gitare. sed intellectus humanus ut potest generaliter
intelligit plures deos omnipotentes. ergo potest deus hoc facere.
Sed quicquid potest esse in divinis non est in ... quia eterna ergo etc.

Item plura bona meliora sunt paucioribus. sed plures
dii sunt plura bona ergo melius aliquid erunt duo quam unus.
sed secundum Augustinum omne quod melius est esse deum est ponendum. ergo est
ponere plures deos. Item quorum diversa est operatio
diversa est natura et diversa est ... sed operatio trium personarum
est diversa quia apparuit in columba tamen solus spiritus sanctus et
solus filius assumpsit humanam naturam. ergo sunt diver-
si in substantia ergo sunt plures dii. Item tantum magna potentia
est quod potest magnum et maior quam maius et maxima quam
maximum. sed deus per omnia est summe potens ergo potest

producere summum. sed hoc est deus. ergo cum in eternis sit idem esse et
posse ergo etc. Ad hoc dicendum quod impossibile est esse plures deos.
et si recte accipiatur significatum huius nominis deus non
solum est impossibile sed est non intelligibile. deus est enim simpliciter su-
mmum et in re et in opinione cogitantis quia in re deo omnia
ab ipso et in ipso et ad ipsum et in ipso omnino est status.
Deo impossibile est intelligere salvo hoc intellectu quod aliquid sibi
parificetur ab ipso. Item nichil maius deo cogitari
potest nec equale quia summum in opinione ideo im-
possibile et non intelligibile est ponere plures deos. Ad illud ergo
quod obicitur de generalibus dicendum quod non fuit intellectus sed fictio
quia non intelligebat deum. secundum voluntatem divinam. ideo
non valet. Ad illud plus potest deus facere etc. dicendum quod du-
plex est intellectus scilicet rationalis et fantasticus. deus potest vere
sed de secundo non quia multa possumus cogitare per fanta-
siam que deus non potest facere quia non convenit illi in
quod in conveniens est impossibile. Ad illud quod obicitur quod plura bona sunt
meliora paucioribus dicendum quod illud habet veritatem in bono
creato et finito quod ratione sue finitatis recipit bo-
nitatis augmentum per additionem alterius boni. non autem
habet veritatem in bono infinito quia quantumcumque addas
bonum finitum infinito semper ego intelligo eandem bonita-
tem in uno quantum tamen in pluribus. Ad illud quod obicitur de
diversitate operacionum dicendum quod pater et filius et spiritus sanctus in omni
operatione conveniunt sed in relatione differunt. Unde in in-
carnatione est operatio productionis illius nature et
unio. In primo conveniunt tres persone. In secundo non. similiter
columba est columbe formatio et eius figura. In primo conveniunt
in secundo non. exemplum Augustini est de trinitate quod ad formationem
huius nominis memoria concurrit memoria intelligencia et voluntas
tamen hoc non memoria significat alteram potenciam. Conveniunt ideo
est in proposito. Ad aliud quod obicitur quod magna potencia etc.
dicendum quod producere aliquid est simpliciter vel de se ipso. potest producere
summum simpliciter. sed ille non erit alius in natura. propter simpli-
citatem de alio vel de nichilo. non potest producere summum simpli-
citer. sed in genere non propter defectum potencie agentis sed propter de-
fectum creature quam necesse est esse limitatam. et ita
non potest producere aliud deum.

Secundo queritur utrum sit ponere
in divinis personarum pluralitatem.
Et quod sic ostenditur suppositionibus de deo. quarum prima est
quod in ipso summa sit beatitudo. Secunda est summa perfe-
ctio. Tercia est summa simplicitas. Quarta est su-
mma primitas. Ex prima suppositione arguitur sic. si est in su-
mma beatitudo. sed ubi est summa beatitudo est summa
bonitas summa caritas et summa iocunditas. sed si est
bonitas cum bonitatis sit summe se communicare hoc est in ma-
xime producendo ex se equalem. et dando esse suum ergo
etc. Si in summa caritas cum non sit amor privatus. sed
ad alterum ergo requirit pluralitatem. Item si summa iocu-
nditas cum nullius boni sine socio sit iocunda possessio
ergo ad summam iocunditatem requiritur societas et ita plu-
ralitas. Ex secunda suppositione arguitur sic. si est ibi
summa perfectio. sed perfectionis est producere talem quis
ipse est in natura. ergo necesse est deum esse multiplicatione. sed hoc

24º

[...]

vel de aliquo creato vel de
nichilo vel de se ipso.

sed hoc non potest esse per aliam essentiam ergo oportet quod sit per aliam personam sui suppositi. Item ex tertia suppositione sic. Si est ibi summa simplicitas. Sed simplicitatis est quod aliqua non sit in pluribus ut patet in ultimo. Sed ex defectu simplicitatis est quod invenitur in illis. Ergo si in deo est simplicitas in nullo deficiens, erit in pluribus non variata essentia. ergo etc. Item ex quarta suppositione sic. Si est ibi summa primitas. Sed quanto ad primitatem fecundius est et aliorum principium. Ergo sicut essentia quia prima est principium aliarum essentiarum, sic pater cum sit prima quia a nullo est principium et habet fecunditatem respectu personarum. Sed fecunditas in deo respectu dei non potest esse nisi actu coniuncta. ergo necesse est plures esse personas. Contra. Sed contra videtur quod ex eisdem suppositionibus possit argui contrarium et ita destruunt invicem se. Et credo. Si enim ibi est summa beatitudo, cum beatum per essentiam sibi soli sufficiat ad beatitudinem. Ergo non est necesse ponere aliam personam ad beatitudinem sui iocunditate. Item ex secunda suppositione sic obicitur. Si est ibi summa perfectio, ergo eque plene et perfecte est essentia in una persona et in pluribus. Si igitur ultra perfectionem additio est superflua pluralitas, et superflua. et si hoc, cum in divinis nichil sit superfluum, pluralitas non est in divinis. Item contra etiam videtur sic. Si est ibi summa simplicitas, cum pluralitas opponatur simplicitati et opposita non possunt esse circa idem. ergo si deus est unus et in eo est simplicitas, non ergo pluralitas, cum deus per omnia sit simplex. Item contra quartam suppositionem sic. Si ibi est summa primitas, ergo cum status sit in primo principio et status est in unitate, ergo primitas non ponit pluralitatem sed unitatem. ergo videtur quod una sit tantum persona. Respondeo dicendum quod in divinis est ponere personarum pluralitatem. Sicut fides dicit et rationes predicte ostendunt. Sicut sine contradictione constet. Nam ratione simplicitatis essentia est communicabilis et potens esse in pluribus. Ratione primitatis pater nata est ex se aliam producere et [illegible] primitate innascibilitatis, ratione cuius ut dicit antiqua opinio est fontalis plenitudo in patre ad omnem emanationem et hoc infra patebit. Ratione perfectionis ad hoc est apta et prompta. Ratione beatitudinis et caritatis voluntaria. Quibus conditionibus positis necesse est ponere personarum pluralitatem. Ad primum ergo quod obicitur in contrarium quod beatum per essentiam sibi soli sufficit ergo non indiget. Dicendum quod verum est quod non indiget nec potest alius per indigentiam, neque eam qua beatificamus sed in beatitudine convenimus. Similiter ad illud quod obicitur quod deitas eque plene est in uno et in pluribus. Dicendum quod si sit eque plene non tamen ita plene declaratur et patet eo ipso quo plene in patre redundat in alias per redundantiam perfectionis. Ad illud quod obicitur quod pluralitas repugnat simplicitati. Dicendum quod est quedam pluralitas per additionem et hec repugnat. Quedam per originem et hec non addit nec componit nec repugnat simplicitati sed potius [illegible] et sic est in divinis ut infra patebit. Ad illud quod obicitur quod in primo est status. Dicendum est quod sicut in essentiis una est essentia prima a qua sunt alie et ad quam, sic in personis est una persona a qua sunt alie et ad quam. et in illa est status originis quia illa a nullo. et hec est pater. propter quod dicit augustinus illi patri appropriat unitatem dicens in patre unitas etc.

Consequitur tertio loco querere

Utrum in divinis personis sit ponere infinitatem. Et quod sic ostenditur hoc modo quia creatura est finita quicquid est in ipsa est actu finitum. ergo ab oppositis quia divina essentia est infinita quicquid est in ipsa est infinite. ergo cum in deo sit numerus personarum erunt infinite et ita erunt persone infinite. Item cum duplex sit infinitas virtualis et numeralis. Infinitas virtualis est in deo ergo pari ratione infinitas numeralis. ergo in deo sunt infinite persone. Iterum infinita virtus cum emanat secundum suam totam infinitatem non tantum producit infinitum intensive sed extensive. sed virtus patris in productione personarum emanat secundum omnimodam sui potestatem. ergo non tantum producit personas infinitas in virtute immo et infinitas in numero. Item hoc ipsum ostenditur sic. multiplicatio personarum aut est virtutis aut non. si non, ergo non debet in divinis poni. si est virtutis perfecte ergo maior multiplicatio erit maioris virtutis et summe virtutis infinita multiplicatio. ergo etc. Contra hoc ostenditur quadruplici conditione que sumitur ab hoc quod semper deo est attribuendum quod nobilius est, quod necesse est ponere personarum finitatem. Prima est distinctio. Secunda ordo. Tertia connexio. Quarta summa completio. Ex prima conditione ostenditur sic. Si est distinctio non ergo confusio. sed ubi est infinitas ibi est confusio. ergo etc. Item ex secunda sic. Ubi est ordo ibi est continuatio. quia ubi deficit continuatio deficit et mediatio et per consequens ordo. sed ubi est continuatio non est infinitas. ergo si in personis divinis est ordo non est infinitas. Item ex tertia sic. ubi est connexio necesse est quod omnes persone procedant ab una. Nam si una ab alia et ita consequenter, tunc est infinita distancia inter primam et ultimam. sed hoc est inconveniens. ergo omnes ab una. aut ergo eisdem modis aut diversis. Si eisdem ergo nulla distinctio. Si diversis, sed diversi modi emanandi sunt finiti. ergo etc. Item ex quarta sic. Si est ibi summa completio, ergo nata est alia divinitas alia complete. ergo cum completio personarum sit in beatitudine, nata est beatificare. Sed si essent persone infinite impossibile esset beatificari aliquam, cum cognitio cuiuslibet persone est de substantia beatitudinis, cum tota bonitas que est [illegible] primum sit in qualibet persona. ergo alia omnes cognosceret aut non esset beata. Sed impossibile est omnes cognoscere cum virtus eius sit finita. ergo etc. Respondeo dicendum quod in divinis personis quantum ad numerum non habet esse ponere infinitatem sed finitatem. Ratio autem huius est quia infinitas numeralis repugnat perfectioni et ordini quia est recessus ab unitate sive ab origine sua, similiter et infinitas motus. Et ideo neutrum est in deo. Infinitas autem virtutis est per accessum ad unitatem et originem. et ideo cum ista sit personis ponenda est in deo. [illegible] non. Ad illud

ergo quod obicitur quod quicquid est in deo est in finitate. Dicendum quod verum
est infinite. sed non qualicumque infinitate. sed illa qua
deus est infinitus. et hec est infinitas immensitatis. et tali
modo est trinitas infinita. non infinitate numerali. que non
congruit deo. ¶ Secundo aliud quod obicitur quod infinita virtute
virtuti non convenit productio vel perfectio. et ideo non
convenit ei productio alicuius infinite virtutis. vel illius que
stat cum summa perfectione. hec autem non est infinitas
numeralis. et ideo non est in deo. ¶ Ad ultimum quod obicitur quod
potens est se multiplicare. Dicendum quod non omnino est potens.
sed perfecte ~~se~~ multiplicare se. potens est. et ideo non sequitur
ergo magis multiplicare est maior ~~perfectio~~ perfectio. Vel intel
ligatur perfecte. sed infinite se multiplicare per nu
merum est imperfectionis. et ideo non convenit deo.

Quarto et ultimo queritur utrum

Quod in divinis personis sit ponere trinitatem et quod non in modo magis
dualitatem. ostenditur. sic. pater totum quod potest dat
filio. sed qui dat totum quod potest. non potest amplius
dare. ergo non aliam personam producere. cum illud sic
dat. ¶ Item pater generat filium tamquam verbum per omnia
equale. et per omnia dicens et exprimens ipsum. sed
multiplicatio personarum est ad declarationem virtutis. ergo
videtur quod superfluat aliam producere. ¶ Item ostenditur
quod ibi debeat esse quaternitas per rationem emanationis.
quia enim filius emanat per generationem. non per processionem.
ideo quia vis non generet tamen spirando producit. eadem
ratione videtur quod sit quarta vis non producat spirando. pos
sit generare. sive generet cum non generetur. ¶ Item cum in divi
nis sit duplex modus procedendi. scilicet unus per modum nature.
alius per modum voluntatis et in debeat esse completa ratio productionis.
videtur quod ibi debeat esse modus producendi tertius per modum
artis. et si sic per modum artis. erit ibi ponere quartam
personam per hunc modum producendi. ¶ Sed contra quod sit in trinitas.
tantum ostenditur ex suppositionibus supra factis. quia necesse
est in illa trinitate esse beatitudinem. perfectionem. sim
plicitatem. primitatem ¶ Ex prima suppositione ostenditur
sic. si est ibi summa beatitudo. ergo summa concordia
ergo summa germanitas. summa caritas. sed si essent
plures quam tres. non esset summa caritas. ergo sunt
tres tantum. ¶ probatio minoris. si est ibi quarta persona aut
procedit ab una. aut a duabus aut a tribus. Si ab
una vel duabus tantum. tunc non perfecte et equaliter con
venit cum omnibus ¶ Si autem a tribus. tunc magis
due persone que sunt medie conveniunt ad invicem. quam cum ex
tremis quia producuntur et producunt. et ita non est
ibi perfectus nexus ¶ Item si essent pauciores quam
tres. non esset ~~non esset~~ ibi perfecta caritas. quia perfe
ctus amor. et est lecialis. et est communis. quia liberalis in
tendit in alterum. quia communis. vult illum diligi ab
alio. et diligere alterum sicut se a se. ergo est ibi dilectio
et condilectio. hec autem non potest esse nisi quam in tribus.
¶ Ex secunda suppositione sic. si est ibi summa perfectio.
ergo persona producta perfecte producit. et quantum ad modum
producendi. et quantum ad eum qui producit. sed non re
peritur nisi duplex modus producendi. nobilis.
omne enim agens. agit per modum nature. aut per modum
voluntatis. sic vult philosophus. ergo hiis duobus modis et tantum hiis
producit. sed persona producta. quolibet istorum modorum est perfec
tissima. ergo si ultra perfectionem. omne quod est superfluit.
et quod est citra deficit. necesse est tantum duas personas emana
tes et non plures nec pauciores. et unam a qua ema
nant. ergo tantum tres. ¶ Item ex tertia sic. si est ibi summa
simplicitas. pater totum dat cuilibet ergo procedentes
sive emanantes. non distinguuntur penes ea que acci
piunt. sed penes modos accipiendi vel emanandi.
sed duo sunt tantum modi emanandi. ergo non possunt
esse nisi due persone emanantes et tertia producens. ergo et cetera.

Item ex quarta sic. si ratione primitatis est ibi summa
fecunditas nulla persona potest producere aliquam genere producendi
quo producitur. quia respectu illius non est prior. ergo cum
due persone emanent. per duos modos emanandi. im
possibile est quod hiis modis producant. et non sunt alii
modi. ergo non possunt producere aliam personam. ergo tantum
tres. ¶ Respondeo. Dicendum quod sicut fides catholica dicit. ponere
est tantum tres personas. non plures. nec pauciores. et ad
hoc sumuntur rationes necessitatis et congruitatis. ¶ Ratio necessitatis
quare non possunt esse pauciores quam tres.
est summa beatitudo. et summa perfectio. Nam summa beati
tudo exigit dilectionem et condilectionem. summa perfectio
duplicem emanationem. scilicet nature et liberalitatis. et
ad hoc ad minus exiguntur tres persone. ¶ Item ratio necessitatis.
quare non possunt esse plures est summa simplicitas
que non patitur personas distingui. nisi secundum modos ema
nandi. et item principalis fecunditas. que non permit
tit personam producere aliquo genere emanationis
nisi per quem est intelligendi. sit prior illo. Sed hoc unum persona prima.
quia est innascibilis et inspirabilis generat et spirat.
secunda. quia inspirabilis. sed genita. non generat sed
spirat. tertia non persona quia spiratur et procedit
a generante. nec generat nec spirat. et ideo impossibile est
esse plures quam tres. ¶ Ratio congruitatis. sumitur ex
sufficientia combinationum. et ex perfectione numeri ternarii. ex
sufficientia combinationum quia cum amor sit in omnibus personis
ut dictum est. et non sit nisi triplex amor. videlicet gratui
tus. et debitus. et ex utroque permixtus. tantum erunt
tres persone. una que tantum dat. in qua est amor gratuitus
alia que tantum accipit in qua est amor debitus. et media
que dat et accipit in qua est amor permixtus ex u
troque. ¶ Item alio modo possunt combinari per modum
originis. et hec combinationis sufficientia in tribus consi
stit ¶ Nam contingit intelligere personam que est principium
personarum. et non est principiatum. et rursum personam que est principi
atum et non principium persona. et tertio modo personam. que est prin
cipiatum. et principium. Quartus autem modus. quod
non sit principium nec principiatum est omnino impossibile et non
intelligitur. ¶ Ratio congruitatis ex parte numeri est. quia numerus
iste. scilicet ternarius. habet in se primam perfectionem. et summam.
sed considerer in se sive in quantitate continua sive
in numero habet in se primam perfectionem. quoniam primus numerus est
qui constat ex omnibus partibus suis. scilicet unitate. et dualitate.

quae simul iuncta faciunt tria. Generari autem dicitur primo perfectorum
quia constat ex omnibus partibus suis aliquotis scilicet tribus duobus
et uno. Iterum summa perfectio est in eo quia unitas quae est
principium et complementum omnis numeri reflexa super se re-
duplicatione perfecta. qualis in solido quadrato
triplicatur sed in se remanens Una. sed unitate.
ut si dicatur semel unum semel. et istud est valde
simile trinitati in creatore. in qua in unitate substantiae est tri-
nitas personarum. non tamen est omnino simile. quia in eo unitas
substantiae est trinitas rerum scilicet personarum. hic tamen modo
numerus. Similiter si consideretur numerus iste in quantitate
continua habet in se primam perfectionem. et summam. prima quia
omnis quantitas habet primum medium et ultimum. summa.
quia perfectio quantitatis continuae suprema consi-
stit in trina dimensione scilicet longitudine latitudine
et altitudine. et hoc est quod dicit philosophus in principio de celo
et mundo. omne est perfectum in tribus dimensionibus. et hymno ad hi-
bemus nosmetipsos magnificare deum unum cre-
atorem omnium eminentem proprietatibus eorum quae sunt
creata. Similiter si consideretur iste numerus in creatura habet
in se perfectionem primam et summam. prima quia trinitatem vesti-
gii contingit reperiri in qualibet creatura quantumcumque
parva quantumcumque minima. perfectam. quia trinitatem
ymaginis reformatam. et dei formatam. attendit
summa et nobilissima perfectio creaturae scilicet beatitudo.

Ad illud quod obicitur quod pater dat filio totum quod potest
dicendum quod verum est sed non omni modo quo potest. et ideo in illa datione
est actus. non potest amplius dare. ergo non alia persona
producitur. quia hoc non est dare amplius. sed alio modo
similiter sequens patet quia filius non omnino declaratur. quia
et si secundum rationem naturae. non tamen per liberalitatem vel
non in quantum ex ipso verbo procedit spiritus. Ad illud quod
obicitur quod spiritus sanctus debet generare. dicendum quod non similiter quia
sicut filius procedit per spirationem. Ideo habet principium
pluralitatis. propter hoc sequitur generationem. et ideo non generat
quia non est in vasibilit. Ad illud quod obicitur de tertio modo
emanandi scilicet de arte. dicendum quod ars non habet fecun-
ditatem ad emanandum sive ad producendum vel pro-
ducere. et ideo modus ille non debet distingui contra
precedentes per modum liberalitatis sive voluntatis. sed
alius et melius modus producendi per artem convenit cum
modo producendi per naturam in hoc quod utrobique producit simile.
Differt autem quia in productione naturali producit filius
in substantia et numero. alius in specie. in productione autem artis producit
simile secundum rationem formae exemplaris. dissimile non
in substantia et numero. talis autem modus producendi est in corpore divinae
essentiae. quia non compatitur diversitatem essentiae.

Preterea ista questio littera primo est dubitatio de hoc
quod dicit magister quod purgatissimus mentibus contuitur
uf e male dicit. quia nulla mens dum est in via
est purgatissima sed tantum in patria. Respondeo dicendum quod mens ad
hoc quod deum contempletur perfecte indiget purgari
quantum ad intellectum et affectum. Ideo dicit per iustitiam fidei
id est per fidem quae facit iustum in operatione et per se purgat in-
tellectum. sed iustitia affectum. Utriusque autem purga-
tionis triplex est gradus. Nam intellectus purgatur est cum ab-
strahitur a sensibus corporibus. purgatior cum mundatur a fan-
tasticis ymaginibus. purgatissimus cum a phisicis rationibus.
Secundo affectus sive ubi purgatur affectus cum mundatur
a culpa. purgatior a sequela. purgatissimus ab occasione.
Et in hoc statu idoneus est contemplari. Item oppo-
nitur de hoc quod dicit. Nititur humane aciei in vali-
da in tam excellenti luce non figitur etc. Contra.
cum quae in mundata non figatur ibi. quia quantumcumque
mundetur. Ad hoc excedit lux illa improportionali-
ter aciem mentis. ergo si non propter suam excellentiam non potest
intueri a non habente fidem. et nec ab habente. Respondeo. differt
dicere conspicere. et figi. et comprehendere. conspicere potest
a mente in mundata. sed figi in illa non potest. nisi in vesperum
comprehendere non potest nisi in patria. Ratio autem quare non potest
figi est duplex. Una quia est super intellectum. et ideo intelle-
ctus in ea non figitur nisi habeat gluten affectus.
sed statim recidit. Alia ratio. quia oculus nostrus est illi
luci improportionalis qualitative et similiter quantitative
sed oculus infirmus. sive lippus. est utroque modo improportio-
nalis. et ideo non figitur. Item obicitur de hoc verbo
augustini. dicitur et deus nomen est naturae. et nomen potestatis. quia dicitur
damascenus. quod hoc nomen deus imponitur ab operatione. unde dicitur
ab ethin. quod est ardere. vel athin quod est fovere. vel
atheasthe quod est videre. Respondeo dicendum quod de hoc nomine et consi-
milibus est loqui dupliciter aut quantum ad id cui imponitur
et sic est nomen naturae. quia ei imponitur quod est summa natura. aut
quantum ad id a quo imponitur. et sic est nomen operationis
quia imponitur ab operatione. Item quaeritur de hoc nomine. ego
sum qui sum. Utrum hoc nomen ego sum etc. sit nomen essentiae
vel personae. et quod personae videtur. quia pronomen demonstrativum etiam significat
certam personam. et ibi loquitur actus patris. Si forte dicas
quod ego quia significat originem stat pro patre. persona sum. quia actum
essentiae. pro patre filius. quae relatio utrique nectens pater
et spiritus sanctus. hoc non est. quia pro eodem stat relative et ans. Respondeo dicendum
quod illud nomen. qui est. et ego sum qui sum. est nomen essentiae proprie.
hoc est quia circumlocutio. significans essentiam in omnimoda per-
fectione. et absolutione. et hoc est proprium nomen divinae substantiae.
Et quod obicitur quod pronomen signat certam personam. dicendum quod
per ibi dicitur certum suppositum ubi. et hoc est substantia et numero.

Item quaeritur de hac auctoritate. Faciamus hominem ad
ymaginem et similitudinem nostram. Utrum ymago
stet ibi pro essentia. aut pro persona. si pro essentia. ergo idem est
dicere ymaginem nostram. quod essentiam nostram. sed
pro persona non debet dici unam. sed meam. si pro ymagine creata
nichil ad propositum. quia per hoc non probatur uni-
tas naturae. Respondeo dicendum quod scilicet quod sancti hic accipiunt
ymago et similitudo dicit essentiam. in patre enim
ymago unitatem cum distinctione. et similitudo
similiter propter in diversa relationem. et ideo in hoc quod dicit
ymago et similitudo quantum ad id quod significat
communis notatur unitas essentiae. quantum ad id quod con-
notatur pluralitas personarum. et ideo aliter exponit
augustinus. aliter exponit hilarius. Augustinus considerat prin-
cipaliter scilicet essentiae unitatem. sed hilarius totum. Unde dicit.

q nõie ymagis et similitudinis sit intellecta unitas et pluralitas. Similiter aug. in li. q est faciamus et nram. considerit solum consignatum et io pluralitate. hilla non considerat signum consignificatum. et io in utroque dicit intelligi pluralitatem et unitatem. Item hilla. d. Nequaquam diversitate duobus admisceri. alterius ad alterum similitudo permittit. Sed contra similitudo est rerum differentium eadem qualitas. ergo similitudo compatitur secum diversitatem. Responsio. d. quod est similitudo secundum actus. et similitudo secundum substantiam. et hec est dupliciter. secundum totum et secundum partem. Similitudo secundum actus. ut secundum partem. substantie. admittit diversitatem. sed non similitudo secundum totum. et quoniam in divina essentia est summa simplicitas. ideo non potest esse similitudo secundum actus neque secundum partem. et ideo similitudo non compatitur diversitatem ibi. Item obicitur contra hoc quod dicit magister. significavit nomine consortii non posse aliquid. sed removeri. quia ex hoc videtur quod omnis numeralis dictio secundum ipsum nichil ponit. sed tantum privat. Similiter fiat. cum enim in divinis sit vera pluralitas personarum. non tantum privative. sed et positive. videntur dici. Responsio. hoc firmiter posuit magister quod contra non tenetur quia non habet unitatem sicut infra melius patebit. tamen magister excusatur quia dixit quod non ponit aliqua nomina numeralia que in positionem numerum. quod non est proprie in divinis. Numerus enim causatur ex unitatum aggregatione. et distinctione et distinctio unitatum fit ibi (?) communi dione formarum dispositione gradu. sui ordine. Quia igitur in divinis non est aggregatio. nec talis distinctio ideo ibi nullus est. Item queritur de hoc quod dicit. In nostram cavit deus. quare magis hic nomen deus stet sive supponat pro patre. quam pro filio. et quomodo trinitas intelligatur ex hoc. Ad hoc dicendum quod quatuor modis innuitur nobis pluralitas in scriptura. primo modo significatione. ut ibi. in nomine p. et f. et s. s. Secundo modo consignificatione. Gen. in principio. ubi nos habemus deus. hebrei. habent eloy. quod est nomen pluralis. hel singularis hel. Tertio modo suppositione. ut cum dicitur deus genuit deum. ps. v. iii. Ad omnis colles gravavit me deus. Quarto modo appropriatione. ut ibi. in principio creavit deus. et deus pater. et principium filio. Quinto modo iteratione. ut ysa. vi. sanctus. sanctus. sanctus. deus sabaoth. Sexto modo ordine verborum. ps. benedicat nos deus deus. ut benedicat nos deus. Septimo modo connotatione in actu missionis. ut cum dicitur. gal. iiii. misit deus. et Octavo modo apparitione. sic apparuerunt habrahe. iii. viri. Gen. xviii. Item obicitur contra hoc quod dicit. Ille est maximus prophetarum. quia sicut illud. Matth. xvii. apparuerunt illi moyses et helias. dicit Glo. helias fuit maximus prophetarum. non ergo david. Responsio. Ecce prophetie in maiori habundantia datur. quod facit excellentiorem. Secundo gradu dari in maiori habundantia. Alia quia ad plantaverunt quia ad altiora. Helye. datum est ad plura. quia ad futurorum precisione et miraculorum operatione. sed datur ad altiora. quia sicut patet ex eius prophetia. plane vidit et clarius quia prophetia intellectuali. Item obicitur contra hoc quod dicit. Dominus possedit. quia possessio est rei inferioris. ordo rei posterioris. conceptio. similiter sonat. in sexus singularitatem et prius. similiter que non conveniunt divinis. Responsio. sapientia describitur per comparationem ad effectus per comparationem ad principium. sed quoniam per comparationem ad effectus habet in se thesaurum infinitum. in immensitate. et habet ordinem in distinctione. ideo describitur per verbum possidendi. et ordinandi. per comparationem ad suum principium. emanat emanatione intrinseca. in eo quod est a seipsa emanantis. Ideo describitur per verbum conceptionis et parturitionis.

Postendus namque aut quod invisibilia dei. et cetera. Post ipsum egit magister de sanctissima trinitate in quantum attendit. In hac secunda parte agit de ipsa in quantum intelligitur. Et hec pars dividitur in tres partes. In quarum prima adducit intelligendam trinitatem. adducit congruas similitudines et rationes. In secunda solvit emergentes dubitationes ibi. d. iiii. In principio. hic oritur questio. constat et cetera. In tertia illis dubitationibus solutis. determinat trinitatis et unitatis proprietates et conditiones. i. d. viii. Nunc de unitate sive proprietate. Prima pars habet duas. In prima adducit similitudines longinquas. In secunda similitudines propinquas sive expressas que attenduntur in imagine. ibi. Nunc vero iam ad eam pervenimus disputationem. Item prima pars habet duas. In prima ostendit unitatem. in secunda trinitatem. ibi. Nunc restat ostendere. utrum per ea que facta sunt et cetera. Prima pars habet iiii. particulas. in prima probat auctoritate apostoli. ro. i. quod dei est cognoscibile per creaturam. In secunda non adducit varios modos cognitionis rationes. ibi. Nam sicut ait ambrosius. In tertia dicit illos modos in auctoritate apostoli implicari. ibi. Ecce tot modis. In quarta tangit quod per predictas rationes possit probari. sed essentie unitas non trinitas ibi. Haec omnia ad unitatem. Nunc restat ostendere utrum et cetera. Supra ostendit magister per rationes divine essentie unitatem. sive entitatem. In hac parte ostendit trinitatem similitudine longinqua que attenditur in vestigio. et habet hoc capitulum iiii. particulas. In prima ostendit magister rationem vestigii in creatura. In secunda ostendit quid respondeat vestigio in creatore quantum trinitas appropriatorum. sed originis. pulcritudinis. et delectationis. ut reddantur singula singulis ibi. Nulla est trinitate summa. In tertia docet contemplari in deo trinitatem per consideracionem vestigii in creaturis. i. per considerationem magnitudinis creaturarum. et cetera. ubi ostendit trinitatem appropriatorum in deo. et quantum ad actum conditionis. et quantum ad actum reformationis. In quarta autem particula ostendit quod consideratio trinitatis per vestigium non est sufficiens. sed longinqua ibi. Ecce ostensum est qualiter in creaturis. Nunc vero iam ad eam pervenimus disputationem. Hic est secunda pars. ubi. s. in qua magister probat trinitatem et unitatem. per similitudinem propinquam et expressam. cum in

i creatore p(er)t(ri)n(ita)te(m) et unitatem.

e ymago. et dividitur h(ec) p(ar)s in duas. i p(rim)a ostendit trini
tate(m) et unitate(m) existentia(m) i(n) potencijs a(n)i(m)e. In secunda
u(er)o i(n) habitib(us) ibi. pot(est) (et)ia(m) alio m(od)o aliq(ui)s(?) no(m)i(n)ib(us). P(ri)
ma(?) p(ar)s h(abe)t. iiij. particulas. i(n) quar(um) prima ostendit
ubi querenda sit ymago i(n) a(n)i(m)a. q(uonia)m i(n) p(ar)te s(upe)riori
et i(n) trib(us) potencijs eius. s(cilicet). memo(r)ia. i(n)tellia. et volu(n)t(at)e.
In secunda u(er)o tangit ymaginis condiciones. que
sunt triu(m). unitas. et equalitas. i(d est). h(oc) (er)go t(ri)a ut ait
aug(ustinus). (et)c(etera). In t(er)cia u(er)o mouet et soluit dubitacione(m).
q(uod) oritur ex p(re)dictis. utr(um). s(cilicet). a(n)i(m)a sit sue po(tenci)e. i(d est). hec
attendendu(m) e(st) diligent(er). In q(ua)rta u(er)o docet ca
uere errore(m) q(ui) posset causari. u(e)l oriri ex ostensi
one trinitatis create q(uod) omnimoda similitudo
e(ss)e(t) ad i(n)creata(m). ubi ostendit q(uod) maxia e(st) dissimi
litudo ymaginis ad eu(m) d(eu)m. Veritatem caueat.
pot(est) (et)ia(m) alio m(od)o aliq(ui)s (et)c(etera). h(ec) e(st) s(e)c(un)da p(ar)s p(ar)tis s(ecun)de
h(uius) distinctionis in qua i(n)tendit i(n)uestigare congr(uencie)
ymagine(m) i(n) habitib(us) a(n)i(m)e. s(ecundu)m q(uod) po(ssibi)le e(st). et dividitur h(ec) p(ar)s in
iiij. p(ar)ticulas. p(ri)mo e(st) illa tangit i(n) q(ui)b(us) ymago
trinitatis attendit(ur). q(ue) sunt mens. noticia. et amor.
S(e)c(un)do alius p(ro)tractus(?) ostend(it). q(uod) i(n) h(ui)us attendit(ur). q(ui)
sunt mens. noticia. et amor. ymago p(er) consubsta(n)
cialitate(m) ordine(m). et equalitate(m). i(d est). h(ec) aut(em) tria
cu(m) sint (et)c(etera). Tercio ostendit quo(modo) mens r(aci)onal(is)
i(n) contemplacione trinitatis create p(ro)ficit ad in(tellectum)
et cogitac(i)o(nem) t(ri)nitatis i(n)create. (et) unitat(is). i(d est). Mens itaq(ue)
r(aci)onalis consideras h(ec) t(ri)a. Q(ua)rto u(er)o breuit(er) recollig(it)
q(ue) sup(ra) sunt demonstrata i(d est). qua p(er) iiij. consideracione(m).

Ad intellecc(i)o(nem) eor(um) q(ue) i(n) p(ar)te
p(ri)ma p(re)sentis distinccionis tanguntur.
iiij. queruntur. P(ri)mu(m) e(st) utr(um) d(eu)s sit cog(nosci)b(i)l(is) a creatura.
Secundu(m). utr(um) sit cog(no)scibilis p(er) c(re)atura(m).
Tercium e(st) utr(um) modus cog(nicionis) d(e)i p(er) c(re)atura(m) conueniat ho(min)i q(uan)
tu(m) ad t(ri)plice(m) statu(m). s(cilicet). i(n)nocencie. statu(m) n(ature) lapse.
et statu(m) glorificate.
Quartu(m) q(uo)d sit d(eu)s (?) cog(nosci)b(i)le p(er) c(re)aturam.

Circa p(ri)mu(m) q(uo)d no(n) sit
d(eu)s cognoscibil(is) a creatura.
ostendit(ur) p(er) auctoritate(m) dyo(nisii). q(uod) diuinus no(m)i(n)ib(us). d(eu)m neq(ue)
dice(re) neq(ue) i(n)telligere po(ssibi)le e(st). Item ostendit(ur) r(aci)o(n)e.
p(er) quadruplice(m) supposicione(m). quia necesse e(st) e(ss)e i(n) cogni
cione. s(cilicet). p(ro)porcionem. Vnione(m). seu recepcione(m).

/ Judic(iu)m. / (con)formita(tem)

Intellectus e(ni)m no(n) i(n)tellig(it). n(isi) q(uod) e(st). sibi p(ro)porcionale. et
q(uo)d sibi aliquo m(od)o (con)iu(n)git(ur). et d(e) quo iudicat et
a quo acies i(n)tellig(enci)e i(n)formatur. Ex p(ri)ma suppone(n)te
arguitur sic. Necesse e(st) e(ss)e p(ro)porcione(m) cognoscen
tis ad cog(nosci)b(i)le. s(ed) d(e)i ad i(n)tellectum no(n) est p(ro)porcio.
q(ui)a d(eu)s e(st) i(n)finit(us) (er)go (et)c(etera). Et si aliq(ua) p(ro)porcio, q(uan)do
sit sufficiens u(idetu)r. q(ui)a plus distat u(er)i i(n)creatu(m)
ab i(n)tellectu humano. q(ua)m q(uo)d(?) creatu(m) i(n)telli(gibi)le. a se(n)
sibili. s(ed) sensus q(ui) e(st) p(ro)ximus(?) sensibilis. nu(m)q(ua)m
eleuatur ad cognicione(m) i(n)tellig(ibi)l(is) c(re)ati. (er)go nec
i(n)tellectus u(m)q(ua)m eleuabit(ur). ad cognicione(m) intelli(gibi)l(is)
i(n)creati. Item ex s(e)c(un)da suppone(n)te sic. necesse e(st) e(ss)e
vnione(m) cog(nos)c(enti)s ad cognoscentem. ita q(uo)d unu(m) sit

i(n) alio. s(ed) cognoscens no(n) e(st) i(n) cognoscibili. s(ed) e(con)t(ra). s(ed) i(n) ip(s)o. (et) s(e)
e(st) i(n)finitu(m) capi ab ip(s)o finito. (er)go i(m)po(ssibi)le e(st) e(ss)e i(n) illo.
(er)go d(eu)m e(ss)e in i(n)tellectu e(st) i(m)po(ssibi)le. cu(m) sit i(n)finit(us). Item
ex t(er)cia suppone(n)te sic. ad cognicione(m) necesse e(st) e(ss)e in
cogno(scen)te. iudiciu(m) de cognito. s(ed) o(mn)e iudicans h(abe)t po
sse sup(er) iudicatu(m). finitu(m) aut(em) no(n) h(abe)t posse s(upe)r i(n)
finitu(m). (er)go d(e) illo no(n) iudicat. s(ed) ad cognicionem
requirebatur iudiciu(m) (er)go i(n)tellectus finitus no(n) co(n)
gnoscit d(eu)m i(n)finitu(m). sup(er) que(m) no(n) h(abe)t posse.
Item ex q(ua)rta sic. necesse e(st) i(n)tellectum cognoscentem
i(n)formari a cognito. s(ed) o(mn)e q(uo)d alt(eru)m i(n)formatur. aut i(n)
formatur p(er) essencia(m). aut p(er) similitudine(m). s(ed) d(eu)s no(n) i(n)
formatur p(er) essenciam. q(ui)a nulli unit(ur) ut for(ma). n(ec) p(er) si
militudine(m) abstractam. q(ui)a similitudo abstracta e(st)
sp(irit)ualior eo a quo abstrahitur. d(eu)s aut(em) n(on) e(st) sp(irit)u
alius. nec pot(est) e(ss)e. (er)go (et)c(etera). Contra a(n)i(m)a r(aci)onalis e(st)
ad ymagine(m) dei. s(ed) sic dic(it) aug(ustinus). i(n) li(bro) d(e) tri(nitate).
(et) e(st) i(n) l(itte)ra p(re)sentis distinccionis. eo mens e(st) yma
go dei. quo capax dei d(icitu)r est et p(ar)ticeps e(ss)e
pot(est). capex aut(em) no(n) est p(er) s(ubst)a(nci)am u(e)l essenciam
q(ui)a sic e(st) i(n) o(mn)ib(us) creaturis. (er)go p(er) cognicionem
et amorem. (er)go deus pot(est) cognosci a creatura. Item
r(aci)o(n)e ostenditur sic. o(mn)is cognicio sp(irit)ualis fit r(aci)o(n)e
lucis. et r(aci)o(n)e lucis i(n)create. ut dic(it) aug(ustinus). in solil(oquiis).
s(ed) lux e(st) maxi(m)e cog(nosci)b(i)l(is). et d(eu)s e(st) su(m)ma lux. (er)go maxi(m)e
e(st) cog(nosci)b(i)l(is) ip(s)i a(n)i(m)e. (er)go (et)c(etera). Item cu(m) sit cognicio aliq(uo)r(um)
p(er) p(re)s(enc)ia(m). aliquor(um) p(er) similitudi(n)e(m). illa cognoscit(ur)
ueri(us) que cognoscit(ur) p(er) essencia(m). ut d(icit) aug(ustinus). s(ed) d(eu)s
e(st) unitus ip(s)i a(n)i(m)e p(er) p(re)sencia(m). (er)go d(eu)s uerius cog
noscit(ur) q(uam) alia q(ue) cognoscuntur p(er) similitudine(m).
Item sic se h(abe)t su(m)ma bonitas ad dileccione(m). sic
su(m)ma u(er)itas ad cognicione(m). s(ed) su(m)ma bo(n)itas e(st) su(m)
me amabilis ab affectu. (er)go su(m)ma u(er)itas e(st) su(m)me
cog(nosci)b(i)l(is). ab i(n)tellectu. Item unu(m) q(uo)dq(ue) efficaci(us) pot(est) in
id ad q(uo)d n(atu)r(alite)r ordi(n)at(ur). s(ed) i(n)tellect(us) n(atu)r(alite)r ordi(n)at(ur) ad cog(nicionem) su(m)me lucis.
(er)go illa(m) max(ime) cog(nosci)t. Item d(ico) q(uod) d(eu)s i(n) se ta(m)q(uam) su(m)ma lux
e(st) su(m)me cog(nosci)b(i)l(is). et ta(m)q(uam) lux su(m)me i(n)tellectu(m) (com)plens n(atu)r(a)m. (et) q(uod) e(st)
d(eu)s i(n) se e(ss)et su(m)me cog(nosci)b(i)l(is) (et) n(o)b(is). n(isi) e(ss)et ab defect(us) apte n(at)i
cognoscen(tis). q(ui) q(ui)d(em) no(n) collit(ur) p(er) f(a)c(ie)te(?) n(isi) p(er) d(e)i form(i)
tate(m) gr(aci)e (con)descendente. sunt (er)go r(aci)o(n)es. q(uo)d d(eu)s sit cog(nosci)b(i)l(is).
a creatura. et i(n) clarissime cog(nosci)t(ur). q(ua)ntu(m) e(st) d(e)i se. n(on)
aliq(ui)d e(ss)et i(m)pediens. u(e)l deficiens ex p(ar)te i(n)tellect(us).
sic(ut) post patebit. Ad obiecta i(n) (con)trariu(m) d(ic)o. q(uod) e(st)
cognicio p(er) (com)p(re)hensione(m). et p(er) app(re)hensione(m). cogni
cio p(er) app(re)hensio(n)e(m) (con)sistit i(n) ma(ni)festacione u(er)itatis
rei cognite. cognicio (com)p(re)hensionis (con)sistit i(n) in
clusione totalitatis. Ad p(ri)ma(m) cognicione(m) requirit(ur)
p(ro)porcio. (con)ueniencie. et talis e(st) i(n)t(er) a(n)i(m)a(m) et d(eu)m. q(ui)a q(uo)da(m)m(od)o e(st) a(n)i(m)a
o(mn)ia p(er) assimilaciones ad o(mn)ia. q(ui)a nata e(st) cognoscere
o(mn)ia. et maxi(m)e e(st) capax d(e)i p(er) assimilacione(m) q(u)a est
ymago et similitudo dei. ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ Quantu(m) ad cognicionem (com)p(re)hen
sionis requirit(ur) p(ro)porcio (equ)alitatis et (com)pa(racionis). et tal(is)
no(n) e(st) i(n)t(er) a(n)i(m)a(m) et d(eu)m. q(ui)a a(n)i(m)a e(st) finita. s(ed) d(eu)s e(st) i(n)finit(us).
et io(?) hac no(n) habet. et d(e) hac i(n)tellig(it) dionisius.

z q illa quirit. obo. q alia no no. Ad illud qd obi.
d distan intellt. z sensus. R. q e distans s rom
entis. z s rom cog. p mo e maior distancia.
secdo modo. q utrumq e intelligibile. s. ds z
aia. no sic e de itellectu z sensu q sensus est po
tencia determinata. s; itellectus no. Ad illud
qd obi q ~~distan itellige z sen ... q e~~
~~distan s rom ent~~ Infinitum no capitur a fi
nito. dicit aliquis. q cape infinitu e dupl.
s. quantu ad essenciam. z sic capit. quantu ad
uirtute. z sic no capitur. sicut punct alinea
totus attingitur s essenciam. sed no totaliter s.
uirtutem. s; ista solucio no ui solucie q i deo
idem e essencia. q uirtus. z utrumq e infinita.
Ido dico. qd duplex e infinitum. unum qd e ht p
oppositu. ad ~~finit~~ simplr. et tale no capitur
a finito. quale e infinitum dei. Aliud e qd ht
infinitate cu simplicitate. ut ds. z tale infini
tu. q simplex. est ubiq totu. q infinitum
nullo sic est. qn ext illud sit. s; intelligendu
est. i cognicione dei. z io no sequit. q si ~~...~~
cogn. totus. q coprehendatur. q intellectus sei
totalitate no includit. sic nec creatura infini
tate. Ad illud q obi. iudicans ht posse zc.
dico. qd iudicare de aliquo est dupl. p mo. discer
nendo. utr sit ul no sit. z hoc mo conuenit in
dicam omni intellectui cogitanti. R. omnis obi.
Alio mo approbando ul reprobando utr ita debeat
ee. z sic no iudicat de ueritate. s; secundu ipsam de
aliis. sic d aug. de ua relig. qd iudex no iudi
cat de lege. s; secundu ipsam iudicat de aliis.
z d h mo uera e q d aug. qd nullus de illa uita
te iudicat. nullus tamen sine illa iudicat. z
de p mo uer est. qd oportet qd iudicemus posse. ist
se iudicatum. de secdo uo no e uer. qd pot sup.
pot tu dirigi. ut tobia angelo illi. Ad illd
qd ultimo obi. de in fol. dico qd ds e presens ipi
aie. z omni intellectui. p ueritate. Ido no e nece
ab ipo abstrahi similitudine p q cognoscatur ~~ab i~~
~~tellectu~~ no tu deu no cognoscatur ab intellectu.
intellectus informatur quadam noticia q est
uelud similitudo quedam. no abstracta. s; impssa.
in feriori dei. q inest inferiore. e superior aia
q facit ipam meliore. z h d aug. ix. d. tri.
ca. xi. q ad cu p sensus corporu discitur. in aia
fit aliq eox similitudo. z aio uero. ita cu deu
nouimus fit aliq similitudine illa noti cu
inferiore. q inferiore n est.

Secundo qr utr ds sit cog. p creaturas.
z qd no uir. q uia ad errore no e uia
ad cognicione. s; cognicio p creatura est
uia erroris. g zc. pbacio minoris sap. xiiij.
creature di sunt in temptacione. z in odiu. z in mu
scipula. pedibus insipiencium. p. aug. de li. ar. lo
quitur de hiis q occupantur in creaturis deserit ad
te reuertentes. In corporali ope tamq in umbra
sua desigunt. Item teneb. ul tenebrosum no e uia
ad cognoscend luminosu. sive lucem. s; creatura e tenebs.
ds aut e lux. g ds no e cog p creatura. Item
mediu p qd cognoscit aliqd ut probatur de extre
mo d; comicare in aliq cu eo ad qd cog e. s; crea
~~tura~~ z creatura in hnt come. g ds no cog p creaturas.
Item omne medium p qd ascendit ad extremum. distat
ab illo gradibus finitis. s; omis creatura. quantu
cumq nobit. distat a deo gradibus infinitis. q q
tulcumq duplicatur. nunq p ueniet ad ei nobili
tate. g p creatura no ascendit in di cognicionem.
Cont. sap. xiii. a magnitudine spei z creature cognoscibilr po
terit eox creator uideri. Unde ysidor. de summo bono.
ex pulcritudine. circumscripte. creature pulcritudinem
sua q circumscribi no pot facit ds intelligi. Item
rone ostenditur sic. contingit no solum effectum co
gnosci p causam. s; e causam p effectum. g si ds e causa opis
sm sua nobilitate. et creatura effectus. potest ds
cognosci p creatura. Item sensibile e uia cog. i
telligib. s; creatura sent. deus itell. g p creatura
e deuenire i cognicione creatoris. Item. g simile co
gnosci p simile. s; omnis creatura e similis deo.
ut sic uestigium. ut sic ymago. g p omne creatu
ra contingit cognosci deum. Cir g. que differe
sit int uestigium z ymagine. z cu in omni cre
atura sit uestigium. qr. qr no similr ymago.
z qd attendatur uestigium. R. dico. qd q ueluti
cer ca in effcu. z sapia artificis manifestat in
ope. Ido ds q e artifex z ca creature p ipam
cogn. et ad h dupl est ro. una e p conue
niencia. alia p indigencia. p conueniencia. q
omis creatura mag ducit in deum. q in aliqd
aliud. Ex p indigencia. q cu ds tamq lux summe
spualis. no possit cognosci in sua spualitate ab i
tellectu. q nulli. Indiguit aia cognoscere ipm p crea
turam. Ad aliud q obi. q cognicio creature e uia
in errore. dico. qd dupl e cognoscere creatura. ul quantu
ad proprietates spales. z que sunt in psonis. ul quantu
ad condiciones generales q sunt in plectionis. Si aut
quantu ad speciales condiciones z psecciones. aut at
tribuendo eas s creature. p mo e uia erroris.
secdo mo uia cognicionis. z sic cognoscitur ds
p ablacionem. Si aut cognoscatur q ad cog
diciones p feccionis. sic pot ee dupl. sic pictu
ra dupl cognoscitur. aut sic pictura. aut sic
ymago. aut sistit in pulcritudine creature. aut
p illa tendit in aliud. si p mo. tc e uia errna
torius. unde aug. in li. de li. ar. ue hiis qui
nutus tuos p te amant z ob errant in uestigiis
tuis z derelinquunt te ducem. Si i secdo mo puc
e uia in aliud. sic e in cognoscendo p ss excelle
ncia. q omis pfeccio nobilit z creatura ds e att
buenda in summo. z sic patet illud. Ad illud qd
obi. qd tenebrosum mediu no est uia cog lucis.
dico. q e ocul bn dispositus z oculus lipp. de oclo
bn disposito. uerum est. s; no de lippo cui nu

bes obtegens. ut tunc suscipiens lucis claritatem
est medium videndi solem. sic intellectui nostro quando
se habet sicud oculus noctue ad manifestissima nature.
Ad illud quod obicitur de defectu comparationis. dicendum quod non est
comparatio per univocationem. tamen est comparatio per analogiam. que est si-
militudine duorum ad duo. ut in nauta rectore.
vel unius ad unum. ut exemplaris ad exemplatum. Ad
illud quod obicitur. quod semper sunt infiniti gradus.
dicendum quod ascensus in deum potest esse duplex. aut quantum
ad aspectum presencie. et sic quibus creatura naturaliter
ducitur in deum. et sic sunt infiniti gradus. aut quantum
ad equalem comparationem. et sic verum est quod sunt in-
finiti. quia bonum creatum quantumcumque duplicatum
numquam comparatur increato. Primus autem gradus quantum ad
ascensum ad aspectum presencie est in consideratione
visibilium. Secundus in consideratione invisibilium.
ut anime. vel aliarum substantiarum spiritualium. Tercius est ab anima in
deum. quia ymago ab ipsa veritate formatur et deo immediate
coniungitur. Ad illud quod ultimo queritur de differentia vestigii
et ymaginis. quidam assignant quod vestigium est in sensi-
bilibus ymago in spiritualibus. sed ista distinctio et pro-
prie non valet. quia et vestigium est in spiritualibus.
Nam unitas. veritas. bonitas. in quibus consistit ve-
stigium sunt conditiones magis universales et intelligibiles.
Alii dicunt quod vestigium dicitur quia representat
secundum partem sed ymago secundum totum. sed istud similiter non
valet. quia cum deus sit simplex. non habet represen-
tari secundum partem. sed cum etiam sit infinitus a nulla ratione
creatura et a toto modo potest representari secundum totum.

Nota quid dicitur hec tria: umbra, vestigium, ymago

Et ideo intelligendum quod cum creatura ducat in cogni-
tionem dei. per modum umbre. per modum vestigii. et per mo-
dum ymaginis differentia eorum notior. atque est denomi-
natur accipitur penes modum representandi. Nam
umbra dicitur in quantum representat in quadam elonga-
tione et confusione. vestigium in quantum in elongatione
sed distincte. ymago non solum in quantum in propinquitate et distinc-
tione. Ex hac differentia colligitur secunda. que est penes
conditiones in quibus attenduntur. hec. Nam creature
dicuntur umbra quantum ad proprietates que respiciunt
deum in aliquo genere cause. secundum rationem indeterminatam.
vestigium quantum ad proprietatem que respicit deum
sub ratione triplicis cause. efficientis. formalis. et finalis.
sicut sunt unum verum et bonum. ymago quantum ad pro-
prietates que respiciunt deum non tantum in ratione cause sed etiam
obiecti. que sunt memoria. intelligentia. et voluntas. ex hiis
concluduntur alie due differentie. quantum ad ea que ducunt.
Nam creatura ut umbra ducit ad cognitionem commu-
nem ut communia. vestigium in cognitionem communium
ut appropriata. ymago ad cognitionem propriorum ut
propria. Alia differentia est penes ea in quibus reperiuntur.
quoniam enim omnis creatura comparatur ad deum et in ratione cause
et in ratione triplicis cause. ideo omnis creatura est umbra vel
vestigium. sed quoniam sola rationalis creatura comparatur ad
deum ut obiectum. quia sola est capax dei per cognitionem et
amorem. ideo sola est ymago.

Tercio queritur utrum cognitio per creaturas sit hominis. quantum
ad omnem statum. quod sit hominis quantum ad primum sta-
tum sic ostenditur. homo in statu innocencie non cogno-
scebat facie ad faciem. ergo si cognoscebat deum cogno-
scebat per effectum. ergo per vestigium. ergo per creaturam. Item
in homine in statu innocentie cognitio sensibilis non erat
impedimentum. sed in adminiculum cognitionis intellec-
tive. sed intellectiva cognitio per quam factus est homo
est cognitio dei. ergo omnis cognitio sensibilis in primo homine
ordinabatur ad hanc. sed cognitio dei per adminiculum
sensibilium est cognitio per creaturam. ergo etc. Item quod sit
hominis quantum ad statum beatitudinis videtur. quia beati cogno-
scunt creaturam sed non sistunt in illa. sed referunt ad
deum. ergo cognoscunt deum per creaturam. Item beate anime
laudant deum per creaturas. sed laudare deum per
creaturas est cognoscere per creaturas. ergo etc. Sed contra.
quod non sit hominis in statu isto sic ostenditur. cognitio
per vestigium est cognitio per medium. sed mens ut dicit
augustinus. immediate ab ipsa veritate formatur. ergo talis cog-
nitio non convenit humane nature quantum ad illum
statum. nec etiam quantum ad aliud. Item non est rectus
ordo. quod propinquius perveniat in finem per medium magis
distans. sed homo in statu primo erat propinquior deo ceteris ali-
is creaturis. ergo non conveniebat ei pervenire in cognitionem
dei per alias creaturas. Item quod non sit hominis talis cogni-
tio. quantum ad statum beatitudinis videtur. quia cognitio per ve-
stigium est cognitio per manuductionem. ergo non est cog-
nitio per speciem. ergo est ex parte. ergo non manet in beatis.
quia in ipsis evacuabitur quod ex parte est. Item vestigium
sive creatura est sicut scala ad ascendendum. vel sicut
via ad perveniendum ad deum. sed cum pervenitur est ad termi-
num. non est usus vie ulterius. ergo similiter cum sit homo
in summo non indiget scala. sed cognitio beatorum immediate
est in deum. ergo non est per creaturas. Respondeo ad
intelligenciam predictorum notandum. quod aliud est cognoscere deum in
creatura. aliud per creaturam. cognoscere deum in creatura est
cognoscere eius presenciam in creatura. et hec que est viatorum
sed non plene. sed comprehensorum perfecte. unde dicit augustinus
in fi. li. de ci. dei. quod tunc ex presente videbitur. quo deus
erit omnia in omnibus. cognoscere autem deum per creaturam
est elevari a cognitione creature ad cognitionem
dei. quasi per scalam mediam. et hec est proprie viatorum. sicut
dicitur in c. ad ... Aliter tamen convenit homini in
statu nature institute. et nature lapse. quia in statu primo cogno-
scebat deum per creaturam tanquam per speculum clarum.
sed post lapsum cognovit tanquam per speculum et enigma.
sicut dicit apostolus i. cor. xiij. propter obnubilationem intel-
lectus et perturbationem rerum. Ad illud ergo quod obicitur.
de statu beatitudinis dicendum quod sicut dictum est. beatorum non est
cognoscere per creaturas sed potius in creaturis. et rationes
que videntur probare contrarium non probant. sed potius
quod cognoscant eum in creaturis. Ad illud quod obicitur
de statu innocentie quod mens immediate formatur etc.
Dicendum quod duplex est medium. scilicet disponens et efficiens. sine
primo medio debet intelligi. quod dicit augustinus. sed secundo

ne. qm dr e mediu efficaci. robu ipi mis. i aut
ubi dic aug phy quor opinio erat qd mens
no gligere. p imme. h me aliq uitilia / ad illud
qd obr. q no e vece ordo / dic q dupli pot gsiderari ho.
ul ens i se. l ex / primo modo no puenit p creaturas.
a se idiuidua / h ens extra se p cognitione creaturaru
recolligit i se. z eleuat sup se / ul dd. q alie creature
possut considerari ut res. ul ut signa / primo m
sunt inferiores hoie / secundo m sunt media. in
deueniendo sue i uia. no i termino. quia ille
no peruenit h p illas puenit ho ad deum illis pt
se relictis.

Quarto z ultio qr. quid sit. de deo cog. p creaturas. z dic apls. qd sempiterna uirtus z diuinitas / z qr. vtru p creaturas possit cognosci pr pluralitas. z uir qd sic quia phy no habuerit cognitionem de deo n p creaturas z cognouerit ~~ueritate~~ trinitatem g. z c. minor p; p aug. de ci. dei. phi. p tertiu dicut ce phiaz inqua e cognitio trinitatis. Itez magi defecerunt in tercio signo. exo. viii. exponit qd defecerunt i cognitione trie p. aut g q tu ad pa. aut q ad apparata n q adaptata. qrte tas max i luc z i carit. g quar ad ppa. g salte duas psonas cognouerit. Itez h idem uidet p rez. q2 uestigiu aiz dicat distinctione e ratio cognoscendi dm distinctiue. siu i distincte h no e in deo n distinctio psonar g p uestigiu p terunt cognoscere distinctione psonar. Itez p ymaginem e cogtio trinitatis qntu ad ordine. distinctione. z eqlitate. si cogtio p ymagine e cogtio p creaturam. g p creaturas potunt cognosce trin. Itez difficilior e cognitio spiritualium creature q cogtio pluralitatis psonar. q2 illa no capit nisi a magnis z subtilib. h aute capitur. i a rudib z insipientib. g si potuerunt p potentes ~~psonar~~ creaturarum inuisibiles puenire ad inuisibiles. multo fortius ad cognoscendu psonas. ee plures. z h e. qd dr. sap. xiii. si e tm potuert scire. ut possent seculu estimare quo m no h dnm facilius inuenerunt. Contra cognitio trinitatis e cognitio fidei. h cognitio fidei e de his que sunt sup rone. z q sit sup rone n possunt cognosci p creaturas. g z c. Itez no e nisi duob modis de deo cognoscere p creatura / aut affirmando qd e in creatura ul simile / ul remo. h trinitas no cognoscit p remotione. h p pom h i nulla creatura inuenitur pluralitas suppositorum cu unit essentie. g z c. Itez lex scripta e supra legem n. siue lib sacre scripture sup libru mundane creature. h nullus fide carens p sacra scripturam uenit i cognitione pluralitatis psonarum. ergo multo minus p libru mundane creature. Ro dd q pluralitas psonar cu unitate essentie. e p pudine n solu cui sile n reperit i creatura. n p reperiri. nec rationabilr cogitari. ideo nullo m trinitas psonaru e cognoscibil. p creaturam rationabilr ascendendo a creatura i deum. qz h no haut omnino simile. hz tn aliq m q edit simile in creatura

vn dico qd phi nuq p ratione cognouer p trinitate. n i pluralitate nisi haberet aliquem habitu fidei. sic hnt aliq heretica. vn qui dixerit. aut lecti sunt no intellintes aut fidei radio illustrati. Est z alia trinitas appropriator. s. unitatis veritatis z bonitatis. z hanc cognouerunt q2 ht sile. Ad i g qd obr p p tertia phiaz cognouerunt phi trinitate / dd. q uerum e qd p illud z p alia uenerunt i cognitionem appropriator credentes no in cognitionem utriusq trinitatis. Ad 2 qd obr de tercio sig. dr z bn. q2 sapientes ideo dnr defecisse in tercio sig. q2 defecerunt i cognitione effica potentissimi. bonitatis. s. redemptionis. Ad 3 dd. q uestigiu dicit distinctione p respectu essentialium. z huic respondet trinitas appropriator no propriorum siu psonar. Ad illud qd obicitur de ymagine dd. qd e cognoscere aiam sm id qd e. z cognitio ista. e rationis. vl sm qd ymago. z cogtio ista e soli fidei. Ad illud qd ultimo obicitur qd difficilius e cognoscere mundu. dd. q illud intelligitur supposito diuino adminiculo. simpliciter aute loquendo sim e. cia enim disponeret ho ad fidem qm adquireret cognitione phie. Intellectus tam nr plus pot i cognitione rerum mundanar qua trinitas. quia illa supra rationem e. z radium eius uidet i se. z ideo indiget noua eleuatione ut pote cognitione p infusione gre.

In parte ista sut dubitationes gt licet de roib; ill quas ponit magr quantu ad rationem pbandi. et uim inferendi. q2 uidentur omis ul no ualere. ul dubiu supponere. Prima nanqz ratio talis est. q pot qd nulla alia creatura pot e sup omnem creaturam h q fecit mundu istu. fecit q nulla pot creatum ergo no creatura. h sup omnem creaturam. z incipit h ratio ibi. Sic ait ambr. ut dr. z c. Ista ratio ur supponi duplex dubiu videlz qd mund iste sit factus. z qd creatura no possit ipm facere. qd utrumq e ualde dubiu. Scda ratio e h q fecit corpora z sps mutabiles. e sup omia corporalia z mutabilia g e ~~sp~~ spuale. z immutabile. hic silr ur. suppon dubium qd deus fecerit sps. iter non sequitur ex hoc. qd si fecit mutabilia qd sit in mutabilis. ymmo potius videtur sequi oppositu. s. q sit mutabilis. Tertia ratio h est qui fecit bona z meliora. est optimus h ds fecit corporalia q sut bona z spualia q sut meliora. g ds e optimus. h similiter ratio. videtur nulla hre apparentia quia tuc silr qlib artifex qui facit bona z meliora. eet optimus qd sim e. Quarta ratio hec e qui fecit pulcra z pulcriora e ipa pulcritudo. siu spes. z h e speciosissimu h uidem corporalia ee speciosa. z spualia ee speciosiora g qui fecit h e speciosissimus. Similr ur qd nec ratio pdca ualeat p predicta instancia. Item querit de distia istarum rationu z quomodo distinguuntur. Sidicas sicut dicunt aliqui qd sut quattuor penes quattuor. g. causarum. h n e q2 gen cae nr n cadit

uideo. Si dicas qd penes modos cogi. q. no sunt
nisi tres. s. i ratione cae. ablationis. z excellencie.
Resp dd. qd omnis iste rationes ad h ut plenit et i
forcat supponunt aliqd certu. Prima e ratio supponit
qd productio rei de nichilo no pot ee n a po infinita
h supposito cu certu sit. nulla catura infinita hre
potm. Secunda qd actus productionis rei d no sit e qui e sub
omnes creaturas. zita excedit actu tamq ex ppo cog. ds
omps i mensus. In aliis ctb; zomib; supponitur
status sic in tota phia supponit stat in causis. zio
omne mue reducitur ad i mui. qa i mui no e stat i
gne effici. n i mouete no moto. omne e q mouet
ab alio mouet. sil bon z meli reducunt ad optimu.
q no e stat in gne bonis n i optimo. Sili pulcru
pulchri ad pulcherrimu. quia no est status i gne
spei. z forme n i deo q e ipa spes pfecti. Ad i qd
qr de distinctione rationu. ex dictis iam patet. Resp.
no eni possi distingui pene gns causaz tm nec
penes mos cogi. tm. s penes utrumq. Prima
eni ratio sumit scdm ratione cause. Alie sumt
penes ratione cae z excelle. q2 9siderant ordine z
distinguunt sm ordine in tplici gne cae effica. siue
mouentis finientis z exemplaris. Ite qr de hoc qd
[struck] pea dic magr. q ex ppetuitate intellr conditor
etnus. Sich enim ualet effectus e ppetuus. g effi
ciens e eternus. Ite querit simil de h qd dic
ex magnitudine omipotens. Sich e ual. fecit ma
gna. g e omps. ul pot face omnia. Resp ad h dnt
aliqui qd tm e queda psuasio psignu. no necia
argumtatio. dicut e qd omipotencia z etnitus ai
sunt i finite no possit sufficient pbari p creaturas.
que sit finite. Alit tam pot dici. q quauis no
sequat in quol; efficiente tam necio sequit in
effica siu ppetuate p. Impos e e q data heat ee
z magnu ee z h totu ab aliquo q no possit i totu.
z qua ratione ui h totu z in quolib. Simil sic p
ppetuaus e omino i actu. z uich i pa. z si h cu possit
facere durare aliud i finitu. ipm e actu i finitu
duratione g etnu. Iteru qr de hoc qd dicit.
Omnia que arte diuina condita sut vnitatem quada
in se ostendut z spez z ordine. vt e i pmo dne suu. q
si hec. cu tria condita sint. z tua hnt unitate. ordi
ne z spem. z sic de aliis. g si est stare. tud aliq odita
sit que h no hnt. Ite uir male enumerare. q
aug. ponit ista tria mod. spem. z ordine. z h alia unita
te. ueritate z bitate. qr g deduisis mois enuandi.
vm eueniat. Resp. ad h dnt aliq g. h intelligit de
creaturis pfectis. uel sic de omnib. tunc illa tria
non dicunt condiciones iure cata. sed v exem
plari increato. potest tamen dici quod i primis
intentionibus z generalib e reflexio. et ideo
status. nec est ultra procedendu. Ad illud
quod queritur de enumeratione illorum triuz
quod non uidetur conueniens. dd. qd res cata
ht tpliciter considerari aut in se. aut i compatioe
ad alias creaturas. aut in comparatioe ad p ca
z sm hos omis modos contingit reperiri trinitates
dupliciter. Si eni consideretur quatu in se. ul
quantu ad se. h e aut quantu ad suam pncipioz
z sic e illa trinitas. matia. forma. copo. que ponit
uli de regul fidei. aut quantu ad htitudines. z s
e illa. sap. xi. omia in numo. pondere. z mensura
disposuisti. In numo e intellig pncipioz distictio.
In pondere ppa ipoz inclinatio. In mensura eoz
ad inuicem pportio. Item si consideret una cre
atura in compatioe ad alias creaturas h pot ee
aut in quantu agit actione naturali. z sic sumit
illa trinitas dyo subs. uirtus. z opatio. Aut i q
agit actoe spuali. z sic illa aug. de. lxxxiij. q.
quod constat. quod congruit. quod disceritur
z ultim. refertur ad aiaz. Si aut considerent
i comparatione ad deu. hoc pot ee dupli aut i
quantu referuntur tm. z si e illa. modus. species.
z ordo. aut in quantu referunt z assimilantur.
z sic e illa. vnitas. veritas. z bonitas. qm ergo ue
stigium attenditur i compatione ad dm pprie.
pro thiis ultis conditionib pprie accipitur ue
stigium. z quia magna e int istas 9parationes
conueniencia ideo mgr inducit hec ad i uice pp
multa conuenienciam z correspondenciam. q
vnitas scdi mo. que respicit deu ut causam ef
ficientem. ueritas specie q respicit ipm ut exeplar.
bonitas ordini. q respicit ipm ut fine. Ite qr
de h qd appat. ver. filio dicens. pfectissima pulcritudo
intellig filius. s unitas pris. Sz qr aug. in sol. ueritas
e id q e. sed ens. nulli pdone appatur. ergo n uitas.
Ite uir male appare ordine spui. s. q i pcedeti
capitlo dic. qd ex ordine intellr sapiens. sed sap
appropriatur filio g. z ordo. Resp dd. quod ueri
tas pot dupliciter considerari. sic z color. sia uno
modo color consideratur. scd; id in quo e. z sic
diffinitur in libro. de sensu. z sensato. Color
e extremitas pspicui in corpore timinato. Scdo
modo in copatione ad uisum. qm mouet. z sic
diffinitur in ii li. de aia. color e motiuu uisus. s;
actu lucidi. Silr ueritas pot considerari i opatne
ad id in quo e. z sic ueru est id qd est. Alio m p
comparatione ad intellectu que mouet. z sic ue
ritas ut dicit phs in scdo metha. e finis i tellectue
speculatiue. Scdm pmu modu. dic ans. ueritas
patris est essentia patris. quantu ad scdm mod
dicit hil. qd ueritas e declaratiua ee. z qm filius
pced ut ubu cui appat ratio declarandi. io appat
ei ratio exeplaris z p 9ns ratio ueritatis. qm ad pm mod
ueritatis. ype aut accip p m. Ad i qd obicit de
ordine dd. qd e ordo rez i uniuso. z hic appat sap.
z e ordo rez in fine. z h appat bonitati. z sic patet
qd non e 9trarietas.

Nunc uidendu. Iam pueniam disputare generaliter ad itel
ligentia isti partis scde presentis disti. cui diuisio

posita est super quantum ad primam assignationem ymaginis que est
in memoria, intelligentia et voluntate. Circa hoc tria queruntur.
Primum utrum in hiis tribus attendatur ratio ymaginis.
Secundum est de comparatione illarum ad obiectum.
Tercium de comparatione ~~harum~~ earum ad animam vel substantiam.
De quibus omnibus simul sic videtur. Ad rationem ymaginis requiritur ex
presse conformatio in distinctione. sed distinctio in divinis
attenditur quantum ad tres personas. ergo magis in ymagine
creata attenditur quantum ad tres potentias. Item ratio yma
ginis consistit in perfecta capacitate. quia secundum Aug. eo est
mens ymago quo potest esse capax et particeps dei.
sed deus non capitur ab anima plene nisi ametur. nec amatur
nisi intelligatur. nec intelligitur nisi presens ad animam habeatur.
sed primum est per voluntatem. secundum per intelligentiam. tertium per
memoriam. ergo etc. Item noticia sive intelligentia appropriatur
filio. voluntas spiritui sancto. ergo ut trinitatis et unitatis est
assignatio ymaginis. aut necesse est ponere potentiam respondentem
patri. Sed contra ad esse ymaginis requiritur representatio
in distinctione originis et ordinis. sed in istis potentiis
non est talis distinctio. quia simul sunt cum anima concreate. nec
una est ab alia. nec una est post aliam. ergo in illis non
est reperire rationem ymaginis. Item ymago est repre
sentatio per exteriorem dispositionem. ut patet. sed iste tres po
tentie sunt intime ipsi anime. ergo in ipsis non est ratio ymaginis
quia ymago cum sit essentialis et per potentiam naturalem. sic in
ipsa. memoria non ut ait philosophus est sensibilium. quia est in bru
tis. quia differt a reminiscentia. quia reminiscentia non est in bru
tis. ergo videtur quod memoria non pertinet ad ymaginem. preterea
sive memoria sit sensibilium sive intelligibilium concernit differentiam temporis
quia est acceptio presentis vel preteriti. sed ymago abstrahit
a conditionibus sensibilibus et temporibus. ergo etc. Item yma
go attenditur in hiis que sunt nata recipere ymaginem
reformationis sive similitudinis. sed ymago illa consi
stit in tribus virtutibus theologicis. quarum nulla est in memoria.
ergo etc. Item quod voluntas non sit de integritate y
maginis videtur. quia dicitur in libro de anima et spiritu. ymago est
in potentia cognitiva. similitudo est in potentia diligendi. sed voluntas
non pertinet ad potentiam cognitivam. ergo ~~equatur~~ etc. Item
omnis potentia que est de ymagine debet aliis equari. quia ad rationem
ymaginis requiritur equalitas. sed voluntas non equatur
aliis. quia multa intelligimus que non volumus. ergo etc.
Si dicas quod non attenditur equalitas ratione obiectorum sed ratione
actuum ut sic scilicet quecumque intelligo volo me intelli
gere. adhuc non est verum. quia multorum meminimus que nollemus
meminisse. Contra dicendum quod sicut dicit Aug. et magister recitat
ymago attenditur in hiis tribus potentiis. tamen in comparatione
ad trinitatem creatam et increatam actuum in quibus est distinctio
et ordo. et origo unius ab alio per modum quendam dispositionis.
Nam retentio speciei disponit ad intelligendum. et intelli
gentia ad amandum. si quod intelligitur esse bonum. et per hoc
patet solutio ad illud quod obicitur. In hiis potentiis non
est distinctio per originem. ergo etc. Ad illud quod obicitur quod
ymago attenditur per exteriorem dispositionem. dicendum quod est y
mago rei corporalis et sensibilis. et hec quodlibet offert se
cognitioni per exteriora. hec ymagine representante
per exteriorem dispositionem. Est etiam ymago rei spiritualis
que est intima cuilibet rei. et que cognoscitur per hoc quod intus
recolligitur ad intima. et hec ymagine representante
quasi ad intimas ~~dispositiones ymaginis~~ dispositiones. Ad illud
quod obicitur quod memoria est sensibilium. dicendum quod memoria
accipitur tripliciter. Uno modo prout est receptiva sen
sibilium et preteritorum. Alio modo prout est retentiva preteritorum
sive sensibilium sive intelligibilium. Tercio modo prout
est retentiva specierum abstrahendo ab omni differentia tempo
ris. ut potest specierum in natura. et hoc tercio modo est pars
ymaginis. sed ordo currit cum aliis primis duobus
modis. Primo modo memoria sequitur sensum. Secundo modo sequitur
intelligentiam et voluntatem. Tercio modo antecedit et habet prius.
Et ad illud quod obicitur quod memoria non reformatur. dicendum quod immo reformatur et quantum
ad statum vie. et quantum ad statum patrie. In primo per spem
et hoc patet per expositionem Aug. super illud Mt. xxij. Dili
ges dominum deum tuum ex toto corde. id est intellectu sine
errore. ex tota anima tua. id est voluntate sine contradictio
ne. ex tota mente. id est memoria sine oblivione. In secundo
statu reformatur quantum ad temptationem. Unde B. dicit
quod deus est futurus intellectui plenitudo lucis. voluntati multitudo
pacis. memorie continuatio eternitatis. nec est inconveniens quod
memoria que ultima sit prius reformetur per totum ultima. quia
ordo reformationis et deformationis incipit a posteriori.
ordo autem informationis incipit a superiori. ideo Aug. in
cipit et tendit usque in memoriam. Contra illud quod obicitur quod
ymago est in potentia cognitiva. dicendum quod similitudo dicitur quod ge
nitum. et ideo dicitur esse per appropriationem in voluntate. sive
in dilectione. ymago vero non dicitur genitum. et ideo dicitur esse
in potentia cognitiva. vel aliter de ymagine est. quia in filio est
prima ymago. et filio appropriatur intelligentia. que est
ipsa cognitiva. ideo dicitur ymago esse in potentia cognitiva.
Ad illud quod obicitur. voluntas non equatur intelligentie. dicendum
quod voluntas prout hic communiter accipitur. ad velle et nolle. quorum
utrumque est actus voluntatis. bene equatur. secundum quod dicit velle esse
commune ad utrumque. sic dicit Aug. et hic. In libro quod voluntas
capit alia duo vires etc. quod recordamur et intel
ligimus in facultate voluntatis. accipimus ad eligendum vel
ad respuendum. et istud est per quod dicit actu communi voluntatis. sed
per actum voluntatis specialem qui est velle tantum non equatur. et ideo
opposito. quia nec sic velle non comprehendit totam volunta
tem. sic meminisse totam memoriam et intelligere
totam intelligentiam.

Secundo queritur de potentiis
in comparatione ad obiectum. utrum in eis attenditur y
mago in eis per comparationem ipsarum ad deum. et quod sic videtur.
Ideo est anima ymago quo capax dei et particeps esse potest.
ut dicit Aug. xiiij de trinitate. sed est capax quantum ad par
tem superiorem. ergo etc. Item in eo ymago illius quo
nichil melius est ubi querenda est et invenienda. quo
mens nostra nichil melius habet. sed hec est superior pars.
ergo etc. Item hic videtur ratione. quia ymago dicitur eo quod
ducit in prototipum. ergo cum illud sit deus necesse attenditur

prototipum dicitur a protos quod est primum et typos quod est figura. id est pro
tipum id est prima figura.

·9·

ymago in hiis potenciis. unde primum quod dicitur in deum. sed per has potencias dicitur in deum. dum per eas convertuntur in eum ergo etc. Item dicitur esse obiectum virtutum theologicarum in quibus consistit ymago reformacionis. ergo cum idem sit obiectum utriusque ymaginis. quia una est ductiva alterius et perfectiva. sic dicitur esse obiectum unius et alterius. Contra. augustinus de trinitate ix. assignat ymaginem in mente. noticia. et amore. secundum quod anima meminit sui. intelligit se. diligit se. ergo videtur quod ymago attendatur per conversionem suam super se. Item augustinus xii. de trinitate capitulo iiii. cum in tota mentis humane consideracione trinitatem inventam quererimus non separantes actionem temporalium a contemplacione eternorum. ut tamen aliquid iam quereremus. ergo trinitas ymaginis attenditur secundum actionem temporalium. et ita per conversionem ad inferiora. Item secundum quod anima convertitur super inferiora vel sibi secundum equalitas. et ordo. et origo. et ordinatio que concurrunt ad racionem ymaginis. Item ymago est in peccatoribus adeo aversis. et in illis est conversio non possunt reverti ut sunt dampnati. ergo racio ymaginis non attenditur penes conversionem ad deum. Item necesse est concursu ad perfectionem racionem ymaginis esse cognoscens et cognitum suum dicente et dictum. Nam ista duo patrem et filium representant. sed in conversione ad deum non est talis equacio ergo etc. Solucio ad intelligenciam predictorum tria oportet in ymaginis racione presupponere. Primo enim ymago attenditur secundum expressam conformitatem ad ymaginatum. Secundo quia illud quod conformat ymaginem per consequens conformet ymaginato. Unde qui videt ymaginem petri. per consequens videt et petrum.

·2·

Tercio quia anima per suas potencias conformius redditur hiis ad que convertitur. sive secundum cognicionem. sive secundum amorem. Primum est cum anima convertitur ad deum. sibi conformatur. et ymago attendit secundum conformitatem. ideo ymago consistit in hiis potenciis. secundum quod habent in hiis obiectum deum. Secundum quia anima est ymago dei et quod conformatur ymagini et ymaginato. ideo anima secundum quod convertitur super se non recedit a conformitate et ideo ymago consistit in hiis potenciis. secundum quod habent animam obiectum sed cum convertitur ad creaturas inferiores. illis conformatur in quibus non est ymago dei. sed vestigium. Ideo ergo parte anime secundum quod habent inferiora pro obiectis recedunt a racione ymaginis quia recedunt a conformitate expressa. licet ymago in hiis potenciis secundum quod convertuntur ad inferiora sit reperire trinitatem et aliquam conformitatem. sicut et in potenciis sensitivis. sicut ostendit augustinus. quia tamen deficiunt ab expressa conformitate non reperitur racio ymaginis in eis. Unde augustinus investigat in omnibus potenciis anime trinitatem. non quia in eis sit ymago set ut racione ymaginis excludat. Unde querens totam trinitatem in tota anima. querit eam in superiori parte racionis et in illa. et hec est quod dicit in illa auctoritate. cum in tota mentis humane consideracione trinitatem in tota queririmus. Ideo dicit querimus ymaginem. Unde augustinus de trinitate xiiii. ca. iiii. quamvis in inferiori parte racionis inveniri trinitas possit. ymago tamen inveniri non potest. Secundo quia ymago consistit in hiis potenciis secundum quod ad animam convertuntur. primo tamen et principaliter ut ostendunt prime raciones secundum quod convertuntur ad deum. unde augustinus. hiis duobus modis assignat ymaginem. Primo est in mente. noticia. et amore. secundum quod meminit novit et amat se. Secundo est in memoria. intelligencia et voluntate. et in fine libri ostendit quia completissimam racionem ymaginis esse in comparacione ad deum. Et hiis patet responsio ad primum et secundum. quia primum arguit secundum quod verum est. Secundum vero concludit quia inferiori parte sit trinitas. et tamen quod conformitas. sed soluta sunt quia non est expressa. Ad illud quod obicitur de conversione peccatorum solvendum quia non dicitur ymago in hiis potenciis. secundum conversionem actualem. sed aptitudinem. que numquam relinquitur post. sicut in gentilibus et dicitur hoc hiis spedes. trinitate quamvis non gradiatur. Ad illud quod dicitur. quod necesse est in ymagine cognoscens et cognitum adequari. Dicendum quod non oportet cognitum ad esse cognoscentem adequacione rei ad rem. sed sub racione rei cognoscibilis. Unde tamen est cognitum in intelligencia quantum representatur a memoria quod quidem simpliciter ad esse non oportet ad esse. tamen quando anima convertitur super se. Unde racio ymaginis quantum ad quod est in conversione ad deum plus. quantum ad quod in conversione anime super se. In conversione ad deum est plus. quia plus habet de merito ymaginis et conformitatis. In conversione ad se plus habet de racione consubstancialitatis et equalitatis.

TErcio loco queritur.
de comparacione istarum potenciarum ad animam.
sive ad substanciam. Videtur videlicet sint idem in essencia cum anima. et quod sic augustinus de trinitate x. dicit enim. hec tria memoria. intelligencia. et voluntas. sunt una mens. una vita. una essencia. et per hoc una substancia. Item G. super cantica. tria quedam in anima intueor. memoriam. intelligenciam. et voluntatem. et hec tria ipsa. Si tu dicas quod hoc dicitur per causam. hoc non est. quia augustinus dicit de spiritu et anima quod anima est quedam sua ut potencie. et quedam non sua. Ut virtutes. quia si per causam esset dicendum utrumque posset dici. Item hoc ipsum videtur velle dicere philosophus. quia ipsa dicit esse principium essendi et operandi. ergo cum principium essendi sit ipsa forma substancialis. principium operandi erit ipsa. sed principium operandi est potencia. ergo potencia est principium essendi. sed non est principium essendi nisi forma substancialis in homine. ergo potencia et forma substancialis sunt idem in substancia. Item racione ostenditur. sicut ipsum quod natura est recipere omnia per virtutem sic anima per similitudinem. sed potencia intellectiva prime. quia formarum susceptiva non differt per essenciam ab ipsa. ergo similiter videtur quia potencia anime. Preterea si est per essenciam differret. aut esset substancia. aut accidens. non accidens. quia anima esset deum formam. et omne accidens. Si substancia. aut materia aut forma. Primo. si differret tunc esset illi capax. Item forma accidentalis non est simplicior forma substanciali. sed potencia operandi non differt a propria accidentali. ut potencia primi calefaciendi non differt per potenciam a caliditate. et potencia illuminandi ab ipsa luce. ergo similiter videtur quod potencia anime ab ipsa anima. Item quia est accidens nullius est substanciale. sed potencie iste sunt substanciales. ergo anime

criston

non sunt accidentia, ergo sunt substantia. Constat quod non alia quam anima, [per] philosophum in minoris (?), quia anima rationalis, sensibilis et vegetativa in homine non dicit diversitatem substantiarum et potentiarum. Ergo constat quod in homine ubi differt vegetabile, sensibile, rationale, accipiuntur a potentiis, sed hec differentie sunt substantiales, ergo et potentie, ergo etc. Contra Augustinus XV De Trinitate assignat differentiam quam imaginemur esse Trinitatis ad Trinitatem illam, scilicet in creata, quia in illa Trinitate est hoc unum quod habet. Ergo si anima habet tres potentias, ergo essentialiter non est ille. Item Dionysius dicit quod in celestibus (?) essentiis differunt hec tria: substantia, virtus et operatio; ergo et ista differunt substantia et potentia. Item Boethius: in quolibet creato differunt quod est et quo est, sive quod est et esse; ergo similiter in creato (?) differunt quod potest et quo potest. Item rationibus ostenditur sic: que differunt genere differunt essentia, et unum de alio non predicatur essentialiter sed a potentie (?), et anima sunt huiusmodi, quia anima est in genere substantie, sed potentie eius sunt in secunda specie qualitatis, scilicet naturalis potentia vel in potentia, ergo etc.

Item illa quorum unum est extra alterum differunt essentialiter et substantialiter, sed virtus egreditur substantiam, quia operatur in obiectum quod est extra; sed in potentia est quod operatur, ergo non est; si vero virtus est ubi operatur et operatur extra substantiam cuius est, ergo egreditur extra substantiam, ergo etc. Item ad hoc est alia ratio, quia si eadem essent per essentiam anima et potentie, ergo uno non multiplicato, non sequitur multiplicatio alterius, et sic esset una tantum, sicut anima habet tantum unam potentiam, sed hoc est falsum, ergo etc. Circa ad predictorum intelligentiam notandum est quod potentia naturalis dicitur dupliciter: uno modo prout est modus existendi naturalis potentie in subiecto, secundum quem dicitur subiectum facile vel difficile ad agendum, et sic naturalis potentia est modus qualitatis et est generalis in secunda specie qualitatis, ut patet cum dicitur cursor et pugillator, quorum utrumque dicit facilitatem que consequitur modum existendi potentie, gradiendi vel contendendi, sui agendi in subiecto. Alio modo potentia naturalis dicitur potentia naturalis egrediens ab eo (?), et hec potest esse dupliciter. Nam aliqua potentia egreditur a substantia cum accidente, ut potentia calefaciendi. Ignis enim per suam substantiam non calefacit sine caliditate, et hec potentia non est alterius generis quam sit qualitas a qua egreditur, unde potentia calefaciendi est in eodem genere cum calore. Tertio modo dicitur naturalis potentia que naturaliter egreditur a substantia et immediate, sicut potentia generandi (?) ad inductionem ultime forme, et hec quidem non est alterius generis cum substantia, sed reducitur ad genus substantie tamquam substantialis differentia. Per hunc modum intelligendum est in potentiis anime. Nam secundo modo convenit nominare potentias anime, scilicet primo modo ut dicunt facilitatem que secundum modum potentie existendi in subiecto, sicut ingeniositas et tarditas, et hec quidem sunt in secunda specie qualitatis. Alio modo convenit nominare potentias prout dicunt ordinem substantie ad actum que est mediante aliqua proprietate accidentali, ut potentia syllogizandi que est in anima cum habet habitum syllogisticum, et hec est in eodem genere in quo est scientia syllogizandi, videlicet in prima specie qualitatis. Tertio convenit nominare potentias anime ut immediate egrediuntur ab essentia, ut patet tria: memoria, intelligentia et voluntas. Et hoc patet quia omni accidente circumscripto, intellecto quod anima sit substantia spiritualis, hoc ipso quod est sibi presens et sibi coniuncta habet potentiam ad memorandum et intelligendum et diligendum se.

Unde iste potentie sunt anime consubstantiales et sunt in eodem genere per reductionem in quo est anima; attamen quia egrediuntur ab anima, potentia [que] se habet per modum egredientis, ideo non sunt omnino idem per essentiam, nec tamen adeo differunt ut sint alterius generis, sed sunt in eodem genere per reductionem, et potest satis manifeste exemplum dari in re et similitudine eius. Nam res non habet tantam identitatem cum sua similitudine ut sit unum numero, nec tantam diversitatem ut differant numero. Similitudo enim materialiter non adeo distat a materiali, ut Petrus differt a Paulo (?) ab eo. Et in similitudo rei in eodem genere est per reductionem cum eo cuius est similitudo, quia quamvis egrediatur ab eo, differt, sed non transit in aliud genus, et loquor de similitudine secundum rem (?) similitudinis non in tenebris (?), idest prout ab eo exit et non recedit, ut splendor a luce. Concedende sunt rationes probantes quod anima non est sue potentie per essentiam. Ad illud ergo quod obicitur in contrarium de Augustino et Boethio, quod anima est sue potentie, dicendum quod non est ibi predicatio accidentis de subiecto, nec etiam per essentiam, sed substantialis vel essentialis, propter quod notandum quod essentiale dicitur quadrupliciter. Primo modo essentiale dicitur quod dicit rei essentiam, tamen sicut species singularis. Secundo modo essentiale quod est de essentia et constitutione rei, ut materia et forma. Tertio modo dicitur essentiale sine quo res non potest esse nec potest intelligi esse, ut sunt illa in quibus attenditur ratio vestigii, ut unitas, veritas, bonitas. Quarto modo dicitur essentiale sine quo res non potest cogitari habere perfectum esse, ut sunt potentie in anima in quibus attenditur ymago, et hoc est minimo modo substantiale sive essentiale, tamen non transit in aliud genus; ideo anima dicitur sue potentie. Ad illud quod obicitur quod idem est principium essendi et operandi, dicendum quod verum est de principio remoto, sed de proximo est impossibile. Nam si idem esset omnino proximum, tunc idem esset in re esse et operari, similiter. Si idem esset principium proximum, cum res semper habeat esse, semper haberet operari. Quia igitur forma dicit proximum et immediatum principium essendi, potentia vero proximum et immediatum principium operandi, patet quod impossibile est esse omnino idem. Ad illud quod obicitur de potentia materie, dicendum quod materia non est sua potentia per essentiam, quia non est ipsa ordinatio ad formam, est tamen ipsa potentia materie essentialis ipsi materie, sicut potentia activa ipsi substantie, et minus quam elongatur substantia a materia (?) quam potentia activa a substantia, quia potentia materie est potentia passiva que dicit ordinem ad aliud cum privatione, sed potentia activa dicit ordinem cum positione, ideo minus addit potentia materie supra materiam quam potentia activa supra substantiam, et hinc est quod non ita distinguntur diverse potentie in eadem materia sicut in eadem substantia. Ad illud quod obicitur de forma accidentali, dicendum quod forma accidentalis non est sua potentia, nam potentia eius est in contrario (?) in alterum, attamen potentia illa non tantum addit supra potentiam forme substantialis, quia potentia forme accidentalis dicit ordinationem ad actum, sed non sufficientem per se, quia ita non habet virtutem operandi per se, sed per virtutem substantie, et ita hoc patet. Illud vero quod queritur ultimo, dicendum est quod potentie anime non sunt accidentales, tamen

Vel potest dici quod anima comparata ad potentias est per essentiam ut essentia ad suum esse, ut substantia ad suum [?]. Si per modum sic considerantur ex suis principiis, non est idem ipsum anima quod sue potentie, sed conveniunt se habent adeo eo quod fundamentaliter [?] vigorem consistunt ipse per sua principia. Unde ... non est anima et sue potentie, quia anima subsistit in suis potentiis. Sed tamen (?) per essentiam ut totale, sic substantia ipsa anima [?] in virtutibus, et sic non est idem cum potentiis.

Quatuor modis dicitur essentiale.

Scilicet per virtutem substantie, sic est accidens non est per se.

argumentum non valet. quia fortassis racionale sensibilis vegetabile
non accipiuntur a potenciis sed a diuersis naturis repertis in anima
~~diuersis~~ Illud autem argumentum quod factum est ad oppositum
quod distinguntur quia sunt in diuersis generibus. solutio est per interpre
tacionem. quia non sunt in diuersis generibus sed in eodem per reduc
cionem.

Consequenter est quod dicit secundum assignacionem ymaginis per
mentem. noticiam. et amorem. et est hanc quaeritur tam propter
est dicit ubi ab solute. Utrum videlicet ymago attendatur
in istis. ut in potenciis aut in habitibus. aut in potenciis si
mul et habitibus. aut in substancia et habitibus. Secundum est dicit ubi
in comparacione ad inuicem. scilicet utrum hec trinitas ymaginis ducat
necessario in cognicionem trinitatis. quantum ad personas.

Circa primum sic proceditur ostenditur primo. quod non in hiis tribus ut
in potenciis attendatur ymago. quia predicta assignacio fuit in
potenciis. ergo si hec esset in potenciis non esset nisi in culcacio
uerborum. Item. noticia et amor non dicuntur potencia sed habitus.
licet mens possit dici potencia. ergo predicta tria non possunt
poni sub racione potenciarum. Item ostenditur. quod non dicuntur
habitus. quia augustinus. dicit in ymaginis assignacione et approbacione.
mens nouit se. diligit se. sed nullius habitus est nos
se. nec amare. ergo et cetera. Item si stat pro habitu mens. quero
pro quo habitu. si pro habitu memorie. dicit quo magis videtur. quod
non est aliud dare. sed actus huius habitus est meminisse. non
alius. sed augustinus assignat mentis hos duos actus scilicet. nosse et
amare. ergo et cetera. Item ostenditur quod non in potenciis et habitibus
~~est~~ cum enim potencie sunt tres. et habitus tres. tunc non esset trinitas
sed senarius. Item quero. pro qua potencia stat ibi mens. aut
enim stat pro omnibus aut pro duabus aut pro una. Si pro omnibus
tunc non est ibi trinitas cum duo sint habitus. Si pro una non
potest habere istos duos actus. nosse et amare. ergo non
sumuntur trinitas pro habitibus. et potencias simul. Item osten
ditur. quod non pro anime substancia. et habitibus. cum enim habitus cogno
scendi et amandi consequantur ipsam substanciam tempore. et substancia
est possit esse sine hiis. Res autem ymaginis sit ipsi anime
perpetua et inseparabilis et concreata. ergo non est in habitibus. et sic
simul. Item si substancia connumeratur habitibus cum habitus sint
tres. et substancia una. ergo erit ibi quaternitas. Si tu dicas
quod non differt noticia. sed quod est habitus intelligencie et
memorie. Contra habitus sunt disposiciones potenciarum. cum
ergo tres sint potencie erunt tres habitus. Item magister in libro dicit.
quod mens accipitur. non pro parte substancia tota. sed pro eo quod est
in ea eminencius. Respondeo dicendum. quod differt. scilicet. ista assigna
cio ab precedenti quia precedens fuit in potenciis. hec est in habiti
bus et respondeo obiectionibus per distinccionem mentis. mens
enim sed quatruplicem modum accipitur. distinguitur. dicitur enim
uno modo amente quod est luna siue defectus et sic di
citur tota anime substancia. propter transmutaciones quas habet. Secundo
modo dicitur a meciendo et sic stat pro iudicatiua. et sic acci
pit eam damascenus. ponens ipsa in potenciis cognitiuis. Ter
cio modo dicitur ab eminencia. et sic stat pro superiori parte
racionis. et sic accipit eam augustinus. frequenter. Quarto mo
do. a meminisse et sic stat pro memoria. et quantum ad actum.
et quantum ad habitum. dicitur ergo quod in assignacione huius tri
nitatis mens stat pro habitu memorie. sed in apprehensione cum

dicit augustinus. mens nouit se et diligit. stat pro potencia memorie.
sed istud non videtur conueniens dicere. quia ad aptacionem dicit respondere.
assignacioni. et. primo. cum actus proprius mentis ut stat pro me
moria sit meminisse. ille debet tangi. Sed augustinus in
hac assignacione nullam facit mencionem nisi de duobus ac
tibus. scilicet. nosse et amare. qui non sunt memorie. sed aliarum
potenciarum. Respondendum ergo quod trinitas ista non est in potenciis solum.
quia amor et noticia non dicuntur potencias. nec in habitibus
quia mens non potest stare pro habitu. cum ipsa accipiatur
ut agens. nec potest esse in potenciis et habitibus. quia mens
non potest stare pro una potencia. cum assignentur ei actus du
arum potenciarum. nec potest similiter stare pro pluribus potenciis.
quia non esset trinitas. restat ergo quod necesse est ponere quod
trinitas ista attendatur quantum ad substanciam anime. racione mentis
se noscentis et amantis. et quantum ad habitus racione noticie
et amoris. et sic est trinitas. cum substancia sit una. et habitus
sunt duo. differt ergo hec assignacio a precedenti. quia prece
dens fuit per conformitatem in potenciis. per comparacionem
ad habitus et actus. sed hec in substancia et habitibus. Differt in hoc
quia precedens fuit per conuersionem anime ad deum. hec est per conuer
sionem anime super se. et pluribus modis non attenditur ymago
in homine. ut supra dictum fuit. differt et quia precedens
assignacio ymaginis magis est propria et conueniens
quam hec. Illa proprie loquendo ymago consistit in unitate
essencie et trinitate ~~personarum~~ potenciarum. sed. quas anima
nata est ab illa summa trinitate sigillari ymagine
similitudinis que consistit in gracia et tribus uirtutibus theologicis.
Unde augustinus hanc assignacionem primo posuit in uestigando.
ut per hanc deueniat ad illam in qua finit speculaci
onem suam. Unde hec assignacio non est propria sicut alia.
Unde magister eam posuit secundo. tamquam non principalem.

Ad illud ergo quod obicitur. quod habitus non sunt coeui et cetera. dicendum.
quod triplex est habitus. quidam enim habitus. habet anime potencia. ab
ad acquisicione. quidam ab innata disposicione. tercium habet
anima ipsius origine. Hoc autem patet quia habitus est quo potencia est
facilis in actum. potencia autem hiis tribus modis est facilis.
Unde ergo aliquis videtur habere facilitatem ad diligendum bonum ali
enum per acquisitam disposicionem. ut per uirtutem. ad diligendum
non bonum suum. per innatam disposicionem. et ad diligendum
se ipsum. per suam naturalem originem. cum enim sit presens sibi et
distans unitur. ipse est habilis ad se amandum. similiter cum sit
semper sibi presens. semper est habitus sibi ~~se~~ ad se cognoscendum. et sic
patet illud. quod obicitur de coeuitate. Illa a quo ad tales habi
tus est bene coequalitas. Ad id quod obicitur. quod tres de
bent esse habitus. sicut tres potencias. dicendum. quod in hac trinita
te non cadit nec habet locum habitus memorie. quia attendit
in ipsa anima. sed quod conuertitur super se. et ideo ipsa anime substancia te
net locum memorie. et ipsa presencia. et obiecto quam
offert se semper sue intelligencie. tenet locum habitus et ac
tus memorie. et ita patet quod ibi cadunt tantum habitus du
arum potenciarum. et ideo non est ibi trinitas. Ad illud
quod ultimo obicitur. de verbo magistri. dicendum. quod ~~non~~ intelligitur.
~~non~~ pro anime substancia tota. quod si aliter intelligatur non be
ne uitare verbum magistri quod patet per augustinum. quod occasione huius
ymaginis quasi per totum decimum de trinitate. ostendit eciam

Respondeo

Tercio quod mens quadrupliciter accipitur

habet cognitionem sui in natura que est cognitio sue substantie et
non per unum in anima. cognoscit et diligit non substantia. ergo simul
starent per unam potentiam non haberet illos duos actus. scilicet nosse
se et amare.

Secundo quod dicitur utrum sit in comparatione

S ad invicem. pro triplici comparatione quam ponit augustinus.
videlicet ordinis. equalitatis. et consubstantialitatis. et magis
recitat in littera. ordo est in trinitate hac / quia mens est pa
rens / noticia est proles / tercium est amor ab utroque pro
cedens. / equalitas etiam est ibi quia mens tantum se novit quan
tum est. et tantum se diligit quantum novit consubstantialitas. unde
augustinus. ix. de trinitate. admonemur. si utcumque videre possu
mus substantialiter hec in anima existere. non tanquam in subiecto. ut color
in corpore. aut ulla qualitas aut quantitas. quicquid
enim tale est excedit subiectum in quo est mens. aut amore
quo se amat potest et amare aliud. et ita vult quod amor
sit consubstantialis menti / Set contra obicitur hoc. primo videtur quod in hiis
non sit ordo. neque origo aut enim accipiuntur pro habitibus
innatis. aut acquisitis. si pro innatis nullus est ordo.
quia simul sunt cum ipsa anima. Si pro acquisitis. sic amor
precedit noticiam. ultimus enim acquirit vel studet aliquid
addiscere nisi amet scire. unde augustinus in fine. noni. de trinitate.
partum mentis antecedit appetitus quo id. quod nosse volu
mus querendo. et inveniendo nascitur proles que est ipsa noti
cia. aut ergo non est ordo. aut non talis ordo / Item
videtur. quod non sit ibi equalitas. aut enim noticia. et amor
accipiuntur per comparationem ad res inferiores. aut ad
animam. si ad res manifestum est quod non est ibi equalitas.
Multa enim novimus que non amamus. si in comparatione
ad animam. aut est equalitas quantum ad intensionem
aut quantum ad extensionem. quantum ad extensionem
non. illud constat quia unum est ibi. ergo quantum ad intensio
nem. sed quod sit hoc non videtur. quia cum sciamus animam mi
nus noscere deum. et maiore corpore. cum tamen quod eam am
amus magis quam deum. et minus quam corpus. et ita qualitas
amoris non sequitur qualitatem noticie. Item quod
non sit ibi consubstantialitas. videtur quia amor et noticia
sunt habitus et qualitates. ergo videtur quod accidentaliter different
ab ipsa mente. Item in racione augustinus est. quia non sunt in anima
sicut accidencia. quia non se extendunt extra. ut
calor calefaciendo. et color in mutando visum. Contra. hoc cum
cognoscit cognoscibilia sua ad quesita. que est actus
et ita se extendit extra. Contra. dicendum. quod sicut augustinus.
assignat in hiis est ordo. equalitas. et consubstantialitas.
ordo autem attenditur. in hiis habitibus anime connatura
libus in comparatione ad actus sicut ponit crebro.
in fide. spe. et caritate. licet simul in fundamento.
et sic patet quod obicitur in contrarium. quia non est ordo in ha
bitibus ipsis absolute consideratis. sed per relacionem
ad actus. Similiter est ibi equalitas per comparationem anime
super se. et predictorum habituum perfectionem. unde dicit augustinus.
in. x. de trinitate. quod non est in hiis habitibus equalitas. nisi
quia perfecti sunt. et sic patet solucio. Ad illud quod
dicitur de amore obicitur. quia ille amor non est amor per
fectus sed libidinosus et inordinatus ut. dicendum. quod

equales sunt sed quod sunt connaturales. quantum enim est ex hiis
vel facultas ad cognoscendum se. tantum ad se amandum. de habitibus non
ad quesitis malis vel bonis non est verum. et de hiis non in
telligitur. Similiter est ibi tercium. scilicet consubstantialitas quia secundum
quod dictum est supra. amor et noticia anime connaturales
sunt. propter quod supra se convertit. et sic nichil omnino addunt.
super ipsius potencias. propter hoc est quod anima sibi presens est habet
noticiam. propter hoc quod est unum sibi. habet habitum amoris.
et ideo sic potencie sunt consubstantiales anime ut supra
visum est. ita et hii habitus. Unde et si videantur dicere
modum habitus. vel qualitatis. realiter tamen nichil
super potencias addunt. et sic patet responsio. ad obiectum. quod
non sunt qualitates ullo modo. Ad illud quod obicitur.
de racione augustini. dicendum. quod illa racio non concludit pro
cipaliter. quod amor vel noticia sint substantialiter in anima.
et hoc est quia tunc pari racione possit dici et obici de
omni amore. sed concludit ex genere. quod patet sic. cum
enim amor extendit extra suum subiectum alterat ama
tum. hoc est per virtutem substantie. sic per se non est nisi per substantiam.
si ergo amor et noticia extendunt per virtutem substantialem.
et hec sunt intelligencia et voluntas et amor quo se ad
amat se. est idem cum ipsa vero. et sic noticia qua
cognoscit non est quia quod intelligencia. restat ergo quod am
or et noticia respectu sui sunt ipsi menti consubstantiales.

T Ercio et ultimo queritur.

Utrum hec trinitas ymaginis. scilicet mentis noticie et
amoris. ducat necessario in cognitionem trinitatis. quantum
ad primum. et videtur quod sic. quia in hac trinitate ymaginis est
relacio. sed in deo non est relacio. nisi quod ad personas ergo et cetera.
Item in hac trinitate est distinctio quia noticia non est amor.
sed in deo non est distinctio nisi personarum ergo et cetera. Item in hac
trinitate est origo nativitatis ab uno. et tercium ab u
troque. ergo cum ista sint propria personarum patet et cetera. Item
in hac trinitate est amor tercio. quod est proprium spiritus. scilicet et
quod est aliud. ergo videtur. quod necessario ducat in trinitatem perso
narum. Contra hec trinitas in intellectu in creatura. sine
distinctione plurium. ergo potest intelligi et in deo. sed hoc est falsum
ergo et cetera. Item noticia et amor sunt in qualibet perso
na. sed propter eam que sunt in omnibus non venit in cognitio
nem distinctionis plurium. ergo et cetera. / Item intellecto quod
una tantum esset persona. adhuc nosceret et amaret se.
ergo et cetera. Item philosophi istam trinitatem cognoverunt tri
nitatem personarum. non ergo hec non necessario ducit in illam.

Responsio. dicendum. quod per hac trinitate cogit cognoscere tri
nitatem in deo. et hoc est attribuendo ea que in hac
trinitate sunt illi summe trinitati. sed potest hoc esse
dupliciter / aut. n. ista tria possunt deo attribui
secundum substantiam. ut per mentem intelligamus mentem
in deo. et per noticiam in anima noticiam in deo. et sic
de tercio. et sic non ducit in cognitionem trinitatis.
nisi quantum ad appropriata. et sic intellexerunt philosophi / po
ssunt etiam ista tria attribui racione proprietatum que sunt
ordo. et origo. distinctio. et relacio. et sic ducunt in
cognitionem trinitatis quo ad personas. sed ista
ponere vel intelligere in deo potest fides. sed non racio.

non tamen cognoverunt

& ista pfecta cognicio ymaginis non habet nisi aliter. Unde breviter concedendum quod ymago perfecte cognita ut ymago ducit in cognicionem emitentis. non autem simpliciter & sic patet utrumque. Ad illud quod obi. de amore. R. quod amor potest dicere complacenciam & sic est esse vel potest dicere conexionem suum cum alio vel tonum. & sic habet tonum p^e.

Item propter ista esse leram. quod dicit hoc quod dicit ymago dei per manum. Cont. ps. Incuitate. ymaginem ipsius ad nichilum redigens. R. ymago dicitur dupliciter quantum ad scale esse. & huius respicit trinitate potenciarum & ordinem & equalitatem & sic sequitur per manum alio modo pro ut esse additur super bene esse ut decore & honorem & huius potest perdi. quod ho cum in honore esset non intellexit. Item quod dicit huius quod dicit memoria noticia dicitur ad addere & intellia & vol. sunt in predicamento relationis. Item quod quod mens dicitur mag ad se quam memoria. ut intellia. R. quod dici ad aliquid est dupliciter. vel per se & per se sic pater & filius vel racione alicuius adiecti. quod habet respectum annexum et inclinationem. & sic memoria dicitur ad aliquid quod natum habet respectum. tum ad memoria. Similiter intelligencia ad intelli. & voluntas ad volitum & huius obiecta ad inuicem habent respectum. & sic patet obiectio. Ad illud quod quod dicit mens ... dicitur quod mens dicitur ab actu essentiali ... intelligendi quod quo est dat aie esse generalissimum. & sic dicitur essencia vel quantum dat esse generale & sic dicitur vita. quod aia est in genere uiuencium. aut in quantum dat esse spirituale & sic mens. mens enim non dicitur in quantum uiuit vita intellectiua sicut aia in se dicitur essencia ut actus corporis vita ut perfectibilis ad mens. Item quod dicitur huius quod dicitur quod tres persone non sunt unus dei. quod ut dicit ... unus essencie essencia est dicitur quod sunt unius dei. Si dicatur quod non sequitur. ergo quero quod non concedit tres personas sunt unius dei. si propter huius quod eius notat diuisitatem quod cum essencia non sit diuisa ...

~~non potest dici quod cum essencia non sit diuisa ...~~ non potest dici tres persone sunt unius essencie. R. quod genitiui aliquando construitur in racione possessionis. ut si dicatur bos petri. vel Johannis. aliquando ... declaracionis essencie. ut uir egregie forme. aliquando in ... ut ... & sic potest dici ... essencie. ... declaracionis essencie vel ... forma. per modum forme. & sic dicuntur tres persone. sunt unius essencie. quod quando dicitur tres persone sunt unius dei. dicitur non sequitur per modum forme nec per modum speciei. ... intelligitur per modum possidentis. vel principancis. & ideo simpliciter est falsa. Item quod dicit hoc quod dicit quod est maxima parte est dissimilis. ... quod ymago est similitudo ... si maior est dissimilis non est ymago. R. quod est excessus simpliciter vel in genere. Si quod loquimur de excessu simpliciter. sic dico quod aia racionalis non est valde similis deo. Si autem loquimur in genere causarum quod tantum accedit quantum potest in causa. & sic dicitur valde similis & ex ipsa similitudo dei. Item quod dicitur huius quod dicitur. si duo essent. vel uterque in sufficiens esset vel alter superflueret. quod si una ista mostri potest quod non sit nisi una persona. R. quod in personis non potest esse superfluitas. quod in eis una sufficit. Unde si una esset superflua & omnes. sed non potest ibi esse aliquid insufficiens. quod nichil plus habent tres quam una. sed si essent due essencie. due essent sufficiencie. quod quelibet per se esset sufficiens. Si autem alter cum alio. quod ... sufficiens. & ita patet quod est simile de duabus essenciis sicut de duabus personis. Item quod dicitur huius quod dicitur quod in intellectu dominus habens sapiam quam ab ipso genita est. quod intelligit eum non esse nisi fatuum. quod ... huius quod per sit sapiens sapiencia genita. R. quod ista consequencia non est intelligenda ... fatua habet sapiam genitam. sed huius intelligendum est sic. dicitur est sicut ... sed est vana cognoscere. quod si non esset sapiam est res fatua. sed non est res fatua quod habet sapiam. ... non est sapia ... & ... cedit ... & ita ... sed ... habet sapiam ... sapiam esse genitam. & omnis istas ... intelligere in me.

Hic oritur questio satis nota constat. & irrefragabilis. In precedenti distinctione ... magister trinitate & unitate per similitudines ... & racionis. In presenti dicitur post ... ut ... dubitaciones. & in ... dubitaciones ... quod in diuinis est trinitas & unitas. & ita ... distinguens. & distinctum. ... distinctum. ut ... Sciendum quod dubitacio ex comparacione proprietatis distinguentis ad commune ... habet autem ... duas. in prima mouet dubitacionem ex comparacione proprietatis distinguentis ad ... Secunda ibi ... In prima mouet dubitacionem ... distinguentium ... vel essencia. Incedit ad ... J. d. vj. p. quod sol. Item ... quod ista habet ... in concrecione. ut ... nomen dicitur. vel in abstraccione. ut ... nomen essencia ... mouet questionem ex comparacione generacionis ad ... nomen ... secundo ad ... nomen essencia. J. d. v. post ... quod ... concedit ... Hec autem distinctio habet iiij particulas. & ... secunda ... iiij. ... ibi ... Inj supposito quod ... genuit deum. quod dicit hac genuit se vel alium. ad quod soluit in determinando. In secunda ... dicit hac genuit deum. quod est ... & ... soluit dubitacionem ... predicta & ... Et ad hunc opponit ... negaciua ... hac. dicitur est trinitas & probat ... quod est ... & ... racione predicta ... Quarta in ... vnitatis ad ... quarta redit ad suum propositum. ... ad ... ad primum intelligitur ... soluciones. quod ... non sit ... genuit se vel alium diuisim. tamen potest concedi ... ibi. ... ad propositam ...

Ad intelligenciam eorum que tangit magister in prima distinctione .iiij. queruntur.

Primum est locucio sit hec vera in divinis. deus genuit deum.

Secundo cum sit unitas essencie ad inicitur hanc locucionem. deus genuit alium deum. ut deus est alius a deo.

Tercio que est consignificatione huius nominis deus. utrum videlicet gramatice possimus dicere plures deos.

Quarto et ultimo que est suppositione huius nominis deus. utrum supponat pro persona vel pro essencia.

Circa primum quod hec locucio deus genuit deum sit concedenda. videtur per hoc quod dicitur in symbolo. deum de deo. set non hoc est nisi per generationem. ergo deus generat deum de deo. ergo ista locucio est concedenda. deus genuit deum. Item generacio est ubi sumitur in non. unde homo generat hominem. unde si in divinis est generacio producitur sumitur in non. ergo cum pater sit deus non generat non deum. ergo est vera deus generat deum. Item quidquid habet filius aut habet a se ut ab alio. set habet deitatem et non a se. quia sic esset ingenitus. ergo habet ab alio. set non habet nisi per generacionem. set non habet deitatem nisi ab habente deitatem et huius deitate et deus ergo et cetera. Contra hoc nomen deus significat essenciam. sui forma. cum sit terminus formalis. set hoc non concedit immo est falsa. essencia generat essenciam. ergo similiter et ista deus generat deum. Item hoc nomen deus aut supponit pro omni persona. aut determinate pro aliqua. si determinate pro aliqua. ergo restringitur eius significatio ab aliquo. non est dare quod ab alio. nisi ab hoc verbo genuit vel generat. set verbum est quod tantum ponit in predicato non restringit terminum. apte sibi iniuncte significationis. ergo stat pro omni persona. Et sic ergo vere locus... pater generat patrem filium et cetera. Item contra dictorie opposite sunt vera de aliquibus sub disiunctione. quia vel est affirmacio vel negacio. si deus genuit deum aut deum qui est pater aut deum qui non est pater. si deum qui est pater ergo genuit est generans sui. deum qui non est pater. pater qui implicat contingit simpliciter inferri. ut si dicat homo qui non currit disputat. ergo homo non currit. ergo similiter si genuit deum qui non est pater. deus non est pater. set non est pater non generat et cetera.

Ad hoc dicendum quod predicta locucio salva essencie unitate recipitur et amplectitur. ad cuius intelligenciam .iiij. regule sunt notate. prima est quod nomen abstractum in ponit formam. et a forma. ut albedo in ponitur a forma albedinis. nomen omne vero concretum ponit a forma. set non formam. set supposito. ut album in ponitur a forma albedinis set non formam set supposito alicui rei albe. homini vel cygno. Secunda regula est quod terminus huius multitudinis suppositorum sine distributione acceptus stat pro illo pro quo redditur locucio vera. ut cum dicitur homo currit. est locus pro currente. si aliquis sit currens. iij. regula est. quod terminus habenti formam non multiplicabile non differt apponere et postponere negationem. unde non differt dicere petrus non currit. et non petrus currit. Quarta regula est ista quod relativum refert antecedens sub eodem modo supponendi sub quo antecedens processit ipsum relativum. nisi faciat relacionem simplicem. Ex prima regula patet responsio ad primum. cum nomen sit terminus discretus sit concretum. et sic ponat a forma essentiali. scilicet deitate tamen in ponit pro suo supposito. sicut album ponitur ab albedine rei albe. et ideo supposito. et redditur locucio vera. pro persona non pro forma. hoc autem nomen essencia. vel deitas est abstractum. et ideo in ponit formam. et a forma. sicut albedo. et ideo essencia significat et supponit. et ideo hoc est falsum essencia generat essenciam. quia generacio non est forma set suppositum. Ex secunda regula patet responsio ad secundum. quod cum sit in supposito termini non artati. tamen pro illo stat pro quo est locus verus. ut homo currit pro petro vel Iohanne. set pro illo est locucio vera. set tamen ad illum restringitur. et hoc patet quia si ad dandum distributionem confunditur illum tamen pro omnibus. set si esset restrictus non confunderet nisi pro illis ad quos restrictio. unde aliud est tamen restringi ad unum. aliud est locucionem verificari reddendo pro uno. Ex tercia regula patet solucio ad tercium. set est sic vera pro patre deus generat deum. tamen hoc deus non generat non est vera pro filio. cum enim iste terminus deus dicat formam in multiplicabilem. non differt preponere negationem et postponere. et ideo cum negacio preposita omnino aliud removeat predicatum. sic et negacio postposita removet totaliter predicatum ab hoc termino deus. cum deus deus non generat quia removet a quolibet supposito. et ideo aliud modum supponendi habet in affirmativa quam negativa. quia in affirmativa erit locus verus pro patre. in negativa non non sic est in utraque. quia negacio removet totaliter predicatum illud. Ex iiij regula patet iiij. cum enim relativum omnino habeat suppositum antecedentis. et iste terminus deus in predicato supponat pro eodem generato. relativum refert pro illo. et ita sensus est deus genuit deum. quod deus genitus est pater. ut non est pater. et sic est pro negativa. nisi in inferre. quod non pater quia mutat suppositionem immo est falsa deduxit.

Secundo queritur utrum unitas essencie ad inicitur hanc deus generat alium deum. et quod non videtur Anselmus pro sol. cum divinus deus de deo. non intelligimus aliud deum. set eundem de se ipso. Item si genuit alium deum set non est nisi et alius sunt duo. ergo si genuit alium sunt duo dii. Item aliud facit alietatem in genere vel in generali. ergo cum generale specificet. pro ad inicium. set nomen deus specificat ipsum. set si specificat ratione forme. ergo non alietas in forma. ergo non est ad iniciendum talis locucio. cum non sit ibi alietas in forma. Ad hoc generacio in portat distinctionem. set distinctio alietatem aliquam. ergo et generacio. ergo sic hoc est verum deus genuit deum et set ponitur deus distinguit ab eo. vel genuit alium deum. Et si dicas quod non sequitur. quia generare importat distinctionem ut modum. set distinguit vel est alium ut rem. set adoncia ut modum sequitur, consequencia ut rem. unde si hoc est verum. filius est alius ad hominem sequitur alius. et propter constat quod distinctio generationis non tantum est apte intelligentis. verum eciam aperte rei. ergo illi distinctioni. ut exercuit eius distinctio realis. Item affirmacio est prima. deus genuit est deus generat. ergo negativa est alia. deus genuit non est deus generans. set sicut affirmativa significat compositionem ita negativa divisionem. ergo sicut generante et genitum coniungit ad invicem comparari mediante negacione. ita mediante alie-

Item iste deus deo. qui est de se eque bene supponit pro filio sicut pro patre. ergo cum filius sit non generare sicut et patris est generare. sit hec vera deus generat pro patre. eadem ratione et hoc deus non generat pro filio. set hoc non concedunt ergo nec prima.

tate. ergo est verum: genuit alium deum. Item pater suum dicitur genuisse
alium. hoc est verum. constat quod aut alium deum aut alium non
deum. ergo etc. ¶ Item alius est masculini generis. sed nomen
masculini generis stat pro persona in predictis. ergo alius dicit
alietatem personalem. sed hoc est falsum dicere genuit deum ali-
um in persona. ergo simpliciter est verum hoc: genuit alium deum. Solutio.
Concedo quod hec consuevit distingui: dicitur genuit alium deum,
quia alius potest teneri adiective, et sic ponit alietatem
circa formam, ut sit sensus, et sic locutio est falsa. Potest et te-
neri substantive ut substantivetur, et sic est appo-
sitiva constructio. sicut dicitur homo, et est sensus hoc modo: genuit
alium deum, id est genuit alium qui est deus. et in hoc sensu est
locutio vera. sed licet ista distinctio in locutionibus theologi-
cis quedam proprium modum loquendi locum habeat, in
grammatica esset non esset distinguendum, quia
ad verum ... substantivo, ut homo albus, non dicitur
substantivari. nec est appositiva constructio dicitur ibi
esse. maxime cum illa sit minus communis, et magis communis.
Unde cum hoc nomen alius sit adiectivum habens substantivum
coniunctum, in predicta locutione ponit alietatem
circa ipsum, id est circa suppositum et formam, et propterea si velimus ar-
tificialiter procedere, iudicanda est talis locutio falsa. preterea
hec ad intelligentiam dicte locutionis notandum est quod
non habet locum distinctio ubi non est ex diversis causis
unio. verbi gratia pater et filius non ex diversis causis sunt in
communione diversorum, sed ratione unius deitatis sive essentie.
unio ex diversis causis est ut in homine unitur pe-
trus et iohannes ratione diversarum humanitatum. quia
alia est humanitas petri et alia iohannis. Iuxta hanc regulam
ab oppositis est alia regula accipienda. non habet locum omnimoda
unio ubi est similis cum unione distinctio. ut pater et
filius et spiritus sanctus uniuntur in una deitate sive essentia, sed di-
stinctionem habent ratione pluralitatis personarum. Preterea hic est atten-
dendum quod in divinis quedam vocabula important distin-
ctionem solum, quedam omnimodam unionem, quedam medio-
crem. ut genitus et dicitur genuit. et si sint personaliter
distincta, tamen in deitate uniuntur ... quia una deita-
te. ideo non recipiunt nomina in predicta simpliciter distinc-
tionem. Item hoc non admittit dicitur distinguitur. Ad
dicitur genuit alium deum. Item ratione distinctionis non re-
cipiunt vocabula omnimodam in predicta unionem
in supposito et forma. unde hoc non recipit dicitur genuit se.
sed illa que medio modo se habent recipiunt. quale est
hoc verbum generat. quia dicit distinctionem in persona cum unitate essen-
tie. Similiter hoc concedimus: pater generat alterum se. unde augustinus
ad maximinum: pater genuit alterum se. et similiter super
iohannem: pater mittens filium misit alterum se. et ex hoc
est quod non sequitur ad generationem et habent in predictis distinctionem.
et sic patet primum. Ad illud quod secundo obicitur dicendum: bene
concedo quod est alietas, sed tamen non sequitur quod possit dici alietas
in essentia sive forma deitatis. unde non sequitur genitus est alius
a generante, ergo alius deus, quia mutatur suppositio huius termini
deus. Ad illud quod obicitur: vel aut alium deum aut non deum
alium, dico quod non sufficienter dividit, quia non est contradi-
ctio nisi accipiatur negatio ... Iuxta hoc genuit

alium deum duo dicuntur, scilicet quod deus et quod alium in divinitate.
et ideo ad hoc quod sumatur contradictio necesse est quod feratur
super totum. unde sic non valet, demonstrato monacho nigro
qui est albus per naturam: iste aut est albus monachus aut albus non
monachus, quia utraque falsa. simpliciter intelligendum in proposito. nec
valet: est deus et est alius, ergo est deus alius. ymmo est ibi accidens
sicut hic: est bonus et est citharedus, ergo est bonus citharedus.
Ad illud quod ultimo obicitur dicendum quod alius quamvis sit masculi-
ni generis, tamen quia ponit rem circa substantivum ab illo
trahit suppositionem, et ideo non tenetur personaliter nisi per quod
substantivatur. sicut et hoc nomen unus. unde sic si dicatur unus
deus, unum dico unitate ... si dicatur alius deus,
alium dico alietate ... et vero hic vere non tenetur quia
adiectivum. sed quia generale quod specificatur per adiectivum.

Tertio queritur utrum hoc nomen
deus grammatice habeat pluralem numerum, sive utrum
congrue possit dici plures dii. et quod sic videtur, quia se-
cundum philosophum intellectus sunt idem apud omnes quamvis voces
sint diverse. sed modi significandi consequuntur modos intelligen-
di. ergo cum apud hebreos congrue dicatur heloym, quod equi-
pollet ei quod est dii, ergo et apud nos. Item vult philosophus verum
suppositum congruum. unde catonis est vel non est non verum
nisi ... sed hec est vera: non sunt plures dii. ergo con-
grua. ergo et hec congrua: plures sunt dii. ~~ergo congrua ergo hec congrua plures sunt dii~~ quia negatio non removet
incongruitatem. ¶ Item sicut dicitur convenit uni soli, ita
principium ... uni soli. sed quamvis solo dicatur
plura principia, tamen dicuntur congrue. ergo pari ratione possu-
mus dicere plures deos. ¶ Item hoc nomen fenix non habet
nisi unicum suppositum, tamen congrue dicitur plures feni-
ces. si tu dicas quod suppositum pluraficatur per succes-
sionem temporis, obicio de hoc nomine sol, quod nullo
tempore pluraficatur, et tamen congrue dicitur plures soles. ergo
et plures dii. ¶ Contra omne nomen quod habet pluralem
nomen est appellativum. propria enim nomina non pluraficantur.
non enim dicitur plures petri vel iohannes. sed hoc nomen deus non est
appellativum, quia non significat formam multiplicatam. ergo etc.
Item hoc nomen deus est proprie proprium divine nature, sed nullum tale
multiplicatur. ergo etc. ¶ ... intelligendum est
quod hoc nomen deus tripliciter dicitur: nuncupative, adoptive, na-
turaliter. primis duobus modis pluraficatur. unde apostolus i
cor. viij. Siquidem sunt dii multi et domini multi. sed tertio
modo non, quia sic hoc nomen deus significat divinam naturam cum
conditionibus que collectiones in personis et in alio repperiuntur.
et secundum sic nomen proprium non habet plurale secundum artem, sic
nec hoc nomen deus. Ad illud quod obicitur quod apud hebreos habet
plurale, quod est heloym, dicendum quod modi significandi non tantum
sequuntur diversos modos intelligendi generales, sed et modos
exprimendi. et quia ipsi habent articulos et diversos modos
exprimendi, quos nos non habemus, ideo illi possunt habere
licet nos non. Ad illud quod obicitur quod verum supponit
congruum, dicendum quod duplex est incongruitas. una
est ex discohenencia accidentium, ut catonis est.
alia ex discohenencia intellectuum, ut cum dicitur plures petri.
prima incongruitas tollit veritatem et falsitatem. Secunda

scilicet non alium non deum.

Solutio.

est spiritus sanctus unitur in hoc nomine deus.

Solutio.

Contra, quoniam pronomen refert rem propriae suppositionis. Sed cum dicitur benedicat nos deus etc., et mentiatur eum. Hoc pronomen eum refert naturam non personam, ergo etc.

uo i cogruitas ~~tollit nomen~~ hic fluitate conuictam-
tio per negatiuam remotio fluitas. et sciendum malunt loqui ue-
ritatem propter proprietatem sermonis seruari et loqui minus uere. Ideo
negat plures deos. possibile tamen quod qui uis hoc uox deus non
sit uox significatiua. sed arte et impositionem. tamen est uox significatiua. ex ac
commodatione usus ut olli pro illi. et ideo generat falsum
et intellectu affirmatiua. et negatiua uera. quod uis non gram
matice. Contra illud quod obicitur. quod unum soli conuenit
similiter et fenix. dicendum quod conuenit uni soli est tripliciter.
aut enim quia imponitur nomen a forma. in multis ut impo
sitis nominibus. et sic tollit pluralitatem re et consignificatione.
aut imponitur a forma quae nata est communicari. quod uis non con
municeretur propter determinationem. ut cum dicitur principium
creaturarum. aut propter defectum materie. ut fenix et talle
tollit pluralitatem secundum rem. non secundum consignificationem. quia potest
significari talis forma. ut potest multiplicari per supposita.
Quarto et ultimo.
Quaeritur de suppositione huius.
Quoniam dicitur. et quaeritur utrum hoc nomen deus de se supponat pro persona
uel naturam. et quod pro persona uidetur. per illud ambo benedicat
nos deus. deus uidetur. benedicat nos deus ambo. una dicitur con
sequentia trinitate in dicitur pater et filius. ergo cum dicitur sit ibi sin-
ad nota de se supponit pro persona. Item ratione obiecti sic.
Hoc nomen homo proprie supponit pro omni eo cui inest humanitas
ergo a simili et hoc nomen deus pro omni eo cui inest deitas.
sed hoc est pater et filius etc. Item hoc nomen deus significat deitatem in
concretione. sed non nisi in concretione ad suppositum.
quod est persona. sed unus coetus proprie supponit pro re alia quam
pro forma. ergo etc. Item quia iste terminus homo proprie supponit
pro individuo. ista est falsa. homo est forma et plures. quia deus
in indiuiduum non recipit illam praedicationem. sed hoc
deus est trinitas. ut dicitur est pater et filius. ergo cum illud
praedicatum non conuenit uni personae etc. Item terminus
proprie supponit pro persona addito sibi termino partitiuo. stat
solum pro uno. ut cum dicitur unus deus. ergo hoc est simplici-
ter unus deus est pater et filius. Responsio. dicendum quod hic consueuit
esse duplex opinio. Una quod est quod hoc nomen deus
significat proprie naturam. et supponit personam. alia una.
ut cum dicitur deus generat aliquem duas. alia tres.
ut cum dicitur deus est trinitas. et ideo hoc est ut di-
citur quia cum habeat multa supposita. hic naturam tamen.
et consignificatione proprie supponit pro individuo et pro non uel pro forma
non supponit proprie nisi contrahatur. ut si dicatur homo est
species sic dicunt in proposito. Alii dicunt quod quia sup-
posita eius sunt in illo una suppositione. Ideo similiter
potest supponere pro utroque. sed istud non posset fieri.
Ideo uel alii ex eo et sic soluunt obiecta. Alia
opinio est quod proprie supponit naturam sicut significat. et non
supponit pro persona nisi contrahatur. ~~ut si dicatur homo est species~~
~~predicatum~~ ab aliquo. ut cum dicitur deus generat
et hoc dicunt quod cum dicitur deus est trinitas ibi stat pro
natura. et una in est tres. sed ideo non est locus. et tamen
hic potius est quod hoc nomen deus habet tam terminus discretiui cum
non habeat pluralem. Ideo ut significat et supponit proprie. cum
ergo significet naturam illam proprie supponit. similiter

est dicere utrumque quia habet naturam termini communis et termini discretiui. termini communis
propter pluralitatem suppositorum. termini discretiui ratione formae in multis.
quod proprie supponit tamen illam quae partem. unde ratione ad utrumque
parte concluditur secundum suo modo. hoc autem non potest in alio
termino inueniri. et ideo nec consimilis modus supponendi.
In parte ista est licitum quaerere de hoc quod dicitur.
Deum de deo lumen de lumine. quia cum propositio notet transi-
tionem. et ita diuersitatem et distinctionem. ut ~~[illegible]~~ quod pri-
uatione et ab expolenti. ille sunt hic. deus est alius
ad deus distinguitur ad. Responsio. dicendum quod duplex est impor-
tatio distinctione siue diuersitate. scilicet uel modorum. uel uel rerum.
uel ut exercita uel ut concepta. quando ergo propositio importat
distinctionem. ut exercita et distinctio est in diuinis. quan-
tum ad supposita. sicut tamen stat pro diuisis suppositis
quando ergo ponit modorum. est id. est quod exercet distinctio-
nem. et tales sunt hic. Ideo est uera locutio. quia uero hoc nomen
alius importat distinctionem ut conceptam. Similiter hoc
nomen distinguere. Ideo simpliciter ponit distinctionem. et
tamen ratione sue forme. ideo sunt falsae. Item quaeritur de ratione
quod ponit magister ibi. Si uero addit genuit deum etc.
quia magister soluit in termino conclusionem. et uidetur non rec-
te soluere. cum enim ut et diuisum sufficienter diuidant ens.
uidetur necessario sequi genuit deum. ergo se uel alium. Responsio. dicendum
quod magister sustinendo primam et in termino conclusionem. Inuenit
et conclusionem non sequi ex premissis. et quod non sequitur assen-
dit secundo in itaciam. contra id. distinctum. Ad illud
non quod obicitur quod ut et diuisum sufficienter diuidunt ens.
dicendum quod simpliciter loquendo. falsum est. Ista prima non est eadem con-
tra omnino. non simpliciter diuisa. hec tamen uera. ista prima ut
unum sunt adeo et alium est diuisum. unum est per illud quod non est
unum. alius autem non est et prima et persona. et ideo in prima alius. ~~[illegible]~~
tamen sed. alius deus. quia significatur alteritas. Inconcessa.
Item quaeritur de hac distinctione quam ponit magister de hoc
predicato deus pater quod potest esse construere appositionem et in medio.
primo enim uidetur quod ista distinctio non sit intelligibilis.
quando quae exeant parte intransitiue construuntur ui-
dentur immediate construi. Item uidetur quod non soluat quia rec-
ta solutio est cuius destructione oppositum non conuenit sol-
uere. sed ista distinctione remota adhuc manet
sophisma. solutio ~~[illegible]~~
quod est pater. solum ponatur pater. ergo et pro. dicendum
quod distinctio magistri bona est. et secundum artem. Ista
sic uult prolatam. In ui adiectum et subiectum in intelli-
gere media copula. ens uel quod est ens. quando hoc
quod est ens siue quod est pater potest teneri implicatiue
et sic restringit. et tenet locum appositiue constru-
ctionis. et equaliter unum termino. Ideo dicitur quod potest te-
neri siue construi in medio. et sic deus pater non est
ad quod ipse pater. ut ipsum relatum potest intelligi et tunc
et ita in quantum distractia et tunc non restringitur.
sensus est. deus pater id est deus qui est pater quod tamen uerum.
deus et ille est pater. Hoc autem solutio magistri soluit
quod sophisma quantum ad unam deceptionem. et ideo est bona. sed
rursus cadit ibi alia deceptio. et [illegible]. Ideo ad hoc
oportet soluere. quoad istam deceptionem. sed ad aliam.

non sequitur in dicendo quod est idem.

Ideo oppositum solvit ad hoc argumentum alio modo. Quod dicit
quod est pater vel quod non est pater et quod non se. non sunt con
tradictorie quia suppositum huius relativi non est eadem. In af
firmativa enim supponit pro deo genito quia non confundit.
In negativa non supponit. Unde sicut hec non contradicunt
sed ambe sunt false. nullus homo est petrus. Johannes est
petrus. ita dico in proposito quia negatio confundit. Unde
iste ambe sunt false. deus filius est pater. deus non est pater
sed hec solutio oppositum locum habet in proposito. quia non
differt proponere vel postponere negationem huic termino deus.
tamen in aliis non habet locum negatio non postposita rela
tivo ipsum non confundit. Et ideo modum aliter solu
it distinguendo. quod hoc relativum quod potest facere distinc
tionem simpliciter. ut falsa. si simpliciter affirm
ativa vera est. negativa falsa. Sed personale ergo
negativa vera. affirmativa falsa. quod patet quia hec est falsa
pater filii est pater. et hec est vera pater filii non est pater.

Item queritur de hoc quod dicit quod unus deus est tres persone. sed quotiens
aliquid predicatur de uno. totiens predicatur de se invi
cem. ergo si unus deus est pater et filius. ergo pater est filius.
Si iudicas quod unum est quod predicatur de uno sin
gulari. sed non est unum quod predicatur de uno con|co
tra non subiecto duobus in unica suppositione qua
vis sunt ad illa unum hoc est falsa. homo est sortes et
plato. ergo similiter in proposito. Responsio dicendum. quod sic patet de sup
positione huius nominis deus. secus est de suppositione
alicuius alterius termini. quia enim habet naturam termini competentem
discreti. Ideo similiter stat pro pluribus sicut pro uno
et ideo non sequitur. deus est pater et filius. ergo deus pater est vel filius.
est pater vel filius. Similiter nec hoc inferre est quod pa
ter sit filius. et notandum. quod talis predicatio est pro ve
ritate. Ideo suppositum. de modo formali vere
predicatur. Item queritur de hoc quod magister dicit unum
unum solum deum esse unum. esse trinitatem. quia videtur esse
contrarium quod dicit in fine. scilicet quod trinitas est nomen collec
tivum. unus et solus nomen partitivum et distinctivum.
ergo sicut hoc est falsum. unus solus homo est omnis homo. ita et hoc.
Responsio dicendum. quod hoc nomen trinitas est collectivum proprie
unus autem et solus. ad dicta huic termino deus. non dicunt
discretionem personalem. sed nature ab aliis. Unde unus solus
deus dicitur una sola natura. et quoniam in divinis est una natura et tres
persone. suum suppositum. Ideo predicatione per identitatem
trinitas de deo predicatur. non est simile de hoc quod est
omnis homo. et unus solus homo. quia unus homo est unus
qui potest confundi et multiplicari. et ideo hoc est verum. omnis
homo est homo. nec stat sic pro pluribus nisi confundatur.
et ideo hoc est falsa. homo est omnis homo. quia non ratione suppo
siti. nec per identitatem. nec est idem in homine. nisi tres
non. Item queritur de hoc quod dicit. satis est christiano cre
dere. ut rerum causam et cetera. videtur esse contra philosophum. quoniam autem dicit
satis quod est confessio. non est falsa quia multa alia oportet credere.
aut satis contrarium ad scientiam. et illud similiter est falsum
quia numquam scit ex hoc causam rei sufficienter. Responsio dicendum. quod
quod intelligitur satis quantum ad scientiam non qualibet
sed necessariam. ad salutem. Item queritur de hoc quod dicit.

quod pater genuit alium se. videtur enim male coniungere
illa duo quia dicit omnimodam identitatem. et alium
diversitatem. et ita sunt opposita. et ita implicant opposita
Si dicas quod unum diminuit de alio. contra quod de
quo. Responsio dicendum. quod oppositio directa intelligitur
semper circa idem. quoniam ergo in divinis sunt est identitas in
natura et alietas in supposito. et hoc sine oppositione
Ideo nomen identitatis et alietatis in sermone uni
untur sine oppositione et maxime ad singularis modi expres
sionem. Item queritur de hoc quod dicit. pater ut haberet
filium non minuit se. quia videtur dicere falsum. quia
dicit augustinus. unde. quisque sic generat unum filium. ut non pos
sit amplius generare. minuit eius potentia. Sed sic est in
patre. ergo et cetera. Responsio dicendum quod illud verum est si generare alium
sit potens. sed quod uno genito possit alium generare.
dicit in perfectione potentie in generando quia ex hoc osten
ditur quod non totum dedit uni. Item queritur de hoc quod
dicit. de se. alium se genuit. sed non alium deum.
sed aliam personam. Videtur dicitur magis proprie alium vel
aliud. et videtur quod alium. quia minorem dicit diversitatem
quia sortes dicitur alius a se. sed in divinis
minima est diversitas. Sed contra differentie accidenta
les faciunt dici alium. sed in divinis nullum est accidens.
ergo non debet dici alium. Item videtur quod neutrum bene
dicatur. Si enim est. differentie substantiales faciunt dici aliud
et accidentales alium cum neutrum cadit in divinis neutrum
videtur esse dicendum. Responsio dicendum. quod pater differt a filio. et
in supposito. et in proprietate. Ideo potest dici alius.
et potest dici alter. sed quoniam proprietas illa non accidit
persone. Ideo magis proprie dicitur. alius. et quod alius re
spicit suppositum. aliud essentiam. ideo si respiciat
ibi alius. ~~et quod alius respicit suppositum aliud~~
~~essentiam~~ in masculino, non tamen in neutro.

·d·v·

Post queritur utrum con
sit, in p. d. precedenti.

Premovet magister. questionem de comparatione generationis
ad terminum essentiale concretum. quale est hoc nomen
deus. In presenti movet questionem de comparatione ge
nerationis ad terminum essentiale abstractum qui
est essentia, et dividitur hec pars in duas partes. In prima pre
movet questionem. de comparatione generationis ad essen
tiam in ratione termini. videlicet utrum essentia generet.
In secunda in ratione principii. utrum essentia generet.
ibi. Item ~~essentia~~ etiam non est dicendum. quod divina essen
tia genuit filium. Item prima pars habet. iiii. partes
In prima proponit problemata. videlicet utrum essentia
generet vel generetur. In secunda adducit ratio
nes tres probantes quod essentia non generat aperte
ibi. Ideo non est dicendum. quod pater genuit et cetera. In ter
tia adducit rationes in contrarium ibi. Huic autem
videtur contrarium et cetera. In quarta rationes solvit respondit
ibi. Ecce quod patenter Ita est non est dicendum. Hec
est secunda pars istius distinctionis in qua magister termi
nat secundam partem questionis que est de comparatione ge
nerationis. ad essentiam in ratione principii. et hec

ps tres ptes | i prima determinat ista qonem dicens.
qd essencia no gnat et h confirmat p rone ducente
ad ipole. | In secda vo ducit auctes que sut dire
cte contrarie pdicte solutoni ibi. Pdictis sur
ee contrariu. In tercia vo ad ducit auctoritates
ex qb ~~adducte auctoritates aug. contrarias pdicte~~
elici potest contrarietas ibi. dr quoq et
frequenter rc. Item pa ps ht iiij ptes. | In pa pte
ad ducit auctes aug. contrarias pdcte solucoi.
In secda auctes adductas expoit ibi. Sz h ita
determinauim. In tercia vo cot pdictas expones
ad duct auctes alias hylt[?] qb no expsse contra
rietas. ibi. h vo cum ur ee | In quarta vo auctes
pdictas explanat. et explanacone sua p uba hyll.
confirmat. ibi. Sz qd h uba sane uult rc. Et
quoq frequenter et i sacra scptura lr. Hec e tercia
ps in qua obicit contra solucone. p auctes. ex qb
elicitur. pdcte solonis contrarietas. qr i hys no
dr. qd essencia gnet ut gnet. sz de essencia. ut
sba pris filius gnet. et h ps iiij ht particulas.
| In prima i ducit auctes in contrarium. | In secda
vo ad ductas explanat ibi. hys ubis p missis i
nui ur. ubi resumit pdictam expoem. | In tercia
ex pdictorum opinione elicit qdda correlarium.
Ostendit quoq hys ubis rc | In quarta et ul
tima reddit ad ppositum. et ostedit expoem sua
hodum esse. p auctem aug. ibi. hi debet i tel
ligi.

Hic pte ista ad i telligenciam duarum
principalium pcium huius d. duo principalr q
runtur. Primo qr de qua pte gnia. ad sba sua eccia i re
pcepcy. Secdo qr de copacone eius ad essencia in
rone eius | et duo querunt qntu ad pm. duo uo
qntu ad secdm. Quantu ad pm qritur pmo utr
sba ut essencia gnet | Secdo utr de essencia gnet
aliquis.

Circa pmu q sba no gnet
ostendr sic. gnare dic relacone. g cui co
uenit gnare. couenit et referri. sz essencie no
couenit referri. g nec gnare. Item gnare
i portat distincone. g cui couenit gnare. ponitur
et distigui. sz essencia cu sit vna no distiguit
g rc. aut si gnat plures sut essencie. et ad h
duo i couenientia ducit ingr. Item gnare dr
actom psone. g de illo solo dr. qd sigt pam.
ul i suppoit pam. sz essencia no sigt pam cum
sit coius. nec pam suppoit cu sit omio abstra
ctu. g rc. Item gnare e ppetas psone. coitas
est essencie. g sic se ht coitas ad pam ita ppe
tas psonalis ad essenciam. sz coitas nuq e pe. qr
h e sba pr e coicabilis. g nec ppetas psonal.
erit essencie. g nec gnare cu sit p. Eqquer
cuiq sic se hnt q unu id e aly. et no ht di
ursas ppetates. qcqd dr de vno. et de altero. sz pr et
essencia sut hm. qr p e essencia n ht diursas p

pietates qr ppetas i diuinis e rlo distiguens. sz
si essencia hret aliqm ppetatm. tuc distigueret
et referretur g rc. Si dicas qd qius p et essencia
no hat diusas ppetates. tn differut p hre ppe
tate et no hre. | Contra sumа oppo est contradiccio
sz cat diusitas e p contradiccone. g mage differ.
essencia et p. q p et p. Sz p no pdicat de p. g n
p de essencia. h aut falm. g rc. Item quecq sic
se hnt qd unu pdicat de altero. vnu suppoit
p altero. qr sbm ne subiecit pdicato. sz essencia ne
pdicat de pre. vnu h e v. pr e essencia. g su
ppoit. g sic dr pr gnat. sic pot dici essencia
gnat. Item de qq pdicat sbm. et ppria passio.
sz gnare e sic ppria passio pris. sz h e v. diui
na essencia e pr g et h simil diuina essencia ge
nerat. Item d quoq pdicat diffinit et diffo.
sz diffo pris e filij pr. cu g h sit v. diuina essen
cia e pr et h diuina essencia est filij pr. g a
couertibli filius e filius essencie. Pro ad pdictorum
i tellia e notd. qd fates una de e xpi fundamentu. deu ee
trinu et unu. et ita trinu. q trinitas no confu
dit. et ita unu. q vnitas no multiplicatur. Si
g qd credim optuit signe. apotune sut i uenta
no i diuinis. ymo ad eo nob manifestata. q signifi
cent trinitate sub distincone. et vnitate sine o
multiplicacone. Sicut g noia i posita sut q oio sit
i communicabilia. et qntu ad suppositu. et qntu ad
signatu. vn h ord e sed pr e filius. ul pr e coi
cabilis. ita ex pte essencie. ut n apoztuit noia i poi
que no distiguerent. n qntu ad signatu. n
qntu ad suppoitu. Notad aut q triplex e gnis
~~hom~~ nom signaciu essencia | qda e signat i concre
cone. ut h nom ds | qda i omimoda abstraccone.
ut h nom essencia | qda medio mo ut lum. sapia.
uolutas. et consiliu. et ista dicut medio mo signe.
qr no ~~querunt~~ concernut suppositu ~~suppositu~~ p modu i
herencie. sz concernut suppoitu eius qd dicut roe
aliqua rom actus ul originis que sut ipoz
suppositorum. cu g tres sint noium diffre. nom concretu
supponit ppe ppie. nom mediu suppoit pti ppe.
pti i ppe. Nom abstractu et absolutu no suppoit
nisi omino i ppe. vn h e ppria ds gnat et i usu
ad ducenda. hec aut sapia gnat de sapia. pcium
ppria pti i ppa. io e sustinenda sz no extendenda.
h aut essencia genuat omino i ppa. et io neganda
e. et si legat alicubi. e exponenda. sci eni quaq
ad confundendas hereses expsius loqr q ppietas
smonis sustineat. Ad illd g qd primo obi
qd essencia et p. no hnt diusas ppetates. dr. qd
diusitas rerum duplr e i diuinis | vno mo p hre
diusas ppietates. et p illd i ducit distinccom. et
sic diffinit rone. nec pdicantur de eod. ut pr
et filius | Alio mo e p hre ppetate et no hre. et
illud no i ducit distinccone. nec facit qd unu
no pdicet de altero. facit tn qd ad dr de uno qd

qd non dr de alio ut p3 in petro. & in hoie. petrus
e indiuiduu ho no. & tn ho ve pdicat de petro
et ad illd qd sunia oppo e. affirmacoïs et ne
gacoïs. dd. qd uer e ubi nego nichil poït.
sic int ad. & nichil. s3 ubi poït ex trema neg'a.
pot esse. et surgit ex quatulam3 pua distā.
sui rei. sui racoïs. vn nō suffic ad disti
guend. Ad illud qd scdo obi. qa pdicatu
suppoit p sbo. dici pot. vno mo q sic in infe
riorib est pdicaco p sbam. ut ho e al'. & e p
dicaco p rōm. ut al e gen'. & pdicaco suppo
nit p eo de quo pdr p sbam. s3 mutata pdi
cacoe in pdicacoe que e p im rone. e ibi
accns. vn no seqr. al e gen'. ho e al. g
ho e gn's / Simile dicit in diuis. qd cu sint i
res. & raco e i pdicaco p sbam. & illa saluata.
quod dr de pdicato. & de sbo. s3 mutata pdi
cacoe p sbam, i pdicacoē nem. p rōm. e
accns. & tal e hec. pat gnat. ḡ diuīa eēncia
gnat. S3 ista similitudo nō ur cōueniens. q
i diuis raco pdicat de eēncia. vn hec e v'. es
sencia e paternitas & generacio. qd qd i inferi
orib nō reperit. ¶ pp alr dd. q i diuis est
dupplex modus pdicandi. p idēp. & p inhē
ciam. p ydeptitate. ut cu dr eēncia e pr.
p inherenciam. sui de nocioe. sic faciut
ad iectiua & ubi / pdicaco p ydeptitate est
i diuinis rone sume simplicitatis q nō pa
tit p im in ee siplice. q m eēncia. q q nō
e in creaturis. Jd i eis nō reperitur pdicaco
p idēptitate omimodā. n id enuciet de se. ut
cu dr huanitas e hua. s3 ois pa pd q e s̄t'is disiōi.
e p inherenciam. q nichil e omio simplex. vn h e
fla. huitas e aialitas. ¶ Jn pdicacoe nō p inhē
nciam tn aliud sigt & aliud suppoit. q signat
forma [illegible]. & suppoit p in feriori. & in tali uere
qd illd qd pdicat de alio suppoit p illo. s3 i p
dicacoe p idēp. idē sigt & suppoit. vn tuc e
u'. qd signatu p huc tm eēncia. & io paternitas
e eēncia. & q h nom eēncia nō sigt p im.
io p ipa nō suppoit. cu ntm de ipa pdicet.
n predicacoe p ydeptitate. ¶ Ad illud qd
obi. de eo de passione & sbo. & cosilib. dd. qd q
da sut uocabula i diuis sbalia. q claudut
i tra se re. eo qd ponut form i p taram
p ipam ut h nom pat. & talia possut pdicari
p idēptitate. ut cu dr eēncia e pat. i. ille
q e pr. queda sut q sut oio i adiacēcia sic
uerba & noia ad iectiue retēta ut gnat & ge
nit. & nat. & talia ponut re sua cu ea de qb
pdicatur ¶ Jo tm p inhēncia pdicatur. & io
gnare poit dupplicē qua i ptat cu eēna
am. cu de ea dr. nō hec e pr. eēncia ge
nerit. h tn n. eēncia e gnacio. et qn apte
dicacoe p idēptitate. iēr ad pdicacoē.

p inhēnciā pot in ee accns. qd g. dr. de quoq3
pdicatur sbm & ppa passio illud h̄t i sbaciam
vbi pprietas e extranea ei de quo pr sbm. ut h
i dēuico sper quauis sit pprietas hois & ho dicat
d petro. nō tn dr de eo h q e sper. & si obi. qd
i diuis nō cadit raco extranei. q nō cadit
ibi. accns. dd. q et si nō sit extraneitas nec di
uersitas quatu ad re. e tn quo ad ronem. siue
ad mod pdicandi. q tripplex e i diuis sic i fra
patebit. vn sic hic e accns. eēncia e p. s3 p di
stigui. g & eēncia. ita & i pposito. ¶ Ad illd qd
ulto obi. de hac. eēncia est pr fily. distiguit
appositiuo qd pat pot ponē sua sui respectu
p ipm iportatu3 et sbm ipm qd e eēncia. & to
est locco f. e. e. ii. qd eēncia refertur ad filiu.
ut pot claudit in tra re sui substanci. ut sit ii. eēn.
e pr fily. i. eēncia e ille q refertur ad filiu.
& h mo v' e locuco. & nō ualz ar. g fili e fili
eēncie. ymo e ibi accns. sic eni nō seqr fili re
refert ad illu q e pr. & ille e eēncia g refert
ut distiguit ab eēncia sic & i pposito.

Secudo qr.
Utr sit q ce.
quod aliqs gnet de sba pris u fili & qd sic ur.
p auctoritas aue ultim. & maxie p illa / de quoq3 et
frequet i scriptura le. pr de sua sba genuisse
filiu. s3 scriptura nō dic nisi uer. u frequētat
u ppuum. g pdictus p mo e uerus & proprius.
¶ Jte rone obi sic. qcq3 e ab aliquo et e ei
cosbalis. est de eius sba. s3 fili est apte te ei co
sbalis. g e de eius sba. ¶ Jte pr gnat filiu. aut
g de aliquo. ~~[illegible]~~. aut de nihilo. nō de
nichilo q tc eet creatura g de aliquo. nō de aliq
alio a se. g de sui sba. ¶ Jte i in feriorib fi
lius q h̄t pte sbe apte dr ee de sba pris. g
multo forcius qui h̄t tota sbam. dr esse de sba ge
nerantis. g hec e v'a filius e de sba pris. / Cont
ppones sut trasitiue. & ubi trasico. ibi & distinc
cio. & diuersitas. g cu dr fili de sba patris. hec
ppo denotat distincoe int sbam pris & filiu.
g cu ista sit distincco q fili est sba pris. ppo
pdicta e fla / Si i dicas qd h ppo. de. cadit a
gnali signaco ppoitu. retinens spale. g e ibi
soloecism'. sic si dicatur sublime uolat pro
sublimite. qd stultu e dicē. ¶ Jte obr de
signaco spali. h ppo. de. p ut accipit spalit.
/ aliū tenetur matrialr ut cutell de ferro. / aliū
ordinalit. ut de mane [illegible] fit meridies. i. post
mane / aliū originalr ut si dicatur radi de so
le ut splendor. de igne. s3 quocuq3 istor modor
accipiat. fla e locuco / si matrialr e fla. q
fili caret matria. Si ordinalr fla. q sensus e
qd fili sit post ~~[illegible]~~ patrē. siue post sbam
patris. Si i originalr simili fla. q tuc e
ii' qd fili hat ortu a sba patris. s3 ista no.

s3 diuina eēn e pr.

phe tm pr. ide e
q significatum.

deloñe

ad inuicem substantia patris generat filium. ergo est omnimoda sta.
Si dicas quod nullo istorum modorum. sed tenetur tantummodo sub-
stantiue. queritur utrum certum sit. et significato tamen conside-
racione accipiatur. et uidetur quod nichil sit. quia tunc hec esset uer-
a pater est de substantia filii. quia nemo concedit. ¶ Item
ut ostenditur sic. differt hec propositio de. et a. quia a. proprie
dicit habitudinem principii actiui. sed propositio de. dicit
habitudinem principii passiui. sed de racione substantie magis
congruit racio principii actiui quam passiui. ergo magis est
magis uera filius est a substantia patris quam de. sed hec non
recipitur ergo nec alia debent recipi. ¶ Item de.
aut dicit identitatem aut diuersitatem. Si identitatem.
ergo cum summa identitas sit in essencia uel
substantia. hec erit uera. substantia de substantia. quod negant magistri.
Si diuersitatem. sed non distinguitur substantia patris a filio.
quia filius est ipsa substantia patris. ergo omnino est falsa.
¶ Responsio. dicendum quod predicta locucio est concedenda. et ad in-
telligentiam predictorum notandum quod preter predictos
tres modos quibus hec propositio de. accipitur. Quarto
modo potest accipi. scilicet substantialiter ut dicatur substantiale conuenien-
cia uel essencia. sed hanc nunquam proprie dicit cum sit propositio
et importat aliquam habitudinem. et respectum ad extre-
ma. Si enim substantialiter teneretur. sic diceretur fi-
lius de substantia patris. ita diceretur pater de substantia filii. quod
absurdum est. ¶ Propterea notandum quod substantiale ac-
cipi consueuit tripliciter. aliud est accipitur substantialiter et
partialiter. ut cum dicitur quod partes sunt de toto.
sunt de substantia totius. ut uinum de dolio. aliud ac-
cipitur substantialiter et ordinaliter ut cum dicitur de pane fit
corpus christi. ibi enim est ordo. quia substantia panis transit
in substantiam corporis christi. aliud accipitur substantialiter
et originaliter ut cum dicitur filius de substantia patris. racione
ablatiui tenetur substantialiter. racione genitiui origina-
liter. et ideo importat aliquam distinctionem filii ad patrem.
non ad essenciam. et ita propositio tenet ibi generale sig-
num et speciale. et sic patet responsio ad primum argumentum
et secundum. tamen quod dicitur quod propositiones sunt transitiue
non intelligitur quod notent ex hoc diuersitatem
necessario. sed sic dicitur quod obliqui sunt transitiui quantum
ad modum. quia transitiue construuntur cum ablatiuo
ut uidetur michi. similiter hic de propositionibus dicitur que
cum obliquis construuntur. patet et tercium. quia de non
dicit habitudinem principii passiui nec tantum habitudinem principii actiui. sed habitudinem
consubstantialem. cum habitudine originis. quod non fa-
cit hec propositio a. Ideo non est simile. ¶ Ad illud
quod ultimo obicitur. patet responsio. quia non dicit in penitus
identitatem. nec diuersitatem. sed consubstantia-
litatem. cum habitudine originis.

Consequenter est secundum articulum

Cuius questionis que est de comparacione
generacionis ad essenciam in racione termini duo
queruntur. Primo
queritur utrum essencia seu substantia generetur.
Secundo utrum per generacionem communicetur. ¶ Quod
substantia generetur sic obicitur. generacio in inferioribus

[Left margin:] substantia patris non ma... consubstantialis christi. sic substantia intercedit(?) ... substantialiter.

est motus ad substantiam. quod motus est hic est in perfectionis ~~motus est hoc est in perfectionis~~ quod substantia est. hic est perfec-
cionis. Set igitur quod est perfectionis est transferendum
ad diuina. ergo et generacio terminatur ad essenciam.
¶ Item generacio in diuinis terminatur. aut ergo ad
substantiam. aut ad accidens. quia omne ens substantia uel
accidens. sed in diuinis non terminatur ad accidens cum non
sit ibi. ergo ~~ad terminatur~~ ad substantiam. Si dicas quod ~~in~~
in diuinis. quamuis non sit accidens est tamen relacio. que
distinguitur a substantia. tunc arguetur sic. aut generacio
terminabitur ad substantiam. aut ad relacionem. sed non ad relacionem.
quia in ad aliquid per se non est origo. nec terminatur productio.
ergo terminatur ad substantiam. ergo substantia generatur. ¶ Item
sicut philosophus mouentibus nobis. mouentur ea que in nobis
sunt. et hoc est quia uniuersale habet esse cum singulari. ergo cum
multo magis sit eadem substantia cum persona. et substantia sit ipsa.
si persona generatur et substantia. ¶ Item generare tam in diuinis
quam in creaturis. est simile sibi producere. sed non est simili-
tudo in persona. sed in substantia. et in natura. ergo cum terminetur
ad similem. in quantum est similis ergo ad substantiam. probatio.
quia attenditur similitudo. ¶ Item omne quod ge-
neratur ab alio generatur. quia nichil se ipsum gignit. sed
substantia diuina non habet aliud. nec aliud in diuinis. ergo non
generatur. ¶ Item omne quod generatur habet principium a quo.
sed omne quod habet principium est principiatum. sed princi-
pium et principiatum distinguuntur. Si igitur substantia generatur.
distinguitur. aut ergo a substantia. aut a se. sed utrumque est
impossibile. ergo etc. ¶ Item omne quod generatur est de substantia
generantis. Si ergo substantia generatur substantia uel essencia est
de substantia generantis. sed non est nisi una omnino substantia. ergo idem
est de se ipso. quod est impossibile. ¶ Item generacio est
productio. sed productio est quedam accio. et omnis accio cre-
ature terminatur ad singularia. ergo cum generacio sit
quedam accio in diuinis terminabitur ad singulare suum sup-
positum. sed tale non est substantia. ergo non terminatur ad ipsam.
¶ Responsio. dicendum quod generacio in sua communi racione
ad substantiam terminatur. Sed ad intelligendum quod substantia dicitur
dupliciter. scilicet que est in indiuiduum et ypostasis siue persona et
secunda que est communis. dico ergo quod est loqui de termino
generacionis dupliciter. aut quantum ad productionem. aut
quantum ad intencionem. quantum ad productionem cum sit
circa singulare terminatur ad substantiam primam. quantum
ad intencionem ad naturam communem. quia natura producens
hunc hominem. intendit formam communem dare
illi. sed quoniam in creaturis forma communis mutatur
in suppositis. Ideo in illis forma communis producitur
et corrumpitur. et ideo in creaturis generacio non tantum
secundum intencionem. sed etiam secundum productionem. ad substantiam
communem terminatur. et ideo uniuersale in singulari generatur
quia mutatur. sed quoniam in diuinis substantia non mutatur. nec
aduenit ei nouum esse. Ideo generacio secundum produc-
cionem terminatur solum ad substantiam primam. que est persona.
quia per personam ... est in diuinis ... in diuina
substantia. et quoniam illud solum dicitur proprie generari ad quod termi-
natur generacio. propter racionem predicendi. Ideo persona generatur

[Right margin:] et corrumpitur uel corrumpuntur ea quibus sunt.

no sba ul' ecencia · et io h no recipit ecencia gnat
· et sic patet omnia abiecta ad utrumque pte · pcedut
enim divisis uiis · patet et qr in divinis no seqt
qd gnata p gnetur sba sic in creaturis / possz
tn alr dici · qd no gnatur coe · ut in hoc · et no
tm in creaturis · hoc uerum est · sz et in divinis ·
coe aut ut in hoc no signatur in abstraccone
sz in concrecone · et io qr h nom ds sigt sbam ·
in concrecone ds gnatur · et ds gnat dm · / qr no
sba ul' ecencia signat · in abstraccone · io nec
gnat n gnat · et ita pcedut racones ad par
tes oppositas.

Ultimo qr utr sba p gnacom
comunicetur · et qd sic ostenditur · hoc modo p
illud · res comunicatur · p qd fit ut sit in plibus ·
sz sba e in plib' psonis · et no e n p gnaconem
et p cessione · g p gnacoem comunicatur. Item
causae · quia posita posit res · et qua remota remo ·
sz posita emanacone · in divinis ponitur comitas ·
et distinctio · remota gnone ul' emanacone · ecencia
e in uno solo · sic ypostasis · g gnacio e raco com
candi ecenciam · Item qd datur alicui et no desi
nit hri a dante · p illud p qd datur · p illud comica
tur · sz sba apre dat filio p gnacone et no de
sinit hri apre · du datur filio · g p gnacone
comicatur · Item gnacio in hiis in inferiorib'
e ro comicandi sbam siu naturam · sz in divinis
natura illa est multo comicabilior · qr simplici
or · g in divinis p gnacone · sba ul' ecencia
comicatur · Contra gnacio e pncipium · di
stinguendi · g p gnacoem no e ro comicandi in divinis ·
g p generacone n' comicat · Item qd facit aliqd
ee in h · no e raco comicandi · sz appropiandi ·
et in individuandi · sz gnaco facit ee sbam · in
tali p · ut potente in p fily · g no raco comicandi
sz appropiandi · Item omne illud qd p gnonem
comicatur p gnacom e coe · Si g sba p gnacoem
comicatur generacone circumscripta no erit coe ·
g ppa · sz ppium p gnacone no pot comicari · g
nec sba · Item qd p gnacone comicatur · p
gnom datur et recipitur · et omne tale sz no e
gnaconi accitale · sz sba no accidit gnaconi
g et c · Rso · ad h intelligendum qd coe quantum
e de se indifferent se ht ad actum et pocam · coe
e pot dici illud qd e comicabile · quamuis no sit in
plib' sic patet in multis uitib' · ut in sole et luna ·
et bi · coe · et dr comicatu qd e actu in plibus · di
co g · qr quando ~~for~~ forma alis quantum e de se e
comicabilis · sz tamen actu comicatur p p agacoe
plurium · sic natura divina ul' ecencia ~~ul' ecencia~~
de se qre comicabilis est · sz qd actu comicatur
no e nisi p illud qd multiplicat ul' plurificat
ei supposita · h aut est gnacio · qm g p gnaa
cione p plurificatur et sba in illis no nuat
hinc e qd uerissime sba ut ecencia p gnacoem

comicatur qr p gnonem fit ut sit una in plibus
Ad illud qd obi · qd gnacio e pncipium di
stinguendi · dicendum · qr gnacio p se e pncipium
~~e pncipium~~ distinguendi suppositum a supposito · qr
ad illud terminat p se et e pncipium comicandi
naturam coem · qr similem assimili · sz qm et
in inferiorib' innatur in suppositis · io e pnci
pium distinguendi · et coe · sz p accns · in deo aut
nec p se · nec p accns · Ad illud qd obi · qd
facit coe ee in hoc · raco appropiandi · dicendum · qd
illud ht ueritatem · qm coe est appiabile · ut
appropiatum · p ee · in h · divina aut ecencia no
sic e appropiabilis ul' appiata p ee in h · qr no
e appiabil' · quo ad signatum · nec quo ad suppo
situm · qr id sigt et suppoit sic sup ostensum e · sig
tum aut eius nulla addicone distinguit · h e e d ·
ecencia pris et ecencia q est in pre e filii · ul' alr
pot dici · qd facit ee in h · est dupliciter / aut absolute
et sic e ro appiandi / aut in copacone · ut illud
qd enim p in uno fiat in alio · et sic e raco
comicandi nam · sz qdam n est q distinguit in sup
positis · ut puta illa cui sit adiuco qdam nat divina ·
et in p e raco comicandi · et distinguendi · in divina solum
comicandi · Ad illud qd obi · qr si p gnoem comicat
gno sbam facit coem · dicendum · qd uerum e · p · qd coe dr
p · actum qr in plib' · sz no p potm · unum circumscripta
gnacone · sba e coe · qr comicabilis · sz no e coe
qr comicata · Ad ult qd obi · qd illud qd p gnonem dat
gnat · dicendum · qd falsum e · qr gnari dicit pduccone
et distinccone · sz daco dicit aucm · et comicacone qm
p gnone · sba no distinguit · quamuis comicet io et c ·

Post ista
incidunt dubitacones · et primum · et primo dubitacio
est · de racionib' magri · Nam prima racio eius ducit
ad h inconveniens · s · qd si ecencia gnaret apre ecencia
poneret p relacone · et h raco posuit ibi · Io no e · dicendum ·
qd pr genuit dnam · sz h nullum ur inconveniens ·
Si enim magr conuenit ecencia cum supposito · q ulte
cum sig · sz no in conueniens qr ulte ponitur p significari · enim in genus q ecencia
Rso · dicendum · qd si ecencia poneret p relacone esset inconue
niens · no apre rei · sz apre eius p sermonis sacri ·
tunc e intellectus · et vocaret trinitas ecencie in qdam
distinccone · esset et inconueniens · qr qd ponit p re
lacone in quantum h no indicat ecencia · sig ecencia
poneret p relacone · ecencia alia no indicaret
ecenciam · qd e omni racioni contrarium · Item de
secunda dubitat de secunda racione · in qua ducit ad h
inconueniens · qd eadem res gignet se ipsam · et po
nit ibi · Item cum ds pr · sit divina ecencia · si
eius esset genitor · esset utique genitor eius · qd ipe
est · qr ecencia dic quid coe · sic et h nom deus ·
g si dicat ho petrus gnat hoiem · et ipe e ho ·
g gnat se · ad illud nichil ualet · Similiter ur
hic · pr gnat dm · g rem · p i racione ut in pro
posito · Rso dicendum · qd coe dr · qd e in multis ·

sz no e ro princip distinguendi et comicandi

et uz gnat

poneret p relacione

sed hic potest esse triplex. aut quod pluraliter in multis. et quantum ad formam. et quantum ad suppositum. ut hoc nomen homo. et tale habet unitatem rationis. quod admittit distinctionem et quantum ad rem. et quantum ad modum. unde bene dicitur esse ab homine. et duo esse homines. Alio modo est esse quod pluraliter. quantum ad suppositum non quantum ad formam. ut hoc nomen deus et tale habet unitatem rei. quia res nominat naturam cum multitudine suppositorum. et ideo recipit distinctionem. quod importat distinctionem. ut modum non ut rem. unde conceditur. deus de deo. sed non deus alius esse a deo. Tertio modo esse. hoc nomen. quod est in multis non tamen pluraliter quantum ad formam. quia est unum in multis. nec quantum ad supposita. quia pro illis non supponit ut hoc nomen essencia. et tali convenit unitas. et dicitur. quod non recipit distinctionem nec quantum ad modum. nec quantum ad rem. tunc est notandum [illegible] distingui. et ita argumentum magistri est bonum. si pater genuit essenciam. pater genuit se et loquitur de communitate vocis significantis. non aptitudine rei. [illegible] cum talis est in hoc quod est deus. et in hoc quod est essencia.

Item ratio obiecta. contra rationem. si pater genuit divinam essenciam. tunc genitum gignenti cum est ut sit. et deus sit. et potest idem. et sic ita est non genito gignens et cetera. sed hec racio non videtur valere. quia racio causae non cadit in divinis. cum causa enim est. cuius esse sequitur aliud. sed in divinis non est aliud. ergo et cetera.

Item non se pater non genuit sapientiam. ergo est sapiens. sapientia genita. ergo pari racione nec predicta locucio valet. Respondeo dicendum. quod sumendo nomen causae proprie non cadit in divinis. cadit tamen et recipit racione principii primi et racione in formis. et pluries accipit nomen causae [deleted] quia ignoracio essendi significatur. per hoc nomen essencia. ideo essencia significat quodam modo. in racione causae vel entis. Si ergo essencia esset genita ab ente significaretur in racione effectus sui principiati et ideo esset tunc principium et principiatum respectu eiusdem quod est impossibile. et in hoc fundat racio magistri. Ad illud quod obicitur. de sapientia. dicendum. quod tantum est de ipsa in quantum ad literam. quia nomen ita abstractum est sicut essencia. non supponit pro relativo. et ita est actus. pater est sapiens sapientia. et genuit sapientiam. ergo est sapiens sapientia [illegible] genuit. vel sapientia genita. in nomine autem essenciae. non est actus. quia [illegible] significat et supponit. Ita et non est. dicendum. quod divina essencia genuit filium. Contra hoc obicit Joachim. tamen contra opinionem [illegible] contra rationem. contra opinionem. quia si essencia non generat nec generatur. nec procedit. ergo in divinis est res generans et genita. et procedens. et res neque genita nec generans. nec procedens. et ita est ibi quaternitas si fuerint iiii. res. Item irridet rationem magistri. si essencia generat essenciam. et essencia est una res. ergo una res generat se ipsam. Similiter

in qua Joachim potuisti dicere petre. deus generat deum. et unus est deus. ergo eadem res generat se ipsam. Respondeo. dicendum. quod Joachim non recte arguit. et deficit sua

[res] racio. quia non accipit uniformiter. quia cum dicitur. res primo modo. accipit ibi res pro re [illegible]. sed cum accipitur secundo. accipitur pro ipsa natura divina. Ceterum deficit ab insufficiencia. quia non valet. quia si aliud dicitur de alio. et non dicitur de alio. quod [illegible] hoc illa faciant numerum. unde non valet petrus est in dividuum. homo non est individuum. ergo petrus et homo sunt duo. habere enim [illegible]. et non habere non sufficit ad distinguendum. Ad instanciam eius dicendum. quod non recte instat quia essencia est res una quantum ad suppositum et significatum. non enim supponit personas. sed dicitur est res una quantum ad significatum. sed plures quantum ad suppositum. et ideo ignorauit Joachim reprehendit magistrum. et quia cum esset simplex. non est reverentius magistrum. Ideo iusto dei iudicio dampnatus fuit libellus eius in concilio et post magistri approbata. Item quaeritur. de hoc quod dicit. hilarius. Nichil habet filius nisi quod nascendo accepit. quaeritur ergo. de hoc verbo accepit. utrum dicat substanciam vel relacionem. si substanciam ergo pater similiter accipit. si relacionem. ergo cum essenciam recepit filius essencia est accepta. ergo essencia refertur. Respondeo. dicendum. quod accipere dicit duo. scilicet habere et esse ab alio. quantum ad habere. respicit essenciam. sed quantum ad hoc quod est esse ab alio. respicit personam. unde per verbum accipiendi significatur quod essencia habet. aliquid quod est ab alio. Item quaeritur de hoc quod dicit. et ideo non refertur ad se. quod in uno [deleted] subsistit eterno. quia videtur filius quia filius subsistit proprie. tamen refertur ad spiritum sanctum. Respondeo. hoc potest intelligi dupliciter. uno modo. quod filius non habet respectum. nisi ad unam personam. et hoc intelligendum quia filius. quia in quantum spirans. refertur ad alium. vel quod filius non habet respectum. nisi ad unam naturam. et hoc verum est. quia filius non habet in se nisi naturam patris. Item quaeritur de hoc quod dicit et naturam suam. ut ita dicam sequitur et eternum deus. Individuus enim non est prius et posterius. et ita nec precedere. nec sequi. Si tu dicas quod est secundum racionem intelligendi. hoc est. quia deus gignens nec secundum rem. nec secundum intellectum sequitur aliud. Respondeo. dicendum. quod hilarius impropre loquitur. et ideo addit et diminuit ut ita dicam. et tamen vult dicere sequi quantum inseparabiliter comitari et consonare. et ab illo non recedere. et hoc patet per sequentes. Item quaeritur de auctoritate augustini. primo de hoc quod dicit. quod deus semel genuit filium. ut est [deleted] male dicitur. quia semel dicit vicissitudinem. sed in generacione eterna nulla cadit vicissitudo. ergo et cetera. Respondeo dicendum. quod semel potest dicere nunc temporis. vel nunc eternitatis. et sic dicat nunc temporis cum tempus habeat diversa nunc. notat in fictione. Si autem nunc eternitatis et illud nunc semper est et invariabile. et unum semper

Marginal notes: [illegible] prevaricari (left margin, at "cum talis est"); [illegible] (left margin); Cal'[illegible] [illegible] [illegible] essencia generante [illegible] genita (right margin).

mel dicit omodā & variabilitate · & pfe ccone · & unitate. Item qr de h' quod dr filius ca[ritatis] sue. Utrum caritas accipiatur ibi · essencialiter · aut notionaliter · si essencialiter · g[o] ips' filius e essencie. qd nō cocedit. Si tu dicas qd e in ppria & e · ss. filius essencie · i · q est essencia · tunc null' ur sensus · & p nichilo additum · h' qd est ca[ritatis] · et tunc aug' exponit filius caritatis · i · filius dilecti · s3 pr diligit filium · spu · sco · g[o] & c. Si ppt hoc dicas qd tenet notionaliter tunc g[o] filius dei e filius spus · s · qd absurdum e omino. Resp. ad h' dicunt alij · qd ille genitiuus nec ppe essencialiter · nec ppe notionaliter · s3 medio mō tenetur · i · appropriate · licet eni caritas sit omib' coīs & p pu spec · uno mō appropriate conuenit spui · q[ui]a caritas e amor gratuitus · & sic dicit · Ric[ardus] · qd amor gratuit' e q[ui] tm dat & nichil accipit. & h' ipsi sp · io appropriatur sp[irit]ui · alio mō pot dici q[uo]d caritas ibi tenetur essencialiter · sic dic aug' · qd nichil aliud e dicere · filius caritatis · qm filius sbe · s3 genitiuus nō construit in racione principij · s3 eius declaracionis essencie · & e · ss · filius caritatis · i · filius cari & filius sbe · ut nate · h' filius consbalis & naturalis. Item qr de hoc qd dicit · qd filius e de sba patris · hō ussyon · q[ui]a cum filius natus · pt sbe · trahat a pre · pre autē · in hijs i feriorib' & in eo totā sbam trahat a pre · tunc g[o] pr · nō tm deberet dici pr · s3 & mat · & multo forcius mat · q[ui]a mat plus dat q[uam] pat. Item filius dei uocat se sapiam · & sapiam q[ue] concipit · & parturitur · pu · viij · g[o] cum hoc ppum sit matris ut qd pr ppri debeat & mat. Ad h' dd · qd nomen matris nō transfertur ad diuina · & unam rōnem assignat ans' i monologio · q[ui]a principium maternū pexigit aliud principium · & id h' e · q[ui]a mat e principium passiuū · & omē tale mouet ab alio · g[o] an ipm e principium aliud · qm g[o] p[ri]ncipium generacōis filij · e pm & e pure actuale · io nullo mō transfertur maternū principium · transfertur tm actus matnū · ut concipe · parturire · p eo q[uo]d ibi agit unū principium qd hic duo. Item qr de hoc q[uo]d dic · q[uo]d filius e & sps · s · nō e de nō · utrum e s[u]m · q[ui]a illud q[uo]d de nulla facti in e · e de nō · s3 filius & sps · s · sunt h' g[o] & c. Si tu dicas qd filius est & sps · s · sunt de aliquo ut de pre · qr · tunc · utrum pr sit ex nō · & uir q[uo]d sic · q[ui]a non aliqd · & nichil conuertuntur · s3 pat nō e de aliquo · g[o] e de nichilo. Item q[ui]a pat nō habz principium effectiuum · io dr e a nullo · g[o] cum nō hat mariam de3 dici & nō · si concedit de pre · g[o] · omē q[uo]d h' ee de nō · e catum g[o] & c. Ad h' dd · qd cum dr · aliqd ee de nō · s[e]c[un]d[u]m ans' · i monol' · tripl' pot i telligi · uno modo ut nichil accipiat simpliciter · puatiue · ut negatiue · cum dr · de tacente · iste loqr de nō · alio mō positiue · ut si ita dicat · ut intelligat aliqd fi de nō · sic cutellus de ferro. Scdo mō pt positiue · puatiue · ut si dicat · aliqd fit de nō · q[ui]a post ipse ad sic dr de paupe fit diues · io aut h' multiplicatis e hec. Nam pmo dicto q[uo]d e · g[o] negat eē qd e nichil · pot sumi in tra · ut foras ad h' ubi fit · si ferat ad ubū · tunc fit de nichilo h' e de nō fit & aliquo · sic log de nō · i · de nulla re · Si aut nō fertur ad ubū · tunc affirmat fit · & tunc dupl' est · q[ui]a de · pot i telligi multipl' · & de sigt qd nichil ut aliquid · & h' · Scdo · ss. Item pot teneri ordinaliter · & tunc e tercius ss · sicut catum de fit & nō · io · g[o] · q[uo]d p · pm sensum · dr pot dici de nō ee · sui pr · sui dna sba · tam hic modus nō e usitat' · quantum ad secdm modum · omnino de fit ex nichilo · quantū ad tcum modum · p · que id aug' qd sola catura fit de nō · siue e & nō · q[ui]a teno tat · ubi ordine ut hat ee post nō ee · h' qd e nichil p uat mariam placente · quā uis g[o] pr · & filius & sps · s · nō habeat mariam placentem · q[ui]a tam nō hnt ee post nō ee · io nō dicunt ee ex nō · & io nō ualz pmū argumentū · q[ui]a procedit ab insufficienti. Secdm uō & tcum ar[gumentum] de pre factum pcedit · p · qd negacio eius q[uo]d e nichil fert ex[tr]a ad ubū & facit ordinem negatiam · Aliter · eni · nō expoll' nō ee & aliquo · & e & nō · et sm h' sensu sic concedit · qd pat a nullo sit · & ita de nō · tam sic dcm e · ss · ut nō usitatus · Aliter · e · ytm hac locucione · p · q[uo]d nego de nō · fit ut · & h' q[uo]d est · de · accipitur ibi ordinaliter.

[margin: q[ui]a nullam materiam]

Preterea queri solet utrum pat genuit filium uoluntate & c.

In parte ista ponit magr · dubitaciones emergentes ex copacōne actus gnandi ad potenciā · et qm contingit copare actum gnandi ad pom · & pom gnandi ad sup' · et ex utraque copacōne i cidit dubitacio de essencie unitate · io pmo ponit dubitacōne ex copacōne actus gnandi ad pom · Scdo ponit dubitacōne ex copacōne pō gnandi ad pm · Ibi · Queri solet ab quibusdam · utrum pat · & c. Item p[ar]s q[ue] contin3 psentem distinccōne · h' · iij · particulas · i pma ppōit qōm · utrum pā · ut uirtus gnandi sit pducens · ueritate ut uoluntate · & determinat ueritatem h' qōnis · Scdo ad istam qōm redit ad h' · contra arguendo i · Dicam g[o] di ubū ee filium dei · & c · Tercio nō opponit contra pdicta solucōm · & h' ibi · Et contra h' opp' sic · uoluntas di & c · quarto & ultō redit ad expōm p[re]dicte solucōnis ubi · pdicta tam ubi qb' pruiter dictum e · ubi explanat solucōne pditam · ad euidencia hui' pris ·

[margin: .x.vj.]

Atria principia querit p qr · utrum genesio filij sit p · condicōne necessitatis · Secdo utrum sit p · rōe uoluntatis.

Tercio utrum per condicionem exemplaritatis.

Circa primum quod generacio sit secundum condicionem necessitatis.

Sic ostenditur. fecundior et actualior est natura in patre ad procedentem filium quam sit in luce ad producentem radium. sed luce necesse est radium producere. ita quod producto in ipsa est secundum condicionem necessitatis. ergo multo forcius in patre respectu filii. Item omne quod emanat ab alio emanat per condicionem necessitatis aut contingencie. ergo et filius emanat altero istorum duorum modorum. sed non per condicionem contingencie. quia tunc contingens esset filium generari ergo et cetera. Item ab omnipotente detrahere maximum posse est in potencia. sed deus pater est omnipotens cui maximum posse est in generare filium. ergo detrahere eius posse generare filium est in potencia. sed in eternis potencia coniuncta est actui. ergo privacione in potencia est auferre actum generacionis. ergo in potencia est non generare. sed in potencia non esse et necesse esse convertuntur. ergo necesse est generare. Contra augustinus ad orosium et magister dicit in littera. non voluntate non necessitate genuit pater filium. quia necessitas in deo non est ergo et cetera. Item hylarius in libro de sinodis. non naturali necessitate ductus pater genuit filium. ergo non fuit ibi necessitas naturalis. nec necessitas alia ut videtur ergo et cetera.

Item nobilius producens est illud quod donat sue actioni quam quod subiacet. sed agens per racionem necessitatis subiacet actioni. quia velit nolit oportet ipsum facere. ergo si pater quam nobilissime agit et nobilissimo modo producit filium non ergo per condicionem necessitatis. Item hoc idem potest ostendi sic. quod dat gratis non de necessitate dat. sed etc. dicendum quod in patre est amor gratuitus quia vult esse filio et spiritui sancto ergo si gratis dat non necessario. Contra ad predictorum intelligenciam est notandum quod triplex est necessitas quedam que est necessitas proveniens ex principio disconveniente. quedam ex principio deficiente. quedam ex principio conveniente et sufficiente. Illa que provenit ex principio disconveniente est duplex. aut est ex extrinseco motore contra naturam et hec est necessitas violencie. aut contra voluntatem et ista est necessitas coaccionis. et de istis duobus modis generatur heretice quasi similis … Illa similiter que est ex principio deficiente est duplex. aut est respectu eius quo res est nata compleri. et hec est necessitas indigencie ut cibi et potus. et de hac dicitur in … quod unicuique fratrem suum necessitate paciente. … aut respectu eius quod incurrit ex ipso defectu. et hec est necessitas inevitabilitatis que est in morte et in primis motibus. hac necessitate incurrit homo ex carencia originalis iusticie. psalmus. de necessitatibus meis erue me. Tercia similiter que est ex principio sufficiente et conveniente est duplex. aut est ex principio sufficiente in disposicione et hec est necessitas in disposicione. que potest dici necessitas exigencie aut in complemento et hec est necessitas immutabilitatis. et hec ultima necessitas cadit in deo. et principaliter in deo. quia ipse solus est qui sibi omnino sufficit et qui secundum omnia convenit. hec autem necessitas non repugnat libertati voluntatis. sed solum … voluntatis que illis non est in deo. Ad illud ergo quod obicitur de littera dicendum quod illud intelligitur de necessitate coaccionis. que nullo modo cadit in deo. et de hac contra hereticos. Similiter et hylarius intelligit de hac eadem. unde et subdit in littera. non naturali necessitate cum non liceret tunc et ibi esse coaccio. dum repugnaret voluntas. Ad illud quod obicitur quod agens per necessitatem subiacet sue actioni dicendum quod similiter est non sic necessitas repugnans voluntati. cum enim est necessitas repugnans necesse est voluntatem subici quia non potest prevalere. sed quando est necessitas summe consonans non potest discordare … tunc nullam inducit subiectionem. sicut patet. deus enim necessario est bonus et necessario vult esse bonus et sic necessarium est ipsum esse beatum. ita et velle. sic intelligendum est in generacione filii. Ad illud quod ultimo obicitur de amore gratuito dicendum quod duo sunt in gratuito amore. unum est quod dat ex mera liberalitate ita quod nulla est exigencia sive debitum meriti vel … quia dat sine retribucione et gratuitum adhuc secundum quod amor gratuitus in patre non gratuitus ad primum. naturalis enim fecunditas patris necesse est … naturam alii.

Secundo queritur utrum generacio filii sit per racionem voluntatis.

Et quod non ostenditur primo per auctoritatem. Secundo per racionem. Primo ostenditur per auctoritatem. hylarius quidem dicit in libro de sinodis. omnibus creaturis substanciam dei voluntas attulit. sed filio naturam dedit. Item augustinus xv. de trinitate reprehendit eunomium qui posuit deum filium esse voluntatis. ergo si recte reprehendit generacio filii non est per condicionem voluntatis. Item racionibus ostenditur sic. generacio gratuita est … natura sui per modum … sed … per voluntatem ergo et cetera. Item filius est sapiencia patris. ergo si procedit per racionem voluntatis voluntas est prior sapiencia. sed hoc est inconveniens quia cognicio secundum naturalem ordinem intelligendi precedit affectionem sive voluntatem. Sed contra in omni non ordinata potencia naturalis subiacet voluntati vel saltem conformatur ei. sicut patet in primo homine. sed in deo est ordinatissima. ergo non est aliter. et per naturam quod non sit per voluntatem ergo et cetera. Item consimilis est modus procedendi in ymagine creata et in trinitate increata. sed in ymagine noticia oritur mente voluntate sive per voluntatem. minor patet per augustinum ix. de trinitate partum mentis precedit appetitus quo dum querito invenitur quo nosse volumus nascitur proles ipsa noticia. Item ubi est maior con-

[margin:] q. nulla … mane …

[margin:] Ante. quam filius a patre voluntate media te.

municatio ibi est liberalitas maior. sed pater plus communicat
filio quam omnibus creaturis. ergo maior est ibi liberali-
tas. ergo cum creature procedant per modum liberalitatis,
multo magis filius et sic etc. Item in creaturis in
actu generationis simul movet natura et voluntas. et natura
est hic filio de rogatur. ergo si pater magis producit per
se totum quam creaturam. ergo multo fortius per naturam et vo-
luntatem. Item ad hoc est auctoritas hylarii in iii de trini.
pater ante omne tempus filium procreavit omne quod deus est
per caritatem. nativitati eius impertiens. si per caritatem ergo per voluntatem.
Item origenes loquens de mente divina dicit. generare
proferens voluntatem fit ubi pater. ergo videtur quod filius generetur
aptius per voluntatem, et quod sit filius voluntatis. Responsio. dicendum quod
voluntas potest dupliciter considerari. vel ratione voliti. scilicet ut in
se ne approbantis et diligentis. et sic est ratione omnis
boni. sive sit necessarium sive contingens. sive creatum sive
increatum. sive ab alio. sive non ab alio. ut patet hic quod deus
vult esse. pater vult se esse deum. alio modo considera-
tur ut in ratione producentis. et hoc dupliciter. aut per se
principium distinctum contra naturam. propter quod dicitur quod alia
sunt a natura. alia a voluntate. aut prout est coniunctum nature.

principium

Si per ut est principium distinctum. sic distinguun-
tur voluntas duplex. scilicet ~~[struck]~~ accedens et ante-
cedens. Voluntas accedens est qua aliquis de non
volente fit volens. et hoc non est in deo. unde ratione dei.
deus enim non habet aliquam novam voluntatem. nec ratione sui
nec ratione alterius. Voluntas antecedens precedit effectum causali-
tate et duratione. et hoc quidem est in deo. sed non ratione dei. sed
ratione creature solum. omnia enim divina sunt simul.
alio modo prout voluntas consideratur. ut principium
coniunctum nature. potest esse dupliciter. quia tunc natura et vo-
luntas sunt principium. aut ergo ipsa est producens princi-
paliter, esse non potest. sive non est principium concomitante
natura. sic processio spiritus sancti. qui procedit per modum a-
moris. tamen simul in natura. Secundo modo non est principium
principium. concomitante voluntate. sic est generatio filii
qui producitur ut omnino similis et per modum nature. non
ut dilectus. et ideo dicitur quod sibi in eo complacet pater.
et col. i. dicitur filius caritatis. Ad illud quod obicitur in
contrarium quod generatio est per modum voluntatis. sive
per rationem voluntatis. dicendum quod hoc intelligitur aut
de voluntate approbante ut dicunt auctoritates hylarii
et origenis. aut de voluntate concomitante ut dictum quod positum
est prius. Ad illud vero quod obicitur de similitudine yma-
ginis. dicendum quod in hoc est dissimilis ymago creata increate
trinitati increate ut dicit aug. xv. de trin. quia in non
nascitur verbum per intentionem. sic potest nasci in nobis.
Verum potius valet ad oppositum quam ad propositum. Ad
illud quod obicitur quod maior est communicatio in generatione fi-
lii etc. dicendum quod maior communicatio vel minor non fa-
cit modum emanandi esse secundum liberalitatem. vel secundum
modum voluntatis. sed modus sive ratio communicandi. et
quia pater communicat creaturis per voluntatem. ita quod voluntas
eius est causa producens. filio per fecunditatem nature. ideo non
sic dicitur filius produci per voluntatem sicut creature. Ad

vel concomitante. alii eorum. utrumque est principale

illud quod obicitur quod in generatione hominis simul movet natura et
voluntas. dicendum quod hoc est propter defectum magis quam propter comple-
mentum. quia pater non potest per se generare. sed ex coniunctione
cum alio distante. quod fit ad imperium voluntatis
deus autem alio adiuvante non indiget. et ideo non est
simile.

Ultimo queritur utrum generatio filii aptius sit
per rationem exemplaritatis. et quod sic videtur. hoc modo
super illud ps. semel locutus est deus. glo. i. filium
genuit in quo omnia disposuit. sed dispositio eterna
dicitur ratio exemplaris. ergo si filius procedit ut verbum
procedit per modum exemplaritatis. Item generatio filii
aptius est similis productioni notitie ex mente. sed no-
titia procedit ex mente per rationem exemplaris. quia exem-
plar est ratio cognoscendi. ergo etc. Item quod est yma-
go in producto. hoc est exemplar in producente. quod
enim productum expresse representat. ymago dicitur.
Similiter quod producens expresse representat. exem-
plar dicitur. ergo cum filius procedat ut ymago eadem
ratione per modum exemplaritatis. Item omne
principium cognitivum rei ~~producit~~ producit secundum
rationem exemplandi. sed pater est principium filii cog-
nitivum. ergo producit filium secundum rationem exempla-
ris. Si dicas quod illud non sufficit ymmo
necesse est quod exemplar et exemplatum differant
in forma et natura. hoc nichil est. quia si homo generat hominem, dum
posset tale generare quale cogitat. tunc generatio
illa non tamen esset per naturam. sed etiam secundum exemplar.
sed pater omnino producit filium ut scit et vult ergo etc.
Si dicas quod nec illud sufficit. sed necesse est exem-
plar precedere. obicitur. si deus ab eterno creasset
mundum per impossibile. non minus esset productus
per rationem exemplaris. Contra. in inferioribus
agens per naturam et per exemplar ex opposito
dividuntur. sicut natura et intellectus. ~~[struck]~~. ergo quod
producitur per naturam. non producitur secundum rationem
exemplaris. sed filius per naturam producitur aptius
ergo etc. Item omne producens ad per rationem exemplaris
producit secundum rationem voluntatis. sed pater ut superius
ostensum est non producit filium per voluntatem. ergo etc.
Item forme non est forma. ergo nec exempla-
ris exemplar. sed filius est ars et exemplar om-
nium. ergo non habet exemplar in patre. ergo non pro-
cedit per rationem exemplaris. Item quod est in
alio per imitationem non est in illo per exemplar.
sed filius est in patre per imitationem. ergo non est per exemplar.
sed quod non est in alio per exemplar non proce-
dit per rationem exemplaris. ergo etc. Responsio. dicendum
quod sic procedere per modum voluntatis et liberalitatis
est dupliciter. Uno est modo procedere per modum liberalitatis
ipsum quod non est liberalitas. sed quod fit vel datur
ex liberalitate. et sic creature procedunt a deo. Alio
modo sicut illud quod est ratio liberalitatis. ut
amor. et sic procedit spiritus sanctus. scilicet ut amor qui est do-
num in quo omnia dona donantur. sic per modum exe-

plari e pcedere dupli / vno mo sic extu pro
prie z sic creatura pcedit ab · tanqm exeplatu
ab exemplari · z sic exemplar i ptat ualitate
formale · r exemplati · Alio mo dr pceder
p mod exemplaricatis sic rao exemplandi ·
z sic dr pcede ipe fili · q dr ubum pris · q
no tm sic loq pat · s z certa disponit · vn si
li p · aug vj · de tri · dr ars plena omium
roum uiuencium · z hic ht ortu illud qd co
sueuit dici · qd q negat ydeas ee · negat fili
um dei ee · z iste mod pcedendi · sm exem
plaritate · no repugnat pcessui nali · ymo
no pot ee n nalis · Alius uo mod repu
gnat pcessui ~~[illegible]~~ naturali eni est · sm uo
luntatis impui · ita qd pducens · z pductu di
fferut sic ca · z catu · z unu sm nitate no e
i alio · Vnde inducte racio ues ad hac pte
pcedut sm hac uiam · et sm hac uer co
cludut / secdm alia uo nulla cocludit · ymo
ad omis soluco e p in terepcone · Ille aut
q obiciutur in cotrariu omes pcedunt · p
aliam uia · qr dicut qd pcedit p modu ex
eplaritatis · q e rao exemplandi · q pz qr
st atone et ne disponis · cognicois · z y ma
gnius · Vltima uero racio ccludit · q p
cedit p mod exeplaritatis sic exemplatum ·
z ppea soluendi e p in terempcione · Ad illud
qd obi · qd omne pncipiu rei pducens · si
ht cognicione pducit p exemplar · dd · ~~eni~~
qd illud sfm est u rao cognicionis pcedat ·
ita qd hat p cognicione saltem · sm rom cae
ad effectu · que ordinaco exigit eencialem
diusitate suu substanciale · exeplatu e · p · qd
exeplatu no e in exeplate · p nitate · s p
similitudine · que i q silitudo cu sit racio
cognoscendi z exemplandi dicit exemplar ·
pcedit g fili p rom exeplari · no sicut
exeplatu p exemplar · s sic ipm exempla
ut rao exeplandi certa · Et situ obici
as qd exemplar e coe toti trinitati / Rndz
ad h altisiod · in qone de mundo architipo
sui dr y deus · qd ydea sui mundi archetip ·
no tm appatu est ~~[illegible]~~ ipi filio · uer e
ppriu · ut dr pot dr · qd p · q ex dixit rom
cog · sic coe e toti trinitati z appatur
filio sic sap · p uo q ult h dic racione
emanadi · sic est ppriu filij · z sic i ptat
p h nom ubu · ut meli patebit in fra ·

Ij pte ista ce litam

Dubitatur · de roe
aug ad orosiu · qd si uo nec necitate · qr
necitas in do no est zc · Vr q · sufficiens
dio · omne eni qd dr facit aut fac nalr ·
z sic necco · aut uolutarie g zc · / Si tu
dicas qd ipe Rndz ad intellectu hetici · z
z heticus intelligit de uolutate antecedite
z necitate in euitabi · obi · q ora no i se e m ·
s q respodet oroni mltiplici simplr affirmando
ut negando · male Rndz · p qd dr pis g zc ·
Ad hoc dd · qd aug Rndz p · i tellectu heretici ·
q uis aut oro i se sit multiplex · qr tam he
tic i vno sn eam accipit · ia multiplicitas il
la no facit ad sol · qr no pcedit p illam ·
s dubico ppoius mltiplicis · qn p illa mul
tiplicitate · no cade decepco · mag e ad oste
tacione · q ad uera Rnone · Ite qr de hoc
qd dr · Deus ubu n di ee di filiu n nop
no · ut eni no bn dicere · qr pat alio e ds
alio e pr · qr deitate e ds · z pritate e pat ·
ut dicit aug · s z fili e ds natu deitatis · g hac
no dicet fili · s z ipa filiacone · Ad hoc dd · qd
ille ablatiuus pot constrni formalr · z sic fla
est · qr formalr · alio e ds · s · n · z alio fili ·
s · pot itm cstrui originalr · z i racone pncipij
z sic u e · z e sn · qd fili ortu ht apre nalr · Ite
qr de h qd dr · Acute sane qdm Rndit zc · qr aug
comdat ista solucone · q no e comdanda · qa
mltiplicare in coueniens no e soluer · Ad hoc dd ·
qd e soluco · ad hoiem z e soluco ad oronem ·
z alia meli z utili est solue ad hoiem qm ad
orom · ut puta · qn Rndens e discolus · z no
uult intelliger uitate · z qn assistetes sut
simplices z no possut cape uitate z subtilita
te · Jo qr heticus uitate respuebat · z aduisa
batur · id circo ad uisanti erat ad uisandi · z ta
li mo quo mag puaret gla · z assistetes f
fatta · Jo comdat ista Rnone aug · qr manifeste
opponete sua qone ligauit · huc mod Rndendi
docuit dns · mt · xxij · ubi dixit baptis Johis de ce
lo zc · Ite qr · cu no sit Rnsu ad orom ·
qm Rndendu sit · ut eni qd dio hetici · sit
p i me · qr uelle z nolle · opponut cotradi
torie · i e que no cadit mediu / z dd · ad hoc
qd hetic querit h de uolutate accedite · si
ue de antecedite · z tunc ueniut pis e uem · nec
sut talia opposita cotrarie · s gce · nolle eni z
uelle · dicut act cotrarios · int quos cadit me
diu · aliqd e est · n cui uo nec ht rom cae
nec repugnacie · z ita pz illud · Ite qr
de solucone magri · ut eni fm dice cu dic ·
scia di z pscia · de bonis z malis · e / dicit · eni
Glo · sup illud · ps · q ingnorabat i terogabat
me · zc · Ars nescit ygcam · s i deo e ars · ergo
ars arcium · ergo zc · / Si dicas qd ne
scit p modu practicu · s speculacionis co
solu illud sit hoc modo qd in eo relucet ·
s i deo · no relucet mala g zc · Ite no
ut magr soluere ad argumentu · multiplica
re eni i coueniens no est solue / z dicendu ·
qd sicud in fra · dicet · ds cognoscit mala p

¶ ut s.

¶ ns uo

se ipm. sicut rectu iudicat de obliquo. & lux te te
tenebra. n oportz q i eo luceat malu. s; suffic
q luceat i eo. mali oppositu. Cont illd qd
obi. de solucone magri. dd. q solucone no
ponit s; i aliut 9t arguedo. q. d. ex illo uitu no
pot in ferri altd. qr qua uis sint idē i eencia
tam diusa sut 9notata. Itē qr h qd d.
i notula. qd sca ecclia anathematizat eos q dicut
dm no genuisse cosilio. ut e 9tdicē dama[sce]no di
cuti qd in eo no e cosiliari qr cosiliu e ig
norantis &c. Resp. qd. q 9silium d. d/ uno mo dr
9sulere accipe cosiliu. & h mo dic sciam &
h pot transferri ad diuina. &c. n. ullo mo accip
cosiliu aliunde. / Vn no qd in 9silio duo sut.
e i cognico rei occulte. & e ibi dubio firma.
qm ... g. Inde e ueissima firma cogn occultoru
& inuariabilitas. io dr recte i ipo e cosiliu.
Vn ... deus mutat senteciā. set no con
siliu.

Hic solet queri a quibusdam utr pater potuit ul
uoluerit &c. In psnti dist. ponit magr du
bium ex coparacone pote gnandi. ad pm. utr s.
... pris ita sit in p fily. & hr h ps duas.
/ In p magr querit & determinat. utr fili posset
gnare. / Secdo utr pot gnandi sit i filio. i.
Itē qr aliquibus. si pat potes sit &c. Itē p.
ps. hr iiij. particulas / i p mouet qom. utr po
sse & uelle gnare filii copetent ad pm pris & fi
lij / Secdo uero oppoit cotra solucone. p auc
toritate aug. i. s; uehemet nos mouet qd
aug &c. / Tercio oppoit cot pdicta auc. ... p r...
ibi. h aut no ut aliquibus / iiij. redit sup auc.
exponēs ipa i. quo g accip qd sup dictu e.
Itē qr aliquibus. Sup &c. / Hec e secda ps h dist
tionis. in qua querit magr. utr pot gnandi sit i
filio. & h ps hr tres particlas / p querit & determinat
hac qone. utr aliq pot sit in pre. q no sit
i filio. Si e pat nati potes e gnare filiu. & fil
no. pz &c. / et ad hac qom rndz magr. q omio
eade e. pot in pre & in fi. s; qa h erat dubiu. io
opponit cotra pdictā solucone. & determinat p
distinctone / Secdo rndz ad pm qom distinguēdo. utr
.s. fili hat pom gnandi i. Ita e cu dice. fili no
hr. &c. Si eni in telligat actiue. fls e intellect
.s. qd fili possit gnare. Si uo itelligat passiue
s. ut habeat pom qua possit gnari. v e. & fudat
ista distinccio secdm aliquos. sup h q. h. gnandi. pot
intelli in significacone passiua. ul actiua / Si i passiua
sic ud e. & tell s. fili hr pom gnandi. i. potecia
qua generetur / Si i actiua. h pot ee dupli. qr pot
ee gerundium uerbi psonalis. & tc hr suppositu
determinatu. & e s. e eni s. fili hr &c. i. fili hr
pom qua ipe fili gnat / ul in psonalis. & tunc no
hr certu suppositu. et e locucio v. est eni s.
fili hr pom gnandi. i. hr pom qua aliquis ge

nerat. tu hunc sensu no ponit magr.

Ad euidencia eoru
q dic magr d pot gnandi. iiij. querunt.
Po querit utr posse gnare i diuinis dicat qd. l. ad aliquid.
Secdo utr pat comicet filio pom gnandi. i. utr i filio
sit pot generandi. / l. no
Tercio utr posse gnare & creare sit unicu posse.
Quarto utr posse gnari & creari sit posse uniuocu.

Circa pm qd posse
gnare dicat qd. ostedr / po p auc magri. i lra.
pat no e potes. n na ei. & pot / natura e ul es
sencia. s; natura & pot dicut qd. no ad aliqd.
g & pot gnandi. Itē rone ostendr sic. gnerar
e sibi i na simile pducē. s; sdm phm. n e
uis infita reb. similia ex sitibus p cans. g uis ge
nerandi. respicit ipam nam. siu eencia et se.
no psona. s; omne tale dic qd. g &c. Itē in
ppetuis no differt ee. & posse. g multo forcius
i eternis g id e ee & posse. & pot & eencia. s; ee
& eencia in diuinis dicut qd. no ad ad. siu pse di
catur siu cu ad iuncto. Vn eencia pris dic qd.
g pari rone pot gnandi. Itē in diuinis e
idē s. rem. posse. scire. & uelle. s; no e i diuinis
scia ppa. ut uolutas ppa. siu ad aliqd. y mo
scia dic qd. & e eternum. simlr & uol. g pot ge
nandi. dic qd siue eencia. Sz cotra magr
dic i lra. & h. i. ca. posse gnare. no e posse
quid. g no dic qd. & dic qo. ut ad ad. g &c.
Itē rone ostedit. sic. pot distinguit p act.
g si actus pot dic qd. & pot. & si dic ad ad. tunc
& pot simlr. s; constat qd gnare i diuinis no dic
qd. s; ad aliqd. g nec posse gnare. Itē qua
uis i caturis differat uirtus et opacio. tn i
deo idē sut sic uult dyo. g in deo idē e posse ge
nerare & gnare. s; gnare in diuinis dic. ad aliqd.
no qd. g sili posse. Itē pr genat & pot
gnare. aut g ideo pot qr gnat. aut ideo gene
rat qr pot. constat qd no io pot genare. qr
gnat. g io genat qr pot gnare. S i g ratio ppi
debz ee ppa. g pot genandi dz ee ppa. & nic
e ppu in diuinis. nisi qd dic aliqd g &c. Itē
omis pot actiua que in est caturo. in est sdm ali
quas 9dicones siu ppetates. ut pz. posse eni
illuminar in est luminoso p luce. posse cale
facē calido. p caliditate. quauis aut pot gna
ndi no sit actiua. tam actiue simul est. g cu
i sit pri. in est p aliqua ppetate. illa aut pprie
tas. aut dic ad. aut ad ad. si ad. g i e omib e p. s. &
ita posse gnare. qd manifeste negat magr. g
dic ad ad. g & pot. que in est sdm illa. g &c.
Resp. dd. qd ce hoc pblema tres fuerut pones.
/ fuer eni qda q dixerut pom gnandi dicere.
qd. pot pot gnandi dici pot nuda ut pot dispo
sita / si dicat pot nuda / sic uoluerut dicere

quod dicit qd. ⁊ in omnib' trib' psonis est ~~quia h~~
~~poa sic dicta consequit~~ quin h poa sic dicta consegt
natam. vn e na sic i qlibz p. simul ⁊ poa ht.
| P aut qd dicit poam dispositam. q2 no ht dispo
sitone. nec conueniencia ut exeat i actu gnacois
n i sola p pris. uoluerut dice qd dic ad aliqd.
s3 ulta isti ponis. no inuenit r. n sana. no in
qua na. qin cui poa e nuda. nata e pariter
ee disposita. ¶ S i g tu e poa gnandi. ut e poa
nuda. similr ⁊ disposita. ⁊ ita quelibz possz ge
nerare | P no uidet sana. ponere eni poa gnan
di. que sic se ht ad ee. ⁊ no ee. no ur sa
ne dicam esse. sui ppe. ¶ Fuerut ⁊ alij q di
xerut qd cu i diuis id sit posse ⁊ ee. ⁊ poa ⁊
eencia. q q ad poa ⁊ eenaa dicut qd. q sile
ee ⁊ posse. ⁊ q ad cu dico eencia pris ⁊ eenn
ciam filij. ⁊ spc. s. sui ee prem. ee filiu. ee
spum. s. no dico aliam eenciam. n aliud ee
s3 alter ⁊ alterius. ita ~~q~~ qn dico poam pris
sui prem posse gnare. ⁊ filiu posse gigni.
no dico aliud ⁊ aliud posse. s3 alterius. ⁊ huic po
nis fuit magr. sic euidet apparet i lra.
vn ubi dicebant qd posse gnare. dicit qd.
s3 respectu ad aliqd qa e eenciale tractu ad
pm. cu eni no sit omnimode abstractionis. pot
ad pm trahi. ⁊ ita po magri satis e pba
bilis ⁊ satis ur posse sustinei. ¶ Fuerut
⁊ tcij modeniores. q dixerut qd poa gnandi
d. ad aliqd i diuis de se. ⁊ no eo e qin poa
dicit hitudine originalis pncipij ad pncipatu.
| ⁊ qin hitudo pot ee psone ad psona. ⁊ tunc
ve e habitudo | ⁊ eencie ad creatura. ⁊ tunc
e mod dicendi sui i telligendi. hic e. qd pri
cipiu q sui ro ne no tm e eenciale appro
patu p ad dicone. ymo i d ppu e | pi in
cione cu poa dicat originale habitudine
no tm eencialez. n sol d ul extitur ad pm. ut
dicat eencia ptr. ymo d ppium. ⁊ ita ad
aliqd de se. et po ista sine pindicio ur
pbabilior ee. ¶ ~~Ista poa gnandi no ur dice~~
~~n fecunditate ad actu gnaconis. ⁊ ita ad aliqd~~
~~q se ⁊ poa ista sine pindicio ur pbabilio~~
~~enet~~ Ita poa gnandi no ur dice q fecu
ditate ad act gnaconis. ⁊ illa e ppu psoe.
vn simil ⁊ poa. n e simile q posse ⁊ ee. nisi
uno pto. ~~vn similr ⁊ poa n e simile q posse~~
~~⁊ ee nisi uno modo~~ h eni ubu e | aliu p se pdi
catur. | aliu e tertiu ad iacens. qn p se dr te
d actu absolutu. q2 dicit actu entis ro cone
eencie. ⁊ tunc oz. qd dicat absolute. ⁊ qd d
qd. qn no e tciu ad iacens ut cu dr. pr e
deus. pr e pr. tunc h ubu e d hitudine pdi
cati ad sbm. ⁊ qm pot dice hitudie ad pdi
catu eenciale. ul psonale. Jo pot dice ee
eenciale. ⁊ mod eendi psonale. posse aut

de sui rone ppa dicat hitudine. s originis. ⁊ h se
e qd specificat q ad uictu. ut dicat condicone
pncipij eencialis. ul psonalis. hanc g poni su
stinedo ¶ Ex argumetis pbantib q dic. qd. ¶ Ad
e. p obi. pz. concedo e magru fuisse hui ponis.
vn dixer. qd eade poa pot fili gigni. q pat pot
gignere. q no eet n poa. dice qd. vn dixit qd
poa gnandi e in filio. s3 no ad generare. s3 ad
generari. h aut poa dic. qd e i solo pre. q2
no tm respicit natum s3 ppetate p. ¶ Ad
illud qd obi. qd generare consegr natam. dd. qd.
in diuis no sequatur natam simplr. s3 natam ut i
pm. q2 no i qualibz p e na fecunda s3 solu
i p pris. ⁊ h e p aliqua ppetate. q e solu il
li p. no sic e i mfe. sic iam patebit. Jo pa
tet q illud no ualet. ¶ Ad illud q obi. qd
i eternis e id ee ⁊ posse. dd. q unum est. s3 tam
argm nichil valz. quia licz eni omnio sit id
i diuis. ee. ⁊ ee prem. no tam. seqr. q si ee
prem. e ppium. q ee sit ppium ¶ Similr n
si ee sit coe. qd ppr h ee prem. Similr dd.
i pposito. ¶ Ad illud qd obi. q scia qd dicit
qd. sui p se dicatur sui cu alio. dd. qd no
e sile q scia. ⁊ poa. scia eni qntu e q se. d qd.
n trahitur. s3 poa d hitudine ad origine. ⁊ Jo
pot dice hitudine ppam. ⁊ psone ad psona.
vn illud sile magri no valz. s hanc poni.
q2 sic una e uoluntas. qua pat ult ee pr.
⁊ no uult ee fil. ⁊ eo. Similr e una poa.
ut ur ¶ Siqs aut uult sustinere ponem ma
gistri. q facile pot ad omnes rones. in oppositu
respondere. Nam nulla racio pbat qd poa q se
dicat ppium. s3 qd poa gnandi dicta active.
sui posse gnare. dicat ex ad iuncto respectu
ad pm. ⁊ ita dicit ad aliqd. s3 h est solu racoe
ad iuncti | vn notandu. q. iiij. sut gna poium
i diuis | qda eni eencialia. sut dicta eencia
lit. ut deitas ⁊ maiestas | qda eencialia p
sonalit dca ut poa gnandi. | qda psonalia
dca psonalit. ut gnans ⁊ genitus | qda pso
nalia dicta eencialit. ut missus. que dicut
respectu ad pm. ⁊ io psonalia. et effectu
i creatura. ⁊ io eencialit sut dicta. ¶ Duab
ronib sequentib facile e rndere. q2 illa non
ht ueritatem. n. qn act complectitur totam
pom. no sic e i poa dei. qa eadem e poa gignendi.
⁊ gigni. in deo. ¶ Ad i qd obi. qd id e posse
gnare ⁊ gnari. dd. qd no valz. quia licz eni
id sit pr ⁊ filius. no tm seqr. qd si pr d
ad aliqd. qd ⁊ filius. sic melius patebit inferius.
Duab ultimis ronib difficile e bn rndere.
tam pot qs dice. qd rones ille no concludunt.
unt. qd poa dicat ad aliqd de se. s3 solu ad
iuncti qd e gnare. ⁊ sic patet ceteris obiecta.

Marginalia (left): q̄ gnois q̄ nec ee; ul d gnc; gnandi
Marginalia (right): s. i nascibi; d qlis absoluta ⁊ io gtu e de se semp

Secundo q' ut' pot' gn'andi sic in filio et
q'd sic ur' · aug' · et Ricardus p'mo sic · dist. ix.
c. iii · dicat · fili' h't i se naturalit' natura' in
generante q' q' i filio e nata gn'are. ¶ It'
aug' · in li · c'tra maximinu' · q' no' potuit filiu' n'
gn'are · s' due negaco'nes equalent uni affi
rmacoi · g' potuit gn'are. ¶ It' Ricardus
ostendit sic · plus ordinat' gn'are ad gn'an
di pote'n q' ad pote'n spirandi · s' p'r gn'ato fi
lio co'icat ei pote'n spirandi · g' multo fort'
pote'n gn'andi. ¶ It' fili' e expressi'a ymago
p'ris q' tu' ymitatur p'rem · q' no' pot cogi
tari similior · s' si fili' cogitatur ut gn'ans
mag' cogitat' ymitari · g' si ymitat' ampli'
q'm possit q's cogitare · g' et i actu gn'andi.
¶ It' p' simile ur' sic · maior co'icaco et di
ffusio e in luce et'na q' in luce c'ata · s' lux
c'ata · dat splendori pote'n p'ducendi aliu' · et
sic p' secundo · et si eet' i fonte uirtutis p'duce
ret i finitos splendores · g' et'o. ¶ It' i ge
neracione carnali · pat' no' d'r p'fcte filiu'
gn'are · n' det ei pote'n gn'andi · g' p' racoe'
ymo multo forci' no' erit fili' p'fect' · n' h't
pote'n ad id ad q' p'r pot · g' ad gn'andu' aut
q' si no' ita i diuinis et ego q'ro rone' q' de p'
feccione gn'acois et'ne no' sic co'municacio
potencie gn'andi · sicut in gn'acione c'ata.
¶ S' c'tra · aug' · c' maximi' d'r · q'd no' oportuit
filiu' gn'are · s' si no' fuit oportunu' · nec
co'ueniens · s' o'me i co'ueniens in deo e i pole · g'
i pole fuit filiu' gn'are · g' fili' no' pot ge
nerare · g' no' h't pote'n gn'andi · q' i'potē
cia e potens ille q' h't ea'm · g' et'o. ¶ It'
aug' · i regul' · q' pot q'd sibi no' co'uenit · qua'
to mag' illud pot tanto mag' aduersitas
et p'uersitas possunt in eu' · g' cu' filio no'
co'ueniat gn'are · si poss' pot illa eet i eo
miseria · s' nulla h't miseria · g' n' pote'n
gn'andi. ¶ It' rone' p'batur h' q' sic · ee
illud i quo aliq' duo n'ec'o distinguuntur · si
n'ec'o co'uenit uni · i pole e uni q' c'ire aly
sic p'z · si petrus et Johes n'ec'o differunt in
albedine · et albedo co'uenit petro · i pole e q'
Joh'i co'ueniat · s' p'r et fili' sunt p'sonalit'
distincti · ita q' n'ce' e ee distinctos · et no' e
dare in quo distinguant' · n' i hoc q'd ille e
gn'ans · iste genitus · g' cu' gn'are co'ueniat
p'ri · i pole e q'd co'ueniat filio · g' fili' no'
pot gn'are · g' no' h't pote'n gn'andi. ¶ It'
generacio filii ap'atur sicut est expresse
in gn'acioni uerbi a'nte · s' ub'u genitu'
no' h't pote'n gn'andi aliud ub'u · ymo o'
c' o'ne ub'u i mente sit a'nte · g' si recte
simile e ub'u i ncatu' · no' h't pote'n gn'andi
si gn'andi pot est in solo p're. ¶ It' fiat
arg' · aug' · c'ducens ad in pole · si fili' h't posse
sui pote'n gn'andi · ponat' q' gn'et · sim' de
secundo sil'r · et si no' e stare i p' · o' pone' i finito
filios · q' qua racoe no' statur i primo ·
g' n' i aliquo · g' sic dare fuit · q' h' repugnat die
co'plexioni · s' qua racoe stat in aliquo · stat
i primo · g' p'mi' no' h't pote'n gn'andi · ¶ It'
fiat arg' · Ric · si generaret fili' aliu' filiu' ·
q' cu' fili' genit' mag' attineat p'ri q' auo ·
p' h' no' eet ibi su'ma regul' co'nexio · g' nec
su'ma et equal' distincco · g' nec p'fca bitudo ·
que o'mia ta'q' su'me i po'lia · respuit pia fides.
¶ Ad h'c · opinio aliquorum e · q'd in filio ~~fuit~~ e
pot gn'andi · s' no' gn'at · hoc aut' est · no' q' no'
pot · s' q' no' co'uenit et ponunt simile i c'atu
ra p'duccione sui c'atoris · d's pot i fini
tas c'aturas p'ducere · s' q'd no' p'ducat h'
no' e q' i pot · s' q' no' co'uenit ei · sic et
i p'posito | S' c'tra ponat' tunc · q'd illa po'a
que e in filio ad gn'andu' ducatur i actu ·
constat q'd filius genitus di'ni et'nu' · g'
aliq'd potuit i c'pe h'ere ee · et ee et'nu' · h' aut'
e in pole · et no' intelligo ~~p'ea~~ dd · q'd pat' no' co'i
cat filio posse gn'are p' duo / un' e q' no' pot
~~aliqd~~ / aliud · q' no' d' ratio aut' ~~…~~ q' no'
pot · h' e q' fecunditas ad gn'andu' e in p're · q'
p'ncipiu' · et io' principiu' q'a p'mu' · ¶ Inpole
aut' est · q' p'mu' aly co'icet p'mitate · ~~…~~
hic e oppo'io · i adiecto · q'd p' p'ducta sit p'a
q' g' fecunditas ad gn'andu' ex p'rimitate p'ri
i erit · io' no' pot ea co'icare filio · et hac g' e
de p'pam ee rone' · h' · sic in s'o' p'ncip' · d' · xx
vii · ubi agetur · q' pat' gn'at · Simil'r no'
d' co'icare · q'm i emanacone diuinaru' p'
sonar' attendi / originalis distinccio / et plenissima
co'icaco / originalis · distinccio · q' n'ce' e ea q' co'i
cant' in n'a distingui · ut p' m'm · ut p' origine ·
p' m'm distingui · p's e i pole · q' ubi e talis mod'
distinguendi e co'po'o et uariaco et for' multiplicaco ·
q' o'ia d'o repugnat q' e simplex et uariabilis ·
et uere unu' · et io' n'ce' e distingui p' origine
sui h'itudine · g' p' gn'are et gn'ari · g' si fili'
pot gn'are p' e n'a distingui / Si tu dicas
q'd ad huc e distinccio · q' un' tm' pat' ~~…~~
alius tm' fili' · et alius pat' et fili' · tunc ego
oppono tibi · q'd secd's fili' possit gn'are ea'
racone · qua p'mus · et tunc duo erunt · quor'
uterque eet pat' et fili' · Simil'r p' plenissima
co'icaconem no' d' co'icare · q' multiplicaco
suppositorum · secundum s'ilem modu' egrediendi
no' est n' · aut p' defectu' durabilitatis sicut
dictu' est i gn'abilib' et corruptib' · ut p' succe
ssiuam gn'acoem p'petuetur esse · aut

Tho' q' c'd' po' gn'andi · h' gn'andi' gn'andi
p' descende' a u'bo q'ali · et sic resolu' p'o' ge'di · i · p'o' q' sit gn'o et s'
q' h'z p'sonis ·
u'l p' descende' a u'bo passiuo · et s' resolu' p'o' ge'di · i · q' potu' gn'ari
et sic q' filio ·
u'l p' descende' a u'bo actiuo · et s' resolu' p'o' ge'di · q' i · potu' gn'are
et sic q' p'ri ·

p defectu p fecte actionis. ut fiat p plures qd
no pot p unu. sic fcte sut plures stelle. q2
no sufficeret una. ad hoc qd faciut oms.
sic e plures angli 7 plures aie. ad iplendu
illam ciuitatem. et manifestandam di boi
tatem. qua n una aia. nec unus angls po
tat sufficienter manifestare. cu g i filio di
sit plenissima coicacio. q2 totam i finita
tem suam dat sibi pr. no fuit conueniens.
q coicaret filio illa potem. 7 io fuit i pole. q2
i conueniens qdlz. i diuis e i possibile. Ad
illud q obz in contrariu. p aug. hec. q fili
ht i se natam gignentem. dd. q uerbum illd
e i pprii. 7 ex uerbis i propiis no e argum.
sz mag cor i ppriems e exponenda. 7 magr
sup expositt. e e. ss. ht i se natam gigne
tem. i. natam pris gignentis. Ad illd qd
obi. qd no potuit. dd. q magr bii exponit
i. no fuit exhs i potens. Vn p arte distiguenda e
qn dr. fili no potuit generare. q2 no. pot
teneri priuatiue. 7 tuc e sens. no potuit
i. i potens fuit. 7 tuc negatur pota. 7 reli
qtur. aptitudo. sic e trucato dr. qd no pot
gradi. qui apt nat e ad gradiedu. 7 no pot gdi.
h mo no pot dici d filio. q2 no ht ad h ap
titudine. 7 i h sensu. loq aug. alio mo no
posse tenetr negatiue. 7 i h sensu cocedendu e. qd fi
li no potuit gnare. Ad q obi. q pat
coicat filio poteciam spiratiua. pz. Ero.
qd cu fili gnetur no pot hre pmitate. r
generaconis. sz cu no spiretur et i spirabit.
7 io potuit hre pmitatem 7 fecuditate r il
lius. 7 sic pz qr no valz racio. Ad illd qd
obi. q fili est expssissima ymago 7c. dd. qd
io fili dr expssissima ymago. q2 repsentat
i omib i qb ymago nata est repsentare.
sz ymago sic nata e repsentare. ut tn ipa no
sit ymaginatu. aliogn no essz ymago. Si
aut filius repsentaret in actu gnandi. iam
essz i actu gnandi pr. et io n i telligibile n
pole. e filiu gnare. siu i gnacone prem
ymitari. Ad illd qd obi. de luce 7 splen
dore. dd. qd no e simile. q2 lux no pfecte
se multiplicat. i pmo splendore. io in plurib
facit qd no pot i uno. Simile 7 i filio carna
li intelligendu. Vn pr unus gnat plures filios
h tam racio no e pncipat. sz illa q dca e sup
q2 i hys i ferioib no e fecudit p rom pri
mitatis. sz p rom p feccionis. Inde aut q2 e
pmu 7 pfectissimu. no tn e p natura pfeccionis.
q2 tuc e in omib pdonis eet. 7 stat ee non
posse. sz p racione primitatis. Iste rones
ulte no pcedut p sile. ymo mag p dissimile.
q2 lux 7 pr pducut diuisl ase.

Tercio qr utr
posse gnare 7 care. sit unicu posse. 7 qd no
sit unicu. ur. aug. alio e pr. alio e dr. g
alio e cans. alio gnans. set pota gnandi est
gnans. pota candi e cans. g 7c. Ite pote
distiguntur p actus. 7 actus p obiecta. g. si
[illegible] ad dm. 7 cacio ad [illegible]
h sut omio diuisa. g 7c. Ite [illegible]
p subiecta. qm i plib potetib [illegible]
sz pot candi e in filio. sui posse [illegible] in eo.
aut no e gnare posse. g no sut unu posse.
Ite queqz sic se hnt. qd unu pot in tel
ligi. alio no i tellecto. 7 eo. illa no sut unu.
sz posse gnare pot intelli circuscripta pota candi
7 eo. Co unius potentis omio simplicis. unicu
tm e posse. sz pr e potes omo simplex. g
unicu tm ht posse. sz ht posse gnare 7 posse
care. g illa duo sut unicu posse. Ite si posse
care 7 posse gnare e a 7 a posse. cu posse gnare respiciat
fliu. posse care natum. g. ma 7 p. sut duo. g
nec ua de p. nec eo. dr. qd e omino fliu. Ite
sicut distinco int posse gnare 7 posse care.
g e ibi ordo. quero g qd sit pncipalius. sm
rom intelligendi. 7 q pota gnandi ur. q2 e r
eternu. 7 eternu ante tempale. Sz 7 cotra itelle
ctus cois e ante i tellectu ppi. sz pota candi
d coe tb pota gnandi ppium pris. g 7c. Re
dd. qd posse gnare 7 posse care. e posse sm
icu. tn dupplr dcm. unu. e ee e i re. ee
prem. 7 ee dm. differens aut fm rom i tel
ligendi. q2 h e absolutu. cu dico ee dm. illud
relatu. cu dico ee prem Simile 7 i posse i
telligendu. Vn sic eencia 7 psona unu sut i
re. tn dra racionis. 7 in telligedo 7 in dicendo.
Simile. dd. d pota gnandi 7 candi. 7 sic e ibi
dra. no re. sz p. ronem. ita e ibi ordo. sedm ro
nem i telligendi. Vn p. diuisas copacones hnt
aliu 7 aliu ordine. copando e posse care. 7 posse
gnare ad illud cui sut. cu posse care sit nale.
posse gnare sit p. et i tellectus cois ante itel
lectu ppi. sic absqz calupnia pot e p. rom
intelligendi. pota candi. copando aut ad illd
ad qd tminatur cu pota candi. respiciat te
porale. pota uo gnandi eternu. pot e p. rom
i telligedi pota gnandi. q pota candi. 7 sic
patent ob iecta d ordine. concedente g
sut rones ostedentes qd no differut posse
gnare 7 posse care. dffra. p. re. sui fm
eenciam. Ad illd g qd obz qd alio e
e dr. alio e pat. dd. qd aug lo. d alio 7 d
alio. alietate ronis. 7 no rei. 7 in telligat
alietas ronis p illu modu. quo sup dcm
e. sup. q. v. ubi qr utr eencia gnet.
Ad illd g qd obi. qd pote distinguntur p

posse care cosepta
pota generandi g 7c.

dui fit p limitacione durationis sic istis corporibus i ferioribus corruptibilibus.
Nota q2 tb d causis fit multipli ... dut p limitacione uirtutis. sic i corporibus superioribus. ut i stell.
dut p limitacione sube. sic i angel. ista go e multiplica remo ado.

actus τ c. dd. qd v̄m est ħ de illis actib' qui hnt
cōpletōne ab obiectis. ſʒ nō ſut ſic actus diui.
vn̄ qua uis cāturā τ filius omino differunt. at
tm̄ cācio τ gnācio nō ſunt ſic ccencia τ p̄.
dr̄ enī ī agendo nō cōpletur ab obiecto. qr
ſe ipō agit. ¶ Ctͣ illud qd obi. qd pōe plu
rificant p ſubiecta. dd. qd illud uerū est.
d' ſb̄o ppō. ſʒ filius nō in quātū filius ē ſbm
pōe creandi. ſʒ ī quātū d̄s. τ cōtat qd natā
diua nō facit num cū pr̄e. ita nec pōa reſ
piciens natuū cū pōa pr̄is. ¶ Ctͣ illud
qd ulto obi. qd unū pōt ītelligi ſine alio. τ
eō. dd. qd aut loqris quātū ad ſignatū. aut
qn̄tū ad ~~cōſignatū~~ cōnotatū. ſi qn̄tū ad cōno
tatū. vn̄ dicis qd cātura pōt ītelli nō ī
tellecta pr̄e filij. τ eō. ſi ~~in~~ qn̄tū ad p̄nci
pale ſignatū ſolū. ī pole ē enī ītelli pōa
gnandi. ſiu pōa cāndi. ſic ī pole ē intelli
gēe p̄ ſin ccencia.

Ultimo qr̄ utr̄ poſſe
[g]nāri τ poſſe cāri. ſit poſſe uniuoc. τ q̄d
nō uīr. qa quā uis nō ſit gnāre. τ cāre qn̄
tum ad p̄ncipale ſigtū. aliud tn̄ ē gnāri
τ cāri. ſic creator τ creatum. ḡ cū nō hab
ant cē uniuoc. cātura τ cātor. ḡ τc.
¶ Itē cācio dic egreſſū τ mutacōne. gnācio
nō omēm excludit mutacōne. ḡ cū poſſe
creari ī ptēr poteciam τ tranſitiui. poſſe
gnāri nō. cū pōe differunt ī ſua gnalitate
ī pōa tranſmutandi. τ ī hac nō cōueniūt. ḡ ī
nulla. ¶ Itē omē diſtribuit t'minū pōt'
q̄ uniuocant. ul' anologat ī illo. ſʒ cū dico
oīps nō ſit diſtribucō p illo qd pōt gnāre.
qr tūc filius nō eēt oīps. ḡ manifeſtū est
qd utrūqʒ poſſe. nec ē uniuocū. nec analogū.
aliogn oīpōa nō cōueniret filio. ſʒ cōtrariū
est. cōuenit ad ſpirabile τ ūribile. ḡ cū equalis
ambobus ul' maioris ē pōe. q̄ rōſ. τ nō ſit maior
diſtā. inter gnātū τ cātum. q̄ int' ſpirabile.
τ ūribile. pari racōne pole ſiu poſſe ē cōe ad
utrūqʒ. ¶ Itē ī eternis nō pōt eē pluriplicitas
n̄ diuerſitas. ḡ cū poſſe cāri. τ poſſe gnāri ab
eterno. an cōdicōne cāture fuerint. ḡ nō hnt
multiplicacōne ī ipā pōa. ¶ Itē cū dico cāta
pōt cāri. nichil dico cātū. qr illud nē dr̄ de
eo qd omnino nichil ē. ſic d' aīa antixpi. ḡ
ſolū dico pōm agentis. ſʒ pōa dī ē unica nō hnt
aliqm multiplicitate. ḡ et poſſe uniuocū est.
ad poſſe cāri. τ poſſe gnāri. ¶ Ego. dd. q cū di
co poſſe cāri τ poſſe gnāri. dico p̄ncipale ſi
gnātū. τ dico cōnotatū / qn̄tū ad p̄ncipale
ſignātū. dico qd poſſe cāri. nō dic re. qd po
ſſe cāre. differens ſolū mō ~~fig~~ dicendi.
qr q dr̄ p modū accōnis p poſſe cāre. dicit

poſſe cāri p modū paſſionis / quātū uō ad cō
notatū. dicit effectum ī cātura. qn̄ ḡ cōparatur
poſſe cāri. τ poſſe gnāri. ſi cōparentur racōne
p̄ncipalis ſignati. dico q nō tm̄ ē uniuocū. ymo.
ē unicū ut uiſum eſt / aliter tam τ aliter ītelle
ctū. τ enunciat. ſic poſſe gnāre τ poſſe cāre.
/ ſi aut cōparent rōne cōnotati. ſic cōcedo qd
ē analogum ſic ħ nom̄ reſ. ad ſpirabilia. q τ ūribilia
uis ē cātor τ cātum. nō hēant cōe uniuo
cū. hnt tam analogū. / Notād tam qd duplex ē
analogia / qdā p reductione ad unitate nate.
ſcdm p̄us τ poſterius. τ ħ pōt eē cōparando cātu
ram. ad cāturam. τ in hac. ſignū diſtribuit
p omīb' cōtentis. niſi ſit diſtribucō reſtric
ta ex addicōne. ul' ex uſu. ſiu mō loqndi.
ſic dr̄ diſtribucō accōta. ut ſi dicatur cē
lū tegit oīa / alia ē analogia p reducōne.
ad unitate ſimilitudinis ppor. nō nē. τ qd ſic
analogat. nō ē int' alia ſʒ ſup alia. vn̄ diſtri
bucō p̄pe p illo nō diſtribuit n̄ ſit extenſa vn̄
dr̄ nō ē eiſ. int' omia ſʒ ſup omia. τ hinc ē qd
omipts nō diſtribuit p pōa gnandi. p̄pe accepta
diſtributiue. n̄ fiat qdam extenſio. τ ex illa p
ſuis fiat qdā appropiacō. cē ſuppoſitū ſiu
p̄pe omipts cōuenit trib' qr nō diſtribuit
p potecia gnandi. apropriate aut. q. qd ſt
ampliacō. ex pte ſigni. ſolū est pr̄is / ex hijs pa
tent omia obiecta. procedūt enī p diuerſas
uias ut patet intuenti.

[I]ſʒ pte hac incidunt.
[I] dubitaciones eē lram. τ p̄ma est q ſolucō
p̄ne ultā magri. qua dicat. qd nō ſeqtur. pr̄
pōt gnāre qd nō filius. ḡ pōt aliqd qd nō fi
lius. τ ſtdet qd poſſʒ gnāre. nō ē poſſe ali
qd ſbm dīne pōe / ſʒ ħ nō ur̄ ſoluere. ſʒ ag
grauare argumētū. tūc enī cū poſſe gnāre.
ſit poſſe maximū. ur̄. q maior ī cōueniēns ſeqr
τ mag derogeret potēcie filij. ſi ī ħ reſicar
qm̄ ſi ī ſubiectis dīne pō. ¶ Ego dd. qd ma
giſt' benē ſoluit. pōa ē pr̄is. hr̄ cōparari ad
inferiꝰ. τ ad equale. ſʒ ad ſupiꝰ nō. cū cōpare
at ſupiori. cū cōparatur ad inferiꝰ. tūc est
pōa ccencialis τ ccencialit' retenta. qr cāno
tat pr̄s ī cātura. τ ī ħ talis pōe ī cōueniens eēt
qd aliqd poſſet pat'. qd nō poſſʒ filius. qr
tūc differet p ccencia. cū aut cōparatur ad
equale ut ad pſonam. tūc reſtringitur ad pſm
τ tūc nullū ī cōueniens ē ſi aliqua pprietas
pſonalis ē in pr̄e q nō ē in filio. io nō ſe
qd aliq pōa ſit ī pr̄e q nō ſit in filio.
Ite dubitatur d' ħ qd dr̄. qd gnācio filij nō
ē d' omīb'. vr̄ enī. ḡ ſcō uīc. dic cō
trariū. q dic qd qr oīps est. excuſari nō

hoc accipe[?] potencia

ut causis ad causatum

posse ducit[ur] una persona

n accipet oi potencia

pot. qn filiu genuerit. g gnacio filij cotinet
sub oipa. g fili inter omnia cotinetur z est.
Rsio. dd. qd sic dit magr. gnacio filij no
cotinet sub omnipa p applacone. z qd dic. Ric.
no itelligit tanq fili sit inter omnia. sz tanq an
omnia. vn arguit aposteriori. Si e emanacio
ne p rone itelligedi pced emanacone. p. rom
uol. nq d eet potes pducer creatura. p uolu
tate n. z pdiuisz filiu p nam. Ite ur ma
le dice cum dic. qd ee patre no est ee ad. qr
cu int aliqd z nichil no cadat mediu. si no e
ee aliqd. g e ee nichil. Rsio. ee aliqd dr.
dupli. ut con ad eencia z pm. z sic no cadit me
diu. z in h s. ee prem. e ee aliqd/ alio mo
sp ut contrahit. ad eenciam z sic cadit it ee
aliqd. z ee nichil mediu. s. ee aliquem. psona
.n. pdicatur. ut qs no ut qd. Ite querit
d ista illacone magri. sps. sct potuit ee fi
li. g potuit mutari z ponit ibi. Si eni na
sci potuit. potuit ee fil. zc. Vr ista illaco
no uale. qr icraturis ubi mag differt rela
cio asupposito. pot dici qd similis pot ee alti
dissimilis. sine sui mutacone. g cu filiacio
z spiracio. sint relacones. p racone. filius
potuit ee sps. s. z eo sin mutacone. Ite
ome mutale e aliqd. pt illd secdm q mutat.
ut si no albu. fiat albu. e aliud q albedo. g
si itelligat sps. s. mutari. Si gnetur. tuc
a eet in eo gnacio. a. ille q gnatur. sz hoc
flm. g zc. Rso secus e in relonib creatur
z di. qm relacones in creaturis no dant re
lati uis existere. vn sin illis pot res ee. z cu
illis. Indiuis aut dant ps existe. z io si inp
sonis in telligatur qd ppetas insit. ypostasis
intelligit ee. z simile si intellr no i ee. itelli
git ypostasis. no ee. cu g sps. s. no possit
simil spirari. z gnari. qr quauis una psona
no pot n uno mo pduci. Rc. de neccitate Si
pot sps. s. ee filio. ut potuit pat no ee sps.
siue no spirari. z si potuit no spirari. potuit
no ee. z itm. si potuit gnari potuit ee. z ita
potuit fieri de ente no ens. ~~[illegible]~~ z de no ente
ens. ac p h mutari. z pz ultim. qr no dr muta
ri. p diuisificacone ppetatum. ce id suppositu.
sic est i mutacone natali. sz p corupcone et
i ceptone eius. n e illd simile. pat pot ge
nerare. z spirare sin sui mutacone. g sps
scus gnari z spirari. qr no e queniens unu
pncipiu plib mois pduce. sz unu pncipiat
plib mois produci. e in po le. z i op le. z io patz
illud. Ite ur flm dice cu dicit. pat no e
potns n natura. el eni poa. n e l'eeri. qr. p. h ge
nerare. qd nullo mo est eencie. nullo mo
eet poe. ~~[illegible] gnare qd nullo mo e ee~~
~~[illegible] nullo mo eius poe.~~ Rso. dd. quius poa ab

ossit duob mo
s produce tn
una psona

solute considerata sit id. qd eencia. tn poa. qr
no e nom add abstractu sic eencia trahitur
ad pm. vn poa gnandi no dicit nam diuinam si
mplicit. sz natum ut i talli p. s. in nascibili.
Io no e simile d h noie eencia. z d h noie poa.
Ite ur male dice l. alia significet poam
qua pat pot gignere zc. qr pe diuisio suffi
ciens e p actiua z passiua. sz posse gignere dic
poam actiua. posse gigni poam passiua. g
no pot alia poa signari. Si tu dicas q gna
re no e agere ppe. simile nec gnari pati.
obs qd pe distigunt p actus. sz aliud e gignere
aliud e gigni. g alia e poa hui z illi. Rso.
ista distico qua ponit magr d poa gignendi
actiue z passiue fundat sup h q poa pot conside
rari. p id q e. z sic dicit natum. z sic vna
tm e in gnante z genito. sz alio z alio modo
sic ead poa pot itm cosiderari. p id ad qd est.
z sic dicit mod existedi natum i psona. i co
pacone ad aliu q est pncipiu ul pncipatu. z sic
cu diuisi modi sint diuise dicuntur ppetates pos
se gnare. et posse gnari. z distinguunt. p. actus
psonales sz p mo no. Ite qr d h qd dicit
q fili ht potem qua pot ee fili. sine qua pot
gigni. ur e dubiu ut flm. qr gigni omnino
e a gignere. z gignere e apoa pris. g. z gigni.
Rso. sic poa gignendi i pre no dicit nisi
tm in p pris ut nata exe pduce alia. ita poa
gignendi in fio d tm. i psona filij. ut natam
pduci ab alia. sic e ypostasi pris quenit ge
nerare. sic ypostasi. filij. couenit gnari. n
ualet qd obi in contrariu. Nam ome qd ht
filius siue eenciale siue psole. ht apre. Io
qua uis ipm gigni sit apod. pris. no exclu
ditur qui potencia gignedi passiue sit i fi
lio. sz illa poa no pncipiu generacionis. set
pconietas p. siue ypostasis cum sua proprie
tate ad gnari. vn qd dr posse gigni poa
pot intelligi originalr. z sic e in solo patre.
ul formalr. z sic ponit ee in filio. alio at
mo no.

Nunc d veritate
Nsim d ppetate z i comunicle. zc. Finitis
supi duab ptib ista ptis pncipalis q e de
trinitate. p. q in telligit. In qb ad phandu
trinitate ad duxit rones z remouit dubita
ciones/ In hac tcia pte d tminat magr ipi
trinitatis z unitatis ppetates z codicones.
et qm qda sut ppetates respicientes eencia.
ut unitas. qda ps. ut gnacio. qda utsq; ut equa
litas. Io h pars tres ht ptes/ In pa pte agit ma
gr d pprietatib eencialib/ In secda de p
petatib psonalib. I. d. ix. Ibi ut ad distico
ne psonar zc/ In tcia d pprietatib z con
dicoib. quoda mo psonalib. sic e equalitas

.d. viij.

quodam modo eencialib; z

personarum in eternitate magnitudine et virtute. i. d. xix.

Hic postquam de eternitate tamen patris etc. / Prima pars que continet presentem distinctionem, tres habet partes, secundum tres proprietates quas assignat / et prima est de veritate / Secunda de incommutabilitate et habet principium tercio capitulo. deus etenim solus essencia proprie incommutabilis dicitur. / Tercio de simplicitate, que ponitur iiij. capitulo. Eadem quoque sola proprie ac vere simplex est. etc.

Item prima pars habet duas partes quia primo attribuit deo proprietatem veritatis. Secundo removet dubium. hunc autem ortum ex predictis. secundo capitulo. hic diligenter ad intendendum est. Similiter secunda pars habet duas / in prima assignat proprietatem. et probat auctoritate augustini. / In secunda confirmat per apostolum ibi. Loquens apostolus etc. / Tercia pars de simplicitate in fine subdicetur.

In parte ista ad evidenciam duarum proprietatum quas magister hic assignat. scilicet veritatis et incommutabilitatis duo principaliter queruntur.

· Primo quaeritur de ipsa veritate.
· Secundo de incommutabilitate.
· De veritate item queruntur duo.
· primo utrum veritas sit proprietas divini esse.
· Secundo utrum eius proprietas sit in summo, scilicet adeo quod non possit cogitari non esse.

Quod veritas sit proprietas divini esse. ostenditur auctoritatibus et racionibus / primo modo sic. Ieronimus ad marcellam et habetur in littera. Solus verus deus est cuius essencie comparatum non est verum esse. sed quod alicui soli convenit est proprium illi. ergo veritas est proprium divini esse. Item augustinus de vera religione. falsitas est ex hiis rebus que imitantur illud unum. quod est unum. gerendo enim in quantum illud implere non possunt. Si ergo nulla creatura potest illud summum unum implere. veritas non est in aliqua creatura. sed in omnibus falsitas. Item augustinus in soliloquiis et de vera religione dicit. quod lux in creata est racio cognoscendi se. et omnia cognoscibilia. ergo summa veritas est racio cognoscendi. sed sola lux increata est veritas. ergo veritas est proprietas dei soli. Item anselmus in li. de veritate dicit. quod omnia sunt vera prima veritate. aut ergo intelligit effective aut formaliter. non effective quia similiter omnia possent dici vera prima bonitate. ergo intelligit formaliter. ergo non est alia veritas quam veritas increata. ergo si illa est in deo. et dicitur veritas. est soli dei proprietas. Item racionibus probatur sic. Veritas et vanitas opponuntur. sed omnis creatura habet vanitatem. et per mixtionem cum non esse, cum sit ex nichilo. et solus deus hac caret omnino. ergo in solo deo est veritas. Item veritas opponitur umbre. quod est similitudo. non habet veritatem. sed creature sunt umbre illius summi esse. ergo non habent veritatem in esse. Item veritas est qua aliquid est verum.

sed veritas est vera cum sit cognita, sed constat quod non alio quam se. quia tunc esset abire in infinitum. sed quod est verum se ipso est deus per essenciam. ergo omnis veritas est deus. per essenciam. sed sola veritas increata est vera per essenciam. ergo veritas est proprietas solius dei. Contra sinceritas est dei proprietas. ~~non complexa~~ aut ergo veritas complexa aut incomplexa / non complexa. quia talis est cum composicione. In deo autem non composito aliqua / non incomplexa. quia hec convertitur cum ente. ergo cum entitas non sit dei proprietas pro racione. nec veritas erit. Item verum equaliter commune est ut bonum. et quodam modo magis. sed bonitas non est dei proprietas. ergo pari racione nec veritas. Item veritas est secundum discernendi creatorem a creatura. et creaturam a creatura. sed quod est racio discernendi creatorem a creatura et distinguendi. est divisum et divisis. ergo alia veritas est in deo quam in creatura. et in una creatura quam in alia. ergo non proprium solius dei. Item augustinus in soliloquiis. verum est id quod est. ergo veritas est ipsa entitas. ergo non est proprium essencie. quia si sic. qua racione dicitur veritas proprietas essencie. possit dici et entitas. cum omnino idem sint. Responsio. dicendum. quod veritas habet triplicem comparacionem / habet enim comparari ad suum quod informat / ad principium quod representat / et ad intellectum quem excitat / In comparacione ad suum verum. dicitur veritas actus et potencia indivisio. / In comparacione ad principium. veritas dicitur summe veritatis et prime representacio. sive imitacio / In comparacione ad intellectum. dicitur veritas racio discernendi / et in omnibus istis comparacionibus. dupliciter potest accipi veritas / Uno modo prout distinguitur contra falsitatem / alio modo prout distinguitur contra permixtionem. secundum quod verum. dicitur purum et impermixtum. prout veritas dicitur contra falsitatem que est privacio ~~[illegible]~~ indivisionis et imitacionis et expressionis. sic cum in creatura sit aliquo modo invenire. et indivisionem. et imitacionem. et expressionem. sic est veritas non tamen in creatore. sed et in creatura. et sic non assignatur dei proprietas / Alio modo prout veritas dividitur. contra permixtionem. sive in puritatem sic est in solo deo. Nam / in solo deo est indivisio pura non permixta alicui divisioni / in solo deo est imitacio et similitudo pura non permixta alicui dissimilitudini / et in solo deo est expressio lucis non permixta obscuritate. / In creatura autem est indivisio. cum actus. et potencie diversitate / et imitacio cum dissimilitudine / est ulterius in ea expressio cum obscuritate. et isto secundo modo veritas est divini esse proprietas. et sic accipit magister. et augustinus. et ieronimus. Vocant enim verum esse. quod nichil habet de vanitate. nichil de non entitate. et ideo in deo non cadit preteritio. et futuricio que aliquo modo non encia sunt. et sic procedunt due prime auctoritates. et raciones. Ad illud vero quod obicitur. quod non sit alia veritas quam eterna. quia ipsa sola facit intelligere. dicendum. quod sicut ~~[illegible]~~ color est obiectum visus et motivum visus. tamen non sine actu lucis

ideo expressius dicitur. quia sic cognoscimus deum in luce de eo. et de eo id est de deo non cognoscimus nisi esse.

ad essendi puritatem. et sic est proprium dei. et habet tres
ideo expressione nominis. quia hic non esse complexum quod de deo est. ex parte nominalis. quia ideo est summa puritas simplicitas. et puritatis actualitas.

Ideo quod esse accipitur dupliciter

ad essendi veritatem. et dicitur actus essendi
aliquis quod dicitur ens in ab alio. sic esse potest.
aliquis quod dicitur ens in alio. sic esse non est. isti duobus modis est deo esse.

cis. et differt ab ipsa luce. sic ad. quia unitas causata quamvis non possit moveri sine unitate increata. non est suo modo motiva. et alia unitas ab illa. Ad illud quod obicitur de Augustino quod omnia sunt una per unitatem. dicendum quod veritas et similiter in proposito dicit comparationem ad causam exemplarem. sicut bonum ad causam finalem. sic est dicendum bonum in ratione ordinis. sic unum ratione expressionis. et ratio exprimendi est ipsius exemplaris. sic igitur est de bonis creatis dicitur quod sunt bona bonitate increata. bonitas praedicatur sive in ablativo non formaliter quia divina bonitas nullius causati est forma. Similiter cum dicitur quod omnia sunt unitate increata vera. ablativus dicit causam formalem exemplarem. omnia enim una sunt. et nata se exprimere per expressionem illius summi unius. quod si cessaret influere causata desinerent esse vera. Ideo nulla veritas causata est vera per essentiam. sed per participationem. et per hoc patet ultimum. Ad illud vero quod obicitur in contrarium quod non est proprietas. patet. Ratio quam obicit de veritate. Similiter quod habet oppositionem ad defectum falsitatis non ad privationem possibilitatis. praedicatio enim modo convenit non tantum creatori sed et creaturae. Ad illud quod obicitur quod unitas est id quod divina essentia. dicendum quod de ratione proprietatis in creatura sunt ista tria. Primum est quod convenit soli. Secundum est quod est ratio innotescendi. tertium est quod differt ab eo cuius est proprietas. duo prima sunt perfectionis. ultimum vero imperfectionis. quia excludit simplicitatem. et ideo unitas dicitur divine essentie proprietas non quia differat. vel sit in hiis divine essentie ~~proprietas~~ sicut accidens subiecto. sed quia soli convenit et est ratio cognoscendi eam. et hoc est eam. quia eius essentia non est proprietas veritatis. quia non est ratio innotescendi eam. sicut est.

Si autem queras cum idem significet essentia et unitas. quare unum est ratio cognoscendi alterum. et non econtra. Ad hoc dixerunt aliqui quod quamvis idem significent essentia et unitas. tamen secundum [?]. scilicet unitas est magis ratio cognoscendi ratione connotationis. sed hoc non potest stare. quia unitas nichil connotat. dicendum igitur quod hoc est ratione modi significandi et intelligendi. Et nota quod dupliciter est loqui de hiis nominibus. Uno modo ratione eius quod notant sive significant. Alio modo ratione eius in quo significant. ponunt quod ~~[?]~~ enunciant. Unde differt dicere sensum vel sensum hominis. quia primo dicitur esse ad sensum hominis et bruti. Secundo proprium. Si igitur accipiantur hec nomina primo sic. alia est ratio essentie. alia unitatis. quia essentia dicit quod. unitas conditionem entis. cum vero essentia et veritate [?] ad deum. quamvis idem sint. tamen ratione generalium significatorum. Unum accipitur ut proprietas alterius. et non est ibi synonymia. nec sunt nomina synonima. sed manent ratio sibi et proprietatis per modos significandi. et manent secundum modos intelligendi quia per essentiam in creatura et per unitatem creature intelligimus unitatem increatam. unde sicut unitas causata est proprietas et ratio cognoscendi essentiam causatam. sic unitas increata secundum ra-

sensum hominis

ne significandi et intelligendi. est ratio cognoscendi et intelligendi essentiam increatam.

Secundo queritur utrum hec proprietas conveniat deo in summo.

Et videtur quod divinum esse sit adeo verum quod non possit cogitari non esse. et quod sic videtur per Anselmum. qui dicit quod deus per eundem a conceptione est. quo nichil maius cogitari potest. sed maius est. quod non potest cogitari non esse. quam quod potest. igitur cum deo nichil maius cogitari possit. divinum esse ita est quod non potest cogitari non esse. Item Damascenus dicit. quod cognitio essendi deum nobis naturaliter est impressa. sed naturales impressiones non relinquunt. nec assuescunt in contrarium. ergo veritas dei impressa menti humane. est inseparabilis ab ipsa. igitur non potest cogitari non esse. Item maior est veritas in esse divino. quam in aliqua dignitate. sed aliqua dignitas ita est vera quod non est ei contradicere corde. ut omne totum maius sua parte. et similia. Unde non potest cogitari non esse. igitur multo fortius hoc erit verum dicendum. de prima veritate. Item intellectus noster nichil intelligit nisi per primam lucem et veritatem. igitur omnis actio intellectus qui est in cogitando aliquid non esse est per primam lucem. non contingit cogitare non esse primam lucem sive veritatem. igitur nullo modo contingit cogitare primam veritatem non esse. Item quod contingit cogitare contingit enunciare. sed non contingit enunciare primam veritatem non esse. igitur nec cogitare. probo mediam. omnis sermo enunciativus asserit se esse verum. unde sequitur si homo est asinus hominem esse asinum est verum. sed omne quod ponit veritatem ponit primam veritatem. quia omnis veritas infert illam. igitur omnis sermo asserit primam veritatem esse. igitur etc. Item omnis sermo enunciativus aut affirmativus est aut negativus. sed affirmativus affirmat hoc de hoc. sed sequitur si est ens. quod est hoc. est ens quod non est hoc. quia cum dico ens hoc. dico ens limitatum finitum et artatum. et tali posito ponitur ens summum. igitur omnis sermo affirmativus circa creaturam infert deum. Item negativus similiter. quia nullus sermo est magis negativus quam iste. nulla veritas est. sed Augustinus in soliloquiis probat. quod sermo iste ponit aliquam veritatem esse. quia si nulla veritas est. verum est nullam veritatem esse. et si hoc est verum aliquid est verum. et si aliquid est verum. aliqua veritas est. ~~verum est nullam veritatem esse. et si hoc est verum.~~
~~igitur etc. Sed contra Damascenus. pro tamen prevaluit perniciosa~~
~~hominum malicia. ut dicat deum non esse per illud.~~

Sed contra. Damascenus. pro tamen prevaluit perniciosa hominum malicia. ut dicat deum non esse. Psalmista: dixit insipiens. Item ydolatra dicit quod non est alius deus nisi ydolum. et hoc credit et cogitat sed constat ydolum non esse deum igitur etc. Item omne illud quod intellectu non esse potest aliquid intelligi potest cogitari non esse. Per hoc dicit in .iiii. de. ethicorum [?] quod intellectu

sed per primam lucem

p(ro)po(sitio) summu(m) bonu(m) no(n) esse. Ad hoc pot(est) d(ici)
intelligi. i(n) secundu(m) (et) album. (er)go similit(er) i(n) summo
no(n). (et) sic poterit cogitari no(n) esse. Item illud q(uo)d
[marg.: max(im)e] nos latet. d(e) facili pot(est) cogitari no(n) esse. S(ed)
veritas divi(n)a esse. est h(uius)mo(d)i. q(ui)a d(icitu)r habitat luce(m) inacce-
ssibile(m). (er)go (et)c(etera). Item q(uaer)o. q(uo)d est dice(re) deu(m) no(n) po-
sse cogitari no(n) esse. ~~Si q(ui)a no(n) pot(est) aliq(uo) mo(do)
cogitari no(n) esse.~~ Si q(ui)a no(n) pot(est) aliq(uo) mo(do) cogi-
tari. nec vere. nec falso. illud est manifeste
falsu(m). Si q(ui)a no(n) p(ot)uerit. sil(icet) n(on) a(n)i(m)a n(on) celu(m) (et) h(uius)mo(d)i.
Item q(uo)d co(n)tingit exprimere. (et) cogitare. s(ed) co(n)ti(n)-
git exprimere divinu(m) esse. no(n) esse. (er)go (et) cogi-
tare. q(uo)d co(n)iungat h(uius)mo(d)i. pat(et) i(n) speciali. cu(m) di(citu)r
d(eu)s no(n) est. (et) in generali nich(il) est. (et) q(uo)d neutrica
utra(m) infert deu(m) esse. p(ate)t. q(ui)a oppositu(m) no(n)
infert oppositu(m). (et) q(uo)d nich(il) ponit. nich(il) infert.
quib(us) aut(em) utraq(ue) nich(il) ponit. Respo(nsi)o. d(icen)d(um). ad
cogitari no(n) esse. duplic(ite)r. aut i(n) racio(n)e falsi si-
cud cogito. d(eu)s hac. h(om)o est asin(us). (et) h(uius)mo(d)i cogitar(e)
nich(il) aliud est q(ua)m q(uo)d est. q(uo)d d(icitu)r intelliger(e).
hoc mo(do) pot(est) cogitari no(n) esse veritas divi(n)a esse.
alio mo(do) est cogitare cu(m) assensu. sic e(nim) cogito
aliq(ui)d no(n) esse. (et) cr(e)do no(n) esse. (et) h(oc) mo(do) aliq(ui)d co-
gitare no(n) esse. q(uo)d est. pot(est) venire aut ex defectu
intelligentis. aut ex defectu intelligibil(is). defec-
tus aut(em) i(n)telligentis est cecitas. vel igno(rancia). ob
q(ua)m. q(ui)a ignorat rem. cogitat ipsam no(n) esse.
co(n)tingit aut(em) duplic(ite)r esse cogitacione(m). d(e) aliq(uo)
ente. videlicet si est (et) q(ui)d est. Intellect(us) aut(em)
n(oste)r deficit in cogitacione divine veritatis q(ua)n-
tu(m) ad cogitacione(m) ~~divine veritatis~~ q(ui)d est. tam(en)
no(n) deficit. q(ua)ntu(m) ad cognicione(m) si est. Un(de)
hug(o). d(eu)s ab inicio sic cogitacione(m) sua(m) i(n)
ho(min)e temp(er)avit. ut sic n(un)q(ua)m q(ui)d esset posset
co(m)prehendi. ita nu(n)q(ua)m q(ui)a esset posset ignorari.
q(ui)a (er)go i(n)tellect(us) n(oste)r deficit n(un)q(ua)m i(n) cognicione d(e)i si est.
id(e)o nec pot(est) ignorar(e) ip(su)m esse simplic(ite)r. nec co-
gitare no(n) esse. y(n) q(ui)a no(n) deficiat i(n) cognicione
q(ui)d est. id(e)o frequ(ent)er cogitat deu(m) esse. q(uo)d no(n) est.
sic ydolu(m). vel no(n) esse q(uo)d est. sic deu(m) iniustu(m). (et) q(uo)ad
cogitat deu(m) no(n) esse. q(ui)a est iniustu(m) p(ro)p(ter) q(uo)d cogitat
ip(su)m no(n) esse. Id(e)o r(aci)one defectus i(n)tellectus
d(icitu)r pot(est) cogitari no(n) esse. su(mm)a veritas. no(n)
tam(en) simplic(ite)r sui gradu(m). s(ed) ex co(n)ti(n)ti. sic qui
negat b(ea)titudine(m) esse. vid(elicet). negat ea(m) esse. hoc
aut(em) modo p(ro)cedu(n)t raciones p(ro)bantes. q(uo)d ali-
q(ui)s intellectus cogitat. ut cogitari pot(est) di-
vinu(m) esse no(n) esse. alio mo(do) pot(est) cogitari d(eu)s
no(n) esse p(ro)p(ter) defectu(m) apte intelligi(bi)l(is). (et) hui(us)mo(d)i defec-
tus pot(est) esse t(ri)plex. aut defectus p(re)sencie. aut de-
fect(us) evidencie. defect(us) (con)tinue ut pote q(ui)a no(n)
[marg.: no(n) ubiq(ue)] se(m)p(er) no(n) ubiq(ue). totalit(er). q(uo)d est no(n) se(m)p(er) est. alia est.
alia no(n) est. (et) id(e)o alia vere pot(est) cogitari. no(n)
esse. similit(er). d(e) eo q(uo)d no(n) est ubiq(ue). q(ui)a ea(dem) r(aci)o(n)e
qua p(ot)est cogitari n(on) esse h(ic). p(ot)est cogitari n(on) esse alibi. Sit(er) d(e)

eo q(uo)d s(ecundu)m p(ar)te(m) ad(est). s(ecundu)m p(ar)te(m) ab(est). Deu(s) aut(em) est s(em)p(er) (et) ubiq(ue). (et) tot(us)
s(em)p(er) (et) ubiq(ue). id(e)o n(on) p(otes)t cogitari n(on) esse. hanc r(aci)o(n)e(m) assignat ans(elmus)
(et) li(bro) c(ontra) insipiente(m). No(n) solu(m) p(ro)p(ter) defectu(m) p(rese)ncie p(otes)t cogitari d(eu)s
n(on) esse. s(ed) (et) p(ro)p(ter) defectu(m) evidencie. q(ui)a n(on) est evidens i(n) se. n(on) est
evidens i(n) p(ro)bado. s(ed) d(eu)m divi(n)u(m) esse veritas est evidens i(n) se. (et) i(n)
p(ro)bado. In se. q(ui)a sic p(ri)n(cipi)a cogi(ta)t(io)nis i(n) q(ui)b(us)d(a)m t(er)mi(n)os. (et) q(uonia)m ca(usa) p(ro)b(ati)o(n)is da-
tur i(n) libro. id(e)o se ip(s)is s(un)t evidencia. sic (et) p(ro)p(ositi)o ista d(eu)s sit su-
ma veritas est ip(su)m esse. q(uo) n(on) meli(us) cogi(ta)ri p(otes)t. (er)go n(on) p(otes)t n(on) esse. n(on)
cogi(ta)ri n(on) esse. p(ro)p(ositi)o (e)n(i)m est claud(us) i(n) libro. n(on) tam(en) h(abe)t evidencia(m) ex
se. s(ed) (et) ex p(ro)bac(i)one. q(uonia)m divi(n)a(m) veritate(m) esse p(ro)bat (et) co(n)cludit
o(mn)is veritas (et) n(atur)a creata. q(ui)a si est ens p(er) p(ar)ticipac(i)o(ne)m et
ab alio. est ens p(er) esse(nci)am (et) no(n) ab alio. p(ro)bat (et) ip(s)am.
(et) co(n)cludit omnis intelligencia recta. q(ui)a q(uo)n(iam)
a(n)i(m)e ei(us) cognicio est i(n) ip(s)a. (et) omnis cog(nici)o est per
ip(su)m. p(ro)bat ite(rum) ip(su)m (et) co(n)cludit. o(mn)is p(ro)p(ositi)o af-
firmativa. omnis e(n)i(m) talis aliq(ui)d ponit. (et) aliq(uo)
posito ponitur v(er)um. (et) vero posito ponit(ur) veritas
quece(m)q(ue) omnis veri. p(ro)p(ositi)o aut(em) negativa no(n) in-
fert ipsam n(isi) sophistic(e) ut dicit. Un(de) ex hoc
q(uo)d est nich(il) esse. vel nulla(m) veritate(m). no(n) contingit
concludere. nec inferre veritate(m) esse. h(ec) e(n)i(m) p(ro)p(ositi)o.
nich(il) esse. destruit omnem veritatem. (et) id(e)o ad ip(s)a(m)
no(n) seq(uitu)r alia affirmac(i)o. (et) h(ec) est f(als)a. si nich(il) est. ni-
chil esse est v(er)um. (et) si dicat q(uo)d o(mn)is p(ro)p(ositi)o infert
deu(m). verum est. s(ed) si nich(il) est nulla p(ro)p(ositi)o est. nec
aliq(ui)d. aliq(ua)lit(er) tale argumentu(m) no(n) facit app(ro)bati-
o(ne)m. s(ed) i(n) gremio co(n)cedendu(m) est (er)go. q(uo)d tante veritatis
divi(n)i esse. q(uo)d cu(m) assensu no(n) pot(est) cogitari no(n)
esse. n(isi) p(ro)p(ter) ignoranciam cogitantis. q(ui) ignorat q(ui)d
est. q(uo)d p(er) nom(en) d(icitu)r. et co(n)cede(ndu)m. sunt r(aci)o(n)es ad hoc
licet aliq(ue) sint sophistice. Ad illud (er)go q(uo)d obicit(ur)
i(n) co(n)trariu(m). in tam(en) p(re)valuit (et)c(etera). d(icen)d(u)m. q(uo)d david lo-
q(ui)tur de cogitacione q(ue) venit ex cogitacione q(uo)d
p(ate)t. ex ip(s)o verbo ex q(uo) cu(m) dicit malicia. Similit(er)
ad illud d(e) ydolo. d(icen)d(u)m. q(uo)d id(e)o errat q(ui)a ignorat
q(ui)d sit. Un(de) no(n) cogitat deu(m) no(n) esse i(n) u(niversa)li. Ad
illud q(uo)d obicit(ur). q(uo)d intellecto d(e)o no(n) esse. possunt alia
intelligi. d(icen)d(u)m. q(uo)d boeci(us) loq(ui)tur de intellectu. quo
p(ro)p(ter) i(m)po(ssibi)le aliq(ui)d cogitam(us). s(ed) no(n) assentim(us). Ad
illud q(uo)d obicit(ur). q(uo)d maxime nos latet p(ate)t r(esp)o(nsi)o. q(ui)a
maxi(me) nos latet q(ui)d est. s(ed) tam(en) maxime p(ate)t si est.
Ad illud q(uo)d obicit(ur) ~~[struck word]~~ q(uo)d est dicere divina(m)
veritate(m) no(n) posse cogitari no(n) esse. d(icen)d(u)m. q(uo)d h(oc) est
dice(re) q(uo)d d(eu)s no(n) pot(est) credere. q(uo)d d(eu)s no(n) sit. dum-
m(od)o utatur r(aci)o(n)e. no(n) sic d(e) creaturis. q(ui)a (et) si cer-
tu(m) est v(er)a(m) c(re)atura(m) esse. v(er)i. no(n) tam(en) omnib(us).
q(ui)a no(n) est veritatis tante. ut se omnib(us) offerat
eq(ua)lit(er). sic p(ri)ma veritas. Ad illud q(uo)d obicit(ur). q(uo)d co(n)ti-
ngit exprimere. (et) cogitare. d(icen)d(u)m. q(uo)d pot(est) accipi co-
gitare g(e)n(er)alit(er) p(ro) actu mentis sive errantis. sive
no(n). sive assencientis. sive no(n). (et) t(a)l(e) est illud v(er)um. vel
p(ro) cogitacione cu(m) assensu. (et) sic est falsu(m). q(ui)a dig-
nitatib(us) co(n)tingit contradicere q(ua)ntu(m) ad exteriu(s) ra-
cione. no(n) tam(en) q(ua)ntu(m) ad interius ut dic(it) ph(ilosophu)s.

Consequitur secundo loco de quo. de secunda proprietate esse divini. scilicet inmutabilitate de qua duo queruntur.

Primo queritur utrum inmutabilitas sit in deo.
Secundo utrum sit dei proprietas.

Quod inmutabilitas sit in deo.
Ostenditur sic primo.

Omnis mutacio aut est secundum substanciam. aut per accidens. sed deus non mutatur per substanciam. quia omne tale est corruptibile. deus autem sua divina substancia cum non habeat principium. est incorruptibile. ergo etc. Item non per accidens. quia in deo non est accidens. ergo nulla est in eo mutacio. Item omne quod mutatur. prius fuit in potencia. quam in actu. et in tali differt actus a potencia. sed deus est purus actus. ergo nullo modo mutatur. Item fiat deductio. sic. omnis mutacio aut est in statum meliorem. aut deteriorem. aut parem. sed nullo istorum modorum mutatur divina natura. quia non in meliorem. quia verissime est. non in deteriorem. quia aseitas ipsi est. non in equalem quia perfecta est. ergo nullo modo ~~ergo nullo modo~~ convenit divino esse mutabilitas.

Contra. sap. vii. omnibus mobilibus mobilior est sapiencia. ergo etc. Si dicatur quod sapiencia dicitur mota per causam. eo quod facit alia moveri / contra nichil dat quod non habet. sed deus dat omnibus motum. ergo motus ut mutacio magis est in deo. Item deus quod est aliquid quod non fuit prius. est mutatum. sed filius dei est homo. ab eterno autem non fuit homo. ergo est mutatus. Si dicas quod homo predicatur de filio dei. non per inherenciam. sed per unionem. contra unio est relacio. et relacio advenit sine mutacione ut de nummo fit precium ut dicit augustinus in v. de trinitate. Contra ambrosius. ita arguit contra hereticum qui posuit filium ex tempore genitum a patre. quia si hoc. tunc pater factus ~~est~~ de non patre pater ergo mutatur. ergo similiter in proposito. Item quicumque de non agente fit agens. mutatur mutacione que est ab ocio in actum. sed deus de non creante factus est creans ergo est mutatus. / Si dicas quod deus de non agente fit agens. non per mutacionem sui. sed per mutacionem effectus producti. sic sol ~~deus~~ de non illuminante fit illuminans. contra. non quia creatura est. ideo deus creat. sed quia deus creat creatura fit. sui producit. prius ergo est ergo deum agere. quam creaturam fieri. ergo cum posterius non sit causa prioris. non quia creatura fit de non ente ens. deus fit non de creante creans. sed econverso. et in mutacio est racione agentis non effectus. Item deus nunc aliquid vult quod prius non voluit. quia ex tempore mundum voluit creare. quod non voluit ab eterno. Sed quicumque vult aliquid quod non prius. est mutatus ergo etc. Si tu dicas quod ab eterno voluit creare mundum in illo instanti. sic ego volo audire missam cras / Contra voluntas dei est causa rerum proxima et immediata. sed posita causa proxima et immediata. ponitur effectus. ergo si ab eterno voluit. ab eterno mundus fuit. Responsio. dicendum quod sicut boetius dicit stabilis manens dat cuncta moveri. Sunt. divina essencia est inmutabilis / non enim mutatur loco. quia ubique est / non tempore quia eternitas simul est. non forma. quia purus actus est / sine mutacione. per formam tollitur simplicitas / per tempus tollitur eternitas / per locum tollitur inmensitas / et ideo in deo est summa stabilitas. et in deo omnis motus causatur. quia sicut probat augustinus. et vult philosophus. omnis motus procedit ab inmobili. ut cum movetur manus stat cubitus et moto cubito stante humero. quia ergo dei sapiencia est stabilis. ideo omnia movet. Quod ergo obicitur de sapiencia quod dicitur mobilis. dicendum. quod mobile dicitur / active de ea que facit moveri / non passive sicut sensibile. et animali. / et ad illud quod obicitur. nichil dat alteri. quod non habet. dicendum. quod tripliciter est aliquid habere scilicet formaliter / exemplariter / causaliter et quolibet istorum modorum. quod habet. dare. potest / primo autem modo. non habet deus motum. sed secundo et tercio sic. Ad illud quod obicitur de relacione. dicendum. quod relacio. cum dicitur. de novo ~~neccita~~ de novo te. potest mutacionem in altero extremorum. non tamen omnis quod in utroque. Ideo ista relacio que est persone. ad personam. potest mutacionem in altera personarum. et una mutata mutatur et reliqua. quia eadem sunt essencia. ideo de necessitate. si deus de non patre fieret pater. mutaretur. relacio autem essencie ad essenciam non de necessitate ponit mutacionem. nisi in altero extremorum. quia cum diverse sint essencie. potest unum mutari non mutato altero. et ideo in relacione ad creaturam. semper intelligitur in creatura facta mutacio. non in deo. Item proprie. loquendo sic alibi patebit. deus non refert ad creaturam. nisi secundum dici et modum loquendi. possunt tamen aliter dici sicut supra tactum est. quod non est simile. quia relacio personat dat prius existere. non sic autem relacio ad creaturam. et ideo ~~non~~ sequitur. si incipit esse pater. incipit esse. non autem sequitur si deus incipit esse homo incipit esse. et ideo bene valet argumentum. ambrosius. quod si pater incepisset gignere quod esset mutatus quia incepisset esse. non quia ab uno statu in alterum mutatus esset. Ad illud quod obicitur. quod de non agente etc. dicendum / quod est agens quod est sua accio / et est agens quod non est sua accio / sed accio est ab ipso / agens quod non est sua accio sic agit. quod inter ipsum et effectum cadit medium quod disponit ipsum. et tale agens. numquam fit agens de non agente quin mutetur. quia novum sibi advenit. sed agens quod est sua accio agit se ipso. et ideo inter ipsum et effectum non cadit aliquod medium ipsum disponens. et ideo cum de non agente fit agens quia nichil novum sibi accidit. ideo non mutatur. tale agens deus est. Ad illud quod obicitur de volente. dicendum. quod causa proxima et inmediata. dicitur tripliciter / aut racione substancie / aut racione disposicionis / aut actus. / racione substancie. intellectus que est effectum. non cadit alia substancia media causa / racione disposicionis. cui non additur nova disposicio ad effectum producendum. Racione actus. quando actui coniungitur. dico ergo quod dei

Summa quod inmutabilitas in deo demonstratur. — Rerum mutabilitas. quia omne quod movetur ab alio movetur. et sic est necesse devenire ad primum inmobile. — Ordinis stabilitas. quia ut dicitur .x. de civitate dei ad finem. in rebus maxime mobilibus est summa stabilitas. — Cogitacionis perpetuitas. quia omne quod movetur / dum movetur secundum raciones locales. convenit quod est summa inmensitas / dum secundum successiones temporales convenit quod est summa eternitas / dum per varietates formales. convenit quod est summa simplicitas.

quod tua voluntas fuit cum propria ratione mea ab eterno, et scribe et disponis. sed non est actus quia actui non coniungitur voluntas, nisi pro tempore in quo vult agere, ut patet cum dicitur: volo cras legere, voluntas non computatur actui, nisi pro tempore crastino.

Secundo queritur quarto

Sexto queritur. Inmutabilitas

Sit divine essencie proprietas, ita quod nulli creature conveniat, et quod sicut ii ad Thimotheum ultimo dicitur de deo, quod solus habet inmortalitatem. et Augustinus dicit contra Maximinum. In omni natura mutabili non nulla mors est ipsa mutacio. ergo si solus deus habet inmortalitatem. Solus habet inmutabilitatem. Item omne vertibile est mutabile. sed omnis creatura vertibilis. Unde Damascenus, omne quod a versione incipit in versionem tendit ergo etc. Item quod sibi relictum in nichilum cedit, quantum est de se, est mutabile. sed omnis creatura est huiusmodi. Unde gg (?), cuncta in nichilum tenderent, nisi manus conditoris ea retineret. ergo etc. Item nullum accidens de se habet stabilitatem. sed esse omni creature accidit. sic dicit hylarius. et habetur in littera, quia ab alio venit. ergo omnis creatura quantum ad esse est instabilis. Item omne vanum est subiectum variabilitati. sed omnis creatura vana, cum sit ex nichilo. Unde ro. viii. vanitati subiecta est creatura etc. ergo si omnis vana, nulla inmutabilis. Item omne mutatum habet in se mutabilitatem. sed omnis creatura facta est. ergo omnis est creatura mutata. ergo nulla est inmutabilis.

Contra inmutabilitas non dicitur nisi tripliciter. dicitur enim inmutabilitas aut invariabilitas aut incorruptibilitas, aut invertibilitas. ostenditur autem quod invariabilitas conveniat creaturis. ut potest probari. Primo Augustinus ostendit ~~aug~~ in xi. confessionum quod materia in formis est invariabilis. quia quod caret forma caret ordine. et quod caret ordine caret vicissitudine ergo variacione. auctor autem sex principiorum dicit hoc de forma. quod est in simplici et invariabili essencia consistens. Item videtur quod invariabilitas conveniat beatis. quia ubi perfecta beatitudo. nulla deperdicio. et ubi hoc nulla mutacio. Item variacio attenditur sicut dicit Augustinus super Genesim ad litteram. aut secundum locum. aut secundum tempus. sed aliqua creatura caret determinato loco et tempore. ut angelus, quod est semper et ubique. et celum empyreum. quod est extra tempus et locum. ergo etc. Item si inmutabilitas dicatur incorruptibilitas. idem ostenditur. Nam omnis corrupcio naturalis venit ex contrarietate. sic dicit philosophus in libro de morte et vita. sed multe creature carent contrarietate ergo et corrupcione. Item omnis corruptio est in aliquid. post esse, quia corrupcio nullius in aliquid est. sed principia non habent aliquid prius ut potest in materia. ergo sunt incorruptibilia. Item omne perpetuum incorruptibile. sed aliqua creatura naturaliter est perpetua. ergo etc. minor probari potest sic. perpetuitas est de racione ymaginis. Unde Augustinus. non esset anima ymago, si in eo dignitas termino clauderetur. cum ergo anima naturaliter sit ymago, ergo naturaliter est inmortalis sive perpetua. Item ostenditur quod creatura sit invertibilis sic. vertibilitas in non esse, quia a se non tendit, cum nichil se corrumpat, ab alio non. quia accio creature in id terminatur ex quo incipit. sed nullius creature accio incipit a non esse. ergo etc. Preterea distancia infinita est. inter esse creature et nichil. sed inter extrema in infinitum distancia, non potest fieri mutacio. propter virtutem finitam. ergo nichil potest tendere in nichil, nisi deo faciente. Item vertibilitas dicitur per corrupcionem, in non esse omnino. sed nichil quod corrumpitur recedit omnino in non ens. ergo nullum esse est vertibile solum. Si tu dicas quod invertibilitatem non habet creatura per naturam sed per graciam. Contra quod communibus inest est naturale. quoniam gracia specialis est. sed naturale est quod est idem apud omnes. sed fere omnis creatura est invertibilis, quia nulla redigitur in nichilum. ergo hoc est naturale. Item ostenditur quod nec per graciam. quia gracia perficit nature. ergo quod repugnat nature, non datur per graciam. ergo si invertibilitas est contra naturam creature, ergo non datur per graciam. Item obicitur contra illa gracia. quia si est creatura est vertibilis, si igitur conveniat invertibilitas. oportet quod sit per aliam graciam. et sic erit abire in infinitum. Si igitur oportet stare. patet quod non per graciam. Si dicas quod gracia illa non dicitur creatura. sed deus gratis conservans. hoc nichil est, quia sine deo operante, nulla creatura operatur. ergo sicut nulla creatura est invertibilis nisi per graciam. sic nulla creatura ~~est invertibilis~~ operatur nisi per graciam. ergo nulla operacio est naturalis quod stultum est dicere. Responsio dicendum. quod inmutabilitas dicitur per privacionem mutabilitatis, mutacio autem dicitur tripliciter. Uno modo ab ente in ens. et hec est mutacio per accidens. et dicitur variacio. Alio modo ab ente simpliciter in ente pd (?). sive pd (?). et hec est mutacio per formam et dicitur corrupcio. Alio modo est mutacio ab ente in simpliciter non ens. et hec est per totam rei substanciam. et dicitur versio. Secundum hoc intelligitur. quod inmutabilitas dicitur. tripliciter. Uno modo invariabilitas. Alio modo incorruptibilitas. et tercio modo invertibilitas. Si igitur inmutabilitas dicatur invariabilitas. sic dico quod in nulla iuo (?) est creatura. neque per naturam. neque per graciam. Nam omne creatum aut est accidens. aut habet accidens. et ita variabile. et hoc est proprium ipsius dei. Si autem dicatur inmutabilitas, incorruptibilitas. sic dico quod in aliquibus est creaturis. Inquibusdam per naturam

ut puta in simplicibus. In quibusdam per gratiam ut puta in glorificatis corporibus. nec sic propter proprie divine essencie. Si vero tercio modo dicatur immutabilitas sic omnibus creaturis. In hec per gratiam nullius aut per naturam nisi soli deo. Immutabile enim per naturam est quod ex se ipso habet ut possit stare. sed aut est in quo nulla est vanitas. et in quo omino nulla essencie mutacio. nec ad esse nec ad bonum esse nec ad non esse. et hoc est solum eternum. Iohannes. hec in variacione est in solo deo. et est proprie proprium eius. Immutabilitas aut per gratiam est omnibus vel pluribus creaturis. que dicitur sua gratia tuta bonitate certa continet. ne in nichil cedant. et loquor de creaturis que dicuntur quod completum et perfecte existens (excedentes). Sed quod in mutacione ut privatur variacione. per accens. quantum ad actum et potentiam. soli deo est. Similiter per ut privat mutacionem. in eo est per actum et potenciam. quantum est de natura solius dei est. licet per gratiam conveniat nullius creaturis. et sic per cedunt raciones ad primam partem. Unde concedendae sunt. Ad illud quod obicitur in contrarium. quod principia rerum sunt invariabilia. dicendum quod verum est si considerentur per essenciam abstracta. sed si considerentur per esse nec. sic de veritate huius accidia in viciata et possunt variari. variacio aut accidentalis respicit esse. Ad illud quod obicitur. quod in beatis non potest esse variacio. dicendum quod verum est quantum ad statum primi. sui quantum ad primum statum [illegible] tamen quantum ad condicionem differunt. tamen quantum ad affecciones sic patet in angelis. tamen quantum ad acciones. Unde hi erunt agiles et poterunt moveri. Ad illud quod obicitur de celo et de empireo. dicendum quod utrumque recipit variacionem secundum ulterius racione. eius in quo est. quia moventibus nobis moventur ea. que in nobis sunt. empireum vero racione contenti. potest enim aliquid continere quod non continetur. Ad illud quod obicitur de corruptibilibus. dicendum sic probatum est. quod conveniat creaturis. aliquae enim creature sunt ita simplices. et ita bona conmixcione conveniente. quod nulla cadit in eis contrarietas. nec enim in eis maior racio corrupcionis quam in principiis. Unde sic principia non sunt resolubilia in aliquid. tamen cedent in nichil si sibi relinquerentur. sic in intelligendum in aliis quibus substanciis. Unde non est. dicendum quod sit verum quod omne compositum sit resolubile per esse. sed sic dicitur aliquid esse resolubile re vel intellectu. Unde concedende sunt rationes ad hoc adducte. Ad illud vero quod obicitur de mutabilitate. dicendum quod quaelibet creatura vertibilis est per naturam. si relinquatur sibi. si queratur causa huius. dicendum quod huius versionis causa sic defectus pure non est reddenda causa efficiens vel reducens in non esse. sed solum deficiens. Per quod nota quod in dicitur nichilis origo. origo aut creature et est ex nichilo. et est ex suis principiis. Sed hoc dupliciter dicitur aliquid ipsi creature naturale vel quia in est ei ex eo quod

ex nichilo. vel quia inest ei ex eo quod est.

est ex suis principiis. et quia nichil nulli est causa essencie. sed deficiens. Ideo proprietates que insunt creature racione eius quod est ex nichilo non sunt racionis sed defectus. nec sunt a virtute sed a defectu virtutis. nec habent causam efficientem. sed deficientem. et tales sunt vanitas in stabilitas. Stabilitas si queratur a quo est in stabilis creatura dico quod non est ab aliquo efficiente. sed per defectum in se ipso. Sed aut quod naturale dicitur. quia in est rei per propria et intrinseca principia. sic non dicuntur naturalia in esse privaciones vel defectus. sed habilitates. et ideo hoc modo accipitur naturale. nulla creatura est in stabilis in suo esse. necesse tamen dicitur in stabilitas naturalis. quia naturale est in quantum potest intelligi. sed principia rei non possunt in rei conservacione sui. et ideo in stabilitas non est habitualis. sed enim est contra naturam. ymmo est eis consona. quia omnia natura appetit salutem quam nisi ex se non possit. et maxime illa creatura que appetit beatificari. et hoc est illa que ad dei ymaginem facta est. et quia desiderium non est frustra. non deficit natura. supplet dei gratuita influencia. et sic patet quod in stabilitas in est per naturam. sed immutabilitas per gratiam.

Ad illud quod obicitur de comparacione gracie ad naturam intelligentis est. quod gratia dicitur ad motorum veniens assumpta. racione eius quod est supra posse nature. hoc aut ad motorum est dupliciter. aut racione esse simpliciter. ut puta comparacione esse. quia nulla principia cum sint variare se possint se ipsa conservare. sic non est mediante aliquo habitu infuso vel dato. quia respicit esse. et quia esse est commune omnibus. ideo hec gratia est omnibus communis. Unde hec est gratia huius modi. et hec est gratia qua dicuntur certa immutabilia. Alio modo dicitur gratia ad motorum racione esse perfecti. et quia per feci esse est in hiis que ad beatitudinem ordinantur. respicit bene esse. et quod non est omnium. ideo hic est habitus specialis aliquorum non omnium. et hec est gratia per modum gratie. Ex hiis patet quod obicitur de gratia. obicitur enim de gratia que est specialis habitus divisus contra naturam. quia sic dicitur aliquid de novo causari. sed gratia predicto modo non. et ex hoc patet ultimo obiectum. quia gratia dicitur ad motorum racione eius quod est supra posse nature. et quia conservacio principiorum est supra posse nature. non aut ex suis actionibus. in modo in tercia parte patet totum.

In parte ista sunt dubitaciones circa litteram. et primo contingit dubitari. de hoc quod dicit magister. Hec de unitate sui proprietate divine essencie etc. Videtur enim male dicere. quia omne quod habet proprium distinguitur. sed divina essencia non est distincta. ergo non habet proprium. Responsio. dicendum quod divina essencia illo modo est distincta. quo modo habet proprietates. et ergo quia nisi in se non sit distincta per plificacionem sui. nec aliquam per diversitatem. est tamen distinguibile.

et ad Rem(?) continere quod continetur.

vel consua [illegible]

u[er]o p[rese]ncie create. u[er]o cui h[abe]t has p[ro]p[ri]etates.
¶ Item q[ue]r[itur] de illis trib[us] p[ro]p[ri]etatib[us]. quas ponit
s[cilicet] de u[ni]tate. i[n]mutabilitate. simplicitate.
cu[m] multe alie co[n]dic[i]o[n]es sint diuine esse[n]
cie. q[ue]r[itur] solu[m] de hiis t[ri]b[us] agit. ¶ R[espons]io. d[icen]d[u]m q[uod]
p[er] has tres p[ro]p[ri]etates. sufficient[er] distingui
tur esse i[n]creatu[m]. a creato. ¶ Nam c[re]atura
e[st] ex ipso. q[uo]d c[re]atu[m]. h[abe]t esse. post no[n] esse. et ita
esse uanu[m] r[es]p[ec]tu. ideo h[abe]t esse p[er]mixtu[m] cu[m] po[tenti]a
et p[ro]pt[er] h[oc] deficit. a u[ni]tate i[n]mutabilitate et simplicitate
Increatu[m] u[er]o esse. h[abe]t co[n]trarias p[ro]p[ri]etates. et
in hiis sufficient[er] distinguu[n]tur. nam u[ni]tas res
picit q[uo]d e[st] i[n] u[na] t[ali]tas. quo e[st] simplicitas utr[u]mq[ue]. ideo p[atet]
suffi[cienti]a et ordo. ¶ Item de h[oc] q[uo]d dicit. q[uod] a sape d[icitu]r
sapia. q[uia] no[n] u[idetu]r dicere ueru[m]. sic e[n]i[m] albedo.
se h[abe]t ad album. ita sapia ad sape. s[ed] albedo
no[n] d[icitu]r ab albo. ymo mag[is] e[con]v[erso]. ergo et c[etera]. ¶ R[espons]io
d[icen]d[u]m. q[uo]d p[er] intellectu[m] co[m]ponentem. sape d[icitu]r
a sapia. q[uia] intellect[us] co[m]ponens p[ro]cedit ab ab
stracto ad concretu[m]. secundu[m] u[er]o resolutem e[st]
e con[tra]. et quantu[m] ad h[oc] loq[ui]t[ur] aug[ustinus]. / uel posset
dici. q[uo]d loq[ui]t[ur] p[er] co[n]sideracione[m] remyssionem
ut i[n] co[m]paracione ad diu[er]sas s[ub]st[anci]as. et naturas. et sic
dicu[n]t gradum et excessum. et sic e[st] b[e]n[e] ponere
mag[is] et minus i[n] ente. u[er]o c[re]atoris et c[re]ature. et u[er]o
c[re]aturar[um] ad inuicem. s[ed] i[n] co[m]paracione c[re]atu
re ad c[re]atorem e[st] excessus in p[ro]porcionalis et
infinitus. u[er]o c[re]aturar[um] ad i[n]uice[m] e[st] p[ro]porcionalis
¶ Item q[ue]r[itur] de h[oc] q[uo]d dic[it]. cui[us] esse[n]cia no[n] nouit
p[re]teritu[m] uel futurum. u[idetu]r e[n]i[m] e[ss]e ulta p[ro]p[ri]etas.
e[st] angelor[um]. q[uia] aug[ustinus]. de. ci. d[e]i. dicit. q[uo]d i[m]mor
talitas angelor[um] no[n] e[st] p[re]t[er]ita. q[uia] no[n] fuit. nec futura.
q[uia] no[n] d[e]sit. s[ed] sep[er] e[st] p[re]sens. ergo no[n] e[st] p[ro]p[ri]um solius
dei. ¶ R[espons]io. q[ui]da[m] dicu[n]t q[uo]d duracio eui. e[st] simplex.
et tota simul no[n] h[abe]ns p[re]teritum. et futurum. no[n]. ip[s]i
eui[ter]num h[abe]t p[re]teritum et futurum. q[uan]tu[m] ad affecc[i]o
nes. et ita p[ro]p[ri]um e[st] soli dei. / alii dicu[n]t q[uo]d i[n] ip[s]a
duracione c[re]ata. qu[am] differt a diuinitate. et h[abe]t
esse p[ri]o[ri]s. et p[ri]us et posterius. s[ed] distingu[i]t i[n] p[ri]ori et
posteriori. q[ui]da[m] e[n]i[m] e[st] q[uo]d dicit duracionis succes
sione[m]. q[ui]da[m] duracionem successionis cu[m] ua
riacione et i[n]nouacione. p[ri]mu[m] e[st] i[n] euo. secundu[m]
in te[m]pore et h[oc] uult aug[ustinus]. exp[re]sse. et h[oc] credo p[ro]babil[ius]
et p[er] h[oc] r[espons]io ad ubum aug[ustini]. ip[s]e e[n]i[m] loq[ui]tur de p[ri]ori
et posteriori. q[uod] q[ui]d[em] dicit i[n]nouacione[m] et uariacione[m]
et corrupc[i]o[n]e[m]. ¶ Item q[ue]r[itur] de h[oc] q[uo]d dicit. q[uo]d di
uine esse[n]cie co[m]paratu[m] n[ost]rum esse. no[n] e[st]. u[idetu]r e[n]i[m] falsu[m]
q[uia] q[uo]d in e[st] alicui s[u]bst[an]c[ie]. no[n] adi[m]it co[m]pa
racione aliqua. s[ed] esse e[st] s[u]bst[anci]ale rei. cuiu[s] ergo et c[etera].
Item ex co[m]paracione ad d[omi]n[u]m. c[re]atura melioratur u[t]
dic[it] aug[ustinus]. ergo mag[is] e[st] q[ua]m si no[n] co[m]pare[tur]. ¶ R[espons]io. dup[liciter] e[st]
accip[er]e talem co[m]paracionem / uno mo[do]. p[er] ra[tio]n[e]m
i[n]fluencie et recepcionis. et sic c[re]atura ad d[omi]n[u]m
co[m]parata e[st] mag[is] q[ua]m si no[n] co[m]pare[tur] / alio mo[do] co[m]pa
tur p[er] h[abi]tudine[m] exparantem. et p[ro]porc[i]o[n]is. et h[oc] mo[do] simi

e[st] q[uo]d nulla e[st] p[ro]porc[io] [et] p[er] co[n]dic[i]o[n]e[m] u[ni]tatis et
nobilitatis. esse diuinu[m]. et ideo. q[uasi]. nich[il] e[st]. no[n] o[mn]i[n]o
i[n] se. s[ed] nich[il] ad p[ro]porc[i]o[n]em. q[uia] no[n] pot[est] i[n]ueniri
alia p[ro]porc[io] [con]t[r]aria. ¶ Item q[ue]r[itur] de h[oc] q[uo]d d[icitu]r
dic[itur] q[uo]d sep[er] fuit e[st] et erit. vident[ur] e[n]i[m] h[ec] u[er]ba
no[n] dici de d[e]o. q[uia] dicu[n]t diu[er]sa te[m]pora. s[ed] in
d[e]o no[n] cadit diu[er]sitas te[m]poru[m]. ¶ R[espons]io. q[ui]da[m]
uoluerunt dicere. q[uo]d actus illi no[n] p[re]dicant de
d[e]o diu[er]sa te[m]pora p[er] esse[n]ciam. s[ed] p[er] co[n]comitancia[m].
q[uia] diuinu[m] esse o[mn]i[n]o inuariatu[m] o[mn]e temp[us]
co[n]comitat[ur]. s[ed] h[oc] r[espons]io no[n] soluit plene. d[icitu]r e[n]i[m]
uere q[uo]d d[eu]s fuit an[te] o[mn]e te[m]p[us]. tunc ergo co[n]comi
tancia no[n] pot[est] dici / ideo dicu[n]t alii q[uo]d te[m]pus
co[n]signatu[m] no[n] e[st] disp[ositi]o rei accepte. s[ed] i[n]tel
lectus. q[ua]n[do] d[icitu]r de d[e]o. s[ed] solu[m] modi i[n]telligendi.
q[ua]n[do] u[er]o de re mobili. utroq[ue] mo[do]. exemplu[m] p[at]e[t]
de masculini[tate]. in lapide. et i[n] uiro. q[ui]a i[n] uiro
e[st] ut disp[ositi]o rei accepte. i[n] lapide. ut modus
i[n]telligendi solu[m]. s[ed] h[oc] r[espons]io no[n] u[idetu]r sufficiens.
q[uia] intellectus no[n] potuit p[re]teritu[m] c[ir]ca d[eu]m in
telligere. q[ua]n[do] i[n]tellexit d[eu]m fuisse. ergo op[or]t[et] q[uo]d p[ro]
ponat[ur] c[ir]ca re[m] / p[ro]pt[er] h[oc] no[ta]. q[uo]d u[er]ba diu[er]sor[um] te[m]
poru[m] / alit[er] dicuntur de et[er]no / et alit[er] de euit[er]no / alit[er]
de te[m]porali. ¶ Nam u[er]o te[m]palis i[m]portant mutabi
litate[m] et successione[m]. et duracionem. p[er] u[er]o q[uo]d de
euit[er]nis dicuntur. duo t[antu]m i[m]portat. s[cilicet] successio
ne[m]. et duracione[m]. sic uult yero[nimus]. et aug[ustinus]. et ans[elmus].
/ secundu[m] u[er]o q[uo]d dicu[n]t de d[e]o. i[m]portant solu[m] dura
cione[m]. un[de] d[icitu]r / d[eu]s fuit. quia ei[us] duracio no[n] ce
pit / e[st]. q[uia] ei[us] duracio no[n] i[n]terrupit[ur] / erit q[uia] no[n]
desinit. nec corripitur p[ro]p[ri]e ergo loq[ue]ndo. no[n] dic[un]
tur de d[e]o ut d[icit] yero[nimus]. large aut[em] loq[ue]ndo
dicu[n]t[ur] ut d[icit] mag[iste]r. et aug[ustinus]. et ad h[oc] uadit op[ini]o
mag[ist]ri. ¶ Item q[ue]r[itur] de h[oc] u[er]bo. hil[arii]. esse no[n] e[st] d[e]o
acc[iden]s. et c[etera]. q[uia] n[ost]r[u]m creature e[st] acc[iden]s. nulli e[n]i[m] o[mn]i[n]o
rei accidit esse. quo ergo p[er] h[oc] no[ta]t[ur] d[eu]s differre a
creaturis. ¶ R[espons]io. d[icen]d[u]m. q[uod] acc[iden]s dic[itur] / quod natu[m]
i[n] alio esse / ab alio exire / et ab alio recedere. acc[iden]s
e[n]i[m] d[icitu]r q[uo]d in e[st] s[u]b[iect]o. et ab illo t[ra]h[i]t ortum. et
p[ro]pt[er]ea pot[est] ad esse et ab esse. / In hiis trib[us] p[ro]p[ri]etatib[us]
co[m]municat esse c[re]ature. licet no[n] eod[em] mo[do] o[mn]i[n]o / Na[m]
esse t[ame]n pend[et] ab alio. sustinente / et ab alio
efficiente. c[re]atura e[st] nata e[st] sum esse p[er]dere.
Ideo esse eius e[st]. q[uasi] acc[iden]s no[n] tamen uere acc[iden]s.
q[uia] cu[m] pendeat a d[e]o. no[n] pendet sic a s[u]b[iect]o / e con[tra]. est
in d[e]o / et ideo dic[it]. hil[arius]. q[uo]d esse no[n] e[st] acc[iden]s d[e]o. et h[oc]
p[ro]pt[er] co[n]trarias p[ro]p[ri]etates. q[uia] acc[iden]s natu[m] e[st] alii i[n]
esse. p[ro]pt[er] h[oc] dicit. subsistens u[ni]tas. q[uia] natu[m] e[st]. ab
alio exire / co[n]t[ra] h[oc] d[icit]. manens e[n]i[m]. q[uia] natu[m] e[st] et ab alio
recedere. / co[n]t[ra] h[oc] d[icit]. naturalis generis p[ro]p[ri]etas. q[ue]
no[n] dimittit esse. ¶ Item q[ue]r[itur] quo i[n]telligi[tur]
i[m]mortalitas. cu[m] d[icitu]r. Solus h[abe]t i[m]mortalitatem.
et d[icit] aug[ustinus]. q[uod] accipit[ur] p[ro] i[n]co[m]mutabilitate. s[ed] h[oc] non
u[idetu]r co[n]ueniens. mors e[n]i[m] no[n] dicit o[mn]em muta[cionem].
s[ed] s[ecundu]m corrup[cionem] u[e]l u[iu]e[n]tium. ergo no[n] id e[st] dicere.

[Marginal note:] grammatica no[n] logica. ¶ Item q[uer]o de hoc q[uo]d d[icitu]r. q[uo]d mag[is] e[st]. q[ua]m q[uo]d d[icitu]r. et c[etera]. u[idetu]r e[ss]e male dic[tu]m. q[uia] esse n[on] recip[it] mag[is] et min[us]. et max[ime] i[n] deo. ¶ R[espons]io. d[icen]d[u]m. q[uod] mag[is] et min[us] d[icitu]r p[ro]p[ri]e t[ri]b[us] co[n]siderari. s[cilicet] co[m]pa[racio]ne ad d[eu]m. et sic dicu[n]t i[n]tensi onem et c[etera].

Ad̄o sic uita accipit̄ coīter ꝛ ppe̅. ita ꝛ mors.
ita ꝛ ī mortalitas / Vno modo dr̄ uita actus co
tinuus ꝛ in terminus. qui ē ad formā spūli. ꝛ sic
dr̄ ppe̅. ꝛ sic in mortalitas dic̄ uitam tale
cū inpos̄te ad eī puacōne / Alio mō dr̄ uita
actus cōpletus poē. que ē pūn rei naturā.
sic dr̄ aīa uiua que hē opacōne aque
cōueniente. ꝛ hͦ mō ī ptat repugnaciam. ad cor
rupcōne. ꝛ iō debʒ dici p hanc uitam. ī mō
tale qd̄ ē uīa ī actu cōpleto. qd̄ nullo mō pt̄
aliquam peioracōne recipe. ꝛ sic accipit apl̄s.
ꝛ expoīt aug̃. ¶ Jtē qr̄ d̄ lj qd̄ dic̄ bt̄s Jacob' ꝛc̄
ī lrā. nec uicissitudinis obumbracio. que dissīa ē
īter uicissitudine ~~ꝛ obū~~ obumbracōne. ꝛ que cō.
ueniencia rōne cui dicat̄ uicissitudo obumbrat
/ et dd̄. qd̄ uicissitudo in ptat nūm uicis existe
ē nūs cū intrupcōne. sʒ obumbracio dr̄ ppua
cione actus lucis. qm̄ g̃ actꝰ forme ē lux. puā
cio eī recte dr̄ obūbrio. ꝛ qr uicissitudo ua
rīacione numī dicit ī trupcōne. ꝛ rōne intru
pcionis dicit puacione. ꝛ rōcione puacionis
obumbracōne. hinc ē qd̄ recte dr̄ uicissitudis
ob umbracio

Ostenso sola ppe̅ ac uē simplex ē. sup oste
ndit magr̄ duas ppietates diuine eēn̄ ul' n̄r.
s. īmutate ꝛ ī cōmutabilitate. hic ostedit sim
plicitate diuīe eēncie ul' nr̄e. ꝛ hēt h pars duas.
Jn p̄ma ostendit qd̄ ppe̅ ē simplex. / Jn secūda
qd̄ uē ī. hic diligent̄ nōt est. cū dicat au.
ꝛc̄ / Jn tcia ~~pe~~ qd̄ sūme. ibi. huī aūt si
ncitatis ꝛ simplicitatis / p̄ma itm ps. hē tres
ptes / p̄mo pponit qd̄ ppe̅ ē simplex / Se
cundo ostedit q' nō cōuenit nature cōpo
nīli ī. Vt aūt scias quo simpli ꝛc̄. / Jn tcia
qd̄ nō cōuenit nature spūali ī. Creatura ēt
spūalis ꝛc̄. / Secūda pars in qua ostendit
qd̄ ē uē simplex hē tres ptes / Jn p̄ma oste
dit qd̄ ī dō ē pure mlʼtiplicitas nominū.
/ Jn secūda ostendt qd̄ in eo nō ē diuisitas p
dicamītor ī. Quod aūt ī nā diuinitatis ulla
sit accidencia ꝛc̄ / Jn tcia cōcludit qd̄ noīa
pdicamītor ī diuis nō possūt dici ppe̅.
ꝛ ē nomī pūn pdicamīti ī. Vn̄ n̄ prope
dr̄ sba. / Sc̄a ult̄ ps in quo ostendit q' ē
sūme simplex. hē tres / p̄mo. n. ostendit
qd̄ tāta est simplicitas qd̄ ulla ē ibi rerū
diuisitas. / Secūdo q' cū hac simplicitate stat
psōn pluralitas ī. ꝛ cū tante simplicitatis ꝛc̄ / tcio
uō ꝛ ultimo epilogat qd̄ ostēsa ē ī diuina
eēncia triplex ppetas. ibi. ecce quāta ūepta
tā.

Ad intelligenciā eor que
dicit magr̄ ī lrā. ~~iiij~~ q̄rūt̄ inpte ista.
Primo qr̄. utr̄ in dō ~~ꝛ~~ sit sūma simplicitas.
Secūdo utr̄ simplicitas sit dī ppetas.
Tercio pp illud qd̄ dr̄ ī lrā d̄ aīa rōnali.
Querit̄ utr̄ aīa rōnat sit ī toto corpore. ita
qd̄ ī qualibʒ pte.
Quarto qr̄ utr̄ dr̄ sit ī alīq deriato gnē.

Circa p̄mū. qd̄ ī dō sit
sūma simplicitas
sic pbatur / omē p̄m ē simplicissimū. qr
quāto aliquid p's tanto simplici'. sʒ dr̄ p̄m
ī gnē eēnciū. eo qd̄ nō ē. nec eē p nec cogita
ri p'. g̃ ē sic simplex qd̄ ipō simplici' n̄ eē
pōt ut cogitari g̃ ē simplicissimū. ¶ Jtē
omē qd̄ ē qcqd hē. ē simplicissimū. sʒ dr̄
ē qcqd hē. g̃ ꝛc̄ / p̄a pʒ ī se ~~aliis~~ / minor p
batur sic. dr̄ hē pōm. sapiam. ꝛ sic d̄ aliis.
aūt g̃ ē sua pōa aūt nō. si sic. hēo ppositū.
si nō. ē sua pōa. cū sit potens pōa. hēt posse
ab alio. g̃ dr̄ ē ab alio. q' sī hʒ ē fl̄m. g̃ illud
ex quo sē. ¶ Jtē ī eē nobilissimo debʒ cōdicō
nobilitatis pōi ī sūmo. sʒ dr̄ ē ens nobilissi
mū. et simplicitas ē cōdicō nobilitatis. g̃ po
nenda ē in dō ī sūmo. g̃ dr̄ ē sūme simplex.
¶ Jtē quāto aliqd ē simplici'. tanto ē pote
ciūs ī uirtute et eēs. qr uirtus unita plus pōt
q̄ mltiplicata. sʒ dr̄ ē ī fīnit ꝛ ī mēsus uirtu
te. g̃ ē infinitus simplicitate. g̃ ī dō ē sū
ma simplicitas. ¶ Contra simplici' cogitatur
dd̄ cū cogitatur ut abstractū aplib'. q̄ qd̄ co
gitat̄ ut cōtemptū pl'ib'. g̃ cū fides nostra
cogitet dm̄. ut in pl'ibus. nō cogitat eum
ut simplicissimū. g̃ si fides ūe cogitat. dr̄
nō ē simplicissimū. ¶ Jtē maior ē sim
plicitas ubi ē ydēptitas sin̄ diuisitate q̄ cū
diuisitate. sʒ ī dō ē ydēptitas cū diuisitate sup
positor. g̃ ī eo nō ē sūma simplicitas. ¶ Jt
maior est simplicitas ubi ē unitas. sine plu
ralitate. qr nūs dic̄ aliquo mō cōpositū. r̄. cui
unitas ē simplex. g̃ cū ī dō sit unitas cū
pluralitate psōn. pʒ ꝛc̄. ¶ Jtē maior ē sim
plicitas ubi nō tm̄ sbā sʒ ē ppetas ē eadē cū
ppetate. qr qm̄ ppetas differt ppetate. ī
uno sūt plura diffīa. g̃ nō ē simplex.
sʒ in diuinis ps̄. in eadē p̄. differt ppetas
a proprietate. Vn̄ ī nascibilitas differt a pat
nitate. g̃ ꝛc̄. ¶ Rō. dd̄. qd̄ sicut p̄me in
ciones pbant. in dō ē ponenda sūma sim
plicitas. ¶ Ad p̄m g̃ qd̄ obī. qd̄ fides nō
ītelligit ipm̄. ut simplicissimū. et qui aliā ī
telligit nō ītelligit ut sūmo simplex. qd̄
pʒ sic. qm̄ ē intelligere / unū ī uno / ꝛ unū ī
plibus multiplicatum / ꝛ unū ī plibus nō
mltiplicatū / simplici' aūt ītelligit unū in
plibus eē mltiplicatū. q̄ unū ī uno. qd̄
pʒ qr ult̄ simplici' singulari. ꝛ ad hunc mo
do simplic' intelligit. qd̄ ē unū in plibus
nō mltiplicatū. hͦ mō ītelligit fides nr̄a

q̄ qm̄ ppetas differt a ppetate.

dd̄ q' hʒ ītellit ut simplici'.

dm. et io simplicior e deus. qr e i omib; non multiplicatus. q si eet in vno solo. vl in plib; multiplicatus. hinc e q deus simplicissim e. et fides vra ut simplicissimu itelligit. et qui intelligit dm pluri ficatu i eencia. vl uny i supposito. derogat sume simplicitati ei. qm ubi suma simplicitas intelligr. oz suma actualitate itelli. si sume nobil e. et vbi e suma actualitas suma diffusio. et coicacio. dz poni. et ista no pot ee nisi in sempitna pductione. rei. omino infinite equalis i vtute. et h no pot ee i alietate eencie. g no pot intelligi diuina eencia simplicissima. ni in trib; psonis itelligat tota ee qua vna sit ab alia. qn g obi. qd simplici est abstractu a plibus q in plibus. vm e si in illis plibus plurificetur. si aut no plificat no e vm.

¶ Ad 2 qd obi. qd maior e simplicitas ubi nulla diuisitas. dd. qd diuisitas dupl pot venire. vl ex addicione. vl ex origine. Ex addicione cu e diuisitas in pprietatib; absolutis. q diuise sut in diuisis. ut albedo. in petro et paulo. et h puat simplicitate. qr poit compositionem. est alia diuisitas venies ex sola origine. ut puta qr vna psona emanat ab alia. differt ab ea. et h no repugnat simplicitati. qr nullam poit copoem. sz solu ordine et respectu ad aliu. et h no pprie dr diuisitas sz distictio et discrecio. et h manifestu e si intelligam patre se ipo gnare filiu. et itelligam eu gnare. et ieam no gnare nulla e h copo. qr nulla ad dicio. ¶ Ad illd qd obi. qd maior e simplicitas. vi nulla plalitas. dd. qd duplex e plalitas. qdam in q plus est in duob; q in vno. ut i duob; hoib; plus e de bonitate q in vno. et ista plalitas repugnat simplicitati. qr vnitas addit sup vnitate. queda e plitas in qua tm e i plib; qntu i vno. et h est i diuinis. qr tm de ee. et bonitate. et virtute. e i vna psona. qntu i plibus. et ista plalitas nich addit ad vnitatem. et io nullam omo ponit copoem. n puat simplicitate. ¶ Ad 2 qd obi. qd i pre differt proprietas a propetate. dd. qd pprietas differt a pprietate tplr. aut re sibi. aut rone sui. Ad 1m obi. qr catur ex diuisis nris pricip in ipo reptis. sic ponit copoem. qr ponit sbm ee ex plib; Sic 2m sui. sic differt musica. et gramatica. i petro. et sic pont simul cpoem. qr ponit sbm sui ee plibus ¶ Sic 3m obi. sic ponit sbm copari plibus. et ex hoc no ponit cpo sz distinctio. exemplu e in pucto. qd e pncipium. et finis rone diuisay linearu. h mo e distia pprietatu in diuinis.

Secudo qr. vtr.

Simplicitas sit dei pprietas. et qd sic. vr q modo nulla creatura e act pur. qr i omi creatura ut dicit bo differt quo e. et qd est. g in oi creatura e actus cu pot. sz omis talis ht in se multiformitatem. et caret simplicitate. g et ce. ¶ Ite omis creatura ht ee finitu. et limitatu. g ht ee artatum. sz vbicuq e ee limitatum e ibi aliqd qd cotrahit. et aliqd qd cotrahit. et in omi tali e copo. et diffia. g omis creatura coposita. g nulla simplex. ¶ Ite omis creatura ht ee datu aliunde. g ht ee aliunde acceptu. g nulla creatura e suu ee. g in omi creatura e dependencia sui diffia. sz nullum tale simplex. simplr g et ce. ¶ Ite ome qd e p pma vnitate deficit ab illa. g stati cadit i dualitatem. sic dicit dyo. qd post monatem dias e. sz omis creatura e a pma vnitate. g omis creatura e ab illa deficiens. g et ce. ¶ Ite. ab uno no pcedit ni vnu. et a vo no pcedit nisi unu. sz vnitas et simplicitas eand rone ht. in vo. g sic ab uno vnu. ita a simplici simplex. ¶ Ite vr ppalr qd simplex sit in creaturis. qr simplex e q no ht ptem. sz punct no ht ptem. qr ita diffinit. punctus e cui ps no e. g et ce. ¶ Ite ome illd an qd no est aliud. e simplex. qr si copositu e. neco ht an se aliud. sed eius e pmu. sicut d. auctor de causis. p rer creaturay e ee. g et ce. ¶ Ite ome illud e simplex in quo stat resolucio. sz resolucio stat in pncipiis que sut ma. et for. qr m. ulti no resoluitur. cu sit stac i causis. aliogn. eet ire in infinitum. g cu resolucio stet i creato. aliqd creatu e simplex. Si tu dicas qd pncipia no hnt omi modam simplicitate. qr q uis no coponant ex aliis. tn coponut aliis. ¶ Cont h no ur facere q simplicitate qd coponat aliis. ¶ Ga qd aliq no sit copole aliis. no facit aliqua simplicitate. cu ista pprietas sit in diuinis copletis que maxie sut coposita. g. h qd dico copole aliis. no tollit ab eis simplicitate. et sic et ce. ¶ Rx. dd. qd simplicitas eencie puat copoem. et puat eencialem dfam sui multiplicitate. vn simplex e qd no ht copom petu. nec multiplicatat. actionu sui formay. i solo aut deo. e puaco coponis et diffre sui multiplicitatis. Io simplicitas i solo deo. e eencialis. vn nd. qd multiplx est cpo. Vna copo e ex ptib; eencialib; et h e in omib; p se entib; alia e ex ptibus

derogat q nolli simpli ei.

sic vl sibi

integritatibus. et hec est in omnibus corporalibus / Tercia est
ex partibus dissitis sive repugnantibus. et hec est in
omnibus animatis et viventibus. Unde in omni substantia pre-
sente que proprie dicitur creatura est compositio. quia omnis
creatura aut est corporalis. aut spiritualis. aut compo-
sita ex utroque. Similiter est considerare triplicem ~~dif~~
differentiam in creaturis / Prima est substantie. virtutis. et operationis.
substantie et actutis / Secunda est differentia suppositi et essentie.
/ Tercia est differentia entis et esse / Prima differentia est rei prout
est agens / Secunda prout est eius in genere / tercia
prout est ens in se / Prima differentia est in omni substantia. quia
omnem substantiam habet esse mixtum. ideo non agit ex se to-
to. et ideo differt in eo quo agit et quod agit. et a
sua substantia et proprietas / Secunda differentia est in omni
individuo. quia omne individuum habet esse li-
mitatum. et ideo in aliquo convenit. in aliquo dif-
fert cum alio / . et ideo in omni individuo di-
fert essentia et suppositum. multiplicata est essen-
tia in suppositis / Tercia differentia est in omni
creato et concreato. quia enim omne quod est preter deum
accipit esse aliunde. sive principium sive principiatum.
ideo non est suum esse. sicut lux non est suum lucere.
Si igitur dicatur simplicitas per privationem compositionis.
sic proprium est solius dei in ratione substantie. quia nul-
la alia substantia est que non habet compositionem ex potentia et ac-
tuali saltem. Si autem simplicitas dicatur pri-
vationem essentiat differentie et dependentie. ita
quod in essencia nulla sit diversitas nec depen-
dencia, sic est proprium dei in ratione entis. quia nullum
aliud est ens in quo non cadat aliqua diversitas
vel dependencia. Concedendum igitur est quod sim-
plicitas dicto modo est proprium. ut visum est. creature
aut composite. ~~ex actu et potentia quia habent esse limi-~~
~~tatum~~ sunt. nec vere simplices. quia habent esse mi-
xtum ex actu et potentia. quia habent esse limitatum.
et ita in genere et specie per additionem contractum.
quia habent esse aliunde datum. quia habent esse post deum
unum. a quo deficiunt. et ita cadunt in compositionem.
/ Aliter potest dici et verius. quod simplex dicitur per privatio-
nem compositionis. Set notandum quod compositio dicitur dupliciter / uno
modo alicuius ex aliquibus / alio modo, qua aliquid dicitur
componi aliis. Si igitur simplicitas privet compositionem
ex aliis. sic convenit et creatis. ut potentie primis prin-
cipiis que non componuntur ex aliis. Si autem pri-
vet compositionem cum aliis et ex aliis. sic solius dei
est. omnis enim creatura / aut est ens per se. et in
se. et ita composita ex aliis / aut est ens cum alio
et in alio et ita aliis composita / et iterum oportet esse crea-
tum aut est principium. et ita componibile aliis / aut
principiatum et sic compositum ex aliis. et sic accipitur
simplicitas prout est rei proprietas. per privationem
videlicet utriusque compositionis. Ad illud quod obicitur.
quod ab uno non est nisi unum et cetera. dicendum. quod simplex
non est condicio generalis entis sicut unum. Etiam simp-
licitas dicatur modum unitatis nobilissimum.
que deus nulli communicat creature. quia creatura non
potest recipere. cum esse eius sit limitatum. sit mix-
tum. sicut et esse dependens et aliunde datum.
Ad illud quod obicitur de simplicitate puncti et entis
et principii / dicendum. quod in eis est simplicitas. per privationem
compositionis ex aliis. Non autem prout simplicitas
dicitur in deum omnimoda. In omnibus enim ut di-
ctum est cadit aliqua differentia et dependencia. quamvis enim non
sit composita. tamen eorum esse dependet a composito.
sive componente. Unde concedendum est illud. quod ultimo
dicebatur. quod illud derogat simplicitati rei.
quod sit alteri componibilis. in quantum simplicitas privat
multiplicitatem et diversitatem in re simplici. quamvis
non deroget in quantum compositionem ex aliis. omnis
enim dependencia facit ipsum quod dependet a summa
simplicitate et in diversa recedere. solus autem deus est in-
dependens. omnia autem alia sunt dependentia
sive comparatione ad principia. ex quibus sunt. sive u-
num principium componens complicetur ad aliud.
sive omne dependent comparatione ad deum. sive
ab ipso deo. nichil autem quod dependet est sua de-
pendencia. Ideo nichil tale est summe simplex.
quia omne simplicissimum est absolutissimum.

Tercio queritur utrum anima rationalis sit in toto corpore
ita quod in qualibet parte. et quod sic videtur / augustinus dicit.
quod sicut deus est in maiori mundo. sic anima in minori.
sed deus sic est in maiori quod in qualibet parte totus.
ergo anima sic est in minori. scilicet in corpore. / Item quod dat
esse toti et partibus. Probatio. est enim. quia forma. per suam essentiam
dat esse. et hoc non nisi ei cui essentialiter unitur. set
anima dat esse toti corpori et omnibus partibus. ergo et cetera.

unitur toti et partibus

Item in oculo est videre et sentire et vivere. ergo
ro ergo. licet sint hec unus actus. ut dicentes. non unus.
hoc constat. quia privato visu adhuc sentit per tac-
tum. privato sensu adhuc vivit. sicut in paralitico.
cum ergo vivere sit actus vite a potentia. in oculo est anima
per substantiam. eadem ratione potest probari et in omnibus partibus
esse. Item anima operatur in toto corpore. ergo in toto
corpore est per potentiam. set potentia anime simplex est. ergo
si potentia una est in manu et pede. Item est in diversis pa-
rtibus. sed non est simplicior potentia quam substantia. ergo et cetera.
Item anima est in corpore. aut est in qualibet parte
aut in una determinata. aut in puncto. si in qualibet
parte habeo propositum. si in una cum illa habeat plures
partes et anima sit simplex erit in pluribus partibus.

ergo ratione est ingens ad esse in pluribus partibus

sed qua ratione in partibus partis. eadem ratione in partibus
totius. Si est in puncto corporis. ergo est punctum. ergo est punctum
non habeat proportionem ad totum corpus, anima est in ~~pro~~
proporcionat toti corpori. ergo non potest esse perfectio.
cum proporcio sit perfectionis ad perfectibile. Sed contra

punctus est substantia posita situm habens positionem. ergo anima habet situm in corpore. sed nulla forma situata est motor sufficiens ergo etc. Set contra forma que est in toto et in partibus una denominat partes et totum racione consimili. unde quelibet pars ignis est ignis. ergo si anima est in qualibet parte. tunc quelibet pars est animal. sicut totum. cum quelibet pars sit substantia animata sensibilis. Item existencia anime racionalis non dependet ab aliqua parte corporis. cum sit fixa in se. ergo non est in qualibet. Item operacio eius non dependet ab aliqua parte corporis. nec alicui communicat. ergo in nulla parte corporis est. nec quantum perfeccio nec quantum motor. unde philosophus dicit. quod anima nullius corporis est actus. vel nullius partis corporis. sed in quo est. sicut actus. Item ~~[struck]~~ corpus organicum cum est diversarum racionum in partibus et toto. ergo habet diversam perfeccionem. ergo cum anima perficiat totum quantum ad essenciam. perficit partes quantum ad potenciam. ergo anima racionalis non est in partibus. nisi solum quantum ad racionem potencie. et hoc est quod dicit philosophus sicut anima ad corpus. sic partes anime ad partes corporis. Item si anima est tota in qualibet parte corporis. ergo tota est in manu. sed quando aliquid totum est in aliquo. movetur illo moto. ergo mota manu movetur anima. et similiter manu quiescente. quiescit. ergo cum manus una possit moveri altera existente in quiete. anima una et eadem numero. simul quiescit et movetur secundum idem. Item si anima est in pluribus partibus tota. qua racione in tribus. eadem racione in pluribus. et ita in infinitis. et quantumcumque extendatur corpus. ergo anima nata est esse ubique. et ita videtur quod anima non sit substantia limitata sed infinita. Item si tota anima est in manu. sicut in aliis partibus. ergo cum vita sit anima non magis recipit motum et sensum manus a corde quam econverso. hoc autem est contra omnes philosophos. et sequitur ex hoc tale inconveniens. quod sicut leso corde perit vita. ita lesa manu. Ideo aliqui dicunt quod anima secundum essenciam est in aliqua parte determinate. sed potencia vero est et influit in toto corpore. sicut aranea est in tela. Unde dixerunt quod est in corde. quia cor est domicilium vite. et eius inhabitator est anima. et ad hoc ponendum movit eos experimentum cum defectu racionis. experimentum quia visibiliter apparet. quod leso corde separatur anima. et ab ipsa fluit spiritus et motus. et est membrum nobile. existens in medio. sicut centrum corporis. defectus racionis. quia non poterunt intelligere quomodo aliquid limitatum sit unum. et idem totum in pluribus. et quia fides non cogit credere. et racio non intelligit. ideo dicunt non esse ponendum. quod sit in toto racione cuiuslibet partis. Set aliorum opinio est. ut augustinus. quod anima in qualibet parte corporis sit tota et ad hoc ponendum movet experimentum et exemplum et racionale argumentum. experimentum. quia anima in partibus distantibus a corde. ita cito sentit sicut et in propinquis. Item sentit quod in ictu oculi sentit

lesionem in partibus distantibus. et cum anima separatur dolor est in singulis partibus et resolucio. exemplum similiter movet. sic dicit augustinus. videmus enim quod in animali perfecte sano est una sanitas in singulis partibus. nec maior in maiori. nec minor in minori. Si igitur hoc est in forma corporali. quanto magis in spirituali. Racionis movet argumentum. quia anima est forma simplex et motor sufficiens. quia forma totalis corporis. est in toto. quia vero simplex. non est secundum partem et partem. similiter quia motor sufficiens. ideo non habet situm. et ideo nec est in puncto. nec in parte determinata. et quia magis racionat opinio que fundatur super racionem quam que fundatur super defectum racionis. et quia augustinus hoc dicit hanc approbo tanquam meliorem. Ad illud quod obicitur in contrarium. forma que est in toto etc. dicendum quod triplex est genus forme. est enim quedam que perficit et extendit. et dependet. et hec quia totum perficit est in toto. quia vero extenditur. perfeccione totius communicat partibus. ut patet in forma ignis. quia quelibet pars ignis est ignis. et quelibet calefacit. Est alia forma que perficit et dependet sed non extenditur. et talis forma quia totum perficit est in toto et in qualibet parte. quia vero non extenditur. ideo actum totius non attribuit partibus. et talis est anima vegetabilis et sensibilis. quia nulla pars animalis est animal. tamen quelibet pars animalis vivit et sentit. Est iterum forma que totum perficit. tamen non extenditur. nec dependet. quantum ad operacionem. et talis quia est perfeccio. est in toto et in partibus. quia vero non extenditur. perfeccionem totius non communicat partibus. quia non dependet. nec operacionem communicat. et talis est anima racionalis. quia nulla pars hominis est homo. et nulla pars hominis intelligit. tamen et si communicet actum totius ut toti. communicat ut partibus. quia quelibet pars est pars hominis. ~~[struck]~~ et unificatur a perfeccione hominis. et ideo perfeccio hominis est in qualibet parte. et sic patet racio ad ultimum. quod ~~[struck]~~ nullius ~~[struck]~~ corporis est actus. quia nulli communicat propriam operacionem. nec perfeccionem totius. tamen omnes partes perficit in toto. Similiter ad aliud de forma. quia forma que est in partibus non denominat similiter totum et partes. nisi sit forma dependens et extensa. et loquor hic de forma substantiali. tamen non de accidentali. Ad illud quod obicitur. quod non sunt eiusdem racionis totum et partes. dicendum quod in partibus est considerare organizacionem et complexionem. racione complexionis sunt uniformes toti. et sunt disposite ad idem genus vite et perficiuntur ab uno. Racione organizacionis sunt diverse et perficiuntur a potenciis. Ad illud quod obicitur quod mota manu etc. dicendum quod perfeccio potest super totum perfectibile. et quantum ad substantiam. et quantum ad potenciam. et cum anima sit perfeccio totius corporis super totum potest. et ideo nullo minori quam sit totum corpus diffinitur eius substantia vel potencia. diffinitur autem corpore suo quod perficit et ideo corpore moto. movetur. per consequens. partibus autem non diffinitur quia sunt minores toto. et ita est in una quod est extra illam.

[margin:] quia non dependet agit per operacionem totius communicat

[margin:] quia non dependet operacionem toti communicat partibus

et ideo quia in nulla parte est diffinitive, non movetur ad motum alicuius partis. Sic nec deus movetur ad motum alicuius creature. Et per hoc patet sequens, quia totum corpus comparatur ipsi anime. Tamen unius locus. Et ideo in pluribus partibus non est vel in quantum, in uno loco. Unde si separentur, non erit in aliis. Nec sequitur ergo hoc quod sit infinita, quia omnium non constancium terminus est. Et ideo magnitudinis et augmenti et corporis humani. Unde potest cogitari tam magnum corpus quod non possit vivificari ab anima. ¶ Ad illud quod obicitur ultimo, quod tunc una pars non recipit ab alia, dicendum quod sic dicitur in maiori mundo. In medio est in omni creatura ipsam continens, tamen per ordinem universi influit ad unam creaturam in aliam. Sic in intelligendum quod anima per suam presenciam est in quibus partem in medio qua continet et conservat, non tamen omnino, sed influit in omnes partes per unam. Et ideo cessante illa parte et eius influencia perit ordo corporis essencialis et ita anima separatur.

Quarto et ultimo, queritur utrum deus sit in aliquo determinato genere. Et quod sic ostenditur hoc modo: quod distinguitur ab aliis entibus est aliqua natura determinata. Sed deus est huiusmodi, quia distinguitur a creaturis omnibus, quia nullum creatum est deus. Ergo est natura determinata. Sed quod est natura determinata est in genere determinato. Ergo et cetera. ¶ Item quod habet superius univocum et essenciale habet esse in genere determinato. Sed deus habet superius se ut substantiam, que dicitur de deo et creaturis essencialiter et univoce, quia per istam racionem quod est res per se existens. Ergo et cetera. ¶ Item quod sit in quibuslibet generibus videtur, quia omne quod complecionis in creatura attribuitur est in deo. Sed omne predicamentum habet aliquid complecionis. Ergo res omnium predicamentorum sunt in deo. Sed quicquid est in deo est deus et cetera. Ergo deus essencialiter subicitur rei omnis predicamenti. Ergo est in quolibet. ¶ Item summo bono nichil deficit de bonitate. Ergo summo enti nichil de entitate. Ergo in deo est omnis entitas et omnis differencia entitatis. Cum ergo differencie entium sunt x predicamenta, omnia sunt in deo. ¶ Contra Augustinus in libro de trinitate v: deus est bonus sine qualitate, magnus sine quantitate. Ergo magnitudo dei non est in genere quantitatis, nec bonitas in genere qualitatis, ergo nec substantia in genere substancie. Ergo in nullo est genere.

¶ Item videtur quod non est in genere determinato, quia omne quod est in genere determinato habet esse finitum et limitatum. Deus autem est infinitus. Ergo et cetera. ¶ Item quod non in quolibet genere videtur, quia quod habet in se res plurium generum est compositum. Deus autem est simplicissimus. Ergo et cetera. ¶ Responsio. Dicendum quod non convenit deo esse in uno genere determinato, quia omne tale habet esse limitatum et artatum, et compositum in pluribus generibus non potest esse. Aut enim aliquid est in pluribus per naturam et proprietatum diversitatem, ut album in genere quantitatis dicitur secundum aliquid suum, re alba est in genere substancie, sed in quantum dicit formam que est albedo, est in predicamento qualitatis, aut per generalitatem, sicut unum et ens per naturam multiformitatis. Non potest deus esse in pluribus, quia omne tale compositum est et multiforme. Deus autem simplex est. Non per generalitatem, quia ens tale non est huius distinctum a rebus creatis; deus autem est huiusmodi, distinctum a rebus et huiusmodi supra esse; et ideo in nullo genere nec in pluribus esse potest. ¶ Ad illud quod primo obicitur, quod distinguitur ab aliis est natura distincta et cetera, dicendum quod verum est si distinguitur per aliquid quod ipsum contrahat et artet, sicut per differentiam cadentem in genere. Deus autem non sic distinguitur, sed se ipso. ¶ Ad aliud quod obicitur quod deus habet superius univocum, dicendum quod deo non est superius, quia non est simplicissimum nec univocum, quia illa racio non univoce dicitur creature et creatoris. Deus enim est ens per se quia nullo egens, creatura est ens per se quia non est in alio ut in subiecto, eget tamen alio ad suam conservacionem. ¶ Ad illud quod obicitur quod omne quod est perfeccionis et bonitatis positive est in deo, dicendum quod hoc potest esse dupliciter: vel per diversitatem, et hoc facit esse in diversis generibus, vel per omnimodam unitatem, et hoc facit esse extra genus. ¶ Ad illud quod ultimo obicitur, quod deo non deficit de bonitate, dicendum quod deus non dicitur non deficiens a bonitate per hoc quod omnis differencia boni particularis sit in deo per differentiam, sed quia est in eo per equivalenciam, quia enim est summum bonum complectitur in se bonum esse; sic intelligendum est de entitate, et cetera.

In parte ista circa litteram incidit hec questio de ordine. Cum enim compositio in creatura sit racio et causa mutationis, simplicitas est causa inmutabilitatis. Quia si affirmacio causa affirmacionis et negacio causa negacionis, ergo cum causa ante effectum, debuit prius magister ponere proprietatem simplicitatis. ¶ Responsio. Dicendum quod re vera compositio secundum racionem intelligendi prior est quam mutacio. Sed quando negaciones se habent econtrario affirmacionibus, hinc est quod inmutabilitas prior est. Ita voluit aliquis dicere, potest tamen aliter dici et melius, quod est prius et notius nobis et prius simpliciter. Et quia simplicitas est magis nobis occulta, propter hoc quod simplex in quantum simplex habet racionem principii et non venimus in cognicionem posteriorum in cognicionem priorum, ideo prius agit de inmutabilitate quam simplicitate. ¶ Item de hoc quod dicit in littera "eademque proprie ac vere simplex, quia nec habet compositionem partium" et cetera. Videtur enim superflua dicere, quia simplex est cuius partes non est. Sic compositum dicitur quod habet partes. ¶ Responsio. Dicendum quod magister notificat hic simplex per quod est dei proprium, et ita opponitur compositi et multiplici. Quantum ergo ad privacionem compositionis dicitur quod non habet multitudinem partium; quantum vero ad privacionem multiplicitatis extranee dicitur quod non habet varietatem accidentium; ~~quantum vero ad privacionem multiplicitatis intrinsece dicitur quod non habet varietatem formarum~~ quantum vero ad privacionem multiplicitatis intrinsece dicitur quod non habet varietatem formarum, ut generis et speciei et differencie. Et hoc modo simplex ~~est simplex~~ est simplex, unde competit quod solus deus est. ¶ Item queritur de ista racione Augustini. Cum

cum sit artificiosum ee. aliud ĩ hercem. ⁊c. plut
cum aiam ee cõpositam. p multitudinem ppietatũ
Sz cont nulla sba cõponitur ex propietatibus
neq̧ p se. neq̧ cũ alio. g ex h' nõ pbat qd aia sit
cõposita. ¶ Rñ. dd. qd aug. h' nõ pbat ñ apo
riori. cõpõ enim accidentis ad sbm ⁊ diu'sitas.
neco p suppõit aliã cõpõnem. q̃ ut dicit
bo. qd ẽ pure for. sbm ee nõ pot. g ad h'
qd aliqd sit sbm accñtũ. oz ĩ illo p existere
cõpõm in trinsecam. s₃ aia capit in se mlti
tudinẽ accñtũ. ⁊ io neco ĩ fert apostiori.
qd ipa sit cõposita. licz nõ ex accntibus.
¶ Itẽ qr ↄ h' qd dic. Sine qlitate bonum
sine quãtitate magnũ. ⁊c. vr enim male
dicẽ. q̃ aquoq̧ remo supi' ⁊ ĩ feri'. g sine
hr qlitatẽ. nec bonitatẽ ¶ Si tu dicas qd bo
nitas illa nõ ẽ spẽs qualitatis. qr. qr nõ
simlr dr indiuiuis qualitas diuina. sic boni
tas diuina. ¶ Rñ quidã uoluit dicẽ qd nõm
gñis. nõ transfertur ad diuina tñ q̃ nõ dicit
rei cõplemtũ. sic spẽs. tñ q̃ sigt in cõcretõe
ad sbm. ⁊ ĩ dependencia ¶ Nomina aut spũ
alia cõnotant effcm in creatura. ⁊ io dr sine
qualte. bon'. Set sigs uelit inspicere. Inve
nit h' nõ habere veritatẽ ¶ Si g qratur quo
differt inter magdo ⁊ bonitas. dd. qd mag
nitudo signat diuinam eenciam p modũ quãti
tatis. bonitas p modũ qualitatis. g isti modi ca
dunt ĩ dõ. Et itm si querat quat ẽ ds ¶ Rñt
bon' ⁊ magn'. ⁊ io. dd. qd noia gnũ ĩ diui
nis repperiũt. s₃ nõ p ut hnt racõnẽ gnis
q̃ ds in nullo gnẽ ẽ. ⁊ ad h' signãdũ remouẽ
aug. noia. ix. gnũ. in quantum sũt gnã.
¶ Itẽ qr ↄ h' qd dr. Sitam ẽ dignũ ut
ds dicatur substare. vr enim satis dignũ.
q̃ sana nobilitas ẽ p se subsistẽ. ¶ Rñ. dd.
qd duplex ẽ ppetas. ipi' sbe. s. p se stare.
⁊ alij sub ee. pmũ ẽ pfectõnis. secdm in
pfectõnis. et io rõne pme. dr digne. nõ
rõne secde. ¶ Itẽ qr ↄ hoc qd dicit hilt.
nõ ex cõpositis ds qui uita ẽ subsistit ⁊c. que
dã ẽ inter illas differas. g si nulla ẽ. ut facẽ
ĩ cnlcacõnem ũboꝝ. ¶ Rñ. dd. g qdã uolut
qd p illa ũij. excludant ũij gnã cõpõnũ. pmũ ẽ
ẽ eencie ex principijs eencialib' rõne cui' dr
qd ds nõ est ex cõpositis. i. sunt poitis. Secdm
ẽ sbe. ex pncipijs naturalib' q sũt m. ⁊ for.
rõne h' dr. ex infirmis. q̃ mãa subiecta
ẽ pnacõni. que facit forma ee instabilem.
⁊ infirma. ⁊ simlr m. Infirma enim dicũt
ĩstablia. Tcia ẽ cõpõ mixti ex mixtibilib' rõe
cui' dicit. neq̧ ex obscuris. q̃ ubi mixtio
ĩ qdã formaꝝ cõfusio. ⁊ ita obscuracio.
¶ Quãta ẽ cõpõ aiari ex ptib' dispib'. ex aia

videlicet ⁊ corpore. racõne h' dic. neq̧ ex ptibus
dispib'. q̃ ipẽ spo. Alr tñ pot dici qd excludit ea
dem cõpõm racõne diu'saꝝ cõdicõnũ. ad hoc enim
qd aliq pncipia cõstituant oz qd pnci sint di
fferencia. sic dependencia. sic ĩ pfca. sic ẽ difforia
Si enim eent oĩo cõformia. ⁊ pfecta. nõ possent a
liqd cõstituẽ. q̃ ex duob' entib' actu. nichil fit.
q̃ g diffra. io sũt cõposita. q. cũ alijs posita. q̃
dependencia. Io in firma q̃ inpfecta. Io obscu
ra q̃ dissimilia. Io disparia ds aut nõ pot
ee ex diu'sis. q̃ ẽ uita p eenciã. nõ pot ee ex
dependentib' ⁊ infirmis. q̃ uirtus p eenciã. nõ
pot ee ex ĩ pfectis ⁊ obscuris. q̃ lux ẽ. nõ pot
ex dispib' ⁊ dissilibus. q̃ spẽ p eenciam. Sũ
ma g actuã. suma potestas. suma claritas.
suma spũalitas. nõ p mittit ee ĩ deo aliqm cõ
pone. vñ ex hijs ũij. cõdicõnib'. ũij racõnes eli
ciuntur pbantes dm simplicissimũ.

D. ix.

Nunc ad distĩcõnẽ psonaꝝ
accedam'. ⁊c.
Supⁱ egit magr de ppietatib' que respiciũt
eenciam. hic agit ↄ hijs q respiciũt psonas.
⁊ h' ps hr duas ptes. q̃ enim distinco psonaꝝ
attenditur. p duplicẽ emacõnẽ. s. gnãcionis
⁊ pcessionis. Io pmo agit ↄ gnãcõne. Secdo
uero de pcessione. d. x. d. Nunc uõ post filij
eternitatẽ ↄ spũ sco ⁊c. Itẽ pma ps hr duas
ptes. In pma ostẽdit qd de gnãcione filij est
sentiendũ. Secdo ex incidenti. quo pmone est
ipam exponedũ ibi. ¶ Hic queri pot. cũ gnãcio
filij apte ⁊c. prima iterũ ps hr ũij ptes. pmo
pponit veritatẽ q ẽ a catholicis retinenda. s.
qd gnãns ⁊ genit'. sũt p gnãcõnẽ distincti.
⁊ coeterni. ita qd gnãcio ẽ distinctiua. ⁊ eterna.
¶ Insecda cõt hoc opponit p oppõm hereticoꝝ
ibi. Set cõt hoc inqd hereticus. Tercia te
rminat cõtra arguendo p rõnes catholicoꝝ
doctoꝝ. aug. ⁊ amb. ¶ Q h' dicit nõ intelligit
ĩ nqtu ee ⁊c. Inqrta ⁊ ultima Rñdet cõ
pescedo in qstione superfluam hetıcoꝝ. ⁊ ca
tholicoꝝ. superbon ibi ¶ Si queris anne ĩ qd
dam. ubi ostendit qd ĩscrutabile ẽ sacr
mentũ gnãcionis. Hic qri pot cũ gnãcio fi
lij ⁊ apte ⁊c. ¶ Hec ẽ secda pas h' distin
ctionis. in qua magr determinat. quo pmone
gnãcõnis eternas cõgruenci' exprimat. ⁊ h' ps
hr ũij ptes. In pma pte ponit doctoꝝ apparẽtẽ
cõtrouersiã. Nam qdã dicũt eã debe expri
mi. p ũba pteriti teporis. Alij p ũbũ psentis.
¶ In secdam pdicta cõtrouersiã reducit ad cõcor
dãciam ibi. Sz ne tanti actores ĩ re tanta ĩ
cõtradicẽ uideant ¶ Tercia p ũba. hilt. cõfir
mat respõsionẽ suã. ne uideat dictis orige
nis ĩ niti. ibi. hilt. quoq̧ dicit. filiũ nasci

plur

ĩ adverso orĩ ẽpo.

ex pre. zc. In .iiij. ccludit summam .qd. dd. sic
sui quo loquendu. z quo e de gnacone etna. se
nciedu ubi Dicam g filiu natu de pre. ubi
cofirmat virtute p auctoritatem hiit. p qm i
obiu heretici soluit.

Ad intelligecia eo que dicit magr. de gna
cione etna. Inp sunt .d. iiij. pncipalr que
runt.
Primo qr utr i diuinis sit ponedi gnacio.
Secudo dato qd sic. Vtr gnacio i dis sit aut distic.
Tercio qr utr illa gnacio sit etna.
Quarto z ulto qr utr illa gnacio sit tminata.

Circa primu q gnacio sit i diuinis.
ostedit p animou iusto.
Forci dz ee gnacio in eo
qui gnacionem aliis tribuit. q in hiis qua re
cipiut. s gnacio e in caturis. g e mto qui
tribuit. z h est qd dr in ysa. ulto. Si ego
q gnacone aliis tribuo. stilis ero. dic dns.
q. d. no. Ite ostedr illd id aposterioris. pp
eni paternitas in do. q in catura. s paternitas
z gnacio uere e in catuni. g z in do. qd pus sit
ibi. dicit apls eph. iij. ex quo omis paternitas
i celo z i tra noiat. Ite ostedr. h ipm a
siti. q omne qd pfeccionis e. attribuendu e do
in q e suma omis pfeccionis. s gnacio e p feccio
nis increatum. ut uult phs. q pfcm e qd
pot gnare quale ipm e. g zc. Ite illud
id ostendr alia rone sic. diuina n. e sume bo
na. z actualissima. g sume pot et uult se co
care. s pma. z suma raco coicandi e in gnaco
ne. g nece e i diuinis ponne gnacone. Co.
gnacio in caturis. aut est p feccionis aut i pfe
ccionis. Si i p feccionis. tc g. sbe spuales z i cor
porales cu sint nobilissime. debz i eis gnacio
ee. g cu no sit i eis. no e nobilitatis. set
q e nobilitatis no e in do. g zc. Ite
ubi e gnacio ibi e variacio. gnacio eni spes
mot. z int omis spes mot maior e varia
cio in motu. s sbam. q e gnatis in pma.
minor i motu. p locum. g cu in do no sit
uariacio n aliq spes mot. z illa q mi
nima est. ut loci mutacio. g nec gna
cio. Ite u e gnacio. ibi e corrupcio.
vn phs dic. q pp longe stare a pmo re
liquo mo compleuit ee. deus cotinuam in
hiis faciens gnom. z hi signu e qd sola cor
rupcia gnant. z gnant. i caturis. s i deo nu
lla cadit corrupcio. g nec gnacio. Ite
u e gnacio ubi e nutricio. vn ad tot et
plures se extendit uis nutritiua q gnatiua
s in do non est vis nutritiua. g nec
gnatiua. g nec nutrito nec gnacio. g gna
cio no sit in diuinis. Co. dd. q qd gnacio po
neda e i diuino ee. z hi ro potissima

e ut cedo q omis n a coica. z q i do pp sui
nobilitate e aptitudo actui cuicta. ymo ipe
actus. oz qd n sit plibz coicata. s no possut
ee plures ab una n. quin unus sit ab alio. ul
ambo a tcio. g cu an diuinas psonas nichil sit.
oz q una sit ab alia. z qm sut coformes in
n. z gnacio e emanacio. s coformitatem
nature. id credo q nece e in diuinis po
nere gnacione. Ut aut intelligatur p qm
mod pont. qd gnare dr sui ppa racone est.
silem sibi in sba. z natura pduce. sibi uero
simile cuenit pduci. tripplr. aut p i pssione
sue similitudinis i alio. z sic gnant caract.
a sigillo. lum a luminoso. spes ab obiecto. Alio
mo p educcione spei ostitis ab alio. z sic gn
atur elm. ab elo. Tercio mo p pduccionem
similis d simili. siu de se ipo. et sic gnatur
aiatu ab aiato. z iste tcius mod est p forcior.
vn no reperit nisi in substaciis hntibus for
ma nobilem. que e uita. z ulte mod gnacois
e p nascecia z e i do z caturis s differenter
q pduce aliu ex se ipo pot ee dupplr. ul ex
se toto. ul ex pte sui. ex se toto no pot pdu
cere. n ille cui eencia pot ee in plibus. una.
z tota. Nam si no pot ee in plibz una z tota.
si gnans dat tota sua sbam gnato. tuc tota su
stancia tota trasit in gnatu. et gnans pdit sbam
totam gnando. qd ee no pot. Io ad h nece
e qd talem hat sbam. q una z tota sit in
plibus. talis aut sba, no e n sba hns suma
simplicitate. h aut e sola diuina eencia.
i qua pp suma simplicitate. suppositu no
addit ad eenciam. vn nec ipam coartat.
nec limitat. nec forma mltiplicat. z id i
ea pot ee gnacio coicans. eade sba tota. z tal
gnacio e oimode p feccionis. z i solo deo
repperit. racoe iam dicta. Alio mo cuenit
aliquem ex se pduce qntu ad pte sui. sic pr
manalis. gnat filiu ptem sbe transmittede
z decidendo. z h gnacio uero est cu transmu
tacione. q eni ps decisa no ht actu toci, necesse
est q p mutacone ad qrat. s qd ad qm tat
qd no ht variat. Io gnacio e mutacio. z
ht variacione cuictam. e z cu corrupcione
ad nexa. q eni aliqua ps gnantis depditur.
gnans est e a quo pot fieri ablaco. z ita co
rupcio e. z cu corrupcione ad iucta. q eni
fit depdito. nece est qd p nutrimtu fiat re
stauracio. z io gnacio in catura. z p feccionis
z in p feccionis est. p feccionis apte uirtutis
pducentis. in p feccionis apte sbi diuisibilis. z
io e in solis aiatis. que hnt forma p feccionis.
ipam s. aiam z corp defec. z vesta. gnacio uo
i diuinis est oimode p feccionis. q e no e
ex pte. Io e qd ht actu spem. z io nec est

ubi ī n̄. ī ꝑfectō. n̄ uariacio. q2 nich novū acq
rit̄ n̄ corupcio. q2 nich ad imit̄. nec nutricio
q2 nich restituitur. ex hoc p3 soluc̄o obiectoꝝ.
q2 gn̄acio q̄ ē ꝗ totū. tanīe ꝑfectōnis. qd̄ nō pot̄ eē
ī creatura aliqua. gn̄acio uō. expte. tātam hȝ ꝑfec
cōne gn̄ictam. ut nō possit eē q̄ cē ꝓpam inuaria
bilem. ꝛ in corruptibilem. nō solū ī n̄ ī creā. Vn
ē ī nā creā/ alie rōnes ꝓbant de gn̄acōne que
ē expte.

Scdo qr̄ utr̄ gn̄acio
in diuinis sit ꝓ distinctā. ꝛ qd̄ sic ostendit̄. ꝗ
modo. aug̃. cē principiū. ꝗ t. nulla res ē q̄ se ipā
gignat ut sit. Si g̃ gignit. aliam gignit. ꝗ in
ter aliā talia ē distīcio. g̃ ꝛc̄. ¶ Itē gn̄acio ē
emanacio. ꝗ u ē emanacio. ibi ē multiplicacio,
siu ꝑlificacio. u aut̄ multiplicacō ibi distīcio. g̃ u
gn̄acio ibi necō ē distinctiō. ¶ Iter gn̄acio ī diu
ē rlō. ī ꝑtat r̄. ꝛ ordine. ꝗ ubi respectus ꝛ ordo.
ibi suppositoꝝ ꝛ relatoꝝ siue ordinatoꝝ distīctō.
ꝛ sic ꝛc̄. ¶ Itē maior diūsitas sustinet a supposito
ut in supposito. cōposito. ꝛ multiplici. q̄ in ꝓposito sim
plici ꝛ uni formi. ꝗ relatiue opposita nō ꝓstant ī sunt
ī eodē ī diuiduo creato. g̃ n̄ in simplici ypostasi/ pro
bacio medie. un̄ secō. ē pr̄ ꝑsonis. g̃ nō ē filius
ei. uel ē distinct' ab eo. g̃ multo forci ī diuinis.
¶ Cont̄. pat̄ gn̄ado filiū. dat ei totū qd̄ hȝ. set
hȝ eēnciā. ꝛ ꝑsōn. g̃ dat ei eēnciā ꝛ ꝑsōn. g̃ sic
fili' nō distīguit̄ a pr̄e eēncialr̄. ita nec ꝑsonalr̄.
ut ur̄. ¶ Itē pr̄ cōicat filio eēnciā suam
ꝓp̄ sumā simplicitatē. ꝗ eque simplex ē ꝑ ut
eēncia. g̃ qua rōne cōicat eēnciā. cōicat ꝛ ꝑsōn.
¶ Itē ī pr̄e idē ē n̄ ꝛ ꝑ. g̃ ī pr̄e ē. qd̄ cōicat
unū. qd̄ nō cōicet aliud. g̃ si dat n̄am, ꝛ ꝑsōn.
¶ Itē ur̄ qd̄ rlō nō distīguat alia rōne. q2
un' ꝛ idē pūct' ē ꝑncipiū. ꝛ finis r̄ linearū diū
saꝝ. g̃ si ipe rlōnes nō sūt distinctiue. ur̄ similr̄
qd̄ nec paternitas ꝛ filiacio. si dicas. q2 nō omis re
lacōnes distīguūt. ꝗ solū mutue. ut ꝑncipiū ꝑ
ncipiatū. finis ꝛ finitū/ g̃ pat̄ ꝛ filī se hnt̄ sic
intelligens ꝛ in tellectū. ut dicit aug. ꝗ id pat̄
pot̄ eē in telligēs ꝛ in tellectū. g̃ ꝛc̄. ¶ Itē
maior ē repugnācia ī cōtrarijs q̄ in relatiuis.
ꝗ albedo. ꝛ nigredo. que sūt cōtraria nō faciūt
distīcionē. cē petr̄. q2 id pot̄ modo eē albꝰ mo
do eē niger. g̃ multo forci' uel ī diuinis. modo
erit pr̄ modo fili'. ¶ Itē qr̄ qr̄ poci' rlō
nes faciūt distīcōnē ꝑsone q̄m eēncie. cū ex
bn̄ possit eē plures eēncie ut ~~ꝑsone~~ n. ī una
ꝑ sic ꝛc̄. ¶ Rō. dd. qd̄ gn̄acio ī diuinis sicut
ostesum est facit realem distīcōnem. ī ꝛ gn̄an
te ꝛ gn̄atū. nō rōnalem. ut in tellectualem
solū. sic dixit sabelli', s; realem q̄ntū ad ꝑsōn. nō
q̄ntū ad eēnciā. sic dixit arri'/ g; sic p3. gn̄acio
ī creaturis dicit emanacōnē ꝑ mod' accōnis siu
mutacōnis/ ī dō ā emanacōnē ꝑ mod' rlōnis.

ī q̄ntū emanacō dicit aliq̄m distīcōnē. ī q̄n
tū talis emanacō dicit distīcionē ī ꝑ. rōne
emanacōnis ē distīctō. q2 sic dic aug. nec in
tellis capit n̄ nā ꝑmictit illū q̄ ē ab alio eē illū
a quo ē. ꝗ. qd̄ potuit dr̄ aliqs eē ab alio. nā pr̄
ꝑ uatiue dr̄. eē a se. i. nō ab alio ī quātū talis em
anacio ponit distīcōnē ī ꝑ. gn̄acio cū ē ꝑ ductio
cōuenientis ī n̄. necē ē n̄. nō pot̄ eē distīctio. g̃ ut
erit rōne suppositi. ut ꝑprietas ¶ Si ꝑprietas aut̄
absolute, aut respectiue/ nō absolute. q2 tūc
eēt distīctō in n̄. nec respectiue ut puta rlōnis.
q2 in rlōne. ꝗ. se. nō ē mot' in creaturis n̄ ori
go in diuinis. Vn̄ filiacō nō gn̄atur n̄ ī alio.
g̃ necē ē qd̄ sit distīctō in suppō/ Similr̄ racōne
rlōnis ē distīctō. q2 nich ad se fert̄ n̄ ordinat̄.
racione uō tal' relacōnis ē distīncō ꝑsonalis.
qd̄ ga gn̄are ꝛ gn̄ari. cū dicat rlōnē ꝑ modū accōis
ꝛ passiōis. dicit eā ī supposito ꝛ r̄ suppositi. ꝛ id. q2 re
lacio int̄ extrema notat distīcionē. p3. qd̄ disti
ctō ē ibi suppositoꝝ/ hijs uisis facile ē soluere
ad obiecta/ qd̄ g̃ obi. pr̄ cōmunicat filio totū qd̄
hȝ. Vm ē/ pr̄ gn̄ōm ꝛ gn̄ōnis distīcōne. ipa ē
rō cōicandi dat intelligē distīcionē. q2 null'
cōicat sibi. ꝗ alij. ꝛ id ꝗ ī quo distīguit̄ nō cōi
cat ¶ Ad illd̄ g̃ qd̄ obi. qd̄ eque simplex ē ꝑ. ut
eēncia/ dd. qd̄ simplicitas ~~ꝑ~~ eēncie ē. qd̄ sic in
ꝑlibus. ꝗ simplicitas suppositi ē. q; nō sit̄ ꝑlibus.
Nam suppositū siu ī diuiduū q̄ntū ē ꝗ se dr̄
qd̄ ē ī uno solo. ꝗ nō ē simile. ¶ Ad illd̄ qd̄
obi. qd̄ id ē eēncia ꝛ ꝑ. dd. q; q̄uis sint idē. nō
tn̄ sūt ad idē. q2 ꝑ ē ad aliū. ꝗ gn̄at ꝛ refer
t./ eēncia uō nō. ꝗ eēncia cōicat. ꝛ ꝑ distīguit̄.
sic g̃ q̄uis id sit in pr̄e eēncia ꝛ ꝑ. tn̄ ꝑ gn̄at.
eēncia nō. sic ꝛc̄. eēncia cōicat. ꝛ ꝑ nō. ¶ Ad
illd̄ qd̄ obi. ꝗ ꝑncipio ꝛ fine ī pūcto. p3 ꝛc̄. q2
ille nō sūt mutue rlōnes qd̄ ꝑpe reqrit̄ ad di
stīcōnē. Vn̄ nō ualet qd̄ obi. ꝗ intelligēte
ꝛ in tellecto, dico qd̄ nō ē ibi rlō. ꝗ. eē. ꝗ ꝗ.
dici/ ad h aut̄ qd̄ rlō distīguat. oȝ qd̄ sint
relōnes mutue. q2 alie nō distīguūt. oȝ ē
qd̄ dicat rlōnē ꝑ eē. ¶ Ad illd̄ qd̄ obi. ꝗ
albedine. ꝛ nigredine. dd. qd̄ nulla ē oppō for
maꝝ. n̄ cōsiderent̄ r̄ eiusdē temporis. ꝛ ī pole
ē qd̄ idē ꝓm eodē tepor̄ sit albū ꝛ nigrū/ re
lacōnes aut̄ ī diuinis simul sūt. ¶ Ad illd̄
qd̄ ~~obi~~ ulto qr̄. qr̄ magis relaciones faciūt
distīccōnē ī ꝑsonis q̄m ī eēncia. p3 ex iam
dictis/ Rō/ pot̄ ꝛ alia racō reddi. q2 ꝑlitas
naturꝝ ī pedit simplicitatē ꝑ. ꝗ nō sic ꝛc̄. qd̄
p3 sic/ ꝓpter n̄ sūt ī una ꝑsona. aut g̃ ꝑ sim
aut ꝑ grām. si ꝑ grām unionis. sic q2 n̄ uni
ta cōsequ unitatem ꝑ. nō in ꝑed'/ ꝗ similiter.
ut ī petro ē ꝑlitas eēnciaꝝ siu naturꝝ. tūc cū
in tellect' nature ꝑcedit ꝑsōn/. ꝛ nō natā ex ꝑs. ꝗ
ꝑ ex natꝛ. sic necē ē ꝑsōn eē cōposita ꝛ ī ꝛc̄ ex

quia in divinis magis est unitas vel cum pluralitate personarum quam

Tercio queritur utrum divina generacio sit eterna. quod sic ostenditur. hoc modo / in creaturis operans naturaliter operatur quam cito potest. ratione perfeccionis agentis est quod citissime possit operari. ergo cum produccio filii apte sit per infinitam et summam potenciam. quam cito fuit pater genuit. sed fuit ab eterno. ergo et cetera. ¶ Item ex perfeccione generacionis est. ut quod generatur equetur generanti. ergo cum divina generacio sit perfectissima. filius erit patri per omnia equalis. sed pater est infinitus duracione ergo et filius ¶ Item intelliger se coeternum est menti divine. consequens est ponere quod ratione non intelligente sit et factus intelligens. sed verbum est coeternum menti intelligenti. et hoc est quia mens se intelligit verbum gignit. ergo propriissime filius est verbum coeternum patri. ~~[cancelled]~~ et hoc est quod dicit beatus Iohannes. In principio erat verbum. ¶ Item hoc idem ostenditur per impossibile. omne quod cepit esse est mutatum. per philosophum. sed omne quod incipit generari. incipit esse. ergo omne quod incipit generari est mutatum per philosophum. sed generacio est terminus generantis. ergo ubi incipit esse generacio. substancia generantis mutatur. sed substancia dei patris. sed esse est immutabilis. ergo generacio non incipit in divinis ¶ Contra sicut se habet corrupcio ad non esse. expers finis. sic generacio expers principii. sed omne quod corrumpitur desinit esse. ergo omne quod generatur incipit esse. sed nullum tale eternum. ergo et cetera. ¶ Item quecumque producit divina essencia. est ipsa posterius tempore. sive duracione. ergo pari racione quecumque producit divina persona cum essencia. et persone sunt idem. ¶ Item idem est esse filium esse et sua duracio. sed filius habet principium essendi. ergo habet principium duracionis. sed quia habet principium essendi. incipit esse ergo et cetera. ¶ Item pater caret principio et caret initio. ergo qua racione convenit filio. non habere inicium. eadem racione conveniet ei non habere principium. aut si non hoc. nec illud. ¶ Responsio dicendum. quod generacio filii est eterna tum ratione generantis. tum racione geniti / ratione generantis propter summam et perfeccionem in fecunditate / ratione geniti propter summam et perfectam equalitatem. quia utraque condicio tolleret. ne filius sit posterior patre. sicut visum est in opposito / alia racio est propter summam in utroque actu identitate. in qua non distat actus a potencia. nec posse antecedit esse. ¶ Ad illud quod obicitur. quod corrupcio ponit terminum finale. ~~[cancelled lines]~~ ¶ Dicendum. quod corrupcio semper dicit variacionem et mutacionem. et ita conversione entis in non esse. et ideo ponit terminum finale. sed generacio. ~~[cancelled]~~ illa dicit mutacionem ut in creaturis. et sic ponit terminum initiale. sed in divinis non dicit mutacionem ex non ente sed emanacionem ab ente.

¶ Ad illud quod obicitur quod essencia nichil producit nisi ex tempore. dicendum. quod sicut persona producit aliam personam sic essencia aliam essenciam. aliam autem essenciam ex se ipsa non producit. cum ipsa sit in multiplicabilis nec ex alia. quia finita esset et creata. unde producit illam aliam. et sic necesse est in produccione prima creature quod producat ex nichilo. et omne sic productum. habet esse post non esse. et ita inicium. persona autem non de non producit personam. et ideo non facit quod non erat ens et ideo nullum ponit initium talis produccio. ¶ Ad illud quod obicitur. quod filius ~~[cancelled]~~ habet principium essendi. dicendum. quod principium dicitur dupliciter. scilicet originale. et initiale / secundum quod principium dicitur originale. sic filius tam quantum ad esse quam quantum ad duracionem habet principium. quia utrumque habet ab alio ¶ Si autem principium dicatur inicialiter. ~~[cancelled]~~ sic dico quod nec habet principium essendi. nec durandi / primum principium non aufert racionem eterni / secundum vero sic. ¶ Ad illud quod obicitur ultimo. quia pater convenit filio carencia inicii non principii. patet iam ¶ Responsio. quia temporale et eternum differunt de necessitate per essenciam. principium et principiatum non sic. ~~[cancelled lines]~~ ideo non est simile de hoc et illo. quia ergo quod habet inicium est temporale. quod caret est eternum. ideo cum pater et filius sint unius essencie patet et cetera. ¶ Rursum aliud habere principium et non habere dicit differenciam personalem. et haec inter patrem et filium. ideo sic pater non convenit filio per im. sed tamen naturam. sui essencia. sic conveniunt ei non habere inicium. sed non convenit non habere principium.

Quarto et ultimo queritur

Quid generacio filii sit terminata. et quod sic videtur. augustinus .iii. l. lxxx. quod qui semper nascitur numquam est natus. ac per hoc numquam est filius. nullus ergo per generacionem dicendus est filius. quo usque generacio sit terminata. sed verbum prius recte dicitur perfectus filius. ergo eius generacio est terminata. ¶ Item racione ostenditur sic. producci terminatur ad productum esse ergo generari. ad generatum esse. sed filius dei est generatus et natus. ergo eius produccio sive generacio. est terminata. ¶ Item nobilius est esse generatum quam generari. quia generari est via ad generatum esse. et non econverso. sed quod nobilius est deo attribuendum. ergo magis debet ei attribui generatum esse quam generari. ergo generacio filii. dicitur in terminacione ¶ Item generacio non que semper est in generando. semper aliquid ut aliquis producitur. sed non producitur id quod productum est. per. id. quod productum est. ergo oportet ut quod in tetur aliud quod succedat genitum. in aliquo natura sed in filio dei. nec est successio nec iteracio. ergo nec continua generacio. ergo filii dei generacio est terminata. ¶ Contra damascenus. dicit infinite. et sine tempore ens. infinite et ingenerabiliter generatur. ergo generacio numquam terminatur. ¶ Item racione videtur hoc idem posse monstrari. eternum non habet se aliter nunc quam prius. set

[left margin:] ex non ente

[bottom margin:] Et nota quod generacione divinis esse eterna probatur .iiii. — Actualitas generantis. quia pater generans est purus actus. / Simplicitas prolis ex eo quod quia filius est simplex vero aliter abeo non est et per se non. / Modus generacionis. ut non dicit motum sed huiusmodi modum divina non. et cum pater ab eterno hunc ~~[cancelled]~~ ideo decet modum habere. / Proprietas eternitatis quia non dicitur. bo. eternitas non est dare prius et posterius.

semp̄ omīo vniformiť. ḡ si semp̄ p̄r a p̄ncipio
gn̄at. ad huc gn̄at. alioquī alr̄ se hr̄et nuc q̄
p̄ri. τ ita gn̄acio etīa mutaret. ¶ Itē sim
plex τ infinitū caret omī t̄mīo. s; gn̄acio
filij ē simplex τ infinita. ḡ gn̄acio filij
caret omī t̄mīo.
qđ sit infinita p3. q2 filius ē infinitus τ itē ipa
gn̄acio ē etīa. τ etnū ē duracione infinitum
¶ Itē p̄fectior ē pōa sēp actu ɔiuncta. q̄m
q̄ nō semp̄. ḡ p̄fectior est fecūditas semp̄
actui gn̄aconis ɔiuncta. maxīe cū fecūditas
gn̄andi nō p̄dat s; p̄ficiat. Si ḡ in dō ē fecūdi
tas p̄fectā. semp̄ ḡ gn̄at. s; nō gn̄at aliū nisi
filiū. ḡ filiū semp̄ gn̄at. ¶ Ad p̄dictoꝝ in
tellectū / nō. / qđ quedā sūt ī qb3 est idē eē. τ fctū
eē. differt tn̄ fieri τ eē. ut sūt illa quoꝝ eē ē
p̄manens. nec depēdꝫ omnino a p̄ncipio p̄ducēte.
ymo hnt̄ rōnem subsistēdi aliquā intra se.
sui p̄ p̄ncipia p̄pa sui sibi. ut sbē. τ accn̄cia i
nata. / quedā sūt in qb3 differt eē τ fctū eē.
id tn̄ ē fīi τ eē. ut sūt successiua. quoꝝ eē
depēdet omnino a p̄ncipio p̄ducente. existente
ī sua actualitate. ut sūt mot9 τ mutaciones.
/ quedā sūt in qb3 id ē fīi. τ eē. τ fcm̄ eē. ut sūt
illa que hnt̄ eē p̄manens. τ totalr̄ dependent
a p̄ncipio p̄ducēte existente in sua actuali
tate. p̄ eūdem modū p̄ que ī p̄ncipio nō tn̄
in se. s; rl̄ p̄ducti. ita qđ ɔsistit mō actuali
tatis attēdat quātū ad utrūq;. τ talia sūt ī flu
encie. siū corpl̄es. siū sp̄uales. vn̄ aug. vi.
sup̄ Gen. ad litam. dic. qđ lumē semp̄ nascit.
τ dū nascit ē. vn̄ sēp aer ē illuīatus.
τ sēp illuminat. Similr̄ omnino dic de
luce sp̄uali. q ē gr̄a. Si ḡ filius dī hr̄e eē p̄
manentissimū. τ eē ɔiūctissimū p̄ncipio pro
ductiuo. ut ī sui actualitate existenti. q2 ipe
ē filius ē pur9 actus. oio idē ē ī ipō nasci. et
natū eē. τ iō sēp nascit τ sēp ē nat9. τ sēp
ē. n̄ unq̄ desinit nec cessat gn̄ari. nec pr̄
gn̄are. cū ḡo q̄r. an gn̄acio filij. sit t̄minata.
distiguendū ē. q2 t̄minatū aut excludit in
p̄fectione. τ sic gn̄aciō filij ē t̄minata. q2
p̄fecta. cū similr̄ sint. ymo idē ē gn̄ari τ gna
tū. eē. siue excludat duracionem. fīr ē. q2
sēp durat / ɔcedo. ḡ. qđ gn̄aciō filij ē ī t̄mi
nata. racōne desicōis q2 nunq̄ desinit gn̄ari.
sicut p̄bant racōnes ad secūdam p̄te ad ducte.
¶ Ad illud qđ obī. in ɔtrariū. qđ q̄ sp̄ nascitur
nunq̄ ē nat9. dicēd. qđ v̄m ē ī illa gn̄acōne.
in qua differt nasci τ natū eē. s; nō talis est
gn̄o diā. attn̄ q2 gn̄acio diuina ītelligitur
p̄ gn̄acōne creatam τ in creaturis. de p̄fcte nato
nō dr̄ nasci. s; natū eē. Iō uult aug. qđ me
lius dr̄ filius nat9 eē. q2 intelligibilie. nō q2
ei nō ɔueniat nasci. ¶ Ad illud qđ obī. qđ
p̄duci t̄minat ad p̄ductū eē. τ similr̄ nobilius ē
gn̄atum eē q̄ gn̄ari. dicēd. qđ omnia ista tn̄ ī hunc
locū. ū differt gn̄ari. τ gn̄atū eē. ī illa autē
gn̄acōne locū nō hnt̄. ¶ Ad illud qđ ultō obī
ī gn̄acōne q̄ semp̄ ē in gn̄ando. τ c̄. soluendū
ē p̄ interp̄tacōnem. nō enī ē v̄m qđ gn̄acio
semp̄ ens. sēp de nouo aliqđ p̄ducat. q2 radij
semp̄ orti a sole. nec tn̄. sēp iterātur n̄ succed
s; a sua origine ɔtinuat ī eē.

In p̄te ista incidunt dubitacōnes. c̄ litam.
τ p̄mo dubitat de hoc qđ dr̄. Alius ē aliud
pr̄. aliud filius. aliud sp̄s s̄c. Quia nec p̄sona
lit̄ τ c̄. Videt enī fīm qđ dr̄. q2 vn̄ sequitur
petrus ē alb9 hō. ḡ ē aīal albū. q2 ibi signi
ficat alb9 τ albū. ḡ p̄ī racōe. q2 id signat. alius
τ aliud. s; ē alius. ḡ ē aliud ens. Si tu dicas
q̄ nō ē simile de h nōie alius. τ de h nōie ens.
ɔ. bn̄ s; ē alius hō. ḡ ē aliud aīal. ḡ a simili illud
s;. ¶ Ad hoc dicēd. qđ q2 ī dō est singularis alietas.
q2 alietas ē suppositi. cū omnimoda vnitate
nature. Iō singlari mō oꝫ exp̄mi. et qm̄ ma
sclīm gn̄s importat quādā distīcōne. iō respic
p̄m. s; neutr̄ p̄p ī distīcōne respic n̄am. τ iō alius
ī portat alietatem suppositi. aliud ī nature. Iō ī diuinis
nō id signat / possꝫ ē dici. qđ ī creaturis aliud signat
cū dico iste ē alius ab illo. τ aliud cū dico ē alr̄.
τ vnū sequi ad aliud. nō sic in diuinis. τ nō est
simile de albo q2 albū in ponit ad formā sp̄ali.
que ē albedo. ¶ Itē dubī s̄cdō de h qđ dic
coetne sūt tres p̄sone. ut fīm. q2 si coetne τ ēt
ne ḡ tres etni. qđ ē ɔtra simbolū. ubi dr̄
nō tres etni. τ itē ɔtra racōnem. q2 nūs plu
ralis multiplicat formā. vn̄ nō uere dr̄ tres s̄c
di. ¶ Ad hoc dicēd. qđ nomē signans sbam in diuinis.
reperit. fīm triplicē modū / qđdā enī signat sbam
τ p̄ modū sbē. ut nomē substantiuū. ut d9 τ tale nul
lo mō plurificat nec dr̄ pluralr̄. siū sit sub
statiuū siū substantiuat. ut h nomē etnus. sic
accipit in simbolo / quedam signāt sbam p̄
modū adiaceīs sicut nōia adiectiua. ad iec
tiue retenta. τ talia q2 trahunt numerū a substā
tiuis dicunt pluralr̄. et de gn̄e taliū sūt v̄
ba. τ p̄ticipia / alia sūt nōia q̄ important sbam
in adiacencia. ɔnotando intra rōnem mutuam
qualia sūt coetni. τ talia ex duplici cā possūt
dici pluralr̄ / cū rōne cosignacōnis sui modi
signādi / cū rōne cognotacōnis. τ sic p3 qđ
nulla ē ɔtradiccō / qđ obī qđ plurat nūs
plurificat formā. dicēd. qđ h n̄ ē v̄m. ī adiecti
uis. ¶ Quia h dicit nō intelligit natū eē τ c̄.
/ Hic ponit magr̄. iiij. rōnes. demostrates filium
co etnū pr̄i. τ ita argumēta arrij nō ualere.
filius ē natus. ḡ nō ē etnus. p̄ma sumpta ē a si
mili. τ ē talis. splendor ē eiusđ duracōnis
cū igne sui equat. et tamē ē gn̄at ab ig̅.

actiu ē ɔiucta sp̄.

ergo nullo forcius cum filius sit splendor prius quam
uis ab ipso generetur. erit ei coeternus. ergo conclusio pre
dicte racionis est falsa, et illa consequencia est infunda
ta, finalis est: erat quando non erat. ¶ Sed contra si emana
cio procedens a deo est ei coeterna. sic emanacio
procedens a creatura est ei coeua. ergo cum res
creata sit a deo. uidetur quod ab eterno. ¶ Responsio dicendum quod egressus
sui splendoris a luce uel igne est egressus connaturalis.
et talis est egressus filii a patre. non autem egressus
creature a creatore. immo est uoluntarius. et argumentum bo
num est in proposito. ¶ Item si dicitur filius uirgo augustini uirtus
et sapiencia. hec est secunda racio augustini. filius dei est uirtus
et sapiencia. ergo si non est eternus. aliquando fuit deus sine uirtu
te et sapiencia sed hoc est inpossibile. ergo et cetera / Sed contra hanc racionem
sic obicitur. Arrianus sequitur. Si pater non habet sapienciam ge
nitam non est sapiens. uidetur quod sit sapiens sapien
cia genita quod expresse negat augustinus in vi. de trinitate.
¶ Responsio. augustinus istam racionem redarguit. in vi.
de trinitate. ostendens illam procedere ex malo intellectu uerbi.
autem. quia magis adducit eam. potest dici quod ro
ualet. non quia pater sit sapiens filio qui est sapiencia ge
nita. sed quia eius est sapiencia genita et ingenita. et ita
similia in capite et alia / eius contra arrianice quod hec
tercia racio quam adducit et est ambrosii. supra per
auctoritatem ysaie. ante me non est deus. et post me non erit.
ergo non pater ante filium. nec filius post patrem.
/ Sed contra. in diuinis est ordo. sed ordo non est nisi prius
ac posterius. ergo et cetera. ¶ Responsio dicendum quod sic inferius pa
tebit. non est ibi ordo duracionis. quo alter est prius
altero. sed ordo originis quo alter ex altero. In biblia
est in se pater. in filio. et filius in patre cognoscitur.
/ hec est quarta racio et est talis. relatiua sunt simul natura.
sed pater et filius sunt relatiua. ergo sunt simul. sed pater est
eternus. ergo filius coeternus / probacio quod pater est eternus.
quia si prius fuit deus et postea pater. mutatus est. sed
contra istam racionem potest argui per racionem. prius
fuit deus. et postea dominus. ergo mutatus est. ¶ Responsio a
liquis uoluit dicere. quod ista racio ualet. quod generacio
est de substancia generantis. et ideo si incipit generare substancia
mutatur. sed non uidetur. quia generacio in diuinis non dicit
mutum / alii dicunt quod quia genitum est consubstancialis gignen
ti. si mutatur genitum. et gignens. sed genitum mu
tatur. si de nouo generatur. ergo et generans per consequens. ¶ Alius
modus dicendi est. quod paternitas ueram dicit
habitudinem in patre. non sic creacio. uel dominacio. et non
paternitas ueniens mutat. non sic dominacio. sed nulla
predictarum racionum dat uigorem. huic racioni
contra hereticos. quia heretici dicebant. quod filius
non erat coeternus. ac per hoc nec consubstancialis
nec idem in substancia. ¶ Item hoc notandum. quod predicta racio bo
na est. contra hereticum. secundum eius supposicionem. quia
heretici dicebant patrem. et filium differentes
in substancia et natura. sicut in generacione carnali. prima ra
cione. contra eum dicit ambrosius. cum ita sit quod pater iste
mutetur. accessione generacionis qua generat alium

in substancia. et in diuinis. similiter pater generat alium in substancia.
ergo accessione generacionis mutatur. ut iste sequitur, tamen
non dicatur. non est magnum periculum. quia non omnia ar
gumenta que fiunt ad ueritatem sunt necessaria. ¶ Item
queritur de hoc quod dicit. Vox silet non mens tamen. sed ange
lorum. Videtur esse male dictum angelorum. quia uox non est nisi
habencium organa et respiracionem. sed angeli hec non habent.
Si dicatur quod habent uoces spirituales non prolatas sicut
dicit damascenus. quod tradant sibi intelligencias suas
sine uoce prolata. queritur que sit necessitas uocis
spiritualis. et quis modus loquendi. et quis modus
audiendi ¶ Responsio. breuiter hoc dicendum est. quia hoc extra pro
ncipale propositum est quantum ad partem ultimam.
quia necessitas est locucionis / quia sicut unicuique nature ra
cionali data est [illegible] uoluntas libera. sic con
sciencia secreta. unde sic non potest aliquis uoluntatem alte
rius in aliud uertere. sed solum in ducere. quod ipsa se inclinet.
potest solum deus in cuius manu sunt corda hominum. ita nec
potest concepciones alterius cognoscere. sed solum cum ei
potest deus. nisi ipsa intelligencia exprimat. et ipsa expres
sio locucio nuncupatur / modus autem hic est quia solus
deus format mentem. et quantum ad intellectum et quantum
ad affectum. et modus loquendi. similis est modo audiendi.
sic enim nos per sensum audimus. ita quod species per inte
riorem sensum. peruenit ad intellectum. sic expri
mimus. quia uerbum cognicionis in mente unimus uoci
interior cogitacione, et postmodum uoci sensibili in
pronunciacione. ex hoc fit expressio in actu. Angelus autem
unica uirtute facit quod nos pluribus. Unde angelus si
cut per applicacionem speciei innate ad ipsum cogno
scibile ipsum cognoscit. sic ordinato speciem in
natam ad alium angelum cognoscendum. concepcionem suam
aperit. Similiter alius mutua conuersione recipit.
et sic unus loquitur. alter audit. Simile est de duobus spe
culis sibi oppositis. Si uoluntarie possent abscondere
aliquas. et aufferre que in se relucent. ¶ Item queritur de
hoc quod dicit. dicamus ergo uerius semper natus. et racio
sua est. ut eternus et perfectius ualeat designari. Sed
contra hoc est quod inter omnia tempora presens maiorem
conuenienciam habet cum eternitate. quia uerius deus est et deo.
quam fuit et erit. sic exponit augustinus. sic habitum est in
precedenti distinccione. et racio huius est. quia presens di
citur in actu. alia tempora non. ¶ Responsio dicendum. sicut
supra tactum est. quod uerba diuersorum temporum dicta de
deo. non significant aliquos temporales actus. sed importat
tant duracionem diuinam esse / sine inicio. ut preteri
tum / sine interuallo. ut presens / sine termino. ut
futurum. et quia omnia ista eque uere repperiuntur
in deo. ideo eque uere omnia dicuntur de eo. sed tamen
quia multi errauerunt in generacione quantum ad ini
cium. pauci uel nulli quantum ad interuallum uel ter
minum. ideo sacri doctores ut ora hereticorum obstru
erent per uerbum preteriti temporis quod semper significat
ut preteritum et ita numquam habere principium expresse
runt ¶ Alia racio est quia nos generacionem diuinam

[illegible marginal note]

¶ Non quod est quere utrum pater sit prius filio. quia uidetur / dicendum. quia pater est prior sed non tamen. /
eternum generacio. et quantum addit. cum patre sit unum eternum cum filio. unum non de patre alio.
Racio distinguens. et quantum addit non est prius. quia relata sunt simul natura tempore intellectu.
Sed dicendum. relata non secundum non filius. non secundum alia ex aliis ut cognoscuntur
ypostasis distinguit. et sic prius dicitur esse in intellectu et alium in illo / quo cognoscitur alterum
est pater dicitur esse prius filio in intellectu.

manuductione quadam intelligimus per generationem que circa nos est. et quia invenimus in hac generatione, quia genitum dum generatur est imperfectus, ne credere possit aliquis quod diceret imperfectus, semper. ideo detrevenit dici semper genitus. Ad. quod quantum est ex parte rei eque vere ac proprie dicitur unum, sicud reliquum. quod vero dicit Gregorius dicit quantum ad maiorem fidei explanationem. ne error habeat locum. et sic exponit magister. magis ergo convenit dicere semper genitus. quia semper generatur. nec est simile de hoc verbo est. et fuit. quia hoc verbum est significat per modum generis. et non esse. dum est. per factum. est. sed hoc verbum generari penes sed in fertiora per modum fieri. et quia in pluribus hoc verum est. quod aliquid dum fit non habet esse perfectum. ideo non est simile. secundum fonte intelligitur.

¶ Item queritur de hoc quod dicit *ego hodie genui te*. quia potest intelligi de die. quo ex matre natus est. sed hoc nichil valet. quia secundum hanc generationem non habuit patrem. sed tamen matrem. ¶ Responsio. ad. quod verbum intelligendum est causaliter. per eum generatione ex matre. dicitur genuisse quia fecit generari. sicut est exponitur. super illud. Matthei. iii. potens de lapidibus istis suscitare filios abrahe. Glossa. in huius rei testimonium deus de saxis genuit filium. id est fecit generari. ¶ Item queritur de hoc quod dicit origenes. *splendor autem non semel sed semper ei nascitur et desinit*. ¶ Contra si hoc sit rectum est. videtur quod filius non semel nascatur. queritur ergo. queritur magis generatio filii assimilatur splendori quam aliis rebus. maxime cum non generet aliquem splendor. nisi ad presentia corporis obiecti. et propter filius dicitur lux. non ergo splendor lucis. ¶ Responsio. ad. quod generatio filii habet in se perfecta conformitate. coeternitate. et equalitate. et quia in creatura una simul hec non possumus invenire / ideo capiuntur ex multis. et ideo multas illi assimulamus / quantum ergo ad conformitatem. similis est generationi verbi. quod est plenius perfecte representans illum a quo est. / quantum vero ad coeternitatem similis est egressui splendoris a luce in quo est coeternitas. propter lucis actualitatem / quantum ad equalitatem. similis est generationi. viventis ex vivente. quod generat sibi equale secundum speciem. et sic diversimode comparat assanctus / comparat ergo origenes. ad egressum splendoris. ~~a luce in quo est coeternitas propter lucis actualitatem quantum ad equalitatem similis generationis viventis~~ non quantum ad dictationis assimilationem. sed quantum ad productionem in transmissionis sui in corporis / et nota quod differunt. splendor. radius. et lumen. cum omnia dicantur in fluentia a luminoso / quia radius dicitur emissionem. per dyametralem distanciam / lumen secundum circumferenciam. / utraque tamen in profundum transferentis / splendor dicitur repercussionem ad corpus ~~transparens~~ tersum. et limitatum. sed tamen hic. origenes vocat splendorem lumen progrediens a luce. ¶ Ad id quod ergo obicitur. quod filius est lux. dicendum quod lux / habet in se. rationem manifestandi. et ita respicit cognitionem. et appropriatur filio / habet in se rationem multiplicandi sive generandi splendorem. et ita appropriatur patri.

¶ Item queritur de hoc quod dicit. hilarius. *quod cum sacramento sue sue ex eo nascatur*. videtur enim ergo hoc quod pater secundum sacramentum sue generat filium. ergo scientia est racio generandi. ¶ Responsio. ad. quod hilarius vocat hic sacramentum. sacrum secretum. dicit autem filium nasci cum sacramento scientie. quia filii generatio non tantum sacra. sed in secretate. non in quantum ad secreta sed nobis. quia nos enim non comprehendimus. ipse est perfecte novit eam. ideo dicit cum sacramento et cetera.

¶ Item queritur de hoc quod dicit. *quod ex vivo natum est. habet nativitatem perfectam sine novitate deitatis*. videtur enim. falsum. quia puer nascitur de patre. et matre viventibus. et tamen utrumque habet. scilicet imperfectionem et novitatem. ¶ Responsio. non hilarius. sicut patet per litteram sequentem. intelligit de vivo per essentiam. ubi enim est vivens. sic fit in vivente per participatione. ubi *[margin: precedit non vivo]* non generat vivum ex vivo. nisi per non vivum, ut patet quia homo non generat ex homine. nisi mediante semine. ¶ Item queritur de hoc quod dicit. *neque ex diminutione sed ex virtute nativitas*. videtur contrarium. quia primum dyonisium. et ansperium patrem se habet ad filium et spiritum sanctum. ut fons. et illi ut rivuli sed rivus est a fonte per diminutionem. ¶ Responsio. ad. quod nativitas que est per diminutionem attenditur. quantum ad transmutationem aliquam. et illud quod transmutatur et ita dicitur passionem quandam. ac per hoc infirmitate. sed vivens quod est vita. est actus purus. et ita vita pura. in qua non est infirmitas. sed pura actualitas. et ideo vult hilarius. dicere. quod pater generans est totus vita. et quod generat non est per passionem vel permutationem. que attenditur in derivatione. sed per omnimoda virtute. ergo filius genitus est virtus. non per mutationem natus. ¶ Item queritur de hoc quod dicit. ubi pater auctor est. ibi et nativitas est, videtur quod improprie dicit. quia auctoritas dicit causalitatem. sed hoc non recipitur in divinis ergo et cetera. ¶ Responsio. ad. quod auctoritas dicit quandam principalitatem sui auctoritatem in patre. que nichil habet ab alio. sed ab ipso omnis. et ista auctoritas in patre est innascibilitas. unde non dicit causalitatem sed privationem principii. et per hoc summa principalitate.

¶ Item queritur de hoc quod dicit. *Quod ab eterno natum est, id si non eternum. et cetera*. et innuit hilarius. hic, tale argumentum. si filius non est generatus. sive natus ab eterno, generatio eius non est eterna, et si hoc. pater non generat ab eterno. ergo pater non est eternus. ergo qui derogat eternitati filii derogat eternitati patris. sed ista racio non videtur valere. quia similiter ego arguam. ex parte creatoris et creature. si creatura non est eterna. non ab eterno creavit deus. et ita non est creator eternus. ¶ Responsio. ad. quod non est simile sicut patet ex sequenti eius. quod hilarius. supponit. quod esse patrem sit proprie proprium illi personae. ergo semper conveniat, aut aliter res *[margin: cum tale.]* non habet esse perfectum. sequeretur dereceptitate. aut filius est eternus, aut pater ab eterno non habet esse perfectum. creare non est solius dei sit, tamen ratione connotati habet in perfectione convenientiam. propter. quod non tamen in potest. sed et non intelligitur. est aliquid ab eterno creari. ¶ Item queritur de hoc quod dicit. *scilicet se ipsum demutare nascendo*. quia scilicet cum filius dei prius esset et postea de virgine natus sit. ergo

esset mutatus. Respondeo dicendum quod ipse habet intelligi secundum eandem naturam secundum quam prius erat. Si enim secundum eandem naturam secundum quam erat et post natus est, necesse est quod secundum illam naturam mutatus sit. sed si secundum aliam, omnis mutacione fit in illa natura. sed non est in persona cum alia natura, dicatur aliquid in persona. sed magis aliquid cum persona. unde nulla fit mutacio in alia natura.

X. Nunc post filii eternitatem.

De spiritu sancto quantum ad deitatem etc. Superius egit magister de generacione filii. hic autem agit de processione spiritus sancti. et quia gemina est processio spiritus sancti. eterna et temporalis. primo agit de processione eterna. secundo de temporali. infra distinctione xiiii. ubi primo notandum quod gemina est processio spiritus sancti. et quoniam processio spiritus sancti temporaliter potest comparari. scilicet ad personam ad quam est et a principio a quo est. ~~et ad personam quam procedit~~ et ad generacionem a qua differt. et ideo hec pars habet tres. In quarum prima magister agit de processione spiritus sancti quantum ad personam quam procedit. in secunda quantum ad principium a quo. infra distinctione xi. hic dicendum est spiritus sanctus esse a patre et filio. In tercia vero agit de ipsa per comparacionem ad generacionem a qua distinguitur infra distinctione xiii. post hec considerandum est quantum et talibus quales nos sumus. Item prima pars que continet presentem distinctionem habet iiii. in prima dicit quod spiritus sanctus procedit ut amor sive caritas vel dileccio. et hoc probat auctoritate augustini. In secunda vero quia hic erat dubium quod spiritus sanctus esset caritas. movet questionem et solvit ibi. et ideo querendum utrum deus pater. In tercia vero solucionem per auctoritatem confirmat. tum quantum ad distinccionem. que est per communem accepcionem et propriam. tum est quantum ad veritatem ibi. pluribus enim exemplis. doceri potest etc. In quarta vero et ultima predicte solucionis assignat racionem. ostendens quod spiritus sanctus proprie dicatur caritas. cum caritas sit nomen commune. et hec in. Hic notandum est quod sic spiritus sanctus sit unitate.

Ad evidenciam eorum que dicuntur de spiritu sancto in hac parte duo principaliter queruntur.

Primo queritur de modo procedendi ipsius spiritus sancti.

Secundo de proprietate ipsius.

Circa primum queruntur tria.

Primum est. utrum in divinis sit necesse ponere personam producentem per modum liberalitatis.

Secundo utrum sit necesse ponere personam producentem per modum amoris.

Tercio si sit necesse ponere personam procedentem per modum mutue caritatis.

Circa primum quod sit necesse ponere personam procedentem per modum liberalitatis. ostenditur hoc modo. Perfeccior est dileccio mutua quam reflexa. et perfeccior est dileccio mutua communicata quam non communicata. quia talis scilicet non communicata, videtur sapere amorem libidinosum. ergo si in deo est summa dileccio et beatitudo. non est ibi persona que mutuo non ametur, et cui amor mutuus communicetur. sed communicacio amoris mutui est per liberalitatem. ergo etc. Item in hiis inferioribus duplex invenitur modus procedendi nobilis. scilicet per modum nature et per modum voluntatis. primo modo communicat filius a patre. secundo modo donum a donatore. sed omne quod nobilitatis est in creatura, est attribuendum deo etc. Item in deo est ponere naturam et voluntatem. et sicut naturam perficit fecunditas. ita voluntatem summa liberalitas. sed natura perfecta fecunditate. producit personam alia a persona. ergo pari racione voluntate perfecta liberalitate. producit persona alia persona, et sic etc.

Item creature a deo procedunt per cognicionem et voluntatem. sed ante creaturarum produccionem. ponere fuit in divinis emanacionem ubi ab eterno. in quo pater omnia fienda disposuit. ergo pari racione necesse fuit emanare personam in qua omnia vellet et donaret. sed talis procedit per modum liberalitatis ergo etc. Contra. non est similis modus procedendi sive exeundi in creaturis. et in divinis personis. nam creature sunt extrinsecus. persona vero in essencia unum. sed exitus creaturarum a deo est per modum liberalitatis ergo non est ponere personam hoc modo procedentem. Item creaturis per modum liberalitatis producuntur ab aliquo non assimilatur in substancia producenti. nec equatur. nec necessario producitur. sed persona si procedit in divinis. est in substancia similis et in potestate equalis. nec potens se aliter habere ergo etc. Item in hiis inferioribus non tantum sunt ista principia nobilia. scilicet natura et voluntas. verum eciam racio sive operans per artem. ergo si ponimus duas personas hiis duobus procedentes. debemus ponere terciam que tercio modo procedat. sed illa non ponitur. ergo nec per modum voluntatis debet ponere aliquam. pari racione. Item quanto pluribus communicatur dileccio. tanto perfeccior. quia omne bonum in commune deductum pulcrius elucescit. ergo non solum ponere est terciam personam. cui amor se communicet. sed et quartam. cui amor communicetur tercie. et sic in infinitum. sed hoc est impossibile in divinis. ut ostensum supra. ergo est stare in tercia persona producente. ergo non est persona procedens per modum liberalitatis. Respondeo dicendum. quod sicut probatum est in divinis. est ponere terciam personam procedentem per modum liberalitatis. que dicitur donum et racio huius est perfeccio dileccionis perfeccio emanacionis et perfeccio voluntatis. quia existente liberalissima non potest non producere personam. sicut natura existente fecundissima non potest non producere personam. et hec est racio propria huius emanacionis. Ad illud quod obicitur in contrarium. quod creature emanant per modum liberalitatis. dicendum quod per modum liberalitatis emanare est duplex. aut sicut voluntas aut sicut racio volendi. sive sicut donatum. sive sicut racio donandi. primo modo emanant creature, que sunt extra. secundo modo emanat tercia in trinitate persona. quia racio volendi et donandi est intrinseca. perfectissime voluntati. Ad illud quod obicitur quod voluntas non habet principium assimulans. nec necessario emanans. dicendum quod voluntas sive liberalitas duplex est principium. uno modo distinctum. in natura. et sic non assimulat in substancia. alio modo concomitante natura. et sic in substancia assimulat. quoniam generat personam.

Marginalia: amoris; modis; in medio; equalitate

sic procedit per modum liberalitatis. ut tamen concedit naturam. non similis in spiritu. quam uis ipse modus procedendi non sit per modum similitudinis. et sic patet illud. Ad illud quod obicitur quod non procedit aliqua persona per modum racionis. dicendum quod omnis modus producendi nobis ad istos duos reducitur. quia omne agens aut agit naturaliter aut per uoluntatem. agens enim per uiolenciam aut per fortunam. agens est imperfectum. et modus producendi minus nobilis. Unde racio non distinguitur contra naturam et uoluntatem. quantum ad modum agendi. et ideo non est persona tali modo procedens. sed tamen hoc non uidetur plene soluere. quia nos distinguimus in hiis creaturis egressum per modum liberalitatis. ab egressu per modum artis et ypea. dicendum. quod processus per modum liberalitatis est duplex. aut sic racio liberalitatis sui ipsa liberalitas. aut sic liberalitas secundum similitudinem in arte. aut sicut ipsa ars sui racio artificiandi. aut sic artificiatur. et primo modo potest esse in diuinis persona. Secundo modo non. et primo modo procedit filius quia est uerbum et ars plena omnium racionum uiuencium. sed iste modus emanandi non distinguitur a modo emanandi per modum nature. quia emanat ut omnino similis. et per modum similitudinis perfecte. aliud autem modus non potest esse. quia duas personas necesse est concurrere in eadem natura. et quia necesse est quod omnis modus emanandi. qui est in diuinis. sit per modum nature principaliter uel illa concomitante. Unde cum processus per modum uoluntatis possit esse intrinsecus. sic procedit amor ab amante. per modum non artis semper est extrinsecus. inquantum huiusmodi. Ad in positis est. quod cadat in deo racione persone. sed cadit solum racione creature. Ad illud quod ultimo obicitur. si est ponere terciam personam ob concatenacionem. patet racione. et quantum. dicendum quod omnis racio trinitatis concordat quod non fiat per plures quod potest sufficientissime fieri per unum. alioquin esset superfluum. Si ergo mutua dileccio non potest esse minus quam ad unum. et conicacio illius mutue non minus quam ad unum. et in uno est mutua dileccio. et in altero mutue dileccionis conexio perfectissime. cum utraque accipiat totum infinite. patet quod non est ultra procedere sed ibi est stare. Unde ipsa eadem racio que ponit personarum pluralitatem aufert infinitatem et ponit trinitatem.

Secundo queritur

Si in diuinis sit necesse ponere personam procedentem per modum amoris siue caritatis. et quod sic uidetur. non est perfecta cognicio sine dileccione. ergo non perfectum uerbum sine amore. ergo nec perfecta emanacio ubi sine emanacione amoris. ergo necesse est ponere emanacionem per modum amoris ergo et cetera. Item amor est donum in quo alia dona donantur. nichil enim proprie donatur nisi ex amore. si ergo persona procedit per modum liberalitatis cum ipsa procedat non per aliud. sed per se. ergo per modum amoris siue caritatis. Item omnis in summa perfeccio pluralitatis est in unitate. ergo et distinccionis in unione. sed inter omnes uniones que sunt inter distinctos summa et indissolubilis est unio caritatis. Si ergo est ibi distinccio. est unio. et si unio est caritatis emanacio. Item spiritus sanctus in nobis existens. et habitans. facit nos similes illi summe trinitati sic dicit dominus Jo. xvii. ut sint unum sicut et nos. sed spiritus sanctus in nobis existens producit primo amorem caritatis. Ro. v. caritas dei diffusa est in cordibus nostris et cetera. ergo necesse est in illa summa trinitate reperiri personam per emanacionem caritatis. Contra. quod dicitur persona sunt ypostases perfecte ut pater et filius. nullus autem amor dicitur ypostasis. sed eius proprietate sui habitum. ergo nulla persona in diuinis procedit per modum amoris. Item amor est eius in quo requiescit affectus. ergo semper accipitur ut in alium tendens. sed omnis persona est in se perfecte ens. et distincta. ergo nulla persona procedit per modum amoris. Item non ob aliud ponitur in diuinis emanacio persone per modum amoris. nisi quia pater amat filium. cum ergo filius amet spiritum sanctum. pari racione erit ponere ulteriorem personam emanantem per modum amoris. et sic in infinitum. et hoc inconueniens. ergo et cetera. Item cum in natura intellectuali ex parte potencie motiue. sit accipere irascibile. quod respicit honorem. sic concupiscibile quod respicit amorem. quod est quare in diuinis non accipitur persona per actum irascibilis. sic per actum concupiscibilis. Item cum sint alie affecciones in anima. ut gaudium. spes. et huiusmodi. quare solum per modum amoris procedit persona in diuinis. Si tu dicas quod amor non tenet racionem affectionis. contra obicio quia sicut amor diuinus. non est affectio ita nec gaudium. Item existit alii habitus in anima importantes complementum. cuiusmodi sunt dona spiritus sancti. ut intelligencia. et sapiencia. quare magis procedit persona per modum amoris quam per amorem alterius habitus. quod si non alius. nec iste debet poni ut uidetur. Responsio. dicendum. est quod sicut probatum est supra. necesse est aliquam personam in diuinis procedere per modum liberalitatis. et illa dicitur spiritus sanctus. hanc autem necesse est procedere per modum amoris. quia si ponatur in diuinis per modum uoluntatis. necesse est quod inter omnes sit prima et nobilissima. emanacio autem per modum amoris est huiusmodi. quod patet si respiciamus in anima. affectio enim amoris est prima. inter omnes affecciones. et radix omnium aliarum. sicut dicit augustinus in pluribus locis. maxime in xiiii. de ciuitate dei. et ista affectio nobilissima. inter omnes. quia plus tenet de racione liberalitatis. Unde hoc est donum in quo alia omnia dona donantur. et in quo consistunt omnes delicie creature intellectualis. Unde nichil in creaturis est considerare. ita deliciosum sicut amorem mutuum. et sine amore nulle sunt delicie. et propter hoc dicit philosophus. quod amicicia. aut est uirtus aut non sine uirtute. Si ergo emanacio est per modum liberalitatis. in diuinis. necesse fuit esse prima et summa. et sic necesse fuit esse per modum amoris. Ad illud ergo quod obicitur quod amor nominat habitum non substantiam. dicendum quod est loqui de amore racione eius quod nominat. et sic non dicit substantiam uel racionem eius. esse quod ponitur. et

q2 ponit' in eo in quo pllim actus sz tota sba est. io nō dic' h'itū ul' ppetatem. sz mag' sbam. et cu dicat' expressiuum. dicit' ypostasi. sui p'm. sūt dd. e' d' ulto. Ad illud qd obi. qd amor caritatis semp in aliū tendit. z ita pcedit in aliū. z nō stat in se. dd. qd pcedere in aliū e' dupl'r. aut q2 aliud respicit ut obm. aut q2 i aliud tendit et recip'r. pmo m beu couenit p'c in diuinis. q2 bn guenit h'e respectū ad aliā psona. vn spc scus e' amor quo pr amat filiū. si aut' dicat' tendere mō scdo. sic nō h't locū i pposito. q2 qn ego amo aliū. amor nō exit a me ita ut recipiat' in alio. sz tm a uoluntate pcedit. et q2 actus e'. io nō recedit. sz i uoluntate subsistit. In diuinis aūt q2 ypostasis e'. io in se subsistit. Ad illud qd obi. qd sicut filius amās spiritū scūm. pducit talia p'm. dd. qd h' n̄ tm facit qd pr z fili' pducat alia p'm q2 e' amor. q2 se amant. sz iz q2 i eis uolūtas e' fecūdissima. Sicut h' dicet' inf'. z illa nō e' in spu sco. Uel h' tn pot dici qd stat e' in pmo amore. pducto. cū ille se ipō amet z amet nō q aliū amore pduci i'me alia p'm p modū amoris. Ad illud q'r. qr nō e' emanacio quātū ad actum irascib'e. dd. pcent qd h' uis nō h't locū in sba pure spūali. tm. sup'. quod sit in sba intellectuali. ad huc aūt ei nō cōpetit pductoni sz tm q2 nālit' seq'r actū ccucupib'. uñ e' uidet' esse ccucupis. ut dicit dam. tm q2 e' actus el' cōstitut'. aut' i' supioris. z h' nō pot ee ii d e' supl'. aut' i' inferioris. z h' simil'r nō. q2 nulla e' in ferioritas ibi i' pius. nō simil'r pot ee i dō. q2 sic e' cū quadā disconueniencia z uictoria cūm repulsione. In psonis aūt diuinis sūma unione z conuenientia. ee ncce e'. et si obiciat qd nō omis actus irascibilis e' r' disconuenientis. qd p3 i spe. z q2 iubeatis habebt irasci' actū. dd. qd ut cōstitit r' disconuenientis vincendi. ut r' ardui aggrediendi. z ita ut grād ut disconueniencia dicit. qd neutrū pot ee in diuinis psonis. Ad illud qd obi. d' alijs affectib' z h'itibus ia p3 r'o. q2 amor e' affectus intimus. z pmus. z nobilissimo. q2 origo oīm aliorum. io cōplectit' in se totā nobilitate emanacois p modū libalitatis. io nulla p' debuit emanare p modū alio' h'itus. cū talis modus nō sit p'ncipalis.

Tercio q'r

Utr sit ncce ponere tciam p'm pcedure p modū mutue caritatis. z qd sic ur. Io. xvij. ut sīt vnū sic z nos. dūs orat z petit discipulis vnitate nō nature. sz dilectionis p cōformitate ad illā sūmā vnitatē. sz mbra xpi vniūtur p amore mutuū. g' i diuinis e' exemplar hui' z c. Item ȝero. sup. pr. xiiij. spus e' amor q'

h't pr in filiū. z filius i prem. g' e' amor mutuus. Item fone ostendit' h' ipm. q2 pfeccior e' dilectio. qñ e' mutua. q2 si nō e' mutua ex alia pte claudicet. sz i illa dilectoe e' sūma pfecto. z nulla claudicatio g' z c. Item q nō amat uicissi amatem se recte z libalit'. aut e' iniquus aut in gratus. cū g' i diuinis. nulla sit iiquitas. nulla i gratitudo, necce e' ibi ee amore mutuū. Contra si est amor mutuus. g' fily in prem. z pris in aliū. g' pr aliqd recipit a filio qd absurdū est. Item q amat amante facit qd debz. q2 h' e' debitum qd repedendū est. g' sz est in diuinis amor mutuus g' e' debitus. g' nō e' libalissim' qd absurdū est. Item nullus amor mutuus e' amor vnic'. h' p se nota e' g' . si spc. s. e' amor mutuus. vnic' nō est amor. Item si amor e' mutuus. g' e' amor pris ad filiū. sz ube ut d' Ric. e' amor gratuit'. simil'r erit fily ad prem. et sic ut ipe d' e' amor debitus. g' si tcia p'. pcedit p modū amoris gratuiti. z debiti. g' e' amor ex utroq3 pmixtus. g' nō e' amor purus. Et item cū ube amor sit filii. ur qd fili' sit spc scus. q2 ut ur d' Ric. i filio e' amor ex utroq3 pmixtus. Ro. dd. qd cū amor p scom dilectionis z vnionis z rectitudinis h'eat ex mutualit'e. aut nō e' psona ponere i diuinis pceder' p modū amoris. aut si procedit pmo dū mutue caritatis. Ad illud g' qd obi in cōtrariū. qd tūc fili' dō dat pri. dd. qd et h' qd amās p amore. tendit in amatū nichil dat ei. Alioqui nos daremus dō aliqd cū ipm amamus. Ad illd qd obi. qd amor mutuus e' debit'. dd. p debit' e'. q2 rectus. sz tm amor nō cōsideratur debitū. vñ quātūcuq3 debeat dū tm debitū nō attēdat' nō minuit' racio libalitatis ymo ostedit' racio rectitudinis. Ad illd qd obi. si mutuus nō vnic'. dd. qd sim e' in amātib' q2 affect' sunt diuisi nō sic e' z dō. Ad illd qd obi. qr nō e' amor purus. dd. qd et utriq3 ptē libalis e'. z io omino pur'. z qd dicit Ric. qd e' amor debitus z gratuit'. dd. qd ibe cōdiciōes nō dicūt modū amandi. ee amorem. sz dicunt modū emanādi sui origis ee pd.

Secundo pncipalit' q'r.

De scda pte. s. d' pprietate. spc. s. z ee h' q'runtur tria.

Pmo q'r utr amor suū caritas sit ppl'm spc sci.

Sco ur spc scus sit pp'e nexus

Tercio utr spc. s. pp'e sit spus.

Circa pmū qd

Caritas sit ppum spc. s. sic ostendit' aug' xv. d' tri. sic in illa trinitate. nō solus spc scus e' spus. nec pp'e d' spc. s. ita quā uis pr sit cari.

na p amore

ǒ

delectois

; e

7 filius caritas. tamen ppe caritas dr illa p. sic
ppie dr spc. s. Item h rte ostendr p euch
sup pma canonicam. Jo ubi i te
dit ppietate spc. s. i uenire. 7 ad h pducit
p rone. q spc. s. est caritas. Ite rone
ostedit illud ut qd illud e ppe ppum p. qd di
cit mod emanadi spi. s amor est hui. ut pro
batu est. g 7c. Ite sicut ubu se ht ad fi
liu. ita amor ad spm. s. s ubu e ppu filij.
g 7 amor ppum spc. s. Cont. aug. i xv.
de. tri. pat e caritas. 7 fili e caritas. 7 sps
s. e caritas. 7 simul oms una caritas. g ca
ritas no dr ppe d spu sco. Ite amor no
p cedit alit qua amando. g cu amor de necita
te insit amati. 7 pr 7 fili amado pducit spm
s. in pot. ur. qd ei co ueniat ppe. aut g sps. s. no e
p. aut no est amor ppe. siue no pcedit p modu
amoris. Ite sicut se ht sap. ad filiu. ita amor
ad spm. s. s sap no e filij ppriu. y mo appro
patum solum. g 7 amor simlr spc. s. g 7c.
Ite ome qd dr ppie in ptat aliq relatoe.
g si amor ppe dr. i ptat g rtom. qro ad
qd. aut ad amante. aut ad amatu. si ad aman
tem. g amas no e amor. simlr si ad amatu
tuc g sps. s. aut no amaret aut no amare
tur. h aut e in pole. Rso. dd. qd dilectio i
diuinis pot accipi. 7 accipit. necio / ecencialr
/ notonalr / 7 psonalr. / ecenciali. qr qlibz di
ligit se / notonalr uo qr pr. 7 fili cocordat
in spirado spm. s. q cocordia amor
siu dilectio est / psonalr uo qr ille q produ
citur. p mod p fee libalitatis. no pot ee n
amor siu dilectio. / Vn ecencialr dicm dicit
coplacencia / Notonalr uo cocordiam i spi
rando / psonalr uo p cessum qlla cocordia / h uiat
exemplu pot poni i amore cato. quo spons
7 sposa se diligut. Nam diligut se amore
sociali. ad couiuendu. diligut se ulti amo
re cougali. ad prolem pcreandam. 7 ille si produ
ceret ex sola cocordie uoluptate. amor eet. ne
uo e amatus n dicat amor p emphatice loqudi
modu. In diuinis uo. uere. et ppe. amor
e hic tom amoris 7 ypostasis amoris. pp h qr ex
uolutate libalissima. pmo p cedit p mod pfee
libalitatis. ypostasis. qr cu distinguat aprodu
cente 7 no posset distingui ecencialr. distinguit
psonalr. no sic aut e in amore cato. et h p3 illud
qd obi. pmo. 7 secdo. cu dr q e ppetas amanci
um. siu pductiu. qr accipit notoalr. Nam p
ut ab eis procedit no pot ee ppetas. s psona
distincta. Vn no omio e simil pcessus amoris
cati 7 amoris in cati. qr h e ppietas. ibi ypo
stasis 7 psona. Ad illd qd obi. d sap. dd. qd
no e simile. qr sapia no dicit respectu ad
aliu. 7 io semp dr de se ad se. 7 est ecencia

le. n appropetur. s amor respectu dic ad eos
q amore nectunt. Vn sic ubu e ppu filij no
appiatu qr conotat respectu. ad dicente. sic
7 amor siu caritas no tm e appropatu. ueru
e ppum spc. s. 7 sicut pcedit filius apre pmo
du ubi. ita s. s. p mod amoris. 7 ex h e. sicut
melius patebit. i fe. qd h no ad nuctat. pr 7 fili
diligut se spu. s. no aut qd pr sit sapiens
sap genita. Ad illd qd ulto obi. ad quid dicit
respectu. dd. qd ad amantes. s qd e amantes q[uaere] hoc.
tenet notalr. sic ptactu e. Vno eni modo di
ligere se. id e qd cocordit spirat. h mo spc. s.
no e amans qr no spirat. ipe aut obicit d
ecenciali q no dicat egressum ab amante.
s solu dicit coplacenciam uolutatis qua
quibz amat 7 amat.
Secudo qr utr sps. s.
ppe sit nexus ul unitas amboru. 7 qd sic.
ut h mo. aug. vij. de tri. no e aliqs duoru
quo utrq3 coiungit. s coiungit nexu. g
nexus no e aliqs duoru. g e tcia p ppie.
Ite amor i catitus e nexus. s sic phatu e
spc. s. e amor p fectissim g 7c. / qd aut
amor sit nexus. p3 p dionisiu amore siu di
uinu. siu intellectuale unitiuam dicim ee
uirtute. Ite spc. s. p. grecos pcedit apre
in filiu. secdm latinos apre 7 filio. s quoq3
istoru modoru pcedit. vniutur in spu. pr 7
filius. s ille in quo vniunt e nexus amboru
g. sps. s. e nexus. Ite aut spc patris est
spc filij. aut no. si no. g cu nemo sciat que
sut in hoie n sps eius q e in illo. sic dicit
apls. pr no nouit uolutate filij. nec filius pris.
g si est e sps amboru in spu vniunt. Cotra
no e nexus. nisi separatoru. que eni no separa
sut no indigent aliquo conectente. s pr
no e sapatus a filio. nec ecs. qr fili in pre. 7
pat in filio. g 7c. Ite nexus e in quo
duo aliqui conueniunt. s pr 7 fili no couenit
i p. g nulla p e nexus pris 7 filij. Item
necti dicitur illa que couenunt in aliquo.
in quo vniunt. Si g fili 7 sps s. originalr
couenit in pre. g pr e nexus filij. 7 sps sci. no g. s. s.
est nexus. Ite nexus dr qr nectit aut
qr nectit. Si g sps. s. e nexus. aut g qr nec
tit. aut qr nectit. no qr nectit. qr tuc sitr
alia p eet nexus. Simlr pat eet nexus. qr
nectit prem 7 filiu. g dat aliqd pri 7 filio
s h e in coueniens. g 7c. Rso. dd. qd nex
ppe dr d spu sco. siu vnitas amboru / Racio
aut hi est. qr pr 7 fili coicat i vno spu.
7 io amboru e vnitas. 7 rursu ille sps e amor.
7 io coicant in eo. ut i vno amore. 7 qr am
or ppissime nexus e. Io. spc. s. ppe nexus e.
qr amor mutuus est. amor vniens 7 stantifi

cuius. Ad aliud quod obicitur in contrarium quod non est nexus nisi separatorum, dicendum: separacio dicitur tripliciter: per distanciam, et sic dicitur separacio localis; et per durationem, et sic dicitur separacio temporalis; et secundum distinctionem proprietatis relative, et sic non dicitur separacio proprie, sed distinctio. Et qualiter utrorumque modorum contingit esse nexum, quia ergo pater et filius sunt distincti, ideo recte dicuntur connecti. Ad illud quod obicitur quod nexus est in quo aliqui duo conveniunt, dicendum quod est convenientia essentialis et est convenientia originis, et nexus utroque modo potest esse. Et quamvis pater et filius non conveniant formaliter in persona una, tamen originaliter conveniunt, quia una persona oritur ab utroque uno et eodem modo. Ad illud quod obicitur quod filius et spiritus sanctus conveniunt in patre, dicendum quod convenientia originis dicitur dupliciter: aut quia oriuntur ab uno, aut quia ab eis oritur unus. Primo modo, quia ab uno, sic non dicitur nexus, quia nexus est unio duorum distinctorum, sed unitas in origine antecedit distinctionem. Secundo modo, quia unius origo, sit cum ibi sit distinctio et communis unio, proprissime est nexus, et sic est in patre et filio respectu spiritus sancti. Aliter potest tamen dici quod non est simile, quia filius et spiritus sanctus non eodem modo spirant spiritum sanctum, et item patris et filii convenientia est in spiritu sancto, ut in amore cuius est [illegible], sic non conveniunt filius et spiritus sanctus in patre. Ad illud quod obicitur quod nexus dicitur aut quia nectit etc., dicendum quod quedam sunt verba que in voce activa significant passionem, ut verba ad sensum pertinencia, ut video, audio et similia; quedam in voce activa significant actionem, ut facio et percutio, similiter in passiva. Dico ergo quod hoc quod est nectere, cum nexus dicatur spiritus, quia ab utroque procedit, recte in voce activa passionem significat, et in passiva actionem, et ideo non significatur quod aliquid det patri et filio, sed magis recipiat.

Tercio et ultimo queritur utrum spiritus sanctus proprie sit spiritus, et quod sic videtur hiis modis. Quia ergo spiritus sanctus isto nomine proprissime designatur, quia dicitur spiritus sanctus, sed hoc nomen sanctus non coartat hoc nomen spiritus, cum sit eque commune, ergo spiritus proprie dicitur illa persona. Item spiritus dicitur quia spiratur, sed quod spiratur non generatur nec econverso; ergo cum spirari non conveniat patri nec filio, ergo convenit spiritui sancto. Item homines concordes in uno malo dicuntur conspiratores, non quia idem cogitent, sed quia idem malum appetunt et ad idem malum unus omnium est colligatus affectus; ergo cum conspiracio a spiratione veniat, non dicitur spirari nisi amor; ergo nec spiritus dicitur nisi amor; ergo etc. Contra: Spiritus est deus, et eos qui adorant eum in spiritu et veritate oportet adorare, Iohannis iiii; sed tota trinitas est adoranda, ergo tota trinitas est spiritus. Hoc idem dicit Augustinus.

Item racione ostenditur hoc idem: sicut spiritus dividitur contra corpus, ergo quod non est corpus est spiritus, ergo est nomen absolutum, non relativum, ergo etc. Item spiritus dicitur aut a spiritualitate aut a spiratione; si a spiritualitate, sic dividitur contra corpus, et constat quod toti convenit trinitati. Si a spiratione, cum spirare active dictum conveniat toti trinitati, quia tota trinitas dicitur inspirare, ergo active dictum non dicitur relative, ergo nec passive. Item prout dicitur a spiratione, videtur quod magis proprie conveniat filio, et hoc probatur per auctoritatem Iob xxxii: Inspiratio omnipotentis dat intellectum; sed hoc appropriatur filio, ergo etc. Item spiratio est actus nature, sed solus filius procedit per modum nature, ergo solus filius spiratur. Respondeo: dicendum quod hoc nomen spiritus reperitur in corporibus et in substanciis racionalibus et in deo, et licet in deo sit proprissime, quia proprissime est in eo spiritualitas et spiratio, tamen modo cognoscendi et dicendi transsumptum a posteriori. Incipit a substantia corporali. Iuxta autem corporalem spiritus dicitur dupliciter: aut a spiritualitate contra corpulenciam, et sic dicitur absolute, et vocatur spiritus corpus subtile; sic accipitur infra de distinctione spiritus et anime. Aut a spiratione, et sic dicitur spiritus flatus; sic accipitur Iohannis iii: Spiritus ubi vult spirat etc., et in psalmo: Ignis, grando, [illegible] spiritus etc. Secundum hunc duplicem modum accipitur in substantia spirituali sive racionali: aut a spiritualitate contra corporeitatem, et sic [illegible] dicitur spiritus, [illegible] quis novit [illegible] filiorum etc.; aut a spiratione, et sic affectus ut amor dicitur spiritus, et racio hec est, quia actus spirationis in corpore est actus intrinsecus, actus continuus, actus vivificus, et huius origine a calore. Quia ergo egressus amoris ut amor venit ab intrinseco, et amor est actus vivificus, quia amor est vita, et iterum amor est actus continuus, quia continue debet reddi amor, et tunc est perfectus, qui hoc sic amat; rursus est amor calor spiritualis. Ideo solus amor dicitur spiritualiter spirari, et sic accipitur in textu illo: ut integer spiritus etc. Secundum hunc duplicem modum accipitur in divinis. Nam secundum quod spiritus dicitur a spiritualitate, sic convenit toti trinitati, nam tota trinitas caret corporeitate et mutabilitate, et sic est nomen absolutum, Iohannis iiii: Spiritus est deus. Secundum quod dicitur a spiratione, sic convenit illi persone que procedit ut amor, racione iam dicta; spirari enim in spiritualibus solius est amoris. Et quoniam amor potest spirari recte et ordinate, et sic est purus, et indirecte et inordinate, et sic est libidinosus, ideo persona illa que est amor non tantum dicitur spiritus, sed spiritus sanctus; non sic filius dicitur sanctus, quia generatio est motus nature, circa quam non attenditur sanctitas ut puritas; sic attenditur circa amorem voluntatis. Ad illud quod obicitur quod spirare est totius trinitatis, dicendum quod spirare dicitur dupliciter: uno modo est spirare idem quod spiritum educere, et sic non convenit toti trinitati; alio modo est spirare idem quod inspirare, et sic convenit toti trinitati, quia inspirare dicit effectum spiritus, qui est a tota trinitate. Dicitur enim inspirari quod in spiritu nostro spiritualiter inmittitur, sive affectio sive cognitio. Ad illud quod obicitur quod motus est nature, dicendum quod sic est in corporalibus, que inspirant per naturam in digerencia, sed non sic in spiritualibus substanciis, que spirant ex liberalitate voluntatis. Unde racione huius

[I]no trāfertur s; rōne aliar̄ ꝓpetatū,

In pte ista sūt

dubitacōnes. Circa litam. ꝑ d̾ h' qd dicit.
qd spūs scūs. ē amor pr̄is sui caritas. siū di
lectō / qr̄ ḡ vtr̄ caritas ⁊ dilectō. differant ⁊
qd sic ur̄. ꝑ ysid. dicēte. amor ē sensualiū et
irracionabiliū dilectō racōnaliū. tm̄. Cs;
gt dyo; de diuinis. no. ca. iiij. in ueniunt
thologi cōe qd dicē dilectōnis ⁊ amoris. noīe.
⁊ ibid rephendit distīguētes dicens. qd fac[i]
unt uim in leuib[us] sonis. q; nos nō possim[us] iiij.
ꝑ bis, duo. ⁊ patam ꝑ natale solū sigr̄e. Cō.
aliq uolūt dicē qd differūt. q; dilectō dr̄ d
a ꝑpe que ē ex uoluntate ordinata. s; amor ē
affectō libidinosa. s; h' districtō cōtr̄ dioni
siū ⁊ g̃ aug̃. sup. Jo. et cōtra canonē sacre
scripture. q; dn̄s. p̄ qsiuit apetro. Simon
Johīs diligis me. ⁊ postea dixit amas me.
⁊ ita ꝑ eod' accipiuntur. ⁊ hanc dr̄iam rephen
dit. dyo. pōt tn̄ nichil dr̄ia assignari q̄
[...]. quā uis enī d̾ vna ⁊ eadē possit dici af
fectōne. tn̄ alia ⁊ alia rōne / Amor enī. dicit
affectus ad uisionē ꝰ amatū. vn̄ dyo. a
morem mutuū dīnis / dilectō uō ult̾ hoc ad
dit electōnē. vn̄ dilectō ex diuisis electō. tas
vn̄ cant. iiij. dilectus meus electus ex milibus / cari
aūt ult̾ illa. addit magnā appeciacionē. caritas ē
dr̄ illud qd magni pcij estimat. ꝑ qd apl̄s in
epl̄is suis uocat fideles. karissimos. i. thess. iiij.

Itē dubr̄. d̾ h' qd dic̄ ꝑpe ubū dī. q̄ dei
sap dr̄. / q; aut accipit ꝑprie. q; soli cōuenit.
aut ꝑpe q; appriētate. q; si soli. h' fcm est.
q; sap nullo mō dī ꝑpetate ꝑsle / si ꝑpe. q;
appropiate. h' nich facit ad ꝑpositum. q; ma
gr̄ uult ī grere ꝑpetate sp̄s. s. nō appropa
tū. ⁊ item caritas ur̄ mag̃ appropiari pr̄i. ꝑ
g; dr̄ ī illa ꝑsa. d̾ caritas pr̄ ē. Itē h'
ur̄ ꝑ rōe. q; amor gratuit' ē ī pr̄e. ī spū
s. debit'. In filio ex utroq; ꝑmixtus. ḡ cum
caritas dicat amorē gratuitū. deb; ḡ appro
piari pr̄i. Rō. dd̾. q̄d nō ē oīmoda simi
litudo. s; in h' ē similitudo. Nā cōe pōt appro
piari manēte vnitate uocis ut significationis
pōt simil aliqd nomē simil dici ꝑ ꝑpetate et
ꝑ eēncia. manēte vnitate uocis et signacō
nis et tam̄ ē de se cōe. ⁊ tale ē. h' nomē cari
tas / alr̄ pōt dici. qd caritas ē cōe. ⁊ ꝑpriū
⁊ appriatū. et aug̃. p̄ ostēdit qd ē appatū. ꝑ
similitudīne ad sapiam. ⁊ post ostendit qd
uerē ꝑpe. I. Hic qd in cepim' ostendē ⁊c̄.
vn̄ ex hac auc̄. nō h̄r qd caritas sit ꝑpriū.
s; solū qd appropiatū. s; tn̄ ex aliis ubis aug̃
h̄r. qd caritas nō solū ē appatū. s; ē ꝑpe
ꝑpium sp̄s. s. Ad illud qd obi qd caritas
appat pr̄i. dd̾. qd caritas h̄r dupplicē cōp

acionē. ad uirtutes alias / cōpat. n. u̾ mr̄. ut dr̄
amb̄ / cōpatur ut uinculū ꝑfectōnis / rōne p̄mi
appropiatur pr̄i. racōne scdi. spūi. s. Ad
illud qd obr̄ d̾ rōe. dd̾. qd gratuitū nō dicit
ꝑpetate amoris siū amandi. s; ꝑpetate ꝑ q̄
dat ⁊ nō recipit. Itē d̾ h' qd dicit. qd sp̄s
s. ē dilectō. qua pr̄ ⁊ filius se ī uicē ⁊ nos dili
gūt / qr̄. utr̄. pr̄. ⁊ filius diligant nos spū. s.
Contr̄. n. diligant. se. spū. scō. q̄ret. d̾. xxxij. ubi
ista q̄stione sp̄ale mouet / s; ꝑ ur̄ omino. f̄ ⁊
in ꝑpa. cū. n. dr̄ pr̄ ⁊ filius diligūt nos. ⁊c̄.
Constat qd ūb diligendi tenet eēncialr̄. ḡ
si diligant spū scō. sūt sp̄us s. / ⁊ itm̄ dicit aug̃.
g; h' nullo mō cōcedit. pr̄ dilig̃ se spū. s. ga
diligere tenet eēncialr̄ ḡ simil in ꝑposito.

Rō. qdam dicūt qd ablatiuus ille ex poī
ꝑ hac ꝑ pōnem. p. cū accusatio. i. ꝑ. spm̄. s / et
h' rōē est. q; ꝑposito p. cū ūbis transitiis dicat sub
auc̄. cū absolutis uō auc̄. vn̄ cū diligere
sit trāsitiuū. sensus ē. qd pr̄ ⁊ filius diligunt
nos. ꝑ spm̄. s. q. d. pr̄ opat ꝑ filiū. s; expō h'
nō ur̄ cōueniens. q; simil poss; dici. pr̄ et fi
lius puniūt siū odiūt nos spū scō. qd nō ult̾
dicē aug̃ / et ꝑpea nō. qd dilig̃ / aliā tenetur
pure eēncialr̄. ut cū dr̄ pr̄ dilig̃ se / aliā pu
re notonalr̄. ut cū dr̄ pr̄ ⁊ filius diligunt se
spū. s. sic patebit. Aliā pti eēncialr̄. pti noto
nalr̄. sic cū dr̄ diligūt nos spū. s. et h' p; q;
id ē prem ⁊ filiū diliger̄ nos / spū. s. q; sp̄s
s. nob mitter̄ siū ī spirare. ī ꝑtat actū no[to]
alē. ⁊ eēncialē. q; id ē. q; spm̄ ꝑducūt ⁊ donū ei
nob cōferūt. vn̄ dicit simil. sp̄c. s. ꝑductōne ⁊
ḡcollōni. ⁊ quā uis ūb actus essencialr̄ nō recipi
atur ūtudo ablati. recipit tn̄ rōne notōnis.
sic ⁊ h'. pr̄ dicit se. suo uerbo. dicit ī catunis ū
bo. simil mō intelligend'. ī ꝑposito. Item
qr̄ d̾ h' qd dicit. siū enī. sic vnitas ambor[um]
siū scitas. qd dicat ꝑ h' nomē vnitas. q; / aut vni
tas dicit vnitatē eēncialē / aut notonalē / aut
ꝑsonalē / nō eēncialē. q; tūc nō eēt ambor[um] s;
triū / nō notonalē q; sp̄c. s. nō ē cōis spiratō
/ nō ꝑsonalē. q; pr̄ ⁊ filius nō sūt vnū ī ꝑ. Itē
qr̄ quō h' distinguūt. vnitas. scitas. caritas.
Rō. dd̾. qd vnitas ꝑsonalr̄. ⁊c̄. s; ad tēdendū.
qd vnitas aliquor[um] dr̄ duplr̄ / aut qua aliqui
sūt vnū. ⁊ sic pr̄is ⁊ filij nō ē vnitas ꝑlis.
/ alr̄ qua. aliqui sūt vniti. ⁊ sic pr̄ ⁊ filius vniti
ꝑ vnitāt. sic ꝑ spm̄. scm̄. q̄ ē amor ⁊ uinculū nec
tens. Ad illud qd [obr̄] qr̄. quō differūt illa
tria. dd̾. qd vnū addit sup alterum / Nam vnitas
dicit cōdictōnē omis amoris. qm̄ omis amor ē
uis vnitiua / Scitas dicit cōdictōnē amoris ca
sti cōtra libidinosū qui nō ē pur' / caritas dicit
cōdictōnē amoris p̄ cipui. Ideo enī caritas dr̄.
qd ē amor in estimabilr̄ ūnis carū amatum.

Item quaeritur de hoc quod dicit: Spiritus sanctus non participatione sed essentia sua servantes unitatem spiritus. Videtur non bene dicere, quia servare unitatem spiritus est producere spiritum sanctum; ergo pater et filius sua essentia spiritum sanctum producunt, et in utroque essentia spirat. Item videtur esse falsum quod dicitur: non participatione pater et filius participatione ne[...] servant unitatem. Responsio: dicendum quod Augustinus vult ostendere duplicem modum unitatis esse: inter patrem et filium, et quae est inter membra Christi, scilicet naturae et voluntatis, sed differenter; quia in nobis est unitas naturae per participationem unius communis essentiae, sed non sumus ipsa essentia; pater enim et filius non participant essentiam, quia divisum [...] essentia. Similiter in nobis est conformitas voluntatis per donum dei, quod unit nos; sed pater et filius uniuntur non dono accepto ab alio, sed spiritu proprio; et sic patet responsio.

Item quaeritur de ratione Augustini, quia non communis est ambobus, ideo vocatur ipse proprie quod ambo communiter. Ergo pari ratione spiritus sanctus dicitur deus proprie, cum deus sit commune ambobus. Responsio: dicendum quod aequivocatio est in communitate. Nam Augustinus non vocat commune quod est in pluribus et de pluribus, sed quod a pluribus; et ita commune dicitur magis a connexione qua connectit, ut fiat unus in verbo, sic fit in unione et unitate; et quoniam caritas non enim dicitur communis quia in pluribus, sed connexione per unitatem distinctorum, ideo quamvis dicatur essentialiter, potest tamen nihilominus dici personaliter.

.xi.

Hic dicendum est spiritum sanctum esse a patre et filio. Superius egit magister de processione spiritus sancti in comparatione ad ipsum procedentem; hic est secunda pars in qua de eadem agit in comparatione ad principium a quo, et dividitur haec pars in duas. In prima ostendit quod spiritus sanctus procedit a patre et filio. In secunda determinat qualiter procedat ab eis, in distinctione xii: Item quaeritur cum spiritus sanctus procedat a patre et filio. Prima item pars habet iiii. In prima ostendit magister per multas auctoritates quod procedit a patre et filio. In secunda vero per rationes graecorum ostendit quod a solo patre, ibi: Graeci tamen dicunt spiritum sanctum tantum procedere a patre. In tertia auctoritates et rationes graecorum solvit et determinat, ibi: Nos autem illa verba determinamus. In quarta ostendit confessionem fidei graecorum in pluribus convenire nobiscum, ibi: Sciendum tamen quod graeci confitentur.

Ad intelligentiam huius partis
Ad duo principaliter quaeritur.
Primo quaeritur de processione spiritus sancti quantum ad principium, et quaeritur utrum spiritus sanctus procedat a patre et filio.
Secundo utrum procedat a patre et filio in quantum sunt unum aut in quantum sunt differentes.

Quod autem solum a patre procedat,
probant graeci ratione et auctoritate. Ratione sic: Emanatio spiritus sancti est processio, sed processio est motus ab uno in aliud; ergo si recte est processio in divinis, spiritus sanctus aeterna processione procedit ab uno in aliud. Sed si procedit a filio, aut procedit in patrem, aut in aliam personam. Non in patrem, quia pater nihil accipit a filio, nec in aliam personam, cum non sit dare quartam; ergo non procedit a filio. Item alia ratione sic: quia spiritus sanctus procedit per modum spirationis, sicut verbum per modum locutionis. Sed ita videmus in creaturis, quod ex uno locutionis [...] procedit spiratione, non conspiratus spiritus est ab ambobus; ergo nec in divinis spiritus sanctus a filio. Item spiritus sanctus, ut omnes dicunt, procedit per modum nexus; sed nexus tenet rationem medii; sed si procederet a patre et filio, teneret rationem tertii et extremi, non medii; ergo non procedit a patre et filio, sed potius a patre in filium. Item spiritus sanctus procedit a patre aut sufficienter aut non. Si non sufficienter et plene, ergo pater imperfectus est in spirando. Si sufficienter, ergo superfluum est fieri per duo quod potest fieri per unum sufficientem; ergo si a filio procedit, cum procedat plene a patre, in illa summa trinitate est superfluitas, quod absurdum est. Item hoc ipsum nituntur graeci ostendere per auctoritatem, sed non possunt per sacrae scripturae introductionem. Ideo arguunt per privationem sic: In evangeliis et maxime in evangelio Iohannis et epistolis, ubi integre tradit unam fidem, sed in nullo dicitur quod spiritus sanctus procedit nisi a patre tantum. Iohannis xvi: Spiritum veritatis qui a patre procedit; ergo aut evangelia insufficienter fidem nos docent, aut spiritus sanctus tantum procedit a patre. Item in iiii conciliis apud graecos celebratis, ubi a patribus fides sufficienter est explicata, dicitur quod spiritus sanctus procedit a patre et nihil dicitur de filio; ergo si dicunt sufficienter, totam fidem revelaverunt; ergo etc. Item hunc errorem munire nituntur per doctores, qui non solum apud eos sed etiam apud nos celebres sunt, et primo per Gregorium Nazazenum, qui dicitur theologus: Filius et spiritus sanctus germinis paterni radii usque ad nos miserunt claritatem suam; ergo exeunt a patre, ut duo radii. Et Dionysius dicit in ii libro de divinis nominibus: Ex immateriali et impartibili bono cordialia exorta sunt lumina; loquitur de patre; ergo exeunt ut lumina, sed talia sic se habent quod unum non est ab altero; ergo etc. Item Damascenus expressius: Spiritum sanctum ex patre dicimus, et spiritum patris nominamus; spiritum vero sanctum ex filio non dicimus, et tamen spiritum filii nominamus. Item si latini hoc cognoverunt, aut fuit hoc scripturae auctoritate, aut praedicatione, aut ratione, aut revelatione. Scripturae auctoritate non, eadem enim per omnia scripturam habent graeci. Similiter nec praedicatione, quia iidem doctores graecorum qui et latinorum, qui eis fidem perfecte tradiderunt, scilicet Paulus apostolus. Si ratione, sed ratio non sufficit ad affirmare in hiis quae sunt fidei. Unde Dionysius et Damascenus dicunt quod nihil est dicendum nec cogitandum de illa summa trinitate praeter id quod nos sacra eloquia docuerunt, et Ieronimus: Non credatur in [...] confirmatione per novum et vetus testamentum. Si revelatione, quaeritur cui fuit revelatum; et cum deus velit omnes homines salvos fieri, quare hoc non revelavit graecis et latinis? Quod constat quod hoc fuit a deo. Contrarium arguitur ratione ostensiva sic: spiritus sanctus procedit ut donum, sicut ex multis locis scripturae.

cum graeci non cognoverunt

procreare, probat. Et item omnes tam greci quam latini dicunt spiritum sanctum a filio nobis donari. Ergo omnes concedunt procedere ab utroque, cum non detur nisi a quo procedit.

Item spiritus sanctus secundum omnes procedit ut nexus. Sed perfectior nexus est qui ab extremo utroque procedit quam qui ab altero. Ergo cum spiritus sanctus est nexus perfectissimus, non solum a patre procedit sed et a filio.

Item hoc idem ostenditur ratione ducente ad impossibile sic. Omnis distinctio personarum in divinis attenditur per relationem originis. Ergo si spiritus sanctus non procedit a filio, nec econverso, nulla est ibi origo; ergo nulla est ibi mutua relatio; ergo non distinctio.

Item maior germanitas est inter duos quorum unus procedit ab altero, et ambo a tertio, quam si unus nichil habeat ab altero. Hec est perfecta. Ergo si spiritus sanctus non est a filio, nec econverso, non est perfecta unio; ergo non summa nec perfecta beatitudo.

Item perfectior est expressio quam generans communicat genito, non tamen similem, sed et actum, quia natura non repugnat genito, sed actus spirandi non repugnat filio, quia nullum [illegible] inconveniens sequitur si spiret. Ergo si pater habet actum et non communicat filio, non est perfecta ymago.

Item hoc idem ostenditur auctoritate, et primo auctoritate apostoli, Gal. iiii: Misit deus spiritum filii sui etc. Ergo cum pater non vocetur spiritus filii, oportet quod sit spiritus patris et filii. Sed eius est spiritus a quo procedit. Ergo spiritus sanctus procedit a patre et filio. Si dicas quod non sequitur, quia non dicitur filii quia procedit a filio, sed quia est in filio: ergo eadem ratione cum filius sit in spiritu sancto, potest dici filius spiritus sancti.

Item Jo. xvi: Quem ego mittam vobis a patre spiritum veritatis. Augustinus arguit sic: nullus mittit alium nisi habeat auctoritatem super illum; nullus habet auctoritatem super alium nisi aliquid ei tribuat; nulla persona tribuit alii nisi ab ipsa procedat. Ergo a primo spiritus sanctus procedit a filio. Si dicas quod a filio mittitur ex tempore et ex tempore procedit, contra: filius non ideo habet auctoritatem quia mittit, sed ideo mittit quia habet auctoritatem. Ergo ante habet auctoritatem quam mittat temporaliter. Ergo ante quam mittat temporaliter, scilicet necesse est spiritum sanctum procedere a filio. Ergo etc.

Item Jo. xvi: Ille me clarificabit, quia de meo accipiet. Et hoc arguitur sic: quicquid est omne quod habet est omne quod accipit. Sed spiritus sanctus, cum sit deus summe simplex, est omne quod habet; ergo omne quod accipit. Ergo si accipit aliquid ab aliquo, accipit esse ab illo; sed a quo accipit esse, ab illo procedit. Ergo si aliquid accipit a filio, procedit a filio. Si dicas quod accipere illud est temporale, tunc obicitur contra, quia omne quod temporaliter accipit aliquid ab aliquo mutatur, etc.

Ex hiis quod sic ostensum est auctoritatibus et rationibus fidei, veritas est quod spiritus sanctus procedit a patre et filio.

Ad intelligentiam autem controversie latinorum et grecorum et originis eius, notandum est quod circa processionem spiritus sancti de filio est duo considerare, scilicet articuli cognitionem et eiusdem cognitionem professionem. In primo tota difficultas; in secundo controversia. Cognitio autem huius articuli fundamentum habet a scriptura, perfectum ut in creaturis [illegible], sed consummatione a revelatione. In scripture auctoritate greci et latini conveniunt, quia dicit spiritum sanctum esse filii et mitti a filio, sed in ratione et revelatione differunt.

In modo quo intelligendi. Nam scriptura dicit spiritum sanctum procedere. Greci ad intelligendum usi sunt alio modo similitudine processionis, alio modo latini. Nam greci, cum processio dicatur in creaturis motus localis ab uno in aliud, latini vero secundo modo, et in hiis melius intellexerunt latini quam greci, quia comparaverunt processionem eterne processioni magis spirituali, et ideo magis similia comparaverunt, et sic melius. Similiter scriptura dicit spiritum sanctum per spirationem procedere. Et cum duplex sit spiratio, scilicet flatus exterioris et amoris interioris, greci comparaverunt spiritum flatus exterioris, sed latini spirationem amoris interioris, et ideo latini melius, quia spirituali et nobiliori similitudini aptaverunt. Item cum scriptura dicat spiritum sanctum procedere ut nexum et unionem, et duplex possit esse nexus, ut sic medium iungens alterum, vel sic extremum in quo coniungitur, greci comparaverunt primo modo, latini secundo, et ideo spiritui aliori et similiori, quia ille nexus magis habet similitudinem. Et quia greci distantiam habuerunt in ratione, et latini spiritualem et convenientius comparaverunt, ideo ex ratione sua sunt elevati et per hoc ad intelligentiam scripture dispositi, et ideo manifesta revelatione edocti sunt de spiritus sancti processione. Greci vero, quia similitudines differentes et varias propinquas aptabant, ideo sunt sua ratione decepti, et non valentes intelligere spiritum ambo procedere nisi in aliud ab eterno procedere, arctaverunt scripturam ad intelligendum de processione temporali, et ideo sibi viam revelationis clauserunt. Hec est ergo ratio diversitatis in huius articuli cognitione. Controversia vero venit in huius articuli professione. Professio vero huius articuli venit ab ecclesia latina ex triplici causa, videlicet ex fidei veritate, ex periculi necessitate, et ex ecclesie auctoritate. Fides dictabat hoc, et periculi necessitas iminebat, ne forte aliquis hoc negaret, in quod periculum inciderunt greci, et ecclesie auctoritas aderat, et ideo fuit in more exprimi debebat. Negatio vero huius articuli venit ex triplici causa, scilicet ex ignorantia, ex superbia et ex pertinacia. Ex ignorantia, quia nec scripturam intellexerunt nec habuerunt congruam rationem nec aptam revelationem. Ex superbia, quia cum reputarent se sciolos et vocati non fuerunt, noluerunt consentire quod non erat per eos inventum. Ex pertinacia, ne convicti et irrationabiliter moveri viderentur. Invenerunt preterea rationes contra veritatem, et ideo suam sententiam defendere ausi sunt, et auctoritatem ecclesie romane abiurare, et ideo facti sunt heretici, quia denegant fidei veritatem, et scismatici, quia recesserunt ab ecclesie unitate. Set quia mos est hereticorum et scismaticorum, cum se non possunt rationibus contra adversam partem excusare, ideo nos accusant et redarguunt tanquam curiosos et tanquam excommunicatos et scismaticos. Curiosos, quia sine huius articuli professione salus erit; quia ergo intromiserunt se latini hoc profiteri, quod non fuit necessarium. Sed ad hoc patet responsio, quia oportunum fuit propter periculum in quod ipsi inciderunt. Similiter dicunt nos excommunicatos, quia simbola corrupimus, in quibus per sanctos patres sub excommunicationis pena hoc erat prohibitum. Et ad hoc patet responsio, quia non corrupimus sed perfecimus, nec sententia lata est contra perficientes sed contra corrumpentes. Unde potest dici sicut dicit apostolus, quod novum condimus, et hoc quere

Item spiritus sanctus secundum quod consideratur ostensum est procedere ut amor. Sed amare non tantum est patris sed et filii, unde [illegible] omnia amat filius sicut et pater. Ergo si a patre amare amor procedit, eadem ratione a filio.

facere potuimus, quia romana ecclesia plenitudinem potestatis a petro apostolorum principe accepit, in qua nulla patitur sententia, nec iudicatum potuit nec artare, nisi ei praeiudicaret, nec ligare eam ad aliquid. Quod vero dicunt nos scismaticos, quia anathematizaverunt in capite, dico, cum [illegible] hoc vellem asserere, noluimus eos vocare; et ad hoc concedere possunt latini quod eos vocare non fuit opportunum, quia ecclesia sine eis hoc potest, et hoc quod erit laboriosum propter distantiam, erit infructuosum, quia non erit in grecis sapientia tanta sicut fuerit, immo ad latinos transierit; erit nobis periculosum, quia quod certo hodie erit, periculum erit ducere in dubium. Et sic patet quod frivole sunt eorum accusationes.

Ad rationes autem in contrarium que dicta sunt, facile est respondere. Ad illud ergo quod obicitur, quod processio est ab uno in alium, dicendum quod verum est de processione locali, sed non est verum de processione alia, sicut inferius melius patebit. Procedere in alium est dupliciter: aut quia in alium tendit sicut obiectum, et sic spiritus sanctus est amor quo filius amat patrem et econverso. Si autem sic dicatur procedere in aliquem ut ab eo recipiatur omnino, stultus est intellectus, et cum dicitur quod amor qui est spiritus sanctus oritur a patre et subsistat in filio, sicut rivus oritur a fonte et requiescit in lacu per fundo. Ad illud quod obicitur de spiratione quod procedit verbum, dicendum quod verum est de exteriori verbo et non de interiori, et exemplum non est simile. Ad illud quod obicitur de nexu, dicendum quod nexus non habet rationem medii sed rationem tertii. Quod quidem aliqui voluerunt dicere quod et locum teneat et medii et tertii, et volunt sustinere opinionem grecorum et latinorum, et distinguunt duplicem modum procedendi, scilicet in alium, et sic procedit a patre vel ab alio, et sic procedit a patre et filio. Istud est dicere sufflando hodie, quia non habet intellectum sanum. Immo omnino eodem modo procedit ab utroque, et tamen utriusque nexus est. Sicut potest exemplum de duobus lignis ex quibus procedit una flamma.

Ad illud quod obicitur quod ab altero sufficienter etc., dicendum quod illud verum esset si essent diversa principia spiritus sancti, quod non est verum, sicut inferius patebit. Unde sicut non valet hoc argumentum: pater creat et filius similiter, et pater est sufficiens in creando, ergo filius superfluit, quia sunt unum principium in creando, similiter solvendum in proposito. Ad illud quod obicitur quod non reperitur in scriptura, dicendum quod si verbum non reperiatur, reperitur tamen sensus, sicut in obiciendo monstratum est. Tamen argumentum non valet: non reperitur in scriptura, ergo non est verum, quia scripture mos est quandoque tacere propter insinuandam humilitatem. Unde dominus volens nos erudire ad humilitatem, omne quod suum est patri attribuit. Sic dicit Jo. vii: mea doctrina non est mea. Quod vero dicit Jo. xvi: qui a patre procedit, loquitur de spiritu sancto, et tamen ipse subiungit: omnia que pater habet mea sunt, et ideo argumentum non valet.

Ad illud quod obicitur de conciliis, dicendum quod nec in conciliis illis sunt omnia instituta que spectant ad mores nostros, nec omnia omnino dicta que ad fidem pertinent, sicut in symbolo quod cantatur in missa non fit mentio de descensu ad inferos. Sed nunquam latuit sanctos patres processio spiritus sancti a filio, et si non latuit, quare non dixerunt? Credo quod non latuit, sicut patet per antiquos grecos quorum magister adducit auctoritates in littera. Sed tamen non fuit expressum, quia non erat opus: nullus enim negabat nec negare volebat. Sed heretica [illegible] que erant implicita fidei nostre sua in pravitate compulerunt explicare. Et sic patet illud. Ad illud quod obicitur de auctoritate dyo. et [illegible], dicendum quod non est omnimoda similitudo, sed maior dissimilitudo. Attenditur autem similitudo in hiis scilicet quantum ad plenitudinem fontalitatis in patre, et in diffusione personarum emanantium ab eo, et in receptione influentie in creatura. Non tamen est omnimoda similitudo quantum ad modum emanandi, et sic patet illud. Ad illud quod obicitur de damasceno, dicendum quod non est in ista parte ei assentiendum. Sicut enim intelligitur, ipse fuit in tempore quo orta est contentio. Unde non est hic sustinendus, quia simpliciter fuit grecus. Tamen ipse cautelose, unde non dicit quod spiritus sanctus non sit a filio, sed dicit: non dicimus a filio, quia greci non confitebantur nec tamen negabant. Sed modo eorum maledicta progenies addidit ad paternam dementiam et dicit quod non procedit a filio [illegible], et ideo tanquam hereticos et scismaticos eos dampnat romana ecclesia.

Secundo queritur utrum spiritus sanctus procedat a patre et filio inquantum sunt unum, aut inquantum differentes. Et quod inquantum unum videtur per augustinum in libro de processione spiritus sancti: Si ullus invenitur caput spiritum sanctum esse patris et filii, per aliud est pater, aliud filius, sed quod utrique est, in deo [illegible]. Item ratione ostenditur sic. Unitas est effectus ab unitate actus, et unitas actus ab unitate potentie ut sibi; ergo cum una sit potentia a patre et filio, ergo per unum actum producit et per unam potentiam; ergo spirat inquantum sunt unum. Item quod est a duobus inquantum duo, aut est insufficienter a qualibet, aut ab altero superflue; sed spiritus sanctus a nulla parte est insufficienter nec superflue, quia neutrum convenit nature perfecte, ergo etc. Item quod est a duobus inquantum est duo, est compositum, sicut corporale est ab utroque; ergo si a duobus inquantum duo procedit unum, necesse est quod illud unum habeat dimensionem; sed spiritus sanctus non est compositus, ergo etc. Item unum procedit a duobus coequalibus in natura inquantum duo, vel alterum sit sicut principium activum, alterum sicut principium passivum, sicut alter ut pater, altera ut mater; sed hoc non est in divinis, ergo etc. Contra quod procedit a duobus ita quod ab uno principaliter quam ab alio procedit inquantum sunt duo; sed spiritus sanctus principaliter procedit a patre, sicut dicit augustinus, et habetur in sequenti distinctione, ergo etc. Item quod procedit a duobus inquantum sunt distincti, procedit a duobus inquantum sunt duo; sed nexus non est nisi distinctorum; ergo quod procedit ut nexus procedit ab eis ut a distinctis, et ita ut a differentibus. Item ab unitate sibi est unitas actus; sed pater et filius sunt duo, ergo spirant duplici spiratione; ergo spirant spiritum sanctum ab eis inquantum sunt duo, ergo etc. Item

si spirant. spiritum sanctum in quantum sunt unum / aut in quantum sunt unum in substantia aut in notione ~~spirationis~~ / aut in persona. si in quantum sunt unum in substantia: ergo cum spiritus sanctus sit idem in substantia, spiritus sanctus procedit a se. Si in quantum sunt idem in notione, hoc non est. quia non ideo spirant quia sunt spiratores. sed econverso. nec in quantum sunt unum in persona. quia in persona non uniuntur. ¶ Responsio. dicendum. quod spiritus sanctus procedit a patre et filio. et in quantum sunt unum in fecunditate voluntatis. Una autem est in patre et filio voluntas quia pater et filius sunt una substantia. Sic ergo est in eis voluntatis fecunditas. una est fecunditas in eis. voluntatis autem fecunditas est in patre et filio. quia utrique dicitur in processione. sic enim supra dictum fuit de unione personarum. et istud melius patebit cum agetur de innascibilitate, quod idem est ipse quod primitas. cum primum et principium sit idem. ratio primitatis est ratio principiandi. sive fecunditatis quam habet pater. prior est omni emanatione. scilicet processione et generatione. quia nec generatur nec procedit. hic est quod utroque modo est principium. quia non filius prior est emanatione processionis non generationis quia generatur. tamen est in spirabilitate. hic est quod est principium generandi quia non spiritus sanctus. neutro modo habet. neutro modo est principium. Iuxta hoc quod cum spiritus sanctus a duobus procedat quia tamen procedit non ut sunt differentes. sed ut est in eis una fecunditas voluntatis. quod spiritus sanctus procedit ab eis in quantum sunt unum. ¶ Ad illud quod obicitur quod principaliter procedit a patre. dicendum. quod principaliter potest dici dupliciter / aut principaliter secundarie et sic importat ordinem prioris et posterioris. et sic ponitur diversitate. et isto modo non accipitur hic / alio modo ut principalitas dicit quandam auctoritatem. sic pater dicitur operari per filium. unde una creatura producitur a patre per filium. in quantum sunt unum. et sic intelligendum est in proposito. ¶ Ad illud quod obicitur quod nexus procedit ab utroque etc. dicendum. quod ratio nexus incipit a divisione. et tendit sive perducit in unitatem. unde et completa et ultima ratio est unitas. licet ergo nexus sit duorum et a duobus. sic est per se nexus est ab eis in quantum sunt unum. non in quantum sunt plures. ¶ Ad illud quod obicitur quod ab unitate simplici est unitas actus et a pluralitate pluralitas. dicendum. quod istud non habet in hac [illegible] modo loquendi. quia si duo sunt copulati actus numeratur dicitur eius reddi / sed hoc re distinguendum. quia simpliciter dupliciter / aut per se et per [illegible] / aut non primo. et illud unum est quod simpliciter per se et per se non de alio. et sic accipiendo pater et filius non sunt unum principium. primum simpliciter spirans quia non spirant. secundum quod pater et filius. sed per quod in eis est una fecunditas voluntatis. et ita in quantum unum / et aliter. dicendum. quod est loqui de actu / ut est actus / ut origo / et de actu. ut est actus / Si loquamur de actu ut est actus de necessitate numeratur ad numerum subiecti. quia non est actus unum in duobus subiectis / Si autem loquimur de actu ut est actus. sic operatur ad subiectum ut ad principium. et sic non numeratur ad numerum subiecti. secundum quod subiectum. sed per quod principium. quod habet in divinis spirat

no modo est actus sed productio. ut relatio. ideo sequitur unitatem subiecti. ut est principium. quia pater et filius quamvis duo sint persone. tamen sunt unum principium. quia per eandem virtutem spirant una spiratione. quamvis sint duo. ¶ Ad illud quod queritur ulterius. aut in quantum unum in substantia etc. dicendum. quod in quantum unum in fecunditate voluntatis. et ut illa voluntas tenetur est ad notionem. per fecunditatem. que fecunditas est ratione primitatis. que primitas significat per hoc quod est in processibus. et hoc est quod dicit Anselmus quod pater et filius spirant. secundum quod utrique est idem dicitur. non per quod dicitur simpliciter. sed per quod dicitur in utroque. hoc est considerare voluntatem in personis. Si ergo queras utrum in quantum unum in substantia aut notione aut persona. dicendum. quod respondere potest dupliciter. secundum duas opiniones quas ponitur de potentia generandi. Unde dicitur. quod quidam dicunt quod potentia generandi non differt a generatione sive paternitate nisi modo loquendi. et ita dicit notionem. scilicet personalem proprietatem ut generatio. vel alio modo. similiter isti dicunt. quod fecunditas voluntatis. sive vis spirativa. dicit eandem notionem que spiratio. sed alio modo. quia vis spirativa dicit ut in ratione aptitudinis. sed spiratio in ratione actus. et ita secundum hos. in quantum sunt unum notione / Alii dicunt quod sicut potentia generandi dicit naturam in persona. ita essentia personaliter. sic vis spirativa voluntatem dicit ut voluntas est in personis. in quibus est fecunda. et ita pater et filius spirant. in quantum unum in essentia sive natura. sive voluntate. ut dicatur propter voluntatem consideratam in personis. que hanc positionem videtur satis probabilem.

De patre ista sunt
dubitationes circa litteram. et primo de hoc quod dicit. In principalibus conciliis que apostolorum celebrata sunt. queritur ergo que sunt illa quatuor. principalia concilia. et dicendum. quod quatuor fuerunt principalia concilia in ecclesia primitiva. ut dicit quedam glossa super actus / primum fuit ad electionem mathie. actuum. i / Secundum ad electionem septem diaconorum. actuum. vi / tertium fuit ad non imponenda legalia gentibus. actuum. xv. quartum ad tolerandum legalia ad tempus. actuum. xxi. concilia vero patrum principalia apud grecos similiter fuerunt quatuor. scilicet Nicenum. ephesinum. calcedonense. et constantinopolitanum. ¶ Item queritur de expositione illa. que ponitur magistri. super illud qui docuerit et aliud predicaverit etc. et exponit. vel contrarium docuerit. vel contrario modo etc. quia non videtur ista expositio probabilis. eo quod ille qui contrarium dicit articulis. ex conciliis est ipso iure; ergo non oportebat pro contrario dare sententiam. ergo videtur pro indiviso tulerunt sententiam. preterea unde venit ista expositio. pro dicendum. quod non dixit quasi contra dixerit. ¶ Responsio dicendum. quod sic dicit Augustinus. omnis auctoritas sacre scripture dici potest. que sacre scripture non contradicit. propter suam generalitatem et dignitatem. et ideo predicta expositio habet hic locum. nec fuit inconveniens excommunicare ex communicatione hereticorum. quia sancti patres in conciliis ordinabant que utilia erant et spectabant ad fidem et devotionem. et malebant dicere [illegible]. que vis in

Ex filii generatione. quia filius est ex patris perfecte complemento per se [illegible] non [illegible] adequa [illegible] et sic pater spirat in [illegible].
ista est ratio quare spiritus sanctus non est ex [illegible].

¶ quod spiritus sanctus procedat a patre et filio. contra

Ex processione. quia processio dicit [illegible] nexum [illegible]. nexus autem non est unius a se non ex parte unius tantum sed est unius ad alterum

Ex [illegible] generatione. quia ut dicit [illegible] spiritus sanctus procedat tantum a patre non esset [illegible] generatio.

Ex parte distinctionis. quia non distinguitur ex non [illegible] ad modum [illegible] non [illegible] secundum [illegible] modum

Margin: spirandi non

Margin: idem actus [illegible] manifestatur [illegible] spiritum

tellerēt cōtrariū ut mag cōpescerent ora psup
tuosorū. ne ad īuenirent nouitates ī fide. / P.
uītute aut̄ ex cōis fima nō se extendt. n̄ ad cō
tradicētes. q2 nō fuit eorū intentō pcludēdi
uiā ad explanacōne fidei faciendā maiorem.
si dr̄ mag alios illuminaret. ꝛ si h' dixisset
cōstat qd nō bene moti fuisset. ꝛ fima eorū
mito ab olenda eēt. Jtē qr̄ d h' qd dicit.
qd nō ē a spū. s. eē filij. q eē a filio. Ret
q aliud ē dicē capa fortis. q capa fata a forti.
g filr ut ī pposito. ꝛ si nō qr̄ nō. et. R. qd ge
nitiuus q uis de notet ab hitudine pncipij
tam illa habitudie ī ꝑtat. ymo alias. ut posse
ssionis. ſ3 cū ī diuinis nō cadat diuisitas. n̄
hitudo nisi originis rōne m. ī diuinis termi
nat ad hitudine pncipij. ꝛ iō ī cō ud ē dicē
spc filij. qd spc. pcedit a filio. / p alia ē racō.
q2 ī spc ꝑ ꝗ est nom absolutū. sic h' nom.
dr. nō ht ppe cōstrui. cū genitiuo. q2 tucē
eēt dicē spc filij. qd dr filij. g. oz qd accipiat.
spc. ꝑ qd dr aspiracōne. ꝛ sic ē nom ī ꝑtans
origine. g sic legit filr pris. g filr q ē a pre.
ꝛ ita ē dicē spc filij. i. spc. q ē a filio. Jtē
qr̄ de h' qd dicit. nō sine mō ꝛ pris arbitrio.
ur male dicē. q2 q ht arbitriū sup aliquē.
ht dominiū sup illū. g ur. ꝑ h' qd spc. s. sit
ī ferior filio. Si tu dicas. qd arbitriū dicat
uoluntate h' n̄ ē. q2 ~~simlr~~ cū una uoluntas
sit tm. simlr filr nō lō. sine arbitrio spc.
sa. et pr simlr. qd nō dr ppe. ꝛ Ad
dd. qd spc. s. ē pri ꝛ filio cōsbat. ita qd
a pre ꝛ filio pcedt. opacō g spc. s. ē cōis
pri ꝛ filio. ꝛ simlr eq ht eē a pre ꝛ filio
ita qd nō ē dicē qd hat locucōne ppam
n̄ qd hat locucōne a se. ꝛ h' duo uoluit ex
cluder dō. cū dixit nō loquet a semet ipō.
ut excludat racō ppij. ꝛ racō pmi pncipij.
et h' exponens dīdim. cōtra ppum dicto
nō sine me. cōtra rōm p pncipij. dicit. sine
mō ꝛ pris arbitrio. ꝛ arbitriū nō ī ꝑtat do
miniū ut calitate. ſ3 solū auc. ī filio ꝛ pre
r. spc. s. ut ei opacōnis.

xij.

Jtē qr̄ cū spc. s. pcedat a pre ꝛ filio.

H ē secda pars. ī qua magr determinat
quali spc. s. pcedat a pre ꝛ filio. ꝛ h' ps ht
iiij capla. P. iiij q determinat ī iiij capitulis.
Pa p qrit ꝛ determinat utr spc. s. p pcedat
a pre. ꝛ determinat qd nō. / Secdo utr pnci
palr ꝛ plenī ibi. tc tractatū ē qd secdo qrebat
ꝛc. / Tercio uō determinat utr ppe a pre
pcedat. ꝛ dicit qd sic. ibi exeo a dr ī p
ceder de pre. / quarto determinat utr spc. s.
ppe pcedat a pre ꝑ filiū ibi. forte uix hat
intelligam. ū cōfirmat auctoritate hit. qd spc
s. mictit a pre ꝑ filiū ꝛ pcedit.

Supposito ex pdentib qd spc. s.
pcedat a pre ꝛ filio. ad intelligenciā hi' pris
iiij. querunt. de pcessione spc. s. ī cōpacōne ad
utrūq.
P qr̄. utr spc. s. p pcedat a pre q a filio.
Secdo utr plenī a pre q a filio.
Tercio utr pcedt a pre mediante filio.
Quarto ꝛ ultō. utr pcessio filij pōr sit. secdm or
dine intelligendi pcessione spc. s. ut eo.
Jta pmi qd p est a pre q
a filio sic ostendr. Cōa p ē. Inqua ē sta
tus. g ꝛ pncipiū pmi. ī quo ē status. ſ3 status
ē in pre. g pat ē pncipiū pmi. set pmū
supponit p. g p pcedit a pre q a filio.
Jtem cā pma ē que agit alia nō supposita.
Si g pr pducit nō ꝑ suppōem alīc pncipij.
filr ꝑ suppōm. p pducat pr q filr. Jtē qd
ht aliqs ex se. ꝑ pri ht. q qd ht ex alio. ſ3 pro
ducere spm scūm ht pr a se. ꝛ filr a pre. g ꝑ
p ht pr q filr. Cont. ubi nō ē ponē po
sterius. nec prius. q2 p ꝛ posteriorus. ſ3 ī trinita
te nō ē ponē posterius. g nec p. Si g ꝑ ces
sio spc. s. a pre ꝛ filio ē eterna. pꝫ ꝛc. Jtem
ubi est ponē p ꝛ posterius. ē ponē diuisitatem.
pncipiorū. ſ3 pr ꝛ filr pducunt spm. s. ī quātū.
unū. ut sup mostratū est. g nō ē ibi racō po
ris. Jtē si ꝑ pri pcedit a pre q a filio. aut
a filio nō pcedit aut bis pcedt. ſ3 pcedit a filio
ꝛ nō pcedit bis. g ꝛc. Jtē cōtingit intelli
ger pri nō intellcō posterioru. g si ꝑ pus
pcedit a pre. g cōueit intellige q pcedit
nō cō ītellecto filio. S3 qr̄ spc. s. ē amor
unies. et amor nectes. ſ3 nō ē accipe mutuū
amore admitiu q int duos. g n̄ spm. s. eē n̄.
a duob. g n̄ ꝑ p pcedit ab uno q ab alio.
Pro dd. q p dr multiplr / dr eni p duracōe.
dr p calitate / dr p origine / dr p auctoritate.
ꝛ pmis duob mois p. nullo mō cadit ī deo.
q2 p duracōne cōtrariū ē eternitati. pus ca
litate cōtrariū ē eēncie unitati. ſ3 p origi
ne quo alr ex alio. ꝛ p auc. quo alr accipit
ab alio cadit ibi. ſ3 p origine cadit r pdu
cētis ꝛ pducti. cū alr oriit ex alio. cū uō unr
orit a duob. nō cadit ī p origine. q2 tc sut
ambo unū originale pncipiū. tn ī cadit p
auc. q2 q uis pr ꝛ filr sit unū ī pducendo.
tn h' accipit filr a pre. Si g qr̄. utr ꝑ pri
pcedat spc. s. a pre q a filio. si intelligatur p
duracōne falsū ē. Simlr si p calitate sicut
pbat pme racōnes. ad h' inducte. Si aut̄ p us
auc. ut p id sit q pncipali. uitate ht.
Ad illd g q p obi. q pr ē pmū pncipiū ꝛ cā.
dd. qd ille rōnes hnt ūitate ubi ē pluralitas
cau ul pncipiorū. ſ3 r spc. s. n̄ ē pluralitas cau
nec pncipiorū. Ad illd qd obi. qd p ht

qd ht ex se. dd. qd si itelligat p(er) i pncipali sim
e. si aut alio mo stm. q2 unu z id. pot hri
aptiud psonis. ita qd ab una paliam. nec talis
e poritas. aliquo triu pdictoy modoy.

Scdo qr.

Utr plen(iu)s
p cedat. apte q afilio. z qd sic ur. q2 qd
unu qdq3 z illud mag. g cu fili spiret per
prem. q2 h3 ht apte. g pr mag spirat.
Ite omis ca pma p(ri)9 in fluit q scda.
s3 pr e pmu pncipiu spirandi g p(ri)9 i fluit
q fili. Ite plen(iu)s p cedit aliqd a quo p
cedit pp(ri)e. z pncipalr. q a quo. nec pncipa
lr n ppe. s3 spc. s. p cedit apte. z ppe et
pncipalr. sic d(icitu)r i ltra. et aug. d(ici)t. g zc.
Ite plen(iu)s pcedit aliqs ab eo a quo ht. qqd ht.
.s. sbam z propietate. q a quo no ht. s3 spc. s.
ht apte qd sit. z procedat afilio. afilio aut
no ht qd pcedat apte. q2 tuc fili daret
aliqd patri g zc. Co si plen(iu)s apte g
p fectius g afilio no p cedit pfectissime.
g i trinitate aliqd e inpfectionis. Ite
si plen(iu)s apte qua afilio plus accipit apte
q filio. s3 ubi e pone plus z min(us). ibi e dui
sitas. g i p(at)re. spc. s. e duisitas. Ite ur q
n pncipalr apte. q2 q pfecte dat aliqd a
licui. dat ei usu. z iurisdicom. sui auc(torita)te. Sig
pr dat filio posse spirare. g dat ei auc(torita)te spi
randi. g eq pncipalr p cedit afilio ut apte.
Rso. dd. qd spc. s. d(icitu)r p ceder apte prin
cipalr. et p se principalr. q2 auc(torita)s eit in
pre p se q2 no tm medi(ant)e filio. s3 z imedi(at)e.
no tam plen(iu)s p cedit apte. nec pfcu. q
plen(iu)s ponit gradu pfectionis. ponit z cpo
sicom sbe in p ducto quoy neutru e i diui
nis. Un si pponat h3 qd illd qd p ced(i)t ab aliq
plen(iu)s procedit pncipalr. simplicr e negan
da. Ad illd g qd obi. d(ici)t ca p(rim)a. z pp qd zc.
dd. qd sic dicm e pus. illud solu ht locum
u(bi) ptalitas cay. h(ic) aut no e ptalitas n cay
n pricipioy. Io no ht hic locu. Ad illud
qd obi. no ht spc. s. afilio qd p cedit apte.
dd. ad h3 qd hre a se ul ab alio no ponit grad(u)
plenitudinis. Un q uis fili d(iuin)itate hat a
patre. ita tn e p fect(us) dd. ut pr. z io no se(quitur).
qd plen(iu)s apte p cedat q2 pncipali. Quod
obi. plen(iu)s ht. qd ht eencia et ppetate. dd
pot intimdo minore. ht. n. spc. s. afilio ppri
etate. licet no hat. p. omem rm. ht e p ces
sione afilio. s3 no ut apte. Ad i q obi. qd
pr dat filio auc(torita)te. dd. q dado auc(torita)te sup spm. s
no. ex ipo ht auc(torita)te. q2 ex h3 d3 fili eam. referre
ad prem. q2 ht apte. z ind e qd i filio e auc(torita)s
z sub auc(torita)te. Un z pncipalr pducat spm. s. s3 pr
pncipalr q2 i eo e tm auctoritas. no sub auc(torita)te.

Pncipalitas aut auc(torita)tis d(icitu)r i diuis.

Tercio qr.

Utr spc. s. p cedat apte mediate filio. z qd sic.
ur p hill. e xij. de tri. q loquer ad prem ait.
spm. s. q ex te p eu e p merear. g. spc. s. est
apte p filiu. g me(dian)te filio. Ite Ric. dicit
qd i diuis e p cessio i me(dia)ta tm. z me(dia)ta. et im
me(dia)ta. mediata tm et no pot. et dicit qd me(dia)ta.
z i me(dia)ta e p cessio spc. s. ex pte. g cu no possit
cadere mediu n fili. spc. s. p cedit apte me(dian)te
filio. Ite sicut e p cessius i illa trinitate p
cessiu ymaginis creature. s3 amor p cedit a
mte medi(an)te in telligencia g. s. s. p cedit apte
medi(an)te filio. Si dicas qd no e silitudo quatu
ad h3. g destruit raco ymaginis. q2 ymago
deb3 repsentare ordine z origine psonay
no tm num i psonis q2 h3 z e i uestigio. Ite
si sol fili spiraret ita qd no pr. tuc pr diceret
spirare s3 me(dian)te filio. ita qd eet p cessio me(dia)ta
tm. g cu spiracio coueniat pri p se. z coueniat
ei ~~p h3~~ p h3 qd e pncipiu filij spirantis. g coue
nit ei. z me(dia)te. z i me(dia)te. s3 si h3. spc. s. p cedit a
pre me(dian)te filio. Co nobilius e i mediatu pn
cipiu. q me(dia)tu. s3 ome nobile e do tribuendu.
g si pr e nobilissimu pncipiu. spc. s. g tm
i me(dia)te. no me(dia)te pducat ipm. Si tu dicas q
p ducit fil. me(dia)te. z i me(dia)te. g. me(dia)tu. z i me(dia)tu. st
opposita. s3 opposita no sut simul v(er)a de eod(em).
z r(espect)u eiusd(em). g impo(ssibi)le e. qd simul pducat me(dia)te. z
i me(dia)te. Ite sicut se ht p se h ad p accius.
ita me(dia)tu. ad i me(dia)tu. s3 d(ici)t nulli cui e ca p se.
e ca p accius. g nulli cui e pncipiu me(dia)tu.
Ite mag e i me(dia)tu. qd nullo m(od)o recipit me
diu. q qd recipit mediu. s3 fili nullu me
diu recipit i spirando. g i mediac pducit
q pducat pr. no g uniformit omino pro
ducit pr z fili. spm. s. Rso. dd. qd sicut
uult ~~Ric~~. Ric. p ducco spc. s. e medi(a)ta. simul
z i medi(a)ta. mediata i quatu e afilio. z fili a
pre. s3 i medi(a)ta. i quatu spc. s. a ipo pre spira
tur. et h(uius) ex(empl)u pot i exitu abel. de ada. abel
eni i medi(at)e. exit d adi. q2 ipe ex lubu suis
genuit eu. no exijt me(dia)te. q2 exijt ab eua.
que fuit ab ada. sui d ada deducta z huc
modu opotuit ee i do. pp suma germanita
te. Si eni tm eet me(dia)ta p cessio. spc. s. ut tm
eet afilio. no eet suma germanitas. spc. s.
cu pre. Similr si p(ro)cessio i me(dia)ta ut eet apte
tm. no eet suma gmanitas cu filio. et sic
co ce(dit). qd me(dian)te filio. Ad illud qd obi i co
trariu. qd nobili e im me(dia)tu pncipiu. dd. q
mediaco e trib(us) mois. qda e e medi acio
q ex cludit i medi acom tm. ut qn effectus
ultim(us) no continuat in fluencie cae p(rim)ous. s3 p
mediu omino p ducit pou. no co operante. z

i m pncipi(o)e

hic dicit ordinem et diversitatem agencium et separacionem / alio modo dicitur mediacio prout dicit ordinem causarum ad invicem non separacionem in agendo. sed solum diversitatem agencium et ordinem. ¶ Tercio modo prout dicit ordinem non tamen separacionem virtutum agencium nec diversitatem / prima mediacio non cadit in deo. quia deus est causa simpliciter prima. cuius influencia est tanta quod nulla creatura aliquid agit. eius influencia remota. et ideo nichil aliud agit mediate tamen. ¶ Secunda mediacio cadit in deo. respectu effectuum productorum a causa creata. quia in est ordo causarum et diversitas virtutum. sed tamen non est separacio. quia deus in medio agit quia per se ipsum. agit non per virtutem creatam que ab ipso est / tercia mediacio cadit in operacione divina in qua sunt agentes persone. in quibus attenditur ordo quia una habet ab alia quod agat. sed tamen nec est ibi virtutum diversitas nec separacio vel distancia aliqua. ymmo una virtute et eque intime agunt. et sic pater mediante filio producit spiritum sanctum. non quia sit medium distancie vel diversitatis. sed quia quod filius producat hoc habet a patre. ita quod est in quadam ordo. et sic patet responsio. ad sequens cum dicitur. quod mediate et immediate sunt opposita. verum est sed non primo modo. sed secundo vel tercio. ¶ Ad illud quod obicitur quod dicitur nullius est causa per accidens ergo nec mediate. dicendum. quod per accidens aliquid causare derogat veritati cause supreme. illius. non dicitur causa esse per accidens cuius est causa per aliud quod non est ab ipso sed aliunde. Si ergo deus diceretur alicuius esse causa per accidens. non esset causa universalissima. et prima. et ita nec nobilissima. sed mediacio non repugnat nobilitati cause supreme. causare enim aliquid per se et per id quod ab ipso est non derogat eius dignitati. ymmo dignitatem. quia dignitas est non tantum per se aliquid posse. sed posse alii communicare. ita tamen quod ille sine eo nichil possit. ¶ Ad illud quod ultimo obicitur. quod filius est immediator causa. dicendum. quod non valet. quia ista mediacio que predicta est non repugnat immediacioni. et ideo non diminuit eam.

Quarto et ultimo queritur.

Q utrum duarum emanacionum. scilicet generacionis et processionis sit prior. secundum racionem intelligendi. et quod generacio filii. ostenditur sic. in ymagine create sic est. quod secundum ordinem intelligendi prior est emanacio noticie ante quam amoris. sicut vult augustinus. quia incognita non possumus diligere. sic augustinus x. de trinitate. ergo si ordo attenditur in ymagine. secundum conformitatem ad trinitatem increatam. ergo. secundum racionem intelligendi prior est processus verbi quam amoris in divinis. maxime cum per ymaginem creatam intelligamus trinitatem increatam. ¶ Item sic vult philosophus. voluntas est cuius principium est in ipso cognoscente singularia. ergo voluntas ut voluntas presupponit cognicionem. ergo emanacio verbi emanacionem amoris. ¶ Item omne principium secundum racionem intelligendi prius est quam principiatum. sed filius est principium spiritus sancti. ergo secundum racionem intelligendi oportet prius intelligere filium spirare spiritum sanctum. ergo et generacionem que est emanacio filii prius quam processionem que est spiritus sancti.

¶ Item in omni natura agente per modum nature. et voluntatis. intellectus producto per modum nature ante productionem voluntatis. ergo cum pater sit natura intellectus producens filium connaturalem et per modum nature. et spiritum sanctum per modum voluntatis. ut superius tactum est. ergo emanacio filii prior secundum racionem intelligendi emanacione spiritus sancti. ¶ Contra augustinus xv. de trinitate. partum mentis precedit appetitus. quo id quod nosse volumus. querendo nascatur proles ipsa noticia. ergo ante est in ymagine creata appetitus. quam sit proles noticia. ergo ante amor quam verbum. ergo et processio ante generacionem. ¶ Item nullus intellectus rem cognoscit cum nisi intencio voluntatis applicet eum. cognoscere ipsi cognoscibili. ut patet de homine eunte per viam que cum vult et alibi cogitavit profecto nescit qua transierit. sic dicit augustinus in xi. de trinitate. ergo voluntas precedit ipsam cognicionem. ergo amor verbum in creaturis. ergo pari racione in deo saltem secundum intellectum. ¶ Item sic vult philosophus. prima et immediata. idest. Unde ipse in libro posteriorum distinguens proposicionem immediatam. dicit quod propositio immediata est illa. qua non est altera prior. sed eque immediate. spiritus sanctus. procedit a patre. ut filius. ergo eque primo. ergo non secundum rem. nec secundum racionem intelligendi generacio filii precedit processionem spiritus sancti. ¶ Item quanto aliquid communius. tanto prius est. secundum racionem intelligendi. sed communis spiracio est communior quam generacio. quia convenit patri et filio. sed generacio soli patri. ergo prior est secundum racionem intelligendi generacio quam spiracio. ¶ Responsio. dicendum. quod quicquid sit de ordine realiter de quo infra dicetur / tamen secundum racionem intelligendi. prior est emanacio verbi / tamen quia verbum est spiritus sancti principium. / tamen et quia verbum procedit per modum nature. spiritus sanctus per modum liberalis voluntatis / tamen et quia intelligimus emanaciones in deo. per emanaciones repertas in ymagine. ¶ In ymagine autem constat quod cognicio et intelligencia precedit amorem et voluntatem. Quod tamen volo dicere quod in divinis sit emanacio. ita quod una posterior emanacione. sicut reperimus in ymagine creata. ¶ Ad illud ergo quod obicitur. in contrarium. quod appetitus precedit partum mentis. dicendum. quod ille appetitus habet secundum statum duplex considerari / uno modo. secundum racionem inquisitionis inhiantis ante habitam cognicionem / alio modo secundum racionem complectentis. et hic est post habitam cognicionem. et secundum primum statum est imperfeccionis. quantum vero ad secundum est perfeccionis. et ideo quia quod perfeccionis est in deo ponimus non quod est imperfeccionis. ideo appetitus secundo modo assimilatur spiritui sancto. et hac tenet racionem tercii. et quod primum sit imperfeccionis. patet quia est ignorantis et desiderantis sciam acquirere. quod non convenit deo. ¶ Ad illud quod obicitur quod in tercio perhibitur ad cognicionem. dicendum quod verum est ad cognicionem acquirendam. sed noticia prout est in acquirendo non habet similitudinem cum illo verbo ut vult augustinus in xiiii. et xv. de trinitate. ¶ Ad illud quod obicitur quod eque immediate procedit spiritus sanctus. dicendum. quod verum est. sed tamen spiritus sanctus ita procedit immediate. quod et mediante filio. et ita ex illa racione oportet prius intelligi emanacionem filii. ¶ Ad illud quod obicitur. quod quanto aliquid communius. tanto prius. dicendum.

qd vm est in absolutis. sz no tenz i respectiuis
ut pz in gnatione et caone / pot tn dici qd ubi
intelligr de eo qd e coius coitate pdicacois.
sz cois spiratio est cois coitate no tm pdica
tionis qr dr de pre et filio. sz e eciam con
cordie et conneiionis. et tale coe p. rom co
cordie. et amicicie psuppoit concordantes. et co
nexos no pur. et sic pz illud.

Ex pte ista s distinctiones.

[I]ncte illam. et p de argumto heretici qd facit
ibi. aut nato filio. aut no nato. Vr eni illd
argm nullum. qr cuilibz contradictionis nccm
e alteram pte ee veram. sz natu. et no natu
apponitr contradr. g necce e alteram pte dare.
qd sps. s. pcedat. aut nato iam filio. aut no nato.
cu g mag et aug. Respondeant in utrumq
pte. uidentr male respondere / Ad. dd. qd hereticus
i sua qone qrebat de ordine gnacois filij
ad pcessione sps. s. et qrebat de ordine p.
duracone et temp. no p. rom itelligendi.
et querebat utr pus esset natus filius. q pcess
it sps. s. aut eq. et vtrq falm erat. Ideo
magr et augs considerantes intencione hetici. sui
i trogacone. p sensu. i quo ea pponit simplr.
et bn respondnt eam in utrumq. [C]ed illd g
qd obi. qd dicto hetici e p contrad / dd. g fm
e. qr pprio contradictio accipr neg compoitem
pncipale. sz ipe fecit negom ad copom no
pncipale. sz i tellecta i h qd e nato. et io ca
sitatis sp verum. h eni e fa. sps. pcedit na
to filio. qr notat qd natitas filij. pcedat
pcessione. sps. s. h item e fa. pcessit no na
to filio. qr notat qd natitas filij no fuit
simul cu pcessione sps. s. sz h e vera. sps. s.
no pcessit. nato pus filio qr simul fuit
natitas filij. et pcessio sps. s. [C]Ite qr de
h qd dr. quidqd unigenito dedit gignendo
dedit. ut male dicere. qr sic. g dedit ei spi
racionem. g dedit ea gignendo. g spiratio e
genita. sz qcqd dr in diuinis concrete dr.
et abstracte. sz no ~~[illegible]~~ conuertr. g si spi
ratio e genita. spiratio e gnacio. qd e g
omnes magros m. [C]Ad. dd. qd defectus e in utroq
argum. Sz illd nuqz dedit gnando spiratione.
g gnauit spiratione. sic no seqr. gnan
do dedit filio eenciam. g eencia e genita
aliqua eni p gnacom dicunt dari que no
dicunt gnari / Item alia io no valz spira
cio e genita. g spiratio e gnacio. sicut e
i fra patebit de duabus nocionibus vnius psone.
vm est qd vna pdicatr de alia de noiatiue
no in abstractione. et io no valz illa ro. y
mo e ibi accns. [C]Quod g dr. qcqd p
dicatr de noie et abstracte. vm e de comuni. sz
no e vm de pprietate p. et h in fra micius /

patebit. [C]Item dubo e de h qd dicit Jero. cre
dim in spm. s. q de pre pprie pcedit. Vr. n.
falm dicere qr pprium e qd conuenit vni soli.
g si de pre pcedit pprie. no g de filio. Similr
dicas qd no dicit pprie comuni coitate. sz g in
pprietatem. g ut qd in pprie pcedat a filio. [C]Ad
dd. qd pprie no dr pprietate sui solitudine. sz so
nat in auctem sic pnr. sic e pr pnc dr spirare qr h
no ht ab alio. ita e pprie. qr hac condicone no
habere ab alio nulli conicat. Ita ut dicit magr.
/pot tn dici qd vno mo pprium dr comuni coitate.
/alio mo comuni i pprietate. / Tercio mo accipit
p appropiacone et sic accipit hic. quia uis eni
spiratio eq uere et pprie conueniat pri et filio.
tn filius appropriat ea pri p auctem. [C]Item qr.
de h qd dicit hyll. loquens ad prem. ex te p eu
sps. s. tuus est. ut eni male dicere. dicendo p
eum. qr ut dicat ppositio. p. cu ubi transitiua
significat sb auctem. sz cu absolutus auctem. ut pz cu dr.
ego sum sapiens p dm. in eo no auctas / [C]Ad. dd. q
aliqui voluerunt dicere. q h e in ppa. sps. s. e a
pre. p filium sui pcedit. et dz resolui in hanc.
sps. s. spirat a pre p filium. et consenciunt racioni
pdicte. sz cu ista sit va creatura pcedit a pre
p filium. et h similr est ut pcedit. no uideo ra
cone. qr sic illa uba hyll. no possunt pprie dici.
et ppea dd. qd quis pcede no sit ubum transitiuum
quatum ad modum significandi. qr no construit cu ac
usativo. qr tn equivalz transitiuo. ut cu dr pcedit
a pre p filium iudicandum e sic de ubo transitiuo. et
io dicit. sub auctem.

cu g dr
e a pre
i filio

[P]ost h considerandum e.
quatum attribuit quales
[P]nos sumus et c. Supra egit magr. de pcessione
p copacone ad illum ad quem. et a quo est. hic
tercio loco agit de ipa. p copacoem ad gnaconem.
a qua differt. / Et h ps ht duas / i pa magr qrit
et determinat. vtr sps. s. debeat dici genitus. In se
cunda utr debeat dici ingenitus. i. nec considerandum e
cu sps. s. no sit genitus. [C]Item pa ps ht ~~genitus~~
iiij / In pa ostendit qd sps. s. no debz dici natus.
[C]In secunda ostendit qd quamuis dicat de spu sco p
cedere. dr tn de filio. ibi. cu aut sps. s. no dicatur
genitus. et io e qd aut dicit filius pcede. et spo. s.
[C]In tercia uo temptat assignare dram inter gnacoem
et pcessione ibi [C]Inter gnacom uo filij et pcessionem
et c / In iiij. uo et ultima ostendit hudam i suffi
cienciam. / Ad illa drum in dagadda. i. quid aut
inter nasci et pcede interest / Secundo aut considerandum
e cu sps. s. h e secunda ps in qua magr querit
et determinat. vtr sps. s. debeat dici i genitus. et
h ps ht iiij. / i pa ostendit magr et pbat auctem
augs. qd sps. s. no debz dici ingenitus / In secunda
uo ostendit contrarium i auct. ieron. qd debz dici i genitus.
et ponit ibi. ieron tn in regula diffinicionum et c / In

D. xij

44

tia no pdicta controusia determinat pdistincto
i. Sz ut ista q̄ uir ee repus. In iiij aucꝰ. ye-
ronimi cofirmat sua solucoe ibi. qd ad
vero ita accepit etc.

Ad itelligam eorum q̄ dicꝰ
i. in lra. iiij querūt.
Primo q̄ritur utꝝ in diuinis sit ponere pcessionem.
Secundo utꝝ pcessio spc. s. sit gnacio.
Tertio pcessio. s. s. realiter differat a gnacoe.
Quarto utꝝ spc. s. debeat dici ī genitus aut no.

Circa pm qd pcessio
sit ponēda ī diuis. ostendit p aucꝰ. dni.
Io. xv. ubi dicit ipe saluator mittā uob spm
ueritatis q a patre pcedit. ī q̄ ueritas no dicit ū
ūm. ꝛ ūbum tū no lo ī ppu. ut g ꝛ ppe
pcessio ī diuis. Itē ī diuinis uerissi
me ē origo g ꝛ pductō. ſʒ omi pductoni
actiue. ꝛndet pductō passiua. ſʒ pductio
passiua ē pcessio. g a primo ī diuinis
uere ꝛ ppe ē pcessio. Itē amor ut et
ē amor ꝛ ab alio. et exitus ei ab alio. uere
ꝛ ppe exprimit ūbo pcedēdi. cū g amor
diuinus qui ē spc. s. uere ꝛ ppe amor sit et
ab alio sit. sicut nom amoris ei cōpetit ppri
issime. ita ut ei cōuenire et pcessio. Itē
ad cōpletā rōm pcessionis. ista duo requirūt.
qd sit ab alio. et in aliū tendat. ſʒ amor
q ē sps. s. no pcedit a pre in q̄ntū amat se.
ſʒ ī q̄ntū unꝰ amat alium. q̄ nexus est.
spc. s. ē amor quo amans tendit ī aliū.
g ē amor ꝛ ab alio ꝛ in aliis. ꝛ ista duo cōple
ctūtur rōm pcessionis pfce. g pcessio ē ī diuī.
Cō pcessio q̄ rōe sui nois dr elogacōne ꝛ
recessione. vn pcessio. q. pcul cessio. sic p
cessio dicit ancessione. ſʒ sic ī diuis no ē
ancessio ppr summā simultatē. Ita no ē
elogacō ppr summā uuitatē. g sic ī diuinis
no ponit nom pcessionis. ita ū dz poi no
men pcessionis. Itē in creaturis pces
sio de racione sui gnis dicit motū. ꝛ ita ī
dignitā. ꝛ ī pfecōne. ſʒ nullū tale nom
dz transferri ad dm. g n pcessio. Itē cā
tio dicit spalem dūam pcessionis. ꝛ dūam
ad dicōnis. et dūam ad ēē nobilitatē. q̄ di
cit egressum rei a cātore q ē cā noblissīa.
ſʒ cātō pprie nullo mō reppit in diuis.
nlla. n. q. dr cāri. g pi racione nec pcess
io. Itē pcessio ī caturis no dr. ī dupplr
uitelz localis ꝛ calis localꝰ q ē in motu pgre
ssiuo/causal q ē effectus a cā. ſʒ local no pot
trāsferri ad diuina. q̄ nulla mutacō p locū.
nec ī gnali nec ī spali cadit ī dō. ꝛ pter ea cū
talis sit ab uno ī aliū. oz ponē qd spc. s.
emanat no pcedit a pre ꝛ filio. Itē g ī ue
nit pcessio local. ſʒ ꝗ nobilior q̄ calis. q̄

ulta ē eius copleti. ꝛ a principio intrinseco. g
p locū amaiori nec cal ī ueit. ~~p̄ cessio locali~~
~~g ꝗ nobilior q̄ calis q̄ ulta ē eius coplet~~ ī deo.
ꝛ ita nll modus pcessionis reperitur. Ad
dd. qd pcessio in caturis dicit respectū ad
pncipiū a quo. ut radi dr pcede a sole. ſiue
flos ab arbore. ꝛ qd dicat mutanē. hoc
accidit ei. ꝛ simlr eius racoe nois. dꝰ respect
adtīni ad q̄ que. et qd dicat elongacōne. ſʒ ac
cidit. cū g ī diuinis uterq respectus reppe
ritur. q̄ a pre sps. s. pcedit ut ad pncipiū
aquo. amor pcedēs ꝛ ut ad amatum
amor. s. ille qui ē nexus et caritas. īo uē
ꝛ ppe ꝛ pfce rō pcessionis ī uenit ī diuis.
vn cōcedimus sic rōnes ad h in ducte. Ad illd
g qd obi in cōtrariū q pcessio dicit elogaco
nem. dd. qd ꝗ ūm ē in caturis ūgꝰ p appro
ximacōne ad diuinū ad que sit elongacio
a diuino aquo ppr sui finitatē ꝛ circūscpcōm.
ꝛ distanciā. ꝛ sic no ē in dō. Ad illd qd obi.
qd dicit motū in caturis. dd. qd no transfert
racōne mot. que dicit. ſʒ rōne duplicis
rī. q q̄uis no possit ēē in caturis. sine mo
tu. ppr īpfecōm. no tn ē ī cātoe. Ad
illd q obi d cātone. dd. qd creacō de pncipali
dicat ī pone/extra de no. ꝛ īo nullo mō signātū
cuiꝰ pot uto saluari nec ppe nec trāsūptiue.
no sic aut ē de gnacione ꝛ pcessione. Ad illd
qd obi. q nec cal nec localis. dd. qd ī mo ad
modū calis. et calis uno mō ht cōueniencia
cū locali. q̄a calis pcessio/vno mō ēmina
tur. ī pcedente ꝛ ita qd nichil ultra respic.
ut cū dr filꝰ pcedit a pre/alio mō p ut
effectus respicit aliquem ut finiꝰ ꝛ sic pcedit
amor ab amante in amatū/ꝛ aliquo modo cō
uenit cū pcessione locali. q̄ respicit tīm ad
que. aliquo mō differt. q̄ no respicit tīq
in illo recipiat. ſʒ tīq obm. et qm respect
ꝛ emanacio uere reppiūt in diuis. hic est
qd illa emanacio dr ad similitudinē emana
cionis cal. ſʒ silitudo localis pcessionis ibi
no cadit. ū longinque. et īo greci receptig.
ꝛ ad illd qd pcessio localis ē pfectior. dd. qd p
fecio localis semp ht in pfecōm 9uīctā de racōe
nois. no sic origꝰ. et uey ē qd pfectior ē in
ī motus. ſʒ pcessio ī diuis no dicit motū. set
originē sine motu ꝛ mutacione. sic sup dicm
ē de gnacione.

Secundo qr.
Utꝝ pcessio spc. s.
sit gnacio. ꝛ qd no ut. aug. d tri. xv. sic
filio pstat eēncia. sine ullo inicio temporis.
ꝛ sine ulla mutacōe gnacio. ita spui sco
pcessio. g si no ē īd. qd pstat eēnciam du
abus psonis pcessē. Itē ꝗ ipm ut rōne. q̄

gñacio ē emanacio. ꝑ modū fecūditatis nē. ſꝫ ſic ſupͣ pbatū eſt. ſpc̄. ſ. ꝑcedit ꝑ modū libalitatis ⁊ amoris. ḡ nō gñatur. ḡ gñacio nō ē ꝑceſſio. Item ñ unū exit aduob ſitibus niſi alr̄ ſit ut pr̄. alr̄ ut mr̄. alr̄ ut ꝑncipium actiuū. alr̄ ut ꝑncipiū paſſiuū. ſꝫ ſpc̄. ſ. ꝑcedit aduobus ſitibus. ḡ ſi ꝑ uiā gñacōnis. alr̄ ē ei [illegible] ut pr̄. alr̄ ut mat. qd omīo abſurdū eſt. Item filius ē ſua gñacio. ſpc̄. ſ. ſua ꝑceſſio. ḡ ſi ꝑcedē eēt gñari. ſpc̄. ſ. eēt [illegible] fili. Et ſpc̄. ſ. ꝑcedit a filio. et dr̄ ſpc̄ filij [illegible] ſicut fili dr̄ prīs. ḡ ſi filius nō ē pr̄. nec ſpc̄. ſ. ē filius. ḡ nec ꝑceſſio gñacio ē. Item in hyſ in ſerioub gñacio ē motus ad ſbam. ſꝫ in̄ gñacio ē ſbe ꝑductō ſꝫ ꝑceſſio ſpc̄ ē ſbe ſuī ypoſtaſis ꝑduccio. ē ḡ gñacio. Item gñare. ſic diffinitur adam. gñare ē ſibi ſilem in ſba ꝑducē. ſꝫ ſpiracōne uł ꝑceſſione ꝑducit ſpc̄ ſilis ī n̄. ḡ ⁊ ꝑceſſio ē gñacio. Item acōnes ⁊ mutacōnes de noiant atō. ḡ qq conueīt in hꝫ qd hēt ꝑ emanacōne. conueīūt ī modo manādi. ſꝫ fil ⁊ ſpc̄. ſ. conueīūt in ſba quā hnt ꝑ emanacōne. ḡ conueīūt ī emanacōne ḡ ſi mod emanādi filij. ē gñacō ⁊ ſpc̄. ſ. filr̄. Item ꝑductō ē ſupius ad gñacōm. ſꝫ qq ꝑducit ꝑcedit. ḡ ꝑceſſio ē ſupi ad gñacōnē. ḡ gñacio ē ꝑceſſio. ḡ pi rōne ꝑceſſio ē gñacio. Si dicas qd ꝑceſſio appropatur ſpuī ſcō. ꝗ ro rōm. ⁊ uł ꝗ mag debeat appari filio. q2 ſi rucō ꝑcedendi ꝑ rōm ītelligendi ꝑ ꝑius eſt ī filio. ḡ ꝑceſſio mag deb3 ei appriari. Item ſi gñans eſt ſpirans ḡ genitus ē ſpiratus. ⁊ eꝯ. Set ſpiracō paſſiua ē ꝑceſſio. ḡ ⁊c̄. Ro. dd. ꝗ ſic ſpc̄. ſ. nō ē fili. ita nec ꝑceſſio ſpc̄. ſ. eſt gñacio. Ad illd ḡ qd obi in contrariū qd gñacio ē ꝑductō ſbe. dd. qd ē ꝑducē ſbam diſſimilē. ⁊ ē ꝑducē ſbam ſilem. ꝑ uolūtatē. ⁊ ē ꝑducē ſbam ſilem ꝑ modū nē. Iſti tres modi diſtīguūtur ⁊ diuiſi. et ſepabiles ſūt. ꝗ uīū ē de ſe. qd pꝫ q2 ī ꝑductōne adam. fuit ſbe ꝑductō. ⁊ tn̄ nō fuit gñacio. dſ ē nō gñauit adam. ſꝫ creauit. in ꝑductōne eue de adam. fuit ſilis ſbe ꝑductō. nō tn̄ gñacio. q2 adā nō genuit euam. Set ī ꝑductōne abel fuit ſbe ꝑductō ꝑ uiā n̄. ⁊ io fuit ī gñacō. ꝑ. re. ḡ iſti tres moi diſtīguūt. tn̄ ī acōne creature nō diſtinguūt. q2 crea nō pot ſbam ꝑducē n̄ ſilem. ⁊ hꝫ ꝑ uirtutē nālem. et ruco hꝫ ē in ꝑfecto poē. ⁊ limitacō ī creatura. ſꝫ in dō ē ſuma poa ⁊ io in eꝯ opacōne iſti tres moi hnt diſtinccionē. Ad q̄ nūs in iſtiſ ī ſeriouſ gñā in ſit rucō copleta gñacōnis. ꝑductō ſbe ſilis. uł ꝑduccio ſbe. nō tn̄ ī diuinis. ymo ꝗ oꝫ addi ꝑ modū fecūditatis n̄. et q2 iſta codico deficit in ꝑductōne ſpc̄. ſ. pꝫ qd nō ſeq̄t. Ad ī ꝗ obi. qd ſimilr̄ hꝫ neqꝫ emanacōne. dd. ꝗ differt emanacō in hyſ in ſeriouſ ⁊ in dō. q2 ī hyſ ī ſerioub terminat ad eēncia uł ſbam. que multiplicat. ſꝫ ī diuīſ terminat ad ypoſtaſes. quia ḡ yppoſtaſis ad quā terminat ꝑceſſio. ē amor. yppoſtaſis ad quā terminat gñacō ē ymago ⁊ amoris ⁊ nexus ē ſpirari. nō gñari eꝯ. ymaginis gñari nō ſpirari. cū nō ſit io 9ſilis ꝑpa yppoſtaſū. ꝑ. ſe. n̄ erit coſilis emanacio. ipē nō ꝑcedit. ac ſi ad ſbam ꝑpe terminaret. Ad ī ꝗ obi. ꝗ ꝑceſſio ē cōe gñacōni. dd. qd ē cōe. gñacōni ⁊ ꝑceſſioi ꝑpe dicte. ⁊ nos hꝫ loqm̄ de ꝑceſſione ꝑ ut ſibi ſpuī ſcō conuēit. ſic aūt nō ē cōis. nec hꝫ nō ꝑdicat. nec ſbicitur nec ē intelligedū ibi contas rei. ſꝫ ſolū ꝑ rōnis ſui moi loquendi.

Quod ḡ qr̄. qr̄ mag ſpuī ſcō appropriat. qdā uoluerī dicē. qd ſic nom ꝑpi cōe ē diffinicōni ⁊ ꝑpe paſſiui. tam q2 diffinicō addit ſup cōm ꝑprij. ꝑpa paſſiō ad Jo diffō hꝫ nom ꝑpa paſſio nō. ſꝫ nom cōe retinuit ſic in ꝑpoſito. ſet hꝫ ē abſurdū dicē. ꝗ ſpc̄. nō hꝫt ꝑpiū et ſingulare mod emanādi ſic fili. Jo uolunt alij qd addit aliū modū. ſꝫ q2 ille mod ī creaturiſ nō ē. q2 ai raro aūt nū ꝑcedit. a. ypoſtaſis. alt q̄ ꝑ gñacōm io ſacri doctores uoluerūt nom ꝑpium uł nouū fingē. ſꝫ mag cōe appare. ſꝫ illud nō uīr ad hūc dm. q2 ſic emanacō filij recte exprīmit nō gñādi. ita emanacō ſpc̄ nō emanādi. et hꝫ alr̄ dicēd. qd ſic pr̄ dr̄ ingenit. q2 ab eo remouet omīo gñacō. q2 nec gñat n̄ eſt a gñato. ſimilr̄ eꝯ. ꝑceſſio dr̄ eo dr̄ in quo ē omīo rucō ꝑcedendi. ⁊ tal ē ſpc̄. ſ. q2 procedit ⁊ ē a ꝑcedente. nō ſic aūt fili. io ſpuī ſcō attribuit. alr̄ pot dici. qd copleta rō ꝑceſſionis conſiſtit in copacōne ad ꝑncipiū a quo. ⁊ ad terminū ad quē. et q2 ſpc̄ in ſua emanacōe q2 nexus ē utriuſ reſpicit. filiꝯ aūt. io copletiſſima rō hꝫ nois reperit in ſpu. ſ. quā nūs aliquī reſpiat ī filio ⁊ io ſpuī ſcō appatur. Ad 2 qd obi ulto qd gñans ē ſpirans. dd. ꝗ illa ꝑdicacō nō ē formal ſꝫ ſolū rōne ſuppoſiti. ⁊ q2 una ē ſui unū ſuppoſitum pot gñare ⁊ ſpirare. Jo hꝫ ē ua. gñans eſt ſpirans. ſꝫ nulla ē uica pot ſunt plib mois emanare. io nō ſeq̄t ꝗ genitus ſit ſpiratus.

Tercio qr̄. utrum ꝑceſſio ſpc̄ ſcī realr̄. differat agñacōne filij. an ſolū ꝑ rōm intelligendi. ⁊ qd realr̄ uīr. q2 ꝑ. differunt ꝑ. ſuas emanacōnes. ḡ cū ꝑ realr̄ differunt. nō tn̄ intellectualr̄. q2 omi ī tellectu circūſpecto ad hūc remanꝫ trinitas ḡ emanacōnes que ſūt ꝑceſſio ⁊ gñacō differūt realr̄.

Item que sunt ab diversis principiis realiter differunt. sed
generatio est ab uno in divinis processio spiritus sancti a duobus
quia a patre et filio ergo realiter differunt. Item per-
rem et veritate aliquorum est principium dictum ita, ut
voluntas, quorum non est principium ut natura. sicut patet.
quia causature sunt ab agente per modum voluntatis,
non per modum nature. Sed igitur processio est voluntas
per modum voluntatis generatio per modum nature, ut videtur. processio et
generatio differunt realiter. Item in ymagine creata con-
gressus verbi et egressus amoris distinguuntur. quare dif-
ferunt realiter. hoc per secundum est. quia ergo facimus ymaginem
ymaginis trinitatem. sed quod differunt essentialiter.
hoc est in secundis et concedendum est in divinis. ergo pro-
cessio et generatio realiter differunt. quia unus non essen-
tialiter. Contra pater spirat et generat. aut ergo in
quantum unus. aut in quantum plures. ut plura. si in
quantum plures ut plura. pater est compositus. si
in quantum unus. sed quia pater et filius spirant in quantum
unum. non sunt due spirationes. sed una. ergo similiter
si pater spirat et generat. in quantum unum. spiratio
et generatio est una productio. Item per omnes unum
est quod pater ratione fecunditatis nature generat. ratione
fecunditatis voluntatis spirat. ~~spirat~~ sed in deo idem est voluntas
et natura. ergo et cetera. Item emanationes penes terminos
distinguuntur. sed pater omnino idem. et totum. quod dat filio
per generationem. dat spiritui sancto per processionem. ergo spira-
tio et generatio sunt omnino ~~~~ una emanatio.

Item hoc ipsum ostenditur. per impossibile. si differunt.
aut se ipsis ~~aut~~ aut aliis. non se ipsis quia emanationes
nec sunt absolute nec ad se. ergo si
utrumque distinguuntur per id quod est ut a quo, ema-
nationes hoc se ipsis non distinguuntur. Si aliis
aut essentia aut notione aut persona. non essentia
constat. quia illa non distinguitur. nec distinguit.
non persona. quia eius est distingui non distinguere. ergo si
differunt. hoc erit aliis notionibus. et similiter erit
querere de illis aliis. et sic in infinitum. ergo et cetera.
Item si differunt aut differentia substantiali aut accidenta-
li. non substantiali. quia talis differentia non est in divinis. non ac-
cidentali. quia in deo non est accidens. ergo et cetera. Item
plus differt filius a creatura quam a spiritu sancto. ergo plus
differt generatio ~~[illegible]~~ a creatione quam a processi-
one. sed generatio non distinguitur a creatione. ergo nec
a processione. probatio medie. creatio est divina essen-
tia. sed persona et essentia non distinguuntur ab invicem
ergo nec creatio et generatio. Responsio. Dicendum quod generatio et spi-
ratio sive processio differunt. non tantum per rationem dicen-
di. sed etiam secundum diversam originis et habitudinis. quia dif-
ferens est modus se habendi. et differens modus originis.
talis autem differentia unitati essentie non repug-
nat. Si autem queratur ratio differentie harum emana-
tionum. dicendum. quod prima ratio differendi non potest
assignari a parte terminorum. tamen non sunt persone. quia non in-
portant rationem differendi active sed passive. Si
ergo persone differunt quia habent et unde est redire ad e-

manationes et rationes que sunt generatio et processio.
et ita in hac assignatione erit circulus. Similiter
ex parte principiorum. Si enim dicatur quod differunt hee
due emanationes. per fecunditatem duplicem nature.
et voluntatis. queritur quo differt fecunditas a fecunditate. Si
dicas quod fecunditas nature est in solo patre / ~~[illegible] in patre~~
voluntatis in patre et filio. hoc ulteriorem habet questionem. unde venit
hec differentia. et ideo ad hoc veniendum quod fecunditas nature est
in uno. quia ymago procedens per illam. nata est esse so-
lum ab uno fecunditas voluntatis. in duobus. nexus
sui processio per modum nexus. est a duobus. et ita redit
dictum in primum. et est ibi idem circularis. ergo patet quod
hoc quod harum emanationum differentia prima. nec est su-
menda a parte terminorum, nec a parte principii / et ideo notandum quod
est loqui de hiis emanationibus / quantum ad esse / et quantum
ad distingui / si quantum ad esse. sic habent rationem
essendi a suis perfectis principiis et fecundis. quia enim
in deo est perfectissima natura. et natura vera. ideo perfecta.
et una fecunditas. in ypostasi. que habet rationem principii.
et quia una et perfecta et propria. est fecunditas nature. ideo
unam et propriam habet emanationem. et hec est genera-
tio. Similiter intelligendum. de spiratione quantum
ad voluntatem. unde ratio quare hee due sunt in deo. est
quia fecunditas nature et voluntatis. Si autem loquamur quantum
ad differre. dicendum. quod se ipsis differunt. sicut ostensum
est. quia omnis distinctio in divinis venit a modis
originis et relationis. ~~unde sic due differentie se ipsis~~
~~differunt sicut ostensum est. quia omnis distinctio in~~
~~divinis venit a modis originis et relationis.~~ unde non
sic due differentie se ipsis differunt ut rationale
et irrationale. Similiter in divinis hee due ema-
nationes et sicut differentie differunt in notescunt nobis
per alias differentias. que ab illis oriuntur. sic et in di-
vinis. quia enim se ipsis distinguuntur generatio et spira-
tio. ad eas consequitur ratio intelligendi differentia du-
plex / una quia generatio est ab uno. sed spiratio est
a duobus. quia enim generatio est emanatio. per modum per-
fecte assimilationis. ideo ad unum principium respi-
cit. quia vero spiratio est emanatio per modum connexi-
onis. ideo est a duobus / alia differentia est in comparatione
ad nos. quia est. spiritus sanctus spiratur. ut nectens. et ita in
alterum tendens. ideo spiritus sanctus procedit ut donabilis. filius
vero generatur. et generatio non respicit tertium. per has di-
fferentias nobis elucet harum emanationum. concordancia.
quia spiratio dat per intelligere generationem. non est necesse
ut distincta et similes. et ita illi quorum unus ab alio per
generationem. Similiter generatio dat intelligere
spirationem. necesse est et distinctos et omnino similes per
delitiosum amorem coniungi / concedendum ergo sunt rationes
probantes quod differunt sicut est manifestatum in rationibus.
sed ille rationes non sunt simpliciter a priori. aliqui tamen vo-
lunt assignare alias differentias / et quidam per unum
spirativam et generativam dicunt differre. sed hoc differentia
declarat ignotum per ignocius / alii et dixerunt
quod filius procedit per modum unius esse. sed hec verba non sunt

sancta. nec tali modo est conveniencia. ¶ Ad illud quod obicitur quod utrum pater spiret in quantum unus deus, dicendum quod nec in quantum unus, nec in quantum plures, sed in quantum alio et alio modo se habens. quia alio modo se habet ad filium, alio modo ad spiritum sanctum. Iste autem alius et alius modus se habendi non repugnat unitati substantie vel essentie, sed pater et filius spirant in eo quod uno modo se habent. unde est quod duplex est processio, scilicet filii et spiritus sancti a patre, sed una est spiratio sive processio spiritus sancti a patre et filio. ¶ Ad illud quod obicitur quod natura et voluntas in deo sunt idem, dicendum quod et si natura et voluntas in deo considerata absolute sunt idem, tamen aliquid respicit voluntas ut voluntas in ratione principii quod non respicit natura ut natura. et inde est quod sicut non sequitur creatura esse a deo per modum voluntatis, ergo ideo per modum nature, similiter quia natura et voluntas operantur ad has emanationes sub ratione principii, ideo nichil prohibet has emanationes differre, quamvis idem sint in substantia natura et voluntas. ¶ Ad illud quod obicitur quod emanationes differunt penes terminos, dicendum quod in hiis inferioribus est verum ubi emanatio dicitur ens in potentia et ita in perfectum. non autem est verum in deo, quia ibi non dicuntur ens in potentia, nec in perfectum. unde in divinis sunt rationes distinguendi, tamen si velimus dicere quod differunt penes terminos, accipiemus terminos complexa, vel essentia sub ypostasi, ut supra dictum est. ¶ Ad illud quod queritur utrum se ipsis vel aliis, patet quod se ipsis. et ad id quod obicitur quod non habent esse, asserendum quod nec distinguuntur, dicendum quod illud non tenet in esse originali, quamvis enim dicte origines non habeant agere, tamen non distinguuntur agentibus, sed se ipsis. ¶ Ad aliud quod obicitur quo differant, aut substantiali aut accidentali, dicendum quod insufficienter dividit, quia in divinis est relationum differentia, ut dicit Augustinus in v. de trinitate, que nec accidentalis nec substantialis est, sed magis dicitur originalis. ¶ Ad illud quod obicitur de causatione, dicendum quod ratione connotati magis differt causatio, sed ratione principalis significati non tamen differunt, quia non tamen differt essentia a se, quam de se. Unde predicatur essentia de se, non facit aliquo modo aliquem numerum, persona vero distinguitur ab alia persona. et ideo non valet argumentum.

Supposita distinctione generationis et processionis, queritur hic utrum spiritus sanctus sit ingenitus. quod sic videtur auctoritate Ieronimi quam magister ponit in littera. ¶ Item hoc ipsum ostenditur ratione Ieronimi, quod omne quod est aut est ingenitum aut genitum aut factum. sed spiritus sanctus non est genitus aut factus, ergo est ingenitus. ¶ Item negatio privativa cum constancia sibi equipollet termino privativo. unde non par cum numerus idem est quod impar. et sic cum spiritus sanctus genitus non sit, ergo est ingenitus. ¶ Item plus distat a ratione generationis spiritus sanctus quam pater, quia pater generat, quamvis non generetur, spiritus vero sanctus nec generat nec generatur. ergo cum ratione privatur generatio a spiritu sancto ut a patre, ergo sicut pater dicitur ingenitus, sic et spiritus sanctus. Contra Augustinus ad Orosium dicit quod solus pater est ingenitus. ergo secundum hoc non convenit spiritui sancto. ¶ Item ingenitus aut dicitur per substantiam aut per relationem. si per relationem, ergo est notio. ergo spiritus sanctus habet duas notiones, et ita erunt sex, quod est contra communem opinionem. ¶ Si secundum substantiam, ergo pari ratione diceretur de filio cum illa que per substantiam dicitur conveniat tribus. ¶ Item cum divina essentia non sit genita, nec spiritus sanctus sit genitus, nec pater sit genitus, nec est aliquis istorum sit factum, ergo ratione ingenitum per Ieronimum omnibus convenit. queritur ergo quo differunt. ¶ Responsio. dicendum quod aliqui voluerunt distinguere de hoc nomine ingenitum, quod potest scribi per unum n, et sic tamen valet quantum increatum, vel per duo, et sic opponitur ei quod est genitum proprie dictum. sed hec distinctio et si valeret apud grecos, non tamen valet apud latinos, quia ingenitum per duo n est vox non significativa apud nos. Damascenus autem assignat hanc differentiam in lingua sua quia grecus erat. [?] non valet ad propositum. quia nichil aliud quam hoc, de ingenito per unum n valet quantum increatum, sed per duo valet quantum non genitum, sive innascibile. secundum ipsum alii dicunt et brevius quod ingenitum uno modo pure accipitur privative, scilicet quod non generatur, et hoc modo dicitur de spiritu sancto et de essentia. alio modo prout ingenitum tamen valet quantum non ens ab alio et a quo alii, et hoc modo dicit notionem solius patris, quia dicit proprietatem et dignitatem in patre. et secundum primum sensum loquitur Ieronimus, secundum alium loquitur Augustinus. Unde autem habent ortum iste questiones et quare innascibilis sit notio et non in processibilibus, ibi dicetur. ex hiis patet solutio contrarietatis. patent obiecta. quod enim obicitur quod negatio cum constancia sibi equipollet termino privativo, verum est si sit vere privativum. sed illa ratio concludit solum de hoc nomine prout quod privat, non prout quod aliquid ponit. ¶ Ad illud quod obicitur aut predicat essentiam aut relationem etc., dicendum quod prout dicitur de essentia, solum privative sive negative tenetur, et ideo non predicat aliquid sicut cum dicitur essentia non generat. cetera autem alia manifesta sunt.

Iuxta presentem distinctionem sunt dubitationes circa litteram. et primo dubitatur de ratione Augustini quam ponit ibi: si spiritus sanctus filius diceretur amborum utique filius diceretur. et videtur sua ratio magis ad oppositum quam ad propositum. ex hoc enim similior esset generationi in creaturis que est ex duobus. ¶ Responsio. dicendum quod quamvis similior sit quantum ad diversitatem producentium, non tamen quantum ad modum producendi posset esse similitudo, quia sic oporteret quod altera personarum esset principium passivum, quantum autem ad hoc nulla potest esse similitudo.

Item queritur de hoc quod dicit .i. d. spiritus sanctus procedit quo datus vel donum. quia videtur male dicere, cum non sit datus nisi ex tempore. videtur quod non procedat nisi ex tempore. Responsio. sicut infra patebit. sunt intelligitur de processione temporali. datus dicit actum. Si autem de eterna datus dicit aptitudinem. Unde augustinus maximino. premissam questionem refutavit.

Maximinus refutabat dictam questionem. sic. spiritus sanctus est datus. et non est datus nascendo. ergo non est datus naturaliter. ergo ad opinionem. et quod hoc argumentum sit bonum. videtur. quia quod inest alicui naturaliter. inest ei a nativitate. ergo quod non inest a nativitate non inest naturaliter. ergo cum spiritus sanctus non procedat ut natus. non inest ei esse datum a nativitate. ergo non est datus naturaliter. et est ratio augustini. ad hoc. quod argumentum illud non valet nisi in eis que generantur. in aliis non. et hoc probat quia adam erat homo non sic unquam natus. et tamen ipse habuit per creationem. quod nos habemus per generationem. sic datus potest convenire naturaliter spiritui sancto per spirationem sicut filio per generationem. Item queritur de hoc quod dicit pater processionis eius est auctor. videtur enim male dicere. quia aut hoc quod est auctor. dicit essentiam. aut notionem. non essentiam quia tunc diceretur de spiritu sancto. si notionem quero. quam. non innascibilitatem. quia illa non dicit respectum. ad processionem. Item non generationem nec spirationem. quia nichil [struck] dictum ut videtur. Item queritur utrum pater possit dici auctor generationis et quod non videtur. quia pater dicitur auctor filii. ergo sicut supra dixit hilarius. et hieronymus. d. ix. sensus est .i. genitor filii. ergo tunc idem esset dicere est auctor generationis quod genitor. Responsio. dicendum. quod auctor dicit in patre fontalem plenitudinem. quia ipse non ab alio sed alii ab ipso et inde dicit unam eandem notionem. quam dicit innascibilis. sed differentem modo. quia innascibilis dicit per privationem positionis. sed auctor dicit fecunditatem et plenitudinem. vel procedentium ab ipso. quod habet non aliunde. et ideo dicitur auctor ab augendo. auctoritas autem est in patre. quia quod habet ab alio non habet. et hoc est. quod innascibilis. Et ita patet quod potest dici auctor omnium personarum que sunt ab ipso. ex hiis patet responsio. dico enim quod dicit eandem notionem quam innascibilitas. sed alio modo. et hoc patet quod nunquam dicitur filius auctor spirationis quamvis spiret. quia non habet a se. sed ab alio. unde auctor proprie dicitur principium alterius non ab alio. Item queritur de hoc quod dicit. distinguere inter illam generationem et istam processionem nescio. videtur enim. talis ignorantia esse peccatum. quia distinctio personarum de necessitate est fidei. et salutis. sed qui ignorat ea que sunt de necessitate fidei dampnabiliter ignorat. ergo et cetera.

Responsio. dicendum. quod duplex est scire. scilicet sicut est et sicut est. Scire sicut est. hoc modo certitudinaliter credere distinctionem de necessitate salutis est. large sumpto scire. Scire autem sicuti est non pertinet ad statum meriti sed premii. et de hac scientia loquitur hic magister. et augustinus. Sed nota quod non dicit. nescio.

quantum ad utrumque scientie. ergo video. quantum ad ingenium. non sufficio. quantum ad utrumque. Item obicitur de hoc quod dicit appellatur ingenitum. non quod in scripturis. sed in consuetudine disputantium.

Contra. dionysius. non est audendum aliquid dicere de illa supersubstantiali et secreta divinitate. preter ea que divinitus nobis ex sacris eloquiis claruerunt. ergo male fecerunt qui nomen hoc invenerunt. Responsio. quamvis istud verbum non dicatur. dicitur tamen verbum vel intellectus. et quia verbum non est prophanum nec errori consentiens cum intellectus eius ex scriptura et fide habeatur. non fuit contra sanctos illud deo attribuere. ut ipsam trinitatem conferendo aperte possimus intelligere.

Item queritur de hoc quod dicit magister. et aliter augustinus accipit ingenitum. quia scilicet quod non est ab alio. quod dicit convenire soli patri. sed hoc non videtur. quia hoc modo ingenitum convenit essentie. ergo non est patris proprium.

Responsio. dicendum quod hic magister dicit intellectum augustini non totum. ingenitum enim. secundum quod est proprietas patris privat esse ab alio. nec hoc sufficit ad hoc ut sit notio. nisi et positive dicat. quod alius sit ab ipso. quia sic abstractum est. non esse ab alio. sive non generari. convenit essentie. Item contra hoc quod dicit. ieronimus. Est quod natum est et factum non est. obicitur. quod xii. sunt modi generationis. quorum quolibet dico. sequitur. quod filius non tantum natus sed et factus est. et hos modos ponit disputans contra victorinum.

- Primus modus est per refluxum linee a puncto.
- Secundus est penes emissiones radii a sole. vel ab alio luminoso corpore.
- Tertius est penes sigillum caracteris. sicut figura fit in cera a sigillo.
- Quartus est penes immissionem ut quando a deo datur bona voluntas.
- Quintus est penes exitum proprietatis vel accidentis a principiis suis. que sunt materia et forma.
- Sextus est penes intentionem sive speciei abstractionem. sicut species rerum generatur in anima.
- Septimus penes excitationem. sicut liberum arbitrium excitatum a gratia procedit in bona opera.
- Octavus est penes transfigurationem sicut ex ere fit statua. vel sicut in figuris incisionis.
- Nonus est penes productionem sicut a primo movente immobili producitur motus.
- Decimus est penes exitum specierum de genere per differentias dividentes genus et constituentes speciem.
- Undecimus est penes ydeationem sicut archa exterior ab archa que est in mente artificis.
- Duodecimus est penes nascentiam. ut homo generatur ab homine.

Horum autem predictorum modorum generatur filius non tantum genitus sed et factus est. ad hoc est Responsio. quia aut accipit generationem communiter ad creatam et divinam. aut specialiter in creatura.

Si co[m]iter dico q[uo]d i[n]suffi[cien]t[er] diuidit q[uia] ultra istos mo[dos] e[st] g[e]n[er]acio filij a p[at]re. p[er] modu[m] singulare q[uo]d e[st] de tota s[ub]a g[e]n[er]antis sicut sup[ra] dictu[m] fuit. ix. d[istinctione]. ubi. q[uia] no[n] pot[est] e[ss]e mutacio nullo mo[do] pot[est] e[ss]e facto. Si aut[em] dicat generacio[n]e ut e[st] in c[re]aturis. d[icendu]m. q[uo]d dio illa in sufficie[n]s est ad h[oc]. q[uia] ob[mittit] mittit g[e]n[er]acio[n]e[m] equiuoca[m] q[ue] e[st] p[er] putrefacio[n]e. [et] esto q[uo]d [com]p[re]hendat eam sub g[e]n[er]acio[n]e que e[st] p[er] nasc[enti]am. t[ame]n ad huc no[n] ualet ad p[ro]positu[m]. q[uia] si no[n] g[e]n[er]at. q[ui]a ut[ra]q[ue]. n[on]. creatura co[m]simulis t[ame]n plus e[st] dissi[mi]l[is]. q[ua]m si[mi]lis. sic dic[it] aug[ustinus]. xv. de tri[nitate]. et h[ab]et[ur]. simil[ite]r. o[mn]is co[m]paracio in ferior[um] p[ro]l[e]s h[ab]eat h[ab]it[u]s utilis q[ua]m d[omi]no apta. et i[de]o heretici errauerunt q[uia] credebant omnino e[ss]e in d[e]o sic uidebant in c[re]atura [et] h[oc] bene tangit in Glo[sa]. sup[er] p[ri]m[u]m ad heb[reos]. ubi di[citur] Ideo possu[n]t t[em]poralia co[m]parari et[er]nis integra collacio[n]e. s[ed] aliqua tenui similitudine [et] i[de]o sic sup[ra] oste[n]su[m] e[st] s[ecundu]m diu[er]sas co[n]dicio[n]es. diu[er]se g[e]n[er]aco[n]es illam rep[re]sentant. [rati]o[n]e .n. co[n]formitatis e[st] filius g[e]n[er]ac[i]o[n]i[s] ubi a[n]i[m]e [rati]o[n]e coeuitatis similis g[e]n[er]aco[n]i splendoris de sole siue de luce. [rati]o[n]e equalitatis g[e]n[er]aco[n]i uiuentis de uiuente.

Secundum glossam in margin: sic c[re]ata d[icu]nt[ur] g[e]n[er]ari ull[o] modo generentur.

D. xiiij.

Precedit diligenter no[tandu]m est.

Q[uo]d gemina e[st] sp[iritu]s. s[ancti]. p[ro]cessio / Continuata p[ar]te, q[ue] est de p[ro]cessione et[er]na. hic in capit s[ecund]a p[ar]s. q[ue] est de p[ro]cessione t[em]porali. [et] q[ui]a in hac p[ro]cessione e[st] tria co[n]siderantur. s[cilicet]. p[ri]ncipiu[m] a quo p[ro]cedit sp[iritu]s. s[anctus]. [et] mod[us] p[er] que[m]. [et] p[ro]p[ri]etas p[er] qua[m], aptus nat[us] e[st] p[ro]cedere. i[de]o h[ec] p[ar]s. h[abe]t tres p[ar]tes. in q[uarum] prima agit mag[iste]r de p[ro]cessione temporali. p[er] co[m]paracio[n]e[m] ad p[ri]ncipiu[m] a quo / In secunda agit de ipsa in co[m]paracio[n]e ad modu[m]. p[er] que[m]. infra. d[istinctione]. xv. co[m]medium ibi. hic q[ueritur] ut[rum] semel t[antu]m missus sit. In t[er]cia p[er] co[m]paracionem ad p[ro]p[r]ietate[m]. p[er] q[ua]m natus e[st] temp[or]al[ite]r p[ro]ceder[e]. [et] h[ec] e[st] donu[m] siue donabilitas. i[nfra]. d[istinctione]. xviij. in p[ri]ncipio. / Hic q[ueritur] cu[m] sp[iritu]s. s[anctus]. p[er] que diuiduntur dona. / p[ri]ma ite[rum] p[ar]s. h[abe]t duas. / In p[ri]ma p[ar]te ostendit. q[uo]d sp[iritu]s. s[anctus]. t[em]p[or]alit[er] mittat[ur] siue p[ro]cedat a p[at]re [et] filio / Secundo q[ueritur] ut[rum] mittatur siue p[ro]cedat a se. i[nfra]. d[istinctione]. xv. In p[ri]ncipio. hic [con]siderand[um] est cu[m] sp[iritu]s. s[anctus]. de[tur] ho[m]i[ni]b[us] a p[at]re. [et] a filio / prima p[ar]s est p[re]sentis. d[istinctionis]. [et] h[abe]t duas p[ar]tes / In prima ostendit q[uo]d p[ro]cedit t[em]p[or]al[ite]r a p[at]re [et] a filio / In secunda querit ut[rum] sp[iritu]s. s[anctus]. de[tur] a se[ipso] ho[m]i[ni]b[us] ibi. hic q[ueritur] ut[rum] s[an]c[t]i uiri dent u[e]l possint dare [et]c[etera]. / In prima ite[rum] p[ar]te tria facit. p[er] tria capitula / In p[ri]ma ostendit q[uo]d gemina e[st] sp[iritu]s. s[ancti]. p[ro]cessio / In secunda q[uo]d utraq[ue] p[ro]cessio e[st] a p[at]re [et] filio ibi. / De t[em]p[or]ali aut[em] p[ro]cessione beda in omel[ia]. [et]c[etera]. / In t[er]cia q[uia] sp[iritu]s s[an]c[t]i t[em]p[or]alis p[ro]cessio eius e[st] donacio ostendit q[uo]d ipse sp[iritu]s. s[anctus]. in p[ro]p[r]ia

p[er]sona donet[ur]. no[n] t[antu]m in effectu. ibi. / Aut aut[em] a[u]g[ustinus]. q[uo]d dicat sp[iritu]s. s[anctus]. / hic q[ueritur]. ut[rum] [et] s[an]c[t]i uiri dent ut possint / hec est secunda p[ar]s p[re]sentis d[istinctionis]. in qua ostenso q[uo]d sp[iritu]s. s[anctus]. p[ro]cedat t[em]p[or]al[ite]r siue donet[ur] a p[at]re [et] filio. q[ue]rit mag[iste]r ut[rum] det[ur] ab aliquo s[an]c[t]o uiro. [et] h[ec] p[ar]s h[abe]t tres p[ar]tes. s[ecundu]m tria que ostendit / p[ri]mo n[am]q[ue] declarat et p[ro]bat q[uod] sp[iritu]s. s[anctus]. no[n] det[ur] ab aliquo uiro s[an]c[t]o / secundo ostendit auc[torita]te aug[ustini]. q[uo]d no[n] pot[est] dari ibi. [et] q[uo]d plus e[st] no[n] posse [et] dare. dicit [et]c[etera]. / Inter cia opponit ad [con]trariu[m]. q[uia] ui[detu]r datus ap[osto]lo ibi. / Sz hinc ui[detu]r contrariu[m]. q[uo]d ap[osto]l[u]s [et]c[etera]. ubi soluit q[uo]d no[n] e[st] dat[us] ab ipso s[ed] ab eius ministerio.

Ad intelligencia[m] eor[um] que dicunt[ur].

In p[re]senti. d[istinctione]. duo p[ri]ncipal[ite]r q[ue]runt[ur].

P[ri]mo q[ueritur] de p[ro]cessione temp[or]ali sp[iritu]s. s[ancti].

Secundo de ei[us] donacione.

Quantu[m] ad p[ri]mu[m] q[ue]ruutur duo.

P[ri]mo q[ueritur] ut[rum] sit pone[re] p[ro]cessio[n]e[m] t[em]p[or]ale[m]. s[piritus]. s[ancti].

Secundo. ut[rum] p[ro]cessio t[em]p[or]alis ponat[ur] i[n] nu[mer]um cu[m] eterna.

Quod sit poneda p[ro]cessio temporalis.

Vi[detu]r p[er] beda[m]. q[ui] dicit in omel[ia]. [et] h[abe]t[ur] in l[itte]ra. sp[iritu]s. s[ancti]. missio e[st] eius p[ro]cessio s[ed] missio e[st] temp[or]al[is] [er]go est pone[re] p[ro]cessione[m] sp[iritu]s. s[ancti]. temp[or]ale[m]. Item h[oc] ip[su]m ostendi[tur] [rati]o[n]e sic. p[ro]cedere est ab uno in aliu[m]. cu[m] [er]go. sp[iritu]s. s[anctus]. sit a d[e]o. [et] sit in c[re]atura. [et] in c[re]atura sit a d[e]o. a d[e]o p[ro]cedit in creatura[m]. h[oc] aut[em] no[n] e[st] a[b] [et]er[n]o q[ui]a c[re]atura sit. s[ed] h[oc] e[st] ex t[em]pore [er]go [et]c[etera]. Item donu[m] siue datu[m]. a dante p[ro]cedit in accipientem cu[m] datur. s[ed] sp[iritu]s. s[anctus]. ex t[em]pore dat[ur]. [er]go ex t[em]p[or]e p[ro]cedit a dante. in recipiente[m]. [er]go e[st] ponere p[ro]cessione[m] t[em]porale[m]. Cont[ra]. sp[iritu]s. s[ancti]. p[ro]cessio id est q[uo]d eius spiracio. s[ed] no[n] d[icitu]r spiracio eius aliqua t[em]p[or]alis. [er]go nec p[ro]cessio. Item sicut p[ro]cessio se h[abe]t ad sp[iritu]m. s[anctum]. sic g[e]n[er]acio ad filiu[m] et q[ua]d[ra]t sp[iritu]s. s[anctus]. mittat[ur] i[n] mentem. ita [et] filius. [et] ut[ru]mq[ue] ex t[em]pore. s[ed] g[e]n[er]acio filij [rati]o[n]e talis missionis nullo mo[do] d[icitu]r t[em]p[or]alis. [er]go nec p[ro]cessio sp[iritu]s. s[ancti]. Item p[ro]cessio sp[iritu]s. s[ancti]. no[n] d[icitu]r t[em]p[or]alis. n[on] p[er] q[uo]d e[st] p[ro]cessio ab aliquo i[n] aliq[ui]d, ut pote in c[re]atura[m]. s[ed] p[ro]cessio ab aliquo no[n] e[st] i[n] aliq[ui]d n[isi] dupl[icite]r. aut s[ecundu]m p[ro]cessu[m] ab agente. i[n] suscipiens. aut p[er] p[ro]cessum a loco in locum. s[ed] p[ri]mo mo[do] no[n] e[st] temp[or]alis p[ro]cessio. q[uia] sp[iritu]s. s[anctus]. e[st] p[er] in se fixa. [et] stans. [er]go no[n] p[ro]ducit in suscipiente / secundo mo[do] no[n]. q[uia] q[uo]d tali mo[do] p[ro]cedit a p[ri]ncipio recedit [et] ad t[ermi]n[u]m accedit. h[oc] aut[em] non co[n]uenit sp[irit]ui s[an]c[t]o. Item o[mn]e q[uo]d t[em]p[or]alit[er] p[ro]cedit ab alio h[abe]t iniciu[m] essendi ex tempore. Si [er]go sp[iritu]s. s[anctus]. temp[or]al[ite]r p[ro]cedit. [er]go eius e[ss]e incipit. Item p[ro]cessio t[em]p[or]alis. aut d[icitu]r t[em]p[or]alis [rati]o[n]e sp[iritu]s s[an]c[t]i. aut g[rati]e. no[n] [rati]o[n]e sp[iritu]s. s[ancti]. q[uia] p[ro]p[ri]e et[er]na e[st]. Simil[ite]r ui[detu]r q[uo]d nec [rati]o[n]e g[rati]e. q[uia] aug[ustinus] dicit. iiij. de tri[nitate]. p[er] q[uo]d aliq[ui]d et[er]nu[m] mente capim[us] no[n]

sumus in hoc mundo. ergo signum elevat ad capiendum eternum esse cuius processio non est temporalis. ergo non processio spiritus sancti ratione gratie. Item in processione spiritus sancti in creaturam est processio doni increati quod est spiritus sanctus et doni creati quod est gratia. sed donum increatum est nobilius. ergo cum a nobiliori debeat fieri denominatio, processio spiritus sancti in creaturam debet dici processio increata. sed omnis talis est eterna et non temporalis. ergo etc. Responsio. dicendum ~~enim~~ quod processio quod communiter accipitur de filio et de spiritu sancto. dicitur emanatio. ab hoc. scilicet apre. / Secundo. quod dicitur de spiritu sancto. dicitur processio ab uno in alium / sed procedere ab uno in alium est duplex / aut sicut in modo in quod protendit / aut sicut in susceptivum in quo recipitur / et primus genere modus est in processione eterna. quia non spiritus sanctus procedit ut amor mutuus non procedit a duobus, ita quod ab uno in alium. spiritus sanctus ut dicit Jeronimus. et Augustinus. amor est quo pater amat filium. et filius amat patrem / Secundus modus in illa esse non potuit quia nullus ita intellexerunt greci. quod in filio spiritus sanctus recipiatur. et a patre producatur. sed penes secundum modum cum receptio spiritus sancti sit per influentiam. boni gratuiti in quod extra est attenditur processio temporalis. Sed quia spiritus sanctus dicitur procedere ab aliquo in aliquem. non tamen sicut in obiectum. sed sicut in habitaculum. et sic concedendum est. quod est processio temporalis spiritus sancti. non ratione eius a quo. sed ratione eius in quod procedit.

Ad illud ergo quod obicitur. de spiratione et generatione. iam patet responsio. quia neutrum horum nominum respectum dicit in terminum in quem fit processio.

Ad illud quod obicitur. quod processio spiritus sancti non potest esse ab aliquo ut in susceptivum / Dicendum. quod verum est ratione ipsius per se sed tamen ratione connotati quod est gratia in qua datur spiritus sanctus suscipitur. quia gratia est in aliquo. sicut in susceptivo. Ad illud quod obicitur. quod temporaliter procedit incipit esse / dicendum. quod hoc est duplex. quia hec determinatio temporaliter. potest poni circa actum procedendi per comparationem ad principium. a quo. ut in comparatione ad terminum in quem / primo modo. verum est propositio. sed sic non dicitur spiritus sanctus procedere temporaliter. eo quod ex tempore producatur. / alio modo per comparationem ad terminum in quem. sic non habet veritatem. si procedat in hoc ex tempore quod habeat initium. sed solum quod incipiat esse in hoc. Ad illud quod obicitur. quod gratia non procedit temporaliter quia elevat ad eternum / dicendum. quod temporale dicitur tripliciter / uno modo dicitur temporale quod habet initium et variationem. et actum in tempore et hoc modo dicitur temporale quod subiacet tempori. et est corruptibile et variabile / Secundo modo dicitur temporale quod habet initium essendi in tempore. sed non variationem ut anima. / Tercio modo dicitur temporale quod initium habet in tempore sed actum extra tempus. et super tempus elevatum. et hoc tercio modo dicitur temporalis processio vel gratie donatio / potest tamen dici quod gratia habet esse temporale ratione eius in quo est. s. li. ar. quod mutatur. et ubi Augustinus. quod dicit quod non sumus in hoc mundo est intelligendum quantum ad conformitatem. et variatur.

Ad illud quod obicitur. quod denominatio debet esse a digniori. dicendum. quod totum copulatum quod constituitur destructione cuiuslibet partis habet denominationem a parte imperfectiori. unde si una pars copulationis est falsa totum copulatum iudicatur esse falsum. Si una contingens. totum iudicatur contingens. Si una temporalis. et totum temporale. quia ergo processio temporalis includit emanationem eternam. et emanationem gratie que temporalis est. ideo dicitur temporalis et non eterna. et quod dicitur quod denominatio debet fieri a digniori dicendum. quod non est verum. nisi in eo in quo illud quod minus dignum est conformatur digniori.

Secundo queritur.

Utrum processio temporalis ponat in numerum cum eterna et quod sic videtur. per hoc quod dicit magister. quod gemina est processio spiritus sancti. eterna. et temporalis. Item ratione videtur similiter. quia plus distat temporale ab eterno. quam eternum ab eterno. illud constat. sed processio eterna facit numerum cum eterna. quia processio filii. et processio spiritus sancti sunt due. ergo etc. Item quecumque habent ordinem. habent numerum et distinctionem. sed processio eterna et temporalis habent ordinem quia eterna ante temporalem. ergo habent distinctionem. ergo faciunt numerum. ergo processio temporalis et eterna sunt due. Contra. numerata processione numeratur procedens. quia unum et idem. non procedit bis. ergo. si sunt due processiones sunt due procedentes. ergo spiritus sanctus sunt duo. sed hoc falsum. quia unus est spiritus sanctus procedens. ergo et primum.

Item processio eterna et temporalis si differunt aut hoc est ex hoc quod sunt diverse emanationes. aut quia diversus modus emanandi. non quia diverse emanationes. quia tunc essent diversi emanantes non quia diversus modus. quia pater et filius semper uno modo spirant. ergo spiritus sanctus semper uno procedit. ergo etc. Item homo pictus et homo verus non sunt duo homines. non enim numerantur. non univoce. et quod dicitur de duobus. per unam naturam. sed temporale et eternum, nisi dicitur quam homo pictus et homo verus. ~~ergo processio temporalis~~ ergo processio temporalis et eterna non est dicenda gemina. Item processio temporalis non addit super eternam non respectum vel effectum in creaturam. sed respectus vel effectus cause addictus. ipsam non numerat. unde sol lucens et sol illustrans. sive illuminans non sunt duo. Similiter dicitur eius. et dicitur creatus. ergo. non processio eterna et temporalis erit duplex. Responsio ad predictorum intelligentiam est notandum quod processio dicitur geminari / aut ratione procedentium. ut puta. cum procedunt duo filii / aut ratione modi procedendi. ut amor et verbum dupliciter procedunt. ut ratione modi dicendi. ut dicatur processio gemina .i. duplex dicta. Sed attendendum quod modus dicendi est triplex. scilicet univocus / equivocus. et

et donum

et analogus. cum est modus dicendi equiuocus. ibi est geminacio cum dicitur et non cum est. Unde homo pictus et homo uerus dupliciter dicitur homo. sed non est duplex homo. uel duo homines. cum est modus dicendi uniuocus. est geminacio cum est. et non cum dicitur. unde homo uerus in sorte et platone uniatur. quia sunt duo homines sed non multipliciter dicitur. ubi est modus dicendi analogus. quia partem tenet de natura uniuoci. partem de natura equiuoci. ibi est uniacio et in essendo et in dicendo. Secundum hunc ergo modum dicendum. quod processio. secundum quod dicitur est de processione temporali. et eterna. non est dicta uniuoce neque equiuoce. sed analogice. quia unus modus claudit in alio. procedere enim ab hoc in hoc ut in obiectum. est eternum. sed procedere ab hoc in hoc ut in habitaculum. est temporale. quoniam ergo analogum est. sic dicitur. et sic non est ibi dupliciter dici. et una processio dicitur dupliciter. et tamen propter hoc non oportet dupliciter esse. ut non inconueniens dicatur processio spiritus sancti esse duplex. Ad illud quod obicitur in contrarium quod multiplicata processione multiplicatur procedens. dicendum. quod uerum est. si accipiatur de multiplicatione secundum unum modum dicendi. unde si geminata esset processio. secundum quod processio dicitur exitus ab aliquo. utique duo essent procedentes. non autem non sic. sed geminata. quia uno modo est ab aliquo in aliquem. ut in obiectum. alio modo ab aliquo in aliquem ut in habitaculum. Ad hoc quod obicitur. secundo. autem est duplex processio. quia de emanacio. uel de modo. dicendum. quod non sufficienter diuidit. deest enim tercium membrum addendum. scilicet autem quia duplex modus dicendi. non equiuocus. et propter hoc patet sequens de homine picto et uero. quia ibi non est analogia. sed equiuocatio pura. Ad illud quod obicitur ultimo quod respectus additus non mutat et cetera. dicendum. quod respectus additus substancie. non mutat substanciam. unde non dicitur spiritus sanctus duplex. quia spirituum et inspiratum. sed quando respectus addit significacioni termini. tunc necesse est illum alterum et alterum dici. et si sit respectus non distrahitur. ita quod non faciat omnino diuersa significata. sed ad illam ordinatus facit analogiam in termino. et terminum dici. et in numero esse. unde si hoc nomen illuminacio significaret actum lucendi absolutum. et actum lucendi comparatum. sol dupliciter diceretur illuminare. et esset illuminacio solis geminata. sed tamen ibi magis proprie esset geminacio in dicendo. quam in essendo ~~unde magis magis proprie esset geminacio in dicendo quam in essendo~~ unde magis magis proprie loqueretur si diceret processio. spiritus sancti dupliciter quam cum dicitur. quod est geminata. quia non cadit ibi geminacio proprie.

Consequenter est secundo loco. quod principalis. de dacione spiritus sancti. et circa hoc queruntur duo. Primo queritur utrum spiritus sanctus detur in propria persona

hominibus. et tamen dicatur id dari quia datur ei effectus eius. Secundo utrum spiritus sanctus detur ab aliquo uiro sancto.

Quod detur in propria persona sic ostenditur. Ad romanos .v. caritas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum. qui datus est nobis. sed nichil diffunditur. nisi spiritus sanctus in creatus. ergo et cetera. Item augustinus dicit .v. de trinitate. quod spiritus sanctus est donum. et eo dicitur donum quia datur. ergo si persona hec est donum. personaliter datur. Item hoc ipsum ostenditur racione. spiritus sanctus est amor et primus amor. sed amor est donum primum. in quo omnia alia dona donantur. ergo si non est ponere posterius sine priori. non est ponere dona spiritus sancti dari. quin detur ipse spiritus sanctus. Item spiritus sanctus datur ad uniendum et colligendum membra corporis mistici. sed membra corporis mistici sunt membra in inuicem unita sicut ipse dominus petit. Johannis .xvii. ut sint consummati in unum. sed perfecta unio non est nisi in uno. simplici. ergo membra uniuntur per aliquid quod est unum et idem. in omnibus. hoc autem non potest esse donum creatum. sed increatum. ergo necesse est cum dono creato dari increatum. Contra uirtus est ars. recte uiuendi. et gracia est donum sufficiens dirigens animam in finem. ergo uidetur quod aliud donum quam donum gracie non sit autem oportunum. ergo si non est in operibus dei ponendum superfluum. patet quod non est necesse dari spiritum sanctum. Item cum aliquis sanctificatur per spiritum non est in eo quod non esset prius. ergo cum dare sit facere. quod aliquid sit in illo. quod non erat prius. non datur nisi gracia. Si dicas quod spiritus sanctus est in eo ut sanctus. prius erit ut spiritus. hoc nichil aliud est quam spiritum sanctum facere gratum sanctificantem in hoc. Item quod dicitur post donacionem est in potestate accipientis. sed spiritus sanctus nullius potest redigi potestate. ergo non potest dari. Item quod datur alicui dupliciter per essenciam aut de nouo creatur aut multiplicatur aut eius possessio transfertur. ut patet cum do alicui capam. sed spiritus sanctus non creatur. nec multiplicatur. nec possessio eius transfertur. quia deus semper habet spiritum sanctum. ergo spiritus sanctus non datur. Respondeo. dicendum. quod dare est ad aliquid habendum uel possidendum. habere autem aliquid uel possidere est cum aliquid est in facultate habentis est esse perfecto ad fruendum uel utendum. perfecta autem possessio est cum ~~hoc~~ homo habet illud quo possit uti. et quo possit frui. sed recte frui non est nisi deo. et recte uti non contingit nisi per graciam. gratum facientem. ergo perfecta possessio est in qua deus habetur et gracia eius. sed perfectum donum est ad perfectam possessionem. ergo non est datum aptum et donum perfectum. nisi detur donum increatum quod est spiritus sanctus. et donum creatum quod est gracia. concedendum est ergo utrumque dari. Ad illud ergo quod obicitur de gracia quod est ars bene uiuendi patet responsio. quia uirtus enim sit ars. quod uiuimus non tamen est possessio qua fruimur.

i possessio satisfactio uel possessio

Quod spiritus sanctus datur in se ipso probatur duplici racione.
ex liberalitate donantis. quia liberalissimus est. et non tantum dat donum creatum sed et increatum.
ex necessitate recipientis.
propter desiderare intellectus. et non necesse est ad salutem ut detur donum perfecte illuminans cognicionem. ad cognoscendum ea que pertinent ad salutem. et tale est spiritus sanctus.
propter circumstancias affectus quia ad salutem requiritur perfectam dileccionem ut diligat deus super nos et in dileccione non potest esse nisi per. et non datur spiritus sanctus ut donum amoris. ut perficiat estum amorem in nobis.
propter instabilitates fluxus. quia creata uana est que auari non potest reuocare quod uanitatibus subiecta est. et non oportet quod ad salutem requiratur in quo est summa stabilitas et tale est spiritus sanctus. et non decet quod detur spiritus sanctus in se ipso.

ut obiecto. 7 io no e p fectu doni sui illo. Ad
illud qd obi. nichil plus e i isto q pri. dr.
q dari no ordinat ad ee. s7 ad hre. licet
n. sps. s. eet plus in peccore. no tn hebat
ab eo. qr peccor no hebat facultate fruendi
ipo. Ad illud qd obi. qd datu e in ptate
accipietis. dr. qd aliqd datur alicui ut frui
eius. sic pmiu mereti aliqd ut pficiens ut gra
cosent. ad ut sbsimiles. ut eqs militi. qd aut dr.
q datu e in ptate. veru e de datone tica
mo dicta. no p m 7 secdo. qr illi sut duo moi
hendi in qb hns het. vn ho het agru. 7 het
acono quo fruit. Et h pz ultim. qr illud
vim e et eo qd dat ut possd limitata. s7 de
eo qd dat ut fruiens no. qr tale pot sil da
ri multis. 7 hri a mltis. qr ad id fedt. 7 io e da n tn ufft.
Secdo qr utr spe. s.
Sdet ab aliquo uiro sco. 7 qd sic pbat hoc
modo. spm. s. dari no e aliud q grm gtu
faciete dari. s7 ostendi q gram gratu facie
tem dari ab hoie sui in fundi e po. 7 queies
7 um. 7 qd sit possibl. ur amiori qr maiorus
uirtuti e pduce forma sbale q accitale. set
gra e forma accitalis. cu g eatia heat u
tute pducendi forma sbale. mlto forcius
ur et gra qe for accitalis. Ite h ipm ur po
sse ondi toe asimili. qr gra e p lume spuale. s7
ita uidem in lumine corporali. qd aliqd e lus
datm. aliqd receptm. ad datm 7 receptm. ~~7 rece-~~
~~ptm~~. Si g lum spuale e eq potens. p i re
ur et ipo. s7 datm tn sit ds no pot ee receptm
qr nichil recipit ab aliquo. g h e reperire i
catura. q recipiat lum spuale. qd eb gra.
7 det ipm. 7 sic 7c. Ite duo sut q faciut
caturam hre posse. pducendi sibi silem.
s. corruptas. ob q indiget alio qsuari 7 pfec
cio in nata. ob quia pot in actm pfcm qui e
pduce sibi simile. p fcm. n. dr. unuq q q3
cu pot gnare tale. quale ipm e. Si g gra
e forma q dicusime corrpr 7 forma magne
pfeccionis. g debz hre utute pduci o simile
s7 no i sbo in quo e. g in alio. Ite qd
pot p fce expelle cotrariu. pot p fcte agna
re hitum cotrariu. qr cotrariu no expel
leret pfecte u p cotrariu. s7 gra pot p fecte
expelle culpa. g gra in hoie pot gnare ex
se gram s7 no in hnte g in alio. Ostedr
e qd sit ogruu. qd gra p cedat ab uno
hoie in aliu. 7 sic ostendr raco supbi.
fuit ro amittendi gram. g ab oppoitis
huiliaco e ro recupandi. si g g datur
ab hoie plus huliat ho q si tn adeo, q
si dat ab hoie huliat ho sub do. 7 sb hoie

no aut si a solo do dat huliat sub utroque
g ur. q iste mod mag cogruat. Item
si in actu iustiae q e piuto subici aia pec
catrix cature copali ut ordinet in uniuso
. g in actu uie dz subici alicui cature ut
reordinet. g sic ab aliq catura recipit
pena. ita ur cogruu qd recipiat 7 gram,
Ite pfcm agens. no tm dat suscipienti formam
s7 e dat potam cosdem 7 h e in mai festaconem.
sue poe. g si ds e agens nobilissim. 7 q ma
xime debz laudari in sua actione. cogruu
e ut no tm det forma gre. s7 e potam dandi.
Ite sicut dco e ee uta 7 bn ee. s7 in nullo
derogat deo cu dat potam cature. dandi esse
g in nullo derogatur cu dat potm dandi bn
esse. g 7 ee gratuitu. Ostedit e q sit
vim. qr xx. Jo. dixit dns accipite spm. s. qr
remiseritis pcca remictut eis. 7c. Item
i actib dr q p in posone manuu aplor da
bat spe. s. no p in potm manuu alior ut
d. Glo. d philippo discipulo. act. viij. g aliq
uirtus erat i aplis, q no erat i alijs s7 p illa
dabat spe. s. g ab hoie dabat spe. s. Te q
ostendr. q donu spe. s dari ab hoie / sit facm.
/ sit in ogruu. sit e in possibile / q sit facm.
ut p aug. v. d tri. xvi. c. n aliqs discipulor da
bat spm. s. s7 orabant ut ueniret i hoie
Ite q q q dat dona spe. s. null hr posse. g
7c. Ite q sit i grens ur. qr si aia ab alio q
ado gtificat. alius q ds. cadit mediu int
aiam 7 dm aia hois e p uisa. g p h du da
ret aie gram p uteretur. Ite gra pot
sup. lu. ar. g si ho possz dare gram ho he
ret posse sup alteius arbitriu. s7 arbitriu
q e alij fbm. no e li. g talis donacio to
lleret libtate. Ite maxia e gla do. de i
pij iustificacde s7 maxia gla di no debz alij
comcari. g sicdoat diuine gle derogatur.
s7 alius q ds dat gram. alius q ds iustificat
g talis donaco minuit di glam. Ite iustu
e spare i eo q pot dare uitium salutis. set
si ho possz dare gm. possz dar uitium salu
tis. g iustu ee spare in hoie. s7 ho e uaa
tas. g talis dacio daret fiducia uaitatis
Et hijs g uij medijs pz qd donaco spe
s. ab hoie / tollit ordine ipi aie / tollit li
btate / minuit glam di / 7 in ducit i ua
na confidencia q omia sut in coerencia.
Ostendr e qd in pole sit dari tale potm ca
ture qr sic dic aug. maius e de impio face
piu q creare celu 7c. s7 pod creandi no po
tuit a creatura recipi. g nec pod dandi gram
Ite q ducto gre p p sencia agentis ab

ul' dat ad. h're posse ac
tiuu se'. s; supra

s; q'nq; ad eid' med' i'r
aia; e'dm.

unit deo q° n p ee add n i mediate

aīa susciṗr. sȝ solus dˢ pot aīe illabi. g° solu
dˢ pot ī aīa gr̄am in fundere. ¶ Jte gr̄a ē
forma simplex ⁊ difformis ⁊ sp̄ualis. nō hīs
ortū a pⁿcipijs sbi. g° cū aīa r̄onalis r̄one
difformitatis ⁊ sp̄ualitatis nō pot ee n̄ a dō.
pȝ q̄r n̄ gr̄a q̄ eā sp̄ualat ymo sp̄ualior est
ipa aīa. ¶ Jte gr̄a in me. g° nullo co opante.
g° creatura nō pot pducere gr̄am. ¶ Rᵒ dd.
q° sicut iste ultime r̄ones ostēdūt gr̄am.
sīue sp̄m. s. dari ab hoīe ~~sic a pⁿcipio~~ sicut
a pⁿcipio effectiuo siue pductiuo. om̄ino ē.
fīm ⁊ in po°. tam ꝑ intellectam ob iectorū
ī ɔtrarium ē uo°. q° dari ab aliquo ē tpl̄r.
ul' sicut a ppāre. siue amistrante saciam
ta. siue amici te salutaria documta. ul' sic ab in
petrante siue ꝑ orōnem. siue ꝑ bona opa. ul' sic
a p̄ducente ⁊ infundente. p̄ m° dat gr̄a a bonis et
a malis. scdō modo tm̄ a bonis. tcio modo
tm̄ a dō. ⁊ ꝑ h manifesta est respōsio ad duo
ultima q̄ pbant sp̄m. s. dari. q° ubi dātōr
nō ē aliquis p̄parātōr. ¶ Ad illud q° obi. p̄
mo. qd agens cātū possit in formā sbale.
dico qd nō pot in omē sbale. ut puta ī eā
q̄ ē difformis. sic ē aīa r̄onal'. ⁊ q° gr̄a ē
difformis. io nō pot ab agente tali pduci.
Si aut̄ ꝯ alijs formis nlib' arguat nō ē
locus amiori. ¶ Ad illud qd obi ꝯ lumie
corpali. dd. qd nō ē sile. lum̄. n. corporale
diffūdit ꝑ mediū. referens. ⁊ ꝑ id mediū
pot ~~e~~ iterum agnari qd defertur. gr̄a aut̄ nō
ē ꝑ delacionem. sȝ ꝑ illapsum agentis et ōi
moda i distancia. ¶ Ad illud qd obi. qd cātā
corruptibi. debȝ hr̄e pōm guandi. dd. qd vēm
est de illa q̄ ē corrup°. de se. sȝ gr̄a de se
nunq̄ corrūpit ul' senescit. ut dic qd illa
nō ē tota cā. maxīe in hijs q̄ aut̄ dicunt sbam
cōpletam sȝ mag̃ dispōm. ¶ Ad illud qd
obi. qd gr̄a pot expellē culpā. dd. qd expel
lere culpā ē duplr̄. ut effectiue. ut formalr̄.
qd pot expellere effectiue pot efficē gr̄am.
sȝ nō ꝯ qd, illd q° formalr̄ q° illd se ipo ex
pellit. qm̄ g° gr̄a expellit formalr̄. ⁊ se ipa.
Jō nō seqr̄ qd possit guare gr̄am aliam.
¶ Ad illud qd obi. qd in iustificacōne debȝ
peccōr humiliari. dd. q° vēm ē. qd humiliari de
bȝ ⁊ sub hoīe ⁊ ē subiusibilib' signis. cū aliē
ꝗ sub dō. q° alius honor debet dō. q̄ hoī. ⁊
iō q° dō humiliat ut sub pⁿcipio salutis. ⁊ aq̊
saluat. nō debȝ sub creatura humiliari aqua sa
lus dēt ei. sȝ ut aqua salus amistrat. ⁊ sic pȝ
ī sequens de humiliacōne in pena. nō. n. est
simile de humiliacōne illa. q° ibi aīa ꝑ iusa
manes ī sua ꝑ usitate racōne illi subiicit
iferiori p nāȝ. ul' q° hr̄ reliquas ꝑ usitatis. sȝ ī
gr̄e donacōne aīa ꝑ usa. a ꝑ usitate mutat.

et ad dm̄ in me°. ordiat. ¶ Ad illd qd obi qd a
gens ꝑfcm dat pōm agendi simile. dd. qd vēm
est si paciens ɔgruent possȝ suscipere. sȝ sicut
ostensum ē ex pte hois nō ē possibile. ut talis
pōa ab eo recipiat ꝑ talis forme nobilitatem
que nō pot ee. n̄ a nobilissimo agente. ¶ Ad
illd qd obi. qd dare pōm. ad ee. nō derogat
dd. q° ordo ē in ēencijs. q° aliq̄ cāte sut ita
nobiles qd nō decet eas nisi a nobilissimo a
gente pduci. ut sut ille q̄ sut ad ī maginē.
qm̄ g° gr̄a ē de nobilissimis. pȝ qd nō pot p
duci ab hoīe. sic nec ee aīe. ¶ Que ulto obi
ciūtur st soluta sup° ꝑ distīccōnē diccōnis secdm
drām tenebre.

Hic pte ista ē dubitacōes.
cō lrām. ⁊ p̄mo ꝯ situ hui' ptis. q° nō ur
qd h' debet agere. de pcessione temporali.
q° in hac pte agit de hijs q̄ eternalr̄ dō coue
niūt. ¶ Pa cū gnācō filij eterna ⁊ temporalis ī
alio ⁊ alio libro. de finnietur. q° eterna in p̄mo.
sȝ tēpalis in tcio. qr̄ nō simile de pcessione
sp̄c. sci. ¶ Rᵒ dd. q° q° pcessio tempalis et
eterna ab eodē pⁿcipio sut sic dicit mag̃r.
⁊ itm̄ ē ibi. quodā modo ꝯ mod' pcedndi ɔ
formis. iō una facit ad declaracōnē alterius.
⁊ iō in cōtenē ponitur h' tractat de ꝑ cessione
tēpali ad maifestacōnē pcessionis eterne.
sȝ nō sic ē de gnācōne filij tempali. q° nō
ē ab eodē pⁿcipio ymo a natre tm̄. ⁊ respic
duas naturas. s. diuin ⁊ hūanā. iō debuit de
ea determinari post diam. de qua agitur ī
p°. et post humanā nacām. ꝯ qua in scdō.
¶ Jte qr̄ de r̄one pcessionis tēpalis de
ꝗ dicat mag̃r. qd a pre ⁊ filio pcedit sp̄c. s. cū
ad scificandam creaturā p cedit. ur. n. dicere
fīm. q° pcessio tempalis est eius missio. set
sp̄c. s. est missus in columba et in lignis igne
is. quas. nō scificauit. Si tu dicas qd nō ē
missus ad linguas sȝ in lignis missus ē. ē ico
lumba sup xp̄m. nec scificauit columbam. nec xp̄m.
¶ Rᵒ. pot ad h' dici qd magr̄ nō gnalr̄ di
ffinit hic pcessionē tempalem. sȝ spalr̄ pro
ut est ea qd missio in uisibilis. in qua dat
sp̄c. s. ⁊ scificat creatura. ul' pot d'. qd gnalr̄
accipit scificacōnē. tpl'r em̄ accipit scifi
care. Uno mō p q° ē de nō scō. scm̄ facere.
Scdō mō. Jam scm̄ in scitate cōfirmare.
Tercio mō iā scm̄ ⁊ cōfirmatū maifestare.
et p̄m aliquē istorū triu modorū repperit scifi
catio in omi sp̄c. s. missione racōne ē. ad
quē ⁊ sic accipit magr̄. ¶ Jte qr̄ de hoc
q° dicit ꝯ sp̄u scō. ⁊ ip̄e ē uirtus que de
illo exibat. ur. n. male dicere. q° aut uirt'
accipitur. pp̄e aut ꝑ pate. p̄mo modo nō cō
stat. Scdō mō ur. q° .j. cor. .j. dicimus

adap̄ cau

sp̄m dicunt a filio

xpm̄ dī uirtutē 7 dī sapiam 7c. ¶ Ad h' pōt dici
qđ spui sco nō appropat uirtus simplicit. sed
uirtus sanatiua. 7 h' q2 gra sanitatū ē donū spc
s. 7 gra eius medicina ipi aīe. sʒ filio cōpatur uir
tus opandi. q2 omīa p ipm̄ facta sunt. / Aliť pōt
dici. q uirtus ħt cōpacōne ad id ad qđ ē 7 sic
tenʒ tōem pncipij. uł ad id cuiꝰ ē. 7 sic tenet tōm
cōplementi / uł ad utrūq; 7 sic tenʒ tōm medij.
sic g° ex ipo appropatur pri. p ipm̄ filio. In
ipo. spui sco. ita uirtꝰ in q̄ntū tenʒ tōm pri
ncipij cōpaf pri. / In q̄ntū tōm cōpleccōnis
spui sco q2 cōplecō ē in bonitate 7 delectacōe
spc. s. sʒ h' in fra meliꝰ dicet. ¶ Item q° de h'
qđ dicit. qđ post resurrcōnem dns ihc. bis dedit spm.
Videtur eni qđ. t. dederit. q2 dedit eis p' añ pa
ssione. cū dedit eis potate eicī demōa. 7 curare
languores. Mt. x. ¶ Item post resurcōm. Jo. xx. acci
pite spm. s. / Item post ascensione. act. ij. g° i
sufficient enumat aug. ¶ Rēo ad pñs. dd.
qđ possunt numari dacōnes spc. s. q̄ntū ad actū.
7 effectū. 7 sic enumat rabanꝰ. 7 fuerūt tres. q2
ter dedit. 7 q2 ad tria dedit / pmo ad miracu
loꝝ opacōne / Scđo ad pcōꝝ absolucōnem.
/ Tercio ad infideliū cōuersionem / possunt 7 alio modo
numari q̄ntū ad locum 7 signatū. 7 sic dedit bis.
s. in tra 7 in celo. / Jn tra ad cōmandandū pceptū
dileccōnis ad pximū / In celo ad cōmendandum
affectū dileccōnis ad dm̄. 7 sic ptz contrvsia. ¶ Item
q° de illo u°bo apti. Vnū spm̄ scm̄ potauimus
quo modo dem̄ sit h'. 7 ur q cōueniat mag
filio. q2 eccī. xv. dr aqua sapie salutaris. 7 pu
ix. Venite 7 bibite uinū. 7 h' dicit ipa sapia.
s. dī filiꝰ. g° 7c. ¶ Rēo. dd. q spc. s. dr potus
i q̄ntū secularis sitis restringit ardore. hoc
aūt cōppaf spui. s. q2 sicut dicit gg. gusta
to spu desipit omis caro. / In q̄ntū ē aūt p
potū ē delegacio nutrimti ad singula mbra.
sic cōpatur filio cuiꝰ ē prudencia 7 sapiencia
cōpatum. que quodā mō ħt uim regitiuā 7
ordinatiuam pastus omib' uirib' aīe. ¶ Item
q° de alio u°bo. caritas dī diffusa ē in cordi
bꝰ nris. Videt eni inpprie dictum. q2 qđ dif
fusum ē dispsum ē. 7 uirtus dispsa minor
est. si g° caritas potens ē. nō g° debʒ dici dif
fusa. ¶ Rēo. dd. qđ infundi 7 diffundi ppe
dr humoris. ipa aūt caritas humori cōpat.
q2 sic arbor fomtū. 7 uitam 7 uiriditatē ħt
ab umore. sic tota spūalis machina ab amo
re. ¶ Iste aūt amor i fundit in q̄ntū int'
recipitur. diffudit u° in q̄ntum ex intimis p
cedens dilatat affectū ad aliorum dileccōnem
. 7 mouet oms aīe uires ad bonas opacōnes.
opaf eni magna si ē / Si u° opari renuit
amor nō est. sic dic gg. 7 Jo dns dicit
Jo. vij. flumia de uetre eiꝰ fluent aque ui

ue. qđ g° dr qđ uiuunt. dd. qđ ūm ē in his
q ħnt ortū ab origine deficiendi. sic ē i pute
is. in qb' nō uiuit aqua. sʒ caritas ħt origiē
i deficiente sicut fluuius.

Hic cōsiderādū ē cū spc. s.
det' h' a pre 7 filio. Sup' egit magr de pro
cessione tempali ipiꝰ spc. s. B. qđ ē a pre et
filio h'. Scđo ostendit qđ tepalr pcedit a se
ipo. 7 h' intendit in tota pte ista usq; ibi.
hic q°. Vtr semel tm̄ sit missus filius. ubi
incipit agere q̄ntū ad modū pcessionis / ħt
aūt h' ps. iiij. ptes / In pma ostendit. qđ spc. s.
tepalr a se mittatur. daf. 7 pcedit. 7 h' dedu
cendo ad inpōle. q2 alr nō ecnt indiuisa opa
trinitatis / In scđa ostendit amotōi. p auctē
q pr misit filiū. / Vna cū spu sco. ita qđ
spc. s. misit filiū. in quē ałło mō ħt auctē
g° misso forciꝰ uicit se. 7 h' facit ibi. Hic
aūt queris qđ spc. s. dr mitti. ut pcedere
a se. / Incia u° pte ostendit. h' a sila / Si ei
filiꝰ misit se. pari rōne 7 spc. scūs. 7 h' fac
ibi. de hoc ostendit datū ī a se ipo. / In iiij.
uo 7 ultia opponit. cōtra pdca. 7 h' ibi / Set
ad h' opponit si filiꝰ a se ipo. 7c. ubi 7 soluit
7 breuit epilogat pdetminata.

Ad intelligenciam hꝰ ptis iiij. q°runt.
Primo q° utr missio sit in diuinis.
. Scđo dato qđ sic. utr missio sit ex tpe l' etna.
. Tercio q° cui sit missio ut missi.
. Quarto cui sit missio. ut mittentis.

Circa pm̄ q missio sit i diuinis
ostendit pmo.
P scpturā. ue. t. sap. ix. mitte illā de celis.
et loqtur de sapia. q ē dī filiꝰ. ¶ Item per
scpturam no. t. ad Gal. iiij. at ubi uenit
plenitudo tepori misit dī filiū suū. et
post. qm̄ estis filij dī. misit dī. spm̄ filij
sui in corda nra. ¶ Item h' ostendit p testiōm
Veritatis. Jo. xvj. cū aūt abiero mittā uobis
spm̄ ueritatis. ¶ Item rōne ur idē ~~aliud~~ id.
q2 mittere nō est aliud q̄ ex se aliquē pduce
in aliū. sic sol radiū mittit in aerē. sʒ spc.
scūs a pre 7 filio pcedit in catura. g° ab eis
mittit. ¶ Item q̄nq; daf aliqd alicui ut ab
senti. cōuenient dr mitti. sʒ tota trinitas
est absens. pcōrib' quātū ad grām 7 uita
tem. nō in cōgrue dr mitti. Sic g° dari est
in diuinis h' modo. ut dicm̄ ē g° et missio.
¶ Cont' ubiq; ē missio ibi ē sepacio.
Vñ ȳero. sup eze'. qđ cōiunctū ē 7 in uno
corpe copulatū. mitti nō pot. sʒ qđ ex
tra est. Vñ nō mittit man' sʒ iaculū.
sʒ in diuinis ē omimodā indiuisio. 7 nulla
sepacio. g° 7c. ¶ Item ubiq; ē missio ibi
est missi ad mittentē subieccō. qđ pz. dns

Marginalia (right): D. xv. — d. xv. — g° q̄nq; daf. s. s. q̄m adq° ī trinitate.
Marginalia (left): Post resurrcōm dns ihc bis dedit spm. filio. — ad aq'. cum'

n. mittitur per unum, et non per unius dominium. Sed in divinis est omnimoda equalitas, et nulla subiectio. Ergo ibi non est missio. ¶ Item ubicumque est missio, ibi est mutatio, quia non dicitur aliquid mitti ubi est. Sed in divinis nulla omnino cadit mutatio. Ergo etc. ¶ Item missio passive dicta in quantum talis opus ministerii. Sed in nobilissima natura increata talis non cadit ministerium. Ergo etc. ¶ Responsio dicendum quod missio in divinis sicut ostendunt predicte auctoritates et rationes et transferre a creaturis ad divina. / Secundum autem quod missio in hiis inferioribus consideratur habet respectum ad tria, scilicet ad principium, et ad terminum, et ad missum. / Ad principium suum ad mittere sub triplici habitudine comparari contingit: / ut ad dantem esse, et sic mittitur radius a sole; / ut ad dantem virtutem, et sic mittitur iaculum a proiectore; / ut ad dantem iurisdictionem sui auctoritate, et sic mittitur nuncius a preceptore. / Secundum omnem hanc comparationem est in divinis missio, quia Spiritus Sanctus mittitur a patre et filio tamquam habens esse et virtutem et auctoritatem in operando ab eis, et ideo missio per huiusmodi respectum est completissime quam in divinis. / Ideo est ponere quod una persona recipiat auctoritatem, non aliqua recipit virtutem, non virtutem non aliqua recipit esse. / Similiter ad terminum sub triplici habitudine comparatur: / mittitur enim aliquid alicubi ubi velut quiescitur, ut lapis mittitur deorsum; / mittitur et alicubi ut aliquo habitur, sicut aliquis mittitur alicui dominio; / mittitur etiam ad aliquid ~~quod ad hoc~~ quod scilicet operetur. / Secundum hanc triplicem comparationem est missio in divinis: / mittitur enim filius et Spiritus Sanctus / alicubi ad inhabitandum, / et alicubi ad possidendum vel dominium, / ut ad aliquid scilicet ad effectum conferendum, / et ideo missio per comparationem ad terminum reperitur completissime in divinis, multo magis quam in creaturis. / Si autem loquimur de missione in comparatione ad missum, sic in hiis inferioribus ponit triplicem conditionem imperfectionis, scilicet separationem, subiectionem et mutationem, que quidem non sunt in divinis. / Est tamen aliquid perfectionis ibi istis correspondens, / et hoc sic patet. / In hiis inferioribus separatur missus a mittente per distantiam in a mittente, ut patet cum mitto aliquem Romam, quia Roma distat a me, et si ille debet esse Rome, oportet quod separetur a me. / In divinis vero quia dicitur mittens est ubique, nulla est distancia, et ideo nulla est separatio loco, tamen habet esse missi a mittente egressio sui emanatio. Et sic patet responsio ad illud quod obicitur de conditione separationis. ¶ Similiter in hiis inferioribus est in missio subiectio / per distantiam mittentis ad missum, quia enim missus recipit a mittente vel esse, vel virtutem, vel operationem, et est separatus ab eo in substantia, quia substantia omnino eadem non participat a pluribus, necesse est quod alia virtute recipiat ab eo et alia iurisdictionem. Illa inferiora / Sed in divinis non est talis distantia, et ideo omnia sunt equalis nobilitatis in mittente et misso. / Sed tamen loco huius est sub auctoritatis emanatio, et sic patet secunda obiectio. / Similiter in hiis inferioribus est in misso mutatio per distantiam mutationis, quia non est in termino ad quem mittitur. Ideo oportet quod mutet locum, et ita quod sit in eo mutatio. / Quia vero in divinis missus nulli loco abest, non oportet quod personaliter accedat, et ideo non est in mutatio. Sed tamen loco eius est aliquis effectus de novo productio. / Et sic patet tertia obiectio. Quamvis enim in divinis non sit separatio, subiectio et mutatio, loco horum est emanatio, sub auctoritatis origo, et novi effectus productio. ¶ Ad illud quod in altero obicitur quod pertinet ad ministerium, dicendum quod hoc verum est ubi missio dicit subiectionem. Sed hoc non est in divina natura, sed in creaturis.

Secundo queritur utrum missio

in divinis sit ex tempore tantum an et ab eterno. / Et quod ab eterno ostenditur auctoritate et ratione. Auctoritate sic: Gregorius: eo mittitur filius quo generatur. Sed generatur ab eterno. Ergo mittitur ab eterno. Ergo missio divini est ab eterno. ¶ Item Beda in omelia: Spiritus Sancti scilicet missio est eius processio. Sed procedit ab eterno. Ergo mittitur ab eterno. ¶ Item ratione sic: missio sive active sive passive dicta est divina. Sed omnis actio que active et passive est divina est ab eterno. Ergo etc. ¶ Item omnis actio que habet deum ut terminum et ut principium est ab eterno, ut patet cum dicitur deus intelligit, deus generat. Sed missio est huiusmodi, quia deus mittit deum. Ergo missio est eterna. / Si dicas quod missio requirit duplicem terminum, scilicet eum qui mittitur et ad eum ad quem mittitur, et ille ad quem fit missio est temporalis. ¶ Contra dicitur proprie esse qui mittit, deus qui mittitur. Ergo pari ratione deus ad quem mittitur. / Et videtur quod iste comparationes principii et termini maxime conveniunt. Dicitur enim alpha et omega, principium et finis. Ergo magis proprie dicitur deus ad quem mittitur quam deus qui mittit. ¶ Item quicquid est deus est eternum. Missio est deus. Ergo est eterna. Sed premisse sunt vere. Ergo et conclusio. ¶ Contra Johannis xvi: Si non abiero, paraclitus non veniet ad vos. Cum autem abiero, mittam vobis eum. Ergo ipse scilicet potest mitti et promitti. Sed quod est eternum non potest promitti. Ergo etc. ¶ Item Augustinus iiii de trinitate: tunc mittitur filius vel Spiritus Sanctus, scilicet cum ex tempore cuiusque mente percipitur. ¶ Item omnis missio est ad aliquid posterius mittente, set non cadit posterius nisi in eternitate ratione principii et temporis. Ergo etc. / Prima propositio per se est vera, quia mittens prius habet ipsum quod mittitur quam habeat ille ad quem mittitur. ¶ Item omnis missio vel est ratione mutationis vel ratione operationis. Sed in divinis non est mutatio. Ergo ad hoc quod missio sit, necesse est quod interveniat operatio, et si operatio et effectus, et si effectus ex tempore. Ergo omnis missio est ex tempore. ¶ Responsio dicendum ad predicta quod missio in di-

visus ullo modo dicitur nisi ex tempore / et ratio huius est, quia dicit comparationem non tantum ad principium, non tantum ad missum, sed etiam ad terminum, et terminus ille de necessitate creatura est. quia missio in deo cum non dicat mutationem, dicit aliquid citra terminum operationem, et ita aliquem effectum, et quia omne quod respicit effectum in creatura est temporale, ideo missio de necessitate est temporalis. Ad illud quod dicit gregorius: eo mittitur filius quo generatur / dicendum quod ipse loquitur per suppositam manifestationem in creatura. pater enim manifestatur in creatura, sed non mittitur, sed filius mittitur / et gregorius reddit rationem quod nulla alia causa est nisi quia iste generatur et ille non, scilicet pater. Ad aliud quod obicitur de beda, dicendum quod beda loquitur de processione spiritus sancti prout est in creatura, et ita semper est temporalis ut missio. Ad aliud quod obicitur, quod omne quod active et passive ponitur in deo est eternum / dicendum quod verum est, nisi habeat ulteriorem respectum ad creaturam. sed missio preter respectum qui est mittentis ad missum, importat aliquem effectum in creatura. Ad aliud quod obicitur quod missio active et passive est dicitur / dicendum / quod est quedam actio que solum respicit passum, ut percutio te, / quedam que passum et aliud tamen, ut doceo te grammaticam. similiter committo te ad illum / et quod obicit verum est in actione et passione que non dicunt respicientiam, respiciunt non principium et obiectum, sed non in aliis que requirunt aliud tamen, et ideo habet instanciam in proposito / Similiter solutio est ad sequens. quod verum est si actio illa omnino teneretur in deo, sed quod obicit quod missio respicit dominium ut tamen ad quem / dicendum quod si tenetur ad quem est missio, esset solum in ratione finientis vel esset. Nunc autem non est sic, sed magis in ratione suscipientis. Ad ultimum obicitur dicendum quod ubi est paralogismus accidentis, sicut hic: omne eius naturale, statua est eius, ergo etc. / quia quod erat attribuitur statue ratione artificii / Similiter hic, quod erat divine essencie attribuitur missioni ratione connotati.

Tertio queritur cuius sit missio, ut missionis, et utrum quod sit totius trinitatis. augustinus iiii de trinitate: mittitur filius cum ex tempore cuiusque mente percipitur. sed tota trinitas mente percipitur ex tempore, ergo tota trinitas mittitur, ergo pater. Item mitti spiritum est ipsum de novo venire ad inhabitandum. sed tota trinitas de novo venit ad habitandum in peccatore cum gratia datur ei, ergo etc. / minor patet Johannes xiiii: ad eum etc. Item missio connotat effectum in creatura, sed regula est, quod omne nomen connotans effectum dicitur essenciale, ergo missio passive dicta dicitur essenciale. sed quod essenciale dicitur convenit toti trinitati, ergo etc. Item qui aliquid mittit, mittit cum eo omne quod ei inseparabiliter est coniunctum. sed pater est inseparabiliter coniunctus filio, ergo cum mittitur filius mittitur et pater. Item mittens et mitti aut sunt equalis nobilitatis aut non. Si equalis, ergo qua ratione dicitur mittere et pater, eadem ratione et mitti. Si non equalis, ergo mittens est maior misso, ergo filius est minor in equalis patri. Contra augustinus iiii de trinitate: pater nusquam legitur missus, sed non debemus aliquid asserere de deo quod non habemus ex scriptura, ergo mitti non convenit toti trinitati. Item augustinus dicit quod pater absurdissime dicitur missus, sed propositiones veri non sunt absurdissimi, sed potius falsi, ergo mitti non dicitur vere de patre. Item augustinus dicit quod mitti est cognosci esse ab alio, sed pater non cognoscitur esse ab alio, ergo pater non mittitur. Item omne mobile reducitur ad immobile, ergo et invisibile ad invisibile, ergo in divinis est aliquid quod est invisibilis, sed non nisi pater, ergo etc. Respondeo dicendum quod missio sicut patet ex ratione augustini et melius infra patebit, semper duo habet de suo intellectu, scilicet emanationem et manifestationem per effectum. quia ergo in patre semper emanationem passive missio passive dicta: hic est quod cum pater omnino careat principio, quod de ipso nullo modo potest dici missio passiva. verum non inconveniens et si inveniretur esset faciliter, et velud in propria exponenda. Ad illud quod obicitur primo quod missio est percepto ab intellectu ut in habitatio de novo, dicendum quod non dicit totam rationem missionis sed solum apparentiam in quem. verum debet addi cum illius emanatio ab alio, et tunc non valet. Ad aliud quod obicitur, quod connotat effectum, ergo est essenciale / dicendum quod nomen connotans effectum / aut dicit solum respectum ad effectum, et tunc per se est essenciale, ut creare / aut dicit et hunc cum hoc respectum ad personam, et sic potest esse notionale sicut creare per filium solius est patris / sic est de hoc quod est mitti, quia non dicit tantum comparationem missi ad suscipientem effectum, sed etiam ad principium, significat enim ipsum esse ab alio et in alium, et sic patet illud. Ad illud quod obicitur quod inseparabilia simul mittuntur / dicendum quod illud est verum de illa missione que est per separationem, sed de illa missione que est per distinctionem non est dicere quod simul mittantur necessario illa que distinguuntur. sic non in alia missione illa que separantur, et quoniam pater distinguitur a filio et missio in divinis dicit distinctionem, ideo non oportet quod cum mittitur filius mittatur pater. Ad illud quod obicitur ultimo, quod equalis nobilitatis est mitti et mittere / dicendum quod mitti non removet aptitudinem, quia dicit in nobilitate, sed quia dicit emanationem et subauctoritatem, quam quamvis non sit in nobilitate, tamen non congruit patri.

Quarto et ultimo queritur cuius sit missio ut mittentis, et quod sit totius trinitatis ostenditur sic / missio, id est quedam temporalis donatio, sed temporalis datio convenit toti trinitati, quia tota trinitas dat spiritum sanctum ut dicit augustinus, ergo etc. Item augustinus iiii de trinitate: mitti a patre filius sine spiritu sancto non potuit, ergo missio filii convenit spiritui sancto, ergo eadem ratione missio sui. Si dicas sic dicitur quod illud intelligitur de missione secundum humanam naturam qua missus est ad predicandum, contra illud ysaie lxi: ad annunciandum mansuetis misit me, non autem de missione secundum divinam naturam. Contra missio

secundum divinam naturam, est missio in mente ut tamen. Sed Augustinus intelligit de missione in carnem. Unde statim subdit: quia pater intelligitur eum misisse cum fecit ex femina. Ergo constat quod locus iste de missione secundum divinam naturam. ¶ Item magister [?] argumentum: si pater potest dare et mittere spiritum sanctum, et spiritus sanctus non potest, ergo aliquid pater potest quod non potest spiritus sanctus. ¶ Item si pater dat et mittit spiritum sanctum et hoc non facit spiritus sanctus, aliquid facit pater quod non facit spiritus sanctus; ergo divisa sunt opera trinitatis. ¶ Contra: datum dicitur relative ad dantem, sicut dicit Augustinus xv de trinitate. Ergo spiritus sanctus non datur nisi ab hiis ad quos relative dicitur. Sed non dicitur relative ad se; ergo non datur se; ergo nec mittit se. ¶ Item sicut pater est prima persona in trinitate ante quam non est alia, ita spiritus sanctus post quam non est alia. Sed pater quia non habet personam a qua sit, nullo modo dicitur missus. Ergo cum spiritus sanctus non habeat personam ex se emanantem, nullo modo dicitur mittens. ¶ Item ubicumque est missio passiva, ibi est subauctoritas, id est alicuius principium in misso, sicut dicitur ab Augustino et magistro. Ergo ubi est missio activa, ibi notatur auctoritas respectu persone. Sed spiritus sanctus non habet auctoritatem respectu sui, nisi alterius persone; ergo etc. ¶ Item ubicumque est missio, ibi vere notatur distinctio, sicut in creaturis separatio. Sed persona spiritus sancti non distinguitur a se; ergo a se non mittitur. Nec filium mittit, cum non habeat auctoritatem in ipsum; ergo non mittit. ¶ Item omnis actus qui a persona reflectitur super se est essentialis, et essentialiter dicitur. Si ergo filius mittit se vel spiritus sanctus seipsum, ergo mittere vel mitti essentialiter dicitur. Sed omnis talis actus dicitur de tribus; ergo pater mittit se. ¶ Respondeo dicendum quod in hac questione sapientes opinantur contraria sapientibus. Nam magister dicit expresse, et nititur probare auctoritatibus et ratione, quod spiritus sanctus mittit se et dat se, nec oportet aliud esse mittentem et missum, [ut] cadat pluralis distinctio; sed solum quantum ad rationem intelligendi, ut idem ipse sit mittens in quantum deus, et idem ipse sit missus in quantum donum. ¶ Alii magistrorum et antiquorum sunt qui dicunt quod mittere et mitti de ratione sui nominis important subauctoritatem et auctoritatem et distinctionem. Et ideo nullo modo potest dici quod persona mittat se, vel mittatur a se. Unde rationes sunt in parte et exponende que hoc dicere videntur, et positionem suam confirmant per Augustinum qui dicit quod pater nullo modo mittitur, nec legitur missus. Hoc non est ob aliud nisi quia hoc quod est missus importat subauctoritatem; ergo per oppositum mittere importat auctoritatem, et una persona non habet auctoritatem super se. Et tenent [contra] rationibus magistri, quia non est simile de hoc quod est dari et de hoc quod est mittere, quia dari uno modo est exhiberi, sive amore communicare, et sic est essentiale omnino, et nullam connotat distinctionem. Et sic conceditur quod tota trinitas dat se ipsam et pater similiter. Alio modo dare est alicui donum collocare, non tamen exhiba-

litate, sed est ex auctoritate; et sic dare dicit notionem, scilicet tenetur notionaliter, et hoc modo non valent iste rationes. Si pater dat spiritum sanctum et spiritus sanctus non dat se, ergo aliquid facit quod non spiritus sanctus, quia dicit notionem, et in hoc sensu non equipollet ei quod est mittere, et similiter donatio passiva ei quod est procedere. Similiter ad illud quod inducit magister de filio, dicunt quod non est simile, quia in filio duplex est natura, scilicet divina et humana, et secundum humanam potest mitti et mittitur a tota trinitate, quia minor est deo et inferior, et non tantum sub auctoritate habet, sed et servitute, quia est servus dei. Quamvis per unionem sit deus, quantum ad divinam mittitur a solo patre, quia a solo patre producitur. Quia ergo spiritus sanctus producitur a patre et a filio, non a se ipso, hinc est quod non mittitur nisi a patre et a filio. Et per hoc rationes magistri non valent, quia omnes auctoritates que dicunt filium mitti a spiritu sancto vel a se, secundum humanam naturam intelliguntur. ¶ Sed licet hec positio rationabilior videatur et facilior ad sustinendum, tamen quia non debemus auctoritates sanctorum trahere ad nostram rationem, sed magis econverso rationem nostram auctoritatibus sanctorum subicere, ubi non continet expressam absurditatem, et sicut dicit et magister dicit et maxime Augustinus, qui plus super hac materia locutus est, filium mitti a spiritu sancto et etiam a se, quod non possunt exponere secundum humanam naturam, ideo alia positio, tum ob reverentiam sanctorum, tum ob reverentiam magistri, videtur magis esse tenenda. ¶ Illud enim verbum Augustini quod dicit quod filius est missus in carnem a spiritu sancto secundum humanam naturam, nullo modo potest intelligi, ut videtur, quia missio hec fuit ad humanitatis sive carnis assumptionem; ergo secundum rationem intelligendi precedit humanam naturam, vel iam unitam. Ergo si filius hoc modo dicitur missus, oportet quod attribuatur nature divine, et ita ratione divine nature missus est a spiritu sancto, multo fortius ergo et a se, ac per hoc et spiritus sanctus a se. ¶ Et propterea ad intelligentiam obiectorum in contrarium est notandum quod missio dicit duo in parte, scilicet emanationem et manifestationem; et principaliter de ratione sue significationis importat manifestationem, et hoc patet per Augustinum iv de trinitate qui dicit quod mitti est cognosci esse ab alio, et habetur in presenti [capitulo]: quod tunc filius mittitur, cum ex tempore cuiquam mente percipitur. Quia ergo principaliter importat manifestationem, et connotat in misso emanationem, ideo manifestatio significatur per hoc quod est mittere per modum actionis, et per hoc quod est mitti per modum passionis; sed emanatio utrobique connotatur. Unde sensus est: pater mittit filium, id est declarat sive manifestat filii emanationem, sive filium emanare. In passiva vero iste sensus est: filius sive spiritus sanctus mittitur, id est manifestatur ab alio emanare. Et quoniam ablativus ibi passivi, et nominativus ibi activi, importat rationem principii, et significatio verbi ubi mittere et mitti est manifestatio et emanatio, ideo illa est [illegible]

quam ablatiuus ut nominatiuus importat habitudinem
principii racione utriusque. ut cum dicitur pater
mittat filium. et filius mittitur a patre. quia filius
emanat a patre. et manifestatur a patre. ~~filius emanat a patre et manifestatur a patre~~ quia non
principale significatum horum uerborum est manifestacio
non emanacio. quando nominatiuus ut ablatiuus est principium
manifestacionis. quamuis non emanacionis.
propria est sed minus producta / et in hiis sententiis conceduntur iste.
filius mittit se. quia non tantum mittere quam mitti importat
emanacionem. set missum ex parte prius quod
emanat ab aliquo. similiter in trinitate. ideo pro prius
dicitur missa. nec ipsa trinitas. et hic patet quod hec est
simpliciter et omnino propria. pater mittit filium / hec est minus
propria. tamen a proprietate non recedit. filius mittit
se / hec autem omnino impropria. pater mittit se. siue
ipsa trinitas. Ad illud quod obicitur in contrarium
de dato quod dicitur relatiue. dicendum quod uerum est. spiritus sanctus quod dare
dicitur per quandam auctoritatem communicare. hoc modo non accipit
magister. sed in quantum dare id est. quod liberaliter
et uoluntarie communicare. Ad illud quod obicitur. quod
pater non mittitur quia non est ab alio / dicendum quod non est
simile. quia tam mittere quam mitti importat emanacionem
in misso. ut patet exponenti. sensus enim
est / hic pater mittit illam. id est manifestat eius emanacionem
/ et hic mittitur ab illa / sed hic emanacio non
semper importat racione omnis mittentis. quia ab aliis
potest esse manifestacio missionis. a quo tamen non est
ipsa emanacio. et ideo non sic ponitur productio in
mittente sicut emanacio in misso / et ideo non sequitur
quod si pater non mittitur. quod spiritus sanctus non mittatur. Ad
illud quod obicitur: ubi est missio passiua ibi est sua
auctoritas / dicendum quod uerum est. non racione qua passiuum
sed ea racione qua tam passiuum quam actiuum notat emanacionem
in misso. sicut patuit in exponendo. et
quia emanacio non semper est racione mittentis. ideo non oportet quod
semper importet auctoritatem in mittente. sed racio ista ualeret
bene. si ita esset ut principale significatum eius. quod est missio
esset emanacio sui productio. Ad illud quod obicitur
quod mittere importat distinccionem. dicendum quod mittere
uno modo importat dominium sed equalem. ut cum importat
dominium. ut cum dicitur mittit angelum / alio modo distinccionem
personalem. ut cum importat auctoritatem in mittente.
et sub auctoritate in misso. racione mittentis. ut cum dicitur pater
mittit filium / Tercio modo importat distinccionem solum
quantum ad modum intelligendi. sicut cum dicitur uoluntas
est intrinseca se ipsam mouens. quia id est mouens et
motum. sicut cum dicitur spiritus sanctus mittit se. id est
mittens et missum. racione differens. mittens
in quantum … quod dicitur. sed missum. … quod donum sicut predictum
est. Ad illud quod obicitur ultimo. de reflexione actus
dicendum quod uerum est / quo ad principale significatum. sed
non oportet quantum ad connotatum. et racione principalis
significati est reflexio personae mittentis super se. ut
dicatur mittens et missus.

In parte ista sunt dubitaciones circa litteram. et primo
dubitatur de hoc quod dicit. quod spiritus sanctus non tantum donatur
a patre et filio sed etiam dat a se ipso. uidetur dicere falsum.
quia supra fecit argumentum quod non potest dari a se ipso aliis
quia non potest ab ipso procedere. sed non potest a se ipso
procedere. ergo pari racione non potest dari a se. Responsio.
dicendum. quod magister arguebat de processione temporali
et de hoc bene concedit ipse quod procedit a se eo. quod propter
potestatis est ut spiret in eum. in quem uult.
sed secundum uerum non habet posse in eum. Item quaeritur de
hoc quod dicit quod donum spiritus sancti nichil aliud est quam
ipse spiritus sanctus sicut corpus carnis non aliud est quam caro.
uidetur enim quod si similitudo bona est: ut omne quod est donum
spiritus sancti sit spiritus sanctus. sed ergo timor est donum spiritus sancti et non est
spiritus sanctus. Responsio dicendum. quod donum cum dicatur racione accionis
hoc quodammodo distinccionem. potest illam importare
tripliciter / aut secundum modum intelligendi / aut secundum
modum essendi / aut secundum essenciam / primo modo idem
est dans et datum. sicut idem intelligens et intellectum.
et differens racione modi dicendi. quia datur
idem a se. et sic intelligitur augustinus / alio modo secundum modum
essendi. siue se habendi. quod alius est et alius in personis.
et sic dicatur racione personae. ad patrem / tercio modo importat
distinccionem secundum essenciam. secundum quod dicitur effectum. et rem in creature
ad essenciam increatam. et hoc modo amor
dicitur donum spiritus sancti. sed hoc infra melius patebit. Item
quaeritur de racione magistri. quae dicitur / Si pater et filius dat spiritum
sanctum et spiritus sanctus non dat se. ergo potest pater et filius quod non
potest spiritus sanctus. quia ista racio ut supra dictum est non
ualet. pater potest generare filium et filius non potest. ergo
pater potest aliquid quod non potest filius. ergo pari racione cum
spiritus sanctus dicatur … ut filius non ualet / Si tu dicas
quod non est simile propter actum donandi quod est operacio in
creatura. Contra sic dicit magister in libro. spiritus sancti
~~spiritus sancti~~ donacio est eius processio. sed illud argumentum non
ualet. spiritus sanctus procedit. et pater non. ergo aliquid facit spiritus
sanctus quod non pater. ergo similiter nec in proposito / Si
tu dicas quod non est simile de actiua et passiua
/ hec inflexio nominis per casus non uariat
significacionem. ergo similiter uerbi. quod nec ibi sit uariacio
per actiuum et passiuum. et si tu dicas quod
non est simile. ostenditur quod sic. quia omnis actiua
infert passiuam. ergo uidetur quod si in uoce
actiua tenetur … quod similiter in passiua.
Responsio dicendum. quod sic pretermittatur est. racionem
magistri bone sunt. quia ipse accipit dare. secundum quod
dicit effectum in creatura. et secundum hoc conuenit tribus
personis … et hoc in actiua significacione. dare
in spiritum sanctum alicui. est facere quod inhabitet in
eo. et ideo non est simile de potencia generandi.
Ad illud ergo quod obicitur quod magister dicit quod donacio
id est quod processio. dicendum quod loquitur de donacione
passiua. secundum quod artatur ad spiritum sanctum et ad ar-

gnitu suu bonu e. q ab eod pncipio e
actio et passio. g si donacio actiua e apte
simul et donacio passiua. Si donacio acti
ua e. a. spu sco. et passiua. Ad p q obi
q actiua tenet eenciali. g et in passiua si
mil. g pot dici q pat pcedit. d. q
argum illud no valz. q spirare in voce ac
tiua conuenit duob. In voce passiua conuenit
uni soli. sic mictere pot convenire tribus.
pcedere uo sui mitti duob tm. Ite q d h
q dicit. q spc. s. pced. ase. Vr enim filiu. q
pcedere est pduci. g si spc. s. pcedit ase.
pducit ase. si tu dicas q no dr sine de
terminacone uidelicet temporalr. conc. temporale
e determinaco no diminuens. g pr de neci
tate si temporalr pcedit ase. q pcedat ase.
Rso. d. q sicut dcm e sup pcessio roe
copacionis ad terminu in quo suscipit ca
tura. s. que sctificat. de rone nois conotat
temporale. et io dr temporalis. et qm ille ef
fectus temporalis e a spu sco. io et pcessio. licz
no ita pprie sic d pre. nec valet de pduc
cione. q pductio solu dicit opacone ad
pncipiu. a quo no conotat effcm. Vn sic
n nz pcedit temporalr. g pducit temporalr
sic et in pposito. Ite q d pbacone ma
gistri. q pbat missione spc. s. p missione
filij dei. Ne aut mireris q spc. s. dr et mit
ti. ul pcedere a se. Ita et de filio etc. ur. n.
q non ualet pter q missio d sub auctte in misso
ne. sz plus e de sub auct. in spu sco. q in
filio. g plus de rone missionis. g ur q
pocius debet pcedere econtrario. Item mis
sio dicit manifestaconem. sz missio filij ma
nifestata est p missione spc. s. g manife
stior est missio spc. s. g ur q pbet vir
tum p ignocius. Iux h q. de quo pprius
dr mitti. utr. s. de filio. an de spu sco.
Rso. d. q mag pbat missionem
spc. s. p missione filij. q mag expssas
he auctes ad h. pot tn alio mo dici. q
e de emanacone bn pcedit. In missione n.
pt e duo considare. s. emanacone. rone
cui e sub auctas in misso. et quantu ad h
mag conpetit spu sco mitti. et quantu ad
h arguit mag a minori. q si fili mit
tit a spu sco. et a se. multo forci et spc. s.
e et considerare manifestacone. et roe h ma
gis conuenit filio. q mag euident appa
ruit mudo. et quantu ad h arguit mag
a maiori. et ita p optime pcedit. Ad i
q obi. q spc. s. manifestat filiu et ei
missione. d. q h no e p defectu eui
dencie apte missionis filij. s p ceci
tate apte videncium. quia remouet gnm

spc. s. et sic pz de quo pprius. vno. n. modo ma
g conpetit filio. alio modo mag spui sco.
secdm duas pdictas condiciones. Ite q d
h q dicit. ostend eo filiu missu. quo fcm
ex muliere. q s h cu spc. s. no sit factus
ex muliere. ur q sit missus. pta si filius
est factus in muliere g e factus. Cont.
in simbolo. no factus. Rso. illa no e cois
ratio missionis. sz solu missionis uisibil
ipi filij. et io no valz d spu sco. Ad i
q obi q no est factus. d. q illd e in
telligend. s humana natam. et io oz addere
determinatone. ut dicat factus ex muliere.
ut secdm hunanam natam q simplicr pp
errore arrij uitandu. no recipit eam elo
quum ecclasticum.

Hic qr. utr tm semel miss sit filius.
Supra egit magr de missione quantum
ad pncipiu. hic agit de ea quantu ad mod
q duplex est. s. uisibil et inuisibilis. et qm
isti modi conuenit missioni filij et spus. sci.
io magr pmo assignat eos. de missione
filij. secdm. de missione. spc. s. i. in pnci
pio xvi. d. Nuc de spu. s. uid est. etc. pri
ma ps h iij ptes. In pma ostendit auc
tes. q fili duob modis missus e. s. uisi
bilr. et in uisibilr. In secda assignat dupli
cem dram istor duor modor ibi. Ecce di
stincti sunt duo modi missionis filij. In
tercia uo mouet dubium quoddam. q h
ortu ex pdeterminatis. ibi. hic qr cu pr no dr
missus. In quarta uo remouet quedam er
rorem cauere pcedente ex illi dubij solucione.
ibi. Ideoqz putauit quidam heretici. ex hoc enim
q dixerunt prem no mitti poss qs credere in
diuinis no ee equalitate. Ad h rndz magr. et
dicit q h no e pp inequalitatem. sz pp pn
cipij auctoritatem. sui conotacone.

Ad intelligenciam eor
Atque dignr in pte illa tria querunt de
missione filij in uisibili. q de uisibili agent
inicio. et qa missio inuisibilis filij simil e missioni
in uisibili. spi. s. io simit querunt d utraq.
Primo qr utr h missio fit s dona gre gratum facient uel gratis date.
Secdo q utr s eadem dona dicat mitti fili et spi. s.
Tercio utr utraqz missio fit. s. eadem dona g
augmentata.

Circa pmu q h missio sit
secdm dona gre gratis date.
ostendit sic. Rab. dicit d spu sco. q e dat e
spc. s. et pmo dicit ipm ee datu ad mira
culor opacone. constat aut q miraculor
opacio e gra gratis data g etc. Item
spc. s. dat cu dat donu pphie. I. Reg.
xix. factus est sps dni sup saul et pphabat.

sed donum prophetie datur frequenter hiis qui non habent gratiam gratum facientem. sicut patet de saule per textum. ergo et cetera.

Item quod filius mittatur per dona gratie gratis date. videtur. tunc enim filius dicitur mitti quando fit revelatio occultorum. sed revelatio occultorum potest fieri sine dono gratie gratum facientis. ergo et cetera. Item augustinus dicit et habetur in presenti. distinctione. quod tunc sapientia mittitur cum a cuiusquam mente percipitur. sive cum alicui innotescit. ~~Si ergo innotescit et percipitur. sive cum alicui innotescit.~~

Si ergo innotescit et percipitur per dona gratie gratis date. ut per fidem informem. ergo videtur mitti. ergo et cetera.

Contra augustinus dicit. quod tunc datur spiritus sanctus alicui. cum sic datur ut eum faciat deum et proximum diligentem. hoc est dicere quando datur homini caritas. sed caritas non est nisi gratie gratum facientis ergo et cetera. Item hoc ipsum videtur de filio quia dicitur. sapientia. vii. in animas sanctas se transfert. et amicos dei constituit. sed amici dei non dicuntur sine gratia gratum faciente ergo et cetera. Item cum mittitur filius vel spiritus sanctus ad aliquem. non mittitur ut sit ubi prius non erat. sed ut sit in eo aliter quam prius. sed novus modus essendi addens super esse per naturam non est nisi per gratiam gratum facientem. ergo et cetera.

Respondeo ad hoc distinguunt aliqui. quod spiritus sanctus dari vel mitti in invisibiliter hoc potest esse. vel in quantum sanctificat. vel in quantum est sanctus. secundum quod sanctificans. datur per dona gratie gratum facientis. similiter sapientia. vel filius potest mitti ut per eum fit sapiens ~~[struck]~~ sapere. et sic per dona gratie gratis date. vel per ut sapientia dicitur a sapore. et sic per dona gratie gratum facientis. sed istud non videtur solvere. quia dantem opponimus solucionis est potius. ad hunc solvere. et querere de spiritu et filio. quomodo dicatur dari. et non inhabitare. propter hoc aliter dicendum. tam de filio quam de spiritu sancto. quod dari vel mitti est dupliciter. vel simpliciter. vel ad hoc. tunc datur simpliciter. quando simpliciter habetur. videlicet non tamen ad usum. sed ad fructum. hoc autem est solum per dona gratie gratum facientis. et ideo solum in illa datur simpliciter. vel filius vel spiritus sanctus. alio modo dicitur dari ad hoc. quando non ad fructum. sed ad auxilium. sive ad aliquem usum. aliqua dona donantur. et hoc quando cum dantur aliqua dona gratie gratis date in quibus manifestatur filius vel spiritus sanctus. et sic procedunt rationes ad primam partem. Ista sic intelligendum est verbum rabani. ipse enim communiter loquitur de missione. unde dicit spiritus sanctus ter datum. augustinus autem solum loquitur de datione vel missione que est ad inhabitandum. vel simpliciter habendum.

Ad primum quod obicitur de prophetia. dicendum. quod uno modo datur in ea spiritus sanctus simpliciter. prout ipsa dicit cognitionem. secundum ydoneitatem suscipientis. et secundum pietatem et equitatem. alio modo prout est revelatio. non datur in ea spiritus simpliciter. sive non mittitur nisi ad hoc. unde non dicitur. in libro regum. quod spiritus sanctus sit missus ad saul. vel factus in saul. sed super saul.

Ad secundum quod obicitur. quod mittitur filius cum est revelatio occultorum. dicendum. quod hoc non est in quacumque revelatione. ~~quia alia fit revelatione.~~ quia aliqua fit revelatio. non per missionem angeli. multa enim revelantur. sed intelligitur de illa revelatione in qua est alia illustratio per gratiam. et sic per gratis data non simpliciter mittitur. sed si per gratum facientem. tunc simpliciter mittitur et habetur.

Ad secundum quod ultimo obicitur. quod tunc mittitur. quando percipitur. dicendum. quod non sufficit cognoscere filium quod sit ab alio. immo oportet quod cognoscat quod sit in ipso. ut in suo habitaculo. hoc autem dico non cognitione necessitatis. sed coniecturae. nec de cognitione actuali. sed de habituali.

Secundo queritur.

Secundum eadem dona gratie dicatur mitti filius et spiritus sanctus. et quod non videtur. hoc modo. missio spiritus sancti est eius donatio. et similiter filii. sed alia est missio filii et spiritus sancti. ergo alia donatio. ergo per aliud donum. Item hoc ipsum videtur per similitudinem. quia sicut se habet missio visibilis filii ad missionem visibilem spiritus sancti. ita et in invisibilis. sed missio visibilis filii et spiritus sancti est per aliud et aliud effectum. et signum in creatura. ergo in invisibilis. per aliud et aliud donum. Item missio est ad cognoscendum emanationem et discernendum. si ergo filius discernitur ab effectu in quo mittitur. et spiritus sanctus et huiusmodi sunt dona gratie. ergo quod in ad aliud donum mittitur filius. et quod ad aliud spiritus sanctus.

Item non idem appropriatum filio et spiritui sancto. sed aliud in creaturis. ergo cum filius dicatur mitti in effectu sibi appropriato. in alio effectu vel dono mittitur filius quam spiritus sanctus.

Contra omnis donorum distributio tam gratis date. quam gratum facientis. attribuitur spiritui sancto. maxime dona gratie gratum facientis. sicut patet in i. corinthios xii. ergo cum spiritus sanctus mittatur in donis sibi appropriatis. in omnibus donis mittitur. ergo in eisdem in quibus filius. Item filius mittitur cum sapientia datur et similiter spiritus sanctus. quia precipuum donum spiritus sancti sapientia est. ergo et cetera. Item quandoque datur cognitio dicitur mitti filius. sed in hoc eodem dono datur et mittitur spiritus sanctus. iohannes xvi. cum venerit ille. docebit vos omnem veritatem ergo et cetera. Item quandoque caritas datur. mittitur spiritus sanctus. sed in hoc dono datur filius. sapientia. vii. in animas sanctas se transfert et amicos dei constituit. et augustinus in libro de trinitate. exponit illud de missione filii ergo et cetera.

Respondeo. dicendum. quod in missione invisibili est donorum collatio. in quibus est manifestatio. et inhabitatio. et secundum hoc intelligendum. quod est loqui de donis dei quantum ad radicem vel quantum ad habitum vel quantum ad actum consequentem. loquendo autem quantum ad radicem sic. quia una est gratia gratum faciens. per quam inhabitat filius et spiritus sanctus. que est radix donorum gratuitorum. sic dantur et mittuntur eodem dono. loquendo autem quantum ad habitum sic distinguendum. quia quedam habitus sunt pure affectivi. quedam pure cognitivi. quedam medii. In habitibus pure affectivis datur sive mittitur spiritus sanctus quia ei appropriantur. In habitibus pure cognitivis nec filius nec spiritus sanctus proprie sic dictum est mittitur. In habitibus autem partim cognitivis partim affectivis secundum quod diversa in se continent et filius mittitur

consequentem

et spiritus sancti. Nam cognitum ducitur in manifestacionem muneris; affectum in manifestacione amoris. Si autem loquamur quantum ad actus quos habent qui sunt illuminacio intellectus et affectus inflammacio: sic vocando donum in aliis et aliis donis mittitur. Sed quando ista coniuncta sunt, ut missio filii et spiritus sancti in visibiles, sunt in diverse, et secundum hoc procedunt rationes ad oppositas partes. Tamen quod adducitur pro sit in missione sensibili, neque est simile, quia non est tanta unio et cognacio in signis corporalibus quanta est in virtutibus interioribus.

Tercio queritur utrum missio filii et spiritus sancti sit per eadem dona gratie augmentata. Et quod sic videtur exemplo, auctoritate et ratione. Exemplo sic: constat in die pentecostes apostolos esse spiritum sanctum missum non tantum invisibiliter, sed etiam in visibiliter, quia missio visibilis sine invisibili non confertur; sed ipsi prius habebant gratiam. Ergo et cetera. Item videtur auctoritate Rabani: in baptismo datur spiritus sanctus ad habitacionem deo consecrandam, sed in confirmacione cum plenitudine sanctitatis venit in hominem. Ergo datur in confirmacione post baptismum. Ergo et cetera. Item augmentum gratie est per gratie addicionem, ~~sed ubi gratie addicione~~ sed ubi est gratie addicio, ibi est gratie donacio; sed spiritus sanctus mittitur ut datur cum datur eius gratia, ut dicit Beda. Ergo in augmento gratie datur vel mittitur spiritus sanctus. Item non minus donum est caritatem conservare quam inchoare. Ergo si mittitur filius vel spiritus sanctus cum gratia inchoatur, multo forcius cum conservatur; sed conservatur per augmentum. Ergo mittitur in augmento.

Contra. Spiritus sanctus non mittitur in hominem ut de novo sit, sed ut aliter sit in ipso; sed in eo in quo augetur gratia non est aliter quam prius. Ergo ad illum non mittitur. Item si mittitur in augmento, ergo aut quia de novo mittitur, aut quia habundancius mittitur; non quia de novo; ergo quia habundancius. Sed contra mitti est procedere. Ergo habundancius mitti est habundancius procedere; sed semper equaliter procedit. Ergo et cetera. Item si mittitur in gratie augmento, cum ergo gratia in nobis cotidie augeatur et homine nesciente, videtur quod spiritus sanctus vel filius mittatur homine nesciente, eo quod cotidie mittatur homini; quod non est dicendum. Item contingit graciam caritatis in aliquo per negligenciam remitti. Ergo si spiritus sanctus mittitur in augmento, et recedit in remissione. Ergo quando aliquis perdit spiritum sanctum quod falsum est. Responsio. Ad hoc dicunt aliqui quod graciam augeri est dupliciter, scilicet perceptibiliter et imperceptibiliter. Si perceptibiliter, tunc dicunt in tali augmento dari vel mitti filium et spiritum sanctum. Si autem imperceptibiliter, tunc dicunt ipsum non mitti, et racio huius est, quia tunc dicitur dari vel mitti cum mente percipitur. Sed aliter potest dici quod augmentum gratie est dupliciter: aut per profectum in gratia per virtutem et eius usum, aut per collacionem

novi usus, ut est donum gratuitum. Si solum per profectum, sic ostendunt ultime rationes non dicitur mitti spiritus sanctus. Si autem per collacionem novi doni, sicut fuit in apostolis in die pentecostes, ut novi usus, sicut est in confirmacione, tunc potest dari vel mitti spiritus sanctus, quia aliquo modo est ibi de novo quantum ad illud donum vel usum doni, et quia habundancius est. Ad illud quod obicitur quod non est ibi alio modo existendi, dicendum quod si hic non sit alio modo existendi, est tamen perfecciori modo inhabitandi et alio modo utendi, et isto novo modo. Ad illud quod obicitur si habundancius mittitur habundancius procedit, dicendum quod mitti habundancius ut procedere est dupliciter: vel ab hoc vel in hoc. Primo modo uniformiter est mitti, secundo modo non. Ad illud quod obicitur quod cotidie augetur quantum ad fervorem, sed non quantum ad novorum donorum ut usuum collacionem. Ad illud quod obicitur quod gratia remissa debet recedere, dicendum: sicut quod in fine patebit, gratia augetur quantum ad statum, sed non remittitur nisi solum quantum ad fervorem. Spiritus autem sanctus mitti non dicitur in augmento fervoris, sed solum status caritatis.

In parte ista sunt dubitaciones circa litteram. Et primo dubitatur de situ capituli huius partis. Videtur enim quod magister non debeat hic ponere tractatum de missione filii, quia missio filii est in incarnacione, sed de incarnacione agitur in tercio. Ergo ibi deberet agere de missione, ergo non hic. Responsio. Dicendum quod magister incidenter introducit hic tractatum de missione filii propter explicacionem missionis spiritus sancti. Vel possumus dicere quod magister hic agit de missione filii in mente principaliter, sed de missione filii in carne per accidens, ut distinguat a missione filii in mente. De illa autem missione que est in carne specialiter et principaliter agit in tercio et ideo aliter ibi quam hic. Item queritur de hoc quod dicitur: Ipso eo ipso quod de patre natus est, missus dicitur filius. Videtur enim dicere filium et generare idem. Quod dicit eo mittitur filius quo generatur. Responsio. Dicendum quod Augustinus loquitur cum posicione, ut intelligatur non eo ipso tantum, sed Augustinus autem cum presupposicione manifestacionis, ut aliter Augustinus loquitur de generacione eterna, est temporali. Unde nulla est in eo generacio

quod autem in incarnacionem missus est ad omnes sanctos qui ante fuerunt, quia ergo videtur post in incarnacione plenius sit datus filius et spiritus sanctus; et quod sic videtur, quia status legis fuit status imperfeccionis, status evangelii status perfeccionis. Lex enim neminem duxit ad perfeccionem; sed evangelium dicit e contra: perfecti, gentiles, v. Ergo et cetera. Item de spiritu sancto videtur hoc specialiter, quia scribitur Johannis vii: Spiritus nondum erat datus, quia Ihesus nondum erat glorificatus. Hoc non dicitur quod nullo modo ante fuerit datus, sed quia non ita habundanter. Ergo et cetera. Item maior cognicio et dilectio est tempore legis gratie quam tempore legis scripte. Ergo et cetera. Responsio. Dicendum quod plenius dari potest dupliciter intelligi: aut intensive aut extensive. Si extensive, sic pluribus datus est spiritus sanctus tempore legis gratie, quia in omnem terram exivit sonus eorum et cetera, non tantum ad unam gentem. Si intensive, hoc est quantum ad generale statum, aut quantum ad speciales personas; quantum ad generalem statum.

Margin notes: dic; dicendum; augmentum; pervenire; pro specialitate; quia dicit hic quod

inouo. q̃ ad sp̃ales p. sic se hn̄t ut excedẽtia rexessa.
q̃ iue. te. fiūt aliq ī euan. cũ pcedit rões ad iuīgz ptẽ.
Jue. n. te. fuerīt / aliq habūdantes ī sap.
ut salon / aliq ī pacīa ut iob / aliq ī ma
suetudie ut moyses / aliqui in fide ut ha
braam / aliq ī deuotone. ut dd / aliqui in mi
raclo opacone. ut helias. ¶ Jte qr̃ te
hoc q dicit. q missus est ad angelos. vī m
ilim. q angli dr̄ nūcii ⁊ missi. s ad mi
ssu nō ē missio ḡ ⁊c. Si tu dicas q alio
mo mittit / cōt. q sēp ē miss nō in diger
missione. s angli sēmp cōtēplat dm̄ ut p
sente. ḡ ⁊c. ¶ Ad dd. q missio sapie siue
filij ē ad caturā illustrand. sic missio. spc. s.
ad catuiū sactificad. ⁊ qm̄ angli n ē sic fuer
sapietes nec ē sic fuer sci. Jō apotuit q
a pncipio mittet eis sap. q ē fili. ⁊ spc
s. vn aug lo p statu glorificaconis. ppe
aut nō dr̄ mitti nūc ũ dicat large mit
ti ad maifestacone alicui occulti. ¶ Jte
qr̃ de h q dicit. s. q aliqd etnū inte capi
mis nō in hoc mundo sum. vr̃ eni sim dicē
q aū h dicit. s aiam. aut s. carne. h cō
stat. ḡ sm aiam. ḡ ur q aia qn dm̄ c
gnoscit sit in celo. siui extra mundū. ¶ Jte
h ur ratione q capē etnū. ē mag capi.
ḡ si qd capit. accipiēte locat. ḡ aia lo
cat in etnitate. ḡ ē temp. / R. q cog
noscit ⁊ amat. aut cōit aggnoscēte in
amate. aut ē. s dū dm̄ amam ⁊ cogno
scim nō trahim dm̄ ad nos. s nos ad dm̄.
sic dr̄ in ug. de diuis noib. ḡ ⁊c. ¶ Ad
dd. q locus h̄t natum cōtinētis. ⁊ qetatis
ee ḡ in hoc mundo. ē duplr / aut quatū ad
mutate ⁊ cōtinētia / aut qm̄ ad qete / aug.
aut lo. nō primo mō q aia ⁊ corp ue e
diat huc mundū. qn inte capit dm̄. sed
intelligit qntū ad qete. quia effectus aie
nō reqescit in tēpalib s etnis. qb sup fe
tur ⁊ qntū ad h intelligit dio. Et ī telle
Scda ratio q amatū trahit nō localit muta
do s sibi cōformado. q amans trāsforma
t in amatū ⁊ cognoscēs cōformat cognito
¶ Jte qr̃ de hoc q dicit aug. pr̄ ē p
ncipiū toci diuinitatis. ut si melius dr̄ deita
tis / ur eni male dicē. q aut h ē p gno
ram ~~aut p spiracone~~ aut p spiracone.
s si h. ḡ pat gnat ul spirat deitate. qd ē
cōtr̃ magrm sup. d. v. ubi dicit q eēncia
nō gnat nec gnat. / R. qr̃ dicit ut sime
lius dr̄ deitatis. ¶ Ad dd. qd aug nō dicit
q sit pncipiū diuinitatis. s cū hac detmi
nacone tocius. ⁊ qm̄ in simplicissimo nō
cadit aliq totalitas ũ ē tenso noīe tota
litatis. ad pnuat pluralitate. id ditas. siui di
uinitas stat ut in pronis. tm̄ q nō pōt trahi ad
pso. cū sit nomē abstractū. pdict primo est
exponedus. sicut sup exponit magr. locu
cones cōsimiles / qd qr̃. qr̃ dr̄ deitatis meli.
/ dd. q diuinū pōt dici de caturis. s qd dr̄ hō
diuinus. s deus solus dei ppuie. id deitas ma
gis ppe dicit forma di q diuitas. id me
lius dr̄ deitatis q diuinitatis.

Nunc de spu sco.
Notandū ē pt illa ineffabilem ⁊c. h ē
Secda pars illi ptis. in qua agit de missi
one qntū ad modū. In hac pte agit de mi
ssione. spc. s. spalit. s qm̄ missio spc. s. duob
modis ē. s. uisibilis ⁊ inuisibilis. sic miss
io filij. Jō h ps. h̄t duas ptes / In pma
agit magr de missione spc. s. inuisibili / In
secda agit de missione in uisibili. ⁊ h j. d. xv.
y. Jam nūc accedam. ad assignand missioe
spc. s / pma itm ps h̄t duas / In pma magr
explicat sci. s. uisibile missione. / In secda
ad maiore explanacone mouet ⁊ detminat
dubitacone qndam ibi. / Sz prius qrendū ē.
cū fili dicat minor pre ⁊c. / pma itm ps
h̄t duas / ī pma magr assignat duplice mo
dū missionis spc. s. secdm duplice modū mis
sionis filij. / Secdo uō psegt de alta. s. miss
ione. uisibili ī. et primo agun de illo modo
missionis q fit uisibilr ⁊c. ubi dicit qd
missio uisibil ē apparicio facta ī exteriori sig
no. p qd mostrat missio interior / Sz pri qrend
ē cū fili dicat minor ⁊c. h est secda pars
dubitacionis. in qua magr mouet dubitacōe.
/ ⁊ h̄t h dubo ortū ex cōparacone missionis fi
lij. ⁊ spc. s. cū. n. spc. s. mittat uisibilr. sicut
⁊ filius. qd ē. qr̃ nō dicat minor pre. ut
fili / h aut ps in qua hanc qōm psequitur h̄t
tres ptes / In pma opponit ⁊ detminat q
spc. s. nō debz dici ex missione minor sicut
fili. q spc. s. nō ē vnitus / et occone hui
ad iungit qdda cōm huic anexū. s. q filius
rōne missionis dr̄ minor se ipo. ibi. No
tand aut q filius. s qd hō factus ē / ter
cio docet sane intelligere qdda ūbu du
biū q ē pfeīa cōsideracionū coniunctum. qd
dicit hilt. s. qd pr̄ s. diuinitate ē maior fi
lio. et fili s. diuinitate ē minor ibi. hilla
aut dne ur q pr̄ sit ⁊c.

Ad euidēcia hui ptis querunt
Atria de missione uisibili.
Primo qr̃ qd sit.
Secdo ad qd sit uēit.
Tercio qr̃ qb modis facta sit.

Circa primū pcedit sic.
Ostendit primo qd uisibil.
missio nō ē aliud. q apparicio exterior. aug.

d. xvj.

idō pficere

+

in visibiliter percipi.

quod et mitti invisibiliter

dicit. quod tunc spiritus sanctus ut filius mittitur et extra creaturam mente percipitur. ergo tunc visibiliter mittitur. cum visibiliter percipitur. cum apparet in creatura visibili. ergo visibilis missio non est aliud quam apparicio.

¶ Item hoc ipsum videtur per simile. quia mitti invisibiliter non est aliud quam per effectum invisibilem invisibiliter manifestari. ergo mitti visibiliter non est aliud quam per creaturam visibilem manifestari. hoc autem non est aliud quam visibiliter apparere. ergo et cetera.

¶ Item hoc ipsum videtur exemplo. quia spiritus sanctus in columbe specie dicitur missus ad filium, sic dicit augustinus. et habetur infra. sed tunc non fuit facta aliqua donacio filio, quia plenus fuit semper spiritu sancto. sed solum exterior apparicio. ergo et cetera. ¶ Sed contra. quod missionis visibilis non sit tota racio ipsa apparicio visibilis videtur, quia pater in subiecta creatura apparuit et tamen non dicitur visibiliter missus. ergo plus est missio quam apparicio. maior patet quia augustinus dicit. ii. de trinitate. temerarium est dicere deum patrem prophetis et patribus per aliquas visibiles formas numquam apparuisse. ¶ Item filius et spiritus sanctus in veteri testamento multociens apparuerunt visibiliter et tamen tempore illo neuter dicitur visibiliter missus. sicut dicit augustinus. iii. de trinitate. ubi hanc questionem movet ergo et cetera. ¶ Item omne quod visibiliter apparet est corporale cum sensu percipiatur. set deus cum sit simplex est omnino incorporalis.

~~Si ergo deo non spectat visibiliter apparere est corporale cum sensu percipiatur. sed deus cum sit simplex est omnino incorporalis.~~

Si ergo ad deum non spectat visibiliter apparere. ergo si visibiliter mittitur, missio visibilis non est apparicio. Si dicas quod non apparet in se. set in effectu. contra. sic apparet in omni creatura. et ubique. et semper. ergo per hoc visibiliter mittitur in omni creatura semper. et ubique. quod stultum est dicere. ¶ Item ubi est missio. ibi est manifestacio per ut dicit augustinus. sed preter solam apparicionem umquam est manifestacio vel alicuius revelacio. ergo de racione missionis visibilis non tantum est apparicio. sed etiam revelacio. ergo apparicio non est tota racio. ¶ Responsio dicendum. quod missio visibilis presupponit missionem tamquam superius. et super addit dictum quod est visibilis. missio autem generaliter dicta. ut dictum fuit supra in presenti, dist. presupponit commissum emanacionem. et super addit manifestacionem. et quam manifestacio emanacionis, secundum quam attenditur missio non fit nisi super eum. quem spiritus sanctus inhabitat per effectum gracie inhabitantis. hinc est quod missio de racione generali dicit manifestacionem emanacionis et inhabitacionis. hoc autem dictum visibiliter super addit venientis missioni, contrahit ipsam commune ad principale signum. quod est manifestacio. id dicit manifestacionem cum apparicione sive apparicione manifestante emanantis in habitacionem. ut per inhabitantis emanacionem. unde concedo. quod visibilis missio est apparicio. sed hec non est tota racio. sed apparicio in qua manifestatur divina persona. non tamen ut quecumque sed est ut inhabitans. nec tamen ut inhabitans. sed etiam ut emanans. quasi ab alio veniens. per primum excludo apparicionem dei, in qua libet creatura. per secundam apparicionem. in veteri testamento. per tercium apparicionem patris. quia pater non apparuit ut emanans. sive ab alio veniens. filius vero et spiritus sanctus in veteri testamento non apparuit ut inhabitans. sed ut ~~[illegible]~~ se inhabitaturum premonstrans. unde angelus apparebat in illis creaturis in persona dei. et hoc probat augustinus in iii. de trinitate. constat firmitate auctoritatis et probabilitate racionis. cum antiquis patribus dicitur. deus apparuisse. voces illas ab angelis esse factas. et ad dicit auctoritas apostoli. ad galatas. iii. lex ordinata per angelos. et ad hebreos. ii. Si enim per angelos dictus est sermo et cetera. non tamen dico. quod illa sit racio quare non est missus. quia apparicio fiebat ministerio angelico. quia sic dicit augustinus. iii. de trinitate. probabile est quod illa columba in qua apparuit spiritus sanctus per ministerium angeli movetur. unde idem in iii. de trinitate in fine dicit. super hoc aliquid invenire difficile est et temere affirmare. non expedit. quando ~~[illegible]~~ ista sive racionabili creatura. ut intellectuali potuerunt fieri videtur. et ita patet quod non. quelibet apparicio est missio. patet et responsio. ad duas raciones primas. ¶ Ad illud quod obicitur tercio. quod non sit apparicio quia deus est invisibilis. dicendum. quod apparere est dupliciter. vel in se et sic convenit corporali. vel in alio, et hoc dupliciter. vel sicut causa in effectu. vel sicut signatum in signo. et hoc tercio modo missio est apparicio. et per hunc modum non convenit omni creature. ¶ Ad illud quod ultimo obicitur. quod apparicio non est manifestacio. dicendum. quod cum dicitur missio ~~[illegible]~~ est manifestacio. non intelligitur actu. sed habitu. quia aliquid fit ut ostenditur in quo potest emanacio manifestari, et hoc quod de se importat apparicio. ¶ Ad id autem quod obicitur in contrarium. quod per se sit apparicio. dicendum quod non accipit totam racionem missionis. quia mitti non est tantum mente percipi. sed mente percipi ut ab alio emanans et in aliquo inhabitans. Similiter ad illud mitti invisibiliter est manifestari per effectum invisibilem. dicendum. quod manifestari non dicit totam racionem. ¶ Ad illud quod obicitur. quod in missione spiritus sancti in specie columbe non fuit nisi apparicio. dicendum. quod quamvis non fuit ibi donacio spiritus sancti. fuit tamen manifestacio prius date. et non inhabitantis in christo. et consedentis. et ab alio procedentis. et ita tota et perfecta racio missionis. sed ex hoc non sequitur quod quecumque apparicio sit missio visibilis. omnis tamen visibilis missio est apparicio.

Secundo queritur ad quid sit utilis missio visibilis. Et constat quod quoad efficiendum non confert, quia exterior apparicio non interius operatur. Quod autem non sit utilis ad innotescendum, ostenditur sic. Aut est ad manifestandum personam alicuius emanacionem, aut inhabitacionem; non inhabitacionem, quia nemo scit utrum amore an [struck] odio dignus sit, et ideo nec utrum deus inhabitet in eo cognoscit. Item quecumque utilitas est, esto quod sciat deum advenisse, cum ignoret per mansurum, nulla videtur. Si ad manifestandum alicuius persone emanacionem, ergo cum illa noticia sit omni tempore necessaria, scilicet tempore legis scripte et nunc, videtur quod et tunc et nunc debeat esse missio visibilis, quod constat quod non, sed solum tempore ecclesie primitive.

Item quantumcumque appareat in creatum, non innotescit nisi revelacio assit; sed cum adest revelacio, verum est ad cognicionem veriorem et certiorem. Quod quidem est Augustinus: Si habens cognicionem certam non indiget occupari circa cognicionem imperfectam, ergo videtur quod exterior apparicio omnino superfluit.

Item probatur quod impediat sic. Affectus circa bona visibilia occupatus minus surgit ad bona invisibilia; ergo similiter intellectus; ergo si debet ad percepcionem invisibilium elevari, non debet ei fieri ostensio visibilium, quod si fiat, videtur pocius impediri quam iuvari.

Item si missio est ad innotescendum, cum triplex sit in nobis vis cognitiva, scilicet sensus exterior, ~~exterior~~ ymaginacio et intellectus, et secundum hanc triplicem vim triplex assignetur visio, probatur prima racione, videtur quod triplex missio deberet distingui. Preterea cum missio sit ad manifestacionem inhabitacionis, et filius inhabitet sicut spiritus sanctus, quare non est missio visibilis ad manifestandum illam? Sed contra quod sit utilis ad innotescendum videtur, quia cognicio nostra incipit a sensu; ergo si debemus elevari ad percepcionem intelligibilium congruum et per hoc utile est quod aliquo modo prima sit excitacio in nobis per signum; et hoc est quod dicit Gregorius: dum visibiliter deum cognoscimus, per hunc in invisibilium etc.

Item sicut miracula ostendunt ~~presenciam~~ potenciam, ita signa divina presenciam; sed utile fuit et expediens fieri miracula manuducendo per miracula ad cognicionem divine potestatis; ergo pari racione per aliqua signa visibilia ad cognicionem divine presencie.

Item missio est ad redimendum hominem perditum; sed homo est perditus secundum naturam visibilem et invisibilem; ergo missio secundum utramque est ei utilis.

Item familiarius offert [struck] suam presenciam qui se offert et sensui et intellectui quam qui alteri tantum; sed hoc maxime expediebat homini ad usum vel conversionem ad deum; ergo etc.

Respondeo. Dicendum quod missio filii visibilis propriam et maximam habuit utilitatem, sicut patebit inferius; sed nunc de spiritu sancto dicendum quod eius missio visibilis utilis est ad manifestandum et emanacionem et inhabitacionem, sed non qualemcumque inhabitacionem, nec in omni genere ~~genere~~, sed per hoc intelligendum quod est inhabitacio duplex: vel secundum sanctificacionis sufficienciam, et secundum plenitudinis redundanciam. Illa que est secundum sanctificacionis sufficienciam interius invisibiliter latet; que vero est secundum redundanciam exterius apparet, et ideo talis inhabitacio in signo visibili et exteriori manifestari debuit, sicut factum est in apostolis. Similiter intelligendum quod duplex est genus credencium: quidam enim volunt signa, ut puta sensibiles; quidam vero intelligenciam querunt, ut puta iam provecti. Querentes signa per hoc manuducuntur ad intelligibilia, et propter tales utilis est missio visibilis. Ergo est missio visibilis ad manifestandum inhabitacionem plenitudinis redundantis, et hoc propter manuducendos per illam. Et ex hoc patet primum quod queritur, scilicet quare non fuit missio visibilis tempore legis scripte, quia non erat missio in plenitudine, quousque venit plenitudo temporis. Patet etiam quare modo non datur sive mittitur visibiliter, quia iam manuducti sumus ad fidem. Unde sicut cessaverunt miracula, ita exteriora signa. Quod dicitur quod nemo scit utrum odio an amore dignus sit, verum est nisi deus dignetur ostendere, et tunc ostendebat, et hoc per utile erat ad fidem roborandam et devocionem excitandam.

Ad illud quod obicitur quod necessaria est aliqua revelacio, dicendum quod licet necessaria (?) sit, tamen non superfluit apparicio, quia excitat intellectum ad inquisicionem, et sic excitando preparat ad revelacionem et excitat ad dileccionem. Revelacio enim et si sit interior cognicio, tamen adhuc est (?) iuvatoris, et ideo non evacuat cognicionem apparicionis.

Ad illud quod obicitur quod visibilia impediunt affectum, dicendum quod visibilia possunt dupliciter considerari, vel ut res absolute, vel ut signa et manuducencia in alia; primo modo si amentur et considerentur retardant intellectum et affectum, secundo modo iuvant. Et sic est in apparicione visibili, quia ibi considerabatur creatura ut signum faciens aliud in intellectum venire.

Ad illud quod obicitur quare non est triplex genus missionis secundum triplex genus cognicionis, dicendum quod etsi cognicio sit de racione missionis, non quecumque ut cuiuslibet [struck], sed inhabitantis. Et quia duplex est modus inhabitandi, ut probatum est, ideo tantum est duplex modus mittendi, licet [struck] plures sint modi cognoscendi. Vel aliter dicendum quod deus in via non cognoscitur nisi aut in effectu aut in signo. Si in effectu, cum effectus ille sit gracia gratum faciens, que in sola cadit mente, sic est missio invisibilis. Si in signo, cum signum sit quod offert se sensui, sic est visibilis; quia vero ymaginacio circa ymagines rerum quas in exteriori sensu exprimit, deus autem non est talis, ideo de eo non est ponere huiusmodi cognicionem.

Ad illud quod ultimo queritur, quare non fuit missio visibilis ad manifestandum inhabitacionem filii, dicendum quod filium inhabitare est dupliciter, aut per graciam vel motus, aut per graciam

[Margin:] et per revelatores.

sanctificacionis. Primo modo non fuit necessaria mani-
festacio sui visibilis missio, quia plenissime
erat in homine sibi unito in quo operabatur opera
~~hec~~ visibilia, in quibus manifestabatur. Et ideo non
oportebat alia signa visibilia adhiberi.
Secundo vero modo non habuit missionem manifestatam
in habitacione tale, quia sanctificacio appropriatur
spiritui sancto. Unde sufficiebat esse missionem visi-
bilem ad manifestandam ipsius inhabitacionem cui
sanctificacio appropriatur. Cum inhabitatio filii et spiritus
sancti sint indistincte, manifestato quod in homine inhabitet
spiritus sanctus, sufficit ostendi quod filius.

Tercio queritur quibus modis missio fit visibilis.
Et accipiuntur diversimodi ex scripturis. Filius
enim visibiliter apparuit in creatura rationali, ut
in homine; spiritus vero sanctus in irrationali, ut puta in co-
lumba, igne et flatu. Queritur ergo de diversitate horum mo-
dorum apparendi. Et videtur quod non fuerint modi conve-
nientes hoc modo: spiritus sanctus est eque ~~modo~~ nobilis
persona ut filius, ergo in eque nobili creatura debet ma-
nifestari ut filius. ¶ Item si filius per assumptionem
humanitatis sui apparicionem in forma servi minoratus est, mi-
nor patre, immo factus minor angelis, ergo multo fortius
spiritus sanctus ex apparicione in igne; non tamen minor
dicitur, sed in homine. Sed hoc nullo modo congruit. Ergo non congruit
ut spiritus sanctus apparere in creatura irrationali. Si tu di-
cas quod filius apparuit in homine assumpto et unito, spiritus autem
sanctus non columbe unitus vel igni, contra: unio nichil aufert
dignitati. Ergo per unionem non debet dici minor. Si ergo
dicitur minor, hoc est per apparicionem. Ergo etc. ¶ Item
videtur quod spiritus sanctus fuit unitus, quia spiritus sanctus approbat in illa columba quam in
alia. Et rursus apparebat ipse ibi, non alia persona.
Ergo alio modo erat in illa quam pater et filius, et aliter in
illa persona quam in alia: quantum ad substantiam nec quantum
ad operacionem, quia eadem est substantia et operacio in trinita-
te. Ergo quantum ad unionem. Ergo etc. Si tu dicas
quod apparuit sicut in signo, tunc quero: aut il-
lud signum fuit naturale, aut ab institucione. Si na-
turale, tunc pari racione et omnis alia columba; si ab
institucione, queritur quis instituit. ¶ Item filius
apparuit visibiliter uno modo tantum et in una crea-
tura. Queritur quare non similiter spiritus sanctus. Et videtur quod ita
debet esse, quia sicut in filio nulla cadit va-
rietas, immo omnimoda uniformitas, ita et
in spiritu sancto. Ergo debuit apparere tantum in una
specie ut filius. ¶ Item filius semel apparuit visi-
biliter, quia tantum semel est incarnatus, non amplius.
Queritur ergo unde hoc est quod spiritus sanctus pluries apparuit, ut
puta non tantum semel in igne, sed etiam quousque da-
batur spiritus sanctus. Si dicas quod illa in quibus spiritus sanctus
apparuit statim esse desierunt post apparicio-
nem, et ideo oportuit rursum alia fieri, tunc
queritur quod nec illa columba fuerit vera
nec ignis, cum tam columba quam ignis habeant vir-
tutem permanendi. Et si hoc in illa apparicione

non fuit tunc, ergo non fuerunt vere sed phantastice; sed non fuerunt
apparitiones sed prestigia et illusiones, sicut sunt phan-
tasmata demonum et aliorum magorum. ¶ Ultimo queritur
quare tot modis apparuit spiritus sanctus, et quare in alia specie in
capite quam in membris, ut Christo et apostolis. ¶ Respondeo dicendum
quod finis imponit necessitatem hiis que sunt ad
finem. Ideo modus apparendi sumendus est iuxta fi-
nem apparitionis. Apparuit autem filius in carne
ut esset mediator, spiritus vero sanctus ut doctor. Johannis
xvi: Cum venerit, docebit vos omnem veritatem. Ad
mediationem autem necessaria est extremorum separatorum
coniunctio et in unum unio. Sic patet. Et ideo filius in creatura
apparuit ut uniret. ¶ Ad eruditionem autem
ignorantium convenit signum. Ideo spiritus sanctus appa-
ruit in creatura ut signatum in signo. Quoniam ergo
non est de perfectione unibile nisi ... et hoc solum est substantia
rationabilis, ideo filius in sola substantia rationali apparuit,
quia ... signum pure conveniens creature ir-
rationali magis quam rationali ... et est forte ...
... non tam signans. Ideo spiritus sanctus apparuit
in creatura irrationali, que aliquo modo habet
rationem signandi et exprimendi, sicut flatus significat
spirationem, ignis vero dilectionem. Rursus,
quoniam ad perfectam mediationem requiritur quod
mediator sit unus et quod unio sit inseparabi-
lis, ideo filii apparitio singularis fuit et in-
dividua. ¶ Set econtra, quia non potest spiritus sanctus per se
signari in uno signo, ideo oportuit signari
per plura. Et ideo filius uno modo apparuit,
sed spiritus sanctus pluribus. Hiis visis facile est respondere ad
obiecta. ¶ Nam ad illud quod primo obicitur, quod eque
nobilis est persona spiritus sanctus, dicendum quod nichil facit ibi no-
bilitas apparentis, sed finis apparitionis, quia ille ut
mediator, iste ut eruditor sive doctor. Ideo filius
ut in homine assumpto, spiritus sanctus in creatura ut in signo.
¶ Ad id quod obicitur, quod spiritus sanctus debet dici minor sicut et filius,
dicendum quod minoritas illa non dicitur de filio ratione dignitatis,
sed ratione unionis et communicationis ydiomatum, quia filius
factus est homo passibilis, sed spiritus sanctus non est factus columba.
¶ Ad illud quod obicitur, quod est unitus columbe, dicendum quod est
unio per veritatem et est unio per intentionem. Primo
modo unitur illa que unitur in natura, ut in persona. Secundo
modo unitur signatum et signum, et hoc modo unita
est persona spiritus sancti illis formis in quibus apparuit. Si autem
queritur unde veniebat talis unio, dicendum quod dispositive
ex aptitudinibus [?] creature in quibus nata erat persona spiritus sancti
declarari, sicut flatus spirationem, ignis amorem, columba
donum per fecunditatem; sed completive veniebat hoc a di-
vina ordinatione, que ordinavit creaturas ad hoc
non instituendo, sed simul formando et instituendo, quia
ad hoc solum formabat. Et ideo tam columba quam ignis
simul cum apparitione et incepit et desiit. Et hoc
patet quia spiritus sanctus non tantum semel apparuit sed pluries;
filius autem non, quia columba et ignis statim post ap-
paritionem esse desierunt, non autem homo. Et hoc est patet

Sed aliter non poterat esse in illa quam in alia persona.

quod si columba illa. et ignis. erant uera corpora. tamen non
columba fuit uera columba. quia statim desiit. sed simi-
litudo columbe. similiter non ignis uerus ignis. quia non
comburebat. non tamen ibi erat aliqua illusio. quia non
erat ibi aliqua falsitas. in significando / offerebatur
enim sensui ad significandum. quod uere ibi erat. et
quia magis attendebatur intentio significandi quam existendi.
ideo durauit quam diu significatio potuit. ut
officium signi impleuit. et quia erat in forma
tali columbe. mota et conseruata. statim ut uis
illa defuit mouere. columba et ignis desiit esse.

Ad illud quod ultimo queritur. quare tot modis apparuit
spiritus sanctus. dicendum quod apparitio spiritus sancti fuit ad manife-
standam plenitudinem redundancie. ut prius habitum
est. et quia redundancia potest esse triplex. / ideo tribus
modis apparuit. / potest enim esse hec plenitudo per recep-
tionem. et ita fuit in christo. et hec perfecta gratia per omnem
modum. ideo in christo apparuit in columba. quia erat
plenus redemptionis progenitorum. et erat ad inte-
grum et per sensum / potest et esse per uite influentiam. quantum
ad sensum et motum. et hec mediantibus sacramentis.
et hec plenitudo est in sacerdotibus. et ideo datus est eis spiritus
sanctus in specie flatus. Io. xx. Insufflauit in eos di-
cens. accipite spiritum sanctum. quorum remiseritis
peccata et cetera. / potest et tercio modo esse per cognitionem ad in-
structionem sui doctrinam. et hec plenitudo est in
apostolis et doctoribus. et ideo spiritus sanctus apparuit eis in lin-
guis igneis. ex hiis patet responsio. et sufficientia motorum appa-
rendi et obiectorum.

Ex parte uero illa sunt dubitationes de lectione. et primo
dubitatur de hoc quod dicitur. quod filius in quantum missus. minor di-
citur minor est patre. Contra quod sic obicitur. omnis
actus per quem aliquem contingit fieri minorem.
est indignitatis / Si ergo filius ratione missionis
est minoratus. ergo missio pertinet ad indignita-
tem. Item quicumque aliquis de equali fit minor
mutatur. sed filius ante missionem erat equalis. et
modo est minor. ergo et cetera. Responsio dicendum quod / quedam
dicuntur de filio dei per essentiam. / quedam per unionem.
que tanta fuit ut faceret hominem deum. et deum ho-
minem. / essencialiter loquendo. ut dico modo filius dei est
minor. sed hic dicitur per unionem. quia omnia que
dicuntur de homine possunt dici de filio dei.
et ita patet quod nulla ex hiis est indignitas. nulla
mutabilitas in eius persona. et sic soluitur utraque obiectio.
quia utraque intellectu procedit. intellectu quod per eandem
naturam fieret minor. patre. quia erat equalis. et
non desineret esse equalis. nunc autem sunt et
minor ~~et quia est~~ et equalis. Item queritur de hoc
quod dicitur. quod se ipso eadem filius est minor. ut
enim male dicitur. quia maior diuersitas est per tales
per hoc quod est maior et minor. quam per hoc quod est alius
et alius. quia persona non cadit in diuina natura. sic.
Si ergo hoc est uerum. filius est minor se. ergo et hic
filius est alius a se. et ita due persone. quod non con-
ceditur. Responsio dicendum. quod hoc unum est. quod maiorem diuer-
sitatem dicitur maior et minor. quia diuersitate uirtu-
tis et naturarum. sed ad diuersitatem. quia in se sit maior non
non sequitur diuersitas in persona. quia plures nature possunt
esse in una persona. quod cum sic in christo cadit diuersitas
naturarum et ita uirtutum. non autem personarum. non dicitur ma-
ior et minor ratione diuersitatis uirtutum. non autem
alius et alius. cum non habeat diuersas personas.

Item queritur de hoc quod dicitur. quod minoratus est paulo
minus ab angelis. Hebr. ii. super illud. Hebr. ii.
eum qui modico quam angeli minoratus est. dicit. Glossa.
Natura humana in qua christus assumpsit que
nullo peccato potuit corrumpi solus deus maior
est. Item beata uirgo que est pura creatura
est super omnes angelos exaltata. ergo et cetera. Responsio
dicendum. quod est loqui de christo in comparatione ad an-
gelos quantum ad duo. scilicet / quantum ad gratiam. quan-
tum ad naturam mentis / et quantum ad naturam corporis.
et quantum ad statum passibilitatis. / quantum ad gratiam
simpliciter maior. quantum ad naturam mentis saltem
non fuit minor. quia sic dicit Glossa. minor an-
gelis fuit corpore non mente. / quantum ad naturam
corporis minor fuit. / quantum autem ad naturam passi-
bilitatis fuit minor. et modico minoratus.
quia status passibilitatis in statum glorie. et honoris
paulo post commutandus erat. Item queritur. de hoc
quod dicitur. quod pater est maior filio. quia si fuerit
est quod dicitur. cum id sit uirtus. sapientia. potentia. et boni-
tas. et magnitudo. ergo si maior est. et est poten-
tior. et sapientior et melior / preterea in deo non est mag-
nitudo molis. sed uirtutis. ergo si pater est maior.
est potentior. quod stare non potest. Item maior
aut dicitur essentia. aut notionem. non essentia.
quia essentia sunt equales. si notionem quero quam.
Si tu dicas quod principatum. contra comparatio per maius
et minus non attenditur nisi in comparticipantibus. unde non
dicitur cignus est albior coruo. sed filius non est
comparticipans principii. ergo et cetera. Item queritur utrum
non dicitur maior spiritu sancto. Responsio dicendum quod in pa-
tre est auctoritas respectu filii et spiritus sancti. Iussio respectu spiritus sancti.
et ideo in patre maior auctoritas et maior fecunditas.
et quia nullum nomen ita competit ad exprimendum
auctoritatem. sicut hoc nomen magnus. ideo dicit Hilarius. quod pater est
maior filio. ex hiis patent obiecta. quia maior
non dicit essentiam. sicut potentia. et sapientia. sed dicit
notionem / si queris quam. dico quod dicit notionem
communem. sed tamen in ratione principii. sicut subauc-
toritas in ratione emanantis. et hinc est quod pater dicitur maior
filio. quia et si utrique habent notionem in ratione principii
tamen et ideo plus habet in ratione auctoritatis. spiritus autem sanctus nul-
lius principium. et ideo non comparatur eis per ma-
ioritatem. Item queritur de hoc quod dicitur. maior imago
donationis est sed minor et cetera. Vt enim Hilarius. quia
quocumque modo accipiatur maior dicitur relatiue ad
minorem. ergo si sic ponitur patrem maiorem est

pater tamen in ratione principii

ponere filiu minore. ¶ Ite pr dr maior
qr ht auc sup filiu. g cu fili hat sub auc.
te pris dz dici minor. ¶ Respo. dd. q nich
i pedit qr fili no dicat minor pre rone
sub auc. sic pr maior. n qr nota in dig
in to no debent ad usu trahi. ul qr sci
doctores qui post se elongant ab here
ticor. fcilla. io cu hrtt dusyss prem maio
rem. noluit qd filius diceret minor.
ne uidet illa maioritas. no tn auc. sz
i in equitatis. z qis hrtt. diceret i pre
auc. no tn le dississe in filio. sub auc.
sz illud ubi amagris e ad ditu in co
suetudine dysputaciu.

d. xvii.

Iam nunc accedam
ad assignada missione spc. s. qua ui
sibile zc. Finniata pte in qua magr
egit de p cessione spc. s. uisibili. inluc
pte agit de in uisibili / z diuidit h pars
in duas / i pma terminat magr spc. s.
i uisibile missione. p sua opinionem.
In secda io qr sua opinio hnit mltos
i pugnatores. ponit opinionis sue de
fensione. ibi. hic qr si caritas spc. s.
est / pma itm ps ht duas / in pma mi
ssione in uisibile. spc. s. notificat / In
secda cofirmat ibi. Ne aut in re tata
ad te x. z c. ¶ Ite pma ps in qua noti
ficat. ht duas / in quar pma p dicit sua
in tecione. ibi. Ia no accedam ad sig
nadam / In secda supposito q spc. s. sit
amor. quo diligim dm z pximu. oste
dit ipm inuisibilie mitti. qn in nobis ef
ficit huc effectu. z h facit i. h aut ut
intelligim doceri ac pleni. zc. Neat
aut in tanta re. h e secda pars in qua.
poip sua cofirmat / z diuidit h pars i duy.
In pma ostendit qd amor quo diligim
dm. e. similr amor quo diligim pxi
mu / in secda uo ostendit. q amor ille
ppe e spc. ibi. cu aut frna dilectio sit
ds. zc. / In tcia ostedit q sps. s. e carita.
no calit sz eencialr z formalr loquedo.
ibi. Ne si forte aligs dicat ills dictu zc.
Quato z ultro gcludit tag maifestatu
ia. qd spc. s. tuc mittit in uisibilit. qn
nos facit dn z pxi dilectores. ibi et p di
ctis claresscit qd spc. s. caritas. zc.

Ad itelliam huy ptis
qrutur. / pmo z pncipalr
si pone magr. qr ut ptonu caritati si
cate. sit pone tonu caritatis cate. z hoc
e qreze utr caritas qua diligim dm.
sit spc. scs.
Secdo dato q sit cata caritas. qr utr

nulla caritas sit diligenda ex caritate.
Tercio utr caritas certitudinalr possit cogno
sci ab hnte caritate.
Quato si possit cognosci an hnte.
Circa pmu qrnd sit
ponere aliam caritate. acaritate icata. sup
posita ppone p auctes mltas quas ad ducit magr
i litu. pbat ronib. z pmo ronib sumptis ab
eencia caritatis. que e bonitas. h m / nullu
actus e meli sba ronali. sz caritas melio
e. aia ronali. qr ea facit meliorem. g no
e actus. g e sba. sz costat q no irronalis
g ronat. g aia. ul angelus. ul deus. sz
no aia. ut angls. g deus. ¶ Ite nulla bo
nitas cata equalr btudi. sz caritas equalr
beatitudi. qa p caritate meret ho z efficit
dignus uita etna sue btitudie. g caritas.
no e bonitas cata. g zc. ¶ Ite ome bonu ca
tu e bonu p paticipacionem. sz ome bonu
alio bono. ben fr ictll. z o bonu. et si caderet
in ipo mglu p diminucione spei. modi. et
ordinis. g si caritas e bona bonitate ca
ta. caritas pot ee mala. ut salte in telli
mala. ut z ps in formis. q fim e. ¶ Ite
h ipm ostendit rronib sumptis ab uirtute. sic.
quato aligd urtuosi. tanto paucioribus me
diys. in diget. g si aligd e potentissimu nu
lla alia. ex ase uirtute in diget. g si sps s.
e potecie in finite. z ipe e caritas. g se ipo
no alio in flammat affectu. ad amore. no est
g pone caritate catam necio que sit hitus ¶ Ite
plus ditat actus naturaly acto. g uolutas. sz ds
diligit uirtute naturalem. no alio g sit ipe.
g si ibi no cadit mediu. u i uoluntate cadz.
g. zc. Ite ubi mouet actus motoris pmusp
ptens z no potens errare. supfluit alig uir
tute supaddere. ut puta si man eet sps co
uicta temoni n opet ibi ee alia uirtute. sz
sps. s. e dirigens. z ad iuuans ipam no.
z e g uictus sep. z no potens errare. g sfr
fluit alia caritate ponere. sz ome sflu
um e resecadu. g zc. ¶ Ite ronib sumptis
ab actu. ostendit illud / qr actus carita
e aias recreare q creare. g si creare solu
e ab in creato. q e in finite po. g z re
creare. sz h ppum e caritatis. g e in cata.
¶ Ite aligs actus caritatis e inuxer. set
nlla creatura p ualitate sue bitam. sz o ps
catum hatas. g nlla catura e mediu.
btudi to g no e ualitas nec catura.
¶ Ite actus caritatis e unugdqz ordina
te diligere. g si ordinate diligere e di
ligere unu. qdqz secdm q sibi couenit. cu
bonu in catum sit meli creato in infinitu.
g ipm mag in infinitu diligibile. g si cari

sz no in
uirtuti
creare

o cti
si g ca
mediu

tas facit deum diligere, ut diligendus est. cari-
tas facit deum infinitum diligere. sed quod exit in actum
infinitum, est increatum. ergo etc. ¶ Sed contra cari-
tas est principium reformandi animam quantum ad potentiam
voluntatis. sed anima quantum ad alias potencias,
scilicet irascibilem et racionalem reformatur per virtutes
creatas. ergo per racionem et concupiscibilem. sed eius refor-
macio est caritas. ergo etc. ¶ Item ubi est
reformacio ibi est conformacio. et in forma-
cione ubi est informacio ibi est aliquid informans
quod se habet per modum forme. set omnis forma
rei create est creata. dicitur enim nullius est forma perfi-
ciens. ergo etc. ¶ Item caritas est principium vite
secundum hugonem de sancto victore. sicut anima vita corporis, amor est vita
tua. sed omnis vita existens per participacionem in
aliquo est ab aliquo informante. ex quo et
vivificabili fiat unum. sed ex deo et anima non potest
fieri unum. ergo necesse est ponere in anima aliquam
caritatem creatam que vivificet. ¶ Item
omne quod est in aliquo possibile ad mortem, est
in illo per aliquid separabile. sed vita gratie est
in anima possibile ad moriendum morte culpe. ergo
per aliquid separabile. hoc autem non est deus, quia impos-
sibile est deum per essenciam separari ab aliquo. ergo
est aliquid creatum. ¶ Item caritas est principium gra-
tificacionis. sed gratificacio est illud in quo distinguitur
bonus a malo, iustus ab impio. non tantum in
actu, sed etiam in quiete ut parvulus, ut adulte
dormiens. ergo cum distincio non sit boni a ma-
lo per bonitatem increatam, quia illa omnibus est commu-
nis, caritas de qua loquimur. et iterum cum distincio ge-
neralis non sit per actum vel usum ~~s. habitum. ergo~~
sed habitum, patet quod caritas habitus creatum. ¶ Item
caritas est principium merendi. sed non quia bona
facimus, ideo boni sumus, sed magis econverso. ergo
caritas prius facit bonum quam eliciat actum.
sed cum aliquis de non bono fit bonus, necesse est
aliquid poni in ipso de novo. et hoc non potest esse
actus. ergo habitus. ¶ Item deus alio modo co-
operatur in operacione meritoria quam naturali, quia
si non alio modo, tunc redit error pelagii
quod ex naturalibus possit homo mereri. / Si ergo
alio modo, cum per virtutem increatam omni
cooperetur, necesse est quod in operacione creata me-
ritoria cooperetur mediante virtute. sed hoc non potest
esse nisi creata. ergo etc. ¶ Item videtur quod magister er-
raverit / quia quod dividit opera trinitatis hereti-
cus est. sed magister posuit quod caritas qua nos
diligimus deum sit spiritus sanctus proprie. ergo ponit quod
nostrum diligere quod est effectus in creatura,
sit solus spiritus sanctus, et ita dividit opera trinitatis.
¶ Item qui dicit quod creatum esse increatum errat.
sed caritas qua diligimus deum et proximum,
ut communiter tenetur, est quod creatum. sed magister dixit
hanc esse spiritum sanctum. ergo erravit. ¶ Re[spon]so.

ad predictorum intelligenciam est notandum quod circa hoc
est duplex et fuit ab antiquo opinio / quorundam
enim ut magistri et sequacium suorum est opinio quod
spiritus sanctus est excitativa caritas qua pater et filius dili-
gunt nos, et etiam qua nos diligimus deum. et quidam
voluerunt dicere quod intellectus huius ponitur hic.
/ dicunt enim quod sicut hoc potest tripliciter con-
siderari / scilicet in se / et in transeuntem / et in concretum vel
perpetuitatem / primo modo est lux / secundo modo lumen.
/ tercio modo ypostasis caloris / Ita spiritus sanctus potest
considerari in se, et sic est amor patris et filii
/ potest rursus considerari ut in anima humana
inhabitans. et sic spiritus sanctus dicitur gratia / potest consi-
derari ut unitus voluntati. et sic est caritas
qua nos diligimus deum. unde dicunt quod spiritus
sanctus est nostra caritas non per appropriacionem sed per unionem.
que ad modum enim solus filius est homo vel
est incarnatus. et tamen tota trinitas est incar-
nacionem operata. sed tamen solus filius unitus
est. sic quamvis tota trinitas faciat unionem
spiritus sancti cum voluntate. solus tamen spiritus sanctus unitur
voluntati. et ideo solus est caritas / Ratio autem
movens ad ponendum hoc est auctoritas apostoli i
Cor. vi. qui adheret deo unus spiritus est et
etiam similitudo / dicit enim quod sicut filius pro-
cedit per modum nature, ita nature unitur.
sic spiritus sanctus. Set per modum voluntatis et ideo volun-
tati. unibilis tamen. et quia voluntas ver-
tibilis est. non sic natura. ideo spiritus sanctus unitur
separabiliter. set filius inseparabiliter. et
ideo longe inferiori modo quam filius. et
quibus sic unitur, se ipso facit diligere.
/ Sed hoc non potest stare quia spiritus sanctus non
est unibilis. et posito quod esset unibilis / aut per naturam
/ aut per graciam. / non per naturam ergo per graciam.
ergo adhuc oportet esse habitum gratie disponentem
animam ad susceptionem talis unionis et ita
reddit circulum. ideo non credo quod magister hoc
modo fuit huius opinionis. / Et propter hoc aliter dicendum. quod
illud quo diligimus deum tripliciter est acci-
pere / aut quo diligimus effective. et sic caritas
sive amor est tocius trinitatis. et sic scilicet appropriate.
/ aut quo diligimus exemplariter. et sic spiritus sanctus
qui est unio patris et filii. et nexus aliorum. est
unitas. ad cuius imitacionem caritas nos nec-
tit. secundum quod dicit dominus Jo. xvii. ut sint
unum sicut et nos unum sumus / aut quo di-
ligimus formaliter. et sic secundum opinionem magistri
est animi affectio. sed in hiis omnibus verum
dixit nec erravit / sed defecit quia preter
hec est ponere caritatem secundum communem
opinionem que sit habitus creatus animam in-
formans. et ad hoc sumitur a parte essencie
eius, virtutis, et operacionis / a parte essencie
quia caritas est bonitas creature rationalis

ipam pficiens et distinguens et ordinans et disponens ad uitam etnam. g° necce est quod sit eius formalis perfectio. ¶ Ad id g° quod obr pmo q caritas e melior aia rationali. dd. q no e ibi comparatio q a ubi e unu ppt alter ibi tm un. un h[ec] caritate bonus e ppt caritate / V[e]l cadit ibi comparatio q non uniformit dicitur bonu. nam sba rationalis dicitur bona. quia ordinabil in fine. caritas bona quia ordinans. ¶ Ad id q obicitur qd equal[et] beatitudini. dd. q equiualet p diuinam extimatione. quia opus caritatis reputat dignu uita etna. l[icet] n[on] tanta remuneratioe. ¶ Ad 3 q obicitur. quod si e bon[um] p participatione. tunc ei[us] bonitas e pmutabilis i informitate. dd. qd aliquid dr bonu per participatione dupliciter / s[ecundu]m quia participans et ordinatu / aut quia participatio et ordinatio / pmo m[odo] e bonu hmo caritate. / scdo m[odo] e caritas. et ideo pot no ee. quia no e ipa essentialit bonitas. s[ed] participatio. talem[que] no pot no ee bona ul ordinata. quia e ipe ordo amoris. un soluend[um]. ad 1. p distinctione. et in hoc patent rones supte ab ecntia. ¶ Aperte e uirtutis necce e ponere caritate habitum creatum. nam caritas qua diligimus deu e uirtus. no qua tantu ds cohoperat nob. s[ed] etia qua nra uoluntas. cohoperatur deo. adiutores enim dei sumus. et quia cu cohoperamur deo necce e nos similit conformari. necce e qd ab illa suma caritate relinquatur i nobis aliqd exemplatum i nro affectu p qd moueat illi conformit. uoluntas enim libera e et nata moueri ad opposita. et ideo ponitur uirtus caritatis create i nobis. no ppt defectum apatu dei nobiscu operantis. s[ed] uo[luntati]s nre sibi cooperantis. ¶ Ad 1 qd obr quod uirtus potentissima no indiget uirtute media. uerum e. s[ed] caritas no est ppt illius uirtutis indigentia. s[ed] potius uoluntatis sapientis q indiget aliquo habitu disponente. ¶ Ad 1 qd obicit qd deus cohoperat nature sine uirtute creata. dd. q deus et natura sicut i statuit. una uniformit currit. et ideo no idiget alio regulante. no sic e de uo[luntat]e que mouet difformit. et ideo idiget aliquo habitu regulante et disponente ipm. / ul dd q a e de na et de uo[luntat]e. quia na no h[abe]t moui. nisi inf[ra] se ul infra, s[ed] uoluntas sup[ra]. et ideo idiget aliquo eleuante ipam. ¶ Ad id qd obicitur qd uirtus pmi motoris est presens. dd. q no sufficit presen[tia]. s[ed] necce e qd recipiens i fluentia h[abe]t habitus et

conformitate et hoc e p uirtute creata. ¶ Aperte etia operationis pot necessitas quia reformatio siue recreatio unio et dilectio no tantu sunt ab aliquo ut ab efficiente. s[ed] etia ut ab informante / Informans aut e caritas creata. et ex hoc patent oba ex parte actus siue operationis / nam q obicitur qd reformatio e ab increato. uerum e p modu efficientis. sicut creatio. s[ed] reformatio ulteri[us] relinquit forma. et ideo necce e ponere habitu informante. ¶ Ad 1 q obr quod uanitas no unit ueritati. dd. q gra pot considerari scdm qd e [struck] ex nichilo. et sic e uanitas. et sic no unit / ul scdm q e influen[tia] scdm diuina plenitudinem. et sic h[abe]t ueritatis expressam similitudine et tali modo unit. ¶ Ad 1 qd obr qd diligit dm quantum e diligend[us]. et c. dd. quod hoc pot intelli dupl / ul quantu deus deberet diligi i se. et sic falsu e. quia cum sit bonu infinitu deberet in infinitu diligi. et tali m[odo] deus solus se ipm diligit / ul quantu e diligendus ab hoc. et sic uoru e, et tunc [struck] diligit i infinitu no simpliciter. s[ed] scdm extimatione habentis caritate. tantu enim diligit caritas dm plus quam bonu creatum. quod si bonum creatum in infinitum multiplicate. adhuc mag[is] diligeret dm / quod aut obicit incontrariu. concedendu e. pret duo ultima q ostendunt cuiusdam magistri cauillac. / quod g° obicit quia diuid opera caritatis. dd. qd falsum e. quia quod dicit sep sic caritas qua diligimus / aut deum e p appropriationem / aut p unione / aut certe p exemplar. et sic intelligit oms auctes quas mag[iste]r adducit p se / formalit aute loquendo no intellixit uere. nec credo quod mag[iste]r sic intellexerit. et p hoc patet aliud. qd mag[iste]r non dicit. qd creatu sit increatum. sed qd sufficiat donu increatu sibi datu. et in hoc no fuit error s[ed] defectus tm.

Secundo q[ueritu]r utru caritas sit amabilis ex caritate et qd sit ostendit hoc m[odo]. aug. viii. de tri. nemo dicat no noui quid diligam. diligat fratrem et diligat ipam dilectione g° dilectio e diligenda g° et c. ¶ Item hoc ipm ut[ide]tur quia no e pfecta cognitio. nisi illa qua quis nouit se nosse siue nouit ipam notitiam. g° nec pfectus amor nisi ille quo quis amat se amare. si no amore s[ed] caritas e pfectus amor g° et c. ¶ Item qs diligit proximu et recte quia uidet eu hre caritate s[ed] ppt qd unu quodq[ue] et i mag[is] g° magis debet diligere caritate siue dilectione. ¶ Contra. aug. i libro de doctrina. cristiana dic tm quattuor diligenda ex caritate. s[cilicet] dm se ipm proximu corpus proximi. s[ed] caritas siue dilectio no e aliquod hor[um] g° no e diligenda ex caritate. ¶ Ite duplex

[illegible]

e dilectio. s. concup. et amicicie. si g° caritas sive
dilectio diligit aut g° dilectione. concup. aut
amicicie. non amicicie constat quia amicicia
e inter similes amor quo aliquis optat alicui
bonum. cum autem nemo optat bonum. ¶ Item
nec concupiscentie. quia concupi. e rei non habite
g° tamen ex caritate nemo diligat nisi hns
caritatem. ergo ex caritate. non pot concu-
piscere caritatem. Si tu dicas qd concupiscit
augmentum caritatis hoc non solvit g° ergo ad
non quero nisi utrum caritatis habita secundum qd
habita e possit amari. ¶ Item sicut se habet
fides ad credere et spes ad actum sperandi. sic
dilectio sive caritas ad actum diligendi. Set
nullus hns fidem. credit fidem. vel in fidem. quia
sic dicit aug. credens scit se credere et videt
credere se credulitas autem e de non visis. simi-
liter autem nullus sperat ipsam spem. g° a simili non
diligit caritatem. vel si non e simile. quare. quare non.
¶ Item si diligens diligit dilectionem. aut eadem
aut alia. si alia tunc pari ratione et alia dilectione
diligit aliam. et sic erit abire in infinitum. si in pro-
stare e et non convenit abire in infinitum. si diligens
diliget eadem. set si hec. g° nulla forma spiritualis super
se ipsam reflectitur nisi de primis intentionibus.
sicut unitas unitas. bonitas unde nullo modo dicitur
albedo alba. g° non dilectio dilecta et sic. etc. ¶ Resp.
dicendum quod accipiendo dilectionem. secundum qd deus
dilectio e constat utique qd ex caritate e di-
ligenda set accipiendo dilectionem secundum qd e
habitus gratuitus sic utique diligenda. set non super
omnia ad intelligentiam autem obiectorum notandum qd
triplex e amor. s. amicicie quo quis optat alicui
bonum et concup. quo quis sibi desiderat aliquid et
complacentie quo aliquis requiescit et delectatur
in re desiderata cum presens e. qd g° caritas
amore amicicie nullo modo e amabilis quia non
e ~~[illegible]~~ bilis. amore concupie e amabilis ex cari-
tate secundum quod diligens desiderat amplius
diligere amore vero complacentie. s. q° diligens
acceptat ipsam dilectionem qua deum diligit.
set e diligenda caritas. secundum qd iam habetur.
eo qd ipse e bonum valde acceptabile hu-
ius patet. Resp. ad duo prima. nam ratio illa
excavitur. aug. de doctrina christiana curtit solum.
quantum ad dilectionem amicicie quia aug. loquitur
de amicabili cui aliquis optat bonum. ¶ Ad
secundo obiectum. similiter patet quia e caritas habito secundum
qd habita non sic concup. in homini tamen e com-
placentia possit dici qd spiritualis dilectio et possi-
excitat ad desiderandum dum deficiat et deficit dum
excitatur. io simul manet concup. et complacentia.
¶ Ad 3 quod obicitur tertio de fide et spe dicendum qd non e
simile quia actus fidei de se dicit imperfectionem.
similiter et spei. quia alter e rei non vise alter

rei non habite et ideo si talis actus reflecteretur
diminueret de ratione habitus. vel qui credit
credulitate non habet eam et spem similiter. et ideo
hee virtutes evacuantur in patria. set dilectio
e actus completionis et perfectionis sicut scientia. unde
sicut perfecte scit qui scit se scire ita perfecte
diligit qui amat dilectionem. ¶ Ad 4 qd obicitur
qd eadem aut alia. etc. dicendum quod eadem quantum ad
habitum. set alia quantum ad actum. et quod obicitur quod
spiritualia non reflectuntur. dicendum quod reflexio et forma
aliquando venit ex natura. et sic e in genere aliquando venit
ratione eius in qua e etiam et sic e in formis que sunt
in potentiis natis super se converti et quantum supra
se convertuntur. et quoniam per cognitionem se ipsam cognoscit
et voluntas e istum se ipsum movens ideo per
scientiam scit aliquis et scientiam novit et per caritatem
se et ipsam diligit. et sequitur ratio quare potentia
intellectiva nata e super se redire et voluntas aliquibus
dicitur. set modo tamen sufficiat quia sunt simplices
po. et in forma simplici fundate et eorum non alli-
gate ut patet qd non e sic ut qd obicitur
confluent et sensibus. alia e potentia que videt et alia
quo videt se videre. qd similiter debeat esse
in intellectu.

Tercio queritur utrum caritas sit certitudinaliter
cognita ab habente. et qd sic videtur auctoritate. aug. in viij.
de tri. et habet in littera qui fratrem diligit magis
novit dilectionem qua diligit quam fratrem quia diligit.
set fratrem novit certitudinaliter ergo caritatem.
¶ Item .1. Jo. 2. qui diligit fratrem suum in lumine
manet. ergo si caritas e lumen tamen nil certius
videtur quam lumen g° etc. ¶ Item. Jo. 14. unctio
docebit nos de omnibus non in quantum de omnibus agibilibus
set de omnibus necessariis ad salutem. set caritas e maxime
necessaria ad salutem ergo maxime nos doceret unctio
spiritus sancti. ¶ Item quanto aliquid anime e presencius
tanto veri videtur cognosci. set caritas anime e
presentissima cum e in ipsa anima g° etc. ¶ Item hns
fidem scit se habere fidem. nichil enim certius e homini
sua fide ut dicit aug. g° pari ratione hns ca-
ritatem scit se habere caritatem. ¶ Contra eccles.
ix. nemo scit utrum amore vel odio dignus. g°
cum hns caritatem sit dignus amore nescit
se dignum g° etc. ¶ Item .1. cor. iiij. nichil mihi
conscius sum set non in hoc iustificatus sum.
g° videtur qd homo non hns remorsum possit
non esse iustificatus. g° non habere caritatem.
set nullum signum evidencius e caritatis quam care-
ncia omnis remorsus. g° si illud e fallibile cetera
sunt fallibilia. ¶ Item caritatis e diligere deum propter
se et super omnia itaque nichil eque vel super. vel contra.
set nemo scit utrum pre omnibus diligat deum. ergo
nec scit utrum habeat certitudinaliter caritatem.
¶ Item hns caritatem e deo acceptus et hoc
constat nobis omnibus qd sunt convertibilia.

sed nemo scit utrum deo sit acceptus nisi per reue
lationem ergo nemo scit se habere caritatem nisi
per reuelationem. ¶ Item dicit apostolus quod nesci
bat utrum haberet culpam cum dicit. sed non
in hoc iustificatus sum ergo ab oppositis nesci
ebat se habere gratiam ergo cum caritas non sit
sine gratia ergo etc. ¶ Responsio dicendum quod caritate cogno
sci certitudinaliter est dupliciter uel in se uel quid
scit equalis esse debeat et sic unusquisque cognoscit per
alium est caritatem caritate in spirituali sui hoc in hoc
et hoc modo nec de se nec de alio quamdiu ho
minem potest certitudinaliter scire de alio enim
quia non nouit que sint que sunt in homine in
per signa que fallibilia sunt. de se non et hoc potest esse
quadruplex ratio. Una ratio propria est diuine accep
tionis implicatio/ quia caritas uincta est gra
tia gratum facienti que ideo dicitur gratum faciens quod
reddit hominem deo acceptum et ideo caritas.
sic uocatur. non tantum quia habet carum amatum
sed etiam quia facit hominem deo carum et quia nescimus
dei acceptionem certitudinaliter nisi per reuelationem
ideo nescimus nos habere caritatem nisi per reue
lationem. Secunda ratio est similitudo ipsius
ad dilectionem adquisitam. potest enim contingere
aliquem inflammari ad amandum deum passione
quam qui corporeum per aliquid perceptum spirituale.
et tamen semper afficiatur sicut expresse patet per
beatum. B. in libro de amore dei. ubi reprehendit
superbientes. de deuotione. Tertia ratio est nostri oculi lip
pitudo quia oculus noster est sicut oculus noctue
ad manifestissima nature sicut dicit philosophus. unde
sicut oculus lippus nesciret distinguere inter lumen
diei. et lumen flamme uel lune. ita oculus noster spiritualis
inter lumen gratie gratis date et gratum facientis.
Quarta ratio est dilectorum iudiciorum dispensatio.
deus enim claudit oculos seruorum suorum quantum
ad ea que spectant ad eorum dignitatem. et de quibus
possunt efferri. unde gratia contraria est superbie gratia aperit
oculos ad uidendum prerogatiuas et claudit ad uidendum
indigentias et defectus uirtutis in apocalipsi. iii. dicis quod
diues sum et locupletatus et nullius indigeo et
nescis quia pauper es et cecus etc. sed gratia. uir scilicet
dicit se nichil esse quia claudit oculos suos
ad bona et aperit ad uidendum mala. et hec est ratio.
quia homo non cognoscit caritatem que quamuis
per se non sufficiat. tamen cum aliis bona est. credo
tamen quod illa est propria que primo dat esse. Quamuis enim
caritas non possit certitudinaliter cognosci esse in
aliquo etiam habente respectu sui tantum potest
per signa probabilia cognosci/ maxime per mortifi
cationem concupiscentie et amoris uani siue mundani
et per multa alia que sancti dicunt signa et ponunt. ¶ Ad
primum quod obicitur. inconueniens quod certior est dilectio quam
fides. dicendum quod caritas non tantum dicit dilectionem.
sed ultra hoc addit. scilicet quod gratuita est et quantum

ad habitum dilectionis certitudinaliter est cognoscibilis
quantum uero ad id quod dicit gratuitum non. ¶ Ad secundum
quod obicitur quod caritas est lumen. dicendum quod quamuis de se
caritas sit cognoscibilis tamen non cognoscitur a nobis
quia oculus noster lippus est. ¶ Ad tertium quod obicitur quod unctio
docet nos de omnibus necessariis ad salutem. dicendum quod
uerum est eo modo quo necessaria sunt. sed scire se
habere caritatem non est necessarium ad salutem sed solum
habere. ¶ Ad quartum quod obicitur de presencia caritatis. dicendum quod
quamuis substantia sit presens tamen conditio que comitatur
habitum. scilicet diuina acceptatio non est presens. immo
latens in dei cognitione et iudicio. ¶ Ad quintum quod
obicitur de fide. dicendum quod non est simile quia fides dicit
habitum purum non superaddendo acceptionem sicut
caritas ut patet quod non est simile.

Quarto queritur utrum caritas sit cognoscibilis a non
habente et quod non uidetur quia omne quod cognoscitur
aut cognoscitur per essentiam aut per similitudinem sed
non per essentiam quia non est essentialiter in anima pecca
trice. similiter ergo cognoscitur hoc est per similitudinem.
sed super .ii. cor. xii. dicit glossa. tertium genus uisionis
quo dilectio intellectiua conspicit eas continet
que non habent. sui similes ymagines que non
sunt ipse ergo similitudo caritatis non est aliud quam
caritas ergo si caret. quis caritate caret et
similitudine eius et ita numquam cognoscit caritatem. ¶ Item
si non habens caritatem cognoscit eam aut ergo per
speciem innatam aut per adquisitam aut per effectum
aut per primam lucem non per innatam qua creata
est sicut tabula rasa non per speciem acquisitam.
quia omnis species adquisita adquiritur medi
ante sensu et ymaginatione. sed species caritatis
non cadit in sensu nec in ymaginatione. ¶ Item
non per effectum quia nemo cognoscit per effectum
aliquid nisi sciat quod sit illius effectus. unde
nullus cognoscit per eclimpsim interpositionem terre
nisi sciat quod interpositio illius est causa. si ergo per effectum
cognoscit. oportet quod sciat prius quam illius est
causa caritas et ita precognoscit caritatem non ergo
per effectum. si tu dicas quod cognoscit in illa ueritate
eterna aut hoc erit effectiue aut formaliter
si effectiue sic omnia cognoscuntur in ea que
omnia facit scire quecumque sciuntur. si autem for
maliter siue exemplariter ergo uidetur quod uel
imprimat aliquam speciem in intellectu uel necesse
est quod ipsa ueritas uel exemplar conspiciatur
quorum alterum est supra improbatum alterum autem ma
nifeste falsum. ¶ Set quare peccatores deside
rant caritatem. sed nullus desiderat quod non cogno
scit quia incognita non possunt diligi sicut dicit
augustinus. ergo ipsi cognoscunt caritatem. ¶ Item aliquis
habens caritatem potest habere cognitionem de illa. sed
omne quod cadit in intellectu apprehendente potest
in memoria conseruari. ponatur ergo quod priuatur
hec cognitio memorialis. et quod deinde cadat

in primat

a caritate memoria ei retinuit. ergo adhuc co
gnoscat eam. ergo caritas cognoscit eam. ergo caritas potest
cognosci a non habente. Item si caritas cognoscatur
ab habente aut hoc est per essentiam aut per similitudinem.
Sed probo quod per similitudinem quia nichil cognoscit
intellectus nisi ab illo informetur. Sed caritas
habitus est affectus. ergo secundum essentiam illum non
egreditur. ergo si unitur intellectui illum in
format. hoc est per similitudinem. Sed similitudo
potest haberi a non habente caritatem ergo etc. Item aug.
dicit .xi. de tri. quod ad hoc quod intellectus intelligat
quod est in memoria necesse est actu intellectus
informari ergo multo fortius ad hoc quod intelligat
quod est in voluntate ergo si intelligit caritatem in
formatur intellectus aliquo non substantia caritatis.
ergo similitudine ergo idem quod prius. Responsio. dicendum. quod cogni
tione experientie non cognoscitur caritas nisi
ab habente cognitione vero speculationis certum
est cognosci caritatem etiam a non habente modus
autem huius cognitionis non potest esse per caritatis
essentiam nec per similitudinem a sensibus adqui
sitam. ergo necesse est quod sit per similitudinem
infusam vel innatam utrumque autem quod sit cog
noscitur ab homine dicuntur ab aug. cognosci in veritate
etiam. aut quia veritas cognitionem infundit in
spiritus. aut quia a conditione imprimit secundum
illud signatum est super nos lumen etc. Caritas
autem non cognoscitur a potentiis per speciem in
fusam. ergo oportet quod per innatam cognoscatur.
Species autem innata potest esse dupliciter aut similitu
do tantum sicut species lapidis aut ita similitudo quod
etiam quedam veritas in se ipsa. Prima species sicut
pictura et habet causam est anima nuda. Secunda species est
impressio alicuius summe veritatis in anima. sicut ubique.
anime a conditione sua datum est lumen quoddam
directivum. et quedam directio naturalis data est etiam
ei affectio voluntatis cognoscit igitur anima quid
sit rectitudo et quid affectio. et ita quod rectitu
do affectionis et cetera veritas sit hoc cognoscit cari
tatem per quandam veritatem que tamen veritas
est similitudo caritatis et tunc recte habet rationem
similitudinis dum accipitur ab intellectu
habet tamen rationem veritatis prout est in anima. Unde
quod aug. dicit. quod hi habitus cognoscuntur in ipsa
veritate. et per similitudines que sunt idem quod ipse
non dicit hoc quia non fiat aliqua species in intellectu
cognoscentis. sed quia in anima non est pura species sed
veritas quedam ab ipsa veritate impressa et
sic patet responsio ad obiecta.

In parte ista sunt dubitationes circa litteram. et primo
dubitatur de ista consequentia. qui diligit proxim
um consequens est ut ipsam dilectionem diligat. videtur enim
ista consequentia non valere quamvis enim possibile sit dilectionem
diligi non tamen est necesse quod aliquis diligat eam
multa enim frequenter amamus que nollemus amare.

Item dubitatur de ista consequentia. quod diligit dilectionem consequens
est ut deum diligat. quia aut intelligit de in
creata aut creata. si de creata nichil valet. di
ligit quid creatum. ergo increatum. Si de increata.
tunc in nullo concordat cum priori. Prima quia dilectio
qua diligimus proximum est dilectio creata. Responsio
dicendum quod utraque consequentia bona est in proposito. quidam
enim est amor in quo non est quietatio nec dilectio
nec complacentia ut puta ille qui est ex parte materie cor
ruptionis cui ratio absistit. quidam enim est amor
qui est cum dilectione cum placentia et quietatione
et in tali amore non est tantum acceptio rei amate
immo etiam ipsius amoris. et talis amor est caritas
et ideo sequitur qui amat proximum amat
dilectionem id est acceptat. Sed quam bene sequitur qui
acceptat aliquid ex se. multo magis acceptat
illud in quo invenitur ratio dilectionis. si dilec
tio eo ipso quo dilectio acceptatur maior dilec
tio magis. cum ergo dilectio nostra sit dilectio exem
plata et dilectio divina sit exemplar omnis
recte dilectionis et illa prima et summa ratio
omnis acceptionis. hinc est quod sequitur. quod qui diligit
dilectionem diligit deum. Unde aug. arguit ex hac
suppositione. quod ipsa caritas sive dilectio proximi
dilectio cum acceptatione ex hoc tenet prima
consequentia et ex alia suppositione quod prima ratio ac
ceptionis est in dilectione exemplante non
exemplata et ex hoc patet secunda. Item queritur
de hoc quod dicit. ecce iam potest notiorem habere
deum quam fratrem. videtur enim falsum quia .i.
thy. ult. dicitur de deo. quod lucem habitat inacces
sibilem. preterea de fratre novit quid est de deo vero
non novit quid est. sed si est ipse non loquitur
quantum ad cognitionem si est. Responsio dicendum quod
aliquid certitudinaliter magis cognosci est dupliciter.
quia certitudo cognitionis est secundum presentiam.
aliquid autem presentius est dupliciter. aut
quantum ad rationem cognoscendi. aut quantum ad
substantiam quantum ad substantiam deus presentior cuilibet
rei quam aliqua alia res quantum autem ad rationem
cognoscendi hoc est dupliciter aut aperte cognoscendi
sic sol est presens ceco. tamen cecus est absens
tamen. sic deus est presentior quam frater. qui pre
sens est oculis carnis quorum cognitio nigra.
secundum statum presentem. aliter potest dici quod prese
ntius est aliquid dupliciter in ratione cognoscibilis
vel secundum effectum vel secundum se. secundum se notior
est frater. secundum effectum notior est deus. quia effectus
divinus qui est dilectio intra ipsam animam et
ei est presens et magis cognoscitur quam frater.
Item queritur de illo verbo. ca. Jo. iiii. quod est
in littera. qui diligit manet in lumine. videt
enim improprie dictum quia lumen respicit cognitionem
sicut calor affectionem. ergo magis deberet dicere ma
net in calore quia magis in lumine. Responsio

dd. quod luminis e manifestatio. manife-
statio autem aliqd alicui e dupl aut sic via
cognoscendorum aut sic via agendorum. primum
e proprium et qui illud lumen opponit tenebris
ignorancie simplicis. secundum e per gratiam. vn
unctio docebit nos de omnibus. et illud e te
nebris malitie siue peccati et de hoc lumine.
et de his tenebris. loquitur. bti Jo. qd patet
in textu et ecc. xj. error et tenebre peccatoribus
concreata sunt. et quoniam caritas semper e gratia alie
virtutes non. ideo dic qui amat manet.
in lumine per appropriationem. ¶ Item queritur de hoc
qd dic. qd in diuinis donis nichil magis est cari.
videtur enim dicere falsum quia sap donum
ponatur excellentissimum inter omnia dona. vel
si idem caritas et sapientia caritas non remouet
prerogatiua inter dona. ¶ Item queritur de conseque-
ntia. si caritas e precipuum inter dona dei
et nullum maius e quam spiritus sanctus. ergo spiritus sanctus e
caritas. aut ergo loquitur de caritate creata
aut increata. si de increata tunc ergo probat
idem per idem. Si de creata tunc nulla videtur
conuenientia quia non valet qd si creata
est caritas maior inter dona creata quod sit spiritus sanctus.
¶ Ad hoc dicendum quod predicta auctoritas aug. potest in
telligi de caritate creata et increata prout
habet veritatem. Si de increata certum e. Si de
creata. maior e inter dona quia plus habet in se
de ratione bonitatis. siue de ipsa bonitate
qua aliqd donum loquendo per se. quedam
enim dona sunt que sunt sine caritate. et
hec quidem certum e qd in minora sunt. quedam
presupponunt caritatem sicut donum sapie
ntie. caritas enim e que dat sensum gustui vt
sapiant ei bona eterna. vn sapientia super addit
quandam ulteriorem habilitatem que comparata
ad caritatem minus e bona. sed prout concludit
caritatem maius bonum e ratione eius qd
presupponit et ita patet quod caritas per se
loquendo e excellentissimum donum. sapientia uero
presupposito siue implicando donum caritatis.
dicitur excellentissimum. ¶ Ad primum qd obicitur
de gratia. dd. quod utrumque tamen bona e si intel
ligatur de caritate increata si ipsa est
donum primum et precipuum. et spiritus sanctus e huiusmodi
oportet quod ipsa sit spiritus sanctus. sed quia quod per
super habundanciam dicitur uni soli conuenit.
Si autem de caritate creata tunc gratia.
onus intelligenda e apte nominis sic cari
tas creata e maxime inter dona creata
et spiritus sanctus e maximum donorum ergo melius
nominatur nomine doni excellentissimi quam
alio generis. ergo e ut spiritus sanctus si caritas. sed non
creata immo illa que deus e. ¶ Item queritur de hoc
qd dicit. non utique sit donum e qd dei substantia

e in ura pacientia. videtur e male dicere quia
caritas qua nos diligimus deum non e ipse deus
nisi intelligamus quo diligimus effectiue. vel talis.
ergo cum simile sit de patientia videtur e qd aug.
male destruit illud simile. ¶ Item cum deus
faciat nos diligentes facit pacientes. quare non
dicitur deus caritas nostra sic patiencia nostra. ¶ Ad hoc
dd. qd deus e caritas essentialiter et causaliter. essen
tialiter quia in se amor e. causaliter quia in nobis
amorem efficit. sed deus non e patientia essentialiter
sed solum causaliter et ideo scriptura istum diuisum modum in
ueniens dicit deum esse patientiam nostram. et deum esse
caritatem sine additione. ¶ Ad hoc autem huius e
qua quidam habitus dicunt incompletionem sicut
patientia spes et huiusmodi. qui non cadunt in deo per essentiam.
Sed per causam quia huiusmodi sunt a deo. Quidam autem ha
bitus dicentes complementum. et huiusmodi sunt in deo
essentialiter sicut caritas et sapientia et huiusmodi. ¶ Illud autem
quod aug. uult dicere quod deus e caritas essentialiter.
sed ipse non uult dicere quod sit caritas nostra essentialiter
et exemplariter. nec ita e patientia nostra exem
plariter. quamuis e omnes virtutes habeat ex
cognoscencia in deo et omnis habuerit exem
plar. secundum similitudinem longinquam tamen quedam
virtutes non habent sibi correspondens in deo per omnia
sicut patientia que duo dicit. scilicet passionem et supferri
passionibus quantum ad primum non habet in deo co
rrespondens. sed quantum ad secundum solum caritas autem habet a
morem in deo sibi per omnia correspondentem et a
morem. non tantum essentiale. sed etiam personale
et ideo dicunt auctores qd spiritus sanctus e caritas qua
diligimus deum et ablatiuus qua dicit habitudinem
non tantum cause efficientis. sed formalis non per
ficientis sed exemplaris. ¶ Item queritur de hoc quod dic.
qd solum donum caritatis diuidit inter filios regni
et filios perditionis. videtur e male dicere quia aut
loquitur de diuisione quantum ad cognitionem
aut quantum ad ueritatem si quantum ad ueritatem
hoc falsum e quia non solum in caritate sed etiam
in fide gratuita et spe differunt. Si quantum ad
cognitionem tunc minime diuidit quia nescit
quis hoc donum habeat. ¶ Ad hoc dd. qd omnia dona
virtutis possunt esse communia a peccatoribus et non illis
numquam separantur adinuicem sed caritas numquam potest
esse informis nec esse cum peccato quia actus eius e di
ligere deum propter se et super omnia que remouent per
omne peccatum ideo dic aug. qd sola caritas di
stinguit loquendo de distinctione in ult. ¶ Cum
obicitur de fide gratuita siue formata concedo
qd distinguit. sed tamen hec non habet hec fides sed quia
gratuita vita est. et hoc qd dicit caritati coniuncta
et sic patet illud. ¶ Item queritur de hoc qd dicit. Si
tradidero corpus meum. etc. videtur ~~enim~~ e male dicere
quia dominus dic. Jo. xv. maiorem hac dilectionem
nemo habet ut animam ponat etc. ergo si hec e maximum

op' caritatis in ipso e q' fiat sine caritate.
¶ Preterea aliqui dicunt q' apls dicit p ipso posito.
e adhuc q aliquis hat pena pateretur sine
caritate p'ca adhuc nd eet sibi. cedo tam ex
industria naturaliu z aliqua gra gratis data
possent sustinere p fide xpi morte etia sine
caritate sicut z heretic' sustinet perore. z q'
dicit dominus q' illud. e sume caritatis. hic dic
quantu ad signu z exteriore ostensione signa
tam sunt fallibilia. z io necce oportet q si as
morte sustinet p'ca sive p ei' fide hat caritate
cedo tam q si as p xpo sustinet morte qui no
magnu hret obicem quod disponeret se ad
gre susceptoem ita q' daretur sibi caritas.

Hic q'r si caritas sps scs eu ipa augeatur.
Sup egit magr de missione. sps sci in
visibili sedm sua opinione hic sedo ponit opi
nionis sue defensione. z hoc fac respondendo obiec
tionibz q possent sua opinione iprobare z qui
por sua po iprobari z ratione z aucte z utraq
in ista ht hec tres partes. I pma parte ipugt
z explicat hec q' dixerat q' sps scs e caritas q
diligim' deum p ratione. Pro uo pauctem ibi.
Sup dictu e. q sps scs zc. tertio paucte z
rationes ibi. Alias quoq induct zc. pma ratio
q' magri supra e ex hoc caritas augetur.

¶ Secda ratio q' ipm supra ex hoc q caritas
e a spu sco sicut dic aug. ¶ Tertia ratio supra
e ad hec q caritas e animi affectio. z hoc quide
rationi z aucte consonat. In sequalibz aute istaz
partiu magr. pmo oppont. sedo determinat et
partes manifeste sunt.

Ad intelligentia h' partis e q' de augmto
caritatis. q'ri hoc q'rim quattuor. ¶ Pmo
q'r utru caritas possit augeri sedm subam.
¶ Sedo q'r de m' augmti ipi' caritatis. tertio q'r de
opposito augmti ipius. s. de diminutione. utru ca
ritas possit diminui. ¶ Quarto de augmto ca
ritatis quatum ad tm sive statu.

Quantu ad pmu ostendit q' caritas possit au
geri sedm subam p aug' ad bonefaciu caritas
meretur augi. ut aucta mereatur pfici. ¶ Itē
hoc ipm videt' re. caritas vie sedm subam
minor e a caritate patre. s3 a caritate vie
ad caritate patre quenit deuenir ipa saluata.
i ee. qui i caritas vie nuqua excidit s3 mot'
a minori ad mai' ic salua e augmtum. g'
conuenit caritate augmtari. ¶ Itē qstat
q' diuisis maiora z minora pmia dabuntur.
unde ap'. i. cor. xv. alia claritas solis alia cla
ritas lune. zc. z constat q uni z eide sedm
diuisos status deberet diuersu pmium. s. mai'
z minus. s3 magtudo pmij subalis. Respondet qti
tati caritatis. no sedm feruore s3 sedm subaz
g' si quenit mai' pmium aliqu deberi. g' et

caritate subaliter augeri. ¶ Itē contig
caritate meliorari cu non sit summu bonu
s3 caritas e bona subaliter g' quenit caritate
sedm sua subam fieri meliore. s3 ut dicit aug
i. xvj. de tri. i spualibz ide e mai' z melius.
g' cum caritas sit quod spuale potest e sedm
subam spam effici meliore. ¶ Itē constat
q' i vno z eode caritas pot in maiore effectu
z actu. g' cu maioritas effectus ueniat a mag
nitudine virtutis potest e caritate maiore effici.
sedm virtute. z io quero aut caritas e sua
virtus aut no. si sic g' augmtata virtute
necce e augeri essentiam caritatis. si no tuc
quero de illa virtute aut ht essentia aut no
si sic. simr quero de illa g' ul erit abire in in
finitu ul' necce e poni q' aliquid augeatur
sedm subam. s3 qua ratione alia virt' z caritas.
¶ S3 cont' caritas e forma. s3 ois forma co
sistit i essentia invariabili. g' z caritas. s3 nich
invariabile sedm essentiam augetur sedm essen
tiam. g' nec caritas. ¶ Itē ubi augmtum
ibi maius z min'. s3 ubi e simplicitas ibi no
e mai' z min'. si g' caritas e forma simplex
z no extensa i caritate no erit augmentu.
¶ Itē augmtu i corporalibz e sedm acciis
no sedm subam g' pari ratione z i spualibz
g' si caritas augetur. hoc e solu sedm ac
cidens no sedm subam. ¶ Itē q augetur
mutatur. z q augetur sedm subam. mutatur
sedm subam. sed q subaliter mutatur. e
aliud minor q plus. g' q augetur sedm subam
no manet. si g' caritas numq excidit nisi
p peccatum. s3 semp manet g' no augetur. ¶ Respo
deo q sedm commune oppinione. vim e cari
tate subalr augeri ad intelligentia aute
oboz distingt quida augmtum sedm du
plicem dictam. augmtum e e qn minori suc
cedit maius. hoc aute pot ee dupr ul' ita
q illud idem q' prius fuit min' postea fiat
mai' sicut homo dicit augeri. ul' aliqd aliud
quantu. z hoc m' caritas non augetur ut dicunt.
ul' ideo quod minori succedat maius non
ide numero. s3 consimile i forma. sicut dies
dicuntur augeri. non quia ide dies pmo sit
minor z postea maior. s3 quia minori. suc
cedit maior. sic dicunt augeri caritate. ac
p hoc posse euadere oppiniones. s3 po ista ut
supra pbatu e non potest stare ostensu e
eni q' caritate manente eade quenit circa
eandem fieri crementu z pfectoem. z io aliter
dicendu q' augmentu sequitur qtitate. qtitas
aute dupliciter. s. apprie z metha. appe dicit
qtitas molis. z h' i corporalibz. metha qtitas
virtutis. z h' e in spualibz. sic z augmtum di
dup'. appe. s. sedm magnitudine mol'. et

lux in ac 8

metha[ac] sedm quantitate uirtutis cu g i cari
tate sit quatitas uirtutis et no in summo con
stans e caritate augeri pse. Videntis cum
uirtus sit idem qd suba caritatis et no quitas
sit uirtutis. hic e q de necessitate sequitur cari
tate augeri subam. cu e sit uirtus et suba
no sit alia uirtute. ¶ Ad i q obr inquiz
qd essentia forme e inuariabilis. ¶ Dicend
q uerum e de forma vniuersali. si aute dicat
de forma singulari. verum e in se considerata.
s no put in alio. ¶ Ad 2 q obr q simplici
tas no admittit magnitudine. ¶ Dd qd
uerum e qd no admittit magnitudine mole
admittit tamen magnitudine uirtutis. ¶ Ad
3 qd obr qd in corporalibz e mot sedm ac
cidens patet Pro ita quatitas molis est
accidens essentialiter differens a quanto
no aute sic e in quantis quitate uirtutis i
mo quitas uirtutis essentialis e ut i oppo
situm e. pot tamen dici qd cum dr motus i
corporalibz e motus sedm accidens dupliciter
pot accipi hec qd e sedm. aut ita qd dicat
habitudine termini pse siue termini for
malis. et sic utique terminus aumenti e quitas
pfecta. aut ita q dicat tm paccens et hec
m augmentum p accidens respicit subam.
quod patet cum eni additur quitas ma
ior minori nisi fiat pmixtionem ul process
sione oportet quod addat suba in qua sit
illa quantitas et ita augmentu plus ht de
suba. et ita p consequens ad subam terminat
in corporalibz et p hoc patet qd obicit qd i
mutatur sedm subam e aliud. et aliud nec
e si dicat tantum formale. s no sic dicit.
¶ Ad illud q obr q augmentatur sedm subz
mutatur. sedm subam quia rei no tantuz
est ee substale s etia pfectu ee mutari.
ergo sedm subam hec pot ee dup ul r ee
simplr. et sic mutatu e aliud et aliud uel
respectu ee pfecti quia cu de iperfecto
sit pfectu non e aliud set idem. hinc
e qd caritas quauis substalr augeatur
no e alia set eadem sedm subam. vn
non ualet obiectio.

Secundo qr de modo augmenti ipi cari
tatis et qd augmentum eius sit aliunde
ostenditur p aug qui dicit qd caritas
meretur augeri. s qd aliquis meretur ht
ab alio quia alr. g si caritas meretur aug
mentum ht aliunde ipm. ¶ Item q aug
mentetur p appositionem uidetur p rom aug. aug
mentum eni est pre existentis quatitatis ad
ditamentum ergo ubi e augmentum ibi e
appo alicui eiusde gnis et ubi appo ibi ad
ditio ergo etc. ¶ Item hec uidetur pse

ostendi p simile quia caritas e i aia sic lux
i aere augetur p additione noui luis ut
patet si viii candele illuminant sup uen
aliag incantate erit similit respectu aie.
¶ Item hec ur p pncipium augmenti quia ex eode
e unu qdq et nutritur et augetur g p consilez
modu ht caritas gnari et conseruari et augeri
s gnatur i nobis p diuina influentia g et
p eandem maiorez augetur s ubi maior in
fluentia aliqd plus influit quam prius et ubi.
hec ibi e additio g etc. ¶ Contra maioris ui
tutis e calor amoris spualis qua ignis malis.
s ignis se ipo augetur. g et caritas que e
ignis spualis. ¶ Item q no p appom uidetur
quia si simplex — simplici addatur nichil
maius efficitur nec mole nec uirtute. ut
si punctus puncto g nec si caritas addatur
caritati erit maior. ¶ Item si addetur aliq
cum additione sequat 9po. et ad maiorem
9pom uirtutis diminutio g quanto maior
fit additio tanto efficitur caritas i potentior
et quanto i potentior tanto minor g cu aug
mentu caritatis sit quantu ad uirtute cari
tas no augetur p additione. ¶ Item si aliqd
addetur pori caritati aut addita e caritas
aut no. si no. g no auget caritate. si
uero e caritas. s caritas non e materiale
respectu caritatis ergo cum ex aliquibz no
fiat unu nisi fit vnum materiale respectu
alterius ex caritate p existente et sup addita.
no fit unu s augmentum necce e fieri unu
ex augente et augmento. g nullo m p addtionem
augetur. ¶ Rso. ad predcorum intelligentia no
q circa hec fuit duplex opinio. vna e. q augmentu
caritatis e p depuratom siue p i pmixtione
cum gio. Quum aute amoris casti. e amor
9cupiscentie. vn quanto magis i nob extin
guitur concupia. tanto magis depuratur ca
ritas. et qto mag depurat tanto mag assimilat
deo. et accedit ad tminu et qto mag acedit tanto
magis auget. et isti posuerunt caritate posse
pse augeri p assuefactom in bono — et debi
litatom 9cupiscentie. ¶ Rso aute que
istos mouit fuit auctas phi que dicit formas
intendi p accessum ad tin et in pmixtom cum
gio. fuit etia cum hec auctas aug qui dicit
i. li. lxxxiij. q. q sicut i minuitur 9cupia sic cresit
caritas et tale augmentum p maiore depura
tione simplici no repugnat. s ista po no
e conueniens qm constans e caritatem et
maiore et minore ee omi sublata 9cupia
sicut i xpo hoie et etia pot in angelis g cuz
omino sit ibi i pmixta i quolibz angelo.
et etia in statu innocentie eet i summo quod
stultum e dre. vnde no e dicendum quiz

ad remissione gn̄i augē sedm̄ subiu.
concedendū ē. tam̄ q̄tum ad remissioem
gn̄i intendi p̄ferviore et hec m̄ intelligit aug.
et hec m̄ loqt̄ phs. de formis q̄ntū ad inten
sionem non quantū ad augmentum. alia
p̄o ē q̄ caritas augetur p̄ app̄om et hic simile
habetur in lumine quod expresse caritati
assimilatur. vn̄ sic maius lum̄ additū
minori ip̄m auget. sic caritas sup̄ addita
auget minorē. et hec p̄o p̄oni caritate n̄o
augeri virtute p̄pria s; divina. Idem enim
principiū augendi et generandi unde sicut
a solo deo h̄t ortū ita et augmentū ex hec patet
ad quod obicitur p̄ simile in igne. Ignis enim
h̄t potestate faciendi se in alio et augendi n̄o
sic caritas. ¶ Ad 3 quod obicitur scd̄o q̄d
caritas ē simplex dd̄ q̄ quamvis caritas sit
simplex quia n̄o h̄t partes quantitativas.
q̄ntitate molis h̄t tam̄ quantitate virtutis
et quantū ad illā parte augeri. Si obiciatur
de puncto q̄d h̄t quantitatē virtutis et tam̄
n̄o augetur dd̄ q̄ ad hoc quod aliquid sit
natum augeri p̄ appositione consilis q̄ntitatis
duo sunt necc̄ia. s. quantitas et unibilitas.
unibilitas autē venit ex imp̄fectione. per
fecto ē inquantū h̄t nonē p̄s additio. in
puncto n̄o p̄t fieri additio. licet igit̄ punct
h̄eat q̄ntitatem virtutis n̄o tam̄ h̄eat uni
bilitatem quia quodammodo ē p̄fectū in suo
gn̄e. ¶ Aliter p̄t dici quod punct ē si
mplicissimū in gn̄e quantitatis molis et
ideo ē infinitum virtute. caritas autē
nulla ē simplicissima in gn̄e quanti vir
tualis nisi divina. et ideo illa ē infinita.
et q̄m illa n̄o p̄t augeri p̄ additionem.
ita nec virtus puncti. et si obicias m̄ q̄d
virtus puncti ē certa ergo n̄o est infi
nita. dd̄. q̄ quia punctū ē simplicissimū
in genere. n̄o simplr̄ ideo n̄o h̄t virtute
simpliciter s; in gn̄e. s. respectu linearū. p̄ punct
n̄o ē omnino actus s; terminus respectu
linearū ideo n̄o h̄t potentia activam in
finitā. s; passiva quia n̄o p̄pe dr̄ punct
posse lineas producere s; p̄t fluxu termin
lineae et hec n̄o ē inconveniens ponere in cre
atura et virtus puncti n̄o ē aug ut vir
tus caritatis. ¶ Ad 3 quod obicitur q̄d
quanto aliquid magis compositum ē im
potentius. dd̄. q̄ si illud generaliter in
tellectū ē falsum. p̄pt̄ hec distinguendū
quod sunt partes materiales et sunt partes
formales que dant actum et virtute toti
simpliciter igitur magis p̄t dici p̄ p̄ vio
tionem partiū materialium. et tunc h̄t app̄o
veritatem. quia tales partes potius dant
pati quā agere. Vnde quanto aliquid mag
elongatur a materia tanto potentius. Si autē
dicatur mag simplex quia paucioris h̄t
partes formales sive activas falsum est.
quia tunc ignis minor potentior esset quā
maior. tunc et sitiup compositus ex paucis
virtutior esset quam ille qui constat ex
multis quorū utrumq; falsum et ideo predictū
app̄o q̄ntū tam̄ caritas preexistens quam
adveniens utr; h̄t totū actum. p̄t tamen
et aliter responderi sedm̄ veritatē quia ca
ritas augmentata non ē magis composita imo
mag simplex et hoc patet sic quia gn̄o m̄
ē in quanto molis et quanto virtutis. In q̄nto
molis simplicissimū ē minimum ut punct
et ideo in hoc genere quanti accessus ad si
plicitate est p̄ diminutione recessus a
contrario p̄ additione. ¶ In quanto vero
virtutis simplicissimū ē maximū et ideo
accessus ad simplicitatē ē p̄ additionem.
et hinc ē quod caritas augmentata ē purior et
simplicior et ideo similior . nec videatur
hoc inconveniens quia addē q̄ntitate et
simplicitate alicui n̄o facit recessum
a simplicitate. s; magis accessum. ¶ Ad
illud q̄d obicitur utrum ex eis fiat unum.
dicunt quidā q̄d sicut diversa lumina in
aere sunt distincta et inconfusa ad tam̄
unū mai lum̄ reddunt p̄pt̄ concursum in
unum suscep̄le sic in lumine sp̄uali q̄ ē
gr̄a vel caritas quod distincta sunt essentia
liter. tam̄ unū maius efficiunt in mone
do virtute. l. ar. s; tam̄ illud n̄o ē simile
quia distinctio luminarū in aere venit
a p̄te originū diversarū ut puta q̄n plura
sunt lucentia n̄o sic ē in gratia. et ideo ē
dd̄ quod ex eis fit unū. Or̄ queritur q̄d
se h̄t in ratione naturalis dd̄ q̄ augmentū
ḡ dupliciter fieri aut p̄ virtutem ip̄ius
augmentabilis ut patet in anali et tunc aug h̄t
se in ratione formalis et activi augmentatis
in ratione materialis et passivi ḡ augmen
tum fieri p̄ virtute extrinseca possibile sola
et unibilitate existente in augmentabili
et tunc augmentabile quia ip̄m se h̄t
in ratione passivi augmentans ap̄ p̄fici
ens in ratione formalis et completivi.
quia dat q̄ntitate p̄fectam. ¶ Ad 3 ergo
obicitur q̄ unū non impo. ad alī dd̄
q̄d n̄o est impo. ad conversione sed
ē impo. ad unionem et ista p̄o ē in cari
tate ratione sue imp̄fectionis. quia enim
imp̄fecta ē ideo p̄t p̄fici. et ideo univer
salis rei p̄ficienti vn̄ n̄o h̄t possibilitate.
Ad 2 q̄ additur in quantū caritas. sed in

[margin: et sp̄ualitate]

quantitu imperfecta et sic patet illud.

Tertio queritur utrum caritas possit diminui et quod sic videtur per naturam suppositi sic. sic dicit aug. venenum caritatis est cupiditas. unde et dicitur quod ubi magna cupiditas. ibi parva caritas. et in .x. confess. minus te amat qui tecum aliquid amat. quod non propter te amat. sed ergo contingit cupiditatem. non tantum remanere sed etiam augeri per contrarium contingit caritatem diminui. ¶ Item veniale est malum. sed non est malum nisi quia adimit aliquid de bono ergo veniale adimit aliquid. sed naturalis habilitas est multo maioris inherentie quam caritas ergo cum veniale adimat de bonitate naturali ergo et de caritate ergo et cetera. ¶ Item hoc ipsum ostenditur per naturam sui subiecti quia sicut homini contingit proficere ita et retrocedere. sed per profectum .li. ar. quod in nobis caritatem augeri dum ascenditur ad perfectionem ergo et cetera. quod eisdem gradibus redire ad imperfectionem quod caritatem diminui. ¶ Item omne in quod sui de habitatione inceto est causa corruptionis per sui de habitatione causa tamen est causa diminutionis. sed .li. ar. de habitatione per adversionem est causa corruptionis caritatis. ergo de habitatione eius sub deo est causa diminutionis. ¶ Item hoc ipsum ostenditur per naturam ipsius sic opposita nata sunt fieri circa idem sed augmentum et diminutio sunt opposita ergo si convenit caritatem augeri convenit et diminui. ¶ Item quod potest salvari in eo sine coniunctione sui ad aliquid potest et ab illo post coniunctionem separari sed caritas ante additionem habet esse sine addita mentis ergo potest separari. et sic hoc. ergo et diminui. ergo et cetera. ¶ Contra caritas est forma simplex et uniformis per totum ergo quod adimit de caritate quantitatione adimit unam partem et totum. et sic ipse ergo numquam diminuitur. ¶ Item magnitudo caritatis est secundum magnitudinem divine influentie sed deus non subtrahit influentiam suam nisi offensus non ostenditur nisi per adversionem ab ipso et contemptum ergo non diminuit caritas. nisi per peccatum mortale sed hoc non est a qua caritate tolli. ergo et cetera. ¶ Item omne quod diminuit alterum est illi oppositum sed veniale vel cupiditas sive concupiscentia circa deum non opponuntur caritati immo quando est illi in contingens ergo non diminuunt. ¶ Item quod diminuit alterum habet posse super ipsum. sed veniale non habet posse super caritatem quia plus diligit caritas deum quam cupiditas. et m. a. an. ergo et cetera. ¶ Item hoc ipsum ostenditur per ipsum simile hoc modo sic veniale diminuit caritatem ergo aliquid diminuit ab ipsa. si ergo caritas est non est infinite magnitudinis ergo veniale aliquotiens iteratum totam adimit caritatem quod falsum est. ¶ Item si diminuit caritatem secundum substantiam ergo minuit premium premium substantiale ei debitum sed premium substantiale est bonum eternum ergo veniale aliquid aufert aliquid de bono eterno sed ablato bono eterno vel simpliciter vel secundum partem est pena eterna ergo veniale meretur penam eternam. quod est contra eorum opinionem. si ergo veniale non minuit nec aliud.

¶ Pro dicendo quod circa hoc duplex opinio est fundata super duplicem opinionem precedentem de modo augendi caritatem. quidam enim dicunt caritatem augeri per permixtionem et cum permixtio maior sit fieri maiorem .li. ar. habitationem. et secundum contrarium diminutionem. et econtrario permixtio per dehabitationem .li. ar. et augmentum concupiscentie. dicunt per convenientiam eam diminui secundum quod augetur cupiditas vel concupiscentia et de habitatione .li. ar. et hoc est per veniale permanentis veniale. numquam totiens iteratur quod concupiscentiam augeat ita quod aliquid diligat supra deum ita caritas per venialia potest minui sed non tolli. tolli autem per mortale quod auget concupiscentiam supra deum. sed hec est opinio ut supra probatum est non habet stabile fundamentum quantum substantiale augmentum caritatis non venit a .li. ar. nec a concupiscentia ideo nec diminutio. propter hoc ponitur alia opinio probabilior quod caritas non minuitur substantialiter et hec opinio fundatur super hoc quod augmentum caritatis fieri habet super additionem vel incrementum maioris influentie. quo supposito. dicendum quod caritas secundum substantiam non minuitur. sed augetur. et ideo hic sumitur a parte oppositi sui agentis. nam caritas non habet oppositum nisi mortale peccatum. per quod autem non minuitur. sed tollitur. concupiscentia autem sive cupiditas vel veniale peccatum opponitur caritati secundum fervorem solum quia simul stant et subalterne sunt sese contingentia. fi. de eo solum ad id prima quod id aug. de concupiditate et minori amore. similiter id de veniale diminutione locum habent quantum ad fervorem caritatis et sic patent duo prima. sumitur etiam ratio quare caritas non minuitur a parte ipsius subiecti quod est .li. ar. secundum conversionem ad deum .li. ar. ad augmentum caritatis. se disponit per utilitatem similiter ad diminutionem per dehabilitatem quam mortale. sed hec dispositio est de congruo non de condigno. et quoniam deus pronior est ad mittendum quam ad condempnandum et donandum quam ad subtrahendum. hinc est quod caritatem tribuit cum .li. ar. se disponit de congruo sed non subtrahit nisi quando necessario se disponit ad subtractionem hec autem solum est per adversionem. et tunc totum tollitur et hinc est quod caritas numquam minuitur sed augetur. quia solum de congruo potest se preparare substantiam ad diminutionem. ¶ Ad primum quod obicitur quod sicut homo proficit ita descendit frequenter. dicendum quod non sic diminuitur per descensum substantialiter caritas sicut augetur per ascensum

qz etiam obicit q. li. ar. potest totum pinguare per-
de hyliaom. etc. dicendum quod istud falsum est quia forma
substantialis omnis privatur per dispositionem ad oppositum in termino non
tamen minuitur per dispositionem circa terminum. prima
est hic locum quando dispositio in termino contrarie tamen sint eiusdem
generis non sic autem est in proposito. quia una est
mortale peccatum alia veniale. Sumitur etiam ratio
quare non potest diminui aperte non sine ipsa enim
est influens secundum divinam acceptionem. secundum quod
deus acceptat. hoc est ab ipso et ita quod magis et
magis acceptet et ita de se non potest augeri.
quod autem minus acceptet hoc non est ex se. ergo oportet
quod veniat a nobis. ergo caritas de se habet augeri.
minui vero non habet a nobis. ut supra ostensum est
per nos autem non potest minui. et non caritati solum
debetur augmentum ulterius. Ad primum quod obicitur
quod opposita nata sunt. etc. dicendum quod verum est nisi alterum
insit per naturam. Ad secundum quod obicitur potest esse sine
additione ergo separari. dicendum quod istud verum est
si esset aliquid separatum sed nichil est quod separet.

Quarto quaeritur et ultimo de augmento caritatis quantum
ad terminum. et quaeritur utrum habeat statum vel terminum ultra
quem non possit augeri. et quod sic ostenditur hoc
modo omne quod est in aliquo non excedit ca-
pacitatem eius in quo est sed caritas est in anima
ergo non excedit capacitatem animae sed capacitas
animae est finita quia omnis potentia finita habet capaci-
tatem finitam, ergo et caritas. Item augmentum
caritatis attenditur secundum quantitatem virtutis.
sed quantitas virtutis similis est quantitati molis
et perfectior sed etiam in quantitate molis in
augendo est status unde philosophus omnia natura
constantium terminus est et ratio magnitudinis
et augmenti ergo similiter et in quantitate virtutis.
Item augmentum caritatis attenditur
per accessum, et quantitate et perfectione ergo quod
semper augetur numquam venit ad perfectionem.
perfectum autem est cui non potest fieri additio sed cari-
tate cum sit opus dei quod perfecti. dicitur. omnia perfec-
ta sunt opera ergo etc. Item augmentum cari-
tatis attenditur secundum approximationem ad
finem nam quanto caritas maior tanto fine
proximior, ergo numquam perveniet aut si sic necesse
est stare quia alias esset frustra ergo etc.
Contra quod si non status ostenditur aperte
virtutis augmentantis. tantum enim ostenditur
augmentum quantum virtus augmentans. sed virtus
augmentans caritatem est virtus divina quae
non habet terminum. vel statum ergo etc. Item hoc
ipsum ostenditur aperte suscipientis sicut enim se
habet transparens ad lumen corporale sicut capa-
citas animae ad lumen gratiae sive caritatis. sed
aer numquam tantum recipit de lumine quin ad
huc possit plus recipere ergo etc. Item hoc
videtur posse ostendi aperte anglis quod est caritas

quia ipsa est eque in actu vel amplius quam ignis
materialis. sed ignis materialis ratione sue activi-
tatis augetur in infinitum etc. si assit com-
bustibile sicut dicit philosophus ergo similiter caritas de
se. Item hoc ipsum ostenditur aperte obiecti cari-
tatis quod est summum bonum non habens mensu-
ram. ergo si mensura caritatis debet accendi
per magnitudinem obiecti et caret modo et mensura ca-
ritatis. ergo et caritas. et si hoc ergo non habet statum
nec terminum. Respondeo dicendum quod status est in augmento
caritatis secundum omnem modum. sicut enim quod est esse statum
et perfectionem in motu augmenti. augmentum eius sicut
patet in corporalibus habet statum a tribus. videlicet.
a virtute agente et ipso suscipiente et forma
perficiente sic est in motu cuius augmentum stat
quando virtus caloris et caritatis secundum speciem non potest
amplius convertere quia deperditur quando postea
huiusmodi individualis non potest plus extendi quando corpus
perfectum est secundum quod congruit perfectioni animae.
sic dicendum quod caritas stat aperte virtutis
agentis. sed huius status potest esse duplex. nam illa
virtus aut est operans naturaliter aut a proposito
si naturaliter tunc stat quando non potest amplius. si
a proposito tunc stat quando non disponit amplius et
hoc modo stat caritatis augmentum cum devenerit
est ad mensuram. quam mensuram est deus habet secundum
distributionem sue sapientie. video quamvis virtus
augmentantis sit infinita tamen operatur secundum
dispositionem sapientie limitantis effectus varios secundum
quod sibi placet. non est operatur secundum omnimo-
dam possibilitatem. stat etiam aperte suscipientis.
quia sicut dicitur. math. xxv. dedit unicuique secundum
propriam virtutem et huiusmodi status. potest intelligi
tripliciter. aut secundum actum cum amplius non procedit
et sic stat in viis perfectus qui non assurgunt
ad maiora. aut secundum aptitudinem. et sic stat
in beatis qui amplius non possunt se disponere.
et tamen habent quantum se disposuerunt in statu est
in eis aut secundum possibilitatem suscipientis et sic
statum habet in christo. et credo etiam quod in beata
virgine et aliquibus dicunt quod in angelis. utrum
in aliquibus aliis nescio. scio tamen de christo quod
tantum habet de gloria quantum potest recipere creatura
unita. et credo hoc ipsum de matre dulcissima
stat etiam aperte augmenti cum pervenit ad
quantitatem perfectam. sed notandum quod quantitas
virtutis perfecta est dupliciter vel simpliciter vel
in genere. simpliciter est perfecta in summo et simpli-
cissimo ut in deo. In genere vero in omnibus que
pertingunt ad actum completum ad quem sunt et
hoc est diligere deum ex toto corde. et ex tota anima.
et ex tota virtute. primo modo non est status.
sed secundo solum. Ad primum quod obicitur. primo de infini-
tate virtutis agentis. dicendum quod illa ratio tenet si virtus
caritatem augmentans ageret naturaliter et secundum potentiam

sive secundum totum suum posse. nunc autem agit sapientia et ita potest unicuique limitem ipsa tamen est non limitata. ¶ Ad 2 quod obicitur possibile in aere quod susceptivus potest esse ad infinitum. Dicendum quod lumen augeri in aere hoc est dupliciter vel propinquius claressitione vel per luminum aggregationem. primo modo credo quod statum illuminari habeat. adeo enim posset aer illuminari quod si etiam superveniret aliquod lumen non magis clarescerit. alio modo potest augeri lumen in aere per luminum aggregationem et sic quia lumina diversorum luminarium sunt in eodem puncto aeris non se coagulant nec se expellunt sic multe species in uno medio et ita numquam sunt tot species quin plures possint esse. similiter de luminibus. sed tamen non est similiter de caritate quoniam sicut prius tactum est in una anima tamen est caritas. non sic est de lumine quod egreditur a diversis luminaribus. ¶ Ad 3 quod obicitur apte angelus quod ignis in infinitum est angelus. Dicendum quod calor potest augeri dupliciter vel intensive et sic statum habet et summum vel extensive ut sic in pluribus et sic non habet statum a parte sua. sed apto combustibilis quod finitum est. similiter dico quod caritas potest augeri intensive ut magis diligat. et sic habet statum sicut ignis. alio modo extensive ut apte dilectorum. et sic non habet statum ex parte sua. quia numquam tot diligit quin adhuc natus sit diligere plures. ¶ Ad 4 quod obicitur apte obiectum. Dicendum quod obiectum nichil ad hoc facit quia ad modum semper est idem non mutatum et est infinitum et ideo numquam ei caritas commensuratur nec ad eius mensuram. nec recipit augmentum nec detrimentum.

In parte ista incidunt dubitationes circa litteram. primo de hoc quod dicitur. quod Christo datus est spiritus non ad mensuram. videtur esse falsum. quia omne finitum habet mensuram. ergo si Christo datus est non ad mensuram. Christo datus est spiritus infinitus. Deus quoque hoc est omnia creata sunt finite capacitatis. ¶ Responsio hoc in melius patebit non tantum modo sufficiat quod hoc vel est dictum propter gratiam unionis que fecit quod omnia que dei sunt sic illius hominis. vel propter gratiam capitis quia in Christo est gratia ad omnes actus non arctata sicut in capite vigent omnis sensus. unde illa determinatio non privat finitatem sed privat determinationem ad aliquem actum sive spiritale donum. ¶ Item quaeritur de hoc quod dicit Augustinus. quod caritas est animi nostri rectissima affectio. videtur dicere male. quia nullus habitus est affectio. caritas est virtus et ita habitus ergo non est affectio. ¶ Responsio dicendum quod affectio dicitur quadrupliciter. uno modo ipsa affectiva. alio modo dicitur affectio passionis affective ut gaudium et dolor et huiusmodi tertio modo dicitur actus potentie affective. quarto modo dicitur habitus et affectivus sicut intellectus. uno modo dicitur habitus principiorum

est et intellectus. et hoc modo accipit cum dicit quod caritas est affectio. et similiter accipit B. cum dicit quod virtus est affectio ordinata. ¶ Item quaeritur de hoc quod dicit magister quod caritas non operatur aliquos actus atque motus aliis virtutibus. videtur enim dicere contra se quod dicitur Gal. v. fides per dilectionem operatur. ¶ Responsio dicendum quod quamvis illud possit sustineri quod caritas operatur mediis aliis virtutibus tamen magistris et aliis nichil per caritate adiuvante et dirigente tamen solo magistri qua hic facit non valet quia magister petit principium in solvendo supponit est in solutione oppositum eius quod probatur. cum enim spiritus sanctus non efficit in nobis opera aliarum virtutum sine habentibus mediis quo efficit in nobis opus dilectionis. si tu dicas quod ipse dilecto est similiter possum dicere quod filius est sapientia et verbum. ergo pari ratione sine habitu medio debet illuminare intellectum et propter hoc magistri opinio non ita probabilis nec quantum ad rationes nec auctores quod patet si attendantur predicte solutiones. In omnibus enim solutionibus petit magister quod est in principio. ¶ Item quaeritur de hoc quod dicitur. quod spiritus sanctus non dividitur. videtur esse dicere falsum. quia numeri xi. dicitur quod dominus dixit moysi. auferam de spiritu meo et cetera. ¶ Item .I. Jo. iiii. de spiritu suo dedit nobis. si dedit de spiritu videtur quod vel totum dedit vel sit in partes.

Responsio dicendum quod spiritus sanctus secundum in se motipso simplex et ideo in se indivisus. sed in effectibus est multiplex et ideo quantum ad effectum dividitur quia non datur singulis ad omnia et hic est quod plenius datus est moysi quam aliis. quod ideo dicitur auferam de spiritu tuo. et quia non ad omnia datur nobis. Ideo dicit beatus Jo. de spiritu sancto dedit nobis.

Hic quaeritur cum spiritus sanctus. per que dividuntur dona ipse sit donum et cetera. Hic est tertia pars huius partis in qua magister agit de processione spiritus sancti temporali determinato enim principio a quo spiritus sanctus procedit determinat hic magister proprietatem secundum quam convenit ei temporaliter procedere et hec proprietas est donum et de hac in tota presenti distinctione intendit agere. dividitur autem hec pars in quattuor partes secundum quattuor questiones quas movet. ¶ In prima querit et determinat utrum spiritus sanctus sit donum in quo alia dona donantur. ¶ In secunda querit utrum spiritus sanctus sit eadem ratione datum et donum ibi. Prima diligenter considerandum est cum spiritus sanctus dicatur donum et datum. Tertia querit cum non solum spiritus sed etiam filius sit datus. quare non dicitur filius. filius noster. sicut spiritus noster. ibi. Hic quaeritur utrum filius cum sit nobis datus et cetera. In quarta et ultima querit cum spiritus sanctus sit donum relative quo posset a se dari. sicut a se donatur vel spiritus sanctus a se

relatiue dici 7 hoc facit ibi. Pr hec qr utrum
sps scs. ad se ipsum referetur. Ceteris partibus in
diuisis remanentibus quia specialiter prosequitur
questiones proposuit media siue secunda pars que est de ra
tione doni 7 dati. 7 hec quatuor partes. In prima
querit 7 determinat quod non eadem ratione sps
sanctus. dicitur donum 7 datum quia donum est
ab eterno sed datum ex tempore. In secunda uero querit hic.
Si quod sps scs sit donum eternaliter obicit ibi. Si igitur
eius donabilis utrum pater 7 filio. In tertia uero
quia in solutione dixerat quoddam dubium. ideo
incidenter mouet 7 determinat ibi. Hoc
quod si filius nascendo 7c. In quarta uero
7 ultima reddit ad primam solutionem ostendens.
quod sps sanctus eternaliter donum est. quia eo ipso
est donum quo procedit a patre 7 filio 7 hoc facit
ibi. ex predictis patet quod sps scs sempiterne
donum est.

Supposito ex precedentibus quod sps sanctus sit
donum. 7 quod donetur ad intelligentiam
huius partis. vi. queruntur. Primo queritur
utrum sps scs sit donum in quo alia omnia dona
donantur. Secundo utrum sps scs sit donum
uel ab eterno uel ex tempore. Tertio quid
conuenientius dicatur de spiritu sancto donum
7 an datum. Quarto utrum dona gratie que-
rat spiritu sancto. Quinto utrum donum sit
proprietas sps sci distinctiua. Sexto utrum ire
donabilius dicatur sps scs &c. Circa pri-
mum quod sps scs sit donum quo omnia alia
donantur ostendit auctoritate 7 ratione. auctoritate
sic. apostolus .i. cor. xii. diuisiones gratiarum sunt idem
autem sps qui diuidit singulis prout uult. 7 loquitur
de donis gratie gratum facientis sed eque
sunt gratis date. ergo si per spiritum sanctum dantur
utraque cum non sit alia diuisio donorum ipse est
donum in quo omnia alia donantur. Item
aug. xv. de trinitate. per donum quod est sps sanctus.
Continue omnibus membris christi propria quibusque dona
diuiduntur. Item ratione ostenditur sic
sps scs est primum donum. sed omne posterius
ad prius reducatur. ergo omne donum reducitur
ad donum. quod est sps scs. ergo in omnibus ratio do-
nationis est per spiritum sanctum. ergo 7c. Item
omne donum in quantum donum ex amore datur
aliquin non habet rationem doni. sed sps sanctus est
amor patris 7 filii ut dicit aug. 7 habitum est
supra ergo 7c. Contra ysidorus multis indigni
spiritu sancto dantur dona sps sci ergo con-
uenit alia dona donari sine hoc ergo non est do-
num in quo omnia alia donantur. Item
aliqua sunt dona que appropriantur filio ut pu-
ta sunt illa que dantur ad illustrationem in
tellectus. ergo si loquamur appropriate talia dona
donantur in filio. siue per filium non dono.

quod est sps sanctus. Item filius datus est nobis.
ysa. ix. paruulus natus est nobis filius datus est
nobis. ergo si datur per spiritum sanctum uidetur quod
sps sanctus. aliquam auctoritatem uel influentiam
habeat in filium. hoc autem est falsum ergo non omnia
alia dona donantur per spiritum sanctum. Item hoc
ipsum ostenditur per impossibile esto quod intelligatur
per impossibile spiritum sanctum non esse adhuc pater 7 filius
intelligunt ut liberales aliquin inesset eis li-
beralitas a spiritu sancto quod falsum est ergo si intelliguntur
liberales ergo 7 donatores. Item si sps scs
sit donum in quo alia donantur. ergo donum est
doni. 7 donatoris donatio 7 sic hoc motus est
motus 7 relationis relatio. 7 habet hoc philosophus pro
inconuenienti cum enim dependens ut possit al-
terum terminare erit ibi processus in infinitum.
Responsio dicendum cum dicitur quod sps scs est donum in
quo omnia alia dona donantur ablatiuus iste
potest accipi dupliciter uel ita quod dicat con-
comitantiam uel ita quod dicat causalitatem. si
dicat concomitantiam. sic intelligendo uerum
falsum est. quia est sensus quod detur cum omnibus
donis. quedam enim sunt dona que semper sunt
cum spiritu sancto ut caritas 7 sapientia. quedam que
numquam sunt cum spiritu sancto ut timor seruilis. quedam
que aliquando sunt cum spiritu sancto. aliquando sine. ut fides
7 spes 7 huiusmodi. si autem precise intelligantur de donis
gratie gratum facientis sic uera est. 7 non habet instan-
tiam. potest iterum ablatiuus iste importare cau-
salitatem 7 hoc dupliciter. uel ita quod dicat simpliciter cau-
salitatem. 7 in hoc non distinguitur nec a patre
nec a filio. quia omnia dona sunt a patre et
filio ut a spiritu sancto. uel ita ut dicat causalitatem
7 subauctoritatem. 7 hoc distinguitur a patre sed
non a filio quia pater per filium 7 spiritum sanctum dat.
uel ita ut ~~[illegible]~~ dicat causalitatem 7 subauctoritatem 7
exemplaritatem. 7 sic proprie sps scs conuenit. ipse enim pro-
cedit per modum primi doni ita quod omnis donatio
recta 7 gratuita post illum est 7 ab illa acceptatur
ratione donationis. concedendum est ergo quod
sps scs est donum quo omnia dona. scilicet gratuita
donantur per concomitantiam 7 quo omnia dei dona
donantur per exemplaritatis causam. Ad illud
quod obicitur primo de ysodoro iam patet.
Responsio. quod ipse loquitur de donis gratie gratis date
non gratum facientis. Ad id quod obicitur secundo
quod quedam dona appropriantur filio. dicendum. quod de donis
est loqui dupliciter aut ratione eius quod sub est aut
sub ratione donationis ratione uero quod sub est
aliqua dona appropriantur filio ut sapientia et
intelligentia aliqua spiritui sancto ut caritas ratione
uero donationis omnia appropriantur spiritui sancto. 7 ideo
ita dicit quia ~~omnia~~ per spiritum ipsum tamquam per
primum donum donantur alia. Ad illud
quod obicitur. quod filius est datus ~~[illegible] humana~~

Ro

⁊ nō a spū scō. Respondeo poᵗ q̃ filius ē datus scd̄m humanā naturā. ⁊ hoc fuit p̱ amorem. Jo. iij. sic deus dilexit mundū ut filiū suū. ⁊c.

Ad illud q̄d obicitur. q̄d spūs. s. circum scripto adhuc manet rō doni. dd. q̄ circū scripto spū. s. ē intellᵉ. in eo donoꝝ caritate ⁊ sub auctoritate ƺ nō exemplaritate donationis. quia nō intellᵉ processus amoris. ⁊ hoc ultimo modo dr̄ ꝓp̄e conuenire. s. s.

Ad aliud q̄d obᵉ q̄d tunc ē donum doni. dd. q̄ motus nō ē motus. ut t̄mini simulᵉ. nec relōnis relō tn̄ ut p̄ncipij ⁊ motus. ē motus. quia motus ē p̄ncipium motus. ⁊ relō relōnis. ⁊ sic dicet donū doni. ⁊ in tantō stat̄ in primo cū sit p̄mū donum. nō ē abire infinitū donū in diuinis. uel ypostasym dicit.

Secundo querit̄ utrū sp̄s s̄cs sit donum ab eterno uel ex tempore. ⁊ q̄d ex tempore uiᵉ. aug. xv. de trini. eo donum ē quo datur. quibȝ datur. ƺ datur ex tempore g̃. ⁊c.

Item. v. de trini. eo don̄ dicitur. quo datur ipm̄ eius deus. ƺ constat q̄d daturus erat ex t̄p̄e. g̃ si donum ē eternum t̄p̄ale ē causa eterni.

Ite hoc uiᵉ p̱ ratione donū enī non tantū dicit c̄p̄om ad dantē. ƺ etiā ad eum cui datur. g̃ posito dono ponitur dans ⁊ recipiens quia relō ponit extrema. ƺ recipiens ē creatum. g̃. ⁊c.

Ite donū addit sup̄ datum quia donū ē creatio irreddibilis. ergo sp̄s sanctus non ē datus nisi ex t̄p̄e nec ē donum nisi ex tempore.

Ite sicut filij ē gñari. ita donum ē donari ƺ nō est filius ante quā generetur. g̃ nec donū an quam donetur ƺ donatur tantū ex tempore g̃. ⁊c.

Contᵃ. aug. v. de trinitate. quia sp̄s procedebat ut eēt donabilis iam donū erat ƺ procedere ut donabile hoc ē eternum. ergo donū ab eterno.

Ite ibidē expressius s. s. sempiterne donū ē temporalr̄ uō datū.

Ite hoc ipm̄ uidetur ratione ubi quia ē amor gratuitus ibi ē ratio doni. ƺ ab eterno ē inde ponē amorē gratuitū ergo ⁊ donū.

Ite ubi ē p̱fecta ratio liberalitatis ibi donū. ƺ in diuinis ab eterno ē p̱fecta ratio liberalitatis g̃. ⁊c.

Ite sicut se hr̄ rō uerbi ad reꝝ p̱ductioꝫ sic se hr̄ rō doni. ad gratiarum distributionem ƺ ante reꝝ p̱ductom̄ t̄p̄ie fuit ūbū g̃ ante gratiaꝝ collcom̄ in p̄ne fuit donū.

Resp. dd. quod cū donū dicat respectū ad eū cui datur hoc pot̄ eē tripl̄r ul̄ scd̄m actū ul̄ scd̄m habitudinē. ul̄ scd̄m aptitudinē. si scd̄m actū hoc m̄ dr̄ ~~actū~~ donū. quia datur. si scd̄m habitudinē hoc modo dr̄ donū. quia donand̄ alᵉn. Si scd̄m aptitudinē. hoc m̄ dr̄ donū. quia donabile s̄m prima acceptionē dicit̄ temporalr̄. scd̄m scdam. ⁊ tertiam dicit̄ eternalr̄ ⁊ in his tribȝ sensibȝ accipit aug. concedendū ē g̃ q̄d scd̄m aliquā acceptionē donū dicit̄ eternalr̄ sic probant rationes inducte ad scdam partē.

Ad illud uō q̄d obicitur i c̄ium. dd. q̄ procedit de dono ut dicit actū donationis. ⁊ sic ex t̄p̄e dr̄ ⁊ in non ualet obo.

Ad aliud q̄ scdo obᵉ eo dicit donū quo datur ⁊c. dd q̄ scdȝ istam acceptom̄ dicit̄ eternalr̄ quia nō dic̄ uerū. ad creaturā scd̄m actū. ƺ scd̄m habitū sicut ⁊ predestinatio.

Cū g̃ obicitur q̄d tunc t̄p̄ale ē causa eterni. dd illud participiū daturū duo impᵗat videlicet ordinationē ad dandū actū donationis ⁊ ordinatio ē eterna ƺ actus sit t̄p̄alis ⁊ tunc ablatiuus nō dic causalitatē ratiō actus. ƺ ratione ordinationis possit tamē dici q̄d dicit causā gnāca nō conuenientiaꝫ.

Ad illud q̄d obicitur q̄d dicit relōm ad extrema. dd. q̄ relatio actualis ponit utrūq; extremū ī actū nō autē relō habitudinalis sicut patet q̄d deus eternalr̄ dr̄ exemplar creature temporalis.

Ad aliud q̄d obᵉ dd. q̄d donū addit sup̄ datū q̄d donū in quibȝdā consequitur rōm̄ dati ut puta sic illa que de se nō dicūt liberalitatē nisi p̱ut additur eis rō donationis. ut liber. cultellus ⁊ hᵒdi. In aliq̄ datū consequit̄ rationē doni. ut puta ī eo q̄ ex se impᵗat liberalitatem. etiā si nunquā detur donū ut ē amor ⁊ sic conuenit spū sancto.

Ad aliud q̄ obicit̄ quod sicut filij ē generari ⁊c. dd q̄ simile est quia generari dicit emanationē filij quia scd̄m rōm̄ intelligendi p̱cedit filiū. unde impossibᵉ ē q̄d sit nisi generetur.

Donari autē nō solum dicit doni emanationē. set amplius dicit. dic eū coītom̄ ⁊ hec consequᵗ. eē doni. ⁊ ideo nō dicitur donū ex tempore q̄uis donetur ex tempore.

Tertio querit̄ utrū conuenientᵉ dicat̄ de spū sancto. donū quā datū ⁊ q̄ ita conueniᵗ dicat̄ dat̄ ut donū uidetur. quia. Ja. j. Omē datum optimū. ⁊ omē donū p̱fectū desursum ē g̃. a spū scō. ita sūt data sicut ⁊ dona. g̃ sicut ad ipm̄ transfertur ratio doni. ita et dati.

Item mobilis ⁊ moti ē eadē ratio. g̃ similiter dati ⁊ donabilis. g̃ si donū dicit in ratione donabilᵉ datū uō in ratione actualr̄ dati g̃ eadem ē ratio doni ⁊ dati. g̃. ⁊c.

Item ī quolibȝ gnē p̱fectior ē actus q̄m po. g̃ ⁊ dicit datū dicit ī actu donū in po. p̱fectius exprimitur aliqᵈ cū dr̄ datum q̄m donum. ƺ q̄ maioris ē p̱fectionis magis ꝓp̄e conuenit deo. g̃. ⁊c.

Item

quando aliqua duo dicuntur de aliquo quorum unum est ratio dicendi alterum de eodem illud convenientius dicitur quod est ratio dicendi. sed datum et donum dicuntur de spiritu sancto. datur ut vult augustinus eo donum dicitur quia datur ergo magis proprie dicitur datum. Contra datum generat. s. s. solum ex tempore. sed donum eternaliter ergo magis proprie dicitur donum. Item si nunquam actu daretur donum esset et spiritus sanctus esset. ergo videtur quod magis proprie convenit ei donum. Item glossa super illud Jacobi i. omne datum optimum etc. dicit quod datum dicitur quo ad naturalia donum quo ad gratuita. sed gratuita apertius appropriantur s. s. quam scilicet naturalia; ergo melius in divinis dicitur de spiritu sancto donum quam datum. Item donum est datio irreddibilis. sed quicquid deus dat irreddibiliter dat quia cum det nichil potest recipere ergo in divinis datum rationem habet doni et includit rationem eius ergo convenientius ibi dicitur donum quam datum. Responsio dicendum quod quamvis videatur ut utrumque dicatur et datum et donum alterum convenientius dicitur donum et hoc duplici est ratione una quidem est quia datum cum sit participium vel nomen verbale concernit tempus donum autem a tempore subtrahit. et ideo quia omnia dona spiritus sancti sunt convenientius dicitur in divinis donum quam datum. alia ratio est quia donum super rationem dati addit conditionem liberalitatis sive irreddibilitatis que est conditio magne nobilitatis vel maxime competit divinis. et hec est ratio quare donum appropriatur gratuitis non tantum ipsi s. s. quia est principium gratuitorum donorum et ex hoc patet. Responsio ad i de auctoritate beati Jacobi. Ad illud quod obicitur mobilis et moti eadem est ratio. dicendum quod non est simile de mobili et moto. et dono. et donato. quia motum esse addit super motum et dicit totum quod dicit mobile sed datum non dicit totum quia dicit donum quantum est de generali intellectu nominis nisi apponatur donum enim est datio irreddibilis. et hoc melius patebit in quarto problemate. Ad illud quod obicitur quod actus est perfectio potentie. dicendum quod aliquid est in potentia ad actum dupliciter aut propter imperfectionem agentis aut propter defectum suscipientis si sit potentia primo modo tunc actus est perfectio potentie. Si autem secundo modo non est perfectio. unde si dicatur quod sol actu lucens potest domum illuminare que non est aperta. et domum apertam illuminat nulla omnino maior notatur perfectio quam ante. Ad illud quod obicitur quod datum est ratio dicendi donum quia ideo donum quia datur. dicendum quod non est tota ratio sicut dicitur in littera. sed solum in comparatione ad eum cui datur vel potest dici quantum ad apertionem nostri intellectus ideo donum dicitur quia datur. sed tamen ex parte veritatis rei est econverso. quia ideo datur quia donum est.

Quarto queritur utrum donum proprie conveniat spiritui sancto et quod sic. videtur. augustinus v. de trinitate. sicut unitate non est verbum nisi filius ita nec donum nisi spiritus sanctus. Item donum dicit emanationem per modum liberalitatis hoc autem est proprium solius s. s. ergo etc. Item donum dicitur relative ad donatorem sed donans non tantum est pater immo et filius quia uterque est mittens. ergo donum dicitur relative ad patrem et filium et sic hoc. ergo distinguitur ab utroque ergo nec pater nec filius sed solum spiritus sanctus dicitur proprie donum. Contra donum dicitur in habitu. sed datum dicitur in actu. ergo datum addit supra donum ergo cui convenit esse datum convenit ratio doni. sed datum convenit toti trinitati. quia tota trinitas dat se. ergo et donum. non ergo proprie spiritui sancto. Item dicit donum respectum ad dantem et ad eum cui datur. si ergo est proprium s. s. aut propter respectum ad dantem aut recipientem. non propter respectum ad recipientem quia sicut filius datus est nobis et magis etiam datus quam spiritus sanctus. Si vero ad dantem ergo filius dicitur procedere a dante. scilicet a patre. ergo videtur secundum commune rationem filio convenire. Si dicas quod filius non procedit per modum donabilis neque quod datus est. sed quod natus. quia filius sic ab eterno processit ut temporaliter esset visibilis quia eo mittitur filius quo generatur. sed missio non est aliud quam donatio. ergo filius processit ut donandus. Item si datur filius ex tempore aut erit ad hoc habilis ab eterno. aut non. si sic ergo processit ut donabilis. si non. ergo aliquid quod ex tempore filio quod repugnat eterne emanationi quod est inconveniens. Item regula est quod omne nomen dicens tamen vel essentiam ad creaturas est commune tribus sed donum est huiusmodi. ergo etc. Responsio dicendum quod sicut patet ex verbis augustini donum dicitur in divinis proprie sive personaliter non essentialiter sicut verbum proprie dicitur de filio. datum autem potest accipi et essentialiter et personaliter. sive proprie et communiter. tota enim trinitas dat se etiam pater et filius proprie dant spiritum sanctum. propter hoc non quod datum de sui ratione idem est quod communicatum potest igitur ipse quod est datum dici communicatum ex liberalitate et sic commune est toti trinitati vel ex liberalitate et auctoritate et sic convenit spiritui sancto et filio qui habent sub auctoritate respectu patris. vel potest dici datum ex liberalitate vel auctoritate non tantum communicatum sed etiam productum et hoc modo proprium est spiritus sancti. cuius proprium est procedere secundum rationem liberalitatis et ita secundum rationem doni vel donabilis. et hoc modo donum et datum equivalent differentiam quia datum dicit communicationem in actu. sed donum in habitu et ita concedendum est. quia donum proprie dicitur ut in divinis de spiritu sancto. Ad i quod obicitur quod datum addit super donum. dicendum quod secundum communem acceptionem dati et doni. donum aliquid dicit ultra quam datum. et datum ultra quam donum. donum ultra quam datum importat emanationem per modum liberalitatis. datum vero ultra quam donum importat actum communicationis. quia donum dicit habitum.

et ideo quia id quod addit donum super datum est de se.
ideo donum est proprie spiritus sancti. Ad aliud quod quaeritur ratione
cuius iste dicatur donum proprie. Iam patet quia
ratione utriusque scilicet a dante. non magis uno respectu
simpliciter. sed ratione talis utriusque. quia emanat
per modum emanabilis quod est proprium spiritus sancti. Quod ergo
obicitur quod emanat per modum donabilis filius
dicendum quod falsum est quamvis enim donabilitas sive
liberalitas conferat filii generationem. non tamen est
ratio emanandi. quia communicatur aeternaliter. ideo
datur temporaliter. sed quia non est ratio emanandi
ideo non emanat filius ut donum. sed spiritus sanctus solum.
Ad aliud quod ultimo obicitur de respectu ad creaturam.
dicendum quod hoc intelligitur de illo nomine quod importat solum
respectum ad creaturas. aliquo personae ad personam.
donum autem utrumque importat. ideo non
habet hic locum.

Quinto quaeritur utrum donabilitas sive doni
sit proprietas distinctiva personae spiritus sancti. et quod
sic videtur. dicit enim augustinus v. de trinitate. eo
est donum quo spiritus. sed spiritus est proprietas distinctiva
ergo et donum. Item augustinus xv. de trinitate.
assignans differentiam processionis filii et spiritus
sancti. hanc ponit quod ille procedit per modum dantis
sed iste per modum doni. ergo si haec differentia attenditur
penes proprietates distinctivas ut patet
quia nativitas est proprietas filii. ergo et donabilitas. sive donum est proprietas spiritus sancti. Item
hoc ipsum videtur ratione quia omnis proprietas
secundum quam persona differt ab omnibus aliis
est personae proprietas distinctiva. sed donum in est
soli personae spiritus sancti et cetera. ergo est proprietas eius
personalis. Item proprietates in divinis sunt
relationes. sed augustinus dicit in v. de trinitate.
quod relatio secundum quam refertur spiritus sanctus ad patrem
et filium magis apparet in hoc nomine
donum quam in hoc nomine spiritus. ergo
utraque est personalis. Contra. nihil dicens
respectum ad creaturas est proprietas distinctiva personae. quia omni respectu ad creaturam
circumscripto tenet distinctio personalis.
sed donum dicit respectum ad eum cui datur ergo
et cetera. Si dicas quod non est proprietas sed complementum
quia habet ad creaturas sed a dante. pari
ratione missio spiritus sancti erit proprietas distinctiva
cum dicit respectum ad mittentem. Item
omnis proprietas distinctiva dicitur ab actu non
ab habitu. unde pater dicitur quia generat. filius
quia generatur. spiritus sanctus quia spiratur.
sed donum non dicitur ab actu donandi sed ab habitu
aliquin non diceretur ab aeterno. ergo et cetera. Item
nullius alterius personae proprietas distinctiva
accipitur in relatione dicitur ad creaturas.
vel dicit respectum. sed donum dicit hoc. ergo non est
proprietas distinctiva. Item si donum est

proprietas distinctiva spiritus sancti sed et amor et nexus. tunc ergo
spiritus sanctus. et amor non est proprietas. quod si spiritus et amor
est proprietas. ergo sunt septem notiones quod est contra
communem opinionem omnium. Si dicas quod eadem importantur
nomina per haec tria. ergo videntur nomina synonima.
ut marcus tullius. quod eque magnum inconveniens est. ergo et cetera. Responsio dicendum quod ad hoc dixerunt
aliqui quod donum dupliciter est in divinis considerare. uno modo prout dicit respectum solum ad
donatorem. et hoc modo dicit augustinus quod eo dicitur donum
quo procedit. et sic dicunt quod donum est proprietas
distinctiva spiritus sancti. alio modo accipitur donum
prout dicit respectum. ad eum cui datur. et sic
non dicit proprietatem distinctiam sed convenientes
ad proprietatem distinctiam. sed illud non videtur
posse stare. Nam donum semper aliquam comparationem
dicit ad eum cui datur. Intellecto enim quod non
sit donabilis alicui impossibile est intelligere
quod sit donum. propter hoc aliter dicendum sicut prius
tactum est quod donum praeter respectum quem importat a dante importat respectum ad eum
cui datur. sed hoc potest esse tripliciter. vel secundum
actum. ut quia datus. vel secundum habitum.
ut quia dandus. vel secundum aptitudinem. ut
quia donabilis. et iste respectus a deo conivncti
est primo. ut primus sine hoc non possit esse. nec
intelligi. immo de necessitate sequitur. si
procedit per modum doni. quod sit donabilis. et
ideo sequens respectus non aufert primo.
quin sit proprietas distinctiva. dicendum ergo quod est proprietas
distinctiva ratione primi respectus. secundo respectu non repugnante sed consonante. Ex
hoc patet responsio ad primum quia ille respectus
talis est quod non potest circumscribi secundum aptitudinem ob emanationem per modum liberalitatis. et
patet quod non est simile de missione quia dicit respectum secundum actum non secundum aptitudinem.
Ad aliud quod obicitur quod proprietas distinctiva debet
dicere actum. dicendum quod donum dicit duplicem respectum
et ratione huius dico ~~actum processionis~~
comparationem ad duplicem actum ratione primi
respectus dicit actum processionis ratione secundi
dicit actum communicationis. Primum actum importat
in actu secundum in habitu et ratione primi est proprietas
distinctiva non est ratione secundi. Ad aliud quod obicitur
quod in alia persona hoc non est. Respondeo quidam quod
spiritus sanctus est tertia persona ideo nobis secundum
rationem intelligendi immediatior. ideo proprietas
eius sumitur in comparatione ad nos non sic in
aliis. Aliter potest solvi per interemptionem.
quia sicut donum respectum dicit ad creaturas
ita et haec proprietas. quae est verbum ut infra
patebit. Ad aliud quod obicitur de pluralitate
notionum dicendum. quod spiritus et amor et donum eandem proprietatem dicunt ratione differente. eandem

inqua notom dicit quia dicit copone. adide. rdicitur eande emanatom. q tn dif ferunt ea nominat. sla sps dic ea pncipalit pcoperatione adiui pducentem q e ius spira tiua. amor pncipalit quantu ad modum emanandi. quia ut nexus. donu uero qtu ad respectum gntem. et silr emanatom ue bi contingit tripliciter signe. s. phe nom filius ymago et uerbu. quia. n. a. m. natie filius. quia pmodu expressum ymago. qa alius expressiuu ideo uerbu silr. quia. a. uj. spiratiua sps. quia pmod nexus amor. quia nos natus connecte donu. et sic patet qrtina e notio. alt rali. noiata pnritior gntes ideo non e ibi synonia.

Secundo et ultio querit utru ratione dona bilis. dicat sps nr. et qp sic ur. quia nr dicit possom. s nos no habemus ad diuinu nisi plargitione et donatione. g cum sps. s. dicat qd diuu. qp dr nr. hc e ratione donabilitatis. Item etia hc ur quia dr sps nr. no aute dicit filius ul pat noster. g ppt aliqua pprietate q est in spu sco. et no pat et filio s hec no e nisi donabilitas. g. et c. Ite aute qua. s. s. habitet i nobis. no dicitur nr. set inhabi tat pdonatione. g dr nr. ratione dona bilitatis. Cont si ratione donabilitatis ergo cum donabilitas sit pprietas psoalis. non eentialis. ur solum d de psona. s. s. s aute falsum e. quia dicitur deus nr. Ite si ratione donabilitatis g constat qp no pcomparatione addantem. s adeu cui datur. s filius datus e nobis etia magis sps sanctus. g. et c. Ite si ratione dona bilitatis ergo debet congruent dici donu nrm. Item si ratione donabilitatis. g cu donabil sit nobis magis i quantum sps. q inqm sps. melius deberet d sps. s. nr qp tam no dicitur. Querit g gnalit de quib possit d nr. Rso. dd. qp nrm et meu dupplicit possunt alicui attribui. ul mediante compone. ul imediate. si i me diate copone. sic de se port pprm habitu dine circa tantu. s. habitudinem possois ut cum dicitur hc e meu. et hoc m quia ois qui ht spm dei. ht deu et omia que sunt dei. hc m meu. ul nrm. et tuu. pot dici de omi qd in deo e. g. Set mag pprie de filio. qui datus e nobis. pincarnatione. max aute de spu. s. qui e pignus etne hrditatis. vn conce qp ratione donabilita tis. pot int alias psonas ratio possidendi. appriari spm sanctu. pot etiam hc qp e nrm attribui alicui immediate. et sic non dicit hitudine set tantu ratione hitudis ipretate ptm cui unit. sic e nulli unit nisi qp importat respectu explicite. nec pater noster. ul meus ul implicite. ut liber ms. i. possio. scdm hc no. qp no dicit meus ul nr de aliquo nisi secundum illud nom. scdm quod dicitur hc e hui. h aut ee h. pat dni scdm triplice hitudine dict infor tionis ut albedo petri. et hanc habitudine iportat noia que significant i abstracto et quia nich diuinum comparat. ad nos scdm habitudine iformationis. ideo no pot d de noib abstractis nr. et ideo no dicitur diuitas. nra. nec etnitas. pot i scdo d hoc ee h scdm hitudine causalitatis et hanc habitu dine importat noia que dicit actu ut creator. et quia hanc habitudinem omino hnt dina. ad nos ideo pene de omnib talib noib dr nrm. pot etia tcio modo h dici ee h scdm hitudine corrup tionis et hanc habitudine importat no mina relatiua. set hec sunt dupliciti. quia queda dicit respectu psone ad psona. queda aute respectu ad crea tura. de huis que dicit respectu ad psona. no dicitur ms ul noster. De huis aute que ad nos ut dns. et magr. et c te dicit nr. dd g qp donabilitas quatu ad istum modu. dicendi nrm. nich fac. sicut probant rationes scdo inducte. s hc facit respectu. quia sps dicit respec tum ad illum cui inspiratur. et hoc sum nos. ideo dicit sps nr. illi deus quia i pot abactu qm habet cont nos. ut dic tamus. ideo dicitur deus nr. e ergo respectu qp de huis dr nr. que dicunt respectu ad nos. scdm habitudine causa litatis. uel correlationis. et sic patet omia obiecta.

In parte ista sunt dubitatioes cont litaz et primo dubitatur de hc quod dicit. qp relatio no apparet inhoc noie sps. videt enim falsum quia sps dicitur quia spirat g refertur ad spirante g apparet i eo relo. Ite uidetur qp magis appareat qua inhoc noie donum quia relatiua dicuntur que hc ipm qp sunt aliorum sunt. s sps eo qd sps ht ee aspirante. donu uero no oporter qp heat ee a dona te. g no uidetur inhoc tantu appare relo. Rso dd. qp tam donu qua sps dr relatiue. s tam relatio magis apparet i hoc noie donu. qua inhoc noie sps. quia donu semp dicit respectu ad dante. sps aute sic no. imo pot accipi abso te.

correlacionis

regula

ul' aliter dd' q aug' no dicit. q recto no ap
pareat in hoc noie sps. s3 qd no apparet in
hoc noie sps sanctus. quauis e dicitur ee
sps spiratoris. no tam dr ee sps scs spira
toris. Ad illud qd obicit q magis sps dio
habitudine respiciente ee quia donu dicend'
qd donu e uoz. in hijs quib3 accidit ee do
num. s3 in. s. s. qui ideo e quia donu non
ht locum ista obiectio. Ite qr de hoc
quod dicitur. q filius nascendo accepit ut
sit ipa suba. uidetur eni maledicere. quia
i omi eo q i est filio p natiuitate distinguit
filius a patre. quia natiuitas e pprietas di
stinctiua. ergo filius nascendo. accepit ut
sit eentia ul' substantia. g° pat in suba di
stinguit a filio. Ite qd filius nascendo ac
cepit siue q fili' e nascendo e natu. g° sba
e nata. si fili' nascendo e sba. ome eni q
nascendo accipitur a natiuitate ht ortu.
Rso dd. q aliqui distinxerit istam locutoez
filius nascendo e diuina suba siue ds quia
gerundiuum —— pot dre gcei. i sic simp
e. v. ul' cum. i sic e multiplex quia cum
dico filius. e ds siu diuina suba tu dico. s.
sbm. 9pom i predicatu. pot ergo gerundi
uum nascendo dre causalitate respec
tu sbi. ul' respectu 9ponis. ul' respectu pre
dicati. 93 respectu predicati subi tlis e
sensus filius nascendo. ic. s. qui e filius
nascendo. ul' qui nascendo ht ut sic filius
e ds i sic e uera. s3 respectu componis.
sic e s' filius e deus nascendo. i. hoc pdica
tu quid subiecto p natiuitate. ul' i sic ad
hoc locutio e uera. Si respectu predicati
sic e s' filius e ds siue suba diuina nasce
do. ita q nasci siue natiuitas sit pncipiu.
siue origo deitatis. i in hoc sensu e falsa.
magr tam istam locutione non disting'
s3 simpliciter concedit i satis pbabilit qm
predca distincto no uidetur hre radicem.
cu eni gerundiuu natu sit determinare 9
positione. quia omino nich e dre homo
nascendo. i hi. ic. 9positio pdicati siue
een' siue omia que attribuunt filio 9ue
niant subo p natiuitate locuto ht ueri
tate nec ti ualent obiectoes i 9rium ad
ducte quia natiuitas no distinguit illd
q p natiuitate hetur siue q e i nascete
s3 eum solum qui nascitur. i ideo no seqr
q suba sit distincta neo qd ipa nascatur
quauis p gnatione habeatur. Ite qr
de hoc qd dicit. q filius natiuitate non
e eentia. uidetur fim dre quia cu nasce
do sit eentia pari ratione uidetur q nati
uitate. i hoc uider p auctorem hylarij i litta.

Rso dd' q absq3 dubio ista e distinguenda fili'
natiuitate e diuina eentia quia ablatiuus
pot construi in ratioe for' uel i ratioe pn
cipij. si in ratioe for'. sic e fla quia natiuitas
no e causa formalis respectu predicati een
tialis si i ratione pncipij sic ht ueritate qa
omia que conueniunt filio. conueniunt ei p
natiuitatis origine set magr quia accip
gerundiuu in ratione pncipij. ideo cu ge
rundiuo simp' concedit. i quia accipitur
ablin in ratioe for'. ideo cu abl'a simpli' negat.
mag eni iudicat sm usum loquedi q sm uir
tute smonis. Ite qr de hoc q dicit neq3 p
defectoem. aut ptensone aut deriuatione
quo differunt illa. Rso quida dicunt
sic. q p defectoem pducit aliqd de mi p for' p
existentis corruptione sic ex grano frumti
erba. p protensione pducit p existetis for'
pmanentia i inductoem for' artificial' sicut
uas fit de argento. p deriuatione. q pducit
p preexistentis forme pmanetia. sola locali
mutatione ut riuus ex fonte. i latus. ex
riuo. Alit pot dici q materiale pncipiu
ex quo res e aut e materiale transiens for
malit. i sic e defecto. aut e materiale et
pmanens. i sic e ptensio. aut e materiale.
i pmanens. i agens. i sic e deriuato. i hoz
exemplu manifesta. Ite querit de hoc
q dr ds e q accepimus ut eem a ut sci
eemus. uidetur eni male dre quia sicut
sn spu dei non possumus sci ee ita nec ee
g° uidetur q spu sancto no tantu accepim'
ut eemus sci. s3 etia ut eemus. Rso pot
ad hoc dici q hoc dcm e p approprationem quis
eni a spu sco. hemus eni i sem ee appriate
tam habemus sem ideo no sic accipi dicit
i um ee pductoe sicut i scificatione. alit
tam pot dici quod sic dare ordinatur ad
habendu i i accipe. i quia nullus ht. s. s. qui
cumq3. s. s. operatur i eo nisi qui pot eo frui
cois talis e scs id. s. s. no dicit pprie loquedo
dari. nec accipi nisi a scis. Ite qr de hoc
qd dic. tolla de spu tuo. quia hoc no pot dici
quantu ad sbam. ergo quantu ad effectum
siue gram. g° ur q gra trasferat ab uno i
aliu. Si tu dicas hoc ee dictu p conformitate.
Obicit q pari ratioe possit dici q tolleret
de spu alioz i daret moysi. Rso dd' q i
intellr de spu quantu ad effectu. i hec, ppter
te i portat conformitate sil' i qualitate.
s3 no quantu ad parte construente sm ue
ritate. s3 scdm pportione quantu effcs. s.
s. multo plus habundauit i moyse. q talus.
ut. q. alij parte gre sic uiderent hre. et
dr tollam quantu ad sollicitudine quia du

dona. s. s. alis sit commissa sollicitudo. maior est
diminuta pars illius sollicitudinis que alius commissa.

Nunc p[er]tractat coeternitate trium p[er]sonarum. &c.

Nterminatis duabus partibus in quibus magister egit
de hiis que pertinent ad essentie unitatem p[er]sonarum
pluralitate sigillatim. hic incipit tertia pars in qua
determinat p[er]sonarum equalitatem que simul recipit
pluralitatem et unitatem. et hec pars habet tres partes.
in prima p[ro]ponit in quibus constat equalitas. Instan-
tiam probat ipsa i. Illud super est ostendere quo &c. In tertia
quia in p[ro]bando p[ro]positiones dubias dixerunt in quibus
dictionis exclusiva generat ambiguitatem ideo
determinat qualiter dictiones exclusive accipi-
untur in divinis. ji. d. xxi. Hic oritur questio ex p[re]-
dictis trahens originem. prima pars in qua
p[ro]ponit ea in quibus equalitas consistit habet duas
partes. In prima parte p[ro]ponit quod consistit in hiis
tribus eternitate, magnitudine. et potentia. Instan-
tia credererunt. hec tria divisa ostendit quod hec sunt idem
ideo. secundo capitulo cuique eminent ista quasi divisa.
Illud super est ostendere quod magnitudine. &c. hec est secunda
pars in qua probat equalitatem et dividitur hec pars
in duas supposito enim quod in divinis sit equalitas quantum
ad eternitatem ostendit post equalitatem quantum
ad magnitudinem, post quantum ad potentiam. ji. d. xx.
Illud ostendere restat quomodo aliquis &c. Post tertia pars
habet duas in prima parte probat equalitatem magni-
tudinis per eternitatem unitatem. secunda probat equalitatem
excludendo omnem inequalitatem ibi. Sed iam nunc
ad p[ro]positum redeamus. prima pars in qua pro-
bat p[er]sonarum equalitatem quantum ad magnitu-
dinem habet duas. In prima probat. per essentie divi-
sionem. In secunda per illa eandem ostendit esse in
p[er]sonis circumincessionem ibi Et inde est quod pr[e-]
dicto esse ...

Ad intelligentiam huius partis. questio queruntur
primo queritur utrum in divinis sit ponere equali-
tatem. secundo dato quod sic utrum sit ibi summa
equalitas. tertio utrum in divinis sit equalitas
cum convisione. Quarto utrum sit ibi equalitas
cum circumincessione. Circa primum quod sit ibi equa-
litas: ostendit primo per id quod dicitur in symbolo tote
tres persone coeterne sibi sunt et coequales. Item
hoc ipsum ostenditur ratione sic. omnis multi-
tudo reducitur ad unitatem ergo omnis inequalitas
ad equalitatem. sed unitas a qua est omnis multi-
tudo est unitas increata. ergo equalitas increata.
ergo &c. Item omne quod perfectionis est trans-
ferendum est ad divina. sed equalitas est perfectionis
increata. ergo &c. Item unum in substantia. facit
identitatem. unum in quantitate. equalitatem.
unum in qualitate. facit similitudinem. sed in
divinis non est unum. unitas in substantia. sed etiam
in quantitate. aliquin non esset ibi. perfecta uni-
tas. ergo non tantum est ibi identitas substantie

sed equalitas. Contra vero equalitas ibi est
divisibilitas. quia simpliciter simplicium est.
sed in divinis non est divisibilitas. ergo nec
equalitatem. Item ubi equalitas: ibi
quantitas. sed proprium est quantitatis secundum eam
equale vel inequale dici. sed in divinis non est
ponere quantitatem. quia secundum augustinum deus est
magnus sine quantitate &c. Item vero
equalitas ubi finitas. quia ibi est commensu-
ratio. ergo mensura et finitas sed in divinis
est infinitas ergo &c. Item vero equalitas
ubi diversitas: quia nichil est sibi equale. sed in
divinis est omnimoda unitas. ergo non est ibi
equalitas. Responsio dicendum quod equalitas ponitur
in divinis secundum quod dicitur in symbolo et dicit
augustinus. et ad hoc intelligendum notandum quod equa-
le et inequale est propria passio conveniens quan-
titati. quantitas autem dicitur duplex. proprie scilicet
quantitas molis. et translative quantitas vir-
tutis. et quia illa est propria passio quantitatis. que
sequitur utramque quantitatem. ubi est ergo ponere
quantitatem virtutis. ibi est ponere equalitatem.
vel inequalitatem. hec autem quantitas virtutis
ponitur in spiritualibus: et summe reperitur in divinis.
quia hec quantitas non repugnat simplici-
tati. sed consonat. similiter nec equalitas conse-
quens istam quantitatem. et quia altera pars
contradictionis completior attribuenda est deo: sed
equalitas preter inequalitatem. ideo ponenda
est equalitas in divinis et concedende sunt rationes
ad hoc. Ad illud ergo quod obicitur in contrarium quod ubi
equalitas ibi divisibilitas. dicendum. quod verum est
de equalitate que consequitur quantitatem
molis. Ad id quod secundo obicitur quod equalitas
ibi quantitas. dicendum. verum est. vel secundum genus. vel
secundum speciem. et quamvis nomen quantitatis non
transfertur. transfertur tamen nomen speciei ut
magnitudo. Ad id quod obicitur quod equalitas
ubi finitas. dicendum quod equalitas increatis duo
importat. scilicet contiatom. vel commensurationem
et excessus privationem. primum est incomple-
tionis ratione limitationis. secundum perfectionis
ideo transfertur secundum. sed non primum. posset tamen
dici quod infinitum quod est incomprehensibile finitum
veritate est ab infinito comprehensibile. et
ideo commensurabile infinito. et sibi infinitum. et ex hoc
non sequitur esse commensurationem infinite. ergo finitum.
sed magis infinitum. et ibi quid est simpliciter. Ad id
quod obicitur ubi equalitas ibi diversitas dicendum quod est
diversitas suppositorum et diversitas formarum. ad e-
qualitatem et similitudinem requiritur diversitas
suppositorum. non autem formarum diversitas. sed unitas.
que autem consequitur in inferioribus ad diversitatem
suppositorum numeratio formarum vel quantitatis
hec est imperfectionis. et ideo totum quod perfectionis est.

transferet in deum. non tamen est in suppositis proprie
loquendo diuersitas. set distinctio.

Secundo quaeritur utrum in diuinis sit summa equa
litas et quod sic uidetur hac ratione. sic dicitur ab aug.
in libro de fide ad petrum. non dicitur aliquis ma
ior alio nisi aut quia precedit eternitate aut
quia excedit magnitudine. aut quia superat
potestate. sed nichil horum est in diuinis ut probat
aug. et magister. ergo nichil est ibi inequalitatis ergo
est ibi summa equalitas. Item non potest maior
equalitas cogitari quam ubi unum equatur uni.
et unum pluribus. et unum omnibus. set in diuinis tantus
est filius quantus est pater. et tantus filius quantus
pater et spiritus sanctus. et tantus unus quantum omnes tres
ergo et cetera. Item unitas inequalitate sicut
dictum est facit equalitatem. ergo ubi summa unitas.
ibi summa equalitas. set hec est in diuinis ergo et
cetera. Item status non est nisi in summo sed status
est in illa equalitate productione omni ad
ipsam. ergo et cetera. Contra aug. in li. lxxxviii. q.
si omnia essent equalia non essent omnia. ergo omnimoda
equalitas tollit perfectionem. si ergo nichil ponendum
in deo quod repugnat perfectioni in diuinis.
proponitur ei non est omnimoda equalitas. Item
maior est equalitas que attenditur secundum quan
titatem continuam et discretam quam que secundum
continuam tantum. sed in diuinis non est equalitas
secundum quantitatem discretam quia ibi est tri
nitas et ita impluralitas. ergo non est in diuinis omnimoda
equalitas. que attenditur secundum potentiam et
sapientiam et bonitatem quam secundum sapientiam et
potentiam tantum. set in diuinis non est equalitas
secundum bonitatem. ergo non est ibi summa equalitas.
probatio minoris. bonum est diffusiuum sui set
magis diffundit se filius quam spiritus sanctus quia
producit sibi equalem. et etiam pater quam filius
ergo et cetera. Queritur ergo quare aug. non ostendit
equalitatem in sapientia et bonitate. et iterum quare
non ex parte loci sicut magnitudinis et etiam aliarum
differentiarum quantitatis quod cum non faciat non uidetur
assignare omnimodam equalitatem set solum
in parte. aut si omnimodam ostendit. insuf
ficienter procedit. Responsio dicendum quod in diuinis est
summa equalitas et summa etiam assignatur
ab aug. quando sufficienter ostenditur remotio
omnis inequalitatis per illa tria que sunt eter
nitas magnitudo et potestas. horum trium distinctio et
sufficientia ab aliquibus accipitur sic. quia est
in diuinis non est extensio molis nec aggrega
tio multitudinis ideo non est ibi quantitas
continua et intrinseca. nec discreta. sed loco
eius est quantitas uirtutis que tangitur per
hoc membrum quod est potestas. quia uero deus suo
ambitu complectitur omnem durationem.
ideo est ibi quantitas eternitatis corporis

temporis quia uero ambitu sue immensitatis com
plectitur omnem locum et locatum. ideo est ibi quanti
tas magnitudinis corporis loco. et sic patet cum
non sit alia quantitate accepta ibi quod suffi
cienter nimis ostenditur equalitas. et consistit. sed
hec distinctio non est conueniens. tum quia
non est in deo nisi quantitas uirtutis. et ita
non deberet esse ibi nisi unum membrum. nec
debet illa distingui contra alias tum etiam quia
magnitudo in diuinis non attenditur quantum
ad ambitum localitatis sed etiam quantum ad in
tensionem bonitatis. unde dicitur in sexto libro de trinitate.
quod in spiritualibus idem est maius et melius. propter hoc quantitas
uirtutis non tamen attenditur in comparatione sed
etiam in se considerata et omnimoda absolute.
Ideo possumus aliter horum trium distinctionem et suffi
cientiam assignare. In omni est quod est quantitas habet
triplicem considerationem hic potest enim ad
considerari in comparatione ad suam originem siue
aptitudinem et sic unum maius est altero. quando ori
go eius est prior. et talis hec est equalitas eternita
tis. Potest iterum considerari in se. et sic dicitur unum
altero maius quia est maioris extensionis uel
quia maioris ualoris et talis hec est in deo equa
litas magnitudinis. ut hec equalitas non
tamen dicitur per comparationem ad localitatem
sed etiam ad sapientiam et bonitatem. et ad omnem
quod facit alterum altero dici maius quia melius.
unde aug. et magister in hac distinctione probant equalitatem
magnitudinis per equalitatem uirtutis siue
in uirtute. potest etiam tertio considerari per com
parationem ad effectum. et sic dicitur maius
quia potentius. et talis hec est equalitas potestatis.
quoniam igitur res non conuenit pluribus modis con
siderari si est equalitas in istis summa est et cum
ostenditur in istis summa ostenditur in perfecta
inductione proceditur. et sic patet in quod ultimo
querebatur. Ad illud ergo quod obicitur primo quod
equalitas repugnat perfectioni. Dicendum quod
uerum est perfectioni uniuersi que aggregata est
ex diuersitate non sic est in deo. Ad aliud quod obicitur
quod maior est equalitas secundum utramque quantitatem
et cetera. dicendum quod summa est equalitas non est in quantitate
continua nec discreta quia ibi unum non equatur
pluribus sed hic est perfectissima equalitas. ideo
solum secundum quantitatem uirtutis attenditur.
Ad aliud quod obicitur de bonitate. quia diffusiuum
est dicendum quod emanatio personae non attenditur
secundum rationem bonitatis essentie sed magis fe
cunditatis. persone uel in persona. ideo non sequitur
quod si spiritus sanctus non producat quod propter hoc habeat
hoc minus de bonitate. unde notandum quod duplex
est diffusio. scilicet intra uel extra diffusio intra est
qua persona procedit a persona in unitate et talis
non est proprie diffusio et hic non sequitur bonum

Item maior est equalitas.

quia bonu. sz bonu i ypostasi quia alia pducete
nata e. Ideo scdm hanc diffusione no dicit
vna psona altera. e alia diffusio qe q attendit
i pductive effecte et scdm hanc ratione attendit
diffusio pter rao boni. et quia i hac vna psona
alteram non excedit quia idiuisa sunt opera
trinitatis ideo hac no e vna melior alia.

Tertio qr utru indiuinis sit equalitas.
cum confusione. et qd no uidet hoc m. Glo
sup illud. he. j. qui cum sit splendor. etc. fili
e equal pat no pat filio. Ite hylari ymago
si pfecte implet i cui e ipa coequatur ei. no
illud sue ymagi. Ite aug. in pmo libro de
doc. xia. In patre vnitas. In filio equalitas.
g videtur q pat non sit equal filio ut fili
pat. Ite dyonisi i talib recaus no recepim
recipratione sz pat e pncipiu fili g. etc. Cont
omem relatm equi parancie denotat exte
ma scdm mod et simile. sz equalitas e relo
equipantie. g filis recipratio. Ite vnu
in quantitate facit equalitate. sz sic fili
e vnu cum patre. ita pat vnu cum filio q
tum ad subam et quantitate g sic fil e
equalis pat ita pat filio g e ibi recipcatio.
Ite equalitas mutua et recipcata maior
e qua no recipcata g si indiuinis e suma
equalitas pater etc. Ite ome quantu
coparatu quanto aut e eo mai aut min. aut
equale. sz pat e quant uirtute et filis e
filius aut g pat e maior uirtute filio aut
minor aut equalis. sz no maior aut minor
g equal. Rndeo dr q equalitas e ibi non
tantu quia diuina sz etia quia equalitas de
sui ratione dicit recipratione in quantu
equalitas. et scdm hoc concedendu e q pater
e equalis filio et filius pat. et ad intelligentia
obiectom. no q dupl e loqui de equalitate
aut pmo dic respectu equipancie aut pmo
ulera respectu gnit actu coequationis in
quantu dicit respectu equipancie sic oste
dunt rationes neccesse e q sit ibi recipcatio
set i quantu ulteri concernit actu coequtionis
sic dicit rom imitationis et sic no conuenit
patri respectu filij quia iportat auctem i
patre. vn no dicitur pat coequari filio. q
filiu no imitatur nec pfecte. nec ipfecte.
et e simile si dicat hec cum illo pot om dupl
i telligibil pmo dic duoru couentione. et
sic de necessitate attenditur scdm couisione.
sic iste uadit cu illo necce e etia q vnu
sit eq. alio m hic cu alio dicit associatioem
et ita quanda sub auctee i massaietate et sic
dicitur q miles uadit cu rege no eq. quia
miles assciat rege no eq. similit intelligend
e inequalitate. rex huis pucunt auctes stay

quia loquitr de equalitate scdo m pret illa
dionisij ad quia rndo q no ht locu i pposito
quia dionisius loquit pprie de ca. scdm q ca
dicit illud cui e sequitur aliud et ita differt
pecntia ab effectu. et hec m tno cadit i deo i
psone.

Quarto qr utru indiuinis sic equalitas cu
cu egrecessione. et q sic ostendit. p. auctc dni.
Jo. xiiij. ego i patre et pat i me e. Ite
aug. de fide ad petru pp vnitate n totus pat
e in filio. et spu sco. Ite hoc ipm ost ratione
quia i quocuq e suba ul ecentia patris e et
pat. sz suba patris e in filio eade ratione
e filius i patre. Ite ome cognitu e in
cognoscente ul pntate ul p similitudie
sz pater cognoscit filiu quantu ad ypostasi
et pprietate g filius e i patre. aut ergo qntu
ad ueritate. aut quantu ad similitudinem
ueritatis no quantu ad similitudine quia
tuc eet filius in patre. sicut creatura g
quantu ad ueritate eade ratione et pater
i filio g circumincessio e ibi. Ite omne
qd e comparatu ad alteru aut e i illo. aut
extra illu. Si g filius compart ad patre
aut e i illo aut extr. Si i eo eade ratione
e pat i eo. Si extr eu. Set illa quor vnu
ex altero differt p sbam. g pat et fili sbalr
differunt. Item maior e conuenientia i
diuinis qua sit gnis ad spes ul toti ad partes.
sz pp couenientia gnis ad spes g e in spetiz
et eq et sic toti i partib et eq. g multo fort
indiuinis. pat e in filio et equerso. Contra
si pat e in filio. et eq. g pat e in patre. sic
enim sequitur i predicando q quicqd predi
catur i plus ul eque de a predicatur de omi
eo quod e sub eo ergo similr si aliquid e i
aliquo necce e q in eode sit ome q e i eo
g si fili e in patre ome qd e in filio e i pre
sz pat e in filio. g pat e in pat. Item
quecuq duo simplicia eide gnis sil sunt
ita q vnu e i altero no distingunt ab i
uicem sic punctus e i pucto. si g pat et
fili sunt duo simplices. si pat e in filio. et
fili i patre. no uidetur q distingunt. Ite
si due ecentie diuine eent i possibile eet
q vna eet i alia. quia vna no posset illabi
alij. qm utraq eet eque spiritualis. et sume
spualis. g si due psone sunt eque et sume
spuales impossibile e qd vna sit in altera et istud
uidetur qd deus no possit ee in creatura qn
ei illabatur. Si g psona e i psona. videtur
omino ei illabi. Ite quero quid significat
hoc q e ee i patre. utru dicatur scdm
subam. aut scdm relone. Si scdm relom
et hoc e qr aug. qui dicit i licca q pp vnitate

pluralitate n° totus pat est in filio et spu sco si
sedm substam sz que sedm substam dicunt quitatibz g° hec qz est esse in patre qt filio et spu sco.
et patri. g° pat est in patre. q° no conceditur.
¶ Itē cum dr pat est in filio. et fili in patre.
aut importatur eadem habitudo. aut altera si
eadē. cum filius sit in patre ut in principio
tūc fili pat eēt in filio ut in pñc. qz fili
ē absurdū si importat eadē habitudo. ergo
sicut nō ē circūcessio cū dicitur gnūs ē in spē
et spēs in genere. sic nec ī pposito eēt circūcessio. ¶ Itē filius ē de pre. rapit patre. et
nō conuertitur. g° pat ratione. videt qd n
conuertat. qz si pat ē in filio. qz fili sit in pre.
¶ Itē. ix. modi eēndi insunt in creaturis
pmo m° sicut pars in toto. sc̄do m° sic totū
in partibz. Tertio m° sic spēs in gnē. Quarto
modo sic gnūs in spēbz ¶ Quinto m° sic fōr in mā.
¶ Sexto sicut rectū suū motū in regente. Septimo sicut res in suo in fine. Octauo sic cantentū in continente. et nonū addit boetius. qz
sicut accidens in sbo. ¶ Querit g° quo
istorū modorū sit pat in filio. et eq°; et cū nllm
horū sit dare. uidetur qd nullo m° sit. ¶ Rño
dd. qz sic auctes pbat in taticis. in diuinis
ē summa et pfecta circūcessio. et vocat circūincessio. qua dicitur qz vnus ē in alio. et eq°. et
h° pp̄e et pfecte in solo deo ē. quia circūincessio
in eēndo. ponit distinctionē simul et unitatem.
et qm in solo deo ē summa vnitas. cū distinctione. Ita qz distinctio ē inconfusa. ~~et vnitas
inconfusa~~ et vnitas indistincta. hic ē qz in solo
deo ē circūincessio pfecta. et patet vltimo hi.
quia ratio circū incessiōis ē. pfecta vnitas.
eēntie cū distinctiōe psonarū. et qm hec ē p'uz
solus dei ¶ Et ideo circūincessio tal'. sedm qz
dicit hylari. et magr inducit in lrā. ¶ Ad i
ergo qz obi. q pat in filio. et fili in patre. g° pat
in se. dicūt quidā qd argumtum nō ualet.
quia mutat habitudo ei. qd ē in. quia in vno
dicit hitudinē pncipiati ad pncipiū. in alia
a habitudinē principij ad pncipiatū. tam
illud nō oportet dic. quia sic ia patebit.
in. nō dicit dulsam habitudinē. nec tam
sequit imo ē accidens ibi. eo qz notat distinctionē. sic accidens ē h° petrus ē filis
paulo. et paulus pet. g° petr filis pet. Ita in
pposito intelligend'. ¶ Ad i qz obicit qz simplicia simul existentia confundunt in vnum.
dd. qz illud uerū ē qn simplicia hnt distingui penes illud in quo sunt sicut punctus et
et unitas ab eo in quo ē; sed qn se ipis distinguuntur et in se ipis substant. tunc quāuis sint
simul. nō confundunt et tales sunt ypostasis diuine. et h' sile qius pfecte nō possit e

creata inuenirj tamē dyonisi' ponit exemplū in
luminibz que nulla sunt in eodē gñie acre i confusa. et h' signū ē. quia qn luminare aufertur secū
trahit lumē suū. nich' de aliis conuelles. tñd h'
ē. quia lumina in acre nō distinguunt penes id
in quo. ¶ Ad i qz obi qz eēntia nō ē in eēntia
nisi p illapsum. et c. dicendū qz nō ē simile qa
ubi est ~~eēntia~~ dulsitas. si una ē in altera. oportet qz vna aliquo modo materialis sit alteri.
Sz quando psone differūt salua eēntie vnitate.
una ē in alia. quia ~~eēntia~~ uni. ē eēntia alteri'.
circa sic ide nō illabit sibi. ita nullus pot eē
ibi illapsus. ¶ Ad i qz qr quid significet hec
qz ē eē in pre. dd qz sicut sci inuñt sic in eqle
dicit. respectu sedm unit quātitatis et sile sz
vnitate qualitatis sili hec ē qz eē in pat sm
vnitate subc. vn sicut equale simul importat
simil' cum relatione sic patebit. j. et hec qz ē in.
et sic cum dr equal' pat circitur ad stand' palis
psonis ita in pposito intelligend'. ¶ Ad illud qz
qr utrū importetur eadē habitudo dd qz sine
pudicio qz sic quātū ē de ratione nōis sic
eni cū dicitur pat ē simil' filio et eq° non
importatur alia et alia hitudo ita nec in hec qz
ē in. quia importat relōm pdepitatis siue
consubstantialitatis. vn si dicatur pat ē filis
filio et econuerso nō dicitur alia habitudo. sic
in pposito. quia sig° hec qz ē eē in patre ide
qz eē patri consubstancale et uniformit
accipitur consubalis cū dicit de pat et filio
et hec patet quia sine dicit consimilem habitudinē nō eēt circūincessio sic nec ē
qn dicitur creatura eē in deo. et d° eē in
creatura quia alia importat habitudo in
utraq;. ¶ Ad i qz qr de hec qd ē apud et c.
dd. qz quedam prepositiones importāt habitudinē repugnancie' ut qr quedā distāciæ ut hec qd ē. ad. et pp quedā cause. ut de
et ex. qdā conuenientie. ut. in. et cū. pme tres
nullo m° recipiunt. Sz tria et qrta sic. tertia nō
conuisim. Sz quarta conuisim. quia conuenientia
ē relo equiparantie. ¶ Ad ultimū sol qz iste
ē singularis mod' eēndi. in. qui nō continet
sub illos nec pot repiri pp̄e in creaturis.

In parte ista sunt dubitationes qr litera et p°
dubitatur de situ h' partis cū enī vnitas ē
dubia faciat ydepititate. vnitas in quātitate
equalitatē. vnitas in qualitate similitudinē
pari ratione videt qz deberet determinare de
ydepititate et silitudine quia si de hiis nō determinat videtur qz nec de equalitate deb'
facere specialem mandatū tractatū. ¶ Rño
dd qz ostensa pfecta equalitate ostenditur.
qz omimoda sit in n° ydepititas et silitudo uo
de terminata equalitate nō ē oportunum

de aliis determinare. sed magis de equalitate
determinat propter hereses extirpandas arrianorum
maxime qui posuerunt inequalitatem in divinis
et ideo difficilior et utilior contra hoc usus dis
putatio. ¶ Item ambrosius de hoc quod dicit quod equalitas
consistit in eternitate. videtur enim male pro
cedere quia ipse dividit eternitatem contra equa
litatem. ergo ab ea distinguitur quantum
ad eternitatem non attenditur equalitas. ¶ Ad ho
dicendum quod equalitas perfecta in hiis tribus consistit.
et magister cum dividit equalitatem contra eter
nitatem quantum ad alia duo membra scilicet magni
tudinis et potentie. ¶ Item queritur de hoc quod dicit non
alio deus alio magnus etc. Quia videtur pari
ratione cum alio sit deus alio pater quod alio sit
deus alio magnus. Si dicas quod quantitas consistit in
substantiam et relationem obicitur quod illud non solvit. Augustinus
enim loquitur de formali predicatione et constat
quod forma licet loquendo utrum est ista sua deus est magnus
deitate vel deus magnitudine sic et pater magne
¶ Ad hoc dicendum quod quamvis secundum rationem loquendi vel
intelligendi a parte sua magnitudo in di
vinis dicatur per modum quantitatis et deitas per
modum substantie tamen a parte rei nulla est omnino
differentia nichil enim de magnitudine dicitur quod non dicatur
de substantia. ¶ In relatione autem paternitatis non est in
aliquid est predicatum de paternitate quod non potest
dici de essentia sic distinguere et distingui. ¶ Item
queritur de hoc quod dicit. In agnitione generationum anni tui.
videtur esse male dictum quia in eternitate nulla
cadit variatio. sed cum annus variationem habeat
non debet transferri ibi. ¶ Item in illa eternitate
est omnimoda simplicitas et impartibilitas. ergo non
debet pluraliter dici annos. Ad hoc dicendum quod iuxta modum
nostre infirmitatis intelligimus divina trini
tate et nominamus quoniam enim annus dicitur completa
temporis revolutionem secundum decursum solis in zodiaco
et regressum ad idem punctum et divina eternitas
est perfecta et durationes ceteras circumplecten
tes. ideo ad ipsam transtulit scriptura nomen
anni. Rursus quia interminata et a parte ante
et a parte post ¶ Ideo non annum dicit quod unum
tantum habeat. nec generationi singulariter set
pluraliter annos et generationes similiter ratione sed perfectionis
et interminationis transfertur non ratione va
riationis. ¶ Item queritur de hoc quod dicit quod in agnitione
sanctorum dicuntur anni dei eternitas ¶ videtur esse falsum quia
duratio sanctorum est finita a parte ante set
eternitas dei est infinita a parte ante. et post
ergo sunt non sunt illa. ¶ Item quoniam eandem
est generatio sanctorum in illa sicut in sua non quia dei
eternitas solius dei est in sua sed sic causa in
effectu sed hoc modo est eternitas creaturis. ¶ Ad hoc dicendum
quod illud verbum non est dictum per commensurationem
neque per equalitatem sed per conditionem et conformitatem

quia cum generatio sanctorum a parte post durat in
infinitum et durat etiam sine variatione. Ideo
illa humanam eternitate mediam cogitatur
et ei expresse conformatur. Ideo exponit ipse
B. ? in agnitione generationum anni tui. sive
ingenerationem interminati quam generatio est
sanctorum sive sanctorum sunt illa generationes et quia in perpetuum
durant et quia ex multis generationibus sunt collecti.
¶ Item queritur de hoc quod dicit quod pater est
in filio et filius in patre. quia si quicquid est in deo deus
est propter mirum simplicitatem. sed quicquid est in filio
est filius. ergo si pater est in filio, pater est filius. ¶ Ad ho
dicendum quod non est simile. quia cum dicitur ab eo in deo.
hec propositio. In. aliter dicitur distinctionem essentialem
et sic non quicquid est in deo, est deus. quia nos in deo
vivimus movemur et sumus autem nulla sit di
stinctione nisi secundum modum intelligendi. et hoc
potest omnimoda simplicitate. ideo sequitur quod
sit deus quod est in deo. sed cum dicit de persona hec
propositio. In. dicit distinctionem personalem et
una persona. et alia non predicatur. ideo patet
quod non est simile. ¶ Item queritur de hoc quod dicit hylarius.
Nec exemplum rebus divinis comparatio humana
prestabit videtur enim falsum quia ymago
est expressa similitudo vestigium est in omni
creatura. sed in utroque est exemplum in omnibus. ¶ Ad hoc dicendum
quod est ex exemplum perfecte et sic omnino. et tale
nullum est in creaturis quia ymago et vestigium cre
ature plus habent dissimilitudinis quam similitudinis
divinis et exemplum aliquo modo manducatur. et
sic multa sunt exempla aliquis collectum unum nec tamen
omnino perfectum. ¶ Item queritur de hoc quod dicit.
quod intelligibile est homini possibile est deo. videtur
falsum quia anima nostra quodammodo est omnia et
intellectus noster non tot intelligit quot plura
possit intelligere. ¶ Ad hoc dicendum quod est loqui de
intellectu comprehendente et sic non est verum.
quod omnia intelligere possit. quia nec deus nec aliquid
dei est comprehensibile nobis. quia deus infinitus.
sed est loqui de intellectu apprehendente et hoc
dupliciter aut in ratione possibilis et sic sapientis.
et sic neque omne quod potest fieri potest intelligere
quia possibile est ad intelligendum. aut in ratione
agentis. et quia non habet lumen tantum … quod
possit super omnia. scilicet presentia et futura. quia
multa sunt que eius iudicium. et sic non est
omnium. ¶ Item queritur de hoc quod dicit hylarius.
Nam si partem eiusdem accepit neuter perfectus.
videtur enim non sequi hoc. quia hoc perfectio.
generavit filium perfectum. et tamen non dat ei in
partem. ¶ Ad hoc dicendum quod est perfectio simpliciter quod
ingenita. perfectio in genere. in temporali
secundum donationem et receptionem partis. quia
in dante suppletur per restaurationem. in ac
cipiente per augmentum et additionem. sed perfecto

simp̄ nō compatit̄ secū restauratiōnē neo additiōni. qm̄ in deo pfc̄o ē simp̄. ideo si dicatur parte mādante remanet defectus. s(ed) aliter q(uam) in accipiente. ¶ Iste q(ue)r(itur) de hoc q(uod) dicit. No p duplicem genitū gnoꝝ. &c. Aut ē tangit m(odu)s essendi. aut generandi. nō essendi. quia m(u)lto plures sunt quā isti. nō generandi. et si ita m(odu)s ē insufficiens. ¶ Pro aliqui dicunt q(uod) hylari(us) assignat hos modos gn̄onis qui sunt increatiuis ut excludat eos a filio. s(ed) non assignat nisi duos m(odo)s quia nō loquitur nisi de gener(e) uiui. viuens aute gn̄ale diuidit in uegetabile. et uegetabile et s(e)c(un)d(u)m q(uo)d i(n) dup(lici) gn̄e. duplex ē modus gn̄andi que tang(it) hylari(us) nā alia gn̄ant(ur) p coniunctione maris et femine et plante p insertu. p(ri)mū tang(it) cū dicit ¶ No p duplicē genitū gnēꝝ. quia masculus et femina sunt duplicis gn̄is q(uantum) ad sexum. et tam(en) genites sunt quantū ad formam. et s(e)c(un)d(u)m modū tangit cum dicit. Insinua capacioris sube. sicut surculus in seretur arbori. s(ed) p n(on) unicā similitudinem. i. similitudine omnino in n(on) indifferentem. aliter pot(est) dici quia hylari(us) nō loquit(ur) de m(od)o gn̄andi s(ed) loquit(ur) quom(odo) pat(er) sit i(n) filio q(uod) excludit mod(us) essendi in q(uo) creatura d(icitu)r esse in creatura s(e)c(un)d(u)m modū istorū adque modū q(ue)rit dup(lex) conditio creaturaꝝ prima ē creaturaꝝ quo ad natum. diuersitas s(e)c(un)da ē continentis capacitas. et has excludit ab illo m(od)o existendi q(ui) ē in diuinis p illa duo que dicit ¶ Ex filius ē in patre non p coniunctione duoꝝ gn̄m neq(ue) p in situam capacitatis sube naturiꝫ. hoc p(ro)z plicter am hylari(us) q(uo)m i(m)mediate subiungit. moti. et magis conuictit quia i(n)quit hylari(us) p corporalem necessitatem exteriora fieri h(u)i(us) quib(us) continent(ur) interiora nō possunt. et uult q(uod) illud ē i(n) p(ro)p(r)iis increatiuis corporalib(us) q(ue) minime sint in se ip(s)is sic pater in filio quia p corporale necessitatem et perfectom interiora nō possunt fieri exteriora h(u)i(us) quib(us) continentur ut si aliq(ua) aq(ua) ē intus vase dum ē intus nō pot(est) fieri extra et n(on) continet uas ut uas sit in aqua. ¶ Iste q(ue)r(itur) quide hoc q(uo)d dic(it). Du psona dei nō de generat natiuitatis. quia nō tantū in deo s(ed) in creaturis plurib(us) no de generat. ¶ Pro d(icen)d(u)m q(uod) de generare ē extra genus generantis exire. exire a. ex gn̄s generantis. hoc ē aut quantum ad forma comune et naturā. et sic ē de gn̄e inequiuocis. sic equus et asina. gn̄at brutonem. et asinus ex aqua mulum. vn mulus degenerat. alio modo de gn̄are

ē p(ro)prietates generantis relinq(ue)re retenta n(atur)a. sicut filius qui gn̄atur ex parte nobili et p(o)p(u)lo ē rusticanus et turpis. alio ē de gn̄are ē naturā generantis relinq(ue)re nō p dissimilitudine. s(ed) p diuisitate et hoc m(od)o om(n)is natiuitas creata degenerat quia i(n) omi creatā generans ē a generante et sola diuina generatio ē que de generatio ē. quia nich(il) nach nascitur nouum nichil additur alienū et ideo generans a generante i(n) suba nō separatur. et ideo illa generatio ē sola nobilissima.

Sed iam nunc ad p(ro)positū redeam(us). sup(ra) ostendit magi(ste)r diuinas psonas equari quantū ad magnitudine potentie. p hoc q(uod) una essentia est in singul(is) tota hic ostendit q(uo)d ē summa in eis equalitas et h(oc) fac(it) excludendo ab eis rationē com(m)unem i(n)equalitatis et diuiditur h(ec) pars in tres partes. In p(ri)ma ostendit q(uod) nō cadit ibi ratio totius integri. In s(e)c(un)da ostendit q(uod) nō cadit ibi ratio generis et speci(ei). ibi ¶ H(ic) addic(itur) ē q(uod) tanta ē equalitas. &c. ¶ In tercia ostendit q(uod) nō cadit ibi ro numeri. ibi ¶ Sed ē igit(ur) tanta equalitate. p(ri)ma iterū pars h(abe)t duas. In prima quia fecerat digressione continuat ad dicendis ¶ In s(e)c(un)da uero ostendit q(uod) ibi nō cadit ratio totius et p(ar)tis ibi. Nec ē aliqua triū psonaꝝ ¶ Iste s(e)c(un)da pars in qua ostendit q(uod) in diuinis nō cadit ratio uniu(er)salis siue gen(er)is et speciei. h(abe)t duas partes. in p(ri)ma ostendit q(uod) nō ē in diuinis accipere genus nec sp(eci)em nec i(n)diuiduum. In s(e)c(un)da uero c(ontr)a hoc opponit auctor dam(ascenus). ibi. h(u)i(us) aute uidentur aduersari queda(m). p(ri)ma h(abe)t duas. primo ostendit q(uod) nō est ibi r(ati)o gn̄is ul(tra) speciei ul(tra) indiuiduis. s(e)c(un)do q(uod) nō ē ibi r(ati)o materiale ibi. p(ri)ncipij ibi. Notand(um) ē q(uod) diuina essentia nō ē m(od)o. similit(er) pars illa in qua obicit contra hoc h(abe)t duas. i(n) p(ri)ma q(uod) cadit ibi ratio uniu(er)salis et i(n)diuidui. iuxta dam(ascenum) ¶ In s(e)c(un)da soluit p(ri)mū. hoc facit ibi. h(u)i(us) aduersarij. &c. s(e)c(un)d(u)m ibi h(oc) aute que hic dnr licet in singul(is). &c. ¶ Sed est igitur. tanta equalitate &c. hec ē t(er)tia particula in qua ostendit q(uod) in diuinis non cadit ratio numeri. et hec pars h(abe)t tres partes. In prima ostendit q(uod) in diuinis psonis tanta ē magnitudo in una psona quanta in trib(us). ¶ In s(e)c(un)da ostendit q(uod) deus nō pot(est) dici triplex siue multiplex ibi. p(ro)pterea cum deus dicatur trinus. In tercia ostendit differentiam int(er) pluralitate que ē in trinitate et pluralitate q(ue) ē in creaturis corporalib(us). ultimo capitl(o) ¶ In reb(us) corporeis nō tantum. &c. et Notand(um) q(uod) tota summa in fundamentum tot(ius) distinctionis in hoc uerbo consistit. q(uod) diuina essentia ē magnitudo.

una non multiplicata et tota non divisa est in qualibet personarum. ideo necesse est quod persone sint omnino equales in magnitudine. neque potest ibi eadem ratio totius universalis. quia non multiplicatur in partibus nec totius integri. quia illud dividitur in partes. nec est totum in qualibet parte. ita nec ratio materialis principii nec ratio numeri.

Ad intelligentiam huius partis quattuor queruntur. primo utrum in divinis sit ponere totum integrale. secundo utrum sit ponere totum universale. Tertio utrum in divinis possit poni principium materiale. Quarto utrum in divinis sit dare secundum numerum.

Circa primum sic proceditur quod sit ponendo totalitatem integritatis videtur per augustinum. quod dicitur in littera tota trinitas est in singulis personis. ergo aut est ibi totalitas set non est ibi implicatio falsi. ergo est ibi totalitas. Item hoc ipsum ostenditur ratione quia ubi quantitas ibi totalitas et integritas set in divinis est quantitas virtutis ergo saltem secundum illam est integritas. Item ubi pluralitas. ibi integritas. quia omnis pluralitas constat ex unitatibus set in deo est pluralitas quia trinitas ergo in deo est integritas si dicas quod illa pluralitas non integrum. quia nichil plus est in tribus quam in uno. ergo si tantum est in tribus quantum est in uno ergo tantum credit. et eque plene credit qui credit. unum solum de supposito sicut qui credit tres de personas. set hoc falsum est ergo et cetera. Item si ad est equale alicui eodem addito adhuc erit equale. ergo si aliquid est totum ad aliquid eodem addito adhuc erit totum. set tres est tamen totum ad unum ergo tres persone ad unam personam. Item omne quod predicatur de aliquibus simul et de nullo per se. est totum integrum ad illa. istud constat. unde hec instancia. set trinitas predicatur de tribus personis simul et de nulla per se. ergo et cetera. Item omne quod remotum ab aliquo differt ab illo genere vel specie. vel numero vel est totum. ad minorem set trinitas remota a patre quia pater non est trinitas nec differt genere vel specie vel numero. ergo et cetera. Contra ambrosius libro de trinitate In divinis nulla ponimus totalitatem quia non est ibi. quantitas vel numerus.

Item ratione videtur quia omne integrum est compositum ex partibus. set deus est summe simplex. ergo in deo nulla est totalitas nec integritas. Item omnis pars sub ratione partis habet esse imperfectum respectu totius quia ex aliquibus omnino perfectis non resultat unum ergo cum in divinis nichil imperfectionis sit ponendum. non est ibi pars ergo a relativus nec totum. Item omne totum est maius sua parte. set ubi infinitas ibi non est maius et minus ergo non totalitas sed in divinis est infinitas. ergo et cetera.

Item omne totum est resolubile. vel secundum rem vel secundum intellectum et omne resolubile est corruptibile. ergo cum in deo nichil sit corruptibile non est corruptibile resolubile et ita nec totum. Responsio totum sive totalitas uno modo dicitur absolute et sic totum idem est quod perfectum. alio modo dicitur totum per comparationem ad partem. et sic dicitur totum quod habet partem et partes. primo modo bene est ponere totalitatem in deo. secundo non nec etiam partialitatem totalitatem non. quia aufert simplicitatem. partialitatem non. quia tollit perfectum. neutrum. quia tollit equalitatem summam. ad primum ergo quod obicitur de augustino quod dicit quod tota trinitas et cetera. dicendum quod totum accipit pro perfecto vel totum. ibi accipitur privative quia privat hoc quod est esse partem ex parte. unde tantum valet totam essentiam quantum valet non habens partem extra vel intra. Ad aliud quod secundo obicitur quod est ibi quantitas virtutis. dicendum quod quantitas virtutis stat cum summa simplicitate ideo abstrahit a totalitate et integritate. Ad illud quod obicitur quod ubi pluralitas ibi et cetera. dicendum quod pluralitas in creaturis duo dicit. dicit enim aliquorum distinctionem et ex ipsis unius multiplicationis constitutionem. primum quidem reperitur in divinis quia ibi est distinctio vere. secundum non. quia ubi constitutio est. ibi constituentia minus habent quia totum quod constituunt et ita essentialiter differunt ad invicem in divinis autem non sic. quia cum pater habeat totam essentiam non partem. non potest minus habere nec essentialiter differre. ideo dicendum quod in divinis recipitur pluralitas ratione distinctionis. set quia pluralitas erat totum ratione constitutionis. et hoc non est in divinis. ideo non sequitur quod sit ibi totalitas et tamen ibi non unitas et personarum pluralitas. tantum est in unitate quantum in pluralitate set non tot modis. set quia fides non tantum est respectu essentie vel magnitudinis. set etiam modi essendi patet quod obicitur quod non tantum credit. qui credit unam personam quantum qui credit plures ex hoc patent sequentia quia unum est pars trium secundum quod dicit unitatem et ita trinitate set cum additur hoc nomen persona distrahitur et non manet illa ratio unitatis. Ideo nec ratio partialitatis. Ad illud quod obicitur quod predicatur simul. et removetur dicendum quod hoc non solum convenit totalitati respectu partis. set etiam pluralitati respectu unitatis. que quamvis non teneat rationem partis propter diminutionem et imperfectionem tenet tamen rationem unitatis. propter principium et distinctionem. unde quod totum removeatur a partibus et non differat hoc non est ratione constitutionis principaliter. set ratione distinctionis et cum in divina pluralitate quamvis non sit unius maioris constitutio. quia tamen ibi est

distinctio. Ideo sic removetur et sic predicatur sicut totum
increatum.

Secundo queritur utrum in divinis sit ponere totum universale
et quod sic videtur per damascenum qui dicit quod individuum esse est
ut substantia particulare, ut accidens. ergo si ibi est esse et
particulare ergo universale. quia particulare non respondet
nisi communi quam universale. Item hoc ipsum videtur per distinc
tionem universalis et particularis. universale enim est
quod predicatur de pluribus, particulare de uno solo. sed has rationes
est invenire in divinis. ergo etc. Item omne quod est in plus
et est univocum est universale ad illa respectu quorum
est in plus. sed essentia sive substantia est in plus quam persona
et in plus. univocum quia dicitur una natura recepta
in illis secundum proprietatem. ergo etc. Item in divi
nis est commune et incommune. aut ergo eodem aut alio et alio. non
eodem quia hoc non est intelligibile quod ex eodem ve
niat communitas et proprietas convenientia et differentia
formaliter. ergo alio et alio. ergo si alio est commune, alio in
commune. ergo cum commune sit ratione eius quod est in communi ratione eius
quod est. ergo quod est et quo est in divinis sunt in divinis.
sed ubi hec sunt in divinis, ibi est universale et parti
culare. ergo etc. Item quanto aliquid simplicius,
tanto universalius. sed divina essentia est simplicissima.
ergo ibi maxime ratio universalis. Contra hoc dicit quod
nec est universale nec particulare. Item hoc ipsum
videtur ratione. quia ubicumque est universale ibi
est una forma multiplicabilis vel multiplicata in
cuius rei signum omne quod significat cumque universale potest
addi omni universali. sed in deo non est una forma vel
in multiplicabilis nec multiplicata nec recipit
signum universale. ut dicatur omnis deus. ergo etc.
Item ubi est particulare ibi est forma vel
natura ut hic et nunc. sed divina natura sive
in se sive in ypostasibus non est hic et nunc set
semper et ubique. ergo nec in se nec in ypostasibus est
ibi particulare. Item ubi est particulare
et universale. universale est simplicius particulari.
ergo cum in deo non sit simplicior essentia quam
persona. quia in persona nullum est accidens ultimum
principium constructivum. ergo etc. Item
omnis natura in qua est universale et particu
lare est in genere determinato. et omnis talis
est limitata. ergo cum divina natura sit in
finita. patet etc. Responsio ad predictorum intel
ligentiam est notandum quod cum fides nostra ponat trinita
tem et unitatem in divinis in necesse ponitur convenientiam
et distinctionem. et quia essentia non est nisi in communi
a pluribus et communis distinctio autem non est nisi in proprio
et incommunicabili. nomen individuum ponitur ratione com
munis et proprii communicabilis. sed cum in deo et creaturis sit distinc
tio suppositorum. aliter est in deo quam in creaturis.
distinctio enim suppositorum et maior est quam di
stinctio accidentalis. unde quamvis in creaturis
per accidentia etc. tamen non sit per accidentia. ac
cidentibus enim circumscriptis adhuc est intelligere
supposita differre. et cum non fiat per accidentia
convenientia oportet quod fiat ab origine
vel ab originali ~~peccato~~ principio. ab origine est quo
unum differt ab altero. quia emanat ab eo. Item
enim a se emanare non potest talis distinctio suppo
sitorum est in deo. sed hec non potest esse increatum. si
distinctio solum per originem. Nam nulla creatura
potest alteri totam suam essentiam dare. Si ergo
dat partem necesse est quod alia differentia sit. quia
originis. et ideo [illegible] est differentia ab originali principio.
hec autem non est forma in se. quia dicit quid
commune. nec materia in se quia dicit quid indistinc
tum. ergo hec facit forma ut adveniens materie.
quia enim adveniens materie accipit partem non
totam materiam. hinc est quod ipsam distinguit. et
ipsam distinguendo trahitur in partem et limitatur
et fit hic et nunc et unum numero et particulare.
Cum igitur in divinis non est additio ad materiam.
nec contractio in partem. ideo non cadit in divinis
universale. nec particulare sicut ostendunt
rationes ad hoc adducte in opponendo. Ad pri
mum ergo quod primo obicitur de damasceno dicendum quod ibi esse
dicitur tantum particulare pro incommunicabili. Ad illud quod
obicitur quod universale est quod predicatur de
pluribus. dicendum quod ista est ratio incommunicabilis universalis
autem non est. nisi secundum quod realiter intelligitur multi
plicari in illis. similiter solvendum de particulari.

Ad aliud quod obicitur quod in plus et univocum. dicendum
quod universale est in plus. et quod simplicius et est
in minus per additionem. ad illud non autem sic in deo.
Ad illud quod queritur utrum eodem sit commune et in
communicabile. dicendum quod in alio et alio quia sic dicit
augustinus. alio est deus. et alio pater. sed non alio et alio secundum
rem. set secundum rationem. quia deitate est
deus. paternitate pater. et paternitas non est aliud
re ab essentia. quoniam paternitas est essentia. est tamen aliud
ratione. et quia ablativus dicit rationem. ideo non
eodem est deus quo pater. Si obiciatur aut rationi
illi respondet aliquid in re aut nichil. dicendum quod ratio
illa per comparationem ad essentiam. non est nisi modus.
set per comparationem ad aliam personam est res. et hoc
patet. quoniam habere essentiam ab alio. et non habere. et
non dicit rem aliam. set solum modum. habere
autem ab alio et non habere ab alio dicit realem differentiam.
quia nulla res est a se et ab alio. Ad illud quod
ultimo obicitur de simplici dicendum quod est simplex per se
ad additionem. et tali modo universale est simplicius
alio modo simplex. quia privat compositionem et additionem
et hec repugnantia non consonat universalitati
et tali modo divina essentia est simplex. que nullo
modo contrahibilis est in partem per additionem sicut trahitur
universale. et ideo non est universale.

Tertio queritur utrum in divinis personis sit
ponere principium materiale. et quod sic ostenditur
hoc modo quandocumque aliquis vel aliquid est de

aliquo modo in quo ipsum est distinctum. et de quo est indistinc-
tum. et de illo tamquam de materiali principio. sed persona
filii est de substantia patris et persona distinguitur. substantia vero
quid indistinctum ergo est sic materiale principium.
¶ Item sicut efficiens et finis sunt cause corre-
latiue ita forma et materia. forma est dicitur idem.
materie sed in deo est ponere causam formalem. Ipse enim
est forma ut dicit boecius. ergo in deo est ponere materiam.
¶ Item uidetur quod causa materialis magis competat
deo quam alia causarum genus quia materia in hiis inferio-
ribus dat existentiam et permanentiam propter sui incor-
ruptionem. Unde fundamentum est existentie crea-
ture si ergo deus sue deitatis esse habet existentiam. et si-
ue permanentiam per fundamentum incorruptibile
uidetur quod deo maxime competat ratio mate-
rialis principii. ergo etc. ¶ Item in rebus creatis
finitas a forma uenit. sed infinitas a materia. sed esse
quod est in deo est infinitum. ergo cum deo conveniat passio ma-
xime conueniens principium materiale maxime com-
petit et ipsum. ¶ Item quamuis in deo sit summa
et omnimoda simplicitas tamen nos ponimus in deo
quod est. et quo est uel etc. sed tamen per indifferentiam. ergo pari ratione
uidetur quod in deo possit poni materia et forma tamen
per indifferentiam. ¶ Item omnis distinctio est a forma.
ergo circumscripta omni forma causata materia non distin-
guitur a quo non est. quod a deo ergo est deus. quia omne
quod est et tamen non distinguitur a deo est deus. uidetur
ergo quod materiale principium sit ipse deus. et ita
competet diuinis personis. quod boecius in libro de tri-
nitate forma sine materia non potest esse subiectum.
Loquitur de deo ergo in deo non erit ratio principii
materialis. ¶ Item materia inter omnia entia est imper-
fectissimum. unde augustinus dicit in libro confessionum. quod prope
nichil est. sed deus est omnino perfectissimus. ergo in deo
omnino nichil inuenitur imperfectionis. ergo nec quod est
materia. ¶ Item materia est principium patiendi. unde
pati est causa omne ergo in quo est materia est natum
pati et recipere sed nichil tale est omnipotens.
in hoc enim quod pati potest deficit a posse ergo in
omnipotente nullo modo est materiale principium.
¶ Item si materia in deo est aut respectu sui aut
aliorum si respectu aliorum cum ergo materia sit ens in potentia
ad alia. nec distinguitur ab aliis rebus. sed potius
perficiatur. tunc deus reciperet complementum a
creatura nec ab ea distingueretur quod absurdum
est. si autem est materia est in deo respectu sui. aut pure
est materia. aut actu. si pure materia. ergo non est ens. et prima
nichil est materia sui ipsius. ergo oportet quod ibi sit actus
cum materia. et sic hoc ergo diuinum esse est compositum.
et mixtum ergo nec deus habet esse simplex. ac per hoc
nec esse principium et ita non est deus. ¶ Pro solutione.
quod in deo nullo modo proprie nec transsumptiue re-
cipitur tale principium. et ratio huius est quoniam sic dic-
tum est principium passiuum et ita incompletum et quoniam a diuino
esse omnis incompletio et omnis passio penitus

remota est. ideo nullo modo genus materialis principii in
deo esse potest. ¶ Ad primum ergo quod obicitur quod persona est de
substantia et ipsa est distincta. et substantia non. dicendum quod hic est
defectus quantum ad utramque conditionem. Nam
primo hec non recipitur quod persona sit de substantia
sicut ultra aliquis. ergo quia non dicimus tres personas
ex eadem essentia. licet hec communiter recipiatur
quia filius est de substantia patris. uerum non materia. sed originis
consubstantialitas designatur. sicut supra ostensum
est de distinctione. v. alia est conditio que defi-
cit. nam materia est indistincta et possibilis ad
distinctionem per formam sed substantiam uel essentia
nullo modo distinguitur nec per se nec per aliquod
accidens. et ita patet quod non conuenit ei ratio materie.
¶ Ad secundum quod obicitur quod efficiens refertur ad fi-
nem et forma ad materiam. dicendum quod nulli consi-
militudo cadit in deo respectu sui. sed respectu
creaturarum et aliarum causarum. similitudines in deo
recipiuntur circumscripta dependentia. propter hoc quod sonat
imperfectionem. sed materia sonat omnino imperfectam.
Et quod obicitur quod forma dicitur ad materiam. quod est
forma constitutiua et exemplaris et forma con-
stitutiua dicitur ad materiam. et hec non cadit in deo
sed forma exemplaris sic. et si dicitur quod deus est
forma intrinseca hoc est dictum quia est actus purus non
dependens a possibili. nec tamen similiter de correspondentia
pendentia forme et materie. et efficientis et
finis. efficiens enim et finis possunt incidere in idem
numero. sed forma et materia numquam. forma uero
constitutiua incidit cum efficiente. et fine in idem
specie. non numero. forma uero exemplaris in idem numero.
¶ Ad tertium quod obicitur quod materia est fundamentum
existentie. dicendum quod modus illius fundamenti in
deo non competit. quia esse fundamentum. est esse
quod recipit aliunde. scilicet. forma. deus autem a nullo
recipit ideo non cadit in deo materia. ¶ Ad quartum quod obicitur
de infinitate dicendum quod est infinitas ex defectu per-
fectionis. et hec competit materie. sed non deo. et est infinitas
ex priuatione limitationis et hec deo et forme
libime non materie competit et ita patet illud.
¶ Ad quintum quod obicitur quare. In forma non ponitur
per indifferentiam dicendum quod ista duo quod est ibi quod est de intellectu
sua nulla importat imperfectionem. sed intellectu
eius quod differunt. unde sublata eorum differentia ma-
net completio et in indiuiduis recipiuntur.
sed materia non tantum quia differt a forma dicit
incompletionem. sed etiam quia materia est. et ideo nullo
modo potest in deo. ¶ Ad sextum quod ultimo obicitur quod
circumscripta omni forma materia non distinguitur
dicendum quod ista propositio dicta est a forma non habet ueritatem
nisi intelligatur de distinctione perfecta quod est
habet esse distinctum habet esse completum de distin-
ctione aut qualicumque similiter est materia enim differt
a forma et constat quod se ipsa distat ab ea sic
potest dici et e contrario quod materia differt a deo se ipsa

tamen ex parte sua quia non est perfecta non cadit perfecta
distinctio sed ex parte dei quia perfectissimus est
perfecta cadit distinctio etiam non distinguitur
actu solo ens actu valente in ipso et iste sunt
prime dicte et summe.

Quarto et ultimo queritur utrum in divinis sit ponere
differentiam secundum numerum et quod sic damascenus in primo
libro numero non natura differunt ypostases
et loquitur de divinis ypostasibus. Item omnia que contin-
git vere numerari necesse est differre numero.
sed ypostases vere contingit numerari ut dicantur
due vel tres igitur vere cadit in eis differentia secundum numerum.
Item omnia que differunt vel aut differunt
genere aut specie aut numero aut nullo modo differunt
sed ipsum est dicere quod ypostases nullo modo differant. ergo
saltem numero differunt. Item unitas secundum numerum
non respicit unitatem forme sed suppositi quod patet
hoc est nomen album et hic sedens demonstrato
petro, est unum numero. ergo ab oppositis diversitas
secundum numerum non respicit diversitatem nature
sed suppositorum. sed in deo est pluralitas suppositorum
quamvis non sit diversitas nature. ergo et cetera. Item
idem et diversum sufficienter dividunt ens.
ergo omne quod est ad alterum comparatum aut est
idem specie aut diversum aut idem numero aut diver-
sum. ergo si pater comparatur filio aut est idem
numero aut diversus si idem. sed quia aliqua
sunt eadem numero unum vere predicatur de altero
ergo possum dicere pater est filius quod est contra fidem.
si diversus numero ergo in divinis cadit diver-
sitas secundum numerum. Sed contra augustinus ambrosius super
secundam epistolam ad corinthios et magister recitat in littera
ibi vere unitas ubi nulla diversitas. ergo non est
ibi diversitas secundum numerum cum sit aliqua diversi-
tas secundum diversitas secundum numerum. Item boetius in libro
de trinitate capitulo v. nulla est in deo diversitas nulla
ex diversitate pluralitas nulla ex accidentibus multi-
tudo ergo nec differentia secundum numerum. Item diversitas
secundum numerum solum venit ex parte materie. unde dicit
philosophus quia omnino immaterialis est sed in divinis non
cadit materia aliqua ergo nec diversitas secundum numerum. Item
quecumque differunt numero numerant omnia que
sunt in se ipsis. saltem omnia que sunt in eis preter
formalis principii. hoc patet quia sicut petrus
et paulus sunt duo homines. Ideo duo homines duo
animalia duo alba et sic de singulis. ergo si pater
et filius sunt numero differentes ergo habent duas naturas
et duas essentias. ergo sunt duo dii. quod est contra
catholicam fidem. Item quecumque differunt
numero sunt separabilia ymaginatione vel in-
tellectu. sed pater et filius nullo modo sunt separa-
biles. nec re, nec intellectu in divinis quod
nec una persona est in alia et cetera. ergo non differunt
numero. Item quod non est multiplicabile nec
multiplicatum est unum numero. sed divina

natura non est multiplicabilis nec multiplicata
ergo est unum numero. sed quecumque sunt unum numero
non possunt differre numero ergo si essentia vel natura
divina tres complectitur personas in qualibet est quod
persone numero differant. Respondeo dicendum quod in divinis
non est ponere differentiam secundum numerum et hoc ratione
summi potest. et a posteriori et a priori et a posteriori
quoniam omnia que differunt numero consequitur ista
passio que est numerus. Numerus autem est aggrega-
tio multitudinis in qua plus est in toto quam in
singula partium. hec autem aggregatio est
ex hiis solum que habent unitatem limitatam que
plus est cum alio quam per se ipsam. limitatio autem
venit per additionem additio autem producit ad compositionem
cum materia que facit ex hoc. et nunc tamen in deo
plus et ita non est diversitas secundum numerum nisi in hiis
in quibus est distinctio per additionem et compositionem et
materiam. et hec distinctio non cadit in deo. Ideo
nec diversitas secundum numerum. Alia ratio est a
priori quia in quolibet quod intelligimus ut com-
pletum intelligimus sub ista duplici conditione,
scilicet per modum quod est et quod est et unitas quid sine ydemp-
titas secundum speciem vel genus venit apte et quod est quod.
secundum diversitas status sive complexionem maiorem et minorem.
unitas vero vel diversitas secundum numerum venit apte
ipsius quod est secundum esse sive prout est in supposito
individuo. Sic autem duo ista coniuncta sunt
in omnibus quod numerato ipso quod est necesse est numerari
ipsum quo. cum ergo in omnibus que differunt numero
numeretur ipsum quod est necesse est. quod ipsum multi-
plicetur vel illud quo est. et quia ad diversitatem
secundum numerum concurrit diversitas ipsius quod est.
et quo est. et quia est ut res vel suppositum sive y-
postaseon. sed principaliter ipsius quod est cum
in divinis quo est sine essentia propter summam sim-
plicitatem nullo modo sit multiplicabile. ideo necesse est
quod ipsum quod est similiter remaneat indistinctum
et ideo impossibile est quod cadat ibi diversitas secundum
numerum nec tamen unum est numero quia ipsum quod
est unum numero in creaturis non est dicibile de pluribus
sed in divinis ipsum quod est quamvis sit unum. tamen
de pluribus dicibile quia ratio hec est quia idem
est ubi quo est. et quod est quantum ex parte rei. et
ideo sicut quo est est commune pluribus quamvis non multi-
plicabile ita ipsum quod est. unde possumus dicere quod
pluralitas personarum medium tenet inter idem numero
et diversum quamvis enim ipsum quod est non nu-
meretur numeratur tamen ipse qui est unde
sunt plures. qui et hoc vult dicere damascenus. cum
dicit numero non natura differunt ypostases.
per hanc enim additionem non natura ipse contrahit
differentiam secundum numerum sive distinctam a quadam re.
unde ipse dicit. primo libro capitulo xi. oportet scire quod aliud est differre
re aliud ratione in omnibus creaturis ypostasum diffe-
re considerantur quantitas vero ratione. In summa

vo et sup substali trinitate. e q. vn cum diu
sitas sedm numex faciat siue nocet diuisitate
ite et nata ppe loquendo nisi nom diuisitas
distrahatur sedm num ad diuisitate suppo
sitor non e concedendu q sit ibi diuisitas sm
numex set sedm numex psonax siue ypo
stasim. et hec uult dicere dam. qui dicit quod
ypostases differunt numo no inquam numo
qui dicit diuersitate inre et natu. s qui
dicit dium in ypostatibz et relationibz. natua
semp manete vnita et indiuisa ex hec parte
et dam. Ad i q obicit q numero differunt
ea q numerant. dd q ver e q eo m differt
q m numerant. s no numerant n quitu
ad psonas et n no differunt nisi nuo ypostati.
et ppetate. Ad i q obr q q differunt re rc.
distinguendu e inhr nomie. rc. quia pot
dicere natura siue eentia et pot dice per
sona si dicat eentiam et natura. vm est
si psona. sm e quia ht hic locum illa di
uisio. Ad illud quod obicitur q vnitas num
respicit ydeptitatem suppositi dd q si sup
positu dicatur ipm q e tunc ueritate ht
si autem dicatur ipe qui e siue q no habet
ueritate nisi in hus in quibz differt quo e
et q e. vn ppe loquendo diuersitas sedm nu
meru sequitur ipm q e. et ideo in diuinis
no ht locu. Ad illud q obicitur q ide
e diuisum sufficient diuidunt ens ergo id
numo. vl diuisum dd q illd uex e in mente
quia qd natum e numerari sicut ens catu
set i ente icreato hoc deficit. vn hylarius
de trinitate dm exdeo natu neq eundem
natiuitas n a ee pmictit. et ita sic pdem
e tenet mediu inter idem numero et
diuersum.

In parte ista sunt dubitaciones gra litterm.
et primo de hoc q dicit. Oret ut qd credit
intelligat. videtur e ippre loqui quia
nullus orat q no desiderat nullus desiderat
qd no considerat. nullus considerat q non
cognoscit. vl intelligit. ergo apma sicut
ut intelligat intelligit. Item nullus as
sentit rei quam intelligit quia intelligere
e mente ituer. Rio dd q intellire dupli
d vno m idest q cognoscere ad q p nom
d alio m ide e qd ratione coprehendere
pmo m ante cedit fidem que e auditu.
sedo m eo sequit quia nulla ro huana
sufficit ad manifestanda credibilia nisi in
tellectus fide illustretur recipitur. Ite
querit de hac solutione magri qua dicit.
aliqua differre numero q sibi i computatione
no adiungitur. videtur e male dicere q
illi computationi aut respondet aliquid i re

aut nichil. Si ad respondet g no differt a
precedenti dicti. si nich respondet g distinctio siue
computatio uana. sup vanum fundata est.

Rio dd q computatiom me cum dicx vn
duo tres. aliqd respondet. s i no e diuisitas
materialis s distinctio psonalis. vn in di
uinis non dicitur ee numerus. neq dicit s
numex nisi addatur pni numex psonax
qui dicit distinctiom in ypostasibz no i natura
ideo quis dicitur tres psonas tam no e
ibi ternarius s trinitas. Ite qr de hoc q
dicit. q cu deus dicatur trinus no debet di
ci triplex. videtur enim gr i qd dicit sap. vij.
quod sps sap. e multiplex g duplex ul qua
druplex. g. rc. Item ysidor dicit q trinitas
e multiplex et mutabilis. Ite ratice videt
q pannus unus i sba duplicatus duplex.
dicitur triplicatus triplex. g si vna est
suba. duplicatus duplex. in tribz ypostasibz.
videtur triplicari. in eis et ita triplicat dici.
Rio dd q distinctio psonax no pot sig
ficari. p additione termini nual. ad hoc
nom deus nisi huius nois trinus q spalit
ad hoc inuentu e ut significet pluralitate
i suppositis cu vnitate forme. quia g hoc
nom triplex dicit distinctione simplicit
in termino cui addit uel quantu ad forma
ul ad partiu multiplicatione et quia in
deo no cadit multiplicio nec quitum ad
formam. nec quatum ad partes i deo nullo
m pot dici triplex. quia g obr q dicitur
multiplex dd q istud e dictu casualit q
multor quatuor deox effectiuu e pncipiu
in quibz e vera diuisitas. no sic i psonis. qd
dicit ysidor. inppe dictu e et exponend e.
Ad i q idem pann dr triplex. dd. q vm
e s tam sm alias et alias partes et quia i
deo no e alietas partiu nec forme ideo
no pot dici triplex. Item qr de hoc qd
dicit ~~triplex~~. q in rebz corporeis plus sunt
due qua una. videtur e instantia corporis
ee quia ignis cu ferro no e maius qua
ferrum. psd. siue lux cu aere. si tu dicas
q non sunt corpora obr q corpus glificatu
simul e cu non glificato et eundem locu occu
pat no glorificatu pse qtum cu gloso
ergo no sunt maius quia corp maius ma
iorem occupat locum. Rio dd qd aug
loquitur de rebz corporeis quax qlibet
e corp s ignis in ferro et lux i aere no
e corpus set pprietas corporis. p. no. qd
aug no accipit hic maius extensiue. s
accipit plus quantu ad ueritate existe
tie. ul eentie. cu eni no sit summa ueritas
in qualibet re. plus e de ueritate existencie.

d. xx.

induabz rebz q in vna. quis no sit ibi plus
de latitudie distancie. siu de extensione mag
tudinis ul' capacitatis concretie.

Nunc ostendere restat. quo aliq istar p'r. sup
ostendit magr equalitate psonar quatu
ad magnitudine hic ostendit equalitate
quantu ad pom et uirtute. et st. hec pars tres
partes. i prima pponit q intendit i sa pbat
ibi. nichil inquid patre min' ht. et c. in tertia
dubiu sine obom i gnum dissoluit ibi. Sz
forte dices eo q po maior e et c. p' ultima
parte maniabz induisis. media diuiditur
in tres. p tres pbationes siue rationes qr
prima sumpta e ab aucte dni. Jo. xvi. oia
que ht pat mea sut. p' supta e p deduc
tione ad impes quia si no genuit equale
aut potuit et noluit. et ita fuit inuidus aut
noluit et no potuit. et ita fuit ipotens et hec
pon ibi. Ite alio m pbat filiu equale
pat. Tertia ratio e ostensiua supta p sile
in generatione creata et poi ibi. Sz aute p
similitudine humana.

Ad intelligentia eor que dnr i psenti
d. duo principali queruntr. primo qr.
utru induiis sit pone po adequatiez.
So utru induinis sit pone ordine. qntu
ad pmu qrunt duo. po qrit utru induiis
sit pone po adequatione quatu ad exte
tione possibiliu. scdo utru sit ibi equato ad
quantu ad intensione po.

Quod sit ibi pone po adequatione q in
aliuum possibiliu ostenditur sic qcuq
hnt eande natura hnt eande pom.
natalem. sz qcumqz hnt omio eandem
pom quicqd pot vnu et alter. sz pat et fili
et sps sanctus. hnt eande pom ergo et c.
Ite quecuqz hnt omino eande opatioez
nichil pot vnum opari sine altero. set
pat et fili. hnt eande opatione ergo nich
pot pat sine filio. Jo. vi. qcuqz pat fac.
hec oma silr fili' facit. Ite nullus pot
plura omipotente. sz ubiqz dei e omipotes
sicut dr sap. xviij. Omipotens smo tuus
dne et c. Maior patet quia qui ome dicit
nich excipit. Ite infinitis no e ponere
aliqua ee plura sz filius p infinita quia n
pot tot. qui plura g pat no pot plura.
qua filius pari ratione n q sps. Cont
quato producta sunt mag distancia tanto
po pducens e latior siue amplior sz po pris
se extendit ad creatu et increatu. Ipo fili
ad creatu tantu et mag distat creatu et in
creatu qm creatu solu g et c. Ite fili
dei et creatura sunt a et a quia creatura e
quid creatu. sz filius e ecn increata g si

filius et creatura sunt. a et a g pla. g pot que
pot in filiu et creatura potentior e quam
que pot increatum tm. siue potens e in
plura. sz po patis e talis g et c. Ite tm
uel eque magnu ul' maius e producere
psona equalem sicut creatura. sz pat pot
sine filio pduce psona equale sicut crea
tura. sz pat pot sine filio pduce psonam. g
et producere creatura. g uidetur q po i pate
se extendit ad plura. Ite quis pater et
filius no sunt ad plus. tam plures sut qm
filius solus. g cu in patre. po sit psit i pro
ductione utriusqz in filio i alteram tm i pla
pot po in patre qua in filio g extensiue pos
sibiliu e maior. Ipo dd q loquendo de po
ecnli que e respectu actus ecntial'. siue p
ductions. ad nich se extendit i patr. ad q patr
no extendit se i filio et spu sco. et ideo quia eq
litas consistit quantu ad pom ecntiale supple. t
qcedend' e sine calupnia. q pat et fili' et sps scs.
equalr sut potentes quantu ad extensione
possibiliu. ad i g q obicit i contriu q latior e
po que pot in mag distantia dd q istud v m
e de po. eodem m dicta et quantu ad consilez
modu pducendi. sz prem posse pduce quid
creatu e po ecnlis et opis creations patrem
vero posse pduce filiu e po ut i psona et gna
tionis ideo ratio illa no ualet. Ad i q obi
q creatura et fili' sunt plura dd q uer est q
sunt plura et tam no sunt plura producta.
quauis e filius sit a et q creatura tam no est
a productu. filius eni est ecntia et n sz tam ad
ecntia ul' natura pducta quia pducere filiu
no e producere aliqd sz aliq. et ideo no seqt
q producere filiu et creaturam sit posse produ
cere plura qua posse produce alteru. Ad
i q obicitur q producit psona sine filio. dd
q no e simile quia cu pducere creatura sit
produce ecntia siue quid ta pducto qua po
e ecntial. et quia ecntia e indiuisa i patre
et filio ideo et po et tacto pm et illa pducto. qa
uero pduce filiu e producere psona ideo p
ductio. illa et po dicit quid psonale. et qm pat
et filius no conueniunt i psona sz i ecntia ido
patet et c. Ad i quod obicitur q filius et sps
sanctus sunt plures et c. dicend' q uer e q pot
etia in plures. sz quantu ad hoc no attenditur
equalitas uel i equalitas vt visum e.

Secundo qr utru induinis sit equalitas
quantu ad intentione po. et q sic ostendit
hec m. nich e potentius sua uirtute. nec
extensiue. nec intensiue. sz xps e dei uirtus.
ergo pat no e potentior filio. silr pari ratione
nec filius. spu. s. Ite sbe que nobil'. eque
nobil' et excellens e po. sz sba e eque nobilis.

in filio ut in patre. ergo utrobique est eque nobilis. ergo nichil potentie plus in patre quam in filio. ¶ Item ea potentia que potest quis super infinitam et summam supple. intensivam distantiam. nichil est potentius. sed potentia verbi potest super infinitam et summam distantiam. que est inter eas. immo est eius. quia per ipsum omnia facta sunt. etc. ¶ Item ea potentia cui nichil potest resistere nec ad potest eam retardare non potentius. sed potentie filii nichil potest retardare nec ad potest ei resistere quia subito facit et libere. psalmista. dixit et facta sunt. etc. ergo etc. ¶ Contra potentior est potentia in eo qui solum potest agere quam in eo qui agere et pati. sed in patre est solum agere et in filio agere et pati ergo etc. ¶ Item potentius aliquid potest quod est principium quam quod non principium quia omnis causa primaria plus influit quam secunda sed pater est principium principii. ergo non omnino unum et idem potentie plus in patre quam in filio. ¶ Item potentius potest qui habet potentiam a se quam qui ab alio quia omne aliquid habet a se multo melius habet quam qui ab alio accipit. ergo cum filius habeat posse a patre pater autem per se et a se. ergo etc. ¶ Item plus potest aliquis qui potest et per se et per alium quam qui tantum per se. sed pater potest operari per filium. spiritus. s. non potest per filium nec etiam ipse filius per se loquendo. ergo etc. ¶ Responsio quod potentia in patre et filio est eque intensa. quia in utroque summa est. et eque nobilis quia in utroque una per naturam. non de generationis filii et spiritu sancto et hic loquendo de filio secundum divinam naturam secundum quam equalis est patri. ¶ Ad primum ergo quod obicitur quod filius potest pati dicendum quod istud non est secundum potentiam divinam. sed secundum infirmitatem humanam. et secundum illam inferior est patre et minus potens secundum autem divinam non potest pati sicut nec pater. ¶ Ad secundum quod similiter obicitur quod secundum principium principii magis potest. dicendum quod principium et principium principii aut solum dicit ordinem. aut substantialem differentiam si solum ordinem cum tamen idem sit utrobique non est potentia hic quam ibi. si autem dicit substantialem cum ordine. sic verum est quod potentius est principium quia secundum quia secundum addit aliquid supra principium. quod dum facit. magis compositum reddit magis limitatum. et ita minus potens. ¶ Ad tertium quod obicitur etiam iam solutum quia habere ab alio habere est aut differenter substantialiter aut personaliter si substantialiter sic verum est quia cum habeat ab alio per essentiam non habet essentialiter sed participative. sed qui habet ab alio personaliter eodem tamen essentialiter tunc habet eque nobiliter quia totaliter et essentialiter. unde Jo. v. sicut pater habet vitam in semetipso sic dedit filio. etc. ¶ Ad quartum quod obicitur quarto quod pater potest per se et per alium dicendum quod posse per alium est duplex aut per alium tamquam inferiorem sicut agentem aut per alium personam. primo modo non potentie est per se et per alium quam per se tantum. quia per se per alium dicit dominium et auctoritatem. sed posse per alium per personam consubstantialem non dicit dominium sed tantum auctoritatem. auctoritas autem non dicit maioritatem. sed solum dicit originem sicut posse ab alio. et non ab alio non dicit minoritatem in potentia sed solum sub alia ratione originem. et sic intelligendum in proposito de posse per alium et non posse per alium.

¶ Consequenter est questio secundo loco de secundo articulo. scilicet utrum cum in divinis sit ordo. et circa hoc queruntur duo. primo quid ut utrum ordo sit ibi ponendus. secundo utrum ordo naturalis. quod in divinis sit ordo ostenditur primo per Augustinum ad Maximum cum dicitur filius a patre non significat inequalitatem sed ordo nature. ¶ Item hec verba auctoritatis ecclesie. que ecclesia nominationem trinitatis exprimit ordinate. dicit enim in nomine patris et filii et spiritus sancti. et hic ordo numquam mutatur ergo etc. ¶ Item principium est ratio ordinis. principium enim et principiatum dicuntur per prius. Item dico sed in divinis pater est principium filii ergo primus. sed ubi hoc ibi ordo ergo etc. ¶ Item ordo dicitur omnium completio esse et boni. esse enim ut dicit Boetius in libro de consolatione est quod ordinem retinet et servat atque naturam. sic et boni sed in divinis perfectissime est ratio esse. et boni ergo est ibi ratio ordinis. ¶ Item ubicumque sunt plures inter quos non est ordo sunt inordinati sed in divinis personis est pluralitas ergo si non est ibi ordo est inordinatio et confusio. sed inordinatio et confusio repugnat divinis ergo est ibi ordo. ¶ Contra Eusebius in divinis est numerus. sed non est ordo. ¶ Item hoc ipsum videtur ex ratione ordinis Augustinus de civitate Dei ordo est parium dispariumque sua unicuique tribuens loca dispositio sed in divinis non est distinctio locorum ergo etc. ¶ Item ordo contrariatur similitati. ergo ubi est ordo non est omnimoda similitas. et ubi non est omnimoda similitas non est perfecta equalitas. sed cum in divinis sit omnimoda similitas non est perfecta equalitas. ergo cum in divinis sit omnimoda et perfecta equalitas nullus est ibi ordo. ¶ Item si ordo est in divinis aut est quid essentiale aut notionale non essentiale quia ubi ordo ibi distinctio in divinis autem non est distinctio secundum essentiam ergo etc. non quod notionale quia idem est notio et proprietas. sed ordo nullius persone est proprietas. ergo etc. ¶ Item ubi ordo est ibi est dependentia et inclinatio nichil enim ordinatur ad aliquid nisi ad id habeat inclinationem. in divinis autem nulla est dependentia ergo ibi nullus omnino ordo. ¶ Item ordo presupponit numerum sed in divinis non cadit dicitur secundum numerum ut ostensum est supra ergo nec ordo.

¶ Responsio dicendum quod triplex est ordo. scilicet secundum positionem secundum successionem et secundum originem. ordo secundum positionem dicitur aliquorum. quorum unum est superius et aliud inferius et hoc potest esse dupliciter. vel in loco. vel in dignitate. et hic ordo non cadit in divinis. sicut ostenditur primario supra ab Eusebio. et supra ab Augustino. sic patet. ordo vero secundum successionem dicitur esse eorum quorum unum prius est aliud vero posterius. et dicitur hoc ¶ Ilusius. aut quia ante

cedit diuinitatem. siue tempore aut prius naturali et
intelligentia. siue cogitatione et hic ordo non est indi
uiduis sicut probat ratio tertia. quia hic ordo tollit
equalitatem et simultatem. quorum utrumque perfecte
sunt in diuinis. ordo autem secundum originem. siue secundum
emanationem. est producentis ad productum.
et hic dupliciter. uel secundum quod unum est ab alio essen
tialiter. et sic non est in diuinis sed solum in hiis
inferioribus. uel secundum quod unum est ab alio persona
liter tantum. et iste ordo solus est in diuinis. quia
ibi est ordo principii et principiati. siue produ
centis et producti. et hunc ordinem esse in diuinis.
probant rationes prime. Ad obiectum. iiij.
quod ordo non est quid notionale. nec personale.
dicendum quod non est notionale sed notione conuenit
dupliciter significare. aut sub propria ratione
ut cum dicitur generatio. aut sub communi ne
cessitate in qua conueniunt. ut cum dicitur ordo
principium. notio. proprietas. sicut individuum.
est communis intentio. et sub hac communitate non distin
guitur. tamen in suis inferioribus distinctionem sup
ponit. Ad aliud quod obicitur ubi est ordo ibi depen
dentia. dicendum quod ordo importat habitudinem
et quia habitudo uariatur ratione ipsorum
dicitur dependentia. ideo uariatur in par
tem dependentia. — In diuinis autem habi
tudo solum ponit comparationem et conexionem
et nullam dependentiam uel inclinationem. et cetera.
Ad aliud quod ultimo obicitur quod ordo presupponit
numerum dicendum quod sicut in diuinis numerus distin
guit a ratione numeri. quia ibi est distinctio
ypostasum tantum. et ordo a ratione ordinis
simpliciter quia quamuis sit ibi ordo non tamen
est ibi antecessio sed solum originis emanatio
uel aliter dicendum quod non semper presupponit distinctionem
secundum numerum nisi intelligatur de ordine
locali siue secundum positionem. nam ordo secundum
naturam et secundum naturalem intelligentiam atten
ditur inter superius et inferius inter que non
cadit numerus et ita patet illud.

Secundo queritur utrum in diuinis sit ordo nature
et quod sic uidetur per augustinum qui dicit in littera
quod cum dicitur filius a patre non dicitur
inequalitas substantie. sed ordo nature. Item
ubi est naturalis origo ibi est naturalis ordo
sed in diuinis est naturalis origo. ergo est naturalis
ordo. ergo est ibi ordo nature. Item ubi est
causa et effectus ibi est prius et posterius. sed
ubicumque hec ibi ordo nature. ergo cum in diuinis
contingat reperire causam et effectum sicut
dicit Crisostomus super principium ad hebreos et damascenus primo
libro capitulo viii. pater est causa filii. patet et cetera.
Contra cuicumque est ordo ipsum ordinatur.
ergo si in diuinis est ordo nature. natura ordinatur
distinguitur et numeratur. sed hoc est ergo indi

uiduis natura distinguitur et numeratur. sed hoc falsum.
ergo et cetera. Item idem est natura et essentia quia natura
nomen est essentie naturale sed in diuinis nullo modo
potest ordo essentie. ergo nec nature. Item ubi est
ordo ibi est prius et posterius. ergo si in diuinis
est ordo ibi est prius et posterius secundum naturam
sed hoc nullo modo recipitur. ergo nec ordo
nature. quod autem in diuinis non sit prius
et posterius secundum naturam ostenditur sic re
latiua sunt simul natura ergo pater et filius secundum
quod pater et filius simul sunt natura. sed pater secundum
id quod est. et secundum quod est pater simul est natura
quia relationes in diuinis non sunt adueni
entes. non tantum sunt ratio referendi. sed
etiam existendi. ergo pater et filius secundum suas ypostasis
simul sunt natura. ergo non est ibi ordo nature.
Item in causis creatis uidemus gradus quod
quanto substantia creata est uirtutis potentioris. uelocius operatur
unde quedam operantur in tempore. quedam repente.
quedam subito. et illa causa que operatur subito
aliquando non precedit tempore. sed natura. ergo cum
deus producit filium secundum omnem nobilitatem
conuenientie sue potentie et uirtutis potentie infinite ma
ior est quam finite ergo non tamen simul duratione. sed
etiam simul natura producit. ergo non est ibi
ordo nature. Item uidemus in cognoscen
tibus quod quedam habent suam cognitionem et cogi
tatione inuestigando. et prius tempore. et loquor
de actuali non de habituali ut anima humana
et quedam simul duratione ut angelus. ergo si dei
cognitio et dictio siue locutio non est accidens
sed multo nobilior et uirtuosior. deus omnis creature
habet uerbum intelligentie non tantum simul du
ratione. sed etiam natura. ergo et cetera. Pro dicendum quod
ordo dicitur equiuoce. dupliciter. aut sic ordinati. aut
sic ratio ordinandi. Ordo in diuinis sic ordi
nati. dicitur persone patris et filii. uel spiritus sancti.
sicut rationis ordinandi dicitur natura. et etiam dic
uim productam. sicut quod dicit philosophus. quod est uis in istis
rebus ex similibus similia procreans. In diuinis autem
est ordo secundum productionem. id est dicitur ibi ordo
nature. id est naturalis originis. unde genitiuus
ille non construitur subiectiue. sicut cum dicitur
albedo est qua ordo non ordinatur. uel ordo non est
illud quod ordinatur; sed exsecutio declarationis essentie
ut cum dicitur albedo claritatis. uel hoc auctoritas
ratio resoluitur in duos ut sit sensus ordo nature.
id est naturalis originis. ex hoc patet primum quod obici
ac si diceretur ordo esse nature ut rei ordinate. patet
etiam secundum quod essentia dicitur in absolutione
omnimoda non ut alterius principium. natura uero
dicitur ut alterius principium. unde dicitur comparatione
ad productionem siue emanationem naturalem.
Unde ulterius attendendum quod ordo secundum naturalem
originem in hiis inferioribus duo dicit. scilicet emanationem

et concessione. Ideo hoc est quia emanatio in his in
ferioribus ponit diversitatem substantialem. Unde omne
quod emanat in his inferioribus est effectus et
quod producit est causa. Et ideo dicitur causa id est ad esse sequitur
aliud. Et per consequens in natura. Ideo posterius in natura.
In divinis autem est emanatio ad quam non consequitur
essentie diversitas vel nature. Ideo nec prius
nec posterius natura. Sed similis natura. Et ideo in divinis
non accipitur ratio cause vel effectus secundum latinos. Sed
nomen principii. Quamvis greci extenso nomine utantur
nomine cause pro nomine principii. Et ideo in divinis
est ordo nature non quo alter sit posterius
altero. Sed quo alter ex altero. Et hoc est quod dicit
augustinus in littera. Et ex hoc patet quod secundo obicitur
quamvis enim in creaturis ponat ordo posterioritatem rei et
non tamen in deo. Et ideo quamvis non sit ibi posterioritas
non sequitur quin bene sit ibi ordo. Ex his patet
ratio obiecta ad utramque partem concedendum est
ergo quod aliquo modo reperitur in divinis ordo nature
sicut ostenderunt prime rationes. Et alia tamen
deficit. quia nomen cause non recipitur (vel capitur) in divinis
secundum latinos proprie. Quod obicitur ad oppositum patet quod
ordo non est nature ut rei ordinate. Patet etiam
quod obicitur de essentia. Quia est nomen absolutum
nec importat rationem originis. Ultimum pa
tet quia non est ibi ordo nature quo alter
prior vel posterior altero. Sed quo alter
ex altero.

In parte ista sunt dubitationes circa litteram
et primo dubitatur de prima ratione quam
ponit magister. *Omnia que habet pater filius habet.* Ergo quam
potentiam habet pater habet filius. Istud argumentum
non videtur valere. Quia mutatur quid in
quantum. Nam omnia distribuit pro substantia. Quantum
autem dicit quantitatem. Responsio dicendum quod quamvis talis
modus arguendi non valeret si differret quan
titas et substantia. Tamen ubi idem est omnimoda [...]
necessitate. Et quia hoc est in divinis. Ideo argu
mentum bonum est. Posset tamen dici quod predictum
argumentum in equalibus [...] modo est bonum. Verumtamen est
non dicit aliquis solum substantiam sed etiam contenta
[...]. Ergo sequitur cum omnia distribuat pro his
(habitibus) habitus quod habet et proprietates. Ergo cum nullam potentiam
habeat unus quam non habeat alter. Ergo nichil potest
unus quod non potest alter. Ergo si unus omnipotens
et alter. Item patet quod hic non est figura dictionis
quia omnia distribuit hic pro rebus omnium generum.

Item queritur de hoc quod dicit. *Non potest inequalis
qui accipit ei qui dedit.* Videtur enim dicere
falsum quia si hoc esset, omnis creatura sit ac
cipiens, nulla esset inequalis deo. Et hoc falsum. Ergo
et primum. Responsio dicendum quod augustinus non loquitur generaliter
de quolibet accipiente sive de quolibet modo sed de
eo qui accipit omnia. Et talis accipiens non potest esse
inequalis. Item queritur de alia ratione. *Si non potuit
ergo fuit impotens.* Videtur enim male arguere quia
similiter posset argui de filio et spiritu sancto, non po
tuit filium equalem producere. Ergo etc. Responsio
dicendum ad hoc quia non competit generatio nisi ypostasi prius
sicut alibi tactum est. Et ideo non valet nec est simile.

Item dubitatur de alia parte auctoritatis
quia illud argumentum non videtur valere. *Potuit pro
ducere equalem et non produxit sive genuit. Ergo
invidus fuit.* Quia similiter potest argui. Potuit istam
creaturam facere meliorem et non fecit. Ergo in
vidit. Si dicas tu quod invidia considerat semper
parem vel superiorem. Sicut dicit gregorius super illud
Job v. Parvulum occidit invidia. Obicitur tunc quia
si filium genuisset minorem non habuisset ibi
locum invidia. Ergo videtur quod ista solutio non solvit. Item
in creaturis non valet. Iste artifex potuit fa
cere istam rem meliorem et non fecit. Ergo fuit
invidus. Quare ergo tenet in deo. Responsio dicendum quod
invidia artificis producentis non attenditur
in productione rei inequalis vel minus bone nisi ubi
res de sui natura exigit talem esse. Tunc enim
necessario concluditur. Quia aut producens non
potuit aut invidit. Si potuit et non produxit quod
non fecit ut debuit. Et quia filius eo ipso quo filius
est natus est perfecte imitari. Sed si non genuit
filium imperfecta imitatione concluditur quod aut
producens impotens fuit aut invidit. Et ideo
patet quod non est simile de creatura et creatore ar
cha et artifice.

Item dubitatur de tertia
ratione quia facit. Si homo potest. *Potuit sibi
gignere filium equalem. Ergo deus.* Quia iste argumentum
non valet. Homo habet alium hominem sibi equalem
vel habere potest. Ergo et deus similiter. Cum deus de sua
nobilitate hoc habeat quod nullus potest ei equari. Et ita
videtur ratio augustini non valere. Responsio dicendum quod
si equalitas ponitur de necessitate in equalibus diver
sitate in natura quod tunc non valet. Sed supposito
quod et deus generet filium connaturalem sibi de necessi
tate sequitur quod si homo equalem genuit quod deus
multo fortius. Quamvis enim imperfectius sit equari
diverso in natura. Tamen equari eo naturali perfec
tionis est. Alioquin divina natura esset in
aliquo imperfecte quod si hoc est impossibile patet
etc.

Item queritur de hoc quod dicit. *Quantitatis equalitas
est qualis autem quantum.* Videtur enim dicere falsum
quia quale dicit qualitatem et secundum eam at
tenditur similitudo non equalitas secundum eam simile
vel dissimile dicitur. (quia spiritualium est quantitas) Responsio dicendum quod de equalitate est
loqui dupliciter. Uno modo prout dicitur de [...].
Alio modo prout dispositio est nobilitatis et secundum hanc at
tenditur maior et minor nobilitas et ita melior
res dicitur. Et quia in spiritualibus idem est maius et
melius. Ideo quando de equalitate sumitur ad
equalitatem non ex ipsa ratione nominis sed ex consequenti
ut visum est.

Hic oritur questio de expredictis trahens originem. Supra probavit magister equalitatem personarum. hic quia in probatione dubias quasdam rationes dixerunt propter exclusivas dictiones movet illas dubitationes et solvit. Et habet hec pars tres partes secundum tria dubia que proponit. primo enim querit de hac locutione tantus est solus quantum pater et filius. et habet primum capitulum. Secundo proponit hanc sive querit de hac solus pater est deus. et hoc facit secundo capitulo. Ibi postea [?] querit utrum sic dicatur solus pater etc. Tertio querit de hac trinitas est solus deus. et hoc facit tertio capitulo ibi. Sed iterum querit et non ipsam trinitatem. In qualibet istarum partium primo movet dubitationem secundo solvit.

Ad intelligentiam huius partis est hic quod de dictionibus exclusivis. et ideo hic principaliter querenda sunt duo. Primo querit utrum dictio exclusiva in divinis vere addatur termino substantiali. Secundo utrum vere addatur termino relativo. et quantum ad primum queruntur duo. primum est utrum dictio exclusiva vere exclusiva vere addatur termino substantiali a parte subiecti. Secundo si vere addatur a parte predicati. Quod autem vere addatur huic termino deus a parte subiecti ostenditur. hoc nomen deus habet ad proprium. Sed proprium est quod convenit soli. ergo etc. Preterea constat quod exclusio vere additur termino substantiali respectu predicati essentialis. Unde bene dicitur solus deus creat. ergo utrum vere addatur ei respectu predicati proprii sive relativi. utrum scilicet vere dicatur solus deus est pater. Et quod sic videtur per suam expositionem que est solus deus est pater. id est non alius quam deus est pater. ergo solus deus est pater. et quod sit ista eius expositio. hoc habetur ex Augustino et Hilario [?] et a philosopho. qui dicit quod solus idem est quod non cum alio. Item hec videtur convertibilis. quoniam iste due convertuntur nichil preter petrum currit. ergo solus petrus currit. ergo et iste due. nichil preter deum est pater. ergo solus deus est pater. Sed prima est vera. quia hec est falsa. nichil est pater. et non habet instantiam nisi in deo ergo etc. Item a quo aliquid removetur quod est in plus removetur id quod est in minus. Sed deus dicitur in plus quam esse patrem. ergo a quocumque removetur deus et pater. Sed quecumque sic se habent quod a quocumque removetur unum et reliquum unum precise predicatur de altero. non habet instantiam. ergo pater precise predicatur de deo. Sed si precise. ergo cum exclusione. ergo etc. Contra deus accidentalis implicat rem suam esse circa suum subiectum. ut patet cum dicitur solus albus currit. esse hoc terminum homo implicatur albedo. ergo similiter cum dicitur solus deus est pater circa deum implicatur solitudo. Sed hylarius dicit quod deus non est solitarius confitendus ergo etc. et ideo ista concludit quod non possit vere addi nec cum predicato proprio nec communi. Item ostenditur quod non possit vere addi respectu predicati communis. ut cum dicitur solus deus creat. hoc enim nomen deus

de se habet suppositionem quasi indefinitam respectu personarum. ergo reddit locutionem veram pro aliquo. Sed pro quolibet est falsa. Sed omnis est falsa. solus creat pater. ergo cum omne predicatum essentiale conveniat tribus et non soli uni nullo modo potest addi dictio exclusiva respectu talis predicati sicut communi. Item quod non respectu proprii videtur. quia si hec est vera solus deus est pater. ergo a simplici conversione et hec. solus pater est deus. Sed ista est falsa. ergo etc. Si dicas quod non convertitur simpliciter quod habet intellectum universalis negative et particularis affirmative et utraque convertitur simpliciter. ergo etc.

Respondeo dicendum quod hec dictio solus potest esse cathegorematica vel sincathegorematica. secundum quod est cathegorematica sic est nomen adiectivum. absolute ponens rem suam circa suum substantivum. et res sua est solitudo. Unde tantum valet hic solus quantum solitarius. et quia solitudo nullo modo recipitur in divinis quantum ad substantiam quia est substantia in multis personis. hec nomen solus non recipitur in divinis cum terminis substantialibus sicut ostendit prima ratio. Si autem accipitur in quantum est sincathegorematica. sic prout associationem et importat aliquam negationem et sic cum ad predicatum et substantiale et personale precise dicatur de nomine substantiali. sic vere dicitur in divinis et respectu predicati essentialis sive substantialis. ut cum dicitur solus deus creat. et respectu personalis. ut cum dicitur solus deus est pater. Ad illud quod obicitur de albo quod ponit rem suam esse subiectum ... dicendum quod non similiter. Dicendum quod hoc nomen solus tenetur sincathegorematice. quia albus est dispositio sibi absoluta. unde absolute ponit rem suam circa suum. Set solus nomen negationis non absolute. et ideo non ponit solitudinem sed privationem. Ad illud quod obicitur secundo quod terminus substantialis debet reddere locutionem veram pro aliqua persona. dicendum quod terminus cui additur exclusio respectu habet ad predicatum. et respectu habet ad exclusionem. et licet respectu predicati possit habere suppositionem personalem ut cum dicitur solus homo currit. tamen regula est apud sophistas. quod per comparationem ad dictionem exclusivam talis terminus habet suppositionem simpliciter. Unde nullo modo licet descendere. Et hoc est quod dicitur in libro de regulis fidei. quia dictio exclusiva facit exclusionem quantum ad genus rei. non quantum ad rem generis. quia ratione forme communis. que est genus rei non ratione suppositi que est res generis. Ad illud quod obicitur ultimo quod conversa est falsa. dicendum quod illa non est sua conversa. quia ista solus deus est pater. habet intellectum affirmative. scilicet deus est pater. et hec convertitur simpliciter et habet rationem negative huius. nullus alius a deo est pater. et hec similiter convertitur simpliciter. Sed hec non est conversa sua. nullus alius a patre est deus. Sed hec nichil quod est pater est aliud a deo. Item enim quod subiciebatur in prima debet predicari in secunda. et sic patet illud.

Secundo querit utrum dictio exclusiva vere

no^a. de CI^a (?) q̄ [illegible] trinitas & [illegible] vera [illegible] / & de [illegible] trinitas & una [illegible] solus deus

psit addi termino subali a parte pdicati. & q̄
sic ostendit hoc m. Au. vij. de trinitate patrē
dicim̄ ēē deū. & nō ēē solū dm̄. ēē autem
solum deū dicimus patre & filiū & spm̄ sanctū.
Et si tu dicas. q̄ .h. solum intelligit ex parte sbi.
obstat expressius p hoc qd dic aug. et mag. ipa trinitas
ē vnus solus verus deus/ constat. q̄ in hac sol'
dicit nō pot ēē dispō ex parte subi. quia sic ēēt
sermo incongruus. g̊. & c. Itē hec ipa ur
p expositione. trinitas ē deus. & nō aliud qua deus. g̊
trinitas ē solus deus. pmisse sunt ūe. g̊. & cōclusio.
Itē ratione uidetur psile. qn̄ predicatū
nō inest alij quā subiecto. uere. hec dictō sol'
accipitur ex parte subiecti. g̊ qn̄ sbm̄ nō sbē
alij quā predicato. ūe accipitur a parte pdicati.
& istud sbm̄ trinitas. nō sbest alij quā deo. g̊. & c.
Cont̄ h' dcō solus ē dispositio subi sic hec
signū omis. & qn̄ omis add ad predicatū lo
cutio ē fla & impa. g̊ silr qn̄ hec dcō solus.
Item hec dictō solus addita alicui t'mino ex
cludit aliū. vn̄ sens ē solus homo. i. hō & nō alī.
& alius respic̄ suppositū. & subicitur ratione
suppositi. & pdicatur ratione forme. g̊ hec dictō
solus de sui ratione respic̄ subm̄. g̊ flo & in
ppe additur pdicato. Itē sedm̄ q̄ additur
predicato. aut tn̄r cathe. aut sincha/. si cathe.
tuc ē nom̄ adiectiū & nō recipit induuinis.
si sincathe sic iportat negonē implicitā. set
negatio antecedit q̄ negat. g̊ necce ē q̄
antecedat compositionē quā negat. & cum
dicitur pat̄ ē solus deus. solus sequit̄ cōpom̄. g̊
uidetur q̄ nō possit ipam negare g̊. & c. Itē
ego quero quid excludit qn̄ additur ad pre
dicatum. si a predicato ut sit sns ē solus deus
.i. deus. & nō a. tuc ē ibi superfluitas quia forma
pdicati excludit aliā formā disparatam quantum ē.
de se. vn̄ sequit̄ iste ē hō. g̊ nō a ab hoie. g̊
videtur q̄ dcō exclusiua faciat superfluitatē &
nugōnē. nō g̊ tenet exclusiue. & ita ur q̄ te
neat adiectiue solū. & q̄ importet solitudinē
c'o istum tm̄ deus. & k sunt flo. Responsio ad
h' uoluerūt aliq̄ dicere. q̄ h' dcō solus ppe nō debz
addi ad predicatū & tantū ad sbm̄. & cū addit̄
pdicato impppe sunt locutores. & tō ppe
ē dicere solus trinitas. & tm̄ si aliqs inspiciat. nō
tm̄ cum hac dcōe solus. & etiā cum hac dictōe
tm̄ uidebit impperate & superfluitate. quid ē
ē dicere trinitas tm̄ ē deus. nisi ē deus. & nō a q̄ deus.
& hoc ipse satis dictū ē. quia hec ipo q̄ deus ē. ex
cluditur q̄ nō sit a. adeo. si enī ē deus. g̊ nō
ē aliud adeo. & nullus heretic' umq̄ dixit tri
nitatē ēē deum qui dicēt aliud ēē adeo.
& ideo non uidetur magm̄ quid aug. dicere si
h' uoluit dicere/ & ppea alit̄ ē dd. q̄ hec dcō sol'.
dupl'r pot addi termiō sbali/ aut ppe/ aut cū

Hic dcm̄

nō numerali sine. partitiuo/ ppe & ippe addit̄.
& si addatur sedm̄ uocem tam nō sedm̄ intel
lectū stat apte subi. Itē ē. ē dicere. hō albus.
ē alij hō. vn̄ sensus ē. non dm̄s patrē ēē
deū solum. i. nō dm̄s solum patrē ēē deum.
Si aute alter ponatur. ur sermo hre superflui
tate & impprietate. quia hec excludit q̄ exclu
debat ex na ipius pdicati/ aliqn̄ additur. & dcō
solus. termiō sbali cū termiō nūali. sicut cū
h' nō vnus. ē & tuc excludit pl'alitate. & hoc m̄ bn̄
addit̄ pdicato. & ita accipit aug. et mag. cū
dicit trinitas ē. vnus/ est solus. & pp̄ius. & ḡt heticos
qui dicebant trinitate plēs ēē dos. & i ptrāt
p istū tm̄ solus. puatio multitudinis & ita di
strectio./ & magis ppe dr de trinitate q̄ trinitas sit
vn' sol deus. quā de patre. cū tam possit dici
de utroqz. quia pr est vnus deus. & nullus umq̄
dixit patrē ēē plures. & de trinitate siue
de tribz. aliq dixerunt. & ideo congruentius dr
trinitas ē. vnus solus deus/ concedend' ē igit̄
q̄ solus pot addi ad pdicatū t'i subalis/ ue
induuinis. & nō ppe. nisi cū determinatione
& ad iunctione termini partitiui. Ad p̄ g̊
q̄ obicit q̄ solus ē dispō subi sic hec sign̄m oīs.
dd q̄ nō est ista q̄ ppa dispositio sbi. sic hec
sign̄m omis. quia omis distribuit p suppositis.
p quibz t'minus subicit̄. & nō p illis p quib
predicat̄. saltē simul sumptis. solus autē nō
solū dic̄ ratione suppositi. ūr etiā ratione
forme. quia excludit aliū. & etiā pot exclu
dere a. et p hoc patet sequēs. quia nō somp
excludit aliū masculū. & etiā pot excludere
a neutralit̄. ul' etiā pl'alitate. qn̄ additur
t'mino nūali ut visum ē. Ad i qd est vō
teneat sincha ul' put ē nom̄ iportans
forma de nominantē. ut ppe sit solus
q̄ solitarius. dd q̄ sicut/ & q̄ obicit q̄ sequit̄
compom̄. dd q̄ solus iportat duo intse. s.
relatm̄ hi nois ali. & intellectū negōnis. qntū
ad intellectū. ali. respicit tm̄ circa que pō.
& sequit̄ actū. qntum ad intellectū nega
tionis precedit. & hoc nō ē inconueniens q̄
ad diuersa precedere & seq. & hoc patet ex
ponenti. si. enī dicā video solū petrū. sns ēst
video petrū & nō uideo aliū a petro. sūr intelli
gendū ipposito. Ad i q̄ qr̄ q̄ excludit
cū addit̄ pdicato. dd q̄ qn̄ addit̄ sine deter
minatōe. excludit aliā formā. & tc ̄ reuera
ē ibi superfluitas & impprietas tam nichominus
ueritas. & qn̄ additur cū termiō partitiuo
tunc excludit pluralitate. & tuc pot locutio
hre ueritate. pr enī & filius sunt vnus
deus. & nō plures. & ita vnus solus deus.

Consequenter sedo loco ē qō de sedo articlo
qonis. s. ut dictō exclusiua possit addi t'io

in ver sol ds. ita q̄ nō ples. & tuc

v cathe

relatio / secunda hec questio continet duo: primo quare (?) ut dictio exclusiva addatur termino personali respectu predicati proprii.

¶ Secundo utrum vere addatur termino personali respectu predicati communis, ut vere dicatur solus pater est deus.

Quod autem respectu predicati proprii vere addatur, ut scilicet hec sit vera, solus pater est pater, videtur per Augustinum vii. de trinitate: in illa trinitate solus pater dicitur pater, quia nullus ibi nisi ipse est pater. ¶ Item hec videtur per expositionem quia persona patris est pater, et nulla alia est pater; ergo hec est vera, solus pater est pater. ¶ Item nichil est magis proprium alicui quam quod est idem sibi re et ratione; sed pater est idem sibi re et ratione; ergo propriissime dicitur de se. Sed quod proprium est alicui convenit soli; ergo proprie dicitur de solo patre. / Contra. Solus ut vult philosophus idem est quod non cum alio. Sed in personis est proprium non esse cum alio. Ergo semper quando additur hec dictio patri vel alii termino personali est locutio falsa. ¶ Item solus excludit aliud; sed alio est deus, alio est pater; ergo addita huic dictioni pater excludit deum; ergo si hec est vera solus pater est pater, et hec similiter deus non est pater; quod si hec est falsa, ergo et prima. ¶ Item solus includit hoc relativum alius; sed alius ita est relativum diversitatis quod nichilominus implicat aliquam comparationem; unde sequitur iste vadit cum alio homine, ergo iste est homo. Si ergo excludit alium ab eo hoc quod est pater, aut alium patrem aut alium deum; sed quocumque modo dicatur est locutio falsa et implicatio falsi; ergo etc. ¶ Responsio. Dicendum quod secundum quod hec dictio solus tenetur sincathegorematice importat privationem associationis et locutio simpliciter est vera, excluso illo sensu quo importat solitudinem, quod sic non accipitur in divinis sicut supra dictum est. Secundum enim quod importat privationem associationis vera est, quia cum tripliciter possit eam importare, in quolibet sensu locutio est vera. Potest enim hec dictio solus importare privationem associationis respectu forme, ut dicatur solus pater, id est ille qui est solus pater, et sic absque dubio veritatem habet solus pater est pater; vel potest importare privationem associationis respectu predicati, et hoc dupliciter: vel in comparatione, ut quod alii non conveniat, et ad hoc verum est, quia hoc predicatum quod est pater soli persone patris convenit; illa enim proprietas patri convenit et quod nulli alii; vel potest importare privationem associationis in comparatione, ut cum dicitur petrus comedit solus vel vadit Romam solus, non quia alius non vadit Romam vel non comedit, sed quia nullus comparatur cum eo qui participet; et sic ad hoc locutio est vera, quia persona patris non participat vel comparticipat cum alia in proprietate paternitatis. Et ideo secundum quod solus exclusive tenetur indicatur locutio vera. ¶ Ad illud ergo quod obicitur quod solus idem est quod non cum alio, dicendum quod nego illa non simpliciter excludit aliud in coexistendo, sed excludit aliud ratione forme sibi vel predicati ut visum est. Et quamvis pater cum alio existat et non possit sine alio esse, quia tamen proprietate paternitatis cum alio non communicat, ideo habet simpliciter locutio veritatem. ¶ Ad illud quod obicitur quod alio est deus, alio est pater, dicendum quod sicut dictum est sepe, alius dicit diversitatem secundum rationem dicendi vel intelligendi in verbo composito, sed in expositione huius dictionis solus dicit diversitatem sive distinctionem in supposito, et quia deus in supposito non differt a patre, immo supponit pro patre, ideo non sequitur quod dictio exclusiva addita patri excludat deum. ¶ Ad illud quod obicitur quod alius implicat formam aliquam secundum quam convenit, dicendum quod istud non oportet quod ista sit forma in comparatione (?). Vere enim dicitur homo est alius ab asino, nisi quando convenit illi dictioni immediate, ut cum dicitur alius asinus, includitur convenientia in natura generis. Sed cum dicitur solus pater, non est dicere quod pater et non alius pater, sed pater et non alius a patre, et ideo non importat convenientiam in forma proprietatis paternitatis cum alietate; sed sufficit quod sit alia persona, pater enim est persona vel etiam alia entitas, et illam excludit hoc quod est solus, et sic patet illud.

Secundo queritur utrum dictio exclusiva vere addatur termino personali respectu communis, ut vere dicatur solus pater est deus, et quod sic videtur auctoritate: auctoritate sic / Ecclesia cantat: tu solus altissimus Ihesu Christe. Et deo patri sit gloria eiusque soli filio; et consimiles multe inveniuntur. / Item Matthei xi.: nemo novit filium nisi pater, neque patrem nisi filius; ergo solus pater novit (?), et hoc predicatum est essentiale; ergo etc. ¶ Item ratione videtur quod dictio exclusiva addita alicui non excludit nisi alium; sed tres persone non habent alietatem respectu predicati substantialis; ergo addita uni non excludit aliam respectu talis predicati. Sed si non excludit, locutio est vera; ergo etc. ¶ Item dictio exclusiva addita alicui non excludit quod est in eo ut pars, ut addita Petro non excludit pedem Petri; ergo cum maiori ratione (?) sit filius in patre quam pes in Petro, addita patri non excludit filium. ¶ Contra. Nec pater solus nec filius solus nec spiritus sanctus solus deus est; ergo non vere additur respectu termini generis (?). ¶ Item omnis propositio in qua predicatum convenit (?) addita exclusione ad subiectum est falsa, quia nullum tale predicatum convenit soli (?); sed talis est hec et consimiles: solus pater est deus; ergo etc. ¶ Item dictio exclusiva addita alicui excludit omne id quod potest associationem cum eo; et hoc patet quia privat associationem; sed filius potest associationem cum patre, cum pater cum filio est pater cum alio. ¶ Item dictio exclusiva excludit omne quod est maxime oppositum; sed relativa sunt una differentia oppositionis; ergo addita uni relativo excludit aliud; ergo addita patri excludit filium; ergo hee omnes tales sunt false. ¶ Responsio

dicendum quod hic est duplex positio. quidam enim simpliciter
et sine distinctione concedunt has locutiones
solus pater est deus. et ratio eorum est quod dictio exclusi-
va addita uni relativorum non excludit
reliquum. et ratio huius positionis est. quia non excludit
quod consequitur ad terminum et intelligitur in eo.
ut addita homini non excludit animal. sed unum
relativorum intelligitur in altero et consequitur ad al-
terum. ergo addita uni non excludit alterum.
et si opponatur quod solus excludit opposita. dicunt quod
relativa et sunt dicuntur opposita. tamen sunt opposita secundum
quod ad idem comparantur. et sic addita uni
excludit. alioquin sequitur iste est tantum pater. ergo
non est filius. secundum quod ad diversa comparantur
sunt dicuntur contraria. et sic posito uno. ponitur et reliquum.
et ideo unum non excluditur ab alio. quia dictio
exclusiva et solum non excludit quod non necessario
concomitatur. Sed hec positio non videtur conveniens. dictio
enim exclusiva privat associationem. ergo exclu-
dit omne illud quod ponit esse ipsam associationem.
et ideo addita patri excludit filium. propter hoc
alia est opinio quod dictio exclusiva addita patri
excludit filium. et hec positio magis est probabilis.
secundum hanc positionem procedendo. distinguende
sunt huiusmodi locutiones. secundum quod distinguit
augustinus. et magister tangit. quia solus. potest facere
exclusionem respectu compositionis intellecte
circa subiectum. vel respectu compositionis principalis.
si primo modo tunc est sensus. solus pater est deus.
id est ille qui solus est pater. est deus. et tunc removet
forma termini subiecti ab aliis. non forma
predicati. et sub hoc sensu accipit augustinus. solus
spiritus sanctus est tantus quantus est pater.
et filius. si autem faciat exclusionem respec-
tu principalis compositionis locutio est falsa. et omnes similes
sunt false proprie loquendo. nisi addatur determinatio
ut arceatur exclusio. ut patet cum dicitur tu
solus altissimus ihesu christe. cum sancto spiritu etc.
Similiter deo patri eiusque soli filio. etc. et sic patet
primum. Ad illud quod obicitur secundo quod solus pater
equipollet huic. nemo nisi pater. dicendum quod falsum
est. quia nemo distribuit pro natura non pro persona.
solus autem additur termino personali. ideo exclu-
dit personam. ideo proprie loquendo. hec est falsa.
solus pater novit filium. quamvis hec sit vera. ne-
mo novit filium nisi pater. quia sensus est. nemo. id est
nulla natura nisi ille qui est eiusdem nature cum eo ut
pater. Ad illud quod obicitur quod dictio exclusiva
excludit aliud. dicendum quod excludit omne aliud
vel alium. quod non predicatur nec subicitur sed asso-
ciatur. sive sit aliud in forma sive in suppo-
sito. et quoniam pater cum filio respectu predicati
substantialis associantur. ideo respectu illius excludunt
invicem. et quia paris non associatur ideo non
excluditur. unde ... maior vel minor. nichil

facit ad exclusionem. sed ratio associandi vel
non associandi. et si obiciat quod addita diffinito
non excludit diffinitionem. et antecedenti non exclu-
dit consequens. breviter dicendum quod si consequens ita
sequitur. quod non ponat associationem. et diffinitio
non claudat intra diversum. tunc non excludit.
si vero aliter est. tunc excludit. et contradictorie
opposita implicantur in ante. unde hic im-
plicatur contradictio. tantum pater est. huic autem
positioni concordat augustinus qui negat hanc. solus
pater est deus. et consimiles.

In parte ista sunt dubitationes circa litteram
et primo dubitatur de hoc quod dicit magister. quod
proprie tota trinitas est solus deus. quia videtur
velle negare istam. pater est solus deus. sed hec
videtur esse vera per expositionem. quia pater est
deus. et non alius a deo vel aliud ergo etc. Item
predicatum quod dicitur de tota trinitate. non
potest esse nisi predicatum essentiale. ergo cum
solus deus sit predicatum essentiale. quia aliter
non diceretur de tota trinitate. et essentiale
predicatum dicitur de qualibet persona sigillatim.
ergo pater est solus deus. Responsio dicendum quod cum solus
deus per se additur ad predicatum. ita quod non intelligitur
a parte subiecti. improprius est sermo. sive dicatur
de trinitate tota. sive de patre. nec videtur dicere
augustinus. quod solus deus predicetur de tota trinitate
ita quod non de patre. sed in illis locutionibus soli
deo honor et gloria et consimilibus. solus deus non
accipitur pro unica persona excludendo alias
personas. sed pro tota trinitate excludendo alias
naturas. et magister ita accipit. ac si augustinus
dicere vellet quod hoc. scilicet solus deus predicaretur
de trinitate. et non de patre. sed ipse vult quod
supponat pro ipsa trinitate. pro patre vero si-
ne supponat. non tamen precise supponit pro solo patre.
et ideo augustinus concedit. quia sola trinitas est
solus verus deus. non tamen solus pater. unde
et magister non dicit quod pater non sit solus deus.
sed quod non precise deus. et illud manifestum est si in-
spiciatur qualiter solus debet addi ad predica-
tum. Item queritur de hoc quod dicit trinitate
dicitur deum solum quamvis semper sit cum sanctis.
cum inseparabilis sit a rebus aliis et intimus
omnibus propter quid magis dicitur esse cum sanctis
quam cum aliis. Responsio dicendum quod quamvis deus sit
in omnibus et cum omnibus. tamen specialiter dicitur esse
cum sanctis. propter effectum gratie inhabitantis.
per quam ipsi conformantur deo et filii
ei fiunt. unde proverbiorum viii. Delicie mee esse
cum filiis hominum. dicit sapientia dei. unde dominus
vobiscum dicitur hominibus. non bestiis. Item
queritur de hac locutione. Nemo novit fi-
lium nisi pater. quia cum nemo componatur
ex non et homo. ergo nemo idem est quod nullus

homo. sed d° exceptiua non excipit n° contentum subiecto. unde nichil est dictu. nullus homo currit nisi asinus. cum ergo pater non contineatur in suppone huius nominis homo. patet. etc. Si tu dicas quod ampliatur ex ui distributionis importata per istum terminum nemo. ultra quam ad homines. tunc ego quero pro quo stat. aut pro creato. aut pro increato. si pro creato. nulla est exceptio quia simpliciter. v. et preterea pater non est ibi contentum. si pro increato simpliciter et totaliter falsa. ergo per exceptionem non potest uerificari. si tu dicas quod pro utroque. quo potest hoc esse cum nichil habeant commune. et si habent esse. aut hoc quod est nemo. distribuit pro essentiis. aut pro personis. si pro essentiis. ergo non debet excipi pater. si pro personis ergo debet excipi filius et spiritus sanctus. alioquin locutio est falsa. Ad hoc dicendum quod nemo distribuit pro omni cognoscente siue hinc siue uita cognitiua. et distribuit nemo. non pro supposito tantum sed pro persona. unde pater non excipitur quia persona. set quia eiusdem nature cum filio. et ideo implicatur in illa exceptione filius. et spiritus sanctus. et ideo locutio habet ueritatem. uel dicendum quia nemo distribuit pro omnibus et nisi tenetur non exceptiue. sed aduersatiue. sicut dicitur .ij. thi. ij. ad nichil ualet nisi ad subuersionem.

Post predicta differendum nobis uidetur de nominum diuersitate. Superius egit magister de sacra trinitate secundum quod catholice creditur et intelligitur. in hac parte agit de ea secundum quod credita et intellecta per certos sermones exprimitur. Unde sicut ipse magister dicit in littera intendit. scilicet agere de nominum diuisionum diuersitate. et hec pars habet duas partes. In prima parte determinat de nominibus diuinis in generali. In secunda in speciali. ibi. d. xxij. Predictis tamen addiciendum est quod cum omnia nomina. etc. prima pars diuiditur in duas. in prima parte ponit magister multiplices nominum diuinorum differentias. In secunda omnes reducit ~~adducit~~ ad duas per illud boecij. in li. diuisionum quod omnis diuisio est bimembris uel ad bimembrem reducibilis et hoc ibi. Dicendum est igitur quod illa que proprie pertinent. Item prima pars diuiditur in duas. In prima ponit magister differentias nominum diuinorum secundum aug. et secundum ambrosium. In secunda ad maiorem explanationem superaddit alias tres differentias. ibi. ij. ca. Huius addiciendum quedam nomina etiam esse. etc. similiter secunda pars in qua reducit. scilicet in libro adduo. habet duas partes. In prima ostendit quod nomina in diuinis. quedam dicuntur relatiue. et hec pertinent ad personas. quedam ad se. et hec dicuntur de omnibus simul. In secunda ostendit. hoc esse. ibi. Ut est non est magnus ea magnitudine.

Ad intelligentiam eorum que in hac parte dicuntur de nominibus diuinis quattuor queruntur. primo queritur utrum deus sit nominabilis. Secundo utrum uno solo nomine uel pluribus debeat nominari. Tertio supposito quod plura sint nomina diuina quare utrum omnia dicantur translatiue aut etiam quedam dicantur proprie. Quarto uero nomina dicta de deo dicantur secundum substantiam. an etiam aliquo alio modo.

Circa primum quod deus sit innominabilis ostendit auctoritatibus et rationibus. et auctoritatibus sic. dyonisius de di. no. deum neque dicere neque intelligere possibile est. et ideo dei neque nomen est neque uerbum. non ratio. neque opinio. neque fantasia. ergo deus omnino est innominabilis. Item philosophus in libro de causis. prima causa superior est omni narratione. sed quod est superius omni narratione est inenarrabile. et omne tale innominabile. ergo etc. Item ratione ostenditur sic. nomen proportione et similitudine aliqua habet ad nominatum. ut uox ad significatum. sed deus est infinitus omnino. uox autem omnis finita. ergo cum nulla sit proportio nulla per uocem erit expressio. ergo nec nominatio. Item omne nomen imponitur a forma aliqua. sed in deo non est ponere aliquam formam. unde aug. deus qui omnem formam subterfugit intellectum. proinde esse non potest. ergo etc. Item omne nomen significat substantiam cum qualitate. sed in deo est substantia mera. sine quantitate et qualitate. ergo non conuenit deum significare per nomen. Item quod nec per pronomen. pronomen enim non habet significationem determinatam nisi per demonstrationem uel relationem. demonstratio autem fit mediantibus accidentibus que possunt oculis conspici. sed hec non sunt in deo. ergo ~~ne~~ uidetur quod dei non sit nomen neque pronomen. Contra in psalmo. deus ~~cuius~~ nomen illi. et iterum. quam admirabile est nomen tuum in uniuersa terra. ergo deus habet nomen. Item dyonisius. fecit librum de diuinis nominibus. aut ergo deus est nominabilis. aut scientia ibi tradita cassa est et inutilis.

Item ratione uidetur quia omne quod se exprimit. uerbo potest se exprimere signo uerbi. sed signum uerbi est uox. ergo cum deus se suo uerbo exprimat potest ~~exprimi~~ exprimi uoce. sed quod potest uoce exprimi potest nominari. ergo etc. Item quod contingit intelligere et cogitare. contingit significare. siue enunciare. sed contingit deum a nobis cognosci et cogitari hoc certum est et superius probatum. ergo etc. Item quod conuenit laudare conuenit et nominare sed deum conuenit laudare immo ipse est summe laudabilis. ergo et nominabilis. Ad hoc dicendum quod sicut intelligere dicitur dupliciter. sic effabile et nominabile. uno enim modo intelligere dicitur per perfectam comprehensionem. alio modo per omnimodam plenam cognitionem sic effabile dupliciter dicitur. uno modo per perfectam expressionem. alio modo per omnimodam plenam narrationem sic etiam nominabile. Et dicitur effabile. siue nominabile secundum perfectionem expressionis. sic dicendum quod sicut deus sibi soli est effabilis et intelligibilis. sic sibi soli est et nominabilis. non alio nomine quam ipse sit. nec alio uerbo quam ipse sit. et sic nobis est incomprehensibilis. ita et ineffabilis. Ita etiam et innominabilis. et per hunc modum loquuntur dyonisius et philosophus. Secundo modo dicitur effabile. et nominabile secundum qualemcumque narrationem. et per eundem modum deus est nobis cognoscibilis. ita et effabilis. et nominabilis. et qui melius cognoscit

deorum. deo importat complexum representatiue.
nomen. nomen importat refferentiam cum expressione.
uerbum. uerbum importat expressionem cum quadam emanatione.
ter. importat expressionem cum limitatione.
quo differunt. dicendum

In deo ergo considerandum: substantia. ratione substantie non est nominatiua. influentia. ratione influentie est nominatiua. perfectionis. ratione perfectionis est nominatiua sed modo quo ratione

melius efficitur et melius nominatur et exprimitur. unde expressius nominat fidelis et scriptura que fidei suffragatur ut sacra scriptura quam ratio vel philosophia. et hec non procedunt rationes et auctoritates ad secundam partem. ¶ Ad illud quod obicitur de duobus exemplis. Iam patet. Solutio per hoc quod loquitur de nominatione in qua est perfecta expressio. ¶ Ad illud quod obicitur quod vox interior est proportionalis verbo interiori sive signato. dicendum quod hoc intelligitur de nominatione que totam rei significationem includit. aliter non habet veritatem. nisi intelligatur esse proportio ad rem sub ratione cognoscendi. et sic potest esse nominabilis. quamvis est deus sit infinitus tamen finite cognoscitur a nobis. ¶ Ad illud quod obicitur. quod dicitur non habet formam dicendum quod non habet formam propriam unde intellectus cuius modi est forma cum est ymago insensibilis habet tamen formam quia ipse est forma que est ratio cognoscendi quam et si ipse non cognoscam in se. ipse cognoscet se in se. eius enim in forma creata. unde a forma creata ipsi nomina imponimus quia intelligimus creatorem. ¶ Ad illud quod obicitur quod nomen significat substantiam et qualitatem. dicendum quod substantia et qualitas sunt forma non accipiuntur ibi proprie sed communiter. substantia dicitur quod cognoscitur. qualitas dicitur quo cognoscitur. et hoc per modum quietis et hoc dico propter verbum. participium et adverbium. quod est dispositio ubi circum incenturis ut plurimum differentia quod cognoscit et quo. ideo nomen incenturis. ut plurimum habet importat per diversitatem. ¶ Unde ideo non idem enim est cognitium et ratio cognoscendi quantum est de se. ideo significat nomen divinum illa duo per indifferentiam secundum rem. et tamen salvatur ibi ratio substantie et qualitatis ut congruit nomini.

Secundo queritur utrum deus habeat unum solum nomen an plura. et quod plura videtur. auctoritate scripture que ipsum diversis nominibus appellat. Exodi iii. nomen meum magnum adonay non indicavi eis. Exodi xv. omnipotens nomen eius. ysaie. dominus nomen illi. si ergo ista sunt diversa nomina patet auctoritate scripture quod deus habet plura nomina. Item dionisius in libro de divinis nominibus plura assignat nomina dei. ambrosius similiter in libro de trinitate. et magister similiter multa. Item hoc ipsum ratione videtur. quia nullum nomen sufficit exprimere esse divinum nec in se nec in comparatione ad nostrum intellectum. quod patet quia omnis perfectio et esse et intelligere est in deo. et nullum nomen exprimit omnis conditiones perfectionis. ergo cum non possit fieri per unum indigemus pluribus. ¶ Item per inquirere conveniunt. et inquantum differunt. aut necesse est pluribus nominibus dicere. aut necesse est unum equivocari. [margin: nominibus] sed equivocatio generat ambiguitatem. et tollenda est. ergo congruum est diversis exprimere nominibus. cum ergo in divinis sit esse et proprium et hoc in pluribus. necesse est plura nomina esse. ¶ Item quamvis una sit prima sive veritas tamen articuli fidei sunt multi. Si ergo fides de deo multos articulos credit. et quod corde creditur ad iustitiam oportet confiteri ad salutem multos potest et debet articulos ore confiteri. sed multi articuli uno nomine non exprimuntur vel explicite exprimuntur ergo debet habere plura nomina. ¶ Contra. hylarius non sermoni res sed rei sermo subiectus est. ergo cum in deo sit omnimoda realis unitas ergo et unitas et nominis. ¶ Item omne quod est in deo est deus. ergo quod significat aliquid quod est in deo significat quod est deus. sed deus unus est. ergo omnia divina nomina habent solum unum significatum. sed omnia talia sunt synonima. nominibus autem synonimis non plus dicitur pluribus quam uno. ergo videtur quod omnia alia ab uno sint preter necessaria. ¶ Item multiplicatio divinorum nominum aut venit a parte rei aut a parte intellectuum aut a parte effectuum. si a parte rei. tunc bonitas et unitas non sunt nomina diversa quia res omnino una. si a parte effectuum. tunc ergo unitas et eternitas non sunt diversa. cum non connotent effectum. si a parte intellectuum solum. ergo videtur quod hec nomina cassa sint et vana cum non habeant aliquid respondens in re. ¶ Item in scriptura nomen dei semper singulariter ponitur sive addatur uni. ut cum dicitur dominus nomen est illi. sive pluribus ut cum dicitur. in nomine patris et ~~filii~~ et filii et spiritus sancti. ergo cum eadem sit ratio rei et unius rei et nominis et unius nominis. ergo deus tantum habet unum nomen. ¶ Solutio dicendum quod in nomine tria sunt. scilicet vox. et significatio. et ratio cognoscendi. unde et nomen multipliciter accipitur. aliquando pro voce significante. ut cum dicitur petrus est nomen apostoli. et sic constat quod in deo sunt plura nomina. aliquando nomen accipitur pro re significata ut cum dicitur bonum et honestum sunt idem nomine. et sic in divinis quodammodo est dicere nomen unum. quodammodo plura. si enim res significata dicatur essentialiter. sic omnia sunt unum. si personaliter. sic plures et plura nomina correspondentia. aliquando nomen accipitur pro ipsa notamine sive ratione cognoscendi. et sic dicendum quod quodammodo nomen unum. quodammodo plura. si est accipitur ratio innotescendi ex parte dei. sic innotescit per virtutem que una et magna est. et sic unum nomen dei est et magnum sive maximum. unde Jeremie x. B. magnus tu. et magnum nomen tuum quantum ad rationem innotescendi. sive virtutem per quam innotescat scilicet quod dicitur in psalmo. Notus in Judea deus in israel magnum nomen eius. Si accipiatur ratio innotescendi ratione effectuum sive creaturarum sic diversa sunt nomina. Nam deus innotescit nobis tripliciter. scilicet per causalitatem per ablationem et per excellentiam. et secundum hoc est multitudo nominum. si enim nominetur per causalitatem. multa sunt nomina ut creator. conditor. et huiusmodi. quia multos habet effectus. Si per ablationem. multa sunt nomina ut incorporeus. immensus. et huiusmodi. quia multa removentur. scilicet omnia creata. Si per excellentiam multa. quia in multis in omnibus. scilicet conditionibus nobilitatis. excedit creaturas. ex predictis patet

[margin: ut super substantialis. super bonus. et huiusmodi.]

[margin: vel dicatur modus potest addi ut dicatur quod innotescit nobis deus per similitudinem et sic sunt multa nomina. ut leo agnus. lapis. et huiusmodi.]

[foot note: Quod plura nomina sint in divinis. hec exiguntur: — Immensitas esse divini. Unde necesse est ut ei attribuamus quicquid melius est esse quam non esse. — Gradus intellectus: quia sicut quod varie intellectus dominum varie nominant. — Limitatio significationis: quia dominum non plene possumus nominare per unum nomen.]

obi. ¶ Sexto e obic q scriptura nom dei exprimit sigl'r.
dd q scriptura ut plurimu nom dei pdicat magnu
mirabile. scm. laudabile. et sic no loquit de
noie scdm q vox. s3 scdm qd ratio ignotesce
di e aparte rei. et sic unu. tamen no sequitur.
loquitur singulariter. g unu solu. quia freqter
q dicit singulariter. dicit et uniu'salit. ut patz
in multis exemplis in lege. cum dicebatur
ho de domo isrl. ul' homo q fuerit hr ul' illo.
intelligebat de quolibz hoie. ¶ Ad 7 q obicit
q unitas aparte rei. dd q pluralitas aparte
rei e ut accipiatur res p psona. res si aute
p n et si no sit pluralitas in sez tam in quantu
innotescit et ideo plā noia. ad 8 q obicit noia talia
sunt syno dd qd tuc st noia synd cum
differunt aparte vocis solu. hic aute e dra
scdm ratione innotescendi et io no sunt
syno. alia ratio dicta fuit sup. de. vij.
in primo pblemate. ¶ Ad 9 q obicitur
q sumit aparte intelligendi solu. g talia
noia sunt uana. est. ¶ Ad illud q obicitur qd si
uenit aparte intelligendi solu. g talia noia st
uana. dd q no venit ab hoc solu qm illi m
innotescendi. respondet plicitas in creaturis.
et ideo respondet vera unitas siue ueritas g
plectens illa tota plitate. vn quia intellim
dei pona et sapiam pdulci. dulcimode no
minamus. et quia in deo e vere sapia et po.
ideo no e ibi uanitas.

¶ Tertio querit utru omnia noia diuina
dicantur ppe. et q omnia dicunt trans
latiue uidetur in reglis fidei. ul' theo
logie dr. ome simplex ppie e. s3 q in
ppie dr. ipp'e noiatur. cum g ~~s3 i ppe dr~~
deus sit simplex. noiatur in ppe. s3 i ppe
tas reducitur ad pprietate. ergo noia diui
na de deo dicuntur ippe. de aliis ppe. set
q dr de aliquo ippe. dicitur translatiue.
si de alio ppe g et c. ¶ Item unu quodqz
sicut cognoscit intelligere et significare
s3 no conuenit dm intelligere nisi p pprietates
et conditiones creaturarum. g nec noiare. s3
q noiatur sm alienas pprietates semp trans
latiue noiat g. et c. ¶ Item nd e nisi
duplex theologia. s. mistica et symbolica. scdm quilibet
duo s3 utraqz deum noiat translatiue. nam
mistica p creaturas spuales et inuisibiles
si symbolica p corporales. g ois noiatio dei trans
latiue e. ¶ Item ome nom diuinu e impo
situm ppt nram instructionem s3 omnis nra
doctrina. incipit a sensu. g ome nom dei
accipitur scdm aliquid sensibile s3 in deo
nulla e pprietas sensibilis scdm ueritate
s3 solum translatiue g. et c. ¶ Contra apostolus
dicit eph. iij. loquens de deo a q omnis pa

ternitas in celo et in terra noiatur. s3 si paternitas in terris
noiatur a paternitate dei. g deus ppius et pncipali
dr pater quam alia no g translatiue. hoc ipm dicit
dyonisius. de diui. nom. intendens hanc auctoritatem apli. inquit
enim damascenus. scit q no e a nobis translatu ad uera
tam diuinitatem paternitatis et filiationis. et
pcessionis nom sicut ait diuinus apls. ex quo omnis
paternitas. et c. ¶ Item beatus ambrosius dicit et
hr in littera q triplex e nomum diuinorum dna et
una ex illis sunt noia translatiua no g omnia
dicuntur translatiue. ¶ Item queda dnr
de deo que hnt oppositu in omni creatura ut
eternitas et immensitas s3 nom translatum atten
ditur scdm aliqua similitudinem g talia noia
no sut translatiua. ¶ Item quedam dnr de deo
quorum signatum e ppe in solo deo ut hoc nom
bonu et quis. mt. xix. nemo bonus nisi solus
deus. et aug. dic q solus deus uere e cuius compa
tione cetera no sunt. ¶ Pro ad h uoluerunt quidam
dicere q queda sunt noia que deus sibi imposuit
quedam que nos ei imposuimus. si loquamur
de noibz que deus sibi imposuit cum ipse se ppe
intelligat hui noia sunt ppa. et talia dnr ee
bonu et qui e. vn dyonisius videtur uelle q illud
nom bonu solum sit ppium et pncipale. damascenus.
uero q hoc nom qui e solum e ppium et pncipale
et unus attendit in noie pfectom alr absolom
utereqz tamen pprietate. si aute loquamur de
noibz que nos ei imposuimus sic cum no cog
noscamus deum nisi p creaturas no eu noiamus
nisi p noia creaturarum et ideo solu translatiue
siue ex ppis et prius conueniunt creature siue
quia prius imposita sut creature quamuis no
pprius conueniant creature et hec est translatio
queda. quamuis ppe loquendo sit translatio qn
pprius conueniunt his a quibus transferuntur
ut ridere hoibus ppius. qm pratis. s3 hoc pd non
uidetur stare per se. cum enim nos cognoscamus
deum tripliciter. s. p effectum. et p excellentiam. et p abla
tionem constat q omnibus his modis g deum
noiare possumus. nulla e ibi translatio.
similiter n p ablationem. qm translatio attendit
scdm aliqua similitudinem. omnes enim trans
ferentes sm aliqua similitudine transferunt.
et ideo aliter dd q queda sut noia q significant
rem cuius ueritas e in deo et oppositum in creatura.
ut immensus et eternus. et talia nullo modo trans
feruntur. nec sm rem nec sm impositionem. quedam
significant rem cuius ueritas e in deo et similitudo
eius in creatura. ut po. sap. et uolu. et talia noia
transferuntur a creaturis ad deum. no sm rem
sed sm impositionem. quia prius imposita sunt crea
turis quam deo. licet prius sit in deo. quedam
sunt noia que significant rem cuius ueritas e
in creatura et similis pprietas in deo. ut lapis. et leo.

res ē significata ē incarnata ꝫ filiitudo ꝓprietatis
ut stabilitas ↄ fortitudo. iudeo ē. ↄ ista sunt ꝓprie trans
latiua. concedendū ḡ q̄ in diuinis sunt aliq̄
noīa translatiua. nō omnia. ¶ Ad i. ḡ qd̄
obī q̄ simplr̄ ↄ ꝓprie dicitur. dd̄. q̄ dr̄e ibi nō
ē nominare ꝫ enunciare. q̄a in simplici nō
ē corpꝰ in secundo. ꝫ ē compositio ↄ enunciatio.
ↄ io in ꝓprie. nō sic ↄ noīando. ul' dic q̄ nō
ōme dictū ꝓprie. ē dictū translatiue. ¶ Ad
illud q̄ obicitur q̄ solum peccatiuis ↄ tali
dd̄ q̄ quāuis intelligat solū peccatiuis. nō
tamē solū ꝑ similitudinē. imo ꝑ negatiue
ↄ dissimilitudinē ē cognos. ¶ Ad i. qd̄
obī q̄ simbolica ↄ mistica theologia noīant deum
translatiue. dd̄ q̄ quis mistica noīe sunt trans
latiue quantū ad ꝓprietates excellentie tam
nō solum sunt noīa ꝫ etiā ꝑ abnegatione
ↄ ideo nō solū translatiue. ¶ Ad i. q̄ obī
q̄ omnis nra doctrina incip a sensu. dd̄ qd̄
uerum ē ↄ ōme nomē aliquid hr̄ sensibile.
s. uocem. ut audiat. ꝫ nō oportet q̄ ~~dicat~~
~~dicat~~ heat sensibile significatione. quia
uerbū intelligentie q̄ ē insensibile in
duit uoce sensibilem.

Quarto ↄ ultimo qr̄ utrū omnia noīa dicta
de deo dicatur sedm̄ substantiam ↄ q̄ non
ↄ imo alr̄ ostenditur auctē aug. v.
de trin. ↄ precipue teneam' qcqd ad se dr̄
ꝓstantissima illa ↄ diuina sublimitas. sbalr̄
d. q̄ aūt ad ad. nō sbalr̄ ꝫ relatiue. sed
pat. ↄ filius dicitur ad aliquid ḡ ↄ c. ¶ Ite
boeti' in libro. de trinitate. deus ē sine
quantitate magn' sine qualitate bonus
ꝫ nō ē sine relatione relatus. ḡ relatio
ꝰ ex ꝓprie manet in deo. ḡ ↄ modū ddi re
latiue. ¶ Ite hoc ipm̄ uidetur ratione
quia in diuinitate sunt aliqua noīa ↄ coī
cabilia ut pater ↄ omībȝ ꝑsonalibȝ. ꝫ sba
ē coīcabilis cū sit una in tribȝ. ḡ talia
noīa nō indicant subam. ḡ in diuinis ē
alius modus ddi quā sedm̄ subam. ¶ Ite
in diuinis ē alio ↄ alio m̄ se hr̄e quia alr̄
se hr̄ ad patrē filius. quā ↄ ꝓ se. ꝫ nō
ē aliud. ↄ aliud ēē sine subsistē. ḡ cum
hoc contingat intelligere ↄ intellectū dr̄e. necē
ē q̄ sit ibi alius modus dicendi ↄ intellige
di quā sedm̄ subam. ḡ ↄ c. ¶ Contra
q̄ dicitur aut dr̄ sm̄ subam aut sm̄ accns
quia suba ↄ accns sufficient diuidunt ens.
ꝫ in diuinis nichil dicit sm̄ accns. ḡ sedȝ
subam. ¶ Ite ōme q̄ dicitur aut dicitur
p se. aut non p se. si p se. tunc sm̄ subam
si nō p se tunc ē ꝑ aliud. ↄ in alio. ꝫ oīa
que dicunt de deo dicunt p se ḡ omnia
dicunt sedm̄ subam. ¶ Item d' sedm̄ sbam

ↄ sedm̄ relationem. aut dicit diuersitate a parte
rei. aut a parte modi / intelligendi. siue
modi dicendi. si / a parte rei. ḡ in deo ē diu
sitas ↄ compo. Si a parte modi ddi tunc cum di
uersus sit modus ddi in hoc q̄ ē bonꝰ ↄ hoc q̄ ē
magnus. ↄ hoc q̄ ē deus. quia si queratur
quantꝰ ē dr̄. rndet magnus. nō rndetur
bonus. Silr̄ si queratur qualis ē deus. rndet
bonus. nō magn'. ḡ nō tm̄ erunt duo modi.
ꝫ etiā multo ~~quam~~ plures quā duo. ¶ Ite
qd̄ rndetur ad qōm factū ꝑ quid. dicitur
~~sm̄ quid dicit~~ sedm̄ subam. ↄ q̄ntum ad re
ↄ quantū ad mod'. ꝫ noīa relatiua rndetur ad
qōnem factam ꝑ quid de deo. ḡ dnt̄ sedm̄ sbȝ.
ꝓbo minorē. aug. in lib' de doc. xpiana. Si quis
quid ē dr̄. ↄ rndet pat ↄ filius ↄ sps
scs. ¶ Ite cum queda sunt in diuinis que
nō dicunt sedm̄ subam n̄ sedm̄ relatione
ut hoc nomē incarnatus hoc nomē ingenit
uidetur q̄ ista dīo nō complectitur omnia
noīa diuina. ¶ Rno ad predictoȝ intelli
gentiam. ē nō q̄ est dīa diuisimode. sedm̄
triplicē dīam. / uno m̄ d' diuersimode atte
ditur sedm̄ diuersum mod' ēēndi qui ē
p se. ↄ ꝑ accidens. ↄ hoc quidē m̄ nō ē dīa
diuisimode in diuinis. quia ista diuisitas
moi ponit diuisitate ēēntiale inre dei.
ↄ quantū ad hoc. unus solus mod' ddi ē
in deo. ¶ Nam oīa que dicunt de deo sunt
ipē dr̄ ↄ eꝰ suba. / alio m̄ dicit diuisimode ē
sedm̄ diuersum modū intelligendi. qui qdē
attenditur sedm̄ alia ↄ alia rōm siue modū
cognoscendi. ↄ sic nō tantū ē dīa diuisimode
in noībȝ diuinis imo omnimode quia dr̄ non
tantū cognoscitur ꝑ diuisa imo ꝑ omnia n̄
genera. ↄ sic noīa dicta de deo. queda di
cunt ꝑ mod' sube ut deus. queda ꝑ modū
q̄titatis. ut magnus. quedam ꝑ modum
qualitatis. ut bon'. ↄ sic de aliis omnibus.
/ tertio m̄ dicendi diuisimode ē sm̄ diuisum
mod' se hendi. q̄ quidē accidit quantū
ad absolutū ↄ comparatū siue relatū. ↄ h'
quidē modus diuisitatis minor ē q̄m pm'
ↄ maior quā sedꝰ. minor quā pmus quia
sedm̄ pm̄ attenditur diuersitas ēēntial'. et
ꝯpo. maior quā sedꝰ. quia sm̄ illū nulla
omīo attenditur inre distinctio. sedm̄ aūtē
istū modū attenditur in eo unitas et
plitas. unitas sedm̄ absolutū. plitas sedȝ
respectū. ↄ quantū ad hūc modū sunt
solū duo modi ddi. s. sedm̄ sbam ut illa que
dicuntur ad se. ↄ sm̄ relatione ut illa que
dicunt. ad aliquid. que quia nō dicunt aliū
mod' ēēndi. Ideo hec predicantur de illis.
ↄ sunt unū. ↄ quia dicunt aliū modum

se habendi. Ideo sedm hec e unitas. sedm illa.
plitas. Ex hijs patet obia. qe e obiect q ome qd
dicitur. dr sedm sbam acens. dd. quod i cluis
ht instantia ubi relatio no e accidens n tam
dicit sm sbaz. Ad i q obi sm q ome qd dr
i diuinis e ens p se dd qd uez e s; tn no seqt
dicitur ut ens p se. g sedm subam quia no dr
nom dici sedm subam ut sba dicitur p se set
ut dicit ad se. Ad i q obiect qual sit hec
diuisitas aut sedm rem. aut sedm mod intelli
gendi. dd q sedm modu se habendi q no tm
e in nro intellectu s; etia in re. Ad i qd obr
.iiij. q noia relatiua rndetur ad interrogatione
factam de sba. dd. q suba dicitur dupliciter
aut ens p se. aut ens p se. z ad se. Ens
p se sic omia z relatiua z absoluta dnt in deo sbaz
z quia hec n sba rndetur ad qone factam per
quid ideo omia possunt rnderi. Si aute dicat
sba ut ens absolutu no comparatiu sic dicit
sm sbam q dicitur ad se z sic accipit aug.
z sic pat z filius z noia relatiua sedm sbaz
no dicuntur. Ad illud q ultimo obr quod
multa dicunt sedm sbam nec sm relaco ne
dicend qd dici relatiue in diuinis pot ee dup
q dam e noia dnr relatiue ex pncipali nois i
tellectu que dam ex qnti. z p dna di uiditu
inter eos. quia queda signt relonem z dicunt
relatiue ut pat queda signt relone ut pat
nitas q uo dr ad altez s; e ipm q altez refert
qda dicunt relatiue quia priuant relatom
ut ingenit in processibilis tam ista no e priuato
pa. ut i. uidetur. Que aute i portat rela
tione ex qnti intellectu sili sunt sedm tri
plice drem. queda eni dnr dici relatiue qr
ponut prelatis ut cu dr deus gnat dm .i.
pat filium. queda dicunt relatiue quia cla
udunt in suo significato interius relatione
ut cu dicit incarnatus .i. cui e .i. carni unit.
unio e dicit relom que singulare psonam
respicit siue assume carne z hl. queda dnr
relatiue quia claudunt relatione in suppositis
qui referunt z distinguuntur.

In parte ista sunt dubitationes qe litteram. z p
de hoc qd dicit. hijs addi e queda etia noia.
z c. quia aut diuisiones aug. z ambrosij.
sunt sufficientes. aut no. si sic g magr sup
flue addit. Si dicant insufficientes p i con
ueniente e hndum. Rndo dd q nec dio aug.
z ambrosij. e diminuta. nec additio magri
superflua qm mbra diuisois magri includunt
i membris diuisionis amb. Illa eni e p ime
diata. cu eni sit i membris reducatur ad has
diuisiones quia ome nom di aut e pprium
aut translatum. pprium aut spectat ad sbaz
aut ad psonas. magr aut ista membra mag

specificat quia nom aliqd pot spectare ad uni
tate sbe ab eterno. ul ex tpre. sili ad psonas ul
ab etno ul ex tpre. z ad psonas dupliciter uel
diuisim ut hoc nom pat ul simul z coniunctim
ut hoc nom trinitas z ita sunt sex mbra. Iterum
querit de hoc qd dicit. q trinitas e. q. collectiu. ui
eni male dre quia unitas collectiua. ut dic. B.
e minima unitas, trinitas aute tenet int oms
unitates. g. z c. Rndo dd q h nom trinitas de
ficit in duob; a noie pprio collectiuo. p quia illa
q nom collectiu colligit hnt simpliciter diuisita
tem. z scdo quia hnt unitate sm quid s; eqo e
i noie trinitatis tam in h e similitudo q sicut
nom collectiu plures sil' dic z de nullo p se p
dicatur i nec hoc nom trinitas pdicat de aliq
psonaz z tam oms sil' i portat z ideo magr
no dicit qd sit collectiu simpliciter. s; quasi. Qd
e igitur q illa q prosperes. z c. Circa hoc notand.
q ex ubis aug. que hnt ponunt z in li. de trini.
eliciuntur .v. regule de noib; diuinis. p hec
e. ome nom qd dicit de deo dr sedm subam ul
sedm relom excepto hoc noie. ho. Sc da e hec.
ome nom q dicitur de trib; psonis. ita q de
qualib; singulariter. dicit sedm subam exceptis
noib; partitiuis. Tertia e hec ome nom dictu
sedm subam pdicatur de trib; psonis sil' supatis
singulariter excepto h noie psona. Quarta e
hec. ome nom dictu de deo respectu datie
indicat donatiua exceptis his que ptinent ad
unione. Quinta hec e ome nom qd dicitur
de deo ex tpre z no dicitur de psonis singulis p
dicat notione. ul qi. h. dr p hoc nom missus
q dicit ee ab alio. Item querit de hoc q dic.
no tres omnipotentes s; unus omnipotes. qa cu dicam
tres potentes. uidetur q pari ratione possim
dre omnipotentes. Rndo dd qd uerbu semp adiec
tiue. z adiacentia sigt. z ideo semp trahit nu
mez a supposito sili participiu manens parti
cipium. qr ht natura uerbi. h nom quia i quiete
sigt ab substantiuant. z qn trumentur. tunc uariat
sicut nom sbatiuu a parte sue forme z ideo qr
potens pot ee participiu omnipotes e nom tm.
Ideo no sic recipitur tres omnipotentes sic tres
potentes n omnips sit ad ioctin ul adiectiue re
tentu. ratio aute qr omips no pot ee parti
cipiu e q compom qm no admittit uerbu.
participiu. eni ut dicit gramaticus transit i
nom. qtuor mois. s. i. cpone ut indoctus. cpa
ratione ut doctior, constructione. ut amans illi
tpis amissione. ut amand. p qd id sigt. ul q
id sonat qd dignus amari. Item queritur
de ratione ista aug. si e participatione magni.
ergo magnitudo sua est maior. qm ipe. z c. ubi.
deus no est magnus ea magnitudine. z c. z uidet
ista ratio no ualere. no eni ualet iste e albedie

vl' sed
accepta
de do. que n dict
no dq
ut aliqi et eglis no eni sp ples n

albi participatione. ergo albedo est albior uel maior quam ipsa. Ad id quod dicitur quod illud aug. locum est fundatum super ipsam nominis expositionem quia participare est partem capere, et sic parte capitur. ergo minus est quam totum. Ut ergo obiectio de albedine dicitur quod est maius dupliciter uel quantum ad esse uel quantum ad posse. Dicendum igitur quod participatio sic attenditur respectu forme uniuersalis et quamuis species sit tota in illo quantum ad esse non tamen quantum ad posse. quia potest in aliis esse. ideo aliquid potest esse maius. nec quantum ad esse neque quantum ad posse. et ideo argumentum aug. bene tenet quod deus nichil possit participare. aliter potest dici quod argumentum aug. bene tenet in hiis formis que nate sunt aliquid denominare per essentiam et talibus quod est participatum reducitur ad id quod est per essentiam et in talibus quod est participatum reducitur ad id quod per essentiam est quemadmodum sic est illud quod est ens per essentiam excellit id quod habet ens per participationem. sic ergo magnitudo est magna per essentiam et deus per participationem. ideo sequitur quod magnitudo est maior quam deus. Non sic est de albedine quia non est nata sic denominare nec de aliqua per essentiam praedicari denominando illud.

Prediximus tamen addi est quod cum omnia nomina que secundum substantiam etc. Supra egit magister de distinctione diuinorum nominum in generali. Hic incipit secunda pars in qua agit in speciali et quoniam quedam nomina sunt substantialia quedam relatiua et sic contingit considerari absolute et ad se. ideo habet haec pars tres partes. In prima agit de nominibus substantialibus. In secunda de relatiuis. d. xxvi. Nunc de proprietatibus quas scripsimus etc. In tertia de hiis relatiuis ad inuicem. d. xxxiii. post praedicta inter considerare. Et quoniam inter nomina substantialia hoc nomen persona excipitur a generali regula, quod est quod substantiale dicitur de tribus singulariter ideo nomen istud a generali regula excipit ostendens quod debemus dicere tres personas et in presenti d. secundo determinat quid significetur per hoc nomen tres et per hoc nomen personas cum dicimus tres personas. d. proxima. Et diligentiam inquirere oportet. Haec pars habet quattuor. In prima magister hoc nomen excipit a generali regula. In secunda rationem huius exceptionis inuestigat ibi. Ideo queritur hec quod difficil. ostendens quod fuit copia humani eloquii. In tertia magister assignationem opponit et determinat ibi. Dicimus ergo cum dicamus patrem et filium et spiritum sanctum. In quarta epylogat determinata ut addit ibi. Iam sufficienter in puto ostensum est. Harum partium subdistinctiones per se patent. Nam quelibet pars subdiuiditur in duas iuxta duo capitula que continet.

Ad intelligentiam eorum que dicimus in presenti d. de hiis nominibus substantia et essentia. duo principaliter queruntur. primo queritur de translatione istorum nominum ad diuina. Secundo de uariatione eorumdem in diuinis. Circa primum queritur primo utrum debuit ibi transferri nomen persone. Secundo uero utrum nomen substantie. Tertio utrum nomen essentie. Primo ergo queritur utrum debuit ibi transferri ad diuina. et quia nomen persone non debet dici in diuinis ostenditur sic aug. vii. de trinitate c. xx. et habetur in littera. dictum est de persona ut non illud diceretur. sed ne taceretur. ergo non nisi solum ad fugam hereticorum et non propter ueritatem et proprietatem dicitur persona in diuinis. Item hoc ipsum uidetur ratione. quia persona nominat particulare. et non quamquam sed uniuersale. Sed ad quamquam remouetur superius et inferius. ergo cum in diuinis non sit dicere particulare simpliciter nec erit dicere persona. Item particulare talis creature est compositissimum inter omnia creata. Illa composita est ex substantia corporali et spirituali et rursus corporalis inter omnes uidetur maiorem compositionem habere. ergo cum persona sit nomen particularis et sic summe compositi et in diuinis est summa simplicitas, patet quod in diuinis non debet dici nomen persone. Item uocabula nostra debent esse uendicata ut unitas fidei ostendatur. Sed greci non utuntur uocabulo prosopon in diuinis. quod est idem quod persona. ergo cum ipsi propter hanc uocabula quam nos non, nos debemus uti. Contra persona dicitur quasi per se sonans siue per se unum. Sed per se unum propriissime reperitur in deo. ergo et persona secundum suum nomen. Item persona dicitur hominis suam naturam intellectualem ab aliis distincta. Sed in deo est ponere huiusmodi naturam intellectualem et ab aliis distinctam. sicut supra ostensum est de pluralitate personarum. ergo etc. Item persona nominat in ultimum in genere rationalis nature. Sed rationalis siue intellectualis natura est nobilior inter omnia creata. et rursus ultimum in illa est completissimum. quia ei nulla potest fieri additio. ergo cum completissimum sit ponendum in deo propriissime patet etc. Item persona dicitur dignitate. unde in tectis persone dicuntur habentes dignitatem aliquam notabilem. ergo cum dignitas propriissime sit in deo. nomen persone propriissime in deo ponendum est. Responsio dicendum quod persona de sui ratione dicit distinctum proprietate ad dignitatem pertinente. et hoc patet in sua ethimologia et in equipollentibus suis. In ethimologia quia persona dicitur quasi per se unum. per se autem unum dicitur unum quod est omnino distinctum ab aliis et in se indistinctum. Et sumitur persona dicitur a personando. id est a resonando. Personare autem dicitur quod persona eminet aliis. et ideo persona dicitur suppositum distinctum huius dignitatis. ~~ratione~~ ratione hic dignitatis cum deberet per naturam uocabuli dici persona penultima correpta. dicitur persona penultima producta sicut ratione hic significationis accipe.

Alex. bacco

Cum sit persona dicitur tribus modis secundum ... est ei:
dicitur quod hoc est. persona est quod distinctum. ... ad dignitatem pertinente. ... quod dicitur distinctio et dignitas.
per se. persona est id est quod per se sonans. et ideo ergo quod dicitur per se. significat quod distinctum. ideo quod dicitur sonans. significat quod dignitas.
prosopon. grece est prosopon. prosopon est quod dicebatur larua id est ab aliis distincta et id quod dicebat melius resonans.

abeq pollens in lingua greca qd e prosopon. apud grecos prosopon dicebatur sicut narrat boeci. ho
lariat quicquid solebat fieri in tragedijs. et h
fiebat per duos. una ratio erat ad distinctionem per
sone eum de quo fiebat sermo. alia ratio erat
ad melius resonandum. ul' prosonandum. et ista duo conveniunt
dictis duabus proprietatibus. et ideo ab hoc nomine pro
sopon apud grecos tractum est hoc nomen persona
apud latinos. et quia in actibus maxime attenditur
distinctio dignitatum. tractum est postea ad signan
dum honorem in actibus. deinde quia in divinis
dignitas rationalis non distinctum est ab alijs. et hoc
proprietate dignius inter creaturas. hinc est quod extensum
est ad signandum suppositum rationale. deinde. quia
inde est tempore suppositum distinctum proprietate
nobilissima spiritu sancto dictante. translatum est
ad divina. quia ibi res nominis propriissime in
venitur. quamvis ipsum nomen prius alijs sit im
positum / concedendum est ergo quod in divinis proprie et
convenienter nomen persone accipitur. Ad i
ergo quod obicitur quod dictum est ut non diceretur. dicendum quod aug
loquitur pro tempore illo in quo nomen persone secundum
usum equivalebat sbe. et ideo dictum est non
diceretur quod persona consueverat significare.
sed hoc dictum est. quia translatum. ne taceretur.
id est ne confessio fidei divina esse probaretur. Ad
quod obicitur quod persona nominat particulare. dicendum quod par
ticulare de ratione sui nominis importat partem
et imperfectionem. sed persona de ratione sui nominis impor
tat completionem. ideo potest in divinis quamvis
non particulare et bene. quia in divinis nomen
speciei proprie dicitur et nomen generis improprie. propter quod dicit
aug. quod deus est sine quantitate magnus
sine qualitate bonus. Ad illud quod obicitur
quod persona nominat compositissimum. dicendum quod hoc
accidit quia in divinum rationale non creature
est ingenere. et ideo multis differentijs distinctis cum
distinguatur qualitate. sed in divinis est distinc
tio sola origine. que non est in genere. et ideo
non oportet quod sit ibi aggregatio differentiarum.

Ad illud quod obicitur quod apud grecos non uni
tur equipollens. scilicet prosopon. dicendum quod ratio vide
di apud latinos non tam fuit proprietas quam penu
ria. quia non habebant quid responderet.
et ratio huius fuit quia substantia secundum communem
usum idem sonat quod essentia. greci autem
habebant proprium vocabulum. scilicet ypostasis. quo
utuntur. et ideo non sunt coacti transferre
ut nos.

Secundo queritur utrum nomen substantie dici debeat
in divinis ul' etiam subsistentie. et quod sic
videtur. aug. libro v. de trinitate. dicit absque
ulla dubitatione dicitur substantia. ul' si me
lius appellatur essentia. Item tamen hoc. quod
aug. de trinitate. dicit quod aliorum nominum

gratia ut magnitudo. vii. et cetera. transeunt in substantiam.
Sed ergo substantia non transit in aliud. constat sic nomen
proprie dicitur ibi illud si non proprie. eque bene diceretur
quod substantia transit in alia sicut ea. Item ro
substantie secundum philosophum est. quod est ens per se. sed solus deus
propriissime est ens per se. ~~sed solus deus~~ ergo nomen sbe
in deo est propriissime. Item ratio substantie secundum
aug. est dici ad se. et absolute. sed ibi est proprie
dici ad se ubi nulla est dependentia. ergo sic
est in deo. ergo et cetera. Contra aug. vii. de tri
nitate. inconveniens est dicere de deo quod sub
stet bonitati sue. Sed si de bonitate. eadem
ratione et de qualibet proprietate. ergo simpliciter
loquendo inconveniens est dicere ipsum esse substantiam.
Item boe. in libro de trinitate. dicit non est
substantia. sed supra omnem substantiam. ergo hoc nomen substantia
proprie est in creaturis ~~al~~ et non in deo. Item
hoc ipsum videtur ratione. quia omne quod substat
habet aliquid inherens. sed in deo non est aliquid
inherens. nec inherentia. ergo non substantia. Item
omne quod substat alij componitur illi. sed ibi non
est compositio. nec nomen compositionis ibi nec
nomen substantie. ergo cum in divinis non sit compo
sitio. patet et cetera. Respondeo dicendum quod nomen substantie
a duplici proprietate potest dici. videlicet a per se
stando. non per aliud. et sic proprie est in divinis. et
magis proprie quam in creaturis. ul' a substando alij
ul' alijs. et hoc est tripliciter / ul' alij inherentia. et sic
non dicitur et improprie in divinis. quia proprieta
tes in divinis non sunt accidentes nec inhe
rentes / ul' alij distinguenti. et sic dicitur in di
vinis. non omnino proprie. quia proprietas illa non
inheret. sed distinguit. et ideo non facit sub
sistere. sive substare quasi sub alio stare.
Sed existere quasi ab alio esse. et hoc est quod aug. dicit
in libro de tri. quod melius dicitur existentia quam substantia.
ul' quia substat alij ut perficienti. et sic dicitur res nature
substare respectu ~~sue~~ essentie. et iste modus
magis est contra nostrum intellectum. quia contra divinum
esse. quia sic patebit in sequenti problemate. ex
nostro intellectu evenit. talis modus dici non
ex proprietate divini esse.

Tertio queritur utrum nomen essentie dici debeat
in divinis. et quod sic videtur aug. vii. de tri.
essentia vere ac proprie dicitur in divinis
ita ut forte solum deum dicere oporteat essentiam.
Item hoc nomen qui est est nomen quod ipse deus
sibi imposuit. ergo si ipse proprie se nominat deus
proprie dicitur qui est. Sed de quocumque proprie dicitur quod est
potest dici de ipso esse. ergo proprie in divinis dicitur essen
tia. Item inter omnia nomina nomen essentie est
absolutissimum. unde essentia secundum avicennam.
dicitur rei quidditas nomine absoluto. cum ergo
in divinis sit omnimoda absolutio. ergo nomen essen
tie congruentius non intelligimus deum nisi in creaturis

Nota quod nomen sbe potest considerari
- quantum ad impositionem. et sic substantia est super omnem substantiam. et est solius dei.
- quantum ad expositionem. et sic dicitur
  - ul' a per se stando non per aliud. et sic est proprie in divinis. magis quam in creaturis.
  - ul' a substando alij. et sic ul' per modum inherendi. et sic proprie dicitur in divinis et simpliciter.
  - ul' per modum distinguendi. et sic dicitur in divinis non omnino proprie. quia
- quantum ad usum accomodationis. et sic potest in divinis et in creaturis. proprietas illa non inheret sed distinguit. ideo et cetera.

et peccatiuus. Sed notato de expositum intellige. quod nullum nomen absolutum debet omnino poni in deo. Item quia inquantum differunt nomen substantie et essentie. Illa substantia autem dicitur esse. aut suppositum. Unde suppositum quod supplet nomen persone. Unde esse. quod supplet nomen essentie. quod cum debeamus labia nostra circumcidere in loquendo de deo, nequaquam debet hoc nomen poni in deo. Item quare gratia huius de necessitate et sufficientia istorum quattuor nominum. essentia. subsistentia. substantia. et persona. Pro ad predictorum intelligentiam est notandum quod ista quattuor vocabula respondent quattuor vocabulis in greco. quae sunt usya. usiosis. ypostasis. et prosopon. ut usia respondet essentie. usiosis substantie. ypostasis subsistentie. et prosopo persone.

Sufficientia autem et sufficientia istorum quattuor nominum ab aliquibus accipitur sic. In divinis est accipere communicabile. et incommunicabile. et hoc ex veritate et necessitate fidei. que dicit deum trinum et unum. quia cum nos debeamus in deo intelligere quod vere est. pro id quod videmus in hiis inferioribus. maxime secundum nobiles et primas proprias conditiones. cum in eorum inferioribus invenitur. quod est. et quo. ratione cuius significatur in concretione. et abstractione. ut dicatur homo et humanitas. sic in divinis intelligimus. quamvis non intelligamus in diversa illa duo. Inde est in abstractione significatur per hoc nomen deitas. et in concretione per hoc nomen deus. et ideo imponimus ei nomen quod significaret ipsum quo est. et hoc est essentia et ipsum quod est. et hoc est substantia. et hec duo nomina accipiuntur ex parte communis. Est etiam in divinis accipere quod est in eo. et hoc est quid distinctum. sive quis distinctus et hoc quidem convenit dupliciter intelligi. sive significari. vel inquantum distinguibile. et hoc per nomen subsistentie. sive ypostasis. vel inquantum distinctum et hoc per nomen persone. et licet in deo nichil differunt distinguibile et distinctum. quia quod in deo semper actu est. convenienter tamen contingit dupliciter non significare. unde differunt ista quattuor nomina secundum modum intelligendi. sic quo est. quod est. qui est. quis est. et quamvis in deo idem est. quo est. et quod est ex una parte. et distinctum et distinctus ex alia. Sed sic accipiunt et substantiam. et essentiam proprie. Similiter ypostasis non. utuntur greci. pro supposito actu distincto. unde distinctio pro quod est. et quod est. et pro distinguibili. et distinctum in nobis divinis non fuit diversitate. nisi secundum modum intelligendi. Fuerunt et alii volentes dicere quod substantia et essentia. accipiuntur ex parte communis. sed differunt. quia in esse quod intelligi sub duplici ratione. una est quod omnia indigent eo ut sint. alia est quod ipsum non eget aliis. primo modo dicitur essentia aqua et per qua omnia sunt. secundo modo substantia quia per se stat. omnibus aliis circumscriptis. subsistentia vero. sive ypostasis et persona accipiuntur ex parte incommunicabilis.

Et differunt. quamvis est utrumque nomen dicat quid distinctum. tamen ypostasis dicat suppositum sic distinctum. Sed persona dicat distinctum proprietate non. Fuerunt alii qui voluerunt dicere quod ista quattuor nomina distinguuntur secundum communicabile et incommunicabile. secundum quod potest utrumque dupliciter significari. vel in abstractione. vel in concretione. nam communicabile potest significari in abstractione. et sic dicitur essentia vel in concretione ad suppositum et sic dicitur substantia. Similiter incommunicabile potest significari in abstractione. et sic dicitur subsistentia sive ypostasis. vel in concretione. et sic dicitur persona. Sed tamen omnes isti modi habent calumpniam. Primus quidem qui sumitur per distinguibile et distinctum. quia greci utuntur vocabulo ypostasis. ubi nos utimur persona. et ita pro supposito distincto et idem. dicunt quod ypostasis est substantia cum proprietatibus. et ideo significat actu distinctum. Secundus modus habet calumpniam similiter. quia substantia significat in abstractione sicut essentia. et preterea est dubium utrum sit intelligere ypostasis abstrahendo a proprietatibus et ideo sine eo est intelligendo quo convenit significare. Tertius preterea et quartus modus dicendi est. quod cum fides dicat deum esse trinum et unum inquantum dicat unum non possumus intelligere unum. quin intelligamus quo est unum. et quod est unum. et quo est unum est illud quo est. et quod est unum. est illud quod est. primum est essentia. secundum substantia. Unde intelligimus trinum. necesse est quod intelligamus eum. qui distinguuntur. et quo distinguitur. et quo distinguuntur est proprietas. ille autem qui distinguitur semper significatur ut distinctus. et hoc potest esse dupliciter. vel ut distinctus proprietate communi tamen significatur nomine subsistentie. que dicitur prima substantia. et hoc non tantum in individuo hominis. sed etiam asini. Secundo quod significatur per hoc nomen persona. quod importat non proprietate. non convenit nisi supposito rationali nature. quare greci utuntur non ypostasis. sic nos non persona. ideo dicitur hoc quod greci utuntur non ypostasis pro supposito rationali nature. Hiis visis patent obiecta. Quod autem obicitur quod non debemus deum nominare absolute. dicendum quod quamvis nomen deus peccatiuus. tamen etiam peccatiuus cognoscimus cum hoc esse absolutum. alia patent.

Consequenter est quod secundo loco de numeratione. nominum predictorum et supposito quod numeretur hoc nomen persona. quare esset hoc. Primo utrum in divinis numeretur hoc nomen substantia. Secundo quare si numeretur essentia. Tertio. Utrum hoc nomen deus. utrum sicut catholice possimus dicere plures deos.

Quantum ad primum quod numeretur hoc nomen substantia ostenditur sic. Ylarius de sinodis dicit sunt quidem tria per substantiam. sed unum per consonanciam. Item anselmus in fine monologion. aptius dicitur tres substantie. Item boetius in libro de duabus naturis et una persona Christi dicit. Una

Tertio quod essentia accipitur pro ut dicitur ratione absolutionis preciado omnimodam relationem ad aliud. etc. essentia non est quod dicitur de deo. vel dicitur vg. ... essentia et cetera.

pro ut dicitur integritatis expressionis. sic dicitur essentia diffinitio. et sic non generatur intelligi essentia in divinis.

pro ut dicitur modum abstractionis. et sic ... non est intelligere esse in divinis. vel si dicatur modo separato a motu et materia.

Quod essentia non videtur aliquid significari. ut in ratione esse. est aliorum cum sic non absolutum. Similiter modus habet calumpniam. Et ypostasis abstrahis proprietatibus

vel ut distinctus proprietate non suis notabilis.

essentiam et tres substantias. Item hoc ipsum videtur, nam quia
substantia est medium inter essentiam et personas, sed medium sapit
naturam extremorum, ergo pari ratione qua dicitur una
substantia ab unitate essentie poterit dici plures a plu-
ralitate personarum. Item omnis numerus ad substantiam re-
ducitur originaliter, numquam enim accidentia vel proprie-
tates numerantur nisi per substantiam. Sed actus nu-
merantur et pluraliter dicuntur in divinis, ergo necesse
est ponere numerum secundum substantiam. Quod autem pluraliter dicuntur
patet, idest dicitur est pater et filius et spiritus sanctus etc. Item
idem est relatum sibi sic talis et qualis quantitatis.
Sed hec est alia pater est alius a filio, quia dicit Hylarius quod
non possumus dicere deum eundem, ergo necesse est quod
cadat distinctio in substantia. Ergo secundum distinctionem
personarum dicimus plures personas, ergo et plures substantias.
Item non magis dicitur secundum substantiam quam hoc
nomen substantia. Ergo si nomina substantialia dicuntur de
omnibus singulariter, sicut patet ex verbis Augustini supra-
posita pro etc. Item in quocumque cadit di-
stinctio secundum substantiam cadit vera diversitas. Ergo nec
numerus secundum substantiam, ergo non est dicere plures substantias.
Item Augustinus dicit quod idem est deo subsistere et esse,
ergo cum unum sit esse, unum est subsistere. Ergo sicut
ab uno esse dicitur una essentia vel esse, ita ab uno
subsistere debet dici una substantia sive subsistentia.
Item Jeronimus ad Damasum papam: quisquis numquam
in ore sacrilego tres substantias predicavit. Respondeo dicendum
quod tam nomen substantie quam subsistentie dupliciter accipitur in
divinis, quia quod liber istorum habet in se intellectum
actus et proprietatis, potest ergo dici quod substantia quasi per se
stans vel sub alio sive sub proprietate. Primo modo
una tantum est, sive non numeratur quia unum
est ibi [?] quod est et alio modo per [?] ut dicitur respectu ad proprieta-
tem numeratur sive pluraliter [?] per modum verum
quantum ypostasis, [?] tantum valet quod ypostasis omnino
eodem modo distinguitur. Sed nomen subsistentia et
secundum alterum ypostasi et secundum alterum pluraliter [?],
secundum alterum vero non, et quia substantia dicitur dupliciter et
subsistentia, ideo venit diversitas modi lo-
quendi inter doctores. Nam Tullius [?] et Boetius
dicit quod subsistentia equipollet ypostasi, et ideo
dicit Boetius eam non pluraliter. Sed substantiam dicit
equipollere ypostasi, et ideo dicit Boetius eam
pluraliter. Et secundum hunc modum loquitur Hylarius
et Anselmus et Boetius. Dicit Jeronimus [illegible] et Augustinus voluit quod
substantia equipollet ypostasi et ideo dicit eam non
pluraliter. Sed subsistentia ypostasi, et ideo dicit
eam pluraliter, patet ex eius dicto ad [?]
parte. Patet etiam quare greci non transtulerunt
nomen prosopon sicut latini, quia oportuit nos
transferre nomen persone propter ambiguitatem, et
ideo maluit ecclesia respondere tres personas
quam tres subsistentias sive substantias. Tamen ad
argumentum quod facit quod substantia tenet medium,
dicendum quod substantia prout equipollet ypostasi plus

se tenet cum persona et ideo variatur sic persona sive
pluraliter, prout autem equipollet ypostasi plus se te-
net cum essentia et ideo non numeratur nec plura-
litatur sic nec essentia. Omnes autem ille auctoritates et
rationes precedentes sequentes loquuntur de substantia prout
equipollet ypostasi sive supposito et ideo multiplicatur. Rationes autem ad oppositam partem currunt
secundum aliam acceptionem huius nominis substantia similiter iudicandum de
hoc nomine subsistentia. Sed quia Augustinus auctoritas et magis
intentum nomen illud substantia, scilicet accipit magis in illa
acceptione in qua dicit ipsum quod est sive ypostasi
sive ipsum esse, ideo communiter non recipit ut dicatur
tres substantie in divinis.

Secundo queritur de ratione essentia isti nominis et quod
non numeretur, et sic. Quia in divinis est
unitas absolutissima que non multiplicatur,
ergo cum istud nomen sit adeo absolutum sic nomen
essentie, ergo per ipsum significatur unitas non multi-
plicata, ergo nomen essentie non numeratur. Et hoc est quod
dicit Augustinus quod ratio repugnat. Item hoc ipsum
videtur a minori. Hoc enim nomen deus est nomen essentie
in comparatione ad personam. Sed secundum scripturam in lege,
scilicet Deut. VI, deus dicitur unus et non plures, et secundum
symbolum non tres dii, sed unus est deus. Ergo et hoc nomen
essentia multo fortius non pluraliter, cum dicat
absolutum. Item natura divina non multiplicatur in tribus.
Sed hoc nomen essentia est nomen nature divine et hoc nomen
substantia, ergo nomen essentia nec substantia multiplicantur sub his
nominibus, ut videtur secundum Augustinum VII De trinitate: Et hec
tria non dicuntur de una persona, loquitur de tribus
personis, et hoc respicit essentiam, ergo cum dicantur
tria, ergo tres essentie. Item ratio videtur Augustini,
De de [?], scilicet dicit quod pater et filius et spiritus sanctus dicuntur
tres personae quia commune est eis hoc quod est persona. Sed hoc nomen
essentia est commune, ergo potest dici tres essentie.
Item ibidem dicit et habetur in littera quod ideo
dicuntur tres persone quia pater est una persona et
filius persona et spiritus sanctus persona. Similiter sunt tres essentie,
quia pater est essentia etc. Item pater et filius sunt
entes plures, ergo plures habent entitates. Sequitur
cum sunt plures dii, ergo plures deitates. Similiter
pater et filius sunt ergo plura esse, ergo plures essentie.
Respondeo dicendum quod nomen substantia cum est esse et operari, nomen quo in-
telligimus naturam et habentem naturam. Cum ergo hec sit
in deo intelligimus nomen quo in deo naturam et habentem
naturam, et naturam dicimus substantiam vel essentiam, habentem
naturam dicimus personam. Quoniam ergo in creatura rationali
contingit unam personam habere plures naturas, scilicet cor-
poralem et spiritualem, sic ergo secundum in deo propter summam
simplicitatem convenit una natura habere a pluribus,
quam convenit cum habere alio et alio modo, et hoc non potest
esse ab eodem. Quia ergo una est natura, tantum habita
et non numerata, ideo tantum dicitur una substantia et
essentia. Quia vero plures habentes ideo plures persone,
nulla omnino repugnantia existente. Ad illud ergo quod obicitur

[Left margin, boxed:] Sed inter patrem et filium non est consequenter diversitas.

[Left margin, boxed:] intellectum equipollet ypostasi, secundum alterum

[Right margin:] substantie

[Right margin, boxed:] Sed nec

[Right margin:] nomen

[Right margin:] persone

[Right margin, boxed:] et nulla

[Bottom annotation:] Nota quod essentia sed non existentia considerando
personas quia quo ex eo et sisto. Ista a proprio:
dum minuitur et sic accipitur et cedens.
dum completur et sic non est nec essentia.
dum mutatur et sic accipitur nec per se.
existens quia:
vel ex alio sistit et sic dicitur per se.
vel ex se ipso sistit et sic dicitur essentia.

de ecclesia p hec q Aug dicit. h'tica dd quod nimis expresse loquitur i ypposit' video ubi cessat expo.

Ad illud q obicit q ideo tres quia psona e cetera ideo psona dd q no dicit tota ratione. Sz pro quantu ad ubi um ceteri ideo oportet intelligere q ibi addit quia e commune q disting. unde pater e psona et filius e psona. no eadem. Set alia. / Ad ultimu qd obicitur. dd. q cum aliqn di substantive et sic no trahit num aliunde alioqn te adiective et sic trahit num a subposito et sic non numerat for et hec ni no sequitur quia sunt plures cum. et de hoc uerbo q plura ee.

Tercio q utru catholice possumus dice plures deos. et q sic ostendit hec in. hoc nom deus recipit distinctum timinu ratione suppositionis et cu dicit ds generat deu. g cu eadem distinctio impetet p hoc qd e generat. et p hoc q e tres quia psonal g hoc pari ratione e catho tres dij sunt. Item ide e ds qd habens deitate. Si plures sint hntes deitate hec di catho g silr plures dij sunt. Item hoc nom deus quavis sit sbale tamen impositu e ab opatione. Sz operatio mpli dicitur de psonis. ut patet. Ge. i. faciamus hominem. etc. g et hoc nom dij. Item ad numeratione aliculi nim et no plura requirunt q vera multiplicatio suppositoz et for. Sz hec video quia tres sunt psone diuine psba dicit suppositu et diuine forma g. etc. Item cum ome generale contingit specificari et psba sit nom generale. ut q p'sit specificari cum di tres p ut dicatur adhuc spalius qui tres. Sz hoc no pot ee nisi addatur nom cu tribz nec e aliud nom. dare qm hoc nom deus ergo. etc. Contra q no dicatur catholice pater est mandatis exo. xv. audi isl' deus tuus. deus unus e. Item in symbolo no tres dij s unus e ds. Item hoc ipm videtur ratione qa hoc nom ds dicit diuina natura. Sz diuina natura no numerat siue pluraficat. g n hoc nom ds.

Rño dd q no e dicere plures deos catholice qa numerus plus significat pluraficatom ti scdm suppositu et forma in noie sbantiuo tamen plurale geminet suu singulare. et ideo cu forma ipata p hoc nom ds no sit multa non debet dici plures dij. Ad illud q obr q catho dicitur ds generat dd q no e sile quia generat sil' importat distinctom cum guenientia. Set plures / deos sil' importat distinctom quantu ad suppositum et forma. Ad illud q obt q ide e ds q hns deitate. respondeo dup. uno m q hns deitate pot dici neutr. et sic e unu solum et equipollet ei qd e deus. q quide dicat qd e. alio m masculine et sic non he equipollens et sic multiplicabitur. pot tamen alit dici q deus no significat habentem. Set sig deitatem. i conparatione ad hntem. et ideo no multiplicatur. Ad i q obt de opatione dicendu q nom p'signare opatione ul p modu ad iacentis et sic trahit numerum aliunde ul p modum substantiui et sic no plificatur. et taliter significat hoc nom ds. Ad i q obt de opatione dd q nom pot signare opatom p modum adiacentis et sic trahit num aliunde ul p modu subtantiui. et sic no pluraficatur et taliter significat hoc nom ds. Ad i q obt q ibi e multiplicatio suppositoz et forme dd qd hoc nom diuinu e q. possessiuu. un in ipo adu plicatur for. s. possonis et possoris et a forma deitatis e in ratione possoris et for possoris cum sit te indiuisa notatur for possonis ut ouis socius sic in pposito. un no numerat forma hita. Ad i q obt q generale est speci dd q p cu noiet indiuiduu intellectual' ii dup pot significari. siue specificari. videlz p ppria p ut cu di tres psone. i. p. et f. et s. s. pot etia signi siue specificari p nature determinatiz ut si dicat psone diuine ul anglice ul humane. Et si tu quas quare no specificat p unu nom sicut e in creaturis q tres psone anglice dicuntur tres angli respondere pot q hoc est pt inopia humani eloquij qua laborat tam lingua greca q latina s magis latina. ul pot dici q hoc no pmittit n ipoz nouum. qm nom speciale a spali for ipoz. aut g impositu e a natura coi. aut a ppietate psone si e impositum a natura coi. cum illa non multiplicet. no pot p unu nom specificari. Si aute sit impositu a psone ppietate. tunc cum illa no generat tibz non pot p i specificari et ideo ecce compulsa necitate respondit nom generale siue qd i portat coitatem nois qd e comune et multiplic. et ideo no e querenda specificatio p alit nom nisi ul p adiectiuu ul p noia psonaz.

In parte ista sunt dubitationes circa litteram. et pmo q de hoc q dicit una usia tres ypostases. videt e hoc ee g illud q dic Jo taceamus tres ypostases non bone suspitionis nom est g no debz dici p ui qd nom ypos nullo m debeat recipi nec nom usie. quia boetius dic sup. li. p di q ypos e materia usionis forma. usia composi tum. Set in diuinis no recipitur m nec co positu. g. etc. Rño dd q Jero no dicit q no sit dd tres ypostases qd sim eet erroneu. Sz quia st. erat i consuetu et videbatur sonare ide q sba et siba scdm coez acceptione non dicitur plr de ps et ideo se volebat tacere ne heretici occone acciperent malignandi nunc i nom specificatu e expressu Jo in gce. Ad id q obicitur Bo dd q hic no alit accipitur in the alit et hoc patet p ipm

[Margin:] i phia

yni fu dicone. unitas a actu — yl sic aq e. et si sig no cen. / y sic q e. et sic tellr no sbe.

Ho q fides cat dicunt pot — plari fu ofu ne. plaritas a actu — du p mod act. et sic actu p. / du p mod hre. et sic i tellr sbsisten.

bectū qui aliter accipit loquēs ut phs et aliter loquēs ut theologus in libro de duabꝫ naturis ut theologꝰ ꝛ una psona xpi. Itē qr̄ de hoc qd dicit ꝙ unus ē deus qm̄ dr̄ ur̄ eē falsū quia omis fidel' cogitat deū eē trinū ꝛ unū. nich' ē uius isto / ergo nō ē uerius qm̄ cogitat. ¶ Item uidetur falm̄ quia dicit quia uerl' cogitatur quā dicatur multa enī dicimus que nō intelligimus ḡ plus extendit se ueritas sermoīs quā interioīs cogitatōis. ¶ Itē ego dico dm̄ eē sumē um̄. Set nich' pōt hoc uerl' cogitari n̄ eē maxi sumō v̄. ḡ ꝛc. ¶ Ad hoc dd' ꝙ sermo aug. ē d' pōt enī eē comparatio entis ad ipm̄ cogitatū ꝛ cogitati ad dictū ꝛ sic nō ht̄ ueritatem quia unus ꝛ idem ē deus qui ē ꝛ qui cogitatur ꝛ dicit ꝛ equalit̄ uerius. pōt iterum fieri comparatio ad actū eēndi ꝛ cogitandi ul' loquendi ꝛ sic ht̄ sermo aug. ueritatē quoniaꝫ deus in suo eē ht̄ summa ueritatē cogitatio uero nra cum sit creata ꝛ exemplata a suma ueritate nō pōt eē sume uera similiter nec locutio. ideo min' de ueritate ht̄ ꝛ rursus eū magis assilitur sume uero actus cogitādi interior quā actus loquendi exterior magis ht̄ de ueritate cogitatio quā locutio q̄a dō ē similior / ratioēs uero ad oppositum pcedunt sm̄ p̄dictā uia. ¶ Itē qr̄ de hoc qd dic aug. ꝙ licuit loquendi ꝛ disputandi necessitate tres psonas dicere quia scriptura nō contradicit. Sꝫ similiter cōdicit nō eē tres ꝑ scriptura nō cōdicit. ḡ licet dicere patrem ꝛ filium ꝛ spm̄ scm̄ nō eē tres psonas. sꝫ nō licet dicere nisi uerū ḡ ln̄ oppositum falsum. ¶ Ad hoc dd' ꝙ ista nō fuit tota ratio dicti. Set aug. subiicit pre ceteris ratio enim fuit sicut ipse aperit in sequentibꝫ quia ratio consonabat ꝛ scriptura nō contradicebat. ¶ Si enī scriptura. cōtradicet q̄uisq ratio dictaret nō eēt dd' ꝛ ppt hoc nō licuit dicere tres eēntias quia ratio nō consonabat qr̄ aūt magis ratio consonat in hoc noīe p̄ quā in hoc noīe eēntia patet. Si attendatur significatum utriusque ex uerbis autē aug. que magis post dicit qr̄ dictū ē ab eccīa tres psone. patet ꝙ ꝙ triplex fuit ratio. p̄a fuit quia necessitas iminebat. scda quia ratio consonabat. tertia quia scriptura in nullo contradicebat immo ꝛ consonabat. tertia quia scriptura in nullo cōdicebat immo etiā consonabat. vn̄ min' dic. plus intelligit qr̄ dicit qd' scriptura nō cōtradicit. ¶ Itē obicit qr̄ illud ꝙ ibi nulla penitus ē diuersitas sicut n̄ singularitas quia si hoc ē uerū igitur ibi ē omis ydemptitas ḡ n̄ triplex. ¶ Ad hoc dd' ꝙ triplex ē uis in uerbo. diuersitas enī attendit quantū ad principia eēntialia siue subalia quia ḡ indiuiuis quantū ad eēntialia nulla cadit diuersitas. ¶ Cōdicit ꝙ nulla diuersitas. ꝑ ideo nō sequit ꝙ penitus omnia ydemptitas nisi addatur determinatio. s. quo ad eēntialia ꝛ sic patet illud.

Hic diligenter inquiri oportet cum in trinitate nō sit diuersitas ꝛc. Supra excepit magr̄ hoc nomē psona a generali ī nomē gnālium ostendens ꝙ dd' ē tres psone non tres eēntie ul' sbe. hic incipit scda pars in qua determinat quid significet cum dr̄ tres p̄. ꝛ hec pars ht̄ duas partes in prima ostendit quid significet p decomnialem. in scda quid significet p hoc nomē p̄. ī. d. xxv. p̄ consid' ē cū hoc nomē ut predictū. p̄ Iterum pars ht̄ duas ī prima qrit ꝛ soluit gnāliter. in scda solum sua adaptat noibꝫ distinctis ī spali ibi. cū ē dicitur unus deus. ꝛ hec scda pars ht̄ quattuor. In prima parte determinat q̄d significet unus ꝛ plures in scda quid significent duo ꝛ tres. ī etiā cum dicimus tres psonas noīe ternary. in tertia quid significet discretus ꝛ distinct ibi cū aūte dicimus distincte sunt psone in quarta quid significent trinitas ꝛ unus ibi cū deus ḡ dicitur trinitas ꝛc.

Ad intelligentiā eorum que dicuntur in presenti. d. ē qd de terminis numeralibꝫ qualiter accipiantur in diuinis ꝛ circa hoc. tria primo queruntur. primo querit de termino numerali ꝛ ptitiuo sicut ē hoc nomē unus. Scdo de termino simplr̄ numerali. sicut ē hoc nomē tres. tertio de termino complectente utrūque sicut hoc nomē trinitas. ¶ Et quantū ad primū duo queruntur / primo qr̄ utrum hoc nomē unus. dicatur positiue ul' priuatiue in diuinis / Scdo utrū dicatur scdm̄ substam. ul' sm̄ relatione / ꝙ aūt dicatur priuatiue in omnibus. hoc uidetur p eā ratione. Nam phs dicit. unū ē quod non diuidit. Sꝫ ista ratio dicta ē p priuatione. ḡ unū dr̄ priuatiue. ¶ Itē comentator dicit sup metaphisicā. qd unū ꝛ multa opponuntur sicut priuatio ꝛ habitus. quia unū dicit priuationem multitudo dicit habitū. ꝙ si unū ē. unū nō tm̄ in deo. Set etiā in omnibꝫ dicitur priuatiue. ¶ Itē hoc ipm̄ uidetur ratione. quia unū oppositum ei ꝙ ē multa. aut ḡ cōdictorie aut cōtrarie. aut priuatiue aut relatiue / non cōdictorie hoc patet. ¶ Item nec relatiue quia relatiua sunt simul. ꝛ unū dependet ab alio mutuo. Set unū nō dependet a multis / n̄ cōtrarie quia unū contrariorum nō ē alterius principium. Set unū ē principium multorum. ḡ plurium a diuisione opponitur priuatiue. Set constat ꝙ multa dicit positionem. ḡ unū nō dicit n̄ priuationem. ¶ Itē ꝙ in deo specialiter dicatur priuatiue uidetur. quia unū scdm̄ ꝙ dicitur positiue ē principium multitudinis ꝛ quantitatis. Set in deo nulla ē quantitas. ḡ in deo unū positiue nō dicitur. ¶ Itē hoc uidetur. quia sicut deus ē unus positiue. ꝛ lapis ē unus. ḡ dr̄ ꝛ lapis sunt duo. ḡ dr̄ cum creatura constituit

numerum et si hoc. deus est pars numeri. quod supra improbatum est. Si dicas quod non sequitur quia unum non dicitur univoce. Hoc nichil est ut videtur quia si aliquid potest cum eo etiam possit convenire creature aliquo modo analogice. et secundum analogiam attenditur numeratio ut cum dicitur [illegible] et albedo sunt due entia, ergo hoc non solum. Contra ab eodem aliquid habet esse et esse unum quia forma que dat esse dat esse distinctum. Si ergo ens non dicitur privative, sed positive pari ratione nec unum de quo dicitur privative. Item quod sonat in complementum sonat in habitum non in privationem. Sed unum sonat in complementum, quia quanto aliquid perfectius tanto magis accedit ad unitatem. ergo unum non dicitur privative. Item si unum est privativum constat quod non nisi multitudinis. Sed nulla privatio antecedit habitum naturaliter. Sed unum naturaliter antecedit multitudinem ergo unum non est privatio. Item nulla privatio ponit suum habitum neque salvatur in illo. Sed unum salvatur in multitudine et illam constituit. ergo non opponitur ut privatio non ergo accipitur ut privatio. Solutio dicendum quod quorundam opinio fuit et magistri principaliter quod quicquid sit de hoc nomine unum in creaturis in deo non dicitur positive ut dicitur in littera. Et assumit auctoritatem ab hylario quamvis hylarius non dicit expresse nisi quod hoc nomen unus in deo inventus est magis causa privandi quam aliquid ponendi. Et ratio sua fuit quia unum ut dictum est principium quantitatis et numeri. deus autem in se non habet quantitatem nec in se est numeralis nec aliis connumerabilis. Sed quamvis hoc probabiliter videatur tamen [illegible] ratio huius est quia cum unum in multo completius sit in deo quam in creaturis. multo fortius ibi dicitur positive. Item cum omnis unitas ad primam unitatem reducitur et non est reductio habitus ad privationem. necesse est quod unus in deo aliquid ponat. Propterea dicendum quod est loqui de hoc nomine unum in creaturis quantum ad rem intellectam vel quantum ad rationem intelligendi. Si loquamur quantum ad rationem intelligendi sic [illegible] quod dicitur privative. unde ratio ei assignata per privationem divisionis sive multitudinis. et hoc quia unum est primum et prima non habent intelligi a nobis nisi per posteriora. et inde est quod privative dicitur. Unde unitas in substantia vel quantitate vel qualitate. quia habet aliud prius per quod possit intelligi. dicitur positive ut idemptitas. equalitas. similitudo. et eorum opposita privative. Si autem loquamur quantum ad rem intellectam sic unum habet respectum ad materiam et habet respectum ad formam. ratione respectus ad materiam est in se indivisum tamen potest divisibile. et quia potest [illegible] se habet per modum privationis. Sed unum ratione respectus ad formam que dat esse distinctum et limitatum sic dicit positionem. quoniam igitur in deo est unum omnino secundum formam in creaturis attenditur et secundum formam et secundum materiam. hinc est quod solum in deo positive in creaturis aliquando accipitur positive aliquando privative et secundum re.

Ad id quod obicitur primo quod diffinitur sive notificatur privative. patet solutio quia secundum rationem sui nominis eo quod primum sit debet notificari. Ad id quod obicitur secundo quod opponitur ut privatio. dicendum quod unum per respectum ad materiam accipitur privative et sic accipit commentator. per respectum ad formam accipitur communiter secundum quod multitudo formaliter accipitur. per respectum ad actum consequentem qui est mensurare accipitur relative. et secundum genus relativorum in quorum [illegible] non dependet ab altero sicut patet in [illegible]. et sic diverse sunt hec oppositiones sicut visum est. Ad id quod obicitur quod in deo non est principium numerandi. etc. dicendum quod unum dicitur privatione multitudinis secundum generalem nominis rationem. Sed illa privatio et si nomine [illegible] sit privatio. tamen realiter est positio. quia quanto magis est privatio divisionis in aliquo tanto ideo est completius et perfectius. Cum igitur in deo sit perfectissima unitas ibi accipitur secundum omnimodam privationem multitudinis. hec autem modo dicitur unum quod non habet in se actu multitudinem. nec est impossibile ad multitudinem neque per divisionem neque per aggregationem. hec autem unum est perfectissimum et summum et infinitum et non est ipsius ad numerum et hoc est non aliis connumerabile et hoc modo est in solo deo et sic patet quod dicitur deus unus positive. et quo differt unitas eius a creata.

Ad quartum quod obicitur quod est unum principium multitudinis. dicendum quod verum est in unitate creata. Sed non est verum in unitate perfecta et increata et dico principium numeri sicut pars. unde si dicatur deus et creatura duo. [illegible] dicendum est et duo eadem ratione numeri secundum rem aut si dicit numerum. hoc est solum a parte intellectus quia cum intelligit diversa et distincta accipit sub ratione numeri. sicut cum intelligit intellectus non concurrit [illegible].

Secundo queritur utrum unum dicitur secundum substantiam aut secundum relationem. et quod secundum substantiam videtur quia ens et unum convertuntur, sicut vult philosophus et boetius. Sed ens dicitur secundum substantiam. ergo et unum. Item hoc concedit pater et filius et spiritus sanctus sunt unus deus. Sed si sunt unus deus cum deus non dicatur de trinitate nisi [illegible] ergo sunt unus. Sed nichil dicitur in summa de tribus singulariter quod non dicatur substantialiter ergo etc. Si dicas quod quando adiective tenetur tunc dicitur substantialiter ergo eadem est significatio termini quando tenetur adiective et quando tenetur substantive. Item cum substantiatur et in neutro dicitur substantialiter. cum ergo eadem sit significatio termini in neutro et in masculino cum una sit in ipso ergo dicitur substantialiter in masculino. probatio alia nomina in masculino dicuntur substantialiter ut hoc nomen eternus. unde in symbolo non tres eterni sed unus eternus. ergo similiter unus. Item cum dicitur pater est unus aut tenetur substantialiter aut notionaliter. si substantialiter hoc est [illegible] positum si notionaliter. Sed pater habet duas notiones ergo non debet dici unus. sed duo. Item notio

Nota quod unum in creaturis habet quadruplicem actum. scilicet
actum representandi et hic per aspectum ad [illegible] sic ad vestigium et sic unum dicit positionem supra rem.
actum perficiendi et hic per aspectum ad suum [illegible].
[illegible] et hic per aspectum ad suum totum. et sic unum dicit privationem quantum ad hanc acceptionem.
actum discernendi per hic per aspectum ad suum disparatum. et sic unum est idem in se et distinctum ab aliis. et talis modo unum dicit privationem supra rem.

Item nota quod unum in divinis accipitur
essentialiter et sic unum dicit duo: equale [illegible]. et sic unum dicit positionem. [illegible] discretionem et sic dicit privationem per modum [illegible].
personaliter et sic per [illegible] quam ad duo scilicet quantum ad personam [illegible]. et sic dicit positionem. et quantum ad discretionem [illegible]. et sic dicit privationem.
notionaliter per [illegible] et sic solum privationem. [illegible] in patre unitas. in filio equalitas etc.

et proprietas sunt idem. ergo cum proprietas dicatur quia quod uni soli nulla notio potest dici de tribus. Sed hoc nomen unus predicatur de qualibet persona ergo non dicit notionem. ¶ Contra regula est super hunc d. xxii. omne quod predicatur substantiam vel essentiam dicitur de tribus singulariter in summa. Sed hoc nomen quod sic nomen quod est unus ergo etc.

¶ Item nichil pertinens ad essentiam sive ad substantiam multiplicatur sive pluraliter. Sed hoc quod est unus pluraliter quia pater est unus et filius unus et sunt duo. quia unus et unus ergo etc. ¶ Item idem est esse unum et esse distinctum. Sed cum dico pater est distinctus hoc quod est distinctus non dicitur essentialiter ergo nec hoc quod est unus. ¶ Item respectu cuiuslibet termini est dicere alium indiuiduum. ille terminus dicit relationem. unus non dicit aliud dicitur. Est respectu eius quod est unus et dicere alium. nam pater est unus et filius est alius ergo etc.

¶ Responsio dicendum quod cum in unitate sit ratio distinctionis cum indiuisione. Indiuiduus autem ponam in essentia distincta ab aliis entibus per se ipsam. et persona distinguitur ab aliis per proprietatem. necesse est indiuiduus ponere in unitate essentiale et personale quia non ergo persona non est aliud ab essentia. unitas essentie et persone non sunt due unitates secundum rem. Sed una ratione differens. ideo unitas de hoc et illa non dicitur equiuoce communi nec isti nec illi in specialem. quia ergo concretum accipit speciale significationem ab abstracto. hoc nomen unus importat in diuinis unitatem essentiale et personale. et cum adiectiue tenetur in differenter importat utramque determinatam autem per adiunctum est addito essentiali importat essentiale. cum vero additur notionali importat personale. cum autem substantiuatur tunc necesse est quod se ipsum determinet. et ideo cum neutrum genus importat quod dicit sine distinctione. in neutro genere conueniens attributum est sive appropriatum unitati essentiali.

¶ In masculino vero quia importat distinctionem et suppositum certum. et hac ratione perducitur ad apparitionem unitati personali. et ideo patet quod sic non accipitur ut ens. neque est conuertibile cum eo. Sed solum in neutro. patet etiam secundum quod ibi est fallacia figure dictionis ex mutatione istius termini unus. quamuis enim non varietur eius significatio per substantiuationem neque per generis diuersitatem. potest nichilominus variari modus supponendi. maxime si usus hoc faciat. ideo sit conueniens usui. ¶ Ad id quod obicitur quod omnis dicitur essentialiter patet responsio quia eternitas dicitur solum essentialiter. Sed unitas pluraliter. Alii tamen dicunt quod hoc est in hoc nomine unus. quod est nomen partitiuum et habens in se articulum. ¶ Ad id quod obicitur quod predicat notionem. Sed attendendum quod non conuenit. Sed personale que facit esse unum. et illa persona est in qualibet persona. ¶ Ad id quod obicitur quod notio dicitur de uno. dicendum quod est significare notionem sub ratione propria. ut per hoc nomen paternitas et cetera. uel per hoc nomen relatio. et notio. et unitas. et proprietas quod idem dicit sub omnibus

diuisis. sensus enim est. persona est una. i. unita pluralitate proprietate in se indistincta [vel discreta]. et ab aliis distincta.

Secundo queritur principaliter de secundo articulo. queritur si de nominibus pertinentibus ad numeralibus ut sunt duo tres etc. hoc aliquerunt duo. primo queritur utrum dicantur positiue vel priuatiue. Secundo utrum dicantur secundum substantiam aut secundum relationem.

¶ Et quod dicantur priuatiue solum videtur per auctoritatem magistri in littera qui dicit quod horum usus magis est inductus causa priuandi quam ponendi. et videtur per auctoritatem aliorum firmari. auctoritas magistri. dicit enim boetius in libro de trinitate. Sed uere. unum est in quo nullus est numerus. Sed indiuiduus unum est verissime ergo indiuiduus non est numerus. ergo isti termini in diuinis aut solum dicuntur et non predicant numerum. Sed non dicitur aliud quia numerus. Sed ad ponit. ergo etc. ¶ Item ysidorus dicit quod est numerus nominis memoris. i. diuisionis secundum ethimologiam. Sed in deo non cadit diuisio ergo nec numerus. ergo idem quod prius. ¶ Item dicit philosophus quod numerus est multitudo mensurata per unum. Sed in deo non cadit mensuratio cum ipse sit immensus ergo etc. ¶ Item videtur hoc per rationem. quia a quocumque remouetur genus et species. Sed genus quantitatis remouetur a deo ergo etc. ¶ Item in quocumque est genus necesse est ponere aliquam speciem ergo si numerus est in deo vel est ibi binarius vel ternarius vel aliquis aliorum. Sed secundum omnes species negatur. ergo et genus ergo idem quod prius. ¶ Contra si tantum priuatiue dicerentur tres quia non unus vel duo etc. ergo pari ratione possent dici chimere sunt tres quia non sunt una vel due. Sed hoc non dicitur ergo etc.

¶ Item quod dicit numerum videtur. Eusebius dicit indiuiduus est numerus. Sed non ordo. Sed sic ibi numerus ergo contingit illum significare. et hoc ergo positiue tenentur dictiones que illum significant.

¶ Item Be. Si una est essentia tres persone quis numerum negaret. quasi dicat nullus ergo etc. ¶ Item hoc ipsum videtur ratione quia discreta quantitas est maioris abstractionis quam continua ergo et dilectio magis quam durum. Sed nomen dicens durationem in diuinis dicitur positiue ut eternus ergo et nomen dicens discretionem. ¶ Item in quocumque est ponere speciem positiue est ponere genus. Sed in deo est ponere trinitatem ergo et pluralitatem. ¶ Responsio ad predictorum intelligentiam. dicendum quod posset magis fieri quod hic nomina numeralia in diuinis non ponerent aliquid sed priuaret. Sic patet in littera et ratio hic positionis fuit quia hic nomina. Sed ad ponunt numerum utique ponunt. Sed numerus non esse indiuiduus ponendus. et ratio dicitur et auctoritas sanctorum confirmat. cum enim indiuiduus non sit diuisio et separatio non sit aggregatio. non sit etiam mensuratio et numerus separationem importet antecedentem et aggregationem et mensurationi consequentem numerus indiuiduus non videtur esse ponendus. et ideo dicunt quod dictiones vel rationes numerales in diuinis non dicunt aliquid. Sed magis priuant maiorem. scilicet numerum a minore. Sed nec positio. nec ratio positionis est conueniens. Si interius attendatur

[margin: alii] [margin: aut predicat notionem etc. dicendum quod]

pro eo quod destruunt se ipsa. Postea cum quod nomina designantia pluralitatem dicantur privative. et nomina designantia unitatem: Ratio huius est quia sicut in luce opponuntur unum sit privatio alterius erit ubi circulatio non et notio. Et ita utrumque alterius privatio est cum privato non sit privationis. Et huius utriusque ad positionem ratio. Si dicantur privative dicuntur positive. Quod patet quia tertia positio non convenientia (est) ratio similiter positionis. non est generaliter supra. nam si numerus importat distinctionem et super hoc positionem aggregationis et quamvis in divinis non sit aggregatio nichilominus est distinctio. Et ideo numerus non est simpliciter removendus ad divinis. ¶ Et numerus talis magister omnino removet et ideo ponit suam defectionem. et in isto articulo non sustinetur communiter a magistris parisiensibus / concedendum ergo quod hec nomina dicuntur positive sicut probant rationes ad hoc inducte / concedendum quod in divinis aliquomodo est numerus et aliquomodo non. Nam secundum quod dicit distinctionem personarum secundum originem sic dicendum est esse in divinis. secundum autem quod aggregationem et divisionem substantialem dicit non est ponendus numerus in divinis et ex hiis patent obiecta. Nam rationes ad primam partem procedunt de numero secundum eam acceptionem qua sumitur in hiis inferioribus quantum ad conditiones predictas. Unde in sensu suo verum concludunt quod ibi non est numerus. similiter rationes ad partem oppositam procedunt per hoc quod numerus distinctionem certam importat. et hoc quidem est ponere in divinis et ideo verum concludunt in suo sensu. Unde in divinis negandum est esse numerum sicut prius. sed concedendum est esse numerum prout dicitur. ¶ Ad id tamen quod obicitur de quantitate continua et de specie numeri. dicendum quod nec quantitas continua est in deo quia eternitas. nec unitas est species numeri.

Secundo queritur utrum nomina predicta dicantur secundum substantiam aut secundum relationem. et quod secundum substantiam videtur. sicut dicit Boetius et Augustinus quantitas in substantiam transit. Sed numerus quantitatem dicit. ergo transit in substantiam ergo dictiones numerales secundum substantiam dicuntur. ¶ Item omne nomen quod dicitur ad se dicitur secundum substantiam. Sed duo tres est nomen quod dicitur ad se non ad aliud ergo dicuntur secundum substantiam. ¶ Item cum dicitur pater et filius et spiritus sanctus sunt tres. hoc non tenetur aut dicitur notionaliter aut essentialiter. non notionaliter quia nulla est notio nisi communiter dicitur de tribus. ergo dicitur essentialiter. ¶ Item notiones sunt quinque sed si termini numerales importarent pluralitatem notionum. ergo erunt quinarii in divinis ergo non tres sed quinque sunt. Sed hoc falsum ergo non dicuntur notionaliter ergo dicuntur essentialiter sive substantialiter. ¶ Item omne nomen pertinens ad substantiam non dicitur pluraliter sed singulariter. sed tres tantum dicitur pluraliter. ergo nullo modo dicitur secundum substantiam. ergo dicitur secundum relationem. ¶ Item omne nomen substantiale predicatur de qualibet persona. Sed tres de nulla persona predicatur ergo etc. ¶ Item si hoc nomen tres secundum substantiam diceretur ergo liceret ei addere

terminum substantialem ergo possumus dicere tres deos vel tres substantias quorum utrumque est contra fidem. ¶ Ideo dicendum quod aliqui voluerunt dicere quod hii termini innumerabiles in deo nichil addunt quam hoc nomen persona pluraliter. Unde si dicatur persone tres idem sunt et predicatur tres in modo intelligendi. hic est quod si ponitur forme esse abstracto non sic imponitur personam quod possunt tunc plures esse et in aliquo certo numero. Sed numerus ille non esset proprietas nec passio generis. esset ipse forme innumerabiles et per hunc modum dicere tres in divinis non est dicere nisi ipsas tres personas. Sed sic non oportet. dicere quomodo si idem esset sermo tunc videretur esse nugatio. Si dicerentur tres persone. una persona tamen videretur nichil plus dici cum dicitur tres sunt persone quasi diceret persone sunt persone / et propter hoc alius modus dicendi est quod hii termini numerales dicuntur secundum relationem et important ipsas notiones. et hoc patet quia in divinis importat distinctionem. distinctio autem est proprietatibus unde tres importat proprietatem tum personarum et connotationem. notio vero magis convenit soli dicitur proprietas. et quod non ab alio distinguit dicitur unitas. unde dicuntur persone tres proprietatibus suis distincte. et sicut quando dicitur tres notiones dicendum quod se ipsis distinguntur proprietates ideo non dicit nisi notiones ipsas. ¶ Ad primum ergo quod obicitur quod quantitas transit in substantiam. dicendum quod numerus incarnatus est quantitas sed in deo dicit relationem et hoc patet sic distinctio in creaturis est per alicuius proprietatis vel qualitatis appositionem et in per additionem ubi autem additio ibi limitatio. ubi limitatio unius ab alio. ibi divisio. et ubi hec sunt ibi aggregatio divisorum et mensuratio. et quia quantitatis est mensurare ad distinctionem in inferioribus sequitur numerus et est modus essendi generis numeri cum forma / in divinis autem distinctio est solum per originem non per additionem alicuius ideo nulla additio. nulla limitatio et ubi hec non est nec mensuratio ideo nec quantitas. Sed ubi origo ibi habitudo et relatio ideo in divinis numerus non dicit quantitatem. sed magis relationem et quoniam relatio non transit in substantiam. Ideo nec termini numerales. ¶ Ad id quod obicitur quod dicuntur ad se dicendum quod nomen dicitur ad aliquid hoc potest esse dupliciter vel intra vel extra vel implicite vel explicite. et nomen substantiale dicit quod nomen dicitur ad aliquid nec intra nec extra. nec implicite nec explicite. Sed terminus numeralis dicit relationem ad aliud intra quia importat distinctionem numeratorum et implicat relationem. ¶ Ad tertium quod obicitur quod nulla notio dicitur de tribus. dicendum quod verum est nulla notio determinata. Sed est ad notiones secundum rationem dicitur de tribus ut hoc nomen relatus et hoc nomen distinctus et talia nomina consimilia. ¶ Ad quartum quod obicitur quod notiones sunt quinque. dicendum quod tres non quamcumque notionem importat. Sed solum personalem illa enim notio que facit personam esse personam et ab omnibus distincta. ¶ Illa dicitur communitas personarum.

¶ Ideo quod analogum accipitur tribus modis. per respectum generis principiorum. per proportiones. et sic accipit philosophus VII phisicorum. per similes comparationes ad effectum. per reductionem unius ad alterum. et ultimo modo unum dicitur analogum secundum quod dicitur de cathegoriis.

Sz n̄ hoc n̄ tri n̄ hoc n̄ t̄nitas p̄dicat̄ de p̄re.

In quantu dat ee distinctum. τ illa nocō ē q̄ma
vnius sicut vna ē vnitas vni⁹ τ ille sunt tm̄
tres. τ ideo cū tantū sunt tres vnitates ī t̄bz
p̄sonis h̄nc est q̄ p̄sone solū n̄ tres dicunt̄.

Tertio loco ē q̄o p̄ncipal̄.

T de titlo dn̄i nom̄n trinalium sicut ē hoc n̄
trinus τ trinitas. Et cō h̄ querunt̄ duo
p̄ q̄r utrū hi noīa i͂portet vnitate / Scd̄o dato
q̄ sic q̄r cui⁹modi sit illa vnitas quā i͂portat.
Q̄ aut̄ i͂portent vnitate ur̄ p̄mo p̄ethimo
logia t̄nitas ē dicit̄. q. triū vnitas. s̄ t̄unus.
Item hoc videtur quia in diuinis recipit̄ hoc n̄
t̄nitas. Sz hoc nom̄ t̄nari⁹. Sz hec duo eād̄ plā
litate i͂portat. g̊ / q̄ hoc nom̄ t̄nitas vltra
p̄litate aliq̄d i͂portat nō n̄ vnitate. g̊. τc̄.
Item ī diuinis recipitur hoc nom̄ trinus
s̄ nō recipitur hoc nom̄ tripl̄x. nō ē d̄r d̄s
triplex sic dicit. oḡ. in littā. Sz fides contra
dicit dn̄i triū. g̊ aliq̄d dicit vlt̄ hoc q̄ ē trip̄.
s̄ nō p̄litate. g̊ vnitate. Item magr̄ dic
sup̄. d. xxiij. q̄ hoc nom̄ trinitas ē nom̄ collectiu.
Sz nom̄ collectiu nō tantū i͂portat p̄litatē.
Sz etiā vnitate. g̊. τc̄. Cont̄ ceteribz p̄sonis
nich vnū fit s̄ ex p̄lib̄z vnitatibz creatis ad
vnū resultat. g̊ nūs increatis d̄s potius deb̄
i͂portare vnitate quā in diuinis. s̄ cū dicat̄
ī creaturis binari⁹ ul̄ t̄nari⁹ ī i͂portat nūm
q̄ nō vnitate. g̊ nec hoc nom̄ t̄nitas debet ī
diuis i͂portare. Item sic trinus τ t̄nitas im
portant p̄litate τ vnitate. cū nullū nom̄
distinctiū τ indistinctiū h̄eat p̄lalitate distinc
tiois τ vnitate indistinctiois de nullo noīe
in diuinis potit̄ dici. Item si vnitate im
portat. g̊ cū nō deberet ide sibi copulari.
male τ nugatorie. d̄r ī ẏpno confessorum
infine qui sup̄ celi residens totī⁹ mūdi ma
china gubn̄at trin⁹ τ vnus. Ad hoc d̄d quia
q̄ in diuinis singulari m̄ ē n̄us s̄ exditti ne
suppositoꝝ cū vnitate for̄ sp̄ali m̄ debuit
exprimi noīe q̄ dicat sil̄ p̄litate τ vni
tatem quia g̊ hi noīa i͂portant p̄litate
τ vnitate. Ideo sūt similia noīb̄z collec
tiuis. Sz quia vnitas collectiuoꝝ ē vnitas
agregationis que ɔsequitur p̄litate. s̄
aut̄ ē vnitas forme que nō ē p̄litatem
ɔns. Ideo nō ē collectiū. tale nom̄ τ ideo
dicit. q. q̄ ē. q. collectiū τ̄ p̄ hoc patet p̄m̄ ī gn̄i
conced̄ ergo q̄ importat p̄litate τ vnitate.
Ad illud q̄ obicitur q̄ nullū nom̄ sil̄
i͂portat p̄litate τ vnitate. d̄d q̄ hoc v̄m
ē ratione for̄. Set cū sit vnū ī forma p̄
h̄re pluralitate suppositoꝝ. τ hoc nō ē in
conueniens ul̄ i͂possibile. Ad ī q̄ obicitur
de nugatione d̄d q̄ sicut hoc verbū cede h̄t
intellectū hui⁹ verbi dandi τ loci. Sz cū d̄r ad
cede locū actor ab intellectu alteri⁹ ē i͂positio.
τ sil̄ intelligend̄ ī relatiuis cū d̄r filij p̄ri.

Secundo q̄r cui⁹
modi sit illa vnitas quā importat hoc n̄
t̄nitas. ul̄ t̄nus. vtrū videlicet suppositi
ul̄ eē̄ntie / τ q̄ eē̄ntie ur̄. quia hoc q̄ ē trinitas
dicit̄ de omib̄z sil̄ τ in singulari. Sz hoc solū q̄t
ɔmino i͂portanti vnitate subalem g̊ τc̄.
Item nulla vnitas ē triū n̄ eē̄ntia ul̄ eē̄ntial̄
Sz trinitas ē triū vnitas. g̊ hoc nom̄ t̄nitas
dicit eē̄ntiale vnitate pari ratione. τ h̄ nom̄
trinus. Item hoc nom̄ trinitas. n̄ hoc nom̄ t̄n⁹
d̄r de p̄sona g̊ nō i͂portat vnitate p̄sonale
nō eni concedit̄ p̄sona ēē t̄na ul̄ p̄sona ē tri
nitas / s̄ hi noīa importat sil̄ p̄litate et vni
tate. Sz sola vnitas p̄sone ē plurificabil̄ nō
eē̄ntie g̊ importat vnitate p̄sone. Item
vnitas eē̄ntie p̄dicat̄ de patre. g̊. τc̄. Item
vnitas eē̄ntie p̄dicatur de eē̄ntia. Sz hoc
nequaquā d̄r eē̄ntia diuina ē trina g̊ nec
dicit vnitate eē̄ntiale. q̄r g̊ q̄m vnitate
i͂portent τ vtrum dicantur noīa ista s̄c̄dm
subam an s̄m relation̄ τ cū dicant̄ de omib̄z
sil̄ in singulari vident̄ d̄ s̄c̄dm subam cū τ̄ca
nō dicantur de q̄o sigillati nō vident̄ dici s̄
subam. Ad hoc d̄d q̄ ad hoc consueuit dici q̄d
hoc nom̄ trinitas dupplice h̄t ethymologia
vno m̄ t̄nitas d̄r vnitas triū. τ sic nom̄ in̄ale /
cadit in eo ut coplementum τ sic d̄r s̄c̄dm relo
sed ī numales. τ vnitas quā i͂portat ē vnitas
p̄sonal̄ nō eē̄ntial̄. quia illa plificat / alia ethi
ē. t̄nitas ē ~~...~~ vnitas triū. τ t̄ue vnitas nō
numeratur s̄ significat ut c̄oi⁹ a tribz τ q̄m
s̄ vnitas ē eē̄ntial̄ ideo i͂portat vnitatem
eē̄ntiale. τ h̄ quid̄ ethimologia vltima absq̄ du
b̄ h̄t ueritate. Sz p̄ma nō ur̄ ueritate h̄re nam
cum eande significatione h̄at trinus τ trinitas
s̄ illa ē ethimologia. vnitas t̄. tunc trinus dicet.
vnus triū. hoc a non pot̄ dici de deo. s̄ triū vn⁹
cū tam̄ dicatur trinus / ꝑ q̄d d̄d q̄ h̄ noīa
i͂portat vnitate formale siue eē̄ntie cum
pluritate suppositoꝝ τ ideo h̄nt quodā m̄ natura
termi subal̄ in hoc q̄ dicunt̄ de tribz singlr̄.
non / singulalit̄ in hoc q̄ de nllo dicunt̄ p̄se. Ad
illud q̄ obicitur q̄ sola vnitas p̄sone ē plificā d̄d
ē q̄ trinitas nō importat pluritate circa v
nitate in recto. s̄ solū in obliquo q̄ sit triū
ul̄ in trib̄z τ hoc ē eē̄ntie. Ad ī q̄ obicitur
q̄ vnitas eē̄ntie p̄dicatur de p̄re d̄d q̄ v̄m ē
s̄ nō ratione hac quia plures ī eo conueni
unt τ quia trinitas i͂portat illam vnitate
ut ī plurib̄z ideo. τc̄. Ad ī q̄ obicitur q̄
nō dicitur eē̄ntia trina neq̄ trinitas trina
d̄d q̄ hoc nom̄ trinus i͂portat vnitate ut
ī ɔcretione eī⁹. ut ī herente plurib̄z τ ideo

sic al̄ p̄dicat̄ de h̄oīe nō tn̄ ea roē
qua diuerse sp̄es in eo ɔueniunt.

cacume

de eo solo dr̄ q̄ importat unitatē ut i generatur
ut hec nom̄ deus quod quid supponit personas
et quia tale ē hec nom̄ deus ideo conceditur.
de ē trinus non deitas ē trina quia diuinitas
non supponit persona similiter. nec h' nom̄ tri
nitas et sic patent omnia.

In parte ista circa litteram ē no. sup. hec q̄d
dicit. Cum dominus plures esse personas singulari
tate atque solitudine excludim'. quia in di
uinis recipimus unitatem non singularita
tem nec solitudinē. quia singularitas ex
cludit concibilitatē solitudo excludit plu
ralitatē et nos potuimus unam essentiam i plib'
ideo hec non recipimus s' non ex parte plu
ralitatis q̄d recipimus ista quattuor. s. alie
tatē pluralitatē discretionē atque distinc
tionē. s; h' quattuor ergo non recipim'. s. di
uersitatē multiplicatē diuisionē et separatio
natio autē h' ē quia separatio supponit di
uisionē diuisio multiplicatatē multiplicitas
diuersitatē diuersitas aut' ponit forme ul' nē
distinctionē. et quia in diuinis ē nature concor
dia unitas ideo cum non recipitur diuersitas nec
aliq' istorum quattuor ergo discreto p̄supponit
distinctionē distinctio pluralitatē. pluralitas ali
etatē. alietas autē non tantum attendit' quantum
ad formā. s; etiā quantum ad suppositū quia
sunt plures ypostases ideo predicta quattuor
in diuinis recipiunt distinctio autē nouum
predictorum hec ē. nā de primis quattuor alietas
et pluralitas non important distinctionē aptē rei.
s; distinctio et discretio p̄ comparatione ad nitim
cognitionē s; alietas p̄ modum subē pluralitas
p̄ modum quantitatis qualis non sit ibi uera
quantitas distinctio autē et discretio differunt
quia discretio dicitur i comparatione ad uisum
s; distinctio i comparatione ad tactum. alia aūt
quattuor differunt sic. nam diuersitas attendit'
s'm subam multiplicitas quantum ad uera quanti
tatem diuisio quantum ad positionē siue addis
continuationē. s; separatio quantum ad u'/ul' ali'
diuersitas quantum ad principium intrinsecum mul
tiplicitas quantum ad numerum. diuisio quantum
ad t'm separatio uo attenditur quantum ad me
dium intrinsecum.

Preterea considerand' ē cum hec nom̄ persona.
sup' ostendit magister quid significetur p̄
terminum numeralē cum dicim' tres personas
hic s'o subdit quid significetur p̄ hunc t'm
persona. et diuiditur hec pars in duas in prima qrit
et opponit. In s'da solutio. ibi. quibusdam uidetur.
quod noīe persone prime pars prima h't tres
partes. In s'da p'o mouet dubitationē. In
s'a opponit p̄ auctoritatē aug. ostendens q̄d
dr̄ s'm subam ibi. persona enim ut sup' aut
aug. Tertio opponit p̄ rationem. Quarto cap
ibi. Aliter etiā potest ostendi quod noīe. persona ubi
monstrat illud idem. Quibusdam uidetur quod noīe persona.
hec ē s'da pars in qua soluit et diuiditur h'
pars in duas. in prima soluit s'dm opionē aliorum
qui dicunt quod persona accipitur s'dm essentiam
tam relatam ad suppositum. In s'da soluit s'z
opinionē suam p̄ distinctionem ibi sciendum
ē igitur quod hoc nom̄ persona multiplicitatē facit.
et hec pars diuiditur in duas. In prima ostend'
quo accipitur in singulari cum dicitur alius
ē pater. alius filius. i's i. Nunc inspiciamus
utrum s'm eandē rationē. prima pars h't tres
partes i prima ponit distinctionē p̄ qua soluit.
In s'da confirmat p̄ auctoritatem aug. ibi. Et hic
sensus ad iuuatur ex uerbis. re'. In tertia obiec
tionem soluit ibi. Ad hec autē q̄d illud dicit.
Similiter sequens pars h't tres partes i prima
determinat quo accipitur persona cum dicitur
alia ē persona patris. s'do quomodo accipitur cum
dicitur alius ē pater i persona. Tertio hec con
firmat auctoritatibus. primum facit ibi. Nunc
inspiciamus re'. s'o i. deinde q'rit utrum s'dm eand'
rationem. Tertium ibi. quod autē s'm subam dicatur.

Ad intelligentiam
huius partis duo principaliter querunt'. primo q'rit
de quidditate h' noīs persona. S'do querit'
de continentia eius. quantum ad primum duo querunt'.
primo de persona quod sit s'm rem. S'do quod sit s'm dif
finitionem. Et quod persona dicatur s'm subam
videtur ex uerbis aug. vij. de trinitate. Idem
ē deo esse et persona esse et tamen cum dicam' p'm
patris non dicimus quia subam patris. ergo
persona nichil aliud dicit quam subam. ergo persona dicitur
s'm subam. Item ansel. in fine mon. quot
sunt persone. tot sunt sube. ergo nom̄ persone
dicitur s'dm subam. Item hug. de s'co victo.
in libro de sacr. In prima parte. li. iij. unum
solum nom̄ ē speciale. quod de singulis dicit sin
gulariter in summa tamen non pluraliter singulariter
s; pluraliter pronunciatur ut persona. ergo hec nom̄
persona ē nom̄ speciale. Item boetius. i libro
de duabus naturis. et uno persona xpi. personam
diffiniens dicit. q̄d ē rationalis nature suba
indiuidua. s; si suba predicatur in recto. et de persona
non p̄ accidens. s; s'dm se. tunc ergo persona dic'
subam s'm omnes doctores. Item hoc ipm
uidetur ratione et hec p̄ diuisionē boeti'.
enim uenando diffinitionē persone dicit quod aut
ē suba aut accidens et dicit quod non accns. ergo
suba. sic ergo persona in his inferioribus dicit
subam et quid per se existens. ergo et in deo. Item
hoc uidetur p̄ eius absolutionē quia omne
nom̄ q̄d dicitur ad se dicit subam in diuinis
quia tale non s'dm relationem dicitur. set hoc n'

persona

persona est hic hec pater et aug. dicit vij. de trinitate
ad se quippe dicitur persona ut hec imagine. g. et c. ¶ Item
hec uidetur per certe persona non communis quia omne nomen quod
questionem respondet ad questionem factam per quid indicat
substantiam. quia quod querit substantiam. sed hec nomen persona
ab ecclesia hereticis respondisse est querentibus quid tres
sicut dicit aug. in auctoritate. ergo indicat substantiam.
Item hoc uidetur relationis abstractione in
telligamus quod nulla relatio sit in diuinis et quod
una sola ypostasis sit diuina natura sic intel
ligunt gentiles non constat quod adhuc est intel
ligere natura intellectuale et hominem illam.
ergo et persona et natura ergo sicut remota relatione
relatione saluus est intellectus persone. ergo non
dicitur secundum relationem. dicitur secundum relationem uel secundum substantiam
ergo dicitur secundum substantiam. ¶ Contra boetius in libro de trinitate.
inquit. si persone diuerse sint necesse est. vocabulum
quod ex se trahit originem ad substantiam non pertinere.
si ergo que trahunt originem a personis non
pertinet ad substantiam multo fortius nomen persone.
¶ Item Riccardus de sancto victore. dicit quod persona dei
est quod per se existens iuxta quendam singularem exi
stentie modum nature rationalis. sed singularis
modus existentie est relatio in diuinis ergo et c.
¶ Item ratione uidetur quia omne nomen quod recipit
multitudinem uel pluralitatem pertinet ad re
lationem. quia secundum omnes substantia semper remanet
indiuisa. et boetius dicit quod substantia continet unita
tem relatio multiplicat trinitatem. sed ergo nomen
persone est multiplicabile patet quod dicitur
secundum relationem. ¶ Item omne nomen de
se importans distinctionem dicitur secundum relationem.
sed hoc nomen de se importat distinctionem. quia
persona est ypostasis proprietate distincta et boetius
dicit quod cum in diuinis in diuiduatio non est
aliud quam distinctio. ergo et c. ¶ Responsio dicendum quod aliqui
uoluerunt soluere distinguendo significationem
persone secundum diuersitatem numeri ut in singulari
dicitur secundum substantiam in plurali secundum relationem.
sed hoc solo non ualet in se nec in proposito. in se quod
non ualet quia omne plurale geminat suum
singulare. ergo mutat significationem. ad pro
positum non ualet. quia dicitur in singulari. alia
persona patris. alia filij. quod dici non posset
si esset substantialis cum non sit alia substantia patris. alia
filij. alij uoluerunt soluere per distinctionem sig
nis secundum diuersa tempora videlicet quod ante responsionem
ecclesie dicebatur substantialiter et secundum substantiam. post
responsionem diceretur secundum relationem. sed hoc solo
in se non ualet. nec ad propositum. in se non
ualet quia ecclesia aliqua ratione respondit magis
illud nomen quam aliud substantiale et uno non imposuit
significationem. ergo responsio ecclesie nichil facit
ad mutationem significationis. ad propositum
non ualet. quia secundum significationem qua habet
per responsionem ecclesie largiter doctores tenent utrumque
ad utramque partem. et propterea est intelligendum quod persona dicit
rationalis nature suppositum distinctum, proprietate sed
omnes qui intelligunt est significationem personalem.
sed suppositum rationale non consistit ex substantiam proprie
tate distinguente constat ex relatione. cum
ergo persona utrumque importet. scilicet suppositum et proprieta
tem necesse est dici secundum substantiam et secundum relationem
et cum dicatur secundum substantiam et secundum relationem principaliter
dicitur secundum substantiam quantum est de generali et nominis in
tellectu. persona enim dicit suppositum certum substantie sue
in deo sine tercetinis et hic consonat ipse modus
dicendi apte nominis. sed quantum est de speciali et ultimo
nominis intellectu quia dicit suppositum distinctum
proprietate que est relatio dicitur uideo secundum relationem
et hic est quod sancti doctores dicunt nomen persone secundum
substantiam dici licet etiam secundum relationem dicatur. sed
obiciat aliquis cum ista modi. scilicet dici secundum substantiam
et secundum relationem diuidunt nomen diuinum ex opposito.
ut uidetur non potuerunt inueniri in eodem. aut illud
nomen implicat in se opposita et propterea intelligendum
quod sicut dicit Ric. de sancto uictore. dici secundum substantiam
est dupliciter aut indicando substantiam secundum naturam communem
et sic dicitur hic secundum substantiam aut indicando substantiam ut
suppositum certum ut quid hic. primo modo dicitur substantiam
est dicere quid. secundo modo est dicere aliquid. ¶ Dico ergo
quod nomen essentie uel substantie dicitur secundum substantiam quia indicat
naturam communem. sed persona dicitur secundum substantiam
quia indicat suppositum certum et distinctum,
natura autem communis non multiplicatur nec refertur
et ideo quod dicit substantiam secundum naturam communem dicitur
ad se quod nullo modo potest dici secundum relationem. et hec duo
modi diuiduntur ex opposito. suppositum autem sine ypo
stasis nature est pluraliter et ad aliud comparari et
ita referri. et quod sic dicatur secundum substantiam nichil
impedit rationem relationis superaddite dici
secundum relationem. et hoc uult dicere Ric. de sancto
victore. patet ergo responsio. ad obiecta omnia secundum
utramque partem. concedendum est enim nomen persone
secundum substantiam dici ut explicatum est sicut dicunt
et rationes probant ita enim intelligunt dici substantiam
concedendum est. similiter dici secundum relationem. sed
non ita principaliter sicut probant rationes sequentes
quam multitudo relationum non pluraliter ipsam
personam. ¶ Ad id tamen quod obicitur quod respondetur
ad questionem factam per quid quia ex hoc posset conclu
di quod non tantum dicit substantiam ut suppositum. set
etiam ut naturam communem. dicendum quod quid aliquando querit
essentiam supposito quare est quod pro nomen dicitur ut quid
est homo et quod respondetur ad hanc questionem indicat substantiam
per essentiam quam est quod de substantia. aliquando supposita
uice indeterminate querit quare pronomen dicitur sicut si
dicatur Brunellus currit, et queritur quid Bru
nellus verum. scilicet homo uel asinus. aliquando supposita
quiditate et signe querit de eo respectu cuius

s. persone

cui dicitur nomen dependens ut si diceretur albi currunt
et quereretur quid albi. potest respondere homines vel asi
ni et hoc modo quum heretici et quid tres quia beatus
Jo. dixit in capitulo quinto. tres sunt qui testimonium
dant etc. quesierunt quid tres cum sit adiectivum sine
substantivo stare. et tunc magis querunt supposi
tum est. respondit et hoc pronomen persone. unde spiritu sancto
suggerente proprie et nobiliter et catholice sicut
dicit Ricardus de sancto Victore. respondere cum tres equales
vel coeternos spiritu sancto sicut dicit Ricardus. magis
respondere hoc nomen quam aliud. sed tunc possit queri quare hereti
non querunt per hanc interrogationem quid tres ut debuissent.
sic querebant de supposito et quia querit de sup
posito debuerunt querere qui tres. et ad hoc est dicendum
quod qui querit de supposito certo sive reali et de illo
non querebant quia in eadem auctoritate subditur pater
verbum et spiritus sanctus. sed querebant de supposito
respectu cuius hoc quod est tres significaretur et ad
iacentia et ideo magis quesierunt quid tres.
quia qui tres sic enim oportet unico nomine respondere
et ipsi hoc querebant. ¶ Ad ultimum argumentum quod
nec recte procedit patebit melius infra. Respondeo. tamen
potest dici quod si intellectus persone possit abstrahi
ab hac proprietate determinate tamen de suo generali
intellectu claudit intellectum proprietatis et quia
in divinis proprietas est relatio ideo de generali intelle
ctu claudit relationem. unde sicut hec persona in
divinis que est pater non potest abstrahi a paterni
tate que est relatio personalis salva sua personalitate
sic nec persona a relationis intellectu in speciali et
sic patet quod non sequitur quod dicatur secundum
substantiam tantum.

Secundo queritur de hoc nomine persona quid sit secundum
diffinitionem et diffinit eam Boetius sic persona
est rationalis nature individua substantia et quia ista dif
finitio sit persone divine conveniens ostenditur
per intentionem auctoris quia Boetius intendit
agere de persona Christi. constat autem personam Christi
esse increatam ergo intendit assignare rationem
persone divine sive increate. ¶ Item quod hec
sit ratio in divinis videtur. Nam in deo contingit
ponendum esse suppositum incommunicabile et hoc sup
positum est substantia divina et hoc etiam est rationalis
nature et non convenit ei nisi in quo dicitur persona.
ergo est eius ratio ut videtur. ¶ Contra omnis diffinitio
dicit aggregationem cum constet ex pluribus aliquin
esset ibi nugatio. In simplici autem nulla est aggre
gatio ergo nullius simplicis est diffinitio sed persona in
divinis est omnino simplex ergo etc. Si dicas sicut
quod dicunt aliqui quod quamvis sit simplex secundum rem
tamen non est simplex secundum rationem. ¶ Contra
autem illi ratio. respondeo aliquid importat aut nichil. si aliquid
ergo aliqua compositio est in re. si nichil ergo ratio omnino
vana est. sed preter rationem vanam non est aliqua diffi
nitio. ergo etc. ¶ Item ratione generis persone

non videtur convenire divine persone. Nam rationale
est differentia animalis ergo cui non convenit esse animal non con
venit esse rationale. sed animal non convenit deo cum
sit expers corporis ergo nec hoc quod est rationale. ¶ Item
videtur quod substantia non dicatur in recto de persona quia
multiplicato diffinito necesse est multiplicari dif
finitionem et partes diffinitionis. ergo si persona est substantia
cum sint plures persone ergo plures substantie. si tu
dicas quod substantia stat ibi pro ypostasi quia ypostasis dicitur substantia
individua sic dicit Boetius. ergo sicut est nugatio
si diceretur homo rationalis sic in predicta nota
ficatione. ¶ Item videtur non esse convertibilis. Nam
anima hominis est rationalis nature substantia individua ergo etc.
ultimo queritur cum assignentur diverse diffinitiones
de persona quo differant. ¶ Respondeo dicendum quod sicut
patet ex intentione auctoris hec diffinitio persone
convenit et assignatur divine persone. Ad illud
vero quod obicitur quod simplex non est diffinibile. dicunt
aliqui quod duplex est aliquid diffinire uno modo
in recto et per differentiam dicentem positionem ut cum dicitur
homo est animal rationale et mortale. et hoc
modo verum est quod diffinitio dicit aggregationem et
compositionem et hoc modo solum aggregatum est
diffinibile. alio modo contingit ad diffinire in obliquo et per differentiam
dicentem privationem ut cum dicitur symitas
est curvitas nasi. et tunc non significatur substantia
vel aggregatum ex diversis. quia quod ponitur in obliquo
non venitur etiam de necessitate. ulterius
differentia privans non ponit aliquam compositionem sive ap
positionem. et talis est differentia ratio. Nam hoc quod est ra
tionalis cadit in obliquo et hec differentia individua
non ponit sed privat. sed hec responsio non potest stare.
primo quia quod diffinitur per obliquum aut
diffinitur sicut actus per subiectum aut sic per rem
eiusdem generis sed sive sic sive sic ibi est additio.
Nam diffinitiones accidentium sicut dicit philosophus sunt
ex additamento. similiter si per rem eiusdem generis tunc
ergo ut est oculta. vero dicitur tota cum sit
pars diffinitionis ergo necesse est in quod apponitur
aliquid addere sive sit in recto sive
in obliquo necesse est dicere aggregationem et propter
hoc ~~dic~~ dicendum aliter quod hec ratio intellecta de
persona creata est notificatio dicens aggregationem.
intellecta autem non dicit aggregationem. ~~[illegible]~~
secundum rem. sed secundum intelligendi rationem que
tamen non est vana. eo quod omnia que dicuntur in re
persone inveniuntur in deo. licet non per diversi
tatem et hoc quod potest intelligi sic. increa
tum specificato per additionem completum est.
individuato per additionem sive appositionem
contrahentem. in deo cum dicitur substantia individua
supra naturam in deo necesse est esse composita
persona increatura sed in deo est individuato
vel distinctio per solam originem. et quia persona
oritur se ipsa ideo nulla est ibi divisio addito

¶ Respondeo quod persona accipitur
- pro substantia. ut est deus pater est persona.
- pro supposito. ut est deus. alia est persona patris alia filii.
- pro proprietate personali. ut est deus pater differt ab alio in persona.

s3 plurificatio et per plurificationem distinctio
et indiuiduatio et ideo nec indiuidua addit
super substantiam nec substantia super naturam ideo uere
dicitur et una est ratio intelligendi et notifica
tio trium personarum diuinarum nec significant in ea
aliqua que uim tenet rationem cuiusdam notifi
cationis. et cadit a ratione diffinitionis quia
nec deus nec diuina persona est diffinibilis et tamen
cognoscibilis et notificabilis. ¶ Ad illud quod obicitur
de dauid potest dici de membris dd quod rationale
dicitur uno modo quod habet potentiam discernendi bonum
a malo. uerum a falso. et sic deus et creatura .g.
alio modo quod habet potentiam discernendi per inquisitionem
et collationem et discursum et hec est anime coniuncte
et sic dicta talis. primo modo ponitur
in diffinitione s3 secundo modo obicitur. ad aliud quod obicitur
quod substantia indiuidua dicitur recto dicendum quod
numeratur sicut persona. nam sic dicitur an
sel. plures substantie sunt indiuidue sic plures
persone. ¶ Ad illud quod queritur utrum hoc nomen
persona stet pro essentia aut pro ypostasi consueuit re
spondere primo modo sic quod substantia stet pro essentia. et si
tu obicias quod illa non diuidatur dicitur quod
differentia adueniens respicit substantiam ratione suppositi
non ratione forme ut patet quod dicitur animal
indiuiduum. s3 hec responsio non uidetur conueniens quia
hoc nomen substantia secundum quod stat pro essentia non supponat
personam. unde hec est falsa essentia generat. et hec
similiter substantia generat secundo modo dicitur quod substantia ibi tan
ualet quantum ypostasis nec est nugatio. sed
indiuiduatam attenditur in persona quantum
ad triplicem incommunicabilitatem. scilicet per predicationem.
et hec conuenit ypostasi et per compositionem quia
non est alteri componibilis. et per unionem put
aliquid unitur digniori. tertia dicta indiui
dua dicit istas duas incommunicabilitates. unde patet
quod non est ibi nugatio patet etiam quod diffinitio
est conuertibilis per istam duplicem incommunicabili
tatem excludit animam ipsius que est alii componibilis
et humana natura in christo que est unita di
gniori s3 tamen est s3 rationabilis. sic dictum
adhuc restat questio de ypostasi quia ypostasi
sis est substantia indiuidua quare similiter quo acci
pitur ibi substantia et non potest accipi pro essentia nec
ypostasi. propter hoc dicitur tertio. quod hoc nomen
substantia stat ibi secundum quod substantia diuiditur in
substantiam primam et secundam et in quantum communitate
ad substantiam uniuersalem et particularem et illud
colligitur ex uerbis boetii quando uenit ad
diffinitionem persone per predictam diuisionem
substantie ut ibi patet. unde hoc nomen indiuidua
coartat illam indifferentiam illius nominis ut stet
pro substantia prima et sic non est ibi nugatio nec sube
cous indiuiduato. ¶ Ad illud quod ultimo queritur
de assignatione diffinitionum dicendum quod persona

quod persona diffinitur ab alberto sic persona est rationalis
nature substantia indiuidua. ¶ A ricardo sic persona est in
tellectualis nature incommunicabilis existentia. diffinitur
etiam alio modo sicut persona est existens per se solum
iuxta singularem quendam rationalis existentie modum
a magistris diffinitur sic. persona est ypostasis distinc
ta proprietate ad nobilitatem pertinente. et
notandum est quod differentia harum diffinitionum
quod boetius magis considerat rationem rei.
magistri uero ad rationem translationis dif
finitiones uero ricardi. sicut persona proprie est in diuinis
perspicue. s3 una est propria assignatio. alia
uero diffinitionis boetii expositio siue cor
rectio possit tamen dici quod omnes idem dicunt dif
ferunt tamen secundum modum dicendi quia diffinitio
boetii fuit data et uidebatur deficere ricardus
ideo posuit ricardi. alia magistri per propria uerba.
et sic usque ad quartam.

Secundo queritur de secundo articulo. scilicet de com
munitate huius nominis persona et circa hoc queruntur
duo primo queritur utrum hoc nomen persona sit uere
commune pluribus in creaturis. secundo utrum sit uere
commune personis creatis et increatis. quod autem sit
uere commune pluribus increatis ostenditur per
augustinum vii. de trinitate ideo inquit dicuntur tres
persone quia commune est eis quod est persona s3 constat quod
ad plurificationem non sufficit communitas nominis so
lum ergo uere est commune secundum rem. ¶ Item hoc idem
uidetur ratione quia omne nomen quod recipit
super se signum distributiuum est uere commune
ad tres. dicitur enim quelibet qualibet persona re
fert. ¶ Item omne quod secundum eandem rationem
dicitur de pluribus est uere commune ad illa.
s3 persona est huiusmodi quia secundum idem nomen et eandem
rationem. scilicet pre assignatam dicitur de tribus
ergo et cetera. ¶ Item cum dico pater est persona hoc
nomen persona predicatur aut ergo tamquam ens de
ratione patris aut tamquam accidentale sibi
conueniens constat quod non tamquam accidentale
ergo tamquam ens de ratione patris aut ergo
dicit totum quod est pater aut non. si totum ergo
sicut pater predicatur de solo patre et per quod
filius est ergo non dicit totum. ergo in plus est hec persona
quam pater. in plus quod est de ratione patris. et
similiter de ratione filii ergo est uere commune
contra omne commune ad aliqua que numerantur
in illis est uere uniuersale ad illa maxime si non
dicitur accidentaliter de illis hoc pater quia
augustinus dicebat super .d. xviii. quod non est ob aliud
essentia non est uniuersale nisi quia non numeratur
siue plurificatur in illis ergo est uniuersale ergo
indiuiduum est ponere uniuersale quod est contra
predeterminata. et augustinus. qui uult quod indiuiduum
non sit uniuersale nec particulare. ¶ Item
nichil est commune quod de sui ratione et

noie p̄uat coītatē. ℥ p̄sona dicit indiuiduū
siue icoicā de mult̄ sīu noīs g°. ic. ¶ Jtē
omē q̄ dicitur sc̄dm subam ee coē dr̄ s̄m
subam commune. ℥ nich q̄ dicit s̄m subaz
commune plificat g° p̄sona nō plificatur
℥ constat qd̄ plificatur. ttm̄ dicitur s̄m
subam g° nō dicit q̄ coē. ¶ Jtē si dicit q̄ coē
aut noīs tantū aut noīs 7 rationis tantum
aut noīs 7 rōis 7 rei. si tantū noīs g° ē eq̄
uoc. g° nō ē comune si tantū noīs 7 ratio
nis ita q̄ nich ē coē rēi g° ē uanitas solū.
Si uero noīs 7 rei ℥ coītas real' ut uult dam̄,
nō ē nisi qītas subē 7 7 hec nullo m° plificat
g° hoc nom̄ p̄ nullo m° pōt ēe coē. ¶ Pro ad
predictorū intelligentia ē nōd q̄ p̄sona absq̄
dubio ē coīs tribz 7 ecentia coīs ℥ tm̄ alius mod'
coītatis ē in ecentia 7 p̄sona 7 hī sig̃ ē quia
plurificatur p̄ 7 h' nō comus dīā ā harum
coītatū differt accipit aduersis. Quidā ē
dicunt q̄ dupp̄ conting' aliqd ē coē. s. sc̄dm
pōm. 7 s̄m p̄uationē. s̄m positionē ut al' ē coē
ad hominē 7 asinū. sc̄dm p̄uationē ut nō
al' ē coē ad lapidē 7 lignū. 7 dicunt q̄ coītas
s̄m pōm ē in n̄ 7 ecentia 7 7 hoie hoc significa
te. Coītas uō s̄m p̄uationē ē i p̄sona. quia
dicitur p̄sōa. q. icoicabil'. s. s̄m p̄uationē
coītatis. alij dicūt q̄ duplex ē coītas qdam
s̄m unitatē nature absolute qdam s̄m si
militudinē hitudinis op̄ate. coītas s̄ unita
te nature absolute ē humanitas respectu
pet̄ 7 pauli. q̄ una natura uniuersal' re
peritur i utroq̄. coītas uō s̄m silitudinē
hitudis relate ē illa q̄ attendit̄ i 9similī
coparitate. sic modus regendi ē coīs nau
te ad regenda naue 7 doctoris ad regendas
scolas. quia utq̄z debz ēe nō sorte. ℥ arte
pitus. 7 primus quidē modus attenditur i cen
tia. Scdʒ uō attenditur i p̄sona. sīa p̄sōa dr̄
q̄ p̄etas distincta 7 ita dicit hitudinem ad pro
prietatē que consimil' ē in qualibz p̄sonaꝝ
nō dicit quantū ē de se una forma n̄alez
nisi i obliquo. ℥ ecentia ul' suba dicit formā
naturā absolutā in qua conueniūt. ¶ Aly di
cunt 7 ēo m° qd̄ duplex ē coītas rei. s. 7
rationis. Rei sicut uniūsale ad singularia.
rationis uero sicut aliqua intentio accep
ta ab aīa. sc̄dm consilem mod' accipiendi.
7 sic hoc nom̄ indiuiduū ē commune sc̄dm
rationē ad petrū 7 paulū. p̄mo m° dicunt
ecentiā ēe communem. 2° cdo m° dicit ēe
commune p̄sonam. quia hoc dicit p̄ indi
uiuis. q̄ indiuiduū incertum is. oīs aut
isti modi dd̄i. si diligentius attendam con
uenientes sunt. 7 supra sic ex significatio
hī noīs q̄ est p̄sona. siue ex distinctione

p̄. p̄ ē. dicit icoica. sc̄dm rationē. 7 hec dic
p̄uatione coītatis p̄ ulteri' quia icoicabi
litate hī ratione ei' q̄ sub ē 9 p̄etati disti
guēti dicit hitudinē ad p̄pietatem sic per
nom̄ ypostasis. ¶ Rursus ex hus habetur
q̄ p̄sona pōit circa suppositum de quo dr̄
intentione subiciendi 7 nō predicandi
de pluribz 7 ita patet qd̄ de ratione sui
noīs importat p̄uatione hitudinis et
intentione rationis. 7 quia coītas eius
accipitur sc̄dm rationē noīs. ideo impor
tat coītatem. s. p̄uationē 7 p̄portione
siue analogia 7 ratione. tm̄ int' oīs
hos m°s modi' mag' accedit ad naturā rei.
quia reuera p̄uatio illa i p̄sona magis ē
p̄ qua p̄uatio 7 rursus noīs intentio fu
damentū i radice hī inre. 9cedende igr̄
sunt rationes q̄ p̄sona dicit coē i diuinis
¶ Ad i g° q̄ obicitur q̄ plificatur. ¶ Jam
patet. Pro quia uniūsale dicit coītatem
s̄m pōm. 7 s̄m unitatē nature 7 s̄m rem
ē nō solum s̄m rationē 7 q̄m p̄sona hoc
modo nō importat coītatem. Jdeo nō est
uniūsale nichominꝰ tm̄ ratio nō ualet
quia uniūsale plurificatur s̄ q̄ uere muat
p̄ uera additionē. p̄ quia contrahit ad i
diuiduū ℥ h' p̄sona nō addicit sup̄ p̄sonā
qm̄ ut p̄dictum ē non ē distinctio indiuis
p additionē ℥ p originē. Jdeo p̄sōa nec ue
niunt nec trahitur i parte illo m° q̄ulē.
¶ Ad i q̄ obr̄ q̄ p̄uat coītatē dd' q̄ illud q̄
priuat coītatem nō ē coē s̄m illā coītatē
quā p̄uat. ℥ p̄ priuat coītatē rei. ℥ nō
coītatem rationis 7 s̄m illā nō ē coīs ℥
s̄m coītatē rationis. ¶ Ad i q̄ obicit qd̄ ē
coē 7 dicitur s̄m subam commune dd' q̄
hic ē accidens sicut hic iste ē albz 7 est
monach' ergo ē albz monach'. quia alia raz
de notandi importat iste tminus albus i
p̄missa 7 in conclusione sic recte dd' deꝫ
tmino commune quia p̄us sc̄dm hitudinē
po sc̄dm nature unitatē accipit qd̄ qr̄
aut ē coītas rei. aut rationis aut noīs. dd'
q̄ omibz hiis modis ℥ coītas rei aut rōis
aut noīs. dicendū q̄ omibz hiis modis ℥ coi
tas real' duplex est sicut uisū ē. s. s̄m
nature unitatē 7 sc̄dm simile hitudinē
7 p̄mo m° loquit̄ dam̄. 7 ideo patet cetā.

Secundo qr̄
Utrum hoc nom̄ p̄sōa sit coē increatis p̄
creatis 7 increatis 7 q̄ sic uidetur q̄
eadem ē ratio 7 idem nom̄ p̄sone s̄m qd̄
dicitur de hiis 7 de illis. ¶ Jtē hoc uidetur
quia p̄ coītas est 9similī hitudinis. ℥ cōsilis
habitudinis. ℥ consilis hitudo que reperitur

in deo reperit increatum. quia sicut patet est suppositum divine nature et non potest humane. ergo etc.

Item complementum rationis persone consistit in incommunicabilitate. sed incommunicabilitas communis est personis divinis et increatis. ergo etc. Contra deus et creature summe distant. ergo nichil habent commune. ergo nichil univoce. Item persona est substantia. ergo que univocantur in persona univocantur in substantia. sed creator et creatura non univocantur in substantia quia nec deus est in genere ergo nec in persona. Item que univocantur in aliquo equaliter sunt in illo. sed nichil participat equaliter deo. ergo hoc ipsum quod est persona non dicitur univoce de deo et creatura. Queritur ergo de quo per prius dicatur persona. et videtur quod per prius dicatur de creatis quia inde translatum est ad divina. sed contra natura intellectualis et substantia et distinctio per prius est in deo quam in creaturis et non sunt plura de ratione persone. ergo etc. Responsio dicendum quod hoc nomen persona sicut universale est pluralium non dicit nisi communitatem habitudinis super quam fundatur communitas rationis quam ergo consimilis similitudo reperitur in personis divinis et creatis. hinc est quod hoc nomen persona non dicitur equivoce sed analogice. sed attendendum est quod communitas habitudinis potest esse per respectum ad res eiusdem generis. et tunc est univocatio et analogia secundum equalitatem ut petrus est individuum et paulus et equaliter eis convenit ratio individui. potest etiam esse per comparationem rerum diversorum generum ut petrus et albedo petri in hoc quod est esse individuum univocantur. et per prius convenit ratio individui petro quam eius albedini. Contra dicendum quod hoc nomen persona dictum de personis divinis. et quia dicitur secundum comparationem rerum eiusdem nature. ideo antonomastice dicitur et equaliter. et ideo quedam modo univoce. aliter cum dicitur de personis creatis cum autem dicitur de personis creatis et increatis dicitur per comparationem rerum diversarum naturarum et ideo per prius et posterius. et sic per prius dicitur de personis creatis secundum nomen. sed secundum rem nominis per prius dicitur de personis increatis. et quod queritur utrum persona sit communis personis increatis et increatis dicendum quod si dicatur communis univoce non. et rationes ad hoc concedende sunt. Ad illud ergo obicitur quod eadem est ratio etc. dicendum quod non est eadem ratio nisi secundum anologiam quia longe nobilius et aliter est natura intellectualis et per se existens et distincto et perpetuitas in deo quam in creaturis.

Ad illud ergo quod obicitur quod est habitudo consimilis. dicendum quod non est similitudo equalitatis. et propterea talis similitudo non facit univocationem sed anologiam solum. Ad illud quod obicitur de incommunicabilitate dicendum quod non est pura privatio immo importat distinctionem et est alia ratio distinguendi distans multum ab ista sicut in deo et hoc non tantum secundum rem immo etiam secundum rationem rectam intellectus non attribuit deo modum distinguendi qui competit compositis ideo

in eo ratione univoce est sed solum anologum.

In parte ista sunt plures dubitationes circa litteram. et primo de hoc quod dicit magister. dicimus quod tres persone sunt. id est tres subsistentie. quia quamvis dicat Boetius in libro de duabus naturis et una persona christi assignans differentiam inter subsistere et substare quia subsistit illud quod indiget alio ut sit. substat vero quod secundum alius ut esse valeant sub ministrat. videtur ergo quod subsistere idem sit quod esse et subsistentia idem quod essentia. ergo nullo modo potest dici quod sunt plures subsistentie. Responsio dicendum quod boetius accipit ibi hoc nomen subsistentia secundum marcum tullium et ut accipit significationem ab actu sistendi sive per se standi et sic una est tantum subsistentia. sed nunc doctores sicut frequenter accipiunt prout magis importat respectum ad proprietatem cui sub est et sic plurificatur. ratio autem huius est communis usus quia accipiunt substantiam pro re ideo pro supposito magis voluerunt accipere subsistentiam. Item queritur de hoc quod dicit. quod tres persone sunt esse una essentia vel eiusdem essentie dicimus non ex eadem essentia. videtur enim falsum quia pater generat filium de sua substantia et spirat spiritum sanctum ergo videtur quod omnes persone sunt de eadem essentia vel substantia. Item queritur quare non conceditur ista quod persone sunt ex eadem essentia sicut conceditur ista quod sunt eiusdem essentie. videtur quod deberet concedi. quia ex dicit indivisus habitudinem originis et taliter genitivus originem importat. Si tu dicas quod propter transitiones quia persone sunt transitive. ita et obliquus casus. sunt transitivi. preterea hec recipitur persone sunt in eadem essentia et tamen hec quod dico. in. est prepositio. Responsio dicendum quod quando aliquid comparatur ad aliquid ut informans sive denominans non propter hoc diversitas sive distinctio unius ad alterum. sic est comparare deitas ad deum. quando modo comparatur ad alterum sicut principium ad principiatum et sic de necessitate importatur distinctio. quoniam igitur hec prepositio ex. importat habitudinem cause vel saltem principii ideo de necessitate dicit distinctionem inter extrema. et ideo hec non potest esse vera. quod persone sunt ex eadem essentia sed quia genitivus non tantum construitur in ratione principii immo ex in declarationis essentie cum dicitur mulier egregie forme ut dicit priscianus. Ideo cum genitivo hec est vera tres persone sunt eiusdem essentie. Item queritur de hoc quod dicit. tres res et accipitur hec ab augustino in primo libro de doctrina christiana. videtur male dicere tres res. quia res est nomen absolutum essentiale. ergo videtur quod si aliquis dicat in divinis quod dicat essentia sive substantiam. ergo sicut nullo modo recipitur tres essentie. ita nullo modo debet recipi tres res. Si tu dicas quod recipitur tres entes. sed non est simile quia ens est participium et ita trahit numerum aliunde et non numeratur secundum formam propriam entitatis. res autem non est nomen substantivum. Si tu dicas quod res non dicit nisi

forma aperte aie ul' istud nom impositu e
aparte aie hic nich e quia illa sut noia inten
tionu tres diuiditur q' intentione. Pro dd'
q vnaqueq3 res pot considerari tripl' aut
sm pprietates quas h' in ppa na aut sdm mod
p qua sit apt' intell' aut sdm pprietate gnale
que ei ex accidentibz aie qui sunt subicere et
predicare et cpone et diuidere sm q' hanc
triplicem acceptionem rei triplicat noiam.
vno m p nom q indicat existentia apte sue
nature sicut dicitur album et nigru et h' alio
m sm q aia accip. et sic quia aia accipit p
modu entis noiat h' uocabulo res vnde
res dicitur q aia cogitat ut existens in
na alio m contingit noiare p intentiones
sus sicut dicit' genus spes subm. et pdicatu.
Cum igit' h nom tres dicit. q. medium int'
nom qd dicit re forma n' et nom q dic sc'a
intentiois. Ideo no tantu essentie q3 etia
psonis et ideo res tres dnis tres psonas non
sic tres essentias. et huic signi alludit ipm n'
res enim dr a reor. reris. q dicit actu apte
aie et alio m res uenit ab h' q e ratus. qd
stabilitate apte nature. et sic res dicit stabi
litate siue ratitudine ex parte entitatis et
sic patet oba quia vno m e nom nature.
alio m e nom rationis. Inde querit' de h'
uerbo Jo. Non enim prorsus aliquis inuenita
re gradus. Videt' e dire q' i q dicit aug. ix.
confess. pat' et filius no differunt suba. s3 ca
et gradu. Item in diuinis e subsistentia ergo i
est sub. s3 sub dicit' relatiue ad supius. g' est
ibi sub. et sup g' inferius et superius ergo igt'
Inde ubicumq3 e auctoritas et subauctoritas
ibi e gradus s3 licet e i patre et filio. g' etc.
Pro dd' sicut dic. glo. exo. xx. no ascendes
p gradus ad altare. et cetera. p gradus ascendit
ad altare qui dicit patre maiore filio. et
filiu spu. s. sicut dic ami. vn cu gradus de
ratione sui nois tollat psonar equalitate
Ideo benedic. Jo. q no est prsus in diuini
tate gradus. nichominus ponitur ibi ordo dif
ferunt enim gradus et ordo sicut punct' et vni
tas. na punctus e suba posita ideo solu e
i corporalibz vnitas uero e suba no hns
posi. Ideo e in spualibz sic gradus dicit sup
posi ul' loci. ul' dignitatis. ordo uero dicit
habitudine ad pricipiu sine suppoe. Ad i
ergo qd dicit aug. dd' q i pple loquit' i utroq3
uerbo et ca sumitur ibi p pn gradus uero
sumitur p ordine. Ad i q obicitur de sb.
dd'. q sub. non dicit in diuinis inferiorita
tem. s3 solu habitudine sdm ratione intelli
gendi. Ad illud q obicit' de auctte dd' q'
uerum est sdm quod auctas sonat i ratiom

dnij quod pnt gradus. s3 sic ut est in diuinis
s3 solum pnt sonat intentione pncipij et h'
poit ordinem in cognoscendo.

Nunc de pprietatibz psonar quas sreq' t'
etc. supra egit magr de hijs que dicunt'
de deo secundu subam hic de hijs scdo agit
quo dicunt' de deo sm relatione diuiditur aut'
hec pars in duas i prima agit de hijs que di
cuntur de deo temporalit' et communit'. s. d.
xx. sunt e quedam que ex tpe. Secunda iter pars
diuiditur in duas quia quedam sunt pprietates
siue relones psonales et de hijs agit p' queda
no psonales et de hijs agitur scd. s. d. xxviij.
Preterea considerari oportet qd no tantum
tres etc. prima iteru pars diuiditur i duas.
i prima assignat pprietates psonar sm q i ipis
psonis assignant. In scda no agit de ipis s3
quod eas contingit diuisis noibz exprimi. s. di.
xxvij. hic qri pot. utru has pprietates psonar
etc. prima pars h' duas in prima magr as
signat pprietates psonar. In scda uero circa
assignatione mouet dubitatione ibi. hic
queritur quid dicatur ppium de nato. etc.
prima pars h' tres partes sdm tria capitula.
In pma determinat quibz assignent' pprietates
quia ypostasibz. In scda assignat que sint il
le pprietates ibi Iam de pprietatibz psonar
uideamus. tertio ostendit quid sint ille pro
prietates qm sut relationes siue dde sm
relatione no tam sdm accns et h' tertio ca
pitlo facit. ibi. Quo circa secund' e no omne. etc.
hic qr quid dicatur de pprium nato. etc. Scda
scda pars in qua mouet dubitationes iuxta
predictas assignationes. et h' pars h' duas in
p mouet dubitationem circa assignationem
pprietatis In scda contra assignatione pprietatis. s.
s. s. h' queri pot utru pater. hec pars h'
duas. In pma ppomt qom et soluit auctem
hylarij In scda illam solutione applicat etia
circa pprietate. spc. s. que e donu ibi. i etia
de spu sco dicendu e. Simili' q'd h' duas
partes. In p' qrit et soluit In scda quonda
pom improbat p'm facit ibi. hic queri pot
vtru pat' e. etc. Secund' facit ibi. Quidaz
tamen putant spm san. etc.

Ad intelligentia eor que i ista. d. dicunt'
de pprietatibz quattuor queruntur / p' querit'
utrum in diuinis sit ponere pprietates / Scdo
dato q sic qr quid sint ille pprietates / Tertio
queritur quis sit actus ipar / Quarto et
ultimo qr de numero ear. Quod aut i diuinis sit
pone pprietates no solum uocalit' s3 etia reale
ostenditur sic. Jo. dicit et habetur i fine
precedentis. d. no tantu noia s3 etia nominu
pprietates confitemur g' etc. Inde aug. d.

in .l. de fide. ad pet^m. proprium est patris quod unum filium genuit. ergo a coniugatis. generatio est proprietas patris. sed constat quod generatio realiter est in deo. Constat etiam quod convenit soli patri. ergo secundum rem est patris proprietas. ¶ Item proprietatis est distinguere ergo ubi est vera distinctio ibi est vera proprietas sed in divinis est vera distinctio. unde dam. dicit ypostaseon .i. personarum in tribus proprietatibus paternali et filiali et processibili recognoscimus. ¶ Item hoc ipsum videtur ratione. quia sicut alius est modus querendi de essentia et persona .i. alius est modus querendi de essentia et proprietate. per quod se habet. ergo sicut ponitur in divinis et essentia et persona secundum veritatem. ita debet poni proprietas.

¶ Item supra [illegible] probatum est quod differunt generatio et processio realiter. aliquin non differret realiter. sed tamen generatio que spiratio est in una persona non multiplicata ut in persona patris. ergo cum persona sit realiter una et proprietates realiter plures. ergo ponere est proprietates realiter in divinis differentes. sed non differentia essentiali sed nec personali cum sint eadem persona. ergo notionali quod si non differunt generatio et spiratio. sicut hoc est verum pater spirat spiritum s. Ita et hec. pater generat spiritum s. et tunc sequeretur. quod spiritus s. esset filius. ¶ Item pater et filius sunt unum principium spiritus s. sicut hoc supra probatum est et hec ratio est principii. quia unus ordo est qui spiratur. hoc quod est unum dicitur unitate non essentie. nec persone. ergo oportet quod proprietatis. et si hoc. necesse est ponere proprietates in divinis realiter. et non nominaliter tantum secundum notiones. ¶ Item in patre est paternitas et innascibilitas. aut ergo eadem proprietas. aut alia. si eadem proprietas. ergo et relatio eadem. sed secundum paternitatem refertur ad filium. ergo et secundum innascibilitatem. sed hoc est falsum. ergo est alia. et persona est una. ergo necesse est ponere proprietates in divinis in personis etiam realiter differentes. ¶ Hylarius de trinitate. pater et filius et spiritus sanctus solis differunt nominibus. ergo si differunt nominibus. ergo si differunt nominibus non sunt ibi reales proprietates sed vocales. ¶ Item dam. dicit. p. li. oportet scire quod aliud est differre re. aliud ratione. et dicit quod in creaturis est differentia re et consequentia ratione. sed in divinis econverso. cum ergo sit distinctio secundum proprietates videtur ergo quod sint ibi solum secundum modum loquendi vel intelligendi. non ergo a parte rei. ¶ Item hoc ipsum videtur ratione quia in summe simplici non cadit differentia aliqua. sed divina persona est summe simplex. ergo aut ibi non est proprietas aut est solo modo loquendi ergo etc.

¶ Item .s. simplex est persona sicut essentia sed proprietates essentie non differunt nisi solo modo loquendi. non secundum rem. ergo similiter proprietates persone. ¶ Item divina essentia propter summam simplicitatem se ipsa refert ad creaturam. et ideo relatio essentialis solo modo loquendi differt ab essentia ut cum dicitur dominus. quod enim transit in subiectum. ergo pari ratione persona se ipsa refertur ad personam. ¶ Item creatura propter essentialem compositionem ad suum principium se ipsa refertur ad creatorem aliquin inter creatorem et creaturam cadit medium quod non esset nec creator nec creatura ergo si multo essentialior est comparatio persone ad personam ergo se ipsa refert. et si hoc ergo videtur quod ipsa proprietas vel relatio non differat nisi solo modo loquendi a persona. ¶ Respondeo dicendum quod omnes catholici tractatores posuerunt proprietates personarum in divinis. cum enim sint plures persone et distincte necesse est quod sit ibi distinguens. hoc autem proprietatem appellamus. sed diversificati sunt in modo ponendi. quia ergo viderunt aliqui summam simplicitatem in persona. sicut in essentia posuerunt quod sicut in essentia omnino est idem quo est et quod est. ita in persona omnino. Idem quo distinguitur et quod. et sic supponit proprietas. differens a solo modo loquendi. sicut si dicatur rogo te benignum vel benignitatem tuam. sed ista positio non potest stare quia sicut in oppositum probatum est. in eadem persona sunt proprietates differentes non solum modo loquendi. sed realiter. videmus etiam quod una persona uno modo comparatur ad unam. ut pater ad filium. et iterum una persona uno modo sive una habitudine comparatur ad plures ut spiritus s. ad patrem et filium. et iterum una persona pluribus modis comparatur ad plures. ut filius ad patrem et spiritum s. sed similiter videmus comparari plures personas eodem modo ad unam. ut pater et filius ad spiritum sanctum. ergo unitas habitudinis non potest accipi a parte essentie certum est. nec a parte persone que refertur. nec ex parte persone ad quam refertur. Restat ergo quod sit alius modus dicendi suprius a parte rei. et ideo nunc communis oppinio tenet in divinis esse proprietates personarum realiter differentes ad se invicem. et per hoc etiam differentes a personis aliquo modo. sic enim quia in una essentia non plurificata plures ponimus personas. modo essentialiter et personaliter differunt. non solum differentia supra a parte nostra. sed etiam a parte rei. sic etiam dicendum de modi dicendi personaliter et notionaliter. et ideo distinguunt magistri tres modos dicendi in divinis qui sumuntur a parte rei. s. essentialem personalem et notionalem. et dicitur ergo quod tres sunt modi predicandi. s. in quid. in quis. in quo. sive in quo se habet. et incidit secundum figuram dictionis. ex communitate horum modorum. sicut in creaturis ex communitate predicamentorum. sic ergo in divinis vera est essentia. vere sunt persone. et vere sunt proprietates. ¶ Ad id quod obicitur in contrarium primo de hylario. dicendum quod hylarius accipit nomina non pro ipsis vocibus sed pro intellectibus sive significatis

¶ Ergo quod triplex modus est ponendi
- persone s. personis habet actum
  - distinguendi et sic dicitur relatio
  - constituendi et sic dicitur proprietas
  - innotescendi et sic dicitur notio
  - differt a
    - modo dicendi
    - ordine intelligendi
    - respectu nostri
- notiones
- relationes
  - In modo dicendi quod
    - relatio quia refertur
    - proprietas quia distinguit
    - notio quia innotescit
  - In numero quia
    - notiones .v.
    - relationes .iiii.
    - proprietates .iii.
- In ordine intelligendi quod
  - proprietas ut distinguens
  - relatio ut referens
  - notio ut innotescens

In una tantum vero ab alio et spiratio non est proprietas

proprietas per illa tamen nomina importatur est in proprietates, nam solum non excludit ibi proprietatis veritatem sed excludit diversitatem realem vel substantie vel numeri. Ad id quod obicitur de damasceno quod differunt solum ratione dicendum quod differre ratione est triplex. Uno modo a parte nostre apprehensionis et sic differunt ideo bonitas et magnitudo. Alio modo differre ratione est secundum differentiam attributionis, quia aliquo modo ponitur circa unum vel attribuitur uni quod non attribuitur alteri, et sic differunt ratione essentia et persona. Tertio modo differre ratione est differre secundum pluralitatem distinctionis que non inducit diversitatem in essentia vel numero, tamen tantam inducit differentiam quod unum non dicatur de altero, et sic differt ratione persona a persona, proprietas a proprietate. Prima quidem differentia secundum rationem est minima quia nichil respondet a parte rei. Sed ultima respondet. Non vult ergo damascenus dicere nisi quod ratione, non secundum quod res accipitur pro numero, non enim sit ordo dividit, scilicet quod a principali de nomine. Nam in creaturis non solum est communitas rationis immo realis. Nam petrus et paulus non tantum in ratione conveniunt sed etiam in natura communi.

Ad illud quod obicitur quod hec tollit summam simplicitatem, dicendum quod differentia rationis quedam fundatur super quid absolutum sive substantiale sive accidentale, quedam super respectum sive modum se habendi. Et prima differentia omnino repugnat simplicitati et non potest esse in deo. Secunda vero non repugnat. Nam videmus respectum aliquem de novo esse circa aliquid illo nullo modo mutato. Videmus etiam aliquid habere plures respectus ipso sine compositione existente. Dicendum ergo quod proprietates personales sunt respective non absolute, ideo possunt differre ratione respectiva, quia persona suppositum sive ypostasim dicit, sed proprietas dicit habitudinem ad alterum. Ex hoc patet sequens, quia cum proprietates essentiales sunt absolute non possunt dicere realem differentiam nisi essentialem habeant, et ideo solo modo loquendi differunt; non sic proprietates personales. Unde proprietates essentiales omnino transeunt in essentiam, sed personales non. Ad aliud quod obicitur quod essentia se ipsa differt, dicendum quod essentia divina non potest referri nisi ad aliam essentiam. Ad illam autem non refertur, cum relatio dicat ordinem et habitudinem. Sic autem vult philosophus deus non ordinatur ad res, sed res ad ipsum, ideo non est ibi relatio nisi solo modo loquendi. Sed cum persona ad personam refertur, ibi vere est ordo originis et ideo habitudo, et ideo vera relatio, et sic patet illud. Ad aliud quod obicitur quod creatura se ipsa refertur, dicendum quod referri se ipso potest intelligi tripliciter. Aut quia inter rei respectum et essentiam non cadit medium, quia ipsa essentia essentialiter dependet, et sic quidem reperitur in creaturis. Sic enim refertur materia ad formam et forma ad materiam. Unde dicit philosophus quod primum hec ipsum quod est ad alterum est, tamen nec materia est suus respectus nec forma, quia non habent omnimodam simplicitatem. Alio modo est referre se ipso quia inter id quod refertur et suum correlativum non cadit aliquod medium quod non sit alterum eorum, et sic pater refert se ipso ad filium et econverso. Nam pater est sua paternitas, et hec propter summam simplicitatem. Tertio modo referri se ipso est quia ipsum quod refert non est nisi relatio et respectus purus, et hec est impossibile esse nec in deo nec in creatura, quia sicut dicit augustinus omne quod refertur est aliquid excepto eo quod relative dicitur, aliquin relationis esset relatio. Ita patet quod omnis proprietas relativa sive in deo sive in creatura. Nec tamen differt aliquo modo ab eo cuius est proprietas et maxime in creatura, ergo in creatore. Et intelligant omnia hec sic prius assignatum est, cum omne respectivum fundatur super aliquid absolutum.

Secundo queritur de proprietatibus quid sint, et quod sint relationes, videtur quia dicit hylarius xii. de trinitate: proprium est deo nato esse filium. Sed filiatio est relatio, ergo etc. Item damascenus: dicimus divina verbi ypostasi nativitatem in habitudine a principali ypostasi differentem, sed modus habitudinis est relatio, ergo etc. Item Ricardus de sancto victore in libro de trinitate dicit quod persona distinguitur proprietate originis, sed origo in divinis non est nisi habitudo, ergo relatio, ergo etc. Item hec ipsum videtur ratione, quia proprium est quod convenit soli. Sed nichil absolutum est incommunicabile in divinis et conveniens soli, ergo omnis proprietas personalis est relativa, ergo etc. Contra: sicut paternitas est relatio, et magnitudo quantitas, et bonitas qualitas. Sed magnitudo dei non est quantitas, nec bonitas qualitas, ergo nec paternitas est relatio. Sed paternitas est proprietas, ergo etc. Si dicas quod non est simile, quia alia transeunt in substantiam, relatio autem non, contrarium ostenditur. Primo sic: sicut quantitas est unum genus accidentis distinctum ab aliis, et relatio. Sed quia in deo non cadit diversitas, ideo nec genus quantitatis transit in substantiam, cum ibi non sit accidens nec diversitas generum, ergo pari ratione relatio. Item sicut deus est sua magnitudo et paternitas, sed quia deus est sua magnitudo ideo quantitas non differt a substantia sed in eam transit, ergo et paternitas filii. Item videtur quod relatio magis non transit, quia inter omnia genera accidentium relatio importat maiorem dependentiam quia ad substantiam et obiectum. Sed deus est omnino independens, ergo relatio minime manet in deo. Item inter omnia genera entium relatio minus habet de entitate, sicut patet quia advenit et recedit sine mutatione illius quod refertur. Sed in summo ente non debet poni nisi quod multum habet de entitate, ergo etc.

Ad hoc dicendum quod proprietates personales necesse est

esse relationes. et hec duplici ratione. tum quia sunt
incommunicabiles et soli conveniunt. tum etiam
quia realiter differunt ut ostensum est prius. sola
autem relatio manet in divinis / ad cuius intelligen
tiam notandum. quod relatio in aliquibus convenit
cum aliis generibus, in aliquibus differt / convenit enim in hoc
quod est predicamentum et genus entis. et in hoc quod est
accidens / et disconvenit in hoc quod preter alia genera habet
respectum non solum ad subiectum. sed etiam ad obiectum.
sive habitudinem. et dependentiam. / quantum ad primas
conditiones in personis est relatione manet in divinis
sicut alia genera. et hoc propter summam simplicitatem.
Inde enim relatio ut preostensum est non est pre
dicamentum. nec accidens. sed substantia est / quantum vero ad conditiones
quas habet respectu obiecti. necesse est quodam modo maneat.
scilicet quantum ad habitudinem. et hoc propter veram distinctionem que est in
divinis. et veram originem et habitudinem. et necesse
est quodam modo non maneat. scilicet quantum ad dependen
tiam. et hoc propter omnimodam absolutionem que est in
divinis. alia enim genera simpliciter transeunt. sed relatio
quodam modo transit. quia alia genera / respectum
solum ad subiectum dicunt. et secundum illum transeunt. sed
relatio ultra dicit respectum ad obiectum. et secundum illum
respectum manet. qui vere est in divinis et ita
relatio manet / patet etiam quid transit. videlicet
quantum ad omne quod dicit compositionem. unde non est
genus. nec in genere. nec est accidens. nec est ad.
et sic patent tria obiecta contra hec. quia unum sunt.
[illegible] genus et [illegible] accidens. Tertium a predi
catione et imperfectione / patet etiam quid maneat
scilicet quantum ad illud quod dicit, dependentiam et
inclinationem. quia sic privat absolutionis perfectionem.
et per hoc patet quartum argumentum. quod obic
de dependentia relationis. Ad illud quod obicitur quod
minus habet de ente. dicendum quod hoc verum est cum differt
essentialiter a substantia. in deo autem non sic est. preser
tim. per terminationem predictam. sed ratio reddi quod
non transit. quia enim minimum habet de ente.
ideo minimam / secundum suam proprietatem. alia vero que
habent ad de ente absoluto. faciunt compositionem. et
hinc est quod relatio melius manet in summo simplici
quam aliquod aliorum.

Tertio queritur de proprietatibus quantum ad actum.
et queritur utrum actus huius proprietatum sit ypostases distinguere aut distinctas ostendere.
et quod sit distinguere videtur. per boetium de tri.
substantia continet unitatem relatio multiplicat
trinitatem. sed multiplicat. ergo distinguit. Item
Ricardus de sancto Victore de trinitate dicit. quod persona
distinguitur proprietate originis. sed proprietas dicit
originem et relationem ergo et cetera. Item hoc videtur
quia cum persone distinguantur aut distinguntur
per aliquid absolutum. aut per respectum. per absolutum
non. quia sicut vult augustinus. quod ad se dicitur de
singulis dicitur. ergo necesse est quod differant

per aliquid respectivum. Item proprietas patris aut acci
dit ipsi ypostasi aut est ei consubstantialis. quia si
accidit. ergo sunt ibi aliqua accidentia. ergo est ibi aliqua
compositio. si autem est consubstantialis et connaturalis.
ergo cum non consequatur esse ypostasis. non tamen
est ratio ingnotescendi sed etiam distinguendi.
Item in summe simplici idem omnino est
ratio essendi et cognoscendi. sed persona patris est
summe simplex. ergo eodem distinguitur quo
distingui cognoscitur. hoc autem est proprietate ergo et cetera.
Contra omne respectivum reducitur ad absolutum. sed
quod reducitur ad aliquid secundum rationem intelligen
di consequitur illud / ergo cum proprietates sint respective.
ypostases absolute. proprietates reducuntur
ad ypostases. ergo ypostases sunt priores. sed quod prius est
non distinguitur ab eo quod est posterius. quia ab
eodem est esse et esse distinctum. ergo et cetera. Item
omne quod distinguit aliquid dat ei tale esse
quale ipsum est vel habet sed proprietates habent de se
solum esse respectivum. ergo ypostases per proprietates
distinguuntur habent solum esse respectivum. sed hoc
falsum quia cum sint supposita essentie habent esse
simpliciter absolutum. Item in divinis pluralitas est pli
citate per originem. ergo et distinctio. sed origo dicit
emanationem vel exitum relatio autem per se non emanat
nisi prius aliquo emanante quia in ad aliquid non est motus.
ergo prius oritur ypostasis ab ypostasi secundum rationem in
telligendi quam sit intelligere esse relationem. et sic hec rela
tive consequitur esse distinctum in ypostasibus. ergo et cetera.
Item omne quod relative dicitur est aliquid. excepto
eo quod relative dicitur sicut dicit ratio et augustinus.
dicit v. de trinitate. sed pater et filius dicuntur relative
ergo uterque eorum est aliquid excepto quod relative dicitur.
ergo abstracta relatione contingit aliquid in
telligere. quero ergo quid sit illud aut essentia
aut ypostasis. si essentia ergo relatio est in essentia
ergo multiplicat eam. si ypostasis aut ergo una aut
due. non una quia impossibile est intelligere. quod
pater et filius sint una ypostasis ergo due. et sic hoc
patet et cetera. Item abstractis omnibus proprietatibus
duorum individuorum ut petri et pauli solis ypostasibus
remanentibus adhuc contingit intelligere remanere
distinctionem ergo pari ratione in ypostasibus divinis
consimiliter verum est. tunc ergo non sunt solum ratio distin
guendi quo ad nos. Responsio dicendum. quod circa hoc duplex
opinio fuit quidam enim dixerunt quod abstractis pro
prietatibus impossibile est intelligere ypostases distinctas.
quia huiusmodi proprietates in divinis non solum dant
personas ingnotescere immo dant etiam esse unde ipsis
abstractis abstrahitur esse et esse distinctum / aliorum
opinio fuit quod proprietatibus abstractis adhuc est
intelligere distinctionem ypostasibus. quia proprietates
secundum ipsos non sunt ratio distinguendi secundum rem
sed distinctionem manifestandi. unde dicunt quod ab
stracta paternitate et filiatione. adhuc contingit

Margin: Quodam modo manens ibi
Margin: distinctio non quantum ad illud quod dicit dependentiam.
Margin: Nullam facit compositionem et emanans

intelligere quod ab alio, et quo alius. Et quoniam quo distinguuntur dicuntur quodammodo se ipsis sicut primo generalissima se ipsis distinguuntur dicitur quod se ipsis et differunt. Unde licet in trinitate substantia non est quantitas et si respiciamus intellectus utraque opinio continet aliquid probabilitatis. Quod patet sic. In divinis est ypostasis sub intelligimus originem sive emanationem. Intelligimus etiam habitudinem secundum rationem intelligendi origo precedit ipsum comitatur. Et secundum rationem intelligendi habitudo consequitur ipsum quam refertur. Potest igitur proprietas relativa importare solum habitudinem. Et hoc modo consequitur rationem distinctionis et est ratio cognoscendi distinctionem non distinguendi sicut dicit secunda opinio et probant rationes inducte ad secundam partem de ipsa relatione. Potest enim intelligi tunc distinctio quia intelligitur quod ab alio et quo alius. Potest etiam utrumque proprietas importare scilicet habitudinem et originem. Et tunc non tantum est ratio cognoscendi, sed etiam distinguendi. Circumscripta enim origine sive emanatione impossibile est intelligere in divinis pluralitatem. Immo sic est essentia una, ita etiam intelligitur ypostasis una. Et sic procedit prima opinio et rationes ad primam partem. Sed non quod cum idem sit in divinis proprietas origo et esse et ad alterum se habere, tamen secundum rationem intelligendi sic ordinata, ut primo sic oriri, deinde esse intelligatur, in hiis que habent esse ab alio, deinde se ad alterum habere. Quia vero idem sunt in deo, ideo eodem nomine designantur. Unde generatio dicit originem et habitudinem. Tamen proprie loquendo generatio dicit originem et paternitas habitudinem. Qui ergo proprietas divinas secundum communem usum loquendi importat habitudinem et originem, ideo tenendum quod proprietates non solum sunt ratio innotescendi distinctionem, sed etiam distinguendi.

Et ad illud quod obicitur quod respectivum reducitur ad absolutum. Dicendum quod reduci ad aliquid est dupliciter: aut sic ad principium, aut sicut ad terminum. Proprietas originis hiis duobus modis reducitur ad absolutum. Ad ypostasim patris reducitur innascibilis sicut ad aliquod principium, ad ypostasim autem geniti et spirati sicut ad terminum. Quoniam ergo quod reducitur ad aliquid sicut ad principium ipsum consequitur, ideo abstracta origine solum intelligitur deus innascibilis non ens ab alio, et ita in unitate ypostasis. Quia vero quod reducitur ad ad sicut ad terminum intelligitur precedere, hinc est quod abstracta origine iam non est intelligere ypostasim precedentem vel intelligendum ubi respectivum dicitur de ~~prima~~ pendentia ratione cuius communiter deficit a summa simplicitate quod non est in deo.

Ad illud quod obicitur quod respectivum solum dicit esse respectivum. Dicendum quod hoc verum est de respectivo quod dicit solum habitudinem, sed non est verum de respectivo quod dicit originem.

Ad illud quod obicitur quod relatio non oritur per se. Dicendum quod relatio est proprietas secundum quod est ipsa origo non prius est in quo originatur, et quia origo proprie non oritur sed est in quo oriens oritur, ita quod non sequitur. Et prius non. Sed secundum rationem intelligendi ut est sola relatio vel precedit, ideo patet illud.

Ad illud quod obicitur quod est ad exceptio quod relative dicitur. Dicendum quod illud non habet veritatem in summe simplicibus que sic differunt esse et rem quod unum possit ab altero separari sive abstrahi secundum rem, quia ibi unum sunt. Nec solum secundum intellectum, non enim adhuc intellectus noster sic abstrahit ut intelligat ypostases distinctas abstractis proprietatibus et relationibus. Si enim ab ypostasi patris abstrahat paternitas vel etc. iam non habet aliquid speciale quod sit principium intelligendi ipsam. Et ita consideratur sub ratione generali et incompleta. Unde et bene videntur mihi dicere qui dicunt quod remanet in intellectus huiusmodi res secundum quod est generale vocabulum. Et sic patet quod abstractis proprietatibus non remanet distinctio nec re nec intellectu, ideo utique in sit ratio distinguendi.

Ad illud quod ultimo obicitur quod Petrus et Paulus distinguuntur intellectis abstractis proprietatibus. Dicendum quod non est simile. Ibi distinctio est ibi a parte materie et forme substantialis, que innotescunt proprietates accidentales. Sed in divinis solum est distinctio per originem. Ideo patet illud.

Quarto queritur de proprietatibus quantum ad numerum. Et videtur quod sint infinite, quia proprietates sunt respectus, per quos nobis innotescunt, sed illi sunt infiniti. Sic patet de respectibus ydealibus. Ergo etc.

Item pater et filius ad invicem assimilantur secundum omnes conditiones essentiales, ergo secundum omnes comparantur. Et secundum omnes innotescunt nobis. Sed ille sunt in numero indiffinito. Ergo etc.

Item quanto aliquid est simplicius tanto plures habet respectus, ut punctus quam linea, et linea quam superficies. Sed divinum esse est simplicissimum. Ergo in eo sunt infiniti respectus. Sed omnes sunt ratio cognoscendi. Ergo notiones sunt infinite.

~~Sed~~ Sed contra. Non sunt tantum. Videtur per Damascenum qui dicit quod in divinis sunt omnia unum preter generationem, ingenerationem et processionem. Sed iste tres non sunt nisi tres proprietates. Ergo etc.

Item ratione videtur, quia proprietas convertitur cum eo cuius est proprietas. Sed proprietas est persone. Ergo quot sunt persone tot sunt proprietates et non plures. Sed persone sunt tres. Ergo etc.

Item fiat talis ratio. Omnis proprietas est aliqua notio. Et omnis notio est proprietas. Sed omnis proprietas sive notio est aliqua trium. Ergo etc.

Quod autem sunt plures tribus, hoc ostenditur. Notiones sive proprietates sunt relationes. In omni autem habitudine sunt due relationes secundum duo extrema. Sed in divinis sunt due origines. Ergo saltem quatuor relationes.

Item proprietas est que convenit uni soli. Sed innascibilitas convenit soli patri. Ergo est proprietas. Et non est aliqua illarum quatuor relationum. Ergo sunt quinque.

Queritur ergo sufficientia tum numeri notionum in divinis et personis.

quid accipiant. [illegible] sit ide numer proprietatum relationum. Cum intelligendum est ad illud ultimum quod non consueuit fieri ut ista tria nota proprietas. relatio. et notio. Ista proprietas dicitur in quantum est soli. relatio in quantum dicit habitudinem ad alium. Notio in quantum est principium cognoscendi. quia omnis proprietas est ratio cognoscendi. scilicet. et omnis relatio. ideo nomen notionis est in plus quam illa duo. quia quedam proprietas est relatio ut paternitas. quedam non ut innascibilitas que [illegible] non dicit respectum set priuat. Et quedam relatio est proprietas ut filiatio. quedam non ut actiua spiratio. ideo quia conuenit pluribus non uni soli. et hinc est quod nomen proprietatis et relationis se habent ut excedentia et excessa. nomen uero notionis est in plus. unde plures sunt notiones quam proprietates. plures etiam quam relationes. Sed proprietates et relationes mutuo se excedunt. et equaliter ideo sunt numero equales. tamen non oportet facere unum. Ista omnis relatio distinguit aliquid in ad alium. et est aliquis in proprietas. Et omne quod distinguit aliquo in importat relationem. ergo omnis relatio proprietas. et omnis proprietas relatio. Sed omnis notio est proprietas uel relatio. ergo omnis notio est proprietas. et sic relationibus. et extensio notione sunt equalia. ideo idem est numerus et eadem ratio assignationis in omnibus istis notionibus. Sed intelligendum est quod circa numerum proprietatum fuerunt tres [opiniones]. quidam dixerunt quod sunt infinite. quidam quod tres. quidam quod quinque. Ratio autem huius diuersitatis fuit quia diuersimode notiones considerauerunt. Qui considerauerunt illas in comparatione ad eos quibus innotescunt. dixerunt eas infinitas esse quia infinitas comparationes et similitudines et respectus dicunt nobis innotescit. Qui uero considerauerunt in comparatione ad ypostases. que distinguuntur uel innotescunt. dixerunt esse tantum tres. quia tantum tres sunt persone. ideo tantum tria habent proprietas per que nobis sufficienter innotescunt. Qui uero considerauerunt per comparationes ad rationes quibus innotescunt. dixerunt esse .v. eadem enim est ratio innotescendi et distinguendi. Sed ratio distinguendi accipitur a parte originis. aut positiue. aut priuatiue. Si priuatiue. aut priuat originem per modum producentis et hoc non dicit nobilitatem. sed non producere. Io non est notio. aut priuat originem per modum producti. et hoc uel specialiter uel generaliter. Si specialiter non dicit nobilitatem. Si generaliter sic dicit nobilitatem. et notio est una sola. Si autem accipiatur a parte originis positiue. cum duplex sit origo et utrobique uideatur de necessitate duplex habitudo. de necessitate erunt quatuor. Sed generatio actiua et passiua. et spiratio similiter

actiua et passiua. et in uniuerso .v. Sed opinio sufficit notiones magis alonginquo. ideo magis auritate recessit. Secunda magis appropinquo. et ideo magis (sic) ueritati appropinquauit. Tertia sicut debuit. et ideo ueritatem dicit et posuit tamen. Et hec est pro quod tenet communis opinio magistrorum notiones esse .v. et ratio huius prius uisa est. Cum ad illud ergo quod obicitur de respectibus et comparationibus infinitis. Dicendum quod nec proprietates nec relationes sunt notiones nisi que important respectus distinguentes personam a persona. et hic est respectus originis. qui tantum quinque modis spectantibus additur per comparationem. ideo patet illud. Cum ad illud quod obicit quod tantum tres personae uerbum dam. Dicendum quod sub generatione comprehendit duas generationes scilicet sub processione. Cum ad illud quod obicit quod proprietas debet conuerti cum persona. Dicendum quod cum est de illa que est proprietas personalis faciens personam esse personam tamen non sequitur si queritur quod tot sunt et non plures. quia unum uide. potest habere plura conuertibilia. Cum ad illud quod obicit de illo illo dicendo quod processu illo est fallacia accidentis. sic hic. pater est innascibilis. et pater est paternitas. ergo paternitas est innascibilis. quia quod attribuitur subiecto. siue ypostasi. attribuitur habitudini. potest tamen poni figura dictionis. commutatione modi predicandi quia indiuiduis essentia predicatur ut quid. et ut quis. et notio ut que. et sic procedentur ad personas aduniationem.

In parte ista sunt dubitationes circa litteram. Et primo de hoc quod dicit. Io. abarciano presule nouellum nomen aut nomine romano exigit. Sicut est nouellum cum apostolus dicit .i. thy. ult. uotum nouitates uitandas esse. nullo modo debuit concedere. Preterea. dam. dicit quod ypostasis est illa cum accidentibus. Sed indiuiduo non cadit accidens ergo nec nomen ypostasis. ergo. etc. Cum pro dicendum quod nouitas uno modo sonat uitium alio modo non. quod est talis adiunctio quod suam etiam facit quod non habet oratium cum ueritate antiquitus tunc est uere nouellum. et sic dicit apostolus esse fugiendum. unde addit prophana. Sed illud nomen quantum ad intellectum sanum non erat nouum. Sed quantum ad intellectum quem heretici supponebant. Ex obiectione autem. dam. Dicendum quod nomen ypostasis de se non importat respectum ad accidens. Sed solum ad proprietatem distinguentem que quia est mediatiua est accidens. ideo dicit subm cum accidentibus. non sic autem est ideo.

Item quid est de hoc quod dicit. quod uenenum latet sub melle. Quia cum hoc non dicat nisi propter errorem communem. uidetur quod talia nomina omnia essent fugienda. Cum pro dicendum quod uenenum non latebat sub nomine. Sed sub eorum intentione qui ex hoc accidentaliter uolebant inducere heresim. uel per

dici quod uenenum latebat et non quantum ad signa
sed propter dubitationem et ideo nunc quod determinatum est
ei signo absque dubio est utendum. ¶ Item queritur de hoc quod
dicit aug. quod aliud est genuisse et natum esse. videtur esse
male dictum quia cum aliud dicitur diuersitatem et con-
trarietatem hoc uidetur quod generatio actiua et natiuitas differunt
per essentiam quod est quasi idem. ¶ Responsio dicendum quod aliud non dicit
ibi diuersitatem aperte et absolute sed per comparationem
adiacentem intelligitur. quasi dicat aliud est dicere siue in-
telligere patrem generare et filium nasci. sed hic aliquid non
subest diuersitas essentie. sed aliquis proprietatis.
¶ Item queritur de hoc quod dicit. quod proprium est patris non
quia non est natus. videtur esse dictum contra illud quod dicitur .i.
d. xxviii. vbi dicitur quod hoc est quod ingenitus est proprium
patris. sed ingenitum non est aliud dicere quam non genitum.
¶ Responsio dicendum quod aug. loquitur de hoc quod est non natus secundum quod dicit
puram negationem. et sic non dicit proprietatem. ¶ Inge-
nitus autem prout est proprietas non est negatio pura. ¶ Item
queritur de istis uerbis aug. que dicit. Quod ideo nichil dicitur
secundum accidens in deo quia nullum est ei mutabile aut ammissibile. videtur
enim ratio non ualere quia quedam sunt accidentia
inseparabilia. et talia non sunt ammissibilia. ¶ Responsio
dicendum. quod sicut ipse idem aug. dicit omne accidens aut est
per naturam suam ammissibile aut potest circa subiectum suum
intendi uel remitti et ipse non dicit quod sit accidens tantum
quia potest amitti. sed quia potuit aduenire rei
prius existenti uel recedere a re iam existente
uel saltem intendi uel remitti siue uariari. et si
tu obicias quod accidentia non possunt alterari
secundum boetium verum est de alteratione a se in subiectum
tamen certum est quod in eodem intenduntur et remittuntur.
aliter potest dici quod accidens potest comparari ad subiectum primum
uel ad subiectum proximum. et habito respectu primo est acci-
dens dicitur adueniens quod est post. etiam ab esse quamuis
non respectu subiecti quod est subiectum. et cetera. ¶ Tertius modus
dicendi iste quod illud solum est per naturam immutabile. quod est
omnino simplex si ergo deus omnino est immutabilis
ergo est omnino simplex. et in nullo simplici est ac-
cidens ergo in nullo immutabili est accidens ponere
si ergo pater est immutabilis et in eo est paternitas ergo non
est accidens. ¶ Item queritur de hoc quod dicit. quod filius dei
similiter factura. quia secundum istum modum dicendi cum
asinus sit factura. videtur quod possit dici filius dei et
sicut quod archa que facta est ab artifice possit dici filia
artificis. quorum neutrum conceditur. si tu dicas quod
oportet quod sit ad ymaginem factum. ¶ Contra dyabolus
est ad ymaginem factus. ergo dicitur esse filius dei. ¶ Responsio dicendum
quod hoc dicitur filius duobus dicitur. scilicet ortu et imitatione
dicendum ergo quod est imitatio per omnimodam assimilationem
et sic filius naturalis imitatur patrem et quia non habet
secundum immutando sic. ideo solus ipse est filius
naturalis. item est imitatio expressa est. et hec consi-
stit in ymagine. et hec tenet ad rationem filii et fac-
ture. est iterum imitatio longinqua. et hec tenet
tantum rationem facture. non filii. Est attendendum

quod imitatio expressa que consistit in illa conditione
aut est insignita ulterius sua perfectione et decore
aut est priuata honore et deformata alia a con-
ditione. primo modo dicitur filius factura. secundo modo filius
factura et adoptione. tertio modo non dicitur filius dicitur
filius nisi ualde improprie. et cum adiectione distrahente
quia dicitur Jo. viii. vos peccatores habetis patrem dyabolum.
propter quod a deo recedunt et imitantur eum. ¶ Item
queritur de distinctione illorum trium que ponit
hylarius. scilicet origine. ueritate. et natiuitate. et dicendum
quod hec tria dicit ad excludendum tres hereses. contra
fotinum dicit origine. non adoptione. quia fo-
tinus dicebat christum esse dei filium adoptiuum
contra sabellium dicit ueritate non nuncupatione
quia ipse dicebat quod idem ipse secundum nuncupabatur
pater et filius. contra arrium dicit natiuitate non
creatione quia arrius dicebat esse dei filium crea-
turam ¶ Item queritur de hoc quod dicit quod dicitur relatiue
quamuis ei uocabulum non reddatur uocabulum. videtur
enim falsum quia proprium est relatiuorum dici ad conuer-
tentiam. ergo si non dicitur ad conuertentiam
non dicitur relatiue. Responsio dicendum quod illud uerum est. si
nomen impositum est utrique extremo. aliquando si deficit
ex vna parte. non dicitur. ut si dicatur remus na-
uis. sic uult dicere aug. quod sub istis nominibus pater
et filius non referuntur ad spiritum sanctum. sed tamen ubi
deficiunt nomina docet fingere. sed in diuinis melius
est carere quam fingere. propter uitandum errorem. ~~inueniri.~~
¶ Item queritur de hoc quod dicit. quod ibi non potuit inueniri
visitatum uocabulum. videtur esse ~~uocabulum~~ falsum
quia ~~ibi~~ ita bene spirator dicitur ad spiritum sicut
donator ad donum. ¶ Responsio. vnus modus dicendi
est. quod aug. non loquitur simpliciter de hoc nomine spirator.
sed de hoc toto. spiritus. scilicet uel aliter hoc dicit quia spi-
rator non erat. tunc nomen usitatum ut donator.
¶ Item queritur de hoc quod dicit. Quod donator non dicitur
nisi ex tempore. quia secundum hoc. nec donum diceretur
nisi ex tempore cum relatiua sint simul natura. et ad hoc dicendum
quod potest dici ab actu donandi. uel ab habitu primo
dicitur solum ex tempore sic etiam donum secundo modo dicitur
ab eterno.

Hic querit post uerum proprietates. Supra assigna-
uit magister proprietates personales hic secundo agit
de ipsis proprietatibus secundum quod per diuersa uocabula
exprimuntur. et quoniam conuenit eas exprimi per uo-
cabula magis usitata et minus usitata. ideo
habet hec pars duas partes. in prima agit de expressione
proprietatum per uocabula visitata. In secunda per
uocabula usitata minus. In tertia dicitur eadem.
hic non est pretermittendum. prima pars habet quattuor
cum enim hylarius et aug. proprietates aliis. et aliis
uocabulis assignent utrique tantum consuetas.
quia vnus scilicet aug. per generare et generari alter
scilicet hylarius per esse patrem. et esse filium. ideo magister
querit primo utrum sint eedem proprietates

abinvicem assignate, secundo solvit ostendens quod sint eedem ibi. Ad quod sunt pro iudicio aliorum. Tertio ne crederet aliquis quod omnino sunt eedem ostendit quod re idem sunt, sed differunt quantum ad modum significandi, scilicet in concretione et abstractione ibi. Nec tamen videtur nobis omnino idem. Quarto vero quia dixerat proprietates significari in concretione quia quidam posset respectu cuius ostendit et quod respectu ypostasis. ibi. Ille enim proprietates singule singulis etc.

Ad intelligentiam huius partis quatuor queruntur. Primo queritur utrum esse patrem et generare sit eadem notio. Secundo queritur quomodo illarum sit alterius ratio. Tertio utrum proprietates contingat abstrahi. Quarto utrum circa eas liceat contrarie opinari. Quantum ad primum quod sit eadem notio ostenditur sic. Una sola proprietas est ypostasis que dat esse distinctum. Nam non est in ratione accidentis sed forme, sed illa est una sola unius, sed generare est proprietas per quam ypostasis patris distinguitur, similiter et esse patrem. ergo est eadem notio. Item patris ad filium una est sola relatio quia una tantum origo et unus modus emanandi. sed generare dicit relationem patris ad filium, similiter et esse patrem, ergo eadem relatio vel notio.

Item si sunt diverse proprietates tunc ergo notiones erunt plures quia cuique in uno infinite sicut est ad generare sequitur esse patrem ita sequitur referri ad patrem, distingui a patre etc. que si sunt notiones alie, tunc ergo infinitus est numerus notionum. sed autem est inconveniens et sequitur si ille proprietates sunt diverse. ergo etc. Contra sicut eadem proprietas est esse patrem et generare, ergo omnino idem importat nomine patris et nomine genitoris. ergo sicut est baptizatus si quis baptizetur in nomine patris ita si in nomine genitoris. sed hoc communiter negatur. Item proprietates et notiones sunt diverse et cognoscuntur esse diverse quia de diversis predicantur quia de uno predicatur una de quo non predicatur alia. sed hic concedit essentia est pater, sed negat essentia generat. ergo etc. Si dicas quod hoc est propter diversum modum significandi, sed nichil est quia tamen esse patrem quam generare utrumque in concretione dicitur. Item diverse probantur esse proprietates quia una de altera non predicatur ut paternitas et innascibilitas sed generare ut patebit, item non dicitur de paternitate, sed est non admittitur paternitas generat. ergo sunt diverse. Solutio dicendum quod omnino sunt eadem proprietates secundum rem. Et huius ratio manifeste apparet nam una dicitur de altera non solum in concretione ut pater generat, sed etiam in abstractione ut paternitas est generatio, quod non esset si differrent. cum autem sit eadem proprietas differentia tamen in significatione et hoc quantum ad duo. primum quod quia generatio proprietatem persone generalius exprimit quam hoc quod est pater. Nam sicut dicit Augustinus et habetur in tertio libro distinctione v. ad esse patrem sequitur generare. sed non convertitur. Hoc est dicere generare predicatur non tamen dicitur pater econverso. Alia ratio est quia hoc quod est pater importat unitatem ypostasi circa quam notantur proprietates, sed hoc verbum generat non importat ypostasim immo exigit sibi apponi ab extra. et hanc ponit magister in littera. Tertia est quia cum proprietas duo importet, scilicet emanationem et habitudinem, que quamvis idem sint re, differunt ratione intelligendi quia hoc quod est generare importat productionem et generationem emanationem. sed hoc quod est esse patrem proprie importat habitudinem. Ex hiis patet obiecta. nam quod non sit baptismus in nomine genitoris hoc non est propter diversitatem rei, sed modi exprimendi utriusque consideratur ibi. sic patebit in quarto. Ad id quod obicitur quod non predicatur etc. dicendum quod hoc est propter diversum modum significandi. Nam hoc quod est generare quia non habet suppositum unitatem ponit rem circa essentiam, et ideo ipsum significat distingui. non sic autem hoc quod est pater, cum habeat suppositum intra. Sic enim est essentia est pater, non ille qui generat.

Ad id quod ultimo obicitur quod una non predicatur de altera, dicendum quod est predicare per modum denominationis, et hoc est per concretionem, et est predicatio per modum proprietatis et hoc est per abstractionem. quoniam ergo generare et esse patrem est una et eadem proprietas ideo non solum secundum modum denominandi tantum sed per abstractionem predicatur ut paternitas est generatio.

Secundo queritur que illarum sit ratio intelligendi alteram, id est utrum ypostasis prius sit pater, ideo generat quia pater est, vel ideo sit pater quia generat. et quod ideo sit pater quia generat hoc videtur auctoritate magistri in littera. semper est filius quia semper genitus. ergo generatio passiva est ratio essendi filium. ergo pari ratione et generatio activa est ratio essendi patrem. ergo etc. Item secundum rationem intelligendi prius est generari quam esse, tamen esse quam referri. ergo prius est generari quam esse filium. ergo pari ratione prius est generare quam esse patrem secundum ordinem intelligendi. si ergo prius est ratio posterioris, non econverso. ergo etc. Item ypostasis prius est pater, aut ergo quia deus, aut quia deus generans. non quia deus, quia pari ratione et filius. ergo quia deus generans. ergo etc. Contra non generat nisi persona distincta tamen quoniam generare non convenit essentie sed persone. sed persona patris non est distincta nisi per paternitatem. ergo non convenit generare illi ypostasi nisi paternitate. ergo ideo generat quia pater. Item in hiis que non adquiruntur per actum prius est habitus quam actus secundum rationem intelligendi quia est non sum boni per operari sed magis econverso prius sum bonus quam operer bonum. sed paternitas non adquiritur per actum in deo. ergo prius ordine intelligendi intelligitur esse pater quam generet. Item pater generat iste est quidam actus divinus qui pertinet ad patrem soli. quero per quid. aut est quia deus, aut quia deus pater, tunc filio conveniret. non quia deus innascibilis, quia innascibilitas, aut quia innascibilis. non quia deus quia tunc filio conveniret. non quia

dicitur innascibilis quia innascibilitas dicit nativitatis privationem
non primitatem. ergo a divisione quia deus pater. ¶ Propter quod ad in-
telligentiam huius notandum est quod hic est duplex opinio. quidam
~~quia inveniuntur~~ enim dicunt quod cum proprietates rela-
tive eternae sint ideo quod inveniuntur. quia incre-
atis. sunt ut advenientes. ideo, ut in substan-
tiis quod inveniatur actus est relationis ratio. unde in
inferioribus ideo est pater quia generat. sed in divinis
econverso relatio est ratio actus. unde simpliciter concedunt
quod non pater generat quia pater. et negant conversam.
Sed quamvis illud possit aliquo modo capi ab intellectu
ex parte patris. tamen si consideremus in filio. quod
non videtur intelligibile quod ideo quia filius generetur.
¶ Illa communiter dicitur et ratio concedatur. quod filius
et quod sit. et quod filius sit. sed habet per generationem. ergo
generatio secundum rationem intelligendi procedit fi-
liationem et relatam sicut filiationem in intelligendo
non tantum in essendo. ergo generatio est ratio dicendi pat-
ernitatem. ideo patrem. sicut enim se habet generatio
passiva ad filiationem. ita activa ad paternitatem.
et propterea est alia opinio quod ideo est pater quia generat.
et quod illud sit praedictum. patet per rationes assignatas
inter generationem et patrem. Illa secundum propriam ra-
tionem generatio dicit emanationem sive originem. pat-
ernitas dicit habitudinem constat autem quod origo
est ratio habitudinis non habitudo ratio originis. et ideo
generatio est ratio paternitatis. non econverso. ideo concedunt
rationes ad hoc. ¶ Ad illud ergo quod obicitur in contrarium quod non
generat nisi persona distincta. dicendum quod verum est quod secundum rationem
intelligendi necesse est ante generationem in-
telligi ypostasim secundum ordinem intelligendi loquendo
sed non oportet eam prae intelligere actu distinctam.
quia ipsa distinguitur per proprietatem generationis. distinc-
tione completa. sicut melius patebit infra. tamen
secundum rationem intelligendi ratio distinguendi incho-
atur in innascibilitate. ideo generat non ut ~~[illegible]~~ plus distinc-
ta paternitate. sed ut distincta quodam modo innascibilitate.
¶ Ad illud quod obicitur quod non adquiritur per actum dicendum quod in di-
vinis nulla proprietas adquiritur. quia quolibet est eterna.
tamen secundum rationem intelligendi origo sive emanatio
originis est ratio relationis. sicut in hiis inferioribus est
ratio secundum esse. unde sicut actus generationis est eternus. ita
proprietas paternitatis eterna. unde quamvis non adqui-
ratur per actum in est tamen per actum. unde illa propositio est
falsa et debet sic intelligi. et generaliter exponi in eis que
non insunt per actum. etc. et tunc minor est falsa. potest tamen dici
quod in verum est de actu qui elicitur ab illo habitu sicut opus
meritorium ex gratia. sed actus generationis nec elicitur
nec intelligitur elicitus a paternitate ideo non oportet
praeintelligere paternitatem. ad hoc quod intelligatur generare.
Ad illud autem generat quia dicitur pater. etc. dicendum quod generat quia
dicitur innascibilis et spirat quia improcessibilis. Ad obiectum quod in-
nascibilitas dicitur secundum privationem. dicunt aliqui quod pri-
vatio pura non est ratio habitus. quia privatio aliquando
cum habitu substrato est ratio. unde sicut aliquis liberat

homo in invitatione ad comedendum quia solus. sic pater
generat propter liberalitatem et non est solus et ideo cum semel
generavit et spiravit. non amplius generat. quia iam non
amplius est solus. quis sit liberalis. aliter tamen est dicendum
sicut praedictum fuit quod innascibilitas est privatio que secundum rem
est positio primi. innascibilis est dicitur pater quia non est ab
alio et esse primum et primitas est nobilis positio. primum est ratione
primi a deo dicit nobilem positionem conditionem ut videbitur
quod ad positionem primi sequatur positio summi. unde quia primum. ideo principium.
quia principium. ideo vel actu vel habitu est principiativum. quia
ergo ratio primitatis in aliquo genere est ratio principii in illo.
ideo quia pater est primum respectu emanationis generationis
et processionis generat et spirat et quia primum in genere generationis.
quia innascibilis primum in genere spirationis quia dicitur im-
processibilis. ideo generat quia dicitur innascibilis et ulterius non est quaestio.
quare est innascibilis. cum enim innascibilitas dicat primitatem. et tantus
in persona sit. ideo etc. et hoc est quod dicitur in d. xxix. dicitur principium.
pater est principium. toti deitatis quia a nullo et hoc est quod in
pluribus locis supra per suppositum est. ¶ Quidam autem monet ad
hoc dicendum. primo antiquo positio magistrorum magnorum qui dixerunt
quod innascibilitas in patre dicat fontalem plenitu-
dinem. fontalis autem plenitudo consistit in producendo
sed constat quod non ideo quia creaturam producat dicitur
in eo fontalis plenitudo. quia hic convenit tribus. nec
ideo quod producit spiritum sanctum quia hoc convenit filio. ergo fontalis ple-
nitudo in patre post generationem in eodem. sic ergo innascibilitas
est fontalis plenitudo. patet etc. Movet etiam communis opinio
que dicit innascibilitatem esse proprium patris. sed non potest esse proprium
et maxime proprium quod dicat notionem secundum quod importat pri-
vationem. sic enim convenit essentie et spiritui sancto. ergo
ad positivum non absolutum. constat. quia ratione illius non
posset esse proprietas. sed non potest ponere nisi positivum respectum
producentis. ergo de ratione sua ponit respectum producti.
sed secundum rationem intelligendi prima ratio respiciendi
aliquid ut productum est generatio. ergo ad innascibilitatem ponit. etc. post
generationem ergo etc. Movet etiam verbum hylarii .xii.
de trinitate ubi dicit pater est auctor filii. Constat
autem quod per auctorem intelligitur non factorem. sed genitorem.
eo igitur convenit patri esse genitorem quo convenit
ei esse auctorem. auctorem autem convenit ei esse propter id
quod dicitur auctorem esse in patre. sed summa auctoritas est
in patre in ratione innascibilitatis ergo convenit ypostasi patris ratione
innascibilitatis generare. et hoc videntur dicere verba hylarii.
xii. de trinitate. si quis ascendat. et cetera in capitulo.
Movet et verbum philosophi qui dicit quod principia quanto sunt
priora. tanto sunt potentiora. et quod causa prima plus
influit --- et quod simpliciter primum summe habet influere per
omnem modum. si ergo videmus in ordine causarum
inter quas est ordo essentialis. quod primitas facit esse
summam influentiam in causa. et maiorem in-
fluentiam secundum essentiam pari ratione ubi est ordo
personarum primitas in persona primo est ratio producendi alias.
et quia innascibilis primitatem dicit. hinc est quod dicit fon-
talem plenitudinem respectu productionis personalis.
et huius signum videmus quod prima ingenitus. sunt

personis

pn̄c aliorum. et que sunt simplicia ut complexa ergo in
esse stat. hnt proprie ultimata. sic punctus respectu
linearum. et unitas respectu numerorum. sic etiam divina
essentia. quia prima est respectu creaturarum. unde per
tallis quia divina essentia est prima. ideo est omnipoten
tissima. et quia omnis essentia sequitur essentia
trium personarum. in qua est quasi prima persona producens ad
sui alteram. quilibet autem proprie producendi respectu
personarum infinitarum non debuit esse sicut supra
monstratum est. attamen si per impossibile poneretur quod
mille persone producerent necesse esset quod omnes
in ea procederet a patre. quia sicut tamen prima nec
cessario in omni productione sequitur in modo operare
sic sive modo ipsius. addit etiam mouet ratio. sicut est
possibile intelligi ypostasi patris et filii. non intellecta
ypostasi spiritus sancti. sic etiam possibile est intelligi ypostasi
patris nulla alia persona intellecta. tunc quid intel
ligitur non intellecta paternitate certum est quod possibile
est hec intelligi. possibile est enim intellecta patris paternitate
intelligere divina natura et habente illa et quod
illa non habeat ab alio et in intelligit gentiles si
igitur intelligendo contingit de isto dicere et in
telligere quod possit generare. per quid ergo potest non inueniri
in illa ypostasi non esse preter innascibile ergo signo non
potest ei in esse per in quod est esse in est per in quod est proprium
hanc autem est innascibilitas. ergo etc. ¶ Rursus sicut videmus
plures personas divina non sic plures proprietates divina persona ergo sicut
ad perfectionem completissimam necesse est omnes personas
reduci ad unam que sit principium aliarum. sic omnes proprietates
unius persone ad unam que sit radix aliarum sed in patre est pa
ternitas et innascibilitas et spiratio sed innascibilitas non est re
reductibilis ad alias. ergo necesse est quod alie reducantur
ad innascibilitatem que est sicut dixerunt fontalis plenitudo.
amplius paternitas et generationis proprietas quantum est
de generali sua significatione communicabilis est. quod patet
in creaturis. quia cum generans generat et filius unius
sit pater alterius. In divinis autem paternitas est in
communicabilis. ergo cum hoc non sit de ratione alicuius
quod est incommunicabilis. hanc autem est innascibilitas sive primitas
quia primum non potest dare alii primitatem et innascibilis
non potest generare innascibilem ergo videtur quod in divinis ypostasis
patris ideo generet quia innascibilis postremo cum idem
sit primum et principium sic patet ut philosophus dicit autem ideo est
primum quia principium autem ergo constat quod ideo
convenit ei ratio principii quia est primum ideo prius
sed hec reconstat. quod statutus est in primo et principio. non quia
principium. sed quia primum. reconstat quod illa est condi
tio nobilitatis ergo cum pater sit tote deitatis principium.
ut dicit augustinus. hoc est quia est prima persona. ac per hoc
quia innascibilis. sed sine preiudicio aliorum dicendum est.
¶ Utrumque enim harum positionum magna est et neutra est contemp
nenda sed autem videtur magis cadere in intel
lectu. quia primo. magis attendat sic respiciat ipsi paternitatis
proprie acceptio que est vere relatio. et sicut natura
cum filiatione. nec potest abstrahi a natura

proprietate/relationis. Unde ista in importat habitudines
ad filium sic generare. videtur alia proprie intelligibilius
ut. et hoc melius patebit infra. cum agetur de innasci
bilitate. ——— ——— ———
¶ Non est autem pretermittendum quia cum queritur utrum pater generat
quia pater/an econverso solet sic quedam distinctio exco
quod paternitas a qua nomen patris imponitur potest considerari
ut proprietas vel ut relatio si consideretur ut proprietas sic
est prior quam pater in quantum persona talis. et sic quia est
proprietas personalis. et quia omnis actus qui convenit
supposito intellectus convenire ratione alicuius proprietatis et
qualitatis et formarum. hoc modo actum. generare convenit persone
patris. et intelligitur convenire quia est pater. Si autem
consideretur paternitas ut relatio cum relatio dicatur
respectu ad alterum. scilicet ad filium sic necessario supponit
intellectum filii. et intellectus filii intellectum generationis
ac per hoc quantum ad rationem intelligendi. in
tellectus paternitatis intellectum presupponit genera
tionis. et secundum ad hunc intellectum verum est. quia ideo est
pater quia generat et secundum has duas vias determinari
posse videntur rationes que fuerunt ad partes oppositas.
¶ Huic autem distinctioni obviare videntur
plura. Ista talis distinctio nec videtur in se valere
nec ad propositum. In se quidem videtur a rectitudine
deviare. primo quia in divinis relatio est supra ad proprietates
sive in plus quia quatuor quamvis non sit in divinis proprietas
in creaturis et supra. omnis est personalis proprietas et relatio.
sed non econverso. sed inter infimis et supra. nulla cadit distinctio.
nichil est enim dicere quod albedo potest esse nomen qualitatis.
et nomen coloris ¶ Igitur sic nulla est distinctio. cum
distinguitur quod paternitas potest esse nomen proprietatis
vel relationis. Rursus nullum nomen in divinis potest
esse proprium persone. nisi dicatur in ad alterum. dicitur enim
quod in divinis absolute dicitur necessario dicitur de tribus
sicut vult augustinus. Si ergo paternitas nomen est proprietate
sed non est nisi quia dicitur respectu persone ad personam.
ergo circumscripta relatione per intellectum iam non
erit proprietas ¶ Intellectus igitur relationis in divinis
non potest circumscribi ab intellectu proprietatis sive
re sive nomine. Si ergo nulla cadit distinctio inter ea
quorum unum est ratio intelligendi reliquum et ea quorum
unum non potest aliquo modo intelligi altero circumscripto
redditur igitur quod nulla sit predicta distinctio. scilicet quod
paternitas possit esse proprietas vel relatio. Item apud philosophum
paternitas pertinet proprietas in divinis aliquid predicatur
aut ergo in quid aut in quale aut in quo se habet. si
in quid ergo nomen in magis est substantie nomen quam proprietatis
si in quale. et omne quod predicatur in divinis ut in
quale transit in substantiam. sicut vult boetius et augustinus.
et nichil tale est proprium persone. ergo paternitas non est proprium
persone. Restat ergo quod predicatur ut quo se habet. et
aliud modum non est assignare secundum quem ~~proprie~~ quod
a paternitate dicitur predicetur et illud clarius
apparet quia non respondetur ad questionem factam
per quale sed per quo se habet ergo ut proprietas est in

portat habitudinem ad alterum. vel relationem ergo in ipsa est vir-
tute sustinere predicta distinctionem. postremo cum dicitur
quia paternitas potest esse relatio vel proprietas aut
proprietas est hec est secundum diversitatem a parte rei aut
secundum diversitatem a parte intellectus non secundum diversi-
tatem a parte rei hoc constat quia omnino ibi est
summa simplicitas. et ideo idem est generare et esse pa-
trem et paternitas et generatio erit igitur secundum di-
versitatem a parte intellectus. sed contra sicut in-
tellectus noster ——— imposuit vocabulum generandi
productioni vel emanationi sic imposuit vocabulum
paternitatis. ipsi habitudini et relationi sic ergo
non distinguitur quod generare possit notare proprie-
tatem personae vel productionem filii nec videtur ratio-
nabiliter posse distingui ideo quod est pater. ¶ Ve-
runtamen predicta distinctio non valet ad propositum
dicitur enim quod intellectus paternitatis ut est relatio
presupponit intellectum generationis et hoc secundum rationem
intelligendi. quamvis in quantum est proprietas sit econverso.
¶ Sed ergo quicquid est prius aliquo secundum rem vel
intellectum quod est prius tempore secundum rem vel intellectum
necessario illud primum est prius illo posteriori eodem modo prioritatis
tis et natura. sed illud a quo non convertitur consequen-
tia et quod hoc ratione superioris prius est. ergo cum relatio
sic se habeat ad proprietatem quod intellectus paternitatis
ut est relatio preambulans est ad intellectum paterni-
tatis ut est proprietas et generationis intellectus preambulus
est ad intellectum paternitatis ut est relatio secundum predictam
distinctionem. ergo quod preambulus est ad intel-
lectum eiusdem ut est proprietas. per illam maximam quicquid
est prius priore. accipiatur hec sane quantum ad
nostrum intelligere quia in divinis proprie non contingit prius
et posterius reperire. ¶ Rursus intellectus positivus
in eodem respectu eiusdem antecedit intellectum pri-
vativum sicut consequentia antecedit contrarium et sic
affirmatio antecedit negationem. sed paternitas ut
est relatio dicit primum habitudinem ad filium ut est proprietas dicit
distinctionem patris a filio quia proprium est quod con-
venit soli ergo intellectus paternitatis ut est relatio preambulus
est ad intellectum eiusdem ut est proprietas. ergo si
paternitas consequitur intellectum generationis secundum nostrum
intelligere in quantum relatio. restat quod in quantum proprietas. ¶ Amplius
quocumque modo accipiatur paternitas verum est dicere de
eo qui genuit quod est pater etiam si non generet actu
nec generet de futuro. ergo potest intelligi paternitas
esse aliquem absque hoc quod in actu generet. sed igitur
propria ratio alicuius vere et intellectu potest esse aliquid est
ratio vel quod nullo modo paternitas sit ratio gene-
randi. si tu dicas hoc esse verum de paternitate in
creatura non in creatore. ¶ Contra hoc est quod pater-
nitas non sumitur equivoce hic et ibi ergo intellectus
et ratio intelligendi consimilis est. sic et consimilis est ratio
nominandi et imponendi quicquid sit ex parte rei. postremo
tremo ita est filiatio proprietas filii et relatio sic
et paternitas patris. Sed quocumque modo accipiatur

filiatio sive ut proprietas sive ut relatio semper est
verum dicere quod filius est filius. quia genitus et hoc sepe dicit
Augustinus et sermone de purificatione beate virginis et
Iulianus de trinitate. et hoc ipsum dicit Gregorius et Hylarius super De trinitate.
ergo quocumque modo accipiatur paternitas semper est verum
dicere quod ideo est pater quia generat. videtur igitur
quod predicta distinctio nec insit nec ad propositum
habeat efficaciam. sed talia plura obici possunt contra
distinctionem predictam. ¶ Siquis igitur predictam distinc-
tionem superficialiter intelligat estimo quod plurima inve-
niet sibi obviantia. sed si vim vocabuli attenderit
satisfiet lucide quod videtur ambiguum. planum est enim
quod paternitatis vocabulum circa personam de qua dicitur duo
insinuat et fecunditatem per quam est principium filii et
habitudinem secundum quam refertur ad ipsum. Siquis igitur
in predicta distinctione qua dicitur quod paternitas potest con-
siderari sub ratione proprietatis et relationis intelligit
fieri distinctionem inter intellectum fecunditatis et habi-
tudinis consequentis cessat calumpnia verborum et in
portunitas obiectionum. nullus enim sane mentis dubi-
tat quin fecunditas non secundum rationem intelligendi
precedat ipsam productionem generationis. et quam ipsa habitudo
consequatur secundum rationem intelligendi secundum ipsam
generationem. numquam enim pater intelligitur generare
filium nisi quia intelligitur esse fecunditas in ipso. numquam
est intelligitur referri nisi intelligatur habere filium et sic intel-
lectus paternitatis ratione fecunditatis preambulus
est ad intellectum generationis sive actum generandi secundum
rationem intelligendi. ¶ Intellectus vero habitudinis
relationis est e contrario. sic igitur manifestum est quod si loquimur
de hoc nomine pater quantum ad intellectum ultimum.
a quo nomen imponitur qualiscumque fiat distinctio quod
non ideo generat quia pater sed magis econverso licet pos-
simus concedere quod ideo generat quia pater quantum
ad intellectum fecunditatis que est quasi pre-
ambulans et per hoc possunt evitari omnes obiec-
tiones precedentes. ¶ Consimilis etiam modus
distinguendi valet ad multas alias questiones ut
potest utrum pater genuit quia innascibilis quia quantum
ad intellectum primum quia privativus est innascibilitas.
non est generandi ratio sed quantum ad consequentem qui
est fontalis plenitudo. verumtamen etiam ad questionem utrum potentia
generandi dicatur secundum substantiam an secundum relationem.
valet nichilominus ad questionem que queritur utrum abs-
tractis proprietatibus sit intelligere distinctionem ypo-
stasium et multe per hoc opiniones possunt reduci
ad concordantiam que repugnare videntur. ¶ In
huiusmodi enim questionibus de proprietatibus non modicum mihi con-
stituit intellectum quod nova preceptione fuerunt
et ideo non est tibi alteri parti nimis adherendum
pro eo quod controversia de nominibus est principalibus re-
linquenda iuxta philosophie documentum. Ex
his ergo patet quod una predictarum partium sive
opinionum alteram non impugnat. qui potius ad-
iuvat ad veritatem dilucidandam dum est utraque ponit [illegible].

siue pambula

generandi

qr. s. persona innascibilis est innascibilis uno

generationis competit patri per rationem fecunditatis per
modum nature. Hoc omnino sentimus. Cum autem
dicatur fecunditatem illam importari per hec duo nomina
paternitas et innascibilitas non contradicunt. quia
paternitas importat fecunditatem quantum ad in
tellectum primum. sed innascibilitas quantum ad conse
quentem. paternitas etiam importat ipsam fecundita
tem ut est ratio generandi proxima sed innascibilitas.
ut est ratio prima. paternitas enim fecunditatem im
portat respectu actus generandi determinate et ita
significat rationem proximam sed innascibilitas non primam. quod
sic dico magister infra pater est principium totius divinitatis
quia a nullo. et sic queritur quare magis persona patris
est fecunda ad generandum quam alia persona ratio
est hec. quia ipsa est prima et ita a nullo. et hec impor
tat hoc nomen innascibilis sicut infra videbitur
nec ulterius restat alia questio ibi status. Si
autem queratur ulterius utrum fecunditas que patris
in generando sit dicta secundum substantiam. an secundum relationem
dicere oportet quia quodam medium tenet inter utrumque.
quia fecunditas in generando secundum naturam res
picit que est una in pluribus fecunditas etiam respi
cit illum qui per eam producitur. et quantum ad primum dicitur quod
est quantum ad secundum dico proprietatem quod per ambula est
ad illam determinatam habitudinem a qua imponitur
nomen paternitatis tamquam a completivo nominis in
tellectum quia tamen dicitur maxime ad personam. hoc modo
oportet quod inter ea reponatur que relative dicuntur

Siquis ulterius querat utrum hac fecunditate
abstracta sit intelligere ypostases et divinas
distinctas oportet dicere quod non. quia cum non
sit distinctio ibi qualitatis. sed origo in persone
siue ypostasis non possit distingui qualitate
necesse est quod distinguatur origine. origo autem
ubi fecunditas non est esse non potest et sic fecun
ditate abstracta ab ypostasi patris nulla potest
intelligi personarum pluralitas sed nec ipsa illa siue
ypostasis illa intelligi ut completa. quia sicut
completio persone filii consistit in nativitate
sic completio persone patris in ipsa fecunditate
producendi per modum nature. Siquis tamen req
uirat quare fecunditas ad generandum est in sola patris
persona cum ita perfecta sit natura in filio ut in patre
huius alia ratione non video nisi quia persona patris
est prima et ideo principium potest esse respectu emana
tionis primarie que est per modum nature respectu
cuius necesse est principium individuum quandam auctoritatem
habere cum omnia que ibi ponuntur ad summam perveniant
dignitatem. et quia innascibilitas importat illam
primitatem. hinc est quod ex consequenti intellectu
importat ipsam fecunditatem. Cum his prius sup
positis intellectis manifeste apparet quod
verba doctorum precedentium que videntur esse contraria
concidunt in unitatem. una non solum quantum
ad genera presentes. sed etiam quantum ad multas

alias. Verum enim est quod pater quia pater generat. Si enim
loquamur de hoc nomine pater quantum ad intellectum ultimum
a quo nomen imponitur sic ideo generat quia est pater
sed magis econverso quia nomen paternitatis a relatione
impositum est tamquam a ultimo completivo. Si vero
loquamur quantum ad intellectum primum siue per am
bulum. ideo generat quia pater. sed est ideo generat quia
in eo est fecunditas ad generandum. nam paternitas
circa id de quo dicitur implicat fecunditatem
nullus autem umquam negavit hoc. pater generat
quia fecundus. Et si aliquis dicat quod nomine pater
nitatis non importatur fecunditas tunc non erit
controversia nisi de nominibus. Hec autem principaliter
relinquo et sic una istarum opinionum siquis recte
intelligat alteram non impugnat. Verum est etiam
quod pater generat quia innascibilis et quod non generatur
quia innascibilis. Si enim loquamur de innascibilitate quantum ad
intellectum primum. sic dico privationem siue negationem
nec est potentia generandi sed impotentia a generando
et a paternitate distincta. Si autem loquamur quantum
ad intellectum consequentem. scilicet quantum ad fecun
ditatem siue fontalem plenitudinem sic verum est
dicere quod generat quia innascibilis. et siquis dicat
quod innascibilitas nec principaliter nec ex consequenti
importat fecunditatem siue fontalitatis plenitu
dinem tunc similiter controversia erit de nomine set
videtur quod hoc est quod possit dicere quod innascibilitas
sit proprietas patris nisi dicat ex consequenti aliquid
respectu positivum. Sed de hoc satis predictum est.
Verum est nichilominus quia ipsa fecunditas in nomine
patris importatur secundum intellectum per ambulum et in nomine
innascibilis secundum intellectum consequentem. dicitur
quod substantia. dicitur etiam secundum relationem. secundum est potentia generandi.
Nam predicto utitur ipsi nature. et quantum ad hoc
est dictum secundum substantiam. dico nichil respectu persone
producentis ad personam productam. et quantum ad hoc necesse
est quod dicatur secundum relationem. sic ille due opi
niones non habent repugnantiam quarum una dicit
quod potentia generandi dicatur secundum substantiam. et alia dicit quod
dicatur secundum relationem. Verum est etiam quod abstractis proprie
tatibus non est intelligere tres ypostases et sic quia
eisdem abstractis contingit intelligere tres. Si
enim abstrahantur proprietates et quantum paternitas
dicit fecunditatem et filiatio et processio dicit
originem siue emanationem. impossibile est intelligere
distinctionem. quia non intelligeret quia ab
alio et aliquis alius circumscripta fecunditate et origine.

Si autem abstrahantur hee proprietates. scilicet paternitas
et filiatio quantum ad speciales habitudines quas
importat. sic contingit distinctionem intelligere in
ypostasibus. pro eo quod contingit intelligere emana
tionem unius ab altera. non intellecta habi
tudine paternitatis et filiationis. sic splendor
a luce procedit nec tamen iste dicitur filius. nec
ille pater. Ex his igitur colligitur quod multe opiniones

uidentur esse contrarie. que tamen in una concordant ueritate. Propterea omnes opiniones predictas in precedentibus sustinui. et credo esse sustinendas aliquo modo non enim decet iuniores antiquorum aspernari sententias sed humiliter uenerari et fideliter explicare quia non est credendum quod magni amatores et inquisitores ueritatis celebres ponentes suas dixerint siue tamen in omnibus autem dictis precipue tamen dicendi precipue consideranda est. Nam quod superficialiter uidetur falsum frequenter inuenitur uerum cum pertingitur ad intentionem dicentium. Magis autem ad alteram partem harum ponimus uisum declinare propter intellectum uocabulorum magistrorum proprium et consuetum quamuis si sane intelligatur ceteras esse ueras et probabiles existimo si quis uelit eas fideliter pertractare. Illud enim quod dictum est primo quod pater ideo est pater quia generat dicimus pulcrius nominis intellectum qui generationem secundum rationem intelligendi consequitur. quamuis aliter sit secundum perambulum et ideo quia nomen cadit in intellectum nostrum secundum illud a quo ultimo imponitur ideo melius capitur quod pater est pater quia generat quam econuerso. Illud etiam quod dictum est quod pater generat quia innascibilis dictum est per consequentem intellectum est quia innascibilitas habet quod sit principium et etiam quia ibi terminatur dubitantis inquisitio status enim est in primo. Inter autem quod dico primum nolo notare ordinem quo aliter prius aliter posterior sed quia alterum est alterius nec in hoc intelligendum est quod innascibilitas sit propria ratio generandi cum dicat fontalem plenitudinem. Sed quod illa primo et principaliter respicit secundum modum emanandi scilicet per generationem. Illud quod dictum est supra di. vii. quod ponitur generandi est dictum secundum relationem hoc dictum est per intellectum ultimum scilicet generationis super addite propter quod dicit respectum persone ad personam qui quidem respectus non est in qualibet persona quia potentia importat unitatem nature ut est principium persone et nomen principii secundum quod accipitur respectum persone dictum est secundum relationem sit et nomen fecunditatis siue potentia generandi non re primi intellectus sed ultimi ad modum dicitur secundum relationem hec reducitur. Illud uero quod dictum est supra di. xxvi. quod abstractis proprietatibus non est intelligere distinctionem in ypostasibus ideo dictum est secundum plenum intellectum nominis proprietas enim utrumque importat secundum habitudinem et originem siue fecunditatem et sine hiis non est intelligere personarum distinctionem. Sic nec esse non est intelligendum quod origo inter aliqua possit intelligi preter omnem habitudinem hoc enim non est intelligibile sed quod potest intelligi preter illas habitudines que sunt paternitas et filiatio quod igitur aliqua predictarum positionum uideatur excedere reliquas hoc est solum secundum aliquam proprietatem uocabuli et qui aspicit aliam proprietatem uocabuli ita bene potest dicere oppositum sicut propositum sine repugnantia. Et propterea qui innituntur que harum opinionum fere uerior arbitror quia rixantur de lana caprina et sed aliquatulum plures dicta sunt. propter quod ualent ad sane intelligendum multa que dicuntur in precedentibus.

Tertio queritur utrum contingat proprietates abstrahi et quod non uidetur quia omnis abstractio supponit concretionem sed in deo solum proprie est concretio in quibus est denominatiua predicatio. ergo si hec est in accidentibus tantum. uidetur quod ubicumque est ponere proprietatem abstrahi est ponere proprietatem accidentalem sed talis nullo modo ponitur in diuinis ergo etc. Item ubicumque est abstractio abstractum est simplicius concreto sed non habet instantia sed in diuinis non est maior simplicitas et minor cum omne quod est ibi sit simplicissimum et sine tota simplicitatis. ergo in diuinis non cadit abstractio. Item omnis abstractio aut est uniuersalis aut particularis aut est forme a materia sed in diuinis neque est uniuersale nec particulare nec forma nec materia. ergo in diuinis non est abstractio. Item quandocumque abstrahitur aliquid ab alio minus est quod remanet quam ante abstractionem erat quia utrumque adest. nichil est non abstrahitur ab aliquo nec nichil alio. sed aliquid ab aliquo ergo si paternitas absoluta uel ypostasis est abstracta ergo minus habet de entitate quam cum paternitate. Ergo concedis abstracta intelligitur ypostasis esse deus ergo si minus habet de entitate quam cum paternitate intelligitur deus non habet summum esse contra magistrum dicto in littera. paternitas filiatio et processio ipsas tamen relationes significant aut ergo ad hoc respondet in eo aut nichil si nichil ergo filio et innascibili significant quid ergo uidetur quod sunt abstrahibiles a parte rei. Item non intellecto filio nichilominus potest intelligi ypostasis patris esse sed non intellecto filio non potest intelligi paternitas ergo abstracta proprietate adhuc potest intelligi ypostasis illa esse cuius erat proprietas. Sed quecumque aliqua duo sic se habent quod unum potest intelligi sine alio unum potest abstrahi ab altero. ergo uere potest intelligi proprietas abstrahi ab ypostasi. Item cum dico pater intelligo habentem numen cum proprietate in concreto. Sed constat hoc totum non simul intelligi ergo prius unum post alterum ergo prius intelligo numen deinde habentem. Item tertio proprietate separabile ergo unumquodque per se est intelligibile sine subiecto ergo et proprietas. ergo ab ipso est abstrahibilis. Si tu dicas modo quod a parte intellectus potest abstrahi sed non a parte rei contra hec si abstractio est solum a parte modi intelligendi ergo nomina et pronomina non differunt nisi solo modo loquendi et hoc est quod supra improbatum. Item relatio in diuinis est uera relatio quia ut dicit Boetius deus non est sine relatiue relatus sed ubi est uera quantitas et quantum ibi est uera abstractio non tamen a parte intellectus sed etiam a parte rei ergo pari ratione ubi est uera relatio et uere relatus ibi est uera abstractio. Item quandocumque aliqua proprietas habet distingui ab alia secundum rem a qua non distinguitur

sm suppositum ibi e abstractio no solu apte i tellectus s3 etia apte rei. s3 paruitas differt ab mag'do. no aute differt pat ab i nalo q' uere ypse e abstrahis spetas siue noto ap no solu apte nra s3 etia apte rei. Ad sic dd q abst hi aliqd ab aliq e dup' vnom abstractione q oritur hic a natura rei. t sic abstrahitur vle a particulari et forma a m. q'm utrobiq e comp' et diuisitas alio m e abstractio q totu hit ab in tellectu nro intellectus n e eni intelligit aliquid copletu de necti dup' intelligit sic sub dupplica rat. s. p modu ipi' q e ripius q e sep e e aliq intelligit. considerat ipm intelligibi p aliquia rem p qua etia ipm capit i intelle ur e resolubil intellectu ipi' e q. ipi quo quia copo uiat eta ipm. q'm igitur real' ab stractio presuppon' gpone que nllo m e i deo n quantu ad eentia n q' ad plura ideo nullo m e ibi abstractio apte rei. Rursus q'm dm intelligimus scdm posse intellect nri ideo intellect nr intellig deu p mod' ipius q. ipi quo. intellectus nr e resolubil. t quia reso lubil et copositus q'uis res no sit coposita. quantu ad ipm pot ee abstractio t separatio ut intelligat ipm quo e. q e no intelligi do t q'm mod' significandi gseq mod' intelli gendi. ideo contingit signo ipm q d abstracte t hic expte corcabil. ut eu dicitur & t diuitas t expte in coict ut eu d' priuitas. concedo q sic manifestat p'me rationes q no e i d real abstractio. Ad i q obi ingnum do significatiue dd q ad Rendet apte nri in tellectus. n oportet q Rndeat abstracte. sicut e intellectus nr licet sit coposit' uere intelligit simp' p mod' compositi quia ponit illa gpom eta se nd circa re intellecta ita e omino intelligend de abstracte. t p3 patet duo sequentia que sunt dupta atione intel ligendi. Ad i q obi q timo differt solo m loquendi dd q sicut tactu fuit indistincte e Procedenti ratio sm copone ad subm transit sm coparatione ad obm siue tat manet tot quia abstractio e sol a sb no atio quia pat nutas abstrahit apatre no asb o t quantu ad coparatione ad sbm e omino ideo nullo m e abstrahibil apte rei nichomin' tam differe pot d' m p compatione ad obm que quid dm sumit apte rei s3 sicut dd illa nich facit ad copat'. ita nich fac ad abstractiuq. t sic ps duo sequentia. quia tolo manet t distingunt ab alia. s3 hec e p coparatione ad obm. no ad subm.

Quarto t ulad q' intru prem sit h'e de no titib3 siue spetatib3 opinari t q no nr. q'm sa giias opiniones fluctuunt de septis etiam no peccauerunt s3 solu erat eis. pea. V3 aug. Pla. prius approbare no e nata hois insti tuti s3 pena dapnati. Itm Io qd descriptis auctorez no hit eade sublitate gtempnit q phar. s3 notioz nd hui' auctorum aspicuitas inuente sunt amagistris q' licet multi ibi oiiu ratione contempnere q probare. Itm hoc m ratione quia mulp no tionu t h'modi no sic de illis q sunt necia ad salute. s3 contrarie opiari licet i hiis q nd spectant ad uia salutis t h sine pecco q' i notoribus. Itm si peccam ibi aut q' fidei. aut mor. no fidei. q' no e q' articules. no mor. quia crede falsum no respic mores q' nullu peccm. Cont de duob3 h'e opinatib3 circa notores necem e altm dice sim circa diuind. s3 indaeu circa di ua e indaeu t rana telone t hc e g'uissimu peccm q' t c. Itm duob3 h'e opinatib3 circa notores nece e altm decipi t errare. s3 errare circa diuina e piculosissimus. vn aug. s. de tri nec piculosius alicubi erratur nec fructuo sius aliquid iuenit. s3 q' error circa huanitate xpi e peccatu. q' t com notores multo fortius. Itm cum spetates sunt ye q' q dicat. ul' credit gpetates ee que no sunt ul' no ee gst. dicit de deo q no e. s3 qui dicit deu no ee. q e. ul' eq. errat errore peccat. q' eu ale opina tiu sic hi. q' t c. Itm sicut dic aug. no solu ille mitit qui dic falsum. s3 etia q asserit dubiu s3 utrq opinantiu dic q dubiu. q' ulla opinio duor e cta. q' mitit utq. s3 q mentit q' dm fuit mortalit. ul' ueialit s3 plus mortalit. q' ut3 peccat.

Ad sic dd q h'e opinari pot ee circa ea q spectant ad doctrina sane religionis. ul' circa ea q spectat ad doctrina humane t quisitionis. Circa ea q spectat ad doctrina huane t quisi tionis s3 contrarie opinari. t q asserere. opinari quide quia illa no faciunt ad salute. asserere eo q iure t quisitioi sunt. i hiis q spectant ad doctrina religiois distinguend'. na queda sunt de necitate fidei. queda de certitudine scripture. queda sunt huis anexa ut sunt illa que faciunt ad fidei explicatione t scripture expom circa ea q sunt de necitate fidei opinari gia simpl' e peccm. t altero. s. qui sim opinat. t si sit simplex opio e peccm erroris. si aute assertio t defensio no tantu error. s3 heresis di cenda e. i hiis aute que sunt de certitudine scripture. ignorantes scripturas licet h'e opiari. nec e culpa ut si unus simp' h' credat. qd Iacob fuit pat plurac. alt no. s3 eg tpm quid hoc suspicet ul' opinet quia ignorat scripturam. Scientes aute scripturam no licet uno alter nectu peccarent. si simpliciter opinet. si aute defendat heretice e iudicandus. q'm contradic scripture sacre. In hiis aute que sunt annexa

fidei uel scripture. aut una opinio sequitur ad fidem
et scripturam aut ad alteram sequitur oppositum. et dicendum
quod ante pertractationem licet utrumque opinari sed post per-
tractationem non licet immo peccatum est. sic in hiis que
determinata sunt per fidem et scripturam sicut fuit de
opinione porretani contra proprietates dicebat enim
illas non esse deum. et ad hoc consequitur contra fidem
cum ecclesia adoret proprietates. tunc adoraret non deum.
et non deus esset adorandus. unde si postquam ostensum est
sibi et conuictus non retractasset errorem suum ab
ecclesia hereticus iudicandus. sed retractauit in con-
cilio remensi. ut dicit .B. in hiis que sunt annexa
fidei nec sequuntur nec repugnant. quia dubia sunt
licet opinari sed non licet asserere dubium circa deum.
quia opinari est ratiocinis conferentis sed asserere dubium
circa deum est ratiocinis superbientis concedendum ergo quod
utrumque opinans si assistat peccat non propter errorem sed
propter presumptionem. et sic concedendum quod licet ibi utrumque
opinari. Ad illud quod obicitur quod mendacium in christiana
religione etc. dicendum quod non est mendacium quod nescit opinionem
per credulitatem. non in christiana religione. quia non
est de necessitate fidei. ut patet modo. Ad illud quod obicitur
quod error ille est periculosus. dicendum quod uerum est in quantum
est contra fidem. sed sic est de hiis que non spectant ad
fidem non est uerum. Ad illud quod obicitur quod peccat qui
dicit deum non esse quod est. dicendum quod illud uerum est si sit
determinatum per fidem uel scripturam aliter non peccat nisi
asserat uel defendat. et ultimo obicitur concedendum
est. Nam qui contra auctoritatem de deo asserit uel affirmat
quod nec scriptura nec fides dicit. nec ad illas sequitur
presumptuosus est iudicandus, et si uerum dicat. et si
dubitat corde et affirmat ore. mendax est. si uerum
tamen asserit. superbus est.

In parte ista sunt dubitationes. queritur primo de hoc
quod dicit. proprium est patris quod semper est pater. uidetur esse contra
quia omnis proprietas differt ab eo cuius est proprietas uel
re uel ratione sed pater et pater conueniunt re et
ratione et nomine ergo unum non est proprietas alterius. Solutio
dicendum quod in patre intelligimus illum qui est pater et quo
est pater. quoniam ergo pater predicatur de se ratione unius subiecti
et ratione alterius predicatur tamen quando assignatur esse proprium
proprium patris quia assignatur ut in ratione attributa
ideo ratione ipsius proprietatis attribuitur ipsi ypostasi.
unde dicit quod esse patrem est proprium patris non quod pater
sit pater. Item queritur de hoc quod dicit. Causa dicitur
natiuitas uel origo. Videtur esse contra quia illud quod
dictum est supra de trinitate cum de uestigio tractatum est
ab augustino de uera religione. scilicet quod origo appropriatur patri.
Solutio dicendum quod origo semper dicitur relatiue potest ergo accipi
origo. uel respectu creature. uel respectu persone. Si
respectu creature sic est totius trinitatis et appropriatur patri.
Si autem respectu persone. sic potest accipi actiue
uel passiue. Si actiue. sic est patris et filii sed appropriatur
patri si passiue. sic filii et spiritus sancti et appropriatur filio
secundum quod simpliciter dicitur. scilicet secundum quod origo dicitur
emanatione per modum nature sic est causa in se. et proprium
filii similiter et origo secundum quod sic accipitur et sic modo
accipitur hic ideo non est contra illud. Item queritur de hoc
quod dicit quod gignere et gigni in personis tantum relationes
non ypostases significant. Videtur esse falsum quod
relationes significant in concretione ~~[struck]~~ tantum
importat relationes significatur sicut abstracte. Si
ergo hoc quod est gignere non importat relationem abstracte
sed concrete uidetur quod non tantum importet relationes.
Solutio dicendum quod differenter importat [illegible]. aliter enim
importatur per substantiuum aliter per nomen adiectiuum. quia enim
uerbum importat actum ut egredientem ideo in qua-
dam distantia et ideo non importat sub quadam in-
clinatione et propter hoc quia in distantia importat
non claudit intra se suppositum immo oportet quod
addatur extra nisi locum exterioris adiectionis sup-
pleat demonstratio que est in actu propter quod prime et secunde
persone quoniam semper sunt presentes et demonstratiue
et ideo quamuis importet in concretione tamen non importat
nisi relationem quantum est de se non suppositum
sed nomen adiectiuum idem significans. significat ut proprietatem
in formatione. et ideo in quadam unione et indistan-
tia et non solum importat formam et suppositum ut cum
dicitur album nisi significetur in abstractione ut cum
dicitur albedo hoc attendens magister dicit quod paternitas
et filiatio gignere et gigni dicuntur tantum relationes.

Item queritur de hoc quod dicit. cum nomina relationum
ponuntur in predicato in personis tantum notiones significant
non ypostases. quod si hoc non est quia dicitur essentia
est pater cum pater ponatur in predicato sicut tunc
pro notione ergo idem est dicere essentia est pater. ac si diceret
essentia generat. sed hoc est falsum. ergo etc. Solutio dicendum quod
quedam ponuntur in predicato per naturam propriam et
significationem. et talia sunt que de se important
compositionem sicut sunt uerba. et de talibus loquitur
magister. quedam uero ponuntur in predicato. que sunt
nata subici. ut hic non pater. et sic non filius et talia que
non solum nata sunt predicari. unde etiam subici
possunt in parte intellectum ypostasis. unde uerbum
magistri intelligendum est cum precisione. scilicet de illis
que ita nata sunt predicari. quod non subici et ita non
habet instantiam. Item queritur de hoc quod dicitur caracteri-
stica ydiomata determinata sunt sed ypostasi
non nature. etc. uidetur enim male dicere quia proprie-
tates que non determinant naturam sunt non natura-
les quia omnis proprietas naturalis eo ipso quod naturalis
est naturam determinat ergo si proprietates diuine
non determinant naturam non sunt naturales ergo preter
naturam ergo accidentales. Solutio dicendum quod sicut ordo
nature dicitur duplex aut quo natura ordinatur. aut
in quo natura est ratio ordinandi. sic etiam de proprie-
tatibus intelligendum et quamuis diuinis proprietatem naturalem non
oportet quod proprietates habeant naturam ut subiectum sed quod sunt
consonantes nature ipsi subi. sic filius naturalis
non dicitur quia sit a natura uel essentia sed a patre

quoniam non importat tantum relationes. sed etiam suppositum. sed quoniam tantum

naliter procedente s(ed) i(n) p(ro)posito e(st) includendum.

Jt(em) no(n) e(st) p(rae)termittend(um) q(uo)d hic pat(er) (et) fili(us) (et)c. sup(er)

agit mag(ister) de p(ro)prietatib(us) p(er)sonalib(us) s(e)c(un)d(u)m q(uo)d
exp(ri)mu(n)tur p(er) no(m)i(n)a mag(is) usitata hic agit s(ecun)do de
eisd(em) p(ro)ut exp(ri)mu(n)tur p(er) uocabula min(us) usitata
(et) h(abe)t hec pars q(ua)ttuor. p(rim)o. i(n) p(rim)a. mag(ister) assignat no
mi(n)a d(omi)nas p(er) que gnect(?) ip(s)us p(ro)prietates (et)
p(ri)mi auc(tori)b(us) confirmans no(m)i(n)a illa p(ro)p(ri)a e(ss)e. Jn
s(ecun)da no(n) assignat quanda(m) regula(m) in q(ua) discer
nu(n)tur p(ro)p(ri)a a co(mmun)ib(us). i(bi). (et) h(oc) e(st) auertenda q(uod) g(e)n(er)al(is)
regula. Jn t(er)tia oppo(n)it (contra) p(re)dicta(m) regula(m). (et)
de d(omi)nat ibi. hic q(uae)r(itur) cu(m) d(icitu)r deus de d(e)o. ¶ Jn q(ua)rta
(contra) illa solutione elicit alia(m) regula(m) ibi. Et
e(st) s(ci)e(n)d(um) q(uod) s(e)c(un)d(u)m no(m)i(n)a s(ecundu)m (et)c.

Ad intelligentia(m) eo(rum) q(uae) dicu(n)tur de u(er)bo i(n) p(re)se(n)te
ista quattuor queru(n)tur. p(rim)o. de u(er)bi signe
s(ecun)do de connotat(i)o(n)e. Tertio de ip(s)i(us) compa(ratio)ne
Quarto de translat(i)o(n)e. Circa p(rim)o ad p(ri)m(um). q(uae)r(itur) p(rim)o
p(ro)ut u(er)bu(m) dicat(ur) e(ss)e(n)tial(ite)r. u(e)l notionalit(er)
ostenditur p(rim)o auct(orita)te cano(n)is. b(ea)ti Joh(ann)is elega(n)
tissime exprimens incarnat(i)o(ne)m dicit. v(er)bu(m) ca
ro factu(m) est. s(ed) unio no(n) e(st) facta n(isi) i(n) p(er)so(n)a fi
lii. (er)go u(er)bu(m) no(n) exp(ri)mit n(isi) p(er)sona(m) filii s(e)c(un)d(u)m (et)c.

¶ Jt(em) aug(ustinus). xv. de tri(nitate). in ¶ unitate. no(n) dicit(ur)
u(er)b(um) nisi filius n(ec) donu(m) nisi sp(iritu)s s(an)c(tu)s. ¶ Jtem
anselm(us). i(n) mono(logion). aptissimu(m) e(st) q(uod) a(utem) n(on) ille
cui(us) e(st) u(er)b(um) pot(est) e(ss)e u(er)b(um) suu(m). n(ec) u(er)b(um) pot(est) e(ss)e ille
cui(us) e(st) u(er)b(um). ¶ Jt(em) ratione u(idetu)r q(uod) u(er)bu(m) e(st) q(uo)d
emanat a(lter)o p(er) mod(um) conceptio(n)is. (er)go u(er)bu(m)
de se dicit conceptu(m) [inter lineas: ?]. s(ed) e(ss)e conceptu(m) (et) e(ss)e geni
tum sit idem. s(ed) genitu(m) e(st) notionale (er)go (et)c.

¶ Jt(em) u(er)bu(m) d(icitu)r q(uod) emanat p(er) mod(um) p(ro)ce(ssionis) exp(re)s
sionis s(ed) e(ss)e ymagine(m) e(st) p(ro)p(ri)um filii (er)go (et) u(er)bu(m).

¶ Jt(em) o(mn)e u(er)bu(m) dicit(ur) respectu dicente
s(ed) e(ss)e respectu indiuiduis (est) notionalit(er)
dictu(m) u(e)l dicit(ur) respectu ad p(er)sona(m). s(ed) dicens no(n)
pot(est) e(ss)e nisi p(ate)r. (er)go (et)c. ¶ Contra q(uod) dicat(ur)
e(ss)e(n)tial(ite)r ostenditur sic. sic dic(it) aug(ustinus). ix. de
trinitate. ca. x. u(er)bu(m) e(st) cu(m) amore noticia. s(ed)
noticia e(st) e(ss)e(n)tialit(er) dictu(m) (er)go (et)c. ¶ Jt(em) u(er)bu(m)
e(st) quo res manifestat(ur) (et) exp(ri)mit(ur). s(ed) manife
stari e(st) cuilibet p(er)sone. (et) manifestato e(st) e(ss)e(n)tial(ite)r.
(er)go (et) u(er)b(um). Si audicas q(uod) no(n) d(icitu)r manifestato simpl(iciter)
s(ed) manifestatio alteri(us). obi(citu)r (contra). quia sp(iritu)s s(an)c(tu)s
e(st) manifestatiuus filii. Jo. xvi. Jlle me clari
ficabit. (et)c. ¶ Jt(em) hec ip(su)m ost(endi)t p(er) co(m)p(ar)ac(i)o(n)em
ad dicente(m). quia u(er)b(um) d(icitu)r respectu dicentis s(ed)
dicentes sunt tres sic dic(it) ansel(mus). i(n) mono(logion) nel. v(e)l
quisq(ue) i(n) trinitate se dic(it). (er)go u(er)bu(m) e(st) triu(m). s(ed)
nichil e(st) triu(m) n(isi) e(ss)e(n)tiale. (er)go (et)c. ¶ Jt(em) sic
ansel(mus). i(n) mo(n)olo(gion) c. lxiii. d(icer)e nich(il) a(liu)d e(st) q(uam) cogita
do intueri. s(ed) h(oc) e(st) e(ss)e(n)tiale (er)go (et) u(er)bu(m). si tu
dicas q(uo)d dicitur d(icer)e s(ecundu)m q(uod) e(ss)e(n)tiali d(icitu)r non
h(abe)t corres(pon)dens u(er)bu(m) g(ene)ra(tum) sicut dicit ansel(mus).
pat(er) se d(icen)do g(e)n(er)at u(er)bu(m). s(ed) (contra) o(mn)is actus

s(e)c(un)d(u)m que(m) p(er) reflectit(ur) sup(er) se e(st) e(ss)e(n)tialis (er)go
(et) d(icer)e. p(ro)ut e(st) e(ss)e(n)t(ialis). R(espo)ndet u(er)b(um). (er)go (et)c. ¶ Jt(em) hec
ostenditur p(er) co(m)p(ar)ac(i)o(n)e(m) ad id q(uo)d p(er) u(er)bu(m) d(icitu)r
nich(il) mediu(m) i(n)t(er) creatura(m) (et) creatore(m) e(st) noto
u(e)l notionale q(uo)m mediu(m) equalit(er) distat ab
extremis s(ed) u(er)bu(m) e(st) mediu(m). q(uonia)m o(mn)ia p(er)fecta
u(er)b(um) sunt (er)go (et)c. ¶ P(ro)p(ter) hoc ad h(oc) dixerunt aliq(ui),
q(uod) d(icer)e t(ri)pliciter accipit(ur) i(n) diuinis. vno m(od)o d(icer)e
e(st) idem q(uod) intelli(ger)e a(lio) m(od)o ide(m) q(uod) g(e)n(er)are. t(er)c(i)o aug(ustinus)
expo(n)it. illud. Gen. i. dixit. i. filiu(m) genuit i(n)
quo o(mn)ia disposuit. t(er)tio modo ide(m) e(st) dicere
q(uod) creare (et) u(er)bu(m) no(n) r(espo)ndet ei. q(uod) e(st) d(icer)e i(n) qua
tum increatu(m) nisi s(ecundu)m q(uod) d(icer)e e(st) id q(uod) g(e)n(er)are
(et) ita co(n)uenit soli pat(ri). s(ed) istud no(n) u(idetu)r intelligi(bi)le
q(uod) sit loq(ui) sine u(er)bo (et) q(uod) aliq(uo)d sit d(icer)e (et) no(n) r(espo)n
deat u(er)bu(m) sic nec generare sine genito nec
nosse siue noticia. (et) h(oc) i(n)p(ro)p(ri)e modus loque(n)di
(et) intelligendi ab horret quod dicit (et) loquit(ur)
sine o(mn)i u(er)bo. ideo uolunt aliqui d(icer)e q(uod) sic
d(icer)e accipitur e(ss)e(n)tialit(er) (et) p(er)sonalit(er). quia tres s(un)t
qui dicunt sic d(icit) ansel(mus). q(uod) u(er)b(um) d(icitu)r e(ss)e(n)tialiter
(et) p(er)sonalit(er) (et) s(ecundu)m ista(m) uia(m) solue(n)tur omnia ob(iect)a. ad
utraq(ue) ob(iect)a parte ¶ S(ed) h(oc) (contra) e(st) aug(ustinus). (et) (contra) ansel(mum) ex
p(re)sse. na(m) aug(ustinus) dicit q(uod) u(er)bu(m) eo ip(s)o q(uod) u(er)bu(m) d(icitu)r
ad alte(r)u(m) (et) ansel(mus). aptissimu(m) e(st) quod u(er)bu(m) no(n)
e(st) ille cui(us) e(st) u(er)bu(m). (et) h(oc) patet etia(m) p(er) auct(orita)tes
aug(ustini). quas mag(ister) adducit (in) l(ittera) c(on)texta. (et) anselm(us)
i(n) monol(ogion) (et) ex p(re)sse negat. p(ro)p(ter) hec intelli(gen)d(um) q(uod) d(icer)e
ide(m) e(st) q(uod) loqui, q(uo)d dup(lex) e(st) u(e)l ap(u)d se u(e)l ad aliu(m). loq(ui)
loqui a(utem) ad se nich(il) a(liu)d e(st) q(uam) aliquid m(en)te con
cip(er)e. mens a(utem) concipit intelli(gen)do intelli(gen)do a(utem)
concipit sil(ic)e alteri intelli(gen)do se g(e)n(er)at sil(ic)e sibi
quia intell(igen)tia assimilat(ur) intellecto mens ig(itur)
dicendo se ap(u)d se concip(it) p(ro)ponia simile sibi.
(et) h(oc) e(st) u(er)bu(m) conceptu(m). alio m(od)o d(icer)e ad aliu(m) est
conceptu(m) d(icer)e i(n)t(er)ius exp(ri)m(er)e (et) h(ic) d(icer)e r(espo)ndet u(er)bu(m)
p(ro)latum. d(icen)d(um) (er)go q(uod) sic i(n) nob(is) dup(liciter) accipitur d(icer)e i(n) d(e)o.
Jllam d(icer)e dei ap(u)d se h(oc) e(st) intelli(gen)do concip(er)e (et) h(oc) e(st)
g(e)n(er)are p(ro)le(m) simile(m) sibi (et) huic d(icer)e ¶ R(espo)ndet u(er)b(um)
natu(m). i(d est) u(er)b(um) et(er)num alio m(od)o d(icer)e e(st) ext(er)ius se
exp(ri)mere. (et) sic J(ste) e(st) d(icer)e q(uod) se p(er) creatura(m) decla
rare (et) sic dicere r(espo)nd(et) u(er)bu(m) creatu(m) (et) u(er)bis te(m)p(or)a(li)b(us)
concedend(um) (er)go q(uod) u(er)bu(m) sic (et) d(icer)e dupl(icite)r accipitur
.s(cilicet). et(er)nalit(er) (et) temp(or)alit(er) (et) u(er)bis t(em)p(or)ali e(st) creatu(m) nec
e(st) d(eu)s nec i(n) d(e)o. s(ed) creatura respectu d(e)i. u(er)bum
et(er)nu(m) e(st) d(eu)s (et) e(st) illius solus cui(us) e(st) concipi sicut
d(icer)e e(st) illi(us) soli(us) cui(us) e(st) concip(er)e. Jo rationes p(ro)bates
u(er)bu(m) dici notionalit(er) sunt simpl(icite)r conce(dend)e. ¶ Ad
illud q(uo)d obicitur q(uod) u(er)bu(m) e(st) noticia cui(us) e(st) mani
festatu(m). d(icen)d(um) q(uod) ista no(n) e(st) tota r(ati)o u(er)bi sic nec
nosse e(st) tota ratio d(icer)e u(e)l manifestare s(ed) necesse
e(st) q(uod) cadat ibi conceptum. (et) ideo cu(m) noticia co(n)
cepta (et) manifestatio p(er) conceptu(m) sit p(er) solum
filium. no(n) sp(iritu)m s(an)c(tu)m. patet illud. ¶ Ad illud
q(uo)d obicitur de u(er)bo in co(m)p(ar)ac(i)o(n)e ad dicente(m)

q(uo)d ante veniat notionale

dd. g° qd dicere no dicit eentialr nisi scdm qd
dicit respectu ubi creati. scdm q notat effectu
tpalem. Sm uo q dicit respectu etnu sic sol'
unus e dicens qd g° obicit qd dre no e a q
cogitando ueniet dd qd uin e ubi intuitu no
e siue conceptu ut i nobis i pre. s; i filio
no e sil' nec i s. s. quauis e se intelligat
tam no concipiut pl'ez quia no e i eis fecun
ditas ad gnandu. Si qual ratione h' aug de
dicet. xv. de tri. quia nos no intelligimus n
p intelligentia illa somp e genita. In illa aut
trinitate h. alt e qua ymaginatur quia
quelib; p intellr. i ideo intellre no dicit ibi ro;
concipiendi. ac p hr no complectitur tota ratiõ;
dicendi ul' uerbi. Inde uo ut i nob. Ad i q
obicitur q actus reflex' sup se dd q siue dicat
apud se. siue exterius ad altm. utroq; m im
plicat apt se actum absolutu i respectu dre
eni apt se e cogitando siue intelligendo se
conceptu gigne. i ratione p'mi e reflexio. s;
ratione s'i e relatio. sil' dre exterius e
se ul' conceptu declarando ad ex formare.
Unde dre utroq; modo reflectitur sup dicente
i dictu sup dicente. ratione actus absoluti. sup
dictum ratione compati i sic manifesta e illa
obiectio qm dre no tantu e absolutu. i ideo
no e eentiale semp. Ad i q obicit q ubu
e mediu dd q duplex e mediu. s. eentie i in
telligentie i ubu no e mediu in eendo. set
extremu. qm ipm ubu fecit s; solu i in
telligendo quia pat p ubu omia fecit. i hoc
z. melius dicetur.

Secundo qr de uerbi etni connotatione. re
qo utru uerbu etnum conotet aliquid
ex parte creature. i ep sic ur. p auctte p. dixit
i facta sut. i. Gn. dixit deus fiat i factu e g
cu dre no sit a qm uerbu pferre i addicere
sequit face. i ad facere ipm factu. g° i ad ub
sequit factu. g° uidetur qd ub conotet ad
creatu. Si tu dicas hec ee dictu de dre prout ac
cipitur etnalit. i Contra uidet ei ubis etnum set
put accipitur temporalit. Item ei ubu catu
ge aug. xi. confessio. ubo i coetno dicis q'audq
dicis. i sic quicqd dicis n alit qua dicendo fa
cis. g° ur qd istud sit intelligendu de ubo etno. Itm
Aug. i. li. lxxxiiij. q'i tractans i euangely. In
pricipio erat uerbu. dic melr uti loco intpre
tamur ut significet no tantu ad patre respect
s; etia ad ea que facta sut opatiua. p'or ergo
uerbu signt respectu ad fca. s; constat qr de
uerbo etno loquitur. s; q erat in pricipio. Item
sup i p. semel locut e deus. dic aug. i. filiu;
genuit in quo omia disposuit si g° uerbu i portat
non tantu gnonem. immo etia dispositionem
omium ergo ad omia dicit respectu. Item
ansel. i monol. cu sumus sps se ipm dicit. dic
omia que facta sut g° eode uerbo dic se i creata;
s; ubu d' respectu. ad i q p ub dr. g° no tantu ad
patre set etia ad ea q facta sut dicit respectu.
g°. i c. Contra ome q cognotat te pale dicitur
temporalit i diuinis set uerbu no dr tpalit
in diuinis quia i p'nc erat uerbu. g° uerb non
connotat tpale quia oia creatura ul' creatum
tpalit incipit acci large tps. g° uerbu nich co
notat i comparatione ad creaturas. Si tu dicas
q conotat i habitu no in actu sicut etna dispo
i pdestinato. g° si nuq aliquid fieret ul' fiend
eet ad huc pr se ipm dicet. g° uerbu inte co
aperet. g° uerbu eet si nuq ulla creatura
eet futura ul' p'sens. g°. i c. Item dre uerbu e
necciu qm sicut i precedentib; phatu fuit. d.
vi. productio psone e neccia s; pductio crea
ture e uoluntaria. Unde cum pducit ea posset
no producere. si ergo simplr necm no claudit
uise contingens ubu no dicit respectu aliq
ad catura. Item creator i catura sume sut
distantia. g° i nullo conueniunt. si g° ub pris est
unu. i summe unu. g° illo uerbo cu dicatur
deus pr ipse e creatura d. g° si creatura
dr illo ubo no g° dr respectu ad catura. Item
si ubu dicit respectu ad catura ergo poterit
dici ubu cature. q expsse negat ansel, i monol.
ubu. quo catura dicit. nequaq e ubu cature
sicut dicas in qd dicit respectu ad dicente pricipalr
Unde no pot dici nisi ubu pris. eade ratione cu;
sps dicit respectu ad spirante pricipalr. no
poterit dici sps moysi. ul' sps helye qd e gt scriptura.
Item si dicit respectu ad creatura cu ome nom
dicens respectu ad catura sit eentiale no psonale.
uerbu nullomodo dicet psonalr qd e gt p determinata.
Solo dd sic dic ansel. tuc ubis dicit ul' gnat
q mente silitudo. ul' ymago alic cognosce
concipitur i ubu illud respicit q respic silitudo
concepta. Cum igr mens una no sil' n uno i
eode uidet se i talia. Ideo alio in dic se i talio.
alia. i uno alius. i uno alius. tot e i ea sut uerba
i quot intellecta. Sum' aute sps inspicit se
i omia uno aspectu i eod cognoscit. i eu intellt
se i talia. cognoscit se ut alior p'nc i eq i in
ipo uis conceptiua concipit similitudinem
omia co'uplectente sub intuitu uno siue aspe
ctu. i concipit siue gnat. unu ubu qd e similitudo
patris imitatiua i simulatiuo rer; exemplatiua i
similitudo opatiua. i ita tenet q. mediu. i dr pr
opari p uerbu. i ubi sibi ubo attribuit q sit
dei uirtus. i dei sapia. i n patet qd uerb diui
nu dicit respectum ad patre dicente ipm
a quo generatur p omia consilem. dicit etia
respectum ad creatura p modum exeplaritatis
dispositiue uirtutis operatiue. i quia ista

nõ dicit respectũ in actu sed solũ in habitu. dico quod sicut exr dicit respectũ in habitu. et p̃o. sic quia multa scit deus. et p̃ot que nõ faciet sit tñ ab eternũ. vñ sic sup dictũ est de dono ita etiã nunc intelligendum de verbo concedo igitur sicut rõnes p̃bantes q̃ dic respectũ sed nõ connotat effectum actualiter. vñ p̃a ratio que p̃bat de effectu actuali soluenda est. sicut in opposito tactũ est. quia ibi loquitur de dic̃e. Similiter quod ei p̃bat verbum creatum q̃d est. quasi verbũ p̃latũ. sed tamen in dicere est p̃bũ increatum. sic pater dicit operari p̃ filiũ. et hoc est q̃d dicit aug. quod eterno illo dicas quecunque dicas. et sic quicquid dicitur. pater tamen dicat quod dicere est eternum. et tantũ valet quantũ disponere. sed hec nõ dicit effectum sed respectũ in habitu et hec gesta est q̃ubus dicit. et quod iste sit intellectus aug. patet p̃ ... sequente et sic et sempiterne dicas. non tamen ... sic et sempiterne sint quecunque facis. ex hac auctoritate p̃ ueritas rõnis q̃d verbũ dicit habitudinale respectũ. ¶ Ad 2m quod obicitur in contrarium quod nullum eternum connotat temporale dicendum quod verum est in actu. vñ verbũ ipse loquendo nõ connotat effectum sed dicit respectũ nõ ad creaturam. Jam enim ul etiã tm futura. vñ etiã possibile fieri et sic patet p̃ responsio ad instantiam quã adducit in contrarium. ¶ Ad 3m quod obicitur quod productio ubi est necessaria eterna. sed creature voluntaria. dicendum quod quamuis actualis productio creature sit voluntaria tamen potentia producendi creaturas est necessaria. in ipso enim est deum nõ posse. et ipso est deum nescire creaturas producere. ¶ Ad 4m quod obicitur quod nõ conveniant in aliquo. dicendum quod verum est de conveniente essentiali et predicatione. et hoc modo nõ conveniant in verbo. quia verbum est deus nõ creatura. nichilominus tamen secundum aliqua rõne possunt habere respectũ ad inuicem. nichil enim impedit quod inuicem et eius deus sit principium creatura sit effectus. et ideo de illo eterno quod dicit respectũ ad patrem ut ad principium. ad creaturam autem ut ad effectum. ¶ Ad 5m quod obicitur quod tunc potius dicitur verbum creatura dicendum quod sic patet ex ratione nominis verbũ dicit respectũ ut ad producentem quia dicit verbũ concernis similitudinem. et quia principalis respectus importatur. p̃ nomen solum dicitur respectu p̃sone ideo nec filius dicitur verbum creature. nec spiritus sanctus donum creature. et si tu obicias de hoc nomine spiritus. dicendum quod quod dicit de spiritu helye dicitur nõ accipitur ab actu p̃sonali. quia spiritus sanctus dicitur spiritus patris et filii tantum sed accipitur ab actu spirandi. de quo. Jo. iii. spiritus ubi vult spirat et iste est actus essentialis. vñ sic dicitur deus helye. quia fouet helyam vel ab aliquo alio actu ita spiritus elye quia fouet helyam. vel ab aliquo alio actu spiritus helye. quia spirat helye. Ita etiã posset dici spiritus sanctus helye. sicut dicitur dan. ult. suscitauit dominus spiritum sanctum pueri ¶ Junioris. non hoc est quod magister quia ipse loquitur de spiritu sancto prout est nomen impositum a proprietate p̃sonali et magis determinatũ est illud totale nomen. quod p̃pter p̃p̃a quando hoc nomen spiritus p̃ se. ideo frequenter inuenimus spiritum dici alicuius hominis quam spiritum sanctum alicuius hominis. et tamen conuenit alicubi. quia sicut dicitur spiritus helye quia per eum spirat. et spirat. et sic spiritus sanctus helye. quia ei sanctitatem inspirat. et ideo fortassis ibi dictum est quod suscitauit spiritum sanctum quia nõ fuit ad futura p̃dicendum sed ad iniquum iudicium retractandum. ¶ Ad 6m quod obicitur quod nomen dicens respectũ ad creaturam nõ est notionale dicendum quod verum est si illum p̃ se dicat sed verbum nõ tantum ipsum dicit nec principaliter dicit. sed principaliter dicit respectum ad patrem sic et de dono dictum est. magis autem filius et spiritus sanctus nominantur nominibus dicentibus respectum ad creaturam quam pater. quoniam secundum rationem intelligendi et reparandi. quasi medium sunt ut nos secundum eorum rationem reparandi sunt reducentes ad deum. vñ secundum aug. pater est principium ad quod reducimur filius forma quam sequimur. et spiritus sanctus gratia qua reconciliamur. vñ rupi magister p̃pterea nobis dedit dominus quam pater.

Tercio queritur

De comparatione verbi ad sapientiam et cum filius sit verbum et sapientia quid quod istorum sit prius secundum rationem intelligendi et quod sapientia prior sit videtur. aug. ix. de trini. ca. x. verbum est cum amore notitia ergo verbum secundum rationem intelligendi addit super notitia sed quod se habet per additionem ad aliquid p̃supponit illud ergo et cetera. ¶ Item notitia dicit essentiale. sed verbum p̃sonale ergo cum essentiale sit communis et communis secundum rationem intelligendi sit prius ergo et cetera. ¶ Item verbum dicit respectum ad creaturas sapientia autem dicit quid absolutum de ratione sui nominis. ergo cum absolutum secundum rationem intelligendi sit prius respectiuo ergo et sapientia quam verbum. ¶ Contra ecc. i. fons sapientie verbum dei in excelsis. fons dicitur ratione principii. ergo verbum est principium sapientie sed quod est principium est prius secundum rationem intelligendi necesse ergo verbum prius quam sapientia. ¶ Item verbum sicut dicit aug. lxxxiii. q. dicitur operatiua potentia. sed potentia sicut dicit ... secundum rationem intelligendi prior est quam sapientia. ergo et cetera. ¶ Item verbum dicit similitudinem intrinsecus conceptam sapientia dicit habitum vel habilitatem ad cognoscendum sed conceptio similitudinis rei p̃cedit ipsam habitudinem ergo verbum precedit sapientiam ut intelligendo. Juxta hoc queritur cum filius dicatur verbum et sapientia et p̃pter quod quod sapientia solum est appropriatum non p̃prium verbum autem est p̃prium et ideo cum filius sit filius et ymago et verbum p̃prie. queritur que sit differentia istorum nominum

nominu' sic no e dra nisi i uoce tue udent ee
noia synon. ¶ Ad ho dd' q in intellectu uerbi cadit
iste conditiones s. s. intellectus cogito similitudis
conceptio talis expssio et hoc patet sic. considera
gñionem ubi s'm ansel. in sto monol' q' dic sic
cum cogito notu hominem absente formatur
acies cogitationis mee i talem ymagine eius qualem
illa p visu oculorum i memoria attraxi q' ymago
i cogitatione uerbu e eiusdem hois quem cogitando
dico. hoc igitur mens rronalis cu cogitando se in
telligit secum ymaginem sua ex se natam i. cogita
tione sui ad sua similitudinem quasi sua impssi
one formata q' ymago eius ubu e. hoc itaq; n'
quis neget summam sapientiam cu se dicendo i
telligit gignere consubtale sibi similitudinem i. u
bu suu. uerbu autem no e aliud quam similitudo expss
sa. et expssima conceptam ipsius intellectus sedm
qd se ul' alia intuetur. Vn patet q' intellectus
uerbi psupponit intellectu notitie et gñionis
et ymaginis. Intellectus notitie i tantu ipsi in
telligentis intellectu gñois in conceptione i
telligentis intellectu ymaginis similitudine pcia
confirmami. et sup addit huis omnibus intellectu exps
sionis. qm igitur i diuinis intellectus no dicit res
pectu ideo ipa sapia et notitia no dicit pprie
s3 qm conceptio et similitudo dicunt pprie ideo necesse
e tam nom filii q' ymaginis quam etia uerbi
pprie dici. et rursus patet ordo in dicendo. et patet
etia differentis modi dicendi i tato. Na sapia
ul' notitia dr' prim intelligendo deu filii q' dic
ipam emanatione siue conceptione. de in
ymago que dicit modu expssum emanandi
et tertio in uerbu q dicit hanc omnia et sup addit rone
exprimendi et manifestandi. hus uisis facile e
ad obia. Vnde concedo e q sedm ratione in
telligendi intellectus notitie et sapie e prior.
Ad e q obr q ubi e fons sapie dd' q istud
intelli de cata sapia. ¶ Ad i q obicitur qd dr
pom operatiua dd' q uerbu et si heat pom sic
pat tam ipm uerbu no dic omnia pom operatiuam
de ratione sui nois nisi i quatum illa po e ope
ratiua p uia dispositione. et qm dispositio e actus
sapie ideo sapientia prior intelligendo. ¶ Ad e
q obicit q similitudo e prior habilitate i intel
ligendo dd' q istud uerum in qbz e sapia p ad qsi
tionem sicut i nobis s3 no sic i deo immo e q quia
continuitu mens sume sapientis oritur ubu quod
dicitur ee summa sapia ita q similitudo concepta
no dat sapiam concipiendi immo magis accipit
qd ultimo qr iam determinatu e.

Quarto qr de translatione hi nois ubu ad
diuina et q nullo m debeat transferri ostendi
ditur omnis translatio e sedm similitudine
s3 nichil in creatura e uam uerbo. quia statu
dum fit transit. et non est uerbu. aut dry man

mentum g. et. ¶ Ite cum sit ubu intellige
le
et seni. sedm duplex dicere. qr qd transferat. et qd
no exterior uult aug. xv. de tri. uerbu exterius
no e uerbu s3 signu uerbi. g. si uerbu diuinu
e prius ubu. g. et c. ¶ Ite exterius uerbu exit a
dicente. uerbu aute diuinu semp e in dicente
quia ego i patre dic ueritas. jo. xiiii. g. et. ¶ Ite
uidetur q nec ad similitudinem interioris cogi
tationis quia dic aug. xv. de tri. cogitatio e qd
uoluitur. i deo a nichil e uolubile. g. et. ¶ Ite cogi
tationes mortaliu timide sic sap. ix. et incerte
prudencie nre s3 in ubo diuino nulla e timor
nulla e dubietas. g. et. ¶ Ite multa cogitam
q nobis displicet s3 ubu diuinu e p omnia pla
cens patri. g. et. Ite multa cogitam q no
possumus s3 uerbu diuinu e omnipotens. g.
et. ¶ Contra inter omnia creata ymago e ex
pssior g. inter omnes emanationes ea e expss
sior q e i ymagine. e sed emanatio ema
natio similis ubo i creato i ymagine e e
manatio uerbi a mente ergo expressissima
g. conuenient transfertur. ¶ Ite q dicit
p comparationem uerbi intellectus hec uir
po operatione ad res ex qm ecc' sm aliam
translatione. lxx. i principio omnis opis uerbu
s3 p dei filiu omnia sunt facta. g. et. ¶ Ite qd
uerbu uocis sit sile uidetur quia uerbu dicitur
quia expssiuu et manifestatiui. vn neq patrem q's
nouit nisi filius et cui uoluerit filius reuelare.
g. xi. Sed hoc maxie e in ubo uocis. na uerbu
interius no patet n' p ubu uocis. g. ubu increatu
dicitur ad similitudinem exterioris uerbi. ¶ Item
basilius filio dei attribuitur sensus. sapientia.
uirtus. uerbu. et lumen. sensus quo cogitantur
omnia. sapientia. quia omnia disponuntur uirtus
q' fiunt uerbu quo annunciant lum. quo cla
rescunt. ergo uerbu dr ratione annunciatois
et h pertinet ad uerbu uocis patet qd illud uerbu
dicitur ad similitudinem uerbi plati. ¶ Ad hoc dd' q
sic ratio paternitatis p prius repit in deo quia
in creaturis tam ipm nom e translatu a nob
ad deu sic ratio lucis. sic sapie. et hoc filium.
sic etia fo ubi. et signatu. l' sicut p prius i nobis e i
deo q' in nob. tam nom translatu e a nobis
ad deum. translatio aut fit ppt duo. una ro
e ppt similitudinem expssam. alia ratio e ppt
instructionem nram et hec duo hic sunt pr' qr
e expssa similitudo uerbi creati ad increatum
ad qua insinuanda distinguit bts aug. i li.
xv. de trini. uerbu sm triplice dram. Nam
unu e uerbu sensibile. aliud e uerbu i telli
le
ctuum e uerbu mediu. uerbu sensibile atte
ditur i prolatione uocis. uerbu intelligibile
i cogitatione rei uerbu mediu i cogitatione
uocis. et e ordo q a primo cogitat aliquid i h'o

quid sit. secundo qualiter debeat cogitari principaliter
ratio principiat sic ratio trinitatis reperitur in sensu
reperitur in ratione confusa ad sensum et reperitur in
ratione secundum se sic ratio verbi. et quemadmodum tri
nitas in qua consistit expressa similitudo non est in
sensu nec in inferiori parte rationis sed in ratione
secundum se. sic est triplex dicitur verbum in nullo
consistit similitudo expressa nisi in verbo intellectus. et
hoc verbum quod ad nullam pertinet linguam. unde augustinus
dicit quod qui hoc potest videre aliquo modo videt. illius verbi
similitudinem. similitudinem autem istius verbi ad deum
assignat quantum ad quatuor. scilicet quantum ad emana
tionem sive originem quantum ad dispositionem
quantum ad unionem. nam hec est in filio dei et
considerare originem secundum quam dicitur filius
dispositionem eternam secundum quam dicitur mundus ar
chetypus. idest ars plena omnium rationum viventium
et unionem secundum quam dicitur homo factus. similitudo
est in origine. nam sicut filius per modum nature
procedit per omnia patri similis. sic verbum in
tellectus a mente procedit per modum nature. per
omnia ei simile et equale. unde dicitur mens concepit
quandam ad dispositionem similitudinis. nam sic homo intellectus
operatur rationabiliter quod non procedit in mente
concipiat sic deus pater omnia in verbo disposuit et
sic dispositio nostra vel preconcepto potest esse etiam
si non sequatur opus. sic et dispositio eterna et
precognitio non ab opere dependet. quantum vero
ad unionem est similitudo. nam sicut verbum nostrum
unitur voci ut innotescat tamen non transit
in vocem sed manet integrum in mente. sic per omnia
in verbo eterno intelligendum est quod unitum est
carni et non transit in carnem sed manet integrum
apud patrem. sed igitur est similis sed tamen ...
similitudo non attenditur in verbo mentis generaliter
nam sicut idem dicit augustinus. frequenter cogitamus
que nescimus et sic verbo nostro coniuncta est falsa.
frequenter que volumus et ideo iuncta est displi
centia frequenter que non placent et ideo iuncta
est ipso. divinum autem verbum est verissimum pla
centissimum omnipotentissimum ideo expressa eius
similitudo non consistit in verbo nostro nisi sit verba
certe notitie et complacentie ipso et hoc est verbum
quod consistit in cognitione [nitione] ... sibi affec
tiva et operativa. unde augustinus ix. de trinitate. verbum
est cum amore notitia. et si addatur virtus
tunc est ratio perfecta et sic verbum est cum amore
et virtute notitia transferre igitur verbum a verbo
interiori secundum predictas similitudines et predeterminatas
condiciones et hec ratio translationis ex
parte rei ratio autem ex parte nostra est quia
divina intelligimus quia divina intelligamus
per creaturas. ergo quando cum audimus patrem et filium
cogitamus de patre carnali et filio ut suble
vemur ad cogitandum generationem spiritualem. ideo

iohannes qui totus erat in contemplatione divinitatis e
levatus. verbi. nomine usus est dicens ¶ In principio erat
verbum. quod verbum qui intelligit multum proficit in co
gnitione filii dei. huius visis patet obiecta. concedo
enim quod verbum exterius non habet expressam similitudinem
... quia procedit exterius. tunc
quia non est verbum sed verbi signum. verbum autem
interius habet horum opposita. concedo quod verbum
interius dubium vel falsum vel impotens. vel dis
plicens non habet expressam similitudinem sed verbum
quod habet oppositas conditiones. ¶ Ad id quod obicitur
ad oppositum quod verbum intelligibile habet simili
tudinem concedendum est. quod autem obicitur de verbo
sensibile. dicendum quod aliquem habet similitudinem. set
non expressam. ideo translato non est secundum ipsum set
secundum interius quod est filius ut patet. nullum
verbum potest per omnia illi assimilari. nam in solum
habet cum dicente proprietatem substantialem et qualitatem
naturalem quia est sibi natura et unione que
conditiones ut dicit beatus augustinus. non sunt in nostro
verbo. ideo qualis sit similitudo. est tamen non
nulla distantia. ideo potest recte dici translato
quia non est per omnia simile. et sic omnia patent.

In parte ista sunt
dubitationes circa litteram. primo de hoc quod dicit
secundum quod sapientia est essentia hoc est quod pater secundum
quod verbum non est hoc quod pater. quia aut hoc tenetur
essentialiter non solum secundum quod sapientia est unum in
potentia cum patre sed etiam in quantum verbum.
si personaliter. tunc est falsum quod secundum quod sapientia
sit hoc pater personaliter ¶ Item cum hoc sit neutri
generis videtur quod teneat pro essentia et verbum semper
est quod pater. scilicet unam essentiam. vel aliam. Respondeo dicendum
quod hoc stat ibi pro significato et ut sit sensus.
verbum secundum quod sapientia sed est quod pater quia
secundum quod sapientia aliquid ei attribuitur. quod etiam
patri. scilicet significatum huius nominis sapientia. sed altera est ratio
filius secundum quod verbum non est hoc quod pater quia
aliquid attribuitur filio secundum quod verbum. quod non
convenit patri. unde secundum dicit ibi similitudinem sub
ratione formali, et pronomen hoc importat demonstratio
nem proprium significati eius. ideo quia sapientia significat essentiam tenetur
in proposito essentialiter quia significatum verbi est personale tenetur
in secunda personaliter vel aliter potest dici quod tenetur essentialiter
et tamen quod dicit similitudinem per modum formalem. unde sic alio
est deus. alio est pater quia deitate est deus paternitate
pater ita quod nec paternitate deus nec deitate pater. et
accepit. augustinus cum dicit secundum quod verbum non est hoc quod
pater. ut non negetur unitas. in essentia. sed ut ne
getur similitudo eius quod est secundum quia verbum in quantum
verbum non dicit unitatem unitate essentie sed
distinctione persone ergo sapientia. ¶ Item queritur
de hoc quod dicit eadem proprietate sive notione dicitur verbum
ymago et filius. quia sic hic est vox quasi ibi est sinonima ut
videtur in relatione verborum aut aliqua differentia. ¶ Ad hoc dicendum

q̄ dīa ē et una dīa pōt accipi sic ut ubi d̄r dicatur q̄ procedit ex interioribus ymago quia imitatur exterioribus et filius complectitur utrumque et ideo magis et communius dicitur filius quam aliquid aliorum uel alterum omnia. h̄ ita importat similitudinem alii si filius importat illa similitudinē naturalē emanationē ymago ut expisse unitatem uerbū ut alius exprimentē. quesitum ē de se. siue nata exprimere ideo filius frequentius nominat illa p̄sonā p̄p̄ hoc q̄ ip̄am emanationē et similitudinē illa noīe importat p̄p̄o uel alterum ymago importat illā similitudinē ut conformem uerbū importat illā ut mentale siue spiritualē. s̄ filius connaturalē. et sic patet diuersitas significandi eandem similitudinē et ita eadem ppetas ē nec tamen synonoma ut p̄ acceptione p̄ter intentione uerbi. ¶ Infra intentio filii et tertia identio ymaginis tamen inter omnes medius modus ē genitus. ¶ Item quaeritur de hoc q̄ dicit. q̄d solus filius ē d̄s de deo. uidetur enim falsum dicere. quia sp̄s s̄c̄s ē de deo. non ergo solus filius. ¶ R̄o d̄d̄ q̄ ipsa exclusio artatur ex modo loquendi q̄ patet quia non dicit simpliciter hec. s̄ loquens de patre et filio dicit non ambo d̄s de deo s̄ solus filius. id est q̄d ex ipso modo loquendi solus artatur. ad faciendum exclusionem p̄ patrem. ¶ Item quaeritur de hoc q̄d dicit. Sed noīa sibi dicuntur i de illo. uidetur ē falsum quia bn̄ dicitur filius de patre q̄ non sunt noīa substantie. Et si tu dicas q̄ intelligitur s̄m id nomen obiectum. quia bn̄ dicitur procedens de p̄cedente et principium de principio. siue spirans de spirante. h̄ tamen noīa non dicuntur s̄m substantiam. ¶ Item quaeritur de hoc q̄d statim addit. ibi. cum liber illa noīa substantiam non significent. quia si hoc ergo nomen deus. significat relationē. iterum si non significat substantiam s̄ relationē ergo possunt predicari per noīa relatiua. ergo pater de patre. ¶ R̄o d̄d̄ q̄d dīa de hoc ē dupliciter secundum id nomen uel s̄m a s̄m s̄m id non pōt esse nisi conueniat duobus. et quia noīat duabus p̄sonis conuenientia fere omnia sunt essentialia. licet aliqua sint notionalia. ideo regula magistri ut plurimum ueritatem. h̄t tamen quedam libri h̄nt magis in quibus non ē. pōt poni p̄ glo. et sic cessat obiectio. quia magister non intendit excludere nisi noīa p̄p̄a que dicuntur de uno solo. q̄d obiicit q̄ noīa non significant substantiam. d̄d̄ q̄d significationē accipit p̄ suppositionē. et tantum ualet non significant. quantum non supponit.

Preterea considerari

Oportet q̄d n̄ tm̄ &c. sup̄ egit magister de p̄prietatibus q̄ sunt p̄sonarum et p̄sonales. h̄ incipit secunda pars in qua agit de p̄prietatibus siue relationibus non p̄sonalibus et diuiditur. h̄ pars in duas quia p̄prietas non p̄sonalis ē duplex. s. innascibilitas et communis spiratio q̄ significatur p̄ hoc nomen principium. ideo p̄ augustinus de innascibilitate. secundo de communi spiratione. i. d̄. xxix. ē p̄ a nomen. &c. p̄ pars h̄t duas in prima determinat de p̄prietate innascibilitatis. Iuxta q̄a opposita oppositis iuxta se posita clarius elucescunt. tangit in eadem de p̄prietate nascentis et innascibilis. i. di. eadem. Sed quomodo ē q̄d sic filius. Item p̄ pars h̄t quattuor p. in prima ostendit quid sit significatum huius noīs ingenitus. in secunda. ostendens quid sit p̄p̄ium p̄sone patris et differens a paternitate. et dictum secundum relationem secundo determinat eius significationē in eo q̄ ponitur sic in hoc noīe unigenitus et in hoc noīe innascibilis. ibi ideo solet quaeri utrum unus sit solus. tertio determinat huius noīs usum ostendens q̄ quamuis non habeat ortum ex scriptura quodlibet eo uti. quamuis ambiguus uideatur dictum suum. h̄ ē facere ad reprehendendum hereticos et h̄ facit ibi. illud etiam dati non oportet. ¶ In quarta uero quoddam dubium q̄ ex p̄dictis oriatur h̄t certum ibi. p̄ quaeri solet &c. Sed quomodo ē q̄ sic solus filius. h̄ ē s̄m pars h̄ partis in qua incidenter determinat de p̄prietate filii siue nati. et h̄ h̄t duas p. s̄m duo que ibi tangunt. quia ē supradictum fuerat q̄ quaeritur diceret esse et ymago p̄p̄ium ideo quia hoc p̄fecte quaeritur dubium quia inuenimus e contrario alii. secundo primo ostendit q̄ sapientia nata p̄p̄ie dicitur de filio secundo uero ostendit q̄ ymago aliquando accipitur essentialiter ibi. ꝑ alibi aperitur.

Ad intelligentiam eorum q̄ dicuntur in presenti d. quattuor quaeruntur. p̄ quaeritur utrum hoc nomen ingenitus siue innascibilis dicatur secundum substantiam uel s̄m relationē. Secundo supposito q̄ s̄m relationē dicitur quaeritur utrum dicat eandem relationem q̄ h̄ nomen pater. tertio quaeritur utrum innascibilitas sit p̄prietas siue relatio p̄lr p̄sone patris. ¶ Quarto et ultimo quaeritur utrum improcessibilitas dicat aliquam notionē in patre. Quantum ergo ad primum q̄ hoc nomen ingenitus dicatur s̄m relationē ostendit augustinus q̄ dicit. x. de tri. et h̄etur in textu non recedit a relatione p̄dicando cum ingenitus dicitur. ergo dicitur s̄m relationē. Item eodem .li. sic genitus ad genitorem. ita ingenitus ad non genitorem. s̄ q̄d dicitur ad aliquid dicitur relatiue siue secundum relationē. ergo &c. ¶ Item hoc p̄m uidetur ratione quia omne in quo differt p̄sona a p̄sona. dicitur secundum relationem. s̄ pater s̄ sed hoc q̄ ē genitus. differt pater a filio. ergo &c. ¶ Item nulla negatio p̄uat modum significandi suum dicendi. s̄ genitus s̄m relationē dicitur. ergo addita negatione. adhuc dicetur. ergo &c. ¶ Contra omnis relatio in diuinis aliquid ponit in certum s̄ ingenitus nichil ponit. ergo &c. p̄terea medie si h̄ nomen ad ponit. aut ergo s̄m q̄ negatiue aut s̄m q̄ priuatiue tenetur. non s̄m q̄ negatiue h̄ constat. si ergo secundo q̄ priuatiue tenetur. s̄ priuatio tollit actum et ponit aptitudinem. ergo s̄m hoc ingenitus idem est q̄ aptus generari et non generatus. s̄ hoc nulli conuenit. ergo &c. ¶ Item omnis

omnis relatio in divinis in connotatione significata importat distinctionem. Et ideo nulla dicitur de essentia secundum modum denominationis. Sed contra: sicut essentia non generat, sic ingenitus dicitur de essentia. Sicut divina essentia est non genita, cum eius oppositum de essentia non predicetur, scilicet genita, ergo etc. ¶ Item negationes se habent e contrario affirmationibus. Sed genitus est minus quam relatus, generatio quam relatio. Ergo ingenitus est in plus quam non relatus, et ingenitum quam non relatio. Sed non relatus vel non relatio non dicit secundum relationem, quia tunc appositum duplicaretur. Ergo cum in plus sit hoc quod est ingenitus, non est ingenitus relationis, ergo etc. ¶ Item omnis relatio in divinis aut est respectu principii aut respectu principiati. Ergo si hoc est quod ingenitus dicit relationem, aut respectu principii aut respectu principiati. Sed non respectu principii, quia tunc pater haberet principium, quod est inconveniens. Si respectu principiati, tunc ergo non eius est negatio cuius fuit affirmatio. Sicut genitus dicitur respectu principii quia ab aliquo, ergo si ingenitus non dicitur respectu principii, tunc ergo negatio non dicitur respectu eius respectu cuius fuit affirmatio. Ergo non dicit relationem ad principiatum, quia non permittit nomen, nec ad principium quia non permittit res. ¶ Dico quod circa hoc diverse sunt opiniones. Omnes enim posuerunt quod hoc quod est ingenitus dicit secundum relationem, sed differenter. Quidam enim dixerunt quod ingenitus solum dicit relationis privationem, et illa solum sufficit ad hoc quod dicatur notionalis, quoniam privatio potest esse principium distinguendi, et non dicit (?) ... non significata assignata (?) ... dicit nobilitatem, sicut non regi in rege, non causari in causa, non produci in principio. Sed ista positio non potest stare, quia pura negatio nec distinguit nec dicit nobilitatem. Non distinguit, nam negatio relationis dicitur de essentia; nec dicit nobilitatem, nam omnis nobilitas ponit aliquid aliquo modo (?). Alii posuerunt quod hoc quod est ingenitus dicitur secundum relationem oppositam, quia privando unam ponit aliam, sicut inaequale privat aequalitatem et ponit relationem illi oppositam. Sed hoc est difficile. Unde relationem importat positive, sicut hoc quod est ingenitus privando relationem oppositam ad non genitorem, et hoc dicitur sensisse Augustinus qui dicit quod sicut genitus ad genitorem, ita non genitus ad non genitorem dicitur. Sed ista positio non potest stare, quia non genitus aut dicitur ad principium aut ad principiatum. Ergo si ad principiatum, contrarium illius non potest dici hoc nomen ingenitus, cum genitus dicatur respectu principii, et idem significatum sit in hoc nomine genitus et ingenitus, differentes sola negatione. Ergo necesse est quod hoc nomen ingenitus dicatur respectu principii. Sicut autem est hoc verum, ergo secundum hoc potest pater habere principium respectu cuius dicatur

ingenitus (?) in principium dicit non genitum. Sed non generare non dicit principium, sed privationem illius. Tertius modus dicendi est quod hoc nomen ingenitus secundum quod assignatur notio patris dicitur respective secundum relationem patris, principalitatis et potentie (?). Propter hoc nota quod, sicut dicit Augustinus, idem est ingenitus et non genitus. Quod tripliciter potest accipi, sicut non album. Quia uno modo potest esse negatio in genere, ut extra genus vel partim in genere et partim extra genus. Secundum quod est negatio extra genus vel partim in genere, sicut generaliter privat et non ponit aliquam qualitatem, sicut potest dici non album quod non est in genere coloris nec qualitatis. Secundo modo est negatio in genere, sicut privat albedinem et ponit qualitatem quamdam, ut non album quia caret albedine, sed tamen est nigrum. Secundum quod partim in genere partim extra genus, in genere scilicet remoto et extra genus proximum, sicut non album dicitur quod caret tamen albedine quam colore, habet qualitatem; nichilominus per hunc modum intelligendum est in proposito. Sicut hoc quod est ingenitum importat ordinem in ratione generis remoti et ordinem ad principium in ratione proximi, et ordinem talem per modum nature in ratione complete (?). ¶ Si igitur ingenitus sit negatio extra genus, sic dicitur ingenitus quod non generatur nec etiam habet ordinem vel relationem, et hoc modo potest dicere privationem, et dicitur de essentia, nec dicit secundum substantiam nec secundum relationem, eo quod privatio solum est. Alio modo potest esse negatio in genere, et tunc ingenitum dicit quod non generatur, habet tamen ordinem ad principium, et hoc modo dicit relationem subtractam (?). Sed tamen ex hoc non dicit nobilitatem, et sic convenit spiritui sancto, nec tamen est notio. Tertio modo potest esse negatio quodam modo in genere, quodam modo extra genus, et sic dicitur ingenitus quod non generatur, habet tamen ordinem, sed non ad principium, et hoc modo dicit privationem relationis respectu principii. Si enim habet ordinem et non ad principium, ergo ipsum est primum et principium, et hoc modo dicit nobilitatem sicut et principium. Et decet illa per negationem significari, quia prima cognoscuntur per negationem, et sic modo est notio. Sed quia ingenitum de ratione sui nominis non videtur dicere nisi privationem vel negationem generationis, propter hoc dicendum est aliter (?), quod hoc nomen ingenitum secundum quod convenit patri proprie dicit relationem privative. Sed ex hoc ipso dicit consequenter relationem positive, quod patet sic: non generari dicitur qui simpliciter non generatur, et sic convenit non tantum patri sed essentie et spiritui sancto; sed ultra hunc intellectum prout patri convenit, potest addi: quia primo non generatur nec per generationem accipitur, et sic excluditur essentia que per generationem accipitur, sed adhuc convenit spiritui sancto; prout autem convenit soli patri, sic dicitur ingenitus quia non generatur nec per generationem accipitur nec generationem consequitur. Per primum membrum excluditur filius, per secundum essentia, per tertium spiritus sanctus, cuius processio presupponit generationem secundum ordinem originalem, quia pro

cedit ut nec a patre et filio quamvis e non sit in
divinis prius et posterius tamen secundum originem natura
intelligendi prior est generatio filii quam spiritus sancti ut supra ostensum
fuit et tamen simul sunt. Sic ergo large accepto
illo concedendum cum ibi proprie non sit procedere et recedere. Spiritus
dicitur aliquis esse ingenitus aut quia non producitur
per generationem aut quia non producitur per generationem
nec per generationem habetur sive accipitur aut
quia nec producitur nec accipitur nec consequitur.
Hoc igitur modo ingenitus importat nullo modo esse ab
alio cum primitate de proprio formale plenitudinis
sicut ostensum fuit in principio dist. procedentis et sic patet
in principio dist. sequentis ubi dicitur quod pater est principium totius dei
tatis quia a nullo est et in principali intellectu
dicit relationem privatam ex consequenti positivam. et
non dicit negationem quod nichil ponit. Unde concedende
sunt rationes ad hoc. ¶ Ad id quod obicitur quod nichil
ponit secundum quod negative dicitur quod falsum est quia non
est negatio extra genus sicut si dicatur chimera est in
genita et una est negatio cum constantia sibi et tamen
negatio in illo summam relinquit nobilitatem.
¶ Ad illud quod obicitur quod dicitur de essentia dicendum
quod verum est secundum quod solum dicitur privative
et sic non est proprietas patris sed quia proprietas patris
non dicitur de essentia. ¶ Ad id quod obicitur quod ne
gationes egio se habent affirmationibus dicendum quod illud
non semper est verum de negative significantibus et extra genus non
album est pure negatio ingenitus non dicitur
simpliciter ad hoc quod est non quale sit ingenitum. ad hoc quod
non relatum non est simpliciter. ¶ Ad id quod obicitur
ultimo quod dicit relationem dicendum quod secundum quod importat relationem
privative dicitur respectu principii et ex hoc non
sequitur quod pater habeat principium immo quod non habeat quia
non dicitur secundum positionem sed secundum remotionem.
Unde bene dicit Aug. quod dicitur ad non genitorem quia
ingenitus significat remotionem genitoris secundum vero
quod importat relationem positive ex consequenti sic respectu
principiati et sic non est inconveniens quod aliquod
nomen privativum aliquid ex consequenti importet quod non
importat affirmativum sibi oppositum et sic patet
secunda.

Secundo supposito quod hoc nomen ingenitus di
catur secundum relationem queritur utrum importet eadem
relationem quam hoc nomen pater utrum scilicet eadem re
latio sit innascibilitas et paternitas et quod non ostenditur
sic. Aug. v. de trini. aliud est patrem esse dicere et aliud
ingenitum sed non secundum essentiam ergo secundum relationem.
¶ Item hoc videtur per rationem quia possibile est aliquem
intelligi esse ingenitum et non esse patrem ut Adam
et e converso ut Iacob. si ergo una potest intelligi altera
non intellecta et requirendo et una altera non posita
ergo sunt diverse relationes. ¶ Item relationes di
versificantur penes terminos quia relatio secundum quod
huiusmodi ad alterum est sed ingenitus dicitur per privationem
prioris scilicet patris et pater secundum positionem genitivis sive

filii ergo dicitur respectu secundum aliam et aliam partem ergo etc.
¶ Item plus differt generatio et ingenitio quam generatio et spiratio.
nam hic est oppositio ubi autem solum disparatio sed alia
relatio est generatio et spiratio ergo et ingenitio et ingeneratio.
sed generatio et paternitas est eadem ut supra ostensum
est ergo innascibilitas et paternitas ergo etc. Omnis relatio
in divinis est persone ad personam. si ergo ingenitus dicit
relationem aut ergo ad filium aut ad spiritum sanctum aut ad utrumque
quia pater non compatitur unita relatione sed
divisim ad filium et non ad personam spiritus sancti. hoc con
stat ergo ad filium. Si igitur relatio ad filium est pater
nitas ergo innascibilitas est eadem relatio. ¶ Item relationes in
divinis personis non accidunt sed esse tribuunt per
sonis. Quod si unius persone unicum est esse unica eius erit
relatio. sed pater est una persona et conveniunt ei in
nascibilitas et paternitas ergo etc. ¶ Item sicut se habet nascibilitas
in filio ad filiationem ita innascibilitas in patre ad
paternitatem sed in filio eadem relatio est nascibilitas
et filiatio ergo etc. ¶ Item philosophus primo ad principium idem
dico quod innascibilis Dionysius illud quod dicit in ratione primi
patris in ratione principii ergo dicunt eandem ha
bitudinem et relationem non ergo sunt due
relationes sed una tantum. ¶ Responsio dicendum quod hoc
quod est innascibilitas aliam relationem importat quam
hoc quod est pater sive quantum ad principale intellectum
sive quantum ad consequentem. quantum ad prin
cipalem manifestum est quia importat respectum
ad principiatum per modum positionis et generationis. ita
dicunt diversas habitudines. quarum una est vera
habitudo. altera privatio habitudinis et quantum
ad consequentem intellectum sibi differunt licet
non eam. nam pater dicit relationem principii solum
respectu filii per modum generationis sed innascibilitas
universale dicit principalitatem sive fontale
plenitudinem in producendo non tamen quantum ad
generationem sed etiam quantum ad spirationem
non tantum respectu filii sed etiam respectu spiritus sancti.
et hoc patet quia innascibilis dicitur eo quod non generatur
nec generationem consequitur ergo in nomine innascibilis
aufertur ratio nascendi et procedendi. et sic hoc
ponitur ratio omnimode principalitatis et ideo
fontalis plenitudinis. ¶ Ad id ergo quod obicitur quod
dicit respectum persone dicendum quod privative sive nega
tive non dicit respectum ad personam et quod dicitur
quod omnis relatio dicit respectum ad personam
intelligitur de illa que dicit ponendo. secundum autem quod dicitur
accipitur quantum ad generationem intellectum dicit
respectum ad utramque personam. ¶ Quod obicitur quod non est
una communis relatio dicendum quod licet est quantum ad principalem
intellectum tamen potest esse quantum ad generationem
vel aliquod nomen dicit plenitudinem respectu utriusque.
¶ Ad id quod obicitur quod relatio dicit persone existentem
dicendum quod non quecumque sed que est relatio personalis que
autem sit illa inferius patebit. ¶ Ad illud quod
obicitur quod in filio idem est nascibilitas et filiatio.

importat respectum ad principium per modum principiantis vel ante impositum

g° &c. dd q nō sequit̄. quia nō opponit̄ relatiue
nō sic nasci. tal' tinnasci. tal' imo mag̃ ꝯdictorie
ul' ꝯtie. ¶ Ad 3ᵐ q obiciatur qd̾ p̄mū ꝯp̄ne̾ m̄ id
sunt rē. nō ratione. ¶ Aliom° p̄mū dicit̄
respectu sc̄di. et sic p̄mū ꝯp̄ne̾ m̄ idem sūt re,
ratione. et sic nō sig̃t p̄mū p̄ hec nom̄ inasc̄
ip̄ortat enī p̄mitate p̄ p̄uatione̾ fontis nasc̄
patet ex ip̄a nois ip̄osi̾tice.

Tertio q̄r utrum inasc̄tas sit ꝓp̄etas siue
relō p̄sonal' p̄ patr'. an patnitas. et qd̾ sit
patnitas. uidetur quia illa ē ꝓprietas p̄sōal'
p̄ quā p̄sōa ab omib̾ separatur. s; tal' ē h' relō
patnitas. g° &c. ¶ Itē illa ē ꝓp̄etas p̄sonalis.
p̄ quā p̄sona ꝓp̄rissime notatur et exp̄mitur
s; p̄sona patris ꝓp̄rissime notatur et exp̄mitur.
p̄sona p̄ternitate g° &c. ¶ Itē sicut filiatio
se h't ad filiū. sic patnitas ad patrē. s; filia
tio ē p̄sonal' relō p̄sone filij. g° et patnitas
patris. ¶ Itē ē illa ꝓp̄etas p̄sone q dicit̄ per
mod' p̄ois et ꝓp̄e habitudis s; int̾ omnes relatōes
que dicuntur de patre. sola patnitas ē tal'
ergo. &c. ¶ Cont̄ ꝓp̄etas siue relō p̄sonal'.
dat ee p̄sōe. s; patnitas nō dat esse p̄sōe
patris. quia nichil h't ee ex hoc qd̾ alteri dat
ee. s; p̄sona patris d̾r p̄r q alteri dat ee. g° &c.
¶ Item nō intellecta ꝓp̄etate fil'. i. p̄'e ē i
telligere p̄sōa; s; nō intellecta patnitate. ē
itelligere hntem deitate̾. et inasc̄tas. g° cū inasc̄
sit ꝓp̄etas p̄ p̄ris. g° &c. ¶ Itē ꝓp̄etas p̄sis.
dz dicere totum ee p̄. s; patnitas. nō notat
p̄ patris s'cdm omē plenitudine fecunditatis
s; inasc̄tas. g° &c. ¶ Itē dam. ca. 2. p̄ i diuinis
omia sunt unū. pret̾ generatione̾ igene
ratione̾. et p̄cessione̾. constat q nō notat
omīs ꝓp̄etates g° solū p̄sonales. g° igenera
ꝓp̄etas p̄sonalis. nō nisi patris. g° &c. ¶ Rō
dd. q sicut dicit̄ ꝯs opio. tħr exuerbis magri
et Ric. s. hylarij. et aug. patnitas ē notio patr
p̄sonalis. ad hoc ē qd̾ aliqua relō sit p̄'l. oportet
q dicat illi' p̄ p̄ma et ꝓp̄a h'itudine. et p̄ mod'
potiis et cōplectiois. s; constat qd̾ inasc̄tas. q̄u
ad p̄mū intellectū. nō dicit pone̾ quantū ad genu
intellectū nō dicit sp̄ecialem relone̾. s; fon
tale plenitudine̾. 9' cois spiratio nō dicit ꝓp̄a
relatione̾ patris. uō necce ē q patnitas
dicat. uñ rationes ad hoc iducte. ꝯcedende
sunt. ¶ Ad 1ᵐ g° qd̾ obi̾. qd̾ ꝓp̄etas dat ee p̄.
dd. q 1ᵐ nō ē intelligendū de ee simpliciter.
s; de ee p̄sonali. siue de ee distincto. et ip̄a
patnitas. i diuinis. nō accidit illi ypostasi.
imo dicit illius p̄sone cōplemtū. ratio̾ aut̾
ē hec. q'uis g° pat̄ nō habeat ee ex hoc qd̾
dat alteri esse tam̄ nich' impedit ip̄m ex hoc
ee distinctā p̄sona. ¶ Ad illud q obicitur
quod ꝯ̄t intelligere p̄sona patris. &c. dd

q intellectu plene app̄hendente. et rationabilit̄
ꝓ̄te nō ē intelligere p̄m patr' quia si itelligatur
inasc̄' ita quod nō assit patnitas inasc̄ dic
p̄uatione. n̄ ad dicit ꝯ̄ patre. qd̾ nō dicat
rēta eentia. et ideo nō intellr̄ ut ꝓp̄etas p̄sōal'
nec ē alia. et ideo nō i tell'. p̄sōa patris ut distic
ta. siue ypostasis illa. na ꝓprietas inasc̄tas ut
ꝓprietas includit ꝓp̄etates et relationes respc̄tu
p̄ncipiati. alioquī ut sup̄ ostensū ē. nō ē ꝓp̄etas.
¶ Ad 2ᵐ q obi̾ q ꝓp̄etas p̄sonalis dic totū esse p̄.
dd q si dicatur totū ee. i. p̄fcm et cōpletū. ꝓp̄u
sic h't ueritate. Si aute̾ intelligat qd̾ dicat to
tū ee. i. omem h'itudine̾ sic fl'm ē. quia nō
debet dre omem. s; necce ē quod dicat una
determinatā. aut nulla determinate dicet. et
ita nō erit notio p̄sonal'. ¶ Ad 3ᵐ q obi̾ de dam
dd qd̾ nō enumat omīs ꝓp̄etates p̄sonales s'm
quod p̄sonales. s; intendit relationes sub
illis comp̄hendere sub ꝯ̄natione duas p̄sōal'
comp̄hendit. sub processione duas. una p̄sōalē
aliam nō p̄sonale̾. sub igeneratiōe dicit sol'
inasc̄tas. que ꝓp̄etas ē licet nō p̄sonalis.

Quarto queritur utrū iprocessi tas sit notio
patris. sic inasc̄tas et q sic uidet̄. quia sic p̄r
differt a filio p̄ inasc̄i. ita a. s. s. p̄ iprocessib'tas. ergo
sic inasc̄tas ē notio patris. sic' uidetur qd̾ iprocessi tas.
¶ Itē sic nobi tas ē patr' nō generari. ita ē nō
spirari. g° si p̄ rationē nobi tas p̄r inasc̄tas ei
notio sic' debet poni ip̄cessi tas. ¶ Itē sic generare
q̄uēit pat̄ p̄ hoc qd̾ ē inasc̄'. ita et spirare p̄
hoc qd̾ ē improcessi' siue ispirab'. g° sicut inasc̄tas
notio ē. quia nō tm̄ dicit p̄uatione̾. s; etiam
ponem. ita uidetur qd̾ ip̄cessi tas. Si u dicas.
qd̾ iprocessibilitas clauditur sub inascibilitate.
obi̾. quia filio couenit ip̄cessibilitas. et nō nūq̄
inascibilitas. g° ē alia notio saltē i filio. ergo
saltē in eo deb; ee notio. Si u dicas q nō dicit
nobilitate̾. cont̄ om̄e qd̾ dicitur i diuinis ad
nobilitate̾ p̄tinet. aliquin. nō dicet̄ ibi. g° si d̾r
ip̄cessibilitas de filio. uidet̄ sonare i nobilitate.
¶ Iuxta hoc q̄r cū pat̄ colcet alicui iprocessibi
litatem. siue ispirabilitate̾ q̄r nō sic' cōcedat
inascibilitate̾. ¶ Cont̄ si ip̄cessibilitas. ē notio
ergo notiones plures sūt quā quinq; qd̾ ē cont̄
communē opinione̾. ¶ Itē si ip̄cessibilitas ē
notio. aut hoc ē quia simplicit̄ p̄uiat ee ab
aliquo. aut q̄a p̄uat spiratione̾. si p̄° m°. nō
differt ab inascibilitate. si sc̄do m°. tunc nō differt
a spiratione actiua. quia ē nō spirat̄. spirat
qui spirit. ¶ Itē si nō p̄cedere eet notio eadē
ratione nō producere. s; hoc ē fl'm. g° &c. si
dicas q nō ē simile. quia nō p̄ducere nō dic̄
nobilitate̾. ¶ Cont̄ nō p̄ducere p̄sona. dic
statū emanatiois et sic ratio p̄ncipij. aut qd̾ nō
ē aliquid dicit nobilitate̾. s; ratio status ult̄

qd non est procedere. g. nobilitate dicit. sig non e
a qr no dicatur notionalit. uir qd no pducere str
notio sed tm spirari. ¶ Ex pdictoz intellaz.
e no. q nich pot ee notio in diuinis nisi dicat
respectum positiuum. ul' ex p intellectu. ul' ex con
sequenti. si enim solum priuat relationem ita dr de esse
tia. sic de psona. vn sic dicitur qr pat no produ
citur. n. sz s. psona pducit. ita etia essentia pro
duci no dicit. tertia psona no pducere. et sic no
pot ee notio. hec qd e ingenitus. n ponit respec
tum positiuum. ex consequentis. et hunc pont sicut uisum e.
similit nec hec qd e inspirabilis pot ee notio. n po
nat respectum positiuum. hunc aut no ponit. nisi
qd ponit fecunditatem respectu spirationis sic in
nascibilitas respectu spirationis generationis. ut sic
innascibil' dr q nec generatur nec generationem consequitur
ita inprocessibil' qui no procedit. n processionem
consequitur. et quia omnis emanatio ul' e generatio. l'
ad generationem consequitur. quia generatio dicit prima
emanationem. ideo innascibilis priuat omnem emana
tionem. et ideo dicit fontalem plenitudinem. no tm
respectu generationis. sz etia spirationis. et no
innascibilitas nec generatio e. nec spiratio sz inp
cessibilitas. dr quia nec spirat. nec spirationem
consequitur. et sic no excluditur filius. si generat
tur. filius e generatur. tamen no spiratur. nec spi
ratione consequitur. ¶ Inprocessibil' igitur no priuat
n una sola emanatione. ideo dicit sol' pter istud
fontal' plenitudinis et ideo pp hoc inprocessibilitas
no pot ee notio distincta in patre ab innascibilitate nec
in filio a spiratione. nec importat fontalem pleni
tudinem. sz solum inspirando quis igitur inpro
cessibilitas possit dici innobilitatem. tamen quia
no distinguitur ab aliis assignatis. ideo non
pot connumerari cum aliis. et sic patent tria obiecta
prima. quod inprocessibilitas distinguit. et dicit
nobilitatem et dicit fecunditatem quia rationes
sic non ualent eo quod hoc totum in aliis rationibus assig
natis. clauditur. ideo gr alias no distinguit. ¶ Ad
a quod qr quare no concedatur innascibilitas sic
inprocessibilitas dicendum sic qd patet. quia inp
cessibilitas no claudit. in suo intellectu no esse
ab alio. sic facit innascibilitas sz solum dicit no spirari
pp a nulli pot concedere q no sit ab alio. pot
tamen concedere aliquis q no spiretur. ¶ Ad i qd obicitur
qr no pducitur no e notio. dd. qd no e nobilitas
et ideo qd esset quia illud no uidetur principale considerari
in ratione notionis. dd. qd illud e ratio. quia
no dicit respectum positiuum qd tm e de ratione sui
nominis. et ideo. simpliciter pot conuenire essentie.
et ideo. no e notio. no sic a e de innascibilitate. ut in
precedentibus uisum e.

In parte ista sunt dubitationes circa litteram. et pro
de hoc qd dicit aug. qd si filius no genuisset nichil
prohiberet eum dici ingenitum. uidetur enim secundum

qd accidat psone ingeniti generare etiam esse patrem.
Item ex hoc uidetur sequi qd no remota paternitate adhuc
remaneat prima patris. et ita paternitas no e completiua
psonalis. ¶ Ad hoc dd qd e loqui de intentione huius nominis
ingenitus et pt simpliciter. ul' put ponuntur in psona
diuina. si loquamur simpliciter sic diuerse sunt
intentiones et una pter aliam e intelligibilis et
separabilis secundum rationem sicut patet in ge
neratione hominum. Alio modo e loqui de hiis pro
ut ponuntur circa psonam diuinam. et sic dicit
aliam et aliam psonam ratione innotescendi. et ille
due secundum rem omnino sunt inseparabiles. tamen sz
intellectum. pot una accipi pter alteram. et sic
loquitur aug. no q re separari possint. sz quantum
ad intellectum nostrum. sz qd possit intelligi ad quantum
alterum. h pot ee multiplex. aut quantum ad intellectum
apprehendentem. aut quantum ad intellectum resol
uentem. si primo modo. sic no pot intelligi ad sine aliquo.
qd e ei ratio intelligendi. sic deus pter deita
tem. et homo pter humanitatem. pot tamen intelligi
ad sine aliquo. qd e ei ratio intelligendi. effectus.
non intellecta causa. et inferius. no intellecto
superiori. quia pot quis apprehendere hominem non
intellecto superiori aliquo. et sic dicit phs. q qui unum
dicit quodammodo multa dicit. no dicitur simpliciter
sz quodam modo. quia implicite. a m contingit aliquid
intelligere pter alterum intellectu resoluente et iste
intellectus considerat. ea q sunt rei essentialia
sic p intelligi subiectum sine propria passione. et hoc
pot ee dupliciter aut intellectu resoluente plene
aut intellectu deficiente. intellectu autem resol
uente semiplene. pot intelligi aliquid esse no
intellecto priore. intellectu aut resoluente p
fecte. no pot intelligi aliquid priore no intel
lecto. secundum hunc triplicem intellectum de compara
tione patris et ingeniti contingit loqui tripliciter. si enim
loquamur de intellectu apprehendente. possibile e h
duo intelligi altero no apprehenso. eo q aliud e
significatum unius. et alterius. si loquamur de intellectu
resoluente ad h. si semiplene resoluat accipit in
tellectum huius nominis ingeniti sol' priuatiue sic
acceperunt gentiles. sic pot intelligi unum sine
altero. si loquamur de intellectu plene resoluente.
cum ingenitus secundum q e completas patris no dicatur
sol' priuatiue immo ponat respectum positiuum. de necessi
tate ponit paternitatem. et sic uerum e qd dicit
ad esse ingenitum. necesse ponitur e pater. cum posuas
plenitudo fontalitatis. pp ipsum tamen. qm g dicit aug.
q no ideo dicitur pater quia ingenitus. ipse loquitur
de intellectu apprehendente. quia unum no e
propria ratio. et p intelligendi alterum. immo utrumque.
s. ingenitus et pater. dicit aliam rationem innote
scendi. tamen secundum resolutionem una ponit aliam.
necessario. vn distinctio psone patris. quasi inchoatur
in innascibilitate et consumatur in paternitate. et io no in

tellecta paternitate non potest intelligi persona illa complete distincta. ideo paternitas est notio personalis quamvis in ratione intelligendi prius cadat innascibilitas.

Item queritur de hoc quod dicit. negatio propria particula non id efficit ut quod sine illa etc. videtur enim falsum. quia hoc dicitur secundum substantiam. et albedo potest dici non homo. ergo quia homo et non homo contradictorie opponuntur. et de quibus affirmato vel negato. ergo albedo est non homo. et albedo est qualitas. ergo etc. Similiter dicit quod augustinus hoc secundum quod facit negationem ingeniti. et sic obicitur de hoc quod est non substantia. constat quod non potest facere negationem ingeniti. ergo cum non substantia constat quod non potest facere negationem ingenere. ergo non sed hoc non dicitur nisi de aliis generibus. pater etc.

Solutio. dicendum quod modus dicendi secundum substantiam omnem terminum negatum sive infinitum dupliciter est accipere aut quantum ad assignatum aut secundum quantum ad suppositum. si quantum ad assignatum quia terminus negatus trahit significationem ab externis. ideo est modus dicendi quantum ad assignationem infinito negato vel affirmato cum sic hoc dicatur secundum substantiam quantum ad significationem. ita et non homo. cum enim dico hic homo substantiam predico. cum vero dico hic est non homo. illam removeo. Si autem loquamur quantum ad suppositum. sic per se supponit terminus negatus et affirmatus. sic opponitur. et sic non intelligit augustinus.

Item queritur de hoc quod dicit. quod non genitus referatur ad non genitorem. videtur enim quod secundum quod omnis relatio ponit duo extrema. ergo si ingenitus referatur ad non genitorem necesse est ad hoc quod aliquis sit ingenitus quod sint duo quorum unus sit non genitus alter non genitor. Contra esto per impossibile quod nullus esset nisi unus solus ille utique esset non genitus.

Solutio. dicendum quod referri ad aliquem hoc potest esse dupliciter. aut secundum rationem existendi. aut secundum rationem intelligendi. secundum rationem existendi cum importatur habitudo realis. secundum rationem intelligendi. cum privatur habitudo realis. ad hoc est quod intelligatur privatio habitudinis necesse est intelligere habitudinem. et ad hoc quod habitudo intelligatur necesse est intelligi duo extrema ut affirmata. et ita ad hoc ut intelligatur privatio habitudinis sive relationis necesse est intelligi duo extrema negata. et secundum ad hoc dicit augustinus. non vel ingenitum referri ad non genitorem. quia non potest capi intellectus eius nisi per intellectum illius. et ita quantum ad rationem dicendi. dicitur secundum relationem. sicut non homo dicitur secundum substantiam.

Item queritur de hoc quod dicitur quod cum nata dicitur sapientia. essentia significat. ergo secundum hoc licebit loco sapientie ponere essentiam. cum faciat eius intellectum quod falsum est.

Solutio. dicendum quod de loquitur de nomine sapientie quantum ad assignatum vel quantum ad suppositum. quantum ad assignatum dicit essentiam. et tamen supponit personam. et ita adiectum respicit ipsum ratione suppositi. cum dicitur sapientia nata non dicitur tantum significatio neque sequitur propter hoc quod loco sapientie poni possit essentia quia cum sapientia sit de nominibus mediis potest supponere personam. et talis ad suppositum. hoc essentia cum sit nomen abstractum mum. non.

Item queritur de hoc quod dicit. quod ymago alicuius intelligentia essentie sue in ture ad se dicitur. videtur enim falsum. quia ymago semper connotat ymaginatum. hoc non potest esse de ymago et ymaginatum. ergo semper dicitur relative.

Solutio. dicendum. quod ymago semper dicit respectum ad interratum dicitur personaliter relative hoc tem. cum autem respectu creature essentialiter dicitur et ad se. non quantum ad modum dicendi hoc cum a toti trinitati conveniat.

Est postea et nomen multiplice notat relationem.

Postquam egit magister de proprietate filii que est innascibilitas. hic habo agit de proprietate sive notione non personali que est communis spiratio signata per hoc nomen principium. et quoniam illud nomen non tantum notionaliter accipitur immo essentialiter. ideo distinguit primo huius nominis multiplicitatem. Secundo manifestat huius nominis unitatem. hoc quod dicitur de patre et filio respectu spiritus sancti ostendens quod sint unum principium spiritus sancti. ibi. de in eodem libro gnt. p. p. h. d. In prima distinguit huius nominis multiplicitatem. in secunda vero in libro sue distinctionis explanat. ostendens per auctoritates quod principium habet omnes illas acceptiones. ibi. principium ab eterno principium est filii. deinde in eodem libro etc. hoc est secunda pars in qua agit de hoc nomine principium specialiter. prout dicitur notionaliter et essentialiter. et primo ostendit quod pater et filius sint unum principium spiritus sancti. secundo quod unitate sunt unum. sed unitate notionis. ultimo capitulo unum autem principium. et illa notio est spiratio.

Ad sententiam eorum que dicuntur

Ad presentem divisionem. de hoc nomine principium duo queruntur. primo queritur de ipso quantum ad multiplicitatem. secundo quantum ad unitatem. et quantum ad primum. duo queruntur. primo supposito quod hoc nomen principium accipiatur essentialiter. queritur utrum possit accipi notionaliter sive etiam personaliter. secundo dato quod essentialiter et notionaliter. queritur utrum de illis duobus modis accipiatur univoce vel equivoce.

Quod autem accipiatur notionaliter. ostenditur sic. augustinus. v. de trinitate. pater dicitur ad filium principium est quia genuit eum. ergo idem importatur nomine principii. quod nomine generationis. ergo tenetur principium sive notionaliter. Item hoc videtur ratione quia ubicumque est vera ratio emanationis. convenit ibi est vera ratio principii. hoc in divinis vere proprie est ratio emanationis. ergo ibi vere proprie est ratio principii. Contra principium

sunt idem. philosophus. ergo ubi cadit ratio principii
est dare primum. et ubi est dare primum est dare prius.
quia superlativum presupponit comparativum. et ubi prius
ibi posterius. ergo a primo ubi ratio principii ibi
est ratio posterioris. sed in divinis nullo modo reci
pitur quod una persona sit posterior altera. ergo
nullo modo persona est principium persone. ¶ Item
incarnatio idem est principium et initium sicut patet
per philosophum. ergo ubi non recipitur initium nec principium
sed omnes persone in divinis sunt sine initio.
ergo et sine principio. ergo principium non dicitur
respectu persone ad personam. ergo non accipitur
personaliter sive notionaliter. ¶ Item idem est
causa et principium et cetera. differens ratione. quia
principium dicitur quantum ad fieri. et causa quantum ad
esse. ergo si maioris nobilitatis est esse quam
fieri. prius vel potius debet ibi accipi ratio
cause quam principii. sed non recipitur quod una
persona sit causa et alia sit effectus. ergo nec
debet ibi recipi intentio principii. ¶ Item
deus est alpha et ω. principium et finis. et utrumque
est equalis nobilitatis. sed intentio finis ita
de deo dicitur essentialiter quod nullo modo personaliter.
deus enim est ita finis creature quod non est finis
persone. ergo similiter videtur quod ita sit principium cre
ature quod nullo modo sit principium persone.
¶ Responsio dicendum quod in divinis est vera origo sive
emanatio. non tantum vera. sed etiam completissima
adhuc quam quod sit perfectissima. necesse est quod ema
nans habeat cum producente equalitatem om
nimodam. ac unitatem in substantia. quia nichil
potest equari deo. nisi deus. si ergo ema
natio et origo debet exprimi convenienter et
catholice. debet recipi nomina dicentia ori
ginis veritatem. et non recipi nomina importantia
ad imperfectionem vel diversitatem. vel dissimili
tatem. cum ergo principium et principiatum dicunt originis
veritatem. ideo utrumque recipitur in divinis.
maxime autem intentio principii. sed cum posterius
dicit imperfectionem et initium similiter. quia dicit
imperfectam durationem. scilicet inceptionem et intentio
esse importat diversitatem. quia causa est aliud
esse sequitur et intentio finis inequalitatem
quia finis melior est hiis que sunt ad finem.
ideo nec intentio potius et posterioris nec initii
nec initiati nec esse et effectus. nec finis et
eius quod est ad finem recipitur in persona. respectu
persone. sed intentio producentis et producti quia
potest esse quod productus sit sine perfectione et equalis
producenti. ideo recipitur in divinis. similiter et in
tentio principii. ¶ Ad primum quod obicitur quod ad principium
sequitur prius et ad hoc posterius. dicendum quod sicut
dicitur secundum hylarium pater maior est filio. nec
tamen filius minor. quia sonat imperfectionem. hoc
quod est minor. ideo quamvis recipiatur quod
pater sit prior filio. quia iste est ab illo. et non e converso.
non tamen recipitur quod iste posterior. attamen non vero po
nitur omnino recipitur prius. quia cum in divinis
sit ordo. et origo. proprie est origo. et tamen prius proprie
ordo. nec est nisi solus ratione originis. quoniam ergo
principium principaliter importat originem. et
prius ordinem. ideo simpliciter recipitur intentio
principii. intentio vero prioris vix. vel vix
proprie. cum determinatione. intentio autem principii
prout principat auctoris. propriissime recipitur in deo.
maxime. quantum ad personam patris. ideo non
sequitur. quod ita proprie dicatur prius quod tamen
dicatur respectu ad posterius. ¶ Ad illud quod
obicitur. de initio. dicendum quod initium uno modo
accipitur large ad principium essendi. et durandi.
alio modo proprie ad principium durandi. ut illud
dicitur hic initium. quod incipit esse post non esse.
potest accipi. et sic accipit hylarius in litera. secundo
vero modo non potest. et sic non equivalet principio.
Ad illud quod obicitur de causa. quod idem est quod
principium. dicendum. quod intentio causa idem est quod principium
et cetera et hoc est quia productum differt a producente.
et ideo potest dici effectus eius. et istud potest
dici causa. et idem concurrit intentio esse. et principia
pii et similiter nomen. sed non ita in divinis. quia potest
ibi esse unius substantie producens cum producto. ideo
non valet illud. Ad id quod obicitur de fine. iam patet
responsio finis quantum est de se dicit excellentiam boni
tatis respectu eius quod est ad finem non sic principium
respectu eius quod est ab illo. ideo deus non potest esse
finis nisi creature et equalis. potest tamen esse et re
principium persone omnino equalis. et ideo una persona
non est finis alterius. est tamen principium.
Secundo queritur utrum hoc nomen principium cum accipiatur
essentialiter et notionaliter dicatur univoce.
vel equivoce. et quod univoce videtur. Basilius
dicit quod filio dei. accipere cum creaturis est commune.
sed hic potentia proprium. si ergo esse est accipere.
ergo et dare. et similiter cum penes hoc accipiatur ratio prin
cipii. respectu filii et respectu creature videtur
quod dicatur univoce. ¶ Item sic differt principium
essentialiter dictum et notionaliter sicut sapientia.
et sapientia genita sed non dicitur equivoce sapientia.
sic et sic ergo et cetera. ¶ Item nichil dicitur multipliciter
ex hoc quod dicitur de genere. et de specie. sed ex hoc
quod habet unum suppositum. et plura. quia multipli
citas respicit signa diversa. non supposita.
sed principium essentialiter dictum est in plus. et pluribus
convenit quam notionaliter. et contingit eisdem ipsis
ergo non dicitur multipliciter sed univoce. ¶ Item quod non dicatur
analogice videtur. quia ubi est analogia ibi est prius
et posterius. sed in divinis non est prius nec posterius.
ergo nec analogia. item videtur quod nec equi
voce. quia ubi est equivocatio. ibi est diversitas
significationis. sed persona et essentia non sunt diversa

g° no pot accipi equioce. Set g° qd dicitur
m. ur° pmo. p magrm wilicm q dicit q hoc nom
pnc^m multiplice facit intelligentia. g° dr m. Ite
hoc ipm videt ratione. quia isti actus gnare.
spirare. creare. sut ipius pncipij. scdm quod
differente accipitur. s no e una eade ratione
puenit ad istos actus. g° n adpncipiu. qd dic
respectu sic differente. Ite s e phi. quod si
aliquid i una siu acceptione ht unu oppositu
i alia aliud. dr m. s pnc^m eentiali dicitur r°
creati i nocionalit respectu i creati. g° m. sic
i sic. Ite pncipium eentialit dictu. dicit
tpalit. nocionalit dictu eetnalit dictu. etna
liter. si nich e coe univoce etno i tpali. g° i c°.
Rso dd q nom accipi differente i diuis.
pot ee triplicit. aut quantu ad suppositum.
aut. quantu ad signum. aut. quantu ad co
notatu. p° m accipitur differente hoc nom ds.
cu dr. deus trinitas i de gnat. quia i pto stett q
n. i in scda p psona. illud no induc. aliqm
multiplicitate. alio m cotingit. tantu dif
ferente accipi qntu ad signum. sm qd ipe ter
minus i una sui acceptione significat een
tiam. i alia p°. sicut hoc nom pat put dr
deus pat filij. i put dr pr m. i h induc
equocatione. quia e diuersitas signis non
i re ipa tm s in significando. tercio m qtingit diffe
rente accipi. ratione connotati. utputa hoc
nom pncipiu dcm eentialit gnotat effem.
dictu psdalit. n gnotat creatu i illud i ducit
multiplicitate scdm analogia. no scdm eq
uocatione. scdm analogia quid qa accipit
p diuersis. siue diusa iportat. quia no hnt
nisi unitate pportiois. i ideo necio. oportet
q i cadat ibi analogia. s no equocatio. quia
equiuocatio ht plures institutos. i determinate
accipitur. p equalib. sicut patet. i hoc noie
canis. s no sic se ht. hoc nom pncipiu. naz
pncipium de sua ipositione. ipositu e ab
actu pducendi. no cendi. n generandi. vn
sic pducere de pductione filij i creature. n
dicitur equoce s analogice. ita i hoc nomen
pnc^m sm has tres accipitur gparationes dif
ferente. concedo g°. qd ibi e multiplicitas qda
quauis no sit multiplicitas simplicit. sicut
equiuocationis pe dicte. i concedunde sunt istes
adh. quia no concluduntur q sit ibi equiuocatio
uera. tam illud uerbu phi intelli. qn nom ht
duias. opposita q no uniunt i aliq nec uniuoce
nec analogice. q sit illi t°mino opp°. s pmo
i pse. opponunt. no sic a e i pposito. quia
pnc^m no dr p° ad filiu ul ad creaturam. s ad h
qd e pductu. siue pncipiatu. q quid dicitur
de filio. i de catura. qius no univoce s ana
logice. Ad i q obicitur de basilio. dicend.

q basilius accipit coe. p analogo. qd e mediu
inte pure equocu i uniuocu. Ad i qd obicit
de sapia i sapia nata. dd q id e sic. quia
ibi no e diuersificatio nisi solu quatum ad
suppositum. s a e quantu ad cognotatu. i
p hoc p3 sequens. Ad i q obicitur ultimo. qd
no cadit prius ibi i c. dd. q quauis no cadit
ibi pus i posterius in se cadit tam respectu
effectus quia i comparatione ad effectum
accipitur analogia. qd aute dicitur q no e
ibi diuersitas. dd. qd ueru e in re. tam i signdo
i intelligendo q e intellie eentia. q intellie p°.
ita i dic. ac p hoc i signre. i ideo quauis no sit
diuersitas apte rei absolute. nichomin pot
ee apte significatois.

Consequent e qo de scdo articulo. s de
unitate hi nois pnc^m. i c h. qrunt duo.
Pmo qr utru pat i filius possint dici unu
principiu. s. s. ij. utru possint dici. unus
spirator ul id princ^m. s. s. q aut possint dici
vnu pncipiu. spiritus sci. ur. In lictera dr.
fatend e patre i filiu. unu ee pnc^m sps sci.
Ite ratione uidetur. quia unius pnca unu
pncipiu i uno gne. sps sanctus vn e. g° ht
unu pncipiu ergo si inmediate i psce e a
patre. i fi. sunt g° pat i filius unu pnc^m.
Ite pat i filius spirant. aut g° una po
tentia. aut duab. constat. qd una. quia ci
una e i eis eentia. e i una p°. ergo cu t°
dicant ee pnc^m i ce p°. i una sit p° i pre
i filio. p3 i c. Ite sicut t° p° vnica creatione
creant. ita duc unica spiratione spirant. s
tres quia unica creatione creant. se unum
pnc^m creature ergo due vnu pnc^m. s. s. Contra
cu dr sut unu pnc^m. s. s. aut dicit unitate
eentie. aut unitate psone. aut notiois. no
eentie. quia tuc sps sci. eet pnc^m. s. s. no p°.
quia tuc pat i filius eent una psona. ergo
notois. Set qt si pat i filius ppt unitatem
notionis dicr vnu princ^m g° ab oppositis pr ppt
plalitate notionis. pot dici plura pncipia.
Ite si pat e pnc^m. s. s. i filius pncipium.
s. s. ~~filius pnc~~ i hoc pnc^m no e illud. ergo
sunt duo pnc. Ite pat i filius st unu
pnc^m. g° unu pnc^m e pat. i filius. i sic. g°
pat est i filius. Item si unu sunt pncipiu
aut unu qd e. pater aut unu qd no e pat. si
unu qd e pat. g° pat i filius. sic pr. si vnum
qd no e pat. g° pnc^m. s. s. no e pat. g° pat
no e pnc^m. s. s. Rso dd qd omps ista con
cedunt. pat i filius sunt unu pnc^m. s. s. qm
aug. istam ppoit i dicit. s i modo intelligendi.
diuersificantur. na quida dicunt qd hoc no
men pncipium no dicit ibi eentia nec notiones
nec psonam. set dicit quenientia duaz pat

iniunctam notionem. Et dicunt quod sicut hoc nomen
trinus specialiter est impositum ad insinuandam
trinitatem suppositorum ut conveniunt in unitate nature.
sic e contrario dicitur se habere. Sed cum non sit talis hu-
ius nominis sive translationem ex virtute vocabuli acci-
pere. Sed per nullam dignoscitur habere firmitatem.
Et ideo fuerunt alii qui dixerunt quod hoc nomen principium
importat notionem in adiacentia et nomen adiective
retentum. Et ideo hoc adiectivum nominis notionale quod est
unum. excidit a ratione nominis. et tenetur adverbialiter.
ut sit sensus: pater et filius sunt unum principium, id est uno modo producunt.
sive spirant spiritum sanctum. Sed quia hoc nomen principium de sua
impositione nomen est substantivum. ut patet. non videtur
adhuc posita talis / non fuerit verum quod dixerunt.
quod hoc nomen principium quantum est de se stat pro essentia
et tamen per additionem trahitur ad personam. Et cum dicitur
pater est principium filii. trahitur ad personam patris. Cum
non dicitur pater et filius sunt unum principium spiritus sancti. stat
pro essentia. vel natura. in quantum est in duabus personis.
Et videtur consonare Anselmus dicenti quod pater et filius spi-
rant in quantum uterque idem deus. Et dicunt quod unum
dicit unitatem. ex hoc tamen principium non persone.
sed essentie vel nature. ut est in duabus personis. Sed quoniam
Augustinus videtur dicere quod principium dictum de patre et filio dicat
notionem communem. similiter Magister dicit ultimo capitulo
quod dicit unitatem notionis. et principium importat no-
tionem. essentia non refertur. ideo nec iste modus
est adhuc omnino conveniens. licet sit aliis probabi-
lior. Et ideo est quartus modus dicendi. quod hoc nomen
principium stat pro notione. non tamen in comparatione
ad suppositum. sed ad naturam virtutem spirativam. et
unum importat unitatem circa ipsum. secundum quod compe-
tit eius acceptioni. et hoc patet sic. Cum enim pater
et filius spirant spiritum sanctum in quantum unus deus improcessi-
bilis. et in quantum unus deus sit in eis voluntatis uni-
tas. et in quantum improcessibilis sit in eis fecunditas.
et in quantum unus deus improcessibilis in eis sit non una
fecunditas et una fecunditas dicat unitatem prin-
cipii. Dicendum quod sine distinctione concedendum est quod pater
et filius sunt unum principium spiritus sancti. Et ad illud quod queritur
quam unitatem dicat. hoc quod est unum circa principium.
dicendum quod cum hoc nomen principium de pluribus simul dicatur non
potest stare pro persona. et cum iterum dicat respectum ad personam
non potest stare pro essentia. ergo necesse est quod stet pro no-
tione. Cum ergo dicitur pater et filius sunt unum principium.
unum dicit unitatem notionis in comparatione tamen
ad unitatem nature. et virtutis spirative. sic patebit
in alio problemate. et patet etiam ex predictis. Et ad illud quod
obicitur per modum quod hoc principium non est in demonstrato
patre et filio. responderi potest dupliciter. Primo quidem
quod non potest dici hoc et illud. quia pronomen non cadit distinctio
nisi ubi est ex diversis eius unio. Cum igitur unio omni-
moda est in nomine principii ita quod non multiplicatur
ideo non est ibi dicere hoc et illud. Et aliter potest dici
quod cum dicitur hoc et illud. aut demonstratur forma. aut supp-
ositum utrumque. Si forma falsa est. Si suppositum: vel utrumque
vera est. tamen est suppositi. Et ideo non sequitur quod duo.
quia forma non multiplicatur. Aliter potest argui. in
hoc nomine deus. Et ad duo sequentia respondent
quidam. quod hoc nomen principium non potest subici nec
ad eum potest fieri relatio. quia tantum adiective. Sed
hoc nichil est quia nomen est substantivum. ergo potest subici et
predicari. et ad eum relatio fieri. Et si dicant quod ad
hoc inventum est. hoc nichil est. quia non potest probari et
utrumque inventio debet habere rationem. Et nos videmus
quod potest fieri relatio. ut si dicatur. in principio erat verbum.
in quo principio erat spiritus. quia non in alio erat. Sed secundum
potest etiam subici. quia pater est principium spiritus sancti. et simpliciter
[illegible]. principium spiritus sancti est pater. Propter hoc aliter respondendum
est. quia cum dicitur unum principium et unum dicit unitatem
notionis que communis est duobus. et quia unitatem dicit
communem. ideo est hic figura dictionis. unum principium spiritus sancti
est filius et pater. ergo filius est pater. Sic hic. unus deus est
pater et filius. ergo pater est filius. Et ad illud quod obicitur
aut unum quod est pater etc. Dicendum quod quia dicit communem
spirationem. ut est in pluribus ideo non contingit
dividere aut unum quod est pater aut unum quod est
non pater. ut si dicatur omnis homo est animal aut aliud
quod est album. aut aliud quod non est album. neutrum
est dare, quia animal communiter stat pro animali albo et non
albo. ita quod utrumque simul reddit locutionem
veram. Similiter in proposito. principium stat pro principio quod est pater.
et quod est filius. ideo non licet ibi dividere. et descendere.
Immo est figura dictionis ex mutatione suppositionis.

Secundo queritur utrum iste sit
concedenda. pater et filius sunt unus spirator.
vel sunt idem principium spiritus sancti. Et quod hec sit concedenda
sunt unus spirator. videtur quia pater et filius
non sunt unum principium nisi quia spirant unica spira-
tione. ergo cum hoc nomen spirator importet ipsam spi-
rationem. pater et filius sunt unus spirator. Item
quia pater et filius unica creatione creant. non
tantum dicuntur unum principium creature. sed et unus creator.
ergo cum illi unica spiratione spirant. sunt unus
spirator. Item quod sint idem principium. videtur quia
unitas non multiplicata. fit [illegible] omni-
moda. Sed pater et filius sunt unum principium spiritus sancti. itaque
unitas principii nullomodo multiplicatur in illis.
ergo sunt idem principium. Item hec est vera pater et filius. eadem
spiratione spirant. Sed idem importatur hoc nomine
principium quod hoc nomine spirator. ergo ab equipollenti pater et filius
sunt idem principium. Contra. spirator et qui spirat. equi-
pollent. ergo si est unus spirator. ergo unus est et qui
spirat. Sed hec est falsa. unus spirat. quia non unus
sed duo sunt qui spirant. etc. Item spirator im-
portat ipsam spirationem in concretione ad sup-
positum aut ergo in essentia. aut persona. non essentia.
ergo persona. ergo si pater et filius sunt unus spirator
sunt una persona. vel ypostasis. Item quod non
sit concedenda quod sunt idem principium videtur. Si enim sit

ide pnc^m sunt ide. s3 hec e fla. qd pat r fili^9 sic
ide. g^o. r p^s e fla. qd aute sequat manifestu e.
bone e seq^r sit id al^i. g^o id. Contra hec sit
fla. sunt idem. patet. quia sunt distincti. g^o no
sunt ide. Jte h qd e ide. e pnom relatm.
g^o cu pnom certa designat psona r relm sic
notans idepitate i eo p quo refert. sigt idep
titate i supposito. s3 illud no e eent^a s3 psona. g^o
sigt qd sunt ead psona. qd cu sit falsum. re
stat q illa locutio sit fla. Ergo dd. q h locutio
pat r filius sunt unu pnc^m sps. s. simplr recipit.
h aut pat r filius. sut un spirator. no recipit
r h sit. no admittit. pat r fili^9 sut ide pnc^m. qmuis
e uideant equipollere illi. no tam eq pollent
differentia eni n^o i hus locutoibz spirationis no
tio. sigtur / pp qd notandu e. qd noto pot
sigri dup. s. i abstractoe ul gcrioe. i abstractoe
ut si dicat spirato. i gcrioe. ut si dicat pnc^m.
ul spirator / i gcrione a. pot sigri ul i opa
tione ad sbm i ratioe supposti. ul i copatione
ad subm. i ratioe acti. ul utroq m. sigtur
g^o noto spirationis i comparatione ad subm.
i ratioe suppositi. p hoc nom spirator. quia e
nom uerbale. r quia suppositum hui notonis
e psona. r no una psona. s3 due. ideo dicim^9
duos spiratores no unu. n e sile. de hoc qd
e creator. quia cu sit nom eentiale sigt i
concretoe ad subm. qd e sba. r id e unum
i tribz. s3 noto ad psona q de se multiplicat.
no e una i duabz. sigtur etia noto i cparatoe
ad sbm. i ratione actiui. ut p hoc nom pnc^m
qd dicit originem. r qm subm agit p uirtute.
r uirtus respic natura cu i patre r filio sit
una natura. r una uirt^9 no multiplicata.
p hoc nom pnc^m sigtatur noto spirationis.
ut nullo m^o multiplicata. ideo dicim^9 pat r fi.
sut unu pnc sps. s. ut unu dicat unitatem
notionis. r uis spiratiue. in spirantibz. hic e.
q pat no dr plura pnc^a. licet plures heat
notiones. quia no ht plures sm diuisas uires
r naturas. sigtur etia noto i comparatoe
ad sbm. ut i ratioe suppositi r acti. cu dicitur
id pnc^m. qm pnom idem q^ctam desiderat
sigtate psona. respicit suppositu r pnc^m
sic dictu e. respiciat ipm actuale. r qm sup
positu no e idem nec unu. ideo h e fla. pr
r fili^9. sut ide pnc^m. h igr e uera. pat r
filius sunt unu pnc^m. h aut e fla. sunt un^9
spirator. h tm e falsa. sunt id pnc^m. s. s. r
ratio omium horu. patet expditis. Ad i g^o
qd obicitur pmo. quod sunt unu pnc^m quia
unica spiratione spirant. dd. q hec no est
tota ratio. s3 hec. e tota ro. quia unica spira
tione. r unica uirtute. r i unitate nature spi
rant eande. r pnc^m hoc m^o i portat illa notez
r ideo sunt unu pnc^m. no sic aute sigtur illa
noto p hoc nom spirato. qd e nom uerbale.
r descendit a uerbo q conenit supposito psonale.
spirator e dr ille qui spirat. r iste e ps. Ad
i qd obi de creatione. ia patet responsio. quia
creatio no tm ht una uirtute fieri. s3 etiam
ht unu suppositu. r ipm. e sba. pat eni no
creat tamqua ppu subiectu. s3 ipa suba diuina
q unica e. s3 suppositu spirationis. no pot ee
suba. s3 p^a. ideo no di q pat r filius sut un^9
spirator. Ad i q obicit qd ydeptitas est
ueritas no multiplicata. dd. q i no sufficit
nisi sit tal unitas. qd n multiplicet. n copa
ciat secu plalitate suppositoru. qua. excludit
ideptitas. r quia unitas pncipij cpatit plalitate
psona. ideo patet i. Ad i q obicitur q eade
spiratioe spirant dd. q no sequit ex hoc. qd
unus spirator. quamuis eni eade sit notio. tam
suppositum no e idem. r cu dr ide pnc^m no
tatur ydeptitas i utroq. cu dr ead spiratione
no ydeptitas i altero ideo h no sequitur cu illa.
nec una infert altera.

In parte ista sunt dubitatioes gc literam. r p^o
de hoc qd dicit. q pat e pnc^m totius diuinitatis.
q g^o p quo stat ibi hoc nom pnc^m no e potest
stare p eentia. nec p ps. quia uniuersa dicit qu
e de se absolutu. aut g^o stat p patnitate. r
hoc falsu. quia no e pat. s. s. nec p spirte
quia spiratio no e respectu filij. nec gtra
adutruq; quia nichil hnt g. n eentia. nec
p inascte. quia inascibilitas no dic respectu
ad psona. s3 priuatione respectus. g^o omni^9
e falsa. Ergo dd. qd i^a locutionis hic e. pat
e pncipiu totius deitatis. i omium psonaru
i deitate. r e distributio acco. sic cum dr celu
continet omia. s. s. excepto. si aute queratur
p q^o stat hoc nom pncipiu. dd. qd stat p pni
tate simul r spiratioe. quia p patnitate e
pnc^m filij. p spiratione pncipiu. s. s. r p utruq
pnc^m utriusq. Ad g^o obicit qd no hnt q.
dd. qd no conueniunt i racione unica. gueient
formali. tam conueniunt queniencia orginali
r ead psba. r eid psone cparatio q e psona que
a nullo e ut dr i litera. ideo omi m^o pductois
pducit. ideo e pnc^m toti^9 deitatis. vn ide i por
tatur noie pncipij cu dr pncep^m deitatis. in
tellectu pncipali. qd i portatur. noie inascit.
quantu ad intellectu conuenientie. r ex hoc libro
r ex ratione r ibz cofirmatione recip ista p.
q dicit inascitas. dicit i patre plenitudinem
fontalitatis. siue fontale plenitudine. licet
ex conuenienti intellectu. Jtem qr de h i aliis
locutionibz qualr accipit ibi hoc nom pncipiu
cu dicatur pncipiu sine pnc^o. pnc^m de pncipio.
aut e accipitur eentialr aut psonalr. non

plura ut unum. quia spiritus sanctus dicitur esse principium de principio et principium non convenit ei nisi temporaliter. ¶ Preterea sicut dicit magister d. xxvi. non potest dici de illo hoc nisi quantum ad naturam substantia. ergo principium non potest accipi notionaliter. Item per quam notionem acciperetur cum dicitur filius principium de principio. quia non per filiationem quia hec convenit spiritui sancto. scilicet esse principium de principio non communi spiratione quia communis spiratio convenit patri cui non convenit esse principium de principio. si tu dicas quod accipitur essentialiter. contra essentia non est per se principium. nec dicitur respectu ad personam. ergo cum principium dicatur respectu ad aliquid non potest accipi essentialiter. et ita nullo modo. ¶ Ad hoc posset dici quod hoc nomen principium accipitur in comparatione ad creaturam. et trahitur ad personas per proprietates additas sicut si dicatur deus de deo. et deus non de deo. et deo filio et sic cessant obiectiones. aliter potest dici quia hoc nomen principium non est impositum ad significandum respectum essentialem vel personalem quantum est de se sed indifferenter se habet ad utrumque. et ut sic acceptum de communi per adiunctum. quando ergo dicitur de patre. stat pro notione paternitatis et spirationis. et contrahitur per proprietatem innascibilitatis. per hoc quod dicitur non de principio. filius et filio stat pro communi spiratione cum filiatione que importatur per hoc quod dicitur de principio. de spiritu sancto vero. si dicitur quod stat essentialiter tamen contrahitur ad personam per hoc quod dicitur de utroque. ¶ Item queritur de hoc quod dicitur. quod spiritus sanctus esse cepit principium creaturarum. videtur esse dictum contra illud quod dictum est supra. d. ix. ex perpetuitate creaturarum intelligitur conditor eternus. ergo eternaliter principium. ¶ Item in hymno eterne rerum conditor. ¶ Item hoc videtur quia res ab eterno fuerunt in deo. sed non nisi sic in principio. ergo ab eterno fuit principium. ¶ Ad hoc dicendum quod nomina que dicuntur effectu in creaturam possunt illum dicere actu vel habitu. si actu. ex tempore dicuntur. si habitu. possunt dici eternaliter. et quoniam principium potest sonare et actu vel et habitu. ideo potest dici non solum temporaliter. immo etiam eternaliter. sed quoniam usus magis accipit hoc nomen principium prout dicitur in actu quam in habitu. ideo dicit magister quod dicitur temporaliter. ¶ Ad obiectum quod dicitur conditor eternus. dicendum quod hec locutio duplex est vel ex parte eius quod est conditor. quia potest dicere actum vel habitum. vel ex parte eius quod est eternus. quia potest teneri adiective vel substantive. et si eternus teneatur substantive sic non potest esse nisi vera ergo conditor sed circa suppositum. et locutio vera. si adiective et conditor teneatur habitudinaliter adhuc vera. si actualiter tunc falsa. et sunt manifesti. nam uno modo sensus est eternus conditor. id est eternus qui est conditor. alio modo eternus conditor. id est ab eterno potens condere in tempore. tertio modo eternus conditor quia eternaliter condidit. duobus primis sensibus est vera locutio. sed tertio sensu est falsa. ¶ Item queritur de hoc quod dicit. quod pater ab eterno principium est filii. sed pater et filius et spiritus sanctus non sunt principium nisi ex tempore ergo secundum hoc cum eternum ante temporale. per prius dicitur principium notionaliter indivisibiliter quantum essentialiter. Dicendum quod omne essentialiter dictum est commune. et quod aliquid quod tanto prius ergo per prius debet dici principium essentialiter quam notionaliter. ¶ Ad hoc dicendum quod dupliciter est loqui de hoc nomine principium. aut respectu sui aut respectu termini. si respectu sui. sic cum intellectus essentie. sit ante intellectum persone sic principium essentialiter dictum secundum rationem intelligendi prius est principium notionaliter dictum sicut opponit. si autem respectu termini sic principium essentialiter dictum respicit quid divisum per essentiam ut creaturam. principium vero notionaliter dictum. respicit personam consubstantialem. et increatam et eternam. et ita principium notionaliter dictum dicitur eternaliter et quantum ad hac via prius dicitur ideo non solum quantum ad intellectum. sed etiam quantum ad rem. et sic patet. de qua acceptione hoc nomen principium dicitur per prius. sed diversas comparationes. ¶ Item queritur de hoc quod dicit. quod cum filius se dixit. principium creatorem se voluit ostendere. videtur esse falsum. quia ipse respondit ad questionem phariseorum querentium tu qui es. sed quis querit tibi de persona. sed principium secundum quod per creatorem accipitur tenetur essentialiter. ergo aut dominus non respondit convenienter aut principium non stat pro creatore ibi. Si dicas quod appropriatur filio. ¶ Contra. tamen ratio creationis. quoniam ratio principii appropriatur patri. non ergo filio. ¶ Ad hoc dicendum quod principium tenetur essentialiter ibi. sicut dicit in littera. sed tractatum est ad personam filii. sed quod obicias quod appropriatur patri dicendum quod principium de ratione sui nominis non appropriatur filio nisi per additionem et sic proposito quia appropriatur partium verbi. non enim dixit simpliciter ego principium. sed ego principium qui et loquor vobis. ¶ Item queritur de hoc quod dicit quod non est concedendum. quod filius habeat principium cum et filius sit principium de principio. videtur enim debere concedi. quia omne relativum debet habere correlativum sibi respondens. ergo sic. cum dicitur principium de principio dicitur relative debet habere correlativum quod est principium. ¶ Ad hoc dicendum quod habere principium est dupliciter. aut sicut correlativum sicut filius dicitur habere patrem. et sic filius habet principium. aut sicut dispositionem suam. et sic dicitur habere principium quod incipit esse. et sic filius non habet principium. et quia non incipit. vel aliter. est habere principium essendi et durandi. primo modo. filius habet principium. secundo modo. non.

Sunt enim quedam que ex tempore de deo dicuntur. Supra egit magister de relativis que conveniunt deo proprie et essentialiter hic agit de hiis que conveniunt deo temporaliter et continet hec pars duas. in prima magister agit de relativis que ex tempore de deo dicuntur. Infra de hiis que pluribus personis conveniunt. sed tamen assignari possunt ut similis et equalis. in d. xxxi. Ad considerandum oportet

cum tres p. p[ri]ma pars h[abe]t q[ua]tuor partes. i[n] p[ri]ma ostendit
aliq[ua] no[m]i[n]a dici de deo ex t[em]p[o]re exemplificans d[e] plib[us].
In s[ecun]da quia ex[tr]a[m] uidebat[ur] i[n]conueniens de hoc no[m]i[n]e
d[omi]n[u]s oppo[nit] et soluit ibi. Si h[ab]ens dicet q[uo]d n[on] ex t[em]p[o]re.
In t[er]cia u[er]o quia d[i]c[tu]m uidebat[ur]. Sim q[uo]d aliq[ui]d ex
t[em]p[o]re dicetur de deo. et ideo mouet et soluit ad
dubium ibi. Quid ergo obtinebim[us] n[on] h[abe]o act[us] [et]c.
In quarta u[er]o ex p[re]d[i]c[t]a actione soluit q[uo]dda[m] dubiu[m]
i[n] precedentib[us] questiu[m] ibi. hic pot[est] solui q[uo]d sup[ra]
proposita.

Ad intelligentia[m] eo[rum]. q[ue] d[icu]n[tur] in hac d. q[ue]ra[n]t[ur] q[ua]tuor.
P[ri]mo utru[m] aliq[ui]d dicat[ur] de deo ex t[em]p[o]re. s[ecund]o dato
q[uo]d sic. q[ue]r[itur] utru[m] ea que dicunt[ur] de deo ex t[em]p[o]re
~~[?]~~ dicant[ur] p[er] se. u[e]l p[er] acc[iden]s. Tercio utrum
dicantur s[ecun]d[u]m substan[tiam] an s[ecundu]m relat[ionem]. Q[uar]to q[uo]d au[tem]
dicant[ur] aliq[ui]d de deo ex t[em]p[o]re ostenditur sic. n[on]
e[st] d[omi]n[u]s n[is]i h[ab]eat s[er]uu[m]. sic dic[it] aug[ustinus]. s[ed] d[eu]s d[icitu]r d[omi]n[u]s
et n[on] h[ab]uit ab et[er]no s[er]uu[m]. g[o] ex t[em]p[o]re. g[o] [et]c.
Item actio[n]i r[espo]ndet passio ita q[uo]d sunt simul.
s[ed] deus creat. g[o] aliquid creatur. s[ed] n[on] creatu[m]
aliquid e[st] ex t[em]p[o]re. g[o] n[on] creat nisi ex t[em]p[o]re. g[o] [et]c.
Item nulli conuenit e[ss]e ho[m]i[n]em n[is]i ex t[em]p[o]re. eo q[uo]d
e[ss]e humanu[m] h[abe]t p[r]inc[ipium]. s[ed] deo conuenit e[ss]e ho[m]i[n]e[m].
g[o] ex t[em]p[o]re. Item sicut se h[abe]t t[em]p[or]ale ad t[em]p[or]ale. ita
et[er]nu[m] ad et[er]num. g[o] mutata p[ro]portione. sicut
se h[abe]t q[uo]d dicit[ur] de t[em]p[or]ali. ut cu[m] d[icitu]r petr[us] e[st] pre-
destinatus. g[o] et t[em]p[or]ale pot[es]t dici de et[er]no. Co[ntra].
o[mn]e t[em]p[or]ale e[st] creatu[m] s[ed] deus e[st] i[n]creatus et hor[um]
e[st] summa distancia. s[ed] illor[um] int[er] q[ue] e[st] su[m]ma dista[n]-
tia. vnu[m] n[on] predicat[ur] de altero. g[o] [et]c. Ite[m]
o[mn]e t[em]p[or]ale e[st] mutabile et uariabile. s[ed] omne q[uo]d i[n]e[st]
de quo p[re]dicatur mutabile. g[o] ip[su]m e[st] muta[bi]le.
Cum ig[itu]r deus n[on] sit mutabil[is] et uariabilis. p[atet] [et]c.
Item nich[il] et[er]num. e[st] ex t[em]p[o]re. s[ed] o[mn]e q[uo]d pre-
dicatur de deo e[st] d[eu]s. et ita et[er]num. g[o] nichil
tale pot[est] dici ex t[em]p[o]re. Item o[mn]e q[uo]d e[st] aliquid
ex t[em]p[o]re. incipit e[ss]e aliquid q[uo]d n[on] erat p[ri]us. et o[mn]e
tale mutabile. g[o] nich[il] tale e[st] in deo. g[o] [et]c.
Si dicas q[uo]d n[on] p[re]dicatur aliquid de deo ex t[em]p[o]re
p[re]dicatione p[er] e[ss]entia[m] u[e]l ~~intelligentia~~ i[n]herentia[m]
s[ed] p[er] causa[m] que n[on] po[n]it a[li]q[ui]d i[n] deo s[ed] i[n] effectu.
Co[ntra]. cu[m] dicit[ur] deus e[st] creator hoc d[icitu]r ex t[em]p[o]re
et n[on] p[er] causam. g[o] r[ati]o illa nulla. p[ro]bo o[mn]e q[uo]d
dicitur de aliq[uo] p[er] causa[m]. de q[u]o dicitur p[er] e[ss]entia[m]
nec p[er] i[n]herentiam. g[o] [et]c. Item q[uo]d dicitur
de alio p[er] causam ~~patet~~ i[n]feri p[er] mod[um] habitudi[nis]
causalis. ut dies e[st] sol lucens sup[er] t[er]ram g[o] dies
e[st] a sole g[o] si p[er] ca[usa]m deus e[st] creator. pari r[ati]o[n]e
deus creatura. u[e]l e[contra]. Item q[uo]d p[re]dicat[ur] sol p[er]
ca[usa]m n[on] e[st] id[em] illi de quo p[re]dicat[ur]. s[ed] cu[m] dicit[ur]
deus creat. actio dei e[st] d[eu]s. g[o] n[on] p[re]d[icatu]r p[er] causa[m].
Item cum d[icitu]r d[eu]s d[omi]n[u]s. d[omi]n[u]s n[on] dicit aliq[ui]d gen[er]e
o[mn]e. et tam[en] dicit[ur] de deo. g[o] p[re]d[ic]ta r[ati]o n[on] est
sufficie[n]s. R[espo]n[si]o d[icen]d[um] q[uo]d aliquid dici ex t[em]p[o]re e[st] dup[liciter]
aut quia ip[su]m est temporale. aut quia dic[it]

respectu[m] ad t[em]p[or]ale. p[ri]mo m[odo] nich[il] p[otes]t de deo p[er] e[ss]entia[m]
u[e]l p[er] i[n]herentia[m]. sic p[ro]bant q[ua]tuor rationes ad hoc
i[n]ducte. p[re]dicat[ur] tam[en] p[er] ca[usa]m. ut si dicat[ur] d[eu]s e[st] pa-
ciencia mea. u[e]l p[er] unione[m] ut si dicat[ur] d[eu]s e[st] ho[mo]. et h[ec]
n[on] po[n]it mutation[em] u[e]l e[ss]e t[em]p[or]ale. cu[m] d[ictu]m sit
creaturam. s[ecund]o m[odo] d[icitu]r aliq[ui]d ex t[em]p[o]re eo q[uo]d de r[ati]o[n]e
sui no[m]i[n]is dicit co[m]paratione[m] ad a[li]q[ui]d t[em]p[or]ale ut d[omi]n[u]s
u[e]l creator s[ed] tam[en] de sua p[r]incipali sig[nificatio]ne i[m]portat
e[ss]entia[m]. na[m] d[omi]n[u]s i[m]portat d[omi]n[iu]m q[uo]d e[st] p[otes]tas coherce[n]-
di subditos et h[ec] e[st] diuina e[ss]entia. sic creator im-
portat diuina[m] actione[m] q[ue] e[st] diuina e[ss]entia u[e]l co[n]no-
tam signat i[n] respectu ad c[re]atura[m] et ita co[n]notat
c[re]atu[m] et t[em]p[or]ale. Cu[m] g[o] q[uo]d implicat i[n]se conting[en]s
et necc[essa]r[iu]m de[nomi]natur totu[m] conting[en]s. sic q[uo]d et[er]nu[m]
et t[em]p[or]ale totu[m] de[nomi]nat[ur] t[em]p[or]ale p[ro]p[ter] natura[m] toti[us]
copulati q[uo]d po[n]it utraq[ue] parte[m] et falsificat[ur] pro
utraq[ue] parte u[e]l p[ro] altera. hic e[st] q[uo]d talia d[icu]n[tur] ex t[em]p[o]re
n[on] r[ati]one p[r]incipal[is] significati s[ed] r[ati]o[n]e co[n]notati
i[n] creatura. et p[er] hoc patent q[ua]tuor argumenta seq[ue]n[ti]a
concedend[o] e[ss]e u[er]a q[uo]d n[on] o[mn]e q[uo]d ex t[em]p[o]re d[icitu]r de d[e]o
d[icitu]r p[er] e[ss]entia[m]. s[ed] u[e]l d[icitu]r p[er] ca[usa]m u[e]l p[er] unione[m]. u[e]l p[er] q[ua]n-
dam comparatione[m] ad t[em]p[or]ale et sic patet o[mn]ia.
Ad p[rimu]m g[o] q[uo]d obicit[ur] q[uo]d t[em]p[or]ale e[st] creatu[m] et mutabile
d[icen]d[um] q[uo]d i[de]o de t[em]p[or]ali p[ri]me m[odo] et hoc n[on] d[icitu]r de deo n[is]i
p[er] causa[m] u[e]l p[er] unione[m]. Ad 2m q[uo]d obi[icitu]r q[uo]d o[mn]e q[uo]d
p[otes]t de deo e[st] et[er]nu[m]. d[icen]d[um] q[uo]d h[oc] e[st] dup[lex] quia et[er]nu[m] pot[est]
teneri adiectiue u[e]l sub[stantiu]e. si adiectiue sic f[als]a e[st]. q[ui]a
a[liquid] p[re]dicat[ur] de deo cu[ius] diuinitas n[on] e[st] et[er]na. si s[u]b[stantiu]e.
u[er]a e[st] et e[st] s[en]s[us]. o[mn]e q[uo]d p[re]dicat[ur] de deo e[st] a[li]q[ui]d et[er]num
n[on] tam[en] sequit[ur] g[o] et[er]nu[m]. et n[on] e[st] ibi f[alsi]a acc[iden]tis.
sicut hic creatio e[st] d[eu]s. et d[eu]s e[st] et[er]nus. g[o] creatio
e[st] et[er]na. ita et i[n] p[re]d[ic]a aliq[ui]d e[st] q[uo]d e[st] et[er]nu[m] r[ati]o[n]e
p[r]incipal[is] significati. i[d est] q[uo]d e[st] a[li]q[ui]d et[er]nu[m] r[ati]o[n]e q[ua] tam[en]
d[icitu]r t[em]p[or]ale. Ad 3m q[uo]d obicitur q[uo]d i[d] q[uo]d e[st] ex t[em]p[o]re
incipit a[li]q[ui]d e[ss]e. d[icen]d[um] q[uo]d i[d] n[on] e[st] in deo p[ro]p[ter] mutatione[m]
aliqua[m] facta[m] in ip[s]o. s[ed] in creatura. u[t] determinatu[m]
e[st] sup[ra] d. viij.

Secundo q[ue]r[itur] utru[m] que d[icu]n[tur] de deo ex t[em]p[o]re dicant[ur]
p[er] se. u[e]l p[er] acc[iden]s. et q[uo]d s[ecundu]m acc[iden]s. o[stendit]ur. hoc m[odo]. aug[ustinus]
in v. de trinitate [con]cedit[ur] i[n] ho[mine] q[uo]d d[omi]n[u]s e[ss]e h[omin]is. ex
t[em]p[o]re accidit ei. Item hoc ip[su]m u[ide]t[ur] r[ati]o[n]e quia
o[mn]e q[uo]d ad[est] et ab[est] p[raete]r ei[us] c[orruptionem] q[uo]d d[icitu]r corruptio[n]e[m]
p[re]t[er] s[ecundu]m acc[iden]s. s[ed] e[st] p[er] se. n[on]. s[ed] omnia h[ec] que t[em]p[or]al[ite]r
dicuntur de deo. sunt h[uius]. g[o] [et]c. Item q[uo]d pre-
dicatur p[er] se de aliq[uo]. semp[er] i[n]e[st] illi. g[o] ab oppositis.
q[uo]d p[otes]t de aliq[uo] et n[on] semp[er] i[n]est. p[otes]t n[on] p[er] se. g[o] p[er] acc[iden]s
s[ed] talia sunt h[ec] no[m]i[n]a. g[o] [et]c. Item q[uo]d p[re]dicatur p[er]
se de aliq[uo]. sep[er] i[n]est illi. g[o] ab oppositis q[uo]d p[re]dicat[ur]
de aliq[uo] et n[on] semp[er] i[n]est. p[otes]t n[on] p[er] se. g[o] p[er] accide[n]s.
s[ed] talia sunt h[ec] no[m]i[n]a. g[o] [et]c. Item o[mn]e q[uo]d p[re]dicat[ur]
de aliq[uo]. aut e[st] co[n]uertibile cu[m] s[ubiect]o. aut de r[ati]o[n]e
sub[iecti]. aut p[re]dicat[ur] p[er] acc[iden]s. s[ed] h[ec] no[m]i[n]a nec sunt de r[ati]o[n]e
dei. nec [con]uertibilia ut patet de hoc no[m]i[n]e d[omi]n[u]s.
g[o] [et]c. Cont[ra] aug[ustinus]. v. de tri[nitate]. nich[il] s[ecundu]m acc[iden]s d[icitu]r
de deo. Item ostendit[ur] r[ati]o[n]e. quia i[n] quocu[m]q[ue] e[st]

ponit accns. e ponit ~~nationem~~ cpoim. rp gns uari
etate. s; uarietas e indeo. g. rc. ¶ Item omne per
accns. reducit ad pse. & reducto e prius ad p9
no eo9. deus a. no ht pus. n simplr. nec sm quid.
g. nich dr de deo sm accns. ¶ Ite omne qd dr de
duob3 de uno pse de alio paccns pfecciu m dicitur
de eo de quo dr pse. s; quicqd dr de do dr pfec
tissime. ergo nichil dr de deo scdm accns. ¶ Ite
omne qd dicit de duob3 de uno pse. de alio paccns
pfecciu m dicit de eo. de quo dicit pse. s; quicqd dr
de deo dicit pfectissime. g. nich dr de deo sm accns
g. hi noia. no dnr de deo paccns. g. pse. ¶ Rso
dd qd dici sm accns e triplr. vno modo accns
dr poppositu ad subam. r sic dr accns. triplr. vno
modo accns dr poppositu ad subam. r sic dr accns
ppietas alij inherens que no e de rei eentia. r h
quid m n dicit de deo sm accns sic dic aug. eo
qd hec m accns poit copositione r uarietate in
eo de quo dr. aliom d sm accns e p oppoin ad pse
r sic dr sm accns a qd dicit p a in eentia ut si dicat
paries disgregat. aut paliquid cui e quoda m id
quoda m diuersu ut puta cu dr de supiori pfert
ut figa ht tres ul de inferiori psupius ut ysoche
les ht tres. hec m no e ad dici de deo sm accns
hec e dici paccns poit i aliq posterioritate et
ipfectione sicut ostendt rationes ad hec inducte.
de9 aut nich ht inpfce. nich ht ab alio qd sit
omio a nec a supiori nec ab iferiori. quia h no
cadit in deo. Tercio m dici sm accns e. p oppom
ad necem ut illud dicat accidere qd neccio no
i est. r hec m hi dicunt de deo sm accns. quia no
dicunt de ipo neccio. s; dnr de ipo pse. quia. p
coparatione ad creatura. comparatio aut ad
creatura pse e. quia de e sua actio. s; tam qa
deus agit p uoluntate que no semp. nec de
neccitate coniuncta e actui. io no e neccia et
quantu ad h. cadit ibi ratio dicendi sm accns.
vn hic modus dicendi paccns. oppoi pse i creatis.
inquo ei q addici pse sequit neccam i creatis i deo.
aut no. qm ide se ipo facit r uolutarie facit. r
ideo. in deo no ht oppone ad pse. Rones g. ostende
tes qd no dnr de deo sm accns. procedit sm pma
r sm acceptione. q aut obr q ee dnm accidit
sic intellndu e. i. no neccio n semp ge. ¶ Ad i qd
obicit qd absunt pret corruptione. dd. q ista diffi
nitio e accntis sm qd ad ee e p inherentia. s; sic
no conuenit. dd. ut uisu e s; solu creaturis. vn
patet d ut uisu e. s; solu caturis. ad i qd obicit
de pse. dd. q id de pse. in creaturis. ad pse em
i creaturis. seqr neccam. s; no sic in deo.

Tertio qr utru ea q sic dnr de deo ex pre
dicantur scdm subam. an sm relatione q
sit uera relo. r q scdm relatione ur hec m. sic
pr se ipo generat. ita se ipo creat. trinq se ipo
gnet. gnatio r paternitas dr ue i ipo scdm relo3
g. pari ratione quis se ipo creet r dnet. tam
quia sic ad altm dnr realr relatio ¶ Ite hi
noia aut pe dnr diuina subam. aut sup addt
aliquem respectu. Si pure diuina subam dicit
s; sba e etna r ab etno. g. dnr de deo ab etno.
qd falsu e. g. sub addunt aliquem respectu3.
g. relone. Si dicas qd no addut respectu sm re
s; sm mod. gt. aut illi m rndet ad re. aut
nich. si ad re. ergo realr dnr relatiue. si
nich. g. fls e mod9 intelligendi. r inconueniens
modus dicendi. ¶ Ite sunt queda relatiua
sm ee. qda sm dici. s; irelatiuis scdm dici. r
e modus re. ¶ In relatiuis sm ee. e ueritas
respectus. s; do r dns sunt rela sm ee. g. utrq
iportat respectu. no tantu sm mod. s; etia p3
re. g. rc. ¶ Ite dnus dictu de deo ita bndic
suppone. sic dictu de catura. illa igr sup
po. aut po in deo. aut i creatura. no i catura.
constat. quia tue ide sibi sup poneret. g. poneret
i deo. g. sup po e u relatio. g. rc. ¶ Ite cum
dico deus creat. hic notat duplex. i. s. ee. ad
effectu. rc9. aut g. utrq e in creatura. aut
utrq in deo. aut un in deo. alt in creatura. constat
q i pole e utrq ee i deo. quia dr no e effcs. r similr
i creatura. quia catura. no e sui ca. g. nece
e qd alt in deo. g. rc. ¶ Ite cum dico dr cat.
dr uerissime e causa. r sic uera ro ee. poit uera
relatione. hi noia dca de deo ponit uera relom.
¶ Cont. dyo. i talib3 r causis. no recipim rea
prcatione. g. cu deus sit ca pfectissima cature
no refertur ad catura. quis ens creatura re
ferat ad ipm. ¶ Ite phs dicit qd scia sm ee
refertur ad scibile s; no conuertitur. g. si maior
e dependentia dei ad creatura qua scie ad sciaz
g. nulla e relatio i deo. ¶ Ite ratio uidet
quia hi noia si dnt relatione eta deu. aut
ma e pure diuina eentia. aut ad sup additu.
si pure dei eentia. g. etnum. quid ergo is
hu nouum. e etnus. g. de neccitate dnr ab
etno. si aut dicit aliquid sup additu. g. i deo
e aliq copo. ¶ Ite omis relo dicit depencia.
ul salte ordinem r habitudine ad i respectu
cui dicitur. s; dr no ordinat nec terminatur.
g. nich dr de deo relatiue respectu creature.
¶ Rso ad h intellndum e. qd dici sm relom
est dupplr. aut sm re. aut sm mod. realr
aut relatio triplex e. aliqn e fundatur sup
ppietatem accidentale. ut similitudo in du
plici albedine. aliqn sup dependentia eentiale
sic respect9 ul relo m ad forma. na sic dicit
phs. m hec ipm qd e. ad altm e. aliqn super
origine naturale. sic effectus ad causam
r filij ad patre. pr relo no pot ee i deo. qa
in deo nulla e ppietas accntalis. s.a no pot
ee in eo quia nulla in deo e dependentia. tertia e.

in deo s; no respectu creature. s; respectu psone.
hec e no dicit qpositionem. nec dependentie relationem
sic p ipsa. s; post distinctionem et ordinem. et qm n
una p ordinatur ad aliam et habitudinem hz. et a m
pmire se hz ad unam qua ad aliam. io s; relo e i
psona respectu psone. s; no respectu creature
na deus ad creaturam no hz ordinem nec hz aliam
et aliam habitudinem. et ideo nullo mo realiter e in
deo relo respectu creature. creatura aute ad deu.
hz ordinem et habitudinem medi operatione accidentali.
et dependentia essentiali et origine naturali. ideo s;
modu refertur creatura ad deu. qm igit intelle
nr cum intelligit ad referri ad ad intelligit etia
r oparan ad s. ideo intelligit deu pmodu rel.
et relonis. cui respectu in deo nichil rndet n
diuina essentia. ex pte aute creature rndet. et
ideo no e uan. concedend. g q hi noia dei de
deo no importat relationem in deo sm re.
s; solu scdm mod intellndi. ex hiis patet qsti
ta. qre obicitur de patre. dd. q no e silie.
quia patris ad filiu e ordo et habitudo. talia
habitudo qm ad spm. s. deus aute sic dic phs.
no hz ordinem nec aliquam habitudinem. na post
causa eod mo se hz ad aliam sicut alia. alio et
alio modo se hnt ad ipam. et i. xi. pme phe
dic qd pmu et summu bonu non ordinatur
ad h creata. ¶ Ad i q obr si no dicit relonem.
g pure sbaz. dd. q pure cra deu dicit sbaz
scdm re. s; relonem sm mod intellndi. Increa
tura no sm re. et qd obr qd uanus e intellectus
dd q fsm e. quia intellectus fundat sup ad.
s. sup relonem creature cui rndet relo scdm
dici in deo. ¶ Ad i qd obr qd queda sut rela
sm ee re. dd. q queda sunt relatiua sm
ee ex parte alterius ut scientia et scibile et mensuratio
et mensura sic i pposito. ¶ Ad i qd obicitur qd
dominus dicit suppositionem. et silr creator causalitatem
dd. q supposito in deo e ue suppositio et causalitatis. q
nature alij supposita deus. et ne efficit. tam illa
suppositio no e ut relo. silr nec causalitas. set
e uera diuina essentia. quia se ipso sup poi
et efficit. ¶ Ad i qd obr. qd e ibi respectus
effectus ibi e ue respectus et ue relo. s; respect
nec relo in deo sm rem. s; sm mod intellige
di. sm rem u substantia. ul essentia.

In parte ista sunt dubitationes circa litteram. et
pmo de hiis noibus creator. dominus. et hi q dic
magister. dici de deo ex tempore. ur e fsm. quia
dominus ut dicit boetius e potas cohercendi sub
ditos. s; h e in deo ab eterno. g. et c. ¶ Ite dd.
ut dicit ambr e nomen nature. g si natura e
eterna g dominium. ¶ Ite de hoc noie creator
obr. quia no dicit lector quis actu legit.
s; quia hilis e ad legendu. s; d hilis e ad
creandum. g. et c. ¶ Iuxta h qr de hor nominu

signe connotatione. et cu hnt rationem connotandi
cu diuina essentia sit pn'le signatum. ¶ Ad pmo dd. qd
quis diuina essentia no heat n respectu ad crea
turam. tam conting eam intellie et signare
pmodu respectus. nec tam intellectus e uan. pp
hoc. q tota ratione respectus realis post in
creatura. qm igitur hi noia dicunt respectu aq
i ponunt. sicut i ponat essentie. ideo dicunt s;
exigentia illius respect. Ideo intelligend qd
queda dicunt respectu solu ut dd. queda effectu
ut creator et iustus. et utraq sunt sub duplici dra
quia aut i portat respectu ad re psente aut
ad rem futuram siue ad re i actu ul' hitu. p m qr
ponit creaturam i actu dicit solu cum creata
incepit. s; n ab eterno. p hoc g si dns et creator
i portet respectu i actu ab eterno no possunt
dici. si aut i habitu psut tam usus cois accip
h noia ut cnotat in actu. et io dicit aug. ea dici
cu tpre. Qd g dicit hoc intelligend q e potas
cohercendi subditos hitos s; no habendos. cu dic
ambros. patet q no cogit quia quis imponat
nature. tam imponitur a pprietate nature. ut
dicit respectu ad creaturas et ideo cnotat quid
creatu. et sic patent oia quia ratio cognoscendi e
mod significandi. ¶ Ite qr de hoc qd dic. q tps
no cepit ex tpre. ur e fsm. quia ome qd incip
e temporale et ome tpale mensuratur tpre. et ome tale
cepit in tpre. g. et c. ¶ Si tudes i stantia ppe
tuis obicitur q nich e magis uariabile q tps.
s; ome tale e tpale. g. et c. ¶ Ite si tps non
cepit i tpre g cepit ex tps. g fuit tps. ex
ome tps. ¶ Ad pmo dd qd qntum ad psens ptinet
quia de initio tpis debet dici. In scdo differt
incipe ex tpre et in tpre. et cu tpre. quia ex dic
ordinem et ita psupponit tps tamq anterius. et
ideo nich cepit ex tpre. nisi qd sequit tps. In
tpre dicit tpis existentia. s; tps no fuit in suo
initio cu sit successiuu ideo que sunt eqlis
durationis. cum tpre non ceperunt. n ex tpre
nec i tempore. s; cu tpre. i. cum tps cepit. Si
qritur quo tps cepit breuit dicend. qd nullo
pdictorum modorum. s; cepit i suo pnc. et ideo no
cepit tps ex t. ¶ Ad illud qd obicit qd tpre m
suratur tpale. dd q tpale qd excellit a tpre
mensuratur. et incipit in tempore. s; illud quod
no excellitur. incipit cu tpre. et ratio pdicta e.
¶ Ite qr de hoc q dicit. q minimus mutat no
e cum cepit ee prius. videtur e fsm qd ee
prius e accidens minimi. et modo i est. et prius no
inerat. g minimus mutatus e. ¶ Ad pmo dd. q
relo no predicat quid absolutu. s; pdicat
ordinem ad alteriu. ordo aute respicit dispositi
tionem ordinatorum. queda igit sunt ordinabilia
ita qd utrumq e i pp. et tunc relatio introducitur
p mutationem facta in utroq. queda sunt ordina

ita q alteru quantu e de se i actu e sz alteru
i pot. sic patet de duabz. quoz vnus q e
actu alb; actu ht aptitudine sedm qua ostendit
actendit albitudo. ideo albo de no albo. fit
pfca similitudo. no g oportet qd relatio sep
i ducat mutatione in utroqz extremoz. ppt
suu corruptione. ul' i ceptione. sz sufficit qd
i altero. ut uisu e. quia respicit duplex
extremu. i quia pot vnu ee de se i actu
altero existente i po. sicut i nummo qd est
i potestate possidentis. qd fit pignus ul' pciu.
ul' arra sedm mutatione factam i ipo. n
aduenit nummo aliquid absolutu sz ordo q
ex parte nummi erat i actu. ex parte illius
q erat i po fit i actu. i ideo mutat i no
mutato nummo. ¶ Ite qr de hoc qd dicit. qd
accns e in creatura. cu relo e creature ad creatore
vt e sm. quia contingit re intelligi. accn
dente remoto. g si relatio ad creatore acci
dit nature creature. g illo remoto. contingit
re creata ee i intelligi circu scripto respectu
ad creatore. ¶ Ite si relatio. quia creatura re
fertur ad creatore e accns cum illud sit cre
atum. referetur. i ita p accns. i sic de alio.
i ita e abire i infinitum. ¶ Ad pmu dd. q crea
tura quatu ad ee pmu eentialit dependet.
i tal' relo q exprimit illa dependentia no est
creature rational'. sz magis eential' quatu
aute ad ee sedm. siue ad bene ee. non
dependet eentialit. quia illud bene accidentale
e. ideo tal' relo. sm accns dr ut filiatio. sz
qd dicit adoptione. i de tali. intelligit aug.
¶ Ad 2 qd obicitur qd relatio relone alia re
fertur. aliqui uolunt dre q creatura se ipa re
fert. tam illud no uidetur ee. dd. q nulla
creatura e sua relo cu no sit sume simplex
i mo hoc ipm qd refertur aufert simplicitatem.
ideo dd. q sicut relata referuntur. ppe qui
dicunt rem subiectam cu illud. ipe aute
relones siue respectus no referunt. i mo
mag illa alia referunt. quia no sunt etia
sed entiu. sic i pposito. dd. q ipe relones
pse no referuntur. sz cum subiis. itaq unu
cum alio. i p a. ideo non e ult qrere aliud
q referuntur. ¶ Ite qr de hoc qd dicit.
nec tu diuus. s. s. referri ad se. videt eni pse
referri ad donante. i ipe e donans. g necio
concluditur qd refertur ad se. ¶ Ad 3 dd.
q hoc nom sps. dicit relom. sm ee. i ideo.
quia relatione sm ee nich refert ad se ipm.
sm ide. nullo m sps. s. i quantu sps ad se re
fertur. sz donu no tantu iportat relatione
sm ee ut puta cu dicit auctem i dante. sz
etia sm modum dicendi. ut qn dicit largi
tate i potatez i geante. i quia talit potest

sedm modu intelli di compari ad se. ut datu.
in quantu datu dicit ad se. in quatu dans no.
ideo concedit qd appllatio dati. ul' donati. refert
ad spm scm. sic aute ipe sps scs.

Preterea considerari oportet cu tres p coequales
sibi sunt. tc. In precedenti prima particula egit
magr de relatiuis q dicunt de deo ppe et
tpalit. In hac parte agit de hiis q dicunt de
deo qr eentialit. i qm h sut apposita. ideo
h pars ht duas partes. i prima determinat eoz
significatione. In sa eoz apparatione ibi.
Nec e pretermittend hic. tc. pma pars ht duas.
i pa determinat significatione hui nois eqlis.
In sa hi nois silis. i h facit sedo caplo etiam
dicim de sili. i similitudine.

Ad intelligentia hi partis e qo de hiis noibz
simil' i equal'. i tria h ta qrunt. p qr ut
h noia dicantur sm pom aut sm puatom.
Sedo qr utru dicant sm substam an sm relom.
Tertio qr utru dicat mutua relatione i pre
i filio. i qd dicant sm puatione uidet p aliu
tortitate magri i littera. quibda uidetur
noie equalitatis i silitudis no aliquid pom
sz remoueri ut dicitur fili equalis patri q
nec maior n minor e eo ¶ Ite hoc pot pbari
sic. euclides diffinit equales sic. Equale e
qd alti suppositum nec excedit nec exceditur;
g cu hoc diffinitio sit data sm puationem
patet. tc. ¶ Ite equale i sile no tantu dnt
unitate. sz etia diuersitate. sz no e pone di
uersitate i diuis. g h noia no dicunt sm
ponem. sz sedm puatione. ¶ Ite equale sz
qd dicit pom dicit comensuratione. sz i diuis
no e comensuratio nec excessus. g dicuntur
p puatione excessus no p pom. ¶ Contra.
similitudo i equalitas in hiis i feriorbz dnt
positiue. sz h complectius sut in deo. quia
ut dicit aug. i filio p reperitur to simili
i equalitatis. g multo forti i deo dicut pom.
¶ Ite omis negatio que no e pura ne
gatio fundat sup pom. g cu hoc dico qd
equale i portet remotione excessus. i no
i portat. prima negatione quia tunc
chimera eet equalis deo oportet qd i por
tet pom. ¶ Item hoc e fla pat i filius st
i equales. g h qd e inequale ad puat. qd
e in deo. sz h no e n i portatu p equalitate.
g equalitas ad port. quia sic ei oppositu
priuat. necce e ipm pone. ¶ Item hi ua
dnt hanc flam pat e equalis filio. aut
g quia aliquid ponit. aut aliquid remo
uetur. no quia remouetur. quia hanc dnt
uerum. pater e inequalis que remouet
g quia ad poit. g tc. i fundatur utroqz
istaz rationu supra oppom inequalis ad

equale. sicut enim equale et inequale accipiuntur remotive tunc eo quod opposita accipiuntur positive.

Ad primo dicendum quod secundum quod in litera invenitur et doctores antiqui dicunt quod ipso magistri fuit quod nomina ista non dicunt personalem proprietatem vel essentie unitatem quod privative accipiuntur. unde quia filius est equalis dicitur respectu patris ad filium. et ille respectus non est personalis proprietas nec essentia voluit ponere quod omnia talia secundum privationem dicerentur sic duo tres. similes equales et consimilia. tamen ista positio stare non potest. sic supra probatum est de unitate et pluralitate nominum divinorum. sic est in divinis est unitas positive et pluralitas. et hec duo faciunt similitudinem et equalitatem necesse est hec positive accipi in divinis et concedende sunt rationes ad hoc inducte. Ad illud quod obicitur quod equale est quod non excedit. dicendum quod in negationibus subsistunt affirmationes ipso quod notificatur per privationem oppositi. scilicet excessus.

Ad illud quod obicitur quod non est diversitas in divinis. dicendum quod indicat diversitatem non suppositi non forme de se. et quia in divinis est pluralitas suppositorum. pater etc. Ad illud quod obicitur quod hec quod dicunt positive dicat commensurationem dicendum quod in divinis non est mensuratio simpliciter. sed tamen est commensuratio illud infiniti et hec non ponit simpliciter commensurationem. Aliter potest dici quod equale et simile de suo principali intellectu ponunt unitatem quantitatis et qualitatis. quod autem ponat commensurationem hoc quod est equale est quia quantitas illa est mensurata. quam ergo in divinis est immensa dicit ibi convenientiam in quantitate unius qualitatis non ponit commensurationem.

Secundo queritur utrum nomina supradicta dicantur secundum substantiam an secundum relationem. et quod secundum substantiam videtur auctoritate magistri in litera equalitas inquid non est relatio vel notio. sed nature unitas vel ydemptitas. et hylarius de trinitate similitudo est indifferens essentia. ergo tam similitudo quam equalitas dicit divinam essentiam. Item equalitas dicitur secundum quantitatem et similitudo secundum qualitatem sed in divinis qualitas et quantitas transeunt in substantiam. ergo etc. Item omne quod dicitur secundum relationem importat distinctionem de suo principali intellectu sed simile et equale dicunt convenientiam ergo non dicuntur secundum relationem. Item non quod dicitur secundum relationem dicitur de duobus nisi importet relationem […]. Sed dico quod hec nomina relativus et distinctus sed simile et equale important specialem relationem si eam important quia non est assignare specialiores sub ipsis et dicuntur de pluribus ergo etc.

Contra. hylarius de trinitate similitudo sibi non est. sed omne quod dicitur secundum substantiam dicitur ad se ergo etc. Item omne quod dicitur secundum substantiam dicitur ad se. ergo etc. Item omne quod dicitur secundum substantiam dicitur de pluribus singulariter sed filius et equalis dicitur pluraliter. ergo etc. Item equalitate refertur pater ad filium et filius ad patrem. sed non essentia. ergo equalitas non dicit essentiam. Item aut pater est equalitas filii ad patrem aut non. si sic. ergo cum filius equalitate illa sit equalis patri pater est equalis patri. et pater est equalis sibi quod non conceditur. Si pater non est equalitas filii ad patrem ergo equalitas filii ad patrem ergo equalitas non dicitur de omnibus ergo non dicit essentiam. essentia enim filii est pater. Ad primo dicendum quod secundum communem omnium opinionem cum simile et equale dicant convenientiam plus in uno quod de se importat distinctionem in suppositis et unionem sive unitatem in essentia et quia distinctio personarum spectat ad modum dicendi secundum relationem. unitas essendi ad modum dicendi per substantiam. non hec nomina non omnino dicuntur secundum substantiam nec omnino secundum relationem. sed quodam modo secundum substantiam quodam modo secundum relationem. sed quia non possunt sed huius duplicem modum dici principaliter. sed necesse est quod secundum alterum ideo ulterius oportet querere secundum quem modum dicantur accipiuntur in divinis. unde sunt diverse opiniones. Quidam enim dicunt quod hec nomina secundum concretionem significata dicuntur principaliter secundum relationem. nam similes dicuntur habentes eandem qualitatem. quod ergo respicit supposita prius secundum quod concretum. ideo dicitur secundum relationem sed in abstractione. quia similitudo est unitas non vel essentie. quia respicit unitatem forme prius non distinctionem suppositorum sed ex consequenti. principaliter dicitur secundum substantiam. sed iste modus solvendi non est conveniens. nam est eadem significatio in concreto et abstracto in principali et supposito. ergo si dicitur secundum substantiam unum et reliquum. similis ergo hec non solvit quod dictum est. Secunda opinio est quod huius nomina in concretione et abstractione dicuntur principaliter secundum substantiam. et connotant distinctionem in suppositis. et ideo ipsorum est quia cum similitudo respiciat ista duo. scilicet convenientiam et differentiam in mediate et completius respicit convenientiam. dicuntur enim differentes esse similes in quantum conveniunt. convenientes non non similes in quantum differunt. respicit ergo similitudo distinctionem per modum materie. sed per modum forme respicit unitatem essentie. et ideo completive dicitur secundum substantiam tam similitudo et similis. sed ista positio non potest stare. Certum enim est quod similitudo dicitur respectus aliquorum ad invicem. sed in divinis non est nisi respectus persone ad personam. respectus autem persone ad personam non potest dici secundum substantiam. ergo necesse est quod hec nomina simile quod a similitudine ponuntur secundum substantiam non dicuntur. et ideo est tertia opinio quod hec nomina dicuntur secundum relationem formaliter loquendo dicunt enim respectum suppositorum distinctorum convenientium in aliquo. unde respectus cadit ibi per modum formalis. sed unitas essentie et pluralitas cadit per modum esse. ideo simpliciter et principaliter secundum relationem [struck text] connotata vero secundum substantiam dicuntur aliter loquendo. et hec magis

pater si consideremus significationem horum nominum in ca-
tura. unde fit translatio similitudo enim est secundum qualitatem
et equalitas secundum quantitatem. Set similitudo dicit relationem
formaliter. Set secundum qualitatem causaliter. non est enim similitu-
do qualitas. set relatio que attenditur secundum quantitatem.

Ad id quod obicitur de magistro et hyla. quod essentia dicitur
concausaliter intelliguntur omnes tales sermones. Ad
illud quod postea dicitur quod equale dicitur secundum quan-
titatem. dicendum quod secundum dicit causam efficientem non
dicit formam sic de simili. Ad illud ergo quod obicit
quod relativa important distinctionem dicendum quod quedam
individua dicuntur secundum relationem que sunt distinctiva relatorum
ut pater et filius et talia important distinctionem
ut excercita quedam predicantur secundum relationem que
sunt relata distinctorum ut similis et equalis. et talia important
respectum. set ille respectus non est notio distinguens
set conveniens distinguentem importat est distinctorum
non ut excercita set ut concepta non respectus distin-
guens eam unius persone ad aliam secundum quod est ab ea. In
hiis uero nominibus importatur respectus unius persone
ad aliam. secundum quod conveniunt in una natura. et quia respectus
est relatio ideo pluraliter. quia uero respectus
unius convenientie ideo dicitur de pluribus. et ideo patet
ultimum quod dicitur quod nullum relativum dicitur de pluribus
nisi dicat relationem in communi. dicendum enim quod hoc nomen solum est
in hiis nominibus que important distinctionem in communi ut re-
latus et distincti. unde etiam in hiis que dicunt respec-
tum plurium ut conveniant in aliquo. tale est nomen
dicit respectum in communi. specificatum tamen ratione
concreationis in uno. unde similes dicuntur ad invicem re-
lati participantes una qualitate.

Tertio queritur utrum predicta nomina scilicet equalis et similis
dicant mutuam relationem secundum quam pater filio.
et filius patri sit equalis. et quod non videtur. quia secundum
Dyonisium in talibus non recipimus reciprocationem set
pater est principium filii ergo non cadit ibi reciprocatio ut
dicatur pater equalis filio. Item hoc videtur ratione
quia est filius similis patri ideo dicitur similitudo
patris. ergo si ergo pater est similis filio. per se. ergo
pater est similitudo filii. hoc autem non recipitur. ergo etc.

Item quod est equalis alii secundum equalitatem sibi adequatur.
Si ergo pater est equalis filio. ergo ei adequatur.
quero a quo. aut a se. aut ab alio. non a se. quia quod
cuique equatur se alii ad agit in se. set pater nichil
agit in se. ergo non adequatur. nec se nec
alio equatur. ergo non est equalis filio. Contra.
simile et equale sunt relativa equiparantie set ista de-
nominant consimiliter utrumque extremum ergo si filius est
similis patri. pari ratione. pater similis est filio.

Item ratio similitudinis est convenientia vel differentia
in quantitate. vel substantia. si convenientia equaliter
respicit utrumque extremum et eadem. ergo si filius est
indifferens patri et econverso. pater est similis filio. Item ex
plurale geminat suum singulare. set hoc concedit
pater et filius sunt similes et equales. ergo pater est

similis. quero cui. aut sibi. aut alii. non sibi. ergo alii.

Responsio dicendum quod similis et equalis dupliciter accipiuntur
aut prout dicunt convenientiam in quantitate vel
qualitate. aut prout super convenientiam addunt
imitationem vel expressionem perfectam. primo quidem modo
sunt relativa equiparantie et dicuntur ad convertentiam. et
quod probant rationes secundo inducte. secundo modo similis et equalis
addit super rationem originis. unde equalis dicitur qui
adequatus et similis. qui assimilatus. hoc modo non convenit
nisi ei qui est ab alio. et hoc modo procedunt prime rationes
quod ~~non predicat~~ pater dicatur similitudo filii per
imitationem nec equatur filio per emanationem ab alio. set
econtra est filius. Quod tamen dicit Dyonisius quod non recipimus
reciprocationem etc. loquitur de causa proprie prout differt
ab effectu per essentiam hoc autem modo pater non est
causa filii immo bene est habitudo filii ad patrem
sicut econverso. et sic patet omnia.

In ista parte sunt dubitationes circa litteram. et primo
dubitatur de situ huius partis que est supra distinctione xix. ac si
est de equalitate videtur hic magister superfluere re-
petere. Responsio dicendum de equalitate et similitudine est
loqui dupliciter vel aperte rei vel aperte nominis. et primo modo agit
de equalitate et similitudine in precedentibus. secundo
modo hic. Item queritur de hoc quod dicit. quod nichil est
simile sibi ut est Hilarius. quia aliquis differt a se sicut
ille senex a se puero. ergo pari ratione ad potest esse
similis sibi. Item Christus homo est sibi similis quia nullus
est uerus nisi sit deo assimilatus. Christus maxime est deo
assimilatus. ergo etc. Responsio dicendum quod sicut differentia aliquando
notat alietatem suppositi a supposito. ut cum dicitur petrus
est alius a paulo. aliquando alietatem nature ut cum dicitur Christus secundum
quod homo differt a se deo. aliquando alietatem status a statu
ut petrus senex differt a se puero. primo modo
intelligitur est de similitudine quoniam igitur similis dicit
similitudinem suppositi ad suppositum. non potest
idem esse similis sibi. quoniam non dicit similitudinem nature
ad naturam. vel status ad statum potest idem esse
similis. qualiter concurrunt in eadem persona et ita
intelligit magister. Item queritur de hoc quod dicit
quod equalitas patris et filii non est relatio vel notio.
quia statim predixit quod simile et equale est relativum
ergo similitudo est relatio. Responsio dicendum quod magister intelligit
de notione que est persone proprietas non de relatione
communiter intellecta. vel aliter dicendum quod ubi magister
est taliter intelligendum sicut patet ex precedentibus
quia equalitas non consistit in proprietatibus personalibus.
set magister in essentialibus que supra ostensa sunt.

Notandum est premittendum hic quod illustris vir hylarius.
terminata parte illa in qua agit de significa-
tione horum nominum similis et equalis. hic incipit
secunda pars in qua agit de horum nominum appropriatione
et habet hec pars duas partes in prima assignat ap-
propriationes. In secunda mouet et soluit dubitationes
que ex hiis appropriationibus habent originem infra distinctione xxxii.
hic oritur quoddam ex predictis deducta. prima pars dicitur

i. ij. p. ista assignat appropriata secundum hylarium. i. ij. secundum aug. ibi. Illud etiam scire oportet quod eadem trium personarum distinctione. prima pars habet tres. In prima assignat hilarii appropriationem vel explanationem propter suam obscuritatem. In secunda ostendit quod illa que hylarius assignat non sunt propria sed appropriata ibi. Nonne secundum premissam expositionem. In tertia vero ostendit quod illa quibus hec appropriantur sunt propria. appropriatio est ex communi respectu propriorum. et hec facit ibi. Propria igitur personarum etc. Illud igitur scire oportet quod eandem trium personarum etc. Secunda pars habet partes in qua assignat magister appropriationem aug. et habet hec pars duas partes. in prima ponit ipsam appropriationem. in secunda ponit eius expositionem ibi. Sed plurimos mouet quod patri attribuit etc. Et hec pars habet tres. secundum illa tria appropriata. in prima ostendit qualiter patri appropriatur unitas. ostendens etiam incidenter qualiter aliquando dicitur unum. in secunda vero ostendit quomodo in filio apparet equalitas ibi. Nunc videamus qualiter equalitas. In tertia vero ostendit quod spiritui sancto appropriatur concordia ibi. quia in spiritu sancto dicitur esse utriusque concordia etc.

Ad intelligentiam eorum que dicuntur in hac parte duo principaliter queruntur. primo queritur de appropriatione hylarii. secundo de appropriatione aug. et quantum ad primum queruntur tria. primo queritur utrum ymago dicatur et dicitur secundum substantiam an secundum relationem. Secundo dato quod secundum relationem queritur utrum ymago sit proprium filii. Tertio queritur de ratione appropriationis illorum trium scilicet eternitatis speciei et usus.

Quod autem ymago dicatur secundum substantiam obicitur hoc modo. hylarius iiij. de trinitate. deus ad coeternam sibi et deo ymaginem eandemque similitudinem repetitur homine operari. Item beda super illud Faciamus hominem etc. In hoc quod dicit ymaginem notatur una et equalis substantia trinitatis. ergo ymago cum pertineat ad equalitatem et unitatem substantie dicitur secundum substantiam. Item hoc ipsum videtur ratione quod illud idem quod dicitur exemplar active dicitur ymago passive. sed exemplar in diuinis dicitur secundum substantiam non secundum relationem ergo etc. Item hec ymago consistit due representando aliquid non tamen in substantia. sed etiam in distinctione et ordine distinctorum. si ergo in diuinis non cadit distinctio in una persona necesse est quod in diuinis attendatur ymago. secundum quod unitas essentie est in tribus personis. ergo non personaliter. sed essentialiter dicitur ymago in diuinis.

Contra. aug. i. vj. de trinitate. quid absurdius quam ymaginem dici ad se. sed omne quod dicitur secundum substantiam dicitur ad se. ergo cum ymago non dicatur ad se. non dicitur secundum substantiam. Item hylarius iiij. de trinitate. ymago sola non est. ergo ymago in diuinis est cum alio. sed essentia non est cum alio ergo etc. Item hoc ipsum videtur per diffinitionem ymaginis. quia hylarius dicit quod ymago est persone ad personam. sed quod dicitur respectu unius ad alterum dicitur secundum relationem. ergo ymago. Item hoc videtur per ethimologiam ymago enim dicitur quasi ymitago. ergo ubi ratio est ymaginis ibi est ymitatio. sed diuina essentia non imitatur quid. quia omne tale est ab alio. ergo ymago non dicitur secundum substantiam vel essentiam.

Ad hoc dicendum quod sicut exemplar secundum proprietatem vocabuli dicit expressionem per modum actiuum. unde exemplar dicitur ad cuius imitationem fit aliud. sic econtrario ymago per modum passiuum. et dicitur ymago que alterum exprimit et ymitatur. et hoc modo accipitur ymago duplex secundum quod duplex est expressio. scilicet vel in nature unitate vel in nature diuersitate in nature equalitate siue unitate sic filius imperatoris dicitur ymago patris. In nature diuersitate sicut ymago imperatoris est in nummo. sic respectu dei dicitur ymago per expressionem secundum ydemptitatem nature. et sic est ymago increata et dicitur notionaliter siue secundum relationem. quia ymago dicit emanationem. emanatio autem in unitate nature non est nisi persone. dicitur etiam quod ymago per expressionem et diuersitatem nature. et sic dicitur ymago creata respectu trinitatis. et sic patet quod ymago in diuinis accepta dicitur secundum relationem persone ad personam et hoc per uiam expressationis. sicut probant rationes ad hoc inducte sed quemadmodum contingit abuti nomine exemplaris ut dicitur exemplar quod ad ymaginem alterius fit. sic econtrario contingit abuti ymagine ut dicitur ymago. ad cuius expressionem fit aliquid. et sic cum creatura fiat ad expressionem unitatis essentie in trinitate personarum potest dici ymago de tota trinitate. et sic dicitur ymago ymaginationis cum de ratione nominis dicatur ymaginatum sicut exemplar dicitur exemplatum abusiue. quamuis exemplar sit exemplans. et secundum illum modum videntur accepisse hylarius et beda. ut dicit magister. xvj. d. ij. li. tamen potest dici quod utrique loquuntur de ymagine creata que cum sit respectu unius essentie est communis. ymago trium personarum. et indicat unitatem substantie in tribus. unde nunquam ymago per se dicitur ad se quia semper dicit respectum vel ad aliam personam vel ad creaturam sicut creature ad diuinam naturam. nunquam etiam dicitur pure secundum substantiam quia semper notat vel distinctionem interius vel exterius. unde ymago non dicitur essentia simpliciter. sed essentia ut in tribus personis considerata cum proprietate personis. Quando ymago dicitur secundum relationem personalem prout dicitur ymago eterna. et concedende sunt. auctoritates et rationes ad hoc. Ad auctoritates in oppositum patet responsio. Ad illud ergo quod obicitur quod exemplar dicitur essentialiter. ergo etc. dicendum quod non est simile. quia tota trinitas est principium. et ideo quia

ex intellectu producentis dicitur. unde secundum substantiam
dicitur reducit toti trinitati. sed non toti trinitas
est principiata. et quia dicitur ratione producti
proprie ideo non convenit toti trinitati nec dicitur
secundum substantiam. ¶ Ad illud quod obicitur quod ad hoc quod sit
ymago debet exprimere distinctionem et ordinem
dicendum quod illud verum est de ymagine que est rei
habentis distinctionem et ordinem sicut habet homo
in partibus anime. scilicet in potentiis et tota trinitas in
personis. sed cum res cuius est ymago non habeat
distinctionem ut puta una persona non oportet
sic exprimi. vel potest dici quod illud verum est quando ymago
substantialiter differt. tunc enim ad hoc quod expresse exprimat
necesse est imitari in conditionibus generalibus
substantiam. sed cum non imitatur in eadem forma
substantiali non oportet.

Secundo queritur utrum ymago sit proprium filii.
et quod sic videtur per hylarium in exposita appropria
tione. eternitas in patre. species in ymaginem
usus in munere. pater dicitur principium. filius mun
ergo si recte ponuntur ex equo ymago dicitur
proprie de filio. ¶ Item augustinus vi. de trinitate. solus
filius est ymago patris et expressius eo filius quo
ymago et verbum. ergo secundum hoc cum filius dicatur
personali relatione. pater etc. ¶ Item ymago
est similitudo expressa et in divinis similitudo
expressissima non potest esse nisi respectu plurium
distinctorum. si ergo filius est ab uno spiritus sanctus equaliter
a duobus ergo non potest esse ymago. ¶ Item
ymago in divinis attenditur secundum imitationem
persone non essentie quando est ymago essentie. sed
persone ergo ad hoc quod una persona sit ymago
alterius necesse est quod illam imitetur. in eo quod
respicit personam ut personam sed emanatio vel
productio respicit personam ut personam. nam pro
ductio creature respicit substantiam. cum ergo solus
filius imitetur patrem in productione per
sone solus filius est ymago. ¶ Contra damascenus
dicit quod spiritus sanctus est ymago filii. ergo non est filii proprium
esse ymaginem. ¶ Item hoc videtur per rationem
diffinitionem hylarii. ymago est species rei
ad quam ymaginatur species indifferens. sed hoc
convenit spiritui sancto. ergo et ymago. ¶ Item hoc
videtur per rationem. quia ad ymaginem ista
duo sufficiunt. scilicet imitatio secundum similitudinem
et secundum equalitatem. sed hec duo est reperire in persona
spiritus sancti. ergo etc. ¶ Item sicut filius procedit a patre
ut exprimens patrem. ita spiritus sanctus a filio ut expri
mens filium. ergo quemadmodum est ymago
filius patris. ita spiritus sanctus est ymago filii.
¶ Responsio. dicendum quod ymago in divinis non tantum
dicit expressionem persone. sed etiam expressionem
in summo. expressio autem in summo duo ponit. scilicet quod
sit unius ad unum et quod sit secundum omnem modum
quod sit unius ad unum ponit per hoc quod illud quod

per superhabundantiam dicitur uni soli convenit
et ideo si sit essentiale essentie. si personale persone. sed
unum in summo non potest exprimere plura vel plures.
unum in quantum in qua nulla est diversitas. similiter unum
summe non potest exprimi a pluribus ut plures
sunt. quia tunc omnino indifferentes essent.
ponit etiam et videlicet ut sit expressio secundum omnem
modum. nam si ex aliquo respectu non habet expri
mere non exprimeret summe. propter illam primam
rationem solus filius est ymago quia solus
ab uno procedit. spiritus autem sanctus a duobus et ideo equaliter
utrumque exprimit et ideo neutrum in summo. propter
secundam rationem solus filius est ymago quia
secundum omnem respectum habet rationem exprimendi
et in quantum comparatur ad illum a quo est
et in quantum comparatur ad illum qui ex ipso est
in quantum comparatur ad illum a quo quia exit
per modum nature. et ita per modum verbi et spe
ciei per modum similitudinis expresse. In quantum
comparatur ad illum qui est ex eo quia per
omnia eadem modo spirat filius ut pater. spiritus sanctus
autem in nullo horum convenit. ideo ratio yma
ginis est in solo filio quia ab uno tantum procedit
et quia per modum nature quia etiam consimiliter
producit spiritum sanctum scilicet. media tamen ratio.
quia per modum nature est ratio propria. alie non
faciunt ad congruitatem. concedendum igitur
quod solus filius loquendo proprie est ymago. et eo
quo filius est ymago et eo ipso verbum. sed filius
dicitur respectu solum ad patrem. ymago prin
cipaliter ad patrem. sed consequenter respectu
ad aliam personam. verbum principaliter respectu ad
patrem et consequenter dicitur respectu ad crea
turam. secundum eundem. notiones sunt ipsius filii tamen
alionis rationis significata. unde non est super
fluitas. ¶ Ad illud ergo quod obicitur de
damasceno. dicendum quod damascenus fuit
grecus. greci autem non ita proprie accipiunt
rationem ymaginis ut latini. quia nec de
origine personarum sic sane intelligunt ut
potest dici quod secundum augustinum et damascenum in
telligitur causaliter quia reformat nos
ad ymaginem christi. ¶ Ad illud quod obicitur
quod diffinitio ymaginis convenit spiritui
sancto dicendum quod sicut infra patebit quod species
ut ibi accipitur convenit soli filio. ¶ Ad illud
quod obicitur de assimilatione et equalitate
dicendum quod filius non dicitur ymago propter assimilationem
in substantia sed propter modum emanandi. et in hoc non
habet spiritus sanctus expressissimam similitudinem nec
cum filio nec cum patre. ideo nullus est
ymago.

Tertio queritur quare eternitas appropriatur pa
tri species ymagini et usus muneri videtur
quod non sit bona appropriatio hylarii

quia omnes divine persone simul coeterne sunt.
et coequales. eternitas abstrahit. hic ab actu
persone. ergo non est appropriabile. Item quare quod species ap
propriatur ymagini. aut enim sumitur ubi species
ut species dicitur forma vel essentia aut pulc
ritudo. Si forma sive natura nulli est appropriabile
sic nec species. Si aut pulchritudo. sed pulchri
tudo ymaginis refertur ad prototypum ergo ad
patrem. ergo illi debet appropriari. Item dyonisius
dicit quod bonum et pulchrum idem vel se consequuntur
ergo cum bonitas sit appropriabilis spiritui sancto ergo et pulchri
tudo. Item hylarius dicit quod oportet yma
ginem habere eamdem naturam et speciem auctoris. quare
magis diffinit ymaginem per speciem quam per aliquid
aliorum. Item nomen utendi deo sed solum cre
atura. ergo usus nullo modo est appropriabile. ergo non spiritui sancto.
Responsio dicendum quod ista appropriatio hylarii fuit ad
exemplificandam personarum originem sive emana
tionem. quia ergo persona patris emanatione et
origine caret ideo illud debuit appropriari quod im
portat privationem principii. tale autem est hoc
nomen eternitas. eternum enim est quod principio
caret. et de suo nomine non dicit nisi privationem
omnis principii. et sic patet prima obiectio. Spiritus sanctus
vero procedit per modum voluntatis et amoris. ideo debu
it ei appropriari nomen quod actum exprimit voluntatis. huiusmodi autem
est hoc nomen usus. usus enim est assumere aliquid in
facultatem voluntatis. sive ad utendum sive ad fruendum
quia ergo assumptio ad finem est per amorem similiter ad utendum
quia amor est pondus et ordo. Ideo usus recte
appropriatur spiritui sancto. et sic patet ultima questio. scilicet quod
usus accipitur hic non prout dividitur contra fruitionem
sed prout dicit amoris complexum et actum liberum. Filius
vero emanat per modum nature. et quia emanat
per modum nature. ideo emanat per modum perfecte
et expresse similitudinis. natura enim producit sibi simile
et equale. et quia habet in se rationem expresse simili
tudinis. ideo et cognitionis. quia expressa similitudo
est ratio cognoscendi et quia per modum perfecte
similitudinis et cognitionis. habet in se rationem et
exemplar omnium. Inde est quod habet rationem perfecte
pulchritudinis quia enim est perfecta et expressa
similitudo ideo pulcher est in comparatione
ad eum quem exprimit. quia vero totius cognoscendi
habet et non unius tantum sed totius universitatis ideo
pulcher pulcherrimus ipse mundum mente gerens
pulchritudinem habet in comparatione. ad omnem
pulchritudinem extam ex hiis duobus relinquitur
perfectissima pulchritudo. sic enim dicit augustinus.
pulchritudo non est nisi quam equalitas numerosa
quia igitur in comparatione ad patrem habet pulc
ritudinem equalitatis quia perfecte exprimit sic
pulchra ymago. In comparatione vero ad
res habet omnes rationes. secundum quod dicit augustinus. quod
est ars plena omnium rationum viventium

ideo patet quod in filio recte reperitur ratio omnis
pulcritudinis. et cogitur quod filius per modum nature
emanat habet rationem perfecte et expresse similitudinis
eo quod habet rationem perfecte similitudinis habet rationem
cognitionis. ratione utriusque habet rationem pulc
ritudinis. quia igitur nomen speciei importat similitudinem
et importat cognoscendi rationem importat etiam
pulchritudinem. ut species quid permi digna est
imperio. ideo elegantissime appropriatur filio. pater
ergo querit illud nomen magis appropriat hylarius
filio quam aliud. quare etiam magis diffinit ymaginem
per hoc nomen quam per aliquid aliud. Ad illud ergo quod obicitur
quod pulchritudo ymaginis refertur ad prototypum dicendum
quod verum est. sed tamen aliter refertur honor aliter pulc
ritudo et quia honor ymaginis sive picture ita refertur
ad prototypum quod in ipsa non est sedem sed honor
sicut patet. si honoretur ycona beati nicolay set
pulcritudo ita refertur ad prothotypum. quia nichilominus
est in ymagine pulchritudinis. non solum in deo cuius
est ymago et propter ubi reperitur duplex ratio pulcritudinis
qualis in eo cuius est non nisi una invenitur.
quod patet quia ymago dicitur pulchra quando
bene protracta est. dicitur etiam pulchra quando bene rep
resentat illum ad quem est. quod ista sit alia ratio
pulcritudinis patet quia contingit unam esse sine
alia. quemadmodum dicitur ymago dyaboli pulchra
quando bene representat. feditatem dyaboli. et tunc fe
da est et ideo hylarius appropriat speciem sive pulcritu
dinem filio magis appropriat sub nomine ymaginis
quam sub nomine filii. Ad illud quod obicitur quod idem est
bonum et pulchrum dicendum est quod dyonisius non
vult dicere quod sint unum ratione. sed quod sunt unum
re. sed quia ratione differunt ideo alicui potest
appropriari unum quod appropriatur alteri.

Consequenter est quod principaliter de appropriatione
augustini. que est in patre unitas. in filio equa
litas. in spiritu sancto unitatis equalitatisque con
cordia. circa hec queruntur tria. Primo quare unitatis deus
possit dici esse unum cum creatura. Secundo utrum crea
tura possit dici unum cum alia creatura. Tertio
de ratione appropriationis illorum trium.

Quod autem deus possit dici unum cum creatura
videtur. per auctoritatem apostoli. i. cor. vi. qui adheret deo
unus spiritus est. sed unus spiritus. ergo unum ens. et unum res
et si hec ergo unum. Item hic qui adheret deo unus
spiritus est. aut creatus. aut sed increatus. sed in creatis
quia deus non est creatura. ergo unus increatus sed spiritus
increatus est deus unus. ergo homo adherens deo est simpliciter
unum cum deo. Item magis unitur medium
extremo quam extremum extremo. sed spiritus sanctus est medium
unionis viros iustos. et viri iusti per ipsum uniti sunt
unum Iohannis xvii. ut sint unum sicut et nos sumus.
ergo iustus vir cum spiritu sancto potest dici unum. Item magis
unitur membrum capiti quam membrum cum membro. ergo
cum membra christi sint unum in christo. multo fortius membrum

e idem capiti. Sz xps est caput no tantu sedm humanitate. sz etia sedm diuinitate. g° zc. ¶ Cont° ex illo qd dicit. Jo. x. ego z pater unu sum' i pugnat s°r heresim arrianam z maxie aug°. ex hoc concludens arriu errare qui dicit filiu aliu hre natura. Si g° iuxta aug°. bona e unu dicit unitate i natura. Sz tali uni° no e unu creator cu creatura. g° zc. ¶ Ite hoc ur alia ratioe quia q magis distant mime sut unu. Sz creato z creatura maxie distant. g° no psunt simp' dici unu. ¶ Ite si sint unu ergo ad unu. Sz si ad unu sunt g° de z creatura. hmt ad que. z si hec uniuocant i aliq. g° cu uniuce simplici sit qua q uniuocant i ipo ad e simplicius deo. ¶ Item si de z creatura sunt unu cum i finitu distat aq libet qua ratioe dicit. unu cum una zeu qualib; sz qcuq; uni zeid sunt ead int se sut ead. g° fm h. omia sut unu. ¶ Pro dd qd sic dic aug°. ad h q aliq sit unu no sufficit coformitas. sz necce e psuppoi ont° i natura. qm g° de z creata summe differut i natia ideo no debet dici unu sicut pbat rationes ad hoc inducte. quia uero ur iustus coformatur p caritate uoluntati diuine z ei adhet mag qua alicui recte dr unu cu determinatoe ut puta un' sps. sps e uolutas dr z amor. Vn qui adhet deo unus sps e. quia uni' z coformis uo°tis e. ¶ Ad i qd obicit qd un' sps g° una res dicend qd ibi e fallia sedm quid z simplr no nimis distrahit a ratioe sua p hoc qd e sps z dicat ibi unitate no p indiuisione siue unitate nature. sz p conformitate uo°tis. ¶ Ad illud qd obicitur creatus aut i creat' aut un' sps. zc. dd. q nec creatus nec increatus. na sps non stat ibi p suba. sz p actu. uoluntatis. z un' no importat n conformitate affectus huani ad diuinam uoluntate siue ad diuinu amore. quia amor transformat amante. i amatum. ¶ Ite ad i qd obr qd sps e mediu uniens. dd. qd unit quatu ad uoluntate sui quantu ad conformitate n. z ideo dnr unu ratoe oformitatis z uo°tis sol. ideo nz ualet. quia ligam sps no e tota causa quia sit unu. ad i q obr quod menb° xpi sut unu dici pot qd menbra x° non dicunt unu sim sz unu corp' z sit. z sic etiaz xps e unu cum mbris. sz r ratione humanitatis assumpte.

Secundo qr utru una creatura psit dici unu cu alia. z q sic. o hoc m. ap°. i. cor. iij. q plantat z qui rigat unu sunt. sz a erat plantas ut paul'. aliu' rigans ut apollo g° fm hoc patet qd una creatura pot dici unu cu alia. ¶ Ite aug° dic z magr pont i littia qd recte dnr unu q conueniunt i natura z uo°te. sz h ht una natia cu alia. g° zc. ¶ Ite dd. gn. xix. itaq ia no duo sz una caro. h dixit de uiro z uxore. sz si sic z uno sunt duo. g° sut unu. g° uir cu uxore pot dici unu z sic zc. ¶ Ite abuntate pncipij materialis uenit unitas simp' que e unitas numo. sz corp' e materiale pnc°m in hoie. qui a adheret meretici unu corp' efficit. sicut dr j. cor. vj. g° unu simplr z sic zc. ¶ Cont° ide simp dictu stat p eode nuo. g° unu simplicit dem stat p uno numero z due creature no sut unu nuo quantucuq; oant. g° no debent dici unu. ¶ Ite si aliq dnr unu qr oueniut i natura. tuc g° cum ho z asinus conueniat i natura sut unu q no conceditur. Si dicas qd ult° requirit coformitas uo°tis. cu g° uiri peccatores oant z i natia z i uo°te. g° debet dici unu q cu no dicunt no sufficit g° coformitas n z uo°tis. ¶ Ite si ho ex coniunctioe meretcis efficit unu cum omis unitas sit a p° unitate. h unitas erit a p° unitate. sz tal' unitas e detestabil'. g° p° unitas fac unitate detestabile g° ipa e uitupabil'. ¶ Pro dd. qd due creature distincte no psut hre unitate n p coformitate quelib; aute coformitas no facit dici unu simpliciter. sz illa q e conformitas simplr no sedm quid ad plenam aut confor° requirit triplex conformitas. s. i nature. i uo°te. z operatione. z qn illa tria coueniunt ad aliq duo tunc illa duo dnr unu sic paulus z apollo i natia conformes quia uterq; ho z uoluntate similir. quia utq salute fidelium cupiat z actione. q quia uterq ad ea pcurada se exercebat. ille plantando z ille rigando. z utriq actio coformis. quia utq; erat p diuini ubi pdicatione. ubu eni diuinum q° iactatu e semi dein accep ratione pluuie. Si aut sit conformitas i na° solis no debet dici unu n sedm qd. s. cum determinatione diminuente. ut unu genere ul' spe. si sol' i uo°te tuc sut unus sps qui dio amore. si unu i natura z uo°te tunc unu corpus z una aia. si unu i natia z actoe possunt dici unu cum determinatioe ut fornicator cu meretrice pot dici unu corp' tam no pot dici unu simplicit sic uir z uxor neq uiri mali ita unu sic uiri boni. quia disconueniunt i uolitis pncipalis intentis quib; e malus bonu pprium qt z sic no oue. ex hijs patet questia: concedendu e est aliq duo dici unu simplicit si heant conformitate sicut dcm e. sic pbant pme rationes. ¶ Ad i qd q'nto obicitur dd q no concludit. quia fornicator z meretrix no dicunt unu corpus ratioe sbe corporalis sz ratioe opis carnalis i quo uniunt z ideo no sequit q debeant dici unu simplr. ¶ Ad illud qd obicitur de uno i numo. dd. q duplex e unitas. s. i diuisionis z conformitatis. unitas i diuisionis attenditur i uno numo. z h unitas e simplr. unitas uo coformitatis no e i uno numo. sz i hijs in quib; qt alius oformitas

ut dictu e. ¶ Ad illud quod obi. si ppe confor
mitate i natura dicunt unu ec. dd. q ppt
confor in n. tno. i natura no sol' sm qd e
rei ecentia. s; ex qua pululat. pululans hec
e inquantu e operationis pricipiu sic patet
quia h. rasiu. no dicuntur unu. patet etia
quia multi hoies non dicunt unu quia si co
cordant i fine ppinquo ti ope differunt.
tam i remoto quia quilib; querit qd suu
e ut sibi aut eq. ¶ Di aliqui distentiant
ubi eor in fine ppinquo conueniunt i re
moto. ¶ Ad id qd obicit qd unitas mensas
nullo m e a deo dd. q sicut i peccato est
suba actionis 7 hec est a deo 7 deformitas
7 hec no a deo. sic i uni tali intelligendu
est.

Tertio qr de ratione appiationis trium
nouim pdictor. 7 primo de unitate
7 qd no sit appriabil' uidetur. quia
unu 7 ens conuertuntur. g unitas 7 een.
s; eentia nulli e appabilis g nec unitas.
¶ Ite si appatur cum qd sps sanct sit alor
unitas ut dic aug. uidetur qd debeat appai
psone. s.s. ¶ Ite obicitur de equalitate
que appatur filio e nich mag est. indif
ferens i reb; equalib; quia ipa equalitas
s; i differens no e appabile ergo nec eqlitas
e appriabil'. ¶ Ite si appatur debet patri
appriari quia equalitas no e aliud q un
sus unitas i qtitate. s; unitas appriatur
pat ergo 7 equalitas. ¶ Ite obicitur de
concordia que appatur spui sancto. Si
eni concordia plures reducit ad unitatez
uidetur ppd ppio facere coe qua de coi
ppruim. ergo si appriare e de coi facere
ppriu concordia nullius e appriabilis.
¶ Item uidetur qd debeat appriari filio ex
concordia 7 pax idem filius est pax nra qui
fecit utraq; unu. eph. ij. ¶ Ite. col. i. paci
ficans p sanguine crucis eius siue que i cel' e.
¶ Item obicitur g ratione aug. omia eqlia
ppter filiu 7c. g pre est equalis ppt filiu
ergo ht aliquid a filio qd falsum e. ¶ Item
quero qm causam dicit ppt istu efficiente
etia finalem quacuq; harum dicit cu tota
trinitas sit efficiens 7 finis omis rei tam uni
tas qua equalitas qua concordia e ppt pre
simulit ppt filiu ergo nulla e ratio appro
priandi. ¶ Ro intelligend e qd sic appato
hylarij fuit ad exemplificanda psonarum
originem. sic istae ad exempli ordine. qm
igitur psona patris e pa ante quia no e aliu
ex q no e ex alia ideo appatur ei unitas q
e pma i numero. 7 ante qua nich e i nuo

ex hoc patet Rio ad duo p. quia accipit hic
unitas sm ea ratione qua dic pmitate. no
ecentie indiuisione. 7 sic couertitur cu ente
a dicit uo tas conformitate 7 sic appatur
spui sancto ut pma aut. pat appriatur
simulit quia et psona filij scdm ratione
intelligendi e sa 7 psce exprimes patrem
7 hec facit equalitate no equalitas ratio
ordinis pmo reptur i filio. tuc eni primo
intelligitur cu filius intelligitur nasci. 7 ex
hoc patet obm qd eni equalitas appetur hoc
e no ratione unitatis. s; ratione prime asso
ciationis 7 pfecte equalitas eni tunc p in
telli. cu intelli associato. 7 hec intelli p i filio
q e sa psona. sit psona. s.s. scdm ratione
intelligendi e tcia concordia aut post duos
concordabiles 7 cocordantes. ideo p incipit
concordia ubi pmo intelligit cum p tercia
7 sic patet illud qd concordia appatur alic
no quia de coi aliquid faciat ppriu s; quia
distinctos conectit. 7 hec sm ratione sue
emanationis qd no conuenit filio ratione
emanationis qd no conuenit s; ratione
mediationis quia mediator dei 7 hoi. ex hus
patet omia obiecta. ¶ Ad illud qd ultimo qr
omia sint unu ppt patre dd qd si unu distri
buat potentis tuo ppt dicit causa formalem
exe scdm re 7 appatione quia omis eqlis
ht exemplar i equalitate filij 7 sic de alus
sicut distribuat poteitis 7 inceatis. tunc
ppt dicit cam formale exe sm ratione i
telligendi appata quia intellectus sir no
intelligit equalitate i patre ubi ppt hoc
qd ht filiu p omia exprimente n eius 7 sic
sil. de alus. 7 tuc ppt no dicit ea exeti sm
rem. s; scdm ratione intelligendi. 7 sic no
notatur qd pat ht aliquid a filio s; quod
intellectus nr ad cognoscit de patre p hoc
qd cognoscit filiu.

In parte ista sut dubitatices qr litera 7 p
desitu hi partis. quia cu magr agat de ap
priatione. d. xxxiij. 7 de appatis. a. xxv. usq
ad fine uidetur qd male statuet huc tracta
tum de appriatis ¶ Rio dd qr duplici de ca
post hic magr tractatu de appatis una est
quia egerat de noib; que dicut relationem
scdm relatione communem s; que appatio
attenditur sicut sunt similis 7 equalis. ratu
incidenter hoc pars hic introducitur. Alia ro
e quia appata faciut ad euidentia psor. 7
ideo statim post tractatu de ppris egit de ap
priatis 7 hec maxie put faciut ad euiden
tiam ppor ideo de hus agit hic que no dicit
respectum ad creaturas infra uo agit d hus

appropriatus respectu ad creaturas dicitur. et ita patet
distinctio huius partis ab aliis. Unde tria appropriata
hilarii manifestant nobis personarum emanationem
tria vero appropriata augustini nobis manifestant personarum
ordinem si quis inspiciat. ¶ Item queritur de hoc quod dicit
quod est ars quedam omnipotentis et sapientis etc.
videtur esse male dictum quia unusquisque non intel
lecta arte est iners. ergo si filius est patris non intel
lecto filio erit pater iners. ergo videtur quod rationa
liter operari habet pater a filio suo. ¶ Ad hoc dicendum quod
facienda est vis in verbo quia non dicit quod sit
ars simpliciter. sed quod ars quedam quia non est ars
qua pater novit. sed ubi novit. non est ars patris
qua pater sit sapiens. sed que est a patre sapi
ente per quia pater omnia operatur quia omnia
produxit per filium. et ideo quedam ars includit et in
tentionem virtutis et sapientie et similiter verbum tamen
differunt quia verbum dicit emanationem et
respectum. ideo est proprium ars autem appropriatum. ¶ Item
queritur de hoc quod dicit quod spiritus sanctus ingenti largitate
perfundit ceteras creaturas. ergo secundum hoc videtur
quod omnibus donetur spiritus sanctus. ¶ Ad hoc dicendum quod spiritus
sanctus non dicitur dari ratione cuiuslibet effectus
sed proprie ratione eius qui facit scilicet sicut habitatorem et ita
inhabitare in aliquo ut in templo. et quia huius sola rationalis
creatura capax est et soli iusti capiunt. ideo patet
quod illis solis spiritus sanctus datur. ideo autem spiritus sanctus dicitur
perfundere ceteras creaturas non quia ei attribuatur
actus creandi. sed quia attribuitur ei actus con
servandi. ¶ Item queritur de ratione hylarii
que posita est in littera. ymago est eius rei ad quam yma
ginatur species indifferens. quia videtur ratio
ista non erit convertibilis quia totum videtur convenire
scilicet. ¶ Item species aut accipitur personaliter aut essen
tialiter. ergo idem sensus est quod est species indifferens
qui etiam est si diceretur essentia indifferens. sed
hec convenit patri non tantum filio et iterum essentia
non dicitur ut alicuius sed stat pro persona. ergo
idem sensus est species indifferens quod est cum dicitur
persona indifferens. hec autem falsa. ¶ Item de secunda ratione
obicitur que talis est. ymago est rei ad rem co
equandam ymaginis et indistincta similitudo. videtur
esse falsum quia frequenter ymago non coequatur
ei cuius est ymago. ¶ Item si est ad rem coequandam
tunc videtur esse equalitas non similitudo. ¶ Item
videtur falsum dicere cum dicit indistincta similitudo
distinguitur ab eo cuius est. ¶ Item cum unius
rei una sit diffinitio. queritur quid different iste ra
tiones assignentur. Ad hoc dicendum quod si diffinitur y
mago increata prout est proprium solius filii et sic
semper dicitur respectu ad patrem. ideo in prima
ratione ponitur ut in ratione principii et
secunda ut in ratione termini. quia ymago habet comparari
ad patrem non solum tamquam ad aliquam rem ad quam

sunt in quo ducit sed etiam a quo emanat. et ita
patet harum distinctio rationum. Ad illud et prima
ratio tres conditiones continet. per primam notatur filii
esse. ad quem cum dicitur. ymago eius rei ad quam ymaginatur
et per genitum et verbum quod est passivum. per secundam
notatur quod est secundum modum expressum emanandi. scilicet
per hoc quod est indifferens et per primam conditionem
non differt a patre et ab essentia. per secundam autem
per tertiam ab ymagine creata. per hoc patet quod
species et si de se sit essentiale tamen accipitur
hic ut dicitur ad personam et indifferens non dicit
indiffinitionem in hoc nomine species. sed in substantia
et sic patent obiecta de ratione prima. haec enim
secunda. similiter patet ratio secunda. que dat in qua
parte tres ad ipsum patrem ut ad terminum. et hoc patet
cum dicitur ad rem coequanda rei. scilicet personam
filii persona patris. et per hoc excluditur spiritus sanctus patris.
et per hoc quod dicitur. ymaginata. excluditur
persona spiritus sancti. et per hoc quod dicitur. indiscreta.
excluditur ipsa ymago creata. et indiscreta non
dicitur indifferens personaliter sed solum essentialiter. ¶ Ad
illud ergo quod dicitur de equalitate. dicendum quod
illud non est necesse de creata ymagine. et rursus
quia ymago dicitur de ratione sui nominis qualita
tem et quantitatem. ideo propria dicitur scilicet ad rem coe
quanda. et similitudo secundum quam res coequatur
rei. ¶ Item queritur de dictis horum trium que attribuuntur
scilicet speciem naturam ymaginem. quo hec distinguantur.
dicendum quod uniuscuiusque forma substantialis et completiva
dicitur species natura et essentia. et hoc secundum triplicem
considerationem. potest enim considerari in se et
sic dicitur essentia. potest enim considerari in com
paratione ad operationem propriam et sic dicitur natura
potest tantum considerari ad nostram cognitionem
et sic dicitur species. speciem habet ymago auctoris
eo quod similitudo est eius. naturam autem habet quia
similitudo genita ut ymaginata naturaliter
essentialiter vero quia similitudo indiscreta
scilicet per substantiam. ¶ Item queritur de hoc quod dicit. si quis
innascibilem et sine initio dicat filium. videtur
enim quod hylarius non dicat bene quia dicit
duos innascibiles dicit duos deos. quia innascibilitas
in divinis non est proprietas essentie sed persone. ergo
non sequitur si sunt duo innascibiles quod due
essentie sed quod due persone. ¶ Item innascibi
litas dicit privationem et quod est natus. unde
tantum valet innascibilis quantum non filius
sed non sequitur sunt duo filii in divinis ergo
duo dii. ergo pari ratione non sequitur sunt
duo innascibiles ergo duo dii. ¶ Ad hoc dicendum quod in
nascibilis sicut supradictum est privat sive
negat esse ab alio. et ponit fontalem pleni
tudinem in illo quia innascibilis dicitur. ex utraque
parte concluditur quod si sunt duo dii

innascibiles quod sunt duo dii. sequitur est sunt
duo quorum quilibet non est ab alio. ergo non distinguuntur
per originem. ergo necesse est quod distinguantur per substantiam.
Item si sunt duo in quorum quolibet est fontalis
plenitudo ergo quilibet potest esse trinitatis principium
et totius deitatis sicut dicitur de patre. sed si principia
sunt distincta et principiata: ergo si quilibet est principium
totius deitatis erunt duo. ergo due deitates
quare ergo unigenitus non sit comparticeps substantie. sed persone
quia tamen est prime persone et unica proprietas non potest
esse nisi una innascibilitas. ideo de necessitate
potest deorum diversitatem. Item queritur de hoc quod
dicit. Caput enim omnium filius est. videtur esse male dictum
quia aut dicitur caput ratione deitatis aut ratione
conformitatis in natura. si ratione deitatis. eadem
ratione. spiritus sanctus potest dici caput. Item si ratione dei
tatis tunc filii caput enim omnium. filius est. videtur
esse male dictum. quia aut dicitur caput ratione dei
tatis. aut ratione conformitatis in natura. si ratione
deitatis tunc filii caput non potest dici deus. quia
caput super excellit et maioris nobilitatis. quod
non habet pater respectu filii. si tu dicas quod caput
non dicit nobilitatem sive super excellenciam
obicitur ex littera sequenti. quia dicitur. sed gradu ordinis
differunt. sed constat quod inter patrem et filium
ratione deitatis non est gradus. ergo non potest acci
pi ratione deitatis. si ratione conformitatis. et
filius non habet conformitatem in natura cum omnibus
sed tantum cum hominibus non erit caput omnium. Respondeo
dicendum quod caput secundum quod hic accipitur importat rationem
influentie et conformitatis nature. et sic dicitur Christus
caput totius ecclesie. sed hylarius extensiori modo
accipit prout caput dicit originale principium. et quia
deus pater principium est filii et filius principium omnium
in quantum filius producitur et producit. ideo est caput
et habet caput. Sed pater quoniam caput non habet cum sit
innascibilis est caput omnium et ideo dicitur fontale principium
a quo omnia et in quem omnia per filium reducuntur. et in
hac reductione gradus est comparando creaturas ad
filium. sed ultra comparando filium ad patrem non
est gradus. sed ordo et origo. et ideo hylarius non dicit
hiis gradibus sed hoc gradu. quod obicitur. de spiritu sancto. dicendum. quod
ipse. spiritus sanctus. cum procedat a filio per filium cum aliis ad
patrem reducitur. et per ea filio applicatur reductio.
Item queritur de hoc quod dicit. ut sit per
substantiam tria per consonantiam non unitum. Quia
videtur sed contra fidem non esse conveniens. quia
de tribus hominibus concordibus potest idem dici quod per substantiam
sunt tria personantia non unum. Item queritur
de ratione hylarii quia dicit per quod debet dici
per consonanciam. spiritus sanctus. quia. spiritus sanctus nominatur consonantie
post esse essentie predicari quam unitate. videtur
enim illud falsum quia spiritus sanctus est eiusdem essentie
cum patre sicut filius. Respondeo. dicendum. quod sic intende
dit hylarius ostendere catholicos patres con

formatione cum dixit quod sunt per substantiam tria per conso
nantiam unum scilicet est patres volentes elidere heresim
sabelliana que elludebat. id est evacuabat unitatem
patris et filii per nominatione sola quam dicebat ibi
esse. non tamen confessi sunt adeo expresse pluralitatem
ut minus expresse confiterent essentie unitatem non
tamen recesserunt a veritate. quia per tria tres res in
telliguntur. id est tres ypostases per consonanciam non
non usya intelligitur. sed persona ideo ex hac parte
verum dixerunt ex parte consonancie similiter verum
dixerunt. et ut expressius. nam sicut per patrem et filii nomen in
nuitur unitas nature quia filius est connaturalis
patri. ita per spiritum sanctum qui est amor datur intelligi
unitas consonancie non verbum non habebat calumpniam
propter hoc ipsum dixerunt. et hoc vult dicere hylarius cum
dicit quod per consonantie quam essentie non quia
utrumque non sit verum sed quia hoc est expressius et mino
rem habet calumpniam tamen ad hoc sequitur illud. quia si
pater et filius unum ex se producunt spiritum ratione cuius
est ibi unitas per consonanciam necesse est quod unitatem
habeant in essentia.

Hic oritur quod expeditis deductis supra positis
materialiter apparata in quorum explanatione
dixit spiritum sanctum esse concordia quia pater et filius
diligunt se spiritu sancto. ideo hic movet questionem
de illa locutione et hoc facit in ista distinctione. habet autem
hec. distinctio. iiii. partes. In prima movet magister principale questionem
prius positam. si utrum. pater. et filius. diligant se. spiritu sancto. secundo
non movet aliam questionem huic consimilem que facit
ad eius explanationem et hoc facit ibi. Preterea diligenter
investigandum. etc. et illa quod utrum pater sit sapiens sa
pientia genita. tertio non reddit ad principalem questionem
determinandam et hoc facit ibi. Preterea diligenter notandum est. Prima
pars habet. partes. in prima magister movet questionem et opponit
in secunda respondet questioni. sed non respondet obiectioni. id est
huic questioni cum altitudine preterea diligenter investigari
oportet. hec est secunda particula in qua determinat magister
questionem adnexam. scilicet utrum pater sit sapiens sapientia
genita et quia ad determinationem huius questionis tria
alia dubia concurrunt. ideo habet hec pars quattuor.
partes. secundum quattuor dubitationes quas movet et deter
minat. in primo determinat istam questionem. utrum
pater sit sapiens sapientia genita quam determinat
in parte negativam. Secundo autem determinat questionem
aliam. utrum filius sit sapiens sapientia ingenita quam
determinat in parte affirmativa. ibi. Preterea hec quoniam solet.
etc. Tertio movet hanc questionem utrum filius sit sa
piens per se ipsum vel se ipso quam determinat per distinctionem
quod se ipso potest teneri originaliter. vel formaliter. et hoc ibi.
Querit autem solet. utrum filius. etc. Quarto movet
hanc questionem utrum pater duplicem sapientiam habeat quam
determinat in parte negativa. ostendens hanc questionem
et eius rationem non esse responsione dignam et hoc facit
ibi. Preterea hec quoniam solet a quibusdam. utrum una tantum sit
sapientia. Preterea diligenter notandum est. Hec est particula tertia

in qua reddit magister ad questionem supra positam. et hic
h' pars duas partes in primis obiecit accipiens sedz
ex determinatione alterius questionis. in secunda uero
loco solutionis sua insufficientia ostendit. et hanc
questionem determinanda. prudenti lectori reliquid
et hoc ibi. difficillimam michi fateor hanc questionem. etc.

Ad intelligentiam predictorum d'.
Duo principaliter queruntur. secundum duas questiones
quas determinat magister. primo queritur de hac locutione pater
et filius diligunt se spiritu sancto. secundo queritur de
ista alia. pater est sapiens sapientia genita. quantum
ad primum duo queruntur. primo queritur utrum illa lo
cutio sit admittenda. secundo queritur in qua habitudine
construatur ille ablatiuus. quod autem sit ad
mittenda ostenditur auctoritate triplici. primo sic Aug.
vij. de trinitate. v. c. non est aliquis duorum quo genitor
a genito diligatur. et genitorem qui sunt diligit.
Si ergo est aliquis et non est pater uel filius ergo est
spiritus sanctus. ¶ Item in omnium' sup. pr. xuj. spiritus sanctus
est amor patris ad filium. et filij ad patrem. Sed
amore qui est patris ad filium pater amat fi
lium. et e contrario. ergo etc. ¶ Item B. de amore dei.
amas te inquid o amabilis domine. cum a patre
et filio procedit spiritus sanctus. amor patris ad filium.
et filij ad patrem et eternus amor ut sit unitas.
¶ Item ratione ostenditur sic. magister hugo de sancto
victore facit talem rationem in epistola quadam
ad B. si recte diceris amare amore qui a te
procedit. cur non pater et filius recte dicuntur amare
amore qui ab ipsis procedit et ita ibidem. Si
spiritus sanctus esset amor cordis tui sic patris
et filij quis quesso poterit negare spiritu sancto hec est
amore amoris tuo te diligere. ¶ Item alia
ratione uidetur sic. sicut se habet uerbum ad dicere
sic amor ad diligere. sed pater uerbo suo quod ab ipso
procedit dicit se et omnia quia pater uerbo suo
quod ab ipso procedit. se ipsum declarat. ergo pater et
filius amore qui ab ipsis procedit se ipsos diligunt.
¶ Item sicut filius non potest produci nisi generando
sic nec amor nisi diligendo. ergo pater et filius
diligendo se producunt spiritum sanctum qui est
amor personalis. aut igitur diligendo amore
qui est spiritus sanctus aut qui non est spiritus sanctus. si non amore qui
est spiritus sanctus aut amor ille est essentialis aut personalis
non personalis. quia tunc essent due persone indi
uisis quibus conueniret amor proprie. quod est im
possibile. nec essentialis quia ille est spiritus sanctus et trinitati.
si essentialis tunc ergo cum generat. spiritui sancto. spiritus sanctus
simul produceret restat igitur quod producant
spiritum sanctum diligendo se amore qui est spiritus sanctus aut
igitur diligendo et aliud. non aliud. quia tunc
aliud exigeretur ad productionem spiritus sancti ergo di
ligendo se spiritu sancto producunt spiritum sanctum ergo pater et filius di
ligunt se spiritu sancto. ¶ Contra diligere est idem quod uelle
bonum et uelle idem est quod esse. ergo eo quo pater et filius

se diligunt sunt. sed non sunt spiritu sancto. ergo etc. ergo
cum hec sit falsa. pater et filius sunt spiritu sancto. hec similiter
diligunt se spiritu sancto. ¶ Item sic se habet sapere ad
patrem respectu filij. ita diligere ad patrem et filium respectu
spiritus sancti sed hec est falsa pater est sapiens sapientia genita. ergo
illa similiter. ¶ Item omne plurale infert singulare. sed
hec falsa pater diligit se spiritu sancto. ergo et prima. Si dicas quod diligere
tenetur notionaliter. ¶ Contra nulla notione
conuenit mutuo reflecti unam personam super aliam
sed secundum dilectionem est mutua reflexio in predicta lo
cutione. ergo diligere ergo non tenetur notionaliter
ergo idem quod prius. ¶ Item nulla notio conuenit tribus
sed diligere spiritu sancto conuenit tribus. nam pater diligit
spiritu sancto et spiritus sanctus diligit spiritu sancto. quia se ipso. ergo
non tenetur notionaliter. ergo idem quod prius. ¶ Item
pater et filius eodem amore diligunt se. et nos. sed dilectio
dei ad nos est essentialis. cum cognoscet effectum in crea
tura. ergo similiter cum dicitur diligunt se. ¶ Item si
tenetur notionaliter contra quia notio non est data
nisi spirationem. ergo aut passiue. aut actiue.
si actiue. ergo idem est diligunt se quod spirant.
sed hec falsa spirant spiritu sancto. ergo et prima. ¶ Si passiue contra illa
non predicatur de patre et filio. sed de solo spiritu sancto. Si dicas quod
de nominatiue predicatur. contra omnis proprietas que
de persona predicatur. in diuinis concretiue predicatur. et ab
stractiue. ergo cum processio non conueniat patri
et filio. in abstractione ergo nec de nominatiue. ¶ Responsio.
ad predictorum intelligentiam est notandum quod quidam
predictam locutionem simpliciter negauerunt et dixerunt
omnes consimiles esse retractatas esse a beato
Aug. in una illarum et hac scilicet pater est sapiens sapientia
genita. sed hec solutio non potest stare. quia non solum
eam dicit Aug. sed etiam sancti alij quorum dicta Aug.
non retractauit. ideo fuerunt alij qui eam simpliciter
concesserunt dicentes hanc locutionem debere
intelligi per appropriationem non per proprietatem ut sit
sensus pater et filius diligunt se amore qui appropriatur
spiritui sancto. sed ista solutio non potest stare. quia tunc
similiter hec esset concedenda pater et filius. sunt
boni spiritu sancto cum spiritui sancto. bonitas appropriatur quod tamen
nullo modo conceditur. ergo prima opinio non potest
stare que simpliciter tales locutiones negat cum
multiplex auctoritas eas dicat. et sequens
que simpliciter concedit non potest stare cum multiplex
ratio contradicat. ¶ Restat igitur eligere opi
nionem mediam. scilicet quod uno modo sit uera. alio modo
falsa. nam hoc quod est diligere potest teneri. uel no
tionaliter. uel essentialiter. secundum quod tenetur essentialiter
sicut dicit nobis complacentiam que communis est tribus.
secundum quod tenetur notionaliter sic dicit. uoluntatis fe
cunditatem ad producendam personam. ex se. que quidem
fecunditas solum est in duobus quamuis non sit in
tribus. si ergo teneatur essentialiter. falsa est locutio
quia tunc sensus quod pater et filius. sunt spiritu sancto.
et in hoc sensu pronomen cum uerbo construitur

reciproce. si autem notionaliter uera est sic probant rationes ad oppositum. et hoc sensu pronomen construitur cum uerbo retransitiue. unde si est
pater et filius diligunt se. i. pater diligit filium. et filius patrem. tunc uera est locutio. quia amor qui est spiritus sanctus. est amor nectens patrem cum filio. et tunc non licet inferre. ergo pater diligit se. spiritu sancto. ex hoc patent tria prima. Nam primum procedit secundum quod diligere tenetur essentialiter. secundum illi. nam sapere non dicitur notionaliter sicut diligere. secundum uel est quia uel appropriatum. et tertium similiter quia procedit prout quod obliquus construitur reciproce et tunc diligere tenetur essentialiter. ¶ Ad id quod obicitur quod non possit dari tunc notionaliter intelligendum est. quod sicut generatio duppliciter potest significari uno modo ut dicit emanationem. alio modo ut dicit modum emanandi super addita expressione. primo modo per hoc uerbum generare secundo modo per hoc uerbum dicere significatur. sic et spiratio duppliciter potest significari primo modo per hoc uerbum quod est spirare secundo modo per hoc quod est uerbum diligere quemadmodum enim dicere importat generationem et ulterius quandam expressionem quam personam sic et diligere. unde sicut dicere importat actum generandi et declarandi siue exprimendi et ideo actus declarandi dicitur. pater se dicit uerbo hoc est declarando. siue exprimendo. generat uerbum. uel generando uerbum se exprimit uerbo. sic in proposito diligere actum importat conuertendi siue concordandi respectiue. et ratione actus conuertendi. dicitur pater et filius diligunt se spiritu sancto hoc est inuicem concordando spirant spiritum sanctum. uel spiritu sancto inuicem connectuntur. ex hiis patent obiecta. quod enim obicitur de mutua reflectione. patet solutio quia hic actus est essentialis intellectu. ¶ Ad illud quod obicitur quod diligere spiritu sancto conuenit tribus. et dicitur respectu creature. dicendum quod non conuenit tribus ratione spirationis quam importat. et quod quis dicatur respectu creature non tamen dicitur essentialiter omnino sed connotat aliquid essentiale dicit tamen notionem ratione respectus. que importat ad personam. sicut supradictum est. de uerbo et dono. ad illud quod obicitur per quia notione stat patet quia stat pro ipsa spiratione tamen non licet pro eo ponere uerbum spirandi. quia aliter non importat illam notionem. unde sic conceditur. hec pater dicit uerbo non tamen hec pater generat filio et tamen dicere importat ipsam generationem sic in proposito intelligendum est.

Secundo queritur. in qua habitudine construitur ille ablatiuus casus cum sub dicitur. pater et filius diligunt se. spiritu sancto. et quod in habitudine forme uidetur possibile. quia petrus diligit amore a se procedente formaliter. ergo pari ratione pater et filius diligunt se. spiritu sancto formaliter. ¶ Item nichil denominat aliquid ad quod comparatur ut ad principium solum uel comparatur ut informans. nam cum quis cursus sit ad eo non tamen dicitur deus currens sed amor est a patre et filio ideo dicuntur amare. ergo amor est in ratione forme. ¶ Item omnis nexus aliquid nectens tenens formaliter. sed spiritus sanctus est nexus. ergo aliquid illo nectitur non nisi pater et filius. ergo et cetera. ¶ Item omni albedine aliquis est albus formaliter. ergo omni amore aliquis est amans formaliter. sed non amans formaliter amore. nisi ille cuius est amor. cum ergo spiritus sanctus sit amor patris et filii. ergo et cetera. ¶ Item omne quod diligit formaliter alio a se hoc diligere solum per participationem. ergo si pater et filius diligunt formaliter a se. ergo diligunt per participationem. sed hoc est inconueniens. ergo et cetera. ¶ Item si aliquis diligit aliquo formaliter illo circumscripto impossibile est intelligere amorem eo siue ipsum amare. ergo si pater et filius diligunt spiritu sancto impossibile est intelligere patrem amare non intellecto spiritu sancto. sed hoc falsum. ergo et primum. ¶ Item nulla ypostasis est forma. sed amor qui est spiritus sanctus. est ypostasis. ergo non est forma. ergo nullus amore illo diligit formaliter. ¶ Item nullum relatiuum potest esse forma sui correlatiui. quia si ex forma et formato fit unum relatiuum a distinguitur a correlatiuo. sed amor qui est spiritus sanctus correlatiue se habet ad patrem et filium. ergo et cetera. ¶ Item omnis forma est ante id nominatum cuius est forma. ergo si pater et filius diligunt spiritu sancto. formaliter amor ille precedit diligere patris et filii. sed hoc falsum. quia dilectio producitur. ergo et cetera. ¶ Responsio. dicendum quod aliquorum positio fuit quod ille ablatiuus construitur in ratione signi non in ratione forme. nam spiritus sanctus se habet per modum producti respectu dilectionis patris et filii. et ideo illius est signum. unde dicunt quod iste est sensus locutionis. pater et filius diligunt se et huius signum est quia concorditer spirant spiritum sanctum qui est amor unitiuus. et ideo dicunt. sed hec positio non est sufficiens. sed enim ablatiuus posset construi uere in ratione signi cum uerbo. tunc hec esset uera. pater et filius diligunt se amore creato. quia amor creatus signum est illius quam nullus concedit. si tu dicis quod istud non est signum tam proprium. obicitur quod tunc hec esset uera simpliciter. pater est sapiens sapientia genita cum sapientia genita signum sit maxime sapientie. innascibilis generantis. aliorum positio fuit. quod ablatiuus construitur in ratione forme. dicunt enim quod diligere se nichil aliud est dictum de patre et filio. quam inuicem connecti, et quia nexu formaliter connectuntur et spiritus sanctus est ille nexus ideo formaliter loquendo uera est pater et filius diligunt se. spiritu sancto. sicut hec formaliter est uera. pater et filius nectuntur nexu. sed hec positio non potest omnino stare. quia cum dicitur pater et filius nectuntur. aut nectit dicit aliquid quod sit in patre et filio. et spiritus sanctus et quod est medius uel principium. spiritus sanctus. si quod est tercius a spiritu sancto. ergo pater et filius. aliquid recipiunt a spiritu sancto. si ad eum non possunt recipere partem ergo totum. ergo sit a spiritu sancto. quod est inconueniens. restat ergo quod hec quod est connectuntur dicit aliquid quod est ipse

et filio. ut principium. s. s. quamvis g° sit passiva sed
modum dicendi. activa est secundum re. et si hec. s. s. comparetur
ad generationem ut ad principium non g° ut in ratione
forme. ordo patet ergo quod prima positio dicit minus
sufficientem. secunda dicit magis habundantem quam
magis exprimit. et positio fuit magistri symonis tornacensis.
secunda fuit magistri willi antissiodorensis. et licet neutra
sit omnino sufficiens tamen utraque habet aliquid veritatis. nam prima dicit quod s. s. se habet ad patrem
et filium admodum producti. et hoc quidem verum est. secunda
dicit quod amor comparatur ad amantes ut
in ratione forme. et hoc quidem verum est. et ideo ex hiis
duabus positionibus quarum una est insufficiens alia excedens. colligitur media positio sobria et sufficiens videlicet quod ille ambo. ab construitur in ratione
effectus formalis licet nominare effectum. quod
est exprimere. et hec fuit positio magistri hu. de s. vic. qui
hic clare vidit veritatem. unde redarguit illos
qui reputant hanc questionem insolubilem. unde dicit
quod sic cum dicitur ego diligo te amore a me procedente ibi est constructio in ratione effectus
formalis sic in proposito et hoc tamen est differentia quia
amor a te procedens est in te refectens ut universaliter
cum inherens. quia est accidens sed in divinis amor
a patre et filio procedens est in eis refectans ut
uniens. non tamen ut inherens quia non est accidens
sed subsistens ypostasis et ideo adhuc minus habet rationem
forme. concedende sunt rationes ad hoc inducte
quia ab habet aliquo modo rationem forme quod tamen ultimo obicitur non valet quia omnis albedo est forma.
sed aliquis amor est ypostasis. Ad id quod obicitur in quibus
ad formaliter aliud diligit. ergo per participationem.
dicendum quod diligere alio potentia facit participationem. sed alietas personalis non. unde hugo dicit
humanus amor non est. sed ab ipso procedit amor
ideo se ipso non diligit pater vero amor est et est
sanctus eius amor est ideo diligit se ipso diligit
et spiritu sancto. et ideo patet quod non per participationem
et ideo patet sequens. quia cum pater se ipso diligit amore essentiali ideo potest intelligi amare
patrem. s. s. nisi intellecto. sicut non est de amore notionali rationes sequentes procedunt de forma
simpliciter quod habet perfectum datum forme. forma enim est inherens. et ideo non est ypostasis. ideo etiam non distrahi
ibi vero ab. cadit a actu forme qui est inherere
et tenet actum forme qui est unire. Ad illud quod
obicitur quod forma procedit a cuius est forma dicendum quod
loquitur de forma secundum quod habet rationem esse quam
sic procedit. sed ab. cadit a ratione causalitatis quam
sic construitur per modum effectus formalis. patet
ergo quod quodam modo ibi est ratio forme quodam
modo ratio signi. et in hoc patet responsio ad omnia
quesita.

Consequenter est quo principaliter de hac locutione. pater est sapiens sapientia genita. et querentur hec duo. primo quare utrum illa quo locutio sit admittenda secundo ad intellectum habito utrum sit sed admittenda. pater est potens virtute qua genuit.

Quod autem locutio sit admittenda obicitur
hec in. 1. cor. 1. xpm dicens dei virtutem et dei
sapientiam sed unusquisque est sapiens sua sapientia. ergo
si xpus est sapientia patris. et est sapientia genita.
pater est sapiens sapientia genita. Item aug.
vi. de trinitate. filius est ars quedam omnipotentis
et sapientis dei ubi omnia novit sed unusquisque artifex sapiens est sua arte. ergo pater est sapiens filio.
ergo et cetera. Item hec videtur ratione persimile quia
omnis amans a quo procedit amor est amans amore a se procedente. ergo omnis sapiens a quo
procedit sapientia est sapiens sapientia a se emanante. sed prime habet. ergo et cetera. Item aug. xv. de
trinitate. novit deus pater omnia in se ipso novit et in
filio. sed id est nosse omnia et sapientissimum esse.
si ergo omnia novit in filio non tantum se ipso sed
etiam filio est sapiens. Item deus pater omnia
dicit verbo sicut dicit. aug. xv. confiteri verbo
tibi coeterno dicis quecumque dicis. sed dicere ut dicit
ansel. est intelligere. ergo pater omnia intelligit
verbo mediante. ergo cum idem sit esse sapientem
et intelligere. patet et cetera. Contra in divinis sapere
est esse. ergo si pater est sapientia genita ergo
est sapientia genita hec autem falsum. ergo et primum.
Item intellecta generatione adhuc est intelligere
deum sapientem. ergo sapientia genita non est
ratio sapientie dei. Responsio dicendum quod sine distinctione cum esse sapientem dicatur essentialiter. quod
locutio est simpliciter est falsa. et si alicui legitur ab
aliquo sanctorum est exponenda. unde aug. in libro retractationum illam retractat dicens quod melius
illam questionem in libro de trinitate tractavit. ii. s.
dicens eorum ostendentes illam rationem non valere. si pater fuit sine filio cum filius sit eius
sapientia pater fuit insipiens. quia sapientia
non tantum convenit filio. sed patri et filio. et s.
s. et hoc ipsum dicit de trinitate et hoc in pluribus locis. sed
maxime in. xvi. et xv. Ad illud ergo quod obicitur
quod filius est sapientia et virtus patris. dicendum quod ista conceditur filius est sapientia patris. hec tamen
ista pater est sapiens sapientia genita. unde
notandum quod cum dicitur sapientia alicuius
sed dupliciter dicitur aut sicut subiecti ut albedo
parietis. aut sicut principii genitivus enim originem importat. cum ergo filius est sapientia
patris cum autem dicitur pater est sapiens sapientia
genita ab construitur in ratione causalitatis
vel in habitudine forme vel principii et maxime
forme et ideo falsa est. quia filius non forma nec
principium est patris. Si tu queras quare non
construitur in ratione formalis effectus
sic amor cum amante a quo procedit dicendum quod

no e simile et hi duplex e. ro. una coit a spal' gnis que supra e acreaturis qm quida sunt actus qui dicut motu a reb; ad aia; ut sapia. q da ab aia ad res ut amare. i. conplacamoris ad amante e imitatione exeuntis no imitatione i pacientis. ideo amor de se ipotat forma ressi g sapia quia dicit ad intelligente no ut ab in telligente. ideo abla tantu importat forma no effem. et ideo e locutio falsa. alia ratio e spal' indiuis quia amor procedens e amor gre no p appriatione et diligere sili dictu notionaliter. pri importat originem ut sup mostratu est. s; sapia sep ecntialr. et h q e ee sapiente nlle modo dicitr notionalr. quia nullo modo dicit originee. e locutio fla. Ad illud qd obicitur qd pat nouit omia i filio dicendu qd differt dre nouit: filio et i filio. fla cum dicit nouit filio abl' ipotat ratioe i for ul' pncipii cogi. et ideo fla e simplr. h tam e diffinmendi nouit in filio qa pposito cu filio suo casuali pot detminare hr aduerbiu nouit i conparatione ad sbm. et tunc e locutio falsa. e e tr quod filius sit pat ratio cog. ul' pot uerbu detminare i comparatione ad obm et tunc uera e. et e sensus qd filius sit reb; cognitis. ratio rer. et ca exe. et qd iste sit psit ee sensus locutiois patet. qui eni cognoscit p fore aliquem cognoscit ome qd e in illo. Si ergo pat pfce cognoscit filiu et in filio sut omia. g omia cognoscit in filio. nec tam ex hoc sequit qd sit sapiens filio quia tnc signatur q filius sit ratio cognoscendi ipi patri. Ad illud qd obicitur ultimo qd pat dicit omia uerbo. dd qd h qd e dre importat origine ipotat etia effectu in creatura que efficit p uerbu. s; intelligere no importat de se nisi solu in actu ecntiale. ita qd nec importat de se respectum ad psona nec ad creatura. io no omino ide e dicere dicit omia uerbo et intelligit omia illo dicere eni ide e qd intellige. s; ampl' ipotat.

Secundo qr utru hec locutio sit admictenda. pat e potes po qua genuit suu ititte et uidet qd sic. quia quicuq; opatur p aliquem et no pot sine eo hr pom ab eo. s; pat opat p filiu et no pot opari sine filio. g. et c. Item i diuis e ide uirt et opo ergo cu pat operetur p filiu pot p filiu. s; quicuq; pot p alterum e potens potentia illi'. ergo pat e potens pe genita. Item sicut se hr nosse ad sapientia ita opari ad pom s; bn sequit iste nouit p illu ergo est sapiens p illum. g bn sequitur iste. opatur p illum. g hr pom p illu; siue ab illo. g. et c. Item cum dicitur pat opat p filiu hec prepositio. p. aut ipotat cam ul' ifrm. quia tnc filius no ue cooperaretur pri et iter eet indigens. Si ageret p ifrm g in ratioe ee. et si hr g filius dat opari pat g et pom operandi. si tu dicas qd no dicit ratione cam s; sub auct. cu ergo sili heat. s. s. sub auctoritate i operando sicut filius qua ratioe dr pat opari p filiu eade ratione. p. s. s. Si dicas qd h e dcm p appropriatione quero ratione appriandi cum cum opatio sit p pom et pom appricatur patri no filio. no g filio potit appriari operari p filiu. Item cu i me causa opationis sit no et illa appiatur spui sco ur qd magis debeat dici opari. p. s. s. q p filiu. Item ide e ee potente qd ee. g si pat e potens po genita. g hr ee ab illa. Item po appriat pat g te p proprietate nec p appropiatione conuenit filio. g talis locutio magis e ipppa qua ista. qua pat e sapiens sap genita. Item po qua aliqs e potis sm ordine intelligendi antecedit pse. g h e omio falsa. pat e potens potentia genita et mag ipppa qua aliq predictar ad intelligenda. Ad obiec no qd h r consueuit dari de hac ppositoe. p q cum illo abso importat auctoritatem. ut cu dicatur iste e bonus. p illu ul' sapiens. ul' potens. cu uerbo uo transitio importat subauctoritate. ut rex punit p balliu. dd g e qd h e falsa pat e potens p filiu. h tam uera pat opat p filiu. et no ualet argumentum. opatur p filiu. g pot p illu. qa p importat causalitate i respectu effectus. et pt mod respectu patris. Ad id g quod obr qd qui opatur p aliq pot p illu. dd qd sim e. quia h no e qd hat pom ab illo. s; qd heat pom cu illo indiuisum et dat illi pse. ideo p illu opat et no pot sine illo. Ad illud qd obicitur qd no differt opo et po. ideo dd qd ueru e p opom ad dm differt aut quantu ad effem connotatu. Ad i qd obr qd sequit nouit p filiu g e sapiens p filiu ergo et c. Dd q no e simile de nosse et opari quauis e nosse sit uerbu transitiuu tam cu; gnotat effectu sicut opari et ideo. p. no pot cu ipo importare subauctoritate. ubi eni e sub auctoritas notat qd aliquid sit a duob; et ab uno p altero et sic patet p illud. Ad i qd obicitur utru dicat ratione ee ul' ifrm. dd q neutru dicit pprie s; sub auctore q importat ratione utriq; gtruz ad illud qd e ibi completiois. Qd obicit quod filio appiatur filio sicut dr infra. cor. i. xps dmis dei uirtute et sapiencia. io aute qr uirtus appropiat e quia uirtus e ultim po siue po ultimata. Qr igitur filius producitur a patre sm omimodam pfectoem pot qd gnare e act pfce po. pfcoi e e unu quodq; qn pot gnare tale quale ipm e. quia igitur filius accipit po producendi eque pfcm sic ipe et pat e ut lpm. s. ideo uirtus ei appiatur. ideo dicit uirt patris et dextera et pat opam p filiu. Aliter pot dici qd uirtus dicit immediatore ordinatioe; ad op pdisposi filio appropriatur dispositio.

ideo ro disposita et sic patent omnia quesita. per hoc etiam patet illud de uoluntate. quia sic dicit hugo uoluntas non exit in opus nisi mediante uirtute. et non uirtute est etiam immediatore et sic patet omnia quesita.

In parte ista sunt dubitationes contra licterum ro de ratione aug. que ponitur in littera. Si pater est sapiens sapientia genita quam genuit. et est ei esse quod sapere. ergo est sapientia genita videtur esse illud argumentum non ualere. quia id non ualet. hoc est pater esse quod operari. Sed operatur per filium. ergo est per filium. ergo nec simili illud argumentum ualet si tu dicas quod non est simile quia operari connotat effectum. obicitur quia idem est pater esse quod esse patrem. Sed tamen in argumentum non ualet. pater deitate est deus ergo deitate est pater. ergo simili non ualet hoc argumentum est sapiens sapientia genita. ergo est sapientia genita. Responsio dicendum quod argumentum aug. est necessarium quoniam esse sapientem et esse in diuinis non differunt modo dicendi. a parte rei sed solum. sed solum apte una. non sic autem est de esse et operari. quoniam et si operari quantum ad principale significatum sit idem quod esse tamen. quantum ad connotatum differt et potest esse extrinsecum et ita potest esse ibi accidens. tamen hoc quod est esse deum et esse patrem. quamuis non differt quantum ad essentiam uel modum essendi tamen differt quantum ad modum se habendi quia unum est indiuisum. scilicet absolutum et comparatum et ideo non transit paternitas in substantiam sic sapientia. ideo habet aliud modum dicendi. quia potest esse extrinsecus respectu alicuius attributi ideo ibi est accidens. non autem in argumento aug. ¶ Item queritur de hoc quod dicit. quod pater non est sapiens sapientia genita sed ingenita. Videtur enim maledicere quia si eternitas appropriatur patri ita sapientia filio. Sed eternitas non debet dici ingenita sicut dicit anselmus in .i. li. de incarnatione. ubi. ergo nec sapientia potest nec debet dici ingenita. ¶ Item si sapientia potest dici ingenita patri non potest dici sapientia procedens et ita uidetur quod sapientia sit appropriabilis spiritui sancto ¶ Iuxta hoc queritur quare non dicitur potentia sicut sapientia de sapientia. ¶ Responsio dicendum quod sapientia est de nominibus mediis que sunt nata supponere pro persona. et non sicut dicitur deus de deo. et deus genitus et ingenitus dicitur et sapientia non tamen ita proprie quia nomen abstractum est quodam modo magis tamen dicitur sapientia de sapientia quam eternitas de eternitate. quia eternitas significat in maiori abstractione quam sapientia et ideo magis abstrahit a ratione originis. Secundum hoc est etiam concedendum quod possit dici sapiencia procedens. licet ad hoc minus proprie. nec ualet illud argumentum. de se quamuis enim sapientia non sit appropriabilis spiritui sancto. tamen per determinationem adiunctam potest trahi. ¶ Ad illud quare non dicitur potentia de potentia. dicendum quod non ita proprie dicitur sicut sapientia de sapientia. quoniam sapientia appropriatur filio qui est ab alio et ab alio habet omne quod habet. ergo et sapientiam et ab alio habet. ideo sapientia genita ex filia appropriatur et supponit sapientiam ingenitam. Sed potentia appropriatur patri qui non est ab aliquo. ideo non sic dicitur potentia de potentia uel potentia genita. ¶ Item queritur de hoc quod dicit aug. in .i. li. retractationum. et ro in littera. contra illam questionem in .i. li. de trinitate tractatum. videtur esse non recte loqui quia comparatiuum utriusque extremorum presupponit rem suppositiuum. Sed ubi melius ergo utrobique bene. ergo si ibi dicit quod pater est sapiens sapientia qua genuit uidetur quod dicit uerum. ¶ Responsio. dicendum quod abusiua est comparatio quoniam in li. de trinitate. dicit contrarium huius. et ideo si ibi bene constat. quod hic male quantum ad hoc tamen quia aliqua uera dixit. in li. lxxxiii. questionum. de hac questione et ideo non omnino male sed quodam modo bene quodam modo male et ideo dicit. quod ibi melius inueniri quod aliquid sit ubi male dictum. Qui enim unum oppositorum construit per conueniens destruit et reliquum. ¶ Item queritur de hac ratione magistri. quod sapientia genita est sapiens de sapientia ingenita. videtur esse non esse bona quia non uidetur ad questionem respondere. Non enim queritur quod sapientia genita siue filius sit de patre. Sed hoc queritur utrum filius sit sapientia ingenita. ¶ Responsio dicendum. quod magister bene respondet licet uerbis paucis in quibus innuit hanc distinctionem quod aliquem esse sapientem aliquo hoc est duplex aut ita quod ablatiuus teneatur formaliter et sic filius est sapiens sapientia genita. et pater sapientia ingenita aut ita quod teneatur originaliter. et sic est sapientia genita sed de sapientia ingenita. filius est sapiens sapientia ingenita sed quia ablatiuus ut plurimum construitur in ratione forme ideo magister caute est locutus dicit. quod filius qui est sapientia genita est de sapientia ingenita sapiens ut ubi non haberet calumniam et ideo bene respondet. ¶ Item queritur de hoc quod dicit. quod uterque est una sapientia et tamen solus pater est sapientia ingenita videtur esse dicere duo opposita quia iste proprietates due sapientia contrahunt et cum sint proprietates distincte distinguunt. et hoc patet. quia si solus pater est sapientia ingenita quod si sapientia distinguitur ergo est alia et alia sapientia non ergo una. ¶ Item uidetur falsum dicere cum dicit. quod solus pater est sapientia ingenita. aut est sapientia dicta essentialiter aut personaliter. Si personaliter ergo non una sapientia est genita et ingenita cum pater et filius non sint una persona. Si uero essentialiter non ergo solus pater est sapientia ingenita. ¶ Responsio dicendum quod in hoc nomine sapientia est duo considerantur. scilicet significatum et suppositum quantum ad significatum dicit essentiam. Sed suppositum est persona et ille determinationes genita et ingenita respiciunt suppositum non significatum. et ita distinguunt suppositum manente unitate in significato siue in forma et sapientia genita et ingenita est alia et alia. scilicet persona sed non est alia et alia sapientia. sic non est alia essentia. et ideo magister bonum exemplum ponit in hoc nomine deus quod significat essentiam et supponit personam quoniam ergo queritur utrum dicatur essentialiter aut personaliter. dicendum quod quantum ad significatum dicit

eentialit. s; quantu ad suppositu dicit psonalit et ideo nulla e controversia. Ideo qr de hoc qd dicit. q filius no a se agit cu pr et eo mane mo stratu. s; simulit filius manet i patre. g pr ratione pr no a se agit. Ideo ur filiu dictam dicit. Infirmus sit no a se agendo usq adeo ipse agit. quia sedm illum omis creatura agit a deo tuc uidet ee agens infirmu nec i hoc uidetur filius differre ab aliis. Ideo dr. qd hylarius duo itendit ostendere ex uerbis dni i ioha. et illa duo ostendit deducendo ad ipos. Ipse eni dominus dic. jo. xiiij. Verba que ego loquor a me ipo no loquor pr uero i me manens. ipse facit opa. ex hoc g arguit qd filius no agit a se s; a patre manente i se no tantu ut consubalis s; ut pncipm. Sic aut no manet filius i patre set tm consubalis. alia auct e dni. jo. viij. ubi dicit qui misit me no reliquit me solum quia que placita sut ei facio semp. Si ipse semp agit una cu patre. tunc ergo p se agit. h duo pbat p deductione ad impossibile. quia omis pot a se pot q pme residet i pte. g si filius no pot adeo simpliciter e i potens ul infirmus. qr i firmus ht potentia deficiendi a se no a deo. Ideo si filius no agit p se no agit p uirtute ppriam siue gnalem. ergo alia e uirtus patris et filij. a se e et no a se no facit distinctione innatum s; solu i p quia dicit ratione pncipij ul originis per se aut et no p se. quia p se dicitur q p accidens su. Conc p d ponit diuisitate i natura et ideo filius agit p se equiuus no a se. Ideo qr de hoc qd dicit. qd una e tm sapia patris s; no uno modo dicitur. uidetur d eu male dic. quia sapia semp dicitur eentialiter ergo ellu dicit cum uno modo dea. Ideo mag no uult dic qd sapia sit dicta multipliciter. s; qd sapia patris. quia genitiuus possit construi ratione originis. et sic dicit filius sapia patris ul ipa sapia genita sapia patris. quia e a patre ul pot intelligi i ratione subi ut dicatur sapia patris sicut albedo petri. et sic sapia genita no dicitur ee patris. s; filij. quia ergo tertio i portatu passiua p hoc adiectiuu genita no e ipsa sapia patris et filij una. falsa e locuto ratione determinationis no ratione ei qd e sapia quia una et eadem sapientia e pater et filius et sps sanctus. et illa est sapientia patris et filij et sps sci.

Post supradicta uiteri considerari. rc. Supegit mag de noibus subalibus et de pprietatibus psone et sigullari h tertio agit loco de hiis q dicunt i comparatione. et h i conuenientia et dictam. et ht pars ista duas partes. i p querit mag de pprietatibus i comparatione ad eentia et pso. infra uo agit de qone psone siue rei nate ad naturam. s. d. xxxiiij. Predictis adiciendu e. pa pars ht duas pti in duo opa sapientis quorum pmu e no mentiri de quibus nouit. et sedm e mentientem p se manifestare. und i prima parte p oportet et pbat ueritate. in secunda eam ostendit et defendit contra falsitate ibi. Hi aut aliqi negant. prima pars ht quattuor particulas. i prima ostendit qd pprietates sut psone et psonis p naturam ipius pprietatis. quia eterna e et distinctiua. In scda oportet illud id uiolentia auctis ibi. Sabelli heresi declinantes ubi ponit auctes. In tertia oportet hoc ipm p naturam diuine simplicitatis ibi. Cumq; de simplicitate diuinitatis. In quarta oportet qd pprietates no tantu sut psone. s; etiam differentia eentia et hoc pbat efficacia auctoritatis ibi. Quod e pprietas diuina nata sit. n ponit auctoritate hylarij. Hoc aute aliqui negant dicentes. h e sa pars in qua ponit ueritatis pbare destructionem ponendo alior rationes et suas solutiones et qm duplex e mod impugnandi ueritate. s. p rationes. et p auctes. ideo ht hec pars duas ptes. i pma ponit rationes et responsiones. i sa auctoritates ibi. Veruptamen no dum desistunt. rc. Pa pars ht quattuor particulas. i prima ponit ab iectione. et qd pprietates no sunt psone. et quia rational erat rndet ad ueritatem. Sc uero subiungit alia ratione. et quia curiosa uidetur rndet. ad homine no ad rationem ibi. Dum adduunt rc. Tertio ad h resumit ratione illor et rndet ad ueritate ibi. Ceterum ht deorum i pbitas. rc. Quarto rursus subiungit eor interrogatione. et quia curiosa erat pergit terminum humane inquisitioni ibi. Si forte qres cu hee pprietates rc. et qlibus harum partu posset subdiuidi. eo qd p ponit oppoim. et so solutionem. et illud manifestum e in lectura. Veruptamen no dum desistunt rc. hec e ultia pars in qua rndet magr auctoritatibus quas inducunt, et ht hec pars duas partes scdm duas auctes aug. quas inducunt et pma supra e ab aug. de trinitate. vj. p ponitur ibi. Veruptamen no dum desistunt rc. Scda ponitur ibi. Item uol uerbis rc. et quelibet harum pot subdiuidi. quia po ponit auctoritate siue ratione. scdo uero dissoluit.

Ad Intelligentiam presentis distinctionis. quattuor queruntur. p queritur de coparatione pprietatis ad psonam. so de comparatione pprietatis ad eentiam. tertio queritur de coparatione unius pprietatis ad aliam. quarto queritur de coparatione eiusdem pprietatis ad se ipam. Circum g ad pmu que de coparatione pprietatis ad psona. et qr utru

proprietas sit persona et quod non ostendit. Hec michi. Ubicumque
est vere determinans et determinatum ibidem et ibi
determinans differt a determinato. Sed non differt;
non est ibi determinans nisi secundum totum est determinatum
sed individuus est persona vere determinatum. Et proprietas
vere determinans. Quia proprietas vere uno primo
modo dicendi solum distinguit personam. Ergo pro-
prietas differt a persona. Si differentia non predicatur
de se in abstractione ergo nature proprietas de
persona vel econverso. ¶ Item ubicumque est vere abstractum
et concretum ibi differt quod abstrahitur ab eo
a quo abstrahitur. Sed proprietas significatur in concre-
tione ad personam cum dicitur pater et in abstractione
cum dicitur paternitas. Et non tantum est differentia in modo
loquendi quia ad dicitur de patre quod non de pater-
nitate. Ergo nature differt paternitas a persona.
Sed quod vere differt ab alio non predicatur de
eo et e converso. Ergo in abstractione. ¶ Item ubicumque
est absolutum et respectivum absolutum non est
iste respectus quocumque se ipso refertur. Unde
qualis in se ipsa refertur ad formam non tamen
est ipse respectus ad formam. Ergo cum individuus
persona vere sit substantia absoluta et relatio sit vere
respectus quantumcumque se ipsa referatur persona
non est vere respectus. Sive ipse respectus nec
e converso. Ergo proprietas non est ipsa persona. Ex hiis rationibus
suppositionibus arguebat porretanus quod persona
non est proprietas nec econverso. Et quia omne quod est in persona
est persona propter summam simplicitatem. Argue-
bat ulterius quod proprietates non sunt in
personis sed assistunt. Et quod ista positio sit conveniens
videtur auctoritate boecii de trinitate. ¶ Dicit
enim quod relatio non in eo quod est esse consistit sed
in comparatione. ¶ Item hoc ipsum ostenditur
ratione quia omne quod advenit alicui et rece-
dit sine sui mutatione non predicat aliquid
quod sit in illo sed solum assistens sed relatio est huiusmodi
ut patet in dextro et sinistro. Ergo etc. ¶ Cum
ergo proprietates non sint relationes non sunt
persone nec in personis sed assistunt. ¶ Contra. Omne
simplicissimum est id quod habet excepto eo quod re-
lative dicitur. Hec est augustini in xi de civitate dei et ipse no-
tat est. Sed divina persona est simplicissima aliter non
esset deus. Et non dicitur relative ad proprietatem ergo
est proprietas. ¶ Item omne perfectissimum est omne
illud a quo perficitur et denominatur. Hec propositio nota est
quia tunc denominans et perficiens esset perfectius
eo. Et augustinus istam proponit vi de trinitate dicens quod
quia deus est maxima ideo est sua magnitudo.
Sed persona divina est perfectissima quod et denominatur
sua proprietate. Ergo persona est sua proprietas. Et pater est
paternitas. ¶ Item omne simpliciter primum est quicquid
habet excepto eo quod est ab illo. Nam si habet aliquid quod
non sit ab ipso vel quod non sit ipsum illud est eque
primum ut ipsum. Ergo ipsum non erit simpliciter

primum. Sed pater habet paternitatem et paternitas non est ab ipso et ipse
est simpliciter primus. Ergo pater est paternitas. Eadem ratione
filius est filiatio et spiritus sanctus est processio. Ex hiis con-
cluditur quod proprietas non tantum sint persone sed etiam ipse
et quod illud verum sit videtur auctoritate. Ipse tres in quid persone
et proprietas sub proprietatibus distinguimus in libro de ex-
positione fidei catholice ad primum. ¶ Item hec ra-
tione quia omne quod est aut est ens per se et in se
et in alio proprietates igitur aut sunt per se entes et ita
substantie aut in alio et sic accidentia non nisi in personis quia proprietas
non est nisi in eo cuius est proprietas. Si per se ergo proprietas
est substantia aut ergo creata aut increata aut media
sed non creata nec media illud constat. Restat
ergo quod increata ergo sunt persone. ¶ Ideo dicendum quod
de comparatione proprietatis ad personam multiplex fuit
opinio. Prima positio fuit quod proprietates non sunt persone
nec in personis sed assistunt personis sicut relationes et ita
quod movit istos fuit personarum pluralitas et divina
simplicitas. Quia enim persone non plures sunt
plures habent proprietates quod non differentes sunt et
quia differentes sunt si essent in personis auferrent
eis simplicitatem que cum non possit auferri adinvenerunt
posuerunt proprietates esse assistentes personis non esse
personas. Et huic videtur consonare natura relationis que non
videtur esse in subiecto nec predicare aliquid in subiecto sed
dicere respectum ad aliud. Et hec positio irrationalis fuit
aliquo modo tamen stare non potest quia ponebat relationes
individuas nec deum esse nec creaturam. Unde et si in principio
sui modicum contineret errorem ducebat tamen
ad magnum. Et non ut tractatum fuit in concilio
remensi. Et magister Gilbertus porretanus proprio
ore retractavit. ¶ Ideo fuit secunda positio in ultimo
differens ab ista videlicet quod proprietates omnino
sunt persone nec differunt nisi solum modo in modo loquendi
et tamen tres sint proprietates sicut tres persone. Et ista positio fun-
data est similiter super divinam simplicitatem. Quia
enim persone sunt simplicissime se ipsis distinguuntur
et ipse sunt sue proprietates nec habent alias differen-
tias re sed solum in modo loquendi. Et ista positio que fuit
magistri prepositivi et magis est generalis vel probabilis
quam precedens. Attamen in parte improbata est supra di.
xxvi. Quia una persona plures habet relationes que
sunt vere relationes et plures proprietates una habet proprietatem
et una persona alio et alio modo se habet ad filium et spiritum
sanctum. Etiam secundum rem. Ex quo necessario sequitur
quod realiter aliquo modo differt proprietas a persona et non
solummodo loquendi sicut dicebat magister prepositivus.
Et propter hoc intelligendum quod utraque predictarum
positionum aliquid veri dixit et aliquo defecit. Prima
positio que dicebat quod proprietates aliquo modo
differunt a personis verum dixit sed in hoc male
quod dixit simpliciter differre. Sequens que
dixit quod proprietates sunt persone verum dixit sed
in hoc excessit quod dixit quod nullo modo differret
a personis. Ideo ex hiis duabus positionibus conficitur

vna uera et 9tinis p'o qua tenet m' magri contra
quod proprietates sunt per se in personis. tamen aliquo modo different
a personis. et quod ista p'o sit conveniens patet si quis
inspiciat naturam proprietatum. dictum est enim sup' cum
querebatur quid esset proprietas in diuinis quod erat relo.
dictum est etiam quod relatio ratione comparationis quam
habet ad substantiam transit in substantiam in diuinis. et ideo de
substantia suo nomine nature predicatur ut pater est paternitas.
Ratione uero comparationis qua habet ad alium. manet
uerissime in diuinis et habet quodam modo differentiam a persona
nec facit secundum hoc compositionem sed distinctionem
respectu cuius est. compositio enim attenditur per comparationem
proprietatis ad se. distinctio respectu obiecti. et
ex hoc patet quod proprietas est persona et in persona quia
idem est per essentiam suo modo essendi. differt tamen quem
admodum se habendi. Concedende sunt igitur
rationes quod proprietates sunt persone et in personis. Et
patet ex dictis responsio ad primum argumentum. quia cum
aliquantula habet dictam proprietas et tamen penes modos
se habendi. ideo proprietas si determinat et distinguit
hoc tamen non tollit predicationem quia modus ille non
addit aliam essentiam. Ad id quod obicitur secundo de abstractione.
dicendum quod non est abstractio secundum rem sed solum secundum
modum loquendi et intelligendi quia abstractio
respicit substantiam in quo et secundum illum respectum transit
quia tamen manet in comparatione ad alium. hinc
est quod relo non tantum modo loquendi differt. non
tamen oportet quod sit illa uera ibi. abstractio. ad
illud quod dicitur tertio quod absolutum non dicitur de respectiuo.
dicendum quod uerum est in increatura quia respectus
ipse uerus. aut est alius per essentiam aut in comparatione
ad aliud per essentiam ut materia et forma.
quorum neutrum est in diuinis. unde respectus increatus
ponit dependentiam. et ideo priuat summam simplicitatem
et ideo non predicatur increaturis. omne enim
simplicissimum est independens omnino. In diuinis
autem relationes dicuntur respectu sine dependentia.
et ideo non priuant summam simplicitatem. et ideo
dicuntur de ypostasibus. Ad id quod obicitur per
modum quod omnes relationes sunt assistentes dicendum quod esse
dicuntur in comparatione uel in relatione a boecio.
non quia non sunt in re. sed quia sit cum in re
non sunt modi in ea absolute sed in comparatione
ad aliam quo quidem commutato et corrupto contingit
relationem corrumpi pariter et desinere. propter
hoc quod non est in substantia absolute. sed ad alterum. nichil
tamen est in substantia. ex hoc patet. responsio ad illud quod obicitur
nam illud non habet ueritatem nisi in ente absoluto non
respectiuo. et illud trahitur ex ratione et ubi
boecij. Exemplificatione quia quando dico hoc esse ordinatum
ad aliquid non nichil dico de illo de quo dicitur.
et quando de aliquo quod non habet ordinem fit huius
ordinem. quia non erat illud ad quod ordinaretur.
et ideo. et ideo erat ordo in ipso. in hoc non ratione
sui. sed ratione eius ad quod est quantum est ex parte

sui erat in actu. et ideo nulla mutatione facta
in ipso sed in alio introducitur in esse desinit et hoc patet
ex ubi boecij. quia boecius non negat simpliciter quod
relatiuo non in eo quod est esse consistit. sed non totaliter
consistat. unde dicit non potest predicatio relata quoquo
rei de qua dicitur per se addere uel minuere uel mutare.
que non tota in eo quod in esse consistit. et ex hoc
innuit quod aliquo modo consistit. et ideo nec increatis
nec in deo est. unde dicit quod relatio non sit in aliquo. sed
uerum est dicere quod non tota est in aliquo absolute.

Secundo queritur
de comparatione proprietatis ad essentiam. et queritur utrum
proprietas sit essentia et quod sic quia uidetur. quia ecclesia cantat
in personis adoretur proprietas. sed nichil est adorandum latria
nisi diuina essentia. ergo etc. unde. B. illa proprietate que
deus non est non modo adorabile credo. Item essentia
est in tribus simul et proprietas aut ergo sunt ibi per differentiam
aut per indifferentiam. si per differentiam ergo persona est composita
quod est inconueniens. si per indifferentiam omni
modo ergo proprietas est essentia. et essentia proprietas. Item
proprietas aut est aliquid aut nichil. si nichil. ergo aut per
non distinguitur aut distinctio persone nichil est.
si aliquid. sed omne quod est aliquid est uel essentia creata uel
increata. sed proprietas non est essentia creata hoc manifestum
est ergo increata. Item omne quod est. aut est
deus. aut est melius deo. aut minus bonum. aut maius.
proprietas ergo aut est deus. aut melius. aut minus.
aut maius. sed maius non potest esse. quia deus est quo
maius excogitari non potest. minus non potest esse. quia
tunc pater esset minor quam sit ipse. ergo est deus. Contra
aug. dicit. et habetur sup. d. xviij. non eo est deus quo pater
sed deitate est deus paternitate est pater. ergo deitas non
est paternitas. immo econtrario. Item hoc uidetur ratione. hec
est conceptio animi per se uera quod non est idem principium distinguendi
et uniendi formaliter loquendo. sed essentia est
ratio uniendi. proprietas est ratio distinguendi ergo proprietas
et essentia non sunt idem. Item nulla proprietas proprie
predicatur de aliqua essentia siue substantia nisi sit in illa.
ergo si proprietates dicuntur de diuina essentia. ergo sit
nulla. sed proprietas ponit rem suam circa subiectum in quo
est ergo cum rei proprietatis sit respectus ad respectum
sequatur distinctio de necessitate ponunt proprietates
distinctionem circa diuinam essentiam sicut in illa.
Sed hoc est inconueniens ergo etc. Item si essentia est
proprietas. aut ergo per se aut per accidens. si per se. ergo
cuicumque inest essentia et paternitas. sed hoc falsum est.
ergo si est uera. est uera per accidens. ergo cum in diuinis
non sit ponere accidens. nec per accidens. ergo etc.
Item si proprietas est diuina essentia. cum diuina essentia
uel substantia sit creatrix et cetera. ergo proprietas creat quod
non conceditur. Queritur igitur quare conceditur quod
paternitas sit essentia. et quod sit adoranda non tamen
quod sit creatrix uel sapiens. Pro solutione magistri tangit
in littera aliquorum opinionem fuit. et imponitur pictaviensi
quod proprietas nec sit essentia nec sit in essentia sed solum

assistens. sed ista propositio manifeste implicata est quia necesse est quod sit divina essentia si est aliquid. Propter hoc ad intelligentiam obiectorum intelligendum sic pronotandum est quod relatio ratione comparationis ad subiectum transit in substantiam. et ideo proprietas est divina essentia. Ratione vero comparationis ad terminum sive obiectum remanet et quantum ad hoc est distincta et differt ab essentia non quia dicat aliam essentiam. sed alium modum se habendi. quia per comparationem ad essentiam vel personam solum dicit modum nichil addens in comparatione vero ad correlativum non dicit se et distinguit. [illegible] non est vanitas in ratione intelligendi. non ex parte intellectus. sed vera distinctio. et quoniam iste respectus non dicit aliud quam essentiam ipsi comparatus similiter non a qua procedit. ideo non est essentia et persona. Sed quia ulterius respectus ille non est essentie ad aliud. sed persone ad personam. ideo relationes proprie loquendo sunt in personis non in essentia. quia persone hinc inde referuntur et distinguuntur. in essentia autem non. quia nec refertur nec distinguitur. Sed tamen in essentia divina loquendo quantum ad rem ut dicitur in divina essentia esse omne quod est divina essentia. vel omne quod est in essentia vel persona. Ad id quod obicit quod a est ab alio est pater. dicendum quod ablativus dicit rationem vel denominandi. unde talis est pater ablatum significat [illegible] ditur solum quantum ad modum non quantum ad essentiam ut pater. Ad id similiter quod obicitur quod non est id principium distinguendi et uniendi. dicendum quod hoc quia proprietas non distinguit [illegible] quod differt in essentia sed non. qui modus non dicit compositionem. quia transit in substantiam. nec dicit solum intellectum. quia res est et manet respectu obiecti. Ad illud quod obicitur non predicatur de substantia quod non est in substantia. dicendum quod non predicatur de substantia. ut de subiecto. nec per inherentiam. sed solum de persona sic predicatur. unde de essentia predicatur. quia essentia et proprietas sunt unum in persona. non quia unum sit de alio. Ad id quod obicitur utrum predicetur per se aut per accidens. dicendum quod non per se. quia per personam. non per accidens quia persona non est ab essentia. Cum igitur res divine superexcedunt res inferiores. sic et predicatio predicationem. Ad id quod ultimo obicitur quod si essentia creat et proprietas. dicendum est ad hoc quod quamvis proprietas sit essentia. tamen essentia non supponit proprietatem nec econverso. aliqua tamen conveniunt essentie et proprietati aliqua non. unde notandum quod quedam dicuntur de divina essentia in se ut puta illa que dicuntur in comparatione ad creaturam. ut immensa. et eterna et huiusmodi. et hec dicuntur de proprietatibus. aliqua dicuntur de divina essentia ut in personis ut esse communicabile et in tribus. unde talia conveniunt essentie ut habet rationem forme. et hoc differt ratio essentie et proprietatis et talia non dicuntur de proprietatibus. Rursus aliqua dicuntur de essentia ut est principium actionis ut esse potentem sapientem. volentem. et creare. et talia non dicuntur de proprietatibus. unde notandum quod ad essentiam essentialia que essentia in se respicit ut divisam a creatura. dicuntur de proprietatibus que autem dicuntur de ipsa solum sive ut est forma vel ut est principium. non dicuntur. et sic patet omnia quesita.

Tertio queritur de comparatione unius notionis ad aliam. et queritur utrum una notio sive proprietas unius persone predicetur de alia et quod sic videtur sillogismo exposito non de necessitate enim sequitur ut dicitur in primo priorum sed a est b et sed a est c ergo demonstrato quod c est b. fundatur iste sillogismus super primum principium per se notum quecumque uni et eidem sunt eadem. inter se sunt eadem. fiat ergo talis sillogismus. pater est paternitas. pater est innascibilitas. ergo paternitas est innascibilitas. Si dicas quod accidens peccat contra istam consequentiam et contra istud principium ut patet hic. petrus est individuum. petrus est individuum. petrus est homo. ergo homo est individuum. Sed hoc obicitur. quia ubi est accidens ibi accidentalis predicatio. quia non est in abstractione. ergo non est ibi accidens. Item bene sequitur concretive. pater generat. pater est innascibilis. ergo innascibilis generat. et tamen sic magis impeditur predicatio per modum accidentis. ergo multo fortius sequitur in abstracto. ergo sed est vera. paternitas est innascibilitas. Item sic ostenditur a minori sic. maior est unio in una persona sive supposito incommunicabili quam proprietatum in una forma communi. sed tanta est unio proprietatum in una natura communi. quod una est alia. ut bonitas est sapientia. ergo multo fortius in persona una proprietas predicatur de alia. Item maior est unio proprietatum in una persona quam proprietatis et essentie in persona quia ibi unio quantum ad rem est equalis. et quantum ad modum magis convenit proprietas cum proprietate. quam proprietas cum natura sive essentia. sed tanta est unio essentie et proprietatis in persona. quod una de alia predicatur ut deitas est paternitas. ergo etc. Item maior est unitas vel unio proprietatis in una persona. quam duarum naturarum in eadem persona sed propter convenientiam duarum naturarum in una persona christi est communicatio ydiomatum. quia deus est homo. homo est deus. ergo pari ratione propter convenientiam proprietatum in una ypostasi. una de alia predicatur. Contra sic se habet persona ad personam. sicut notio ad notionem sed una persona non predicatur de alia persona. ergo nec una notio de alia notione. Item quod predicatur de aliquo in abstractione non facit numerum cum illo. ergo si notio predicatur de notione. non sunt plures notiones sed una. Item si notio predicatur de notione. ergo spiratio est generatio. et spirare est generare. ergo et hoc sit vera pater spirat spiritum sanctum. et filius ergo et hoc vera pater generat spiritum sanctum. Solutio dicendum quod est predicatio per ydemptitatem. et predicatio per inherentiam. predicatio per inherentiam est in concretione. et hec est ratione suppositi ut album est musicum predicatio vero per ydemptitatem est in abstractione ratione forme non suppositi. ut iustitia est bonitas. dico ergo quod notio ad notionem. potest dupliciter considerari vel comparari vel in concretione sic una predicatur de alia. ut generans est spirans. et pater est innascibilis. et hec quia

conuenit in supposito. Si autem in abstractione quia
tunc notio per importat ipsum respectum. et una eademque
persona sunt diuersi respectus sine sui compositione. et hec
sunt diuersas comparationes. sic una de alia non
predicatur. ¶ Ad illud ergo quod obicit de filio.
dicendum quod contrarium illi fallaciam peccat accidentis sicut
patet in exemplo prius posito. unde non ualet. Secundo filius
similiter illud principium intelligendum est secundum
idem. Non enim sequitur quod si aliqua duo sunt similia
uni. quod sint similia inter se. nisi sint similia secundum
idem. Similiter oportet etiam in relationibus ad hoc sit quod proprietas
uni ad aliam quod non tamen in eodem et secundum
idem uerum in sunt ad idem. Cum igitur relationes
diuerse in eadem persona non sunt ad idem sed ad aliud
ideo non sequitur quod si conueniant in supposito. quod
propter hoc conueniant inter se. et sic patet. quod nec fallit non
principium conuenit. ¶ Ad illud quod obicitur quod non est
ibi accidens. dicendum quod fallacia accidentis non solum
attenditur quantum ad predicatum accidentale. sed
etiam attenditur quantum ad principii uariationem ita quod
in una acceptione sola conueniat et alia sit extra
neum sicut est in proposito. Illa pars. secundum aliam comparationem
est in nasci. filiationis. secundum aliam est paternitatis. itaque paterni
tas nullo modo comparatione ad prius dicitur. non predicatur
nec positiue quod est de sua ratione. et ideo patet
etc. ¶ Ad aliud quod obicitur per similitudinem unionis duorum
in tertio. dicendum quod predicatio per ydemptitatem potest esse
aut ita quod essentia comparetur ad essentiam aut
essentia ad proprietatem. aut proprietas ad proprietatem.
Cum igitur est predicatio per ydemptitatem. per com
parationem essentie ad essentiam. non ydemptitas
essentialis. ut cum dicitur magnitudo est bonitas. Similiter est etiam
per comparationem essentie ad proprietatem. fit non ydemp
titas essentialis. Cum uero comparatio proprietatis ad
proprietatem. quia proprietas non importat nisi rationem
et relationem. siue respectum. tunc notat ydemptitatem
rationis. et hinc est quod una proprietas essentialis pre
dicatur de altera. et proprietas de essentia. quia uni
formis modus predicandi est in huius ad se in
uicem. et ad idem in quo conueniunt. quia per
ydemptitatem essentie. sed non sic est cum proprietas
predicatur de proprietate. nam cum proprietas predicatur
de persona. notat conuenientiam in substantia et in
supposito. cum autem predicatur de alia proprietate.
notatur conuenientia in ratione non. et ideo non
est simile. immo est accidens ibi. conueniunt in
substantia. sed non in respectu. ad ultimum quod conuenientia
naturarum in una persona. patet responsio. quia non
est communicatio ydiomatum in abstractione. sed in con
cretione. quia deitas. non est humanitas. sed deus.
est homo. similiter in proposito. et ideo patet obiecta.

Quarto queritur de
comparatione eiusdem proprietatis ad se ipsam.
Queritur igitur utrum eadem proprietas siue notio predi
cetur de se. denominatiue. et quod sic uidetur

per se. quia adiectiua essentialia denominant abstracta
ut magnitudo est magna et bonitas est bona. ergo pari
ratione generatio generat et spiratio spirat. ¶ Item
quia imprimis est status. ideo se ipsis denominant
unde unitas se ipsa est una. ergo cum proprietates personales
non habent priores immo ipse prime sunt. tunc se
ipsas denominant. ¶ Item infinita affirmatiua equi
pollet particulari. ergo simpliciter conuertuntur. sed
hec conceditur generans est paternitas uel generatio
ergo generatio est generans. ¶ Item si hec non conceditur
paternitas est generans aut hoc est propter repugnantiam
a parte rei aut a parte modi. non a parte rei quia
eadem proprietas est. non a parte modi. quia eadem proprietas
uero importatur. ergo nullo modo est ibi repugnantia. ergo locutio
est simpliciter uera. ¶ Contra sicut proprium est proprietatis distinguere
sic proprium est alia producere. sed hec est falsa persona per distin
guitur quia non distinguitur immo distinguit. ergo et hec est
est falsa proprietas generat. ¶ Item omne quod refertur
est aliquid excepto eo quod relatiue dicitur sed proprietas
omnino est relatio. ergo proprietas non refertur. sed generare
est referre. ergo proprietas non generat. ¶ Item proprietas
importat originem et relationem. ergo si super se reflecteretur
et se ipsam denominat. tunc ergo originis erit origo
et relationis relatio. quod habet philosophus. et omnis ratio per incon
ueniens. ¶ Item cum dicitur generatio generat. aut
ergo ibi construitur ratione suppositi. aut ratione
forme. non forme. quia respectus non agit. non
ratione suppositi. quia supposita notione non
supponitur persona. aliquid est conuenit persone. quod non
conuenit notioni. ut supra ostensum est. ergo locutio est
simpliciter falsa. ¶ Responsio dicendum quod predicte locutiones false
sunt. nulla enim notio denominat se ipsam et ratio huius est
quia denominatio notionis importat emanationem ut
actum. importat etiam relationem. et quantum producto
ipse est suppositi non forme simpliciter. similiter relatio est alic
ut suppositi. ideo omnis talis denominatio concernit
suppositum. non sic est de proprietatibus essentialibus uero
est de pluribus. ut de uno uero. immo respiciunt
formam. ideo denominant se ipsa quod quia non est in
his adiectiuis notionalibus non possunt locutiones
esse uere ratione forme. ratione uero suppositi
non possunt esse uere. quia notio non supponit personam.
quia plures notiones sunt in eadem persona. essentia
tamen supponit personam. quia unica sua et una est.
et ideo hec est uera deitas est. quod deitas supponit
deum. sed hec falsa. paternitas generat. quia non supponit
patrem. ¶ Quod obicit de conditionibus essentialibus et de
primis. patet quod non est simile omnino iam dictum.
potest tamen nichilominus alia ratio assignari. quia res
pectus reflexus super absolutum et dat fundamen
tum. et respectus dat complementum. sed cum respectus
reflectitur super se. quia uterque dicitur per com
parationem ad alterum. unus non potest dare funda
mentum. nec alius complementum. et ideo neuter
potest reflecti. sed in simplicibus primis cum est unitas

unitas. quia aut non importat relationem. aut si importat. important relationem que communiter respiciunt substantiam. vel proprietates ut puta esse ad eo. ideo super se reflectuntur. non sic in proposito. quia productio respicit producentem. Ad aliud quod obicitur quod hec est vera. generatus est paternitas. dicendum quod generans subicitur ratione ypostasis. vel nominatur predicato proprietate. sed cum per prius accipitur ratione forme immutat modum accipiendi. ideo non sequitur. Si tamen intelligeret ratione suppositi predicari. verum esset tunc et esset sensus. paternitas est ille qui generat sed tunc non sequitur. preterea est generatio generat. immo est ibi accidens. Ad illud quod obicitur quod repugnantia sit ibi. dicendum quod est ibi repugnantia a parte modi intelligendi. nam non ~~denotat~~ non denotat nisi suppositum. unde talis modus non convenit notioni. unde sicut est falsa. albedo est alba. sic in proposito est intelligendum.

In parte ista sunt dubitationes circa litteram. et primo de ratione magistri quam ponit ibi. doctrinis novis et humanis. videtur esse insufficiens responde quia non solum angelis sed dicit quod incomprehensibilem. videtur quod ista evasio nulla sit. aut est argumentum necessario concludens aut sophistice. Si necessario. tunc ergo cum procedat ex veris conclusio est vera. si non necessario tunc est sophisticum et sed verum sophisma non est incomprehensibile. ideo videtur quod male applicet auctoritatem hylarii. Propterea dicendum quod ad argumentum facile est respondere. quia ibi cum sophisma secundum accidens proprietas est necessaria essentia. et essentia non distinguitur ergo nec proprietas. sed hic magister non dicit incomprehensibile. sed dimittit tamquam sophisma et indignum discussione maiori. Sed ratione quo veritatis que sequitur est incomprehensibilis secundum statum vie. quia sit omnimoda ydemptitatem proprietatis essentie. essentia de proprietate et e converso. et distinguitur illa non. et est nobis incomprehensibile. quia ut videmus per speculum. intelligimus per similitudinem sumptam a creaturis. sed hoc nullum sub celo habet simile. immo solius dei est proprium propter summam simplicitatem ideo magister dicit esse incomprehensibile. nec est simile de genere et specie. quia genus predicatur de differentia et hic distinguitur et non. quia non predicatur per ydemptitatem et cum hylarius dicit quod est incomprehensibile. et describit incomprehensibile quantum ad triplicem vim. quantum ad receptivam cum dicit et extra (?) ad expressivam cum dicitur sermonis significatio quantum ad iudicativam cum dicit sensus intentione. et ad ea que sequuntur. huius tribus aptantur vel patent in simplicitati. Item quod queritur de ratione illa magistri quam facit ibi. Quorum audacie resistentes. etc. dicat enim quod proprietates sunt in ypostasibus et eas determinant in essentia sunt. sed non eam determinant. videtur esse oppositum quia omnis proprietas est vel videtur esse determinativa eius in quo est. aliquid in illo est non. ergo si proprietates non determinant essentiam. non sunt in essentia. Propterea dicendum quod magister bene respondet. quia hec propositio in notat duas habitudines. Tunc enim dicitur pater in filio a paternitate in patre. pater esse in filio est dicitur non sicut forma distinctiva. sed sic per consubstantialem. paternitas in patre sic proprietas distinctiva et illo modo in quod alius sit. sed dicuntur esse proprietates in essentia quia in persona non in essentia dicuntur esse propter ydemptitatem tantum quod est omnimodo ydemptitate in personis dicuntur esse sic vere ~~paternitas~~ proprietates in ypostasi et relationes indeterminatas. In creaturis autem unus modus sufficit quia proprietas non est cum idem est eo cum est proprietas ideo in creaturis non dicitur esse proprietas in aliquo. nisi in eo est inheret. non sic in divinis.

Item queritur de responsione magistri quam facit ibi. Respondeo tibi cum hylario etc. videtur esse falsum quod dicit quod salomonis hic omnis archangeli nesciunt cum sint comprehensores constat quod omnia cognoscunt que sunt de sua glorie. ergo cognoscunt personarum differentias et essentie unitatem et modum ergo videre quare proprietates determinant ypostasim. non essentiam. et etiam si comprehensio est de hiis de quibus non est fides. et nos in fidem tenemus. ergo in patria cognoscam. Propterea dicendum sic dicit augustinus de trinitate. sicut fovea dicitur esse ceca non quia ipsa non videat sed quia quod habet non de aliis. sic angeli dicuntur ignorare talia sed propter hoc quod non revelant talia. sed magis intelligibilia. et quia talia non habent similia in creatura immo magis dissimilia ideo dicuntur nobis incomprehensibilia. et removet hylarius triplicem cognitionem quam habemus de rebus divinis unam est per angelorum revelationem. aliam per prophetarum illustrationem. tertiam per apostolorum predicationem angelorum predicationem. et dicit angelos non audire quam ipsi receperunt revelationem a maioribus. et ipsi nobis exprimunt. magister igitur bene reprehendit ostendendo insufficientiam. Si enim queritur quare proprietas est in persona ut distinguens in essentia non respondet quod persona se habet ad aliquid. et refertur et distinguitur. et sic hec respondetur ad hoc manet quod queritur per refertur. et respondet quia una est essentia. tres persone. Si tu queras omnino simile hic non invenies et ideo in simulacro fidei oportet sistere. non supra ista solutione magistri quam ponit hic. Nos autem ista tamen intelligenda fore dicimus. quod locutiones ille quas proponit augustinus. sicut pater non eo est sapiens quo est pater et consimiles dupplices sunt. quia ablativus importat habitudinem rationis forme sive esse formalis quantum in divinis non cadit non habitudo esse quantum ad rem. sed quantum ad rationem intelligendi. potest igitur causalitas cadere sub negatione ut sit negatio causalitatis. et tunc est locutio. et in hoc sensu accipit augustinus trinitatis. exponit. et est sensus. non eo est deus quo pater. quia paternitas est pater tamquam ratione deitatis vel ratione intelligendi. non sic autem est paternitas ratio deitatis ipsum esse deum vel intelligendi. et sic locutio vera est. et nichil facit pro porretano potest etiam tamen esse ibi causalitas negationis. et tunc est falsa et est sensus. non est deus quia pater. id est quantum ad id quod est pater non est deus. et in hoc sensu accipit porretanus. et ideo est falsus intellectus. et sic non accipit augustinus.

Preterea est addiciendum quod quidam posuit sic homines supra de comparatione proprietatum ad personas

q essentia. h' so ide agit de comparatione personarum ad essentia. et h' fere in hac distinctione q in tres partes diuidit. In prima agit de comparatione secundum predicationem. In secunda secundum appropriationem ibi. Ceterum predictis constat qd' sic essentia i' ps. tc. In tercia annectit capitulum de translatione. ut sic tractatum istum perducat ad consumationem. et hec ibi. Preterea sciendum est q in assignatione. Prima pars h't quattuor particulas. in prima ponit errorem quorundam dicentium personas non esse num. et hec cum sua confirmatione. s. cum auctoritate hylarij. In secunda ipsius auctoris intellectum sanum ex uerbis hylarij sequentibus elicit. per que errorem etiam illorum elidit. ibi. et h' quidam dicunt non intelligentes tc. In tercia quandam oppinionem incidentem dissoluit. q' non dicuntur tres persone unius dicens. sic dicuntur tres persone unius essentie ibi. Hic considerandum est cum d' sit diuina essentia. Hec est secunda pars in qua agit de appropriatione. et h't istas pars tres partes. In prima dicit tc. q ea appropriant. In secunda rationem reddit appropriationis ibi. Pro g° sac eloquij prudentia tc. In tercia quia per hoc nomen hypostasis dicit comparationem essentie siue nature ad personam usus ei debeat esse catholice ueritatis fidei gronu ibi. Hic non est pretermittendum qd' aug. tc. Postea sequitur q' in assignatione distinctionis. h' est tercia particula in q' agit magister de nominum translatione q p'tz diuidi. g' totum tractatum precedente de diuinis nominibus. h' q' magister paru aut nichil determinat de hijs nominibus ia p' incidentem cum epylogatione est positum. un h' particula duas h't in prima quandam de nominibus translatiuis t'dit instructionem. In secunda uero post predictorum epylogationem in qua tractatum de sacramento trinitatis et unitatis finit ostendens se in hoc tractatu p's defecisse qua suf fecisse pp' m' altitudinem. h' facit ibi. De sacramento unitatis et trinitatis. tc.

Ad intelligentiam presentis. d'. iiij. queruntur. p' queritur utrum in diuinis sit ponere additionem. Secundo utrum in diuinis sit ponere predicationem. Tercio utrum sit ibi ponere translationem. Quantum g° ad primum q' utrum in diuinis sit ibi ponere additionem utrum uidelicet res n' addat sup' n'. et q'd' sic uidetur hec m'. hylarius de trini. q' est naturam. q' res nate. h' intellectus nate. clauditur in re nate. g° si est q' necesse est qd' natura aliquid addatur. Item boetius de duabus naturis. tuna persona xpi n' ras' distinguenda sunt et propriis ronibus separanda. h' quorum diffinitiones sunt diuerse ipsa sunt diuersa g°. tc. natura cadit in diffinitione persone necesse est q' diuersitas ueniat ratione additi. g°. tc. Si dicas qd' n' diffinitiones et persone. non sunt diuerse tc. h' sm' tres intelligi. tunc concluditur q' intellectus ille cassus est et uanus cum in re nich' sibi respondeat. Item hoc ipsum uidetur ratione quia quanto aliquid in pluribus inuenitur tanto simplicius est. h' essentia ul' n' est in pluribus persona uero in uno solo g° n' simplicior. h' non est ad minus sup' q' ad q' nisi per aliquam additionem g°. tc. Item q'to ad est maioris abstractionis tanto

tanto simplicius. h' natura est maioris abstractionis qua persona qua abstractis proprietatibus est intelligere natura h' non persona. g° persona addit ad sup' naturam et sic tc. Item hec est prima n' persona not'. de nullo eod' et sedm ide uera affirmatio et negatio h' aliquid uere affirmatur de persona ut distinguitur q' negatur de natura. g° non sm' id. ergo in persona ad q' non est in natura ul' ec°. et si hec un addit sup alium. Item hec est prima n' persona notum. quecumque sunt eod' uni et eade secundum omnimodam indiuidualitatem et se sunt ead' cum g° natura sit una et ead' sup personae omnino ide sunt cum natura. et nich' addunt ergo persone sunt adinuicem eod'. et sic reddit error sabellij qd' una persona sm' re sit sicut a. g° tc. Contra aug°. vij. de trin. non est q' deo esse q' persona esse. g° persona n' addit sup esse g° nec sup naturam. Item summe simplicia nulla potest esse additio h' diuina persona sunt res n' est summe simplex. g° tc. Item quecumque duo sic se h'nt quod quicquid est in uno est alium per essentiam unum nich' addit sup reliquum. h' quicquid est in persona est deitas. g° tc. Maior manifesta est. minor patet sic. In persona non est nisi substantia et proprietas. qd' substantia illa est deitas quia est d' et deus non qua se ipso. quia tunc esset per participationem g° se ipso quia tunc esset est d' et deitate est d' et substantia que est de intellectu persone est ipsa n' per essentiam. et similiter proprietas est essentia ut sup' probatum est constat g° q' nich' addit. Item si addit aut addit q' aut id. id' addere sibi non est intelligibile. si a. aut g° q' substantialiter. aut accidentaliter. non accidentaliter quia non est actus in diuinis n' substantialiter q' tunc essent ibi diuerse sbe in. g° natura ul' essentia sm' substantiam differt a persona. et h' est mai' sexte sm'. Item si addit ad aut illud est formale aut materiale non materiale. quia d' est purus actus non formale. quia formale non est nisi respectu materialis. g° cum in deo non sit aliquid materiale non potest addi aliquid formale g° nullo m'. Item si addit aliquid sup diuinam naturam aut est melius diuina natura aut equale aut minus. non melius constat etiam qd' non peius quia tunc esset creatura non equale. quia nichil potest equari diuine n' g° omnino nich'. Pro ad d' q' cum q' utrum persona sit res nature ad addat sup naturam. Pro dicendum q' est loqui de additione d'. q' quantum ad intellectum. Si quantum ad intellectum. cum intellectus h't nois persona siue ypostasis siue rei nature includat intellectum nature et ad h' det intellectum ad qd' necessario est compositio esse intellectum et additio. et h' patet persona est d' suppositum rationale n' distinctum proprietate. ecce intellectus persone ex pluribus intellectibus componitur et cadit ibi intellectus nate. g° constans est q' quantum ad intellectum addit persona sup naturam. uerumtamen intellectus falsus non est. quia neo natura per illam additionem distinguitur. n' g° potest persona non distinguit naturam quam ul' addat sup intellectum nature proprietate non addit directo. ut intelligatur persona natura esse proprietate. h' oblique est intelligendum q' persona est sup positum rationalis nature distinctum. sed qd' est ypostasis distincta et ideo non ponit distinctionem esse natura neo intelligit eam distingui. Rw sup persona non eo ponit

nec aliquid ei quod non sit in ipsa imponit. et hoc patet quia
intellectus sanus et fidelis intelligit et credit personam divinam
esse simplicissimam intelligit eam nichilominus esse perfec-
tissimam. Unde sic circa essentiam propter hoc quod perfectissima
est intelligit omnes conditiones nobilitatis. tamen quia ibi sunt
tot illas conditiones quamvis intelligat ut multas. s. p°.
cap°. ab unitate. eam credit et sciat omnia hec in deo idem
unum esse, intellectus non est fictus nec vanus. quia non ponit in deo
quod non sit. nec componit deum. per hunc modum se habet circa
intellectum persone. Unde ipsam dico simplicem quia quamvis
in ipsa dicat naturam esse et non naturam et suppositum quod vere est
suppositum et proprietatem que est proprietas tamen dicit hec omnia
esse unum et unum esse alterum. Ideo quantum ad existentiam simplicissima
non est additio et ideo est intellectum sine vanitate et
falsitate. Si autem loquamur a parte rei, sic dicendum quod cum addi-
tio ex parte rei ponat compositionem et divina persona simpli-
cissima sit quod impossibile sit dico quod ibi sit aliqua addi-
cio. et ita secundum rem nichil addit res non supra naturam. Sed
tunc videtur non intelligibile quod persona sit distincta secundum
rem et essentia persona non. et tamen nulla est additio. et ulla
differentia secundum rem inter personam et naturam. et ad hoc qualiter-
cumque intelligendum cum hoc sit supra vires humani intellectus
notandum sicut vult Ricardus. quod est distinctio per qualitatem
et distinctio per originem. distinctio per qualitatem est in crea-
turis non potest esse sine additione. quia hec distinctio habet
ortum ex additione materie ad formam. Distinctio autem per
qualitatem dicitur quando unus distinguitur ab alio per proprietates
absolutas ut patet cum unus est albus et alter niger. Di-
stinctio per originem est cum unus producit et alter produ-
citur. et quemadmodum distinctio per qualitatem vera
distinctio est secundum rem. ita distinctio per veram originem
vera est distinctio. Sicut enim unus non potest simul esse
albus et niger. et ita non potest unus et idem producere se
ipsum. Cum igitur in divinis intelligatur esse vera origo. ideo in-
telligitur ibi esse vera distinctio. Rursus cum intelligo
patrem producere intelligo ipsum se ipso producere sicut
cum intelligo divinam substantiam agere paternitate et
filium se ipso produci. ergo productio nichil addit similiter
non ponit aliquam compositionem esse filium. ergo cum ubi
est vera origo ibi sit vera distinctio intelligitur ibi esse
sine additione et distinctio sine additione intelligitur
ibi esse. Quamvis autem persona sit res non non se habeat ad naturam
per additionem tamen nichilominus differt secundum rationem
aliquam non esset intelligibile quod plurificaretur persona non exi-
stente unica divina autem secundum rationem est quia essentia
non oritur ab essentia. nec se habet ad aliam essentiam. Sed
persona bene oritur ab alia et se habet ad illam. Si tu queras
rationem huius. Respondeo. quia unitas et nobilitas divini
esse non admittit in essentia plurificationem sicut
circa personam. et hic tractatum est supra. d. ix. Cum
igitur modus habendi se ad aliud et oriendi non ponit
compositionem in persona secundum rem sed distinctionem realem
ab alia persona. ideo modus ille comparatus ad essentiam
vel personam. cuius est modus tamen est comparatus non ad
illum ad quem est cum faciat distinctionem secundum rem

non res est. ita unionem sue distinctionis a natura ratione.
hinc est quod quamvis una persona non sit alia tamen res non
est non. patet igitur quod ista sunt compossibilia quod persona
simplex sit et non addat supra naturam nec differat a natura
ratione. et tamen hec communicabilis scilicet natura. illa incommunicabilis
scilicet persona. hec distincta illa indistincta. Concedo igitur
sine rationes probantes quod persona sive res non
nichil omnino addat secundum rem supra naturam.

Ad aliud quod obicitur quod alia est res nature. aliud natura
et sic. alia habent rationem persone et natura potest dici. quod barci
et Hylarius loquuntur incarnativus. Si autem intelligamus
in deo non dicimus quod est diversitas rationis que fun-
datur non supra absolutum sed supra respectivum qui
nulla inducit compositionem. Nam essentia non refert [persona autem refertur]
relationes nec tamen est composita. quia ipsa est suus
respectus. Ad aliud quod obicit quod simplicius est quod
in pluribus reperitur. Dicendum quod reperiri in pluribus hoc est dupliciter
aut ita quod unum illorum alicubi potest esse ubi non
est alterum. ut homo est in pluribus hominibus et sic habet propositio
veritatem. aut ita in pluribus quod unum non
est sine alio. et sic est in personis. Nam una non est
sine alia et sic non habet veritatem. Nam sicut natura est
semper ubique ita et persona et sic patet quod nichil addit
a quo arceatur. Ad illud quod obicitur quod
maioris est abstractionis et cetera. Dicendum quod illud habet
veritatem ubi in aliquo abstrahitur aliqua sue
compositionem a deo quod abstrahitur. Sic autem non est
in deo. Ad aliud quod obicitur quod affirmatio et negatio
non est simul vera de eodem. Dicendum quod quantulacumque
differentia rationis sufficit ad affirmationem et ne-
gationem. Unde intelligenda est propositio de eadem re et ratione.
res differt a natura ratione licet non per additionem realem.

Ad illud quod obicitur quod quecumque sunt
eadem uni inter se sunt eadem et cetera. Dicendum quod est quod in-
fallit ubi est essentia plurium tamquam in quo ut dicunt
ingenia. fallit etiam ubi aliqua plura distinguuntur
per suas origines ut radii diversarum stellarum
in uno puncto aeris uniuntur. et tamen ad invicem
distinguuntur. Cum igitur divine persone in natura
conveniunt tamquam in uno communi. et per se distinguuntur
ad invicem per originem. ideo patens est quod non
valet. Potest tamen dici quod regula ubique vera est. si sane
intelligitur. Propter quod notandum quod quedam sunt
absoluta quedam respectiva diversis autem in respectivis
variatur. non tantum a parte subiecti. verum etiam rei. In
hiis non tenet regula nisi intelligatur ad idem. Cum persone
per suas proprietates referuntur quamvis unum sint in
natura. quia tamen non sunt ad unum. ideo non
sequitur. et sic patet illud quod fuit dictum.

Secundo queritur utrum in divinis sit ponere pre-
dicationem. scilicet ut res non sive persona predicetur
de natura vel econverso. et quod non videtur. Boetius. in libro de
trinitate. deus est forma sine subiecto. sed ubi non est subiectum
non est ibi predicatum. ergo et cetera. Item Dionisius dicit
quod negationes de deo sunt vere. affirmationes

n icompacte. q n e n ad de aliq predicare
e etia nature affirmare. et ideo no gt uere
affirmare. g etc. Item hec ipm ur uide
quia ubicumq e predicato ibi e cplexio. et cpo.
s ideo nulla e complexio. g nulla cpo.
Item i omi predicatione sbm se ht ad mod
n. s indiuis nec e repire in nec mod matie
g nec pdicatione. Item si est ibi pdicatio
aut pdicat id de eod aut aliud de a. Si ide
de eode nullus ex hec capit itellcta aliqua sine
ee pdicato ut patet cum dr ho e ho. Si a
de a. g indiuis e. et ta g cpo. Item si e ibi
pdicatio aut pdicat res n de n aut eo. res n
no pot pdicari de n. quia res n se ht pmod
suppositi. g ei e subici i no pdicari. g si pdicat.
tunc g na de re n. Sz g natura e for. s ois
for dicit relatie ad iformatu. nullu aut re
latiuu dr de a g na no pdicat de re nate.
g no e ibi pdicatio. Item q hnt oppositas
pprietates unu non predicatur de altero.
s eentie ul nature pprietas e gcabilitas
psone uero i coicabilitas. g unu de altero
no pdicat nec una psona de altera. constat
g q nulla e ibi pdicatio. Contra damas. sba
de ypostasibus pdicat. Item ratione uidetur q
fides ht obm uerum et ht obm dnm. g uerum est
ponere indiuis. s ueritas et falsitas eca opom.
ueritas nulla circa qua e credulitas ul opio
g indiuis e pone copositione s pdicationes.
Item ubicumq e n ee pprium ibi e e pone
pdicatione. s i diuis e n repire ee pprium
quia n ne e coi et psona pprium sui incoicabile.
g etc. Item hoc uerbu est. e nota ydeptitas
s ois pdicatio e media. h ulo e g omis pre
dicatio e signu ydeptitatis s ubi n e significatum
n e et signu. s ideo ppriissime et uerissime
e ydeptitas sic pbatu est quia res nature no
addit sup natura. g ppssime pdicato. et h e
qd dicit boetius qd nulla uerior pdicatio illa i
qua id de se pdicatur. si g hoc e indiuis. g eec
pdicationes indiuis sunt uerissime. Pro dd
q e predicato p i hen et e predica p ydeptitate
et utruq e ideo repire p inherentia ut cu
dicitur pater generat. ul deus creat. p ydeptitate
ut cum dr. pater e gno ul dr e creatio pdica
tione p ydeptitate e repire i
deo, ppriissime ppt ipius rei qlitate qm ibi e
summa ydeptitas. unde oms locutiones i porta
tes unitate ibi sunt uerissime pdicatione a
p i herentia e ibi repe pp intellectus nri defec
tibilitate. qui licet deus indiuis sit dei sba
ipsa pprietas etia eu quia intellectus nr intelli
gres inferiores et enunciat p uocabula reru
inferioru tenet mod enucleandi que ht circa
i feriora. et ideo pdicat p mod i herentie quis
omnia que in deo sunt realiter hanc mod sube
intellectus tam iste no e fls qm que ad mod i
tellectus abstrahens linea a m no e fls quia
mod illu no pont circa re. s cca sinu itellire. s
intellectus nr indiuis cophensione no pont cca
re. s cont sinu intellco et sinu exprimere quaius
e in deo sit summa simplicitas. cu exprimi no pot
nisi p coplexione et ideo bn dic aug. q uerius est
deus qua cogitat et uerius cogitatur qua dicatur
na et si intellectus aliq modo p intelligentia asce
dat ad contuitu simplicitatis no tam pot hec
exprime uoce simplr s composita. Ad illud g
q obicitur qd in deo no e subiectu dd qd uere e
quatu ad re e tam quantu ad mod intelligendi
ul enucliandi. Ad i qd obi q affirmationes
sut i compacte dd q hec dr quia nullu nom ex
primit diuina eentiaz sic e omino ul dio q in
affirmatione notat ydeptitas. h e ue in deo apte
re etc. qx i ratione hui e i compactio. quia
nulla e ibi real compositio. Ad illud qd obicit
de coplexione dd qd illa coplexio i smone sig
co pom intellectu s unitatem i re. Ad illud
quod obicitur qd modus in no cadit in deo dd
qd uerum e quia no cadit mod ut ex q mod aut
ut de quo et in quo bn cadet. Ad i q obicit aut
id pdicat de eod etc. dd q aliqn idem re diuisu
tam sm ratione intelligendi et dicendi. ut boni
tas et sba. aliqn id sm sulum diuisu sm mod
se hndi ut p e sba sui relatio e sba et gnat
et ideo aliquis intellectus capit ex complexione
qui no capit ex simplici uoce. Ad i q querit
utru res uere pdicetur de natura dd q pdicatio
p ydeptitate utruq de altero pdicatur. n e qpo
inherente forme n inruite materie. sia p inheren
sia tuo ee pt de qpo ut patet e deus. Ad ergo
obicit qd natura est forma. dd e dupp. qd
for i uno m dr relatia ad informatu et sic no
e accipe in deo. alio m absolute qd caret m a et
sic e in deo. et sic patet l. aliter pot dici qd dicit
relatie e dup ul sm ee. ul sm dici ut uidens
ad uisum et intelligens ad intellctu. et sic unu
dicitur de altero ul pdicat sm ee ut pater
ad filiu. et sic no pa natura g no dicit i respectu
ad psona sm ee s sm dici et tal respec
i portatur cum dr q na e for respectu rei nate
hinc e qd dicit ratione illius respect tres p
uni eentie ul nature et una natura triu psonaru
no tam dicit tres p uni dici. sia hec n deus no
i portat respectu sm dici ad psona s solu ad
creatura ideo dr deus habraham. ysaac. et ia
cob. Ad ult. dd. qd coicabilitas. et i coica
bilitas no sut opposite pprietates. s sic differ
sicut hnt pprietate et no hnt. quia eni psona
ht psona pprietate relatiua ideo distinguitur
ac i gcubil. set quia eentia caret illa pprietate

ideo cois e cu ī coicabil' pluribꝫ. ideo no distinguit̄ ad inuicē. ul' pot dici qd̄ ꝓprietas coicabilitatis no e ꝓprietas distinguens etiā incarnatiūs. un̄ quāuis sit eē ꝯpori ꝓpriū no tamē impedit quin sic dicatur ꝯpetio. quāto mag̃ ideo ꝓpe a illa ī telligitur de ꝓprietatibꝫ separantibꝫ ꝯ distinguentibꝫ illa inquibꝫ sunt ad inuicē.

Tertio qr̄ utrum in diuinis sit ponē appⁱatōem ꝯ qd̄ sic uit̄. quia ꝑ coia e deuenire ad intellectum ꝓpriorū sīc patet. qꝛ ꝑ memoriā. intelligentiā ꝯ uoluntatē uenitur ad cognitionē trinitatis. sil'r per unitatē ueritatē ꝯ bonitatē inquibꝫ consistit ratio uestigii. s̄ no deueniretur a coibꝫ ad ꝓpria n̄ coia aliq̄ appⁱarent. cū g̃ sit deuenire in diuinis ꝑ coia ad cognitionē ꝓpriorū e ibi appⁱatio. ¶ Item adhꝫ e auctoritas sac̄ scripture q̄ appⁱat ga ꝑsonis. ut pō patⁱ sap̄ filio. ꝯ bonitatē s. s. s̄ḡ sic se hꝫ ꝓpriū ad eē ita quē ad ꝓpriū. s̄ ꝓpriū no pot̄ ꝯcari n̄ filio. ḡ nec eē appⁱari. sic ḡ ꝓpriū patris nuq̄ alius sit eē sic nec quē ꝓpriū. ¶ Itē si est appⁱatio in diuinis aut est s̄m rē aut s̄m intellectū. si s̄m rē. s̄ ubi e appⁱatio s̄m rē ad ꝑ ꝑius dicitur de illo cui appⁱatᵉ ergo ī diuinis e ꝑius ꝯ ꝑteri quantū ad eēntialia qꝛ e inconueniens. si s̄m intellectū s̄ intellectus illi appⁱat cui magis indicat ḡre. ḡ cū magis ī dicet intellectus ī eē sapiam patⁱ tamq̄ cuⁱ quiⁱ illi debet appⁱari si appⁱatur ꝯ ḡ ꝯ appⁱatioē s̄ intellectū no ergo attenditur s̄ intellectum. ¶ Itē ubi e appⁱatio ꝑius e s̄m ratione intelligendi ꝓpriū quā appⁱatū. ratio ēni appⁱationis ꝑ ꝑius e ꝓpō ḡ cū appⁱatū sit comune ꝑ ratione intelligendi ꝑ ꝑius erit ꝓpriū quā eē. qꝛ e inconueniens. ¶ Ad qd̄ dd̄ qd̄ de appropriatis e loq̄ dupliciter aut quantū ad id qd̄ significant aut quantū ad ordine q̄m ꝯnotant. si quantū ad signatum cū illud sit eē ꝯ ratio conueniat ꝑ iudicium no conueniunt appⁱari ratioe sumpta a parte rei appⁱatur tamē ratione sumpta a parte ꝯ intellectꝰ nrī ꝑ errore amouendū. qꝛ e intellectꝰ carnalis ī patre carnali uidet defectū pō. ꝯ i s̄ fᵒ. defectū sap̄. ꝯ i. s. s. intellig̃ seruire in ꝯ ꝯ. ideo spūal' intellectus ut eleuet a carnā pō patⁱ attribuit quāuis n̄ magis det ei. s̄ ne minꝰ uideatur conuenire. ꝯ sic de aliis. Si aūt loquam ꝯ ꝯtum ad ordine ul' origine q̄m ꝯnotant sic appⁱant a parte rei ꝓpter conuenientiā cū ꝓpriis ꝑsonaꝝ. un̄ quia patⁱ a nullo e ꝯ filius a patre. ꝯ i. s. s. ab utroq ꝯ hꝫ ordo attenditur ī pō sap̄ ꝯ bonitate ideo patⁱ ratio appⁱandi. un̄ illa q̄ no ꝯnotant aliq̄m ordine ul' origine no sunt appropriabilia. ¶ Ad illud ḡ qd̄ obicitur qd̄ ꝓpriū no coicatur ḡ ꝯ. ¶ dd̄ qꝛ no e simile. quia ꝯ hꝫ qd̄ eē appⁱatᵉ no attribuitᵉ nisi ei cui ꝯuenit. s̄ si ꝓpriū fiat quē tū attribuitur cui no ꝯuenit. ꝯ ideo no e simile.

¶ Ad ī qd̄ qr̄ utrum appⁱatio sit s̄m rē ul' s̄m intellectū dicendū qꝛ ꝑ hoc qd̄ e s̄dm pot̄ dici uis appⁱatiua siue ꝑ nomē appⁱans ul' pot̄ hꝫ qd̄ e s̄m ī ꝯportate ratione appropriandi. si ꝑ m̄ sic cū appⁱare sit uirtutis cognoscentis. sic appⁱatio e s̄m ī tellectū nrm̄. Si aūt s̄m dicat ꝯ om̄ appⁱandi sic uno m̄ e s̄m rē. s. ꝯtum ad ordine ꝯ no tatū. alio m̄ s̄m intellectū quantū ad signatū un̄ intellectus appⁱat ꝓpter intellectū. s̄ non ide intellectus ꝓpter se s̄ intellectus sanus et fidelis ꝓpter intellectū carnale no ut cū eo concordet. s̄ ut ei obuiet. ꝯ ideo cū intellectꝰ carnalis credat paꝝ de pō ī patre. spūal' appⁱat ei pō. nec tamē intellectus e fīs. quia no intellit̄ plus de pō eē ī patⁱ. s̄ no minꝰ quā in filio. si a pō appⁱaret filio tūc intellectus carnal' plus crederet eē in filio. ꝯ ideo fīs eēt ꝯ sic patet illud. ¶ Ad ultimū dd̄ qd̄ appⁱatū s̄m id qd̄ e p̄m ꝯ s̄m ratione intelligendi quā ꝓpriū appⁱatum a sub hac intentione consequitur ratione ꝓpriī. ꝯ hꝫ nullū e inconueniens.

Quarto ꝯ ultimo. qr̄ utrū in diuinis sit ponere translatione. ꝯ qd̄ sic uidetur ꝑ ambrꝯ. ī. li. de trinitate. sūt noīa que translatiue ꝯ ꝑsilitu ne de deo dicuntᵉ. ¶ Itē dyoꝰ. ī. li. de. di. no. theologi tamq̄ innoīabile deū laudant ex omī laude noīe. s̄ no pot̄ eē hꝫ nisi ꝑ translatione ḡ ī diuinis e ponere translatione. ¶ Itē hꝫ uit̄ ratioe quia sac̄ scriptā dic̄ dm̄ irasci ꝯ dolere. s̄ hꝫ no pot̄ dici ꝓprie. ḡ necē e qd̄ dicat translatiue. s̄ ꝯ omia que ꝯtingit noiare dolor ꝯ ira mag̃ distat a deo. ḡ si hꝫ ꝯting transferre ꝯ oia alia noia. ¶ Itē ꝑque ꝯting rem intellire contingit ꝯ sigīe contingit et noiare. s̄ ꝑ omnia creata conting deū intellire ergo noiare. Set ꝯ omīs transferentes s̄m aliqua similitudine transferūt s̄ dei ad creaturā no e similitudo cū sit sūma distancia ḡ ꝯ. ¶ Itē similitudo e relatio equiꝑantie ḡ si ꝑ similitudine contingit noia creaturaꝝ transferri ad c̄atore pari ratione ꝯ. si illa ratio transferrentᵉ ḡ nec ista. ¶ Itē similitudo e ratio translationis. ḡ noia reꝝ mag̃ sīlium mag̃ deberet ad deum referri. talia aūt sūt noia angloꝝ ḡ illa transferuntur. qr̄ ḡ q̄ noia debeant transferri ꝯ q̄ no. ¶ Ad qd̄ dd̄. qd̄ ratio ul' finis translationis dupꝯ e. unꝰ ꝯ n̄ est laus dī ꝯ manuductio intellectꝰ nrī ꝓpter laude dei necēa e translatio. qm̄ e ꝯ multū est laudā ne ꝓpter ī opia uocabuloꝝ contingeret cessare a laude sacra scriptura docuit noia c̄atuꝝ ad deū transferri. ꝯ hꝫ ī diuo ī definito ut sicut omīs c̄atura laudat deū sic ꝯ laudetur ex omī noīe c̄ature. ꝯ q̄ no potuit uno noīe laudari tamq̄ sup excellens omē nomē laudaretᵉ.

cxomi noie. Ca tratio e manuductio intlle
net quia e p caturas ad cog catoris uenimus
ut plimu for oms creature hnt ppietates no
biles que sut ratio intllidi dm ut leo fortitune
agnus mansuetus. pet soltudine. sperns pruden
tia z consimilia ideo oportuit plura noia tras
ferri ad deu. qm igitur finis impont necessitate
hui q sut ad fine cu translato sit ad laudem
dei. ideo noia iportunitatem deformitate no debent
transferri. ut dyd. Buffo. uulpes quia magis tras
ferunt ad uituperiu qua ad laude. Rursus quia
translatio e p nram instructione z silitudo in
cipiens anotiori e uia cogni. ideo e translato
i creaturis tamq anotioribus ad catore sz no co
uertitur z quia mag silitudo mat e filiatus
ideo no transferuntur noia multu similia sicud
sut noia anglor ne forte angli credant ee
deus. p hec pz q translo e indiuis z quantu ad
nouiz multi for ratioe cui dicit dr omi noia
bilis. z patet omia pret pmi. Qz e obiectio
qd nulla e silitudo qn suma e distantia dd qd no
e similitudo p uniuis psone nature participa
tione e tam similitudo sm analogia z hitudine
z hec i qparatione ad esse. sz de hoc mag alibi
habitum est.

In parte ista sut dubitationes circa lictam. z p de h
qd dicit magr. hi dei ratione pstata heretica. z c.
videtur e qd magr reputet hereticos illos qui
dicebant u no dici de psois. quia uidet dama.
dic illud id qd illi dicebat cu dicit de ypostasi.
no e deitate dre. go cu deitas dicat natura pz z c.
Rso dd qd ubi dam. simplicem intellectu ge
nerat s mistum intellectu. z q sic intelligeret sicut
sonat hereticus eet. sz ipe damian intelligit
cu passione. s. qd deitas no dicitur de unica ypo
stasi tantu i uno deorum. Ite qr de hoc qd dic
In spu dei aliqn signi patre sicut i ysa. lxi. sps
dni sup me z c. videtur eni male dicere. qz sic dic
ibi i glosa. qd illo spu intelli de quo di ysa. xi.
requiescet sup eu sps dni. z constat q ibi acci
pitur p s. s. Ite hoc ur alia auctoritate q
aluis euanglista. luc. xi. dic. si indigito dei eicio
demonia. z glo. expont digito p spu. s. qui e tertia
i trinitate psona. Rso dd q iste rationes s
no concludunt pbtates quia una scriptura plibz
modis pot exponi. Na i illa auctte in qua dicit
ysa lxi. in qua di sps dni sup me. z c. agitur de
missione filii. z qm filius pot intelligi missus sz q
diuiam natura. z sic intelligit pprie loqdo miss
a patre solu ideo sps dni stat ibi p patre. Si aut
intelligatur de missione sm humana natura
sicut intelligitur. de. s. s. put e tertia i trinitate
p. e intelligend de auctte sequi q pot intel
ligi utroq modo. sz tam sps accipitur alit et
alit. Ite qr de hoc qd dicit hilari. qd tacito differt

x z deru ne cad sit si pterm pot qd sps dni no sit x.
vr e male dre q argm h no ualet filius e filius patris
z c. s. s. go differt na patris z s. s. dicit psona. ar
illud no ualet qd fcit hylari. Rs ppt d q hylar
loqt d spu sco sm qd loquis noiat uz. si aut no
ht istancia uerbu suu nich tam si itelligat
de spu put dr plic ad h uitate hri na cu uere
no posset ee sine spu suo herent pr z filius ubi
duo spts tria no eent unius nate. p si sps patris
no eet filii no oriret a xpo. z si no procederet
ab eo no distingueretur originalit ergo eentiali
sz sps dei z c sut uni eentiali. go oportet qd
sps z c eentialit differrent siu distinguerentur.
Ite qr de hoc qd dicit magr. qd ubi hylari n
e ide u qd n rex z c. intellr solu i creaturis. vr
illa solo no ee conueniens. q hylari lo de spu
dei put sigt natura z re nature qd si nlla est
differa nulla deferret debet uni sicut ut uidet
qd si fcit uim i spu put sigt natura z re nate
go uidetur distinctio ista hi facienda. Rso dd
qd cu dicit ab hylario q e natura q res nature
aut intlli de alietate apte rei sic illi heretici
intelligebat. z sic ht unitatem solu in creaturis a
m pot dre alietate siu differetia sm ratione
z sic ht ueritate in diuinis z sic intelligit hylari
z dic aug. qd q e ee patre aliud ee dam no i q
q sm re. sz q sm ratz signdi z intelligendi z sic hndi.
Ite qr de hac ratione magri qd no debz dici p
uni dici. Quia nich e in trinitate creatu ul suug
ul sbm. vr e male dre quia genitiuus de siu re
no i portat subitione nec dnium. go no uidetur
sufficiens rō. Si dicas q h ualet apte q h nich e
quia terminus de se no importat respectu dnii.
Ite qr hoc nom eentia no importat sup ex
cellentia in genitio sic h nom ds. Ite qr no
dicatur tres psone eentie sic uni eentie. Rso
dicend q ad h qd genitiuus nate construat z ppe
necte e aliq habitudine i portari. ul sm re
ul sm mod intelligendi. geniti aut i portat
habitudine pncipi ad pti ul eq ul psidentis.
ad possessu. ul forme ad informatu uel specificantis
ad specificatu hitudine a for no i portat nisi
cu termino abstracto qd sigt p mod for. z qm for
se ht p mod exprimentis z declaratione ideo talis
constructio no attenditur n cu genitio nois ab
stracti alio determinato. vii geni dr mlr exigit
for. sz nich e deu mlr for. ideo bndicit tres p
uni eentie no aut tres p eentie. Deus aute
no e nom abstractu ideo no co struit cu genitio
n ul in hitudine sbi ut for dei ul i habitudie
specificantis ut p dei. sicut creatura salis. ul
in habitudine ~~specificantis ut p dei. sic creatu~~
pncipii ut creatura dei. z qm qu dicitur tres
psone uni dici nulla hitudinu i portatur ppe nisi
habitudo pncipii siu siue possessoris. hic e qd

cū in illo sensu sit sīla locutō nō ē recipienda
q̄ ratio ē ista quia locutō q̄ ē in iii declaratōis eēn
conuenit. ut cū dicatur mlī eggie sol. pc dica eggia
sol mlīs g° si dicet̄ tres p̄ uni dei dicetur vnus
deꝰ triū psonarū iste intellectus nō ē sanꝰ ut ui-
sus ē ꝓꝫ intelligi sic dr̄ vnus deꝰ trium psonaꝝ. ¶ Itē qr̄
de hoc qd dicit ꝙ ī hijs tribꝫ cōsistit summū bonū. s.
pō. cap. bonitate. videtur ē male dicere. q̄a summū bo-
nū specificat bonū. g° si bonis distingit̄ qr̄ pō ꝛ sap
pariratione summū bonū. ¶ Itē nō uidetur ī hijs
tribꝫ ēē ꝙ summū bonū ē aggatu omniū boꝝ et
collectiū g° nō tm̄ hoꝝ triū. Ad qd dd ꝙ bonū uno
m̄ distingit̄ ꝙ sap ꝛ pō aliom̄ nō. Si ē acci-
piat̄ ꝑ plonitate moris sic consistit duō ꝛ distingit̄
qr̄ aūt duo. Si ā bonū accipiat̄ ꝑ hoc sic cō-
plectit̄ omīa. Est ē bonū n̄ hoc ad pō ꝛ bonū gite
ꝛ hoc aūt pficit intellectū ꝛ ica sciā aūt affcm 7
ita bonitas. ꝛ h̄ cōa cōplectit̄ bonū ī sua ulitate
ꝛ summū ī sua integritate. qm̄ igit̄ omē bonū
ad h̄ reducit̄ ē ideo summū bonū ī hijs tribꝫ cōsistit.
¶ Itē qr̄ de hoc qd dicit. qd sepciū appat pri pō ne
uideatur minus potens. videtur hoc plus debē
dici de filio qd minus ī potens cū fuerit passus
ꝛ mortuus. ē mag̃ deberet ei pō appari. ¶ Ad qd dd
qd quia ꝑ passione unsus ē fecisse stultiā et
humilē ī pō ꝑpt qd iudeis ꝑdos cuius erat ī scandalū
gētis stultitia. ideo ipe cap egigi dcō nō tantū
sapiā appat filio. s. xpo ī mo ē uitute ut sic exclu-
dit ad iuuinitate ꝯformitate ꝛ maluit ei appari
uirtute ꝙ pō. quia uitus ē pō ultia ꝛ summū depō
sic ult phs. qd uirt ē ultimū de pō. ideo maluit ei
appari uirtute. nec ē incōueniens cedulis considera-
tionibꝫ idem appiari uni m̄ alij cū equalit̄ gueiat
tribꝫ. Vn̄ patri attribuimus pō ne uideatur ī potens
ꝑpt attributate. filio uirtute ne uideatur ī po-
tens siue debilitati ꝑpt assūpta ī trinitate. nec
omnīn tm̄ faciendā ē uis et pō ꝛ uirtute. sicut
dictū ē. xxxij. d.

¶ Quoniā sup̄ disseruimꝰ ac pla dixerimꝰ. sup̄ egit magr̄ de sacramento trinitatis ꝛ uni-
tatis
In hac parte agit de condicionibꝫ. ꝙ q̄s ē indeo rō
calitatis q̄ sunt. q̄ sunt. s. pō. sap. ꝛ uol. hr̄ aūt h̄ pars
tres. partes ī quaꝝ p̄ agit de sciā. ī sc̄a de pō. s.
de. xlij. nūc sic de oī pō dei agendū ē. Jn tcia de
uol. s. d. xlv. Iam de uoluntate dei. ꝛc. p̄ pars
hr̄ tres. Jn pma agit de sciā ī generali ꝙ sic. Jn sc̄a
agit de modis diuine cognitionis ut deus cogno-
scat mutabilit̄ ul īmutabilit̄. ꝛ q̄uo. d. xxxviij.
Nūc aūt ad ꝑpositū redeuntes. Jn tcia aūt agit
qr̄ ad spālos effectꝰ. s. d. xl. Pdestinato ū ē de
bonis salū. p̄ pars diuiditur ī tres. Jn pma magr̄
determinat de ipa dei sciā. Jn sc̄a quia res cognite
sunt ī sciete ꝑ mod' scientis determinat quō res sit
in deo. d. xxxvi. Solet hic qri cū omia dr̄ eē
ī dei cognitione. Jn tcia uō incidentr̄ determinat

quid dr̄ ē in reb3. d. xxxvij. ꝛ qm̄ demonstratiue
exptē. p̄ psona q̄ continet psente. d. p̄. hr̄
tres. ī pma cū dī sciā sit una determinat qm̄
sortitur pla noīa. Jn sc̄a cū dei sciā ul pscia sit
etna determinat quō se hēat ad tpalia ul creata ī.
hic cōsideran oportet utrū sciā ul pscia. Jn
tcia cū dei sciā sit ens ꝙ illo cognoscit non
entia ibi. Ppea omnia dr̄ in deo eē. ꝛc. Jn p̄
parte se ipm̄ continuas dic qd diuina eēn̄a
plura hr̄ noīa ꝑ cōnotata. ī sc̄a dic qd dei
sciā eēt si nichil futurū eēt ꝛ eēt sciā. s3
h̄ nō diceret̄ pscia. Jn tcia oportet ꝙ omēs
hr̄e rationes in deo ꝑ quas cognoscunt̄
in se ꝛ ipo uita omnia sunt psentia ei. ꝛ sic pz
dico ꝛ tcia ꝛ dictiones cū partū manifeste ꝑ
ī dicta.

Ad intelligentiam psentis. d. qr̄ de ratōe diuine
cognitōis q̄ ydea cōsueuit applicari ꝛ p° qr̄ utrū
ī deo sit ponenda rō ydealis / ꝑ dato ꝙ sic. qr̄
utrū hēat pluralitate sm̄ rationē. Tcio
utrū pluralitate hēat sm̄ nūm ulium an sin-
gularium. Quarto utrū. hēat pluralitate sm̄ nūm
finitū ul infinitū. Qnto. utrum ī ydeis sit pluralitas
sm̄ nūm ordinatū ul confusū.

¶ Circa p̄mū g° ad p̄m qr̄ utrū in deo sit ponere
ydeas ꝛ qd sic ob ꝑmo auctē aug. li. lx-
xxiij. q. qd ydee sunt forme etne ꝛ incōmutabiles
q̄ diuina intelligentia continet̄ ex hijs tbꝫ condnibꝫ
concludit̄. ꝙ ydea sit ī deo. ¶ Itē ratione obicit̄
sic omē agens rationabilit̄ ul ex pposito siue
ex uolūtate. nō casu ul ex necessitate ꝑcognoscit
rem anteq̄ fiat s3 deus ē agens rationabilissime
nō casu ul ex necessitate g° cognoscit re ante
q̄ fiat ul sit. s3 omis cognoscens hr̄ rē cognitā
ul sm̄ ueritate ul scdm similitudine. s3 res
anteq̄ sint nō pnt hr̄i a deo sm̄ ueritate g°
sm̄ similitudine. s3 similitudo rei ꝑ quā res
cognoscitur ꝛ ꝑducitur ē. ydea. g°. ꝛc. ¶ Itē
omē qd determinate duc ī altm̄ cognoscē hēt re-
nes se similitudine cogniti. ul ipm ē ei similitudo
s3 speculū etnū mentes se uidentū duc in
cognitione omniū creatoꝝ sic dic aug. qd recta
ibi cognoscunt̄ q̄a alibi. g° restat ꝙ ī eo resi-
dent similitudines rerū scitārū qd sunt ī eo sic ī cogno-
scente
quia nō tm̄ alijs representat. s3 sibi. s3 h̄ ē tota
ratio ydee. g°. ꝛc. ¶ Itē quia res a deo ꝑdu-
cunt̄ ideo sunt ī deo tamq̄ ī efficiente ꝛ ibi uerissime
ē efficiens. ē quia ab ipo finiunt̄ ideo uerissime
ē finis. g° ꝑ rationē quia ab ipo cognoscuntur
ꝛ expmuntur. ꝑ se ipm deꝰ uerissime ē exemplar. s3 ex-
emplar
nō ē n̄ ī q° sunt rerū exemplaria ydee g°. ꝛc. ¶ Contra
dyo. de di. no. cognoscit diuinus intellectus sed
ex se ipo. ꝛ ipse ipm nō sm̄ ydeā singula intuetur
s3 scdm unā excellentie causam omnia noscens ꝛ con-
tinens g° deus singula nō cognoscit ꝑ ydeā.

¶ Item ratione videtur quia ydea dicit rerum similitudinem et similitudo dicit rerum convenientiam. sed aut ad creaturam cum sit summa distantia nulla est convenientia aut si est minima est. ergo aut nulla similitudo aut minima. aut ergo non est ydea in deo quia si est secundum rerum imperfectam est. sed nichil imperfectum ponendum est in deo. ergo etc. ¶ Item nobilissimus modus cognitionis est deo attribuendus sed cognitio per rei essentiam est nobilior quam per similitudinem rei. ergo deus cognoscit per essentiam rei non per similitudinem. sed ydea est similitudo non essentia rei ergo etc. ¶ Item ydea non est necessaria nisi ad dirigendum in cognoscendo et in operando sed nichil indiget dirigente vel regulante nisi quod potest errare vel deviare. deus autem nullum horum habet ergo frustra ponuntur in deo ydee. ¶ Respondeo dicendum quod circa hoc duplex fuit opinio quidam enim dixerunt quod deus non cognoscit secundum rerum esse, et ponunt simile sic si punctus cognosceret virtute sua cognosceret lineas et circumferentiam. similiter si unitas haberet potentiam cognitivam per quam converteret se super se, cognosceret omnes numeros et huiusmodi deum video esse, qui cum habeat virtutem producendi omnia et cognoscit totam suam virtutem, ideo cognoscit omnia et hoc dicit dyonisius sensisse cum dixit quod non secundum ydeam sed secundum unam excellentie causam cognoscit omnia, sed hoc stare non potest secundum quid quia deus cognoscit non per collationem deveniendi a principio ad principiatum sed simplici aspectu. etiam esse cognoscibilis inquantum habet simile est cognoscere ergo habet eius similitudinem vel ipse est similitudo. Rursus deus cognoscens ideo distincte producit quia distincte cognoscit non econverso. ergo virtus producendi non est ratio cognoscendi. et tamen alius cognoscit quam ab ipso non fit per hoc et similia. et dicendum. id est quod ponendum est et plures quod deus cognoscit per ydeas et hec sunt rationes vel similitudines rerum quas cognoscit, in quibus non tantum ipse cognoscit sed etiam aspicientes in eum et has rationes vocat augustinus ydeas et causas primordiales. ¶ Ad intelligentiam autem obiectorum intelligendum quod ydea dicitur similitudo rei cognite similitudo autem duplex dicitur uno modo secundum convenientiam duorum in tertio. et hec est similitudo secundum univocationem, alio modo dicitur similitudo secundum quod unum dicitur similitudo alterius et hec similitudo non exigit convenientiam in aliquo communi quia similitudo sic ipsa est similis non univoce et hoc modo dicitur creatura similitudo dei vel econverso deus similitudo creature, sed in secundo similitudinis similitudo est in cognoscendi et hec dicitur ydea, sed aliter est in nobis aliter in deo. In nobis quidem in cognitione est similis cognitum et veritas. illa in nobis est similitudo accepta et impressa ab intrinseco propter hoc quod intellectus noster respectu cogniti est possibilis et non actus purus ideo fit in actu per ad cognitum quod est similitudo eius. In deo autem est econverso quia ratio cognoscendi est ipsa veritas et cognitum est similitudo veritatis. scilicet ipsa creatura. et quia ratio cognoscendi consistit in ipsa veritate propter ideo ratio cognoscendi ideo est summe expressiva. et quoniam omne id quod summe exprimit perfectissime assimilatur cognito assimilatur expressum cognitioni. ideo patet quod ipsa veritas ex hoc quod facit cognoscere est similitudo expressiva ydea. econverso autem est in nobis. quia eo ipso quod est similitudo facit cognoscere. ex hiis patet obiecta. Quod enim obicitur quod non secundum ydeam singularia intuetur dicendum quod dyonisius ex hoc non vult removere rationem ydee a deo sed vult dicere quod non sic est multitudo in deo ydearum sicut singularia sunt in nobis. ¶ Ad illud quod obicitur quod nulla est convenientia vel minima dicendum quod est similitudo univocationis sive participationis et similitudo imitationis et omnis similitudo expressionis. similitudo participationis nulla est omnino quia nichil est commune. similitudo imitationis est modica quia in modico potest finitum imitari infinitum. unde semper maior dissimilitudo quam similitudo. similitudo expressionis est summa que causatur ab intentione veritatis ut vult est, que est ipsa expressio ideo deus summe omnia cognoscit. ¶ Ad illud quod obicitur ratio quod nobilior est cognitio per essentiam dicendum quod est similitudo causata a veritate rei et de hac verum est quod numquam ita perfecte exprimit rem sicut ipsa res si presens esset apud animam et hac similitudine non cognoscit deus. est autem similitudo que est ipsa veritas expressiva cognitionis et eo similitudo quam veritas et hec similitudo melius exprimit rem quam ipsa res se ipsam exprimat quia res ipsa accipit rationem expressionis ab illa. et secundum hanc est perfecta cognitio et hac cognoscit deus. ¶ Ad illud quod obicitur quod ydea est ad regulandum et dirigendum dicendum quod regulari et dirigi potest esse dupliciter aut propter differentiam a directo et hoc ponit imperfectionem et possibilitatem erroris aut propter quod est id quod directum et hoc ponit impossibilitatem erroris quia est et errare non potest. et quia deus est ipsa veritas et ydea. ideo impossibile est eum errare et sic patet quod ydea in deo non ponit imperfectionem sed complementum.

Secundo queritur utrum sit ponere pluralitatem in ydeis secundum rem. et quod sic videtur. quia augustinus dicit. quod ydee sunt forme eterne et incommutabiles. sed sunt forme plures ergo forme dicatur ipsum quod est ydea absolute. tunc videtur quod sint plures secundum id quod sunt absolute. ¶ Item ydea est similitudo exprimens ydeatum secundum totum. sed quecumque uni et eidem secundum totum sunt similia nullo modo ad invicem differunt. ergo si ydea omnium secundum id quod est est una tunc omnia erunt indifferentia. ¶ Item si ydea est unum quod aut una communis aut una propria similitudo si una communis, ergo per ipsam numquam res distinguuntur. si una propria. ergo per ipsam numquam plura cognoscuntur. ¶ Item si ydea est ratio cognoscendi sed unumquodque cognoscens cognoscit secundum exigentiam rationis cognoscendi. ergo si ydea est secundum quid omnium in uno non cadat distinctio deus non cognoscit res distincte. sed indistincte. ¶ Contra augustinus vi. de trinitate. filius est ars quedam omnipotentis dei plena omnium rationum viventium et omnia in ipso unum sunt. ¶ Item quod perfectius est deo est attribuendum. sed perfectius est uno posse cognoscere plura [illegible] quam pluribus. ergo deo est attribuendum. ergo deus una ydea omnia cognoscit. ¶ Item in omni genere [illegible] stat quod in uno simplici ut potest vigorem

efficientis et finis. ergo cum deus sit exemplar inquantum est omni
modo simplex, est ergo in deo summa unitas. Et exemplar quod con
tinet multa non est nisi unum et simplex. ergo in divino exem
plari non est nisi una ydea secundum rem. Quantum ad intelli
gentiam predictorum. notandum quod hic sunt due opiniones. quidam enim
dixerunt quod ydee in deo secundum rem habent distinctionem.
dixerunt enim quod est considerare universitatem formarum
in deo. in alia. et in mundo. sunt in istis. et in mundo sunt in universo
habent distinctionem. compositionem. et oppositionem quia ibi sunt ma
terialiter. In anima vero humana habent distinctionem et compositionem
sed non habent oppositionem. et hoc quia sunt ibi non spiritualiter. non
tamen omnino. quia sunt a rebus extra. Ideo est compositio. dif
ferunt enim ab anima. In deo habent distinctionem sed non
compositionem. nec oppositionem, propter summam simplicitatem. et quamvis
in deo sint distincte sunt tamen unum exemplar. sicut plures
forme particulares in sigillo faciunt unum sigillum.
Sed ista positio quamvis in sui initio videatur probabilis in fine
continet errorem. nam si in deo esset ponere ydeas reali
ter differentes sive distinctas tunc esset ibi aliqua pluralitas realis
quam sit realitas personalis, quod abhorrent aures pie.
Si dicas quod non est pluralitatem aliam absolutam ponere sed
respectivam. tunc quero de illo respectu aut est ad aut
michi, similiter. nulla ergo est ibi realis distinctio. Si
aliquid. non est dare nisi divina essentia. Sed omnia essen
tialia in deo unum sunt, et ideo est alia positio quod ydee sunt
unum secundum rem et hoc patet sic. ydea in deo dicitur similitudo
que est ratio cognoscendi. illa autem secundum rem est ipsa di
vina veritas. sicut supra ostensum est. et quia illa non
est nisi una patet secundum rem omnes ydee unum sunt. unde dicit augustinus
expresse. quod in illa arte omnia sunt unum. Ad primum ergo
quod obicitur quod sunt forme. dicendum quod forma duplex est. scilicet forma que est perfec
tiva et forma exemplaris. et augustinus accipit ydeas in ratione
forme perfective. utraque tamen relative dicitur illa ad materiam
quam informat. sed ista ad exemplatum et ideo quia dicit
ur ad aliud, sicut similitudo quam dicuntur plures forme non ex
hoc notatur sit quod in ydeis pluralitas secundum rem set
solum secundum quod sunt. Ad illud quod obicitur quod ydea
est similitudo exprimens secundum totum, ergo et cetera. Ad hoc
est unus modus dicendi quod ydea non dicitur similitudinem
aliquam per quam cognoscens assimiletur aliis. Sed cum
multa assimilantur et multa possunt assimilari uni
sicut a forma sigilli eadem fiat expressio figure in
cera potuit esse ab eadem forma. una multe et varie
impressiones. secundum quod sigillum magis et minus impri
mit sic in deo intelliguntur quam multitudo in
rebus venit secundum gradum et approximationem ad ipsum
esse divinum. et illud non sufficit dicere. quia deus facit
omnia diversa secundum formam. non tamen secundum gradum
et dignitatem. illa cognoscit per unum secundum rem quod quod
est similitudo cogniti. Si dicas quod hoc est quia deus
se ipso cognoscit. sicut se ipso agit. ideo sic uno agit
multa. et uno cognoscit multa. adhuc non est so
lutum. quia adhuc manet quod quo ipse deus potest
assimilari multis quia hec dicit quod similitudo quedam
est secundum proprietatem generis. et de hac non est dubium quod non

potest una esse plurium generis differencium. et hec est
similitudo que exprimit naturam arte generis determinatam.
alia est similitudo simpliciter ex genere. et quia adhuc genus non
arctatur quamvis est huius. eadem non est illius. quamvis non est
huius secundum partem eadem tamen secundum totum realis similitudo
est divina veritas et ydea in deo. Et utique quamvis quo hec
possit intelligi aliqualiter intelligi per quamvis non
possit aperiri omnino simile cum enim illa similitudo
sit actus purus et ipsa veritas sic dicitur est ratio omnia que
cognoscibilia. quecumque nobilia secundum idem sunt comparentur
ad ipsam per modum predictum. sicut unum secundum formam potest
assimilari pluribus secundum naturam diversis. sic in pro
posito una realis similitudo potest esse omnium co
gnoscibilium. et exemplum potest exemplum inveniri aliquo modo quando una secundum
numerum exprimit multas et varias species colorum.
In cognoscentia a natura quamvis se habent per modum prius respectu cognitionis
et quamvis in forma ab illo non potest inveniri similitudo
inveniuntur dissimilitudo et ideo aspicit ad cognitionem nostram.
non nobis et ideo non esse intelligibilis. Ad primum quod querit utrum
illa similitudo sit propria vel generalis. dicendum quod dicit non dicitur causa
universalis. nec particularis. simpliciter. sed ad hoc dicendum est universalis
quia potest in pluribus effectus simul ad dicendum pro quantum
et modi. et sufficienter potest in effectum quolibet sic
in cognoscente dei intelligendum quod non omnino in universali neque
omnino in particulari. dicitur tamen similitudo et ydea intelligendum
est quod quantum est quantum ad industriam et amplitudinem propria
non est quantum ad discretissimam expressionem. ratio huius
est quia est similitudo exprimens non impressa. nec
expressa. quia omnino exprimens ideo summe exprimit.
secundum omnes conditiones universalis ex hoc quod non est expressa
ideo non est arctata neque limitata sed extendit se
ad omnia. sicut divina essentia. quamvis tota sit in
uno. non tamen sic est in uno quod non sit in alio. Ad illud
quod obicitur ultimo quod cognoscere secundum exigentiam bonum
dicendum quod sic et cognoscere est una tamen plura cognita di
stinctissime representat secundum proprias conditiones sic di
vina cognitio quantum ad modum cognoscendi quamvis est in ipsa
est una et simplex non distincta. Sed in comparatione
ad obiectum distincte cognoscit. quam ergo deus cognoscit
omnia distincte. Sed distincte potest in cognoscentibus per co
parationem ad cognitorum ista est. Sicut patet per compa
rationem ad cognitum sic habet veritatem.

Tertio queritur utrum in ydeis sit pluralitas secundum rem.
et quod sic ostenditur hoc modo. augustinus libro lxxxiii.
questionum. alia ratione conditur homo alia equus. ergo si ydea
dicitur ipsam rationem cognoscendi necesse est quod plurificet
secundum rem. Item hoc ipsum ostendit ex modo loquendi
et differentie. quia augustinus loquitur in plurali et diffinit et dif
finit in plurali ipsas ydeas dicens quod sunt forme ergo
plurificantur re vel ratione. sed non ratione. ergo re. Item
ydea dicit similitudinem ad cognitum et similitudo quamvis
in deo sit quid absolutum habet tamen modum dicendi ad
alterum sive respectum. Sed plurificatio similitu
dinis relative est a re cui assimilatur. ergo cum res
ydeate sint plures ydee sunt plures secundum rem

dicendi. Item deus antequam res produceret distincte cognoscit et actu, sed non est distinctio in deo cognoscentis nec cogniti. ergo oportet quod sit in ratione cognoscendi. ¶ Contra. si est plurificatio secundum res cum non sit res. tunc uidetur illa pluralitas non esse aliqua quantitas. ¶ Item si est in hoc nomine ydea pluralitas aut ratione eius quod est aut ratione eius ad quod est non ratione eius quod est quia est diuina essentia. si ratione eius ad quod. ergo cum uerbum et ars dicant relationem ad creaturam saltem secundum nomen deberent plurificari quod tamen falsum est. ¶ Item si ydee sunt plures non pro signato sed pro connotato. tunc quero aut connotatum illud est eternum aut temporale. si eternum. ergo uidetur quod plura sint ab eterno. si temporale. ergo uidetur quod ydea non dicatur de deo nisi ex tempore. sicut nec dominus nec creator dicitur nisi ex tempore. ¶ Item ydee si sint plures propter ydeata aut ergo secundum esse quod habent ydeata in deo aut in proprio genere. si propter esse quod habent in deo. contra in deo sunt unum. ergo ratione illius esse non possunt dici plures. si propter esse quod habent in proprio genere sed hoc non habent nisi ex tempore. ergo uel ydee non sunt plures nisi ex tempore. uel temporale est causa eterni quorum utrumque est inconueniens. ¶ Item ydea aut dicit ad aliquid aut non. si non ergo nec pluralitatem habet nec unitatem. si ad aliquid ergo si plures sint ydee sunt plures artes. ergo si plures ydee sunt ab eterno plures res sunt ab eterno. sed non plures res plurificant. quia ydea non dicit quid plurale ergo plures essentialiter. ¶ Responsio dicendum quod sicut patet ex predictis d. xxx. quamuis in deo nullus sit respectus ad creaturam a parte rei tamen contingit ipsam essentiam significari in respectu ad creaturam per multa nomina. non tamen nomen siue uocabulum est uanum. ¶ Intelligendum igitur est quod hoc nomen ydea significat diuinam essentiam in comparatione siue in respectu ad creaturam ydea est dicitur similitudo rei cognite que quamuis in deo sit absolutum tamen secundum modum intelligendi dicit respectum medium inter cognoscentem et cognitum. et quamuis ille respectus secundum rem plus se teneat ex parte cognoscentis quia est ipse deus. tamen secundum rationem intelligendi siue dicendi. similitudo plus se tenet ex parte cogniti. et quoniam cognoscens est unum et cognita sunt multa. ideo omnes ydee in deo sunt unum secundum rem. sed tamen plures secundum rationem intelligendi siue dicendi. unde concedendum est omnes rationes in deo esse unum quid sed non una ydea siue ratio, sed plures. ¶ Ad illud ergo quod obicitur quod isti rationi non subest ex parte rei dicendum quod falsum est. quia respectui subest ex parte dei essentia non respectus. ex parte uero creature subest uerus respectus et ideo iste respectus non induit falsitatem sic pluralitati respectuum quamuis non subsit pluralitas ex parte dei subest tamen ex parte connotatorum. unde respectus ille sic plurificatus non habet falsitatem nec uanitatem. ¶ Ad illud quod obicitur quod uerbum et ars dicunt respectum. dicendum est quod dicunt. sed aliter quam ydea uel ratio. sicut

ydea siue ratio cognoscendi plus se tenet secundum rationem intelligendi ex parte cogniti. similitudo enim secundum quod huiusmodi non dicit respectum ad id in quo est. sed cuius est. sed uerbum plus se tenet a parte dicentis. similiter et ars et exemplar a parte producentis. et quia multa sunt cognita et unum cognoscens. ideo ydee sunt plures. et ars tantum una. uel aliter. ideo et ydea dicit respectum ad res in quantum distincte sunt. non sic alia uocabula. ¶ Ad aliud quod obicitur quod connotata non sunt plura ab eterno. dicendum quod pluralitas est in ydeis ratione connotatorum. sed de connotatis est loqui dupliciter aut in quantum sunt. aut in quantum sunt connotata. In quantum sunt. sic sunt solum ex tempore. In quantum autem connotantur sic possunt connotari et eternaliter et temporaliter. eternaliter quantum ad respectus importat ut in hoc uerbo sciuit sicut per hoc nomen prescientia uel ideo prescientia est eterna. quia connotat essentiam non in actu sed in habitu. temporaliter uero quando respectus importatur in actu. sicut per hoc uerbum creare. quoniam igitur sic connotantur temporalia ut futura sunt. et futura sunt multa ideo connotantur ut multa. sed tamen sic connotata quamuis ab eterno connotentur non sunt ab eterno. sed ex tempore. ita multi connotatorum quamuis ab eterno. dicant tamen non ponunt realem multitudinem nisi ex tempore. ¶ Ad aliud quod queritur utrum secundum esse ydeatorum sunt ydee plures. dicendum quod secundum esse quod habitura sunt ydeata in proprio genere. et quamuis illud non habeant nisi ex tempore tamen ab eterno fuerunt habitura et ydee sunt ea ut future sunt. ideo intelligitur non tantum plures ex tempore uerum etiam ab eterno sic differt intelligere predestinados fuisse ab eterno et reprobatione non ratione eius quod sunt ab eterno. sed ratione eius quod futuri erunt ex tempore. ¶ Ad aliud quod obicitur. si plures ydee. ergo plures res. dicendum quod ydea non dicit tantum quod est sed respectum ad id quod futurum est et ita etiam potest esse ratione illius respectus recipere plurificationem. et ideo ille non ponit in actu sed solum in potentia. hic est quod pluralitas ydearum eterna non ponit aliquam pluralitatem actualem sic non potest si dicatur quod potest facere plura. sed hoc nomen res quod dicit importat absolute. et ideo cum dicitur plures res esse ponitur pluralitas in actu, et ideo argumentum non ualet immo est ubiquid simpliciter sic si dicatur plura sunt cognita ergo plura sunt. sic nec ualet plures ydee sunt. ergo plures res sunt quia ydee non sunt plures ratione eius quod sunt. sed ratione eius ad quod sunt.

Queritur utrum ydee plurificentur per comparationem ad ydeata secundum multitudinem ydeatorum quantum ad diuersitatem uniuersalium aut singularium. et quod singularium uidetur. quoniam per ydeas est ratio distinguendi sed deus non tantum distinguit uniuersale ab uniuersali. sed etiam singulare a singulari. sed quia distinguit uniuersale ab uniuersali ideo habet pluralium uniuersalium ydeas plures. ergo unde a ratione contrarie est eque a ratione contrarie est hoc. ergo. etc. ¶ Item cognitio rei uerissima est secundum rei totalitatem. sed singulare aliquid addit quod supra uniuersale. ergo cum deus totum cognoscat non tantum habet ydeam uniuersalis sed etiam super additi. scilicet singularis. similiter ratione singularis ergo si addita sunt diuisa secundum rationem siue multitudinem ydealem patet etc. ¶ Item dicitur quosdam ex hominibus predestinat quidam

replebat. Sed a initio predestinat. a initio replebat. ergo etc. alia ratione et ydea. sunt predicati et predestinati mundi. sed hec diversitas individualis sive numeralis. ergo etc. ¶ Item ydea multiplicatur in divinis ratione respectus et relationis ad ydeatum. ergo multiplicato uno multiplicatur et reliquum. Cum ergo quod est ydeatum multiplicetur in divisis et individuis secundum rem multiplicabitur ydea tamen illorum secundum rationem. Contra. Augustinus ad Nebridium. dico quod ad hominem pertinet tamen quod hominis ut mea vel tua ibi esse rationem. ergo multiplicatio vel distinctio ydearum attenditur solum secundum diversitatem universalium. ¶ Item artifex creatus per unam ydeam producit multa. ergo cum hec sit nobilitatis deus per unam ydeam res tam multa divisa numero producit. ¶ Item singulare ut singulare est compositum universali. ergo si est ydea in deo singularis ut singularis. tunc ergo est una ydea altera simplicior sed hoc est inconveniens. ergo etc. ¶ Item singulare magis proprium est quam universale. Si ergo in deo est ydea universalis ut universalis. et singularis ut singularis. ergo una ydea est communis altera propria sed communis prius est et simplicius est quam proprium. ergo una ydea est altera prior et simplicior. ergo in deo est ponere ordinem et compositionem [illegible] etc. ¶ Responsio dicendum quod ydea in deo secundum rem est divina veritas. secundum rationem intelligendi est similitudo cognitiva. Sed a similitudo et ratio expressiva cognitionis non tantum universale. sed etiam singulare quamvis ipsa non sit universalis nec singularis sicut nec deus. et ideo non tamen est similitudo universalis ut universale est. sed etiam singularis ut singulare est. et ideo quod similitudo est utriusque. non solum multiplicatur secundum multitudinem universalium sed etiam singularium et hoc est quod dicit Augustinus ad Nebridium. dico quod ad hominem faciendum hominis tamen esse rationem. quod vero ad faciendum temporis narras hominum nostrorum in illa sinceritate vivere. et ex hoc patet solutio illius ubi Augustinus quia Augustinus dicit quod quamvis universalis ut universale est una sit ydearum ut singularia sunt plures. ut ibidem dicit. quod si quis velit facere angulum sufficit habere anguli rationem. Si quis vero velit pingere quadrangulum necesse est quod rationem habeat quattuor angulorum. ¶ Ad illud ergo quod obicitur quod artifex creatus producit multa per ydeam dicendum quod sed fiet per applicationem ipsius ad diversas materias. unde si habet solum ydeam unam in posse intellige quod secundum illam simplici aspectu cognoscat divisa. Deus autem simplici aspectu cognoscit singularia ut divisa singularia ita quod secundum totum et secundum proprias differentias proprietates. ideo non est simile. ¶ Ad illud quod obicitur de compositione et prioritate. dicendum quod nec secundum rem nec secundum rationem oportet quod ydea habeat ydeati proprietates. nam corporalis est similitudo spiritualis. et compositi est similitudo simplex etiam increatum (?). ideo non oportet quod una ydea sit altera simplicior vel prior similitudo tamen secundum rationem intelligendi habet proprietates ydeati secundum distinctionem. tamen pro correlatione. quia oportet quod uno relatorum multiplicato multiplicatur et reliquum saltem secundum rationem. ubi est relatio secundum rem tamen etiam quia similitudo illa est ratio exprimendi et distinguendi et ideo quamvis recipiat proprietates distinctionis non oportet tamen de aliis.

Secundo queritur utrum in deo sit ponere multitudinem ydearum secundum numerum finitum vel infinitum. Et quod secundum numerum infinitum videtur. Augustinus de civitate dei .xi. Una est sapientia dei in qua infiniti sunt thesauri omnium rerum intelligibilium. ¶ Item Augustinus .vi. de trinitate. dicit quod filius est ars plena omnium rationum viventium sed constat quod ars est illa infinita ergo non impletur nisi infinitis. ergo sunt ibi infinite rationes. ¶ Item ratione videtur quod constat quod deus cognoscit omnes species numeri. ergo omnes habent ydeas in deo. sed species numeri sunt infinite ergo etc. Si dicas quod sunt infinite species quo ad nos non secundum rem. ¶ Contra. ponatur quod omnes species numeri sint. tunc hoc posito. de necessitate sequitur quod infinita simpliciter actu sunt. ergo si omnium specierum numeri sunt in deo ydee actu. patet etc. ¶ Item sicut deus per ydeas cognoscit et producit res distinctas ita cognoscit et producit res ordinatas. ergo sicut pluralitas in ydeis explicatur cognitorum et ydeatorum ita debet poni ordo ex ordine. ¶ Item nec pluralitas sive distinctio aut est ordo. aut inordinatio. sed in deo non cadit inordinatio nec confusio. ergo in deo habent ordinem. ¶ Contra. ydee sunt plures quia per eas deus distincte cognoscit ergo deus non cognoscit unum post aliud [illegible] omnia simul. ergo ydee habent in deo simultatem. ¶ Item si est ordo aut ergo prioritatis aut dignitatis aut originis non prioritatis quia tunc esset una ydea altera prior. quod est in eternis dicere non nobilitatis quia qualibet in deo est summe nobilis non originis quia si una de altera oriretur. tunc esset ibi vera distinctio secundum rem ergo nullo modo videtur esse in eis ordo. ¶ Item omnis infinitas aut omnino privat ordinem. aut tollit perfectum ab ordine quia tollit statum et complementum. sed in ydeis est infinitas ut visum est in alio problemate. ergo aut nullus ordo aut incompletus. sed non incompletus. ergo nullus. ¶ Responsio dicendum sicut tactum est in oppositum. non est ordo in ydeis sive rationibus cognoscendi ad invicem. nec secundum rem nec secundum rationem. habent quippe ordinem ydee ad ydeata sed ad invicem non. quoniam nec una prior altera nec posterior. nec est una ab alia nec nobilior est. et ideo non ponitur ibi ordo. et ideo hoc est quia ydee dicuntur respectu ad res cognitas denominatione sui nominis. et quia ille sunt plures ideo ydee ex parte respectu nominis plures sunt. sed ordo dicit novum (?) et novam habitudinem cum ydea comparatur ad aliam. et quoniam illo respectu circumscripto quod est ad ydeata. in deo ydee simpliciter sunt unum nec habent ordinem ad invicem. Ideo non est concedendum quod ydee habeant pluralitatem cum ordine ad invicem. ¶ Ad illud quod obicitur quod alia est ydea quia homo alia (?) ergo nobilior quia homo nobilior equo dicendum quod non est simile. Similitudo est eo quod ad alterum comparatur. habet distinguere. sed non habet nobilitatem ab illo. nisi aliquid recipiat ab illo ad quod comparatur et quoniam ydea hominis nichil recipit ab homine. nec ydea equi ab equo. ideo una non dicitur altera nobilior. ¶ Ad id quod obicitur quod deus cognoscit res ordinatas dicendum quod quamvis ordinatas cognoscat. tamen sub

hic est defectus

reque nobilit cognoscit. ideo sic ponebat
distinctas ydeas. quia distincte perfecte cognosce
bat. ita debet poni aliqualis inequalis equalitas
nobilitas quia aliud reque nobiliter cognoscat. ita
non debet poni ordo. sic est quamvis deus cognoscat
res albas non sunt ydee albe in deo. sic quamvis cog
noscat ordinatas non oportet quod sit in deo ordinatio.
Ad aliud quod obicitur quod ubi est pluralitas ibi ordo
est confusio et inordinatio dicendum quod istud est quia
potest ibi esse aliquas et sic est in ydeis. vel dicendum quod illud
habet locum ubi est pluralitas realis non talis est in ydeis.
quia omnes unum sunt. et ideo non potest esse inordinatio.
In parte ista sunt dubitationes
contra litteram et primo de hoc quod dicit in primo capitulo
magister. Horum tamen quedam specialem eflagitant
tractatum. aut est ista eflagitant specialem tracta
tum quia sunt difficilia. aut quia sunt comparata
si quia sunt difficilia. sed alia etiam sunt difficilia sicut
simplicitas. unitas ~~immutabilitas~~ immutabilitas. si quia
sunt comparata. sed sic sunt unitas equalitas. Responsio
dicendum quod ista eflagitant specialem tractatum triplici
ex causa. tum quia sunt difficilia tum quia multa de ipsis
in scriptura sunt determinata. tum etiam quia
dicuntur respectu ad creaturam et secundum has conditiones
attenduntur non esse in divina natura. ideo quia
volebat facere tractatum ad creaturas suas ad crea
tionem et ad hoc porrigit in deo posse. scire. et velle.
que faciunt eum esse perfectum. ideo tractatum istum in
medio collocavit inter tractatum de trinitate et
tractatum de rerum universitate. sed quia hic plus se
tenet cum deo et adeo se tenet quia ipse sunt
deus ideo tractat iste in primo libro ponit. Item quia dicit
hic quod dicit. Primo tractandum est de scientia. vero. et potentia
videtur esse male ordinare quia potentia precedit scien
tiam. ergo male ordinat in ponendo et male in exe
quendo. Responsio dicendum quod duplex est loqui de istis. aut
in sua generalitate sicut ut concurrunt ad unum
effectum si in sua generalitate sic cum scientia sit et bono
rum et malorum faciendorum et non faciendorum. potentia est se
cundum rationem intelligendi quam potentia. et potentia cum sit in faci
endorum bonorum tantum. Si autem loquamur de hiis prout
concurrunt ad unum effectum. sic potentia in quantum po
tens est prima. in quantum exequens est ultima. prius
enim est posse deinde scire et velle. et postremo est
facere quod est ipsius potentie. et quantum ad hunc actum
magister ponit hic ultimo loco potentiam. sed perfectum non considerat
ordinem secundum maiorem generalitatem et minorem.
Item quia de hoc quod dicit. quod divina scientia diversa
sortitur nomina. scilicet sunt scientia. prescientia. vel providentia.
dispositio. predestinatio. providentia. Queritur ergo
quo distinguuntur hec nomina et quod insufficienter
enumerentur. quia non solum est ponenda in divinis predesti
natione. verum etiam reprobatione. Responsio dicendum quod
hec nomina distinguuntur sic. divina cognitio potest
considerari in se aut in comparatione ad creaturas

si in se aut prout pure dicit cognitionem per modum
speculationis. aut prout dicit speculationem iunctam
affectioni, primo modo est scientia. secundo sapientia. vel sic aut dicit
cognitionem simplicem. aut per rationem nobilissimam
primo modo scientia. secundo modo sapientia. si autem consideretur
in comparatione ad res hoc potest esse dupliciter. aut co
notat eventum. et sic prescientia. aut effectum et hoc dupliciter
in conservando sive gubernando. et sic providentia.
aut in efficiendo. et hoc dupliciter. aut quantum ad bo
num nature. et sic dispositio. aut quantum ad bonum super
additum et sic predestinatio aut quantum ad eius privationem. et sic
reprobatio. sed quia privatio gratie non est effectus. sed
defectus. ideo reprobatio non hic numeratur sed
continetur sub prescientie nomine et ipsum ut apparet. unde dico
potest sic formari cognitio dei aut est in se. aut in
comparatione. si in se aut per rationem nobilissimam. et sic
sapientia aut per qualemcumque rationem. et sic est scientia. si
in comparatione. aut eventuum. et sic prescientia aut
eventuum et effectuum et hoc vel in gubernando. et sic
providentia vel in efficiendo. et sic si respectu cuiuslibet sic
dispositio. si respectu rationalis. sic predestinatio
aut effectum ~~vel~~ eventum et defectum. et sic reprobatio
que est prescientia nominata. Item queritur de hoc quod
dicit. Quod creator ita dicitur relative. ut tamen con
notio significet. videtur enim dicere falsum. nam creatio signi
ficat modum actionis non relationis. ergo creator
similiter. ergo non dicitur secundum relationem aptitudinis modi. nec
aptitudinis rei illud consistit ergo nullo modo. Item videtur
falsum dicere cum dicit. quod essentiam non significat. quia
creatio significat aliquid aut ergo creatum aut
increatum. si creatum ergo non dicitur de deo. si increatum
ergo cum non significat prius. significat essentiam. Responsio
dicendum quod relative dici aliquid est dupliciter. aut quia
significat relationem sicut nomina que sunt in
predicamento relationis. aut quia habet respectum annexum.
sicut cum omnis actio dicatur respectu ad passum
suum secundum et passum ad agentem sic dicitur relative.
et sic intelligit magister de hoc nomine creator. et
bene aliud quod dicit quod non significat essentiam dicit propter hoc
quod aliquis imponatur divine essentie. et ideo de sola
essentia dicitur secundum omnes. tamen de eo a quo imponitur sunt
controversia. Quidam enim voluerunt dicere quod nomina
sex generum non predicant aliquid in deo. sed copre
dicantur. unde actio non videtur dicere aliquid
in agente. sed ab agente et hoc videtur consonare
rationi quia actio et passio videntur determinari
esse eadem. et communiter hoc videtur consonare verbum
boetii de trinitate. quod alia genera rerum nec de creatore.
nec de creaturis predicantur ista opinio fuit satis
probabilis. et hec fuit magistri. et ideo dicit. quod prescientia
rationes sex imponuntur essentia. sed creatores tamen
relationem. veruntamen illud hodie communiter non tenetur.
dicimus enim deum esse sua actione ut puta sua
creatione. et quoniam essentia est divina actio. et hoc
nomen creator imponitur ab actione. ideo non tamen

impositum e essentie. unde etiam ab essentia sed illa sequitur
relatione si lectius intenderit dicere quod talia non
predicantur. sed non predicantur absolute. Si tamen uelimus
sustinere magistrum secundum eorum opinionem dicemus quod
magister non uult dicere quod creatio non importet di
uinam essentiam. sed quod quantum ex ui uocabuli non dicit
essentiam absolute. sed per modum relationis. sicut sub appel
latione relatiua. sed presciencia duo dicit. scilicet scientiam et intel
lectum dicit essentiam absolutam. unde manet scientia. re
ipsa non manente. non sic est de creatione. non enim
est creatio nisi sit etiam creatura. et secundum hoc uerbum
magistri non habet calumpniam. ¶ Item queritur de hoc
quod dicit. Si nulla fuisset futura esset tamen in deo
scientia eorum. uidetur enim male dicere quia scientia non potest
esse. et quoniam non potest non est scientia sed opinio uel alia acceptio
minus nobilis. ergo cum de nobilitate scientie sit ponere re
uera multo fortius quod diuina scientia ponat quia est nobilissima.
Ad hoc breuiter dicendum quod est scientia qua deus cognitionem
dere et scientia qua scientia rem esse. prima scientia non est in nobis
nec in deo ponit existentiam rei in proprio genere nec de pre
senti nec de futuro. quod patet. quia artifex habet co
gnitionem faciendi domum quam nunquam faciet. Se
cunda est scientia ponit rem tam in deo quam in nobis. sed in
nobis quia dependet in deo quia cognoscit. et quantum
ad primum loquitur magister quod eadem scientia esset. sed non respectu
eiusdem. et respectu totius. et quot non est. quantum ad secun
dum. ¶ Item queritur de hoc quod dicit. Quod omnia sunt
deo presencia non solum que sunt sed et que preterierunt.
Quomodo intelligitur. aut est intelligere de presencia secundum
ueritatem. aut de presentia secundum cognitionem. primo modo sic
est. Constat enim quod ante tempus non est in deo secundum
ueritatem presens sed secundum cognitionem quia habet unam
essentiam. ergo similiter omnia sunt presencia. ¶ Ad hoc dicendum quod
non omnia dicuntur esse presencia secundum ueritatem existen
cie rerum sed secundum cognitionem. quia actu cognoscit pre
senciam preteriti et futurum. et circa actum sue cognitionis
semper est presentialiter. ita quod nulla successio cognitionis dei est
in nunc quod complectitur omnem successionem sine
mutatione. unde omnia sunt ei presencia ex hac duplici
causa. quamuis autem creatura habeat cognitionem
de preteritis. quia tamen cognitio eius transit in preteritum
et noua generatur cognitio ex rei existencia. ideo
non dicitur quod omnia sunt presencia creature sicut dicitur
quod omnia presencia sunt deo. et ideo non ponitur memoria
in deo quia memoria respicit preteritum ut preteritum
non tamen intellectus. sed autem etiam actus illius cognitionis
transit in preteritum. sed presciencia non dicit rationem
sine actu sed in futurum. et ideo in deo con
ueniente ponitur.

Solet hic queri cum omnia dicuntur esse in cognitione dei.
Super egit magister de cognitione dei qua cognoscit
omnia creata. et quoniam cognitum dicitur esse in cognoscente ideo
determinat hic secundo quomodo res sunt in deo. et quoniam res
create non tantum dicuntur esse in deo sed etiam
a deo et per deum. ideo primo agit de existencia

rerum in deo. secundo ut comparat ad alias similitudines
si ex ipso et per ipsum ibi. Prouide si diligenter inspiciamus.
Prima pars habet duas. in prima ostendit qualiter res dicantur
esse in deo a parte eius in quo sunt. uita scilicet sunt
in essentia sicut sunt in diuina presencia. Secundo qualiter
dicantur esse in deo a parte ipsarum rerum ibi. Propterea
queritur cum omnia dicuntur esse in deo, ubi querit utrum
mala sint in deo et soluit quod non. quelibet harum
partium potest diuidi. quoniam primo querit et opponit. et
postmodum determinat. et partes manifeste sunt
in litera. Prouide si diligenter inspiciamus. Hec
secunda pars in qua ostendit hoc quod est esse in deo. ad
alias similitudines importatas per alias prepositiones.
et hec pars habet quatuor. per quatuor capitula. In primo
ostendit horum trium conuenientiam in sancta diuina appropria
tione ibi. Propter quod sciendum est. Innuit differentiam eius
quod dicitur de se ipso ad hoc quod est ex ipso. quarto ibi. Illud
etiam aduertendum est. In quarta. breuiter epilogat
que premissa sunt ibi. Ex premissis apparet. et hec
posset diuidi quoad totam precedentem intellectus
partitionem. patet in litera.

Ad intelligentiam huius partis queritur de existencia
rerum in deo. et circa hoc tria principaliter queruntur.
primo queritur utrum creature fuerunt in deo eter
naliter. Secundo queritur de modo existendi ipsarum rerum in deo.
Tertio quantum ad generalitatem rerum in deo existen
cium. utrum scilicet omnia que dicuntur cognita fuerint et
sint in deo. Item quod primo de existencia. secundo de modo.
tertio de numero. ¶ Quantum ergo ad primum articulum duo
queruntur. primo queritur utrum res fuerint in deo ab eterno
secundo utrum fuerint in deo ratione essencie uel presencie.
Quod autem res fuerint in deo ab eterno uidetur
quia agens cognoscens agit per speciem rei quam
penes se habet. sed res est in anima quia similitudo eius est
in ea. ergo in deo similiter. Si tu dicas quod illud exemplar
nichil est ei rei. ergo secundum illud non deberet dici res
esse in deo. Contra plus facit ad esse rei exemplar quod
est cognitum et productum. quia quod est productum artis.
Sed ergo ratione exemplaris artis producti artis res est in anima
multo fortius debet dici in deo esse ratione exemplaris
producentis. sed hec ab eterno. ergo et cetera. ¶ Item similitudo
producta non est nisi aliquid. sed alicuius. sed exemplar per
quod cognoscit deus non est ipse est deus. ergo
uerius est exemplar rei in deo quam in anima. ergo mul
to fortius res in deo quam in anima et cetera. ¶ Item
quia res potest exire de nichilo. res est in nichilo. et tamen
non totaliter est in potentia nichili. immo agentis. ergo si res
que sunt in potentia dei. totaliter ibi sunt multo
fortius debent dici esse in ipso et cetera. ¶ Contra.
quod exit per creationem omnino nichil est ante quam
creetur sed creature sic exeunt ergo omnino non
sunt ante quam producantur. sed quod non est, nec
est hic. nec ibi. ergo non est in aliquo etiam non in deo.
¶ Item quod est in aliquo est in illo. uel secundum se. uel
secundum aliquid sui. sed res non est in deo secundum se

quia tunc essentia deitatis in deo. non secundum aliquid
sui. quia nichil de ipsa est eternum. sed totum ex tempore
ergo etc. Item quod est in aliquo est in illo secundum esse actuale
vel possibile. sed creatura non est in deo secundum esse actuale.
quia tunc actu esset. ergo si est in deo. est secundum esse possibile
sed omne esse possibile secundum quod huiusmodi est permixtum. ergo si creatura
ab eterno est in deo secundum esse possibile. ab eterno est in deo
secundum esse mutabile. sed hoc falsum. ergo et primum. Item si creatura
dicitur esse in deo quia potest esse a deo. ergo cum ab eterno
esse a deo sit impossibile non erit creatura ab eterno in deo
ratione potentie. Responsio dicendum quod ad dictum esse in aliquo tripliciter vel
secundum actualem existentiam vel secundum similitudinis plenitudinem
et secundum causativam potentiam. primo modo sunt res in universo. secundo modo in
cognitiva substantia. tertio modo in sua causa. hiis duobus
modis ultimis res sunt in deo. quia res est cognoscens
res. antequam fiant et potens producere. unde
quia ab eterno cognovit. et potentia qua produxit ex tempore
in deo fuit ab eterno. ideo dicuntur res fuisse in deo ab eterno.
Ad illud quod obicitur quod nichil omnino est. non est in anima
dicendum quod primum est secundum primum modum existendi. sed
falsum secundum modum secundum et tertium. quia illud quod nichil
est modo deus potest facere. Ad illud quod obicitur
quod est in illo secundum se etc. dicendum quod quantum ad
secundum modum res sunt in deo secundum aliquid sui. quia
sicut secundum esse. sed aliquid rei potest dici tripliciter. scilicet essentialiter
effective. et causaliter. scilicet sicut pars effectus vel causa.
hoc tertio modo est in esse ad rei. quantum ad tertium modum
si potentia creativa. est res secundum se. non in actu. sed potentia. quia
secundum esse potest produci a deo. similiter ad sequens dicendum quod
ratione exemplaris res actualiter sunt in deo ratione
creationis possibilis. quia possibilis produci. Quod obicitur quod non
est in deo est inmutabile. dicendum quod hoc verum est de eo quod est
actu in deo. sed quod potest produci a deo est mutabile.
vel dicendum quod possibile per comparationem ad divinam potentiam quod
est inmutabile. et sic est inmutabile vel ad connotatum
temporale existens. et sic habet esse mutabile. Ad illud quod obicitur de
creatione. dicendum quod quamvis actus creandi non potu-
erit esse ab eterno. tamen potentia creandi fuit in deo.

Secundo queritur utrum res sint in deo ratione
essentie videtur. quia quod in est ratione persone
et proprium quod in est ratione essentie. est communis. si ergo hoc est
commune tribus. patet etc. preterea res sunt in deo sunt
ratione exemplaritatis. sed exemplar creature in deo est divina
essentia quia per se ipsam producit et cognoscit. ergo etc.
Item regula est quod quicquid de deo dicitur in relatione
ad creaturam est essentialiter dictum. sed res esse in deo
est totaliter dictum. ergo etc. Contra quod ratione persone
videtur quia res sunt in deo in quantum possunt ab ipso
exire. sed producere cum sit actus est ipsius suppositi
ergo persone. Item sic dicit aug. li. lxxxiii. q. verbum
dicitur operativum. potentia. si ergo res sunt in deo ratione
potentie operative sunt ratione verbi. ergo cum verbum sit
persona sunt in deo ratione ~~verbi~~ persone. Item aug.
de ci. dei. xi. ca. xxiiii. dicit quod cum deus dixit ut
fiat. intelligitur pater in verbo dei. filius. in visione.

spiritus sanctus. ergo cum eius sit producere in quo sunt. patet ergo quod sunt
ratione persone. Responsio dicendum quod quod in divinis est considerare
essentiam. que est communis. et est communis et absoluta. et considerare
proprietates et considerare eas ut in relatione ad personam
primo dicitur omnimoda absolutione. scilicet proprietas dicitur
relatione ad personam. tertium dicitur relatione ad res
et illa appropriata significat deum ut causam. cum ergo queritur utrum
res sint in deo ratione essentie vel persone dicendum quod proprie
loquendo. nec sunt. sed sunt in deo ut in causa. et sic ratione
appropriatorum que sunt essentialia considerata in personis.
cum ergo obicitur utrum sint in essentia. dicendum quod ille rationes con-
cludunt quod sunt in essentia quantum ad ~~dictum~~ deitatem. secundum quod com-
prehendit appropriata non secundum quod in omnimoda absolutione
considerantur. Quod obicitur ad oppositum non concludit
de persona ratione proprietatis. sed ratione appropriatorum.

Consequenter quantum ad secundum articulum queritur de modo
existentie rerum in deo. et circa hoc queruntur duo. primo
queritur utrum omnia que sunt in deo sint in ipso vita. secundo
utrum res verius sint in deo quam in universo. sive in proprio
genere. Quod autem omnia sint in deo vita videtur.
Jo. i. quod factum est. in ipso vita erat. sed omnis creatura
est facta. ergo creatura omnis est in ipsa vita. Item aug.
v. super gen. ad litteram omnia dicuntur in ipso fuisse
vita. non in sua natura. quia omnia novit antequam
fierent. Item ratione videtur. quia divina essentia
est vita. ergo quod est divina essentia. est etiam vita. sed
creatura in deo est divina essentia quia quicquid est
in deo est deus. ergo est vita. et hoc est quod dicit ansel. in
mon. xxxiiii. c. et xxxvi. c. quod creatura in deo creatrix est
essentia. Item intelligere est una differentia eius quod est
vivere. cum vivere dicatur quadrupliciter secundum philosophum. si
igitur intelligere est vivere. ergo omnis ratio intelli-
gendi est ratio vivendi. sed res sunt in deo secundum suas
rationes intelligendi. ergo sunt in deo viventes
sed non participatione. ergo sunt vita simpliciter. Contra.
act. xvii. In ipso vivimus movemur et sumus. ergo si
quia vivimus. sumus in deo vita. ergo quia in ipso
movemur. sumus in eo motus. sed hoc non dicitur. ergo nec illud
debet dici. Item si res dicuntur in deo vita. aut ergo
ratione potentie. aut notitie aut non. non ratione potentie. quia
res existens quod potest produci per rationem antequam producatur.
nichil omnino est. quia secundum totum producitur. si nichil est
ergo nec vita. nec ratione notitie. quia tunc
cum mala sint a deo cognita. tunc mala essent in
deo vita. quod absurdum est. Item verbum vocis. et verbum mentis. dei
non est nisi futurorum. ergo sola futura viverent
in deo. sed alia que futura sunt in deo per ydeam. ergo
non esse quod est in deo est in ipso vita. Item hoc videtur
quia exemplar eternum representat res expressissime secundum
quod sunt. et ab ipso exeunt. ergo cum quedam vivant.
quedam non. quedam representat per modum viven-
tium. quedam per modum non viventium. ergo quedam
sunt in deo vita. et quedam non. Responsio huius questionis.
quare magis dicuntur res esse in deo vita. quam sapientia
vel essentia vel intelligentia. ad hoc voluerunt aliqui dicere

quia non omnia que dicuntur esse esse in deo sunt in illo vita. sed ea solum que sic sunt in deo. ut disposita fieri. et ideo hoc est. quod verbum. et vita dicit actum et dispositionem. et ideo dicit anselmus in monologio. capitulo .9. verbum non est nisi eorum que sunt vel futura sunt. et ideo ea sola sunt in deo vita. et ideo dicunt quod ad rationem dicendi vitam concurrit necessario quod res sunt in deo quantum ad potentiam notitiam. et modum producendi. sed hoc non potest stare secundum augustinum. aliter enim ut ipse dicit .vi. de trinitate. est ars plena omnium rationum viventium. sed constat quod non impletur nisi omnibus infinitis. ergo infinite res viuunt in deo. ergo non solum entium vel futurorum sed etiam omnium possibilium. et item augustinus libro .lxxxiii. questionum dicit quod ratio est etiam si numquam aliquid per illam fiat. sed constat quod ratio in mente artificis viuit non quia res extra producitur. viuit est etiam si res corrumpatur. et exterius esse omnino nichil faciat ad vitam. et ideo patet quod non solum presentia vel futura viuunt in deo. et propterea aliter dicendum quod res triplicIter sunt in deo videlicet ut in principio producente. et sic sunt in rationibus potentie. ut in exemplari exprimente. et sic sunt in rationibus notitie. et ut in fine conservante et non. per modum quo in principio producente. cum totum ex nichilo producatur. dicendum non omnino sunt. nec vita. nec aliquid. quod non sunt in deo tamquam in fine conservante cum conservent secundum esse quod habent. sic sunt quedam vita. quedam non. unde quedam tantum sunt. quedam sunt. et mouentur. et viuunt. quedam ut homines et sunt et mouentur et viuunt. quia non sunt ut in exemplari exprimente. sic sunt in ipsa vita. et quia non solum in illo exemplari exprimuntur entia. sed et omnia possibilia deo. propterea omnia sunt in deo vita quia in ipso sunt. et ideo dicit beatus iohannes. quod factum est in ipso vita erat. et sic patet quod esse in deo attenditur secundum triplex genus cause. et simpliciter patet quo rationes potentie. et notitie. et ideo absoluitur illa questio secundum quod genus cause. vel secundum quantitatum conditionum. dicuntur res esse in deo. patet etiam que in deo dicuntur vita. scilicet omnia que sunt in ipso tamquam in exemplari. ❡ Ad primum ergo quod obicitur. quod in deo mouemur. et cetera. intelligendum est. quantum ad tantum modum essendi in deo. scilicet per conservationem. dicendum est conservat in nobis vitam et operationem et essentiam. et quantum ad hoc intelligendum illud verbum. ad secundum quod dicitur ratione cuius dicuntur in deo vita dicendum quod rationes potentie et notitie simul quia ista duo concurrunt ad rationem exemplaris. non est exemplar. deus nisi eorum que cognoscuntur et fiunt. ❡ Ad aliud quod obicitur quod res in illo exemplari representatur ut sunt dicendum quod verum est. tamen non oportet quod ratio representationis sit talis omnino qualis est representatum sicut supra ostensum est. et ideo sic corporalium est ydea spiritualis et non viventium viuens. ❡ Ad illud quod ultimo queritur quare magis dicuntur res esse in deo vita quam alia dicendum. quod quamuis predictum verbum multas habeat expositiones. quod dicitur quod factum est in ipso vita erat tamen specialiter circa hoc verbum consideranda est veritas dei et

doni. et unitas dei ut dicit augustinus. et quod omnis res facta a deo vel etiam res posse fieri habent rationes in deo per quas intelliguntur que quidem rationes viuere dicuntur quia sunt in verbo viuente. secundum quod viuens est et in ratione intelligendi qui est actus vite et ideo in artifice creato dicuntur viuere. sed in deo non tantum dicuntur viuere sed etiam ipsa vita. quia ipsa ratio cognoscendi in deo est ipsa intelligentia. ❡ Post autem dicendum sunt hec. cum enim res habeant esse in deo et etiam in mundo et diuersimode. quia aliquas proprietates habent secundum existentiam in mundo que non competunt eis secundum quod sunt in deo ideo non solum dixit quod factum est in ipso erat sed vita ut omnes ille conditiones excluderentur. creature enim in mundo habent esse commutabile et corruptibile quod est vita est actus spiritualis et continuus fluens ab ente quieto et sempiterno propter hoc dicendum est quod res sunt in deo vita ut per spiritualitatem excludatur corporeitas per quietem variabilitas per simplicitatem corruptibilitas.

Secundo queritur utrum res sint deo quam verius in vniuerso suo in proprio genere. et quod verius sunt in deo videtur per augustinum .v. super genesim. ad litteram omnia priusquam fierent erant in notitia facientis et utique ibi meliora ubi eterna. ubi verioria et incommutabilia. ❡ Item unumquodque sic se habet ad esse ita ad cognitionem sed creature verius cognoscuntur in deo quam in proprio genere. ergo verius sunt in deo. ❡ Item omne quod est in aliquo est in eo per modum eius in quo est. sed deus est in infinitum nobilior mundo. ergo in infinitum nobilior et verior modo sunt res in deo quam in vniuerso. ❡ Item nobilius et verius est esse vite quam non viuentis. sed omnia viuunt in deo ut supra monstratum est. non autem in genere proprio ergo et cetera. ❡ Contra verius est res ubi est simpliciter quam ubi est solum secundum quid. sed in deo solum dicitur esse secundum quid quia non sequitur asinus est in deo ergo asinus est. sed in proprio genere est simpliciter. ergo ibi verius. ❡ Item verius est res ubi est secundum principium intrinsecum et proximum quam ubi est ut in principio extrinseco et remoto. sed res in mundo sunt secundum principium intrinsecum in deo autem ut in principio extrinseco ergo et cetera. ❡ Item verius est res ubi est secundum propriam entitatem quam ubi solum secundum similitudinem sed in deo est homo et lapis et cetera secundum similitudinem ergo et cetera. ❡ Responsio dicendum quod triplex est existentia rerum. scilicet in exemplari eterno. in intellectu creato et in ipso mundo. in exemplari eterno. in intellectu creato sunt res secundum similitudinem in ipso mundo secundum entitatem propriam. cum ergo queritur in quo sunt verius. hoc dupliciter potest queri aut ita quod fiat comparatio eiusdem rei ad se secundum diuersum modum existendi ut sit sensus. ubi lapis verius habet esse vel cum est in cognoscente vel producente vel cum est in se. et hoc modo concedendum est quod verius est unaquaque res in proprio genere quam in deo sic probant rationes ad hoc inducte. alio modo potest fieri comparatio rei ad suam similitudinem. ut sit sensus. quomodo quid habet esse verius et nobilius utrum ipsa res vel eius similitudo et hoc modo simpliciter concedendum quod similitudo rei verius et nobilius esse habet in deo quam ipsa res in mundo et cetera.

eiq e. quia e ipe dr tconcedend sut tres adhec inducte. adhuc similitudies rer i intellectu cato. ueri tnobilius. hnt ee qua res i uniuso ut dr aug. de tri. no rone ei qd sit. s rone ei i quo. quia sunt nobiliori tspualiori m siltudies. i Intellectu cogno. qm sit ipe res i mundo co tente. tsic patent rationes adutraq parte. m ad p argumtu qd fit de compatione ee adcog scedu q p generalit intellectu qd res ibi e ueri ubi ueriuis cognoscit no ht ueritate. q e cogsce q no e i deo sic ad cognosci no sequit ee ita neo ad n cognosci uere ee n aduerius cogsa uerius ee. qm ergo dicitur qd uniuqdq sicut se ht ad ee ita ad cogtione. s intelli quia ead pri que sut pri eendi sut pnc cogscendi. s tam pnc eendi cofert ee ple ipa s cogne no conferut ple s psuas similitudies.

Tertio loco e qd de tio articulo. s. de gnali
existencie re in deo tec hec qrunt duo. p
qr utru mala sint i deo. Secundo utru sit i pfcu sm
q ht. Qd aut mala no sut i deo ur. aug. de.
li. ar. Jnim res recte uitupant inquantu eau
uituperator arte in qua facta sit uidet ut
hec reis uituperet. qd i arte no uidet. si g uitu
perantur quantu ad malicia sui inquantu mala
thec m no uident i deo. g hec m no sut i deo.
Item ome qd e in deo e ex ipo t p ipm ut dic
aug. t magr in littera s nulla umq sut ex
deo nec p deum. g nec i deo. Item ome qd
e in deo aut e sicut i pnc pducente aut sic
i exti exprimte. aut sic in fine consuate. s co
stans e qd dr no e pnc pducens mala n etia
consuans. Item no e exemplar exprimens q
ratio ex artis attenditur sm assimilatione s dei ad
malum nulla e assimilo. g mala nullo m sut
in deo. Item quanto aliquis melius e tanto mag
distat a malo. s ds e optimus. quo nich melius
pot cogitari. g tanta distancia differt qnta
nulla maior pot cogitari. s mag distat a malo
qd nec ht ueritate malitie nec siltudine qm qd
ht salte similitudine t umq nullo m e malu
quia umq a m e g. tc. Cont ome q cogscit
ab aliq qui e sua cognito e i ipo tamq i cognos
cte. s ds cognoscit mala quia ea punit t reprehat. ds
e sua cognitio g mala sunt in deo. Minor patet.
Maior simili quia omne cognitu e i cogtione. s
g ide e cognito t cognoscens. s g e in cogscete.
t i cognoscente. Item ome qd cognoscitur in
aliquo e i illo in quo cogscitur s mala cogscut
in deo g sunt i deo. plo minor. mala cogscunt
a deo constat. aut in se. aut ext. no ex. hec
constat qa diuin aspectus no ext ex tunc enim
indigebat alio ad cogscend. t iam angli cogscut
mala in deo. Vn aug. sup. gn. ad littera. angli
uident in illo bona nra que eis placent. t mala nra
que eis displicent. Item ome qd cogscit maliq
t no p accidens e aliq m in illo sicut i exti. s mala
cognoscunt a deo. s no p accens. quia nich cogscit
p accens s omia p se g mala sunt i deo. Item
ome qd cogscitur ab aliq no p puatione cogscit
p siltudine t ydea. s i deo no cadit cogtio p priua
tione. quia nulla pot i illo esi ee puatio cu sit
purus actus. g si cognoscit mala no cognoscit p
puatione s p similitudine. s siltudo e ydea
in deo. g mala hnt ydeam i deo. Resp dd q mala
a deo cognoscunt no tam in deo existunt sm
qd mala quia sic loquim i pposito. Item ideo in qm
cognoscunt. quia sic rectum e iudex sui t obliq
sic sima ueritas t lux t act e ratio cogscendi no
tantu ueritate t luce t actu. s etia obliqtate
tenebra t puatione. Vn lux se ipa tenebram
cognoscit no sunt aut mala in deo qm illa dnr
ee in deo qm illa dnr ee in deo ad que co hoat
ds sm aliquod gen ee. t maxie sm gen ee ca
t exemplaris malu aut no ht deu pca n p ea
quia malu ratione malicie dic sol puationem
exemplar aute sm qd hi dicit assimulationez
qm ergo puatio sm qd hi nulli e assimulabil
hic e q nec malu nec siltas ht ydea i deo sim
aut oppositu e assimulabile. Vn cum uno t eod
cognoscit deus bonu t malu sibi oppositu. bonu
cognoscit sedm rationem assimulatois. t ideo bonu
e in deo ut i cam t ut cogitum p se. t p mod ponis.
malu aute cu cognoscatur a deo no ht i ipo ydea
ideo no e in deo. quamuis sit in dei cognitione
quia quis cogscitur a deo no cogscitur p ydeam
sui s boni cui e puatio. t ideo dicitur cognosci p
accidens t p priuatione. Ad i g qd obicitur
q malu e in dei cogtione. t cogtio e deus g. tc.
Dd q l3 e ista sm accns quamuis e ide sit cogtio
dei quod deus. tam aliquid gnotat sic potentia
t sapia. Vn sicut no sequit e in dei notitia g e
i ipo. imo e ibi accns t ignis sic i pposito. Ad p
qd obr qd malu cognoscit in deo g e i deo. dd
q nec p sequit ~~qd malu cogscit~~ plus e dicit ee
in deo qm cognosci a deo ul in deo. Cum e dicit
aliquid cognosci a deo ul i deo. p hoc intelli qd ds
sit ratio cognoscendi illud. s cum additur qd
hec sit in deo signatur. qd ds sit ratio cognoscendi.
ut ex ar t p assimilatione t ideo e ibi conueniens.
Ad illud q obicit qd cogscit no p accidens ma
la. tc. dd qd cognosci p accidens hoc e dup aut
a pte cogscentis. aut cogniti. p deo nulla cadit
cognitio p accens a parte cognoscentis. quia oia
cognoscit se ipo. tam cadit a pte cogniti. qm ad
cognoscit p similitudine suam. ut bonu ad p
similitudine sui oppositi ut malu e. t tc e ibi
p accens no intelligendo. s i assimulando. cu
enim ds cogscit malu. no intelli assimilari ei.
s suo opposito. sili- soluend de puatione. quia

cognoscere per privationem. est duplex. aut ita quod sit privatio
in virtute cognoscente sicut cognoscit auris silentium et oculus tene-
bram per aurem et oculum. et sic potest imperfectorum. aut ita quod
sit privatio in cognito. non in cognoscente. sicut lux cognoscit
tenebram si habet in cognitiva. sonus silentium. et sic
cognoscit deus. quia est actus purus et lux veritatis.

Secundo queritur utrum imperfecta secundum quod huiusmodi sunt in deo
et videtur quod non quia mala ut mala non possunt
habere similitudinem cum summo bono. ergo pari ratione cum
imperfecta non habeant similitudinem cum perfectissimo non
erunt in deo. Item illa sola sunt in deo que possunt esse
a deo et ydeam. sed imperfecta a deo non sunt quia dicitur deuteronomii
32. dei perfecta sunt opera. Item specialiter obicitur de materia et pas-
sione et divisibilitate et compositione. cum enim quelibet sub ratione exemplaris sit forma
sit actus purus et ita omnino simplex. videtur quod ratio materie et passionis
et divisibilitatis et compositionis repugnet exemplari. et si
hoc cum nichil dicatur esse in deo sine ratione exemplaris. patet etc.
Item sicut veritas est generalis conditio entium. ita et unitas.
sed oppositum veritatis non habet ydeam in deo. aliter et bonitatis
ergo pari ratione oppositum unitatis. sed oppositum unitatis
est multitudo. ergo etc. Contra augustinus ad [illegible]
qui totum condidit non potuit et partium non habere noticiam [?]
ergo cum partes subiective partium sint imperfecte patet
quod habent rationes imperfectorum. Item omnis cognitio divina
est a superiori. cum ergo in omni creatura prius cadit ratio
imperfecti quam perfecti ut in quantum sunt principiorum quam prin-
cipiati partium quam totius. ergo prius hec cognoscit deus.
ergo si perfecta habent ydeam in deo necesse est quod habeant
etiam imperfecta. Item divinum exemplar exprimit sed totum
aliquando non perfecte cognoscet. ergo quicquid est diversitas [?]
habet exemplar. sed materia est de veritate constitutionis et imperfecta de constitu-
tione perfecti. ergo etc. Item omnis effectus assimilatur
sive est aliqua assimilatione sed minima assimilatio
sufficit ad rationem exemplaris. ergo omne quod est a deo habet
ydeam in deo. sed materia est a deo et passio et compositio et divisi-
bilitas quia omnia dicuntur ens. ergo omnia sunt in deo. Preterea
ad hoc invenitur aliquid quod imperfecta si non sunt in deo non
cognoscuntur a deo per aliquam ydeam propriam. sed per ydeam
actus multitudo per ydeam unitatis. Set illud
stare non potest cum enim ista omnia dicant aliquam
entitatem et ita veritatem de necessitate aliquam assimila-
tionem habent ad primam veritatem et ita formam exemplaritatis
et ideo necesse sunt in deo. Propter intelligendum quod cum queritur
utrum imperfecta habeant ydeam in deo hoc dupliciter
potest intelligi aut ratione ipsius quod subest. aut ratione
imperfectionis. Si ratione imperfectionis etiam imperfectio
sit privatio et privatio non indicat ens. nec quod a deo
non assimile sit. non habet ydeam. Si autem ratione eius quod subest
sic nichil dicitur quod imperfectum in aliquo dicit entitatem. sic habet
ydeam. sed imperfecta non. sed perfecta. quia sicut viventium
non est ydea vivens. et corporalium spiritualis. sic temporalium
eterna et imperfectorum perfecta. neque tamen malorum est
ydea bona. unde non quod ydea sic sumpta dicantur in quantum
de ydeis. dicit assimilationem extra genus. prima
autem assimilatio est in ratione exemplaritatis in deo

Omne igitur quod dicit de se rationem exemplaritatis sive
sit compositum. sive imperfectum. sive materiale. sive
possibile. sive in actu. sive in potentia. potest deo assimilari
et produci. et ideo in deo habet esse. Quod autem dicit privationem
hoc ipso amittit rationem veri effectus et rationem
assimilationis. et ideo falsitas et malum ydeam non habent
nec sunt in deo. nec a deo. ex hiis patet quod imperfecta
sunt in deo. patet etiam quesitum. Quod est obiectum de malo.
patet. Preterea quod materialis dicit simpliciter privationem
in deo quod malum nec sic imperfectum. Ad illud quod obicitur
quod imperfecta non sunt a deo. dicendum quod imperfecta que sunt
a deo sunt. licet in eis non remaneat imperfectio quia
deus perficit. Ad illud quod obicitur quod non habent assimi-
lationem dicendum quod quamvis non habeant in specialibus con-
ditionibus. habent tamen in generalibus et hoc sufficit. omnia
enim habent rationem boni et pulchri et veri. Ad illud quod obicitur
de opposito unitatis dicendum quod non est simile. nam
unitas salvatur in multitudine. non sic bonitas
in malitia. nec veritas in falsitate quia ille sunt
privationes. non sic autem unitatis privatio est mul-
titudo. ideo patet totum.

In parte ista sunt dubitationes circa litteram. et primo
de hac solutione magistri qua dicit. quod cognitio dei
est eius essentia non tamen omnia que sunt in cognitione eius sunt
in essentia videtur omnino maledicere. quia hec argumentatio
videtur esse necessaria. si aliqua duo omnino sunt
eadem. si aliquid est in uno et in altero. si dicas quod differen-
tiis connotata ut forma quia dei presentia non con-
notat. vel si dicas quod presentia connotat. obicitur de
hoc nomine deus quod non connotat. et tamen dicuntur
omnia esse in deo. ergo pari ratione in essentia. Prima
dicit magister videtur esse verbum anselmi in monologio. quod
creatura in creatore est creatrix essentia. ergo videtur
quod nature sint in dei essentia. Respondeo dicendum quod hec
propositio In. aliquando connotat inherentiam ut si dicatur
accidens in subiecto. aliquando notat identitatem ut si
dicatur ydee rerum sunt in deo. quia sunt deus non
a deo. aliquando notat causalitatem ut si dicatur creature
sunt in ipso deo. et potest hec propositio dici secundum quatuor
genera causarum. sed in deo non dicit nisi formam.
quia ergo cum dicit respectum ad creaturam secundum rationem
intelligendi. ideo hec propositio In. secundum quod dicit
causalitatem non additur nisi terminis dicentibus respectum
ad creaturam. et quia nomen substantie vel essentie
non dicit respectum. ideo si dicatur creature sunt
in dei substantia. hec propositio In. autem notat identitatem
aut inherentiam. quorum utrumque falsum est. et ideo tales
locutiones non recipiuntur. et illo argumento est sophisma. sed
accidens ideo dicit magister quod non valet quamvis est idem
sunt re. differunt tamen in modo significandi et intelligendi.
Ad illud quod obicitur quod deus non dicit respectum dicendum quod falsum est
quia imponitur ab actu que habet ad creaturam
sicut dicit damascenus. unde benedicit deus creaturarum.
Ad illud quod obicitur quod creatura in creatore est creatrix
essentia. dicendum quod creatura in creatore esse. est ydea

vel similitudine eius aput deum esse. Et Anselmus vult dicere quod illa similitudo est creatrix essentia, non quod illa creatura sit essentia. Unde bene concedendum quod ydee rerum sunt divina essentia, quia In. notat respectum, sed hoc non potest dici de creatura secundum esse quod habet in proprio genere. Item queritur de hoc quod dicit: quod illa esse in deo intelliguntur que ex ipso et per ipsum et in ipso. Videtur enim male dicere: quia cum talia non sunt in presencia, ergo in deo non sunt nisi ea que presentialiter existunt, quod est manifeste falsum, et contra Augustinum, qui dicit quod res sunt in deo ab eterno. Si dicas quod accipitur esse in deo ut in conservante, quia sic accipitur apud inspectam auctoritatem ex ipso et per ipsum et in ipso, tunc nichil facit ad propositum, quia magister accipit esse in deo secundum quod dicuntur res esse in deo eternaliter. Si tu dicas quod res actualiter sunt ex deo vel per deum ex tempore, sed habitudinaliter ab eterno, contra: ego quero quare actualiter sunt in deo ab eterno et non ex deo vel per deum. Respondeo dicendum quod esse in deo vel per deum potest accipi vel secundum aptitudinem vel secundum actum vel secundum habitum. Si secundum actum sic predicta auctoritas non est intelligenda precise, quod illa sola sunt in deo que sunt ex deo vel per deum, quia multa deus cognoscit que sunt in deo que tamen non sunt ex ipso nec per ipsum nec erunt. Potest iterum accipi secundum habitum, et sic adhuc non est intelligenda precise, quia multa deus cognoscit, que potest facere que non faciet, et tamen sunt in ipso, nec unquam erunt ex ipso nec per ipsum. Potest tamen intelligi secundum aptitudinem, et tunc precise habet veritatem, quia nichil est in deo nisi quod aptum est esse ex deo et per ipsum. Et sic valet ad propositum et intelligit magister, quia per hoc excluduntur mala, quia deus non potest facere mala nec mala possunt esse ex ipso nec per ipsum. Ad illud quod queritur quare non dicuntur res eternaliter esse ex deo etc., dicendum quod non est simile, quia alie prepositiones significant per modum fieri et motus et actionis; sed hec prepositio In per modum quietis, et quoniam deus non fecit nisi ex tempore, nec fuit etiam actualiter causa nisi ex tempore, licet habitudinaliter ab eterno, ideo magis dicuntur eternaliter res in deo quam ex deo. Item queritur de ista ratione magistri qua dicit: quod mala non sunt in deo quia deus non cognoscit ea per approbationem. Videtur enim male dicere, quia approbatio respicit voluntatem, sed esse in deo ab eterno respicit cognitionem, ergo noticia approbationis nichil ad hoc facit. Item magister videtur insufficienter in divisione divine cognitionis, quia sicut bona cognoscuntur noticia approbationis ita mala noticia reprobationis. Item approbatio aut addit aliquid supra noticiam simplicem aut non. Si non, ergo non est in deo distinguere noticiam et noticiam approbationis.

Item si nichil addit, ergo sicut sunt in deo que cognoscit approbando, ita etiam illa que cognoscit simpliciter. Si aliquid addit, ergo videtur quod divina noticia sit composita. Si dicas quod addit secundum intellectum, contra: intellectus noster non capit res esse in deo, ergo nec noticia approbationis. Respondeo dicendum quod approbatio supra cognitionem secundum intellectum addit beneplacitum voluntatis. Hoc autem beneplacitum connotat bonitatem in eo rei cui est, quia deo non placet nisi bonum, et omne bonum in quantum huiusmodi deo simile est. Dicit ergo ydea dicere rationem cognoscendi secundum assimilationem, omnia que deus cognoscit noticia approbationis sunt in ipso. Sed non quod approbatum potest connotare bonitatem in actu, et sic non est precise verum quod omne quod est in deo sit cognitum noticia approbationis. Potest iterum connotare bonitatem in potentia, sicut esse connotat veritatem, non quia sit, sed quod deus potest eam facere, et sic nichil est in deo nisi quod cognoscit noticia approbationis, quia sicut cognoscit omne bonum quod est vel quod potest facere, et illius habet exemplar, et ideo illud etiam est in deo. Ad illud ergo quod obicitur quod voluntas facit quod sunt in deo, dicendum quod hoc non est quia voluntas in actu, sed quia deus nichil potest facere quod non approbet tamquam bonum. Unde approbatio potius dicit ibi iudicium rationis quam affectum voluntatis. Ad illud quod queritur si addit, dicendum quod addit apte quantum ad intellectus et apte connotatum, apte ipsius dei non. Non sic autem addit reprobatio, et ideo magister non ponit noticiam reprobationis in membro. Item queritur de hoc quod dicit Ambrosius: eandem vim habent haec omnia, scilicet ex ipso et per ipsum et in ipso. Obicitur enim quod si habent eandem vim, ergo videtur hic esse inculcatio verborum. Item aut accipitur esse in ipso sicut in exemplari aut sicut in causa conservante. Si tamquam in exemplari, contra quod aliquid est esse in ipso et ex ipso sicut potentia est. Si tamquam in conservante, ad hoc est quod producat et conservet. Item si eandem vim habent, sic ex ipso appropriatur patri, et per ipsum appropriatur filio, et illud potest etiam appropriari in ipso. Respondeo dicendum quod est loqui de illis tribus circumlocutionibus quantum ad illud quod significant, aut quantum ad ordinem quem connotant. Si loquamur quantum ad illud quod significant, sic omnia dicuntur esse ex deo tamquam ex principio per se non aliunde moto; omnia dicuntur esse per deum tamquam per principium sufficientissimum, quod omnia agit per se ipsum; omnia dicuntur esse in deo tamquam in principio infinito, quod non potest facere aliquid extra se, sed omnia ambit eius virtus. Et his tribus circumlocutionibus significatur quod deus est principium primum et sufficientissimum infinitissimum. Et quia omnia hec in deo sunt, unde et conveniunt tribus, ideo quantum ad significatum dicit Ambrosius quod habent eandem vim, nec tamen est inculcatio, quia diversimode idem important secundum rationem intelligendi. Si autem loquamur quantum ad ordinem quem connotant prepositionum habitudines, sic sunt appropriata tribus, quia ex ipso dicit rationem principii, et per ipsum dicit rationem medii, et in ipso dicit rationem ultimi sive conservativi, et ideo ex ipso appropriatur persone patris que est prima in trinitate, per ipsum appropriatur filio qui est persona media, et in ipso spiritui sancto qui est persona tertia. Ex his patent obiecta.

Et quia demonstratum est ex parte quo omnia dicantur esse in deo. Supra egit magister quo omnia sunt in deo, hic secundo agit quomodo deus sit in rebus et in locis corporalibus, et quantum ad esse in loco et in re mutabili sequitur mutatio

i eo qd' in illo e. ideo ag. loq de dei immutabilitate in loco. p. d. ead ult. medium ibi. cuius diuina na. 7c. p pars t3 ht. p Primo uariat quo d e in locis 7 rebz 7 p auctores confirmat. Infra mitt. deorum apparere in telligentia ibi. quo aut d hitat in locis. 7c. Inductia oportet d intellectus uim ad h capiendum in sufficientia ib. Expedictis patet qd d tot e ubique. prima pars tres ht. Sm tria capitula. In prima obicit modos essendi deum in rebz. In scda uo confirmat auc qd d e ubique p essentia ibi. Ne aute ista quia ca pacitate humane intelligentie. 7c. Industria d q d i col seis habitat. p genim ibi. Insuis uo hitat in quibz 7c. quo a d hitat. h e scda particula i qua excitat ad dictorum intelligentia 7 ht h tres partes. Primo irrationabiliter manducit. In scda stulta rationem excludit. i. Sed q e etia qa uit aut ag. industria i admirationem erigit. Illud q immutabile e. sed e uia mira e diuina mag sunt. ad mira qua intelligi. Expedictis patet qd d ubique tot. h e tertia particula in qua obicit insufficientia ad eorum quod d e ubique p essentia. 7 h pars ht tres. p. s. tria capitula. p enim obicit qd intellectus uim no sufficiunt. scdo excludit eos qui psumptuose soluunt ibi. Quida tam i imensa ingenio suo metiri. 7c. Tertio uo abicit eos q irrationabiliter querunt ibi. Solet etia ab eisde qri quo d. 7c. ubi obicit quom eos ee friuola 7 rone indigna.

Ad intelligentiam hi partis quinte de existentia dei ubique 7 circa hec tria principaliter queruntur. primo queritur utrum ee ubique conueniat deo. Scdo utrum esse ubique sit proprium dei. tertio qr qualiter conueniat deo ee ubique. 7 quantum ad primum quia ee ubique p distribuere p omnibus rebz 7 p omnibus locis duo queruntur. primo utrum deus sit i omnibz rebz. Scdo utrum sit i omnibz locis. q aut sit i omnibz rebz ostenditur sic. ph i prima phia. quanto aliquid simplicius tanto a pluribz indigetur. 7 in pluribz inuenitur. Sz d e simplicissimus 7 sine simplicitatis. g i ueniet i omnibz 7 non reperit nisi ubi e. g e in omnibz. Itm quato ca prior. tanto ulior. g ca prima e uniuersalissima. Sz qto aliquid e ulius tanto i fluit in omnia. Sz ome qd influit i aliquid e illi p sens sm uirtutem nulla eni 7 nunq operatur agens nisi p psencia uirtutis. Sz deus ppt sua simplicitate e id q sua uirtus. cu ergo uirtus dei sit in omnibz 7 sba e in omnibz. Itm hoc uidetur p i pse quia ome qd e i una re limitatum. ita q no e. i a e limitatum 7 artatum. Sz h e imperfecte circa dm. g no e in una re qn in omnibz sit. Itm si d e i una re. aut q no in alia aut pot ee nulla in qua no e aut non. si no pot g no e opex. si pot ee 7 no e cu res no inuenitur g imitari pot. g si d no e in omnibz rebz aut no e potens aut no e immutabil. quorum utrumque e i pse. Itm quato ad mag se iungit a natura tenebrosa tanto e in permixti 7 sub nobiliori luce cognosciti. Sz d clarissime cognoscit g maxime a n tenebrosa se iungit. Sz omnis creatura tenebra. g d aut i nullis aut i paucissimis e rebz creatis. Itm quato motor mag distat a nobili tanto sufficientius mouet. Vn sufficientius mouet aia qua for natural' intelligentia qua aia. Sz d e motor 7 operator sufficientissimus. g sume distat ab omni mobili. g aut i nullis e rebz aut i paucis. Itm omis uirt unica plus e infinita qua multiplicata. Sz diuina uirtus e infinitissima. g unitissima. Sz quato mag ad e unitu tanto minus diffusum 7 i paucioribz reptu. g. 7c. Itm qr q necessitas e dm pone in rebz omnibz. ur q nulla ex parte dei nobilitatis e e in agente qd psit agere si no e. Silr qd psit fact effectu psidentiae. aliquin opa dei mag sunt debilia quam opa artificis creatoris q saluant. i ee ipis ab sentibz. g si nulla necessitas e. ur. g ee sup fluitas. Sz i pse e ideo ee superfluitate g. 7c.

Sed contra. Pro dd q d in omnibz rebz e sto ipse dd testat dns. si ascendero in celo tu illic es. 7c. Necessitas aute existendi dei in omnibz sumit tam apte pfectionis ipius tam apte indigentie rerum. apte ipi ppt suma immensitate 7 sumam potestate 7 utrumque itm e suma simplicitatis. quia e sume simplex e ad n arctatu. ideo i omnibz i uenitur tamq immensum quia sume simplex ideo infinitum uirtuosissimum. 7 id uirtus eius i omnibz 7 uirt id e q sba. 7 io necce e qd sit i omnibz ex parte creature e necessitas. quia creatura ht in se possibilitate 7 uanitate et utrumque ea e quia producta e de nichilo q e creatum e 7 accipit ee ab a qui eam fecit ee cu prius no eet. 7 ex h no e suu ee 7 ideo nd e purus actus Sz ht possibilitate. 7 ratione h ht fluxibilitate 7 uariabilitate ideo caret stabilitate. 7 id no pot ee nisi psentia ei qui dedit ee. ex hi aptu e impressione for sigilli i aqua q nd conseruat admonitu nisi p sente sigillo. i mo 7 itert quia creatura d nichilo producta e ideo ht uanitate 7 nichi uanu in se ypo fulcit. necce e q omnis creatura sustentetur p psentia ueritatis. 7c simile si quis poneret corpus ponderosu in aere qd e q uanu no sustentaret. sic 7 in pposito. Ad illud g qd obr de distancia 7 pmixtione dd q tripliciter unit aliquid alicui aut sm psentiam tantu. aut sm psentia 7 dependentia. aut sm psencia 7 dependentia 7 concomitantia i m. primo m e radius i aere scdo m aia i corpe. tertio modo liquor i liquore. qd

Rnus

quod primo non est in a non praeexistit. aliter quod secundo
non est non praeexistit simpliciter, sed solum quod tertio. et primo quod
non est dicitur in rebus non secundo. vel tertio. Ad illud quod
obicitur de distancia motoris a mobili dicendum quod
est distancia per absenciam. et hec [illegible] impedit non virtutem
ad motum. et est distancia per independentiam. et hec virtus quanto
quanto motor perfectior et absolutior minus depen
det et est sufficientior et hoc modo distat deus a creaturis.
Ad id quod obicitur quod virtus unita magis est
infinita. dicendum quod unitas virtutis que facit ad eius
magnitudinem potest attendi respectu sibi per
accidens respectu obiecti. respectu autem subiecti atten
ditur per sibi simplicitate. respectu autem obiecti per
indistanciam virtute. quia virtus tanto poten
tior quanto subiecto propinquior. cum igitur virtus
divina in substantia est simplicissima et nunquam a substantia
elongatur in deo maxime est unitissima quia unitis
sima et unitas ut in uno. ubique est et centrum illius
ut sic dicit trismegistus. Quod ultimo obicitur est ia
solutum est quia necessitas est ex parte dei et creature
sicut visum est. Quod ergo obicitur quod agens creatum ubi non
est operatur et effectum producit. qui sine ipso stat.
dicendum quod non sic est in deo. sed si attendatur hec in arti
fice creato convenit ex defectu perfectionis. quia
enim agens creatum limitatum est. et differt a sua
virtute. potest operari per virtutem ubi non est. Rursus quoniam
agit ex suppositione et non potest in totum ideo effectus
non totaliter dependet ab ipso. deus autem habet condi
tiones oppositas quia infinitus et idem est in eo virtus
et substantia et totum producit. ideo non est simile.

Secundo queritur utrum deus sit ubique localiter. et videtur
quod sit in omnibus locis. et quod non videtur boetius in libro de trinitate
deus ita esse ubique dici videtur non quod sit in omni loco
sed quod omnino in loco esse non potest. Item hec ipsum videtur
ratione quia sic vult philosophus locus ad locatum magis
comparatur in ratione forme. sed deus est forma excellentissima
ergo respectu eius nulla est forma ergo nullus locus. Item
aliter videtur. quia quadruplex est conditio loci in respectu
ad locatum. scilicet continere. salvare. mensurare. terminare.
continet locus ut vas. mensurat ut quantitas. salvat
ut natura. terminat ut finis. sed deus secundum nullam harum
conditionum comparatur ad locum. ergo etc. Item
prima propria passio entis in loco est dimensio. ergo
quod magis recedit a dimensione minus est in loco. et quod
maxime minime. et quod omnino recedit nullo modo
est in loco. sed deus est huiusmodi ergo etc. Contra. Ieremias xxiii. celum et
terram ego impleo. sed omne quod est in loco ipsum imple
do est in loco secundum quod locus. Item hoc videtur ratione
quia locus secundum quod locus est indigens ad locatum ut ab
ipso impleatur. sed omnis creature vanitas autem non re
plet nisi per veritatis presentiam. ergo ad hoc quod locus reple
atur necesse est deum adesse. sed hoc posito ponitur deus
esse in loco ut locus est. Item maior est in divisio forme
ad materiam quam locati ad locum. sed forma non minus
in materia non permanet nisi per dei presentiam. ergo multo minus

non locatum in loco. sed quia per dei presenciam forma unitur
materie deus est inequalibus ut natura. ergo cum per dei presen
ciam uniatur et salvetur locatum in loco dicitur esse in loco ut est
locus. Item est presentia et similitudo secundum locum.
et secundum tempus. sed deus perfectissime est presens cunctis rebus. ergo
secundum locum et tempus. sed que sunt presencia secundum tempus sunt in eodem
tempore. ergo et illa que sunt presencia secundum locum sunt in eodem
loco. non tantum ut est res. sed etiam ut est locus. Respon
deo quod triplex est conditio secundum quam comparatur locatum
ad locum una secundum quam excellit. et hec est proprietas salvationis
sic est locatum indiget loco. et locus complet eius indigen
tiam. et conservat naturam. et secundum hanc proprietatem sola
corporalia sunt in loco. non autem spiritualia. quia non reci
piunt influentiam a loco corporeo. alia est proprietas secundum
quam locatum equatur et proportionatur loco. et hec est proprietas
commensurationis. et secundum hanc conditionem proprie corporalia
sunt in loco. quia illa sola sunt commensurabilia. unde circum
scribuntur. spiritualia autem minus proprie cum non sint commensu
rative respectu partium sunt tamen diffinitive respectu
totius. Tertia est conditio secundum quam locatum excellit
locum videlicet quod per suam presenciam replet et supplet in
digentiam loci. locus est sine locato privatur et est indi
gens. sicut cecitas oculi sine organo. Cum igitur
deus ad nullam creaturam comparetur nec secundum rationem
inferioritatis. neque equalitatis. sed superioritatis et
excellentie. deus non est in loco quantum ad primam et secundam
proprietatem. sed solum quantum ad tertiam. scilicet quod per presentiam
supplet loci indigentiam nam locatum per presenciam replet
naturam et distancie. deus autem per presenciam replet
vacuitatem essentie. et illa quidem sine hac esse non potest.
Ex his patet responsio ad omnia nam rationes probantes deum
esse in loco. ut est locus procedunt secundum tertiam conditionem
ut patet. Rationes vero ad oppositum secundum primam et secundam
scilicet salvationis et terminationis.

Consequenter quantum ad secundum articulum queritur utrum
esse ubique sit proprium dei. et quia proprium est quia soli
convenit et semper. ideo quantum ad hoc duo queruntur. primo
utrum esse ubique conveniat soli deo. Secundo utrum con
veniat ei semper sive ab eterno. Quod autem soli deo con
veniat. videtur augustinus in libro de simbolo. ubique esse est deum
esse. sed nulli creature convenit deum esse. immo hoc est dei
proprissimum. ergo nulli creature convenit esse ubique.
Item ambrosius in libro de spiritu sancto. cum omnis creatura certis
sue nature sit circumscripta limitibus esse ubique in omnibus
rebus divinitatis et durationis est proprium. Contra hoc ipsum
videtur ratione. quia omnis creatura potest existens et esse.
est hoc ad. sed hoc esse quod est hoc aliquid est singulare
et omne singulare est hic et nunc. et nichil tale natum est
esse ubique ergo solius dei est esse ubique. Item con
ditio ista quia deus est ubique convenit deo ratione
sue immensitatis sed immensitas est proprietas solius
dei que nulli creature potest convenire. ergo non esse ubique.
Contra hoc obicitur de universali. quod universale est semper et
ubique. tamen non est deus. Si tu dicas quod est ubique
suorum singularium non simpliciter. obicitur tunc quod

ad universale et cuius singularia sunt ubique. Respondeo est ad fieri quod non sit eius singulare vel in singulari. Item hec universalis falsa, ergo illa que est. Item obicitur de numero quod est in omnibus creaturis et nichil potest fieri in quo non sit numerus et prima in omnibus entibus est unius numerus. Ergo cum numerus non sit deus esse ubique non est proprium solius dei. Si tu dicas quod non ubique totus sed secundum partem et partem, obicitur de voce que est in auribus diversorum tota et in toto aere. Esto quod vox esset ita magna quod per totum mundum audiretur tunc esset ubique tota et una. Probo quia simul et cum infinite sint partes, partes aeris et vox sit in qualibet parte, tunc ergo et cetera, infinite sunt voces actu quod est impossibile. Item obicitur de anima que est in qualibet parte aliis tota ut supra monstratum est. Esto ergo quod fieret aliquis gygantem ita magnum ut totus mundus, tunc anima esset ubique. Ergo quod non sit hoc est propter defectum corporis et non sui. Si dicas quod est in pluribus tamquam in uno loco, unde numquam est una anima nisi in uno corpore. Obicitur de corpore Christi quod totum et integrum est indivisum altaribus distinctis. Item obicitur primo in diccioni de natura singularis sit esse hic et nunc, tamen alicui datur de semper esse ut angelis ergo pari ratione alicui dabitur esse ubique. Item si aliqua duo inseparabilia sunt unita ubicumque est unum et reliquum sed humana natura et divina in Christo inseparabiliter sunt unita. Ergo ubi est divina et humana. Sed divina natura est ubique, ergo et humana et sic et cetera. Item probo dicendum quod esse ubique sicut dicunt sancti, convenit soli deo proprie et singulariter ita quod nulli convenit alii nec intelligi potest convenire si recte intelligatur. Nam deus dicitur esse ubique ita quod ex parte dei intelligitur perfectionis et totalitatis, ex parte loci pluralitas et universitas. Per condicionem perfectionis excluditur universale quod quamvis sit in omnibus singularibus tamen secundum quod et ratio supra positum est numeratum. Per condicionem totalitatis excluditur numerus, nam quamvis numerus sit ubique tamen secundum aliam et aliam partem. Per condicionem pluralitatis a parte loci excluditur species creatus que quamvis sit in pluribus partibus corporis et tamen in omnibus ut unitis. Per condicionem universitatis excluditur corpus Christi in sacramento quod quamvis sit in pluribus non tamen est in omnibus nec esse potest, quia hoc solum convenit ei sub sacramento et ita patet per me instancie. Quantum obicitur de voce intelligendum quod genus sensibilium in medio est per diffusionem, unde non numeratur vox sicut nec lux nisi ad numerationem suscepta. Unde quot sunt aures tot sunt voces. Quamvis vox in aere erit multiplicata non multiplicatur et ideo patet quod nec tota ubique ante numerationem sic nec lux diffusa nec eadem per mutationem et ideo exemplum de existentia vocis non est multum simile deo. Item ad illud quod obicitur quod deus dat sempiternitatem dicendum quod tamen esse ubique quia semper importat quandam infinitatem et infinitas sempiternitatis est infinitas durationis que est [illegible] posterius et hoc non repugnat creature quia nichil [illegible] duracione creature esse finita actu et infinita potentia et ideo omni durationi creature necesse est ad

addi aliquid. Esse ubique dicit immensitatem actu quia importat similitatem locorum et hoc repugnat creature et ideo non potest ei omnino conveniri. Conveniatur tamen secundum plus et minus creature secundum quod participant magis et minus de natura spiritualitatis. Nam nichil est omnino spirituale nisi solus deus sicut dicit Augustinus de moribus ecclesie. Solus deus est incorporeus quia omnia replet. Creature autem quedam sunt spirituales per abstractionem ut universale et numerus et ista possunt esse in pluribus propter communitatem ad plura et ita sunt sui plurificativa. Quedam spirituales sunt per separationem a materia corporali ut anima et iste sunt in pluribus tamen non ut multiplicatis. Quedam autem spiritualis per unionem ut corpus Christi est cibus spiritualis in quantum sit verum corpus et ideo est quasi medium inter animam et deum et ideo in quantum cibus plus sapit naturam spiritualitatis et ideo est in pluribus ut sunt plura loca non tamen in omnibus quia tanto cibatoris non se extendit ad omnia et sic patet quod sub sacramento est in pluribus. Item obicitur de inseparabili unitis. Solvendum est per interpretationem cum alterum excedit alterum ut patet in genere et specie. Quod obicitur per unionem, ipse est deus, dicendum quod hic intelligitur per communicationem ydiomatum sic et esse ubique per ydiomatum communicationem.

Secundo queritur utrum esse ubique conveniat deo semper sive eternaliter et quod sic videtur quia sic semper se habet ad tempus ita ubique ad locum sed ante omne tempus deus fuit semper. Ergo ante omnem locum fuit deus ubique. Item proprium dei essencialiter convenit quia proprium passio alicui subiecto sed per necessariam convenientiam passionis ad subiectum distributio suppositorum includit distributionem temporum, unde dicitur de omni et quod non est in quodam nec aliquando sic nec aliquando non sed in quolibet et semper. Ergo sibi sed quedam est ubique includit sempiternitatem. Ergo esse ubique semper convenit deo. Ergo ab eterno. Item res sunt in deo et deus in rebus sed res sunt ab eterno. Ergo a relatis cum dicantur secundum ad convenientia deus est in rebus ab eterno sed non nisi in omnibus ergo et cetera. Si dicas quod non dicuntur correlative. Contra cum dicitur deus est in rebus non significatur deus nec dependentia dei ad res sed rerum ad deum. Ergo nichil est dicere deum esse in rebus quam res esse in deo. Item si deus non fuit ubique ab eterno et fuit ergo fuit alibi quam ubique. Unde nunquam ergo mutavit locum. Ergo in deo cadit mutatio sed hoc falsum ergo prius. Si tu dicas quod mutatio est connotatio. Contra cum dicitur deus est in loco non notatur effectus sed solum dei presentia, ergo videtur quod secundum hoc non significetur mutatio connotatio sed solum in ipso deo restat. Ergo primum propositum quod deus est eternaliter ubique. Contra ubique presupponit universum presupponit locum et locum non est ponere nisi ex tempore. Ergo et deum esse ubique non est ponere nisi ex tempore. Item si deus sequitur deus est ubique ergo est in celo. Ergo destructo consequente destruitur antecedens sed ab eterno non fuit in celo ergo et cetera. Item si deus sequitur deus est ubique ergo in ista domo sed ista domus non fuit nisi ex tempore propter initium

tpis g̃ ee ubiq;. ¶ Ad² dd' qd ee ubiq; dup̃ pot
accipi de deo sic ee semp. vno ẽ m̃ semp ẽportat
diuina immẽsitate sc̃dm duratione ẽ sic id ẽ qd
eternitas ẽquenit deo eternalit. alio m̃ gnotat
similitate temporis. ẽ sic queit ei a pñc tpis sic
ee ubiq; uno m̃ iportat p̃senciallitate diuine
imensitatis p qua ẽ p̃sens omi ei qd ẽ. siue ẽ
siue aliq ẽ sic id ẽ dm ee ubiq; qd deu imsbz
ẽ sic conuenit deo eternalit ẽ sm hoc pcedit p̃ma
ratio. alio m̃ pur conotat locu creatu siu re
ceptu. conuenit ei ab initio rer ẽ locor ẽ ppt cono
tatu ẽconuenit ẽ semp ẽ ad h' ẽ ẽpu quia co
uenit soli ẽ semp vno modo licet no eternaliter
sic ẽcia indemonstratis ẽ sic pcedit sc̃a ratio
ẽ iste mod' accipiendi deu ee ubiq; ẽ usitatc
ẽ sm hũc mod' no conuenit eternalit. ¶ Ad no obi
gt hec q conueniat eternalit p̃sua gulaz. dd' qd
no ẽ sua conuisa. cu enī dicitur qd res sunt
ideo h' intelli ee exemplaritatis. nich conotat
actu. s; cum di ds ee inrebz conotatur ad crea
tum. na nichil ẽ in deo qd no ẽ. g° si ds ẽ irebz
ẽ locis ẽ res ẽ loca sunt. no eni tam sm se bene ẽ
exemplari. tamq̃ in p̃nc. vn h' ds ẽ inrebz no
ẽ conuisa h' res sunt in deo. s; h' ds ẽ ex ar. et
utraq; ẽ uera eternalit. ẽ h' ds ẽ inrebz conuisa ẽ
res continentur a deo ẽ conseruant abipo. ¶ Ad
illud qd obicit qd si ds no fuit ubiq; ẽ m° ẽ. g°
ẽ mutatus. dd' q no sequit quia hec no est
p mutatione dei. ¶ Ad obicit qd ubiq; no cono
tat effcm. s; solu presencia. dd' q p̃sentia ẽ
portat habitudine ad duo. s. eius qui p̃sens ẽ
ẽ cui ẽ presens. ẽ ido pot ee inceptio ratione
rei cui p̃sens ẽ no noui effcs. ¶ Ad obi ad oppo
situ pcedit sm qd ubiq; gnotat locu creatum.
¶ Ad tam ultio obicit no ualz imo ẽ ibi fl'a accñs
sic hic iste triangulus incepit hre tres no ergo
omis triangulus semp hnit tres quia no fit di
stributo p ptibz ut nuc. s; simplicit.

T Ercio loco p̃ncipali qr de 3° articlo. s. q̃lit
ds sit irebz. ẽ circa h' duo qruntr. p° qr utru
ds sit inomibz rebz equalit siu uniformit. 2b
qr quib' modis equalit sit ds irebz. ¶ Ad aut sit
uniformit ur q sic dic ph's p̃ma ca uno m° se
ht ad omnia. l; omia no se hnt vno m° ad ipaz.
s; omia in deo sut uniformit quia sit una
creatrix ecencia. g° multo forti' deus inomibz
rebz ẽ equalit ẽ uniformit. ¶ Ite qd ẽ ubiq; to
tu ẽ equalit ẽ uniformit. s; deus cu sit simpli
cissimus ẽ ubiq; totus g° equalit ẽ unifor ẽ
iomibz rebz. ¶ Ite unicuiq; rei intima ẽ m° ẽ
forma. s; forma no uenitur m° n mediate ap
petitu appetitus aut omu ht ab ecentia s; hoc
no posst nisi pdei p̃sencia ergo solus deus magis
ẽ intima omi rei qua sua forma. h' forma uni
cuiq; rei ẽ sume intima. g° ds internio est

intim' cuilibz s; qd ht intimo ee ẽ unifor. g°. ẽc.
¶ Ite hec ostendit p r p°. quia si ds no ẽ equalit i
rebz. g° cu mag' intime ẽ in una qua i alia. g° i aliq'
no ẽ sume intime. g° ad ẽ intr intenseu inquo
no ẽ ds. g° ds no ẽ intimu qd ẽ s; h' ẽ i p° g° p
nũc. ¶ Set qr. ome qd recipitur i aliquo ẽ ibi per
mod' recipientis ẽ no recepti. s; creature no sut eq̃lr
capaces dei. g° no ẽ equalit ineis ds. ¶ Ite sicut se
ht intellectus ad p̃ma luce. sic ens ad p̃rima ecentia
ẽ uiuens ad p̃mam uitã s; mag' intell'ctus mag' par
ticipat diuina luce g° pfectius eis ẽ pfectius ui
uens diuina ecencia ẽ uita. g° pfecci' deus ẽ in uno
qm i alio. ¶ Ite existen' dei irebz. ẽ conseruatio rer
s; no omes res equalit gseruant. g° no ẽ equaliter
iomibz. ¶ Ite cu ds sit ubiq; solu dr habitare i iustis
s; hec no eet si equalit ẽ unifor eet iomibz g°. ẽc.

S Ro ad p̃dictor intelligentia ẽ no qd deu ee i
rebz dup' pot intelligi. vno m° ut id sit qd ee pre
sente cuilibz rei no gnotando effcm. ẽ sic unifor
ẽ iomibz rebz eo qd intim' ẽ cuilibz rei ẽ sume pre
sens ẽ totus i qualibz ẽc. ¶ Alio m° pot gnotare effcm
sicut artifex dr i artificio ee p gnotatione effect'
p r p̃ssione sue similitudis. ẽ sic cu uni creature pl'
det qua alij mag' ẽ i una qua i alia. ẽ hec pot ee
cplicite ul' extensiue quantu ad ea que hnt ee di
uinius ut i corpore incorrup' plusq' in aia sen
sibili. ul' intensiue quanta ad ea que hnt ens no
bilius ut i aia sensibili qua i corpe in corrup. ul'
utroq; m° ut i aia rationali qua i cor corrup. his
uisis patent oba ad utraq; parte pcedut enim
hus duabz uiis ut patet exceptis duobz p̃mis ad
utraq; parte. ¶ Quod ẽ obicitur qd deus unifor
se ht ad omis res. si intelligatur uniformitas ex
parte diuini ee ũu ẽ. s; aut intelligatur ex parte
effectus slm ẽ. qm ds unifor ẽ stabilit existens
cetera mouet ẽ multos ẽ uarios effect' pduc. ẽ effi
ciendo diu'sa i rebz fac qd res no se habeant uni
formit ad ipm. qm igitur cu dr deus ee i rebz
vno m° gnotat effectus alio m° no. ideo uno m° gce
ditur qd sit unifor alio m° qd no. S ẽ cu dicit qd
omia sunt i deo vno m° pot gnotari effcs sic patet
i p̃cedenti ne ẽ p̃batioe ẽ sic no ẽ uniformit a m° no
gnotatur effectus ẽ sic uniformit. ¶ Ad obi itera
ad oppoin qd ome qd recipit ẽ p mod' recipientis
dd' qd uer ẽ ubi receptiuu depender arecipiente
ut sp'es auriu a ugdente. In pposito a no sic ẽ
ũu diuia ecencia existens intr no accip' mod' rei
ẽ sic patet illud.

S Ecundo qr quib' modis equalit sit ds i rebz
S e assignatr magr dup' modos existendi deu
i rebz. ẽ unu mod' accipit ab aug. de p̃son dei ad
dardanu qui dicit qd alit ẽ deus inomibz crea
turis. alit in sc̃is. alit in xp̃o. In creaturis singul'
p natura. i sc̃is. p inhitante gram. in xp̃o p
unione. aliu mod' accipit a gg. quod sup. ẽc.

cau. qd deus e in reb3 trip. s. polr. psen. e ecialr. qr
g dedistinctoe. sufficia. z ordie. istor modor. et
obr qr assignatoe aug. aut e accipiunt modi
illi qm ad diuina substam. aut qm ad creatura. aut qr
ad effectus. si quantu ad effect cu inuariabiles sint.
inuariabiles sut modi eendi. si qm ad creatura susci
piente cu solu dupx sit suscipiens. s. nra z nobis uir qr
tantu duo sut modi. s. p natura z p gram. si q ad
dei substam cu in ea no cadat diuersitas erit tm
un mod. ¶ Itē sicut gra e effor sup addit nr ita
opatio miraculosa. g sicut inhitaby gram e alr
deus qua i no hitaby ita uide mq opat mira
culose ut i asina balaam erit alio m eendi. ¶ Itē
sicut gra gratu faciens e sup nra ita gra gratis
data ut pphia. i etia pcta igsa g cu ista differant
gnē z ipse debet scdm hec diuisi modos eendi distingui.
g no distinguit magis sufficient. ¶ Itē obr
qr assignatoem gg. autal. illa assignato e sm
effectu. aut codicoes z ppetates dei. si scdm effam
tuc cu contra nullu gnoret effcm no debet poni
si sm conditiones dei sz no tm e dei po. sz etiam
sapia z uolutas. g ur qd isufficient assignet.
¶ Itē uidetur ee pposteratio i ordie. na sm
rem z rom intelligendi eeni pcedit po. z po psen,
g male ordinat. ¶ Itē uerbor i collatio ur
quia i deo e ide po. eeni z psen qr ergo distinc
tio. ¶ Rō dd. q assignato aug respic diuisitate
modor eendi dm i reb3. sz assigtio. gg. respic
dicioes modor eendi. ubicuq3 eni e dr sic p
natura siue p gram et eentialr. potentr. pre
sentialr diuersitas aut modor eendi accipit
penes diuisitate effectuu z no qualecuq3 set
solu snembre. quida eni e effectus scdm que
compatitur ad deu p modu exeuntis. z hu oms
continentur sub modo nature extenso noie. quida
p modu redeuntis z hic e effectus gre i chpate
ul consumate ul glie. z quantu ad hunc est
se mod eendi. quida e effectus scdm que copat
creatura ad deum ut puenieus z hic e effect
unionis in qua uniuntur i unitate psone crea
tura z creator. ut in xpo. qm igitur tres sunt
modi effectus sm qs catura diuisi mod copat ad
deu. ideo tm tribz modis dr ee in reb3. z primus
qui attenditur quantu ad exitu assimilat linee
recte. scds quantu ad redditu linee reflexe. ter
quantu ad pfectione assimilat circulo. z pm
quid mod silis e linee. scd quia icludit pmu
silis e supficiei. tcius quia utruq3 silis e solidi
tati z ideo optime dicit ap. col. ii. qd in xpo tota
diuitas hitat corporalr. e eni pfectissime
quia e in eo ad modu circuli. que e figura
pfecta z p mod altitudinis que est qntitas pfca
ex his patet sufficia z distincto. z solo obiciun.
assignato aut btī. gg. accipit quantu ad
conditioes modor eendi. In his e tribz eecialr z c

btī. gg. pfectione modor existendi dm i oibz i
quibz e. hz eni. aliquid e e i aliq sm psentis.
indistancia ut contentu in cotinete ut aqua in
uase ad sm uirtutis influentia ut motor i mobili
ad sm dimitatis existentia ut i qd e contineus
intr. ut aia i corpore. z quod q pfecte e ire necce
e ee quantu ad hac triplice condicione. z h m e
deus. z ideo dr ee po. psentialr z eentialr. quia
sm psentis indistantia sm uirtutis influenti. sm
dimitatis existencia z sic patet distincto sufficia
z ordo. qm sm ratione intelligendi condicioes iste
se hnt p addicione. z ideo bn ordinat btī gg. p
psencialr. z c. aliq tam hi condiciones uoluerit
distinguere penes sbam. uirtute. z opatione. sz licet
mod existendi eentialr rndeat sbe z potencialr
uirtuti tam psencialr no rndet opationi. sia p
sens e aliquis alic e sic no opet aliq accipiunt
penes gra cat. sz nec i uidet gueniens. quia
eentialr consiste no condicat gen cualitatis
aliqui penes cuitate uestigij. s. mod, spcie.
z ordine. sz omia hec pcedit eencia scdm ratioz
intelligendi.

In parte ista incidit dubitatoes circa litam. z p
de hoc qd dic mag. z c ubu aug. s. qd mali no
sunt cu illo ut ceci i luce. z c. uidet eni male
dicere. quia mali sunt in deo. quia i illo uiuunt
mouent z sunt. g si no imputatur maior co
uenientia sm hoc qd e ee cu aliq qm i aliquo ur
q sic mali dnr ee in deo ita debeat dici ee cu
deo. ¶ Itē mag e ippa deus e cu malis ul mali
cu deo uidetur qd hec. mali sunt cum deo. unde aug.
i libro cfonum mecu eras z tecu non era loquit
p statu pcti. sz cont cum dicit auctoritatem
i causali. g ur q melr di hoc cu deo qm e g.
Rō dd. q hec ppositio cu dic associatione. In
societate aute considerant dua. s. mutuu au
xiliu. z cōformitas uoluntatis. qm igitur soli boni hnt
uoluntate conforme z sunt coadiutores dei.
ideo de eis solis ppe dr qd sunt cu deo. z eq. qr
tud hoc qd e cum. no dicit auctem. quia uero
mali no conformant nec auxiliant deo i sua sa
lute. sz qdicūt. tam dr adiuuat i multis. ideo
dicit aug. mecu eras. z c. ¶ Itē queritur de hoc
qd dicit. apt se hitat, z c. uidetur e male dro
quia ppositiones sut distinctie quia transitiue.
si g dr ase no distinguit male dr qd apt se eet
situ dicas quod transitione dicit sol quantu ad
modu. g. e. glo. sup pmu. Jo. q dicit qd apud
notat distinctione patris ad filiu. ¶ Rō dd qd
dr no sol e intrāsitiue sz apt se. unde aug i lib cfo.
dr e inse. ut alpha z co. ¶ In mundo ut creator
z rector i angel ut sapor z decor. i electis ut
libator z adiutor. Insuper ut decor z honor. ¶ Et
obicit qd ppositio dicit transitione z distinctioez
dd q qtum e de uirtute sue signis no dicit

n transitione. et quantum ad modum. quod autem dicit quantum ad rem hoc est ratione modi siue diminoris quibus addit. Item quaeritur de hoc quod dicit. quod deus habitat in aliquo cum ita est in deo ut ab eo cognoscatur et diligatur videtur bernardus dicere qui habitat in paruulis qui non eum cognoscunt. ergo non videtur haec ratio conueniens.

Responsio est cognoscere actu. et cognoscere habitu. et quamuis paruuli non cognoscant actu. cognoscunt habitu eo quod gratiam habent et habitum virtutum sicut dicitur in quarto libro. Item quaeritur de hoc quod dicit. Quo usque et sic intellectu non capimus. videtur esse falsum dicere quia quod intelligimus debet rationi. sicut dicit augustinus quod rationes habemus per quas scimus deum esse et trinitatem personarum et coaequalitatem. alibi dicit quod non comprehendimus. sicut nec alia comprehendimus quae dicuntur de deo. ergo magis de hoc quam de superioribus non debet dicere magister quod sit ineffabile. Responsio dicendum quod quaedam sunt pure intelligibilia et talibus non congruit dicere ymaginatio sed deficit. quaedam sunt sensibilia et talibus sufficit. quaedam sunt quodam modo ymaginabilia et quodam modo intelligibilia et in talibus frequenter intellectus deficit. et ymaginatio quandoque deficit. ut cum cogitamus deum esse ubique deum solo intellectu capimus. locum autem ymaginatur. et quia ymaginatio esse non capit quod aliquid sit tamen in pluribus locis et intellectus in ueritate lucis non aspicit. hinc est quod talia nobis non intelligibilia iudicantur magis quam alia. Item quaeritur de hoc quod dicit. Spiritus creatus sordibus pollutis corporis non inquinatur. uidetur esse contrarium ei quod dicitur sapientie ix. corpus quod corrumpitur aggrauat animam. et tamen anima contrahit originalem ea carne et inficitur ab illa. Responsio sicut genus unius est quod est speciei consili et aequiuoca quae est rei dissimilis. ita est infectio secundum rationem uniuoca ut leprosus facit leprosum. ut infectio generat infectionem. et sic non loquitur magister. quia anima leprosi non est leprosa. secundo modo obicit. Item quaeritur de hoc quod dicit. In deo sunt omnia quae condidit nec tamen inquinant eum. etc. uidetur enim maledicere quia sordes corporales inquinant res corporales ergo res spirituales. spirituales. Item si deum non inquinant ergo non uidetur quod possit dici quod dicitur esse in diabolo quod est contra omnem usum. Responsio dicendum quod sicut magister inhibet sordes corporales non coinquinant corpus. quia nec communicant in materia. nec dependent. ut patet in radio qui non inficitur fecibus quia nec dependet nec communicat in materia sed in qualitate dicitur noui hoc ideo non uidetur. Quod obicit quod dicitur esse in peccatoribus dicendum quod nullum inconueniens esset dicere. tamen quia hoc uidebatur sonare in contumelia ratio ponenda est determinatio. ratione cuius sermonis intellectus sanus appareat ut si dicatur deus in diabolo ut in adulterio quantum ad conseruationem nature.

Cumque diuina natura ueraciter et substantialiter. Ostendit magister qualiter dicatur esse in locis et rebus omnibus. et quia ad existentiam in loco requiritur circumscriptio et localitas in creatura locata. ideo intendit hic ad has conditiones remouere et diuidit hec pars in duas in prima ostendit deum circumscriptibilem et immutabilem. in secunda concludit pauca et confirmat. ibi. Fateamur itaque diuinam naturam. etc. prima pars habet tres partes. In prima obicit quod immutabilitas et circumscriptio conuenit deo. In secunda hoc remouet a natura angelica et omni natura creata ibi. Spiritus uero creatus quamuis. etc. In tertia suam conclusionem infert. quod solus spiritus increatus est incircumscriptus ibi. Igitur ergo spiritus etc. Fateamur itaque. etc. Hec est secunda pars in qua suam resumit conclusionem et addit. et habet hec pars tres partes. In prima concludit predicta et auctoritatibus confirmat. in secunda uero mouet dubitationem et soluit illam ibi. Ad hoc autem solet opponi. In tertia breuiter epilogat predeterminata cum ~~.....~~ ratione sicut presentis capituli ibi. Iam demonstratum est sufficienter. etc.

Ad intelligentiam huius partis duo principaliter queruntur. Primo quaeritur de incircumscriptione siue in localitate dei. Secundo de mutatione spiritus angelici creati. Sunt duo precipue in littera quantum ad primum articulum queruntur circa. Primo quaeritur utrum deus sit localis in loco. Secundo utrum sit mutabilis de loco ad locum. Tertio utrum sit separabilis a loco. siue sit extra omnem locum.

Circa primum procedit sic. quod dicitur sit localis ostenditur hoc modo. esse in loco. et esse locatum. conuertuntur. sed deus est in loco ~~...~~. ut in precedentibus probatum est. ergo dicitur esse locatum. sed esse locatum est locale. ergo dicitur esse localis.

Item quod est in uno tantum locale est. ergo si plus possit omnia loca quam unum et magis sapit naturam rei quod habet in toto quam quod habet in parte multo magis est locale quod est in omni loco. sed dicitur esse in omni loco quia ubique ergo uidetur magis esse localis. Item deus est ubique ergo est hic. a toto sed quod est hic. est in loco determinato. et quod est in loco determinato. est locale. ergo etc.

Item dicitur esse in loco aliquo determinato. aut ergo secundum totum aut secundum partem. si secundum partem ergo habet partem. partem quod est inconueniens. si secundum totum. sed quod secundum totum est in aliquo. comprehenditur ab illo. et quod comprehenditur ab aliquo loco determinato. est locale. ergo dicitur esse localis. Contra. magister in littera. localis non est quia penitus circumscribitur loco.

Item ratione probatur sic. nichil dicitur temporale nisi quod exceditur a tempore. temporalia enim in tempore sunt corruptibilia. ergo nichil dicitur locale nisi quod exceditur a loco. sed deus non exceditur a loco ergo etc. Item locus est accidens. ergo non denominat illud nisi ad quod comparatur ut accidens sed ad deum non potest comparari ut accidens. ergo non denominat deum. ergo dicitur non esse localis. Item locus est quantitas continua diuisibilis, punctus autem est principium quantitatis indiuisibile ergo magis conuenit cum deo punctus quam locus. quantum ad proprietates. sed deus non dicitur punctualis. non ipse et sic ergo non debet dici localis. Responsio dicendum quod locale dicitur quod sequitur leges loci sicut temporale quod sequitur leges temporis. leges autem loci sunt quantum ad actum

continendi. includendi. salvandi. terminandi. Secundum quod locus se habet ad locatum per modum imperfectivi. et locatum se habet ad locum per modum susceptivi. et quoniam deus sic est presens loco ut nichil ab eo omnino recipiat. sed solum eius indigentiam suppleat. et det loco virtutem continendi et locato virtutem replendi. hinc est quod deus nullo modo dicendus est localis. sic dicit magister in libro Sententiarum. et hec ad hec inducte concedende sunt. Ad primum ergo quod obicitur quod esse in loco. et esse locatum convertuntur. dicendum quod convertuntur ratione rei. contra ipsum corpus. tamen ratione virtutis vocabuli non. nam hec determinatio in loco. ad hoc quod dicat veritatem locatio non exigit nec ponit presentialitatem et indistantiam. sed esse locatum ponit ambitum et continentiam. et esse locale ponit ydoneitatem ad proprietatem loci. et indigentiam aliquam. et ideo sed conceditur. deus est in loco. tamen aliquid habet superius. propter hoc quod hec propositio ... ut portare continentia ambiente. sed hec est magis propria. deus est locatus. et adhuc ista est plus propria. deus est localis. et ideo non est recipienda. sed exponenda. Ad illud quod obicitur quod est in uno loco est locale. dicendum quod illud est quia locus superexcellit ipsum locatum. unde illud determinat et diffinit. sed quoniam est in omnibus ipsum super excellit omnia loca. et ideo super hoc non tantum possunt omnia loca quantum ... unius locus super ... quod est tamen in uno loco. et ideo non est localis dicendus deus. Ad aliud quod obicitur quod deus est hic. et cetera. dicendum quod hic potest teneri dupliciter. aut demonstrative tantum aut demonstrative et discretive. si tamen demonstrative sic verum est deum esse hic. quia non est signare deum locum cui deus est non sit presens. si autem discretive. sic non est esse hic. et non sequitur ex prima. et sic procedit sua ratio. Ad illud quod ~~obicitur~~ quod autem deus est secundum totum et cetera. dicendum quod in deo est simul simplicitas et infinitas. cum ergo apponitur ... deum nomen importans totalitatem. potest dupliciter apponi vel ratione simplicitatis. et sic privat partem et partes. et sic significatur per nomen ut si diceretur totus deus. et quoniam deus in minimo loco sive est et quolibet est capax simplicitatis divine. vel dicitur ratione simplicitatis. deus est in quolibet loco totus. potest iterum totalitas apponi ratione infinitatis. et hoc sit per adverbium. ut si diceretur deus est totaliter in loco sed illud secundum totum. et sic cum divina infinitas a nullo loco includatur deus in nullo est secundum totum quod quidem ergo quaeritur. aut secundum partem. aut secundum totum dicendum quod non dividitur per immediatam. quia deus neque est secundum partem. quia simplex non secundum totum. quia infinitus. et ideo dicendus est totus in loco quolibet non tamen totaliter. et ideo est in loco non tamen totaliter.

Secundo quaeritur utrum deus sit mutabilis secundum locum. et quod non. videtur sic. magister in libro Sententiarum dicit sic. et accipitur ab Augustino super Genesim. deus est in omni tempore et in omni loco. non tamen movetur per loca vel per tempora. Item ratione obicitur. quia motus est actus imperfectus. sed in deo nulla est imperfectio. ergo neque secundum locum mutatio. Item ponere motum aliquid ad

quirit. sed deus nullum potest acquirere. quia est usque quaque ergo impossibile est secundum locum mutari. Item nobilior dispositio est quies quam motus. sed quod nobilius est deo est attribuendum. ergo impossibile est deum secundum locum mutari. quia semper quiescit. Contra Augustinum ad Orosium. deus movet se sine tempore et loco ergo videtur quod deus moveatur. sed perfectissimus motuum est motus secundum locum ergo et cetera. Item Ysidorus. cum sit in locali deus localiter tamen ambulat in sanctis. ergo saltem videtur mutari per accidens. Item hoc videtur ratione quia moventibus nobis moventur ea que in nobis sunt. hoc dicit philosophus. et dicit propter formas que non sunt in uno determinate. ergo si deus est in nobis deus movetur in nobis saltem secundum accidens. Item quamvis deus quantum ad existentiam presentia non determinat locum tamen quantum ad habitationem diffinite est in aliquibus ita quod non in aliis ergo saltem quantum ad hunc modum est mutabilis. Respondeo dicendum quod sicut dicit magister in libro Sententiarum. deus nullo modo mutatur per locum et hoc verum est. quia non per se nec per accidens mutatur. et hoc est propter summam immensitatem. quia ad est omnibus et nulli abest. et si incipiat esse deus vel desinat hoc solum est secundum rei mutationem. non secundum mutationem eius. ut puta. si aere illuminato intelligatur creari cristallus. radius incipit esse in eo et cristallo amoto desinit esse nulla facta mutatione in radio. Ad primum ergo quod obicitur quod deus movet se. et cetera. dicendum quod Augustinus non dicit simpliciter quod movet se sine tempore et loco et quoniam omnis motus secundum Augustinum comprehenditur sub utroque scilicet secundum tempus et secundum locum. Ideo tamen est hoc dicto. quod esset dicere movet se sine motu. et ita non movet se. non implicat contradictio sed cum in motu sit duo. scilicet quod est actus. et quod est variatio sive imperfectio. vult dicere Augustinus quod movet sine motu. quia semper est in actu. sed non in actu imperfecto immo perfecto. Quod dicit Ysidorus. est intelligendum methaphorice vel causaliter. quia sanctos facit ambulare. idest proficere de virtute ad virtutem. Ad illud quod obicitur quod moventibus nobis et cetera. dicendum quod illud non habet veritatem nisi in illis que sunt in aliis per dependentiam et diffinitionem. unde exemplum radius est in aere. sed non dependet ab aere. ideo non movetur moto aere. et quia anima est in manu nec diffinitur manu. ideo non movetur mota manu. Deus autem non dependet a rebus nec diffinitur. ideo non movetur ad motum earum. Ad aliud quod obicitur de habitatione dei. dicendum quod determinare est in aliquibus non ratione immensitatis. sed ratione influentie gratie et ideo non determinatur ipse deus. sed effectus tamen. hinc est quod non per se sed per accidens movetur nec moveri potest. quia a nullo dependet nec potest dependere a nullo diffinitur non potest diffiniri. immo solus non est in loco. sed etiam non intelligibile obiciet autem aliquis si intelligamus corpus egredi a loco nullo intro euntem tunc remanet vacuum. aut ergo ibi est deus aut non. Dico sic. ergo est in eo quod nichil est. quod stultum est dicere. Si non est. et prius ibi fuit. ergo videtur esse mutatus saltem per accidens. ergo videtur quod deus exeat cum re. et cum re ingrediatur. quia

si res tantu exiret. ds exiret. Ad h g9 rndet
g si p ipsa ponat locu euacuari. tuc remane in
telligitur capacitas loci. puata capacitas. a de e. 7
i illa ds e. priuato aute nich e. 7 i illa ds ee no
pot. no g desinit ds ee abeo qd remanet. pt re
cessum corporis. h cu res puat aufert copatio
eius adde. ex eu h e. nulla h compatione
h; cu res mouet. nec dm diuittit. n addeu accedit.
nec ds cu re uenit quia sic e ire. ut sit ext re
ide. ideo nec res eu dimitto n nouu incat. 7 hoc
e intelligibile. siquis 7 ut intelli qd ds sit simp
7 infinitus 7 imensus. qa e e imensus ita e int
7 ext. quia simplex sm vnu 7 ide e intra 7 ext
7 ideo nec dimittitur nec acquirit de nouo. nec
abipo recit adipm cu dimictitur ut alibi 7 alibi
inueniatur.

Tertio loco qr utr ds sit ab omi loco sepa. uel
ext omes locu quod no uidetur. quia ext omes
locu nich e. g si ds e ext omne locum. g in nich e
ul i nichilo. Itez hoc qd e ext aduerbiu loci est.
g si ds e ext omes locu. e in loco. 7 ptet omes
locu. e in loco. h h e sim 7 no intelligibile. g ds
no pot nec re. nec intellectu. separari ab omni
loco. Itez cu di ds e ext mundu. ext aut
stat p aliq. aut p nichilo. Si p nichilo. g chima
e extra mund. si p aliq. g p increato. ul creat.
no p creato. constat g p increato. g ee ext mund
e ee in deo. h omia sut in do. g omia e ext mund.
Itez i nullo e ds q no sit i ipo. h nich qd sit
extra mund e in deo. g ds no e ext mund.
Contra qd locus possit separari a deo sm intellectu
ut quia possibile e sm intellectum locu priuari omi
locato 7 remanet uacuu. h uacuu e priuatio. ds
aut i nullo e qd no sit i ipo. priuatio autem
no e in deo. g nec ds i priuatione. g nec i
uacuatio. 7 sic e separabil a loco. Itez qd ds
separetur a loco secundu re. ur. quia sic se
ht dei eternitas ad omne tps. ita imensitas ad
omes locu. h dei eternitas fuit ante omne tps. g
dei imensitas fuit ext omes locu. h qd e ext
ad e separatu abeo. g 7c. Itez si ds e tm i
locis creatis cu illa sut finite dimensiois 7 qd
comensurat se finito e diffinite 7 finitu. g ds
ee finitus. Itez ds e adeo bonus qd melior co
gitari no pot. g adeo magnus 7 imensus qd maior
eo cogitari no pot. h toto mudo pot cogitari
linea maior si intelligit ptendi ext centro
tra celi. g si ibi e ds. ds est ext. aut no e
maximu. Itez anglis pot ee ext mundu
h no ext deu. g ds e ext mundu. Resp
dd qd aliquid separari ab aliq e simp duplex
ul sm distantiam ul sm independentia. primo
m aliquid duo que sunt 7 eod loco separantur
cu vnu elongantur ab a. 7 hoc m ipsi e ee.
nec intelligi dm separari ab omi loco. na ista sepatio

includit distancia spacii. 7 h de necessitate includit
locu. 7 ita implicat duo opposita. s. qd ds sit i loco
7 distet ab omi loco. Si aut loquam de separatioe
p independentia sic dd qd ds 7 re 7 intellectu est
separatus a loco. quia i se oio e independens a loco.
sic ante productione loci. loc aut e q no e separabilis
a deo nec re. nec intellectu. sic pbant rationes ad h
inducte. Simili cu qr utrum deus sit ext omes locu.
dd qd ext. uno m dicit situ 7 ppem. 7 sic e ipse sic
ipse e. si ante dicat tps. qd sit ante tps. alio m an
7 ext dicit excessum 7 sub excellencia diuine in
mensitatis 7 eternitatis respectu tpis 7 loci. 7 sic
concedendu qd ds e ante tps 7 ext omes locum.
nec ex hoc sequit qd separet a loco. h qd summa in
mensitas sup excedat omes locu nec ad ullu arctat.
7 h uult dre. qd ds ext omia no exclusus 7 intra
no distat 7 intra omia non delusus quia no arctat
quia i se ipo ens e omnino imensus ita qd ext
ipm. nich pot ee nec cogitari siue nich pot co
gitari ita imensu. sic ds e inse ipo. 7 ex hoc patet
sequens quia no e ext no e p limitatione sua
h loci distinctione. Ad illud qd obicit de linea.
dd q ftam dum intelli aliquid extra mund. ex hoc
datur intelligi qd ds sit ibi sic si intelligatur. no
uus mundus si absq dubio ds eet in illo tam no
sequit qd ibi sit. quia illud nich e. Sil. si fiat agls
deus nec e ext no sm motu suu sic angli. Si
scire h e mag fictiois qua ueritatis. qd angls
ext vniuersu exeat sicut patebit. Item illud cogi e
quod diuinu ee sic no pot cogitari. hre tininu
i duratioe. sic no pot cogitari. nec deb hre ter
minu i existencia 7 presencia. 7 sic no pot cogitari
hre intrusione 7 inductione. sic nec i presencia. hic
intellectus habend e cauent tam quis ymaginet
7 exprimat p sermone.

Consequenter de scdo articulo qr. s. de motu angeli
7 cont h queruntur tria. p qr utru possit moueri
localiter sine corpore. Scdo querit utru moueatur
p mediu ul no. Tcio utru ptranseat mediu motu
subito. ul successiue. Quantu ad primu qd angls
no possit moueri sine corpore ostenditur sic. Bo.
sup cant. discurrere 7 de loco ad locu transire no est
nisi corpori. g si hoc conuenit anglo no h nisi p corp
assuptum. Itez ratione uidetur quia qd mouet
aut mota pse aut p accidens. h angls no mo
uetur pse localiter. qm h e pprui corporu. 7 illi soli
i est res pse. cui i est ppne. g si mo hoc e p accidens
sm qd p accidens mo. mo aut a moto ut nauta
mota naui. g uidet qd angls no possit moui
ni moto corpore. 7 ita corpore assumpto. Itez
ome qd mo. mo p indigentia. h i anglis bis
nulla e indigentia. g 7c. Si dicas qd ppt
indigentia nrm. ergo circa sepita indigentia
nra no uidet qd angls possit moueri. h ergo i
digentia nra nulla dat uirtute anglo patet 7c.

Item omne quod movetur differt a motore suo, secundum philosophum. Sed angelus non differt a se. Ergo angelus non movetur a se nec ab alio. Ergo non potest moveri nisi movendo et sic movendo corpus. Quod hoc, id est omnes sunt administratorii spiritus missi propter eos etc. Sed aliquid mittentium exsequuntur sine corpore ut suggerere bona et huiusmodi. Ergo possunt sine corpore moveri. ¶ Item Damascenus, consentientem inventum et divinus videtur virtus velocitate naturae. Si ergo velocitas est dispositio connaturalis ex suo non sunt mobiles. ¶ Item angelus in uno loco tantum est. Et ibi est ubi operatur. Sed virtus eius autem est ad unum tantum arctata. Aut si non est arctata, nec substantia est arctata ad unum locum. Sed non potest esse in pluribus. Ergo cum est in uno loco et in potentia ad alterum. Sed quod est in potentia ad unum non fit actu in illo nisi per motum secundum locum. Ergo etc. ¶ Item quod moveatur sine corpore assumpto ostenditur per simile in anima. Anima enim exuta a corpore fertur in caelum vel descendit in infernum localiter. Sed constat quod anima non assumit aliud corpus quia sive ergo movetur sine corpore. Ergo pari ratione angelus. ¶ Item angelus in empyreo potest esse sine corpore pari ratione et in terra. Ergo si per eandem virtutem per quam quiescit in terra facit se in terra sive transfert. Ergo videtur quod sine corpore. ¶ Respondeo dicendum quod angelus sicut dicit scriptura habet moveri. Movetur autem non solum assumpto corpore sed in corpore non assumpto cum non sit minoris libertatis nec virtutis nec nobilitatis sine corpore quam est cum corpore. ¶ Ad intelligentiam autem obiectorum est notandum quod sic esse in loco est duplex. Sive esse locale sicut contingit magis in littera. Sive quia circumscribitur et quia diffinitur. Et autem quoddam movere est locale, quoddam vero non. Item motus per locum unius modi est per circumscriptionem fieri de loco ad locum et sic est tantum corporum. Alio modo movetur et vicinius proprie secundum diffinitionem transire et sic est spirituum. Loquitur ergo per circumscriptionem non movere angelus nisi corpore assumpto. Movetur proprie per diffinitionem modo angelus etiam sine corpore. Ex hoc patet. ¶ Respondeo ad primum obiectum. Quod dicitur accipit discurrere et transire secundum [illegible] loci quod est circumscripto. ¶ Ad aliud ergo quod quaeritur utrum per se aut per accidens dicendum secundum praedictam diffinitionem de motu secundum primum motum non movetur spiritualis nisi per accidens scilicet alio moto, sicut enim nauta mota navi movetur, sic spiritus moto corpore in quo est. Quantum ad secundum motum. Sicut autem angelus per se ipsum et sine corpore diffinitur loco ita per se ipsum transfertur, ita quod non alio movente nec per alium motum. Ipse autem obiecit de primo motu tantum qui per se convenit corporibus solis. ¶ Ad illud quod obicitur quod omne quod movetur movetur propter indigentiam dicendum quod illud verum est in motu naturali in quo natura non movet nisi per appetitum alicuius rei qui ponit in perfectione in natura, quia natura habita perfectione sua quiescit. Sed non est verum in motu voluntario in quo movetur aliquis sic propter ad adquirendum suam adiutorium demonstrandam sicut movetur miles in stadio vel dicendum quod illud verum est in omni motu generaliter accipiendo indigentiam et aliena et alia quantum ad id cuius privatio ponit imperfectionem vel cuius privatio non imperfectionem ponit sed limitationem sicut est in angelo. Angelus enim volens aliquid operari in terra indiget transire ad terram quia non potest esse simul in caelo et in terra propter hoc quod habet virtutem finitam et sic patet illud quod limitatio non repugnat summe perfectioni creaturae. ¶ Ad illud quod obicitur quod omne quod movetur differt a motore dicendum quod in naturali motu verum est ubi nihil movet se, quia nihil reflectitur super se propter alligationem cum materia. Sed non est verum in eo quod est immaterialis sicut ipsum movens et virtus quae est in substantia spirituali potest super substantiam reflecti et ita movens idem esse et mobile tamen non secundum idem, quia angelus habilis est ad moveri ex parte ipsius quod est substantia vel in quantum sic habet materiam, sed admovere ex parte formae sive ipsius quod est vel virtutis activae.

Secundo quaeritur utrum angelus moveatur per medium vel non. Et quod per medium videtur. Damascenus dicit quod angelus cito pertransit velocitate et potentia naturae. Sed pertransire est per medium transire. Ergo etc. ¶ Item cum angelus movetur a termino a quo ad terminum in quem. Aut movetur in termino a quo aut in termino in quem. Sed in termino a quo non est motum esse. In termino in quem est motum esse. Ergo cum motus sit medium inter utrumque, oportet quod sit in spatio intermedio. ¶ Item quod possit moveri per medium videtur. Quia certum est quod angelus existens parisius potest esse Romae eadem virtute et in quolibet intermedio loco et prius propinquiori et deinde in singulis locis gradatim se habentibus. Sed hoc est transire per medium. Ergo etc. ¶ Item quaecumque inter aliqua extrema cadit medium quod habet naturalem ordinem ad extrema impossibile est quod agens virtutis finitae possit pervenire ab extremo in extremum sine medio ut patet quia inter album et nigrum est medius color. Impossibile est quod aliquod agens creatum faciat de albo nigrum quin faciat per colorem medium. Sed inter caelum et terram naturali ordine sunt alia corpora media. Ergo impossibile est quod a caelo in terram fiat sive moveatur sine media transitione. Contra Augustinus super Genesim ad litteram et magister ponit in littera: deus movet creaturam spiritualem per tempora non per loca. Ergo qualis fuit de uno loco in aliud hoc non est per locum medium. ¶ Item conclusio probata est in vi physicorum quod impossibile est indivisibile moveri super magnitudinem. Sed angelus non assumpto corpore est indivisibilis. Ergo etc. ¶ Item ratione videtur quod si transit aut ergo per simplicia aut per composita. Si per composita ergo est ergo est compositus. Si per simplicia, sed illa sunt infinita in continuo quolibet et impossibile est infinita pertransire. ¶ Item si per simplicia sed ex simplicibus non fit aliquod continuum, ergo totus ille non erit continuus. Ergo pertranseundo illa numquam pertransibit spatium. Ergo si per medium movetur numquam perveniet ad terminum. ¶ Item impossibile est quod pertranseat spatium maius se quin prius pertranseat spatium minus vel aequale. Ergo si substantia angelica transit per spatium, pertransit prius per spatium

equale ꝗ ul' mīnī quā mai. Sꝫ equale s̄plici nō
ē n̄ simplex additū simplici nō facit mai. g̊ ī
p̄mo transitu tm̄ ē. ac si nich̄ transeat. similit
nec ī ꝯ̄o transitu. g̊ n̄ ītītio. ⁊ sic nūq̄ ꝑtransit
spaciū aliq̄ntum. ¶ Ꝯ̄o nō ē hic qd̄ contra h̄
duisimode dixerit diūersi. quidā eīm dixerūt
ꝙ cū angl's sit simplex nō pōt mediū ꝑtransire
vn̄ nō. ab extremo ī extremū sine medio ⁊ omīs
locus ad quē mō se h̄r ad illū ꝑ modū īmedi
ati. vn̄ loci mutatō ī anglō nō ē mot'. Sꝫ mu
tatio tm̄ sine medio. Sꝫ ista pō nō ur̄ ꝙens.
ccum ē ē qd̄ angl's q ē custos hoīs pōt ita cu
stodire qd̄ non deserat ipm̄ ⁊ sine corpore custo
dire. pōt ergo pōt inseparabilr̄ comitari illum.
g̊ cū h'o uadit ꝑ mediū ⁊ angl's nō deserit eum
ꝑiter ⁊ angl's uadit ꝑ mediū. ⁊ iō fuerūt alij q̄
dixerūt qd̄ angl's ꝑ mediū ⁊ sine medio ꝑ mouē.
quia mot' ei' ē ad nutū sue uō s̄m ītute diui
nitus ꝯ collatū. ⁊ ideo cū uult fuē se ī extremū
ī medi. ⁊ cū uult ꝑtransit ⁊ ponūt simile qd̄
intellectus nr̄ pōt cogitare de pluius ⁊ de roma
duplicit̄. aut ita quod ī medi' cogitet de uno ⁊
post de alio ul' ita qd̄ p̄mo de uno ⁊ p̄ de uia.
tertio de tertio. ⁊ quiā anglō ita facile ē sī sic
nobis cogitari cū nō sit colligatus corp̄ dicunt
qd̄ sic ⁊ sic h̄r moūri. Sꝫ quicqd̄ sit de pone
r̄ nō ē conueniens. qm̄ cogitans penes se
h̄r sp̄em rome ⁊ sp̄em parisius. n̄ ista h̄nt situ
ī aīa nec ordine s̄m situ īmo quelibꝫ eq̄lit'
ē presens aspectui ⁊ ideo ad libitū pōt de vna
⁊ alia cogitare. Sꝫ sic ē ordo ī situs naturalis
⁊ necc̄io intiaceet mediū int' una ciuitate
⁊ alia ꝑp̄ hoc exemplū illud nō ē ꝯueniens.
nec ꝑp̄t aptiur nobis uia ad intelligendū
qm̄ illud ē intelle aliq̊ m̊ qd̄ feratur ꝑ mediū
⁊ iō concordat ⁊ auctas ⁊ ideo ur̄ rationabilit'
illud eē dd̄. Sꝫ illud mirū qd̄ dicit qd̄ possit
sine medio arbitror reiciendū nō quia asserā
eē fl̄m. Sꝫ quia nō ē auctas ī promptu q̄ le
hoc dicat. ⁊ ideo nō cogit ⁊ nō nō capit. pō
tum ē quod dr̄ dederit ad s̄buo ul' spualibꝫ
qd̄ carnales intellectus nō capiūt. concedēde
igitur sunt rationes ꝓbantes qd̄ angl's nō
ꝑ mediū. ¶ Ad ī g̊ qd̄ obicitur qd̄ dr̄ non
mouet ꝑ locū anglīn. dd̄. qd̄ facienda ē uis
ī uerbo. s̄m intellectū aug̊. qd̄ patet ex lrā
ipe eīm spm̄ dixit nō moueri ꝑ loca quia ꝓꝓ
trates loci. s. circūscriptione dimensionem
nō obtinet cū transfertur de loco ad locū sed
ꝓprietate temporis que ē uariatō ⁊ innoua
tio aliqua nature ꝓprie admittit sp̄s. s. ra
none affectiones succedūt in sp̄ibꝫ ꝑ naturā
cogitationes ⁊ ulterius ille intercidūtur
⁊ remittunt' ita quod ibi pōt eē ꝓbilitas
apertio sed siue ꝓꝓtas adquirende. ¶ Ad

qd̄ obr̄ de ph̄o qd̄ ī rp̄i lo nō mō sup magnitudine
dd̄ qd̄ ph̄s ꝓbat ⁊ concludit ī rp̄i li. qd̄ h̄r situ ī
magnītu qd̄ ē ī rp̄i le ⁊ situat̄ ī rp̄i li. hoc nō pōt
moueri sup mag̊. quia si mō. mouetur ad
adquirend' situm ⁊ qd̄ adquirit' ꝑ motū adquirit'
ita qd̄ pars p̄t parte. Sꝫ situs ī parti nō pōt ac
quiri. ita qd̄ pars p̄t parte acquiratur. ⁊ ideo
uerū ē qd̄ tale ꝯ̄p̄ ie nō pōt moueri sup ipam
magitudine Sꝫ angelus tale ē ī partibile qd̄ nō
h̄r situ ī rp̄i li. nec ē dīc qd̄ angl's sit ī loco in
ꝑi li sicut patebit. ⁊ ideo demonstrationes ph̄i nō
h̄nt hic locū. ¶ Ad illud qd̄ q̄r aut ꝑtransit ꝑ
simplicia aut ꝑ composita. R̄. ē. qd̄ transit per
ꝯposita quia nō ē in loco simplici Sꝫ ꝯposito
hoc suppono ad p̄sens. Sꝫ suo loco ꝓbabitur. nec
ualet transit ꝑ ꝯposita. g̊ ē compō sic nec uꝫ
aīa ē ī composito. g̊ ē composita. quia ꝗ ē ī illo
ut nō sit ī parte sed ipm̄ totū simplex sit ī q̄libꝫ
parte. ita tm̄ qd̄ ille partes sūt unus locus. p̄tꝫ
tam dici si quis uellet se h̄r implicare qd̄ etiam
si ꝑtransiret ꝑ simplicia nō ꝓꝓ hoc ꝑtransiret
ī finita. ⁊ hoc patet si quis ymaginetur sp̄eā
moueri sup planū nō tangit nisi ī puncto. g̊ nō
tangit nisi ꝑ simplicia. nec tm̄ ꝑtransit ī finita
actu. qm̄ sp̄era illa fertur sup planū ⁊ nō quiescit
ī quolibꝫ situ ⁊ ita nulli puncto se ꝯmēt' Sꝫ nec
nūāt puncti ī illo. Sꝫ cū sit ī ꝯtinua latice respic'
illa indiuisibilia ut vnita ⁊ ita ut sūt ī continuo
⁊ sic cū ꝯtinuū sit finitū actu ⁊ ī finitū ī pō.
⁊ illa pō nō reducatur ad actū nō ꝑtransit ī
finita actu. quia nō respicit illa ut actu nuāta.
vinitam quia ex̄ m̄ h̄r calupnia. ⁊ idem nō uidetur
glōnū dco ph̄i. qui omō dicit ī p̄pl le nō moueri.
priori ꝯ̄n̄siom magis adh'o ꝑ illā ꝑatet seq's
obie ē ac si angl's eēt ī puncto qd̄ omino sl̄m
credo. quia nō eēt in loco cū punctus nō lo
cat. nec sit actu ī ꝯtinuo. Sꝫ hoc totū melius pa
tebit in sc̄do libro.

Tertio querit' utrū sp̄s angelic' ꝑtranseat
mediū motū subito ul' successiō. ⁊ qd̄ succio
ur̄ in aliquo instanti ē initio aquo. ⁊ ī aliquo
instanti ē initio ad quē Sꝫ int' quelibet duo ī stan
cia cadit ꝑp̄s mediū. ⁊ in medio illoꝝ instanciū ē mo
ueri ipius angeli ē incipit g̊ mō motū successiuo.
¶ Jtē hoc ipm̄ obicitur a p̄te spacij sic angl's si ꝑ
transit mediū ī aliquo instanti. ē ī medio et
ī partibꝫ medij. Sꝫ ī p̄p̄ le ē qd̄ aliqd̄ imu pret dīm
⁊ corp' xp̄i simul ⁊ semel sit ī pluribꝫ locis. g̊ ī p̄p̄ lo
ē ꝙ angl's in eod' instanti sit in toto medio ⁊ ī
fine. g̊ nō mouetur subito. g̊ necc̄io oportet
ꝙ successiue. ¶ Jtē Sꝫ obicitur a parte uirtutis.
sicut uult ph̄s. si tanta uirtus mouet ī tanto tp̄e
ꝙ maior ī minori. ⁊ max' ī minimo ⁊ ī ī nc̄. g̊
s̄m qd̄ potentior ē uirtus s̄m hoc uelocior ē mot'
Sꝫ instans excedit ꝑp̄s ī ꝓportionalit'. g̊ ⁊ uir'

q̄ mouet ī instanti sup excedit illa q̄ mouet ī
tpe infinito. s; nulla uirt' ē creata sup excedit
ā īfinita uirt' anglica ē creata. g° cū motus
omīs natural' localis sit successiuus patet q̄d mot
angli sit successiuus. ¶ Itē si angelus mo aut
ergo motus ille ē uel motus aut mutatio. si mu
tatio g° generatio uł corruptio q̄d constat ee fal
sū ī motus. s; omīs mot' p̄pe dictus h̄t pus ↄ̄ptem
rcssiū. tpr. ↄ omē tale ē successiuū ergo. ↄc.
¶ Item aug. ī lib°. v°. Bonū. Radius no cīcius
puenit ad loca ppinquiora quā ad loca remotiora.
ↄ constat q̄d ptransit mē. ergo simlr angel' no
ē mīi potens s; mag' patet ↄc. ¶ Itē phs pbat
q̄d si eet uacuū no eet mot. s; id' facit ipm spa
ciū angl'o q̄d facit uacuū corpori moto q̄ in illo
modo resistit sic ī uacuū. g° ut q' ipē angl'
subito ipm ptransierit. ¶ Itē omē q̄d successiue
mō prit ē ī mō. aq'. prit ī illo adque. s; omē
tale ē prit. g° necē est anglm ee prit aut no
mō successiue. ¶ Itē omē q̄d sil' se transfert
ↄ totū sil' no successiue mō. s; angl' sil' se trāns
fert cū sit omino simplex. g° in instanti ↄ no
successiue mō. ¶ Itē motus successiuus ē co
positus ↄ actus. ↄ nullū actus compositū ē ī suo
simpliū. s; angl' ē simp'. g° no ē subiu motus
successiuū. s; mobile ē subiectū mot'. g° ↄc.
¶ Dicend' q' cont' hoc sensitur aliq̄ diuisimode. q̄da
ē dixerunt q̄d quia angl' ē simp' ↄ spaciū co
positū q̄d tam angl' quā ei uirtus ē spacio in
pportional'. ideo uirtus ei' omino ymat sup spa
ciū adeo q̄d subito ī motu ī ppor' spaciū ptran
sit. ↄc huius motus sup' naturā. ↄ q̄m difficile
uidetur intellig' q' ptransiat mediū q̄n sit ī
pluribz partibz medij ↄ ponere q' subito mouea
tur ī pluribz ptibz ↄc pone ī illo motu q̄d sit
ī pluribz locis sil'. ↄ h' omino absurd' ē dic̄ de anglo.
sicut dicunt s̄ci ↄ phi ↄ doctores catholici ī hoc co
cordant. ideo dicend' ē q̄d angl' no mouetur
p mediū motu subito s; successiuo. ppt q̄d in
motu qui successiuus ē successione pfecta ē
p successio quadruplica co pma ē medij dista
tia. scda medij resistencia. tcia ē pabilitas mobil'
quarta ē finitas uirtutis ↄ ē mouere ī pre
maxime p mediū. concedend' ē igit' q̄d mot'
angli p mediū no ē pfecta successione succes
siuus. quia deficit ibi resistentia spaciū ↄ ptis
mobil'. ē tam successiuus ratione distancie spa
cij ī qua no pot ee simul ptm ↄ finitatis uir
tutis mouentis que no excedit mod' ī pporcio
ideo nec sit motu ī pportionabile ↄ me' oio
ↄ oc' sūt rationes pbantes motū illū p spa
ciū ee successiuū. tam pma ē sophistica
ē s; alibi dissoluetur cū agetur de transitu
xpī ↄ corpis xpī. ubi sīt locū suū. ¶ Ad illud
g° q̄d obicitur q' radius no cīcius puenit ad

aug' lō scdm pcepti ↄ. no pcipit radiū cīci'
puenire ad ppinquiora loca quā ad remotiora
no quia sm rem no sit ibi ū pus ↄ ptēri'. un
si dicat' radius mouū subito ↄ intellr' subito pro
repente. ↄ repentinū dr' illud q̄d h̄t moueri
ī tempore ī pcepti. s; aliī pot dici q̄d lux subito
mō. quia motus lucis ī medio no ē motus
local' ↄ m. s; est mot' diffusionis qui ē quo si
gnatur ydolū ab obiecto. ↄ quia lux sil' est,
ↄ lucet sil' cū ē gnat' splendorē ↄ ita ī eod' in
stanti. ↄ de illo intellig' pot. ↄ sic decepit. un
si sil' eet sol ↄ generaret tpr' ī stanti fuisset
mundus plen' solibz hoc nī pot ↄ ude q̄ nescit
mel'. ¶ Ad ī q̄d obicit' de uacuo q̄d si eet ua
cuū no ee mot'. dd' q̄d gr' hoc multi multa
dixerunt quoꝝ rcitā longū eet dic̄. sic aute
sustinendo phm dici pot q̄d si ee uacuū no
eet motus successiuus recte ī tellco uacuo
sm q̄d odo phm intelle' q' dic' simp' puandos
s; ē uacuū ibi. ubi intelligim' uacuū ibi
intelligimus nich' ee. g° no solū dee' cor' resistē
vel oī ra nulla distancia ē ibi. ū aute nulla
distancia ē no ē ppe nec longe. ↄ alit' ē mot'
local' ↄ nectio ē approximatio uł elongatio.
g° si ē uacuū no ē motus. no ppt defectū
resisten' s; distancie. s; qm mediū ↄ patū
ad angelū h̄t rōne distancie q' n' fiat
distancia int' mouentia ideo sufficit ad succes
qualecuq; ppt distantia. s; ū ē uacuū no ē
distancia. ↄ h' pexigitur nectio ad motū locale
partibilitas cū mobil' ↄ finitas uirtutis no sicut
successione nisi sit pus ↄ ptetius in magne stupa
quā ei sit ī eo q̄d adquiritur p motū. ¶ Ad
illud q̄d obr' q̄d illud q̄d mo successiue ptim
ē ī termino a quo partim in illo ad q' dd' in succes
siuo ū ē plena successio ē ponere parte ↄ pte
ī quantum ad magnitudinē subiectā ↄ quantū ad
magnitudinē motū. ↄ quantū ad disp'om
adquisitā. quia naturalis mot' ad situ est
motus ad forma quodā modo. s; ī motu angli
no ē successio. s; sm omnimodā ↄ pletis ideo
no sm oms has dras s; solū sm prior ↄ p'o
steritate magnis sup' quā. ¶ Cū g° dicitur
q' partī est in termino a quo. partim ī termio
ad quē. hoc no ē sm diuisitatē partiū mobil'
s; est solum p accessum ↄ recessū. ¶ Ad illud
q̄d obicitur q̄d simul se transfert totū dd' q̄d
quāuis ex parte sua se totū sil' transfereret
no tam transfert se simil' sup totū p distan
tiam medij ī qua tota no pot ee simul.
¶ Ad illud q̄d obr' q' compositū accūs no pot ee
ī re simplici dd' q̄d uerū ē de ↄ posito q' h̄t pres
actu. s; de ↄ posito q̄d ē ī successione no ē uer
sic ēnī duratio successiua pot ee ī anglo
sm q' manet eo q' de illa nuq̄ ē nisi sīue.

ita mot' successiu pot ee i eo sm qd fert. r ipo
quide scdm nullu h't i conueniens huius uisis pa
tent obca. e e pdcor sluma qd angl's mo sine
cor' assupto. r q mo i medio siue p mediu. r q
mo motu successiuo. l3 no omimoda succone
coposito ut pdictu e.

In parte ista sut dubitationes circa litteram. r pmo
de hoc qd dicit magr. neqz dimisione h't sic cor
ro. videt e male dre quia dr eph. iij. ut possit
comprehendere cu omib3 scis que sit longitudo
lati. r c. r glo. expont i de deo. Rso. magr lo
t'pe r adliteram. s3 ap lo metha. vn multiplr
exponitur ista uerba. Jn deo e longit o longanimi
latitudo. caritatis. sublimitas mio r pfundus
iusticie siue sapie quantum ad dei iudicia. Jte
qr de hoc qd dic aug. i li ca. Qz mouet creatura
corporale p tps r locu. vr e mala ista diuisio aug.
primo quia apho nulla por mutatio scdm tps. et
iter sua diuisio no ur sufficiens. quia phs ponit
.vj. species motus. Rso dd q sm phm omnis
species motus ad hunc duplicem motu reducitur
s. ad motum ad situm. r ad motu ad forma aug.
aut motu ad situm intelligit p motu sm
locum qui e entis pfecti r completi sine de
pditione ul inouatione circa qualitate seu
ppetate sute eatenus qua ad situ e u parti
sit ad forma motu aut ad forma qui sub diui
ditur p quinqz species coprehendit sub mutatioe
sm tps. ppt hoc qd de se dic in sub a uariabile r
rei uariabil'. vnid omem mutatione que est
sm ppetates rei absolutas r intensas seu scdu
qualitates corporales siue scdm spuales ut sunt
affectiones i aialibz. r ipe uariat mutatione s3
tpe r ita patet ratio diuisionis r sufficiencia.

Jtem querit de hoc qd dic. Qz spualis creatura
p tempus mo. vr enim falsum dre quia spual creatura
mensurat euo e sic ppetua. g' si mo no p tps
mo. s3 p euu. Jtem intellectus angelic e dei
formis sic uult phs g' intelligit i instanti pari
ratione r afficitur no ergo in tpe. p tps p pus
e mensura mot' pmi mobil. g' illud solu men
suratur tpe qd subiacet illi motui. s3 tale no
e angl's n eius mot. g' r c. Rso ad pns no
q tempus uno m dicitur ppe r sic dicit mensura
rei muta in quantitate mutat tam sub ratione co
tinui r qm motus pmi mobil e motus max
euidens r continuus int omis tps hoc m dicit ppe
ee i pmo mobili sic in sbo. in quo pmo e. et
i quo pmo apparet. alio m dicitur tps mensura
cui libet rei mutabil sm qd mutabil seu mouetur
i instantanee seu continue. r sic no tantu e i
motu pmi mo. r i huis q ei subiacent s3 i omi cre
ato circa qd accidit uariatio r sic e i angelis. r
p hoc patent obca. quem obicit de euo. dd q euu
e mensura anglor qntum ad ee spuale qd e in
uariabile r i corp. s3 tps qntu ad ppetates q uariant
r qdam subito queda successiue sic patet i anglis
p natura paulatim intendi aliq affectio r sic patet
tercia.

Jtem qr de hoc qd dicit. q eadem sapia
e in duobz neqz maior neqz minor. videtur e falsum
dicere. quia sapia e accidens r qualitas sapientis et
accidens p subiectum numeratur. Rso dd q ad hoc
noluerunt aliqui dice q eadem sapia creata eet i
duobz sapientibz r h' dant intelligere p duas sup
pones. vna e qd spes rei i aia no differunt pre
sentia ate cx. alia suppo e qd eand re ee noscere
plures duo sapientes. s. vnu eiuicem qd dem e singla
re. r h' ultim no indiget psuasione s3 prius oste
dunt qd eand sit quia p eade res cognoscitur p q
res h't ee. Oig' p forma sua h't ee g' cognoscitur
r forr rei u e i aia r cu intellectus sit sciens
p illa forma r contingat aliqs duos omio ide sci
r cogitare illa no e tm una forma. s3 etiam
vna. r qd hoc unum sit psuadent. p hoc qd si forma
pot sm unitate consimile forma i matia pro
ducere r sic ipam facere i alia matia. g' no e
alie i aia que habilior e ad recipiend. vn r hoc
dicit sensisse aug. vn dicit q sup no e ad
mod aliar ppetatu s3 h' p dominat ab aug. quia
aug. uult r alij sci quod ee i pluribz oio distinctis
no conuenit uni r eid creature n p miraculu et
jtem p ista supp sam fundata e. quia si unitas
asini eet i aia q no dicitur aia de asinus. l3
itm si eet unitas ad h' no eet eade quia nulla
forma cu generet se generat se oio eande. s3
de necessitate plificatur essentia i generante r generato
prout qua in deo r no ualet ad ppositum r ideo sedz
madus ddi e qd aug. intellit de sapia increata.
q e in sapientibz r tamen ubiqz pp sue immensitatem.
s3 cu aug. intendat ponere exemplu in creaturis no
uidetur ad h' h3 ee scdm eius intellectu r ideo ipe
dicit q illa sapia e equalis in duobz qui sut eqlit
sapientes no aut i alijs. g' ur loqui de habitu. r
ideo e ruis mod' qd ipe loquitur de unitate
conformitatis. s3 illud ad hoc no eet sufficient dem
quia tunc maior eet i duobz q i uno sic patet
in duobz dicibz qui sut in diuitijs conformes r
equales. pp hoc dd qd similitudo seu intentio in
aia h't comparari ad aiam in qua e r ad i cui est
r qm actu h't ab eo cui e r ad i dr idd similitudines
vnius rei i aiabz pluribz quia i vna r eand dicunt
ueritate r tm una q duc. hic e q p coparatione
ad illud cui sut h'nt unitate nec minus sunt
due qua una. similiter nec sup sor i coparatione
ad aias q p illas cognoscunt h'nt plalitate et
plus sut due qua una r ideo patet qd no pot
poni omino simile quia res differunt a sua in
tentione siue similitudine r ideo a ing no dif
ferunt patens e qd un pot ee i multis [illegible]
patent cetera obiecta.

Nunc ergo ad propositum redeuntes cepto insistamus etc.
Hec est secunda pars huius partis totalis in qua agitur de
diuina sciencia terminata et prima pars in qua agitur de ipsa
quantum ad similiam triginali hic agitur de ipsa quantum ad
modum. et quoniam duplex est modus nobilis cognicionis scilicet certitudo
et perfectio siue infallibilitas et inmutabilitas ideo hec pars habet
duas partes. in prima agitur de prescientia infallibilitate siue
certitudine. in secunda uero de eius inmutabilitate siue perfectione
ibi. Preterea solet queri utrum scientia dei etc. prima pars
spectat ad presentem distinctionem in qua magister intendit
querere et determinare utrum diuina prescientia infallibiliter
ponat prescitum habet hec distinctio duas partes in prima
parte rediens ad propositum post digressionem superius
factam breuiter epylogat predeterminata. Iuxta hoc
sequitur sicut principale propositum ibi. Hic oritur questio
non dissimulanda etc. et hec pars habet duas. In prima
magister inquirit utrum prescientia ponat prescitum per modum
cause uel effectus. In secunda utrum per modum necessitatis uel
contingentie siue infallibilitatis ultimo capitulo ibi.
Ad hoc autem quod superdictum est etc. prima pars duas habet
in prima opponit ad utramque partem scilicet quod prescientia est causa
presciti et etiam effectus. post hoc in secunda soluit ibi. Hec
enim uidetur repugnantia etc. Similiter et secunda duas habet in
prima opponit in secunda soluit ibi. Ad quantum dominus
illam locutionem.

Ad intelligentiam presentis distinctionis duo principaliter queruntur
primo de prescientia diuina quantum ad causalitatem
secundo quantum ad necessitatem. Circa primum queruntur duo. primo
queritur duo. primo queritur utrum prescientia diuina sit
causa rerum. secundo utrum sit causata a rebus. Et quod sit causa
rerum ostenditur sic. augustinus xv. de trinitate. Nos res
future sunt quia deus eas nouit. Item ratione sic
omne illud quod antecedit alterum et ipso posito ponitur aliud
ipsum est causa ipsius. hoc patet per diffinitionem cause etc.
sed diuina prescientia precedit omne futurum. et ipsa ponit
futurum respectu cuius est. ergo prescientia est causa. Item
omnis res aut est a deo. aut a natura. aut ab ali-
quo casu. et accipio casum in istis large prout comprehendit
casum et fortunam. sed nulla res a natura est potest.
nec ab aliquo casu nisi operante deo. ergo omnes res sunt a deo.
sed omne futurum. sed non est nisi a deo agente
tibi secundum artem et cognitionem. ergo etc. Item omne
quod scitur aliquo modo est uel in se uel in sua causa.
quod prescitur a deo. ergo omne futurum prescitum
est a diuina precognitione ut causa. ergo etc. Item
omne quod scitur. aut scitur per causam. aut per speciem
aut per effectum. si ergo deus prescit ergo aliquo duorum modorum.
non per effectum. quia effectus sequitur. non per speciem
siue similitudinem. quia illa est similiter uel etiam post
rem cuius est similitudo. ergo per causam. ergo diuina prescientia
est causa presciti. Contra deus nulli est causa nisi
per uoluntatem. sed multa prescit a quibus non est eius uo-
luntas. ergo etc. probo minorem. prescit te mentiri.
et tamen non est dicere quod uelit te mentiri. ergo
non est causa illius. Item si prescientia est causa aut

ratione scite. aut ratione antecessionis. non ratione eius
quod est prius. non quia non dicit nisi ordinem. non ratione
simul scite. non quia multa cognoscit deus
que numquam faciet. ergo nullo modo est causa. Item
si prescientia causa est presciti. cum presciat mala deus erit
causa mali. hoc autem falsum. Item si est causa cum connotat
alicuius prescientiam uel creande. per conueniens connotat
causalitatem respectu illius. sed hoc est impossibile. ergo etc.
Item anselmus de concordia prescientie .xl. ar. dico quod tamen
est dicere. si deus prescit erit. quam hoc. si erit. de necessi-
tate erit. sed hic nulla notatur causalitas. ergo non ibi.
Respondeo dicendum quod prescientia dicit precognitionem futuri. et ideo
loqui de prescientia aut quantum ad rem significatam. aut
prout significatur per nomen. si quantum ad rationem
nominis. sic non significat in ratione cause. si quantum
ad rem importatam. sic dico quod tamen semper
presciti. siue futuri. futurum est multiplex differentia est.
quoddam est cuius deus est tota causa. ut sunt illa que
causant. quoddam cuius creatura. ut non est tota causa
ut sunt defectus et peccata. quoddam cuius deus et creatura
uel sunt causa. ut sunt opera naturalia. et opera
moralia. quia deus cooperatur creature. secundum
hoc intelligendum quod respectu primi futuri. diuina
prescientia est causa et tota causa. respectu uero secundi futuri.
nec est causa nec tota. quia non habet causam efficien-
tem. sed deficientem. est tamen causa sui oppositi. respectu
uero tertii est causa. sed non tota. concedendum ergo est.
quod diuina scientia uel prescientia aliquo modo respectu futurorum
est causa. tamen si accipiatur in sua generalitate. dico
quod diuina prescientia semper importat causalitatem aliquam.
sed non semper respectu presciti. ut puta cum prescitum
est malum. et hac ratione procedunt argumenta osten-
dentia quod non sit causa. Ad illud ergo quod primo
obicitur quod est causa presciti. pro ubi augustinus dicit quod augustinus
loquitur de scientia rerum sicut bonorum que a deo procedunt.
Ad illud quod obicitur quod causa est que precedit
et ponit alterum. dico quod ponere aliud est dupliciter scilicet secundum
productionem ~~aliud est dupliciter scilicet secundum productionem~~
uel secundum consecutionem. et quod ponit secundum productionem
est causa uel in essendo. quod uero ponit secundum consecu-
tionem non est causa in essendo. sed solum in consequendo.
Ad quod obicitur quod illud quod est a natura est a deo. dico quod
uerum est de eo quod est ab aliquo efficiente. sed uicia
et peccata sunt ab ipso deficiente. Ad illud quod
obicitur quod de necessitate omne futurum scitur
a deo per causam. dico quod sicut supradictum fuit de
cognitione mali. in omni cognitione est assimilatio.
nichil autem assimilatur deo nisi quod est ab illo. et ideo
est in omni cognitione dei causalitas. et quid
est respectu eius quod dicit eternitate simpliciter.
respectu illius est causa et ydea. sed cum respectu
priuationis est cognitio. non ratio causalitatis
et ydee est respectu oppositi. dico ergo quod ad hoc quod ad
cognoscatur necesse est quod ipsum uel eius oppositum
habeat esse in re uel in causa. non solum aut oppositum

mali sed etiam ipsa volu(n)tas que est mali p(ri)n(cipium) est in deo
ut ea. tamen malu(m) non est in deo ut i(n) ca(usa) nec p(ro)fi-
neo p(ro)cedens quia mutat(ur) ratio causandi sicut
p(re)sc(ient)ia dicetur. Ex hiis manifestum est sicut artifex op(er)ans
sup(er) materiam nodosa(m) que non esset ydonea ad recep-
tione(m) ipsius p(er)sciret quod defectus futurus est in ymagi(n)e
s(ed) non ab ipso. Sic intelligendum in deo. xl. ar. quod sicut
uicium in opere dum non conformat se voluntati dei
operanti. Et ideo sufficit quod opposit(u)m mali sive in
aquo est malum sit in deo tamquam in causa ad hoc
quod p(re)sciat.

Secundo queritur utrum p(re)sc(ient)ia divina sit causa reb(us)
su(per) sic ostenditur hoc m(odo). orig. sup(er) ep(istu)lam
ad ro. dicit quia ad est futurum. ideo scitur a deo
aut qua fiat. quia igitur aut dicit causam essendi. aut
consequendi. si consequendi. sic sequitur. Si est
futurum igitur p(re)scitum ita eq. sic dicit q(uod) futurum est
ideo p(re)scitur. ita deberet dicere eq. quod scit. ideo futurum
et hoc negat. et iterum. non p(ro)pter aliquid erit. q(uod)
scit deus. igitur dicit causam essendi. Item ratione u(idetur)
quia intellecto q(uod) deus nichil p(re)sciat. potest intelligi
aliquid futurum. sed non equ(ivo)co. igitur hoc est in ratio-
ne illius. Item hoc aug(ustinus) est bonum ubi intur-
igitur deus p(re)scivit istum intueri. igitur est ibi aliqua similitudo
localis. et nulla p(er)venit in esse ad effectum. s(ed) deus
non est causa mendacii. restat ergo quod futurum
est ea p(re)sc(ient)ie. Item quecumque duo sic se habent quod
ducente se consequitur. aut ab eo causatur a tertio.
aut unum est causa alterius. sed sic se habent ista
duo. scitum istum et deum p(re)scire. et non est dicere quod
ambo teneant a tertio. igitur unum est causa alterius.
Contra aug(ustinus). non enim quia causa sit ideo deus no-
uit quia facta sunt. Item ratione u(idetur) quod non sit
causa rebus quia omnis causa nobilior est suo
effectu. si ergo divina p(re)sc(ient)ia sit causa creaturarum
creata. igitur creatum nobilius creato. Item
divina p(re)sc(ient)ia est eterna. igitur cum res sint temporales si causa
rebus. temporale est causa eterni. et causa prior effectu.
igitur temporale prius eterno. Item si res sint causa p(re)sc(ient)ie.
aut ratione principalis signi. aut ratione connotati.
si ratione principalis signi. cum illud sit divina essentia.
igitur sunt res causa dei. si ratione connotati cum
connotata sint res ipse. non sunt causa sui. Item
aliqui voluerunt dicere. quia causa dicitur dupliciter. ipse. ut
ipse. quod dicitur alia causa. et sic nullo modo res sunt causa p(re)-
scientie divine. alio modo dicitur causa. illud sine quo
res non est. et sic dicitur causa sine qua non. et hoc modo
quia p(re)sc(ient)ia dei non est quin res sint future. ideo
hoc modo dicitur causa. sed quia hoc nomen causa semper
importat honorabilitatem respectu cuius dicitur causa ratione
sup(er)positi. ideo non videtur illud ad hoc omnino sanum
dicere quod sit causa sine qua non. et illud non solum
ad auctoritatem orig. quia ipsa negat conver-
sam. Propterea aliter dicendum. quod est causam accipere s(ecundu)m
triplicem modum. scilicet s(ecundu)m rationem essendi. et s(ecundu)m rati-

essendi. et s(ecundu)m rationem inferendi. et s(ecundu)m rationem dicendi.
Dico igitur quod s(ecundu)m rationem essendi p(re)sc(ient)ia potest esse causa aliquorum
p(re)scitorum licet non omnino. Sed nullo modo eq. s(ecundu)m rationem
inferendi. sunt mutuo causa. quia mutuo antece-
dunt. et consequitur et antecedens est causa consequentis. S(ecundu)m
rationem dicendi. futurum est causa p(re)sc(ient)ie. et non eq.
nam p(re)sc(ient)ia dicitur sc(ient)ia ante rem. connotat igitur quod importat
ordinem ad posterius. et quia futurum erit. semper
p(re)sens erit sc(ient)ia. et non p(re)sc(ient)ia. ad hoc quod p(re)sc(ient)ia dicatur
necesse est futuritionem rei. et sic intelligit orig. et p(atet) primum.
Ad illud quod obicitur sed de similitudine locali dicendum quod est locus
a commutabili. Ad illud quod ultimo obicitur dicendum quod
hec instantia in proposito. et quia in solo est instantia.
ideo ferenda est. ratio autem hiis est quia dei p(re)sc(ient)ia est
respectu et respectu. ut. et omnis ut. ideo potest esse causa.
et quia potest esse respectu veri. quod non est ab ipso. solum
id quod sibi. non eq. ideo non causa est s(ed) nec causatum. igitur p(re)sc(ient)ia
est respectu veri. et quia divina. respectu omnis veri.
quia nichil latet deum. et ideo patet. et p(ro). Dicimus quod
sc(ient)ia est que dicitur simplicem notitiam. ideo non
causat. quia divina. ideo non causatur. ideo potest.
et p(ro). et non causata. nec causat.

Consequenter est quod de secundo articulo. scilicet de divina
p(re)sc(ient)ia quantum ad rationem necessitatis et certitudinis re-
quiruntur duo. primo queritur utrum divina p(re)sc(ient)ia ponat necessitatem
circa p(re)scitum. quod utrum divina p(re)sc(ient)ia habeat in se ne-
cessitatem. et quod divina p(re)sc(ient)ia ponat necessitatem ostendit
sic. ansel(mus) i. li. de concordia p(re)sc(ient)ie. cl. ar. q(uod) p(re)scitur
est necesse est futurum esse. Item ratione sic ex maiori
de necesse. et minori de inesse. semper concluditur de
necesse. sic dicit ph(ilosophu)s in primo prior. sed est ergo talis sillo-
gismus p(re)scitum. necesse est futurum. sed patet per anselm(um).
sed hoc est p(re)scitum quolibet demonstrato. ergo necesse
est esse futurum. Item omne quod deus p(re)scit. est verum.
sed ut dicit ph(ilosophu)s in primo p(er)iermenias. omne quod est. quando
est. necesse est esse. igitur si p(re)teritum est in rerum natura
est. nunc esse verum et futurum est p(re)scitum. igitur modo necesse
sarium est futurum esse. igitur de necessitate eveniet.
Item hoc ipsum ostenditur per impossibile. deus p(re)scit ad ipsum
affirmativam quod utrum illud non possit non esse.
si non igitur est necessarium. si sic. igitur potest aliter evenire
quam deus p(re)scit. igitur divina p(re)sc(ient)ia est fallibilis et incerta
et hoc est argumentum augustini. et etiam boetii. v. de
consolationibus. si aliorsum quam p(ro)visa sunt detorqueri
valeant res p(ro)visae. iam non erit firma futuri p(re)sc(ient)ia.
Item deus p(re)scit aliquid esse futurum. aut igitur possibile est non
esse futurum. aut impossibile. Si impossibile non esse. ergo necesse
est esse. Si autem possibile. sed omne possibile est possibile. et sic
possibile. ponatur in esse. quod sequitur non est impossibile. ponatur
ergo hoc non esse. et deus p(re)scivit hoc esse. igitur deus p(re)scivit
falsum. sed hoc est impossibile. igitur impossibile est aliquid precedentium.
Contra quod non inferat necessitatem obicitur auctoritate
augustini sup(er) a simili. et li. de. li. ar. sicut mea
memoria non cogit facta esse que p(re)terierunt. sic
p(re)sc(ient)ia dei non cogit facienda esse que futura sunt.

Contra rationes obiect. idem. Intelligam deum nichil
scire. g. ethic. nichil accidit. li. ar. g. pro scire n.
ei aufert. g. eum li. ar. de se sit ea ut aduenientibus
contingentium. diuina prescia hoc no tollit. Contra
sicut supra plurium e diuina prescia. in pluribus aut
no e causa. aut no e tota causa. s. qd dat alio
necessitate. ht ratione ee. quia a quo e ee. ree
necessarium. cum igitur diuina prescia multorum fu
turorum no sit causa. ut malorum. nulla rebus inponit
necessitate. Contra diuina prescia scit res sic sit e
uenture cum nichil presciat nisi uerum. g. cum sciat aliquis
peccaturum. cum peccatum no sit nisi pro quo scit illum
pro no hoc facere. et scit aliud posse facere. g. si se
quod scit e uerum. unde e q iste pro uoluntatem
hoc faciet et potuit non facere. et sic h e contingens.
g. si diuina prescia e. contingentia e circa res.
no g. necessitas. Contra hoc ipm ostendit rationibus
ducentibus ad ipos. si imponit prescia rebus necessitate
perit g. casus et fortuna. sunt in ipos e q pro. li. ar.
et consilium. et uitium. qd perit meritum et demeritum et etiam
qd perit laus et uituperium. Contra dd q tres cca h
fuerunt pones. quidam e dixerunt. q prescia necessario
cum sit infallibil inponit necessitate. et ideo abstu
lerunt. li. ar. et peccatum. et ista po fuit heretica
et iniqua quia destruit bonos mores. Alia po
fuit qd diuina prescia si esset necessitatem inponeret.
et sic omnis uirtus et laus periret. et quia dilexerunt
rem publicam. ideo abstulerunt a deo presciam. et a p
positionibus de futuro abstulerunt. ueritate. et h here
tica fuit et impia. quia derogat nobilitati diuine.
tertia po e catholica que deum honorat et bonos
mores conseruat. et ideo iusta. et pia. et uera. qd
diuina prescia e. et tamen no inponit rebus necessita
te. omnia enim sic pcognoscit ee euentura. sicut
euentura sunt. et ideo cum multa sint euentura.
contingenter. ut illa que sunt. ali. ar. et casu et
fortuna. sic scit h ee futura ab istis. sic scit modo
contingentie. eadem que sunt ab illis. Contra Intellige
ra autem obiectorum notandum. q duplex e necessitas.
s. absoluta. et respectiua. necessitas absoluta q op
ponitur contingentie. dr necessitas consequentis. necessitas
respectiua dicitur necessitas consequentie. et h no oppo co
tingenti. nam aliquod contingentis necessario sequitur
ut si ambulet necessario sequitur. qd moueatur. dd. g
q in prescito no e necessitas absoluta. s. solum
consequentie. quia necessario sequitur, deus scit h.
g. h erit. et hoc modo intelligit auctas ansel. et con
siles auctes. que ponunt eum modo necessitatis.
et sic patet primum. Ad illud q secundo obi. de sillo.
ex maiori de necessario. et minori de inesse. dd. qd
sicut patet. et ipsa exponit. h intelligi de ea propositione
que e de inesse simpl. q equiualet necessario. s.
minor hic falsa. s. h e prescitum. no e de inesse si
pliciter. sicut enim infra patebit. no est necessaria.
Ad illud q obicitur de prescito qd unum e. et sic

unum e. necessario e. m. dd. qd istam regulam fecit
phs ad ostendendum qd in futuris no e ueritas. et
e sophistica. sta qui dicit oe. q e. qn e. necessario e.
intelligitur de eo qd ponit aliquid in actu circa suppo
situm. q ex quo positum e. in possibile e no ee positum.
s. uerum de futuro nichil ponit circa subiectum cum
no e uerum ppsitum s. solum pfuturo. et ideo. nulla
e necessitas. neque simpl. neque ut nunc. quia
nichil ponit ut nunc. Ad i q obicit qd impossibile. qa
si posset aliter ee. posset falli et c. dd q fuuras ueri
ex discordia intellectus ad cognitum. sic pro fal
lendi ex illo discordandi. dico igitur qui necessario
scitum sequitur ad presciam. ideo no possunt
discordare. et ideo nunquam fallitur. nec pot
falli. Ad g obi. utrum aliter scit ee. dd. qd posset
aliter ee. quia deus pot aliter presciisse. et c. pro qd
aliter sit. pot q aliter sciet. qm g in futurum
pot aliter ee. quia sicut deus presciuit sic. g aliter
quia deus scit. distinguenda e gdo. quia pot
intelligi diuisa et sic uera. et c. s. deus presciet
h euenire. et possibile e illud no euenire. Si autem
coniunctim. falsa. et c. s. illud e possibile qd deus sciet
uno modo. et eueniat alio. et e falsa compositio.
et illo posito. sicut hic. currens pot no moueri.
g. possibile e q deus cantat et no moueat no sequitur.
sic eum quem qd ponat. ponendo h. s. cum assu
mit deus presciuit. h e opponit ponetur. et ideo e ne
gandum.

Secundo quaeritur utrum diuina prescia habeat in se mobili
tate. hoc e utrum necesse sit deum scire qd
sciat. et qd sic obicitur primo pauctoritatem
anselmi. p. i. li. de concordia prescientiationis
et li. ar. qd prescit deus. impossibile e no scire.
g. ab equipollentia. necesse e scire. Contra ne
uidetur. quia omne dictum de preterito uerum.
e necessarium. unde sicut currit. necesse e cucurrisse.
s. si scit. presciuit. g. cum hoc sit dictum de preterito
ergo nom. Contra licet potentia dei sit indifferens.
ad creandum. ul no creandum. tu ex quo. peruenit in
actum. necesse e extitisse. unde quis potuit creare
ante quam crearet. tamen ex quo creauit. necesse e
creasse. g. ex quo presciuit. necesse e presciuisse.
Contra si homo uoluit et presciuit aliquid. necesse
e hominem sciuisse et uoluisse. g. sicut e etiam
hominis. multo fortius e necesse. Si tu dicas sicut
sicut aliqui dicunt. q in hac deus presciuit totum ex
futuro e sumitur. quamuis intelligatur sub ratione
preteriti. unde nichil plus e dicere deus scit. n. deus e
et h erit. s. contra tale esto q deus nulla haberet co
gnitione. dum tamen res essent futuri. h esset ua
deus scit q manifestum e. Item esto q scire
addatur actus transiens in preteritum. ut pro
missio ul pdco. ul pphatio. ubi transit in preteritum
aliquid. et ue fit idem. sophisma et idem dubium.
g. h no soluit Contra plus. distat ee. et no ee.

quam necessarium et contingens. Et aliquid quod simpliciter non est. habet posse dei prescientia. ergo multo fortius aliquid, quod licet contingens est. potest esse necessarium in prescientia dei. ergo etc. ¶ Item omne immutabile est necessarium. Sed cum dicitur deus prescit est immutabile. ergo est necessarium. prima est manifesta. Secunda patet quia cum dicitur deus prescit si mutatur ut fiat non presciens. aut secundum mutationem rei aut dei. Rei non. quia res ad hoc nichil est. ergo non mutatur. nec mutari potest. Si secundum mutationem sui. ergo deus mutatur ¶ Item omne eternum est necessarium. quia unum solum est eternum. in quo numquam non cadit contingentia. sed summa necessitas. Sed prescire dei est eternum. ergo necessarium est deum prescire. quod prescit. ¶ Contra. Si antecedens bone conditionalis est necessarium. et consequens. et si consequens necessarium non est. nec antecedens. Sed sequitur. si deus prescit hoc esse futurum. hoc esse. quocumque contingenti demonstrato. quia oppositum. non potest stare. ergo cum consequens non sit necessarium. ergo nec antecedens. ¶ Item regula est quod necessarium compatitur se cum omni possibili. omne enim repugnans necessario. est impossibile. Sed demonstrato aliquo qui prescitus est dampnari possibile est istum salvari. Sed ista duo prescitus stare. quod scilicet prescitus dampnari et salvetur. et hoc est impossibile. ergo etc. ¶ Item regula est quod oppositum contingentis est contingens. et oppositum necessarii. est impossibile. Item cum est quando ad antecedens sequitur consequens. ad oppositum consequentis. sequitur oppositum antecedentis. ex hiis arguo sic sit a. contingens presentium a deo. si deus prescit. a. erit. ergo per regulam. si. a. non erit. deus non prescivit. sed a. non esse. fuit contingens. deum non prescivisse fuit impossibile. ergo ad contingens sequitur impossibile. Sed hoc est contra artem. necesse est igitur hoc esse contingens. deum scilicet prescire hoc. ¶ Item omnis divina actio respectu obiecti quod potest non esse. potest desinere. unde tamen deus consuevit rem creatam. potest desinere conservare. ergo cum prescire sit respectu contingentis. erit contingens. Responsio dicendum. quod licet necessario probatum est. et constat non est dubium. quod deum prescire contingens aliquid cum antecedat ad contingens. et connotat ad quod habet veritatem contingentem. quod ipsum iudicandum est contingens. Sed aliqui voluerunt ipsum iudicare contingens. quia totum quod dicitur. dicitur de futuro. illud comprobatum est. quia falsum est. et non intelligibile. omnis enim intellectus qui intelligit hoc qualis non intelligat secundum eandem. intelligit quod actus divine cognitionis ab eterno fuit in deo. et ille differt a re futura. et propter hoc dictum est. hoc non solvitur. Alii voluerunt iudicare contingens. quia cum sit dictum de preterito. pendet tamen ex futuro. et hoc dicunt de credito. et prophetato. et de aliis. et similibus que inferunt de necessitate propositionem de futuro. et est improbabile. ut videtur. quoniam si actus divine cognitionis pendet ex futuro. tunc cum in futuro quantum est ex parte rei contingentis. nulla sit certitudo. nec in divina cognitione erit. Sed quomodo dependet

prescientia

¶ ad veritatem et a futuro sic dicitur

¶ Si x fectio [illegible] fuit [illegible] quidem x [illegible]

cum a deo non creatur aliquo modo. et item quo pendet illud quod necessarium est fuisse ut actus cognoscendi. et credendi. et predicendi. a deo quod futurum est. non videtur probabile. nec intelligere. et ideo. alio modo dicendum. quod quoddam est dictum de preterito. et pro preterito. sic si dicatur petrum legisse quoddam de preterito vel pro preterito. tamen dependet ex futuro. ut hoc dictum. petrum vidisse navale bellum fore. ad hoc quod dictum habeat veritatem. exigitur eventus belli. et ab illo dependet veritas nostre assertionis. et cognitionis. que causatur a re. quoddam est dictum de preterito. quod non dependet. sed connotat. sic si dicatur. deus prescit hoc futurum. quia est dei scientia est solum respectu veri. ideo connotat veritatem. est tamen dictum futurum. Sed quoniam divina cognitio non habet certitudinem a re. quia ab ipsa nec causatur nec oritur. ideo ab illo non dependet. et propterea falli non potest. qualis conveniet futurum. unde in prescientia hec. duo dicuntur. scilicet actus divine cognitionis. et illud necessarium esse est. sive fuisse. et ordinatio futuri ad illum actum. et hec ordinatio non est necessaria. iudicanda est contingentia in totali dicto. non ratione totalitatis sive principalis significati. sed connotati. et si ponatur deum non prescire aliquid quod prescit. potest et debet intelligi non per remotionem principalis significati. sed ipsius connotati sive illius ordinis ipsius temporalis ad eternum qui quidem est contingens ratione alterius. scilicet temporalis contingentie. igitur est in totali dicto quia connotat aliquid verum esse de futuro. quod quidem est contingens. et hoc patet sic. cum enim dicitur deus prescit te salvandum. hic duplex includitur actus et cetera. videlicet hec. tu salvaberis. et hec. deus habet cognitionem de salute tua et habuit cognitionem ab eterno. habere quidem cognitionem. est actus eternus et necessarius. quia non dependet a re sed salvari. est actus futurus et contingens. quoniam igitur actus divine cognitionis non dependet a cognito. ideo potest esse certitudo in ipso. re contingente et existente. Sed quoniam ut significatur per modum prescientie connotat futurum contingens. et omne dictum quod claudit in se contingens est iudicandum contingens. ideo totale contingens iudicatur. et hec solutio est vera. et generalis. similiter actus credulitatis. actus prophetationis et divine assertionis. quia hoc quod currunt secundum illustrationem divine prescientie. ideo connotant et non dependent. ideo etiam et infallibiles sunt. de rebus in se incertis. ¶ Ad illud ergo quod obicitur de anselmo. quod necesse est prescire quod prescit. dicendum quod hec intelligitur quantum ad actum per cognitionis. quod necesse est fuisse. Sed non quantum ad connotationem futuritionis. ¶ Ad illud quod obicitur quod dictum est de preterito. dicendum est. quod quod est de preteritionis necessarium est. Sed quoniam connotatur futurum. ideo est contingens. et ex hoc patet sequens. quod quoniam ad illud futurum. non est adhuc productum in actum. et in modo ad hoc potest exire. et ideo. etc. ¶ Ad illud quod obicitur quod est cognitio sine existentia rei. ergo necessitatis sine rei necessitate. dicendum. quod verum est. quod in actu cognitionis est necessitas. Sed non in toto

n̄ ē sile. quia pcognitio nō conotat actualē rei
existentia. s; conotat rei futuritionē. ad 2m qd dm
sit necca. necce ē q sit necessitas i conotato. ad
illud qd obi qd omē um immutabile nccm. dicēd.
qd ad eē mutabile. duo concurrūt. q se habeat uno
modo prius. t alio m posterius. t p oppositū immutabile
pot dici dupl. aut quia nich acti. aut q actu ē
t nō pot alit se hre. illud g immutabile qd ē. t nō pot
alit se hre. illud g conuertit cū necco s; i qd dr
immutabile qd nō ē aliquid actu. nō conuertit. t sic ē
um contingēs de futuro. aut g res sit, hec dōm.
anxim fore. ē m um immutabile. quia si
ponat eē uerū. pō q semp fuerit. t sil' similr.
t hec quia nich actu port. qm igit dm pscisse 9
notat futurum contingēs ideo ē dōm immutabile
nō ex hoc sequitur qd sit neccm ut uisū ē. tamē aliq
uolunt dicere alit. qm dm pscire hoc futurū con
tingens ē immutabile apte pscientis. s; apte rei pre
scite ē imutabile. t ideo ex pte illa contingens. s; tn
illud difficile ē dicere. q cum pscitur semel semp
pscitū fuit. t d' pot nō pscire futur contin
gens. ita qd nichil fiat circa futur. t ita nulla
mutatio. ppt hoc modus alius dicendi ē ratio
nabilior. Ad illud qd ultio obicitur. qd nich
ens etnū ē contingens. dd. q ens etnum ē
dupl. aut pure etnum. aut q conotat tpale
de futuro. t pure etnū ē neccm s; conotans tpale
de futuro ratione conotati pot iudicari conti
gens. sic etiā ratione illius pot desinere.
Suma dictorum ē ista. qd deum pscire futurū
contingens. ē quoddam dictū qd claudit i se actū
diuine cognitionis etnum. t ordinationē. dicit
ad futurum contingens. t quis actus diuine
cognitionis ponat aliquid existens neccm. t et
num. illa tamē ordinatio. port futur. q co
tingens ē. t iterum quamuis dicat ordinationē.
nō tamē dicit dependentiā. s; solū conotationē
t ideo nō port incertitudinē. ul' nō priuat certi
tudinē t hic ē. qd deū pscire futur ē conti
gens. ratione conotationis ad contingens. ē
immutabile ratione ordinationis ad futur. qd pot
nō eē nulla fca mutatione. ē certū. ratione
independentie ab eodē. t hec patebit infra
planius. in distinctione de pdestinatione.

In parte ista sunt dubitationes
circa literam. t pō de hoc qd dic aug. Sic alit
sciuit creata qua increanda. uidetur enī male
dicere quia res sicut ē cognoscit. cognoscit sic
ē. s; alit fuerit. cum fuerit creanda. quia cu
erunt creata. primo ē res fuerit in causa.
t sm quid pcia i pprio gñe t simplr. g. aut
deus nō uere cognoscit. aut alit cognoscit.
Item angls cognoscit res i uerbo. cognoscit
etiā eas i pprio genere t alius t alius modus co
gnoscendi ē hic ab illo. g cū nō possit latere dm
qd nouit angls. uir qd deus utroq; m cogno
scat. t ita alit t alit. Ad pō dd' q cum dico re
re alit cognosci. dupl pot intelligi. aut ita
qd aduerbiū dicat alietatē quantū ad cogni
tionē. aut quantū ad eē rei cognite. si quātū
ad eē rei cognite sic ē uerū. t e. s; dr cognosci
re illam alio eē. ul' se hre quā prius hnt
t sic nō intellexit augustinus. Si aute dicat alie
tatē quantū ad cognitionē. sic ē fla t e sensus.
ds alit cognoscit rem factam quā prius facien
dam cognouerit. t ita ē flm. quia sic signtur
diuina cognitio alterata t qd aliqd acceperit are
g. t p hoc patet obm pmū qd obicitur qd ds
cognoscit res i pprio gñe sic angls. dd q cognoscere
res i pprio genere dupl intellr. aut ita qd eē illd
q hr i pprio gñe cognoscatur t s; pfectionē ē
t nō latet deū t sic nō dic nouū mod cognoscē
di a cognitione i uerbo. aut ita qd aspectus
intelligentie sue uis cognoscitiue deflectatur
sup rē ut ē i pprio genere t hoc ē impfectionis.
quia tūc cognoscens egreditur extra se t h'
nullo modo pot poni i deo. t ita hic tangit
aliū modū cognoscendi. t sic patet illud.
Item qr de hoc quod dicit. tunc eī qd etnū
ē aliqui extitit cā. t c. uult ē dicere qd pscīam
dicit quid eternū. s; hoc uider flm. quia pt
scia dicit respectū ad creaturā futurā. s; nich
ē futurū sm eē qd hr in deo s; in pprio gñe. g
conotat aliquid tpale. g uidetur qd cogno
scatur ex tpre. pr respectus ille nich dicit apte
dei nisi solū mod intelligendi nrm. g tunc
cepit ille respectus. qn cepit nr intellectus
nō ergo fuit ab etno. cū enī non importet nisi
duo. s. antecessionē t sciam. t antecessio dis
creature sit ante omē creationē t scia natu
liter. patet qd pscia quid etnum dicit. qd
g obicitur qd importat rei futuritionē. dd
q futuritio uno modo importat successionē tpis ita
nō ē de ratione pscie. s; alio modo futurum cep
cū tpre. alio m futurū cepit cū tpre. alio m
futur importat ordinē tpalis ad eternū. sm
consecutionē sicut pscia antecessionē. t qm
iste ordo solum exigit pmū extremū i actu.
t illud fuit ab eterno ideo futuritio t pscia. Cu
obicitur qd iste ille apte dei nich dicit. sm
hoc dicend qd flm ē quia respectus ille est
diuina etnitas. s; um ē q nich dicit respectū.
siue dependens nisi solū sm mod intelligendi
t ideo nō cepit sm rē. s; solum mod significandi
cepit. t qn mag dicit qd pscia dicit etnum
nō loquitur de ratione noiandi s; de deo q sig
nificatur p nomē. Item queritur de hoc qd dic
sciam ul' pscīam non eē cām. t c. si sciam ad
notitiam tantū referam. si uō noie scie in
cluditur beneplacitū atq; dispositio recte pdica

videt enim male dicit quia aut scientia hec m̄ et illo deo
dicat eundem modum sciendi aut alium. si eundem. ergo
si uno m̄ est causa et alio, si alium mod ergo ideo est
multiplex modus sciendi. non ergo uniformis potentia.
Item scientia simplicis notitie est de. et est causa omnium.
ergo scientia illa est causa omnium. Responsio dicendum quod in nobis
notitia simplex et notitia beneplaciti dicunt dupli
ces cognitiones et duplices modos cognoscendi et per
conveniens connotant duplicia. In deo autem una
tantum cognitio est. sed illa una facit quod in nobis
multis. et ideo illa una potest duplex significari. et cum signi
ficatur per modum approbationis connotat effectum et
bonitatem. cum vero per modum simplicis notitie
solum eventum et quod est causam alicuius connotat
effectum sive respectum quamvis eadem sit scientia sive
sapientia aparte principalis significati ideo dicitur quod hec
est causa illorum que placent et illa non. et hec dicitur
non quia res significata non sit causa. sed quia ut sic
significata est. non significat per modum cause. quam com
paratur ad ea que nullo modo adeo. et sic patet
illud. Item quod dicitur de hoc illo augustinus deus per prophetas
predixit infidelitatem iudeorum. Quia cum deum
prophete fuerit verum certitudinaliter ut quod dicitur re
velavit iudeis suum casum sive dampnationem
que est contra ipsum super genesim. ad literam. quod dicat quod
nulli debet revelari ne cogat desperare. Responsio
dicendum quod casus potest predici. sed non propter hoc revelatur
sive quia dicenti non creditur. sive quia deum de con
ditione intellectus sive intelligens intelligit de
alio non de se ipso. et quia verbum prophetie comme
minatorie et qualiter erant deum. et hiis cum ipse
credulis non ad utentibus. omnibus huius modi po
tuit intelligi ut esset predictio non revelatio.

P Reterea solet queri utrum
scientia dei possit augeri vel minuere. Supra egit
magister de scientie divine certitudine hic agit de per
fectione. et quantum ad hoc quod perfectum est, cui non est possibilis
additio. Ideo magister querit utrum divina scientia
possit augeri vel minui. et habet hec pars tres
partes. In prima magister querit et determinat quod di
vina scientia non recipit augmentum vel diminu
tionem neque alterationem. sed una simul et uno
aspectu cognoscit. In secunda opponit contra hoc quod
divina scientia non potest augeri per hoc quod videtur aliquid
posse scire ex tempore et determinat. et hec facit
secundo capitulo ibi. hic opponitur aquibusdam ita. Tertia
obicit auctoritatem iheronimi. quod hec. quod deum erit divina
scientia esse respectu omnium. et hec ibi. et autem
quod predictum est. scilicet quod dicitur. et cetera. et quelibet harum trium
partium potest subdividi. quia primo in eis op
ponit et secundo solvit. tamen in secunda potest duplicem
questionem. et in tertia post questionem subiungit epilo
gum. ultimo capitulo.

A d intelligentiam premissorum. dicendum. quod de perfectione
divine cognitionis. et cetera. sunt duo principaliter
querunt. primo queritur de perfectione divine cognitionis,
quantum ad numerum cognoscibilium. secundo quod de ipsa
quantum ad modum cognoscendi. Quantum ad primum queruntur
tria. primo queritur utrum deus cognoscat alia a se. secundo utrum cogno
scat omnia alia a se. tertio utrum deus possit scire
vel plura plura quam sciat. Quod autem deus cognoscat alia
a se ostenditur auctoritate et ratione. auctoritate sic. psalmus. qui
plantavit aurem non audiet aut qui non. et cetera. non. et cetera.
quasi dicat. hec est in ipso. quod det aliis principium cognoscendi. et
ipse non cognoscat. Item ecclesiastici. xxiii. domino deo antequam
crearentur omnia sunt agnita. sic et post perfectum
respicit omnia. ergo si non creat se sed alia non
tantum cognoscit se. sed etiam aliud. Item hec
probatur ratione ostensiva sic. omne producens
res secundum ordinem et libertatem producendo eas praecognoscit.
si enim producit ordinate necesse est quod secundum sapientiam.
rursum. si secundum libertatem. necesse est quod secundum sapientiam
propriam. non alienam. ergo in ipso est omnium cognitio.
Item in entibus est status. ergo pari ratione in cognoscibilibus.
sed primum ens in quo est status est principium a quo
est omnis entitas. et sine quo nichil est neque aliquid est
nisi ab eo. ergo eadem ratione in primo cognoscibili status
est necesse est quod ab ipso sit omnis cognitio. et quod in ipso
omnia cognoscantur. et sine ipso nichil. Si ergo per
quod unum quodque et magis. patet et cetera. Item hoc ipsum
ostenditur per impossibile quia si cognoscit alia a se aut
ergo quia non potest. aut quia non vult. non quia non
vult. quia in deo velle non precedit cognitionem
ergo quia potest. sed omne cognoscens quod non potest cogno
scere. aliquid quod est cognoscibile habet cognitionem
deficientem et arctatam quod in ipso esse est in deo. ergo et cetera.
Item nichil potest deus nisi quod novit aliquin aliquid
possit ignorans. quod absurdum est. ergo si non novit
aliquid aliud a se. non potest aliquid aliud a se neque
in se potest cum non sit sufficiens. ergo nichil in toto mundo
potest. ergo deus est impotentissimus. quod est absurdis
simum dicere. Sed contra hoc opponitur per rationem
philosophi. in xi. intelligibile est perfectio intellectus.
ergo si deus intelligit aliud a se intellectus eius per
ficitur per ab aliquo. et si hoc. tunc sequitur triplex
inconveniens. primum quia eius cognitio vilescit cum per
ficiatur a re minus nobili quam sit deus. secundum quod eius
cognitio. vel ipse deus transmutatur. omne enim quod
ab alio perficitur habet potentiam passivam que est principium
transmutandi. tertium inconveniens est quod deus non
habet sua actio. cum actio sit ex perfectione et deus est
perficiatur. et cetera. Item si deus cognoscit alia a se
cum omne quod cognoscit deus sit idem quod deus
necesse est quod illud quod cognoscit sit extra deum.
ergo si cognoscit alia a se cognoscit aliquid extra se. et
ex hoc similiter oritur triplex inconveniens. scilicet quod
cognitio eius sit indigens exteriori. sit etiam
transmutabilis. et quod sit aliud quia ipse in quo omnia
sunt inconveniens. Item obicitur illud de
ratione cognoscendi. cum ratio cognoscendi.

e ipa veritas. s; veritas ide e qd rei entitas ut dic
aug. g nich cognoscet a deo nisi ens. s; ds nich
cognoscit nisi ab eterno. g nich cognoscit ab ipo
nisi ens qd e ab eterno. s; tale e unu solu. s. ipe
ds. g. zc. Itez ratio cognoscendi e assimila
tio cognoscentis ad cognitu. ergo nisi e summa cog
ibi summa assilatio. s; dei cognitio e summa z p
fectissima. g deb; attendi sm summa assilati
one. s; nich summe assimilatur deo n ipe. g solu
se ipm cognoscet. Itez ut qd nulla necessitas
sit pone deu cognoscere alia a se. qm sic po
se ht ad productione. ita intelligentia ad cognitiones.
s; dei po z si nichil pducit no e min potens g
si intelligentia dei nich aliud a se cognoscat
nichominus e summe intelligens. Itez bonitas
creature cpata ad bonitate creatoris e sicut
punctus ad linea. g silr veritas ad veritatez
s; si intelligatur punct amoui a linea no e
linea minor nec ipfectior. g si ds veritate sua
cognoscit sine veritate creature. nichominus
sua cog pfecta e. Contra dd. q pmu z necam e
dic. q ds aliud a se cognoscat. pmu quid. qa
omnis rectus animus hoc dicit. quia no latet
dm qd cognoscet ut aug necam. qm no pot
op latere sapientissimu opifice. z ideo opposi
tum dic e impiu z ipossibile. z ppea ad intellige
tia obiect notand qd cognoscere aliud e dupli. aut
p aliud a se cognitio. aut p se qm cognoscens co
gnoscit x ip a que verum e qd pfectionem
ht aliunde. z tunc eius intellectus e i ipo z re
cipit aliunde pfectionem. z ideo additione z trans
mutatione. z h omino i possibile e circa deu. Est
tertiu aliud cognoscere p se z tunc cognoscens
e actus respectu cognitionis. z tunc no recipit pfec
tione a cognitione. s; magis eo. z h m ponimus dm
cognitione. x a se p se ipm z sic no pcedit p ratio
s; scdm pma sua. z hoc intellexit phs. si um
dixerit. Ad illud q obi pmo q si ds cognoscat
aliud a se g ad eo se dd. q cognoscere ad ex
se e dupliciter. aut p ad conceptu ab exteriori. z sic
dependet cognitio ab inseco. z sic nd e pssibile po
nere z ideo aut cognoscere aliquid exte quia a spi
cognitur desloccitur ex sicut cognoscit angls. aut
quia illud e q d. z diuersum ht ortum ab int.
tu q qd e ex cognoscit p omino intrinsecu
z hoc modo cognoscit deus. s. p ex qd e idez
qd ipe a quo res cognoscuntur. z hoc m nich
obd. Ad illud q obicitur tertio q ab eterno
fuit unu solu eius dd q dup e rei ee. s. i se
e in sua causa. i. pprio genere. z i exemplari.
z ad cognitione rei sufficit existentia ei i
causa sive i exemplari. z quia pos represen
tatur sicut futuru est i pprio genere. ideo
p existentia i exemplari omino cognoscitur
sicut futu e nec alit cognoscet postq fcu

e. Ad q g obicit q ab eterno fuit unu solu ens
dd q unu e i pprio gne sue ee actuali multa
tam fuit i mente ee i ente ro cognitionis sm utrumq
mod ecendi. Ad i qd obi quarto de assimila
tione dd sic supdictu fuit i qone de ideis. q
ad cognitione requirit assimilatio no p conve
nientia i gne ul spe. s; scdm ratione expmendi
z qm diuina veritas una z summa expssione expri
mit se. z a. z ideo summa assilatio est no tm respec
tu sui. s; etia respectu alioz z ita patet illud.
Ad i q obicitur q po dr pfecta e si nich faciat g
zc. dd q no e sile de actu faciendi r po z sic
respectu intellime na facere e actus ut actus
z ut egrediens qui no facit pfectu. s; conse
quitur z attestatur. s; scire e actus ut hitus
qui signatur ut pfectio po. qm igitur diuina i
telligentia e pfectissima ideo no tm cognoscit
aliqua se ee q pot cognosci no aut fecit ee
q pot fieri. Ad illud q ultio obi q veritas
creature nich facit ad veritate. zc. Dd q
veritas um e. z ideo. eque nobis z pfecta erat
pma veritas ante creatione veritatum aliaz.
sic pt. s; tam pone q aliqua sit veritas z
no sit a veritate eterna e ponere pma veritate
no ee summa sic pone aliq veritate ee e
no eo cognita. tollit ratione pfecte veritatis
ut e eo cognoscendi. z ideo patet qd de pfectione
summe veritatis e cognitio creature sic ipo
pducendi.

Secundo dato qd ds cognoscet alia a se. qr
itur utrum cognoscat omia. x. q sic ut aue
Jeremie. xvij. pmu e cor hois. zc. et p. ego dns
scrutans corda z renes. s; nich incitus nichil
occultius mris cogitationib; g si has cognoscet
z omia alia. Itez. he. iiij. omia sit nuda et
apta oculis eius. ad que nobis smo. q vero
vivus e smo dei z efficax usq ibi. z no e
aliq creatura i visibilis i conspectu ei. Itez.
Jo. ult dic viola nosti. Itez aug. iij. de
trinitate. nich fit visibile n intelligibile
q no de aula interiori atq i visibili summi
imperatoris. aut iubeatur aut pmittatur
secund i effabile iusticia penarum. z pmioz
gratiarum z meritoz. z si hec. g omia cogno
scit. Itez ratione videtur. quia quato sba
spualior atq simplicior tanto plus est cogni
tiua s; ds e sba simplicissima z spualissima.
g e omi cognitiua. Itez ds e creator e re
munerator. s; i quantu. creator e artifex
i quantu remunerator iudex s; pfectus ar
tifex cognoscit omia p dta pfectus iudex
omia remuneranda. s; omis creatura spec
tat ad artificiu z omne bonu z malum ad
iudiciu. g ds omem creatura cognoscet. z
omez bonitate z malicia. Itez i possibile

e ad ee in quo no sit d. p pscientia ecinic ut s
plurat e. s; cuiuscu pscris e p ecinia ro g g. ipse
e deo aliquid ee incognitu. Itē licet i una
re cognosceret qd aliqua eent i cognita eet ea
cognitio limitata z artata z ita i pfca. 9; qt.
omd nobilius e do attribuend. s; quedā meli
e nescire quā scire. sic dicit aug. i ench. g. necce
e ponē qd d ulla no sciat. Item intellectus
nr p sua i materialitate no intellig singularia
vn phs dic intellectus e uliu z sens singularu.
s; diuinus intellectus multo mag e i materialr
q nr. g. si nr no intelligit singularia nec diuin.
Item nr hmus scial p sui certitudine no e
nisi necciou z no contingentiu quia dic boeti
q scia ceciou qui sui i muta bile existentia sortiunt.
s g. diuia cogni e multo ctior quā nra scia p; z c.
Itē q neccitas e dm ponē cog ouia tui q
nulla quia cogitio sua no min di pfca. si no
cognoscit una musica. s g. diuia cognito ml
tominus pficitur a scibili no ex i pfca si no
cognoscit ista uilia. Itē si d e omniu scies
i e ope s; po mali no e de pfectiōe scie g. z c.
Itē hoc ipm obiectur aut. z p auctē abacuch.
mundi sunt oculi tui dne ne uideant malu.
Itē math. xxv. de malis nescio uos. Ro
dd. ad intelligentia obiou q i deo e notitia ap
pbationis z simplicis z notitie. z notitia appro
bationis gnotat coplacentia uolu tatis. hac no cognoscit
d omnia q; nec mala nec malos. s; tantu bona
z bos. z de hac intelliguntur due ultime auctes. est
z alia cog simplicis notitie. z h quia ht ratione
cog dicitur auctitate q e lux suma cui nich pot ocul
tari. nec etia tenebre obscurantur. ab ipa ideo
de necitate cog cio omia mag z parua. bona z
mala. sic ostendunt rationes ad pma parte.
Ad illud g. q p obr q omne nobilius e deo
attribuend dd q e melius simp z e melius huic
z hui statu. dico g. q omnia scire simp melius
z nobilius e. s; hoi corrupto qui accipit occone
peccandi ex cogitione meli e quedā nescire.
ideo no sequitur qd sit deo attribuend. Ad i
q obr de i mlitate intellectus. dd. q h qd non
cognoscit singularia no tantu uenit ex i mlr.
imo ex mlr coniuncti z i mlr sua qui e gnugit
corpori ideo ht pos. quas dependet a corpore
quantu ad opatione. z p quas intellectus q
diu e in corpore exit ad exteriora. quia ille
sunt medie. s. sr. particularis. z ymaginatio. q
g. singulare no puenit ad intellectu n pistas
poas z ascensus. p hās e sm abstractione z de
puratione z abstractio fieri de singulari ul est
considerationem ideo no pot singularia cog
ut intellectus sepatus ul diuinus. Ad illud
q obiectu de certitudine scie. dd q hc no e
p certitudine simpliciter. s; p ctitudine cui z
are z qm certur certitudo i nra cog ne ul pendet
ex re. io no pot nra cog ee ctā n res sit neccia diuia
aut cognitio qm are no certur nec dependet io
pot ee certa de re contingenti. Ad i q obiectur q
po mali no e de omnipotentia g. z c. dd q no est
sile. quia rectitudo manens. rectitudo e ratio
cognoscendi malu s; rectitudo no e causa mali
nisi declinando a rectitudie z deficiendo ideo scire
malu e de pfcoe scie. s; pse malu no e de pfec
tione po. ad i q qr que necitas e cogno. omi
dd. q infinitas z simplicitas unitas q no patit ad
latere dni sicut simplicitas diuine pscie no patitur
aliqd absconditu adeo.

Tercio qr utru d psit scire ul pscire pla quā
sciat z qd psit pla scire obiectr sic. n sciunt n
cns tuou s; multa psit sciri adeo q tam no sciunt
ee q no sint z uerificari que fla st. g. multa pst
sciri adeo q tam nd sciunt. Itē qd psit plura
pscire ur. quia pscia e tm futurou. s; multa pst
ee futura que nuq fient n erunt. g. multa
psunt pscari que no pscit. g. d pot plura pscire
q sciat. Sz cont qd no possit plura scire uidet.
quia scia dei e infinitou cum sit infinita sicut
plura e sup set infinitis nd potest ee plura n
cogitari. g. z c. Itē si pot pscire plura. aut
plura i complexa. aut plures res aut plura co
plexa. aut plures res. aut plura coplexa siue
enuncia no pla i complexa quia res sunt d etia si
nuquā sit. scit e omnia que possit fieri sile
no plura coplexa quia cuilibet contradictionis sp altā
pars e ura altā fla g. de coplexis sp tot sunt
uera quot sunt falsa. g. qui scit omnia no pot
scire plura. quia no possunt plura ee uera.
Itē q no possit plura pscire q pscit ur.
quia quecuq deus pscit sil pscit nec pot pscire
nisi sil. si ergo pot plura pscire quā pscit aut
g. sil aut successiue sil e i pos le. successiue sile
i pos le. successiue sil i pos le. quia eternitate no
e successio. ergo nullo m. Itē si pot plura
pscire. g. cu maior sit pscia plui scibi extensiue
z qd pot ee mai pot augeri. g. diuia pscia pot
augeri. s; nisi augmentum ibi e mutatio z uariatio.
g. diuia scia pot mutari z uariari. Ro dd. q
cu qr utru possit d plura pscire ul scire. alit
e iudicand de pscia q de scia. na sic dca consti
uit triplex e dei cognitio no quantu ad diuersitate
cognitum s; connotatou. s. cogn approbationis. uisionis
z intelligentie. cog approbationis e sol m de eis adq
se extendit bn placitum uol ta tis. z h e solu m de hiis
q fiunt z bona sunt. z h absq dubio pot ee plu;
cog uo intelligentie dicitur cognitio quā d co
gnoscit omne pos le z sibi taliu z hac cognoscit d
infinita. z h nullomodo pot ee plurium cog ui
sionis e eou quou fuit ab etno puisio. z h soli
e eou q sunt ul fuerint ul erunt. z h cog pot ee

pluriu qua scit a quia eius e h cog cui e plcia pot
ee plu. conce g q quedā scia pot ee plius r qdā
no. r p hec patet. Rō ad obīa de scia. Ad e obic qd
scia e infinitoꝝ. r q nich connotat dicta incompletu
dd qd hec uerā de scia intelligentie h no e uerum
de scia uisiois. Ad aut obicitur de plcia concedēd
e qd pot ee plium. Ad obi ad oppōm. qd si pot
scire plum a sil. a no sil. dd. q scitas pot attendi
dup. aut quantu ad subiam plicitoꝝ siue cogtion
sic uerū e q sil. quia ab eterno sciuit q̄dā r ab eterno
potuit pscire plura r pot plasse. si autē attendat
scitas quantu ad rationē pauci r pluralitatis sic e
r plicatio oppositoꝝ. r sic e sil q sil plicat pla r pau
ciora. r p. similit hr obo ueritate. Ad i q obi q si p
plura pscire q pot plcia augi. dd q esto q plicita
plerit augeri no tam augetur plct. quia uno r eod
plcit deus r multa r unu. r pla r pauca no tamq
uis plcita plurit ee pla. no tam augēi. quia au
geri. e de paucioribz fieri plura. h h pse ee pla
hr duas causas ueritatis. aut qa de paucioribz
possint fieri plura. aut quia ab initio potuerunt
ee plura. r hec ultio si est oratio uera. r io cu pro
cedat a pluribz causibz caus ueritatis ad una fal
soph sm conueniens.

Consequent e qo de 2o articulo. s. de m diuine
cognitiois. r circa hec querunt tria. p qr utru ds
cognoscat mutābla r imutābla. 2o utru cognoscat
omnia pscicia. 3o aut cogscat se r a eod m sun
vni formit obi sic. scia dei e sua eentia. r sicut scie
e sun ee. g r mod cognoscendi e mod eendi. sed
unus e modus eendi in deo e eential. g r un
mod cogdi. Itē ds se ipo r uno a cognoscit se. r
se ipo r uno a cogit a. g una r eadē ratiōe cogit se
r a. s mod cogdi attenditur penes ratione cogdi
g sic eād rō cognoscendi se r a. r id mo r sic rc.
Jd hec ipm uidet p impōe. quia si a m cogscit
se a m creaturas. ergo cu cognoscit se r creaturas
uariatur i cogdo. g apt dm e transmutatio r ui
cissitudis obumbratio. Itē si a m tuc e quero
aut mod ille e creator. a creata. no creatura.
quia cog r mod cogdi e eternus. si creator a ds q ple
a q eentiale. no psonale. quia omis cog e cois
tribz. g dicit q eentialo. g si alius r alius mod
g a r a eentia. h hec e i pōe. g r pmu. Cont
ds cogdo a a se cognoscit p ydeā. se autē no cog
scit p ydeā. g si cognoscere p ydeā dic aliu mod
cognitiois r sic no cognoscit p ydeā patet q a m
cogdi r sic. rc. Itē i cogne qua deus cogit se ide
e cognoscens r cognitu r rō cognoscendi. h i cogne
qua cognoscit creatura no e ide ratio cogscēdi.
h i cogne qua cogscit creatura no e ide ratio
cognoscendi cu cognito. g no ide mod. Itē
nichil e coe creatori r creature sm ratione eendi
g neq sm ratione cognoscendi. cu g aliud sit
ee creature q creatois r alius modus eendi. g

a cogne. r a m cognoscit qua creator. si g a m
cognoscat a deo r idem e creatura cognosci r dm cog
scere. g ds a m cognoscit se r a. Itē omis cog
inq cognitu e nobilius pscienti r intelligibilius
e cognito nobilior. s. quantu ad re. r mod. quantu
ad rem. quia de re magis nobili. quantu ad mod.
quia de re pscientiori. h i cognitione qua ds cogscit
se. cognitu e nobilius pscientius. r intelligibili
quam in cogne creature. g nobilior cog quantu
ad re r mod. Rō dd. qd e quedā cognito q cau
r ortu hr a cognito. r h qm a cognoscibili causatur r
dependet. uariat scdm exigentia cognoscibil quantu
ad re r mod. e r a cogm que sm re ide e quod
cognoscens r a cognoscibili no causat. nec depe
det. r h accipit yceptitate quantu ad re r mod
a pte cognoscentis. no a pte cogti. qm g diuina
cognitio a rebz no dependet n causat. h e ide
q ds. r ds eade eentia r eode m se hns. ideo una
cognitione. r eod m cognoscit de se r alia a se.
quia p se ipm. nullo m uariatu nec diuisificatu.
Ad Intelligentia aut oboꝝ no qd p respectu ad
cognoscentē cognito eode m comparat. r eod
modo e. quia scdm illa comparatione. hr ee.
r sic pcedunt prime rationes ostendentes qd
eod modo cogscit se r a. p respectu ad cognitu
licet sit eod m ds. tam alio modo coparatur.
sia ad deu sm ratione yceptitatis ad creatura
uo sm ratione diuisitatis r realitatis. r ideo ad
creatura sm ratione ydeandi. ad deu uo minime.
r hec pbant rationes i ducte ad secam parte
q alio m comparatur. r h modo concedend e.
si g infertur. qd alio m sit. ratio no ualet. q
cognicio dei no recipit mod eendi. nec nobilite
a cognito. r sic patent oba duo de ydea r diuisitate.
Ad illud qd obi 3o q nich e coe creatori r
creature. dd q um e de gratie sm eade opa
tione. sm alia r alia. nich phibet. qd aliqd
sit ueritas. creature. r silitudo dei. sile q ad
sit uitas dei. r silitudo creature. r q m ratio co
gnoscendi accipit penes utruq mod. ideo
cog pot ee cois. Ad illud q obi ultimo dd
q tenet cu cognicio causatur a cogscente.
non aut tenet cu no causat. sicut i pposito.

Secundo qr utrum ds
cognoscat mutabilia r imutabilr. r q sic oste
ditur. pmo auctē dyonisii. dedi. no. cognoscit
ds omnia i mater materialia. r pteste pterita r in
formit multa. r inmutabilt mutabilia. Itē
aug. xv. de trinitate ei scia r amissibl e r in
uariabil. h omē tale r mutablē. g rc. Item
hec ipm ostenditur ratione quia qd nobili e
attribuend h nobilior e cognitio qua cognoscit
res i mutabilr q qua cognoscitur mutabilr. g rc.
Itē qd e in a e i deo. p mod cius in quo est
h hec uerū e maxie in deo. in quo omē q e.

e ipm sine ipe d'. g cu scia v. i ipe res cognite
sunt video i ipe sit oio imuta. sit g ideo i
mutabilit. Itē ad h' e ro aug' dicens adi pos
deleri scire e sciui ee. i scia sua e sua eēntia.
si g sciret mutabilit eet mutabil' q' oio i ipo
e impos. Itē ubi e mutabilitas ibi e nlla c
titudo. si g deus sciret res mutabilit sciret i
certe. s; incertitudo e condicio dedecoriis. cogita
oni. g no hret dei cognio pfecta nobilitate. Cont
cu res e pleus dicit d' eam ee plente. i cu pre
terita. i cu me futa scit ea ee futura. no pre
terita. g ur qd sic res cognoscim' res mutabil'
ita d' cognoscit. Itē ad h' q' scia sit uera
necce e stabile i sciam pportionari aliqn no
e uera scia. cu g mutabil' adi muta no sit p
portio. s; muta ad multa. g d' no cognoscit
res mutabiles imutabilit s; mutabilit. aliqn
no ue cognoscit ut ui. Itē qcqd scitur est
um. g q' imutabilit scitur imutabili e uer
s; res mutabiles no hnt ueritate imutabile
ergo no possunt sciri i mutabilit. Itē q
res sunt contingentes ideo deum pscire futa
contingentia e contingens. sic inpcedentib
ostensu e. g quia res sunt mutabiles deu
scire mutabiles e mutabile. g mutabilit
cognoscit d' mutabilia. aut si no e h' uin.
qro qr no. i cu quo pot illud intelligi qd
rei muta scit scia imuta. Rō dd. q' cu
qr ratu d' sciat res i muta hoc e duplex.
quia h' dispositio imutabili pot determinare
actum sciendi dei. ul' actu ecndi re. si actu
sciendi dei. sic omino uerū e q' imutabilit
scit. quia circa ei' actu i cognitione. no cadit
transmutatio. nec uicissitudinis obumbratio.
si aut determinet actu ecndi re sic fim e
de reb; mutabilib;. qr d' scit eas mutabiles
i nouit ipay mutabilitate. i scit se hre no
cognoscentem. qm pius. s; tam nouit imutabilit.
i ro h' e. qm in eius cognitioe no e receptio
no e successio. nec e obliuio. i io quiuis
res sic mutabiles ipe. no mutat i cu
mutabilitate eay. i quauis nullu sit sile.
pot cogitari. si intelligatur ul' cogite oculus
fixus i pariete qui se no uideat transeuntes.
sine receptione. i unico aspectu oms uideat
i omis motus ipoy. quoq; res mutent. tam
nec oculus mutat. nec eius cognitio i sic e i
deo. exemplu aute ad hoc intelligend' pot sumi
a contrario sic. quia cu scia cita pendet a
scibili. i no e q' ideo pot ee mutatio circa sciay
p obliuione i errore i successiua considera
tione. nulla fca mutatione i scibili. sic g io
modo. quia diuina scia no pendet ex re scita
pot ee mutatio circa scibile nulla mutatione
existente i diuina scia. i tam illa scia totum scit

i p hoc patet. Rō ad p obiu de hoc qd scit. fuisse
i ee. dd enī qd hoc dic mutatione apte scibl'
no scie. Ad illud qd obi de pportione dd q' in
spualib; conditionib; no oportet pportionari etia
sciam causata. quia ri corporib' e scia spualis. s;
sufficit qd sit pportio i ueritate. Ad illud qd obi
qd quicqd scitur e ueru. g q' scit imutabiliter
imutabili e ueru. dd q' hic e deceptio. ut hic scio
dm ee mutr. g uin e dm ee mutr. quauis enī
scia requirit ueritatem i scito de ratione sue in
tentionis gnalis. max' scia respectu emutabil' tam
scia no dicit semp conformitate i imutabilitate
max' scia diuina que a scibili no dependet. Ad illd
qd obi qd futuru contingens no prescit d' necce
dd q' no e simile tam ex pte actus psciendi
tam ex parte dispositionis. ex parte actus no est
simile quia pscire sep notat rei euentu. scit
scire no semp cnotat rei existentia. scit enī
d' que pot facere i nuqua faciet. p no e simile
de dispositione. quia modus imutabilitatis respic
actu. s; contingens respicit no tantu actu. s; or
dinatione ad futuru. i actus quid diuine cognis.
e imutabil'. i necessari'. s; cparatio ad futurum
contingens e contingens.

Tertio qr ut d' cognoscit omia presencialit. i qd
sic ui. i. pe. ult. sup i mille anni. i c. glo. In
cognitione diuine uitatis. i preterita i psencia i futa
equali psencia sunt. Itē aug' sup. Jo. i ueri
tate q' manet preteritu i futuru no inuenio. sed
solu presens. i hoc i corruptu. Itē quanto res
e presencior. tanto cognitio e nobilior. quia hec
facit ad nobilitate cognitionis s; d' omia cogno
scit nobilissime. g omia q' cognoscit presentissie
cognoscit. Itē omia no cognoscit psent. g no
cognoscit. omia simul. q' si simul tue ergo in
eodem nunc cognoscit omia ita psent. Si aute
no cognoscit simul. g unu post aliud. s; i omi
tali cognitione e transmutatio. g i dei cognitione
cadet transmutatio q' e oio falsum i impos.
Cont. pscia no e nisi futuri ut futuru e.
g si d' cognoscit omia presentialit. g nich oio
pscit. s; pscit. g. i c. Si tu dicas qd i ppue
d' pscire. Cont. in pscia no sunt nisi duo. s;
scia i antecessio respectu cogniti. s; constat qd i
deo ppe e scia. constans e etia qd i ipo ppe e
antecessio quia ppe antecedit d' omia alia. g
si cognoscat alia a se ppe. g d' pscit alia. g
ex io illa nulla e. Itē omne presens sm statu
sue psencie e necceum. g si d' omia cognoscit
psent. i semp psent. g omia cognoscit pse
ntialit necce. sicut g q' presens e no pot no ee.
ita si deus aliquid pscit necce e pscriuisse.
i si pscriuit. ergo erit necce e ee. Item h'
ostenditur p i pos. quia si omia cognosceret
psent. g plura simul. g simul se conuertit

admulta. sed simplex ad quod se convertit totaliter
se convertit. ergo cum unum intelligit non potest in aliud.
¶ Item si cognoscit omnia presentialiter. ergo simul scit duo
contradictorie opposita. sed quicquid scitur est verum,
ergo duo contradictorie opposita simul sunt vera. ¶ Responsio
dicendum quod cognoscere omnia presentialiter dupliciter potest intelligi
aut quod notetur presentialitatis a parte cognitoris. et
sic est falsa. quia non cognoscit omnia esse vera presentialiter.
et simul. aut ita quod notetur presentialitas a parte cognitoris.
et sic habet veritatem. et ratio huius est quia deus omnium ydeas
habet presentes. et illas per quas cognoscit res futuras.
vel contingentes. sic si essent presentes. et intuitu
super omnes illas simul et presentem se convertit. et ita simul
et presentem cognoscit. Item presens sue cognitionis
est presens simplicissimum quod circumplectitur omnia
tempora. exclusis tribus temporibus simul iunctis. dicitur deus
omnia presentem cognoscere. et rationes iste. totum
habent ex hoc quod presentialitas divine cognitionis. que
quidem eternitas est. est simplex et infinita. quia simplex
est. ideo semper presens quia infinita. ideo sunt
ei omnia finita. ideo sunt ei omnia presentia. et ex
his patet quod presencialitate dei quantum ad rerum existenciam
secundum quam deus totus est in una. et totus est in una ut nichil
sit in alia. et hoc est quia simpliciter et infinitus. ideo deus in
dicitur ad esse futurum. sed non futurum sibi. et omnia presentem
cognoscit. et tamen nichominus presentem. et per hoc patet
primum et secundum. quia procedunt secundum quod presentialitas
est dispositio rei cognite in sua natura. non in cognitione divina.
patet tercium. quia hec est simpliciter et infinitum. et in uno
multa cognoscit. ideo simul super multa se convertit.
Quod obicitur de oppositis simul patet. quia quis
cognoscit opposita simul excepto sua tamen scit unum
alteri esse incompossibile. unum tamen alteri posse succedere.
In parte ista sunt dubitationes.
contra lectum est primo de hoc quod dicit augustinus. Sicut se
pater et filius invicem sed iste nascendo ille generando.
videtur enim male dictum. quia scire est essentiale in
divinis. ergo si scit nascendo cum nasci dicat proprietatem
personalem. proprietas personalis est ratio rei essentialis quod non
est sane neque vere dictum. ¶ Responsio aliqui voluerunt
dicere quod scire dei relatum ad creaturas vel ita quod
una persona scit aliam dicitur respectu persone ad
personam et dicitur notionaliter. sed hoc non est convenienter
dictum. quia sicut in precedentibus habitum est sapientia
et sapere essentialiter tantum dicitur. et ideo dicendum quod ablativus
ille tantum dicit causam sive rationem dicendi secundum rationem
concomitantie. Secundum una est sic dicit priscianus hunc
exponi. per si. vel per dum. vel per quia. et per modo dicitur
convenientia. sed concomitancia et ratio causam. ¶ Item
queritur de hoc quod dicit. et omnia que sunt in eorum sapientia
et in eorum essentia uniuscuiusque eorum simul videt. sed
supra distinctione xxxvi dictum est quod creature sunt in dei
noticia. sed non in dei essentia. ergo est contradictio.
¶ Responsio dicendum quod in divina scientia sunt scibilia in divina
non essentia sunt attributa. sicut potentia. sapientia. et bonitas
et augustinus. vult dicere quod pater et filius simul vident
omnia cognoscibilia creata et creanda. et omnia essentie
attributa. unde littera legenda est divisim omnia que
sunt in eorum sapientia. ut puta creata simul scit quilibet.
Similiter omnia que sunt in eorum essentia ut potentia
attributa simul sciunt. Unde scit quilibet. et ideo
non vult dicere quod creature sunt in divina essentia.
¶ Item queritur de hoc quod dicit. quod scientia dei non est nisi de
hiis que sunt vel fuerunt vel erunt. videtur enim
hoc esse falsum quia deus scit omne quod potest facere quod
numquam fuit nec est. nec erit. ergo scientia dei est de aliquo
quod numquam fuit vel est. vel erit. et preterea est infinitorum
sicut vult augustinus xv. de civitate dei. non tantum que sunt
vel fuerunt vel erunt. ¶ Responsio dicendum quod magister loquitur
de scientia visionis. que est illorum tantum quorum ab eterno
fuit provisio. sed ipse obicit tamen de scientia intelligentie
que nulli connotat existencia quod patet. ¶ Intelligentie
enim deus omne quod potest et ita non recte currit obiectio.
¶ Item queritur de hoc quod dicit. quod non potest suscipere scientiam
vel perdere etc. videtur enim male dicere quia nichil
scitur nisi verum. ergo antequam sit verum non scitur.
ergo si aliquid incipit esse verum. aliquid incipit a deo
sciri. ergo deus potest incipere aliquid scire. ¶ Item
creatio quantum divina essentia et tamen ratione connotati
deus potest ad incipere creare. ergo similiter et ad scire. ¶ Responsio
scire dupliciter dicitur. uno modo scire habet esse quod habere
cognitionem de aliquo et sic non connotat actualem existenciam
cogniti. et sic non potest deus aliquid incipere scire. id est
alicuius cognitionem incipere habere alio modo scire hoc est quod
nosse aliquid esse verum et hoc tunc primo scitur esse
verum. quando incipit esse. et sic incipit deus scire. sic
et desinit presciere. non ratione principalis significati quod est
scientia. sed ratione connotati quod quidem est veritas rei
scite. ¶ Item queritur de hoc quod dicit. nec potest no
vum vel ex tempore velle aliquid. et tamen potest velle
quod numquam voluit. videtur enim hic dicere duo contradic
torie opposita. quoniam illud est novum quod prius non fuit
et modo est. ergo si potest velle quod prius non voluit
videtur quod incipiat velle. ¶ Responsio dicendum. quod cum dico deum
velle. hic duo dico et actum divine voluntatis. et ulterius
ordinationem ipsius effectus ad illum actum. et primum
quidem est eternum et semper nec potest incipere nec de
sinere. voluntas est divina semper est in actu suo.
itaque nec illo potest carere nec alium habere. Sed
ordinatio alicuius effectus ad illum actum est or
dinatio rei future que non divina est. et ideo potest
esse et non esse. et ordinari et non ordinari. quando ergo
dicitur deus potest velle quod numquam voluit. et tamen
non ex parte intellectus est. quod effectus ille potuit
ordinari ad divinum velle. et quoniam ordinatio effectus
est ordinatio rei future. et quod semel est futurum semper
fuit futurum. quod semel est ordinatum semper fuit ordi
natum ad illam. quando ergo dicitur quod deus potest aliquid
velle idem est dicere quod aliquid potuit esse futurum
sive habere ordinem ad divina voluntate. quod tamen

non habet ordinem. sed si haberet ab eterno habuisset. et ideo non incipit ex tempore. et ideo etiam magister bonum. si velle dei importat ordinem ad volitum in ratione futuri. sed secundum quod importat coexistentiam in ratione presentis potest dici ex tempore velle hoc esse sive hoc apparere hodie non quando non incipiat actus. sed quia incipiat connotatum.

¶ Item queritur de hoc quod dicit. quod temporale curam habet de rationabilibus. quia videtur hoc esse contra illud quod dicitur Sap. vi. equaliter est illi cura de omnibus. ¶ Responsio. dicendum quod equaliter non privat ibi ordinem divine distributionis. sed privat acceptionem personarum et omnibus distribuit ibi tamen pro hominibus tamquam pro magnis quia pro parvis. pauperibus et divitibus et sic est ei equaliter cura de omnibus. quia ita vult salvare pauperes et divites.

d. xl.

Predestinatio vero de bonis salutaribus. etc. Et hic est tertia pars in qua agit magister de divina scientia contracta ad speciales effectus. et dividitur hec pars in duas. quia in prima agit de predestinatione et reprobatione quantum ad causalitatem activam. In secunda inquirit utrum habeat causalitatem passivam. utrum videlicet sit ex meritis. in xli. d. prima. Si autem querimus obdurationis meritum. etc. Prima pars habet duas. In prima agit de predestinatione. In secunda de reprobatione ibi. Cumque predestinatio sit preparatio gratie. etc. Prima iterum pars dividitur in duas. In prima agit de predestinationis conditione. In secunda querit de eius necessitate ibi. predestinatorum autem nullus videtur posse etc. In qua parte primo movet dubitationem et opponit et deinde solvit. tertio opponit contra solutionem et ultimo solvit. partes manifeste apparent in littera. Cumque predestinatio sit gratie preparatio. Hec est secunda pars d. in qua agit magister de reprobatione. et habet hec pars duas. In prima ostendit quid sit et quid connotet in quantum precognitio. In secunda vero ostendit cuius est causa sive quis sit eius effectus. et hic ibi. et sic predestinationis effectus est gratie appositio. etc.

Ad intelligentiam presentis d. tria principaliter queruntur. primo queritur de predestinatione. ¶ Secundo de electione. ¶ Tertio de reprobatione. ¶ Primus articulus duas habet. ¶ Primo enim queritur de predestinatione quantum ad entitatem. ¶ Secundo quantum ad necessitatem. ¶ De entitate duo autem queruntur. ¶ Primo queritur utrum predestinatio sit quid eternum an temporale. ¶ Secundo quid sit predestinatio secundum rem. ¶ Quod autem predestinatio sit quid eternum videtur. quia quod est ante mundi constitutionem est quid eternum. ¶ predestinatio est huiusmodi. quia predestinatio est electio. eph. 1. elegit nos ante mundi constitutionem. ergo etc. ¶ Item predestinatio est prescientia beneficiorum. sed quicquid deus prescit eternaliter prescit. ergo cum omnis prescientia sit eterna. et omnis predestinatio est prescientia. predestinatio est eterna. ¶ Item predestinatio est propositum miserendi. sed propositum est quid preveniens et precedens res que proponuntur. ergo cum sit propositum dei et deus eternaliter proponit. patet. etc. ¶ Item de ratione sui nominis predestinatio dicit precessionem sive antecessionem. sed non nisi predestinantis ad predestinatum. sed predestinans est eternus. ergo dicit ordinem et antecessionem eterni ad temporale. sed antecessio illa est eterna. ergo etc.

¶ Contra. predestinatio importat relationem ad predestinatum. sed omnis relatio ponit respectum verum vel in utroque extremorum vel saltem in altero. sed predestinatio non ponit verum respectum per comparationem ad predestinantem. ergo ponit respectum verum in predestinato. sed verus respectus non fundatur nisi supra quod creatum. ergo predestinatio dicit quid creatum et temporale. ¶ Item predestinatio importat actionem et omni actioni respondet passio. ergo cum actio et passio non sint in eodem quia non est idem predestinans et predestinatio necesse est quod sit in alio. sed aliud non est nisi quod temporale et creatum. ergo predestinatio importat quid temporale et creatum. ergo non est eterna. ¶ Item predestinatio importat ordinem predestinantis ad predestinatum aut ergo secundum esse quod habet in deo aut secundum esse quod habet in proprio genere. non secundum omne quod habet in deo quia sic est deus. et non sequitur dictum. ergo secundum esse quod habet in proprio genere. sed esse quod habet in proprio genere est quid temporale et creatum. ergo predestinatio similiter. et sic etc. ¶ Item actus omnis divinus qui non reflectitur super essentiam vel personam transit extra. et omnis actus transiens extra ex tempore dicitur de deo. cum ergo predestinatio non transeat in personam vel essentiam sed extra. ergo est temporalis.

¶ Item predestinatio est preparatio. sed nichil dicitur preparari antequam incipiat aliquid fieri secundum principium intrinsecum. artifex enim non dicitur preparare domum ante ligna et lapides sola cognitione. ergo necesse est quod ponatur in re. ¶ Responsio. dicendum quod in predestinatione non sunt nisi duo. scilicet principale significatum et connotatum. principale significatum est divina essentia. connotatum vero est creatura ut gratia et gloria et persona salvanda. et hec duo importat predestinatio cum ordine antecessionis unius ad alterum. ratione propositionis. quoniam ergo significatum principale est eternum. ita predestinatio est quid eternum. ¶ Rursus quoniam importat antecessionem significati ad connotatum et illa antecessio est ab eterno. ideo predestinatio est quid eternum et ab eterno et concedende sunt rationes ad hoc. ¶ Ad illud quod obicitur de relatione dicendum quod res sive relatio potest significari in deo dupliciter vel respectu existentis in actu vel respectu existentis in potentia. futuri aliquando in actu. et quoniam respectu existentis in actu. tunc necesse est quod respondeat verus respectus in actu. quando vero respectus existentis in potentia sufficit quod respondeat in potentia et talis fundatur super ens in potentia et ideo actu nichil ponit nisi deum. ¶ Ad illud quod obicitur de actione. dicendum quod est actio secundum rem et actio secundum modum. actio secundum rem quia est principium efficiens aliquid respondet. passio differens secundum rem ut creationi actioni creatio passio. actioni non secundum modum non respondet passio nisi secundum modum differens ut cognitioni actioni ipsius dei respondet ipsum cognosci et hoc quidem realiter non est aliud sed secundum modum

quoniam igitur predestinatio non importat nisi processionem siue actiue siue passiue. ideo est complexum et hoc est ad quod dicitur.

Ad aliud quod obicitur de ordine dicendum quod est ordo secundum nobilitatem et secundum durationem. et ordo secundum nobilitatem ponit extrema simul ordo. non secundum durationem. contrario quia ordo est ponit extrema non esse simul et secundum rationem antecedendi ordo simul est cum ante et siue precedere. similiter secundum rationem subsequendi simul est cum subsequente. Quoniam igitur predestinatio importat ordinem secundum rationem precedendi ideo eterna est quamuis sit respectu temporalis quoniam non est simul cum illo sed antecedit. Ad illud quod obicitur quod predestinatio transit extra. dicendum quod transire extra duplex est. aut ad quod est extra aut aliquid quod est intra. sicut extra. et primo non connotat ad factum et dicit quod temporale ut creare et gubernare. secundo modo non ut predestinare.

Ad aliud quod obicitur de predestinatione quod attenditur secundum principium intrinsecum non secundum causam efficientem dicendum quod quedam est causa efficiens que operatur secundum quod materiam preiacentem. et ista quidem quia alio indiget non dicitur separare quoniam solum iubet et disponit intus. sed quando materia aptatur exterius quedam est causa efficiens que nullo indiget ad operandum. sed tantum cum uult operatur et tali separare non est aliud quam disponere et componere et talis est deus quia nullo alio indiget a se ad operandum.

Secundo queritur quid sit predestinatio. utrum scilicet dei scientia uel uoluntas et supposito quod dicat aliquid quid sit utrumque. contra enim sic dicit augustinus. prescientia beneficiorum et propositum miserendi. queritur quod istorum importet principalius per modum complementi et quod importet scientia. uidetur quod compositum trahit significatum a componentibus sed contra ut cum dicitur. ut missio et ordinatio. in ratione predestinationis accipitur ut ordinatio. nam sic dicit augustinus predestinare idem est quod preordinare. sed artifex licet uolens et sciens preordinet non tamen ordinat in quantum uolens. sed in quantum sciens. ergo etc. Item scientia non diuiditur secundum rationem accipiendi diuersitates. uel idea quia sit uoluntatis. sed in ea que sunt cognitionis. sed nos diuidimus diuinam scientiam in predestinationem et reprobationem. ergo predestinatio secundum quod huiusmodi ad scientiam importat. Contra predestinatio est causa gratie et glorie. sed gratia gloria immediate sunt a deo. ergo predestinatio de se dicit quod in genere uoluntatis. si dicas quod ex ui nominis non importat illam causalitatem. contra esto quod deus preferret aliquem habiturum gratiam et gloriam aliunde quam ab ipso. non diceretur predestinare. ergo de se dicit causalitatem. Item predestinatio importat scientiam et uoluntatem. sed quandocumque sunt duo in aliquo importantur uoluntas se habet per modum generis. et addentis ad scientiam sed quod consequitur et addit se habet per modum differentie et complementi. et talis est res denominanda. uidetur ergo quod completius importet uoluntatem. et ita quod male statuet magister. Responsio dicendum quod cum predestinatio significet diuinam scientiam ut causa gratie et glorie. et hoc secundum ordinatam distributionem gratie. ut causam gratie et glorie quam est de se. non tantum importat scientiam. sed etiam uoluntatem ipsius. sed quoniam causalitas gratie et glorie attribuitur proprie uoluntati. ut efficienti. sed scientie ut disponenti. et potentie ut exequenti. ideo ista predestinatio importat illa tria tamen principaliter est in genere notitie. et ideo ab augustino diffinitur predestinatio per illa tria. primo per illud quod respicit potentiam in libro de fide ad petrum. predestinatio est gratuite donationis preparatio. secundo per id quod respicit scientiam in libro de bono perseuerantie. predestinatio est prescientia beneficiorum dei. tertio per illud quod respicit uoluntatem expressissime in libro de predestinatione sanctorum. predestinatio inquit est propositum miserendi.

Ad illud quod obicitur quod dicit ordinem dicendum quod est ordo duplex. unus dispositionis rerum in uniuerso et hic appropriatur scientie. alius directionis in finem. et hic appropriatur bonitati siue uoluntati. et hoc non est de ratione predestinationis. Ad aliud quod obicitur quod est pars prescientie dicendum quod quemadmodum fides et prudentia sunt in genere cognitionis tamen addunt supra cognitionem aliquid quod contrahit in genere uirtutis quod respicit uoluntatem. per hunc modum in proposito est intelligendum quoniam scientia non tantum accipitur pro simplici notitia sed etiam ut frequenter pro practica et hec non complectitur scientiam cum uoluntate. et magister sic accipit generaliter et ideo comuenit predestinationem inter ea que sunt scientie. Volunt tamen aliqui dicere quod principaliter est in genere scientie. eo quod in ratione predestinationis cadit scientia in recto. sed uoluntas in obliquo. est enim predestinatio scientia beneplaciti utrique modus dicendi satis est probabilis. sed primus magis.

Secundo queritur ad huius primum articulum queritur de necessitate predestinationis. circa hoc queruntur duo. primo queritur utrum inferat necessitatem salutis liberi arbitrii. secundo utrum inferat certitudinem in euentu.

Quod autem inferat necessitatem ostenditur sic. omnis causa que necessaria est in se. et necessario ponit effectum. infert simpliciter necessitatem effectui. sed predestinatio respectu salutis est huiusmodi. ergo etc. minor patet. predestinatio enim cum sit deus in se dicit quid necessarium et tamen necessario infert effectum. quia necessario sequitur. si est predestinatus saluabitur. ergo etc. Item omnis causa que nullo modo potest cassari necessitatem ponit circa productionem effectus. nam cum dicitur cassari. cum nullum ponit effectum. sed predestinatio nullo modo potest cassari. ergo predestinatio ponit necessitatem. Item quotiens cumque due cause concurrunt ad aliquem effectum quas impossibile est discordare. si una est immutabilis necesse est alteram esse immutabilem et hoc est per se manifestum est per se. nam si altera esset mutabilis reliqua existente immutabili possibile est eas discordare sed impossibile est quod predestinatio et liberum arbitrium sit immutabile. et hoc cum hoc totum sit immutabile. restat ergo quod necessitatem importat predestinatio liberi arbitrii et saluti. Item uidetur quod predestinat

discordet quod [illegible] predestinatio sit [illegible] immutabilis [illegible] et liberum arbitrium [illegible]

nullo modo possit dapnari. et h' tunc necessario saluat' 7 ostenditur hac ratione. ista duo conueniunt esse presciatum 7 dapnari esse predestinatum 7 saluari. sed predestinatus non potest esse presci'. ergo non potest dapnari. probatio medie. quando aliqua duo sic se hnt q' inpossibile est unum alteri succedere neque possunt simul in esse. si alterum in est inpossibile est reliquum inesse. sed esse predestinatum 7 esse presciatum sic se hnt q' inpossibile est simul inesse eidem impossibile est etiam alterum alteri succedere. si q' h' primo sit predestinatus. ergo 7c. ¶ Item de omni quod eternum est. cum non est. inpossibile est esse. quia inpossibile est q' non ens sit eternum. sed presciatus non est. eternaliter est presciatus ergo illum qui non est presciatus inpossibile est esse presciatum. sed predestinatus non est presciatus. ergo 7c.

¶ Item de eo q' non est. idem est dicere. h' potest esse. 7 incipere esse. sed presciatum est quid non ens. respectu predestinati. ergo idem est dicere. predestinatum potest esse presciatum. q' posse incipere presciari. siue dapnari. sed non potest incipere esse presciatus. ergo 7c. ¶ Contra predestinatio diuina nullum facit indigne saluari. ergo cum dignitas in saluando respiciat meritum. 7 meritum .li. ar. ergo predestinatio non tollit. ar. libertatem. Sed quod .li. ar. ergo nec inponit necessitatem. ¶ Item predestinatio nichil aufert .li. ar. sed tantum ponit in eo gratiam. sed gratia nulla infert. li. ar. necessitatem. ergo nec predestinatio. sed nulla ei inponit necessitatem. ergo cum salus pendeat ex .li. ar. patet 7c. ¶ Item predestinatio inponit necessitatem ergo cum omni casu contingente necesse sit eum qui predestinatus est saluari. ergo frustra laborat ad benefacere. quia siue faciat bonum. siue malum. necesse est eum saluari. ¶ Item nullus laudatur in eo q' necessitatis est. neque uituperatur. si ergo necesse est predestinatum saluari. 7 presciatum dapnari. nec predestinatus laudandus est si saluatur. nec presciatus uituperandus si dapnatur. q' est contra tractatum glosse. 7 pene. ¶ Ad hoc dicendum q' predestinatio nec infert necessitatem saluti. nec infert necessitatem .li. ar. quoniam predestinatio non est causa salutis nisi includendo merita 7 ita saluando. li. ar. ¶ Ad in telligentiam autem obiectorum notandum q' predestinatio duo importat 7 rationem prescientie. 7 rationem cause. inquantum dicit rationem cause non necessario ponit effectum. quia non est causa per necessitatem sed per uoluntatem. 7 tamen est non. tota causa. sed cum alia causa. contingente. scilicet .li. ar. Ratio autem est quia quando aliquis effectus pendet ex causa necessaria 7 inuariabili a necessaria. tamquam ab uniuersali 7 inuariabili. 7 tamquam a particulari de nouatur a uariabili. quia denominatio est a causa particulari. 7 effectus qui dependet a causa contingente. est contingens. pret rationem cause. importat rationem prescientie. 7 prescientia quidem totum includit in cognitione. quia .li. ar. 7 eius cooperationem 7 utilitatem. 7 totum

7 preterea. non est nisi uerum 7 certa. de contingente est infallibilis sicut supra monstratum est. in cognitione de prescientia. ideo predestinatio infert salutem. 7 non potest cassari. nec discordare. ab .li. ar. 7 quia prescientia nullam inponit necessitatem consequentis. sed solum consequentie. similiter nec predestinatio. 7 ex hoc patent ea que obiciuntur de necessitate inferendi 7 possibilitate cassandi. 7 inpossibilitate discordandi. h' enim omnia dicunt necessitatem consequentie solum. quia insunt predestinationi. non ratione causalitatis. sed precognitionis que est concordia 7 infallibilis concors. quia prescientia. siue precognitio uera. que est cognoscit uere. cognoscit rem presentem esse. sic est. 7 futuram ita euenire sic eueniet. est enim ueritas adequatio rei 7 intellectus. est tamen certa. quia independens. quia nullo modo dependet ex precognito, non enim secundum eius exigentiam cognoscit, sed secundum exigentiam luminis 7 claritatis eterne. in qua nulla cadit dubietas. sed certitudo summa. 7 ideo omnibus equaliter certa est. 7 uerum infallibilis. quando est totum presens presenti. circumplectens. ideo in nullo potest falli. nec circumueniri. 7 est exemplum boecii. in .u. li. de consolatione, u. q' si aliquis aspiceret de loco eminenti circum iacentem regionem. ubi est multitudo uiarum quas omnes simul 7 uno aspectu uideret. ambulans per locum illum quantumcumque per diuersas uias ire non tamen posset uisum eius latere. pro eo q' per nullam uiam posset ire quam ille non uideret. Sic ergo intelligatur unus esse uisus. qui possit omnes uias prouidere totum presens euntes nullo modo q' eum preueniente circumueniri posset. 7 talis est aspectus diuine prescientie. quia abeterno cognouit omne q' peccator cogitare. uel uelle. 7 talis eum h' uidet nunquam peccare nisi uoluntas 7 operatio inclinaret 7 quia totum posse 7 uelle 7 agere complectitur ideo non potest falli. 7 quia predestinatio claudit prescientiam hinc est q' concordat cum .li. ar. 7 non potest discor dare. 7 non potest cassari. 7 necessario infert salutem sed non necessario efficit. Ad illud quod querit utrum predestinatus possit dapnari dicendum q' sic. sine distinctione. quia quamuis hec possit distingui de re uel de dicto. predestinatum dapnari est possibile. sic hec album possibile est esse nigrum. h' tamen non est distinguenda secundum artem predestinatus potest dapnari. sicut h' hoc album potest esse niger. non enim potest esse de dicto cum non sit determinatio propter q' intelligendum. q' ista habet tres causas ueritatis. predestinatus potest dapnari. sicut hec. predestinatus potest esse presciatus aut quia forma predicati potest esse subiecto. cum forma inplicita uel post forma inplicita. uel sine forma inplicita. quocumque modo predicatum possit inesse. iudicandum est locutio simpliciter uera 7 dico q' in tertio sensu locutio est uera. predestinatus potest esse presciatus. predestinatus enim potest non esse predestinatus. 7 necesse est omnem hominem esse predestinatum uel presciatum. non sequitur q' possit esse presciatus. 7 hoc quidem necessarium est pro ratione fidei dictum 7 ratio. q' sequitur si est pre-

destinat' saluabit'. unius fides dic. unito/ q' istu
saluario contingens. et q' dicet quum et asseret re
spuend' eet fm omniu iudicium certu. et tn aris
dicit q' si consequens e contingens et pot' e accns
ee necem. et h' soph' pbatum e p certos regulas. et q'
diceret hui contrarium totam arte sillogisticam
destineret cui uirtus illationis e ut oppositum co
sequentis no possit stare cu ante. Similiter e aute
q' oppositum contingentis stat cu necio. istu
g' ee pdestinatu n' e necem ul contingens. t
i pot' et no e i pot' neo necm g' e contingens. et
contingens pot no ee. g' iste q' e pdestinat' pot
no ee pdestinat'. et hoc quid credo q' uerius
sit poni. h' tam difficile e intelli. pot tam sic capi
si psupponam quatuor. nd. pimu e qd' presens diuine
eternitatis circuplectit' ome tps. idem et uniforme
et h' dic ansel' in lib' de concordia psole. et li. qd'
sicut presens tps circuplectit' omem locu et ome qd'
i loco e. ita presens eternitatis ome tps. et h' necem e
pot. quamuis no psumus hec plene intellre. videmus
enim eius oppositum ee sim. et possible. quia si hec no
eet tunc mutaretur presens diuine eternitatis. Secundum e
illud qd' d' uno et eod' cognoscet omia. ita q' uni
ca e dei cognitio qua cognoscit hec et q' cognoscit
el oppositu. et hoc sup' pbatum e auote et ratione.
no solu q'' ad illud q' cognoscit. h' etia quatu
ad actu diuine cognitionis. tantum e q' cu dicimus
diuina cogne ul uoluntate ordinari ad h' cognita
et ad a' no ponitur ordo ul respectus i deo actu
h' solu ex parte rei create. ul cognite. et ille sic
quide puulu e no ponit' i actu h' i hitu. neo
de psenti h' de futuro. Quartum e qd' futuri
sub ratione futuri qd' ponit' semel ee ueru.
ponitur semp fuisse uim et q' ponitur semel
ee flm ponitur semp fuisse flm. et ideo cu
cum ponitur posse ee no ponitur nec mutatu
nec i opere. his psuppositis facile e i tre
qd' predestinatus pot ee pscitus. et qd' deus
que pscuit potuit pdestinasse. constans e
e qd' salus istius qui pscitus e pot ab etno
puideri cu possit ee sine fieri inpie. et si
potuit ab etno ordinari ad diuina cognem
et no pot et nuc. et tn quia presens totum etia
et nichil transit in pteritum. et nich sem e q'
sit necem ee factum. hic e q' sicut pot co
gitari u'. posse no pstinasse ab etno. ita etia
qd' possit nuc i sic. si nuc eternitatis no pre
destinasse. et hoc dic mag' i lectura. actus tn
eternus diuine cognitionis no pot cogitari non
fuisse. h' ad hoc futuru contingens ordinatum
no ee. et si hoc pot' no ponitur aliq' mutatio
i etno psenti quia nulla ponit' successio nec
ponit' mutatio i cogne. quia no ponitur i d'o
alia cognitio nec i ordine ex parte cognoscen
tis. quia no pot' i deo aliq's ordo nec i ordie
ex parte cogniti quia ex pte illa no pot' nisi
futuru. et illud cu no est pot intelligi ee. et
pot ee futuru sine mutatione. et hoc totum
clarius aptur si uelamus ad signe horu uoca
bulorum, prescitus et pdestinatus. pdestinat' eni
et pscit' duo sunt uocabula/ et quantu ad pncipale
significatu diuina eternia quantu ad conota
tum i portant futura contingentia/ g' ergo
ad pncipale signum ide sunt. quantum uo
ad cognotatum quia sic contingentia q' no de
necitate insunt. pot unu ee altm quia uo
conotata no tantu sunt contingentia h' etiaz
de futuro que nich ponit actu/ possit no i ee.
et i ee sine mutatione/ cu et ponunt' i ee ua
de futo ponunt' semp fuisse. sic patet. et ansel'.
dic. si dicat' aliqd ee futuru de contingenti constat
qd' pot' e no ee futuru. et si futuru e semper
fuit uim ipm ee futuru. et ideo hec ua sine mu
tatione et sine deceptione. pdestinat' pot ee pre
destinatus nulla e repugnantia e nec ex pte
signi. nec ex parte conotati. et hoc patet si
uolo buantur. si enim e iste pdestinatus iste e
a deo pcognitus et saluabitur p dei gram. Si iste
e prescitus i' e iste e pcognitus et dapnabitur
p sua culpa/ constat enim q' i diuina cogne no e diua
inde. h' sol' i conotato. cum g' saluand' possit dap
nari pdestinatus pot ee pscitus. sine aliqua
mutatione et hoc patet tria a' obi'. nam pmum
et ultimu intell' i formis q' a'd ponit actu. circa
subiectu. pn' de eo qd' e ita eternum qd' nichil
tpale conotat. talia aute no sunt ee pscitu
et ee pdestinatu et sic patet omia.

Secundo supposito q' pdestinatio no inferat
necessitatem. li. ar. q' no possit alit ee.
qr' utru ponat certitudinem i euentu. s. ut nuq'
alit eueniat nisi sicut d's pdestinauit. et q' sic
ostenditur. p'. auctor. Jo. xv. ego scio quos ele
gerim. et ij. thy. ij. nouit deus qui sunt eius.
ergo si diuina cognitio e certa et infallib' et falleret
si no saluarentur illi quos nouit ee suos cer
titudinalit. g' uim e q' sic euenit sic pdiffi
niuit deus et sic. et co. Item. i. Jo. ij. ex nobis
exierunt. h' ex nobis no erant pone illud g' p
signo qd' illud e signu qd' ho no fuit electus
qui pseuerauit i bono finalit. si g' illud signu
e certu certu e qd' omes pdestinati et soli i gra
finalit pseuerant. et si hoc certum e qd' soli saluant
et omes. ergo certitudo e in euentu. Item aug'
i. li. de bono pseuerancie. pdestinatio e pscia
bn ficiorum dei p que certissime liberantur. quicumque
liberantur certissime patet q' certitu
do salutis e respectu pseuerantie. et sic. et co.
Item aug'. i. li. de correctione et gra cert'
e numerus electorum qui no pot minui nec
augeri. g' ut' q' certitudo sit i quodammodo.

liberantur

~~r~~ sup^t

~~r~~ pot

~~r~~ no

nece^{ssi}tate

¶ Item hoc uidetur inconueniens quia in domo patris sui multe mansiones. sicut dicitur Io. xiiij. aut ergo prouidit deus qui debeant ibi habitare aut non. constat quod prouidit qui debeat esse ibi. ergo si aliquis eorum desit aliqua mansio uacua remanebit. quod hoc est inconueniens et indecens in ciuitate superna. ergo certum est quod quilibet predestinatus locum suum habebit. ¶ Item numerus electorum adeo prefinitus est optima et decentissima ratione et proportione sicut cetera omnia fecit ordinatissima multo fortius supernam ciuitatem. quod optima proportio sedatur et perditur per augmentum et diminutionem. ergo si non potest esse ut sit ibi defectus ordinis et proportionis congruentis. certitudinaliter tot saluabuntur et non plures nec pauciores quam deus prouidit. ¶ Sed contra. quod non sit certitudo conuenit quantum ad personas uidetur sic. apoc. iij. tene quod habes ne alius accipiat coronam tuam. glossa. ibi. dum aliquis labitur alius in locum eius subducitur. ergo si unus uendicat sibi locum alterius. non ita euenit sicut deus ordinauit in noto tota die sit transmutatio. ¶ Item super iob. xxiiij. conteret multos. glossa. ibidem. locum uite aliis cadentibus alij sortiuntur. ¶ Item quod non sit certitudo quantum ad numerum uidetur. lu. xv. numerabatur recte. glossa. non tot intrant de iudeis quot sint predestinati. ergo pauciores saluabuntur quam sint predestinati. ¶ Item. de ut. i. addat deus adhuc numerum multa milia. glossa. ad hunc numerum prediffinitum in dei presciencia qui nouit qui sunt eius. ergo si deus addit ad numerum prediffinitum non est certitudo quantum ad numerum saluandorum. ¶ Item quod quantum ad neutrum sit certitudo uidetur. Intelligamus. a. b. c. esse numerum predestinatorum. d. e. f. numerum prescitorum. tunc quero. a. utrum potest dampnari sic. et. d. e contrario. d. et saluari. sic. a. ergo nulla est certitudo. quantum ad personas. Rursus. a. potest dampnari et tunc solum remanent duo. et. d. saluari et tunc erunt quatuor. ergo nulla est certitudo quantum ad numerum. ¶ Item hoc ipsum ostenditur deducendo ad inconueniens. si enim certum est qui et quot saluabuntur itaque sic eueniet et non aliter quamuis possit aliter ergo nullus predestinatus dampnabitur aliquo casu uel euentu. et nullus prescitus saluabitur. ergo nullus debet curare utrum faciat bene uel male. quia si prescitus est quicquid faciat in fine dampnabitur. si predestinatus quicquid faciat in fine saluabitur. stultus est ergo qui non comedit et letatur et non habet bona uita. s. ¶ Ad primo dicendum quod est de certitudine aperte rei euenientis. et aperte rei preordinantis/ Si loquamur de certitudine aperte rei euenientis hec dicitur contra contingentiam. sic dico quod non est maior certitudo in numero electorum quam sit in numero electorum aliorum futurorum contingentium. quia pendet euentus nostre salutis et dampnationis ex arbitrij nostri libertate. Si autem loquimur de certitudine aperte dei prognoscentis sic certus est euentus salutis certitudine infallibilitatis. quia diuina presciencia non fallitur. ideo sic

euenit ut presciuit. certus etiam est certitudine inmutabilitatis quia diuina dispositio et ordinatio non uariatur. ut numquam unum eligat numquam alium sequi sed electus est semper fuit et erit et non alius. ¶ Rationes ad primam partem inducte procedunt de certitudine euentus non quantum ad necessitatem sed quantum ad infallibilitatem precognitionis. et quantum ad inuariabilitatem eterne preordinationis. ¶ Ad id ergo quod obicitur quod alius alterius locum accipit et coronam. dicendum quod locus eterne mansionis et corona retributionis alicui debetur secundum reputationem iustitie aliter secundum prediffinitionem presciencie et contigit quod unus locus debetur alicui secundum presentem iustitiam eo quod illo cadente alius intrat cui debetur locus secundum prediffinitionem eternam. quando non alicui debetur locus secundum prediffinitionem eternam potest quis cadere et locum perdere. et alius qui non est predestinatus potest acquirere. et tamen hoc numquam eueniet quia ergo prescitus iustus frequenter locum eterne mansionis perdit quem alius preuium meriti adquirit et nemo scit utrum sit prescitus uel predestinatus. ideo quamuis sciat se esse iustum. timere debet ne amittat locum/ et adhuc timore hortatur. bes. Io. in preca auctoritate apoc. et hic timor bonus est omnibus et prescitis et predestinatis quia humiliat et sollicitat. contra certitudo de electione eleuat in timore et deprimit in torpore. ideo secundum ordinatissimam dispensationem hoc factum est ut nulli reueletur. an sit predestinatus nisi adeo sit confirmatus in bono. ut non possit eleuari per superbiam uel torpere per negligentiam. patet ergo quod illa auctoritas non sonat mutationem fieri in presciencia. uel aliter euenire quam deus presciuit. quod quidem qui actualiter iustus est potest locum quo dignus est perdere perdendo iustitiam. et quod qui peccator est. potest locum sibi indebitum adquirere adquirendo iustitiam et hoc tota die conuenit exemplum in ueteri testamento. manifestum fuit de saule et dauid in regno. cui. s. sauli recte potuit dici tene quod habes. idest humilitatem et iustitiam ne alius accipiat. coronam. tibi debitam pro statu presenti. alij tamen debitam. secundum dispositionem eternam. exemplum etiam est in coronis. xl. martirum/ Ad illud quod obicitur de diminutione et augmento. dicendum quod totum referendum est illud ad statum presentis iustitie. Nam illa glossa non tot intrant. intelligitur pro primitiue ecclesie. quia multi intrabunt in tempore finali ecclesie sic ergo dicitur quod deus addat adhuc numerum intelligitur iustificando plures et uocando ad fidem. ¶ Ad id quod obicitur quod possunt esse plures et pauciores et alij quam sint presciti. ergo non est ibi certitudo. dicendum quod non est certitudo necessitatis. est tamen certitudo infallibilitatis. quamuis enim possunt esse alij et plures. tamen et numquam erunt. et si erunt tunc ab eterno presciti erunt. ideo non potest cadere ibi aliqua mutatio. ¶ Ad illud quod obicitur quod si ita euenit tunc frustra laborat prescitus et predestinatus. dicendum quod illud est argumentum stultorum quod ducit eos in torpore. et impietatis

excusatione et ideo primo ostendendum est quod stulte arguit

~~infallendo~~ in secundo assimili dico sic deus preordinavit

vitam tu debeas vivere nunc anno. ad quid ergo comme

dis aut bibis qui sic argueret et tali ratione conse

tueret arguetur dementie. similiter in proposito. Unde si

quis arguit. tu dicas quod deus predestinat. ergo dico

quod deus tamquam iustus iudex iuste remunerat. nullum

ergo bonum irremuneratum. nullum malum impunitum

ergo nullus laborat sine fructu. nullus torpescit

sine dampno. propterea dico quod predicta argumentatio de

ficit. procedit enim ac si deus predestinaret et perficeret

omnem eventum. sed non predestinat hominem ad

salutem nisi premerita nec reprobat ut perveniat

in dampnationem sine meritis et ideo non solum

est nostra salus ex parte dei. sed etiam ex parte nostra. et

tamen ipse vult omnes salvos fieri. et omnibus gratiam

impertit. solum ex nostra malitia vel gratia venit de

fectus nostre salutis.

Consequenter queritur ad secundum articulum qui de divina

electione et circa hec queruntur duo. primo queritur utrum elec

tio sit in deo eternaliter vel ex tempore. Secundo queritur quid

sit electio secundum rem. Quod autem electio sit in deo

eternaliter ostenditur. primo auctoritate apostoli. ephesios. 1. elegit

nos ante mundi constitutionem ut essemus sancti et

immaculati coram ipso. Item. Io. xiii. ego scio quos

elegerim. sed omnes elegerant temporaliter qui erant

eius discipuli. ergo alia electio est in deo quam temporalis.

Item quod electio sit in deo videtur per rationem

quia omnis agens per electionem. sed deus est huiusmodi. ergo in deo

est ponere electionem. Item quod abiectio videtur.

quia omnis dilectio que est specialiter aliquorum

non tantum est dilectio sed etiam electio. sed predestinatio

dei non est omni homini sed solum salvandorum et predestinatio

non est sine dilectione. ergo neque sine electione. sed

illa abiectio ergo et ista. Sed contra. Quod autem electio non

cadit in deum. quia divina natura non est possibilis

ad ignorantiam. Item eligere est alterum alteri

preoptare. sed deus vult omnes homines salvos fieri. ergo

videtur quod electio non sit in deo. Item videtur

quod solum sit in deo temporaliter electio enim non esset

si homo perstitisset ergo videtur quod lapsus hominis fa

ciat ad electionem. sed temporale non facit ad esse eternum.

ergo electio non est eterna sed temporalis. Item electio est

dissimiliter entium. sed omnia in deo eternaliter sunt unum.

et similiter. ergo electio rerum existentium in proprio genere.

sed in proprio genere non sunt nisi ex tempore. ergo nec elec

tio. Item electio est preoptio sed deus nichil preoptat

alii quam ad mirationem affectus. ergo solum quia ad ex

cellentiam effectus sed effectum non est ponere nisi

ex tempore. ergo et cetera. Item in plus est vocatio quam elec

tio. multi vero sunt vocati pauci vero electi. mathei

xxii. si vocatio est temporalis. ergo videtur similiter quod electio

quia ergo cum vocatio sit temporalis predestinatio vero

eterna. videtur hoc est quod electio et temporalis est et eterna

Responsio dicendum quod electio dicitur dupliciter. uno modo pro

ut dicit dilectionem cum discretione solum. alio modo

prout dicit dilectionem cum discretione precedente. et

deliberatione et inquisitione. et primo modo est in deo. secundo modo

in creatura. in qua cadere potest ignorantia. et sic

secundo modo loquitur damascenus. Ad illud quod obicitur quod

voluntas dei et dilectio est sine discretione dicendum

quod est voluntas antecedens et consequens. antecedens

qua vult. quantum in se est. consequens qua vult

cum prescientia nostre salutis. et prima quidem est omnium

secunda non. secundum hunc modum est dilectio duplex

una que respicit voluntatem antecedentem

et hac diligit omnes. et alia que respicit consequentem. et

hac diligit omnes salvandos et hec est electio. Ad

illud quod obicitur quod electio non esset nisi homo peccasset

dicendum quod est electio qua eligitur et separatur bonus a malo

et est electio qua separatur melior a minus bono

sed esset secundum. si homo non peccasset. prima autem non

esset si homo non peccasset non quia lapsus faciat

aliquem ad rationem eligendi sed prevision lapsus.

et quamvis lapsus hominis fuerit temporalis previsio

tamen eius fuit eterna. Ad illud quod obicitur quod

electio est dissimilium entium. dicendum quod sicut dilectio

duplex est quedam que oritur ex consideratione

divine bonitatis quedam que est per naturam bonitatis. sic

electio duplex est quedam que causatur a diversi

tate et preeminencia eligibilium. et hec consequitur

eligibilia ut electio humana. quedam que est ratio

diversitatis in eligendo ut divina et hec est dissimi

lium non que sunt. sed que futuri sunt. et talis

precedit et eternitatem nisi enim esset divina electio.

omnes essemus reprobi et talia sic patet. Ad

illud quod obicitur quod electio est preoptio. dicendum quod

preoptio ratione maioris effectus potest esse dupliciter

aut per modum approbationis aut per modum disposi

tionis et preordinationis per modum approbationis ponit

effectum in actu. per modum preordinationis et disposi

tionis ponit in proposito tantum. et sicut dispositio est eterna ita

et preoptio. Ad illud quod obicitur de vocatione quod

solum temporalis est dicendum quod vocatio dicit actum ut ex

teriorem. electio dicit actum ut interiorem. predesti

natio dicit actum ut anteriorem. quoniam igitur actus

ut exterior connotat effectum exteriorem. ideo

vocatio solum est temporalis. Rursus quoniam actus ut

anterior non habet rationem incipiendi ideo predesti

natio solum eterna sed quoniam actus interior per manifesta

tionem fit exterior hinc est quod electio et dilectio

est eterna et temporalis. ad ergo obiectum de accusatione quod

in plus est ergo prior dicendum forte est. secundum rati

onem intelligendi tamquam generalior sed non

quo ad ordinem durandi non enim est superius eternale

sed effectum consequens et sic patet omnia.

Secundo queritur quid sit electio et quid

sit idem predestinatio ut magister dicit

inficiam. cum autem predestinatio sit electio qua
elegit deus quos voluit ante mundi constitu
tionem. ¶ Item ratione videtur quia omnis predestinatus
est electus et omnis electus predestinatus. ergo pre
destinatio est electio cum pro se predicentur ad in
vicem. ¶ Item quorum opposita sunt eadem ipsa sunt
eadem. sed oppositum electionis est reprobatio et hec
oppositum predestinationis ergo etc. ¶ Contra quecumque
sunt diversorum ipsa sunt diversa sed predestinatio
est solum bonorum et omnium salvandorum. electio
autem aliquorum dampnandorum ergo etc. probatio minoris.
Jo. vi. Nonne .xii. vos elegi et unus ex vobis
diabolus est. Si tu dicas quod illud intelligitur de
electione temporali. Contra electio temporalis signum est eterne
aut ergo concedant aut est signum falsum. ¶ Item si
numquam esset aliquis malus esset predestinatio sed non esset
electio. Similiter hec ergo quod obiectum respicit obiecto alio pre
destinatio. ergo non sunt omnino idem. ¶ Item agens
secundum propositum dicitur agens per electionem
et non dicitur agere secundum predestinationem ergo differunt
predestinatio et electio. queritur ergo que sit differentia et quod sit prius
secundum rationem intelligendi. ¶ Respondeo dicendum quod electio
triplex dicitur. est enim electio secundum affectum dilec
tionis / et secundum effectum finalis glorificationis / et secundum
statum perfectionis / prima est eterna et id quod predestinatio
secunda est temporalis et signum ipsius et fallibile / tertia sequitur temporalem
nec est effectus nec signum eterne electionis / quia tamen
et proficiunt mali et reprobi et tunc non sunt
plures mali quam boni. ¶ Ad primum ergo quod obicitur de illo dicto
Jo. vi. dicendum quod loquitur de electione prelationis. et hec
non est tantum bonorum nec omnium bonorum. et non necesse patet
quod non est idem quod predestinatio / quod obicitur quod est signum dicendum quod
non est sic certum nec deus dat per signum ... cuius
qui hoc signo credit. sed electio secundum finalis gratiam
effectum hec est signum certum simpliciter sed non est
certum nobis et hec differunt a non quia multis
datur gratia qui non perseverant et ideo dicuntur vocati
sed non electi de huius dicitur m. .xxii. multi sunt
vocati pauci vero electi. ¶ Ad illud quod obicitur
quod electio respicit malum et convenit omni agenti a pro
posito non sic predestinatio. dicendum quod ideo idem
sunt propositum et predestinatio et electio. secundum rem
tamen differunt secundum rationem intelligendi. propositum
simpliciter dicit voluntatem faciendi aliquid ille enim dicitur
proponere qui firmiter vult facere aliquid electio
nec et predestinatio addunt super propositum et dif
ferunt. quia predestinatio addit ordinem et directionem
in finem. sed electio discretionem sive separationem
a suo proposito. ... propositum dicit fama(?) ...
predestinatio cum conceptione dicit preordinationem
et electio quandam discretionem. Similiter hec ergo patet
quod propositum est prius secundum rationem intelligendi et deinde
electio quia prius est intelligendum aliquid separatum
a malo sive a massa quam dirigi in finem. et sic

patet distinctio eorum. et hic patet illud quod obicitur
quod quamvis agens a proposito non semper dicitur agere secundum predestinationem
sed secundum electionem quia omnis agens a proposito deliberat
alterum pre contradictoriis faciendum. ideo omnis talis
dicitur eligere sed non omnis agens sic ordinat alterum
in finem, sed ut plurimum sic ipsum. predestinare autem
est preordinare alterum in finem. et hoc quod convenit
deo proprie et ideo patet illud. predestinatio enim tria con
notat. scilicet preordinantem. et hic est deus. et id quod preordina
tur et hoc est gratia. et modum finis. et hoc est gloria. et sic sunt tria.
quid et per quod. et ad quod.

¶ Consequenter est questio de tertio articulo. scilicet de reprobatione
circa ea que dicta sunt de predestinatione contraria
sunt dicenda vel aptari possunt reprobationi
querentes specialiter de obduratione que est eius consequens
de qua duo queruntur. primum est utrum sit pena aut
culpa. secundo utrum obduratio sit a deo. Quod autem ob
duratio sit pena obicitur. sic supra i. ro. ix. cuius vult
miseretur. etc. Glossa aug. obduratio est nolle
misereri sed nolle misereri non est culpa sed
pena. ergo etc. ¶ Item ibidem miseretur secundum gratiam
que gratis datur. obdurat autem secundum iudicium quod
meritis redditur. sed constat quod non redditur bonis
meritis. ergo malis. sed quod malis meritis redditur
est pena. ergo obduratio est pena. ¶ Item hoc ipsum
videtur ratione quia in hoc differt culpa et
pena. quia culpa est affectio voluntaria. pena
autem affectio involuntaria. sed obduratio cordis
est involuntaria quia nullus vult dehiberari(?)
sive obdurari. ergo etc. ¶ Item sicut se habet excecatio
ad intellectum. sic obduratio ad affectum. sed
excecatio dicit penam non culpam. ergo obduratio.
¶ Contra. supra i. ro. ii. secundum duritiam cordis etc.
et duratio est induratio mentis in malicia perinacia(?)
per quam fit homo impenitens. sed hoc dicit culpam. ergo
et obduratio. ¶ Item aug. de predestinatione
sanctorum obduratio nichil aliud est quam dei obviare
mandatis. sed obviare mandatis dicit inobedientiam
sed peccatum ut dicit ambrosius. nichil aliud est quam
prevaricatio legis divine et celestium inobedientia
mandatorum. ergo obduratio dicit peccatum. ¶ Item
ratione videtur quia nulla pena temporalis secundum
quod huiusmodi opponitur gratie gratificanti. sed obduratio
opponitur gratie gratificanti. et maxime
gratie finali. ergo obduratio non est pena sed culpa.
¶ Item nihil est medium inter culpam et penam. quia ut dicit
augustinus. pena est malum quod patimur. culpa
vero est malum quod agimus. sed obdurationem unus
quisque facit sibi sicut dicit aug. in li. de gra. et li.
ar. et durat dominus pharaonem iusto iudicio sed ipse se.
li. ar. et quod obduratio sit a nobis patet quia apostolus
dissuadetur. nolite inquit obdurare corda vestra. ergo
etc. ¶ Respondeo dicendum quod obduratio in spiritualibus est trans
latio dicta ab obduratione in corporibus. in quibus

aute duritia consequitur triplex proprietas quibus iste
cor prendere natura. non sic spiri. durum est et stabile
ad suscipiendum et stabile ad permanendum. et iterum forte
ad rebellandum seu resistendum secundum hunc triplicem modum
cor obdurari dicitur tripliciter primo modo dicitur cor
obduratum. ex hoc quod est stabile ad impressionem gratie
suscipiendam. et hoc modo sonat passionem et pena consequens
conveniens culpam. secundo modo dicitur cor obduratum
quod est in peccato stabilitum. quod scilicet est multum compactum
ad amorem peccati. et hoc modo obduratio est peccatum cum
dispositione. sive dispositio peccati precedentis. tertio
modo dicitur cor obduratum cor rebelle quod vult deum
et eius mandata eius contra impugnare. et hoc modo est
speciale peccati genus. scilicet peccatum in spiritum sanctum et secundum istum
modum triplicem divisim auctoritates procedunt de obduratione
que videntur sibi obviare. sed divisim unius procedunt
secundum intentionem distincto / procedere. concedendum est ergo quod
obduratio uno modo est pena concedendum est nichilominus
quod aliis modis est culpa sive dispositio culpe. Ad primum
ergo quod obicitur quod pena gratie non repugnat et etiam
sonat in passionem dicendum quod triplex est pena. est enim
quedam pena inflicta. quedam contracta. quedam
acta. pena inflicta simpliciter est passio et non repu-
gnans gratie. ut fames sitis et egritudo. pena contrac-
ta est fames et concupiscentia. et hoc quidem passio est et ideo pena
sed tamen inclinat ad actionem malam. et ideo gratie repu-
gnat non quantum ad substantiam sed quantum ad declina-
tionem. pena acta est sicut obduratio est gratie expulsio
et hoc quidem pena est quia passio est. sed quia ex mala af-
fectione sui ex peccato est et ei coordinatur inseparabiliter.
ideo opponitur gratie. et ita patet quod nichilominus est
pena et passio. quamvis est contingit per propria actionem
nichilominus pena est. sicut patet in scabioso qui in
scalpendo se delectatur sed penam sentit in carne
ardorem.

Secundo queritur utrum obduratio sit a deo sicut sit
effectus dei reprobantis. et quod sic videtur. Ro. ix.
cui vult miseretur et quem vult indurat. sed id est
ad sensum deo auctore et deo volente. si ergo obduratio
est deo volente ergo et deo auctore. Item super illud in glo. ob-
duratio est nolle misereri. aut ergo hoc est predestinatio vel (*iudicio*)
per causam aut per inherentiam vel per potentiam. non per in-
herentiam vel per potentiam. Item ideo enim est voluntas mi-
serendi nec tamen obduratio. ergo est deum per causam
sed deus non vult misereri aliquorum ut peccatorum
ut dicit Aug. ergo ab ipso est eorum obduratio. Item
super illud Exo. ego indurabo cor eius. dicit Aug.
induravit deus pharaonem iusto iudicio. ergo secundum
hoc fuit iustum pharaonem indurari. sed omne
iustum a summa iustitia procedit que deus est.
ergo etc. Item ratione videtur quia omne quod est
aliquid. est a deo. obduratio est aliquid. ergo secundum
id quod est a deo. quod sit aliquid patet. quia dur-
ities naturale sed molle dicitur ipsum ergo et molli-

ties et incorporibus et in spiritibus est ad quod habet dominium
etiam. patet etc. Item quicumque habet curam alicuius
si permittit eum male facere cum possit prohibere vel (*perire*)
prohibere cum possit adiuvare non inconveniens dicitur
causa sui maleficii vel peccati sive mali. unde pre-
latus qui subditos non corrigit causa dicitur malorum in
subditis. Alius qui habet unde pascat famelicum morien-
tem. et non pascit. causa est mortis eius. si ergo deus potest
prohibere ut affectus noster non durescat. et potest pa-
scere ut non deficiat. et non facit videtur quod
sibi sit ratio causa indurationis attribuenda.
Item philosophus dat maximam si aliquid est causa alicuius et
oppositum est causa oppositi. ut si habere pulmonem
est causa respirandi. et non habere est causa non respi-
randi. sed velle misereri est causa gratificationis
ergo nolle misereri est causa obdurationis. Item
si aliquid per suam presentiam est causa alicuius per suam absentiam
est causa oppositi. hec est alia maxima philosophi. sed deus
per suam presentiam est causa mollificandi cordis. ergo
per suam absentiam est causa obdurationis. Item si
aliqua duo sint omnino similia in natura aut proprietas
aliqua non inest uni que non insit alii. aut
si inest aliunde inest. ponantur ergo hic duo parvuli
sicut iacob et esau. deus unum obdurat ut esau.
alterum non obdurat ut iacob. ergo cum sint similes
omnino quantum ad naturam et quantum ad merita
aliunde venit obduratio sed non est dare nisi quod a
deo. ergo etc. Si tu dicas quod a dyabolo. Contra esto
quod dyabolus nullo modo se intromittat nichilominus
iste obdurabitur. Item omnis effectus sive po-
sitivus sive destructivus habet causam primam
et immediatam. quero ergo que sit causa obdurationis
proxima. aut enim culpa originalis. aut actualis
aut usus liberi arbitrii aut aliud. non culpa origi-
nalis. quia tunc omnes obdurarentur. similiter nec
culpa actualis. quia tunc omnis actualiter peccans
obduraretur. nec usus liberi arbitrii quia obduratio
ut est connotatum reprobationis est in parvulis in quibus
non est usus liberi arbitrii. Restat ergo quod voluntas dei
sit causa. et sic videtur quia ea posita ponitur ef-
fectus. si enim deus non vult istius misereri necesse
est eum obdurari. Contra. Jo. vi. omnis qui venit
ad me non eiciam foras. ergo paratus est deus omnes
amplecti. ergo defectus illustrationis non venit
ex parte dei. sed ex parte nostra. Item Apoc. iii.
Ecce sto ad hostium et pulso si quis michi aperuerit
intrabo ad illum. etc. sed peregrinus volens hos-
pitari non recumbit in domo. non est causa expre-
ssiva sed solum hostiarius. ergo similiter et obdurationis
non est causa nisi qui non recipit deum pulsantem. Item
Aug. super illud. Jo. lux in tenebris lucet dicit
sicut ceco posito in sole presens est lux. et ipse ab-
sens est luci. sic omni iniquo qui cecus est corde
presens est sapientia et ipse est absens. si ergo bonum est

simile est cecitas sive privatio actus videndi non
sit a sole. patet quod nec obduratio est a deo. Item
ansel. non ideo non habet homo graciam quia deus non dat
sed quia homo non potest accipere. ergo non debet dici ob
duratio esse a deo. Item ratione videtur quod
optimi est optima adducere. sed obduratio est pes
simum inter omnia mala. ergo ipsam non efficit deus
qui est optimus. Item obduratio animam reddit
animam inpotentem ad bonum. ergo est defectus. sed de
fectus aut non habet causam aut si habet. habet causam
deficientem. deus autem nullius est causa deficiens.
ergo obduratio nullo modo est a deo. Responsio dicendum quod
obduratio in quantum pena dicit anime ineptitudinem
et ita dicit defectum penalem. et pena omnis in quantum
talis est iusta et ordinata ideo dicit defectum or
dinatum. inquantum ergo defectus est non habet causam
nisi deficientem. hec autem non est deus. quia deus non est
causa deficiens. sed li. ar. destitutum. Inquantum
vero ordinatum habet causam merentem. scilicet ipsam culpam
et causam ordinantem. scilicet retribuentem divinam
iusticiam. ille igitur tres auctores apostolus. scilicet aug.
et glo. et consimiles que dicunt deum obdurasse
aliquem intelliguntur quantum ad rationem
ordinis. non quantum ad rationem defectus quia
per comparationem ad defectum solum compatitur in
ratione permittentis. non efficientis et est exemplum. sic
si aliquis esset dignus perire fame. et alius posset eum
pascere et iusto iudicio nollet eum pascere. si quereretur
que fuit in ipso causa mortis responderetur quod de
fectus cibi. ille vero non diceretur occidisse sed
permisisse. Si rursus quereretur utrum iste iuste
fecerit diceretur. quod sic. cum tamen nichil fecerit
quia ipsum non facere ordinatum fuit auctoritate
eius ad merita illius. et per consequens ille ordi
natus est in pena sibi debita per hunc modum est
intelligendum in proposito. Ad illud ergo quod
obicitur quod obduratio dicit privationem dicendum quod in corporibus
dicit privationem quia per naturam suam nata sunt sibi re
sistere sed in spiritibus dicit defectum. quia de
naturali aptitudine sua debent esse habilis ad su
sceptionem influentie divine. unde habilitas talis
est potentie rationis. sed ergo obduratio et ineptitudo est
per modum privationis. Ad illud quod obicitur quod quando
privatur subditum perire est causa eius. dicendum quod verum
est si tenetur et debeat facere. sed si non tenetur
nec debet hec facere immo magis contrarium nulla
tenus potest illi imputari periculum. sed iusticia est causa
ita est. in deo. Ad illud quod obicitur quod si aliquid
est causa alicuius quod oppositum est causa oppositi dicendum quod illud
tenet in naturalibus et necessariis. sicut in habere pul
monem et non habere. et respirare et non respirare. non
autem habet locum in voluntariis. sicut dicit ansel.
causa autem quare iste habet graciam. quia deus dat. causa quare
non habet. est quia non accipit. sed ista solutio non
videtur competens quando si causa maxima phi

...ibus est necesse est quod teneat communiter. et propterea
dicendum quod ipse loquitur de causa proxima et immediata. et
que est tota causa non exigens aliam. in omni tali tenet.
sed quamvis voluntas dei sit causa efficiens gratificationis
tamen ad salutem concurrit. li. ar. ut consenciens. quare
ergo ista duo concurrunt quodlibet horum potest cadere de
fectum et non causat divina voluntas que est liberalis
sima. sed causetur. li. ar. quod quamvis non possit nec
sufficiat efficere. potest tamen esse deficiens causa que
sufficiens est ad defectum effectus. in bonis enim
facilius est destruere quam construere. Ad illud
quod obicitur de absencia. dicendum quod cum absencia alicuius
est malum. aut ille est causa sue absentie. aut non.
si ille est causa sue absencie dicitur per omnes esse causa eius
quod incurritur ex absencia. si autem ipse non est causa immo
quantum est de se semper paratus est presens esse sicut
re vera nullo modo dicendus est esse causa sed in ratione
cum iuste se absentat ideo verum peccatum et non deus
peccata enim nostra diviserunt inter nos et deum nostrum.
et sunt quasi nubes densissime auferentes nobis
illustrationem gracie. Ad illud quod queritur que sit
causa efficiens rationis cuius institutio. dicendum quod causa est
li. ar. meritorium est peccatum. sive originale.
sive actuale. causa vero deficiens que ponit defectum
est li. ar. cum in defectu suo permanens. sive quia ipsum
negligit sive quia peccatis exigentibus alius non
suscitat. quia in duobus existentibus similibus potest
alter habere manum sublevantem. ideo unus obduratur
ex se. alter vero sublevatur ab alio. et per hunc modum
intelligendum est. in iacob. et esau. esau enim iacuit
propria infirmitate. sed iacob relevatus est aliena
virtute.
In parte ista sunt dubitationes circa literam. et primo
de hoc verbo quod ponitur. scilicet predestinatio est de bonis
salutaribus. Queritur ergo quid intelligatur per bona sa
lutaria. si tu dicas quod gratia et gloria ergo sicut homo dicitur
predestinatus ita gratia debet dici predestinata. Responsio dicendum
quod predestinatio est preordinatio. in ordinatione autem
tria concurrunt. scilicet quid ordinatur et per quid. et ad
quid. primum est homo. secundum est gracia. tercium gloria. et quia
ille solus dicendus est predestinatus qui predestinatione
ordinatur. ideo patet quod gratia non debet dici prede
stinata. sed homo solum qui predestinatur ad salutem.
Item queritur de hoc quod dicit. et de hominibus saluan
dis. videtur enim insufficienter dicere. quia cum prede
stinatio sit preparatio gratie et glorie. ergo non tantum est homi
num sed etiam angelorum. Responsio dicendum quod predestinatio uno modo
dicit preparationem boni et sic convenit hominibus et angelis
et etiam christo. alio modo dicit preparationem boni et libera
tionem a malo. et sic dicitur predestinatio propositum
miserendi. et sic proprie est hominum. et sic accipit magister
hic. Item queritur de hoc quod dicit. quod prede
stinatio sine prescientia esse non potest. videtur enim
male dicere. quia prescientia est malorum. unde presciti dicuntur
mali. sed predestinatio bonorum. ergo potest esse predestinatio

sine p̄scia. sic ergo. si dicas in qđ predestinato ē spale sȝ p̄scia ē c̄e ⁊ spēciale. tūc q̄ro q̄r magis p̄scia appropriatur reprobatione q̄ predestinationi. ¶ Ad hoc ē vnus modus r̄ndendi qđ quia p̄destinatio addit ideo huic nomē p̄prium. reprobatio uō nō ideo retinuit nomē comune sȝ quo h̄t illud uītate cū reprobatio scit p̄scia pene. cui dr̄ ē causa. ⁊ ppea dđ ē q̄ nō tantum addit q̄ita distrahit. nā predestinato dat intellige bñplacitum qđ trahit ipām ingenus sciē practice simplr̄. eo qđ bñplacitū ē simplr̄ ⁊ absolute. respectu totius cōnotati sȝ nō sic ē de reprobatione. quia uoluntas nō ē respectu mali culpe. ⁊ respectu pene ē ɔueniens nō accidens. ⁊ quasi trīcta ⁊ ppt̄ hoc quia minus distrahant ad ratione sciē retinuit sibi nomē p̄scie. ¶ Itē q̄r de ista r̄one magri. Quib; respondem exea rat̄e dictū ē. ⁊c̄. videtur ē quod nō soluat ppt̄ sua distinctione ad q̄om de argumto. q̄m demonstrato aliq̄o dapnando. vīm ē dicē istū posse saluari. g° p̄t ē predestinatus. g° plures p̄nt ē predestinati q̄ua sint. g° pot numerus p̄destinatorum augeri. R̄o dđ q̄ magr̄ in hac p̄ma responsione p̄ncipalr̄ r̄ndet ad q̄onem p̄mam utrū predestinatū sit possibile dapnari ⁊ bene. s. p ɔpom ⁊ diuisionem. p̄istam solutione patet aliquo m̄. R̄o ad illud augus̄. sȝ nō plene ideo annectit solutione sc̄dam que ē explicatio hi9 in qua dr̄ qđ aliquis nō pot incipere ē predestinatus quauis p̄sit ē p̄destinatus. quia h̄ ē dr̄e q̄ ab eterno potuit ⁊ q̄m augmtum dicit maiore nūm q̄ prius ē cum p̄sūptione poris. ⁊ noua additione ideo. pȝ q̄ ex sui ratione distinctione ⁊ sucessionem dicit in partib;. vñ si abs statū cū ē eēt ita magnus. quare fuerit ē nō diceretur augeri. sȝ tamē potuisset ē maior ita ī proposito intelligendū. ul' alit̄ solui pot̄ p ɔpom ⁊ diuisione sic magr̄ soluit. possunt enī plures ē q̄ sint. g° pot nūs augeri. ¶ Item q̄r de hoc qđ dicit. Qđ intelligentia conditionis implicite ueritatem facit in hoc ⁊ impossibilitatē [illegible]. Quo sit illud intelligibile. si enī idem nō est cū oppositorum ⁊ conditio implicita facit ueritatem quomō facit ī possibile. ¶ R̄o dđ q̄ magr̄ uult dicere qđ illud ē sim demonstrato aliquo istū dapnari ul' saluari ē ī possibile. sȝ si addatur ⁊ replicetur conditio p̄destinationis facit uītatem in dđo ⁊ ī possibi. ⁊ ī u. i. facit illud dictū cū m ī possibile ē uerū. ut pote si dicatur istū dapnari ⁊ ē predestinatum simul ē ī possibile. siue istū saluari. ⁊ nō ē p̄destinatū ē ī possibile. ut aliter pot̄ dici. qđ dictum s̄m aliquā conditionis ⁊ plicatione. fit uerū ut demonstrato reprobo istum saluari ē falsum. adde conditionem p̄destinationis. ⁊ fiet uerum istum saluari si ē predestinatus ē uīm. ¶ Itē eodđ demonstrato istū dapnari ē uīm adde conditione predestinationis ⁊ fiet ī possibile ipm dapnari si ē p̄destinatus ē ī possibile conuincentū intelligendo. ¶ Itē q̄r de hoc quod dicit. Ex quo ad futurū ē ul' dictū non conceditur quia illud ē nō possit. ⁊c̄. videtur ē falsum. quia xp̄s dixit petrū peccaturū. g° p̄tq̄ dixit fuit necessum deum dixisse ⁊ necessario sequitur. dixit xp̄s dixit hoc ergo quia dū oppositum ⁊ tunc sequeretur xp̄m ē mentitū qđ ē ī possibile. g° videtur cum accidens sit necessum qđ necessariū fuit petrū negare. R̄o dđ q̄ ī dictione ē duo sunt. s. ubi p̄latio ⁊ assertio. ⁊ ubi prolatio simplr̄ ē preterita ⁊ necessaria ⁊ ex illa nō sequitur consequens nō ē sequitur xp̄s h̄ dixit. g° erit. protulit enī hoc ubi ero similis uob mendax. ē iterū asserto ⁊ illa sequitur illustratione diuine p̄scie. sic g° diuina p̄scia ē certa ⁊ infallibilis cui nō pot̄ sub ē falsum ⁊ tamē aspicit futurū. ⁊ cognoscit circa ipm ueritatē ⁊ ideo nō ē necessum deum p̄scisse qđ p̄sciuit quauis sit certū ⁊ infallibile ita intelligendū de xp̄i assertione q̄ certitudine h̄t ⁊ infallibilitatem a diuina presciencia. sȝ tamē nō ē necessum xp̄m hoc asseruisse. ⁊ ideo si ponatur hoc contingere pōt ⁊ xp̄m nō asseruisse. ⁊ sic patet illud ⁊ consilia. ¶ In assertione ē ē duo sunt. s. actus mētis ⁊ relō ad futurū contingens siue ordinatio ⁊ q̄uis unū sit necessum reliq° ē ɔtingens. ¶ Itē q̄r de hoc q̄ dic. Sic predestinationis effectus magna ē quia in p̄sonis iustificamur. ⁊c̄. Ex quo ostenditur q̄ p̄destinatio sit cā gr̄e. q̄r ergo ī quo gñe cause cū enī sit scia uidet dr̄e cum ēēo. ⁊ item hoc nō uidetur sufficere. quia ēēr nō necessario infert exemplatū. sȝ p̄scia ponit. ⁊ item sic ē cā aut vniusalis aut particularis. nō uniusalis quia tunc indigeret q̄a particulari ad iuuante. nō particularis quia tūc determinata ēēt ad unū effectum tantū ⁊ iterum aut necessaria aut contingens. nō necessaria q̄m p uolūtate operatur non contingens q̄m hec ē fallibil' ⁊ incerta. ¶ R̄o dđ q̄ p̄destinatio ē causa gr̄e sic dicit ⁊ tota cā. sȝ nō causa salutis ut excludatur eo opans ⁊ disponens adiutores. n. xp̄i sumus ⁊ nullus saluatur inuitus. Cum ergo queritur in quo gñe ē sit dđ qđ p̄destinato claudit in se sciam ⁊ bñplacitū uoluntatis ⁊ dispositionem uoluntatis p quā placuit deo nos saluare que ē summa bonitas manifestanda ratione p̄mi dicit causam in gñe forme ratione sc̄di ī gñe efficientis. ratione tertij in gñe finis. q̄ q̄r utrum necessaria ul' contingens uniusalis particularis dđ q̄ de omnib; illis modis cādi h̄t qđ ē p̄fectionis. nō q̄ ē inp̄fectionis. nā de p̄prietate uniusal' h̄t extensione ad multa. de p̄prietate particularis sufficientiā ad singula. de p̄prietate ē necessarie h̄t ī mutabilitatem. de p̄prietate contingentis h̄t arbitrij libertatē qđ pot̄

facto in ratione. conditiones et perfectionis non
habet. quia nec habet insufficientiam sicut causa uniuer
salis nec limitationem sicut causa particularis.
nec inevitabilitatem sicut causa necessaria. nec
vertibilitatem sicut causa contingens. ¶ Item
queritur de hoc quod dicit. quod predestinationis
effectus est appositio gratie. videtur enim male dicere
quia causa et efficiens sunt correlativa. cum
ergo relativa simul sint natura quantumcumque est
predestinatio est gratie appositio. ergo nullus est predesti
natus nisi qui habet gratiam. sed contra hoc est quod
predestinatio est non entium sicut dicit Augustinus
in libro de fide ad Petrum. ¶ Ad quod dicendum quod predestinatio
non semper est causa in actu sed in habitu. et ideo
non oportet quod respondeat effectus in actu sed
habitu. unde et hoc patet quod qui consueverunt ut
predestinatio aliquid ponat in predestinato dicendum
enim quod non necessario ponit aliquid de presenti
sive in actu. quoniam multi sunt predestinati qui
non sunt mali. et multi qui mali sunt. sed ponit
aliquid secundum habitum sive de futuro ratione
cuius homo potest gaudere. scilicet quod nomen eius scriptum
sit in celo et tamen illud positum erit magnum bonum
et illud est ratio persistendi in bono et perveniendi
ad magnum et summum bonum et ideo sed bonum habituale
proponendum est gratie que est secundum presentem iustitiam.

Si autem querimus obdurationis meritum
et cetera. Supra egit magister de causalitate
activa predestinationis et reprobationis in hac parte
inquirit de causalitate passiva. utrum scilicet prede
stinatio et reprobatio habeant in nobis causam meritoriam
et hoc quidem principaliter intendit in hac distinctione. que duas
habet partes in prima magister investigat principale
propositum. in secunda movet quandam questionem que ex
precedentibus habet ortum. scilicet utrum deus desinat aliquid
scire vel prescire. ex cuius manifestatione patefacit
divine scientie interminabilitatem ibi. Post considerandum autem.
Prima pars quatuor habet partes. in prima determinat
magister veritatem ostendens quod reprobatio habet causam
meritoriam quantum ad connotatum quod est obduratio
non sic predestinatio quantum ad connotatum quod est
gratificatio. In secunda vero magister removet quandam
opinionem que posset hominem ducere in errorem ibi.
Opinati tamen quidam sunt. In tertia removet eius
defensionem ibi. Huius tamen videtur ad usari et cetera.
In quarta removet presumptuosam in hac questione
inquisitionem. ostendens aliquos volentes reddere
rationem de hoc profundo divine predestinationis lapsos
esse in profundum erroris. ibi ¶ Multi vero de isto pro
fundo querentes reddere rationem et cetera. post conside
rari oportet utrum ea omnia que semel scit et cetera.
hec est secunda pars in qua determinat magister quoniam
utrum deus desinat aliquid scire vel prescire. et alia
est quod utrum desinat aliquem predestinare. et hec pars
habet duas. ¶ In prima determinat de prescientia quod

contingit desinere aliquid prescire. In secunda vero deter
minat de scientia. ibi. De scientia autem aliter dicimus. ubi
dicit quod deus dicit nichil desinit scire. et in utraque
parte primo movet questionem. secundo determinat.

Ad intelligentiam presentis. dicendum. duo principaliter queruntur.
primo queritur de predestinationis causalitate. Secundo de
divine scientie sempiternitate sive interminabilitate.
¶ Quantum ad primum queruntur duo. ¶ primo queritur utrum
predestinatio vel reprobatio in nobis habeat causam meri
toriam. Secundo utrum in habeant in deo rationem
motivam.

Quod autem habeant in nobis causam meritoriam
ostenditur sic. primo de reprobatione. ad Romanos ix. super
illud esau. odio habui. Glossa. esau subtracta gratia
pro iustitia reprobatus est sed iustitia respicit merita.
ergo reprobatio est ex meritis. ¶ Item per reprobationem
non dicuntur nisi ista tria. scilicet odium eternum. obdu
ratio temporalis et dampnatio finalis. sed omnia ista habent in
nobis meritum. quia deus neminem odit nisi propter
meritum nec obdurat nec dampnat. ergo et cetera. ¶ Item
voluntate antecedente vult deus omnes homines salvos fieri
si ergo aliquem reprobat hoc est voluntate consequente
neminem enim cogit deus se ad supplicium. sed voluntas
consequens est concessio. ex nostra causa sed non est
ex alia eo qua meriti. ergo et cetera. ¶ Item de predestina
tione sic ostenditur. gregorius dicit et augustinus quod predestinatio
iuvatur sanctorum orationibus sed plus valet unicuique
fides sua quam fides aliena. ergo merito suo et
alieno potest quis impetrare quod sit predestinatus.
¶ Item nullus est predestinatus nisi finaliter in
gratia perseverans. nec econverso. sunt ergo converti
bilia. sed aliquis potest mereri finalem perseverantiam.
ergo potest mereri quod sit predestinatus. ¶ Item quod
potest in maius potest in minus vel equale. pari ratione
sed ratio potest mereri habere deum quod est maximum inter
omnia. potest etiam mereri salutem quod est equale ei.
quod est et predestinatum. ergo et cetera. Sed contra omne meritum
antecedit illud cui est meritum quia disponit ad illud
sed predestinatio et reprobatio precedunt merita eorum
ergo non cadunt sub nostro merito. ¶ Item omne
meritum aliquo modo est causa eius quod meretur. sed
predestinatio et reprobatio sunt eterna. merita vero sunt
temporalia. ergo temporale est causa eterni quod est
impossibile. ¶ Item specialiter de predestinatione ad Titum
iii. non ex operibus iustitie que fecimus nos. sed secundum
misericordiam. suam salvos nos fecit. ¶ Item gratia est effectus pre
destinationis sed prima gratia antecedit omne meritum
et est omnis meriti. ergo non cadit sub merito.
et ideo ipsa gratia est quia sine meritis datur ergo nec
predestinatio. ¶ Ideo ad hoc intelligendum notandum quod in
predestinatione tria intelliguntur. primum est propositum
eternum. secundum est temporalis gratificatio. tertium vero
eterna glorificatio. similiter in reprobatione intelliguntur
tria. scilicet odium propositum et temporalis obduratio
et eterna dampnatio. quantum ad primum et ultimum similiter

indicand'. sed ultia. s. pcti zgtia simp' cadit sub
merito. p'mu .h. l. zpositu etnum. eo ipo quo
etnum e. meritu hre no pot. quantu u° ad
modu qd e gratificatio. z obduratio differet
indicandu. sed obduratio simp' cadit sub deme
rito sz sub malo merito. gratificatio u° n' simp'
sub merito nec simp' ex. e e meritu congrui. z
digni. z cdigni. meritu cgrui e qn peccator the
q' nisi e z piose. meritu digni qn iust facit
p'alio. meritu condigni qn iustus opatur p se
ipo. quia adhuc ordinatur gra ex condigno ad
gram aut alti pmerenda no omino ex condig°
quia peccator omi bone e indignus. nec solu
ex congruo quia iustus dignus e exaudiri. Gra
tificatio g° sub merito congrui pot cade q°
ad ipm gratificand' sub mito digni quantu
ad aliu unu s'cm sub mito cdigni q° ad uenitu
z h' zpe loquendo e meritu. Dicdd ergo ad qoez
cum qr utru predesti° z replatio cadant sb
merito. quia simplr loquendo quantu ad pn
ligau neutru cadit sub merito. quantu uero
ad connotatu reprobatio cadit sub mito simp'.
pdestinatio u° s'cdm quid concedende igitur
sunt rationes pbantes pdestinato no cadit
sub mito. similr q' nec repbato. Ad i ergo
q' p° obi de glo. qd esau p iusticia e repbatus
dd'. qd ibi accipitur repbatio p cognotato q' e
obduratio. Ad illud q' obicitur. q' odium etnu
odiu cadit sub merito. dd q' odiu etnum duo dic
z principale signum z cognotatu quia nemine
odit ds quantu ad affectu. sz solu quantu ad
effectum. z p'mu no e meritis simp'd patet.
si resoluatur. quia odium e zpositum p'o mete
di. zpositum aute nullus meretur sz penam.
Ad illud q' obi q' nemine repbat n' uolutate
consequente dd q' uolitus q'ns no dicitur.
quia con sequatur mita nra ratioe u° set
solu ratione ~~uoluntatis~~ uoliti. ulr e aliq ds
q' nq merimus z ideo q' uolitum e connota
tum. patet zc. Ad illud qd obi de pre
destinatione q' iuuatur orationibus scoz. dd qd
intellis ratione conotatu qd e gra qua sci um
possunt alijs suis orationibz impetrare. nec
tam sequitur qd homo psit ipetrare sibi q'
ad hoc impetret necce e q' sit dignus merita
z hoc no e nisi p gram. Ad illud q' obi q'
idem e ee predestinatu. z gra finalr pseuerare
dd q' no e id sz conuertibile. sz illud no sequit
q' si aliquis psit mereri unu conuertibiliu qd
possit z reliqu. sicut no sequit. si ad e causa
uniu conuertibiliu q' sit causa alterius illud
manifestu e. Ad illud q' obicitur qd qui p
ordinatus pot z minus. dd q' hoc uim e. si equalr
ordinatur ad utruq. na si ht ordinatione ad
maius z no ht ~~ordinatione~~ ad minus. quis

psit z maius. no tam seqr q' z minus. sic z pro
posito. gra eni ordinatur ad merend' deum ut
glorificante. no ut pdestinatem. sic ad glia
sic ad pmam gram.

Secundo querit utru pdesti° z repbatio hant
inde rationem motiua. z qd sic ur p cantu
Ge. xviij. dixit dns no celare poto ab abraha
qd gesturus sum cum futur' sit i gentem magna
z pcepturus domui sue ut custodiat pactu meu.
ds g° uoluit reuelare ipi abrahe pp considera
tionem bonoz futuroz. g° cu illa ab eterno pre
uideat pari ratione predestinat ex pscia bonoz
futuroz. Itc ambrosius sup .ix. eple ad ro.
dabo gram ei que sciuero toto corde ad me pt
errorem reuersur. loquit i psona dni. g° ratio
qr ds pponit dare gram e. quia ad futur pre
uidet in hoie. Item ~~ambr~~ ratione ostendit
quia omis u° eo ipo qd uoluntas e rationalis
g° si h' pfectiois e uiud qd sit ex ratioe. hec
maxime reperitur i uoluntate diuina. g° cu p
destinatio dicat diuinu zpositu erit ex ratioe.
Itc omis sapiens eligens eligit illos in fa
milios i quibz uidet meliores mores preteritos
z similr quos nouit fideliores fuisse. z si psit
futura cognoscere. multo fortius eligeret.
z respueret pp prauisione futuroz bonoz z ma
loz q pteritoz. si g° ds sapientissime eliges
g° ratione eligendi sui repbandi accip a pre
uisione sui prescia. Item nullus sapienter
eligens peligit omio indistincta. maxime
si possit accipere omia eque congrue. sz ds pfert
sibi unu alteri delectior. g°. zc. Itc si di
uinum zpositum siue pdestinatio solu hret
rationem uoluntate dei z no aliam. tuc ergo
uidetur puitas in diuina uoluntate. si eni
uellet omis saluare omis saluaret. z no est
alia ratio nisi quia no uult. g° uoluntas ei
no e liberalissima nec optia. Itc si no eet
alia ratio qua uoluntas. g° cum ds reprobando
zponit dapnare. si sine ratione aliq sola uolu
tate uellet dapnare aliques. uideretur crudelis
simus. z qd fecisset hoies ad suppliciu. Itc
si sola uoluntate pdestinat. z reprobat. no pre
cognita ratioe. uidet g° q' sit qd sit acceptor
psonaru. q' e q' illud q' dicitur. act. x. i ueritate
zpi qd no e acceptor psonaz ds. Cont. ro.
xxiij. misereor cui misereor. z clemens ero
sup que placuerit m. g° ratio pma z potissima
dei i me z pdestinationis e dei beneplacitu z uol.
Itc m. xj. dicit filius reuelasti ea paruulis
z abscondisti h' a sapientibz. ita pat qm sic fuit
placitum ante te. g° si filius reddit optima
rationem solum diuinu beneplacitum e zc.
Itc ap° ro. xj. sup hanc qone dicit. nunqd
no ht figulus potestate de eadem massa face

alia quidem vasa in honorem. alia in contumeliam. Si
enim quereretur ab artifice quare de una parte masse
facit vasa pulchra. et ex alia vilia cum equaliter sit bona
tota massa. non est alia ratio. nisi quia placet. ita
enim benefaceret. si faceret. ergo. etc. ¶ Item aug.
de predestinatione sanctorum. non quia tales nos futuros
sciuit. ideo elegit. sed ut tales essemus. ¶ Item
ratione videtur quia voluntas dei est causa causarum
igitur ibi status est. sed ubi est status non est ultra
querere rationem. ergo. etc. ¶ Quod sit ibi status patet.
quod etiam status non patiatur querere rationem
videtur. quia quotiens querimus causam vel rationem.
querimus ut distante. Si enim omnino esset una causa.
secundum est ratio. statim illo viso videtur causa. et non
quereretur. sed non est status nisi in summe simplici. et
ita nulla distantia. ergo nec ratio nisi quod. ¶ Item
si deus predestinat istum per prouisionem. aut ergo bonorum
vel malorum aut indifferentium non per prouisionem
indifferentium et malorum. ergo per preuisionem bonorum
sed bona nulla futura sunt in isto. nisi que deus sua
voluntate facturus est. ergo prouisio est per voluntatem
et non econverso. ¶ Item si quis quereret cum deus potuit
producere unum alium mundum similem huic. quare magis
istum quam illum produxit. nulla esset quod. quia hic solum
fuit. quia voluit. ergo pari ratione nulla est causa
quare predestinat et reprobat nisi quia vult. ¶ Responsio
dicendum quod cum queritur utrum eternum dei propositum siue electio
vel reprobatio rationem habeat hoc non intelligitur quantum
ad voluntatem diuinam. vel eius actum. qui deus est. sed quantum
ad ordinationem nostri ad eius voluntatem. et sic queritur de causa
vel meritoria. Responsio videtur quod non. Si autem queritur
ratio congruitatis et decentie. Respondent quidam quod
ipsa dei voluntas sibi ipsi est ratio. nec est alia ratio.
quare istum elegit nisi quia placet et hec est sufficiens.
per eundem modum. quia est causa causarum. et ratio ra-
tionum. et eo ipso quod placet. ideo rectum est. per summam
ipsius voluntatis rectitudinem. quia non tantum est
recta. sed etiam regula. sed cauendum est ne dum voluntatem
dei magnificare volumus. ponamus eam demergem?
Si enim non esset alia ratio quare deus istum elegit et illum non.
nisi quia placet. certa iam non occulta dicerentur
diuina iudicia sed manifesta. cum quilibet hanc rationem
capiat nec dicerentur mirabilia. sed potius voluntaria.
et propter hoc dicendum. quod propositum in eternum sicut dicit aug. et habet
iniustitiam et non ulla est rationabilissima. et rationem habet
et sicut ab eterno fuit. ab eterno rationem habuit. non alia
per essentiam. sed propter connotatum. Quid autem sit illud.
in electione hominis vel reprobatione. nobis non est
omnino notum. nec omnino ignotum. propter hoc notandum
quod quedam sunt opera que exeunt a diuina voluntate
cum alio ad hoc ordinato. ordine necessitatis siue
necessitate et causando. siue merendo. vel disponendo
ut pluere. et remunerare. siue dampnare et saluare.
et respectu talium diuina voluntas habet rationem et
generalem et specialem. unde si queratur quare deus quare

vult pluere. Respondetur propter nostram utilitatem. Similiter si queratur
quare vult remunerare aliquem. Respondetur propter suam
gloriam. et habet rationem in speciali. ut si queratur. quare
vult deus pluere in hyeme non in estate. tunc respondeo
quia vapores aquosi magis in hyeme habundant
quam in estate. Similiter si queratur quare magis vult
saluare petrum quam iudam. Respondetur quia iste habuit bona
merita. ille vero mala. ¶ Quedam autem sunt opera
que sunt a diuina voluntate cum alio ad hoc ordinato
ordine congruitatis sicut est nostra gratificatio vel iustifi-
catio que est a diuina voluntate cum cooperatione
et preparatione. unde aug. et hoc quia qui creauit te sine te.
non iustificabit te sine te. hic dicendum est secundum congruen-
tiam. adiutores enim dei sumus. etiam deus sine preparatione
et cooperatione iustificat. ut patet de sanctificatis in
utero. et ut dicitur de paulo et respectu talium operum.
habet rationem non tantum in generali et hec in speciali sed in generali etiam
in speciali occulta. ¶ Si enim queritur. quare deus vult iustifi-
care. Respondetur ad manifestationem sue ostensionem. et si queritur
quare non vult omnes homines iustificare voluntate
beneplaciti. dicendum hoc est propter iustitie sue ostensionem.
unde aug. xxii. de ci. dei. si remanerent omnes in
pena non appareret misericordis gratia redimentis. Rursus
si omnes transferrentur de tenebris ad lucem in nullo
appareret seueritas ultionis. in qua propterea plures
sunt illa sunt ut sic appareret quid omnibus debebatur.
Si queratur in speciali quare magis vult iustificare
unum quam alium duobus similibus demonstratis. quia
multe possunt esse rationes congruentie. ideo non
est certitudo apte rei. et ideo cum cognitio nostra pen-
deat a certitudine rei nullus etiam potest inuenire
rationem. nisi habeat reuelationem illius cui dubia sunt
etiam. et quia non fuit nobis expediens ad salutem ista
cognitio sed utilior fuit nescientia propter humilitatem.
ideo deus noluit reuelare. et apostolus non fuit ausus ingredi
sed ostendit defectum nostre intelligentie. cum exclama-
uit. xi. ad ro. O altitudo diuitiarum sapientie et scientie
dei. quam incomprehensibilia sunt iudicia eius. et in
uestigabiles. etc. ¶ Ad illud ergo quod queritur utrum prede-
stinatio habeat rationem dicendum quod habet in generali similiter
in speciali. et hec ratio nota est diuine prescientie non nobis
ratione predicta. ¶ Ad illud quod obicitur de sacra scriptura
quod assignat beneplacitum pro ratione. ¶ dicendum quod quamuis
assignet pro ratione et alia non exprimat. non est
concludendum quod non sit alia. quia non sunt omnia scripta
sed nobis utilia. utile autem fuit scire quod diuinum
beneplacitum est causa et ratio. ut discamus cum timore
et iudicii nostrorum nobis attribuere. ¶ Ad illud quod obicitur
quod non elegit quia preuidit tales. dicendum quod aug. negat
secundum quod hoc quod est quia dicit causam non secundum quod
dicit rationem. quia quamuis diuina voluntas possit
habere rationem. et quia dicitur congruentem operari tamen non
habet causam siue rationem causalem cum sit causa
causarum // et respectu volita quod quid est ex mera dei li-
beralitate. ut potest esse gratia iustificans impium. et propter hoc

// et maxime etc.

patet sequens de secundo. ¶ Ad illud quod queritur super quorum quorum prouisionem dicendum quod potest esse super prouisione bonorum ut aliquando in summa li. ar. super quorum tamen prouisionem determinare nostro non uolo querere. nec est ratio non congruitatis. unde talia potest esse quam hec. ¶ Ad illud quod obicitur de mundi creatione dicendum quod non est simile. quia mundi creatio a diuina uoluntate et bene placita est tamquam a tota causa et eius perceptionem non presupponit aliquid. ¶ Rationes uero ad oppositum probant quod diuina uoluntas immutabilis fuit et quod habet rationem congruitatis ratione uoliti et quia hoc uerum est. ideo concedende sunt quamuis aliquid earum possint habere calumpniam tamen conclusio principalis non habet calumpniam. sicut augustinus dicit in libro retractationum post omnes retractationes quod comportet et eligit et explicat. iustitie occultissima et a nostris sensibus remotissima. ideo nullus debet ipsam inquirere. quia in hac uita non possumus peruenire. et ideo in hac intelligentie insufficientia primo de predestinatione claudendus est. ut obstruatur omnis os et subdatur fiat omnis mundus deo cuius iudicia non sunt scrutabilia sed formidoloso silentio ueneranda.

Consequenter quantum ad secundum articulum questionis scilicet de interminabilitate diuine cognitionis et cetera hic queruntur duo primo quia dubium habet per comparationem ad complexa. queritur utrum deus cognoscat res per modum complexionis. secundo queritur utrum enuntiabilia sunt que deus semel cognoscat semper cognoscat. quod autem cognoscat deus per modum complexionis ostenditur sic. eandem rem quam cognoscit sensus cognoscit intellectus. sed sensus per modum incomplexionis intellectus uero per modum complexionis sed intellectus est potentior in cognoscendo quam sensus. ergo cognoscere per modum complexionis est perfectionis. sed omne tale est deo attribuendum. ergo et cetera. ¶ Item differenter significat res per uocem incomplexam et per complexionem. quia per uocem incomplexam quantum ad esse simpliciter per orationem. siue complexionem. quantum ad esse tale. uel tale. sed deus non tantum cognoscit res quantum ad esse simpliciter. sed etiam quantum ad esse tale uel tale. ergo cognoscit secundum complexionem. ¶ Item ordo unius rei ad alteram cui coniungitur in re facit compositionem in cognitione uel secundum complexionem. sed deus non tantum intelligit in se rem ipsam. sed etiam in ordine ad rem aliam cui unitur. ergo non solum per modum simplicem // sed nos dicimus et intelligimus rem et per modum complexionis. ergo deus hoc modo intelligit. ¶ Sed contra. dionysius de diuinis nominibus. cognoscit deus omnia immaterialiter materialia. impartite partita. uniformiter multa. immutabiliter mutabilia sicut ergo partita cognoscit impartite ergo composita per modum simplicem sed modus simplicitatis et complexionis opponuntur. ergo non cognoscit per modum complexionis. ¶ Item cum intellectus cognoscit per modum complexionis. iste modus ille est in re aut in intellectu. non in re quia cum simul apprehenderet eandem rem apprehenderet eam per modum complexionis. ergo est in intellectu. sed omnis

intellectus in quo est complexio realiter est complexus et compositus. sed diuinus intellectus non est huiusmodi ergo et cetera. ¶ Item si cognosceret res per modum complexionis cum modus diuine cognitionis sit ei coeternus ab eterno cognouit per modum complexionis. ergo complexio fuit ab eterno. sed multa intellexit. ergo multe complexiones sunt ab eterno. ergo uere uel false. si uere ergo plura sunt uera ab eterno si false ergo plura sunt falsa ab eterno. ¶ Item si cognosceret per modum complexionis cum eadem res modo uere significetur sub ratione futuritionis modo sub ratione preteritionis modo sub ratione presencialitatis. ergo hiis omnibus modis cognoscit deus. ¶ Sed contra omnia cognoscit ut presentia. secunda petri ultimo. unus dies apud deum sicut mille anni et cetera. ergo non cognoscit hiis omnibus modis. ¶ Responsio dicendum quod cognoscere res per modum complexionis potest intelligi tripliciter. aut est modus complexionis cadit in re. et est sensus. deus cognoscit res existere. uel se habere uel per modum complexionis. et hoc est uerum. cognoscit enim res esse sicut sunt alio modo ut modus complexionis cadat circa rem ut est expressa per intellectum nostrum. et tunc est sensus quod deus cognoscit res non tantum ut sunt. sed etiam ut intellectus exprimit. cognoscit enim res et uoces sine intellectus illas significantes et hoc uerum est. tertio modo potest intelligi ut modus complexionis cadit circa intellectum diuinum et hoc modo falsum est. hoc enim spectat ad intellectum qui intelligit multa et per multa que oportet complecti. Deus autem multa intelligit uno et ita simpliciter. nec magis est simplex intellectus eius intelligendo unum quam multa. cum intelligere multa per modum complexionis nec est omnino uirtutis nec omnino imperfectionis. ideo non ponitur nec in cognitione infima ut sensitiua. nec in cognitione suprema. ut in diuina et fortassis non etiam est in cognitione suprema ipsius anime que dicitur intellectiua, prout est in suo summo cognoscit enim per modum simplicis aspectus. ¶ Rationes probantes quod cognoscit per modum complexionis procedunt secundum primam et secundam uiam. ideo uerum concludunt preter primum ad quod iam solutum est. ¶ Ad illud quod obicitur quod complexio uenit ab intellectu dicendum quod complexio dupliciter potest comparari ad intellectum. aut sicut ad causam. aut sicut ad subiectum. sicut ad subiectum in quo est et in forti et denotat. sic comparatur ad intellectum humanum a quo est complexio qui etiam complectitur sicut ad causam sic comparatur ad intellectum diuinum. Nam intellectus diuinus cognoscit complexionem non circa se sed etiam nostrum intellectum quia complexio non est ab intellectu nostro. nisi cooperante diuino intelligendo. ¶ Ad illud quod obicitur quod si cognoscit res per modum complexionis quia tunc complexiones sunt eterne. dicendum quod ex primo uel secundo sensu non sequitur quod complexiones sint eterne quia non est complexio circa deum. sed bene dicitur

[Marginal note, right margin:] [illegible] ... sine compositione

[Marginal note, foot of page:] // sed compara[illegible] ... deus intelligit ... [illegible]

qd' unitas significata p aliqua complexionem ē eterna sicut unitas huius mundi ēē futur. ēt ipsa complexio ē ab intellectu nro intelligēte illā unitatem eternam. vn sicut vox temporalis sigt rem eternam ut hoc nomē deus nō tamen sequitur q sit eterna. sic multa enunciabilia significant ueritatē eternam. nec tamen sunt eterna. Ad i qd' obicitur qd' tūc cognoscet sub ratiōe futuritionis et preteritionis dd' sicut tactū ē qd' modus diuine cognitionis pōt accipi sedm se ul' apte cogniti. si apte cogniti. sic dd' qd' omnino cognoscet rē ēē sicut ē ita mutabitur ēē. ita ōpposito modo ēē sicut ē et sic de omnibȝ. et sic cognoscet rem preteritā ēē preteritā et futurā ēē futurā et nō preteritā ēē pseńtē. pōt etiam accipi apte sui. et sic cū cognitio dei sit oīo semp omnino pseńs omnia cognoscit pmod' simplicitatis. et pmod' pseńti. vn qd' dicit omnia sunt pseńcia apud deū. hoc dem ē quantū ad cognitionē in qua nullā cadit succo nec nouū nec uetus nec preteritū nec futurū. In actu autē cognitionis angelice et humane cadit successio et ideo cadit preteritū et futurū. et ppea nō ita dicuntur oīa presencia aīe cognoscenti. sicut deo et hoc ideo deo manifestū ē. quia nūc eternitatis qd' est semp pseńs cōplectitur omnia temporalia et ideo patet quomodo sit intelligendū.

Secundo qr ūtrū enunciabilia sint cōplexa que deus semel cognoscit ul' sciat. et qd' sic ut quia deus non cognoscet enunciabile n ratione ueritatis. s ueritas enunciabilis que semel fuit semp fuit. et c. ter. g enunciabile q semel cognoscit semp cognoscet. pbatio medie. omnis unitas complexi fundatur supra rē incōplexam. s eadē res pmo ē futura post ea pseńs deinde preterita et una et eadem. g una et eadē ueritas ē eorum sedm hos omnes modos. et necesse ē qd' sit semp sub aliquo horum modorum. g et c. Item hoc ipm ur alia ratione. quia quodcumq scit deus scit immutabiliter aliquid enim scire deus scit sine ēē simmiter. sine scire rē qd' ē pōt. s omne qd' hȝ immutabilitate hȝ sempiternū quia si desinit mutat. g q deus semel cognoscit semp cognoscet. Item qd' scriptum ē in illo libro deleri nō pōt. s deus cognoscit nō aspiciendo extra s legendo in libro suo pseńtie g q semel cognoscit semp cognoscet. p pȝ quia sup illud. exo. xxxij. aut dele me de libro tuo. et c. glo. securus hoc dicit quia nō delebitur. et ide dicit sup ps. Item q desinit al' pditur aliq desinere de necessitate pendet ex illo. s diuina cognitio nō pendet ex ueritate creanda. g quis enim desinat ēē uerū tamen deus nō desinit scire et sic hoc. g q semel scit et semp. Oȝ qd'. sicut pscire se hȝ respectu futuri

ut futurum ē sic scire respectu ueri. si enim acceleratur actu ē uerū. s sicut dicit magister. deus desinit pscire rem cū res de futuro sit pseńs. g similiter desinit scire cū de uero fit falsum. Item sicut diuina acceptio respicit bonitatē ita uisio ueritatē. s deus desinit hoīem acceptare cū pdit bonitatē. g desinit rē cognoscere siue enunciabile cum pdit ueritatē. Item hoc ipm ostenditur p impossibile. q si qd'cumq enunciabile sciuit modo scit et sciuit xpm ēē moriturū. g et nunc scit. s quicquid scit ē uerum. g xpm ēē moriturū ē uerum qd' ē contra fidem. Item si quicqd sciuit nunc scit. s aliquando sciuit nō ēē te cū nō eras. g scit te nō ēē et scit te ēē. quia uerū ē. g scit simul duo contradictorie opposita. g duo contradictorie opposita sunt simul uera qd' falsum ē et impossibile. Ad hoc dd' qd' scire dicitur dupliciter uno modo put reflectitur uisio et sic sit ē. iste scit h. i. hȝ cognitione hȝ de h. et h modo dd' q scire nichil cōnotat apte sui actuale nec ueritate nec pseńciam. Deus ē de omni enunciatione hȝ pfectam cognitionē. utrum sit enunciatio pfecta et cognita. utrum ul' x. et c. Alio modo scire dicitur sicut q ē uerbum cōpheticum et transit in actu et sic cōnotat ueritatē in obiecto. et sic g scire aliqd' enunciabile. id ē qd' scit ipm ēē uerum. vn scio te sedere. h ē dicere non tantum hēo cognitione de hoc sed etiam cognosco ipm ēē uerum pmo modo scire importat diuinum intellectum. scdo modo intellectum cum assensu. Si g scire accipiatur pmo modo sic dico. q quicqd ē et omne enunciabile et omne qd' sciuit adhuc scit et hȝ cognitione de illo. quia de omni eo q ē. et q pōt ēē hȝ cognitionē. nec scdm scit hoc. g hoc ē uerum. Uno ē ibi gciens si autem accipiat scire scdo modo put cōnotat ueritatē ēē enunciabile sic fuerit q dicerent q desinit aliqd' enunciabile scire. quia posuerunt qd' enunciabile qd' ē uerum pōt ēē falsum. Alij dixerunt cōtrarium quia posuerunt qd' enunciabile qd' semel ē uerum semp ē uerum. et ita semp scitur. et ut melius pateat uidenda ē sua ps. ideo pomus fuerunt qui dixerunt q albȝ alba album. cum sint tres uoces et tres hēat modos significandi. tamen quia eandē significatione importat sunt unum nomē. pp hunc mod' dixerunt q unitas enunciabilis accipienda ē nō ex parte uocis ul' modi significandi. s rei significate s una res ē que pmo ē futura. deinde pseńs. tertio preterita g enunciare rē hanc pmo ēē futuram. deinde pseńtem tertio preteritam nō facit diuersitatē enunciabilium s uocum. rursus cū idē tempus sit pmo futurū deinde pseńs tertio preteritū. tempus scilicet q ē mensura rei q significatur p orationē quis ēē ul' fuisse. ul' fore consignificent tria tempora ratione consignificati nō diuersificant enunciabile. s uariat

solū apte temporis sigficatū. vñ si dicā semel
sor. currit hodie et cras dicā currit cū hec ūbum
det intellige ꝗ tp̄s. et ita alia actione enūciab̄le nō
ē idē quantūcūqȝ mutata significatione et quia
retenta eadē significatione enūciab̄le semp ē uerum.
et nō ē idem. nisi cum eadē significatio retinet̄. ideo
dixerunt. qd' illud qd' semel ē uēr semp ē uēr
et ideo cū dr̄ nichil obliuiscitur dnt qd' omne enunciabile
qd' dr̄ sciuit. scit. et respondent illi rationi de enunciabile
ꝙ sciuit sor. se sciuit te eē nasciturū ul' te eē
gō et ce. nō debet inferri sic. gō scit te eē. sȝ sic. gō
scit te fuisse aliter ē ibi figura dictionis quia
procedit ab ydemptitate modi significandi ad ydemptitatem
rei. et hoc modo soluit magister. et ista fuit
opinio nominaliū. qui dicti sunt nominales quia
fundabant positionem suam sup nominis unitate sed
isti fuit pō contra phm qui dicit in predicamentis qd'
eadē oro p̄ ē uera p̄ea falsa. fuit ē contra eorum positionem
fuit etiā contra ueritatem. et ratio hui' ē quia nec bo
num fundamentum hnt nec bonā adaptatiōne. pp
quā sequitur unū albi alba album. sit tria noīa.

Respondendū ē aut loquendo gramatice aut logice
sigramatice. cum gramaticus consideret in positionem
nominis et modū principalē significandi secundam cū qualitate
sic dic unū nomen eē si logice cū logicus consideret
nomen inquantū ē uox exp̄ssiua. vñ diffinit
nomen uerbum rotatione p̄ uocē tamquam p genus
et multiplicatio supiori necesse ē multiplicari
inferius. si sunt multe uoces significatiue sunt
de necessitate multa noīa. et ideo patet qd' male
accipiebant nominis unitatem. sim qd' congruit ad
ppositum mala etiā fuit adaptatio quia enunciabile
non significat res sȝ modos se hndi rei. puerbium pre
sentis preteriti et futuri. significat res aliquo se hre
patet de necessitate. q̄ aliquod enunciabile ē te eē
nasciturū et te eē natū. Rursus deficiebant
in illud. quia sicut hō nō significat istum hoiem
ul' illū sic uerbum presentis temporis nō significat
ul' illud p̄sens. sȝ p̄sens in genere. siue non copulat
suū consignificatū. unde ē qd' sicut hō nō ht aliam
significationem. nec ē aliud nomen. nec equiuocū
si modo supponat p petro modo p paulo. sic nec uerbum
presentis temporis siue pnunciatur hodie siue
cras nō ht aliam significationem. et ideo nō facit
aliud enunciabile. ppterea patet ꝙ quocumque tempore p
feratur te eē nasciturum. ꝙ hoc ē enunciabile
qd' prius fuit uerum modo falsum. secundum igitur qd' scire
connotat ueritatem circa enunciabile scitū illud
quod sciuit et modo nō scit. nulla facta mutatione
in dei scientia sȝ solū in connotato. concedendum igitur
ꝙ in ista acceptione nō omne qd' scit semp scit.

Ad illud gō qd' obicitur ꝙ ueritas ē una
de presenti preterito et futuro. dicendum ꝙ quamuis sit
reducibilis ad unā rei ueritatem sicut accidens ad

subiectum et modus enunciandi ad ueritatem. tamen cū modus enunciandi
habeat suā ueritatem et ꝙ sunt modi enunciandi. ideo et
sunt ueritates. ad aliud ꝙ obicitur de indebilitate et mutabilitate
et dependentia dicendum ꝙ iam solutū ē ꝗ nulla fit
transmutatio in dei cognitione nec desinit scire enunciabile
pp mutationem nisi sȝ in connotato.

In parte ista sunt dubitationes circa litteram et primo de
hoc ꝙ dicit magister. opinari enim quidam deum
ideo elegisse iacob. quia talē eē p̄sciuit et cetera.
videtur ꝙ ista pō nō sit opinio sȝ heresis manifesta
ꝗ quilibet ponit gratiam hoi nō gratuitus. sȝ ex meritis
dari a deo. sȝ istud ē error possim? si error pelagii
Responsio. dicendum ꝙ ideo potest dicere causā meritoriam
ul' rationem congruitatis. si dicat causam meritoriam
sic quamuis prima fronte nō dicat errorem tamen
ad ipsam sequitur error. si nō dicat rationem con
gruitatis sic nō dic errorem sȝ tamen quandam
temeritatem ht quia de occulto dei profundo
nititur reddere rationem. nō uerumtamen erat digna
retractatione. Item queritur de illo uerbo apostoli ꝙ dicit
aug. Reliquie p electionem gratie salue facte sunt. ul' que
habitudine confirmatur ille genitiuus quia gratia
nō uerum. quia eligens nec electa. et iterum gratia
ē solū ex tempore gō et electio ꝗ si intelligatur
de electione temporali. tunc electio gratie dicitur
ꝗ sit p gratiam si aut de eterna sic dicitur electio
nō ut gratia dicit habitum sȝ ut confirmatur sic genitiuus
qui declarationis est. vñ dr̄ electio gratie. i.
gratuita que merita nō considerat. et si obicitur
ꝙ unus genitiuus nō construit cū illa ui dicendum ꝙ
uerum est nisi habeat uirtutem duorum. vñ bñ dicitur
uir sanguinis et dolosus auctus. similiter electio gratie. i. gratuite
bonitatis. Item queritur de hoc qd' dicit. qd' precedit
aliquid in peccatoribus quo digni efficiantur iustificatione.
videtur enim falsum dicere quia peccator ante iustifica
tionem manet in peccato. et quia diu ē in peccato ē
indignus pane quo uescitur sic dicit auctoritas. et etiā
ipsa uita ut puta dei inimicus. gō et cetera. Responsio dicendum. qd'
aut uerbum ī aug. retractatum est et retractatum in
telligitur in prefata retractatione que ponitur
precedenti capitulo aut dignitas ibi tamen ualet
ibi quantum congruitas solū. et multe possunt eē congrui
tates in peccatoribus ad gratiam gratum facientem
p multiplicē gratiam gratis datam. Item queritur
de hoc qd' dicit magister. qd' deus aut p̄scire futura
desinit. aut simul eē desinunt. videtur enim falsum
dicere quia p̄scia dicit quid eternum. sȝ nullum eternum
desinit eē. gō nec p̄scieus desinit p̄scire. Item
Ricardus dicit. ꝙ enim quatuor sunt combinationes
quia quoddam est ꝙ ht principium et finem. quoddam qd' caret
principio et fine. quoddam ꝙ ht principium et nō fine ut anima.
quartum. s. ꝙ ht fine et nō principium ē impossibile. ꝗ enim
caret principio nō ht eē aliunde. ꝙ aut tale ē.
se ipso ē. gō ē omnino immutabile. gō nō potest

futuri

p. futuri

desinere. Si ergo praescire caret principio necesse est quod careat
fine. Responsio dicendum quod absque dubio magister videtur quod dicatur de-
sinit aliqua praescire cum fuit praescientia. Si enim prae-
sciebantur quia futurum et iam desinunt esse futura, constans
est quod desinunt praesciri, non ratione eius quod est praescire
sed ratione praepositionis. Ad aliud ergo quod obicitur de aeterno dicendum
quod aliquod nomen pure aeternum importat, aliquod nomen impor-
tat aeternum connotando temporale. Hoc nomen deus pure
aeternum importat. Sed hoc vocabulum praescire dicit aeternum
connotando temporale. Secundum hoc nota quod quaedam connotant
temporale ut ens in actu, et quia tale temporale esse potest
et desinere potest, ideo tales actus etiam dum durent habent
initium. Exemplum ut puta si dicatur deus conservat hanc
rem, conservare dicit aeternum connotando effectum. Ideo
incipit et desinit conservare. Quaedam connotant temporale
ut non ens actu ens tamen in potentia sua futurum. Et quia non ens
temporale non potest incipere esse non ens sed esse futurum
antequam sit, sed potest desinere esse non ens cum in-
cipit esse ens, desinere esse futurum cum incipit esse
esse praesens. Hinc est quod praescientia dei respectu creaturae
dicitur desinere, sed numquam incipere et desinit ratione
temporalis non desinentis sed incipientis. Ex hoc patet
illud [illegible]. Quod cum dicitur desinit praescire non significat
quod aliquid desinat, sed solum quod aliquid incipiat. Et
sic patet illud.

Nunc de omnipotentia dei agendum est. Supra egit magister
de scientia divina, hic agit de potentia. Et quia potentia tripliciter
consideratur, scilicet quantum ad quantitatem possibilium
et quantum ad qualitatem et quantum ad modum operandi, ideo haec pars
continet tres partes sive tres distinctiones. In
prima determinat magister de potentia in comparatione ad
possibilia quae potest. In secunda determinat de potentia quantum ad qualitatem
ostendens eius immutabilitatem, infra distinctione xliii: Quidam tamen
de suo sensu gloriantes. In tertia determinat de
ipsa quantum ad modum, infra distinctione xliiii: Nunc illud re-
stat discutiendum utrum melius etc. Prima autem pars
quae continet praesentem distinctionem habet iiii. In prima magister obicit
quod dei potentia est omnipotentia quia est respectu omnium possibilium quae
possibile est posse. In secunda removet illa possibilia quae posse
non est possibile, ibi secundo capitulo: Sed quaeritur quomodo omnia posse
dicatur. In tertia ponit signa quae attestantur divinae
potentiae, ibi: Sic diligenter considerantibus omnipotentiam eius etc.
In quarta magister alias rationes omnipotentiae dicit
ad praedictam reducere, ibi: Ex quibusdam auctoritatibus
tradit ideo etc. Ubi ponit auctoritates, deinde do-
cet eas exponere, et hoc ibi: Sed ad hoc potest dici quod Augustinus etc.

Ad intelligentiam huius distinctionis iiii quaeruntur. Primo quaeritur
utrum deus possit agere ad extra. Secundo dato quod possit
quaeritur utrum possit in omne quod alii agenti est possibile.
Tertio utrum divina potentia se extendat ad omne
quod alii agenti est impossibile. Quarto quaeritur utrum possibile dicatur
aliquid simpliciter secundum causas superiores sive potentiam divinam
vel secundum interiores sive potentiam divinam vel secundum inferiores
sive potentiam creatam. Quod autem non possit deus agere ad extra
ostenditur sic. Omnis potentia quae agit in aliquid a substantia in qua est
vel cui est egreditur ab illa substantia. Potentia enim non operatur nisi
ubi est. Si ergo divina substantia operatur per suam potentiam in aliquid ad extra
postquam incipit esse vel fiat in alio, ergo egreditur a substantia.
Sed omnis potentia quae egreditur elongatur a substantia, et omnis
talis distat a substantia, et omnis potentia distans a substantia repugnat
simplicitati. Cum ergo hic sit in potentia divina videtur quod deus
non agat in aliud a se. Item omnis potentia cuius opus est in
aliquo habet dependentiam ab illo, 3 Physicorum. Opus est quod transit
in materiam subiectam aliquo modo dependet ex illa,
sed potentia pendet ex eodem ex quo pendet actus et perficit
factum. Ergo si potentia divina est in aliquo habet dependentiam. Item
omnis potentia quae est in aliquid quod non semper est coniunctum suo
actui habet indigentiam. Non enim est perfecta nisi quando agit
et non agit nisi quando obiectum est praesens. Ergo quando non est semper
praesens est incompleta. Hoc autem repugnat potentiae divinae.
Ergo etc. Item in deo idem est posse et esse. Sed deus non
est ad extra, ergo non potest in aliquid ad extra. Si tu dicas quod potentia
connotat sed non esse. Contra deus potest adhuc facere quod nec
est nec fuit nec erit. Ergo nihil connotat. Si tu
dicas quod connotat quod est in potentia, sed potentia dei non est
aliqua qua deus et quod est in deo. Ergo nihil aliud connotat.

Sed contra bonum est diffusivum sui, sed diffusio secundum quod
huiusmodi est in aliud. Ergo bonum secundum quod bonum potest in aliud.
Aut ergo secundum potentiam suam aut alienam. Si secundum alienam
ergo non est perfecte bonum cum non habeat actum bonum
per se. Sed per potentiam suam, ergo bonum secundum bonum quod
potest in aliud. Sed deus summe bonus, ergo etc. Item omnis
perfectio creaturae est in hoc quod possit aliquid a se producere.
Sed ergo omne quod perfectionis est deo est attribuendum,
potentia producendi aliquid est deo attribuenda. Item si
nihil aliud a se potest, ergo nulli alii a se praeest,
ergo nec aliquid deo subest, ergo a nullo est colendus,
a nullo est adorandus, et nihil omnino ab ipso est
quaerendum, quod est summum inconveniens secundum omnes.
Item si nihil potest aliud, ergo nihil est ad ipsum nisi
propter ipsum. Sed bonitas est in rebus et ordo praelationem
ipsorum ad ipsum summum bonum a quo est omne bonum.
Ergo secundum hoc nulla res est bona neque ordinata in
universo. Hoc autem est summum inconveniens. Ergo
necesse est ponere quod possit in aliquid a se. Praeterea convenientia
est manifesta. Ad ipsum enim solum stat ultima resolutio
in redeundo, in quo est prima origo in exeundo, ut
manifestum est. Responsio ad hoc intelligendum notandum est
quod posse aliud sive in aliud a se hoc est dupliciter. Aut
in aliud sicut indistinctum secundum essentiam et remotum
secundum distantiam sicut visum generatum agit in aliud, quod in-
possibile est duo contraria esse in eodem subiecto. Et hoc modo
posse in aliud est per egressum potentiae a substantia, quia ideo est
ibi elongatio et distantia. Et quia elongatur
a sua substantia ideo dependet a substantia in qua agit,
et ideo est ibi dependentia. Et quia distantia
et dependentia ideo imperfectio et indigentia. Hic modo
posse in aliud deo non competit propter tres conditiones
praedictas, sicut ostensum est, quia repugnant
divinae potentiae quae sunt distantia, dependentia.

et indigencia. alio modo potest esse dicitur sicut indiuisi
secundum formam et essentiam non tamen in remotis secundum aliquam
distanciam quia diuina essentia deus operitur inti
me et in nullo et hoc modo nec potest distanciam
nec dependentiam nec indigentiam. Cum enim diuina essentia
sit omni perfectione perfecta et potentia eius sit omnino
de indiuisione et indiuisa a nullo alio dependet.
nulla alia indiget. hec igitur non ponenda quod deus
potest aliud sine aliud aliquid et ex hiis patet prima obiectio. Ad
secundum obiectum potentia que est in actu egreditur ab agente
in passum. dicendum quod hoc verum est ubi agens in aliud non
est in nullo secundum veritatem ubi quidem est omnino nulla
necessitas est egrediendi. ¶ Ad illud quod obicitur
quod potentia que est in actu pendet ex illo dicendum quod hoc verum est
de illo cuius actio est in actu tamquam in sustentantis in
diuina autem est potentia non indiget alio sustentante
quod patet quia non indiget subiecta materia. Set
facit ex hoc. unde est huiusmodi. cum actu potentia sit omnino
indifferens et absencia et actu sic essentia non
indiget sustentante sic nec potentia. ¶ Ad aliud quod
obicitur quod est in actu habet perfectionis indigentiam
dicendum quod potentia agens in aliud est duplex quedam est
suus actus. et talis nichil plus habet quando agit in actu
quam quando non agit. et hoc nullo modo indiget talis est potentia diuina
propter summam simplicitatem. alia est potentia agens in actu pactum
aliud differente. et talis plus habet quando agit quam quando non
agit. et talis est que habet indigenciam alicuius modo ut potentia
creata. non sic est de potentia diuina. et ideo quamuis sit in actu
quod non semper est precedens. propter hoc tamen nec indigens
est nec incompleta. Ad ultimum dicendum quod potentia connotat
posse et possibile ampliatur ad ens et ad non ens. et sicut
ampliatur possibile ita et diuisitas connotati. et ideo non
tantum dicitur posse in actu quia potest in actu quod est. sed quod
potest in actu quod potest esse. deus autem aliud non potest esse
quam ideo patet illud.

Secundo queritur utrum deus possit in omne aliud in quod potest
omne agens creatum et quod sic uidetur quia commentator
dicit nichil excipit. sed non tantum dicimus credendum
deum potentem sed deum omnipotentem. ergo etc. ¶ Item
quia deus est omnis sciens ideo scit omnia quecumque
scit alius sciens. si enim aliquis sciret aliquid quod
non sciret deus. deus non diceretur omnis sciens. ergo pari
ratione non diceretur omnipotens nisi posset esse quod potest
omnis alius. ¶ Item deus non dicitur omniuolens. quia
non uult omnia que alii uolunt. ergo pari ratione
si non possit omnia que alii uolunt possent non
esset omnipotens. ¶ Item omne esse est a primo esse. ergo
omne posse est a primo posse. ergo potentia omnis potest
quicquid potest potentia diuina potentia. sed propter quod unumquodque
et illud magis. ergo etc. ¶ Set contra aliqua creatura
potest omnia omne recipere corporale ut materia
aliqua potest omnia recipere. sed deus nichil potest recipere
ergo non potest omne quod potest aliud. si dicas quod non est
potencie sed impotencie. contra nulla impotentia est a deo siue a
diuina potentia. ergo secundum hoc potentia materie siue aliud non esset

a deo. ¶ Item homo potest pati miseriam siue su
stinere penam. deus non potest pati ergo etc. Si dicas
quod illud est impotentie. contra nullum opus uirtutis est impotentie
sed sustinere est opus fortitudinis que potissime
est uirtus. ergo etc. ¶ Item homo potest peccare deus
autem non potest. ergo etc. quod si potest peccare potest esse
malus. quod est inconueniens. si dicas quod hoc posse non
est potentie. contra aug. de ci. dei l. ... ait deus meliorem
naturam quod potest peccare quam que non potest peccare
ergo posse peccare spectat ad non imperfectionem non
ergo non dicit impotentiam. ¶ Item homo potest currere et comedere
deus hoc non potest ergo etc. Si dicas quod hoc est impotentie. contra
omne quod dicit potentiam est a potentia. quod non est potentia. sed currere
et comedere non dicunt actus priuationes sed positiuos
ergo sunt a potentia in quantum potentia est non in quantum potentia
ergo in ... etc. ¶ Responsio quod sicut dicit philosophus in philosophia prima
quedam sunt que dicunt potentiam ... ad modum dicendi. dum
tamen impotentiam a parte rei ut posse mori posse corrumpi
propter hoc intelligendum quod quedam sunt quod posse est potentia simpliciter
et perfecte ut posse intelligere diligere et operari. quedam
sunt quod posse est potentia tamen imperfecte ut currere et am
bulare. ubi enim actus dicunt simul actionem et
passionem siue defectum in agente. quedam sunt posse
simpliciter et impotentia ut priuationes ut posse peccare
posse deficere loquendo de huius natura priuationis
secundum hoc intelligendum quod cum potentia dei sit potentia perfectis
sima illa potest deus posse et uelle que sunt potentia simpli
citer ut intelligere et operari. illa uero que sunt imperfecte potentia
quod non uelle sed posse potest posse. potest ex hoc quod
est imperfectis et potentia uelle non potest. propter hoc quod est impotentia
non perfectionis que in eo non cadunt. illa autem
que sunt simpliciter impotentia nec potest uelle. nec potest
posse. posse non potest. quia nichil est adeo quod non sit
adeo posse et immediante. hec autem quod est defectus non
non potest esse in deo nec a deo. quia deus non deficit
in essendo nec in agendo. Si ergo queratur utrum
deus possit omne quod possit aliud agens. ¶ Responsio dicendum
est non simpliciter sed cum determinatione quod
potest omne quod est potentie simpliciter in alio potest quod
est potentia imperfecta nec uelle nec in actu quod est omnimodo
impotentia. et hoc ipso deus est omnipotens quia potentia eius ad omnia sufficit
et in nullo deficit. ¶ Ad illud ergo quod obicitur quod
non potest recipere res nec rerum similitudines. dicendum
ad hec et ad omnia de quibus obicitur quod illa posse
non est potentie perfecte. secundum hoc intelligendum quod est potentia omnino
sufficiens et actiua ut potentia producendi res. et est
potentia pure passiua ut potentia passiua ut potentia suscipiendi. et est
potentia defectiua ut potentia peccandi. et est potentia partim
actiua partim passiua ut potentia ambulandi. et potentia
partim actiua et partim defectiua. ut potentia susci
piendi penam. et potentia partim passiua et partim defec
tiua. ut potentia moriendi. ¶ Ad dicendum ergo quod nichil homini
nisi potest deus. quamuis enim sint positiue aliquem
derogant eius perfectioni potentia non est sicut de scientia quod
scientia non diminuit de uirtute sicut sit posse.

de ratione potentie. quia latum non causat. alia sicut potentia apta. ¶ Advertendum quod dicitur de potentia peccandi est intelligendum quod si peccare dicat effectum cum deformitate sui actus. sic non tantum dicit potentiam defectiva. sed actuam ratione actus substracti. et sic dicit nobilitatem sed ratione deformitatis sic dicit simpliciter defectum quamquam tamen non dicatur quia semper concernit defectum nullo modo convenit deo.

Tertio queritur utrum divina potentia se extendit ad omne illud quod aliud agenti est impossibile et quod sic videtur. dicitur enim esse aliquid impossibile propter nature ordinationem ut de ceco fieri videntem. aliquid propter preteritionem ut te non fuisse ex quo fuisti. tertio propter oppositionem ut idem esse nigrum et album. primum est impossibile secundum naturam. secundum tempus sive per accidens. tertium potest dici impossibile secundum disciplinam. quia omnis scientia supponit in principio quod opposita non sint simul vera de eodem. Ostenditur ergo quod deus possit omne impossibile Luce .i. non erit impossibile apud deum. o. v. sed omnia contingit hec illo dicente. ergo nullum tale est impossibile apud deum. ¶ Item epistola iii. ei autem qui potest facere supra quam possumus intelligere. ergo potest deus plura facere quam possit intellectus noster fingere. sed potest fingere omne impossibile quod potest enunciare. ergo et deus potest illud facere. ¶ Item ylarius perfecte potentis est id narrare posse facientis quod potest significare sermo dicentis. ¶ Item basilius. plus potest deus facere quam tu potes intelligere. ergo pauciores dationis [?] istorum videtur quod deus possit omne impossibile. ¶ Item ratione videtur quia illud est potentius. cui nichil omnino est impossibile quam cui aliquid est impossibile. sed deus est potentissimum in summo ergo nichil omnino est ei impossibile. ¶ Item si aliquid impossibile non est deo possibile aut hoc propter privationem aut propter privationem. ergo nulla maior privatio quam omnino non sed deus de nichilo facit aliquid non ergo propter privationem. sed propter potentiam. ergo videtur quod aliquid sit quod non subiaceat divine potentie. et quod ei non obediat. ergo potentia dei habet resistens. ¶ Item obiicit specialiter quod possit impossibile secundum naturam ut de trunco facere vitulum. quia plus distat non ens ab ente quam unum ens ab alio. sed deus de non ente facit ens. ergo de uno ente potest facere aliud. ¶ Item quod possit impossibile secundum tempus videtur. quia id est impossibile secundum tempus videtur. quia illud impossibile per accidens et quod nulla ponit resistentiam quia non est ergo si deus potest impossibile per se. quod etiam habet resistentiam cum illud sit maius impossibile. ergo potest impossibile per accidens. ¶ Item quod possit impossibile secundum disciplinam videtur. quia plus distat creator a creatura quam unum ens creatum ab alio. sed deus potuit facere quod creatum unitur in eadem ypostasi simplicissima. ergo multo fortius quod opposita simul sint in eodem ut quod aliquid simul sit album et nigrum et hoc videtur fieri esse in Christo. quia in illo unde erat eternus et temporalis passibilis et impassibilis. invisibilis et visibilis. et sic de aliis. ¶ Item deus fecit virginem parere quod est impossibile secundum naturam quia potentia non nullo modo est ad hoc. et est impossibile secundum disciplinam quia simul sint opposita vera de eodem. et quod est maius impossibile quam impossibile secundum accidens. sed corruptam integram sive fieri virginem. magis enim videtur pertinere [?] ad potentiam virginitatem quam coitus. ergo etc. ¶ Set contra quod deus non possit impossibile secundum naturam videtur. augustinus dicit in libro de vera innocentia. Deus inquit ita est omnipotens ut nunquam rationis sue instituta evellat. ergo si aliquid est impossibile secundum institutionem nature semper est deo impossibile. ¶ Item ratione videtur quia deus non potest facere contra ordinem rationis recte ut patet in consimilia. ergo non potest facere contra institutionem nature ordinate. ergo non potest impossibile secundum naturam. ¶ Item quod non possit impossibile per accidens. Ieronimus cum cetera possit deus non potest de corrupta facere virginem. sed constat quod hoc non dicit quod non possit reparare claustrum. sed quia eam que corrupta est impossibile est non fuisse corruptam. ergo etc. ¶ Item augustinus in libro xx. contra faustum hanc sententiam quam dominus preteritum fuisse et falsam facere non potest rationem [?] reddet sicut hec fuerint. ea que vera sunt eo ipso quod vera sunt esse falsa. vita est contrarius veritati. ¶ Item quod non possit impossibile secundum disciplinam. scilicet ut duo opposita sint simul in eodem. videtur. quia sic se habent opposita ad unionem sicut contradictoria ad dicendum. sed deus non potest facere quod duo contraria non sint quicquam. quia dicit augustinus quod est una veritate que non incipit nec desinit ergo pari ratione non potest facere quod opposita sint simul. ¶ Item deus non potest facere contra veritatem iustitie. ii. thy. ii. fidelis permanet negare se ipsum non potest. ergo non potest facere contra ordinem sapientie. sed confundere opposita est facere contra ordinem sapientie. ergo etc. ¶ Respondeo ad predictorum intelligentiam notandum quod nos iudicamus aliquid impossibile quatuor causis uno modo per limitationem naturalis potentie ut de trunco fieri vitulum. et virginem parere. mulier enim sine semine non potest concipere naturaliter. ¶ Item partus clausa porta propter corpulentiam non potest exire. sicut natura non potest truncum in vitulum convertere. tamen habeat potentiam limitatam. Secundo modo dicitur impossibile non propter limitationem potentie. sed propter limitationem nostre intelligentie. ut duo corpora esse in eodem loco. vel idem corpus esse in diversis vel maius corpus in minori loco quia nullo modo possumus capere cum nostra ymaginatio semper dicat oppositum. unde etiam quando deus sic facit in sacramento altaris necesse est ut ratio contra se elevetur ut credat. Tertio modo dicitur impossibile per privationem omnis existentie secundum omnem comparationem. scilicet principii medii et ultimi ut preteritum non fuisse preteritum omnis enim potentia que intelligitur aliquid facere respicit ens vel initium principii

uel omnino. uel utrumque non. unde de ente potest facere non ens
et econverso de non ente. sed non de ente facere non ens. hoc nullius
omnino potentie est. unde quamvis deus de omni ente creato possit
facere quod non sit sive de ordine sive de re. tamen de eo
quod fuit et non est facere quod non fuit hoc omnino deo est impossibile.
quia hoc facere est nichil facere sicut iam melius pa
tebit. Quarto modo dicitur impossibile secundum illustrationem
veritatis eterne et ordinem divine sapientie. Et ideo ubi ergo
ut duo opposita inesse eidem simul idem hoc ipsa veritas eterna
eo ipso quod veritas est et dicat illustret ut iudicet
impossibile sicut et hoc duo esse non esse. Unde qui ergo argumentatur
utrum deus sit potentie omnino impossibile. dicendum de impossibile quod est impossibile propter
limitationem potentie. vel propter limitationem intelligentie
quod deo est possibile. propter hoc quod eius potentia non est limitata set in
finita. ideo supra naturam et intelligentia potest
quantum utraque est artata. Impossibile autem impossibile propter privationem
omnis existencie. et quod propter illustrationem veritatis eterne
non potest omnino. primum quidem non potest quia in posse
est nichil posse. secundum non potest quia in esse posse et ordinatum
est ordine sapientie posse. tamen dicitur sic esse omnipotens ut nichil
possit quod deceat suam potentiam et non de ordinat sapientiam. ideo
hec impossibilia non potest. Sed obiciet aliquis quod illud est falsum. scilicet quod
impossibile per accidens sit impossibile propter privationem omnis existencie
nam propositio de preterito est vera. et veritas illa non fundatur
super nichil nec super ens increatum cum incipiat esse
vera. ergo super ens creatum et est preteritum dicit aliquid
modo ens. sed omne creatum quantumcumque habeat potentiam ab
eterno potest in annichilare. sed dicitur velit ergo deus potest facere quod id
quod fuit non fuit. tamen cum dico hoc esse preteritum
aut dico aliquid aut nichil. si aliquid ergo propositio illa
falsa. si nichil dico ergo potest dici quod cum ea sit preteritum
et quod nunc preteritum quod nichil est sic preteritum quod mani
festum est non ergo dicit privationem omnis existen
cie. et non videtur subtrahere eam subiacere divine potentie.
Nam futurum non dicitur ens. tamen dicitur potest facere quod futurum
secundum veritatem nunquam sit futurum. Similiter non profe
do in eternitatis tamen potest facere quod in quod nunquam est presens
nunquam sit presens. nec ad hoc videtur posse evadi. qui
est potest unde deus posse facere de preterito presens
et constans quod in altero extremo ponitur ens. si ergo
potest facere quod preteritum sit presens. et quod est presens
non est preteritum potest facere de preterito quod non
sit preteritum. propter hoc etiam similia fuit opinio Gilberti
porretani. quod deus potest super impossibile per accidens. potest enim
facere quod preteritum nunquam fuerit et ubi Ieronimus ex
ponitur qui loquitur cum quod non potest facere de corrup
ta virginem. id est non ostendit se posse cum nunquam fecit
et similiter in de augustino. quod dicit sententiam de preterito non potest facere
falsam hoc intelligitur salvare. sed certe hii expositores
valde sunt extranee sicut est. Ieronimus dicit quod non potest de cor
rupta facere virginem. id est non ostendit. similiter non potest de tru
co facere vitulum cum non ostendit. Non recte igitur dicit
cum eterne posset dicitur etc. et tamen sermo augustini intelligitur
quod non potest facere dicitur nulla sententia falsam supponit

preterito. Similiter nec sententiam de futuro falsus futuri
tione. propter hoc cum autem maiores magnorum doctorum sed dicant
quod deus de eo quod fuit non potest facere quod non fuit
et intellectus in nullo dicat contrarium non sufficit ad hoc nos
moveat vel compellat tamquam rationabilius et
securius descendum est cum sanctis quod dicitur de eo quod fuit
non potest facere quod non fuerit et hoc ratione ad presens
alia nescio nisi que predicta est nisi forte dicatur
hoc esse propter omnimodam contradictionem ut sicut oppo
nentia opposita non unire potest sic nec idem
a se dividere. et ideo quod fuit pro tempore in quo fuit eo
de est unitum, similiter est presens in tempore in quo fuit
in instanti. Unde hoc esse idem a se dividere facere. scilicet quod
preteritum non fuerit preteritum et hoc repugnat or
dini divine sapientie sicut potest facere quod sit trian
gulus et non sit figura. et hoc claudit in se duo contradictorie
opposita non tamen predicta satis est generis. Siquis recte
intelligit cum est dicere preteritum carere existencia
non dico propter hoc quod cum dicitur aliquid fuisse dicatur
omnino nichil. sed propter hoc quod aliquid est verum fuisse quod
huius aliquid esse et si deus de eius omne nichil omnino
remansisset. unde si totus cesar cessisset in nichil.
verum est cesare fuisse. et hoc dicit anselmus quod si omnia
creata omnino cederent in nichil verum est mundum fuisse
ob aliam etiam rationem dicitur carere existencia quia non
ordinatum ad presens. unde veritas propositionis de pre
terito non dicit aliquam partem rei nichil omnino et non ens in
actu sed quod fuit et non est et hoc quid non dico quod cum
quod sit et quod fuit si ergo dicitur dicitur posse aliquid super
hoc quod non fuit aut quiescendo sive nichil operando
aut faciendo aliquid aut destruendo. si quiescit et nichil
facit propter hoc nichilominus hoc preterit nec fuisse
desinit. quia cum non sit nec actu nec potentia. nec in
diget conservante nec indiget producente non sic
est de futuro quia futurum est ordinatum ad esse. ideo
indiget producente. et ideo si deus non velit facere
futurum non fit. et ita non erit futurum. si ergo possit ad
hoc faciat hoc quod fuit non fuisse aut hoc erit facien
do aut destruendo sed facere quod non fuisse est nichil
facere cum non fuisse non dicat ens. ergo deus faciendo
nichil facit quod est implicatio contradictionis implicatio.
similiter non est aliquid destruere cum fuisse non dicat ad
esse. ergo si destruendo hoc facit destruendo nichil
destrueret quod est similiter inconveniens. non ergo
potest nichil agendo nec faciendo nec destruendo
ergo de preterito quod non fuit preteritum non potest
facere. patet igitur instancie. nam veritas propositionis
de preterito non necessario fundatur super aliquid creatum quod sit
sed quod fuerit et ideo manet omni creato interempto
patet etiam quod preteritum non dicit omnino nichil
sed ad dictum quod fuit et non est nisi forte preteritum dicat
successionem temporalem quam utique potest deus destruere
sed largius accipitur hic fuisse patet etiam instancia
in ipso futuro quia non est simile. patet instancia quod

preteritu pot fieri preseas. esto qd ad h intelligat nichil intelligatur fuisse p3 etia qd dr pot destruere omem ppo̅nem tome dictu q3 salua ppone teius signe n̄o ipam falsificare qm hec no pot ee nisi re mutaret significata. aliqui facer oronem eo ipo quo uera e ee falsa. ¶ hoc eet gr sua uei tato. ce aute mutare no pot. tita nec oratio falsificare ex his q dicta sut sat pot prohita p roborari. ¶ Ad illud g° q obicitur q pot omne difficile cogitabile. dd q h intell'r de his solu que dicunt cogitari sm ratione recte itelligentis et recto pnuciante nich e rationabile pot dici ul' cogitari qd deus facere no possit recta ph'p. ¶ Ad e q o q potencius e q eu omia sut pot. dd q ueru e de his que posse e potetie nobil.na q poss3 aliqd qd no sit de nobilitate po quanto mag ad uersitas contrarietas ptent i illu tita tanto minus eet potens. dd q ppt puatioem. ¶ Ad e q obicitur aut pp puatione ic. omis exi stencie sunt in extremo ppt puatione distic tionis. pp positione ex parte dei quia po dei respic ad ut obm effectu et sapia respic ordinatu ¶ Ad i qd obicitur qd posset i pos' sedm natura dd q illa uia e. ¶ Ad e q obiat q possit i pos' p agentis quia nulla dic resistencia dd qd hec hec no e pp resi stencia s3 ppt omnimoda no existencia ob qua possit illud e nich posse. ¶ Ad e q o de catore et creatura. dd q omis creatura e natural' ipos respectu dei tos etia i omi creatura p i uanitate sue et ideo sic oppositu respectu opposita. ¶ Et g° obicit q mag distant. uni e quantu ad naturale differentiam quia i nullo conueniunt s3 no e uerum quantu ad sili tatis existencia. ¶ Ad e q obicitur de hec q e uir gine parere dd qd e i pos' sedm natura no e i pos' secund' ppo̅nem quia ee uirgine et parere no sut opposita sibi nec ee uirgine et concipe s3 i dicuntur opposita pp n i po. s3 ista sut opposita cuisse et me uirgine et ideo patet i. ¶ Ad illd q obicitur q no pot i pos' sm natura pp ordine dd q e ordo nature specialis et genalis. ordo nec special' trasmutari pot et destrui q pot i altera differencia res relabi. s3 genalit no. sic dd qd special' ordo attenditur sm po n spal'. Genalis ordo sedm obediencie po que e genal' gr hunc ordine no facit s3 gr aliu. ¶ Ad aliud q obicitur q no pot gr dictam rationis recte dd q um est sm recta ratio dicit malu no ee faciendum quia hec face e deficere no sic aute deficit faciendo gr natura. et ratio hui patebit infra.

Quarto queritio gr utru pos' simpliciter dicatur sm causas supiores. hec e sm po diuina. aut sm po creata et q sm po creata et q sm po creata siue sm causas inferiores uidet. ab eod eni e in rebz potetis a quo e necetas et cotigencia simp. s3 necetas et cotigencia attenditur i reb3 no tantu sedm causas supiores i mo sm i feriores cas pximas et particulares. g° et potetas. ¶ Itec sic aliquis dicitur potens a potetate actiua. ita dicet pos' a pate actiua s3 possibilitas passiua. q3 e i eo i quo pmo e po e fieri et p illud t alius. g° cu hec sit pricipiu materiale rea creata. pos' simpli dicitur sm causas iferiores. ¶ Itec si pos' simpliciter diceretur sm causas supiores tantu tunc cu apt deu no sit i pos'. ¶ Itec si sedm causas supiores tunc cu dr possit facere q cecus rea pit uisum pos' e cecu uidere. s3 si pos' eet uidere. possi3 uidere et possi3 haret po in sui uera s3 hec sim est. g° et c. gr pos' dr de noiatie a po. g° po simpli a po sup. s3 po q sume et simpli e po. e po diuina q dr sm cas supiores. g° pos' simp dr sm causas supiores. ¶ Itec mund' creari et adam ante tpl creari ul' ee et consilia simpli dr po uia et ista pos' solu sedm cas supiores g° et c. ¶ Itec hoc ostendit quia si aliqd sequit aliquid. si ans e i pos' et quens. s3 demostrato aliq i pos' ut trunco fieri exuitulo. sequit dm face h e pos'. g° h. si trunco fieri exuitulo e pos' simpli. ¶ Itec ome um e pos' et ome q erat. unu pot ee um. et ome q pot ee e simpliciter pos'. et c pos' solu sm cas supiores g° et c. ¶ Pro dd q cont hoc fuerit diuisimode ddi. qda eni dixerit q sedm utralisz cas accipitur pos' simplr et fundant se sup i. q. cor. q. stulta fecit ds sapia3 et c. Glo. stulta fecit po declarando q ipa i pos' in dicat. quia pos' dicit ee ad utraq3. tam illud uidet no conuenient pus stare q no admictit qd pos' sit simpli de ceco fieri uidente et mod i pos'. g° sil' eet pos' et i pos' q e i conueniens. tam illud e pos' sm cas supiores et fundamentum porus eet no est i conueniens. quia glo. no dicit tm declarando. s3 etia dicit faciendo pos'. ergo prius no erat pos' et tm dicit stulta facta e quia sapia mundana iudi cabat ita i pos' qd nulli eet i pos' et declarauit sibi pos' ee. et ideo e alia po qd sm qd descendunt sic et ita noua scias. et ita i naturali phia iudicand' e pos' simpli sm cas inferiores. s3 i theologia sm cas supiores. tam ad hoc no uidetur conueniens ee po. quia ipe anselm' et theo. dic q i pos' e de trunco fieri uitulu et i pos' simpli sit de pos'. pp hoc ali. dd. q pos' simpli pot dici ordine sub ad illud t cui e ordine in qua q e ul' q factur e sm po pre sente ul' futura. si dicat futura tunc e sil' pos' e hoiez currere. h e h'ns po ad currend'. si dicat po p sente tunc e sil' pos' e hoiez currere. i. h3 h't po ad currend' et iste dup mod dicendi accipitur a pho qui istam expont dupliciter. ome. b. contingit ee. a. et ome qd e. b. ul' ome q pot ee. b. conting ee. a. put aut dicit po de futuro sic pot accipi pos' sm quascuq3 causas siue supiores siue inferiores s3 patet. quia nichil aliud dicitur tunc n q habebit po ad hec et a quacuq3 habeat siue a deo siue ab angelo siue a se um e q po habebit. et sic dd q pos' e istu uidere demonstrato ceco illuminando

et virginem parere etc. talia quia talibus dari potest potentia. alio
autem modo licet quod est potentia dicendo actualiter potentia in re que significat ad aliquid
ordinari. et sic generalis est ratio. quod si intra cum attribuit possibile simpliciter
est potentia simpliciter tunc dicetur possibile simpliciter. si autem potentia secundum quid tunc dicitur
possibile secundum quid. cum enim est possibile dicat ordinem potentie ad actum sive aliquid
ad aliquem modum potentie. ideo ratio dicendi in ipso possibile sumitur
a potentia. Nomen autem possibile dicitur dupliciter. scilicet de potentia activa que est principium
transmutandi aliud. et de potentia passiva que est principium transmu-
tandi ab alio. in potentia activa reperitur. et ideo in creatura
et utraque possibile est simpliciter completa respectu sui actus.
unde potentia activa eo ipso quod activa dicit ordinationem com-
pletam ad actum quantum est de se. potentia vero passiva reperitur
solum in creaturis. et hec quidem potentia potest esse activa propinqua
et ab actu remota. ideo potentia passiva dicitur simpliciter
et secundum quid. quedam est possibilis est nata reduci ad actum
a potentia inferiore cooperante superiori ut quando est cum dispositione
propinqua ut potentia que est in ligno ad ignitionem. quedam
est nata reduci a potentia superiori aliquo modo consonante inferiori
ut potentia impii ad iustificationem et utraque dicitur propinqua. quedam
vero distat ab actu quod si reducatur non potest nisi a potentia superi-
ori reduci et hec quidem omnino deficiente vel nullo modo con-
sonante potentia activa inferiori ut puta quod ex mortuo possit
fieri vivus. et ex tribus fieri vitulus et hec est potentia secundum quid ex
quo patet quod potentia passiva simpliciter attenditur secundum causas su-
periores et inferiores. et que secundum quid dicitur per defectum respectu
simpliciter. potentia passiva quam potest reduci ad actum solum secundum
causas superiores deficiente potentia activa creata disponente vel
consonante potentia secundum quid. et dicitur potentia obedientie. et de hac dicit
augustinus quod in costa erat non unde fieret mulier sed unde
fieri posset. scilicet potentia obedientie. possibile igitur quod dicitur a potentia non dicitur
uniformiter nature dicitur omnino equivoce sed analogice.
sicut salus et ideo eius acceptio determinatur per adiunctum.
potest ergo hoc quod est possibile dicere ordinem sui ad agere. et tunc
dicit potentiam activam. et hec determinatur per adiunctum. si a sui
dicat ordinem increate sive ad actum dicit potentiam secundum
causas superiores ut si dicatur deum creare mundum
est possibile. vel illuminare cecum. si autem dicat ordinem sive
create dicit potentiam activam creatam ut si dicatur possibile est
antichristum currere vel cecum possibile est videre sicut potentia in
ceco. ideo falsa est simpliciter. potest iterum dicere ordinem alicuius
ad fieri. et hoc potest esse dupliciter aut in comparatione ad aliquid
ut cum dicitur possibile est exarere fieri ignem tunc importat
potentiam passivam secundum rem et sic fit potentia passiva simpliciter
ut illa que est secundum causas superiores et inferiores
dicitur possibile simpliciter. si autem sit potentia passiva reducibilis
solum secundum causas superiores idest solum secundum quid ut si dicatur
ex tribus possibile est fieri vitulum negandum est simpliciter nisi addatur
determinatio concernens ut si dicatur possibile deo. Si autem
dicat ordinem alicuius ad fieri sine comparatione ad
principium ex quo tunc importat potentiam passivam secundum modum
sed activam secundum rem. ut si dicatur possibile est animam antichristi
creari vel possibile est vitulum fieri. hoc est dicere aliquis potest
facere. et ideo sine determinatione est possibile sive secundum
causas superiores sive secundum causas inferiores quia in utroque
potentiam activam utrobique salvatur simpliciter. potest etiam

ratio hec quod est possibile dicere ordinem per comparationem entis
ad esse. ut cum dicitur hec potest esse quecumque demonstrato
et sic nec potentiam activam nec potentiam passivam dicit determinate.
nec secundum causas superiores nec secundum causas inferiores.
unde simpliciter dicitur quocumque horum modorum sit possibile. solum
ergo in uno casu possibile secundum quid dicitur secundum causas superiores videlicet
cum dicit potentiam passivam secundum modum et rem ut cum dicitur ex
ceco potest fieri videns et ex tribus potest fieri vitulus.
et ex asino possibile est fieri hominem. et ex hiis patet omnia
obiecta ad utramque partem. nam obiecta ad primam partem
procedunt de potentia secundum quod dicit potentiam passivam. ad illud quod
obicitur ad oppositum quod possibile dicitur denominative a
potentia activa vel passiva. et quia in deo proprie est potentia activa
et ideo proprie est potentia activa ideo possibile simpliciter secundum quod
ab illa denominatur non secundum quod a passiva. Ad
illud quod obicitur de hac quod est mundum creari. dicendum quod
quamvis dicat potentiam per modum passionis tamen secundum rem non
dicit nisi potentiam activam quia ante mundi creationem
nichil est nisi potentia activa et ideo dicitur simpliciter secundum causas
superiores. Ad illud quod obicitur quod sequitur. si deus
potest facere quod res potest fieri. dicendum quod verum est secundum quod
potest dicere eandem potentiam per modum passionis. et hec dicit eam
simpliciter dicitur. si autem vere dicit potentiam passivam non sequitur
quia variatur hec quod est possibile ut patet si dicatur deus
potest facere de ceco videntem. ergo cecus potest esse vi-
dens. vel ex ceco potest fieri videns prius enim dicebat
potentiam activam simpliciter et post modum passivam. et ideo non sequitur
ergo quando dicitur. si accidens est possibile est inconveniens
intelligendum est eodem posito. Ad illud ergo quod ultimo
obicitur quod omne verum potest esse verum antequam
sit dicendum quod verum est et demonstrato ceco hec dicitur
est verum est possibile. quia in possibile accipitur ibi respectu
veri et dictum esse verum est possibile quando dicit ordinem ad esse
vel ad esse. verum dicit potentiam communiter ad activam et passivam
superiorem et inferiorem sed tamen non sequitur de re ergo iste
potest videre. quia dicit potentiam activam creatam. scilicet potentia
passiva non sequitur. ergo de ceco poterit fieri videns.
secundum quod potest poni potentia activa in isto quia dicit potentia passi-
va dispositam immo est ibi fallacia consequentis. quia cum
possibile accipiatur in sua generalitate habet tres causas
veritatis. aut quia in ceco est potestas ad videndum. aut
potestas ad recipiendum. aut quod in alio est potestas ad
dandum. ratione huius dictum est in possibile et sic fiet aliud verum
sicut patet et ita patent cetera obiecta.

In parte ista sunt dubitationes circa litteram
et primo de hoc verbo augustini. Non facit deus nisi quod
convenit eius veritati et iustitie. Videtur enim
falsum quia in psalmo dicitur miseratio domini super omnia opera eius.
ergo magis deberet dicere quod non facit nisi quod
convenit misericordie. et utroque dicta est inter ve-
ritatem et iustitiam. Respondeo dicendum quod iustitia uno modo
est idem quod exigentia meritorum et sic dividitur contra
misericordiam. alio modo dicitur condecentia bonitatis. et hoc modo
comprehendit misericordiam et iustitiam proprie dictam et sic
accipit augustinus in predicto verbo. et hoc modo differt

auctoritate secundum rem dicendi qualis id sit; sed in re-
na veritas respicit unamquamque rem secundum se; sed iu-
sticia respicit unam rem comparatam ad aliam secundum
quod per logos debitas colliguntur una alteri.
¶ Item queritur de hoc quod dicit. Potuit deus
aliquid facere quod ratio prohibuit. Videtur enim male
dicere quia posse prohiberi est impossibile. ergo si divina
potentia potest prohiberi est impotens. ¶ Item illa ratio aut est
quid creatum aut increatum. Si creatum ergo aliquid
creatum adeo prohibuit divinam virtutem. ergo aliquid potest
resistere deo. Si increatum quo potest prohibere
cum sit omnino idem. Prima hec non videtur prohibere
quia eccl. xviii. dicitur qui vivit in eternum creavit
omnia simul. Responsio dicendum quod ratio hic vocatur voluntas
rationalis et irrationabilitas in voluntate. quis non dicit
[illegible] ad principale significatum a divina essencia con-
notat tamen aliud scilicet congruitatem aliquam in vo-
lito quod quid non reperitur in eius opposito. quod
patet si omnia simul producta essent quantum ad esse
singulare nulla creatura aliquid faceret. et non
esset primus cursus. et simul quod est voluntas. ergo ra-
tionalis sed exigebat ut deus non faceret omnia simul
quamvis posset. unde prohibitio non accipitur hic pro
repugnantia. sed partitive potest quod ad actum
non quantum ad posse et hoc est determinato indif-
ferencie ad hoc quod non ad oppositum. et sic patent
obiecta. Nam ecclesiasticus intelligitur quantum ad partes principa-
les sive priores. sed augustinus quantum ad individua. ¶ Item
queritur de dicto hoc quatuor que removet augustinus a deo.
scilicet mori. falli. miserum esse. et mentiri ¶ Responsio dicendum quod
ista dicunt defectus ipsius hominis sive anime in corpore
quadruplex autem est actus et quadruplex potentia. prima
est vivificativa. et huius actus est vivere. et contra hunc est
defectus mori. secunda est cognitiva. cuius actus
[illegible]. et contra hunc est falli. Tertia est affectiva. et huius
actus est velle sive amare et delectari. contra hunc
est miserum esse. quarta est operativa et huius actus est age-
re. contra hunc est vinci et frangi. et non quia ex hiis que
dicuntur quattuor genera actuum removentur a
deo. scilicet corporales sive instrumentales ut currere
actus culpabiles ut peccare. mentiri. actus pas-
sivi ut vinci et superari. actus defectivi ut mori et
falli. quia habent potentiam coniunctam defectivam. et inde
elicit magister perfecta ratione potentie. quod potest omnia
facere et nichil pati. ¶ Item queritur de hoc quod dicit
augustinus quod omnia tam ample accepit ut etiam mala
includeret. Videtur enim falsum dicere. quia aut
malum includitur ratione substantie aut ratione
deformitatis. Ratione substantie includitur etiam
ipse quantum mala ratione actionis substratum est a divina
potentia. sed ratione deformitatis cum illa sit simpliciter non ens non
videtur posse includi ¶ Responsio dicendum quod malum accipit
ratione deformitatis et quoniam omnia distribuit pro
possibilibus. et possibile potest accipi generaliter tam apud ac-
tiva quam defectiva et sic accipitur ample etiam

comprehendit malum. et sic intelligit augustinus. alio modo ut
possibile dicitur a potentia quod secundum rem in modo est potentia. et tunc proprie
accipitur et tunc non continet ibi malum et sic acci-
pitur in communi usu cum dicimus deum omnipotentem. et
sic patet quod quamvis non contineat subiacente. non
est simile de potentia. ¶ Item queritur de hoc quod dicit.
quod homo vel angelus gratuita habent potentiam qua potens est.
videtur esse male dicere quod generare est actus naturalis. cum
quis generet talem in natura. ergo est potentia naturalis. sed
non dei quia deus non naturaliter producit hominem ergo est hominis
ergo homo habet potentiam naturalem. ¶ Responsio dicendum quod naturale dicitur dupliciter
uno modo dicitur naturale quod habetur a natura
et per consonanciam nature et sic creature multe
habent potentias naturales. alio modo dicitur naturalis potentia que inest
alicui per propriam naturam ita quod non per aliam naturam
nec dantem nec conservantem. et hoc modo sola virtus di-
vina est naturalis. Omnis autem alia a deo est liberaliter
data et liberaliter conservatur. et adiuvatur ut
agat. et ideo dicitur gratuita ¶ Item queritur de hoc quod
dicit. quod vere ipse dicitur trinitas deus omnipotens.
videtur enim non verum dicere quia non dicitur omnis
sciens. ergo nec omnipotens. ¶ Item contra ultimum. data
est mihi omnis potestas in celo et in terra et de aliis videtur
quia contra ix. dicitur si potes credere omnia possibilia sunt
credenti. ¶ Responsio dicendum quod omnipotens est solus deus ipse
quia dicit potentiam infinitam que in nulla potest esse
creata nec in christo nec in alio secundum humanam
naturam. et hoc melius patebit alibi. unde si dicatur
de christo omnipotencia hoc intelligitur secundum ydiomatum
communicationem. Si autem dicatur de credentibus di-
stributio est accomoda solum de miraculis et
sic patet illud.

Quidam tamen de suo sensu gloriantes. Supra ostendit
magister quid deus possit. In hac parte intendit
ostendere quantum possit. et quoniam quidam dei potentiam limi-
tabant ideo intendit magister ostendere huius opi-
nionis falsitatem. et huius positionis falsitate ostensa
reperitur dei potentia esse infinita et habet hec pars tres
partes. In prima proponit sive narrat eorum erroneam
opinionem. In secunda dissolvit eorum multiplicem rationem ibi
Itemque suam opinionem verisimilibus argumentis.
In tertia concludit et confirmat veritatis assertionem
que est huius opinionis contraria ponens ibi. Fatemur
ergo deum multa posse facere. etc. Prima et tertia parte
remanentibus indivisis. media pars dividitur secundum
numerum rationum quas adducit. Prima sumpta est a ratione
boni et iusti. et hanc format duobus modis et ponitur ibi.
Non potest deus nisi quod iustum est et bonum. Secunda sumpta est
a ratione debiti et hanc ponit ibi. Addunt quoque alia
dicentes non potest etc. Tertia sumpta est a ratione
faciendi et dimittendi et hanc format duobus modis ibi.
Adiciunt quoque illi dicentes. etc. Quarta sumpta est
ex ratione prescientie dei et hanc ponit ibi. Item aliud
adiungunt dicentes. etc. Quinta sumpta est ab auctoritate
augustini. et hanc duplici auctoritate. et ponitur ibi. Huius autem

ubi securitates in qualibus harum partium magis po
potest obiectiones. Sed non potest solutiones in partes
manifeste sunt.

Ad intelligenciam predictorum. d. que de quantitate diuine
potentie siue de infinitate. Et primo hec queruntur questiones. primo queritur
utrum potentia dei sit infinita. Secundo dato quod sic. queritur utrum
ipsa essencia diuina sit infinita sicut potentia. Tercio queritur
utrum deus possit producere opus infinitum. Quarto utrum
ratio operandi sit infinita. Primum quod respicit infinitatem
in possidendo. secundum in essendo. tercium in operando. quartum
in ratione operandi. ¶ Primo igitur queritur utrum dei potentia
sit infinita et quod ipsa potentia secundum quod huius sit infinita sic
obicitur. Infinitum dicitur quod non habet terminum sed di
uina potentia quantum ad posse non habet terminum ergo etc. Prima
manifesta est. Secunda patet per philosophum in quadam omelia. quod
dicitur. quia posse ei non inuenit non posse. ergo si semper
inuenit posse semper quantitatem potentie accipientibus est
ultra accipere ergo est infinita ¶ Item omnis potentia actiua
que potest in effectus infinitos est actu infinita diuina
potentia huius est. ergo etc. probatio prime. Si potentia est pure in actu.
ergo habet totum actualiter quod potest habere. ergo si totum habet
actualiter. et nichil potest ei astruere. nec de nouo
addere in potencia ut potens se extendebat ad
infinita. ergo actu habet in se infinitatem. minor patet
quia diuina potentia numquam potest in tot effectus quin ad huc
possit in plures ergo manifestum est quod est infinita.
¶ Item omnis potentia que potest in actu infinitum si est
omnino in actu est simpliciter infinita sed diuina uirtus
est huiusmodi. ergo etc. ¶ Maior probatur sic. sic se habet poten
tia ad potentiam sic actus ad actum. sed actus infinitus ex
tendit finitum in infinitum. ergo et potentia potentiam. ergo si potentia
omnino in actu est infinita. Minor patet quia
deus deus durare in infinitum. et potest creaturam conser
uare in infinitum. ergo etc. ¶ Item omnis potentia que trans
sit super extrema in infinitum distancia est infinita.
sed potentia diuina est huius. quia de nichilo aliquid fac
it inter aliquid et nichil est infinita distancia. ergo etc.
¶ Item omnis potentia que omnino indifferens est ab
essencia est infinita. sed diuina potentia est huius. ergo etc.
probatio primo dico quandocumque aliqua duo sunt
omnino indistancia ubicumque est unum et reliquum.
ergo si potentia est omnino indifferens ab essencia ubicumque
est potentia et essencia. sed ubi est essentia ibi est centrum potentie.
ergo ubicumque potest potentia talis potest ut de centro. ergo cum
nulla potentia limitetur in centro suo sed amplius possit.
aut diuina potentia nichil potest aut potest quantum uult et sic
in infinitum. ergo quantum est de se potentia sua potest in infinitis
operari. sed potentia illa est omnino indifferens et simplex.
ergo idem est ibi latum et intensum. ergo si extensiue
est infinita et intensiue. ergo omnino est infinita
et hoc est quod dicit philosophus in libro de causis. quod uirtus
quanto magis una tanto magis infinita. cum
ergo diuina potentia sit infinitissima. quia est omnino
idem cum sua origine ubique potest tamquam in sua
origine. ergo numquam inuenit non posse. ¶ Contra

omne quod est finitum in quo est reperire statum sed
in diuina essencia est reperire statum. quia est assignare
ad quod non potest sicut supra ostensum est ut actus
corporales et actus deformes. ergo etc. ¶ Item quod
habet excedatur ab alio est finitum quia infinitum nullo
modo exceditur. sed scientia excedit potentiam respectu scibilium
plurium est et scientia quam potentia. scit enim mala non potest
ergo etc. ¶ Item uidemus in potenciis creatis
quod infinitas est a materia. sed finitas est a forma. ergo cum
potentia dei sit omnino forma siue formalis nichil omnino habens
impossibilitatis. ergo simpliciter est finita et
nullo modo infinita. ¶ Item inter contradic
toria opposita est distancia infinita. sed
creature uirtus finita unum reducit ad alterum
ut non currentem facit currere. ergo tamen est finita
ergo etc. ¶ Item uideo quod anima habet potentiam omnino indif
ferentem ab essentia sicut potentiam uiuificandi corpus
habet etiam potentiam ad actum infinitum sicut ad durandum
siue permanendum in infinitum habet potentiam et nichilominus
ad actus infinitos et tamen ipsa potentia est infinita in
se. ergo uidetur pari ratione diuina potentia cum anima sit
expressa ymago dei. unde uidentur rationes predicte
nichil ualere. ¶ Respondeo dicendum quod diuina potentia est penitus
omnino in actu et in habitu infinita. sicut pro
batum est per effectum a posteriori quia habet esse in
infinitum duratione et infinitos apponere. ad quos
comparatur ut actus purus et ut tota causa. et ideo
habet in se plenam et perfectam actualitatem respectu
infinitorum. et necesse est cum habeat totum quod numquam
habitum est. et per se habeat quod ipsa infinita sit a priori
ostenditur. hoc quoque a priori propter summam enim indiuisionem
uirtutis ab essentia. et propter summam unitatem ipsius
uirtutis ubicumque potest tota potest tamen in extremo
mundi. quantum in medio. tamen in summo quod in late
re. cum modo infinitatis. nec est consimilis modo in aliqua
creatura. nec quantum ad causalitatem effectus
nisi quantum ad unitatem. non quantum ad qualitatem quia
nulla uirtus creature respectu durationis infinite
est pure actiua immo necesse est per diuinam influenciam
conseruari. Similiter nec quantum ad productionem
actus. unde habet infinitatem passiuam etiam in recipiendo
et ideo nulla est actu infinita sed solum in potentia et quia in
finitum in potentia pendet ex infinito in actu ideo omnis
infinitas durationis create et operationis pendet
ex infinitate uirtutis increate. et hoc est quod dicit
philosophus in libro de causis. quia omnes uirtutes infi
nite pendentes sunt per unum infinitum primum
quod est uirtus uirtutum. Similiter non est simile de sim
plicitate siue unitate. Nam potentia diuina est omnino
in se simplex et omnino habet essentiam siue substantiam
simplicem omnino etiam ab illa est indifferens. et ideo
omnimoda unione est unitissima et ideo infinita
sed nullius creature quantumcumque nobilis potentia est omnino
simplex quia omnis talis potentia dicit aliquid
respectu dependencie nec funditur in substan-

omnino simplici nec omnino est indifferens. quia illa creatura est sua potentia loquendo ex valere. et ideo quia deficit omnis creatura a ratione summe simplicitatis et infinitatis per conversionem sic patet quod divina potentia est infinita. ratione infinitatis. et patet per adductam rationem ostendentem predictas rationes non valere.

Ad primum ergo quod obicitur quod dicit terminum. et quod dicunt excessum dicendum quod divina potentia est infinita respectu eorum que posse est posse respectu aliorum que posse est in potentia nec est finita nec est infinita quia nichil excedit potest quando est dicitur quod dicit terminum vel excessum. dicendum quod sic non est. quia excessus et terminus ita attenditur. secundum ea ad que res se extendit. et divina potentia se extendit solum ad bona et quod ad talia numquam est plurimum sed quam potentia nec quod ad talia dicitur terminus et ideo patet illud. preterea tamen dicendum quod duplex est loqui de potentia et substantia aut in se aut per comparationem ad obiecta. si in se. divina non excedit quia quicquid scit per scire et quicquid potest scit se posse vel per comparationem ad obiectum. et sic est loqui dupliciter aut secundum formam sive speciem. aut secundum numerum. si secundum numerum sic ea potentia possit infinita non exceditur a sua. si autem secundum speciem sic quia potentia est ... tamen excedit. tamen ex hoc non sequitur quod sit infinita et cetera. Si quis per magister duas lineas infinitas plures sunt due quam una quia non habebat. una infinitate secundum numerum sed solum secundum longitudinem. et sic non sunt maiores vel longiores due quam una. Similiter et posito ... potentia est dicitur infinita respectu obiectorum secundum numerum sed non secundum quantitatem quia non potest in malo vel peccato. et per hoc patet primum et secundum. quilibet enim dicitur terminus respectu mali non tamen respectu boni. et ille terminus vel excessus potentia facit ad infinitatem. quia non est posse. sed non posse. et ideo quamvis sic videatur dare terminum secundum intelligentiam secundum veritatem non dat. quia quod non possit mala hoc totum est per immensitatem virtutis.

Ad illud quod obicitur quod infinitum est passio potentie materialis dicendum quod hoc verum est de infinito per privationem completionis sive complementi. sed non est verum de infinito per privationem completionis sive complementi sed non est verum de infinito per privationem limitationis. primo modo est infinitum potentia passiva sive receptiva. et ideo ... infinitum actu. et ideo in illo solo sic est ipse. quoniam tantum est actus. et actus purus et perfectissimus. Ad illud quod obicitur quod creatura potest super ea que summe distant. dicendum quod ens et non ens non dicuntur summe distantia quia opponuntur contradictorie sed quoniam nichil habent commune nec spectant ad genus idem. nec quantum ad genus predicabile sed quiescere et moveri. sive moveri et non moveri quod pro eodem accipitur utrumque non habent commune scilicet ipsum subiectum motus et quietis. et ita non est distantia infinita nec est simile. Ad illud quod obicitur de potentia vivendi dicendum quod vivere uno modo dicitur actu continuante. alio modo actu primo sed secundum quod dicitur actu consequente sicut moveri et sic est ab alia mediantibus potentiis differentibus ab ipsa essentia secundum quod est actus primus ab essentia autem ut ... non imitatione agentis. et per hoc non consideratur ibi ens cum operando sicut albedo se ipsa dealbat ita quod non notatur ibi. non est egressus alicuius ut a potentia agente. Nos autem loquimur hic de potentia ut agente et producente aliquid. preterea quantitas aliquid re idem tamen dicit aliquam inclinationem vel relationem et dependentiam et ideo privat simplicitatem. aut per hoc privat infinitatem. Videtur autem non sit. et ideo ratio illa non habet instantiam recte intellecta.

Secundo queritur utrum essentia sit infinita sive divina potentia sive infinita quantum ad esse. et quod sic videtur. quia nulla potentia nobilior est substantia. sed divina potentia est infinita. ergo cum non sit nobilior non maior substantia necesse est substantiam esse infinitam. Item si aliqua duo liceat sic dicere sicut omnino idem. sed unum est infinitum et reliquum. sed substantia et posse sunt idem esse et posse. ergo cum divinum posse sit infinitum et esse et ita essentia. Item quecumque aliquo duo sic se habent quod ad nichilum se extendit unum ad quod pariter non se extendat reliquum. si unum est infinitum et reliquum. sed ad omnia se extendit potentia ad quod non se extendit essentia. nunquam enim potest facere tot quod eius substantia possit esse in tot. secundum quod dicitur in iii. Regum. Si celum et celi celorum et cetera. Item omni finito potest aliquid cogitari maius. sed infinitum ipsum. sed divina essentia est ita bona et magna quod nichil maius nec melius cogitari potest aliquid non est dicendum. ergo et cetera. Item omne finitum bonum melius est cum alio bono quam per se tamen quia finitum additum finito facit maius. ergo si divina essentia est finita maius aliquid cum alio erit quam per se tantum. ergo non est perfectissima nec optima quod omnino nephas est dicere. Item omne finitum bonum contingit aliquando equari et reddi per duplicationem finiti. ut patet in linea. et dico si quod duplatur facit maius hoc dico per principium. Si ergo divina essentia est finita secundum nobilitatem et bonitatem. si dupletur bonitas creature a sibi dendo aliquam pervenietur ad bonitatem equalem divine bonitati. hoc autem falsum est. et per hoc quod creatura sit proportionalis creatori. et hoc dicit Augustinus vii de trinitate. ergo ... ex quo sequitur. scilicet quod divina essentia sit finita. Sed contra finitum et infinitum ut dicit philosophus sunt per se passiones ipsius quantitatis sed essentia ut essentia non habet quantitatem molis. ergo si consideretur ut in abstractione virtutis ut essentia. divina essentia nec est finita nec infinita. Item omnis potentia que potest unum solum ita quod non alia est potentia finita. ergo pari ratione omnis essentia que est unius

solu̅ ita q̄ nich̄ a ē ecentia finita s̄ʒ diuina ecentia ē d̄r.
ꝛ nich̄ ꝙ g̊. ꝛc. ¶ Jte̅ omne i qd ē finitu̅ summe
u̅itati ē simplr̄ finitu̅ ꝛ hoc patet q̄ paritas in
dicat de uno quoqȝ sic ē. patet ꝙ in illi ut hoc ē
albu̅ ꝛ nigru̅ ꝛ bonu̅ deo g̊ simplr̄ bonu̅. s̄ʒ diuina
ecentia ē ueritati diuine cogitionis finita q̄ d̄r
ipam co̅prehendit ꝛ nouit ꝑfecte. ꝛ qd scitur ut
dicit aug. sciencis co̅prehensione finitur. g̊. ꝛc.
¶ Jte̅ nullu̅ infinitum finit ꝙ quia nichil dat
alij qd no̅ h̄t g̊ si diuina ecentia ē infinita. g̊ nich̄
finit. g̊ nullius ē finis. ꝛ si hoc. g̊ n̄ bonu̅. ¶ Jte̅ nullu̅
infinitu̅ comp̄hendit a finito. s̄ʒ d̄r comp̄hendittur
a beatis. quia alit̄ no̅ ee̅nt beati nisi deum ꝑfecte
cognoscerent. semp ē appetitus fruerent ad ampli
ꝛ no̅ q̄escerent. ita no̅ ee̅nt beati. si ergo co̅prehe̅
ditur no̅ ē infinitas. ¶ Jtem nulla priuatio ē
habitu nobilior. g̊ cu̅ infinitu̅ dicat p̄uatione̅
finitu̅ dicat h̄itum. ꝛ omne nobili deo ē attribue
dum. patet ꝛc. ¶ Pp̄ adhoc uoluerunt q̄da̅ dic̄e
q̄ diuina ee̅n̄ s̄ubstantie ecentie ē finita. s̄ʒ sub
rationali ecencie ē finita. sua ecentia notat d̄m
ut iuste ꝛ sic est finit. quia perfectus finitus eta̅
quia comprehendit a finito ut a beatis. ꝛ hoc di
xerunt ꝑ ecentie simplicitate̅ qua̅ dixerunt tota̅
uideri. Jnq̄ aute̅ consideratur sub ro̅e p̊ sicut
dicit respectu̅ ad effectus ꝛ quia no̅ ē status ibi q̄
semp ē aliqd ex accipe dixerut qd substantie p̊
erat infinita s̄ʒ ista p̊ erronea fuit manifeste.
na ista duo sunt i q̄ p̊ q̄ p̊ sit i finita oi̊ o ex
stente s̄ubā finita ꝛ q̄ ee̅ sue omnino. ꝛ q̄ por
s̄m ratione̅ intell̄ndi ē s̄ba. ꝛ q̄ ad q̄cq̄d se exte̅
dit p̊ substantie p̊ ꝛ ee̅ ut ostensum ē. ꝑp̄ hoc
s̄ʒ dixerunt aliqui qd ē infinitu̅ simp̄ ꝛ finitu̅
nobis ꝛ uoluerunt d̄re q̄ tam ecencia qua p̊ ē
finita. s̄m ueritate̅ quia ea ē finita deo quia
ē ueritas. s̄ʒ tam̄ utraqȝ nob ē infinita quia
i ꝑportionalit̄ nos excedit. vn̄ d̄r infinit. quia
nec loco n̄ t̄pre nec co̅prehensione co̅p̄henditur
sicut dicit dama. s̄ʒ iterū ista p̊ no̅ pot stare
qm̄ sicut sup̄ probatu̅ ē de p̊ qd ipa no̅ h̄t
statu̅ in possendo. ꝛ tn̄ ē omnino actu. ꝛ ideo
ponitur uere i finita sic etia̅ ꝓbari pot de ee̅n̄
necce ē g̊ q̄ omnino infinita sit actu. ꝛ h̄ con
cedendu̅ ē. ꝛ tenendum ē tamqua̅. vn̄ eo qd
magis ē consonu̅ fidei q̄ dic d̄m i mensu̅ ꝛ ma
gis consonu̅ auctib̄ʒ sanctorū qui om̄s dicunt
ipm̄ infinitu̅. vn̄ damå dicit q̄ d̄s ē qddam
pelagus sube i finitu̅ mag̃ ē etia̅ consonu̅ s̄e
tencia consonu̅ sentenciis magrorū. mag̃ etia̅
consonu̅ ratoi. ¶ Ad intelligentia ig̊ obiorū i p̊ntu̅
no̅ q̄ i finitu̅ d̄r ꝑ abnegatione̅ finis. ꝑ g̊ dup̄
dici infinitu̅. s. aporte negonis. ꝛ sic apte finis.
apte finis. na̅ finis d̄r dup̄. vno m̊ qd ē com
plementum. ꝛ sic i finitu̅ dicitur ꝑ p̄uatioem co̅
plemti. ꝛ hoc m̊ infinitu̅ dicitur i m̊ ꝛ ingne

sube ꝛ malis gn̄ib̄ʒ ꝛ hoc m̊ no̅ cadit in deo. q̄
ip̄e ē ꝑfectissimus. alio m̊ finis d̄r t̄mi̅ sic
finis agri ꝛ sic i finitu̅ d̄r q̄ caret termino et
statu ꝛ hoc pot ee dup̄ s̄m negatione̅ q̄ pot
intelligi p̄uatiue ꝛ negatiue p̄uatiue q̄ no̅ h̄t ter
minu̅. s̄ʒ tam natu̅ ē h̄re ꝑ hoc qd h̄t ee li
mitatu̅. ꝛ hoc modo dic complecione̅ ꝛ no̅ ē i
deo ꝙ m̊ negatiue q̄ no̅ h̄t t̄minu̅ nec ē natu̅
h̄re ꝛ hoc m̊ pot in deo ꝑ summa̅ i mensitate̅.
Ad illud ergo q̄ obicit̄ q̄ i finitu̅ ē passio q̄ntita
tis dici pot qd sicut nom̄ q̄ntitatis extendit̄
ad q̄ntitate̅ u̅tutis. sic nom̄ infiniti. quatitas
aute̅ uirtutis no̅ tam attenditur quantu̅
ad op̄ s̄ʒ etia̅ q̄ ad nobil̄tas ualoris ꝛ hoc patet
q̄ ut dic aug. i sp̄ualib̄ʒ id ē mai ꝛ melius.
Ad illud q̄ obi̅ q̄ ē unu̅ ita q̄ no̅ ē ꝙ. d̄d qd
ad q̄pari ad m̄lta p̄ ee dup̄. aut s̄m q̄paratioē
causalitatis. aut s̄m co̅paratioē ꝑ recepti̅ q̄pari
multa sub ro̅e causalitatis h̄ q̄ i finito q̄ i fi
nitu̅ s̄ʒ s̄m ro̅e ꝑ recepti̅tis no̅. vn̄ q̄ i finitu̅ ido
se extendit ad multa s̄ʒ no̅ seq̄ q̄ sit multa. vn̄
si ecencia ul̄ p̊ co̅petur s̄cdm̄ ratione̅ ꝑ recepti̅tis
ad res nata ē plurimi. vn̄ n̄ p̊ diuina est alie
potencie n̄ ecencia alie ee̅n̄. si s̄cdm̄ ratione̅
causalitatis ꝑ gnerat ꝛ p̊ ꝛ ee̅n̄. na̅ ꝛ sicut p̊ g̊
facere plura. sic ecencie i pluribȝ ee. Ad ꝛ q̄
obicitur q̄ ē finitu̅ summe ueritati d̄d q̄ hoc
ē dup̄. aut ē ē finitu̅ summe ueritati. quia
u̅itas iudicat ipm̄ ee finitu̅ aut q̄ no̅ exce
dit ei co̅p̄hensione̅ p̊ m̊ no̅ ē d̄r ꝑ finit s̄ i
finitus. uere ē scit se ee infinitu̅ s̄o m̊ est
infinitus quia se no̅ excedit cu̅ sit i finit
ꝛ sic no̅ ualet ar. ꝛc ibi fallia s̄m q̄ ꝛ simplr̄
no̅ excedit infinitu̅. g̊ ē finitu̅ simplicit̄.
¶ Ad ꝛ qd obicitur q̄ infinitu̅ no̅ finit d̄d
q̄ i finitum ꝑ p̄uatione̅ ꝑfectiois no̅ finit.
s̄ʒ infinitu̅ ꝑ negom̄ limitatiois h̄t ratione̅
finiendi. quia cu̅ sit summu̅ i ip̄o ē omis stat.
Jn hoc ē infinitas no̅ repugnat simplicitati n̄
co̅plemto ¶ Ad illud qd obicitur comp̄hendit
d̄d q̄ no̅ comp̄henditur ꝑ i clusione co̅p̄hendit
aute̅ ꝑ ꝑfecta̅ uisione̅. dilectione̅. ꝛ intentione̅
ꝛ hoc apte comp̄hendentis ꝛ no̅ co̅prehensi. ꝛ
ideo quia ꝑficitur. res q̄escit q̄uis ult̄ no̅ at
tingit. Qd ultio obicitur solutum ē. obic eni̅
de infinito s̄m q̄ dicitur p̄uatiue. s̄ʒ put d̄r
de deo no̅ dicit priuatioē s̄m re s̄ʒ solu̅ que
admod̄ signdi ꝛ respondet ei summa p̊. nich̄
eni̅ dicitur i mensum n̄ q̄ h̄t summa ꝛ per
fectissima actualitate̅. ꝛ nich̄ coartans et
determinas. vn̄ si dicat dici p̄uatiue. tamen
s̄m ueritate̅ excludit omnem p̄uatione̅.

Tercio q̄r de infinitate diuine p̊ q̄m ad op̄.
utru̅ uidelicet diuina p̊ p̄sit i effectu actu
i finitu̅. ꝛ q̄ sic ost. hoc modo p̊ se h̄t ꝑ p̊onali

ad opus. Vnde tanta potentia per intimum operatur. ergo tantum in maius et infinita actu et infinita actu. ¶ Item omnis potentia que operatur ex se tota sic infinita producat infinitum cum operetur ex sua tota virtute. Sed divina potentia cum sit simplicissima se tota operatur ergo videtur quod producat effectum infinitum. Si tu dicas quod hec non potest esse propter defectum et limitationem ipsius effectus. Contra. Finita est potentia que non reducitur ad actum. Vnde et philosophus dicit quod finita est potentia activa cui non correspondet passiva. ergo cum potentia divina finita est infinita aut ei correspondet effectus infinitus. ipsa passiva infinita. Item omnis potentia potest se ipsam manifestare ergo divina potentia cum sit infinita potest suam infinitatem manifestare sed infinitas non manifestatur nisi in effectu infinito ergo etc. Si tu dicas quod manifestatur in productione filii et spiritus sancti. tunc obicitur quod spiritus sanctus habet potentiam infinitam ergo potest ipsam manifestare sed non in productione persone infinite. ergo in productione creature. ¶ Item omne possibile poni in esse sed deus potest producere infinita. ergo infinita produci est possibile. ergo posito quod deus faciat infinita nullum accidit inconveniens sed deus potest omne illud quod non est inconveniens posse vel facere. ergo deus potest facere quod sint infinita actu. ¶ Item appelletur .a. omne creabile tunc quero .a. aut est finitum aut infinitum. si finitum et deus non potest nisi .a. ergo non potest nisi finita. ergo potentia eius est finita. si infinita et deus potest facere aliqua actu infinita. ¶ Item continuum est divisibile in infinitum. quero utrum deus possit reducere potentiam continui ad actum. si non potest ergo potentia continui excedit potentiam dei quod est absurdum. quia tunc potentia divina esset finita. si ita potest reducere ad actum omnino sed hoc non est nisi cum est actu divisum in partes infinitas. ergo etc. quod non possit in effectu intensione infinitum videtur. quia infinito simpliciter nichil est maius. ergo si produceret effectum infinitum tunc ergo illo nichil est maius. ergo deus non est maior. Sed ergo hec est summe nobilitatis videlicet quod nichil possit ei equari producere talem effectum est contra nobilitatem divine potentie. ergo etc. ¶ Item omne quod est actu infinitum est summe simplex. nam si est aliqua compositio tunc est ibi coartatio et limitatio. Si ergo deus produceret effectum infinitum illud esset simplicissimum. sed in simplicissimo idem est essentia bonitas et potentia. ergo si effectus infinitus est in potentia et bonitate. ergo summum bonum. ergo non bonum propter deum ergo nec a deo quia universa propter semet ipsum operatus est dominus et deus est finis quod et principium principium ergo sic infinitus non est a deo ergo non est effectus. et sic patet etc. ¶ Item si deus propter in effectum actu infinitum quero aut etiam possit in aliud si non. ergo in agendo diminuitur potentia et sua potentia agendo debilitatur. si ergo potest in effectum aliud consimile illi. Esto quod faciat ponatur.

ergo isti duo effectus sunt consimiles in natura ergo sunt in eodem genere. ergo si sint in eodem genere. tunc habent aliquid in quo conveniunt et aliquid preter per quod differunt. ergo exceduntur ab aliquo et arctantur per aliquid sed omnia talia sunt finita ergo etc. ¶ Item quod non possit facere infinita actu omnis quia non sunt plura infinita. ergo si produceret infinita actu non posset producere plura. ergo deus est impotens. sed nichil potens facere deum impotentem. ergo etc. ¶ Item ubi est infinitas actualis secundum numerum videlicet status et ordo et distinctio. sed divina capacitas non patitur deum aliquid facere tantum in infinitum. ergo etc. Responsio dicendum quod duplex est infinitum. scilicet actu et in potentia infinitum in potentia potest deus facere et facit infinitum in actu non potest facere nec facere non potest umquam quia non convenit sibi nec convenit creature quod non convenit. cum enim summe bonus sit non potest aliquid facere nisi bonum. et ita non potest facere nisi ordinatum ad se ordinatum. quoniam igitur ordo presupponit numerum et numerus presupponit mensuram quod non ordinatur ad quod non numeratur et quod numeratur non limitata ideo necesse fuit deum facere omnia in numero pondere et mensura. non aliter facere potuit nec potest nec in infinitum nec infinita in actu. ¶ Ratio est etiam quia hoc nullo modo convenit creature. Infinitum tamen in actu est actus purus alioquin si aliquid aliud haberet de limitatione et arctatione est finitum sed quod actus est purus est suum esse per essentiam. et nichil tale accipit esse ab alia essentia nec ex nichilo. Si igitur creatura eo ipso quod creatura aliunde est et ex nichilo nullo modo potest esse actus purus nullo modo potest esse infinita. et si non potest una esse infinita nullo modo possunt esse infinite secundum numerum quia necesse est illas plures ad aliquam unam creaturam reduci. Sed infinita ad finitum reduci est impossibile. patet ergo etc. et quod ad aliquod finitum necessario reducantur patet quia necesse est ponere ordinationem in creaturis non tantum ad deum sed etiam ad se invicem. Summa igitur rationis est quia non decet deus facere creaturam. quin ordinem habeat et mensuram. et ratio est ex parte creature. quia necesse est omnem creaturam esse limitatam eo quod ex nichilo et eo ipso quod composita est.

¶ Ad illud ergo quod obicitur quod potentia tanta per intimum effectum sive opus. dicendum quod est opus operans et opus operatum. opus operans ut creare opus operatum ut creatura. dicendum ergo quod opus operans est infinitum sicut ipse creator sed opus operatum necesse est esse finitum. ¶ Quod ergo obicitur quod opus proportionaliter potentie si intelligatur de opere operante sive de actione generaliter. verum est. si autem intelligatur de opere operato non habet veritatem nisi cum est et effectus se habet per univocationem et sunt unius generis hec autem non est hic. ¶ Ad illud quod obicitur quod deus operatur ex tota potentia dicendum quod agens ex tota potentia quoddam agit per naturam et hoc agit quantum potest et tantum quantum ipsum est ubi est productio filii quoddam agit per deliberationem

e uoluntate et malo no ag n scdm eadem eqitate
uult. Vn excede po sicut mag apparuit iste ag de.
Ad i q obi q finita e po q no reducit ad actum
vn est de po que complet in actu sz diuina po n
complectur p actu et ido no e finita et sic no habet
po passiua correspondente tam illa quo intelli-
ns hic ueritate ipo q pot infinita si intelli
gatur q omino reducatur ad actu reducitur tn
et reducta pot scdm parte et io no e finita. Ad
illud qd obicitur qd diuina po cu sit infinita d;
suam infinitate manifestare i infinito effectu.
dd qd d; suam infinitate maifestat i infinito
sm po sicut patet. quia sicut sup mostratu e
determinabilis duro maifestat uirtute infinita.
In infinito aute sm actu no pot manifestari sz
quia no docet sz proportionalit ex ens i infi
nitu excedit no ens. et tam d; ex nichilo facit
ens. ut que e distancia infinita. Vn cu diuina
po dicatur infinita tripli duratiois infinita
te uirtus i intensitate et effectuu generalitate
siu numerositate. p maifestatur p infinitaz
duratione qd e finitum actu infinitum i po. Sa
sa p creatione de nichilo ubi e distancia infinita
ppt omimoda improportione. Tercia maifestat
parti p ponn parti p p'uatione. quia tot facit.
et adhuc pot i plura. et no tot fec qn adhuc
posset i plura tam hec maifestat alia infinitate
dupli manifestata. et ita pz qd no oportet q
sit infinitu actu. p tam dici sto tactu e q
uirtus patris maifestatur i productione uerbi
et ponis g'nis tota uirtus diuina cu uirtus filij
et spc sci sit una et equales sint i uirtute. Ad i
q obicitur de po q pot poni dd qd e po. a po infi
nita et po sm po finita po sm potentia finita pot
poni quia omino pot ee ad actu reducta sz possibile
sm po infinita no pot poni quia semp e in reducedo
et nung i reductu ee. Ad i q obicitur. q. a. ap
pelletur oine creabile esto q queritur utru. a. sit
finitum ul infinitu. dico q infinitu sz no est
infinitu actu sz po et ido no sequit qd si d; posset
.a. qd posset i actu infinitu. et si dicatur ponatur
q d; faciat. a. dd qd no e poni ratione predca.
Ad i q qr utrum posset po continuu reducere
ad actu dd q sic po i continuo passiua infinita e
ad diuisionem sic i deo actiua infinita. Vn sic co
tinuu pot diuidi infinitu. tam i po e qd
totalit sit diuisum aliqu no eet infinitum
sic diuidere i infinitu e po ad actu reducere. sz
sic i po e diuina po terminari ita i po e q sit i
termino diuisionis. Vn d; pot po continui reducere
ad actu. quia pot ee in reducendo et semp in
reducendo ita q nuqua plus extendat se po
qua diuina actio. sz tam continuu nuq pot ee
i reductu ee sicut nec d; in reduxisse. concedend
g q i po e q sit aliquid actu infinitu nisi solu

deum rei po et hoc e qd dicit hugo de sco victore
sic eternitate dei no equat tps nec i mensitate
locus. sic nec sapia sr. n bonitate ut. n po op.
Tvn qui dicitur q deus pot facere infinita notat
infinitas circa po no conc op. Vn aliq dixer
hanc continuu pot diuidi i infinitu. quia illa
determinatio pot determinare. hoc ubu pot. uel
hoc uerbu diuidi. tam quocuq; modo disting
semp intelligendu e infinitate actuale ee ppu
solius dei.

Qvarto ratio qr de infinitate diuine
po q admittioe operandi et qr utru ratio
operandi. et qr utru se extendat i infinitu
et q sic uidetur. quia quicqd d; pot rationabili
pot sz p infinita g rationabilr pot. et sic
g ratio operandi ipsius po se extendit ad infinita.
Item sicut se ht ratio scdi ad scam. ita ratio
producendi ad po sz quia diuina scia e infinita
ideo ht inse rationes infinitas cognoscendi
g cum diuina po sit infinita. silr et rationes
producendi ht infinitas. Item ro operandi i
deo no e a quam bonitas et sapia. sz sapia et
bonitas e infinita g et ratio operandi. Item
ratio operandi in deo no e aliud q d; siue
diuina eena qcqd dicitur illa ro sz diuina eena
e infinita g et ro operandi. Cont po se
extendit ad opa sm exigentia rationis nich
enim omittit de hijs q ratio exigit. si ergo
ratio se extendit ad infinita. ergo q uidet
q diuina po producat infinita q falsum e. Item
ratio operandi e ipa ars et dispo. sz dispo no
e nisi finitoz. g ratio operandi no e nisi fi
nitoz. Item ratio operandi e ipa diuina
iusticia. quia vniuse uie dni mia et ueri.
sz iusticia non e nisi finitoru ergo finitoru
ergo uidetur q ratio operandi similiter. Item
obicitur de pscia q silr e ratio operandi et e
i plus qua po quia respectu maloz. et tam
no e respectu infinitoz. si tu dicas q dispo
ul pscia ul iusticia no complectitur plena
ratione per qua pot operari diuina po. Cont
sine totam complectitur. g diuina po sine
hijs pot rationabilit operari. g po e deum
operari pret dispositionem. preter prescam. sz
nullus tal' operatur sapient nec recte. g et c.
Restat igit q tota complecitur omi. Ro
sicut dicit magr i littera aliqui uoluer
dicere q ratio diuine pot e finita. et ex hoc
uoluerunt diuina po limitare. tam quia
nichil pot facere nisi ex optima ratione
nec dimittere. et quia no pot facere nisi
placeat n nisi iuste. et ideo cu hec infinitoz
sint ut puta eoz que facit dixerunt
diuina po no posse alia qua que facit
sz hec po e erronea sicut e magr i littera

quia nobilitas divine potentie derogat eius infinitate
limitando. et dicitur fuisse magistri petri balastardi.
Responsio autem huius stulte positionis fuit quia nesciverunt
distinguere rationem potentie in actum eius. actus enim potentie duplex est.
unus per modum habitus. scilicet posse. alius per modum actus. scilicet operari.
Cum ergo queritur utrum ratio divine potentie sit infinita. dicendum
quod sicut est duplex actus. ita dupliciter potest accipi ratio res-
pectu actus qui est posse. accipitur enim ratio in habitu
scilicet divina scientia et divine bonitatis condecentia. et hec
ratio se extendit ad infinita quemadmodum et ipsa
potentia respectu actus qui est posse. respectu vero actus
qui est facere accipitur ratio in actu. scilicet divina dis-
positio sive presentia sive meritorum exigentia nichil
enim facit nisi quod disponit nec etiam retribuit nulla ro-
gubernat nec regit aliter quam natura eius sive
iusticia naturalis eius exigat. secundum hanc distinctionem
patet responsio ad primum questionem et ad rationes inductas. quedam
enim procedit secundum unam viam quedam secundum aliam. Ad
illud quod specialiter obicitur de iusticia dicendum de iusticia secundum
quod dicit condecentiam divine bonitatis et potestatis
et sic est generalis ratio que complectitur totum posse
sed in quantum connotat exigentiam a parte meritorum
sic non complectitur totum posse nec totum agere.
In quantum vero connotat condecentiam bonitatis
respectu cuiuslibet temporis in actu sic complectitur
agere sed posse non. dispositio similiter et presentia agere
complectuntur. sed non posse. sed agere est respectu fi-
nitorum. sicut illa sunt sed posse est respectu infi-
nitorum. Cum ergo obicitur tunc quod deus potest sine eis ratio-
nabiliter operari. dicendum quod similiter est nec sequitur ex illo quamvis
enim deus non possit plura quam velit cum non potest
operari sine voluntate. quia nichil possit facere quod non
possit velle sic et prescire. sic et disponere necesse
est enim potentiam exequentem illis adequari. scilicet disponi et
voluntati. sed non oportet de potentia ut potente. ideo non
sequitur quod possit facere sine illis.

In parte ista sunt dubitationes circa litteram. et primo
de ratione magistri qua dicit. *huius autem respondemus*
duplicem verborum intelligentiam aperientes. unde scilicet videtur
duplicitas huius non potest dici nisi quod iustum est. quod
sed verbum est potest significare iusticiam que est vel
iusticia que esset si deus faceret hoc est nichil
videtur quia si dicatur iustum est hoc intelli-
iustum esse ut nunc similiter in proposito. Responsio dicendum
quod distinctio magistri est rationabilis. Responsio autem
huius multiplicitatis est. quod hoc verbum est potest dicere presens
ut nunc vel simpliciter. et ita iusticia que nunc est vel que
esset si res fierent. Responsio ad hanc multiplicitatis
potest assignari a tribus. primo a ratione attributi. sic
enim hoc verbum currit presens dum dicitur presens
ut nunc. sed quando additur determinatio potest stare
pro presenti simpliciter ut puta si dicatur de equo
iacente in stabulo. iste equus bene currit. Ita
potest esse de hoc verbo est. ratione eius quod additur
bonum et iustum aliter potest assignari a parte ampliationis

huius verbi potest. quia si ampliatur hoc verbum potest totum dum
respiciat itaque implicatio cadit sub ampliatione ita
dicitur presens simpliciter. Si autem cadit extra sic dicit presens
ut nunc. et similiter hoc accipitur dupliciter. et que magister assignat.
tertio modo potest assignari ratione apte eius quod est non quia potest teneri
exceptive vel consecutive. si exceptive tunc stat actus
sive exceptum pro presenti ut nunc et est sensus. non potest dici quod iustum
est. id est nichil potest dici preter hoc quod est iustum. vel potest teneri con-
secutive. et tunc necesse est quia hoc verbum est tenetur
simpliciter quia terminus est quod terminum in conditione ampliatur
ad omne tempus et tunc est sensus. non potest dici nisi quod iustum est
id est nisi sit iustum et sic ampliatur ita ad omne tempus ex
quacumque enim causa accipiatur locutio. multiplex est.
Item queritur de hac expositione magistri. *potuit per potentiam sed non*
per iusticiam quia iusticia stat ibi pro voluntate. videtur
enim maledicere. quia nichil potest deus facere quod non possit
velle. ergo si iusticia dei est voluntas. omne quod potest simpliciter potest
de iusticia et cetera. Item potentia posito in esse non sequitur
impossibile. si ergo deus potuit. per potentiam loth subvertere sive submergere
ponatur. tunc quero aut sit fuit iustum aut non. si
sic. ergo potuit per iusticiam. si non. ergo fecit contra iusticiam
ergo utique quod est omnino impossibile. Responsio dicendum quod iusticia non stat
ibi pro voluntate divina simpliciter considerata. sic enim potuit
velle quod et potuerit facere. sed stat ibi pro voluntate pensante
merita et volente retribuere secundum merita. et quia
loth non meruerat submergi cum illis peccatoribus
non poterat iuste submergi quantum fuit de exigentia
meritorum. sed nichilominus tamen potuit deus hoc facere
quia et hoc laudem suam. et lot utilitate potuit eligere
cum non sit malum secundum se vere iustum affligere. potest
enim sit deus facere ad bonum suum. et per hoc patet. Responsio
ad illud quod obicitur. posito enim quod hoc factum fuit. posuit
etiam iustum fuisse quantum ad condecentiam licet non
quantum ad merita. Contra etiam exigentiam meritorum
deus potest facere et facit. Jeremie. xx. glosa. quod facere cogita-
bam propter iusticiam non feci propter clementiam. Item
queritur de hoc quod dicit *hec verbum quippe convenit deo*
nisi forte dicatur ex promisso. videtur male dicere
quia sicut quod debet ex commisso obligatur ne in-
currat ingratitudinem ita quod debet ex promisso si
non reddit incurrit falsitatem. ergo deus non est obligatus
ergo nec proprie est debitor. Responsio dicendum quod debitum
ex commisso est debitum proprie quia pertinet non vult
enim volens obligatus est qui accepit beneficium
sine necessitate eget beneficio. debitum autem ex pro-
misso quod est magis liberalitatis est debitum quod sequitur
largitatem promittentis modo secundum rem plus habet
de ratione gratie quam debiti et hoc modo deus est
debitor hoc modo non. ex sua enim liberalitate pro-
mittit ut alliciat sed nichil recipit. unde obsequia
nostra non acceptat propter indigentiam. ideo ratio de-
biti secundum quod obligationem dicit proprie in deo non
cadit. Si autem abutamur nomine ut debitum
sonet condecentiam bonitatis dei sic recipitur
in deo. Item queritur de hoc quod dicit. *Ex eadem ratione*.

manere potuit aliū facere ista dimittendo. vn̄
ē hoc ēē sim̄. quia aug̃ dic. q̄ ꝗ natue gdīt ē hō
ꝛa vol̄e condit ē eq̄. gͦ alia ꝛa n̄c sit opposita
gͦ eadē ratione manere nō potuit face opposi
tū. ¶ Pro od' q̄ mag̃ ucritt hic vom uoꝛ deiexs
sima. ꝛsicut dictū ē sup̄ q̄ ds̄ nouit omia ideo
pot scire opposita sine inouatione scie ita etiā
ꝛ de uoꝛ. vn̄ nō intell̄ uoluntas mutari qn̄ ds̄ pot
uelle q̄d nō uult. s; aliq̄ uolitū ad ipm̄ copari
ipa una ꝛ ead̄ ꝛ imutabili remanete s; ꝗ mͦ co
parata siue adā. ꝛa ita itelligit mag̃. Ite
qr̄ de hoc q̄d dicit. Hautē q̄d de p̄scia facile
determinari p̄. pcea q̄ sup̄ori dcā sūt. p quid de
terminatur sup̄ius dictū. uidet ē argumtād
necciā. Nē ds̄ nich pot opari nisi illud p̄sciat
ꝛ nō p̄scit nisi que facit. gͦ. ꝛc. ꝛ od' ē ad hoc
ds̄ pot p̄scire plura q̄ p̄scit sic pot plura
opari. vn̄ h' solo ē q̄ p̄scia dei pot ēē alicui
cui' nō ē ꝛita ds̄ pot facere ꝑ ꝛ alicui' nō ēē
cui' ē. ꝛita ds̄ pot illud nō face. nūq̄ pot
aliqͦ facere sine p̄scia. ꝛ hoc manifestū est
q̄ nō ē necciū deum p̄scire q̄d p̄scit sic hoc eet
nō ipse eet deum ꝑ facere quā illud q̄ fac.
ꝛ hic ē error manifestus. ¶ Ite qr̄ de hoc q̄ dic.
ꝗ pietas q̄d nō possum rogare patrē. ꝛc. uidet
enī illud nō ēē ben dictū quia aut pat uole
bat dare aut nō. Si uolebat ꝛ xp̄s nō uolebat
gͦ i uoꝛ discordabāt. Si autē uolebat ꝛ xp̄s
poterit petē. gͦ potuit a uoꝛ pat̄ discordare.
gͦ peccare q̄ ē cō ueritatē aperto. ¶ Ad od'
q̄ pat uolebat dare. ꝛ xp̄s nolebat petē. s; pat
poterat uelle ꝛ xp̄s sibi petere ꝛita nō discordac̄
tūc autē discordantia eet si xp̄s poss; petere ꝛ
pat nō posset uelle. quid aut ds̄ poss; aliquid
uelle q̄d nō uelit sup̄ habitū ē. ¶ Ite qr̄ de hoc
q̄d dicit. Nunq̄ deꝰ ē nō potuit iudam suscitarē
ꝛ mente. Ex hoc uidetur q̄d ds̄ possit saluare iudā.
gͦ pari ratione dapnare petrū. ¶ Contra iustus
ē negare se ipm̄ nō pot. gͦ nec face cōtra
iusticiā. Siti dicas q̄ nō pot hoc cōt poss; deus
destruere omia que fecit q̄d maius ē. gͦ multo
fortius hoc pot. Pro. aliqui distinguūt hic pō dei
dup̄ dicentes deum posse aut de pō absoluta ꝛ
sic pot iudam saluare ꝛ petrū dapnare. aut
de pō ordinata. ꝛ sic nō pot. s; h distinctio non
uidetur ēē conueniens. quia nich posset deus q̄d
nō possit ordinate posse oīn iordinate facere
ē nō posse. sic posse peccare ꝛ posse mētiri. vn̄
nec pō absoluta nec ordinata pot mentiri. alii
dicunt q̄ pot saluare iudam. s; nō dapnare
petrum. quia mia eius sup̄ omia opera eius.
ꝛ mia eius sup̄ exaltat iudiciū ꝛ saluare iudā
eet sup̄habundantia mīe. s; dapnare petrū
eet crudelitatis maxie. s; tamen cū ds̄ sume
iustus. sic sume misericors. sic nō pot facere

cōt iudā; sic nec cōt iusticiā. Ideo alit̄ dicit alij q̄
ds̄ neutrū pot. ꝛ hoc nō derogat eiꝰ potē. q2 utriq; eet
iniusticia ꝛ iordinatū reuocare q̄ finalit̄ dapnauit
ꝛ q̄ finalit̄ dapnari meruit n̄ ē sile ꝺ traiano. q2
ds̄ sic disposuerat ad honore sanctoꝝ suoꝝ ꝛ sim
ē aliq̄ specialia face. ideo mors illa traiani ꝛ dap
natio licet scdm̄ q̄d cās inferiores final' uideret̄
scdm̄ tamē diuina dispositione ꝛ consiliū alit̄ erat.
s; cū quis hoc audeat dic̄ cū ds̄ de iuda hoc disponē
potuerit q̄d dispoīt ꝺ traiano ꝛ q̄n generalit̄ posset
omib; facere. q̄d p̄batur fecisse uni. ꝛ tm̄ aug' dic
q̄d ds̄ ipi dia bona uoluntatē poss; dare. ꝛ p̄p hoc od'
q̄ q̄n qr̄ utrū ds̄ p̄ss; saluare iudam ꝛ dapnare pe
trum od' q̄ aut loquer saluus meritis. aut non
saluus. Si saluis meritis sic dico q̄ nō p̄ss; hoc enī
idē ē dic̄ ꝛ querere. ac si qrerēt utrū ds̄ p̄sīt
iudicare iniuste q̄ quid absq; dubio ds̄ n̄ pot. Si
aut̄ intelligat̄ nō saluis meritis. sic absq; dubio
p̄ss; saluare iudā auferendo p gram peccā et
demerita ꝛ dando merita. petro aut̄ nō pot dic̄
mala mita. s; tamē sic libalit̄ dedit grām et
naturā pot auferre utruq; ꝛ alterū tm̄ ꝛ tunc
petrus p̄ss; peccare. ꝛ ds̄ eēnalit̄ punire. sic ē ds̄ li
beraliter dedit bona uoluntatē petro. ita q̄ liberali
ter conseruat sibi ꝛ naturā. ꝛ sic patet obiecta.

Nunc ꝑ restat discutiendū utrū meli'. ꝛc.

Sup̄ egit mag̃ de pō ꝛ comparatiue ad pō
scdm̄ subam ꝛ quantitatē. h' tria agit de pō cōpium
ad mod' siue qualitatē ter ꝛ h pars h̄t duas ptes.
In p̄ma mag̃ agit de pō q̄ ad qualitatē possibiliū.
que quid' ē maior ꝛ minor bonitas. Pō quantū ad
qualitatē pō que quid' ē imutabilitas. i. p̄. sol;
qri utrū ds̄. ꝛc. p̄ pars h̄t duas. ꝛ p̄ qrit utrū
deus mund' mund' potuit facere meliorē. In
sa utrū res qs̄ facit p̄sit facere meliori m̄ sic
alio m̄ ꝛ h ibi. poss; considerari ꝺ ē. ꝛc. ꝺ agit cōtu
ad mod'. p̄ qri solet utrū ds̄. ꝛc. h sa pars ubi qrit
de dūie pō imutat̄ querens utrū ds̄ possit q̄cq̄d
potuit ꝛ h' hec pars duas. ꝛ p̄ma ostend' q̄ nō
possit q̄cq̄d potuit. ꝛ hec facit oppō. ꝛ sa uō cōiu;
assit ꝛ soluendo ibi. ¶ Ad q̄d dicim' q̄d sic omia
scimp sit.

Ad intelligentiā p̄sentis. d. qr̄ de mͦ siue
qualitate diuine pō ꝛ circa hoc qrunt̄ duo p̄n.
p̄ querit̄ utrū ds̄ m̄ potuit facere meliorē.
Scdō qr̄ de imutat̄ diuine pō utrū q̄ semel p̄t
deus semp possit. Circa p̄mū qrūntur q̄ttuor.
p̄ querit̄ utrū ds̄ potuerit facere mundū
meliorē quo ad sbaz partiū integrantiū. Scdō
utrū potuit ipm̄ facere meliorē q̄ ad ordinē
partiū. Quarto utrū potuit face mund' ampli
orē. ¶ Qr aut̄ potuit face mundū meliorem
quo ad subam partiū integrantiū ostendit̄
sic. partes integrantes mund' sūt finite bonitatis
ꝛ intensiue ꝛ extensiue. s; omī finito pot aliqd'

d. xliiij.

mai' 7 meli' cogitari. s3 d's pot plus face q' h' psit
intellige. g°. 7c. Si iudicas q' mund' nō potuit a
plius cape h' nō soluit. quia d's facit capacitatē
g° maiorē potuit capacitatē dare cū ei' pō sit
i finita ¶ Ite suprema creatura 7 uniuso ē finita
g° distat a deo i infinitū. s3 i distantia i finita
ē ponē grad' infinitos g° ult' bonitatē creatu
rarū ē intellige creaturas grad' bonitatis h' 7
ex h' potuit i tegrari mund'. g°. 7c. ¶ Ite
constat q' d's potuit face mūdū ex partib3 ma
iorib3 mole ut celū āplius sive lāci' 7 terrā laxio
rem. g° si potuit facere maius mole. eād' rōne
7 maius u'tute. 7 si hoc. g° simplr' melius. ¶ Ite
m' sc'dm se tota capax ē forme nobilissīe ut p3
Si g° d's dare potuit qd' ea m' potuit capere. g°
potuit dare tota m'. i omnib3 partib3 pfectio
rē nobilissīe ut puta toalis 7c. g° potuit face
mūdū q' constaret ex solis corporib3 rationalib3.
7 si h' tūc mund' hret omēs partes s'c'dm subam
meliores. g° 7c. ¶ Cont' aug'. i li. de. li. ar.
q'cq'd tibi uera rōne meli' ōccurrerit scias fe
cisse deū ut bonorū omniū conditorē nō ēe
autē q' uera rōne cogitas nō pot. neq3 eni
tu potes aliquid melius i creatura cogitare qd'
creature artificē fugit. g° nō pot aliqua cre
atura nobil' cogitari q' nō sit de constitutiōe
mundi. ¶ Ite aug' xi. confess'. duo fecisti dn'e.
unū ppe te. 7 ppe n'. s. angelicā creaturam
7 m'. s3 nō pot maior ambitus cogitari q'm
approquitate d'i ad nich'. g° nō potuit fieri mund'
qui nat' ēēt amplecti plures naturas 7c. g° nō
potuit mund' fieri melior quātū ad capacitatē
s3 constat capacitatē illā nō ēē uacuā q'm ad
aliquē gradum. alioqn n' mund' pfectus ēēt n'
uniusu pfectū dici posset g° nec iste plus cape
nec alius capacior potuit fieri ¶ Ite materia
p' ē creata i omnimoda possibilitate 7 pfecta o
bedientia respectu creatoris. g° si capacitas ipi'
m' attenditur s'm sua possibilitatē 7 obedientia
qua hīt ad deū. 7 sūma possibilitē 7 sūma obe'
ē creata. g° mund' q'm ad capacitatē nō potuit
fieri melior. Si g° dedit d's unicuiq3 q'm capax
erat. g° nullo modo potuit fieri melior. ¶ Ite
q'm cuiq3 creatura fiat bona necesse ē aliqn ponē
statū ita q' creatura nullo modo possit fieri me
lior i nullo dei gaudio diuie pōs. s3 q' ratione stat
i aliqua sic creature spual'. nulla igitur creatā
ul' species pot illa fieri nobilior 7 si optimum
i genere ē melius optimo i alio 7 simplr' hoc
illo meli'. g° si optimū i uniuso ē optimū omīs
creature q' posset ēē creatura 7 simplr' mundus
iste ē. uidemus qd' eo nō pot fieri melior ¶ Rō
dd' qd' excessus bonitatis subal' inueb' p'attendi
dup' aut quantū ad essentiarū nobilitates. 7 g'd'
7 sic dicit qd' species ipis melior ē 7 nobilior sic

asini. aut q'm ad ēē pūt conuenit additione sua
augmentum. sicut d's q' quarta auri melior ē uncia.
nō quia nobiliorē hr formā ul' eēn'a s3 quia pl'
hr de auri suba. ac plus de bonitate 7 ualore. Cū
g° qr' ut d's potuerit mūdū face meliorē q'm ad
subam partiū sua intelligas de excessu q' ad p'mu
mod' q' mund' constaret ex melioribus 7 nobilioribus
essentias dico q' id mundus q' ē nūc nō potuit
fieri melior quia nō ēē iste s3 alius. sic si iste
qui factus ē h' fuisset factus asinus. nō ēēt ille q'
ē. q'tum p'se ei' creatu nō ē. nec limitatum
nō uideo q' nō potuisset mūdū facere meliorē
hoc genere nobi meliori. Si aūt intelligas q'm ad
s'm mod' sic dico q' nō solū aliū. imo etiā hunc
potuit facere meliorē sic 7 maiorē. si fecisset
nō ēēt alius sic posset face q' iste puer ēēt ita
magnus ut gygas 7 plus hrēt de suba 7 uirtute.
eēt nō ēēt alius q'm ē. Concedo g° rōnes pbantes
qd' d's simplr' potuit aliū mund' q'm ad subam
paru fecisse meliorē. 7 etiā hūc q'm ad magnitudine
partiū 7 u'tute nō tam q'm ad essentiarū nobilitatē 7
maiorē. 7 hoc uult aug' dice i p'missa auctē.
de li. ar. q' nlla eēn'a nobilior pot cogitari ēē i
hoc mundo rationabilr' quo nō sit ibi sua si
cogites meliores ēē ptes aut s'c'dm totū aut
s'm totū iam nonistum mūdū cogites. s3
aliū. Si s'c'dm partē. tūc g° tollis ordinē 7 p'
fectionē de hoc mūdo ut si cogites q' d's fecisset
lunā ita lucidā. ut ē sol ul' terram sicut celū
nō rationabilr' cogitas quia p'mis uniusum
nō ē eēnt omīa si eēnt equalia 7 hoc ē q' dicit
aug'. i li. de. li. ar. nō ē uera rō s3 i uidia i
firmitas cū aliquid melius faciendū fuisse co
gitaueris iā nichil aliud i ferius fieri uelle tāq'
si pfecto celo nolles terrā facta ēē utiq3 omnino
iniq' cogitares. 7 sic patet ultio obm ad p'ma
parte ēē sophysticū. p eo q' hoc q' nō competere
bat uniuso ut q'a s'm se tota pfecta ēēt fort'
nobilissima. ¶ Ad illud q' obicitur i q'uam p
auctem aug'. de. li. ar. iā patet rō. quia in
tellit de hoc mundo 7 de melioritate s'm eēn'a
ut patet ex textu. Ad illud q' obi' q' sūma dista
cia ē i uniuso dd' q' ppe deum pōt dup' intelligi
s. q'm ad i mediatā receptionē 7 effusionē i deū,
aut q'm ad sūmā i imitationē 7 assimilationē
primo m' ē natura angelica ppe deū simplicit'
loquendo. s3 s'o modo nō nisi i comparatiōe quia
magis ē dissimilis quia silis ipius deficit q'
ex cedit infinitis gradib3 distat. 7 ideo maior
ppinquitas ē nobis cogitabil' 7 ideo possibil' q'uis
nūc nō possit. ¶ Ad i q' obicitur q' m' ē creata
i omnimoda possibilitate. dd'. q' possibilitas obēē d's
i nulla creatura completur totalit'. quia hoc est
s'm omnimoda i pium creatoris s3 cōplet capaci
tatē 7 possibibilitatē ut disponit p aliquas dis

positiones et sic deus complet eam. quia ei capacitatem debitis dispositionibus limitavit. et illis formas completivas et perfectivas adiungit ita quod nichil dimisit incompletum. Quilibet tamen audeat dicere quod deus nobilius dispositione et nobilioribus formis producere possit. secundum sue sapientie et potestatis infinitatem. quod ergo dicitur dedit unicuique beatitudinis quantum erat capax. hoc intelligitur de capacitate non prout dicit longinquam possibilitatem et obedienciam respectu creatoris. sed prout cum hoc dicit dispositionem et exigenciam et hac constans est deum potuisse maiorem facere. ¶ Ad 2m quod obicitur quod creaturis necesse est stare dicendum quod licet unus semper habet statum in actu tamen nunquam est dare statum aliquem ultra quem divina potestas non possit se extendere. sic intelligendum est in magnitudine molis et bonitatis quod quantacumque sit creaturarum status est semper quia finita et bonum agit deus huc usque ita quod non agit amplius. sed quin possit amplius nunquam est dare ut credo. et ideo si alium mundum meliorem hoc fecisset adhuc erit ulterius querere quare non fecit meliorem cum posset et sic procedendo ulterius. unde talis questio est irrationabilis et ideo non potest dari nisi hec. quia voluit et rationem quare sic voluit actum suum fecit nemo potest arguere. quia hoc totum quod fecit fuit gratia nec aliqua erat exigencia ratione cuius possit poni deo fuisse invidia.

Secundo queritur utrum mundus potuit fieri melior quantum ad partium integrantium proprietates. et quod sic videtur ysaie xxx. Erit lux lune sicut lux solis et lux solis sicut lux vii dierum. hoc erit. ergo potest esse. ergo deus potuit condere. et ita de aliis eodem modo et si hoc. erunt utique res meliores. ergo etc. ¶ Item aug. super gen. xi. ad litteram et magister adducit hanc auctoritatem. potuit inquit deus talem facere hominem qui si peccare vellet non posset et si talem fecisset quis dubitat eum meliorem fecisse. ergo etc. ¶ Item melior est, sperarum incorruptibilitas et quietis secundum corruptionis et motus sed omnia que fecit deus aut fecit corruptibilia aut aliquo modo mutabilia. ergo omnia potuit facere meliora. ¶ Item si non potuerunt creature fieri meliores. hoc fuit aut quia deus non potuit dare plus. aut quia creature non potuerunt plus capere. Si quia deus non potuit plus dare ergo divina potestas est limitata. Si quia creature non potuerunt amplius capere. ¶ Contra videmus cotidie creaturas meliorari et creaturarum salva substantia et capacitate. ergo etc. ¶ Contra optimi est optima adducere sicut dicit dyonisius. sed optimo non potest esse melius. ergo si deus cum dicatur sit optimus adduxit res optime pati etc. ¶ Item plato addit rationem potiorem quia optimus est ab optimo non omnis invidia relegata erat. ideo dedit unicuique creature tantum de bonitate quantum potuit capere. si tu dicas quod platonis verbum non valet quia invidia est respectu inferioris. contra aug. super gen. ad litteram. si bona facere non posset. nulla esset potestas. si posset et nollet magna esset invidencia. ergo pari ratione si posset facere meliora et nollet esset invidus. ¶ Item ratione videtur quia omne agens

ex tota sua substantia faciens rem optimo modo quo potest fieri. si potestas eius nichil omnino impedit sed deus est agens ex tota sua potestas in omni sua actione et potestas ei nulla habet indigenciam nec resistenciam. ergo quidquid facit ita bonum facit quod nullo modo potest fieri melius. ¶ Item hec est vera propositio bonum diffusivum sui. ergo magis bonum magis diffusivum. et maxime bonum maxime diffusivum. sed deus est agens maxime bonus. ergo maxime se diffundit. ergo videtur quod unumquodque optime faciat et quantum ad substantiam et quantum ad proprietates. ¶ Responsio dicendum quod cum queritur de melioritate partium universi potest queri quantum ad duplex genus partium aut quantum ad partes permanentes sicut natura intellectualis irrationalis celestis et elementaris aut quantum ad partes transeuntes sicut hic homo et hic equus. Si quantum ad partes transeuntes. sic sine distinctione concedo quod possint in pluribus quantum ad proprietates fieri meliores. quia non sunt de substantia universi nec sunt a solo deo nec a deo simul operante cum agente particulari quod impedit et deficit. si autem intelligantur de partibus que sunt de constitutione et integritate mundi et immediate sunt a deo quando queritur utrum potuerunt fieri meliora quantum ad proprietates distinguendum est. quia aut loquitur de ipsis absolute aut de ipsis in relatione ad finem. ¶ Si de ipsis absolute. patet quod meliores conditiones poterunt habere. si de ipsis in relatione ad invicem ad finem optimas habuerunt proprietates quod patet. quia sicut dicit aug. meliores iudicavit deus homines. si esse liberalis deus viret. simul melius fuit quod omnes homines essent eiusmodi ita quod haberet eorum alie. et secundum exigenciam ei necesse fuit alias creaturas corporales disponi in motu et corruptione. Et his patent rationes inducte ad primam partem procedunt enim de proprietatibus rerum secundum se conditarum. ¶ Ad 2m quod obicitur in quantum de deo. dicendum quod in intelligitur secundum ordinem sicut iam patebit. ¶ Ad 2m quod obicitur de platone dicendum quod non habet veritatem nisi intelligatur salvo ordine universi. et hoc quantum ad bonitatem essentiale considerata dispositione in mundi hec res sua est necessaria sed solum personalis et simul sicut in homine quod potest alii benefacere et non facit quod hoc iudicatur invidia et frequenter dimittit propter invidiam. et quando facit invidia eius facit. sic deus carens invidia facit. et sic intelligitur verbum aug. ¶ Ad 2m quod obicitur quod agens ex tota potencia producit optime. dicendum quod agens ex potestas tota quidam agit secundum impetum. quidam secundum artem et sapienciam. et qui secundum impetum agit facit quanto melius potest qui agit secundum artem et sapienciam agit quantum vult et quantum congruit salvo ordine. quia sapientis est ordinare. ideo quedam facit bona quedam meliora quedam optima. et sic patet quod illud non sequitur. ¶ Ad 2m quod obicitur quod bonum summum summe se diffundit dicendum quod hoc verum est de diffusione ad intra devolutiva sine appositio non est verum. per modum est diffusio in productione personarum. non in productione creaturarum.

Tertio queritur utrum deus potuit mundum facere

melior quantum ordine partium. et quod non potest uir
auctor. gn. i. vidit deus cuncta que fecerat et erant
valde bona. Glo. aug. singula quidem bona in se. sed uni
uerso opera sed optima nichil est melius. ergo et c. ¶ Item
aug. dic. quod quamuis alius modus nostre liberationis
esset deo possibilis nullus fuit nec miserie sanande
congruentior sed sicut deus fuit sapientissimus re
demptor. ita et sapientissimus conditor. ergo sic ordi
natissime redemit ita quod nullus modus melior
non congruencior esse potuit. ergo sic fuit se hunt in faciendo
res et sic patet et c. ¶ Item si consideremus ordinem
celorum in mundo constat eam esse ordinatam optime
vnde non potest non cogitari quod illa quattuor. corpora ordinentur
melius siue secundum qualitates siue secundum formas no
biles. siue secundum proportiones numerabiles sic
ligantur. viij. xxvij. que sunt primi duo numeri
solidi quadrati ligantur per duos inter medios. s.
xij. xviij. ergo et c. ¶ Item sapientis est ordinare
ergo sapientis summe siue optime ordinare. ergo deus
res ita bene ordinauit quod nullo modo potuit quod nullo
modo potuit ordinare melius. Sed contra ordo ille
est bonitatis finite. ergo si sapiencia dei est infini
ta et infinitum excedit finitum. ergo deus sciuit melius
ordinare. sed quicquid sciuit potuit ergo et c. ¶ Item
melior est et nobilior ordo in quo nulla inordinatio
cadit. quam in quo cadit. sed in uniuerso cadunt multe in
ordinationes et deformitates. ergo alius ordo potuit
fieri melior. ¶ Item bonitas ordinis pendet ex bonitate
partium sic respectiuum ab absoluto sed res secundum esse
absolutum non sunt optime. ergo nec in ordine. ¶ Item
quod propinquius est fini melius est ordinatum. ergo si orda
sunt optime ordinata omnia sunt equaliter con
iuncta fini ergo omnia participant beatitudinem
quod absurdum est. ¶ Respondeo dicendum quod est ordo partium in
toto. et est ordo partium in finem. primus ordo res
picit sapienciam. secundus ordo respicit bonitatem.
et sic isti duo ordines ita conueniunt ut unus al
teri conformetur: et ordo partium in uniuerso est
propter ordinationem ad finem. si ergo loquamur de ordine
partium in uniuerso aut hoc est quantum ad partes
principales et sic absque dubio omnes. optime sunt
ordinate ita quod melius ordinari non potuerunt
quia in eis consistit ordo substantialis et pulcritudo. v
niuersi in mundi uel quantum ad partes corruptibiles.
et remotas et sic dupliciter aut absolute et tunc nude
si potuerunt melius ordinari: et aliqui erunt
melius ordinate. aut simpliciter. et relatiue.
ad finem et sic sunt res optime ordinate in
uniuerso secundum quod conuenit ordini in finem. Similiter
optime ordinate sunt res in finem saluo ordine
uniuersi. quia uniuersum est tamquam pulcherrimum
carmen quod decurrit secundum optimas consonancias
aliis partibus succedentibus aliis quelibet res per se
ordinantur in finem. vnde sicut in productione
rerum manifestatur potencia. sed in comparatione sui

in ordine ad non ens ostendit summa potencia ex nichilo
sic ordo rerum in vniuerso in se ostendit sapienciam
et ordo ad finem bonitatem. sed in comparatione vnius ad
alterum ostendit summa sapiencia et summa bonitas quia non
potest hunc ordinem deus ordinare sic melius infra patebit.
concedende. ergo sunt rationes probantes quod res sint optime
ordinate quia respiciunt utrumque ordinem. ¶ Ad illud
quod obicitur quod sapiencia est infinita. dicendum quod quamuis sapiencia est in
finita tamen res non sunt capaces nisi ordinis finiti. et
ipsa sapiencia summa summum dat ordinem quem hec possunt.
¶ Ad aliud quod obicit quod cadit inordinatio. dicendum quod si consideres
hos ordines. scilicet ad finem in uniuerso ita se ad inuicem
complectuntur quod non potest ibi esse inordinatio. ¶ Ad illud
quod obicitur de propinquitate dicendum quod hec est uera secundum propriam
ordinationem sed secundum decursum uniuersi. necesse est quod
[struck] res sit plus longe a fine et ut appropinquet. ad
illud quod obicit quod ordo pendet ex partibus dicendum quod sic aliqua
contingencia in se habent esse absolutum quod sunt secundum ordinem
necessaria. sed etiam supposito intelligendum quod quis aliquid
non sit optimum in se. tamen optime ordinatur. et exemplum huius
patet in partibus corporis et arte artificiali in qua est consona
cia et armonia sic in cithara quis est nobilior si
situs oculi quam pedis tamen si consideremus utrumque
secundum suum officium tam oculus quam pes optime
situati sunt in corpore. Ita quod oculus melius pede non
est. ita dicit aug. sup. Jo. quod sic angelus optime
in celo ita uermiculus oportune in limo sicut in
terra et similiter apparet in cythara. similiter est omnes
corde ita proportionaliter quod si aliqua tendatur ut det
ei meliorem sonum numquam remanebit consonancia similiter
dictiones possunt ordinari ad faciendum uersum. ita quod
ex illis dictionibus in posse est fieri uersum melius ordina
tum sic in proposito intelligendum.

Qvarto queritur utrum potuit facere mundum an
tiquiorem et quod sic uidetur. ij. pe. ult. mille anni
apud deum. sicut una dies et ps. Mille anni ante
oculos tuos tamquam dies hesterna. que preteriit. pari ratione c. m.
annorum. ergo si potuit facere mundum ante diem hesternam
potuit per c. m. annorum an ante. et sic esset antiquior. ergo et c.
¶ Item diuina potencia et operatio non dependet a materia.
nec a tempore ergo qua ratione potest in uno instanti potest
in alio. sed qua ratione in posteriori eadem ratione in priori
et sic hic mundus potuit fieri antiquior. ergo et c. ¶ Item
diuina essencia et potencia fuit ante tempus principium. aut ergo
fuit potens producere. ante aut non. Si non. ergo
erat impotens. si sic. ergo potuit facere mundum
antequam faceret. ¶ Item ego quero utrum potuit
facere post. si sic. sed non est maior ratio de post
quam de ante. ergo pari ratione potuit facere ante
aut si non potuit post. nec ante. et ita necesse fuit
quod tunc ergo uidetur quod compulsus et non uoluntarie
mundum fecit tunc. Item contra ante principium temporis nichil
erat nisi eternitas. ergo si potuit mundum facere ante principium
temporis potuit facere ab eternitate. sed quod habet esse ab eternitate
caret principio. et nichil tale potest esse creatum ex nichilo. ergo et c.

Item si potuit facere ante per totum simul ergo quod verum ante esse in infinitum. Sed infinitum a parte ante est eternum. ergo si potuit in infinitum ante facere potuit etiam ab eterno. Si igitur non potuit mundum facere eternum quia non esset factus nec antiquiorem. Item necesse est mundum habere finitam durationem a parte ante. Sed omni finito necesse est aliquod statum ultra quod non potest fieri progressus. Sed qua ratione statur in aliquo in statu finito statur in illo in quo conditus est mundus. ergo et cetera. Item principium totius antiquitatis non potest aliquid fieri vel cogitari antiquius. Sed tempus vel evum quod incepit cum mundo est totius antiquitatis principium ergo et non potuit aliquid esse antiquius. Ad hoc dicendum quod cum querit utrum deus potuerit facere mundum antiquiorem potest intelligi dupliciter. Aut quod ipsum creavit ab eterno cum pro duxerit ex tempore. et sic esset antiquior. aut ita quod mundus durasset tempore longiori tamen finito primum dico impossibile simpliciter quia implicat in se contradictionem. et hoc est quod potuit habere principium et hoc aut quod potuit esse antiquius. potest non habere principium. Unde idem est querere utrum deus potuit ante mundum facere quod mundus habendo principium non habeat principium et sic hoc includit contradictionem utraque parte. Similiter quantum ad secundum vero aliquibus impossibile quia implicat in se oppositum quia anterioritas sive antiquitas incepit simul cum tempore nam in eternitate non est ante et post. tempus incepit de necessitate simul cum mundo. sicut sic incepit simul cum loco et locus cum orbe primo. Unde sicut si quereretur post utrum primus orbis potuit fieri altior nulla esset in mundo quod immo implicat contradictionem. sed omnes locum esse locum venit ex falsa ymaginatione quia ymaginatur totum mundum esse in locali spacio sicut ymaginamur terram circumdari aqua. Similiter intelligendum in proposito quod est implicat contradictionem venit ex falsa ymaginatione quia ymaginamur ante principium mundi fuisse durationem temporis in qua mundus potuisset ante fieri. Unde sicut si quereretur utrum totus mundus potuisset fieri extra totum mundum vel supra vel infra stultum est quod implicamus oppositum et venit ex mala ymaginatione per hunc modum respondent. Aliquid utrum mundus potuit fieri ante vel antiquior. Unde dicunt quod si aliquid preterisset ante mensuras temporales potuisset utique ante fieri simul si locus esset extra potuisset altior fieri. Ratio autem istius male ymaginationis est. cum enim ymaginamur eternitatem infinitam ante tempus fuisse intelligimus eam quod durationem extensam in qua sit divisibilitas in quorum qualibet potuisset fieri tempus. Sed hec ratio nulla est quia eternitas est tunc simplicissimum in quo nulla ratio cadit divisibilitas. concedendum ergo sicut probant rationes ad hoc inducte quod sic non potuit mundum facere in alio loco quia non est in loco sicut non ante quia nulla est antiquitas in ideo.

Ad primum quod obicitur quod apud deum non est ius aliquid in aliquo tempore. et quia potentia cuius non dependet. et cetera. Dicendum ad omnia unica ratione quod quis divina virtus ad nar tetur tamen principiatum non potest facere sine principio ex temporale non sine tempore. et primum temporale non potest facere nisi in principio temporis. et principium temporis non in principio temporis. oppositum enim non dicit potentiam sed magis contradictionem et repugnantiam non tamen attendit actor ad sic faciendum quia posset omnino non facere. Unde sic stultum est quod si quereretur utrum potuit facere principium temporis ante principium temporis similiter et cetera. Sed qui divinum non dicit quod deus non potuit facere mundum antiquiorem. et quia alium mundum facere potuit tamen istum propterea dicunt alii quod sicut deus potuit facere mundum ampliorem ita etiam potuit facere antiquiorem sine omni distinctione. Sed tamen non est omnino simile. quia deus potest facere celum amplius et magis distare a terra salva utriusque natura. Sed si deus intelligatur fecisse quod istud nunc magis distet a principio temporis intelligendo non esse. quia etiam si intelligatur mundus factus ante adhuc non esset antiquior respectu istius nunc. quia tantum distaret quantum distat a principio et ita non esset antiquior. et ideo non est simpliciter negandum non simpliciter concedendum. sic non ista deus potuit facere mundum altiorem. Si enim intelligas de hoc absolute falsum est sicut prima dicit opinio. et non intelligibile et implicatio contradictionis. Si autem intelligas per convenientiam altius loci. scilicet quia deus potuit facere alium mundum amplectentem istum usque situm post habere magis altum et minus similiter iudicandum est de antiquitate. Ideo si queratur utrum deus potuit ante facere mundum distinguendum est sic et hoc. utrum deus potuit facere mundum in aliquo alio loco vel alibi quia adverbialis determinatio potest cadere sub ampliatione ubi vel extra. si sub ampliatione ubi tunc est vera et sensus quod deus potuit alium locum facere in illo mundum istum totum ponere. potuit enim facere et tales mundos et ad hoc unum complectentem omnes et unum in loco altiori quam alium sic in tempore intelligendum est quod deus potuit facere tempus ante hoc in illo facere mundum a nunc. potest cadere ad verbialis determinatio extra ampliationem debet et sensus quod deus potest facere mundum istum in alio loco quam est extra mundum. Et hec est implicatio falsa quia non est locus extra mundum. Similiter de tempore intelligendum. Ad argumentum quod obicitur quod ante non erat nisi eternitas. dicendum quod verum est. Sed tamen deus potuit facere quod ante esset tempus. Ad illud quod obicitur de infinito a parte ante. dicendum quod infinitum a parte ante potest esse appropriandum actu aut secundum potentiam. primo modo dicitur eternitate secundo modo minime quia eternitas dicitur infinitum actu. Ad aliud quod obicitur quod necesse est ponere statum dicendum quod verum est. Sed status prius esse infinitum et hoc est impossibile. non sic ponere statum tamen quia actus non consequitur totam potentiam. Sed talis status est ideo in statu finito. Sed quare magis ibi quam in alio. ratio ultima et potissima est voluntas facientis.

Ad aliud quod obicitur quod antiquitas cepit cum mundo dicendum quod verum est. Sed deus potuit facere quod ante inciperet ideo non valet ratio illa. Rationes ad oppositum sunt concedende sicut procedunt et secundum primam viam.

Consequenter quantum ad secundum articulum qui de immutabilitate divine potentie ut

videlz q semel pot semp possit. et q sic ur q
omis po que e ide cu ccentia ht id posse q ee
et omne illud cui pse ide e q ee. sust ee muta
bile et eternum. hs pse. s qd dr semel e sep e q ei
ee e imutable. g et q semel pot semp p. Item
omis po que e infinita i no pot no ee infi
nita sep e i equalu q sit paucor eet aliqn
desinet ee infinita et desinet ee opp. s diuina
po semp e infinita et opp. g nichil possibilium
accrescat ei nec decrescat. g q semel pot sep
pot. Item omis po q e oio sufficies i nullo
m dependens a pp ome q pot semp pot si i
se ipa maneat no mutata s diuina po e h
et no mutatur i se g et c. Item quicqd d po
tuit ad h pot si nichil de eo factu e. s nich
pot fieri ab ipo q no subiaceat diuine uirtuti
g p illud factum no impeditur qui possit
ad hec. g pot quicqd potuit. Si g. sicut pot
semp quicqd potuit semel. s potuit xpm re
suscitare a mortuis et mund creare. g et m
pot. qd falsu e. Item si qcqd semel p sep
potuit s m pot mund creasse. g ab etno
potuit casse. Item quicqd pot semel et sep.
s ante mud potuit facere q mund non
fuisset. g m pot facere qd mund no fuisset.
~~g et m p~~ Item cu d ds pot h. sui pot face
hoc aliquo demonstrato aut conotatur aliqd
aut nich. si nich g eque u pot dici qd d p
malu ut bonu. Si aute aliqd conotatur
h no e nisi possibilitas ad fieri. s qd factu e
ad ipm no h possibilitas ad fieri. g d no pot face
qd factu e. et prius potuit. g no pot quicqd
potuit. Ad h e duplex mod respondendi.
Vnus ad sophi de sda. concesso e q diuina po
scdm ueritate omnino sit imuta scdm pom tn
nominalium conceduc hac pot qcqd potuit. et
respondent illationi. s potuit xpm suscitare.
g et m pot. Respondent q no debet i ferri
sub illo tpre s sub alio. g et pot xpm susci
tasse. quia h enim adiunctum uerb diuisdu
tempori no e idem. ideo dicit q p ppo uera e
et si alia infertur. Assignat pterea pcessu
p. s. d. sue scdm qd accidens tam sicut sup
pbatu e h po no ht ueritate quauis ista po
uideatur pbabil. et magis fuerit h pous. q
p hoc soluit rito no soluit i pposito. primu
quia si diceretur deus p se qcqd potuit quia
pot fecisse q potuit facere pari ratione
qui nunc e cecus pot quicqd potuit et eun
catus quia pot fecisse q potuit facere et pot
nunc uidisse q potuit uidere. p dante oppo
tum huius solonis ad h contingit soluere
hoc modo formata ratioe pot quicquid po

tuit. s potuit no fecisse mund ante q fecit
g et m pot no fecisse loco ei qd e no fecisse no
e dare d equales g illa ro no soluit max cu
ipe magis dicat in licerta. q d no pot facere
ome qd potuit aliqn facere nec uult face
ul ee ul fieri q aliqn uoluit face ul ee ul
fieri ideo dicendu sicut dictu fuit de scia qd di
uina scia nisi omino imutabil desinit scire ab e
nuciabile tamen conotati q scibile desinit ee um
et ipa scia sui scire conotat uno m i cognito
ueritate. sic intelligend qd diuina po conotat
re r cui dicitur possibilitate et tale i qua possi
bilitate que respicit potencia agente sub rete
po no ipo. qm igitur uia e q multa possibilia
fuit ipse pacens multa ipsa fuit entia et ia
sunt ipso ad fi. face e qd ens no sit nich e face.
similiter facere q factu e nich e face. et ita i
pos fieri hinc e qd quia d no pot n po qd pse
e potentie quia nulla mutatione facta i po. sed
equaliter deo existente potente fit aliqd a deo ipse
p mutatione apte rei et h concedenda e qd di
uina po e imutab. et h neganda qcqd d semel
pot semp pot. Ad illud g q obicitur qd di
uinu posse e ee et finitu et dependens totu
illud concludit qd ipa no mutetur. s nich sequi
de conotato. Vn e tam qd posse dei respectu
conotati semp e infinitu. quia si auferatur
finitu ab infinito. quauis desinat aliqd posse
face. semp tam i finita pot. Ad illud q obr
ultio q alia patet ex hoc q diuina po dnatur oib
q sunt dd q omnia ei subsunt. et tam no sequitur
q possit facere qd factu e pot tam illud destruere
s face no pot. q faciendo aut facit aliquid
aut nichil. si ad. g aliqd plus e nunc q prius
g no facit qd faciunt. Si nich. g faciendo
nich facit. Simili de eo q fuit facere q no
fuerit. aut facit h quiescendo aut operando aut
destruendo. quiescendo no. Si e d nichil faciat
cum h e preteritu. semp e preteritu. Si no
faciat cum nich ex hoc fiat. hoc e no fuisse p
teritu no e aliquid ergo faciendo nich facit.
Si no destruendo. cu preteritu sui qd fuit no
sit nich facit destruendo. et destruendo nich
destruit. concedend g qd no pot qcqd potuit
quia fuit aliquando pos qd factu e ipse. no
p arctatione po. s p hoc qd ultio conotat
ipso et sic patet obio.

Illa pars ista sunt dubitacioes circa literam. et p
de ista solutione magri quia dic. Qd no ualz
huius similitudinis i ductio. quia filiu genuit de
sua suba. Videtur enim ro ista no ee sufficiens.
nam inuidia pot attendi respectu diuisi i suba
et natura sic angls inuidit hoi. g ppt hoc no

excludit invidia a deo et creature. Respondeo dicendum quod ad invidiam ista duo concurrunt. scilicet potius ad equalitatem. et exigentia rei facere. non est invidet aliquis alicui nisi quia parificatur ei aut vel excedit quia timet ne parificetur.

Item artifex non dicitur invidus nisi qui facit non rem secundum quod exigit et ipse potest et ipsa potest. hec quia ex parte rei non erit exigentia. et tamen in nullo poterunt parificari. ideo si ipse etiam faceret non convincetur ideo esse invidia. etiam similias res facere. sed in filio dei erit potentia ad equalitatem et ulterius exigentia. propter hec quod erit de substantia patris. hic est quod non est simile ut dicit augustinus de substantia patris hic est quod non est simile ut dicit augustinus. Responsio eius bona. potentia est ante aut genuit non quia voluntate dicitur quod invidia sit solum vel posset esse et similiter et in sed propter rationem predictam exigentie. scilicet et equalitatis quam erit in generatione filii quia erit de substantia patris.

Item quare de hoc quod dicit. quod potuit deus hominem talem fecisse qui peccare non posset nisi vellet et si talem fecisset quis dubitat eum meliorem fecisse fuisse. videtur enim dicere contrarium in eccli. xxxi. potuit transgredi. et non est transgressus. sed dicitur in laude sanctorum. et augustinus ipse dicit super genesim ad litteram. quod meliores iudicavit deus homines si ei liberaliter deservirent et iterum in libro de civitate dei. dicit quod melior est substantia que peccare potest quam que non potest. Respondeo dicendum quod melius dicitur dupliciter. aut simpliciter aut in ordine ad finem. si simpliciter loquamur melior est homo conformatus in gratia quam potens labi. si in ordinatione ad finem quem quis consequitur in perveniendo sic melius fuit facere hominem in libertate peccandi. sed tamen primum melius est simpliciter. hoc autem melius est secundum quid. et ideo verbum augustini simpliciter loquendo habet veritatem. quod autem dicitur de viro iusto laus accidentalis est sibi quantum ad gloriam accidentalem. constat enim christum non peccare potuisse et tamen erat gloriosissimus. similiter intelligendum est verbum illud augustini super genesim. sed quod dicitur quod melior est natura que potest peccare est duplici de causa. aut quia caret voluptate aut vertibilitate vel. et primo modo intelligit augustinus non secundo.

Item quare de hoc quod dicit magister. quod potuit deus meliorem facere quam fecit. videtur enim istud non habere veritatem omnibus et specialiter in christo quem videtur nullo modo posse facere meliorem. propter illud quod dicitur phil. ii. dedit illi nomen quod est super omne nomen.

Item io. iii. datus est ei spiritus non ad mensuram. ergo nullo modo potuit deus dare christo plus de spiritu sancto. ergo non potuit eum facere meliorem. Respondeo dicendum quod magister loquitur de universis rei partibus et quoniam christus nec est de universo nec eius pars ideo non habet locum in christo verbum. tamen ad hoc in christo habet dubitationem sicut quicquid habet humanitas et finitum est ergo eum deus posset super omne finitum potuit maiorem creare. christus factus fuit passibilis et mortalis. et potuit fieri immortalis. propter hoc dicendum quod tripliciter est loqui de christo. aut quantum ad unionem aut quantum ad gratiam singularis persone. aut quantum ad unionem ad speciem naturam. si quantum ad unionem non deus potest plus dare nec creatura recipere quia unionis gratia ex parte alterius extremi est dignitatis infinite. scilicet quia homo sit deus quamvis ex parte humanitatis quicquid est ibi sit finitum. et tamen non potuit limitari ex parte dei nec ex parte creature capacitas infinita nisi per unionem videlicet quia unitur bono infinito ita quod homo est deus. quod est bonitatis infinite. Si autem loquimur quantum ad gratiam singularis persone sic concedo quod deus potuit plus dare sed creature natura non potuit amplius recipere. non quia capacitas anime ad gratiam per collationem gratie minuatur quia nec minuitur nec augetur sed consumatur et repletur et ideo non est simile de apostolo. Si autem loquamur quantum ad speciem sic deus et plus potuit de bonitate dare et bona creatura recipere quam ad eam. sed quod fuit corpus quia nunc plenum habet quam quando factus est. sed non potuerunt fieri et salutem in efficia congruentiorem. sicut quod est salus nostra potuisset passum incorruptibilem et immortalem itaque reparari sic per mortem et passionem eius reparata est. patet ergo quo melior potuit esse christus et quo non.

Item obiicitur de beata virgine. videtur est quod non potuit fieri melior. quia anselmus de conceptu virginali dicit. decebat quod illius hominis conceptio fieret de matre purissima qua puritate maior sub deo nequit intelligi. ergo videtur quod non potuit fieri melior et tamen ipsa fuit pars universi.

Item super omnes chorus angelorum exaltata est in gloria. quam facta est in summa gratia. Responsio dicendum quod est loqui de beata virgine quantum ad tres conditiones. scilicet quantum ad gratiam conceptionis. quantum ad gratiam iustificationis quantum ad naturam. Si quantum ad conceptionem plus. sic quia fuit mater dei. quod melius nobilius cogitari potest. et mater nobilissimi filii sic tantum huius bonitatis dignitate. quod nulla mulier amplius recipere potuit. sic est omnes creature quecumque ascenderent in gradibus nobilitatis esse potentes omnes deberent venerantiam matri dei. Si autem loquimur quantum ad gratiam iustificationis tantum huius gratie plenam datam humana sive rationalis quam facta est sic recipere potuit. Si quantum ad naturalia optima huius secundum quod fuit competens fuit amplius tamen meliora potuit recipere et deus dare. et ita patet in nullo creato habet instantia hec verbum magistri quod deus ea que fecit potuit facere meliora. patet etiam quod in aliquibus capacitate gratie complevit. et implevit. sed et per per omnem modum. In natura enim secundum quod capud plurium creaturarum rationalium in sexu femineo. quantum ad ea que spectant ad corpus et animam humanam spectantia ad ea que sunt gratie.

Iam de voluntate dei ad primum istius nunc considerare.

d. xlv

etc. Supra egit magister de scientia et praescientia dei. Hic autem tractatu agit de voluntate. Et habet haec pars tres partes. In prima agit de voluntate dei secundum suam conditionem. In secunda secundum eius impletionem et operis qualitatem, scilicet impleatur, infra, distinctione xlvi, hic oritur quaestio dignissima. In tertia determinat qualiter voluntas nostra divinae conformatur, infra distinctione xlviii, sciendum quod quandoque aliquis mala voluntate etc. Prima pars habet tres partes. In prima ostendit quod voluntas dei est ipsa divina essentia. In secunda quod ipsa est omnium causa, ibi, haec itaque summe bona voluntas causa est. In tertia ostendit quod ipsa voluntas dei est multipliciter dicta, ibi, hoc non praetermittendum nobis etc. Prima pars habet duas. In prima ostendit quod velle est in deo esse et voluntas est essentia. In secunda solvit dubitationem, ibi, et licet idem sit deo velle quod esse. Secunda pars similiter duas. In prima ostendit quod divina voluntas est causa prima. In secunda ostendit quod est causa generalissima, ibi, voluntas igitur dei ut ait Augustinus haec non est praetermittendum. Haec est tertia pars in qua agit de istius nominis multiplicitate. Et haec non est multiplicitas aequivocationis et analogiae, et sunt in hac parte tres particulae. In prima ponit modum principalem accipiendi ista haec nomina quod est voluntas, quae sic accipitur pro beneplacito. In secunda ponit modos non principales scilicet tropologicos, secundum quod accipitur pro signo voluntatis, et hoc facit ibi, aliquando vero secundum quandam dicendi figuram etc. In tertia breviter epilogat praedeterminata ibi. Ex his igitur supradicta sunt quae dicuntur etc.

Ad intelligentiam praesentis distinctionis, ista principaliter quaeruntur. Primo quaeritur de voluntate divina quantum ad quidditatem. Secundo quantum ad causalitatem. Tertio quantum ad rationem significandi. Quantum ad primum duo quaeruntur. Primo quaeritur utrum sit in deo ponere voluntatem. Secundo utrum ipsum sit dicere omni volentem. Sic dicitur opus.

Quod autem in deo non sit ponere voluntatem ostenditur auctoritate et ratione. Primo sic. Augustinus in libro de libero arbitrio: voluntas est irrationalis motus sensui praesidens et appetitui. Sed in deo est nullus nec motus nec appetitus, ergo nec voluntas. Item Augustinus in libro de duabus animabus: voluntas est animi motus ad aliquid prosequendum vel fugiendum. Sed in deo non est ponere fugam nec prosecutionem, ergo nec voluntatem. Item tota est quod voluntas est potentia in nobis magis vertibilis. Unde aliae potentiae non possunt in malum, sed sola voluntas est, quae est peccatum. Sed in deo nulla est vertibilitas omnino ad malum, ergo etc. Item voluntas eo ipso quod voluntas est ad opposita, eo quod ad opposita est contingens et variabilis. In deo autem nulla cadit contingentia nec varietas, ergo etc. Contrarium probatio primae. Voluntas eo ipso quod voluntas est potestas rationalis, sed potestates rationales sunt ad opposita sicut dicit philosophus, ergo etc. Similiter eo ipso quod est voluntas libera et si haec non est determinata ad unum, quia tunc non haberet libertatem, sicut nec potentiae naturales, ergo est ad opposita et variabilis. Sed contra est quod dicit apostolus secundum consilium voluntatis suae. Et iterum ibidem secundum propositum voluntatis suae et tota scriptura plena hoc nomine voluntatis. Ut est in deo ergo etc. Item

philosophus in libro xi concludit quod voluntas est actu ipsi dei. Item arguitur quia voluntas est illa penes quam residet inter creata summa potestas. Ergo si voluntas deo sic dicitur potentiae quia omnibus praesidet in regno animae et unde potest et imperium, sed deus est potentissimus et omne quod est prius est ei attribuendum, ergo etc. Item voluntas est in qua consistit summa voluptas sive felicitas. Beatus enim est qui habet omne quod vult. Unde nihil delectatur nisi habens voluptatem vel aliquid simile voluntati, sed deus est felicissimus in quo est omnis felicitas et iocunditas, ergo etc. Item voluntas est illa penes quam residet iustitia et aequitas. Iustitia enim non est nisi quam rectitudo voluntatis. Unde non bruta voluntatem non sunt capabilia iustitiae. Sed deus est iustissimus secundum omnem intellectum, ergo habet voluntatem. Item voluntas est vis secundum quam attenditur summa liberalitas. Omnis enim liberalitas venit ex amore. Sed constat quod amor est actus voluntatis. In deo autem est ponere summam liberalitatem.

Ergo dicendum quod in deo est ponere voluntatem sicut ostendunt quatuor rationes praedictae propter quatuor conditiones, scilicet potestatis, voluptatis, aequitatis et liberalitatis, quae sunt circa voluntatem. Et magis proprie in deo reperiuntur quam in nobis quia in nobis voluntas est in nobis est per distantiam a summo bono et actu a rectitudine et per distantiam a fine. In deo autem per omnimodam indifferentiam horum, scilicet substantiae, virtutis, actus et finis, et quia in nobis est per distantiam a summo bono et ab actu. Ideo aliis praesidens vel secundum diversos actus variabilis. Propter distantiam est a summo bono in qua possit et aliis potentiis indigeat, praesidet aliis potentiis ut sensui et appetitui. Propter distantiam ab actu est variabilitas secundum alternationem affectionum. In deo autem neutrum, ideo nec regit inferiores potentias nec habet variari secundum affectiones varias. Et ideo quia in nobis est per distantiam a fine, inde est quod est indigens, et ideo est in ea fuga et appetitus, et cadit in ea etiam iustitia et malitia quae potest a fine obliquari cum non sit illi coniuncta. In deo autem est omnino fini coniuncta, ideo nec fugam nec appetitum habet nec iustitiam nec malitiam sed omnimodam rectitudinem et iustitiam. Et sic patet responsio ad prima tria quia quamvis istae conditiones appetitus, fuga et malicia sive vertibilitas conditiones sint voluntatis creatae tamen omnino a voluntate divina remotae sunt. Item ad illud quod obicitur quod est contingens et variabilis, dicendum quod est contingentia in actu vel in effectu. Si loquamur de contingentia in effectu non tantum est in effectu nostro sed etiam in multis quae a deo sunt, et multa enim facit deus quae posset non facere nullo repugnante. Si autem loquamur de contingentia in actu, quod voluntas modo vult aliquid modo desinit esse velle, cum magis velle modo vult aliquid modo vult oppositum. Haec cadit in voluntate humana, quae inter voluntatem et actum est differentia. Unde nec semper est in uno actu uniformi. Divina autem voluntas propter simplicitatem sui cum actu omnino variari non potest nec habet in se aliquam contingentiam. Et ideo patent omnia quaesita.

Secundo supposito quod in deo sit ponere voluntatem quaeritur ipsum utrum sit ponere omni volentem ut ita dicatur deus omni volens sicut a propria causa

omips et omniscient. et qd sic ur qr ds no dr oips eo q psit ee q pt ee. qd decet eius po no e pot mala. Sz silr deus uult ee q decet uoluntate ei uelle. g debz dici omniuolens sic omps. Item sicut se ht cognitiua dei ad uerum. ita se ht affectiua siu uoluntas ad bonu. Sz cognitiua siue intellectiua a plectitur omne uerum. vn qui diceret deu aliq uerum ignorare aucteret et derogaret ei intelligentie. g pari ratione cu intelligentia no sit latior uel pfectior q uoluntas. uoluntas erit et omniu bonu. g sicut dr omnisciens quia scit omne uerum ita omniuolens. qr uult omne bonu. Item sic dr ds uerum omnis ueri. a q s. omne uerum ht ueritatem. ita e bonu omnis boni aquo omne bonu. ht bonitatem. Sz ds indicendo sua ueritatem. q a e ratio omniu omnia cognoscendo g similr diligendo sua bonitatem omne bonu diligit. Sz omne qd diligit uult. g uult omne bonu sicut cognoscit omne uerum. et sic. et c. Item bona uoluntas e q se extendit ad multa bona. g melior ad plura. et optima ad oia. g infinita ad infinita. g sic po et scia se extendunt ad oia et infinita ita et uoluntas. g quia ratione dr omips et omnisciens pari ratione dz dici oiuolens. Contra. i ps. omnia quecumq uoluit fecit. g nich uult nisi q fac. Sz plura pot facere. et pot n uolere. g plura pot uelle. Sz si ds ps plura scire no eet omnisciens. g. et c. Item si aliquid sciret bo q no sciret ds no eet omniu sciens ds. cu g aliqd uelit bo q no uelit ds. ut pura facere furtu. g ds n e omniuolens. Item si posse malu eet posse ds no eet ops quia no pot mala. cu g uelle malu sit uelle. et ds no uelit mala. ds no e omniuolens. probatio minoris. malu no e malum n quia uoluntariu. et c. qr secdm aug. peccatum adeo e uoluntariu. g et c. g ratio uoluntatis saluat i malo. silr et actus uoli i uolendo malu. g. et c. Item uelle malu aut e uelle ul nolle. si uelle habeo ppositu. si nolle. Sz nolle malu e bonu. ergo uelle malu e bonu. g si ds uult omne bonum ds uult malu qd e flm. restat ergo q uelle malu e uelle et ds no uult malum. g ds no e omniuolens. Sz i argum e sophisticu. quia silr posset obici de po. et ideo qr vm e hoc q uelle malu e uelle. sic posse malu no e po Sz i po. Iux hec qr de comparatione po scie et uoluntatis ad sua obiecta secdm ambitu.

Ad pmo dd est q cu queritur. vtru ds sit omniuolens duplicem intellectu pot facere ista locutio. eo eo q h q e omne pot facere distributiue simplr. ul ut nunc si distributione. s. q ad actu et habitu fuerit tunc dicitur omniuolens quia uult omnia uolibile. si ut nunc dicitur omniuolens. quia uult omne uolitu. In utroq sensu falsitate ht et in utroq sensu ht ueritatem. i po et scia et id simp concedit q ds sit omniu sciens et omnipotens et simp negat qd sit omniuolens intellectus hu. et c. patet. Si enim simplr accipiamus deus sit oe scibile et pot omne po. no ult omne uolibile. quia diuina uoluntas importat causam actualem. pa uo abstrahit a ratione actualitatis. et pot ratione cae. scia uo abstrahit a ratione utriusq. qr igit ds no e ca actualis omniu. q pot facere. ul uelle sic no facit omne uolibile ita no uult. qr uo potentia abstrahit a ratione actualitatis. ido dr no solu respectu faciendor tantu Sz etia possibi fieri adeo quia uo scia abstrahit a ratione utriusq hic e q scia no tm e respectu faciendor. Sz etia respectu possibiliu no tm deo Sz aliis etia ut pote possibiliu malor. Sz igit e ratio qr actus scie ut scire e p modu habitus. silr et po p modu ht ut posse. uoluntas p modu actus ut uelle. ido scia e omnium scibiliu. pa omniu possibiliu que sunt po. Sz non uoluntas omniu uolibiliu. et io no pot ds plura scire. ul posse. pot tamen plura uelle. Similr si accipiamus rem ut nunc respectu dei prius et respectu facte uolite. scia e respectu omnis rei. in qua saluatur ro scie. et po in qua saluat ro po. Sz uoluntas no e respectu ois rei i qua ratio uoluntatis saluat. scia e e respectu omniu futuror et psenciu et preteritor bonor et malor qa ibi saluatur ro scie et nobilitas. qr scire malum scire e et scire malu nobilitatis e. silr po e respectu omniu bonor i quib solu saluatur ro po. na posse malu no e posse. vn posse malum no tm derogat pfectioni po. Sz etia ipi po quia posse deficere no e posse. no adhuc o po. voluntas e respectu bonor. tantu no respectu malor. et quauis i uolendo malu no saluat dignitas uoluntatis saluat tamen ratio tamen uolendi. qr uelle malu uelle e. et hic e qd ds no dicitur oi uolens qr no uult malu. Sz tamen ops dr q uis no possit malu. Si qratur qr ratio po non saluat respectu mali sic ratio uo. dd qd po id ipm qd dicit. e p mod habitus et pnis. de po actiua loqdo. vn cu e respectu pnacois ta no e po Sz defectus po. Sz uoluntas id ipm q dicit. e p modu cuidam i diffinie et coplacencie. qr g in malo saluatur. ratio ossi et coplacencie. sic et respectu boni. ido uelle malu uelle e. Sz posse malu no e posse. Ad illud q obicitur qd ds uult omne q decet. dd q illa no e ratio qr no dicitur ops. Sz illa q p assignata e. s. quia pot omne qd posse potencie e. Ad illud qd obicitur qd cognitiua amplectitur omne uerum q affectiua omne bonu. dd qd alit amplectitur. Sz aliter illa cognitiua enim amplectitur actu alitet cognoscendo omne q e uerum. et q pot ee. Sz affectiua. quia actus ei e i ratione actus amplectitur. et uult solu bonu q e

ul' erit rursus vñ amplectit' totu actuz
cognitiue. quia nich' scitur n̄ uīn na ēiu sa
re nō ē scire. s3 bonū nō amplectit' omino
actū uōl'. nā uelle op̄p̄. boni ē uelle. hinc ē
q' deus sciendo om̄e uerū dr̄ om̄is sciens. s3
nō sic uolendo om̄e bonū. omnivolens. ¶ Ad ı̄
q' obicitur qd' deus cognoscendo se q̄ ē ueritas
ipā om̄e uerum cognoscit. g̃. ꝛc. ¶ Dō q' uer
ē. s3 aliter quia cognoscendo se sic ē causa exē
plaris. et eā exēplaris nō tm̄ futurorum s3 ē possi
bilium ad o' ki'. s3 diligendo se bonū ē ea actual'
ut patebit. ꝛ iō nō sequit' q' uelit n̄ bōa q̄ erit
ul' faciet. ꝛ p̄p hec nō pōt dici omnivolens. alia
tam̄ ē hō di ratio sicut patebit ı̄ litera.
¶ Ad ı̄ q' obı̄ de uō q' melior ē q̄ se extendit
ad plā. dd' q' uō ē actus rōnalis. vñ nō dr̄
uō melior quia simp' ad plā. s3 qa ad plā
rationabilr'. ꝛ quantū iō recta dictat. creatis
sicut ı̄ numō diffinito. q2 nūs ı̄finit' rebz
nō cōpetit. iō optiā uō ꝛ pfectissima ı̄ aliq
numero ult' res bōas ēē s3 tam̄ finito. et
ex hoc nō sequit'. q' uō sit ı̄finitorum ul' om̄iz
possibilium nec etiaz omniz. pōt tam̄ dici qd'
illud si alicubi h̃t ueritatē ibi tm̄ h̃t ubi
uoluntas aliqd' recipit a uolito. s3 uō sic n̄
recipit. iō non ē melior uolendo talia
q' unū ꝛ mille q' cū rō nō ualet illa ratō
ı̄ proposito. ex hus patet illd' q' consueuit qri
utrū uō ꝛ pō ꝛ sap' sint equalia. dd' ē qd' ē
loqui de hus q̄m ad sbaz ul' q̄ sbm. q̄m ad actū.
ꝛ quantū ad effectū. ꝛ q̄m ad obm. ꝛ ı̄ p̄mo
sic sunt omnino ide. si q̄m ad actū. sic ē ibi
omnimoda equalitas. certū in ccessio. ut p3.
ꝛ q2 qcqd' scit dr̄ ꝛ pōt. uult scire uult.
ꝛ posse ꝛ eō. si q̄m ad effctū. sic ad h' sunt.
equalia quia nichil efficit dr̄ n̄ p pō sap'.
ꝛ uoluntatē. si quantū ad obm̄ siue gnotatū.
tūc inequalia. scia ē ē hec in ı̄ plus. ꝛ pō ı̄
minus. ꝛ uoluntas ad huc ı̄ minus. nam
scitū. ē bonū ꝛ malū. pōt. ē bonū tm̄. s3
fuerit. ꝛ nō futurū. uolitū uō. ē bonū.
ꝛ futurū tm̄.

Quantum ad scdm articulū qr̄ de uō diua
q. quantū ad cālitatē. circa hec quiritur
duo. p̄. qr̄ inqualr' utrū uoluntas dei sit cā rez.
¶ Sedō utrū sit cā p̄ ı̄ mediata. ꝛ p̄ sit cā o'
sic. hylar' ı̄ libro de synodis. omnibz creaturis
substan uoluntas attulit. s3 filio nā dedit. ¶ Ite
aug'. in li. qō' manicheos. ¶ Qui dē ē. eius q uolu
tatem dei nosse desiderant qd' uō dei omniz
q sunt ipā sit cā. ¶ Ite ratione ur'. quia dr̄ ē
causa rerū. s3 om̄is rei causa ē dr̄ cā ē p scia
pō' uō'. aut g' ē cā quia potens. aut q2
sciens. aut quia uolens. nō quia potens q2
multa pōt que nō facit. similr' nec quia
sciens. g' quia uolens idō facit. s3 cā ē cui ēē sequit'
aliud. g'. ꝛc. ¶ Ite dr̄ ē cā rerū creatarū. aut
g' p natura aut p uō'. aut p casum ꝛ fortuna
nō p casū ꝛ fortuna. quia tales sūt cē scdm ı̄ p
fectam rationē. nō p natura. quia sic simile
ex simili pducitur. Restat g' q' p uolūtatē g'. ꝛc.
Contra si uō' dei ē causa aut ratione pncipalis si
gnificati aut ratione cōnotati si ratione pncipal'
significati. g' cū id' sit scia. pō. ꝛ uō'. ꝛ eadē
ratione debet dici om̄e. si ratione cōnotati. querō
quid sit illud nō ē dare n̄ effctū. s3 effcs consequit
rōnē dr̄ nō eq'. nō g' ratione gnotati. ꝛ i si g
notat effectū. g' nullo m̄ pōt dici dr̄ uult se eē
cū eā se omnino nich' efficiat qd' ē filiū. ¶ Ite
aut uoluntas ē cā p p̄petatē aut p appationem.
si p p̄petatē. tc ergo sap' ꝛ pō nō sūt cē. si p
appriatione aut g' q2 ı̄ uō p prius ē cō cāli' aut
quia ı̄ mediati'. nō q2 prius nā pō ꝛ scia anecdit
uolūtatē. om̄i ratione intelligendi. nō quia ı̄
mediatius. quia hugo dicit q' dr̄ p uō mouz
p sapiām dispōit. ꝛ p pō exequit' g' ı̄ mediaciore
coniunctionē h̃nt ad op' scia ꝛ pō qua uō' g'. ꝛc.
¶ Ite aut ē causa p uirtutē agendi aut
p modū nō p uirtutē. q2 uō nō dic uir
tutē. s3 pō dicit. si p modū agendi. q. mod'
agendi p modū nature melior ē ꝛ nobilior.
g' nā magis ē cā. pbō illud agens ē uirtuosi'
q' ē sufficienciūs ꝛ nobiliorē effēm pducit. s3
natura sufficiencior ē in agendo ꝛ paucio
ribz indiget. ꝛ nobiliorē effēm pducit quam
aliq siue agens uoluntariū. g'. ꝛc. ¶ Item
q' nō q̄m ad mod' ur'. q2 agens qd' dat pducto
p prietates nāles consimiles agit p mod' nature
s3 dr̄ effectibz suis dat unitatē. ueritatē ꝛ boni
tatē. nec pōt facere sine hus ꝛ iste sūt p prie
tates naturales diuine subē g' dr̄ agit p mod'
n̄ nō uō'. ¶ Ite om̄e agens uolūtarie ē agens
p concipiendo. s3 dr̄ nō agit p concipiendo sicut
dicit. dyo'. de. di. no. quia sicut sol nō p concipiendo
illuminat sic dr̄ nō p concipiendo creat g'. ꝛc. ¶ Ad
ad p dcōz intelligentiā ē notand'. q' q̄uis diuina
essentia sit unū quid simplicissimū tam̄ ē pelag'
subē infinitū. ꝛ iō omnia q̄ in nob' repiunt' p diu
sitatē omnia in qua in deo nobili' p omnimoda repe
riunt' ydēptitatē. nich' tam̄ scdm omnimoda pfec
tionē ueritatē. vñ sic in nobis ē sap'. pō. ꝛ uolūtas
ꝛ uere ens. ꝛ ita rez que a nob' sūt. sic ꝛ in deo
sūt. s3 tam̄ unū sunt. ꝛ q̄uis unū sūt. quia
intellectus nr̄ nō pōt infinitatē illius subē
comprehendere. nec p unū uerbū exprimere idō
multis modis intelligimus deū ꝛ diuersis noībz
exprimimus. ꝛ tm̄ qd' p illos modos intelligimus
plura enunciamus. ita q' deo aliquid attribuim'
scdm unū modū q' nō scdm aliū. ꝛ licet quidē
q2 omnia in deo ı̄ nam h̃nt existenciā. ı̄ deo

7 ideo cu alio n intelligam dnm cu dnis deu bonu
& cu dnis deu eternu. concedim cu se diffunde
quia bo e. n quia eternus. h e e ppetas bonitatis
n durationis. hic e qui intelligim u uo ee
ideo ppetas uo sic pducit ea q eveniut pmod
libalitatis qd dicimus deu i quantu uo ee cam
rei/ratio aut qr uo attribuit calitas h e. qr
ratio cand e bonitas. 7 cratue effectiu. 7 ra
finis. na bonu dicitur diffusivu 7 bonu e ppt qd
omia effectiuu a n fit efficiens i effectu nisi
ppt fine. illud g qd dicit conuctione pncipij
effectiui cum fine e ratio creandi i effectu h
uo e actus pmo bonu reflectitur sup bonu
sua bonitate. g uo sunt effectum cu fine. 7 hic e
q uo e ratio creatie facies i effectu 7 ido attribu
imus do rne calitatis subratione uo no sic sb
aliis rationibz 7 h colligit exubis dyo. i. iiij. de
di. no. u dicit. q bonitate ut genitia ut pncipu
7 ut fine omia appetut ut pnc aq sunt.
ut genitia p qua saluant ut fine ing tendit.
vn divinus amor e quida actus eius exop
timo. 7 p optimu. 7 optimu ex q colligitur
qd dicit conuctione pncipij cu fine. 7 ideo cu
actu qui uult facere/ita q actualitas i causado
referatur. ad uoluntate n ptinat ing ht
uo h inquo facere uult. sicut ego uolo audie
eas missa. 7 uoluntas facit me eas ee i actu
7 uolita. sic sio m e in deo. Ad 2 q qr ratu
gueniat uo to causalitatis p conotatu ul
ppt rem signta. dico q ppt rem signficata tm
nec p cognotatu h p rem sic significata.
quia signficat diuina ecentia ut uoluntas
cui ns signdi. ptidet ueritas. vn sicut qu-
nec dnis q lapis assimilatus deo i quantum
ens al i quantu uiuens 7 ho in quantu intel
ligens vel ea ecentia intelligencia natura.
7 uita. idem sunt i deo. tam idem ipm alio m
ceditur intelligi. no p conotatione h p eius
sibi infinitate in qua omis nobiles pprietates
sunt unu no tam possunt signficari n pdi
uersa. Ad 3 q obicit ratu sit causa p ppe
tate aut p petate aut p appatione. dico q
simplicit. loquendo ppissime e causa qpando
u uo ad scam 7 po dicitur ca p appationem 7
h quia ipa uo sigt dnm ut ecam actualez.
vn i uo p inuenitur ea actualitatis non
calitatis. pt e scia 7 si heat ratione ee ha
bitualis no tam actualis nisi p uolutatez.
vn uoluntas facit de scia dispone. sive
facit sciam ee disponetez. 7 po exeqtre. pt
eni disponit quia uult. 7 ido facit quia
uult. 7 sic patet illud. Ad illud q querit
qr uoluntas dicitur ca ratu p uirtutez
agente ul p modu agendi. dico q ppe
utruqz deo enim uelle e posse pncipalia

ca ratione modi agendi pducto e dui si fca tn
ex sola libalitate agentis spectat ad agente
p uo. Ad obr qd modus agetis nalis e nobilio
ueru e ubi nobilitas no e omps. h si aqs ps
facere omie q uell 7 n mini nobilius agere qm
n. pot tam dici qd mod pcedendi naturali co
petit psone i creaturas quia no possit con
uenire dfor. Ad illud q obr q ds pducit sile
sim ppetates dd q natura pducit simile ppe
tatibz spalius si e agens pticulare ul si e ager
uniuslle pducat necio no cosila libalitate
ds aute neitu m. Ad 2 qd obr q ds no e
agens preconcipiens dd qd hec ueritme de pco
gitatione q precedit uo h no e vm de p occup
i opis 7 p mo m loquit. dyo. ipe uo oppon
scdo modo.

Secundo qr utru uoluntas diuina sit ca p
7 imediata 7 qd sic ur p aug. iij. de tu.
uo. dei e pma 7 suma ca omniu specieu 7 motio
nu. Ite omis ca cui actus ppus 7 pm e rei
pductio e ca pma 7 imediata h uoluntas
e hi g. 7 c. Exponatio medie sup illud ps.
Justus dns in omnibz uiis suis. glo. deo h e
uelle. qd facere quia ex ei uo res hnt ee. Ite
ratioe uidet q omis ca e p 7 imediata qua
no e altera pora h diuina uo e ca qua no
e altia qpora eu sit ide qd ds g uoluntas e ca
p 7 imediata. Ite omis ca e p 7 imediata
que e intoru effectu p actione sua h ome
qd fit e a do 7 nich pot opari sine ipo cu no
possit i ee saluari 7 deus toti cooperatur. 7
intorie g 7 c. Ite omis q re cognoscit
certissime 7 nobilissime cognoscit p causa
pmam 7 imediatam. h cognoscens deu 7 uides
cognoscit i eo res certissime 7 nobilissime
tanq i causis pprus. ut dicit aug. g i deo
e causa prima 7 imediata h no nisi uoluntas
g. 7 c. Ite q deo attribuit. dz attribui ei i sue
totalis nobilitatis. sig ratio calitatis conuen
ei nobilissima caltas dz ei attribui. h h e ee pme
7 imediate g 7 c. q bonu e una ca imediata
g si ds e ca omniu immediata nich ht aliam
causam qua deu. 7 si h. cessat omis opatio. 7
ita potencia cessat. cessat 7 bonitas. 7 creatura sit
ociosa. Ite si diuina uoluntas e omniu ca
prima 7 imediata h posita ca prima 7 ime
diata ponitur effcs. g cu diuina uoluntas fuit
ab eterno certa sunt eterna. Ite ome q ht ca
prima 7 imediatam 7 nccriam e demonstrabile.
g si diuina uo e omniu ca pma 7 imediata
omia sunt demostrabilia. Ite cognita
ca prima 7 imediata no e ultra qrere. g
secto qd ds uelit aliquid stulte laborat qui
qrit causam alia. h de omi bono qd fit scim
deu ee causa. g no e ulterior qrenda. preut-

ergo creature sunt scientie causales unde omnis scientia. ¶ Responsio
ad huius intelligentiam est notandum quod cum increatum sit
respectu causarum universalem et particularem causa universalis uno modo
plus influit in effectum quam particularis. alio modo
minus. quod est ad intelligentiam quia universalis quanto agens
prius est magis influit. sed quantum ad actualitatem
et quantum ad ea que sunt propria rei minus influit. et
ratio huius est quia ratio causa universalis causata non habet
omnimodam actualitatem nec perfectum proprium. et ideo
non potest pervenire ad formam specialem nisi per actum
vel per formam agentis particularis quod non est ab
ipso. divina autem voluntas est causa prima universalissima
et actualissima. et ideo potest in totum effectum et in totam
rei substantiam etiam sine adminiculo alterius cause. non
aliquid causa potest aliquid vel mediante sine ipsa. et ideo
necesse est quod ipsa sit causa immediata in omni actione
et ideo concedende sunt rationes ad hoc. ¶ Ad
obiecta in contrarium intelligendum quod cum deus sit omnium
causa immediata secundum quid tamen est tota causa sicut
eorum que creavit. quorundam autem est tamen causa alia
causa particulari. ut eorum que fiunt a natura et
a voluntate particulari. et hoc quidem causa convenit
non propter indigentiam divine voluntatis. sed propter
summam liberalitatem que non dedit tantum rebus esse
sed operationem et diffusionem propter ordinem et decorem
rerum universi adinvicem. nec una causa derogat
alteri sed totus effectus est a causa creata et totus
a voluntate increata. et sic patet responsio obiecti. obiectio
enim de causa immediata et alterius esse create. que
esse causate non sunt immediate in eodem genere cause.
¶ Ad id quod obicitur quod posita causa immediata etc. dicendum quod
causam poni est dupliciter vel in esse vel in operari et
posita causa non ponitur effectus in actu nisi ponatur in
operando et sic non fuit ab eterno. sed in tempore in quo
disposuit et voluit ab eterno producere tunc.
¶ Ad illud quod obicitur quod omnia essent demon-
strabilia dicendum quod verum est. si causa illa sit propria et deter-
minata ad tales effectus. ¶ Ad illud quod obicitur
quod non deberet querere aliquam causam dicendum quod si plene
cognosceretur dei voluntas et dispositio in se
nullus in aliqua desideraret scire aliquam causam
ita plene cognosceret in causis primordialibus.
at tamen quia divina voluntas non cognoscitur
nec ipsa excludit in agendo operationem cause
create non excludit etiam nec in cognoscendo
et ideo bonum est et utile cognoscere in consideratione
causarum creatarum ut aliquo modo semiplene veniamus
in cognitionem illius cause summe que est
finis omnis cognitionis.

Consequenter queritur ad tertium articulum qui de
voluntate divina quantum ad rationem significandi.
Et circa hoc duo principaliter queruntur. primo queritur
de convenientia illius divisionis divine voluntatis
in voluntatem beneplaciti et voluntatem signi. secundo queritur
de divisione et sufficientia signorum divine voluntatis.

Et quod prima divisio non sit conveniens videtur quia sicut
voluntas est respectu rei ita ipso et scientia. sed scientia non
distinguitur per scientiam veritatis et scientiam signi. similiter
nec potest ergo voluntas. si tu dicas quod illa non habent
signa. contra. sicut creature sunt signa voluntatis ita etiam
divinitatem ex suo ordine scientiam et sua magnitudine
monstrant potestatem. ergo si signum producit in idem patet etc.
¶ Item si contingit divinam voluntatem designari aut per signa
naturalia aut per signa voluntaria. non per naturalia
quia preceptio et prohibitio non sunt a natura sed a voluntate. nec
per voluntaria. quia signum voluntarium est quod significat
ex institutione. sed preceptio et prohibitio non significant
ex institutione voluntatis sed ipsum quod precipitur ergo etc.
¶ Item res significata non communicat nomen suum signo. unde
quamvis circulus sit signum vini non tamen est vinum. unde
quamvis preceptio et prohibitio etc. sint signa divine
voluntatis non tamen debent dici voluntas. ergo non debet dividi
voluntas in voluntatem signi et voluntatem beneplaciti. ¶ Item preceptio et
prohibitio et huiusmodi autem sunt signa ratione actus aut
ratione obiecti sive connotati. Si ratione actus sed
idem est actus quod divina voluntas etc. quia cum dico deus
precipit dicitur de deo et ita predicat divinam essen-
tiam. ergo secundum hoc idem esset signum sui ipsius aut
ratione effectus et tunc preceptio et prohibitio nullum
connotarent effectum nec consilium. nullum omnino esset
signum. et ita nullo modo videntur signa. Sed contra.
scriptura dicit plures esse voluntates dei. sed constat unam
esse voluntatem beneplaciti. ergo si plures sunt oportet quod
sit preter illam voluntatem quia beneplaciti. sed nulla voluntas
dei est nisi beneplaciti vel signum illius. ergo etc. ¶ Item
contingit cognoscere voluntatem dei. sed non possumus
cognoscere eam per se. necesse ergo est quod cognoscamus
per signa et sic nominamus secundum quod cognoscimus
ergo non tantum debemus dicere voluntatem bene-
placiti esse voluntatem sed etiam signum eius. ¶ Item preceptio
alicuius recte dicitur voluntas illius. ergo et preceptio dei.
sed non est voluntas causans quia preceptio est etiam si nichil
fiat. ergo est voluntas ut significans. ¶ Responsio ad hoc in-
telligendum est quod tria rationes compellit nos distinguere
voluntatem dei in voluntatem signi et voluntatem beneplaciti. Augustinus quidem
quia dicit Augustinus i. ad thes. iiii. hec est voluntas dei sancti-
ficatio vestra. sed illud non est deum precipere ergo vel
per causam vel per signum. non autem per causam ergo per signum.
¶ Item ratio dicitur quod communi usu loquendi consue-
vimus preceptum nostrum voluntatem appellare. propter hoc intelligendum
quod sicut non absurde intellectus dicitur vis intellectiva
et ipsum intellectum. ita voluntas dicitur ipsa vis volendi. et
ipsum volitum. et quia voluntas dei innotescit nobis per
volitum tamquam per visibile et signum est quod facit in
aliud venire dum offert se sensui. inde est quod
voluntatem dei dividimus in voluntatem beneplaciti
et in voluntatem signi. ¶ Ad illud quod obicitur de scientia et
potestate dicendum quod ipsa voluntas se habet immediatius ad res
et cum non sit determinata in futuris indifferentibus
ideo indiget certis signis. et propterea cum nos debeamus

ut conformitatis magis oportet nos ipsam cognoscere. sed diuina scientia est respectu omnium sibi ipso. ipsi neuter oportet nos conformare. ideo non sic dicitur scientia signi uel potentia sicut non dicitur. Ad illud quod obicitur utrum sint signa naturalia uel uoluntaria. dicendum quod signum est ens. et est signum. potest ergo dici naturale inquantum ens uel inquantum signum. signa igitur uoluntatis et quamuis causa uoluntaria sint quia autem naturalia sunt inquantum signa quia naturaliter significant. sic effectus naturaliter significat causam. Ex hoc patet solutio quia res non conuenit signo nomen dato conuenit tamen signo illi ut patet: non urina dicitur sana quia est signum sanitatis. et est signum quod causatur naturaliter. sed tamen non est generaliter. verum non sunt per modum proprietatis sed secundum tropum loquendi. sic tangit magister in littera. ratione transferendi est similitudo causati cum signum quod naturaliter significat causam. Ad aliud quod obicitur ratione cuius sunt signa dicendum quod ratione actus causati per comparationem ad obiectum. obiectum est ignotius sicut uoluntas ut est subiectum preceptionis et prohibitionis et huiusmodi. unde hoc quod precipitur signum est uoluntatis in quantum precipitur.

Secundo queritur de numero et sufficientia signorum diuine uoluntatis. ponit magister v. signa que continentur in hoc uersu. precipit. prohibet. permittit. consulet. implet. et uidetur quod debeat ponere pauciora quia signum et signatum dicuntur correlatiue. sed si unum oppositorum dicitur multipliciter et reliquum et si unum non dicitur multipliciter nec reliquum patet in topicorum sed uoluntas dei est una et uno modo se habens. ergo unum solum debet habere signum. Item aut signa sic distinguuntur ratione modi significandi aut ratione rei. si ratione rei significantis ergo tot deberent esse signa quot res quia omnis res signum est diuine uoluntatis tamquam causa. Si ratione modi. sed eodem modo significat diuinam uoluntatem preceptio et prohibitio ergo sunt unum signum. Item uoluntas dei sicut infra patebit non est respectu mali. ergo nullum signum eius debet accipi per comparationem ad malum. cum ergo permissio et prohibitio sint respectu mali non sunt signa uoluntatis diuine. Contra. quod sint plura uidetur quia cuilibet bono respondet malum ex opposito. immo uni bono plura mala. ergo tot uel plura signa debet accipi a parte mali sicut ex parte ~~mali~~ boni. sed ergo ex parte boni sunt tria. patet et cetera. Item sicut completioni respondet permissio ita et cohibitio immo multo fortius et magis ex opposito. ergo uidetur quod plura sint signa. Item sicut preceptioni opponitur prohibitio ita consilio dissuasio. ergo uidetur quod sunt plura. Respondeo dicendum quod numerus signorum isto modo consueuit accipi sic. uoluntas est diuina proprie loquendo et presentium et futurorum. preteritorum. aut autem non est. aut alio modo quam presentium. In hoc notandum quod si respectu presentis aut illud est bonum et sic completio aut malum et sic permissio. Si respectu futuri sed tripliciter aut est malum et sic prohibitio aut bonum necessarium et sic preceptio aut bonum necessarium supererogationis et sic consilium. Bonum autem supererogationis non habet malum oppositum ideo nec consilium habet signum oppositum. Alio modo possunt distingui sic. uoluntas diuina sicut infra patebit aliquid uult simpliciter aliquid uult conditionaliter. signum quod est in se et ipsum non contingit eam significari. uoluntas ergo absoluta potest adaptari operationem aut per modum complacentie. aut per modum displicentie. Si per modum displicentie illud nullo modo fit. et circa hanc non contingit significari nec signo exteriori. Si per modum complacentie. aut quia placet illud quod fit et sic impletio. aut quia placet aliquid ex illo et sic permissio. et sic habemus duo signa. potest iterum significari diuina uoluntas ut antecedens siue conditionalis et hoc dupliciter aut per modum complacentie ita quod oppositum displiceat et sic preceptio aut per modum displicentie et sic prohibitio aut per modum complacentie ita tamen quod oppositum non displiceat et sic consilium. per modum uero displicentie itaque oppositum non placet non est possibile reperiri. et sic in hoc patet numerus et sufficientia et solutio obiectorum. Ad primum quod obicitur quod uoluntas beneplaciti non est multiplex dicendum quod hoc uerum est quantum ad substantiam tamen quantum ad connotata multiplex est ut uisum est. uoluntas enim absoluta connotat effectum. uoluntas conditionata connotat naturale ordinatione recurrentium sicut omnium salutem.

Ad aliud quod queritur utrum ratione modi significandi. dicendum quod ratione modi significandi. et est aliquis modus significandi uoluntatis ut detestantis quod sunt prohibita. alius modus ut approbantis quod facit preceptio. Ad aliud quod obicitur quod uoluntas non est respectu mali sed ex malo elicitur per modum uoluntatis detestantis est respectu mali et cetera. Ad aliud quod obicitur quod cuilibet bono respondet malum ex opposito. dicendum quod uerum est sed tamen bono supererogationis potest opponi malum et non malum. Inquantum est supererogationis opponitur minus bonum. Inquantum autem bonum opponitur malum sine aliud in quantum opponitur bono precepti. uideo cadit sub prohibitione. Ad aliud quod obicitur de cohibitione dicendum quod illa impedit effectum. et per hoc priuat rationem significandi ut uisum est. Ad illud quod obicitur quod consilio opponitur dissuasio. dicendum quod sicut oppinio est una quorum quia est acceptio unius partis cum formidine alterius sic consilium quia non accipit alteram partem determinate comprehendit suasionem et dissuasionem. Nam qui suadet consulit. et qui dissuadet similiter consulit et cetera.

In parte ista sunt dubitationes circa litteram. et primo de hoc quod dicit magister. quod uoluntas nunquam dicitur relatiue. uidetur enim falsum. quia sic creator dicitur ad creaturam et prescientia ad prescitum. et uelle dicitur ad uolitum. sed sicut habitum est habitum est. d. xxxv. quod illa dicuntur relatiue ergo et uelle. Respondeo dicendum quod magister accipit hic dici relatiue

put relatiuus modus ddi distinguit. am ddi
rdm subam. th e psonalis. ut a accipit hic. ipe
aut obicit de relatione t creature q e q admod
intellndi nec distinguit am dicendi sm sba
ul pot dici q magr loquit sm gnale nois
intellectu quia uelle no e tantu t creati ut
pdere tenere s; ecia respectu dei. Item qr de
hoc qd dicit. dei scit o. i. ds e cui scie q est ipi
ecina subiecta sunt omia. vr e male dre. qa
similr diuo uol. subiecta sunt omia quia uol
ei nullus resistit g ds uult omia qd no conceditur.
Item ego qro cu omia scibilia sunt subiecta
diuine scie tecincie ta illi uolita qr no dicam
qd ds uolendo se uelit alia sic sciendo se scit
a. Et si tu concedas tuc creata cent eterna. Si
tu dicas q no e sile qr qr no. tur q sit silie.
quia sic diuine scie act no deflectitur ex deu. 7
i scdo se scit o ita de uol ur. Ad ddo qd subiecta
diuine scie no dnr. scibilia su subiecta q a sunt
ipencia. s; subiecta dnr t q e actus diuine
cognitionis. th quide sunt omia cognoscibilia. uo
nouit omia illi subiecta uo sut t quor est
act uol. th no sunt omia uolibilia ideo patet
illud. q qr uttu uolendo se uelit omia. dd qd
uelle uno m d coplacencia a m dic cam. 7 put
dic oplacent ddo qd bn p dici. qd uolendo se uo
lit omia qa omia placent ei q ab ipo 7 ad ipm
sunt put tam dicit pgressum effectus ab ipa
quis act no egdiat exe tam res egdiunt. 7
ido dic t ad exeplar. vn sic no concedit p scdo
se pot o sic 7 uppositto. Item qr de hoc qd dic.
qr ds fecit celu 7 tra. Rndendu e quia uoluit.
vr e mala rsio quia tuc uider facile oia deter
minare. ur ecia qd uol dei no heat rationes. Et
gt. sup i eph. i. sm cosiliu uol sue. Glo. uol
dei e ex ratione. g e querere ratione. Ad dd
q uol nra cu excitetur a uolito 7 cam 7 ration
ht 7 qm ad se 7 qm ad uolitu max cu uult aliq
qd e ppt finem. s; uol dei cui act e ipe qa
no excedit aliqua re alia a se cam qm
ad se hre no pot. volitu aute aliqn ht aliam
cam qua uolumus. aliqn sola uolutate ut
mundi creatio. uol ht rationem s; no cam. quia
no e rronalis. vn no ht rationes tamquam diuisa
a se s; ide re. 7 ido uol dei no pot ee irrationalis
ppt hoc 7 actibz qui totalit sunt ab ipa suffic
ipm scire nec oportet alius alia ratione qre
7 sic patet i. Item qr de hoc qd dic. qd uol dei
e causa omnium spex 7 motionu. vr ei male
dicere quia tuc cu uoluntas di sit agens p in
tentione ur q nich fiat casu 7 fortuna. Ad
dd qd ds quauis sit ca omniu no tam e tota.
sed ipe cum causis cetis ppt hoc no qd effectus
ht comparatum ad cam supma quia ds e. 7 s
nich euenit casu 7 fortuna ht ecia compari

ad uol sue cam catam q e n ul intellncia. 7 sic
cu multa eueniat preter intentionem multa sunt
casu 7 fortuita. Item qr de hoc qd dic. qd n sit
qd no egdiat de intiori aula summi Impris. vr e
fals quia peccata sunt. 7 no egrediunt ab ipo. Ad
dd qd magr no assumit hec aute sic habet in
originali. sba ibi dicit q no iubeat aut pmictat
7 ita no ht locu obo. nichil tam pot dici q magr
restringit distributione sua ad res q sunt aliq natu.
ul dd qd ampliat ubu egdiendi ad face 7 pmictere.
Item qr de hoc qd dic. q monstruosi ai ane puis
cere motus. 7 hus sba sunt dei uol. vr e fals dre
quia monstru dic de ordinatione aliqui i natu g
no e a ca supma. Ad aliquibz dd uidebatur
qd monstru dicit. de ordinatione aliq i n. 7 dic
ecia subam aliq sba illa cam ht positiua q ds
e. s; deordinatio. illa no ht cam positiua. s; pri
uatione 7 h e ut plimu exportio uirtutis agentis
ad m. aut e m sup hndat aut deficit sm pportio
tione caloris opantis uirtutis. 7 aug. loquitur
de monstris qs ad illud qd hnt substracti tam alit
pot dici q monstra ecia sunt adeo punientes
qui pene sunt 7 sic hnt ratione ordinis 7 qmuis e
ds no faciat. qr ordine 7 sino fac. tam qst solitu
cursu n frequenter ul ad uindicta ul ad miam.
Item qr de hoc qd dic. placet naitam plas caus
alius attribuere. vr e q no bn dicit. quia plus caus
alius uere attribuerit. g i hoc uani no fugiunt
ut puta luna eclipsat eo q tra interponit. Ad
dd. q no ideo dnr uani. quia alius tribuerunt
s; sic alius tribuerit ut tam ad causa ppua
referent 7 ideo euanuerit q ad cam pma 7 ppua
no uenerit. que sola e ca simp pma 7 simplr
generalissima. Item qr de hoc qd dicit. qd diuina
uol. no recipit uise multiplicitate. vr e fals
quia plures sunt ydee eo qd plimu ydeator. g
similr ples uol quia plu uolitor. Ad dd q
no e sile sicut patet i qone de ydeis. quia uo
luntas dicit q plus se tenet ex parte uolutatis
7 scdm ee 7 sm ratione dicendi. 7 ido re 7 ra
una e uol bnplacitu s; ydea sm ratione ddi
plus se tenet ex pte ydeati q similitudine e
dicit 7 cogitio sm ratioem intellndi 7 dicendi
motu dicit i nobis a rebz ad aiam scdm re. set
inde o sm ratione intellndi uoluntas aut no. ido
hac dupli ratione conceditur de ydeis no de
uol. Item qr de hoc qd dicit. qd uoluntas no recip
unitate. vr e fals quia ds nuc uult aliquid
ee qd pa no uolet ee g uidet q desinat uelle
7 sic incipiat. g ur diuina uoluntas mutari.
Ad dd q i h lo. inbz e solu t conotati mu
tatio. q coparatur ad diuina uolutate ratione
cui ponitur i cepto 7 deflecio 7 actibz ullis q
conotant aliqd de psenti. Sicut dicitur deus
uult hoc ee futuru ab eterno uoluit s; tam ca

i actu suo actualiter continuans, tamen non fuit in quo fuerit uoluntas, i. in illo instanti in quo actus uoluntarius copulatur opposito non autem ipso suo uolenti. et sic patet quod sed actualis incipere nulla sit in ea mutatione. quia continuatur uoluntas uera actu fuit. secundum candem in actu non fuit in principio per quod uoluntas ergo nulla est deum uoluntas incepit. et aliis esset dictus incepit. ¶ Deinde queritur de hoc quod dicitur. Et si intus dicitur quod non est ira in deo. ut cum maledicere quia in deo est uis irrationalis concupiscibilis. ergo pari ratione ponenda est in deo irascibilis. ergo sicut non in eo est actus cogitandi et amoris ita et actus irascibilis. ¶ Dico ad quod irascibilis aliquid sonat in imperfectione de ratione sui nominis. et ideo dicitur habere aliquid quod nullo modo recipitur in deo in transsumptiue. tamen cum actus huius uis in nobis sit glorificare et ditari. et hui sit modo quod non sub est huius uis. et propterea dico quod in deo non est et huius uis glorificandi et donandi quod est ipsa diuina substancia. tamen quia ita habet passionem coniunctam de ratione sui nominis ideo non recipitur in deo. nec irascibilis in ira in transsumptiue sermone tropico. et non quod dicitur hec signa ire non que significent iram in ipso. sed que significant iram in nobis. et non que in nobis fuit. ¶ Deinde queritur de hoc quod dicit. quod precepit abrahe ymolare filium nec tamen uoluit. ergo sic hoc uidetur quod preceptum sit signum fuit. ¶ Dico ad quod uoluntas dei uolebat fidem et deuotionem abrahe manifestari comparatione obedientie et hoc deus uolebat. et hoc signum comparabat et non tamen secundum extimationem abrahe plus comparabat. et propterea plus quod abraham intelligebat dominus fidem eius probabat. ita quod non in signo falsitas nec in habraham deceptio fuit. secundum probatio.

Hic oritur questio. dictum est in superioribus etc. Hec est secunda pars huius totalis tractatus de uoluntate in qua magister agit de diuine uoluntatis impletione. et habet hec pars duas partes. in prima supposito ex precedentibus quod dei uoluntas beneplaciti semper impletur remouet dubitationes in secunda explicat ueritatem. Secunda de presciencia. Voluntas dei que ipse semper efficax est. Prima pars habet duas partes. In prima magister remouet dubitationem per comparationem ad bona. In secunda per comparationem ad mala ibi. Preterea cum constet omnia bona que fiunt. etc. Prima pars habet duas partes. In prima magister obicit. In secunda soluit ibi. Sed audiamus solutionem. Preterea cum constet. etc. Hec est secunda pars in qua magister inquirit utrum uoluntas dei impleatur respectu malorum. et circa eam inquirit utrum uelit deus mala fieri. quia fuerunt hic due opiniones. quarum una fuit. quia deus uult mala fieri. et hec opinio est falsa. alia opinio est quod deus non uult mala fieri. et hec opinio est uera. Ideo hec pars habet duas partes. in prima magister ostendit ad partem falsam. In secunda opponit ad partem ueram ibi. Siquis igitur diligenter attendat. etc. Prima pars habet duas. In prima adducit rationes ad defensionem falsae opinionis. In secunda ponit partem solutiones quas assignat illi qui sunt contrarie positionis et hoc ibi. Illi uero qui dicunt deum uelle mala non fieri. Et

utraque partium duas habet. scilicet in opposito duas inducit rationes quarum una tantum dicitur. alia autem est. Hec pars in qua soluit diuidit. quia ponit inducens rationes uel duas obiectiones eorum. Siquis igitur diligenter. etc. Hec est pars illa in qua conatur magister ad ueram partem astruendam. et hec pars habet duas. in prima inducit rationes suas. In secunda dissoluit quandam rationem sophisticam. et hoc facit ibi. Iam sufficienter ostensum est. etc. Prima pars habet tres partes secundum tres rationes quas inducit. Prima sumpta est ad hoc quod certum est deo fieri aut nec deo uolente. et hoc ibi. Siquis diligenter. etc. Secunda sumpta est ab hoc quod est quia malum fit et quia homo fit deterior et ponitur ibi. Deinde idem augustinus. quere. etc. Tertia sumpta est ab hoc quod malum facit tendere ad non esse. et ponitur ibi. Hoc etiam aliter ostenditur quod de deo auctore. etc. Similiter secunda pars in qua dissoluit rationem sophisticam tres habet. in prima illa ponit ibi. Iam sufficienter ostensum est etc. In secunda dissoluit ibi. Quibus facile est nobis respondere. etc. In tertia reddit aduersariis assertionem dicens hanc partem esse ueram quod deus non uult mala fieri ibi. hec et alia huius etc.

Ad euidenciam eorum que determinat magister in presenti. distinctione. vi. queruntur. ¶ Primo queritur utrum deus uelit omnes homines saluos fieri uoluntate beneplaciti. ¶ Secundo queritur utrum deus uelit mala fieri. ¶ Tertio utrum mala fieri sit bonum. ¶ Quarto utrum mala ordinentur a deo. ¶ Sexto ultimo utrum mala augeant decorem uniuersi. ¶ Quod autem deus uelit omnes homines saluos fieri uoluntate beneplaciti ostenditur. Ad Thimotheum ij. uult omnes homines saluos fieri. sed constat quod hoc non est dictum de uoluntate signi quia non precepti non impletionis. nec alicuius alterius hoc enim non cadit sub precepto. ergo constat esse dictum de uoluntate beneplaciti. ¶ Item damascenus libro ii. capitulo exscire quoniam deus uult antecedenter omnes homines saluos fieri. et regni sui potiri bonitatina non est ad puniendum plasmauit nos deus. ergo cum uoluntas antecedens sit uoluntas beneplaciti que est bonorum que sunt bona directe gabiliter uoluntate beneplaciti uult omnes saluos fieri siue saluari. ¶ Item omnis huius caritate uult omnes homines saluos fieri sicut cuique modica habeat dilectionem. cum ergo deus summa habeat dilectionem et caritate uidetur quod ipse uelit omnes homines saluos fieri. ¶ Item sicut uult philosophus primum unomodo se habet ad alia sue ad omnia. ergo quantum est de se omnes uniformiter diligit. ergo si uult aliquos saluari. et omnes. uel si de aliquibus non uult pari ratione de nullis.

¶ Contra. hoc primo est instancia qua adducit magister in littera. si uult omnes homines saluos fieri. et de omnibus plures dampnantur quam saluantur. ergo uoluntas eius frustratur et cassatur. quod est contra

uitate aperte. ¶ Item omnes quos deus uult sal
uari eligit ad salutem. electio est enim dicit augustinus
qua dilectione ad salutem eligit. ergo si omnes uult
saluos fieri omnes sunt electi. quod contra. xxii. multi
sunt uocati pauci uero electi. ¶ Item in predestina
tione non sunt nisi hec duo. scilicet precognitio et uoluntas saluandi
ratione cuius deus dicitur predestinare. quod est preor
dinare gratiam et gloriam preparare. predestinare dicitur
ergo cum precognitio dei sit omnibus communis et uoluntas
salutis est et omnium. ergo omnes sunt predestinati.
sed omnes predestinati saluabuntur. ergo omnes sal
uabuntur. quod est contra fidem. Si tu dicas tamen quod
duplex est uoluntas absoluta et conditionalis
et deus absoluta uoluntate solum uult saluare. quos
presciuit conformes fieri ymagini filii sui
et illos predestinauit. uoluntate uero conditionali uult
omnes si ipsi uelint. tunc obicitur quod uoluntas con
ditionalis non uidetur conuenire deo. quia hec est
uoluntas semiplena. Deus autem quicquid
uult plene uult. et quicquid facit plene
facit. Item hec conditionata uoluntas. aut
est uoluntas beneplaciti. aut uoluntas signi. si signi.
tunc nichil ad propositum. quia uoluntate signi non uult
omnes homines saluos fieri. si uoluntas bene
placiti sed hec uno modo tantum est et non est semper
impletur. ergo omnes homines saluantur. Item hec uoluntas
conditionata qua dicitur quod uult si ipsi ue
lint locum non potest habere in paruulis qui moriuntur.
ergo adhuc non soluit ista distinctio. ¶ Item cum
sic dicitur uult hunc saluari aliquo demonstrato
aut hoc quod est uelle aliquid connotat aut nichil.
Si nichil. ergo pari ratione potest dici de lapide.
quod deus uult hunc saluari. si aliquid. non nisi salutem.
ergo sequitur. si uult hunc saluari quod iste salua
bitur qualitercumque accipiatur uelle. Si dicas
quod connotat possibilitatem et ordinabilitatem
ad salutem. obicitur tunc quod de quolibet ordinabili
ad aliquid potest dici quod deus uelit. Sed quilibet est
clericus et ordinabilis ad episcopatum et quilibet
miles ad dignitatem regiam. ergo deus uult omnes
clericos esse episcopos et omnes milites esse reges.
quod non conceditur. ¶ Responsio dicendum quod cum apostolus di
cat quod deus sic uult. scilicet omnes homines saluos fieri quod
necesse habemus concedere quod deus uelit. et
cum non possit exponi de uoluntate signi necesse
habemus exponere de uoluntate beneplaciti. Sed cum
non omnes saluentur et uoluntas dei numquam frustretur.
ideo necesse est quod fiat uis in modo distribuendi.
uel in modo uolendi. et utrumque docet augustinus. dupli
cem facit uim in modo distribuendi in enchiridion.
primo modo quod distributio sit accomoda sicut et hic.
omnis homo timet intrare per commune modum
loquendi intelligitur qui est intrare. sic augustinus ex
emplificat. si dicatur magister iste docet
omnes pueros de ista ciuitate. quia scilicet docet

omnes qui addiscunt. nullus enim docetur nisi per ipsum. similiter
deus uult omnes homines saluos fieri quia nullus sal
uatur nisi uelit deus. non omnis enim ut uelit. facit
etiam alio modo uim distributionis secundum quem modum
distribuendi quod potest fieri pro singulis generum. et sic
est falsa. et non intelligit apostolus sic. uel pro generibus
singulorum. et sic uera. quia deus de omni gente uoluit
et uult aliquos saluari. et de grecis et latinis. et de pre
latis et subditis. et de omni gente non dicit apostolus pro
omnibus esse orandum. Sed est responsio augustini. cui magis in
nititur. et necesse est sic. uel sic soluitur. supposito
quod uelle dicatur ibi uelle dei secundum quod dicitur de uel
le placito quietato siue uoluntate absoluta de qua
uerum est dictum. omnia quecumque uoluit fecit. Sed damascenus
facit uim in modo uolendi. distinguit enim in deo uoluntatem
antecedentem et uoluntatem consequentem et uoluntas ante
cedens est uoluntas uel in eius ipse quod deus hominem facit. et est
inuestigabilitas bonorum uoluntas autem consequens est uoluntas non
que sequitur merita. Sed qui uult aliqua secundum pre
scientiam meritorum prima. scilicet antecedens dicitur a magistris
uoluntas conditionalis. siue uoluntas qua deus uult quantum in se est.
secunda autem. scilicet consequens dicitur absoluta. dicta autem
sunt hec uoluntas et illa non est secundum diuersitatem affectio
nis siue modi uolendi que sit in deo sed secundum rationem
connotandi. et intelligendi. potest enim deus dici uelle omnium
salutem. quantum in se est. et antecedentem connotat in omnibus
hominibus ordinationis ad salutem tamen ex parte nature
tamen ex parte gratie oblate. dedit enim deus naturam secundum quam
possent eum cognoscere et cognitum querere et quesitum inue
nire. et inuento inherere ac per hoc salutem optinere. gratiam
similiter optulit. dum filium misit et optulit cuius precium
omnium saluti sufficit. leges etiam et mandata tri
buit salutis et ostendit que in presto est omnibus in quere
tibus. et ipse est omnibus inuocantibus eum. uelle ergo hominem
antecedenter saluare est ordinatum ad salutem facere
et uolentem peruenire non deesse. unde uelle antecedenter
saluare non connotat salutem sed ordinabilitatem ad salutem
uelle autem consequenter siue absolute saluare est uelle
dare salutem ei quem presciuit ad salutem peruenturum per
suum auxilium et gratiam et connotat salutis euentum.
et sic non est dicere quod deus uelit omnes homines saluos fieri.
Huic sermoni magis consonant magistri quamuis uterque
bonus sit. Secundum hanc igitur respondendum quod deus uult
omnes homines saluos fieri quantum in se est siue uoluntate antecedente. non
autem uoluntate absoluta. siue consequente. et quia illa non connotat
effectus euentum. ideo non impeditur in hoc quod non
omnes saluantur. patet etiam responsio ad id quod obicitur de pre
destinatione siue electione quia in illis clauditur
uoluntas absoluta. non solum antecedens patet etiam
responsio ad ultimum de connotatione. ¶ Ad illud tamen quod obicitur
quod uoluntas conditionata non cadit in deum. dicendum quod non potest
uideo uelleitas quantum ad effectum plenitudinis uoluntatis. nec
propter diuersos modos uolendi. sed propter aliam comparationem
et connotandi. et sic patet illud. ad rationes uero ad
oppositum quod deus uult omnes homines saluos fieri. Respondeo

pot ad duas p̄mas qd̾ ueru concludut ⁊ uere.
Ad 2ᵐ aut qd̾ obicitur de caritate hoīum dd̾
q̄ nō ē simile q̄ nos nescim̾ merita hoīū si
tum finalr̄. ⁊ si quis sciret aliqs ee p̄scitos q̄uīs
q̄ptū in se ē deberet eos uelle saluari. nō tam
uolūtate absoluta. s; h̾ meli̾ infra patebit.
Ad illud qd̾ obicit̄ qd̾ d̄s unus modo se h̄t ad
oms. dd̾ q̄ illud ubū p̄h̄ h̄t locū quantū ad
rer gubnatione nō quantū ad earū p̄ductionē
ul̾ quantū ad n̄lia. nō q̄ʒ ad grātuita.
Sed qr̄ ut̄ deus uelit mala fi̾ ⁊ qd̾ sic oste
p anselm. q̄ d̄s nō uult inquit ī pō ē fieri.
g̃ p conuenienciā eq̄. qd̾ pō ē fieri deus uult
illud. s; malū pō ē fi̾. g̃ malū fi̾ ē deo uolit̾.
Itē omīs iustus uult omē q̄ iustū ē. s; oīs
pena iusta ē. ut dicit aug̃. ⁊ ē malū pena. g̃
omē malū qd̾ fit a deo ē uolitū fieri. qd̾ ē
malū fit pena. p̄ʒ p aug̃. p̄ 9fess̄. Iussisti
inquit dn̄e. ⁊ sic ē ut omīs motus īordinat̄
pena sibi sit. Itē duobʒ oppositis p̄positis īt̄
que nō ē mediū necce ē alterum ee a deo
scitū. g̃ pari ratione necce ē alterū ee uo
litum. s; demonstratio peccante istū peccare
istū nō peccare sūt opposita. g̃ d̄s uult alt̄ʒ
s; quicqd̾ uult deus ī fit. g̃ si uult istū nō
peccare iste sī peccat. q̄ ē 9t̄ ypothesī uult
g̃ istū peccare. s; hec ē malū. g̃ malū fieri
ē a deo uolitū. Itē omē uolens aliq̄ uo
de silatā ⁊ deliberatā uult illud sine q̄ ī nō p̄
ee. quāuis ē aliq̄s uelit ee abbas s; nō mona
chus tam̄ si deliberatione uult. uult ee abbas
uult pariter ee monach̄. s; d̄s uult aliqd̾ bonū
q̄ nūmq̄ pōt ee sine malo. sicut scōs suos
p̄bari ⁊ pati ⁊ filiū suū. g̃ ⁊c. Contr̄ nich̄ ē
ab aliquo uolitū. ul̾ uolibile. qd̾ omino displicet
ei. ⁊ ē odiosum. s; ecc̄. xii. dicitur altissimus
odio h̄t peccatores s; nō nisi ratione peccati
siu mali. g̃ multo magis odit malū. g̃ non
uult ī fieri. Itē aug̃. ī. li. lxxxiii. q. Id ē
fieri deo uolente ⁊ deo auctore. s; malū nō
fit deo auctore. g̃ malū nō fit deo uol̄tē. p̄mū
suppōit ipē secūdum p̄bat quia misso hoīe sa
piente fit hō deterior. g̃ multo fortius n̄ dō.
Itē ratione ur̄ quia omīs uolūtas aut
denominatur a uolito aut denoīat uolitū.
Si g̃ d̄s uult malū. aut uoluntas ē mali
cia. aut si uoluntas ē bona uolitū ē bonū.
g̃ aut nich̄ ē malū. aut d̄s ē malus. si uult
malū fieri s; utrumq; falm̄. g̃ ⁊c. Itē omīs
uolens malū uult sub ratione apparentis boni.
g̃ omīs uolens malū decipitur. ergo si deus
uult fieri mala d̄s decipitur qd̾ ē ī p̄ōē. Itē
omīs qui uult aliquid q̄ nō pōt ē miser.
s; d̄s nō pōt malū sicut sup̄ p̄batū ē. g̃ si
uult ī ē miser. s; hec ī p̄ōē. g̃ ⁊c. Rō dd̾.

qd̾ sicut p̄bant ulti̾ rationes malū nō ē
in sine illo antē s; tam̄ sine illo uolito. a deo
uolibile malū inq̄m culpe. quia omīs uo^{tas} ī
ordinata ē cui placet ī malū. ⁊ h; oms conce
dūt. s; tam̄ aliqui uoluerut dr̄e qd̾ d̄s uult
malū fieri cū ipē nō sit cā eius s; alius dō.
uolente. ⁊ h; q̄ dē dicebant deū uelle nō ra
tione siu s; ratiūe eius. ⁊ qd̾ inde elicit. s; hec
ē 9t̄ aug̃. sic ostendit magr̄ ī lectā q̄ hanc
oppinionē imp̄bat. ideo neutrū ē concedend̾.
s; si alicubi legitur exponend̾. Ad 1ᵐ q̄ d̄.
ī contrariū qd̾ d̄s nō uult qd̾ ī pō ē nō fieri
dd̾ qd̾ nō uelle dr̄ dup̄ aut negatiue aut
p̄uatiue. si negatiue nō ē uīm ī. n̄ anselm̄
ita intellit. si priuatiue tūc uult nō ē una
deo ⁊ ē tīa p̄ldā eius qd̾ ē nolo ⁊ h; m̄ dr̄ d̄s
nolle qd̾ absolute uult nō fieri. s; aut m̄
nō ē dicere qd̾ d̄s uolit mala fi̾ ⁊ hec m̄ nō
tenet 9ntia ex̄io. quia nō tenet ī 9ūs sed
ī 9tradictoriis. Ad 2ᵐ q̄ obicit̄ qd̾ duobʒ
p̄positis necce ē alterū scire. g̃ necce ē uel
le alterū. dd̾ qd̾ loquendo de uo^{te} bn̄placiti
nō ē simile. nā scia ē ī omiū que fiūt uo^{tas}
aut bn̄placiti nō ē n̄ ī eorū q̄ sūt ab ipō. Ad
3ᵐ q̄ obicitur q̄ quilibʒ iustus uult iusticiā
⁊ ē. dd̾ qd̾ aliquid dr̄ iustū dupplr̄. ī ē. s.
⁊ ex ordine qd̾ iustū ē ī ē scdm̄ id qd̾ ē a
deo uolitū. q̄ nō ē iustū ex ordine ē uo
litū a deo ē s̄m uolitū qd̾ ordinatū ē ⁊
q̄ malū nō ē uolitū scdm̄ q̄ malū s; s̄m
q̄ punit ⁊ ita s̄m qd̾ ordinatū. ⁊ ita s̄m id
q̄ ē nō ē uolitū. Ad illud qd̾ obicitur
q̄ qui uult aliq̄ uult omē illi anexū dd̾
q̄ uelle aliquid ē dup̄. aut uo^{te} antecedēte.
aut uo^{te} 9nte. q̄ uult aliquis uo^{te} antecedente
uult omē annexū illi necco q̄ nō uult
uo^{te} 9nte pōt etiā uelle sine annexo pōt
ē ex malo bonū elici q̄ nō eliceretur n̄
tam̄ illud malū displiceret. ⁊ bonū elicitū
ē placeret ei qui nouit elicere. pōt tamen
p̄sideri p interpretatione q̄ uolens uo^{te} 9
siliata uult aliquid nō uult tam̄ illud q̄
consequit̄ sicut uult aliquis aliquē lingere
s; tam̄ nō uult ei cecidisse. tam̄ pōt aliter
dici ⁊ melius qd̾ uelle aliquid sine alio ē
dupliciter aut uelle h; ⁊ nō uelle aliud quia
unū placet ⁊ aliud displicet ⁊ sic ē pō ē
ī hus que inseparabiliter sūt coniuncta. alio
m̄ uelle aliq̄ sine alio ē dr̄e uelle ad sine
illo ee. ⁊ hec modo uelle aliquid sine alio
ē dicere uelle. ad sine illo ee. ⁊ h; m̄ uelle
aliq̄ sine inseparabiliter anexo ē uelle ī pō
p̄mo modo nō sequit̄ 9 uelit ī quāuis n̄
sine illo. s; ē ē nō sine illo esse. s; tam̄
sine illo uolito ⁊ ē ex^{tra} sensibile. uolo eni

aliquē qui cecidit surgē. ita q̄ uolo eū
nō cecidisse. nō tamē uolo qd̄ surgat. ita
qd̄ nō cecidit.

Tertio q̄r ut̄ in mala fieri sit bonū. et q̄ sic
ostenditur hoc m̊. q̄ expedit facienti ad
salutē ē bonū. s; malū ē hi'. vii sup̄ i. Ro.
viij. diligentibz deū omīa cooperantur
ī bonū. glō. ēt ipā casus. et aug'. xiiij. de ciui
tate dei. ca. xiij. audeo inquid dīc sup̄bis
utile eē incidere malq; apertū manifestūq;
pcīm ut ide sibi displiceant q̄ iā placendo
corruerant. g̊ malū fieri ē bonū et utile fa
cienti ad salutē. g̊. et c̄. Itē qd̄ ē bonū
deo et uniu'sitati ē bonū simplr̄ q̄r bonū
eē p̄fertur bono p̄uato s; malū hī' ē bo
nū uniu'sitati. g̊. et c̄. Boe'. i. li. de 9sō. sola
diuīa uis ē cui q̄q; mala boā sūt. et aug'.
i li. 9fess'. tu aū nich' omnino malū. sec
ū uniu'se create tue. quia nich' ē ex̄ te.
q̄ corrumpat ordinē quē ī posuisti. g̊ si
malū fi' ē bonū uniu'sitati p; et c̄. Itē
cui' usus bon' ē ipm̄ quoq; bonū ē. s; usus
maloꝝ fcōꝝ ē bon'. g̊ et c̄. mīor patet p aug'.
xj. de ci. dei. nīz ē deꝰ maloꝝ eē p̄misisset n̄
pm̄ ratiōe p̄sciret q̄r eos boꝝ usibz acco
modaret. Itē omē qd̄ iustū ē bonū ē
s; mala fi' iustū ē qā pena ē pcc̄i precedentis
sicut uult grḡ. g̊ malū fieri bonū ē. Itē
malū fieri ē malū ī eē pductū. si g̊ malū
fieri ē bonū pductio mali ē bona. s; r̄ ē
ī arte topicoꝝ cui' g̃natio ul' pductio boā
ē ipm̄ quoq; bonū. g̊ si pductio mali ē
bona. malū ē bonū. Itē malū fieri
ē id qd̄ bonū p̄uari siū corrumpi. g̊ si malū
fieri est bonū corrup' boni ē bona. Sz r̄
ē cui' corrup' bona ipm̄ quoq; malū. g̊ si
corrup' boni ē boā bonū ē malū q̄d absurd'
ē. Itē de duobz conu'tibilibz si unū ē bo
nū et reliq̄. s; malū fieri et malū facē sūt
9uertibilia. g̊ si malū fieri est bonū et ma
lum facere ē bonū. s; p bono nll's est puni
endus. g̊ nll's faciens mala est puniend'.
Itm̄ si oppōitū in oppōito et p̄pōitū in p̄pōito. si
g̊ malū fieri est bonū. g̊ bonū fieri est malū.
s; h' absurdū est. q̄ malū sit facē bonū. g̊ et
p'. Itm̄ si malū fieri est bonū aut g̊ in se aut
q̄r ex ipō euenit ul' cōsequitur bonū. nō in se
9stat. si g̊ q̄r inde euenit bonū qui dicit fa
ciam' mala ut ueniāt bona bene dicit. g̊
male aplī's rephendit. Rē ad predcōꝝ intel
ligenciā nō' qd̄ in opibz illud dīc bonū est ul'
utile sūi 9ferens q̄ in finē bonū ducat sū
ē uia ad bonū ducē p ut ad bonū acipi
dr̄ aliquid. s. p mod' eē ul' p modū casus.
ul' p mod' occōnis a differunt h' tria. Nam cā

p se ducit circa i° circa qd̄ ponit̃ q̄ est pdu
cens et intendēs. s; casus p̄uat intentiōne
s; nō opatiōne sicut patet ī fodiente q̄ i
uenit thesaurū preter intentiōne. occasio aut̄
p̄uat utrūq; nō eni dicit p̄nc̄ m pducens. s; mag'
dicit aliquid qd̄ p̄nc̄ m efficit ul' efficiat. sicut
aliquis ex uerbo audito peccat aliū. ubū auditū
fuit occasio nō efficiens peccatione nec cohopans
efficienti. s; quodā modo afficiens. et h' occasio duob'
modis ē quedā eni ē que quodā m° h' ratiōe
actiui q̄; q̄dā m° h' ratiōe actiui q̄a q̄dā m° exci
tat efficientē. sicut malū est m̄ ad pccīm. ul' q̄
h' ratiōe passiui. ut ex quo aliquis sumit
ratiōne sicut aliquis ex malo alterius excitat
se ad faciend' bonū. Sm̄ hec intelligendū qd̄ intellectu
duo dicit. s. p̄uatione et n' ordinabile. et ex ma
licie cōparat̃ ad bonū qd̄ elicit̃ sic occō passiua
ratiōe bōi quia substituitur. siū occasio aliq̊
m̊ actiua pp̄ qd̄ dr̄ malū occō boī. cū igit̃
ad ducat ī bonū hui' rōꝝ mōis hūt sic dīaꝝ
ī ducendo. aliqd̄ ē pōt ducē aliquid ad aliū
aut ex se aut p ad siū et tūc tenet ratiōem eē
p se aut pōt ducē p aliū ad qd̄ tamē nō or
dinatur. s; p ordinatur ad tūi supra occasiōe
ex illo. et sic tenet occasiōis aut ducit cū alio
ad q̄ tamē nō ordinat̃ nec illud ad tūi. sed
ambo simul. et sic tenet rōm cas' q̄ ē ex co cursu
causaꝝ ex h' igit̃ p; qd̄ i qd̄ ducit p mod' eē
h't in se rōm ordinatiōis in finē. et ideo ī ipō ē
bonitas. et ideo recte denoiat̃ bonū. qd̄ nō duc
p mod' occōis nulla h't in se ratiōne or
dinatiōis in finē ideo n̄ bonitatē. pp̄ hec nō
pōt denoiari bonū p se n̄ cū additione illi'
p qd̄ ordinatur ī quo. s. cōsistit ratio ordi
natiōis et bonitatis. et ita qd̄ p° bonitas. cū igit̃
malū nō ducat ad bonū ex se. s; p illud qd̄
elicitur ex ipō a sapiente deo absolute loqēdo
malū fieri nō ē bonū imo om̄s g̃n'les sūt
negande quia bonitas notatur poni circa ipm̄
malū. Si aūt addat bonū qd̄ elicitur ul' ipē
eliciens sic 9cedende sūt h' locutiōes malū
fieri ē bonū ei q̄ nouit ordinare ī bonū. sic
malū fieri ē bonū ut electi p̄ueniant. ex hec g̊
patent due p' rationes predict' ē cū determina
tione. sicut p; ī ipis auctoritatibz. Ad i
q̄ obicitur tertio cui' usus bonus ē. et c̄. dd' qd̄ dup'
est usus rei un' ad quē res de se ordinat̃. et de
tali uerū ē. sicut p; de cis' q̄ ē ad 9tēandū
ali' usus q̄ ē ali' rex p' sōo. et iste pōt eē bon'
ex bonitate utentis nō utibil'. quia bonus utens
bn̄ utitur mal'. et de tali usu nō ē r° uā. et de
tali loquitur aug'. Ad illud qd̄ obicitur qd̄
iustū est bonū ē. et c̄. dd' q̄ iustū dicit̃ dup'.
uno m° iuste ordinatū p iusticiā que ē in
ipō et in ē qd̄ sic iustū ē bonū ē. qm̄ int̃ se

he iusticia vel e determinatum iusticie. et sic por malum ostendere sic e malum per ad retributionem iusticie dispositione ita et ostendere. et hoc modo dic ordinatione iusticie talis non sequitur quod sit bonum quia iustum plus contenit rationem ordinis nichilominus tamen primo iste non e ppriius quod dicitur iustum e ut qui in sordidis e sordescat immo valde peccans in collis. quia iustum e ut relinquatur a deo et ad h sequitur quod adhuc sordescat verum per accidens intelligitur.

Quarto quia verum mala fieri sit verum et tunc quod sic. quia de quolibet affirmatio vel negatio vera. sed h e falsa nulla mala fiunt. ergo oppositum e simpliciter verum. scilicet fieri mala. ¶ Item veritas e adequatio rei et intellectus. ergo quociens homo intelligit sic e in re veritate habet intellectus et intellectum. sed quando intelligit mala fieri ita e intelligit. ergo sive intellig intellectum e verum. ergo mala fieri e verum. ¶ Item veritas propositionis aspicit veritatem in dicto. unde si sortes currit. sortem currere e verum. ergo si malum fit malum fieri e verum. sed malum fit constat. ergo etc. ¶ Item veritas dicentis ponit veritatem in dicto sed dicitur qui non e mendax dicit mala fieri. oz. ix. quid cogitatis mala in cordibus vestris. ergo verum e mala cogitari. pari ratione verum e fieri. solutio. verum et bonum convertuntur sed mala fieri non e bonum. ut supra probatum e. ergo mala fieri non e verum. si forte dicas quod verum e de veritate complexi. ostenditur de omni veritate. quia omnis veritas entitas quedam e et quod participat entitatem entis participat rationem boni. ergo etc. ¶ Item omnis veritas e a veritate prima. ergo et tota veritas. ap u. si ergo malum fieri e verum malum fieri e a deo sed hoc e improbatum ergo etc. ¶ Si tu dicas quod i e u de veritate rei non signi h nichil e quia sic a deo sunt res ita et signa. et ambrosius dicit. quod omne verum e a spiritu sancto a quacumque dicitur. loquitur ergo de veritate in sermone. et ita de veritate complexionis sive signi. ¶ Item omnis veritas signi sive complexionis. ergo veritas h istud futurum certum habet a veritate futuri. sed futurum non dicit actionem veram immo defectivam. ergo pari ratione istud futurum non e simpliciter verum. Si tu dicas quod veritas complexionis triplex e. scilicet positionis. privationis. et negationis. et prima causatur a veritate rei. sed non tertia non causatur. ¶ Contra. philosophus generaliter dicit quod ab eo quod res e vel non e oratio dicitur vera vel falsa. ergo h ubique veritas causatur.

Item omne quod modo verum e de presenti ab eterno fuit verum de futuro. ergo si malum e hoc modo verum ab eterno fuit verum nisi esset dicere vel video ut in eo. ergo a deo sed hoc falsum ergo etc. ¶ Respondeo dicendum quod sine distinctione concedendum e quod mala fieri e verum. vere enim enuntiatur et vere intelliguntur. unde cum dicitur de complexo respicit compositionem sic dicit philosophus quod veritas et falsitas circa compositionem consistit. et ideo dicit veritatem signi. signum autem e verum

quando significat esse quod se habet sic se habet. et e dicitur adequatio et ideo cum ita se habeat in re sic signum exprimit simpliciter loquendo verum e mala fieri. ¶ Ad illud quod obicitur quod verum et bonum convertuntur. dicendum quod ita et de verum e verum si res e vera e bona. et si signum e verum e bonum sed tamen non sequitur quod si signum sit verum quod signatum sive res sit bona. et ideo h e fallacia accidentis. omne verum e bonum sed istud futurum e verum. ergo istud futurum e bonum. et variatur medius extremitatis. verum e predicatur de illo dicto ratione compositionis cum sit dictio modalis. bonum vero ratione attributionis et hac instancia facit magister in lectura. similis modus arguendi e h. audio angelos cantare. sed angelos cantare e verum. ergo audio verum. consimilis modus arguendi e in illa ratione omne verum e a deo. istud futurum e verum ergo etc. et ideo similiter solvendus. ¶ Ad aliud quod obicitur quod veritas signi e a veritate rei. dicendum quod similiter e. ratio e signi e verum quando significat esse quod non e esse quod non e et non habet veritatem cum illa non habet. nam sicut aliquid in specie perfecte equatur alii in perfecto. ita res defectiva plene potest significari. unde philosophus non dicit ab eo quod res e tamen. sed e vel non e. et e sensus. ab eo quod res e. e oratio vera que significat ipsam esse et ab eo quod non e. e falsa que significat non esse. et e contrario intelligendum in re que non e. unde quamvis futurum sit ens secundum quid. tamen oratio que significat aliquid futurum e vera simpliciter. verum e tamen quod omnis veritas complexa super aliquid fundatur. sed non oportet quod super rem intellectam sed super intellectum in quo oratio habet esse. et sic patet et possit tamen dici quod fundatur super ens secundum quid in ratione deformitatis. et tamen verum e simpliciter propter adequationem que e simpliciter. sed tamen quod de fundamento veritatis propositionis diversimode senciunt diversi. aliqui enim distinguunt sicut tactum e triplicem veritatem orationis. scilicet positionis ut cum dicitur cesar e homo. privationis. ut cum dicitur cesar e homo mortuus. negationis. ut cum dicitur cesar non e. prima dicunt fundari super ens simpliciter. secundam super ens secundum quid. tertiam non dicunt fundari super aliquid quod talis oratio nichil ponit. sed tamen i non videtur sufficere. quia cum dicitur hec oratio e vera videtur predicari aliquam conditionem entis. ergo necesse e super aliquid fundari quod sit. et ideo dicunt alii quod fundatur super principia cesaris sed hoc non sufficit. quia esto quod cesar omnino sit corruptus et secundum materiam et secundum formam adhuc tamen vera e iste cesar fuit sive cesar non e. et ideo dicunt alii quod fundatur super intellectum sed adhuc illud non videtur sufficiens. quia esto quod nullus intelligat actu ad hoc oratio ista e vera scripta in pariete cesar fuit. ideo dicendum quod sicut veritas orationis sic veritas signi non dicit qualitatem absolutam. sic nec necessitas generis sed respectiva sicut signum. cum omne

q' conuenit significare q' n significare. 7
etiam sco. sic ad rationem signi. non oportet ne
cesse entem s; cogitabile e. sic nec ad rationem
ue significationis. 7 q'm omne q' i intellectum capit
ul' e ens ul' capit siue ymaginatur per com
parationem ad ens ideo omnis significatio sig
nificantis ul' fundatur simpliciter sup esse ut si
dicatur petrus e ul' i ordine ad ens. unde ppositio
de preterito fundatur sup ordinem eius ad p
sens. similiter ppositio de futuro sic ppositio negatiua
ut si dicatur cesar non e. aliquod enim ens e qd
non e cesar. 7 sic de aliis similiter si dicatur chima
non e yrcoceruus. ¶ Ad i qd obi'r ulterius q' malicia
fore sit uerum ab eterno dicendum qd ad hoc qd aliqd
sit uerum non oportet q' sit in deo tamquam i esse.
s; sufficit q' sit i dei presciencia q' non sit uerum. Ad hoc
ut e q' aliquid sit in dei presciencia sufficit q' ipsum
ul' eius causa ul' eius oppositum sit i deo cuius
i causa sicut sup dictum e de cognitione dei.
Quarto q'r utrum malum sit ordinatum a deo. uidetur
q' sic. sco. ut. quia sup i ps. Vnde ds ins inte
spauit. glo. qui uidet merita aiarum. sic ordinat
adeo ut pulchritudo uniuersitatis ex nulla parte
moletur i omnibus laudat deum distinguens deum
aliquis fecisse 7 ordinasse uniuersi bonum aliud
non fecisse s; ordinasse ut malum. ¶ Item aug.
i ench. malum bn ordinatum 7 loco suo positum
euidencius commendat bonum. ¶ Item ter ut quia
omne meritum ordinatur ad premium siue retribu
tionem s; malum meretur penam sic bonum gloriam.
g°. tm bonum q'r sit ordinabile pan ratione ma
li culpe. ¶ Item peccantes i suppliciis ordinantur
s; ppter qd unum quodque 7 id magis. s; mali non ordi
nantur i penis n ppter mala. g° malum multo
magis e ordinabile. ¶ Item esse q' aug. decoro
re uniue ordinata e e ordinatum. s; malum
aut decorem i uniuerso qd e ordinatum. g°. 7c.
pbo minoris. ¶ Aug. i. xi. de. ci. dei. sicut
pictura cum colore nigro suo loco posita pulcior
e ita uniuersitas rerum expectatoribus e pulchra.
¶ Contra aug. malum est priuatio modi. speciei.
7 ordinis. s; nulla priuatio participat id cuius
e priuatio. g° si malum eo q' malum priuat ordinem
malum non contingit ordinari. ¶ Item q' non e
non e ordinabile nam ordo presupponit esse sed
malum in eo qd malum nichil est. g° non e ordi
nabile. ¶ Item omne ordinabile e ordinati
possibile. s; malum non e possibile deo quia deus
non pot facere malum. g° non e a deo ordinabile.
¶ Item si malum e ordinabile aut ordine par
tium i totum aut i finem. non primo modo quia
malum nulli e pars. si so non. ergo cum bonum sit
aliquis ex ordine in finem tunc malum fieret bonum.
¶ Rso ad pdeorum intelligentiam e non ad modum
aliquid dr esse sanum tripliciter aut subiectiue
ut al' dr sanum aut dispositiue ut potio dr sana
aut ostensiue ut urina sana sic aliqd ordinatum
dr tripliciter. aut sicut ordinis susceptiuum aut sicut dispositi
tiuum. aut sicut ostensiuum. sicut susceptiuum
non e aliquid ordinabile n q' e ens 7 in aliqua
7 ita malum non e ordinabile nisi p accidens. s. per
bonum substractum sic dispositiuum malum e ordi
nabile. s; non sicut dispositio ponens s; priuans.
¶ Duplex enim e ordo. s. nature 7 iusticie. ordo n e
institutus. ordo iusticie e adquisitus malum aut
priuat ordinem specialis nature 7 illum priuando i currit
i ordinem iusticie q' ostendit. unde ratio ordinandi
sicut dispositio i ordine e meritum ul' de merito
sic ostensiuum malum e ordinabile 7 ordinatum q'
manifestat ordinem bonorum per oppositum. opposita e
iuxta se posita magis elucescunt. intres igitur pro
bantes q' malum sit ordinatum pcedunt s'm ordinem
iusticie. 7 s'm dispositionem 7 ostensionem. ¶ Ad i
autem q' obicitur q' malum e priuatio ordinis. dicendum qd
uerum e particularis n s; non e uerum pur ordo
dicit dispositionem uniuersalis prudencie de q' dr boe.
ordo cuncta conplectitur quo fit ut si quis ab assignata
i ordinis ratione discesserit necesse sit ut i alterum
ordinem relabatur. est ipse in cetu ferencia circum plec
tente centrum. ¶ Ad i qd obicitur esse ordinatum
presupponit esse dicendum q' unum e i eo q' ipse 7 ipse ordinatur
malum autem non ordinatur ipse nec i se. 7 io non oportet
q' ipsum sit. s; sufficit qd aliud sit i quo substan
tificatur malum. 7 huiusmodo e bonum ut dic boe.
¶ Ad i qd obicitur qd ordinabile e po' ordinanti.
dicendum q' esse possibile sum esse po' diuine e duplex. aut po' pro
ducenti aut prudenti 7 q'uis malum non subsit di
uine productioni subest tamen prouisioni. ¶ Ad illud
q' obicitur quia ordinatione sit ordinabile dicendum
q' ordinatione ad finem. s; hoc e solum ex parte eo 7 io
non sequitur qd malum sit bonum. s; qd ex ipso sequitur
bonum possit tamen dici qd q'uis malum non sit pars
tamen illud i quo e pars 7 locum i ordine partis
tenet.
Sexto 7 ultimo q'r utrum malum sit de complemento
uniuersi. 7 qd sic ut. ecc. xxxiii. contra malum bonum
e. 7 contra mortem uita. 7 sic i tuere i omnia opera altissimi.
si g° huius opposito spectat ad decorem 7 complementum
uniuersi. ergo malum. ¶ Item aug. de. ci. dei loquens
de malis q' sinantur a deo dicit. q' deus uniuersum
quasi quibusdam antitechis honestauit. 7 explicat.
i sermone 7 i picturis. In sermone sic apostolus utitur
.ii. cor. v. per gloriam 7 ignobilitatem 7 i picturis similiter.
sic pictura alba cum colore nigro suo loco posita
pulchrum e. sic uniuersum cum malis g° malum s'm
hoc decorat uniuersum. s; omne tale e de comple
mento uniuersi. g°. 7c. ¶ Item ratione ut. q'
sicut malum e priuatio boni. i silencium e priuatio
uocis 7 sompnus uigilie. s; ad perfectionem 7 decorem
sermonis necesse e imponi silencium. 7 ad pfectionem.

in decore aliis necesse est alium vigilius interponi scilicet prius
ergo ad perfectum decorem universi necesse est bonis interponi
mala. ¶ Item universum est conditum ad divine manifestationem
sed in operibus dei maxime manifestatur misericordia et iustitia sed si
mala non fuissent nec misericordia et iustitia. sed si malum non fuisset
nec misericordia nec iustitia perfecte ita manifestaretur sicut mani
festatur in ecclesia punitione et peccatorum remissione
et redemptione. ergo non esset universum completum.
Contra. Gen. i. vidit deus cuncta que fecerat et erant
valde bona et non fecerat mala constat ergo absque ma
lis erant omnia valde bona in universo. sed universum non
esset valde bonum si deesset ei perfectio. cum ergo deesset
ei malum videtur quod malum non sit de eius perfectione. ¶ Item
aug. in primo de li. ar. loquens de perfectione universi dicit
quecumque tibi vera ratione melius occurrerit scias opificem
omnium fecisse. si ergo non fecit mundum cum malis sed sine
malis. ergo mundus sine malis erat perfectior quam cum malis.
ergo malum non est de perfectione universi. ¶ Item nec videtur
quia albius est quod est nigro impermixtum. sed si in mundo nullum
esset malum tunc universum esset magis impermixtum. ergo melius.
ergo perfectius. ergo ordinatio mali non est de complemento
universi. ¶ Item bonum et pulchrum sicut dicit dyo. idem
sunt. ergo quod est privatio boni est privatio pulchri. ergo malum
deturpat et fedat non spectat ad pulcritudinem sive
decorem. ergo nec malum sive mali ordinatio ¶ Respondeo ad
hoc dicendum quod circa hoc diversi diversa senserunt. Dixerunt enim
aliqui quod est loqui de malo ut est in potentia faciendi. et ut est
in opere sive in facto. Si loquamur ut est in potentia faciendi
sicut voluerunt dicere quod posse malum facere erit de perfectione
universitatis quia creatura debebat fieri que posset peccare.
et posset abstinere ad hoc quod universum perfectum esset sicut in
tertio de libero arbitrio dicitur. Si loquamur de malo ut
est in facto esse. sic dicunt quod nullo modo spectat ad complemen
tum universi nec per se nec per accidens. ¶ Sed cum auctoritas dicunt
contrarium. quod ex ordinatione mali ad bonum quidam decor
resultat sicut dicit aug. expresse oportet aliter dicere. Ideo dicunt
alii quod decor universitatis quidam est substantialis sive quidam
est quidam accidentalis sive quantum ad bene esse. Quantum
ad primum decorem mala non sunt facienda nec per se nec per accidens
sed quantum ad aliquem decorem accidentalem mala bene ordinata fa
ciunt. non quia mala sed quia ordinata et ita per accidens ordi
nantur. et illo decore circumscripto adhuc esset in universo decor.
et perfectum quamvis hunc decorem non haberet adhuc decorem
faciunt mala non ratione sui sed ratione sibi quo ordinantur
in pena addunt iustitie manifestationem. vel ratione
oppositi cuius decor magis clarescit experientia mali
sicut opposita iuxta se posita magis elucescunt. sicut communiter
dicitur. vel ratione boni eliciti. Multa enim bona deus fecit
et facta sunt que non essent facta nisi peccatum precessisset occasionaliter
sicut illa que gesta sunt in nostra reparatione. tamen sine
his omnibus esset completum. Si vero queras utrum tunc esset
pulchrius quam nunc sit respondere potest quod se habent sicut
excedentia et excessa. sicut due facies in quarum
una nulla est macula in altera est cicatrix aliquantum
bursta. que videtur facie venustare et si ultra

precedat quantum decor magis excedit. propter dicta sine preiu
dicio quod decor qui nunc est. non hic est. quia virtus divina
eliciens bonum ex malo potentior est quam malo. et ideo bonum
quod inde elicit prevalet bono quod malum corrupit. et ideo
plus valet universum nunc quam valuisset. et ideo nec immerito
commendatur sapientia creatoris. vii. g. et in benedictione cerei
paschalis. o felix culpa que talem meruit habere redemptorem
et exemplum est de cypho sano qui frangitur et religatur filo
argenteo vel aureo quod melior est quam prius an non
ratione fractionis sed religationis. et si tu queras a me unde
melius valeret si omnes essent boni. quam si quidam boni et
quidam mali. dicendum quod sicut credo si homo stetisset non pre
misset plures ad celum supra quam sic pervenient sed
unum mali qui ex habundanti sunt. nisi sunt in comparatione.
et sic concedendum quod ordinatio mali facit ad complementum
accidentale sicut probant rationes ad primam partem inducte.
sed ad complementum suum ad decorem substantialem nec per se fa
ciunt nec per accidens. per se non ad nullum. sicut ille rationes
ostendunt. verumptamen quod obicitur ad primam partem per simile
in privationibus. dicendum. quod non est simile quia ille privationes
non sunt aliquid adimentes nec auferentes aliquid
de bono vel pulchro malum tamen aufert. ideo preter illud.
¶ Aliud quod obicitur quod non manifestarentur misericordia et iustitia
dicendum quod quamvis non manifestaretur in actu manifesta
rentur tamen in sua origine. que est deum esse cogitare videtur
nullo eterno exemplari quod deum deceat agere
et posset. et licet non omnino ita misericordiam et iustitia pareret. non
tamen misericordia ostenderetur in superogatione et iustitia in
retributione. sed non ita clare ut nunc in opere.
Supra ista sunt dubitationes circa litteram et primo de illo verbo
aug. nisi usque adeo esset omnipotens et bonus ut bene faceret
etiam de malo. videtur enim indebito modo loqui quia ma
litia est privatio. ergo non est materia boni. si dicas quod accipit
rationem subiecti. scilicet de malo. id est de illo qui est
malus facit bonum. ¶ Contra. h. nichil est aliud quam
malum destruere. ex hoc ergo non habetur quod deus debeat
mala sine cum eius sit facta destruere. ¶ Respondeo dicendum quod
de non est ibi causale nec materiale sed occasionale. quod dicitur de
malo facit bonum quod post malum facit bonum occasione
sumpta a malo. ipse autem obicit ac si hoc quod est de
teneretur causaliter sive materialiter. ¶ Item queritur de hoc quod
dicit. quod malum bene ordinatum et suo loco positum. videtur
enim male dicere locum quia quod non est. non est localis. Si
tu dicas quod habet locum ratione subiecti. quia locus debitus
et conveniens nec tecticali est gloria. ergo malum locatur
in gloria. Respondeo dicendum quod cum dico in suo loco locum penale
dico dico ratione universi et utilitate. in quantum
locus est debetur ei subiecto. sed in quantum utilis est.
debetur deformitati culpe. et ita malum locum habet
utile sed locum ratione subiecti. utile non ratione
deformitatis. ¶ Item queritur de hoc quod dicit. Si qui
bonum deviant et exorbitant et hoc ipsum faciet
eis proficere in bonum. ergo videtur quod mala perficiant sive
cooperentur. quod malum est bonum est corrumpere. ergo nulla
modo est in bonum cooperari sive perficere. ¶ Respondeo dicendum quod

pficere suu co hopan i bonu ad aliq p triplicē
s. adiuuando ut gra coopat. li. sit. ul' eo. l'
excitando ut paupitas emissa. q excitant
ad amore dei sui pungunt t repellunt sic elic
sag. ul' obsidendo sic aqua calida forti' ogre
latur. q dū resistit uigoratur q cōo vij. t sic
malū dr coopari. l' q fac hoiem ad bonū mag
excitari ul' mag. q dū obsistit h prevalet.
uigorat' uirtus gre t feruescit. ¶ Itē qr
de hoc q dr. q aug. astruit amiori. vr ē fls
dre. quia lecus amior nō ē destructiuus.
s positiuus. s l ar nō ē destructiu sapiens
nō pot facere hoiem deteriorē g n dr. g nō
ē amiori. Rñ dd. qd reuera locus iste nō ē
amiori pp locū s a maiori q nō dr ibi
minus rep mior s l q min' uir t ee. mag
aut ur q homo psit facē malū quia dr. s
sapiens ho nō p. g n dr t erit a maiori loc.
nichil' aut pot dici q ē amiori s reducit
ad rationē affirmatiua sic. min' ur q i
possibilitas faciendi malū insit hoi qn dd.
quia sapiens manens. sapiens ē minus a
faciendo aliq deteriorē. g multo forti' dr ¶ Itē
qr de h qd dic. q culpa t sapiēte cadē uert.
vr ē fls. q sic se ht sap ad ignorancia ita ut
ad clpa. g pnuntiati sic ur ad ignorantia ita
sap ad culpa. s ut' simil' stat cu ignorantia. g
sap simil' stat cu olpa. ¶ Rñ dd q sap uno
m dic cognitionē ueram. alio m dic cognitionē
uam t nobilissima q pens altissimas. t tō
m dicit cognitionē ueram t nobilē t sapida.
qrto m sapia nō dic alia cognitionē quā reli
gionē diuinā sui cultu sm qd dr q pietas
ipa ē sap siue theosebia t hec consistit
dic aug. in fide. spe. t cari. t h m claudit t se
uitute. t ita opposito culpe t sic pz rñ. ¶ Item
qr de h q dic. q deus nō ē ca exstendi ad n
ee. vr ē fls dre. quia i cant. deut. dr ego
occidā t ego uiuē faciā. p. rego. sa. g uidet
cu mores sit corruptō tendendi ad nō ee
qd dr sit h causa ¶ Rñ dd. q nō ee nō ap
pellatur h p priuationē qualcuq ee sit
nulli qd diffinit beci dic ee ē q ordinē
retinet suatq nāz t ad illud ee q huic ee op
ponitur de' nō deduc. ipe aute obic de ee
nali ul' p dici q locē h sm n institutionem
sm quā dic dr morte nō fec. qd aut dr q
ipe occidit. h ē sm punicōē iusticie. h ta
i sedō melt' dicet. ¶ Itē qr de h q dicit.
q malū ē tendē ad nō ee. vr ē male dre
q sit tendit ad nō ee. aut h dr qt ad ee. n aut
gre. s n. g malū corrupit n qd ē gt dyo
qui dic qd malū nich corrumpit existen
cu i eo q ee ul' n. Grau' intelligatur
qt ad ee gre. h sic sm ur. qa pt p mam
culpa nō remanet ee gratuitu s ad sui quia
totalit' p mori expellit culpa g nō tendit ad nō
ee s id ē in eo. ¶ Rñ dd q i hoie isto t bono
ē dā considerare cu ē heat natura p gratiā or
dinata ē considerare ee n t ordinabilitē ad
gratiā q coi noie dicit hubilitas t ordine gre su
gre ordinatione. malū igit' psit loqdo corrupit
ipam ordinabilitatē t eā elongat a gra t
facit tendere ad nō ee t quia hbilitas nuq oio
tollit' salua n. tn nō corrupit semp malū
fac tendere ad nō ee t ta q nuq ē in termio.
¶ Itē qr de hoc qd dic. amb. om a quocuq
dicitur a spū s. ē vr ē maledic quia si hoc est
um. g cu detractor detrahendo frequē dicat
a spū s. illi' dyo. multa uā d. illi de uilo illo
obicit. dic dd ihs nisi a spū multi ē peccores
h dnt tota die. ¶ Itē ueritas appat filio. g
mag debet dre ambr qd omē um ē a filio.
¶ Rñ dd. qd aliqd dr a spū s. illustrante itellē
tum t mouente affectu t illud ē um t bonū q
dr um aliqd excitante a spū sco mouente af
fectu s nō illustrante intellectu sic dr apls
se ytum ad hyspanos sm dixit s tn i dicendo
meruit. q caritas monebat eu hoc dre. ad e
dem a spū sco illustrante itellectu s nō recti
ficante affectu t pot ee malū. t tam um ē dre
g pfectu utriusq includit t sic dr a spū s. t in
spm s. t ita itellig apls. ambr. aute large dic
t sic pz l q obiect q ueritas appriat filio. dicē
ē q spui sco appatur i inspirato ul' dd q h nō
dicit tamq appatu ul' si appatu h ē in dom.

Oluntas quippe dei semp efficax e. Sup
remouit mag dubones ex quibz uidebat
uo dei alit impediri. h determinat ueritate
ostendens uolutatem dei semp ee efficacē. et
numq impediri. t hec pars ht quattuor partes.
In pma aucte aug. ostendit uolutate dei semp
ee efficacē t numq impediri. ¶ In sa uo ne
hoc intelligeretur de uo sig distinguit uo ut oste
dat hoc ee dem de uo beneplaciti ibi. om ut
diximus ¶ In tertia mag ostendit. q qt qnda
uolunate sig nō pot fi' ibi. multa ē fiunt
qt dei peceptum. t c. In quarta uo epilogat
breuiter predeterminata t h ibi. Ex predictis
liqt q uo dei. q ipe ē t c.

Ad intelligentia eo q dnr i hac parte.
quattuor qruntur. pmo. qr utru uo bene
placiti possit ipediri. Scdo. utru aq psit
face qt uo sig. tercio. utru dr debeat mala
pmittere. Quarto. t ultio. ut dr psit mala
precipere.

Et qd uolutas beplaciti nō possit ipediri
ostenditur. p aucte. Gn. ult. sui dni psim
resistere uo. q. d. nē. ¶ Itē. Ro. ix. uoluntati
eius q resistit. ¶ Itē sup i. i. thy. ult. q uult

omnes homines saluos fi. glo. rogando e ut
uelit. qr si uult. necce e fieri. Jte sup i pos.
Cuiusdam dns omnib opib suis. glo. apr deum.
hoc e uelle qd facere. sz no p impediri ne ue
lit quia ille uult qd uult. g no pot impediri
ne fiat. ¶ Jte omis uolutas q pot ipediri.
pot supari. sz diuina uolutas supari no potest
cu sit supma. g diuina uolutas no pot ipe
diri. ¶ Jtem omis causa q impedit qsecutiue
sui effectus aut deficit aut mutat. sz diuina
uolutas no defic n mutat n p deficere n mu
tari. g. rc. ¶ Jte nobilr ages e nobilior ca
q no pot ipediri. qm q pot. sz diuina uolutas e
summa i supma ca omiu ut sup mostratu e.
g. rc. ¶ Jte omis ca cui effect qtingent euenit
pot impediri. na si no p te effcs eueit necce.
sz diuina uo dei e hi q e multoy cotingentiu
aliqn igit aut nich h eet contingens. qd
e qt argumtu libtate. r consiliu tcasum.
aut dr no eet illi ca qz utrq absurdu est.
g. rc. ¶ Jte omis ca que p alia agente
cpletur. si cplet pot p illa deficiente im
pediri si illa posset deficere. sz qd ple no e.
sz diuina uo est hi no dr uult multa fi p
ca causas qs fac sine ipis sic gnat hoie
aliuiu. rc. similia sunt. cohis q sut abo
rmo. ch posse defice. g diuina uolutas ipediri.
¶ Jte omis ca cui uirt se extendit ad qtiuz
uoluntatis. pot quide uelle qs uelit. sz di
uina ecentia e hi. aliqd e uult de ut istu
dapnari. cuius oppositum pot hoc dicu e. alio
qui no eet omips. pot g facere oppositum
ei qd uult. sz omie ple ponibile ponat g
qd dr faciat oppositu eius qd uoluit. si hec
uoluntas dei e frustra ri pedita. g. rc. ¶ Jte
uolutas uult aliqd qd dr uult ipam uelle.
aut g pot uelle ctiium aut no pot. si pot
g diuina uolutas pot ipediri. si no pot.
g necce e libertate eu caruit. ¶ Pro adi
telligentia predicoy nd qs sedm io. dama
uolutas beneplaciti dupr e. s. ants. r cons. Sunt
conditionalr quia uult qntu i se e omiu salu
tem. r absoluta q determinate uult aliq qd
nouit certitudinalr euenire. Juxta hoc e ergo
qd nulla dei uo pt e supari nulla pot est
cassari. aliq tam ut antecedente possibile
e no impleri. aliqm ut qntem. necce est
impleri. r pt e impediri. nullaz qm pt e
supari. na si ho no faciat qd dr uult qntu i se
est siue uoluntate antecedente deus facit
de ipo qd uult uo qnte. ita semp ipletur.
uel de hoie. uel ab hoie. r sic nuq uincitur
uel superatur. no etia pt e uoluntate dei
cassari na cassu dicit aliqd du pruat ef
fectu pro ad q e. uo aute nulla pruatur

effectu ad qd e ppe. Na qd dr qd deus uult
omis hoies saluos fieri qm i se e sz uo no
qnotat salutem nec ppe e ad effecm salu
tis. sz conotat ordinatione ul sui natura
ordinabile ad salute. sz nich e plus e dic
qr uult istum saluu fieri qm i se e qua qd
deo placet natura dare isti. p qua possit p
uenire ad salute. r qd deus paratus eet
iuuare eu q salus no deficit pp defectu
ex parte dei. vn no cassatur quia ht ppu effecm.
¶ De uo aut absoluta planu e q no pot cassari.
quia omne effectum suu ponit nec unq
remanet icopleta. cu itaq. vn sit uo dei
nullo m pole supari. n cassari. tam uolutate
absoluta necce e impleri. conditionale
uo. nequaqm. Sz attendendu q e necitas
qntis. r necitas qntie. sic sup dcm e de
pscia. quia ipa no ht necitate qntis. sz
consequentie. qr necce infert qsequens. qr
pscit h. g h erit. sz tam no necce pscit
quia actu psciendi frequter notat effcs
contingens. sic i uolutate itelligendum
qd uoluntas dei absoluta qnotat euentu
rei. r ideo e ibi necitas qntie. sz no con
sequentis. quia no mutat euentu rei. i
mo uult dr qd eueniat qns qtingens. vn
sicut pscia quia necce infert effectu no
pot falli. sic nec uolutas absoluta qa
necce infert no pot impediri. imo ea
necce e ipleri. uoluntate uo qditionata
no necce e. omnino ipleri. nec necitate
qntis. nec necitate qntie. quia no co
notat euentu rei sz conotat illud. qd e
ordinabile adeuentu. ut pdictu e. unde
bene sequitur uult istu saluari uolutate
absoluta. g iste saluabitur. nuq em uell
nisi paratu psciret eu ee saluandu. De
uoluntate uo qditionata ut uisu e no
sequitur. Cu g obiciat q uolutas dei e necce
i se. necce infert effectu. g omimoda
pot circa ipm necitate. dd. qr qius necce
sit deu uelle t uolutate eius ee salutis.
tam co parte eu e ad futuru contingens
r ideo effcus eueniet filii fornicationis.
¶ Jte exo. xx. prcep fac furtu filius isrl.
sz furtum e malu r qt lege nature. g. rc.
Judicatur qd no e malum simr r ideo pot
fieri bn obicitur q a precept abrahe occide
filiu i nuocente r que sciebat inocente.
Gen. xxii. r h e malu simr. g ut qde
possit pcipere malu. Jte ratione uidet.
qd deus e sup omnem lege. g i omi man
dato pot dispensare. g pot omium preceptoy
r p hibitionum qria pcipere. ¶ Jte plus
distat. no ens absolute ab ente qr malu

no dm m ... (?) 4 q...

desertus

alieno. sed deus solo ipso non tantum ex non ente facit ens. ergo solo ipso non tantum ex malo facit bonum. ergo potest precipere mala ut uidetur. ¶ Contra. preceptum est signum diuine uoluntatis ergo autem est falsum signum cum significet deum uelle quod precipit. aut deus uult illud. si deus uult malum est malum. si non uult et precipit est falsum utrumque est impossibile apud deum. ergo etc. ¶ Item nullus obediens diuino precepto debet puniri. ergo si deus precipit malum precipere per malum precipere potest malum impune fieri. sed malum remanendo impunitum est contra diuinam iusticiam. ergo deus potest facere contra se. ergo est aduersarius sibi. hoc est impossibile ergo etc. ¶ Item deus precipit mala non fieri. si ergo precipit fieri precipit duo opposita. sed duo opposita simul esse est impossibile. ergo deus precipit impossibile. sed ad nullum tale preceptum obligamur. ergo deo possumus non obedire quod absurdum est. item. Omnis precipiens impossibile est stultus uel impius quorum utrumque est impossibile. unde dicit Ieronimus qui dicit deum precepisse impossibile anathema sit. ¶ Responsio dicendum quod cum queritur utrum deus possit precipere malum. hoc potest dupliciter intelligi. aut malum manens malum. aut ita quod precipiendo faciat bonum. primum simpliciter est impossibile. secundum non. aliquod enim est impossibile. sed non omnino. est enim aliquod malum in se. aliquod malum secundum se. malum in se potest fieri bonum. malum secundum se nullo modo potest fieri bonum. unde hoc intelligitur quod fiat bonum. est intelligere quod id sit malum et bonum. potest ergo dici quod deus potest precipere malum in se et non malum secundum se. quia nichil potest precipere ~~malum in se~~ quin bonum sit. preter quam preceptum. et ~~non~~ malum in se. non autem secundum se. ideo potest illud precipere. unde aliud et hinc habetur totum quod dicit B. in libro de dispensatione et precepto. quod deus potest dispensare in preceptis secunde tabule et non prime. unde hoc est. quia in preceptis secunde tabule. quod est de ratione precepti. tangitur siue precipitur. ordinatio ad proximum. et prohibetur deordinatio ad eundem. deordinatio autem respectu proximi nisi sit deordinatio respectu dei malum est in se. si autem respectu debiti malum est secundum se sicut concupiscere non suam malum est in se sed cognoscere alienam ex libidine sua non sua malum est secundum se sed deus in preceptis secunde tabule dispensat et dispensare potest. et ideo illa potest precipere inter precepta non ex hoc sequitur quod precipiat contraria. quia mandatum spirituale absoluit a corporali sicut presbiterum spirituale. ¶ In preceptis autem prime tabule non potest deus dispensare quia eorum opposita sunt mala secundum se. ipsa enim precepta dicunt ordinationem ad deum siue in finem de sua ratione et eorum opposita deordinationem et ideo si contrarium preciperet contra se. quod secundum se autem non potest facere. et si illa preciperet cum illa sint mala secundum se ita quod nullo modo possunt bona fieri. aut deus uellet malum quod est inconueniens aut impune fieret malum aut idem esset bonum et malum quorum utrumque est inconueniens et simpliciter

et ideo concedende sunt rationes probantes quod deus non potest omne malum precipere ut puta. nullum manens malum et hoc est malum secundum se. tamen ultima ratio de hoc quod precipit malum non ualet et ideo soluta est. ¶ Ad primum ergo quod obicitur de osee dicendum quod illud fuit malum in se. scilicet cognoscere non suam. et diuino precepto factum est ei bonum. sed secundum quod fornicatio dicit actum libidinosum et cetera. aliquando ex libidine hoc deus numquam precepit. ¶ Ad illud quod obicitur de auctoritate exodi. quod precepit filiis israel furtum. dicendum quod illud filiis precepit inquantum fuit malum in se. scilicet accipere rem alienam et hoc potuit facere. quia cum sit dominus omnium dominium potuit transferre sed numquam precepit quia ex libidine hoc facerent illud enim est malum secundum se. ¶ Ad illud quod obicitur de eo quod precepit abrahe de ysaac. dicendum quod illud non erat malum secundum se. quia ysaac quamuis non esset reus mortis quantum infligende ab homine tamen ratione peccati originalis reus erat mortis temporalis quantum infligende a deo ad quam habebat necessitatem et ideo deus habebat auctoritatem et ita de iure potuit illam habere et eam committere tamen aliqui uolunt dicere quod non precepit occidere sed offerre secundum quod habetur in glosa. tamen eius quod dicitur quod portauit ignem et gladium. ¶ Ad ultimum quod obicitur quod potest super omnem legem datam dicendum quod uerum est quod potest quia potest imponere. sed non potest destruere iam posita quam est ordinationem ad ipsum dicunt aliqua mandata sicut non potest contra suam iusticiam facere sic nec contra illa precipere. ¶ Ad illud quod obicitur quod de non ente potest facere ens. dicendum quod uerum est quod potest facere sed hoc non potest facere quod aliquid sit simul ens et non ens. et quia non ens non habet necessitatem ad hoc quod sit non ens. ideo potest fieri ens. sed aliqua sunt mala que sistunt de necessitate sunt mala. sic mentiri et odire deum. unde non est simile. quia si faceret quod id simul esset bonum et malum.

¶ In parte ista sunt dubitationes circa literam. Primo de illo uerbo augustini. ad eorum dampnationem quos iuste predestinauit ad penam. uidetur enim ipse loqui contra supra xl. d. dicitur quod predestinatio est de bonis salutaribus. ¶ Item damascenus. non ad puniendum plasmauit nos deus. ergo maledicit. ¶ Iuxta hoc queritur cum deus sit summe iustus sicut summe misericors quare magis dicitur ipsum dei misereri quam condempnare uel punire ¶ Responsio dicendum quod damascenus distinguit uoluntatem dei antecedentem et consequentem. potest igitur preparatio esse quantum ad utramque et sic est preparatio bonorum. et hoc modo est preparatio simpliciter et predestinatio proprie dicta. alio modo preparatio accipitur large secundum quamcumque uoluntatem et sic est malorum. et predestinatio large. magister autem etiam sumpsit (?) accepit proprie. sed augustinus accepit communiter et sic patet de solo (?). ¶ Ad secundum quod queritur de opere misericordie dicendum quod quamuis est ipsi dei misereri quia ad opus misericordie non requiritur nisi dei benignitas. sed ad hoc quod seueritatem iustitie faciat presupponitur nostra iniquitas. et ideo illud magis appropriatur ipsi deo quam hoc. ¶ Item queritur de hoc quod dicit magister. quod mala fiunt preter dei uoluntatem sed non preter permissionem. uidetur enim male loqui. quia cum permissio sit signum uoluntatis diuine

sz fiunt prec pmissioz. g° z pter uolutatem.
Item qr q dtu e in fieri prec uolutate. z qr
tur qd' illa. q. xvj. q nomeciu e g nere.
Rsio dd' q fieri pot prec uo. h e q uo dei n e
inhoc fieri ut ceuis oppositu. ita prec uolutate
fit qd no fit. scdm uolutate n q z init h mediu
e. dd autem i. c. intelligit de pceptis q qui neglig
inpuc dei effect. Itm g° obr q pmissio e signu
uo beneplaciti dd' qd no e signum qd d uelit illd
q ex eo elicitur. z sic p z illud. Item qr de hoc qd'
dicit. sz no pot eius pmissione que ipe no e. cz
h uidet q pmissio no sit d qr. d e sua actio. g°
d e sua pmissio cu pmissio sit actio dei. si tu
dicas hoc ee dictu ratione gnotati. tuc obr q uo
dei similr aliq gnotat cu uolutu. Rsio. dici pot
q magr lo scdm oppinione illoz q dicut noia
sex generu no pdicare ab deo. ul in deo. sz ad.
sz h opinio sup ipbata e ideo pot dici q magr
loquitur de pmissione ratione gnotati q cportat
sine sui nois. z si tu obicias de uolutate q gno
tat dd' q uim e exadiuncto. sz no e ita. de pnali
signe nois. Item qr de hoc qd' dic. Neqz ideo p
cepit omibz bona p eo qd uellz ab oibz fieri que
pcepit fi. uidetur e sim dre quia pceptu d e
signu uoluntatis dei. sicut pceptu nrm e sig
uoluntatis nre. sz rectus ho nuqua pcip qd alie
n q uult fac. g° mlto fortius n ipe d. Rsio
dd. q aug. z magr seques aug. qn de uo bn
placiti locunt. semp accipiut pio qua d ab
solute uult ad euenire. z de hac no e dubiu i
q dicit. sz ubiqz magri p dama distinguit uo
luntates antecedente sine qn z sic e z tnu sig
e pceptu. z de hac no loquitur aug. nec magr.
Item qr de hoc q dicit. q pcepit z noua q
ueteri lege q abeis quibz pcepit noluerit fi.
uidetur gm male dicere. quia pceptu e sign
diuine uo. g° si pcebat q uolebat uidetur
q illos decipiebat quib precipiebat. Item ur
falsu dre q noluit ymolatione ysaac q abraha
uolebat. ergo uolutate sua diuine no confor
mabat g° no merebatur ut ur. Item qr abraha
parauit se ad obediend' no aut cuitur icu.
Rsio dd' q quedam pcepit dns adfaciend' ut p
cepta moralia. qdam ad pband'. i. pbatu osten
dendu. quedam ad erudi. z hoiu ducoz cq tangut
mlisteria. In pcepto igitur abrahe significatu
no qd d uelit ymolatione sz q uult abraha
uelle. z ideo cu uoluit se z conformauit. In
pcepto uo qd fecit cunto significauit se
uelle g teptum laudis. z ideo abraha laudand
e i uo obediencie g cunctus inhoc q no tacuit.
Sciendu quoz qd e aliqn mala e uo hois.
z c. h e tcia pars inqua agit magr de
conformatione uoluntatis nre ad uoluntatem
diuina. z diuiditur h pars i quattuor partes.

In pa magr ostendit qd ad conformitate uo
nre z diuine no sufficit conformitas i uolito.
In sca ostendit q no sufficit conformitas in
opatione sii ioperere opato ibi. Illud qz no
e pcimittend'. In tcia magr soluit. ex hoc quda
qonem alteree. In qrta s. si debeant passione
xpi uelle ibi. Ex qua soluit qo quia qda idz.
In quarta uo z ultima magr mouet qonem
iuxta hac z determinat ibi. Si uo qr utru eod'
m sce e. z ostendit dissimilr iudicandu e de
passionibz sccoz z ipius xpi.

Ad intelligenciam pdcoz. d. qr de conformita
te uo nre ad uo diuinam. z circa h duo
pncipalr qruntur. p° qr de ipa confor
mitate qm ad conqdritate. scdo qr de ipa
qm adtentione. Circa pmu articulu duo
qrunt. p° qr utru pos sit uo nra conforma
ri uo diuine. scdo utru conformitas uo nre
ad diuina faciat uo nram iustam.

Quod aute no sit pos uraz uo conforari. di
uine ostenditur sic. ysa. lv. sic exaltatur
celi a tra. ita exaltate sut uie mee a uiis
uris z cogitatiões mee acogitatiõibz uris.
sz sicut e i uiis z cogitatoibz sic z i uolut.
g° si celu z tra no hnt conformitate i modo de
formitate. ut sib qd n uolutas nra. z uolu
tas diuina. Si dicas q auctas intelligit z logt
de mal. d. glo. sup illud ps. Exultate iusti.
glo. qm distat d ab homie tantu distat uo
dei aud hois. g° z c. Item infinitate distan
ciu nulla e conformitas sz d z ho distant
i infinitu. cu unu sit finitu aliud i finitu.
g° nulla e conformitas uoluntatu. Item si
uo nra conformatur diuine aut g° in se ipa
aut i tertio. si in tertio. g° diuina uolutas z
huana conueniunt i aliquo coi. z si h. g° hnt
aliqd simplicius se q e i quenies maxie i di
uina uo. Pstat g° q si e conformis q se
ipa conformetur. ergo uo nra e ipa conformitas.
sz conformitas no pot ee difformis. g° uo
nra no pot discordare a diuina q e manifeste
fim. Item si uo nra e conformis diuine aut
hoc conuenit essentialr aut p participatione.
si essentialr. redit ie idem qd prius. si per
participatione qro de illo penuis partici
patione uolutas e conformis. utru sit con
forme. si nd. no pot conformare. si sic. tuc
aut essentiali aut participatiue. g° ul ul erit
abire i infinitu ul stare i aliq cato. q sit con
forme deo p essentia. ul uolutas informat
deo p meritum sz no e abire i infinitu. nec
e ponere qd d sit conformitas uo huane ad
deu g° ad citum essentiali e confor. sz q ess
e conforme alicui essentialr conuenit cu illo. z
q essentialr conuenit e eide essentie. g° z c.

9.1. cor. vi. qui adheret deo unus sps e. Sz no e
unus sps p unitate n. g e unus p conformitate
uoluntatis. Itē. m. xii. Quicunqz fecit uoluntatem patris mei
qui e in celis. ille meus frater & soror. &c. Sz no e
uerum q sit frater p propinquitatem sanguinis. g e
frater p conformitatem uoluntatis & dilectionis. Itē
qualecunqz uoluntates conuenit uelle idem. & uelle
opposita contingit conformari & difformari. siue
contrariari. Sz uolūtas diuina & humana sic hnt. h px
g &c. Itē qualecunqz uolūtas gt adinuicem ordi
nari p p fectam presidentiam & obediam contingit ad
inuicem conformari. Sz uolūtas humanam contingit
diuine p omnia subiacere & obedire. g &c.
Respondeo dicendum q aliquid conformari alicui co
tingit dupliciter aut quantum aliquam quantitatem ad simili
tudinem aut quantum ad habitudinem. Quantum ad simili
tudinem contingit dupliciter aut quando aliqua duo
participant tertium in quo assimilantur ut cigni
& nix albedine aut aliqua duo sic se hnt q unum
e similitudo alterius ut species coloris sue
conformatur. aut quando aliquis participat simili
tudine ut speculum uel oculus assimilatur
uel conformatur corporali obiecto. primo modo non e possibile aliquam
creaturam deo conformari. Secundo modo aliqua creatura
conformatur ut puta gratia que dicitur similitudo dei uel
gloria que e dei formitas. Tertio modo assimilatur &
conformatur anima que habet gratiam & gloriam de hac con
formitate non est ad propositum. alio modo gt conformari aliquid alicui
uel consilem habitudinem siue comparationem que potest dici
proportio cum e in eodem genere & proportionalitas
cum e rerum diuersorum generum. siue non conueniunt
ut fiat uis in uerbo large tamen loquendo utrumqz
potest dici proportio. & hic nichil ponit esse quod e p co
parationem duorum ad duo. & potest esse & ubi maxima
fuerit distancia. & secundum hanc potest uoluntas nostra
conformari diuine uidelicet p similem habitudinem
ad actum ut sicut deus quod uult liberaliter & caritatiue. ita & homo p similem comparationem ad
obiectum ut quod uult deus uelit homo. & eo de fine quo
uult deus uelit homo. hec totum possibile e esse. & totum
possibile e non esse. uideo possibile e uoluntatem nostram diuine con
formari & difformari & concedimus sicut rationes ad hec.
Ad illud ergo quod obicitur quod distat deus ab homine. &
uoluntas humana a diuina in infinitum. dicendum p%
Ro. quia hec non impedit conformitatem comparationis.
licet impediat conformitatem equalitatis & uni
uocationis. Ad illud quod obicitur ut se ipsa
uel per aliquid conformetur. dicendum q non se ipsa nisi lo
quamur de conformitate longinqua attendit & ymma
gine. sicut loquamur de conformitate longinqua
propinqua que consistit in similitudine sic non se
ipsa conformatur. Sz mediante gratia que non est
tamqz tertium ab utroqz participatum Sz etiam sic
similitudo unius & proprietatis alterius. unde
gratia est similitudo essentialiter non tamen oportet

q essentialiter conueniant in tertio. quia similitudo sic ipsa
g cum eo cuius e similitudo & sic patet ambo obiecta. duo
e obiecta fiebat in illa distinctione. Sicut si loquamur
de conformitate quantum ad habitudinem dicemus quod uoluntas
non se ipsa conformatur. Sz p comparationem ad alterum
quod tamen nec e de essentia diuine uoluntatis nec
humane. nec tamqz tertium participatum ab utroqz
& sic patet illud. Ad illud quod ultimo queritur utrum con
formetur per essentiam aut p participationem dicendum quod
non sic. nec sic. Sz conformatur. Sz p proportionem
siue p consimilem habitudinem & sic patet illud.
Secundo queritur utrum conformitas uoluntatis nostre ad diuinam
faciat eam iustam. & quod sic uidetur quia super illud p%.
Rectos decet collaudatio. recti sunt qui dirigunt cor suum
secundum uoluntatem dei quia recta e. Iam. ii. cor. vi. que
participatio iusticie cum iniquitate. aut que societas
lucis ad tenebras. q. d. nulla. Si ergo diuina uoluntas iusticia
e & lux. si humana uoluntas sit iniqua non potest
e conformis. g si e conformis iusta e & recta.
Itē conformari regule iusticie nichil aliud e quam
iustificari Sz uoluntas diuina e regula iusticie quia
non potest obliquari ad aliquid iniquum. g conformari
uoluntati diuine e iustificari. Itē intellectus
noster non potest conformari diuino quin efficiatur uerus.
g nec affectus noster potest conformari diuino quin
efficiatur iustus. sicut e ueritas & rectitudo
intellectus. sic iusticia e rectitudo affectus.
Contra magister dicit & est ubi aug. quod uoluntas
dei bona p hominum malas uoluntates impletur. Sz unus
effectus non procedit ab una causa p alia. nec ille
esse adinuicem conformentur. g conueniunt malam
uoluntatem diuine conformari. Itē conformitas uo
luntatum consistit in uolendo & nolendo idem. Sz
impius potest uelle & nolle quod deus uult & quod non uult
ut ponit exemplum aug. de prauo filio qui
uult patrem mori quod & deus uult. g conformi
tas non facit uoluntatem iustam. Itē quis
uoluntas dei sit beata sit beata. cum uoluntas illi
conformis non p%p% hoc e beata. g pari ratione
quamuis sit iusta. non p%p% Sz uoluntas conformis e iusta.
Itē si conformitas facit uoluntatem iustam
cum uelit homine qui patitur iniuriam uindicari
pater in iniuria Sz ille qui uult se uindicare
iuste g iustum e exigere uindictam. Si tu di
cas quod deus uult hominem uindicare. Sz non
uult quod homo uindicet se. hec non soluit.
quia saluti tunc licet homini appetere quod deus ipsum
uindicaret. Respondeo dicendum quod conformitas uoluntatis
nostre ad diuinam attenditur. Sz proportione sicut
dictum e. duplex autem e proportio uoluntatis. scilicet ad
actum & ad uoluntatem illius proportio ad actum consistit
in hoc quod sicut deus quod uult. uult ex caritate. &
liberaliter. siue iuste & recto fine sic & homo
uelit. alius proportio ad obiectum e ut quod uult deus
etiam homo uelit. potest igitur conformitas attendi

secundum hanc duplicem similitudinem reparationem et sic est sufficiens rectitudo voluntatis iusta. potest itaque attendi solum secundum alteram ut puta finem voliti. et sic est deficiens quia caret alia similitudine et non sufficit ad iustitiam. de qua conformitate procedunt prime rationes de salute. ¶ Ad tertium quod tertio obicitur quod conformitas non facit beatam animam. ergo nec iustam. dicendum quod beatitudo dicit iustitiam consumatam. unde plus requiritur ad hoc ut voluntas fiat beata quam ut fiat iusta. et ideo non sequitur quod si non facit beatam quod non faciat iustam tamen sic conformitas sufficiens que est in volito et ratione volendi facit voluntatem iustam. sic conformitas super excellens facit eam beatam. ¶ Illa autem est super excellens que in omnibus divine conformatur et ex nulla parte est difformis nec in aliquo saltem in modico.

¶ Ad ultimum quod obicitur ultimo iam patet responsio. quia appetens vindictam non conformat se deo in ratione volendi. licet enim tamen voluntas videre velit hoc zelo iustitie quia autem appetit ultionem sui sive sue iniurie implenum vult libidine vindicte. si autem deus appetit solum zelo iustitie sic dicitur et caritate non dicere eum habere voluntatem iustam.

Consequenter quaeritur ad secundum articulum. quaeritur de relatione ad conformitatem voluntatis divine. et circa hoc duo quaeruntur. ¶ Primo quaeritur utrum teneamur conformare voluntatem nostram voluntati divine in ratione volendi ut vellemus ex caritate quod volumus. ¶ Secundo utrum teneamur conformare in volito.

Quod autem teneamur in ratione volendi. videtur quia teneamur quod faciamus iuste. unde deuteronomii xvi. iuste quod iustum est exequeris. sed non fit iuste nisi quod hoc facit secundum conformitatem voluntatis quantum ad rationem volendi ut velit ex caritate. ergo etc. ¶ Item tenemur diligere deum ex toto corde. quia hoc preceptum deuteronomii vi. et idem confirmatur mathei xxii. sed hoc non potest fieri nisi ex caritate. ergo tenemur ad conformitatem in ratione sive in forma volendi. ¶ Item tenemur deo veraciter obedire. sed veraciter non obedit deo nisi qui facit ea voluntate qua acceptatur deo. hec autem est voluntas informata caritate. ergo etc. ¶ Item propter quod unumquodque et illud magis. sed propter conformitatem voluntatis in ratione volendi obligamur ad conformitatem voluntatis in volito. quia finis precepti est caritas ut dicit apostolus i thimothei i. ergo multo fortius obligamur ad conformitatem in ratione volendi ut quod volumus velimus ex caritate. ¶ Contra deus vult in precepto parentes honorari esto quod opportunitas se offerat. et aliquis honorat patrem ex naturali pietate non ex caritate constat quod non peccat. et non conformat voluntatem suam nisi in volito. ergo non tenetur ad rationem volendi. ¶ Item si tenemur conformare voluntatem nostram divine rationi volendi sicut in volito. ergo quotienscumque volumus aliquid non ex caritate deficit illud ad quod tenemur. ergo peccamus in omni actu nullus ergo actus indifferens. ¶ Item si tenemur conformare in ratione volendi. cum ergo vir peccator habeat voluntatem adeo continue in ipso deficientem. quia non habet caritatem non continue in omni statu peccat. ¶ Item nullus potest conformare voluntatem suam divine in ratione volendi nisi habeat caritatem sed non est in nostra potestate habere caritatem ergo homo non tenetur ad impossibile. si dicas quod potest facere quo facto habebit caritatem. quia potest se disponere ad caritatem obicitur de obstinato et de eo qui actu aliter est impeditus dum potest et est in actu. ille non potest se conformare. ergo non tenetur. sed si non tenetur et alii tenentur reportat commodum de malicia. quod si hoc non est conveniens. nulli ergo tenentur. ¶ Respondeo dicendum quod tenemur conformare voluntatem nostram voluntati divine in ratione volendi ut scilicet velimus ex caritate. et hoc patet quia tenemur deum diligere ex caritate. attendendum autem quod hec est obligatio per modum precepti affirmativi. differt enim obligatio precepti affirmativi et negativi. nam negativum obligat semper et ad semper. affirmativum autem obligat semper sed non ad semper sed pro loco et tempore. et sic non obligat ad semper ita nec ad omnem actum voluntatis nec ad omne preceptum. sed tunc solum quando tenemur exire in actum caritatis. unde non quod sic tenemur ad hoc quod numquam ad aliquid sic velle quod deus vult ex libidine. ad hoc etiam tenemur pro loco et tempore si habemus caritatem. si vero non habemus non ad hoc tenemur. sed ad equivalens quia tenemur facere quod in nobis est ut habeamus. et ad hoc similiter pro loco et tempore obligamur. ex hiis patet responsio ad obiecta quod enim obicitur quod aliquis sine peccato honorat parentes ex naturali pietate dicendum quod verum est et ex hoc sequitur quod non in omni actu tenetur conformare non tamen sequitur quod non teneatur. et per hoc patet sequens quod obicitur de generalitate actuum. patet etiam ad id quod obicitur de generalitate temporis. ¶ Ad illud quod ultimo obicitur quod non est in potestate habendi caritatem est. et in potestate non habitum non principaliter sed dispositive. potest enim quilibet facere quo facto habeat caritatem. et ideo si non faciat imputatur sibi nec excusatur per impossibilitatem quia non est impossibilitas nisi succurrit aliunde potius et non deficit nisi propter suam negligentiam. ¶ Ad illud quod obicitur de obstinato dicendum quod nullus est adeo obstinatus quin non possit facere quod in se est et quin non possit redire ad cor. non tenetur sicut et alii. sed non pro quolibet instanti. sed pro loco et tempore. Si autem tu queras quid sit locus et tempus melius docet unctio quam ars. eis quando deus visitat cum interiori allocutione. vel exteriori predicatione vel aliquo tali in quo est opportunitas redeundi ad cor. si tunc negligat incidit in contemptum et omissionis peccatum.

Secundo quaeritur utrum teneamur conformare voluntatem nostram divine in volito. et quod sic videtur.

cor. xij. Cum non est meum quod mecum est. ergo si non concordat
deo in voluntate est contra deum. ergo tenemur deo non esse
contrarii tenemur velle quod deus vult. Item super illud
ps. Non adhesit michi cor pravum. glo. pravum cor
atque distortum habet qui non vult hoc quod deus vult.
sed tenemur custodire cordis puritatem. ergo tenemur
velle quod deus vult. Item tullius diffiniens amici
ciam dicit. quod amicicia est idem velle et idem nolle in
rebus honestis. sed tenemur servare cum deo amiciciam. ergo
et idem velle in honestis. sed deus non vult nisi bonum et ho
nestum. ergo debemus nostram voluntatem sue conformare
in omnibus. Item omnis intellectus qui discordat
a prima veritate in sua cognitione est falsus. ergo omnis
affectus est iniquus qui non concordat cum divina
voluntate in volito ergo etc. Item tenemur velle quod
deus precipit. aut ergo quia precipit. aut quia vult. non
quia precipit. quia illi qui fuerunt mundati quibus
datum est preceptum a domino de tacendo non pecca
verunt in revelando quia divina inspiratione
agnoverunt deum non velle illud quod precipie
bat. ergo tenemur ad preceptum. quia tenemur ad volun
tatem. ergo tenemur velle quod deus vult. Item tenemur
credere non tantum quod precipit deus credere sed omne
quod dicit esse verum. ergo a simili tenemur velle non tantum
quod precipit deus velle sed omne quod deus indicat se
velle tamquam bonum. ergo tenemur velle omne
quod scimus deum velle. Contra augustinus in enchiridion.
aliquando homo bona voluntate vult quod non vult deus.
Item viri sancti frequenter volunt opposita.
sicut apostolus volebat alligari in ierusalem et
discipuli volebant. act. xxi. sed constat quod deus
aliquid illorum nolebat. ergo licet contrarium divine
voluntati velle meritorie. ergo etc. Item
si tenemur in volito conformare. ergo cum in
differentibus nec sit voluntas divina deter
minata quicumque vult aliquid in differentibus
determinate committit se discrimini. ergo peccat
mortaliter quod absurdum est. si dicas quod tenetur
qui scit divinam voluntatem. Contra scientia non
ducit novum peccatum in intentione sed solum
aggravat peccatum. ergo propter scientiam nemo
tenetur. sicut nec ignorans. Item ie
remias dolebat super destructionem ierusalem.
Iurien. christus flebat super ierusalem luc. xix.
beata virgo et apostoli super passione christi. si flebant
et dolebant. et dolor est de rebus que nobis nolen
tibus accidunt. ergo nolebant. et constat quod
omnes hii merebantur et placebant deo velle
contrarium ergo licite et meritorie possumus
velle contrarium divine voluntati. et ubi sentitur. Item
quantumcumque prelatus meus velit aliquid non
teneor illud velle nisi michi precipiat etiam si
sciam ipsum velle. ergo pari ratione quamvis
velit deus aliquid non teneor illud quantumcumque
michi innotescat nisi deus michi precipiat. Item quod

deus consulit et nos scimus eum velle. tamen non tenemur velle
quamvis multum ei placeat et plus quam preceptum. ergo non
tenemur velle omne quod scimus deum velle. Solutio.
ad hoc dicunt aliqui quod non tenemur conformare voluntatem
nostram voluntati divine in omni quod vult deus sed hoc est
perfectionis et supererogationis et hoc erit in patria. sed
ad hoc solum tenemur quod ipse nos vult velle.
dicunt autem quod deus vult nos velle solum quod precipit
et nolle quod prohibet. hec enim sunt signa per que sue
voluntatis indicat nobis suam voluntatem quod vult nos velle
ad talis voluntatis sue innotescentiam. sed hoc non. licet
velle contrarium sine peccato. et per hoc solvunt ad utramque
partem. unde dicunt quod licet nobis aliqua velle contraria
quia non decet velle opposita ut est de destruc
tione gentis nostre et de calamitatibus iustorum et
consimilium. et si deus pluat vel disposuit pluere
oppositum possum petere et velle. sed licet illa via sit
facilior. tamen quia augustinus dicit. quod impius est cui non
placet divina providencia non tamen videtur quod homo teneatur
velle dei mandata. sed et quod teneatur velle dei ope
rationem dei quod non recalcitrat voluntas nostra
voluntati divine quando deus vult aliquid. et nos omnino
nolumus contrarium omnino videtur ei repugnare
etiam. Glo. predicta videtur dicere quod homo qui non vult quod
deus vult habet cor pravum. non dicit quod deus vult ipsum
velle vel quod deus precipit. propterea aliter dicitur quod re vera
homo tenetur velle omne quod deus vult. sed solum
quod vult et innotescit ei adhuc in omne. propterea notandum
quod aliud ostendit deus velle absolute. et quod vult esse
sicut bona que fiunt et hec tenemur velle simpliciter et ab
soluta voluntate quod autem vult de nobis aliud ostendit se velle
voluntate absoluta. sed oppositum velle quod vult est
ut mala que infligit. et hec tenemur velle vo
luntate absoluta et deliberativa. tamen oppositum
possumus velle quadam voluntate pietatis ut dicit hugo.
unde sic deus non delectatur in penis nostris. sed magis
dicitur eis heu consolabor super ostibus meis. ysa.
i. sic et nos. unde hugo distinguit in nobis triplicem
voluntatem. scilicet. racionis. pietatis. carnis. et in christo
quadruplicem extendens nomen. unde dicit in libro
de voluptatibus christi. loquens de christo voluntas
deitatis per iusticiam sententiam dictabat. voluntas
rationis per obedientiam veritatem approbabat. volun
tas pietatis per compassionem in malo suspirabat.
voluntas carnis per passionem per in malo propter mur
murabat. et ideo voluntate rationis debemus velle
et malum pene quod scimus deum velle. sed voluntate
pietatis possumus conditionaliter velle quantum
est in nobis. si deo placet non velle. ita ut ipse
deus quod vult est non vult sicut predictum est aliquid
ostendet deus se velle quod mihi est circa que pertinent
substantialiter ordo salutis ut sunt ea que precipit fieri
et precipit non fieri. et hec tenemur velle. aliqua osten
dit deus se velle quod mihi est. circa que consistit ex
pedito salutis. ut sunt ea que consulit et alia talia

no obligat n̄ uult obligare. uult e aliq̄s saluare
s. ad laciori uia ire. ex hiis igitur patet q tenemur
generaliter uelle conformare uoluntatem nr̄am nō
i omni uolito. sed i omni eo q̄ in uotescit. debz mores
predas aliq̄n frangeretur amicicia. et de tali
uolito currunt rationes et auctoritates. ideo est preceptum te
nemur conformare. q uult nos uelle q precipit et h̄
scimus. i plato meo teneor conformari uilior q
ex psse scio ipsum uelle. me uelle. sz i plato nescio
n̄ premandatum sz uideo solo p alia signa sic prandum e.

Ad illud ergo q obicitur q in nullo pōt discor
dare intellectus qui sit diuus. etc. dō. q nō est sic
de bono et uero. nā uerum dicitur absolute. bo
nu nō in relatione ad finē. et q̄a duo opposita
nō sunt simul. io nō pōt intellectus discorda
re esse uera. sz bonū dr relatiue ad finē et q̄m op
posita uolita pnt ad eundē finē ordinari. ideo
simul pōssunt esse bona et affectus eorum esse recti.
Ideo nō necesse est in omni uolito conformari. quia
oppositum possumus bene uelle. quia ordinate in
finem. sz oppositum ei q deus uult nos uelle nō
possumus ordinare in finem. qr dō nō acceptat
illud. Ad illud q obicitur ad q̄ui q nō tenetur
ad omne uolitū dō q uerū est qr nec absolutū
quia uolitū. nec quia scitū. sz q̄a scitū esse uo
litū a deo itaq nos uelimus illud. Aliter tm̄
pōt dici qd tenentur q absolute uolitū sz ex
cusamur p ignorantiam mansie n̄ adhiberemus
debita diligencia sic ad obligatur nec cog
scat nō scia. vñ de obligatione inducente cul
pam falsū est q dic q scia nō inducit noua
obligationem. sicut est ignorantia sed excusat.
a toto ita scia p oppositum cū diuina uoluntate facit aliq
esse obligatū ut nullo m̄ pōssit i contrarium sine
culpa. et sic expositū. et sic patet illud. Ad id q obi
de xpo et beata uirgine. et aliis compatientibus
dō sicut dictum est q uoluntate absolute uolebat
q d̄s uolebat tam uoluntate condicionata
siue uoluntate pietatis. debebant uelle q̄ui.
et hac uoluntate merebantur. q̄m hec non
e nature tm̄. sz etiam rationis.

In parte ista sunt dubitationes circa literam
et p° de hoc qd dic. aug. multum interest quid uelle
deo qd hōi congruat. ergo ex hoc uidetur qd aliqd liceat
possit hō uelle sciendo qd d̄s uelit q̄uium. ponatur
ergo p impossibile q alicui reuelet sua dampnatio et certus est
qd d̄s uult istum dampnari uoluntate absoluta. aut ergo iste
tenetur uelle aut nō. ul' quicquid sit de tentione
quid e perfectius uelle uerum uelle dampnari ul' non.
si uult dampnari. ergo uult a deo separari h' uoluntas
nunq̄ pōt appetere. si nō uult dampnari. ergo p
fecte se nō conformat. ergo perfectior est uoluntas
opposita. Responsio dō. q illud est impossibile q alicui reue
letur sua dampnatio. et i p̄ impossibili posito nō est mirum
si sequatur impossibile. tamen si tu q̄ras quid e perfectius

In hoc q in eterna dampnatione sunt duo. s. pene
i flictio et eterna a deo separatio. separationem
eternam a deo nullo m° credo q aliquis eam recte
debeat uelle immo semper uelle q̄uium. sz penam
uelle sic reuelatum esse sibi debet. et h' patet. q̄a
quilibet iustus de se et de alio debet uelle qd
omnis peccans finaliter eternaliter puniatur. ergo si
ponitur per exigens cognitio certitudinaliter
certa se credo q quamdiu durat ei bona uoluntas
qd hoc uolet. Si autem q̄ras de eo q̄ peccat utrum
uelle debeat gratiam sibi subtrahi. quia utrumque
uidetur q sic cū d̄s uelit. i ipse sciat h' esse iustū
dō ad hoc qd gratiam subtrahi alicui. sub triplici
conditione p respici aut simpliciter aut ad tempus et
ad tempus adhuc dupliciter ul' inse ul' p ut h'
rationem pene hoc m° uult d̄s subtrahere. et h'
m° debet peccans uelle ut eū d̄s puniat. vñ
regula generalis est qd in omnibus quibus scimus deum uelle
absolute tenemur uelle absoluta uelle. tam
sz nob uelle q̄uium uoluntate conditionata sicut i q̄m
in nobis est. quia hoc decet nos et ipse dicit aug.
multum interest etc. Item qr de hoc qd dic magr
q actio iudeorum fuit mala. videtur esse falsum dicere.
q actio iudeorum fuit cū passione. sz si causa
immediata mala et effectus. ergo si actio fuit mala
et passio. Responsio dō q istud est uerum de actione
et passione in eodem genere bonitatis secundum qd unum
est cū alterius. dō. q actio iudeorum fuit cū
passione in genere nature. et in illo genere sicut actio
fuit mala ita et passio. sz nō fuit cū in eodem
genere moris. immo xpi bona intentio q passiurus
uoluntaria dirigebat in bonum finē ergo actio
nō habuit rectum finem. et ideo in genere moris actio
fuit mala. et ideo displicens et passio bona
et ideo placens. et sic patet totum. Item qr de hoc
qd dic. qd uoluit xpm pati et mori. etc. videtur esse
maledictio. quia occidere xpm erat malum facere.
ergo xpm occidi fuit malum fieri. si ergo d̄s uo
luit xpm pati d̄s uoluit malum fieri. qd sup
negatum est. Responsio dō qd occidere xpm fuit malum
p comparationem ad se. q̄ ergo accipitur passio
aut simpliciter accipitur i comparatione. ad patien
tem. siue ad sustinentem penam. et sic simpliciter
est bonum. aut in comparatione ad inferentem.
et sic ex illo respectu iudicatur malum. quia
malicia moris prout intentionem respicit. qua
actum. ipse est m° sic xpm pati a iudeis est bonum.
i. xpm sustinere penam quam iudei intulerunt
est bonum. Secundo m° est sic. xpm pati a iudeis
est bonum. i. passionem inferri xpo a iudeis est
bonum. et sic falsum quia illa actio passionis nō
fuit nisi mala. sz sufferencia nō fuit nisi
bona. et sic distinguit magr. Item qr de
hoc q dicit. hoc bonum tantum fuit ut apls
petrus q id fieri nolebat ab ipso q occasus e.

sathan dicetur. Sz hec ut quicumq dolz et tristatur circa passione xpi e redarguend. quo peccauit beatissima uirgo q dolu isse dicitur. luc. ij. tuā ipius aiam ptransibit gladius. peccauerit etia apli. ksilii etiam dicit apls. ij. thy. ij. si compatiam conreg- binus. Ad qd dic. qd dolere de aliquo e dup. aut ita qd dolens nō ratiois absoluta uelit contrariu ei de q dolet. et sic nulli licuit dole de passione xpi. et pter quia nō totis quium uolebat e redarguit. alio m dolere de aliq e et ad quim nō pietatis, tam nichil hic uelle nō absoluta boni e condolere xpo. et pie affici circa eu. et afficiunt uiri sci q magnas gras agut deo de passione xpi. sz tam mouent pie i consideratione dolorz. sic etia pissia aia beate ugis dilectissimo filio suo pacienti q̄ sustine potuit compaciebat. nulle tam m e dubitand qui uirilis eius aius tra cio constantissima uellet et unigenitum tradere p salute gnis huani. ut mr Romia q forinis ect pat et h mro m. debz laudari et amari. q placuit ei ut unigenitus filius p salute gnis humani offeretur. et tam e compassa e ut si posset fieri omia tormenta q filii ptulit ipa multo libentius sustineret. Ve igitur fuit fortis et pia. dulcis pati a deo cara. sibi parca. sz nob largissia. Hec igitur e p pue amanda et ueneranda. post trinitate summa. et eius ple beatissima ihm xpm dnm nrm cuius diuitiarz mistio enarrando cete lingue deficiunt. quia ipe sermonum consumatio. ei q qui pot omia facere sup habundanter qua petim aut intelligimus sm uirtute que operatur i nobis. ipi glia in eccia et i xpo ihu i omes generationes seculi seculorum. amen.

Explicit lib primus.

v pietez ad dipenuria. et c.

Incipit capitula libri secundi

Qc sit lib m l sibiu. an dr uel rez ul sig. l cdible.
vt mod grach debeat ee p sauutorii et lectoz regsitz.
vt h op sit cotemplatois gra. u doi fiant.
Q h debeat d auctor h opis ut magr petr.

Lux. Qo ce licitam plagi. ip de h q d psupsim. cu p supo sit p
Ite de h qd dic platis duobz denariis sz erigiti q sit illa
Ite de hoc q d pelis doni dei. q sit ille zelus. et q magis attenditur qt audies. qm qt scriptor.
Ite de h. qual bigal agitat x caritas quo serunt se hic caritate.
I te d hoc q d. iuitam no intellecte cu uitas sit itellectual. et q magis n desit intellectu q̄ sensu.
I te d h q d uitor offenderet. quo intelligat.
I te d h qt ueritate bellat.
I te d h testimoniis et cnu fundatis cu scia destar
I te qd uult dre p libez correctore.

Distc. Cv ctis ac noue legis grancia. et c.
v t uti sit act uoluntatis ul ratiois.
v t oi cato sit utend alio a deo.
v t solo bono cato sit utend an i cato.
d e frui q. sit et ut sit act nō a abaz uirtu.
d e sensibili uitu ad contingat frui.
v t sole deo sit fruend. an e h. et trinitati et tbrtudine.

Lux. Qo ce licitam. et p de h qd dic qd usus uetm tactur op no erat i iustificando
d e h ce sig e rez aliq q sh h mala ur dio rez et sig.
d e h. no q rez e signu.
d e h p o de rebz. pea de sigs.
d e ista dione rez alie sūt q b fruend et c. ad sūt i ueniens. qd supflua. qd diminuta.
Q r q rez tnō q fruuiones sūt rez an ad h.
d e h qd ois qui fruūt utit.
I te de h. In ipe fzs poneda no e. q ur qui.
I te de h. fruar te i dno. q magis d hue q d aliatra.
I te n ur uale solez q solu aug auctez pdcam. p illa determinatione in dno.
I te ur no uale qd dr. q e n fruit. n utit et c.
d e h qui boni e sunt. q no s q ius e usu sunt
I te de hoc. ut. s. amet p se ipam tm. na si uirtutez sue amaud. p d. ur q no p se.
I te de h i putitez fruum. na ur. q sol potctus.

D. ij. Chec uniqz nō a pia fide tenend et c.
v t indeo sit nate sue unitas ecntie.
v t i dō sit i finitas psonaz.
v t i dō sit plalitas psonaz.
v t i deo sit psoaz trinitas.

Lux. Qo ce licitam. p de hoc. p inquisitis inab ctur
I t de h nimis huane acies iualida i tu excellen luce no figit. et q quia ur qualitas uidet q no fig
I te de h q nom e nate.
I te d hoc. Ego sic q su. ut sit n ccn. ul p.
I te ur ymago cu dr faciam hoiez ad ymag et similitud. fiet peen. ul p p.

I te de ulo hylary. q filiu alti ad altm no pmittit diu
sitate duoby admittdi.
I te de h qd dic. nom gsdici ibi pos.
I te qr de h cu dic. Inpnc cauit ds. qr mag h nom ds sup
ponit psona patr q fily z q modis sumit isspecs entitas,
I te qr dd dr maximus sphuu
I te de huis ubis dns possidebit roidiam zccepta uitr
em ipria gr duia.
C a postolus q ait qd iuisibilia dei zc.
V tru ds sit cognoscibil a creatura.
V t ds sit cogs pcatas z q sit distin int uestigiu z ymagie.
V tm cogs pcatas sit hois quantu ad omez statu.
V tm psonar plalitas pscit cogsc pcaturas.
C Q oes ee licitaz. p de quattuor roib qs pont i lra qa no.
uident ualere z de dra eam z quo distinguit.
I te de h qd intlli gdito etiuis.
I te qd ex magtudie intlli omps.
I te de h oia q arte diuia condita sit. ut se i ipis re
flexio. z dditictoe eoy. s. moi. spei. z oidis. z aly.
I te de h qd d appat filio z ordine spui sco.
C n uc ad ea pueniam disputatez zc.
V t i memoria z intlli. z uo. accedat ro ymagis.
V t attendat p cpatione eay ad dm ul ad se.
V t memo z intellitia z uo sit id i eentia cu aia.
Q uo simuat mens. notica. z amo. z assigtoe ymag.
V t p potentus. ul hitib ul p actsq. ul p sba. ul phitib.
V t i ipis sit oido equalitas z consubalitas.
V t h trinitas ymagis ducat cogtione trin noctio.
C Q oes ee licitz po de hoc. ymago dei pmanet.
I te de h qd memo. z ntlli. z uo. dicunt ad ad.
Et qr mag mens dr ad se qua alie.
I te qr ts p no sint uni dei sic uni een.
I te de hoc si duo dij eent ul utqz i sufficies eet ul
alter supfluieret.
I te de hoc qd intellexerit dm no ee sbatuu intellexerit
eu hre sapiam genitam.
hic oritur qo satis necciis. zc.
V t hec sit uera ds genuit dm.
V t h sit gcedenda ds genuit aliu dm ul e ali a do.
V t gramatice possit dici plres dij
V t hic nom ds supponat psona ul natura.
C Q ones ee licitz. z pmo de hoc. dm d do lum de lume.
I te de quada solce magri q solut i eande qne.
I te de hoc qd ds patr p ee gstructo appo. ul mediata.
I te de hoc unus ds e. tres psone.
I te de hoc q dicit unu solum dm ee trinitate.
I te de h satis e xpiano rey creaturay cam cde bonitate catoris.
I te de h patr genuit altm se. q a uident i plicari oppo
cu se dicat omimoda rcepti z altm dulsitate.
I te de hoc pr ut hoc pt ut habet filiu no minui se.
I te ut dicat mag qe genuit altm ul aliu.
C post h qr utru gcedend e patr genuit diuiaz. zc.
V tru een sine sba generet.
V tru filius gnet de sba patr.
V t sba sine eentia gnet
V tm sba p gnatione concetur.
C Q oes ee licitam. p d rroib magri qb pbat q een no
generet. qr si een gnaret p relatio ponet. z qr ead
res gignet se ipaz quia genitu gignit cu e ut sit. z ut ds sit.
I te de oppinioe magri gr Ioachim.
I te de hoc nich hr filius nisi qd nascendo accepit.
I te quo intlli q filius no refert nisi ad patrem cu
referat ad spm scm.
I te de hoc qd dicit zn sua ut i dicti seq ds cu i diuis
no sit prius z posterius.
I te de hoc qd ds genuit filiu semel.
I te de h fily cari sue ut carritas stet i eentiali l notioali.
I te de h fili e de sba pris h usyon.
Q uar i diuis poti accepit patr qua matr.
I te de hoc q dic q fili. z spc. s. no e de no z sili
pater cu tam non sit de aliq.
C p terea qri solz utru patr genuerit filiu uolte. zc.
V t patr genuit filiu gditoe necitatis.
V t genuit scdm ratioez uol.
V t genuit scdm roez exeris.
C Q oes ee licitam i p de roone. ag q no uolte n necce.
I te de h dicim ubu dei ee dei. filiu n no uolte.
I te qr aug. gmdat ratioez quda q tam no solut
z quom sit soluend an ds genuit uolens an nolens.
I e d solone magri q dic q scia dei e d mal z qr n ut solue.
I te utru consiliu sit i deo.
C h ic solz qri a quib da ut patr potuit ul uoluit. zc.
V tru posse gnare. z pse care dicat pse uniuoce.
V tru pse gnari. z pse cari sit pse uniuoce.
C Q oes ee licitaz. ut pse gnari sit ad pse sbm dme po.
V t gnatio fily sit ad de oib.
V t ee pre sit ee ad. ul nich.
Q uar sequit si spc. s. potuit ee fili potuit mutari.
Q i si po n e. ul een. qr gnare po e. n een.
Q uo intlli. al a po gnandi actiue z passiue.
Q uo intlli q fili hr potm. q pot ee fili. zo.
C n uc de ueritate siue pprietate. zc.
V tru ueritas sit pprietas diuini ee.
V tru gat ei i ssimo i q no possit cogitari no ee
V tru i mutabilitas sit in deo.
V tru soli deo gueniat z no aly.
C Q oes ee licitaz. quo diuia een est distinguibil.
Q uo pueritate simplicitate i mutabilitate distig ds a creatura.
Q uo a sape dr sapia z eq.
Q uo ee dr pm mag z min de deo z creatura.
A n eam heat preteritu z futuru.
Q uo intelli q dic een copatiu ee. e. num no e.
Q uo accipiunt isti act i diuis. s. s. sep fuit e. z erit.
E t qr ee no e deo accidens.
Q uo intlli i mortalitas dca de do
Q ue e dca int uicissitudine z obumbratioez. ut ubi uicis. dr obubre.
C E adeqz sola ppe ac ue simplex. zc.
V tru i deo sit summa simplicitas.
V tru simplicitas sit deo pprietas
V tru aia sit i toto cor.

Marginalia (red): licital. — A. vi — licital — A. vii — licital — A. viii. — licital.

Utrum deus sit in aliquo determinato genere.

litteralis — Questiones circa litteram. post quam cum simplicitas sit cum immutabilitatis.
Et quare non post de simplicitate determinat.
Item de eo quod dicit simplex est quia non habet compositionem partium.
De hoc quod probat animam esse compositam per multitudinem proprietatum.
De eo quod dicit sic quilibet bonus sic quantitate magnus.
De eo quod dicit solum tamen est dignum ut deus dicatur subsistens.
De verbis ylarii. non ex compositis. deus qui vita est. subsistit. etc.
Quomodo hec verba distinguntur.

D. ix. — Nunc ad distinctionem personarum accedamus.
Utrum generatio sit in divinis.
Utrum generatio in divinis faciat personalem distinctionem.
Utrum generatio filii sit eterna.
Utrum debeat dici filius semper nascitur vel semper est natus.

litteralis. — Questiones circa litteram quomodo intelligitur non esse ante patrem filius. et alius
De triplici differentia nominum significantium substantiam in divinis. ratione
cuius quod dicit coeterne sunt tres persone.
De quatuor rationibus quas adducit magister ad ostendendum filium
coeternum patri. prima est propter eterna ad splendorem.
Secunda quia filius est dei sapientia. Tertia per auctoritatem. ysa. nunc me non
est etc. quia sic non esset ordo in divinis. Quarta est quia sunt relativa
et sic sunt non quia si prius fuit deus et postea pater mutatus est.
Que sit necessitas vocis spiritualis angelorum et quis modus lo
quendi. et quis modus audiendi.
Item de hoc dictum gregorii unus semper natus.
Item de hoc. Ego hodie genui te. quod potest intelligi de die quo exinanitus est [natus est]
Item quomodo generatio filii assimilatur splendori ubi in natus
et generationi universis existentis. et de differentia splendoris radii
et luminis. et quare filius dicitur lux.
Quomodo intelligitur filius nascitur ex patre cum sacinto sine luce.
Quomodo intelligitur quod natum est existimo habere personam sine novitate.
Quomodo intelligitur nativitas filii non est exdeterminate.
Quomodo pater dicitur auctor filii.
Quare sequitur si pater non generavit ab eterno non est eternus.
Quomodo intelligitur sicut quod est nascitur se ipsum incitat nascendo cum
deus filius prius erat et post natus erat de virgine non tamen initiatus.

D. x. — Nunc post filii eternitate de spiritu sancto. etc.
Utrum necessaria sit ponere processionem procedentem per modum liberalitatis.
Item utrum necessaria sit ponere processionem procedentem per modum amoris.
Et quare non accipitur una per modum aliarum affectionum anime
et gaudii et spei.
Quare non per modum aliorum habituum ut intellectus et sapie
ntie sicut per modum amoris.
Utrum necesse sit ponere processionem procedentem per modum mutue caritatis.
Utrum caritas sit proprium spiritus sancti.
Utrum spiritus sanctus proprie sit spiritus et quomodo accipiatur spiritus in divinis.
Utrum spiritus sanctus proprie sit nexus vel unitas patris et filii

litteralis. — Questiones circa litteram. Si caritas amor et dilectio diffe
runt. et quomodo differant.
Quomodo intelligitur quod verbum dei proprie dicitur sapientia.
Et quomodo differunt pater et spiritus sanctus appropriate.
Utrum pater et filius diligunt nos spiritu sancto.
Quid dicatur pluribus unitas cum dicitur spiritus est unitas amborum
Quomodo hec distinguntur. unitas. societas. caritas.
Quomodo intelligitur quod pater et filius eterni sua non participatione sunt
servantes unitatem.

Quomodo spiritus sanctus dicitur esse amborum. scilicet patris et filio.

D. xi. — Nunc dicendum est spiritum sanctum esse a patre et filio. etc.
Utrum spiritus sanctus procedat a patre et filio.
Utrum spiritus sanctus procedat a patre et filio in quantum sunt differentes vel
in quantum sunt unum in fecunditate voluntatis vel in aliquo alio.

litteralis — Questiones circa litteram quare quatuor sunt principalia concilia ab
apostolis celebrata. de expositione quam ponit magister super in qui
docuerit vel aliter predicaverit. et exponit id est generaliter vel generaliter.
Quare non est aliud spiritum sanctum esse filii quam esse a filio.
Quomodo intelligitur quod dicitur non sum meo et patris arbitrio.

D. xii. — Hic queritur cum spiritus sanctus procedat a patre et filio. etc.
Utrum spiritus sanctus prius procedat a patre quam a filio.
Utrum spiritus sanctus plenius procedat a patre quam a filio.
Utrum spiritus sanctus procedat a patre mediante filio.
Utrum emanatio generationis prior sit secundum rationem intelligendi emanatione processionis.

litteralis. — Questiones circa litteram. de argumento heretici aut nato iam
filio aut non nato quare neutrum est concedenda.
Quomodo intelligitur quod pater quicquid dedit filio gignendo dedit. cum
dederit ei spirationem et eternam.
Quomodo intelligitur spiritum sanctum proprie de patre procedere.
Utrum pater dicatur auctoritate vel sub auctoritate cum dicitur spiritus sanctus est
vel procedit ex patre per filium.

D. xiii. — Post hec considerandum cum spiritus sanctus non dicatur esse natus.
Utrum in divinis sit ponenda processio equaliter.
Utrum processio spiritus sancti sit generatio.
Utrum processio spiritus sancti et generatio filii differunt solum secundum rationem
an etiam realiter. et unde sumatur ratio harum emanationum.
Utrum spiritus sanctus debeat dici ingenitus.

litteralis — Questiones circa litteram. de verbis augustini. si spiritus sanctus diceretur filius diceretur
filius amborum. quod videtur magis ad oppositum cum sit filiorum ge
neratio retentus.
Quomodo intelligitur quod procedit. quomodo datum. vel donum.
Solutio argumenti heretici. quod spiritus sanctus esset deus adoptivus
cum sit deus nascendo.
Utrum auctoritas cum dicitur pater est auctor processionis spiritus sancti. dicat
essentia. aut notione. utrum pater possit dici auctor
generationis inscientia distinctionis. Inter generationem et pro
cessionem sufficit ad salutem. et distinctio istorum tamen nescire.
non valeo. non sufficio.
Quare unigenitus cum non inveniatur in scriptis accipitur
in divinis
Quomodo ingenitum vel quod non est ab alio generat pater etc.
Responsio ad articulum arii ostendentis quod filius esset perfectus per .xij. modos generationis

D. xiiii. — Preterea diligenter adnotandum quod gemina est processio spiritus sancti etc.
Utrum processio spiritus sancti temporalis ponatur in hominem cum eterna.
Utrum spiritus sanctus in propria persona detur hominibus an solum eius effectus.
Utrum spiritus sanctus ab aliquo viro sancto possit dari.

litteralis. — Questiones circa litteram. quare in libro primo agit de temporali processione
spiritus sancti. et non de temporali generatione filii.
De distinctionibus processionis temporalis et quot modis intelligitur sanctificatio
Quomodo virtus appropriatur spiritui sancto. et equaliter filio.
Quot vicibus dedit dominus spiritum sanctum equaliter. et dationes numerant
secundum rabanum et augustinum.
Quomodo spiritus sanctus dicitur patris et filii differenter.
Quare caritas dicatur difficitendi.

xv. ¶ Hic considerandu e cu sps. s. det hoibz ẽc.
v tru missio sit i diuinis ꝛquomodo.
v tru missio sit i diuis ab eterno an ex tpre solu.
v tru tota trinitas mittatur.
v tru tota trinitati conueniat mittere. [i dilligit]

[Lital.] ¶ Q[ue]res ex litteram. Quo intell[igitu]r q[uo]d s. s. dat a se ipo deq[ue] dono
Q[uo]d donu s. s. no e aliud qm ipe. s. s. ꝛqualit.
Et q[uare] leg[itu]r si pat ꝛ fili dans spm. s. ꝛ sps. s. no dat se q[uo]d aliquid possint illi ꝛ no ipe.
Q[ua]r[e] d[icitu]r s. s. mitti a se.
Q[uo]m[odo] pbat missione s. s. p missione filij. cu hr sit plurie
d e q[uo]d p dicat mitti de filio an d spu sco. [igitur p[ro]gtinuat. lital.]
Q[uo]m[odo] intell[igitu]r fili de eo missus q[uo]d sps exiuit cum sps sci no sit sps exiuit. s tm missus.
Q[uo]d fili d[icitu]r sps cu i symbolo dicatur g[e]n[itu]m.

¶ Hic q[ue]r[itur] utru semel tm missus e fili an sepe mittat. ẽc. [D. xvij]
v e fili ꝛ sps. s. mittant s[ecundu]m dona gre gratu facientis vel gratis date ꝛqualit.
v tru fili ꝛ sps sci cotidie augmto donoꝝ gre mittant.
v tru fili s. s. s[ecundu]m eade dona gre mittant.

[Lital.] ¶ Q[ue]res de litt[er]a. q[ue]r[itur] agit hic de missioe filij.
Q[uo]d intell[igitu]r no eo misso ipo mittit q[uo]d de patre nat e cum gg. videat d[icitu]r g[e]n[itu]m.
v tru filius ꝛ s. s. p[os]t i carnatoez pleni sit dat q[ua]m ante.
Q[uo]m[odo] fili dicitur missus ad anglos.
Q[uo]m[odo] intell[igitu]r u[er]bu aug[ustini] s[ecundu]m q[uo]d ad eternu nec capiam in hoc mundo no sumus.
Q[uo]m[odo] intell[igitu]r p[er] ee p[ri]nc[ipiu]m poti diuinitatis, ul' si meli[us] dicitur deitatis qua diuinitatis.

[…] ¶ Nunc de s. s. uidend e q[uo]d sp[irit]us illa ineffabile. ẽc.
Quid sit uisibil' missio utru s. exterior appito tm.
v tru uisibil' missio sit ad innotescend' tm l' ad effic[iend]'.
Quot modis sit uisibil' missio. ꝛq[ua]r[e] s. s. no fili. ꝛq[ua]r[e] fili tm uno m[od]o apparuit ꝛ i una creatura. ꝛ no s. s. ꝛ q[ua]r[e] s tm semel ꝛ s. s. ter. ꝛq[ua]r[e] i alia sp[eci]e i xpo q[ua]m i aplis.

¶ Q[ue]res ex litteram. quo intell[igitu]r fili ꝛ q[uo]m[odo] missus ꝛ s[ecundu]m q[uo]d e minor patre.
Q[uo]m[odo] filius d[icitu]r minor se ꝛ no alius. ꝛ aliuis,
Quantu ad q[uo]d d[icitu]r fili minoratus paulo ab anglis.
Q[uo]d intell[igitu]r q[uo]d pat e maior filio utru maior dicat essentiam ul' notione.
Q[ua]r[e] fili no d[icitu]r minor patre cu tm pat dicat maior.

¶ Iam nunc accedamus ad signficanda missione s. s. q[ue] i uisibili. hct. [ẽc]
v tru sit aliq[ua] caritas creata. ꝛ si magis creauit.
v tru caritas creata sit diligenda ex caritate.
v tru caritas sit certitudinali cognita ab hnte ea.
v tru caritas sit cog[nita] an habente ea.

¶ Q[ue]stiones ex litt[er]a. quo intell[igitu]r q[uo]d dilig[it] p[ro]ximu gns e ut illam dilectione diligat ꝛ de hac cosequia qui diligit dilectione ~~diligat ꝛ de hac cosequia qui dilig[it] dilectione~~ gns e ut diligat deum.
v trum intelligat de dilectione creata ul' increata q[uo]d no uidetur valere.
Q[uo]d deus notior fratre.
Q[ua]r[e] d[icitu]r q[uo]d dilig[it] manet i lumie ꝛ no poti' i calore.
Q[uo]m[odo] caritas d[icitu]r maius donu sapientia ꝛ de ista gratia. [lital.]

caritas e p[ri]nc[ipiu]m int[er] dona dei. q[uo]d s. s. e caritas de qua caritate intell[igitu]r.
Q[ua]r[e] d[icitu]r q[uo]d patia uera. no caritas uera.
Q[ua]r[e] solu donu caritatis diuidit inter filios regni ꝛ filios perditionis.
v tru aliquis sit cari[tati]s q[uo]d possit sustinere morte p[ro] x[po].

Hic q[ue]r[itur] si caritas s. s. e cu ipa augeat ꝛ minuat. ẽc.
v tru caritas possit augeri s[ecundu]m substam.
v tru augmentu caritatis sit aliud ꝛ sit p additoez.
v tru caritas possit minui s[ecundu]m sbaz.
v tru caritas hnt statu ul' q[uo] no possit augi i ea creata.

[lital.] ¶ Q[ue]res ex litt[er]a. Quo intell[igitu]r si e dat p[er] sps ad mensura.
Q[uo]m[odo] caritas d[icitu]r cu affectio ꝛ q[ue] nois sumat affectio.
Q[uo]m[odo] caritas intell[igitu]r comparari ad alijs uirtutibz.
Q[uo]m[odo] sps sci d[icitu]r no diuidi ꝛ diuidi.

[D. xviij] ¶ Hic q[ue]r[itur] cum sps sanct[us]. ẽc.
v t[ru] s. s. sit donu in q[uo] oia alia dona donant.
v t[ru] s. s. sit donu ab eterno ul' ex tpre.
v t[ru] g[e]n[er]ati dicat de spu s. donu ul' datu.
v t[ru] donu g[e]n[er]at s. s. ess[enti]e ul' p[er]s[on]e.
v t[ru] donabilitas sit p[ro]prietas distincta s. s.
v t[ru] nomen donabilitatis dicat sps uir.

[lital.] ¶ Q[ue]res ex litteram. Quo intell[igitu]r q[uo]d relo no intell[igitu]r in hoc noie sps. s. s[ed] mag apparet in h[oc] noie donu.
Q[uo]m[odo] intell[igitu]r fili nascendo accipit ut sit ipa substa.
Q[uo]m[odo] intell[igitu]r q[uo]d fili natiuitate no e eterna.
Q[uo]m[odo] differant ista ta. de suo p[ro]prio derivato.
Q[uo]m[odo] intell[igitu]r aliud e q[uo]d accepimus ut eemus q[uo]d ut sci eemus.
Q[uo]m[odo] intell[igitu]r tolla de spu tuo.

[D. xix.] ¶ Nunc post coeternitate triu p[er]sonaꝝ ẽc.
v tru equalitas sit ponenda indiuinis.
v tru sit ibi summa equalitas. Et q[ua]r[e] aug[ustinus] no ostendit equalitate i p[ro]p[ri]o sap[ienti]a ꝛ bonitate. Et q[ua]r[e] no expte loci.
v tru in diuinis sit equalitas cu recipatio ut sicut fili dicitur coequal' pat sic eq[uali]s possit dici.
v t[ru] ut dicat pat in filio e ꝛ eq[uali]s. ꝛ utru h[oc] q[uo]d e ee i patre dicat s[ecundu]m substaz ul' s[ecundu]m relone. Et c.
v t[ru] cu d[icitu]r pat e in filio ꝛ eq[uali]s. i portet eadem s[imilitu]do ul' alia ꝛ q[ue] no conuertitur filius e de patre. et apud patre. sicut cu dicit i patre ꝛ s[ecundu]m q[uo]d mod' eendi indicatur fili i patre ꝛ eq[uali]s. cu ix. sint modi.

[lit. hct.] ¶ Q[ue]res ex litt[er]a. Cur anim' insultet ad diuina ꝛ q[ue] i p[ro]l[ogo].
Quo sci dnt ee ineternitate dei ꝛ quo eendi est gnatio sco[rum] i illa.
Q[uo]m[odo] intell[igitu]r q[uo]d intelligibile e bonu p[ri]mo e d[icitu]r.
Q[ua]r[e] si pat parte daret sbe filio neutru eet p[er]fc[tu]s.
Q[uo]d intelligim' queda u[er]ba hylarij. s. p duplicem conuenienciam g[e]n[er]ationis
Q[uo]m[odo] intell[igitu]r q[uo]d natiuitas no de g[e]n[er]at[ur] n[isi] dei.

¶ S[ed] sicut ad p[ro]positu reddeam' ceptoꝝ i[n]stam ẽc.
v t[ru] ponendu sit i diuinis totu integrale.
v t[ru] ponend' sit ibi donu vniu[er]sale.
v t[ru] sit i diuis p[er]sois p[ri]nc[ipiu]m materiale.
v tru indiuinis sit diu[isi]o ul' numeꝝ

¶ Q[ue]stiones ex litt[er]a. Q[uo]d d[icitu]r de re accedit fide ꝛ q[uo]d s[e]q[ui]t[ur].

Utrum computationi insit quod dicitur vnus duo tres significet ad id.
Utrum deus debeat dici triplex.
Quomodo intelligitur quod in rebus corporeis plures sunt duo quam vna quia non videtur de ferro cum igne.

D. xx. Hic ostendere restat quod aliquod istorum trium alia non excollat potentia etc.
Utrum potentia in patre et filio sit equalis quantum ad excitationem principalium per sonalium.
Utrum potentia in patre et filio sit eadem intensa.
Utrum ordo sit ponendus in diuinis et utrum sit notionalis.
Utrum non ordo sit ibi ponendus.

literalis. Questiones circa literam.
Quomodo non intelligitur non potest quod accipit recipit vel ei esse quod dedit.
Quomodo sequitur de patre si non potuit filium equalem producere tunc fuit impotens tamen de filio vel de spiritu sancto.
Quomodo sequitur filius patris potest filium equalem sibi gignere etc.
Quomodo intelligitur quod qualis est quod equitatis.

D. xxi. Hic oritur questio trahens originem ex predictis.
Dictum est enim supra quod tantus etc.
Utrum dictio exclusiua vel addita termino substantiali a parte subiecti vel predicati essentialis vel relatiui.
Utrum vere addatur termino substantiali a parte predicati.
Utrum hec locutio est vera solus pater est pater.
Utrum hec sit vera pater est solus deus. solus pater est deus.

lit. Questiones circa literam. utrum hec sit vera pater est solus deus.
Quomodo trinitas magis dicitur esse cum solus quam cum aliis rebus.
De ista nemo nouit filium nisi pater.

D. xxii. Post predicta differendum nobis est de nominibus diuinis etc.
Utrum deus habeat aliquod nomen.
Utrum habeat vnum solum nomen vel plura.
Utrum omnia nomina diuina dicuntur translatiue.
Utrum alia dicuntur secundum substantiam vel secundum relationem.

literalis. Questiones circa literam.
De sufficientia dictionum ambrosius augustinus nominum dictorum.
Quomodo trinitas dicitur q. collectiue.
Quomodo regule de nominibus diuinis.
Quomodo non recipit in tribus dicitur tres potentes.
Quomodo sequitur si deus est magnus participatione magnitudo sua maior est deo ipse.

D. xxiii. Predictis addendum etc. est tamen vnum nomen quod etc.
Utrum nomen persona debeat transferri ad diuina.
Utrum substantia vel subsistentia debeat recipi in diuinis.
Utrum nomen eadem debeat dici in diuinis et quomodo differunt nomina substantie essentie idee subsistentie et sufficientia istorum quatuor essentia substantia subsistentia persona.
Utrum numeretur hoc nomen persona.
Utrum hoc nomen essentia inueniatur in diuinis.
Utrum catholice possit dicere plures deos.

literalis. Questiones circa literam. vel utrum ypostasis debeat dici in diuinis.
Quomodo intelligitur quod verius est deus quam dicitur et verius quam cogitatur quam dicatur.
Que fuit ratio quare deus est tres personae.
Quomodo in deo nulla est diuersitas.

D. xxiiii. Hic diligenter inquiri etc.
Quid significet hec nominibus unum vel vna etc. In omnibus maxime in diuinis.

Utrum hoc nomen trinitas secundum substantiam vel secundum relationem.
Utrum multa ut vnus duo tres dicantur positiue vel relatiue.
Utrum dicantur secundum substantiam vel secundum relationem.
Utrum hec nomina trinus et vnus importent unitatem suppositi an essentie et utrum dicantur secundum substantiam an secundum relationem.

literalis. Questiones circa literam.
Que recipiunt in diuinis ex parte unitatis et que non et quomodo differunt.

D. xxv. Preterea considerandum est hoc nomen persona etc.
Quid sit persona secundum rem.
Quid sit persona secundum diffinitionem.
Utrum hoc nomen persona sit vere et proprie commune.
Utrum sit esse inuicem personis differentes.

literalis. Questiones circa literam.
Quomodo dicuntur tres substantie in diuinis.
Utrum generaliter dicatur tres persone esse eiusdem essentie sic eadem essentia.
Quomodo accipitur tres cum dicitur tres in diuinis.
Utrum in trinitate sit gradus reponendus.

D. xxvi. Nunc de proprietatibus etc.
Utrum sit ponere proprietates in diuinis realiter non tamen realiter.
Utrum proprietates sint relationes et quare relatio non transit in substantiam.
Utrum proprietates distinguant ypostases an solum distinctas ostendant.
De numero et sufficientia notionum et utrum sit idem numerus proprietatum et relationum.

literalis. Questiones circa literam.
Utrum ypostasis debuit recipi in diuinis cum sit nouellum.
Quomodo dicebatur venenum sub melle latere.
Quomodo intelligitur quod cum dicitur deus est genuisse quod natum esse.
Quomodo dicitur non esse proprium patris non nasci.
Quomodo accidens dicatur esse amens.
Quomodo homines dicantur filii dei participium non esse inequales.
De ista origine veritate natiuitate.
Quomodo spiritus sanctus non respondet vocabulum quod in diuinis dicatur relatiue.
Quomodo intelligitur non potuit inueniri vtilitatem vocabulis spiritus sancti.
Quomodo donatur dicitur proprie.

D. xxvii. Hic quare patet vtrum proprietates quas hylarius supra assignat etc.
Utrum esse patrem et gignere sit eadem notio.
Utrum ypostasis patris ideo gignat quia est pater vel econuerso.
Utrum contingat abstrahi proprietates realiter.
Utrum sit peccatum generaliter opinari de notionibus.

literalis. Questiones circa literam.
Quomodo intelligitur quod proprium patris quod supra est pater.
Quomodo origo differentie apparet pater et filio.
Quomodo gignere ingenitum et relationes non ypostases significant.
Quomodo intelligitur quod proprietates non determinant non ypostases.

Hic non est pretermittendum etc. sunt talia nomina persona scilicet genitor ingenitum etc.
Utrum verbum dicatur essentialiter vel notionaliter.
Utrum verbum connotet aliquid ex parte creature et quare utrum verbum dicatur verbum sicut dicitur spiritus sancti helye.
Utrum sapientia sit prior verbo secundum rem intellectum. Et quare sapientia non est proprium sicut verbum et quare sit differentia illorum verborum filii ymago.
Utrum verbum debeat transferri ad diuina et quid verbum.

literalis. Questiones circa literam.
Quomodo intelligitur quod filius secundum quod est sapientia essentie est.

h ee q pat no sm qd ubu. tpq ster hec q dico hec.
Quod differunt ubi ymago filius.
Quo intelligitur solus filius e dr de deo.
Quo intelligitur q sm noia subs tm dr hec de illo.
v tru h noia dr de celo signt substam

xxviii. ¶ Preterea considerari oz q no tm pdce rex petates. z c.
v tru ingenitus siu inascibil dicat s3 sbam ul s3 relone.
v tru ead sit relo inascibilitatis z paternitas.
v tru spectibi dicat aliqua notione. z qr no coicat inascibilitas alie sic i spirabilitas.

ual ¶ Questiones circa litteram.
v tru ingenitus possit intelligi sm pat. ei sm aliq relativa.
Quo intelligitur q no genit refert ad no genitore. si pat dr eem nata sic sap nata cu sup signt eentia.
v tm ymago dicat alii absolute siue ad se.

xxix. ¶ Est preterea aliud n multi notans relatione. s. pnc.
v tm pnc debeat recipi i diuinis z utru accipiat notionalit z qr pus ca. sis utru no recipit r p.
v tm pnc cu accipit eentiali z notionali dicat equoce ul vniuoce ul analogice.
v tm pat z filius possint dici vnu pnc. s. s.
v tm pat z filius possit dici vn spirator ul id pnc. s. s.

ual ¶ Questiones circa litteram.
p q stet h nom pnc cu dr. pat e pnc toti diuinitatis
v tru pnc sumat eentialr ul psonalr cu dr pnc. de pncipio. pnc sine pnc.
Quo intelligitur q. s. s. [illegible] cepit ee pnc. creature.
v tm pnc eentia[illegible]liter dictu pus dicat q plr.
p q stat pnc [illegible] cu dr pnc qui z loquor vobis.
Quo ne e ee [illegible] cedend qd filius habeat pnc.

xxx. ¶ Quare e queda[illegible] q ex tpre de do dnr. z c. ut cantod dns. z c.
v tru aliquid dicat de deo ex tpre.
v tm ea q dicunt de do ex tpre dnr psc ul paccidens.
v tru talia dicunt de deo scdm substam ul sm relone.
Questiones circa litteram.

ual. ¶ v tru h noia dns creator z hm dicant de deo ex tpre et designe z quotatioe eox z vn habuerit tuttios conotandi.
v tm qr incepit ex tpre. ul cu tpre. ul in tpre.
Quo intelligitur qd nummus mutat no e incip ee ptiu.
v tru relatio creature ad dm sit accns distare utru creatura se ipa referat ad dm.
Q r tps. s. no pot referri ratam donu refertur ad ipm.

xxxi. ¶ Preterea considerari oz cu tres p equales z sint z c.
v tm alius z equal dicant sm pom a sm puatione.
v tm dicunt sm sbam. a sm relatione z sm q modu pncipali.
v tm dicat mutua relatione sm q pat filio z eq se eqles.

ual ¶ Questiones circa litteram.
Quo differunt agit hic de equalitate z sup.
Quo intelligitur qd nichil e sile sibi.
Quo intelligitur qd equalitas patris z filij no e neccio.
¶ Non e hic pretermittend. z c. et unitate ee i patre spe ciem z ymagine. z c.
v tm ymago dr indiuis sm substa ul sm relonem.
v tm ymago sit ppu filij an e coicat. s. s.
Q r eenitas appat pri. spes ymagini vsus muneri.

v t dr psit dici unu cu creatura ei.
v tm una creatura psit dici unu cu alia.
Quare vnitas appat pri equalitas filio concordia. s. s. z quo omnia dnr unu ppt pres. z c.

lial. ¶ Questiones circa litteram.
Quare agit hic de istis appatis.
Quare dr filius ars q̄dam.
Rationes cur essent ppe dr. s. s. datur.
Quare dr confundere certas creaturas.
Quo e p dra ylarij. de ymagie. ut sit genus.
Et de sa similr. Et quo differunt.
Quo h tia distinguunt. s. spes. n. ymago.
Quare q dic duos inascibiles & duos ee [struck through] deos.
Quo intelligitur q filius e capt omniu.
Quo dom e q pat z filius z sps scs. sint psbaz ta pcon sonancia vnu. Et qr dr pgonacia. pp. s. s.

¶ Hic oritur qo ex pdictis deducta z c. vtm pr z filius diligat se. s. s. z c.

P. xxxii. v tm h locutio sit ua pat z filius dilig se. s. s.
v tm ille ablatiuus. s. s. cat i habitudine for ul quo.
v tm h locutio e ua. pat e potes po q genuit.
Q d pat mag dr opari p filiu q p. s. s.

lial ¶ Questiones circa litteram.
Q r hn sequit pat e sapiens sapia genita g e psap genita z no sequitur opat p filiu. z filius deitate e ds. g deitate e pat.
Quare dicit sap i genita z no etnitas ingenita.
v tru psit dici sapia pcedes. z qr no dr po de po.
Quo intelligitur q meli z lib de t. tractauit.
Q r dr sap genita e sapiens de sap i genita.
Quo intelligitur q pat z filius sint una sapia. z cu sol pat e sapiencia i genita.
Quo intelligitur q pat z filius sit una sap. z vt sap ibi dicat essentialiter ul psonalr.
Quo intelligitur filius manet i pre z eq. filius no agit a se ga patre z no eq.
Quo intelligitur qm i filium sit no a se agendo n a do pat agit.
Quo intelligitur q sap patris no dr vno m.

P. xxxiii. ¶ Post pdca considerari oportet. z c. vtm ppetates ppsit. p. z c.
v tm ppetas sit p ul solu assistat.
v tm ppetas sit eentia diuina z sit h pdicatio psc ul paccns.
v tm vna notio pdicet de alia eid p z quo.
v tm ead notio pdicet de se de noiatiue z qr non.

lial. ¶ Questiones circa litteram.
Quare mag no soluit h dicit i pphetie. s. q eentia predicatur de ppetatibz rex. z c. ppetas distinguat eentia no.
Expositio quorunda uocabulox ylarij qr archangli dni nescire.
Q r ppetates determinet ypostases no eentia z sit expositio quorundam uborum.

P. xxxiiii. ¶ Predicatis adiciend e. z c. quida dixerunt no ee ide natura q.
v tru psona sit res n ul addit aliqd sup natura z quo addit.
v tru res n sine p p dicet de n ul sit pdicatio i diuinis.
v tru i diuinis sit pone translatione z pp quid.

lial. ¶ Questiones circa litteram.
v tru dicendi sit heresis q dicebat n no dici de pps.
Quo intelligitur ub damasc. de xpo. no deputat dre.

Quo p spm dei dicebat signi. pat. ꝛc. ꝛc. s.

Q uo intelli q n ꝯ dei aliq differt sig dni no e sig sca.

Q uo intelli q i sap po cuntate glistit sumu bonu.

Q r sepiu apptat pom pat ꝛ uirtute filio.

D. xxxv. C Cuq sap discernim. ꝛc. anq dd e de scia. ꝛc.

v t sit pone ydeas i deo.

v t ydee i deo hanc plitate scdm re.

v t hant plitate sm pom.

v t hant plalitate sm num rez uniusalu an singlaru.

v t hant plalitate sz nuz finitu an ifinitu.

v t hant num ordinatu an confusu.

litteral'. C Qones ce litteram.

Q r scia. po. ꝛ uo. spale tractatu efflagitat. ꝛ qr no. i p. loco po.

V e ordie po ad sciaz. ꝛ uo quo ordinat.

Q uo distinguunt puiden. scia. ul' pruden. pscia. ul' dis positio. pdestinato. ꝛ sufficia eax.

Q uo dator dr relatie ꝛ uo sigficet eem ul' ad ad.

Q ue scia in deo ꝛ uob poit re ce. ꝛ que no.

Q uo intelli in deo omia sint presentia.

D. xxxvi. C Hic solz qri cu omia dicant ee i dei cognitie. seu pscia. ꝛc.

v tru res fuerit ab etno in deo.

v tru res fuerit i deo re eeu. ul' p ul' alio m.

v tru omia que sut in deo sit i ipo uita ꝛ qr mag sapi encia qua intelligencia.

lict. v tru res sint i deo qua i uniuso.

v tru mala sint i deo.

v tru i pfca sz h. sit i deo. ꝛ spalit in. passio. duisitas. gpo.

D. xx. litteral'. C Quones ce litteram.

Q uar creature no dnr ee in deo sbal' eem. ꝛ si hr nom dr quatt ad ꝛ quo intelli certu i creatore e creatx eem.

Q uot modis sumitur. jn.

Q uo illa dnr ee in deo q sut in deo. ꝛ p dm.

Q uar dnr res ee i deo ab etno no ex deo ul' p dm.

Q uo notitia approbatice fuit ad h q ad dicat.

Q r no dicatur noticia reprobationis.

Q uo differt i ipo. p ipm. ex ipo. ꝛ quib ps approbant.

D. xxxvii. C Et qm demonstrata e expte q omia dicatr ee i do. ꝛc.

v tru ds sit i omib rebz ꝛ que necitas e h pone.

v tru ds sit uqz localit. i. sistit i omib locis.

v tru soli deo quenit ee ubiqz. ꝛ qr no conuenit alic sic sepitnitas

v tru ab eterno queniat ei ee ubiqz.

v tru ds sit i omib rebz uniformit ul' equalit.

D e distinctione sufficia ꝛ ordie modox essendi i rebz.

litteral'. C Quones circa litteram.

Q uar mali no dnr ee cu deo ꝛ q e mag i ppa ds e cu mal. ul' eq.

Q uo intelli q ds capit se hitat.

Q uo paruuli cognoscit ꝛ diligit.

Q uar dicit quo ds sit uqz intellctu no capim.

Q uo sps castus i quat sordib pollutx cordis.

Q r ea q sut in deo no i quinat eu. ꝛ tre poss dici ds e in deo.

C Cuqz diuina sz iuactur tecitalr sit i omi loco. ꝛc.

v tru ds sit local' ꝛ q sit ꝓpetates loci.

v tru ds sit mutabil' sm locu ꝛ si ee i uacuo.

v t ds sit ext omem locu.

v t angls psit moui localit sine tpe. co.

v t angls moueat p mediu ul' no.

v t ptranseat mediu motu subito ul' successiuo.

litteral'. C Qones circa litteram.

Q uo intelli logitudo latitudo. i deo ꝛc.

D e sufficietia diuisiois aug. ds mouet creaturã p tps ꝛ locu.

Q uo vi. spes mot. aditas duas reducuntur.

Q uo angls mensurat. tpre ꝛ euo.

Q uo intelli q ead e sap i duobz n maior n minor.

D. xxxviii. C Nuc qr ad ppositu reuertetes. ꝛc.

v t diuina prescia sit ca rex.

v t diuina pscia sit causa rebz.

v t pscia poit necitate q pscitu.

v t necce e sit deu pscire qd pscit.

lit. C Qones ce litteram.

v t ds alit sciat creata q creanda.

v t pscia dicat aliqd etnu.

Q r simplex. noti. no e ca rex ꝛ noti approbationis e ca rerum cu eade sit.

Q r ds no dr reuelare casu cu pdic.

D. xxxix. C Preterea solz qri utru scia dei psit augeri ul' minui. ꝛc.

v t ds cognoscat alia a se.

v t ds psit scire plura qua sciat.

v t ds cognoscat se ꝛ alio uniformit.

v t ds cognoscat mutabilia i mutabilit.

v t ds cognoscat omnia [illegible] pscit.

litteral'. C Qones ce litteram.

Q uo intelli q pat ꝛ fili sciut [illegible] se i uice un gignendo. alius nascendo.

Q uo intelli aliq ee i eox eem.

D e qua scia intelli q scia dei no e de hiis q sunt fuerunt ul' erunt.

Q uo intelli neue no pot ul' ex tpre ad uelle. ꝛ tam pot uelle q nuqz uoluit.

Q uo equal' cura e do de omnibz.

D. xl. C Predestinatio uo de bonis saluta e. ꝛc.

v tru sit quid etnu ul' tpale.

v tru pdestinato i portet reb ul' sciam.

v tru pdestinato inferat nccitatem saluti. ꝛ libi arbitrii.

v tru q pdestinat psit a m dapnari.

v tru nusqz alit eueniat q ds pdestinauit.

v tru electio sit i deo ꝛ si sit utrum sit etnalit. ul' ex tpre.

v tru electio sit dei ul' pdestinatio.

v tru obturatio sit pena ul' culpa.

v tru obduratio sit effect dei reprobantis.

litteral'. C Quones circa litteram.

v tru gra ul' glia debeat dici pdestinata.

v tru pdestinato sit anglox.

Q r pscia magis approbatur reprobom. qua pdom.

Q uo intelli. solo magni.

v tru nus pdestinatox possit augeri.

Expositio hi q intellumia gdictois i plicite i tre. fuit i do. ꝛc.

v tru necce fuit petr xpm negare. petr dix q ante qua gallus cantet. ꝛc.

C ui modi ca sit pdestinato r gre.
v t[m] c[a]ris vt[m] vniuisal' ul' pti[us] neccia ul' gtingens.

i. ¶ S i ante q[e]ui[d] meritu ob du[is] tinie. [rw].
v t[m] pdestinato creplito heant tr[e]z mortua i deo.
v t[m] d[s] cog[i]tat tres p mod' complexionis
v t[m] enuncia[bl]a que d[s] seml' cog[n]ouit semp cog[n]oscat.
E t utru enuncia[le] sit de psenti. pterito. t futuro.
Q oes c[e] liram.

ii. ¶ Q uo d[s] itelligi dm ideo elegisse Jacob. q[a] tale ee psciuit.
J nq[a] hitudine gstituit i genus gre cu d[s] relique pdcare g[s].
D eus deliuit pstare futa i uo cap. cu ee q careret pnc[o] |licral'|
i. ¶ Il uo de omnip[o] dei agend' e ii p gsidato. [rw]. |hic caret.|
v tru d[s] posset ad aliud a[l]se.
v tru posset i ee q aly e po[le] ut pecca.
v tru d[s] p[o]sit i p[o]s creature q[d]cu[n]q sit illud.
v tru po[le] simplicit d[s] sm cas supiores ul' iferiores.

f. ¶ Q oes circa liram.
Q ue e dra int uitate t iusticia.
Q uo intell' q[d] d[s] potuit sil' cuncta face. t ratio pro
hibuit. t que sit illa ratio.
Q uo mala t cludunt i hac distributive omnipotens e
uo quia omnia possit.
Q r h[o] ul' angl[s] d[s]. d[s] hre p[o]m gtrariu i uo uale.
v tru solus d[s] sit omnipotens.

iiii. ¶ Q uida de suo sesu g[i]antes dei p[o]m coartare conati st. [rw].
v tru p[o] dei sit i finita t si p[o] iustificandi co[r] differat ab
v tru scientia diuina sit i finita. |alia.|
v tru p[o] diuina posset i effectu actu i finitu. t si pot
infinita actu facere t p[o]m gtinui reduce ad actu.
v tru ratio opandi diuine p[o]e sit i finita.

v. ¶ Q ones c[e] liram.
V nde ueniat duplicitas hi[s] d[s] uo p[t] ii q iustu e.
Q r hec ubu e pot significare iusticia. que e. ul'
que eet. ul' q fieret. q[m]o itell'.
Q uo intell' q d[s] p p[o]m poterat subuenire loth sec ii |p iusticia.|
Q uo d[s] dicatur debitor.
Q uo intell' q ead' ratione manete. p[r] d[s] quo
fuerit dimittere reg[o].
Q uo soluitur d[s] nich pot opari ii p[l]cat illud. t
uo p[l]cet ii q facit. g[o] uo facit ii q p[l]cet facere.
Q uo sumitur an putas q uo p[s]sim rogare patre. [rw].

iiii. ¶ Il uc illud restat distinguend' utru meli[us] aliquid d[s]
possit facere q[u] facit. [rw].
v tru d[s] potuit face mund' meliore q[u]tu ad subam
partium integraliu.
v tru potuit mund' face meliore q[m] ad p[ro]prietate ptiu.
v tru potuit face meliore q[m] ad ordine ptiu.
v tru potuit face ipm ante q[u] fecit. [rw].
v tru q seml' pot d[s] semp p[o]sit.

xl. ¶ Q ones circa literam.
Q uar uo d[s] iuidia. i deo r[u] tr q[d] uo fec meliores
quia potuit ee dicetur. si uo genuisset filiu eq[u]le.
Q uo h[o] fuisset melior si ita factus fuisset q nec uellet
nec posset peccare.
v tru d[s] potuerit xpm face meliore.

D. xlv. ¶ J am de uo[te] dei ad p[re]sius mi miscellanie d[ic]e. [rw].
v tru i deo p[o]sit ponere uolutate.
v tru sit pone dm ei uolutate t q[r] uelle malu e.
malu. t utru po[a]. t q[a] uo[tas] sit eq[a]lia sm ambitu.
v tru uo[tas] dei sit sic ca rerum t q[r] uo attribuit calitas.
v tru uo[tas] diuina sit ca pma t imediata.
D e uo t sufficia sig[o]ru diuine uolutatis.
v tru d[s] i uo[te] bnplaciti t sig[i] sit g[r]uus. t q[r] uo[tas] mag
diuiditur i illa duo q[a] p[o]. ul' sca. t utru signa
diuine uo[tas] sit uolutaria. ul' nalia.

licral'. ¶ Q oes c[e] literam.
Q uo intell' q uo[tas] d[s] relatiue.
Q uar d[s] uo uult omnia cu ei uo[tati] subiecta sit. sic t
scit. t q[r] nolendo se uo uult oia sic sciendo se scit oia.
Q r i pductiue quorida sufficie p[n]de q d[s] uoluit utru
uolutas dei hnit ratione.
v t[m] aliq[d] fiat casu t fortuna.
Q uo intell' q nich sit q uo egrediat de intiori aula
summi Jmperatoris.
v tru monstra fiat dei uo[te].
Q r dicit q placuit nam[i] pl[o]r alis cau[s] ea attribuere
cu uere attribuerunt.
Q r uo sit plures uo[tes] pliu uolitor sic ples y dee pliu yatoz.
v tru uo[tas] recipiat mutatione.
v tru ius uni[u]sal[e] ponenda sit i deo.
v tru pceptu q[o] pcepit abrahe imolare filiu sit sm
signu uoluntatis.

D. xlvi. ¶ H oc[u] q[d] [rw]. quid accipit illud uult d[s] oes hoies saluos fi. [rw].
v tru d[s] uelit oms saluari uo[te] bnplaciti.
v tru d[s] uelit mala fieri.
v tru mala fieri sit bonu.
v tru mala fieri sit ueru. t sup quid fundat[ur] u[er]itas ppois.
v tru mala eaduntur a deo.
Q r d[s] pmittit mala fi[t]. ut. s. ui elicat bonu. malu
positum. uix bonu decorat ipm.
v tru malu sit de coplemto vniusi.
v tru aut pecca pulchri[us] ect vniusu q mo.

licral' ¶ Q oes c[e] literam.
Q uo intell' q d[s] e i[n] omps q facit de malo bonu.
Q uo malu dicit hre locu i uniue cui[us].
Q uo mala dnt coopari i bonu.
v tru i ar[ca] sit amaior sapies. no p[t] face ho[i]e[s] dete
riore. g[o] nec d[s].
Q uo intell' q culpa uo cadit i sapiete. deq[o] ee in
tell' d[s] uo e ca tendendi ad uo ee.
Q uo malu sit tendere ad uo ee.
Q uo intell' q illm aq[u]ituq[e] dicat a[d] spu. s. e. [rw] illud
neo dicit dns ihs nisi i spu sco.
v tru uer aliquo ui g[p]petrui. s. s.

D. xlvii. ¶ Voluntas q[p]pe dei semp efficax e ut fiat ca[u]e q uelit. [rw].
v tru uo[tas] bnplaciti p[o]sit ipediri.
v tru a[s] p[o]sit face g[ra] uo[tem] sig[i].
v tru d[s] debeat mala pmictere.
v tru possit d[s] mala pcipere.

licral' ¶ Q oes c[e] literam.

Quo accipit predestinare cum dicitur quod iuste predestinavit ad penam. et quare dicatur magis ipsum dei misereri quam condempnare

Quod permissio est signum voluntatis divine cum sit malorum. et quod duplex est voluntas dei. et preceptum.

Utrum permissio dei sit deus.

Quo intelligitur quod non ideo precepit deus omnia bona quia vellet ab omnibus illa bona fieri.

Quo preceptum quo precepit quod voluit fieri sit signum voluntatis divine.

Utrum voluit immolationem ysaac.

Quod abraam paravit ad obediendum non autem lepsus erat in eum.

R. xlviii — Quod autem quandoque est quod alii mala est voluntas hominis id volens quod deus vult.

Utrum voluntas humane addivinas sit per omnia conformanda et quomodo.

Utrum conformitas voluntatis humane ad divinam faciat eam iustam.

Utrum teneamur velle quod volumus exercere.

Utrum teneamur velle eaque illud quod vult deus vel solum quod vult nos velle. et quod non sit. et quia non.

Liberalis. — Item alia litteram.

Si aliquis revelaret sua dampnatio utrum teneret eam velle. et quod esset perfecti velle an nolle.

Utrum qui peccavit debet velle subtrahi gratiam sibi.

Quo auctoritas videntur quia acciderunt dum fuit mala et passio sint bona.

Quo intelligitur quod deus voluit eum pati et mori.

Utrum dolendum sit de passione christi. Et quo dulcissima mater eius doluit.

Explicit hic problemata libri. — Bonaventure super primum Sententiarum

De conceptione beate virginis

Absit istam rem facere ut inferni emen-
dare me · primo machabeorum · 9 · Quia nos sanctissima dei geni-
trix est gloria christianorum sicut figurata per illam cui-
dem fuit · judith · 13 · a principe sacerdotum · Tu
gloria ierusalem tu letitia israel tu honorificentia populi nostri
Ideo cum ea vere nolle se maiestatis divine
excusare cupivit conveniens verbum illud assument-
es dicimus · Absit istam rem et Quia nos omne originale cul-
pe est premis excusatio ideo contra ipsam occurrunt
plures considerationes quarum prima est quid sit originale pec-
catum quod premittimus · 9a · videtur negative quarum prima
est quod peccatum originale non est aliquis actus hominis mala
sicut certa patet quia iacob et esau non dum quicquam boni
aut mali fecerant ut testatur apostolus ad romanos 9
et tamen constat quod ipsi peccatum originale habebant · 2a
quod peccatum originale non est aliqua macula posita in
anima quia omnis forma spiritualis in anima perficit eam non sic
habitus vitiosus · 3a quod non est in carne infectio
morbida quia sic nulla iustitia est in corpore formaliter · itaque
non culpa · secundum anselmum de conceptu virginali · 4a quod peccatum originale
non est solum iustitie originalis carentia · quia si deus de
novo crearet hominem in puris naturalibus careret originali iu-
stitia que est donum super naturale secundum augustinum et tamen non haberet peccatum
originale · ¶ Istis premissis potest veritas affirmativa
quod peccatum originale est reatus ad penam dampni pro-
veniens ex culpa actuali primorum parentum in omnes
qui propagantur ab eo · Sicut si aliquis ex curiositate
incurreret lepram omnes de eius stirpe erunt
leprosi et contra istam sententiam · quia sicut peccatum ac-
tuale ad penam sensus sic originale ad penam dap-
ni · sed peccatum actuale consecute malo actu non
potest non reatus ad penam sensus ut declaratur · 4o sententiarum
quia peccatum originale non erit nisi reatus ad penam
dampni ¶ 2a conclusio quomodo peccatum originale contrahitur
difficultas quia declaratur primo quod in rebus corporibus quia sicut
corpus quod induitur sordido vestimento inquinatur ab
eo sic species visibilis quando induitur corpori infecto · quia per concu-
piscentiam genito dicitur maculari unde [illegible] in maior
dicitur qui domos luteas inhabitamus quia dum in corpore ter-
reno subsistimus · et sicut quod tetigerit picem inquinabitur ab
ea secundum sapientiam · ita anima ex contactu carnis maculatur · 2o
declaratur in rebus aliis et civilibus · quia si filia sena-
toris nubat cuidam plebeo efficitur vilis · 3o [illegible]
ipse anima quia vere est filia summi creatoris ab eo gene-
rata ad imaginem eius et eo quando venit corpori ab adam
propagato contrahit vilitatem quasi · 3a in terminis
quia si filius regis contrahit cum muliere corrupta contrahit notam
irregularitatis ut non possit ad ordines ecclesiasticos
promoveri nisi forte dispenset cum eo · ita species nostra

filius regis altissimi contrahendo cum carne que fuit in
adam corrupta efficitur irregularis ut ad ordines celestis
ierarchie assumi non possit nisi dispenset cum eo quod dis-
pensatio fit in baptismo ¶ 4o in theologicis quia in veteri
testamento fuit lex data levitici 14 · ut quandoque inficeret
domum lepram fieret immunda ita anima ex eo quod intrat
corpus quod leprosum efficitur immunda ¶ 3a conclusio a quo peccatum
originale infligitur et promittitur quod non · 1o quod peccatum
originale non infligitur a deo anima autem non est causa di-
[illegible] est quod peccatum est malum et · 2a quod non a patre
generante quia mortuo patre contrahit plures cum anima usque
ad 40 dies non infunditur · 3a non a matre concipiente quia
ipsa in baptismo a peccato mundata fuit perfecte · 4o quod non
a carne in qua anima corporis forma filius data · quia sic
solus christus nullam contraxit per receptionem a rebus
corporibus per suam naturalem puritatem [illegible] lux spiritualis
in anima ¶ Istis premissis potest affirmativa veritas quod peccatum
originale infligitur ab ipsa lege regulante ipso iure · sicut
in lege ecclesiastica quandoque nascitur ex adulterio ipso
facto incurrit notam irregularitatis ut non possit assumi
ad ordines ecclesiasticos · Ita quod nascitur ex libidino-
sa propagatione et infecta in anima ipso facto incurrit irregulari-
tatem quo ad ordines angelicos · quod irregularitas est peccatum originale
contra quam fit dispensatio ¶ 4a conclusio cum peccatum originale in cu-
[illegible] dicitur quod [illegible] · quia sicut virtus non est nisi in anima et
et vitium · sed in quantum potest dici quod in voluntate · quia iustitia et iniusti-
tia est idem subiectum · iustitia est in forma voluntatis et omne peccatum
est aliqualis iniustitia secundum anselmum de conceptu virginali · Cum peccatum originale
contrahat ex coniunctione anime cum corpore ut dictum est · quare anima anime
contrahit ex illa unione peccatum cum talis unio adeo
ut non est in potestate spiritus nostri cum fiat a deo · dicitur
quod sit a deo sicut matrimonium a sacerdote desponsante
sed fit de consensu naturali ipsius anime que est inclinata
ad carnem sicut homo ad mulierem · Sed contra punitur pena
propter peccatum quod non potest vitare · dicitur ergo quod pena
privativa qualis est pena dampni quandoque infligitur
iuste pro eo quod aliquis vitare non potest sicut patet de irregularitate
in [illegible] ¶ 4a conclusio de illo peccato contrahendo secundum originale
dicit quod in utero matris quamvis contrahit peccatum originale dicen-
te david in psalmo ecce in iniquitatibus conceptus sum et in peccatis concep-
it me mater mea · Intelligendum tamen quod quatuor leges inveniuntur istud
scripta de ingressu [illegible] · 1a quando ex [illegible]
quos non contaminat per ingressum tabernaculi contami-
natur sicut habetur levitici 14 de omnibus que in [illegible] in domo
leprosa · 2a quando domus munda per ingressum immundi conta-
minatur sicut fuit preceptum levitici ut leprosi mane-
rent extra castra ne inficerent ea · 3a quando vero
non sancta per domum sanctam consecratur · sicut dicit christus
in [illegible] de auro templi quod per templum fuit sanctificatum matthei 23

q^a res intrans sanctificat domum ut h(abe)t^r levi. 16 c(apitulo) q(ui)a s(an)c(t)ificat
dos cum sanguine expiabat sanctuarium. 3^a ad p(ro)positum
p(ri)ma lex h(abe)t locum in iure gen(er)atione p(er) mordial(is) in qua
a(n)i(m)a q(uando) a deo creat(ur) in ea contrahit q(uan)d(o) cor(pus) m(at)eria d(icitu)r infectum
2^a lex h(ab)ebit locum in statu v(ir)ginis in q(u)o cor(pus) s(anc)tor(um) p(ro) dimi(ss)a
p(ec)c(ato)rum reparata s(an)c(t)ificabunt(ur) p(er) igne(m) dilect(ionis) s(an)c(t)a et red(i)m(ita)
dabit in ip(s)a felicitas eor(um) ut p(ate)t c(apitulo) s(e)c(und)a 4. 3^a lex h(abe)t
locum i(n) statu i(n)carnationis in q(u)o h(uman)itas xp(ist)i consecrat(ur)
q(ui)a in verbo substantificat(ur) s(e)c(un)d(u)m videlic(et) i(n) h(uman)itas don(um) c(on)tin(et)
de(us) continet et non contin(etu)r. 4^a lex h(abe)t locum in xp(ist)i concep(tio)ne
in q(u)a consecrata fuit virgo p(ro)p(ter) hoc q(uod) xp(istu)s h(abi)tavit in illa luc(e).

¶ 6. q(uaeritu)r an in p(ec)c(atu)m or(igina)le contrah(it). d(icitu)r q(uod) in p(ri)mo instanti concep(tio)
nis humane. Iob d(icitu)r. Iob 13 q(ui)s p(otes)t facere mundu(m) de im(m)undo
conceptu(m) se(m)i(n)e nonne tu q(ui) sol(u)s es. In te(llig)it(u)r tu(m) q(uod) in (com)mixtis diid(er)
i(n) q(u)o sig(nifica)t(ur) ordinis n(atur)e. In q(uan)t(um) p(ri)o cor(pus) organizatum gen(er)at(ur)
tu(m) esse f(or)mal(e) fiat in instanti. In s(e)c(un)do a(n)i(m)a r(ati)o(na)l(is) creat(ur)
a deo. q(ui)a ordine n(atur)e o(mn)is m(ater)ia p(rae)ced(it) for(ma)m sua(m). In 3° a(n)i(m)a
r(ati)o(na)l(is) tali cor(pori) unit(ur) et infund(itu)r p(ost)q(uam) creat(ur). q(ui)a cui(us) for(m)e e(ss)e p(rae)ce
dit sui ee. In q(uar)to sig(n)o a(n)i(m)a (con)trahit p(ec)c(atu)m or(igina)le ex tali
(con)iunctione sic dictus tr(ahit) ex m(atr)is corpore de(sponsa)
tione. Ista tu(m) o(mn)ia intellig(untu)r de lege com(muni) q(uod) v(er)o p(ri)vi
legium dat(ur) (com)muni(bus) q(uod) non h(abe)t locum. ¶ 7. q(uaeritu)r q(u)alit(er) p(ec)c(atu)m or(igina)le
diluit(ur). d(icitu)r q(uod) p(ri)mo p(er) sup(er)naturale s(an)c(t)ificat(ion)es intro s(icu)t p(ate)t i(n) Ier(emia). et
q(ui) ex utero d(e)volus s(an)c(t)ificatus e(st). 2° p(er) bap(tis)mi regna(n)tis sic patu
it i(n) discip(u)l(is) a paulo bap(tiza)tis act. 19 cu(m) confessim acceperunt s(piritu)m
s(an)c(tu)m. 3° p(er) cordis contritionem sic patuit act. x. cu(m)
p(er) p(rae)dicante(m) gentib(us) ad h(oc) p(ec)c(atu)m or(igina)le h(abe)ntib(us) decid(it)
sp(iritu)s s(anctus) s(upe)r o(mn)es q(ui) audiebant verbu(m) antiq(ua) baptizarent. q(ui) tu(m)
no(n) h(ab)ebat cu(m) aliq(u)o p(ec)c(a)to mor(ta)li. 4° p(er) sanguinis effusio(n)e(m)
ut p(ate)t i(n) b(ea)ta emerentiana et innocentib(us). ¶ 8. q(uaeritu)r q(ui)s finit
q(uod) p(ec)c(atu)m or(igina)le (con)tinuit. d(icitu)r q(uod) p(ri)mordialit(er) p(er) eu(m) dia(bol)i
mors intravit orbe(m) t(errarum) ut a serpente m(in)isterialit(er). q(ui)a dya(bolu)s loq(ue)
bat(ur) i(n) illa. vn(de) m(ulie)r i(n) excusatione sua d(i)x(it) serpens decep(it)
me. 3° ab eva m(agi)s p(ri)ncipal(ite)r. q(ui)a ip(s)a p(ec)c(a)vit [illegible] exig(u)o
tam(en) ada(m) ex tota malitia v(ide)n(tu)r ap(osto)l(u)s ad thim(otheum) 2. q(uod) eva
fuit seducta a p(ri)ncipio et no(n) vir. 4° ab ada(m)
mag(is) p(ri)n(cipaliter) q(ui)a ex ip(s)o solo dicit(ur) q(uod) ada(m) (con)t(ra)h(i)t p(ec)c(atu)m or(igina)le
data q(uod) eva no(n) p(ec)casset. et si ip(s)a sola p(ec)casset dicit(ur)
q(uod) n(on) (con)traxissem(us). s(e)c(un)d(u)m id ap(osto)l(us) ad ro(manos) p(er) unu(m) ho(m)i(n)em
mors intravit i(n) o(mn)es sic p(er) aliu(m) v(ivifica)ti mortuor(um).
s(e)c(un)d(u)m q(uod) contraxerunt or(igina)le p(ec)c(atu)m. d(icitu)r q(uod) o(mn)es apti nati
s(un)t contrah(er)e ex mo(do) sue g(e)n(er)ationis. s(e)c(un)d(u)m b(ea)ta virgo p(ri)vilegiata
fuit et p(ri)vata ne contrah(er)et. ie(sus) xp(istu)s n(on) contraxit n(ec)
contrah(er)e potuit ex mo(do) sue g(e)n(er)ationis q(ui)a fuit p(ro)pagatione.

¶ 9. q(uaeritu)r q(u)ali(ter) m(ate)r d(e)i fuit p(ri)vata ne contrah(er)et p(ec)c(atu)m
or(igina)le. d(icitu)r q(uod) [illegible] contingit legis latore(m) derogare alic(ui)
legi a se condite. aut lege(m) tolli aufere(n)do. sic lex divor
tii q(ue) fuit data deut. 24. fuit penitus revocata m(at)h(ei) 19.
a(li)t(er) in lege p(ro) p(ar)ticularit(er) tantu(m) dispensando sic d(icitu)r dispe(n)
sare i(n) lege furti vulgo. exo. xi. a(li)t(er) (con)t(ra) lege(m) p(ri)vilegiu(m)
concedendo sic (con)t(ra) lege(m) data(m) g(e)n(esis) 3 de t(er)minatione cor(porum)
h(uma)nor(um) ded(it) p(ri)vilegiu(m) helye et enoch gen(esis) 4. et 4
reg. 2. d(icitu)r s(e)c(un)d(u)m q(uod) m(ate)r d(e)i p(ri)mo mo(do) no(n) fuit p(ri)vata. q(ui)a
tu(n)c p(ost)q(uam) ip(s)am n(on) contraxisset p(ec)c(atu)m or(igina)le. n(on) s(e)c(un)do mo(do)
q(ui)a tu(n)c cu(m) ip(s)a n(on) nascens contraxisset. s(e)c(un)d(u)m mo(do) 3°. q(ui)a
cu(m) ip(s)a fuit dispensatu(m) ne contrah(er)et. sic s(ed) s(e)c(un)d(u)m d(omi)n(u)s dis
pensaret cu(m) eo q(ui) ad h(oc) in utero illegittime con
ceptus n(on) nasc(er)etur. ¶ x. q(uaeritu)r q(uod) si m(ate)r
d(e)i no(n) fuisset p(ri)vata sic/ eius virginitas fuisset
diminuta. d(icitu)r q(uod) n(on) sic. q(ui)a sic a(n)i(m)a nobilior e(st) cor(pore)
ita virginitas a(n)i(m)e p(rae)cellit virginitate(m) cor(poris). q(ue)madmod(um)
virginitas cor(poris) h(uma)ni p(rae)cellit virginitate(m) alie(n)i bruti
tu(n)c t(ame)n m(ate)r d(e)i no(n) h(ab)uisset virginitatem a(n)i(m)e q(ui)a ip(s)a cor(r)u
pit(ur) p(er) p(ec)c(atu)m mor(ta)le sic cor(pus) [illegible] p(er) venereu(m) actu(m).
et sic solo cor(por)e virgo fuisset et n(on) simp(liciter) s(ed) s(e)c(un)d(u)m q(uid). 2° q(ui)a
virginitas a(n)i(m)or(um) q(ue) sp(irit)ualis e(st) d(icitu)r lo(cus) io(hannis) ad eustoch(ium)
dicens q(uod) s(an)c(t)e e(st) a(n)i(m)al(is) (con)gnata virginitas (con)sistit i(n) h(oc)
q(uod) nu(m)q(uam) fuit corrupta et io(hannes) si a(n)i(m)a virginis fuisset c(or)r(u)pta
corp(or)e no(n) esset mo(do) par tu(m) virginitati a(n)i(m)e. 3° q(ui)a q(uam)vis
corp(or)e p(ro)p(ri)e violata fuisset nu(m)q(uam) reversa fuisset
dignitas virginea sic p(ate)t p(er) r(ati)o(ne)s subtrah(er)e a(n)i(m)a ita itez
ab o(mn)i corruptione cor(poris) h(ab)et ea(m) magd(alena) sic b(ea)ta s(an)c(t)e
agathe et t(ame)n no(n) h(ab)ebit aureola(m) virginitatis p(ro)p(ter) p(ec)ca
ta. ¶ xi. q(uaeritu)r q(uod) si m(ate)r d(e)i no(n) fuisset a p(ec)c(a)to or(igina)li
p(ri)vata ip(s)a fuisset maiori detrimento affecta
q(ua)m sit pena infinit(a) centu(m). d(icitu)r q(uod) ta(m) metuendu(m)
e(st) ei inf(er)n(u)s declarat(ur). p(ri)mo cu(m) deus sicut q(ui)libet alius leg(is)
lator sit favorabilior ad absolvend(um) q(ua)m ad puniendu(m)
et n(on) de(be)t pena(m) p(ro) p(ec)c(a)to mor(ta)li in instanti h(ab)ito
mai(us) malu(m) est esse p(ec)c(atu)m in instanti q(ua)m illa pena
tu(n)c s(e)c(un)d(u)m de(b)et mi(nu)s malu(m) p(ro) maiori malo sic e(st) i(n)
bono. 2° q(ui)a pena s(en)sus in inf(er)no e(st) mi(nu)s malu(m) q(ua)m
pena da(m)pni q(ui)a mi(nu)s bonu(m) p(ri)vat. et q(ui)a b(ea)ti tu(n)c
est (com)possibil(is) cu(m) pena s(en)sus sic deducit(ur) ex s(an)c(t)is [illegible]
morte et illat(is) cu(m) pena da(m)pni et io(hannes) cu(m) p(ro) q(uo)d(a)m
p(ec)c(at)o or(igina)li debeat(ur) pena da(m)pni ip(s)a e(st) mi(nu)s malu(m)
et p(ost) (con)tinu(u)s pena sensus. 3° q(ui)a ho(m)i(n)es iusti pl(us) vellet
esse in inf(er)no q(ua)m in ira dei in instanti unius actus ee
sic h(abe)t(ur) ex(emplu)m de eleazero machab(eorum). q(ui) d(i)xit se vel
le p(er)mitti i(n)f(er)n(u)m q(uam) tra(n)sgredi lege(m) dei/ cu(m) ta(men)
post m(u)lt(a)s tra(n)sgressiones penitere potuisset. 4° q(ui)a
ille q(ui) e(st) in p(ur)a plus vellet in inf(er)no cadere q(ua)m in
d(iv)ina ira cadere esse/ q(ui)a in inf(er)no possent q(uam) eo
pena(m) sensus et da(m)pni esse cu(m) g(ra)cia et n(on) [illegible]
dei alioq(ui)n h(ab)erent m(otu)s in ordinata eo q(uod) d(e)o p(rae)
cipiente s(ed) no(n) cogente tenent(ur) subire pena(m) et
na(m). ¶ 12. q(uaeritu)r q(uod) ista p(ri)vatio no(n) e(st) (con)t(ra) dicta s(an)c(t)or(um)
q(ui)a r(ati)ones ut p(ate)t de r(ati)o(n)ib(us) s(an)c(t)ificalib(us) et scriptura
et p(ro)pagatione no(n) (con)cludu(n)t n(isi) de concep(tio)ne p(er) ut ac
cipit(ur) p(ro) s(e)c(un)d(u)m effusione u(e)l (con)fusione no(n) p(ro) ut
i(n)fusione cu(m) tu(n)c nulla sic i(n) p(ro)pag(ati)o(n)e. ¶ 13. q(uaeritu)r
e(st) attestationes s(an)c(t)or(um) i(n)ducta ut pl(ur)ib(us) auctorib(us)

cplacet p au' i sermoe de assupcoe Nulla cap seq mu
ria corp''is q tanta p fud' gra ut integrali uiues
om genuit integram vitam i.2. c ei d a' v s. Ills
tor' sacratissimi de q xps eterne assupsit esta v imbz
tradat. qr sentire n valeo dee permesto ex q ist
ppoitu. qr detestabilior est corp' mtis q corpis. It
ans. ad eps anglie d'. No est vius amator v gis
q celebrare festu respuit ei' cceptois. Id i sermone
de ei' cceptoe v d'. Qr sit palaciu luteu qm depingi
z qde de se cepe. h pulcru ab extin'' ita mr do de se hi
i sua cceptoe obstinat. h a do fuit domo sup naliibz
deputa. i c'ptes auites i lega t pl's a meliora ad
ppositu i ucies. h ad istu finez sufficiant ista. Ho tracta
tus de cceptoe v'gis marie melior. po re te j

Audite sompniu meu q vidi
gn 3a. Quia uos dudu sacratissime v gis ino
cencia astruere satagens sompniare dictus fui
ideo sompniu meu explicare dispones ipm sop
mu puisiones distinxi. Quaz p'a d' uisionu p'a est
q do' potuit psuare mrem sua ne pctm ori'le
ctraheret z illa uiitas q n' sine mtis negari pt.
declarat p' p'scia natale qr agens quto maioris
v tutis est tanto citi' ceat sui effcm sic pz i bali
sta tarcu emittentibz suas sagittas. Lum aut
ut sol pt illuiare dyaphanu ut cristallu i eod. o'a
q gnat q' mlto mag lum i creatu eciam i eod o'a
q creat pt illuiare gra sua. I 2' p'sciam moralem
qr amicicia est hitus elaui' tu sit moral' ctus
ut dicit i eth. i to relacione tullius e dilige aliq qm
od' ipm sit q' deus eciam v gis potuit odire i p'
o'a sue creacois. ita potuit ea dilige cu oia ad ex co
tingent velit z tuc fuiss h i pcto ori'le. I 3' p'sciam po
liticam i. ciuile qr quaq; princeps statuit aliq lege pt
i illa dispensare. ut plaz pt p leges z canones
z ideo cu lex h' pctm ori'le cthe no potuit istitui n
a do q est p' mus legislator ipse nimiz potuit dis
pensare i illa. I 4' p'sciam theologica qr deus multas le
ges ptulit i qbz postea dispensauit. sic i lege circuci
sis data abrahe fuit dispensatu xl anis i deserto
ut h' iosue v c. Ex q' deus ista lege statuere pz qr
oms leges iuste a do statute st. Ex ad' ua rel' de
hac ptate ab' loq bat an'ls v gi lu i. cr n e i tpe
ap d m ame v. qr pl' pt facere q' ab dce ul' meliore

2a uisio ex q deus potuit facere hoc decuit ut faceret
z ista visio reducit ex intencoe bi ans d 3 v i 8. c
v d' q decuit mre uidiisima di filius natus qr decebat
ut illius hois cceptio de mre purissima fieret. Nempe dig
decens erat ut ea puritate niteret qua maior sb deo
nequit intellegi vgo illa. h si i pcto ccepta fuiss tuc sb deo
maior eius puritate cepta fuiss. I p' qd' i p' an'lo q
fuit dat' a do pus h i ori lapsi. I 20 i p' hoie q fuit ca
tus i oris' iusticia. I 3' i paradis v gie q nuq fuit tacte

puritatis sicut h' suus a q' p pctm an'le z io si fui ullo
pcto eius aia bidicta fuiss tacta ad h' puritate aie
xpi no fuiss adequata uni euidenter inferr q decui
ipaz facere h i ori pcto ori'le. Et h dyo' amici decens z
do ipole z oime decens necom tc. Ista uisio cfir p
i c. q' h' decuit v. de hoie pris z mris xps a' n satis
honorass mrem si potuit ea psuari z no fecit abira
di I 3a uisio e ex quo decuit dm hoc facere q' de fco
ipse fecit. qr nullu agens beniuolu pmittit ad
de decentibz cc effcm placitu s. ista q' mr sume
placuit s cc cfir p bm a' d no a s q' d' sic. Cu de
pctis agit nullam de mre do p' sus uolo h' mcion e
dicit a' q i tencio sua e loq de pctis actualibz z
no de ori'le. Oz 3a qr i z' sinarp d q a duci e d' vbu ad
puilegi'' v gis sup oms scos ut i pz z tn cstat qd'
mlti st sci q nllm pctm actuale hunt sic incepentes
i t benignus leges incipiente st quo uo ceas cor suar
ut h' ff. de se sc le 9. Ita a' incipiente lege i pte sim
seram It i ambigua uoce leges ea pot' accipe da
e significa q uicio caret. z io cu no sit dcu d' mre ciu'
ea significa e acci da q uicio caret z vitiu v gi n i pole
Et cfir ista uisio p casu q h' d' le z se 9. le princeps
v d' q princeps legibz solutus z. Augusta lz legibz
soluta no sit princeps tn ead puilegia illi tribuit q
ipse ht. Vni tu mr ipator ipis eod mo q ipator no
sit legibz astrictus. eod mo uidr angusta mrem a
legibz nris excepisse a' no tm ea dilexisse pso ei
mi' desire mri ipatri q' inriste cfulti defunt illi
I 4a uisio est q' no obstante eiu psuacone mr do
pt dici pctm ori'le ctraxisse. qr qntu z ad cucit alic
d se n ab alio psuet e q cucit de se d. pt actum
ei uisitat. sic mchel a s cade mr a' do ex mi sue co
cep'ms nata fuit cthe pctm ori'le n diuina gra psua
ta fuiss. Isto a' cfir. p' ysa. 19 ecce uos ex nichilo estis
z op' uestrum ex eo q' no est z tn nulla ca'a
de fco cstat ex nichilo. h qr de se ess n' n psuare sub
na cde diuina. I 2' p' i d' p' ego dixi i excessu meo ois
homo mdax. q' expones a' p' mribz d. qr erat mda
ces q' erant ex se n fuissent spu sco illustrati I 3'
p' i' iob. Ecce q seruit e n st stables z in an'l suis
repit prauitate. qr p' ad bonos refertur. h ad malos
p s' i moz Et boi no st de fco instables cu sint
i gra cstituti ut h' i fo sinaz d v. Oz qr de na
sua no st stables n psuaren diua gra io d mr i
stables z ista e expo expssa d' Isto a' mo pt
i ce io q ponit au' de fi ad p v d' sic firmit
tene z nllate' dubites om hoiem q p ccubitu
viri z feie ccipit cu ori'le pcto nasci tn aliq
dicit q' dcta canonu no st sic expo' da h ad htam
i ce da. Oz 3 ista est esta lex q ponit ff. d le se le 9
v d' q' serue leges n h est vita ca z tene h vim

et peccata [illegible] distinctione 3 [illegible] 9. c. 9. firmissime [illegible] quod [illegible] oportet sit expositio pro eo quod dicitur nasci et non concipi. et constat virginem in peccato natam et [illegible] distinguit de nato in utero et extra ita nos distinctius de utero [illegible] et utero [illegible] [illegible] dictum quod illa regula [illegible] et [illegible] sic [illegible] distinctionem [illegible] quod [illegible] expositione indigeat [illegible] quod [illegible] quod parvuli qui moriuntur in utero matris et qui post nativitatem sine regeneratione [illegible] moriuntur igne [illegible] cremantur et tamen nullus doctor tenet quod parvuli [illegible] in pena dampni.

¶ 4. visio quod non obstante eius preservatione mater dei fuit vere redempta quia si [illegible] redimeret aliquem a [illegible] futuris antequam nasceretur vel antequam conciperet plus eum redimeret et nobilius quam si ipsum in [illegible] statim [illegible] permitteret [illegible] redemptor [illegible] sic perfectior medicus est qui preservat hominem ab infirmitate quam ille qui post infirmitatem curat. quod vero difficile est forsan [illegible] quod aliquis redimatur a malo quod numquam [illegible] habuit. [illegible] testibus [illegible] primo [illegible] dicitur de [illegible] sic de morte redimam eos de manu mortis eruam eos quod non potest intelligi de morte [illegible] ab illa non redimuntur [illegible] de morte [illegible] habet preservatum. quod [illegible] redemptus [illegible] habuit 2o [illegible] 23 [illegible] quod [illegible] preveniat [illegible] liberat animam eius de inferno quod non potest intelligi nisi preservando 3o apostolus ad galatas 3 dicit quod Christus nos redemit de maledictione legis factus pro nos maledictus [illegible] maledictionem [illegible] quam [illegible] per mortem Christi fuit totaliter [illegible] [illegible] quod [illegible] virgo fuit melius redempta et virtute passionis Christi fuit ab omni labe preservata.

¶ 5 [illegible] obiecit quod [illegible] quod fuit preservata non fuit redempta [illegible] [illegible] et simpliciter [illegible] et [illegible] ut plura testimonia [illegible] quod ut refert hystoria super genesim abraham fuit preservatus [illegible] de incendio [illegible] mortuus [illegible] suo aaron et tamen [illegible] fuisse redemptus abraham ysaias 29 [illegible] qui redemit abraham [illegible] qui potuit preservari morte [illegible] quam non [illegible] [illegible] quod [illegible] virtute passionis [illegible] ut [illegible] parvula fuit [illegible] collata gratia [illegible] testo [illegible] [illegible].

¶ 6. visio quod non obstante eius preservatione mater dei fuit vere [illegible] [illegible] a labe quod [illegible] fuit [illegible] aliquo [illegible] a macula [illegible] fuisset [illegible] preservata [illegible] quod [illegible] noluit [illegible] mater [illegible] declaratur primo quod [illegible] [illegible] mater dei fuit per fidem [illegible] ut testatur [illegible] [illegible] tamen tunc nullum habuit [illegible] [illegible] dyonisius dicit [illegible] tres actus [illegible] [illegible] purgare et [illegible] quam [illegible] nullam [illegible]

[illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in die iudicii loquens malachias sic ait 3 c. purgabit filios levi et colabit eos quasi aurum et quasi argentum et tamen constat quod in die iudicii [illegible] ad [illegible] nullum habebunt peccatum.

¶ 7 visio quod non obstante eius preservatione mater dei fuit vere sanctificata [illegible] quia [illegible] a quo fuit sanctificata [illegible] culpam non habuit [illegible] talis sanctificatio [illegible] sit in peccato [illegible] testis [illegible] primo ysaias [illegible] deus sanctus sanctificandus [illegible] 2o [illegible] quod [illegible] dicitur sanctificatus [illegible] et [illegible] ad [illegible] [illegible] 10 [illegible] [illegible] tamen [illegible] [illegible] [illegible] peccato 3o Christus dicitur sanctificatus [illegible] ad [illegible] constat peccatum fuisse [illegible] [illegible] [illegible] ipsum unxit deus spiritu [illegible] virtute [illegible] [illegible] sanctificatorum 4o ysaias [illegible] mandavi sanctificatis meis [illegible] [illegible] [illegible].

¶ 8. visio quod non obstante eius preservatione mater dei fuit aliquibus penis [illegible] [illegible] affecta utpote morte ut testatur [illegible] [illegible] [illegible] difficile est [illegible] [illegible] deus non sit [illegible] [illegible] [illegible] aliquos sic [illegible] ut [illegible] [illegible] declaratur primo in [illegible] [illegible] pena [illegible] quia [illegible] penalibus [illegible] [illegible] et tamen multa habent penas de peccatis eorum ut [illegible] [illegible] [illegible] et nos [illegible] eorum [illegible] 2o in [illegible] regeneratione [illegible] [illegible] transitio [illegible] peccatorum et tamen pene remanent [illegible] [illegible] [illegible] sit ab [illegible] a pena et a culpa [illegible] 3o in Christo tales sustinente [illegible] culpa de quo ysaias [illegible] languores nostros ipse tulit [illegible] dicitur quod iste pene non [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] sustinuit [illegible] [illegible] acceptabiles [illegible] non [illegible] [illegible] ipsi [illegible] [illegible] tamen [illegible] [illegible] pena et non pro sua culpa [illegible] ad divina magnalia ut habetur de ceco nato Io. 9 [illegible] [illegible] [illegible] parentes eius [illegible] ut manifestentur opera dei in illo 2o ad opera virtutis [illegible] extendatur [illegible] [illegible] [illegible] fuit [illegible] virtus in infirmitate perficitur 3o ad exemplum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] expresse ut postis [illegible] exemplum patientie [illegible] 4o ad redemptionis [illegible] [illegible] sic [illegible] [illegible] pene [illegible] satisfactoria [illegible] mater dei [illegible] [illegible] potuit [illegible] penas [illegible] ut virtus perficeret [illegible] [illegible] non obstante mater dei [illegible] aliquibus penis [illegible] [illegible] nullam aliam [illegible] [illegible] [illegible] ad malum.

¶ 9. visio quod non obstante eius preservatione mater dei fuit [illegible] [illegible] Christi [illegible] primo quod Christus non indiguit eius preservatione sic mater dei

eo q no fuit genit' p p[ro]pagationem sic ipa lex
el' ori[l] pcti n fuit lata n ztra p[ro]pagandas ex
cta. 2° q xps no i dignit redeptione eu ex m°
sic sin[ne] gnalis no natus zhe illu reatu fuit[ras]
3°. aia xpi qn fuit creata fuit vniat' te sci[f]i[ca]
q n fuit vgo eu vlatare sc[i]f[ic]ta[s] h[ui]c ic ubi zocepi
ne 4°. q aia x i p° q fuit edificata t no aia
vgis dom' fuit assupta t ista expoi[c] e[st] simu
pule[m] q° eo huanitas x fuit a vbo assupta v q°
dn' vz v e q in rebz p[er]pe exortus lumia illa gra
est q bo t om[n]es p° zuictus est eo No q sol xps
nitem sua i gra p[ro]videgus excessit induit
p[ro]ugis p[ro]fuitatiue t[estibus] testibz q xp. Inter natos
mlim no sur maior Io bap[tista]. Zca di genitrix
fuit nata de mlie t fuit maior Io bap[tista] g[ra] no
surrexit si no surrexit no ceci[dit] epi' oci[de]. si es
surrexisset p[ro]fectiua[m] alale pcti ozi[l] no fuiss[et] Io
maior. Et pt h[oc] accipi surg[er]e p nasci q x°
sic surrexit. n° valz si dicat q vgo no fuit na
tus sz nata q eos mo possent expoi eap[itulum]. Similis
sime. v n sit meto de gne fe[mi]nco sz g° maior
q surrexit fuit Io. fuit t maior q ceci[dit]. ¶ X°
visio e q ista p[ro]fuatio no e z aucte[m] sacr[e] scr[ipture]
q scr[ipturam] diia nuq[uam] loq[ui]s de ugine pcctm ei at
tribuit. Sz z e mitat z° aucte sci pau[li]. ¶ p e
ad Ro. z v d[icit] q iusticia di e t o[mn]is p fide i xpi
q credite in eu no n est distinctio q o[mn]es p[ec]
caueruit t egent gra di. ¶ t° z ad Ro. q v ait
p vnu hoiem i hue mudu pccm intravit i q°
o[mn]es pcca[veru]nt. t sbdit q sic p[ro] vnu[m] delictu mors
regnauit i o[mn]es i dcepnatoez sic p[ro] vni[us] s. xpi
iusticiaz regnauit gra iustificatione vite. ¶ z° ad Ro
xi. v d[icit] q zclusit deus oia sb pcco ut om[n]iu misere
at. ¶ Sz ad oia ista solui p[ro]mittendo ista regulaz
q qmuiz aliq regula gnal' dat i sacra scr[iptur]a p[ri]u
legiati n melius sb ista n° ex h[oc] q alie ze
p[ri]uile[gium] zced[it]r ipa lex ul' regula dmiuit. ista zstr[uctio]
dup[lex] ex[emplu]m scr[ipture] ¶ p° est scr[ipture] A. v d[icit] q om[n]is iui
tus est oibz ad uita t silis exitus t tn helyas
t enoch frute a zui morte i[n]di pule[gi]. ¶ 2[us]
ecc[lesiastic]i xl v d[icit] sap[iens] q grave iugu est sr[upe]r filios ade
a die exitus de uetre m[at]ris usq[ue] i die sepulture
i m[at]rem om[n]iu et sic q o[mn]ia q d[e] tra s[un]t in t[er]ram
rc[ver]tentur p[rete]r i[n] emanatoez maior[um] eo[rum] q lege
no fracta zstat esse p[ri]uile[gium]. no solu[m] stem di
genitrice sz t Io. ev[angelista]. Et io o[mn]es aucte s[un]t
de iure zui sz no iure municipali. ¶ Ista ut solo
zstr[uctio] q p[ri]nceps ecc[les]ie statuit una decretale ut
q[ui]aiz zhet citra q[ua]rtu gradu ipo fco ess[e]t ex

zui[n]ctus t si postea concedet domini regis p[ri]ui
legiu ut sn dispensatore liceret ztrahe e q° ius
zstitutio manet i suo uigore t dicet q nlli liceret
sic ztrahe de iure zui sz bn de iure municipali ut
possit p le[gi]s canonibus ist[is]. ¶ 2° q si ygator zdet le
ge ut q[ui]cuq[ue] sb[iec]tus romano i[m]p[er]io solueret uecti
gal t postea zcedet alic p° p[ri]uile[gium] dicet sic p[ri]u
q t possit p ben legibz ist[is]. ¶ Sz ad h[oc] adducu[n]t aucte
sap[ientis] ecc[lesiastic]i A. viru de mille unu[m] inveni mlie[re]m ex oibz
no inveni. dr q i lo sap de istabili[ta]te hoim t mlrm
ad bnm t sic ista ptinet ad pcca actualia t sic
n' ad pccm. ¶ XI. visio q ista p[ro]fuatio n z zcia
i tenore eccie sic q ipa diu sustinuit celebrare
festu[m] ~~annunciationis~~ zcepcois mq sollep[ni]ter cantari
aliq q expsse designet ipam sn ori[g]i[nal]i pcco fuisse co
cepta. eu i comunitate p[ar]isiensi q in anglia isto
offo zsueto q q no sit zcia in ten[ore] zeccie. zstr. ¶ p°
q sic scbit bs a g d lap° p[ro]uilor. adiusus nouita
tes uigilare dz t tn ea ista nouitas fuit diu est
ita ea i troducta ut sit antiq[ui]tas n° eccia i aliq°
obuiavit eo no in zt eius mete alioq[ui]n sponte
errare p[er]mittet filias suas. ¶ 2° zstr. q q abos
diu pt ab errore no reuocat ipe se errare demo
strat. ex d q c 2. t sic eccie monstraret se errare
i hoc sco q absit. ¶ z° zstr. q error cui no resistit
zstr. t approbat ut h[ab]r d z d. c error. ¶ q° zstr. p casu
legs q poi ff. d le t se le g. v d[icit] q ea q longa zsue[tu]d[i]ne
zplata se. ul' ut tacita zcessione firmata n m[in]9
q ea q scpta s[un]t seruit imita seruant in lege sz ea q i
lege scpta v d[icit] q v[alet] ius ita mag° aucte zq no
fuit necem ipam scbe. ¶ 12. visio e q ista p[ro]fua°
no est zt d[i]cta s[an]c[t]or[um] t q h[oc] i reducut p[ri]n. q° sci. s. leo
ambr[osius] ct. au[gustinu]s. io oz p[ri]us. anitdc q no e zcia dca leo
nis pp. eu n d[icit]. In sermone de nat do. ex i q° do[minu]s
n[oste]r pcci mortis destructor sic nlm reatu lib[er]u
repit sic liberandis oibz venit. ¶ dz ei q n uenit z°
maria ita lib[er]am reatu q in diget liberacione p
p[ro]fuiaco[n]e sic p[ri]us fuit deductu q q[ui]a fuiss[et] descen
dens fuiss[et]. vel dz q p[ri]uile[gium] n mellius sb ista regula
gnali sic oz expoi i[tem] Amb° de pcco actuali q sol
de[us] de spu sco natus abstinuit a pcco. ¶ Hoc e z
dca aug[ustini] p° qn expoit c sap. aufer rubigine d'
argento t pcm oz[ie]le de ugie i qd f[or]mac. ¶ dz q
q e. dz auferri qn pcauet ne h[ab]eat. ut p[ro]ba. p°
q deut. A. d[icit] q si custodirent mandata ista filii
aufiret ab eis oes languor q viderut i egypto
z° q dr sap i. q sps s. aufert se a cogitatoibz q
s[un]t sn intell[ec]t[u] q ea tn no fuit assidiat. ¶ Sz z est auctas
expssa ca d bn ad lugdun sic d. q eu zcepta

minime sanctificari potuit quia non erat. Nec in conceptione propter peccatum quod in ea erat. Restat secundo quod post conceptum in utero iam existens sanctificata esse credatur, quo excluso peccato sed fecit nativitatem non conceptionem. [S]ciendum tamen quod conceptio intellecta sumpta uno modo accipitur pro seminis susceptione, ut habetur ad Heb. xi.: fide Sara sterilis virtutem in conceptionem seminis accepit. Secundo modo pro foetus conceptione, ut Gen. xvi. ubi dicitur quod Agar concepisse se videns despexit dominam suam. Tunc enim post conceptum congregatur [illegible] successive forte. Tertio modo pro animae infusione [illegible] non est lex. Isto modo [illegible] in iniquitatibus conceptus sum, quia tamen anima nulla est iniquitas. Quarto modo pro foetus in utero conservatione, ut habetur Ier. xx. ubi Ieremias maledicens tempori quod venerit in mundum [illegible] fuisset ei conceptus aeternus. Virginem autem non possumus sanctificatam in conceptione prima nec ista, quia non dum erat eius anima, sed in tertia et in quarta. Potest et dici quod utraque duarum primarum conceptionum fuit in peccato, quia secundum leges peccati anima [illegible] contraxisset si preservata non fuisset. Intentio autem [illegible] non potest fieri ad duas primas. Item non obstat quod dicitur quod nulli datum est concipi in sanctitate nisi Christo, quia verum est quo ad primam conceptionem. Item non obstat quod dicitur quod in iniquitatibus concepit eam mater eius, quia verum est in libidine luxuriae fuit concepta, et tunc semine [illegible] ista tamen non dum erant in virgine quia non dum erat. Item non obstat quod dicitur virginem hoc honore [illegible] quia mater [illegible] in peccato, ut dicat quod non sit sicut Christus conceptus de spiritu sancto. Item non obstat quod prohibetur festum celebrari, quia potest mater habendo intentionem ad [illegible] non ad animae [illegible] ibi [illegible] celebranda [illegible] miraculosa [illegible] de matre sterili [illegible] clarissime [illegible] [illegible] est [illegible] praeservatione a peccato [illegible] sit veritas [illegible] mulieris [illegible] [illegible] est [illegible] infusio [illegible] dato quod omnia ista obstarent, potest dici quod [illegible] archiepiscopo Rotomagensi [illegible] auctoritate non [illegible] ista [illegible] quia [illegible] est maioris auctoritatis non ad mittere in dubio assumptionis. [I]tem Augustinus in sermone [illegible] dicit eam amisisse colorem virgineum. Tertio dico quod non est contra dictum Augustini [illegible] 2 li. 16 c. ubi dicitur quod virgo in iniquitatibus concepta erat et in peccato concepta cum [illegible] peccato nata [illegible] peccavit [illegible] quod illa non fuit [illegible] Augustinus sed [illegible] eius quae saepe in suis interrogationibus [illegible] ad [illegible] ad Augustinum [illegible] dicitur quod virgo non solum concepta sed et nata in peccato originali, quod constat esse falsum. [I]tem Augustinus [illegible] eius [illegible] non dicit [illegible] assimilando [illegible] ad alia. Item ipse Augustinus expresse oppositum declaravit in sermone de conceptione [illegible] dicit quod licet beata virgo de se fuit concepta in culpa, tamen [illegible] ad [illegible] eius anima fuit creata in gratia. [I]tem dicit Augustinus de conceptione [illegible] 18 c. quod [illegible] fuit inducta [illegible]

conceptionis expositio sicut supra de praeservatione. [Q]uarto dico quod non est contra [illegible] Augustinus super Io. omelia 12 ubi dicitur: quaerendo [illegible] dicitur agnus [illegible] Et dicitur quod non, quia omnes de illa tradice processerunt de qua cantat [illegible] de iniquitatibus conceptus sum, a qua regula excipit solum Christum, quia non fuit genitus de illa tradice. Item de lapsu [illegible] li. 2 q. 9 dicitur quod nisi unum mediatorem Christum hominem nullum in peccato esse vel fuisse vel futurum esse [illegible] certissimum est. Item [illegible] solus homo [illegible] sine peccato non fuit nec erit excepto uno mediatore. Item id. quod solus ille homo manens deus peccatum nullum habuit umquam. Item [illegible] ad [illegible] li. [illegible] dicitur carnem Mariae conceptam fuisse per [illegible] seminale et in volumine [illegible] quod est [illegible] libidinis. [S]ed attende quod [illegible] generales solutione per istam distinctionem [illegible] de iure communi et municipali, quia generales leges non [illegible] privilegia [illegible] quia lex doloris in partu fuit inducta [illegible] omnibus mulieribus, tamen virgo excepta fuit lege remanente [illegible] filii dei [illegible] [illegible] fuit praeservata [illegible] de legibus quas [illegible] excipit Christum quia ad illum lex non pertinet [illegible] privilegium. [S]ecundo pro testamento novum [illegible] resurgemus, sed non omnes immutabimur, sicut dicit Apostolus i Cor. 15, et tamen beata virgo non [illegible] resurrectionem [illegible]. Tertio [illegible] lex Romana [illegible] vectigalium [illegible] ut habetur ff. de le. [illegible] consulatus. [S]ed quia [illegible] auctoritas [illegible] de virgine [illegible] est quod peccatum [illegible] per plaga inflicta in anima [illegible] Concupiscentia [illegible] concepit [illegible] peccatum [illegible] plaga et laesura inflicta [illegible] concupiscentia quae est poena peccati [illegible] Apostolus ad Ro. 7 [illegible] malum [illegible] Et isto modo dicitur [illegible] fuisse concepta quantum ad seminis [illegible] concupiscentia [illegible] non [illegible] quia fuit creata eius anima longo tempore postea. [I]tem exponitur alia auctoritas [illegible] Augustinus [illegible] li. 16 c. dicitur quod Christus de massa peccatrice [illegible] humana natura quae in Adam fuit corrupta [illegible] et massa quae fuit in Christo et in virgine Maria profuit [illegible] Item [illegible] dicit quod Christus fuit natus de sola [illegible] [illegible] quod [illegible] nemo [illegible] nisi Christus. Virgo [illegible] non fuit [illegible] sanctificata. Item Damascenus dicit 3 li. c. 2 quod spiritus sanctus [illegible] in virgine [illegible] [illegible] fuit talis qualis est in [illegible] Christus solus in carne sua [illegible] [illegible] Item magister [illegible] dicit quod [illegible] carnem Christi [illegible] peccato fuisse obnoxiam sicut reliqua caro [illegible] Dico autem quod [illegible] caro virginis fuit peccato obnoxia quia cum peccato concepta fuit

ta nō tñ eius aīa. vñ sic nunq̄ eius animam dixime
esse feti-dā. s; tñ eternē tenebris p̄manētē. Ergo
d' p̄ce nunq̄ q̄ est pcc̄o cōnoxia cū pccm̄ ñ hc̄ nisi
aīa fo' 2ñ tāme & sic ta ūdā ad laude ūgīs
sufficiente am̄;

[illegible]

[illegible]

Omne agens in alio [illegible]

[illegible]

Omnes forme simplices [illegible]

[illegible]

Omne esse in materia [illegible]

quibus [illegible] locum [illegible] duplex [illegible]

[illegible]

Omne corpus est primum …

Omne esse quod est ab actu illi forma …

Omnis actus forma est …

[illegible]

Omne quod in solidis est [illegible]

[illegible]

Omnis formarum pluralitas [illegible]

[illegible]

Circa [illegible]

[illegible]

[illegible]

Omne ens participans [illegible]

[illegible]

Omne esse [illegible]

Omne esse quod per aliud participatur [illegible]

[illegible]

Ista opinione audita [illegible]

[illegible]

[illegible]

Postquam solutum [illegible]

[illegible]

[illegible] omnia existentia [illegible]

Et in hoc terminantur reportata super de esse et essentia fratris egidii cum questionibus

Humana natura multipliciter ancilla ut dicit philosophus primo methaphysice [illegible]

[illegible]

yconomica. dicta ab yconomos quod est dispensatio. unde yconomus id est dispensator .i. q. sciencia dispensandi et regendi propriam familiam [illegible]

[N]on modo vivendi hominis per se et ad seipsum et propter bonum eius ipse [illegible] que dicitur vivendi monostica. dicta a monos quod est unum et [illegible] sciencia q. unius sciencia de regimine [P]ropria istarum est quedam que [illegible] traditur in legibus et decretis. [illegible] a Tullio in quodam libro qui dicitur liber de officiis vel tractatus de regimine familie [illegible]

[E]t [illegible] in ethicis [illegible] in legibus et decretis traditur sunt quedam iura et leges [illegible] modum condendi leges [illegible] modo condendi leges [illegible] iura [illegible] et leges [illegible] a philosopho [illegible] [C]ontra [illegible] philosophus in [illegible] libro politicorum modum [illegible] domus [illegible] et regni. et quod [illegible] in domo [illegible] seu in regno [illegible] per yconomicam et politicam in [illegible] libro politicorum sufficienter traditur [illegible] monostica vero in x. libro ethicorum [Q]uarto [illegible] istarum [illegible] sciencia [illegible] ponere finem [illegible] finem [illegible] monostice et felicitas finis yconomice domus et bonum domesticum [illegible] finis vero politice [illegible] et tranquillitas rei publice [illegible] bonum domus [illegible]

[illegible]

[illegible] quodammodo [illegible] astronomie [illegible] musica [illegible]

[illegible] musica [illegible] musica [illegible]

[illegible]

Expliciunt [illegible] Secundum Marcum [illegible]

[illegible]

[illegible]

Universale est intentio. Circa istud [illegible]

[illegible]

¶ Nō q̄ dᵢ exhibere se cāris intrīsecᵉ. s.
- p modū pn̄cipij pduc̄tis · ↄ̄s̄uātis ↄ sic se exibet · oīb᷒.
- p modū uirtut ꝑfluētis ↄ sic se exibet cūlz actōn c̄ate
- p modū luīs illustrātis ↄ sic se exibet c̄at̄e rōⁱˡⁱ tm̄.
- p modū ig̃s ꝑflāmātis ↄ sic se exibet tm̄ bōis
- p modū d̄ni ꝑnantis ↄ sic se exibet tm̄ bōis.

¶ Nō q̄ ee ī aliq̊ p̄ ee ꝰ. s.
- p actuale existētiā · sic locatū ī loco ⎫ istis duob᷒ modis res n̄ e dr̄ ee ī dō
- p actuale ꝑfluēnā sic motū ī mobili ⎭
- p sitiuā ↄ̄p̄hēsiuā · sic ↄ̄tētū ab ↄ̄tēte ⎫ istis duob᷒ modis res dr̄ ee ī dō.
- p pōᵃᶻ cāuā · sic cāt ī cāusa ⎭

¶ Nō · dñia ꝑlitud̄ ī q̄a ē ꝑlitudo
- dr̄ q̄ ad uniōnē ↄ̄s ptīcīnē · sic forᵃ lapidꝭ que pticipat eādꝭ nāz cū ā lapidꝭ ista sīlido ꝰ n̄ fac̄ adequᵃ.
- dr̄ q̄ ad repn̄tatiuā ymāᵍⁿᵉ · sic hō pict᷒ ē sīlis hōi uō · ↄ̄ ī sīlr n̄ fac̄ ad cognō.
- dr̄ q̄ ad ↄ̄tuitā exp̄ssiōē · ↄ ī ↄ̄sidr̄ d᷒ ⟨ ut exp̄ssiūa sic pictō respicit adymāᵍᵉ ut ea fuant / ut ītēⁿᵗⁱᵃ ab exp̄ssiō recepta ⟩ ↄ tali m̄ n̄ ē cog̊ ī dō.
- ↄ tali modo aīa ad cog̊stō ab exteriorib᷒.
- dr̄ ↄ̄sidr̄ ut luc diligens ī op᷒ · ↄ isto m̄ ↄ̄gᵢcio accip̄ ī dō.

qr d' pd di xli ĩ exlvi

IV

1kk3sbdez